BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
71
3 B
24

M

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

41. 3. 11.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

Stephanus Brulifer (alii
Brulever) Maclouiensis Britanniæ Armo-
ricæ, Doctor Parisiensis, Gulielmi Vorilongi audi-
tor scripsit

Reportata in quatuor Libros Sententiarum
S. Bonaventuræ prodierunt Basileæ apud Jaco-
bum de Phortzheim anno 1501. et Venetiis apud La-
zarum Soardum anno 1504. atque iterum Parisiis
1520.

Librum de Sanctissima Trinitate, ubi multa
habes contra Pictores varios, et improprijs modis
hanc sacram Triadem personarum depingentes.

Sermones varios de Paupertate Christi, et Apo-
stolorum. Parisiis anno 1500 apud Andream Bo-
chardum

Tractatum defensorium adversus quemdam Episco-
pum Minoritam damnantem Fratres de Observan-
tia, quod contra formam Regulæ se alio nomine vo-
carent quam Regula expresserit

Alterum de Timore servili, et de donis Dei-

[illegible] de [illegible] ad mentem Scoti. Ve-
netiis apud Octavianum Scotum Anno 1516 in fol.

De declaratione Identitatis et Distinctionis rerum
secundum Scotum. Basileæ 1503.

Concionem de valore Missarum habitam in Mogun-
tina Synodo.

Opuscula ejus prodierunt Parisiis anno 149[illegible]
[illegible] apud Joannem Parvum anno 1500 in 4°. in
Obiit autem ipse in Conventu Coloniensi Provinciæ Ger-
maniæ sub annum 1498 vixisse testatur Trith-
emius.

Wadingus in [illegible]

.euerēdi mgr̄i fr̄is ſtephani Bruliier ſacre theologie pfeſſoris Scotici alme vniuerſitatis pariſieñ. Sacri ordinis minorū de obſeruātia dicti ſup ſcðo ſententiarū ſcriptū ſancti Bonauenture Metis gallie reportata zč.

C Irca ſcðm ſentētiaꝝ do/ ſeraphici ſā/ cti Bonauenture aiaduertendum ꝙ oēs ſacraruꝫ lr̄arū ſcriptores aſſerūt ꝙ q̄ttuor ſunt genera queſtionū Quedā eñ ſunt ſubtiles z ſtudioſe. Alie diffici les z curioſe. alie ſeculares z cōtentioſe. Alie vtiles z fructuoſe. Primum genus ſolet diſputari in ſcola phoꝝ. ſcðm in ſcola fantaſticoꝝ. terciū in ſcola legiſtarū. quartū i ſcola theologoꝝ. Ommiſſis qōnibus curioſis q̄ vanitatē afferūt et obmiſſis .q. lc. q̄ lites generāt ſctiſſim⁹ Bonauentura cui⁹ ſcðm habem⁹ p̄ manib⁹ i ſua exceſſiua doctrina ſcði qōes Subtiles z vtiles diligētiſſime ꝑſcrutat̄. Nā .q. ſubtiles ingenioſiſſime proponit ſolidiſſime tractat z reſolutiſſime terminat .q. vero vtiles optime ꝑponit ſoluit z deſcidit: q̄propter doctor iſte cherubicus et ſeraphicus dr̄. Cherubicus quidē qz erudit multipliciter intellectū. Seraphicus vero qz inflāmat ardenter affectū nam dū ſtudet illuminationi intellect⁹ totum refert in pietatē affectus. Quia igit̄ qōnes ſubtiles ſapiētiſſime z vltra ꝙ credi pōt ſcientifice enucleauit ꝑpter plenitudinē ſcientie doctor cherubicus vocat̄ merito. Quia vero qōnes vtiles et virtuoſas ad deuotionē z amorē dei incitatiuas in eadē ſua doctrina inſeruit doctor ſeraphicus recte appellat̄. Seraphin eñ ardētes vel incēdentes interpretantur. Vñ z oia opuſcula ei⁹ miro mō amorē dei ſūt allectiua q̄propter ab indeuotis ſcholaſticis quoꝝ maior ē numerus hic doctor eſt dimiſſus. Nam filij hoim diligētes vanitatē z q̄rentes mēdaciū plus curioſis ꝙ vtilibus intēdūt De hoc doctore bonauētura refert Johannes gerſon. Si q̄ris q̄s inter doctores pl⁹ ſit idoneus Rñdeo abſꝙ p̄iudicio ꝙ dñs Bonauētura. Ipe eñ in docēdo ſolidus eſt ſecurus z iuſtus pius ac deuot⁹ hec ille. Igit̄ circa ſcðm ſcti Bonauenture intendimus aliq̄ inueſtigare

C Irca primā diſtinctionē ſciendū ꝙ diſtinctio iſta diuidit̄ i duas partes. In p̄ma tractat magr̄ de exitu rerū a deo inq̄ꝫtū principium. In ſcða de exitu rerū inq̄ꝫtum eſt finis: qz alpha z o. In p̄ncipio hui⁹ diſtinctionis querit̄ de rerū exitu a deo z ſunt due q̄ſtiones: prima gñalis z ſcða ſpecialis. Prima vtrū res habeant principiū cauſale. Scða vtrū habeāt principiū initiale zč. Pro intelligētia q̄ dicunt̄ in hac p̄te declarādi ſunt termini de rerū exitu ineſſe: quia nulla eſt ꝑpoſitio ita euidēs q̄n req̄rat neceſſario cognitionē ſuoruꝫ terminoꝝ nam p̄ncipia cognoſcim⁹ inq̄ꝫtum terminos cognoſcim⁹. ¶ Igitur in iſta qōne ſunt quinꝙ termini declarādi Prim⁹ eſt exitus: ſcðs res: tercius eſſe z iſta in qōne gñali: in alia qōne termin⁹ primus p̄ncipium initiale. ſcðs principiū cauſale. ¶ Exitus eſt ꝑductio paſſiua alicuius rei in eſſe reali ſm ꝙ formaliter dicit̄ produci ab alia re. In iſta deſcriptione ſunt q̄ttuor particule. Prima ꝙ exitus eſt productio: ꝑductio ponit̄ loco generis. Scða paſſiua ad differentiam productionis actiue. Tercia qua aliqua res producitur ineſſe reali Hoc ponit̄ ad differentiā productionis rōnis Quarta z vltima ſm quā res dicit̄ produci ab alia re. Exitus eſt relatio: ideo diffinit̄ ꝑ terminū ſcðo. Ita particula ponitur tanꝙ terminus. Pro vlteriori tñ declaratione ponunt̄ ſex propoſitiones

BIB. ... VITTORIO EMANUEL

Prima licet oēs exitus ſit ꝓductio non ēn econtra hic patet prima ps: qꝛ omis exitus eſt productio. Scda patet: quia ꝓductio actiua nō eſt exitus. ¶ Scda ꝓpoſitio nulla ꝓductio actiua eſt exitus. Probat qꝛ ſi productio actiua diceret productio pater produceret qḋ eſt here ticū ꝛ falſuꝫ. ¶ Tercia ꝓpoſitio duplex eſt productio. prima intētionalis. ſcḋa realis qua producit res realis. Exitus eſt talis productio. Alia eſt productio intentionalis q̄ aliquid producit ineſſe cognito vñ poſſum producere antixp̄m ineſſe intētionali. ¶ Quarta ꝓpoſitio ē nulla ꝓductio intētionalis pōt dici exitus qꝛ exitus eſt producere ineſſe reale. ¶ Quinta ꝓpoſitio eſt ꝙ nulla res pōt exire a ſeipā iſta pꝫ ex p̄cedentibꝰ qꝛ ali quā exire a ſeipſa eſt ſeipām producere qḋ eſt inconueniens ꝛ impoſſibile vñ neceſſario habet diſtinctio pſonarū in diuinis. ¶ Sexto ꝙ ſola productio realis pōt dici exitus. ¶ Dico propterea ꝙ duplex eſt exitus ſcꝫ creatꝰ ꝛ increatꝰ. Creatus q̄ vna res producitur ab alia. Increatꝰ q̄ vna res icreata ab alia ꝓducit. Hoc mō deus pr̄ producit filiū. ¶ Itē duplex eſt exitus increatus: generatiuꝰ ꝛ ſpiratiuus. Exitus generatiuus eſt q̄ filius producit a patre ꝑ generationē. Spiratiuus eſt quo ſpūſſctūs producitur ꝑ ſpirationē. Exitus creatus ex parte fundamēti ſolū eſt duplex ſcꝫ īmediatus ꝛ mediatus. Immediatꝰ eſt productio paſſiua qua producit creatura immediate a dō ſine quacūꝙ cauſa media Hoc mō angeli creati ſunt: qꝛ nullo medio nec extrinſeco: vt ſole aut alio agente: nec intrinſeco qꝛ abſꝙ materia. Exitus mediatus eſt qñ producit res a deo mediāte cauſa ſcḋa vt ſole ꝛ homine: hō ¶ Notāde ſunt pro iſtis aliq̄ ꝓpōnes. ¶ Prima ꝙ angeli exiuerūt a deo exitu immediato. ¶ Scḋa ꝓpoſitio celum empirum: materia prima exiuerunt a deo exitu immediato quia ex nihilo: qꝛ deꝰ ab initio creauit quattuoꝛ ſcꝫ angelicos celum empireū materiā primaꝫ et tp̄s: iſta exiuerunt immediate a deo. ¶ Tercia propoſitio eſt ꝙ oīs anima intellectiua producit a deo exitu immediato quia abſꝙ cauſa media. ¶ Quarta ꝓpoſitio eſt ꝙ virtutes theologicales fides ſpes charitas ꝛ grā ꝛ omis habitus ſupnaturalis exeunt a deo exitu immediato qꝛ nulla cauſa media: immo omnes angeli non poſſent cōferre grāꝫ aut virtutes ſupnaturales. ¶ Quinta propoſitio ꝙ elementa ꝛ omnia alia corpora exiuerūt a deo exitu mediato qꝛ mediante materia prima. Vñ argutum eſt ꝙ omnes compoſiti ſunt ex materia et forma quicqḋ dicat ariſtoteles. Nota ꝙ non habuerūt cauſam mediā extrinſecā ſed intrinſecam. ¶ Sexta propoſito omnia iſta corpora ꝛ gñabilia exeunt a deo mediate mediāte ſcꝫ cauſa media efficiēte extrinſeca et intrinſeca. ¶ Querit de quo eſſe intelligit qñ res producitur in eſſe. Pro declaratione maioꝛi ponūtur alique ꝓpoſitiones. ¶ Prima ꝓpoſitio. Nullū non ens poteſt eſſe principiū cauſale: qꝛ opoꝛtet ꝙ ſit cauſa: non ens non eſt cauſa male. ergo dicitur ꝙ intelligēdo roſam in hyeme producatur roſa. ¶ Scḋa ꝓpoſitio Nullum ens rationis pōt cauſare aliqḋ ens reale neꝙ intellectionē ſui. probatio: quia qḋ non eſt nō poteſt cauſare ens reale. res rōnis nō eſt in rerum natura: quia ſi eſſet iam eſſet ens reale. Ens rōnis ſolū habet terminare intellectū: vt non mouere neꝙ menſurare. ¶ Tercia propoſitio Nulla res poteſt dici principiū cauſale alicuiꝰ rei ex eo ꝙ pōt ipām cauſare ſed requiritur ꝙ actu cauſet. ¶ Quarta propoſitio oē principiū cauſale diſtinguit eēntialiter a principiato ex hoc ſequitur ꝙ pater in diuinis licet vere producat filium ꝛ pater ꝛ filius vere producant ſpm̄ſanctū. nec tamen pater eſt principium cauſale filij nec pater ꝛ filius ſpūſſancti quia r

ter non diſtinguitur a filio eſſencialiter
Eſt ergo in diuinis principiū producti
uum ſed non principium cauſale: qꝛ ad
principium productiuū ſufficit diſtin/
ctio formalis ⁊ realis. In ſcðo autem re
quirit diſtinctio eſſencialis. Item quat
tuor ſunt principia cauſalia ſcꝫ cauſale
effectiuum formale materiale et finale.
De principio effectiuo non eſt dubium:
quia omnes ponūt primā cauſam ſcꝫ ef/
fectiuā. Primo hoc ꝓbat multiplicitas
rerum q̄ reducunt ad vnum principiū.
Item mutabilitas probat principium
cauſatiuū quia omne mutabile reducit
ad immutabile quia omne qð mouetur
ab alio mouetur. Itē probat hoc ordo
rerū: quia ordo ordū habet a p̄ncipio ſic
probat hoc ipfectio rerū: qꝛ omnis p̄ua
tio reducit ad habitū: oīs eīm priuatio
cognoſcit vel habet cognoſci ꝑ habitū.
Impfectū dicit priuationē ꝑfectionis:
ergo reducit ad perfectū: quia ergo res
create habēt imperfectionē reducuntur
ad primū qð eſt ſumme perfectum.
¶ Querit vtrū res mūdane ſint produ
cte ſm principiū materiale. Reſolutio
q̄ſtionis ſtat in duabus ꝓpoſitionibus.
¶ Prima mūdus ſm ſe totū in eſſe pro/
ductus eſt. Iſta eſt regula ad cognitio/
nē ꝓpoſitionū prius oportet intelligere
terminos. Dico ḡ p̄mo ꝙ mūdus capit
quinqꝫ modis. ¶ Primo mō ꝓ aggrega
tione oīum rerū creatarū ſiue ſubē ſiue
accidētis. E: ſic creature ſiḱ ſumpte di
cunt mūdus. Iſto mō deꝰ nō eſt de mū/
do nec ꝑs mūdi. Nō ſi deꝰ eſſet ꝑs mūdi
ſeq̄ret ꝙ aliq̄d eſſet ꝑfectius deo qð ē in
cōueniēs. Deus ſolus ita ꝑfectus eſt et
infinitus eſt. et ꝑ ipm mūdus factus eſt
Io. p̄mo ſic accipit mūdus in q̄ſtione.
¶ Scðo mō capit mūdus pro vniuerſi/
tate oīm creaturarū ꝯtētarū ſb eadē ſpe
ra q̄ tñ ſpera nō ꝯtinet ab aliquo ipſoꝝ.
Hoc mō mūdus dr̄ eē ꝯgregatio oium
rerū ꝯtentarū corꝑaliū ſub octaua ſpe/
ra id ē empireo hoc mō angeli non ſunt
de mūdo qꝛ non ꝯtinuent ſub ſpera ita
ꝙ in iſpam influat. ¶ Terciomō capit
pro mūdo archetipo ⁊ eſt principalis fi
gura ad quā mūdus factus ē. Iſte mū/
dus eſt filiꝰ dei ꝑ quē tanq̄ per artē fa/
ctus eſt mundus. Hoc mō dr̄ archeti/
pus. id ē p̄ncipalis figura ad quā factꝰ
eſt mūdus. Hic mūdus nō eſt factꝰ nec
eſt ad ꝓpoſitū. ¶ Quarto mō capit mū/
dus microcoſmus pro homīe ꝓpter quē
factus eſt mundus ⁊ cōicat cū omī crea
tura. Vñ marci vltimo. p̄dicate euāge
liū omni creature. hoc mō capit mūdus
pro nobiliori parte mundi. hoc mō celū
⁊ ſtelle vocant mundus qꝛ ſunt p̄ncipa/
lior pars mundi.
¶ Quinto modo capitur mundus pro
amatoribus huius ſeculi. vnde mūdus
eū non cognouit. capitur etiam pro ſta/
tu mūdane cōuerſationis q̄ꝑtū ad miſe/
riā pene Ioh. xvij. Hi ſūt in mūdo ego
nō ſum de mūdo. Capit pro ſtatu mūdi
q̄ ad culpā Io. x. Mundus in maligno
poſitus eſt. Capit pro multitudine re/
proborum Ioh. xvij. Nō rogo pro mū/
do id eſt pro reprobis.
¶ Scða propoſitio ſeu v̄itas eſt. Prin
cipia intrinſeca mundi non ex aliis p̄nci
piis. ſꝫ de nihilo ſūt ꝓducta. Vult ḡ di
cere ꝙ materia p̄ma eſt producta ⁊ for/
ma. Ad maiorē declarationē nota.
¶ Prima propoſitio Deus in principio
producit angelos oēs de nihilo.
¶ Scða propoſitio. Deus in principio
produxit celum empireum: materiā pri
mam et tēpus de nihilo. Probatio. In
principio enim creauit deus celū et ter/
ram Gloſa. In principio creauit celum
empireum repletum angelis dicit ſtra/
bus ergo creauit anglos ſimul ecce duo
prima. Si ergo creauit: ergo de nihilo.
Et terram id eſt materiam primaꝫ que
eſt ſubiectum tranſmutationis ex qua
omnia alia facta fuerūt poſtmodū que
materia vocatur terra: abyſſus aqua et
tenebra Geneſ primo.

¶ Tercia ꝓpoſitio. Materia nunꝙ ca/
ruit forma ſic ꝙ nullaȝ qñ ꝙ habuit ſed
ſemꝑ habuit aliquā formā. Iſta ꝓpō eſt
doctoris. Nā ſctus bonauētura habet ꝓ
incōuenienti materiā eſſe ſine omi forma
Vñ imaginandū eſt ꝙ qñ deus creauit
materiā primā creauit ſibi formā coeuā
ꝛ iſta ſemꝑ eſt in materia. Ita ꝙ hec for/
ma etiā ſit i anglis ꝛ incorporalibꝫ. Et
in gñabilibꝫ et corruptibilib⁹. Et licet
alie forme corrūpanť tñ iſta ſꝑ ē in ma/
teria. ¶ Quarta ꝓpō. ꝙ forma illa coe/
ua materie ꝑficiēs materiā fuit ꝑducta
de nihilo. hec forma eſt alterū principiū
eſſentiale mūdi. Dices hec forma nō eſt
de nihilo quia producta in materia. Re
ſpondeť. ꝙuis hec forma ſit producta in
materia nō tñ ex materia: ſicut aia ꝑdu
citur in corpore organizato nō tñ ex cor
pore: infundiť em̄ creatōne. ¶ Queritur
Vtrū potētia creādi ſit cōicabil' creatu/
re. Rñdeo ꝑmittēdo vnā ſuppōem ſcȝ ꝙ
creare eſt aliqd de nihilo in effectu ꝑdu
cere. ꝑducere ponitur loco generis quia
nō omne ꝑducere eſt creare ſed econtra.
De nihilo poniť ad differētiā generatio
nis. In effectu poniť ꝑ actuali exiſtētia
Dico ḡ ad queſtionē ꝙ potentia creati/
ua nullo mō eſt cōicabilis creature etiā
ꝑ potentiā diuinaȝ. In deo ſunt duo tm̄
ꝑncipia cātiua ſcȝ volūtas ꝛ intellectus
In creaturis ſunt tria. ſcȝ intellectus vo
luntas ꝛ potentia executiua. Vñ eſt er/
ror ꝛ articulus ꝑiciñ. ꝙ angelus poſſit ſo
la voluntate exequi vel ꝑducere effect⁹
ſed reqritur terciū ſcȝ potentia executi/
ua: ſed in deo ſuū velle eſt ſuū facere pa/
tet ergo potentia creatiua eſt voluntas
diuina q̄ eſt formaľr deus ꝛ formaľr infi
nita. ergo incōicabilis. ¶ Queriť de pro
ductione paſſiua. Quid ē creatio paſſi/
ua. vtꝝ ſit ſubſtātia vel accidēs. Rñdeo
ꝙ creatio paſſiua nec eſt ſubſtātia vel ac
cidens ſed eſt via ad vtrūꝙ. Nam per
creationē fit ſubſtātia. ſed hec rñſio non
valet. Rñdetur ḡ per duas ꝓpoſitiones

¶ Prima eſt ꝙ aliqd creari nihil aliud ē
ꝙ aliqd accipere nunc primū eſſe a deo.
¶ Notādū ꝙ creari importat tria. vnū
poſitiuū ꝛ abſolutū ſcȝ eſſe ꝓpriū creati.
Vñ aia creatur. i. nūc habet eſſe. ꝑterea
importat duos reſpect⁹. Prim⁹ eſt realꝭ
qui ſcȝ importat ordineȝ ad primū ens.
Scd̄s reſpect⁹ eſt rōnis q̄ ſcȝ cōnotat re
ſpectū eſſe ad nō eſſe. Creatur: ſenſus ē:
accipit eſſe poſt nō eſſe. Eſt differētia in/
ter conſeruari ꝛ creari. Res diciť creari
in ꝑmo nūc ſui eē. Cōſeruari āt dicit re
ſpectū ipſius eſſe nunc habiti ad idē eſſe
ꝑhabitū. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Sola ſub/
ſtantia corporea habet q̄tuor cauſas ex
q̄bus cauſať patet quia habet materiaȝ
ꝛ formā cauſas intrinſecas ex quo ſequi
tur ꝙ nulla cauſa intrinſeca pōt cauſare
ſine cauſa efficiēte quia efficiēs agit ꝓpť
finē ꝛ ſic cōcurrūt due cauſe extrinſece.
ꝛ ſic erūt q̄tuor. ¶ Queſtio quare mate
ria nō eſt ab alio. dices quia ē principiū
oim alioꝝ. Rñdeo ꝙ forma fit ex mate/
ria tanꝙ ex ſubiecto. Notandū ꝙ aliqd
fit ex alio tribꝫ modis. Primo mō tanꝙ
ex parte intrinſeca ſui: vt ignis generās
ignem de ſua forma intrinſeca in ligno.
Scd̄o modo. Totū cōpoſitū generať ex
materia tanꝙ ex aliqua parte ſui intrin
ſeca: generatur forma tanꝙ ex ſubiecto
ſuppoſito. Tercio mō aliquid dř fieri
ex aliquo tanꝙ ex termino corrupto vel
oppoſito vt ex aere corrupto fit ignis et
dicuntur oppoſita quia incōpoſſibilia.
Rñſio hui⁹ q̄ōnis ſtat in tribꝫ ꝓpōnibꝫ.

Queriť ſcd̄o. Vtrū mū

dus ꝑduct⁹ ſit ex tꝑe an ab eťno. ¶ Pria
ꝓpō ē ꝙ de facto mūdus nō fuit ꝑduct⁹
ab eterno pȝ qꝛ in ꝑncipio creauit de⁹ ce
lum ꝛ terrā ꝛ mūd⁹ ꝑ ipm fact⁹ ē. Ioh. i.
In ꝑncipio creauit. i. in inicio tēporis.
¶ Scd̄a ꝓpō poſſibile ē ſimpľr mundū
fuiſſe ab eterno ꝑductū ſi deo placuiſſet
ꝑducere. patēt iſte due ꝓpōnes qꝛ oē illd̄
eſt deo poſſibile qd̄ [illegible]

q₂ apud deū poſſibile eſt omne verbū.ſ. qḋ non implicat ↄtradictionē ſed mundū fuiſſe ab initio nō implicat ↄdictionē.
¶ Tercia ꝓpoſitio rōnabilius eſt ponere materiā ab eterno eē informatā actu aliq̄ forma ſubali q̄ ponere eā nudā eē omi forma Bonauētura hꝫ ꝓ inconuenienti ꝙ materia ſit nuda ab omi forma. Differētia eſt inter cōprehēdere ⁊ apprehēdere. Cōprehēdere eſt ipā rem intelligere q̄tū intellectualꝭ eſt ⁊ cū hoc ipm intelligentē hr̄e totū itellectiuitatē actiue q̄tū hꝫ obiectū intellectiuū paſſiue. Vn̄ habeꝭ ꝙ deus a nulla creatura cōprehenditur:q₂ deus hꝫ entitatē ⁊ intellectiuitatē paſſiuā infinitā ꝗ ⁊c̄. Itē lꝫ intellectꝰ aie xp̄i intelligat eſſentiā diuinā q̄tum pōt intelligi nō tn̄ cōprehēdit hoc eſt nō intelligit q̄tum poſſet intelligi. Videt ꝗ aīa xp̄i diuinā eſſentiā q̄tū viſibilis ē a creatura. Solus intellectꝰ diuinus cōprehēdit eēntiā diuinā q̄tū intelligibilis eſt:q₂ intellectus eſt infinitus ſicut intelligibile. Apprehēdere aliquā rem eſt ipam cognoſcere ꝑfecte vel impfecte. Ad ꝓpoſitū cū dr̄ impoſſibile eſt cōprehēdi infinitū ab finito ꝟtute Dico ꝙ nō eſt impoſſibile virtutē finitā comphendere infinitas res finite entitatis:ſed nō comphendere entitatē intenſiue infinitā. Vn̄ ſm Scotū. Aia xp̄i habet infinitas intellectiones actuales.
¶ Q₂ deus et oēs res create ⁊ creabiles ſimul ſumpte non faciūt deū ꝑfectiorē: q₂ ſolus deꝰ eſt ens infinitū abſolute extra genꝰ quo nihil pōt eſſe ꝑfectius. Et ergo ſi res create adderēt aliquid ꝑfectionis:deus non eſſet ſumme ꝑfectus.
¶ Quare ergo creauit deus creaturā. Rn̄deo ꝙ ſolū ꝓpter bonitatē ſuā cōicādam. ¶ Queri poſſet. Si angelus poſſet facere polū figuli aut ꝓijcere lapidē cū non habeat manus. Et certū eſt ꝙ ſic Quia angelus ſiue bonꝰ ſiue malus ſola virtute ſua ſine organo:quod hō pōt cum organo hoc poteſt. Vnde angelus habet triplicem virtutē. pͥmā intellectiuam: ſcḋam volitiuā. terciā executiuam que excedit omnē virtutē humanā Si ergo angelus habet talē virtutē ꝙ poteſt facere ſine organo:quantomagis deꝰ q̄ excedit oēs angl'os in infinitū. Et ideo non ſunt in deo niſi due potētie ſcꝫ intellectiua et volitiua abſq̧ potētia executiua:q₂ volūtas exequitur ipo velle q₂ eſt ens ſimpliciſſimū agit ſeipſo ſtabilis manens dat cūcta mouere. Itē deus agit ꝑ ſuā eſſentiā. Nā velle ſuū imperioſum vel efficax eſt ſuū agere que voluntas eſt deus. ergo actio dei nihil eſt niſi ſuum eſſe.

Tercio queritur. Vtrū

res producte ſint a pluribus ꝓncipijs. Notandū ꝙ duplices ſunt res viſibiles ⁊ inuiſibiles. Vtrū ergo ſit vnū pͥncipiū viſibiliū ⁊ aliud inuiſibiliū. Et hoc mō accipiꝭ in q̄one. Poſuit manicheus ꝙ deus bonus ꝓduxit oēs res inuiſibiles ⁊ vocat eū deum lucis. Et alius deꝰ ꝓduxit res viſibiles ⁊ tenebroſas et vocat deuꝫ tanq̄ deum tenebrarū. Rn̄deꝭ ꝙ oēs res viſibiles ⁊ inuiſibiles ſunt ab vno deo. Unde ille error manicheorum tm̄ valuit cōtra eccl'iam ꝗ ad ſimplices ante Auguſtinū ꝙ pene maior pars fuit infecta:⁊ hoc ꝑ pietatē quia non attribuebāt deo aliq̄d producere vile vꝫ malum vel aduerſum:ſed omia hec produxit deus malus ⁊ fecit antiquū teſtamētum deus tenebrarū et dāpnant nuptias:hec omnia ſunt abſurda. Et ſic manicheus fuit deceptus ex hebetudine.
¶ Notandū ꝙ opera trinitatis ſunt indiuiſa: vnde cum dico homo peccōr:dico duas res q̄dāmō ſcꝫ naturā ⁊ vicium. Natura eſt bona ⁊ diligenda. Cū dico peccator aliq̄d dico ſcꝫ pctm̄ quod non eſt res:nec a deo:et ideo odiendū. Cum dicitur Pereant peccatores a terra ⁊c̄. ⁊ ſimilia intelliguntur in ſenſu cōpoſito: et non in ſenſu diuiſo:hoc eſt pereat ho-

mo peccatoꝛ non homo. Suppoſito ꝙ
non ſit niſi vnū pꝛincipiū productiuum
omniū rerum viſibilium ⁊ inuiſibiliū.

Quarto querit̃ Utrum

illud pꝛincipiū produxerit alia a ſe per
ſe vel mediāte alio aliquo vt ſol produ/
cit hominē per aliū hominē. ¶ Nota ali
quid agere ꝑ aliquid pōt intelligi q̄ttu
oꝛ modis. Uno modo tanq̄ꝫ inſtrumen
tum vt faber per martellū. Scđo mō di
citur ꝓducere ꝑ aliquid tanq̄ꝫ per pnci/
pium foꝛmale.i. rōnem foꝛmalē in eo ex/
iſtentē vt ignis producit effectū i aliquē
per caloꝛē tanq̄ꝫ per rōnem foꝛmalē vel
pꝛincipium foꝛmale foꝛmaliter in eo exi
ſtens. Tercio mō ꝑ aliq̄d agit tāq̄ꝫ ꝑ ali
qđ ſuppoſitū cui cōicat eq̄liter virtutēꝫ
agēdi ſecū ꝑ quā ipm̄ ſuppoſitū produ
cit immo eſt vnū coagens: ⁊ ſic pater cre
at per filiū tanq̄ꝫ per ſuppoſitū cui cōi/
cat eandē virtutē per quā agit cum pr̄e
faciendo creaturas. Et hoc mō intelli/
gitur illa ꝓpoſitio. Oia per ipm̄ facta
ſunt ſcꝫ per verbum diuinū facta ſunt a
patre. Quarto mō tanq̄ꝫ per cām ſcđaꝫ
agentē ſimul. Hoc modo deus mouet
celū per angelū ꝓducit ranam per ſolē.
Ad cuius intelligentiā ponunt̃ q̄ttuoꝛ
ꝓpoſitiones. ¶ Pꝛima eſt ꝙ pr̄ non pro/
ducit per filiū tanq̄ꝫ per inſtrumentum
patꝫ qꝛ inſtrumentū eſt ſemꝑ indignius
agēte pꝛincipali: ſed filius non eſt indi/
gnioꝛ patre ergo. ¶ Scđa ꝓpoſitio de⁹
pater nō producit omnia per filium tā/
q̄ꝫ per rationē foꝛmalē foꝛmaliter in eo
exiſtens: quia filius non eſt in patre foꝛ/
maliter nec tanq̄ꝫ ſubiectiue: licet filius
dicatur eſſe in patre per circūinceſſionē.
¶ Tercia ꝓpoſitio deus pater non pro/
ducit oia alia ꝑ filiū tāq̄ꝫ ꝑ cauſaꝫ ſcđaꝫ
ptꝫ qꝛ filius in diuinis nō eſt cauſa ſcđa
ans ptꝫ qꝛ pr̄ ⁊ filius ⁊ .ſſ. ſunt vnica cā.
cōfirmat̃. Ois cauſa ſcđaria depēdet a
cauſa pma vt ſol a deo: ſꝫ fili⁹ in diuinis
nō depēdet a pr̄e: qꝛ in diuinis nō eſt de
pendētia. ¶ Quarta ꝓpoſitio de⁹ pr̄ oia
creata ꝓducit ꝑ filiū tāq̄ꝫ ꝑ ſuppoſitū re
aliter diſtinctū ab eo cui cōicauit virtu
tē eandē ꝑ quā producit oia: hoc eſt cōi/
cauit voluntatē ꝑ quā oia facta ſūt. Di
ces ꝙ filius agit ꝑ pr̄eꝫ ſicut pr̄ ꝑ filium
dico ꝙ nō eſt ſile qꝛ pater nihil accipit a
filio ſꝫ econtra. ¶ Quinta ꝓpoſitio pr̄
⁊ filius oia ꝓducit ꝑ ſpm̄ſctm̄ qꝛ cōicāt
ei eandē virtutē ꝑ quā faciūt oia. verbo
dn̄i celi firmati ſunt ⁊ ſpū oꝛis eius oīs
virtus eoꝛū. i. ꝑ ſpm̄ v̄bi dei. Iſta q̄ſtio
ↄtinet q̄ttuoꝛ q̄ſtiones. ¶ Pꝛima q̄ſtio.
Utrū pꝛimū pncipiū ꝓduxit oia alia a
ſe mediate alio pncipio tanq̄ꝫ per inſtru
mentū. Rn̄deo ꝙ nō ptꝫ qꝛ de⁹ eſt virtu
tis infinite; iō nō indiget auxilio: dixit
⁊ facta ſunt. ¶ Scđa q̄ſtio. Utrū pmū
pncipiū ꝓducit mediāte alio pꝛincipio
tanq̄ꝫ foꝛmali foꝛmalr̄ inexn̄te. Rn̄deo
ꝙ nō ptꝫ qꝛ de⁹ ꝓducit res ꝑ volūtatē q̄
nō eſt aliq̄ foꝛma diſtincta a deo. ¶ Ter
cia q̄ſtio. Utrū ꝓducit alia mediāte cā
ſcđa. Rn̄deo ꝙ nō ptꝫ qꝛ de⁹ in pma pro
ductione rerum ꝓducit res de nullo ſed
nulla cā ſcđa pōt ꝓducere de nullo qꝛ h̄
eſt pꝛopꝛiū dei. ¶ Quarta q̄ſtio. Utrū
de⁹ pr̄ res alias producit creatas mediā/
tib⁹ duob⁹ ſuppoſitis ab eo realit̃ di/
ſtinctis hn̄tib⁹ eandē virtutē cum ipo.
Reſpōdeo ꝙ ſic qꝛ pr̄ producit oia ꝑ fi/
liū ⁊ ꝑ ſpm̄ſctm̄ q̄ ſunt ſuppoſita haben/
tia eandē virtutē. Pꝛo dictoꝛum intelle
ctu ponunt̃ tres ꝓpoſitiones. ¶ Pꝛima
aſſerere ꝙ deus producat aliqua alia a
ſe per aliquod aliud mediū in pꝛima ꝓ/
ductione rerū eſt hereticū. ¶ Scđa aſſe/
rere ꝙ de⁹ in pꝛima ꝓductione rerū pro
ducit alia a ſe ꝑ aliud nō ſolum eſt ↄtra
fidem ſed etiam ↄtra rōnem ꝙ creatura
producat aliq̄d de nihilo. ¶ Tercia ꝓ/
poſitio aſſerere ꝙ deus pater producit
omnia alia per filium ⁊ ſpm̄ſanctū: hoc
eſt catholicū ergo non potuit cōicare po
teſtatē creandi: nec creatura ē capax re/
cipere potentiā. Nota ꝙ tanta virt⁹ re

quiritur ad creationem muſce ſicut ad
creationem angeli: qꝛ omnis creatio re/
quirit ꝟtutē infinitā quā deus nulli po
teſt cōicare eo ꝙ creatura non eſt capax
potentie:

Quinto querit̄. Utrū.

productio q̄ creatio appellat̄ dicat̄ mu/
tatio. Reſolutio tota ſtat in vna ꝑpoſi/
tione ꝛ tribus dictis. Propoſitio talis
eſt triplex eſt ꝑductio q̄dā ē qn̄ produ/
ctum aliter ſe hꝫ nunc q̄ꝫ prius. Alia eſt
qua productū aliquo mō ſe habet nūc ꝛ
nullo mō vt prius. Alia ꝑductio eſt q̄ ꝑ
ductū eodē mō ſe hꝫ vt prius. prima vo
catur generatio naturalis: ſcd̄a creatio
ſupnaturalis. tercia productio perſona
rum eternalis. Omne productū gn̄ati/
one naturali aliter ſe habet nunc q̄ꝫ ꝑ̄us
ſm̄ partē ſui per creationē ꝙ nullo mo/
do fuit prius aliquo mō ſe hꝫ nūc. Om
ne ꝙ producit̄ per creationē aliquo mō
ſe hꝫ in ꝑ̄mo inſtāti ſue creationis ꝛ nul/
lo mō vt ꝑ̄us. Tercia ꝑductio ē in diui
nis perſonis: tunc ponuntur tria dicta.
Primū eſt ꝙ prima productio q̄ eſt gn̄a
lis habet rōnem motus productionis ꝛ
mutationis: habet rōnem motus ꝑ diſ/
poſitionē nature. ꝑ qualitates actiuas
ꝛ paſſiuas an̄ introductionē forme ſub
ſtātialis q̄ forma eſt terminus ad quem
hꝫ rōnem ad quā. Scd̄m dictū ſcd̄a ꝑ/
ductio caret rōne motus hꝫ tn̄ rationez
mutationis ꝛ productionis ptꝫ qꝛ mu/
tatio fit in inſtāti q̄ nō hꝫ rōnē motus q̄
eſt ſucceſſiuus hꝫ mutatiōis rōnē qꝛ fit
in inſtāti hꝫ rōnē productionis qꝛ acq̄ri
tur aliq̄d. Terciū dictū tercia ꝑductio
q̄ eſt ꝑductio filij dei caret rōne motus
ꝛ mutationis hꝫ tn̄ rationē ꝑductionis
ptꝫ qꝛ deus eſt inuariabilis ꝛ immuta/
bilis ergo nō eſt motus ꝛ mutatio in d̄o
hec etiā dicit imꝑfectionē q̄ non ſunt in
deo. ¶ Qꝛ aūt ſit ibi ꝑductio ptꝫ qꝛ fi/
lius producit̄ a patre vere.

Sexto querit̄. Utrum

creatio dicat mediū aliud inter creatorē
ꝛ creaturā Pro maiori declaratione no
ta ꝑpōes. ¶ Pria nulla ꝑductio alicuiꝰ
effectꝰ ab aliq̄ cā ſcd̄a dr̄ creari qꝛ creari
ē a ꝑ̄mo efficiēte ꝑduci: qꝛ creari termi/
nat̄ ad ꝑ̄mū efficiens ¶ Scd̄a nulla gn̄a
bilia ꝛ corruptibilia q̄ ꝑducūt̄ a deo me/
diātibꝫ cauſis ſcd̄is ꝑprie dicunt̄ creari
ptꝫ qꝛ creari eſt imediate a deo ꝑduci.
¶ Tercia ē. oēs angl̄i oēs aīe oēs habi/
tus ſupnaturales ꝛ infuſi dicunt̄ creari
pꝫ qꝛ imediate ꝑducūt̄ a deo ꝛ poſt oīno
nihil. ¶ Quarta eſt celū empireū mate
teria ꝑ̄ma ꝛ tp̄s fuerūt creata ptꝫ ꝑ ꝑ̄di/
cta. ¶ Quinta eſt. Nullus hō ꝓpe eſt
creatura ſiue ꝓpe dr̄ creari. ptꝫ qꝛ nullꝰ
hō imediate ꝑducit̄ a d̄o. vn̄ nec adā ꝛc̄.
Et ſi īuenit̄ ꝙ fuit creatꝰ dꝫ expōi. i. fa/
ctꝰ. ¶ Sexta ē. Cū ſacratiſſimū corpꝰ
xp̄i fuerit formatū de puriſſimis ſāgui/
nibꝫ ꝟginis nō fuit creatū. Nota ꝙ cor/
pus xp̄i nō fuit de ſemie ꝟgis ſꝫ de ſāgui
nibꝫ puriſſimis ſp̄iꝰ ꝟgis marie. Et ſic
pꝫ ꝙ corpꝰ xp̄i ꝓpe loq̄ndo n̄ fuit nec ē
creatura: qꝛ creatio nihil ꝑ̄ſupponit: pꝫ
etiā ꝙ oīa elemēta oēs ſpere celeſtes oīa
gn̄abilia ꝛ corruptibilia nō dicunt̄ ꝓpe
creari. Creatura q̄ ē aliq̄d ens ꝑductū
imediate a deo poſt oīno nihil. Nota ꝙ
q̄uis xp̄s nō ſit creatura tn̄ natura hūa
na in xp̄o ē vere creatura ſꝫ illa nō ē xp̄s
qꝛ xp̄s ē nomē ſuppoſiti qd̄ cōuēit ꝑſone
diuine iō eſt hereticū tenere ꝙ xp̄s in tri
duo fuit hō qꝛ nō erat ibi hūanitas pro
prie loq̄ndo qꝛ aīa erat ſepata. Et xp̄s
cōplectitur duas naturas vnitas. Cre/
ator capit̄ duobus modis pro denomi/
nato ꝛ pro ſignato. Primo mō eſt deus.
Scd̄o mō pro ſignificato dicit aliquez
reſpectū ipſius dei creantis ad creatu/
rā quā creat. ¶ Prima ꝑpoſitio creator
aliq̄n fuit qn̄ oīno nihil creauit pꝫ qꝛ d̄s
ab etno fuit ꝛ n̄ creauit niſi ex tpe. Scd̄a
creator fuit quando non fuit creator. ſi/
militer dn̄s fuit quādo nō fuit dominꝰ.
Unde Auguſt. Conſtat ꝙ deus fu-

eſt ꝺñs ex tpe: quia ab eterno nõ habuit
ſeruũ: hereticũ eſt ꝺicere ꝙ fili⁹ ſm ꝺei⸗
tatẽ obediuit vel fuit ſeruus. Creator
capitur ſtricte loquẽdo pro pͥmo efficiẽ
te a quo ꝓducitur aliud imediate poſt
oino nihil. Nota prima ꝓpoſitio. Deus
nõ eſt creator oim accipiendo ſtricte: qꝛ
nõ produxit gñabilia ꝛ corruptibilia ni
ſi mediãte cauſa ſcꝺa. ¶ Scꝺa ꝓpoſitio
deus ſolũ eſt creator angeloꝝ celi empi⸗
rei aiarũ rõnaliũ ꝛ habituũ infuſaꝝ ma
terie prime ꝛ tpis. Creator large accipi
tur pro pͥmo efficiẽte a quo aliqͩ ꝓduci
tur mediate vel immediate poſt non eſſe
ſiue ſimpl'r ſiue in ſuo ſubiecto. ¶ Pͥa
propoſitio eſt ꝙ oĩe aliud a ꝺeo nõ eſt
creator. ¶ Scꝺa ꝙ ꝺe⁹ eſt creator oium
rerũ viſibiliũ et inuiſibiliũ. In ſcꝺa pte
hui⁹ pͥme ꝺiſtinctionis querit primo.

Septimo querit Utrũ

a primo efficiẽte potuerit vel ꝺebuerit
eſſe rerũ multitudo. Reſolutio ſtat in
quattuor ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpo⸗
ſitio multitudo ſiue ꝺiſtinctio rerũ cre
atarum nõ potuit eſſe a primo pͥncipio
cauſali materiali. probat: qꝛ omis mate
ria cuiuſcũqꝫ rei materialis ſm ſe ꝛ nu⸗
da eſt eiuſꝺẽ ſpeciei cũ altera materia ꝙ̃
non principiũ ꝺiſtinctiuũ. Nã in funda
mento nature nihil eſt ꝺiſtinctũ vt ꝺicit
phs. ¶ Scꝺa ꝓpoſitio multitudo ſiue
ꝺiſtinctio formalis ꝛ intrinſeca rerũ ve⸗
nit a primo pͥncipio formali intrinſeco
rerũ patꝫ qꝛ actus ꝺiſtinguit ꝛ ſeparat
Actus id ẽ forma ꝙ̃ ꝛ nõ niſi intrinſece.
Unꝺ ꝺicit phs ꝙ mẽbra leonis nõ ꝺiſtin
guunt niſi ab aia ꝛ etiã cerui. ¶ Tercia
ſiue multitudo rerũ extrinſeca ꝛ cãlis ve
nit a pͥmo efficiẽte ſumme vno patꝫ ꝑ pre
dicta qꝛ a qͣcũqꝫ res hꝫ eſſe in gñe cauſe
efficiẽtis ab eoꝺẽ ꝛ ꝺiſtinctionẽ ſuã ha⸗
buit. ¶ Quarta eſt ꝙ mltitudo ſiue ꝺi⸗
ſtinctio rerũ extrinſeca et cãlis venit ab
vltimo fine ꝗ eſt iꝺẽ cũ pͥmo efficiẽte patꝫ
rtıa qꝛ a qͣcũqꝫ habuit eẽ in gñe cãe
formalis ab eoꝺẽ ꝛ ꝺiſtinctionẽ. Nulla
creatura eſt ſumme ſimplex ſꝫ ſolus ꝺe⁹
eſt ſũme ſimplex. ¶ Quinta eſt. De ꝺif⸗
ferẽtijs ſm q̃s res ſunt multiplicate:

Octauo querit. Utrũ

hec ꝺiſtinctio ꝺebeat eſſe in vniuerſo et
vtrũ ſit ꝯueniẽs. Et ponit talis ꝯcluſio
Ad ꝑfectionẽ vniuerſi reqͥrit triplex ge
nus rerũ ſcꝫ ꝙ aliq̃ ſit corꝑalis: alia ſpũ⸗
alis: alia cõpoſita ex vtraqꝫ vt elemẽta.
Alia ꝯcluſio ꝑfectio vniuerſi cõſiſtit in
amplitudine ambit⁹ in ſufficiẽtia orꝺi⸗
nis ꝛ in influẽtia bonitatꝭ. ¶ Tercia cõ
cluſio ꝙ iſta triplex ꝑfectio vniuerſi oñ
ꝺit triplicẽ ꝑfectionẽ in ſummo ꝯꝺitore
Nã amplitudo oñꝺit ſufficiẽtiã poten⸗
tie oñꝺit ſapientia in orꝺine et bonitas
in ꝺiffuſionẽ ſui. Orꝺo ꝺicit ſupmũ me
ꝺiũ ꝛ infimũ in rebus creatis: ſupmũ eſt
natura angelica: infimũ ẽ materia pͥma
q̃ eſt infimũ in gñe ſubẽ ſꝫ nõ reſpectu ac
ciꝺentiũ ſcꝺo eſt nobilior oĩ accñte. Me
ꝺiũ eſt corp⁹ aiatũ pͥcipue hõ. ¶ Nota
ꝙ lꝫ multi ſint moꝺi participãꝺi ꝺeũ tñ
ſupm⁹ moꝺus eſt participare ꝑ viſionẽ
ꝛ fruitionẽ: ꝛ hec ꝑticipatio ſolis conue⸗
nit creaturis rationalibꝫ ꝛ intellectua⸗
lib⁹. Oia creata ſunt aꝺ oñꝺenꝺũ boni
tatẽ ꝛ magnificentiã ꝺei. Aut aꝺ ꝑtici⸗
panꝺũ. Ois creatura manifeſtat potẽ⸗
tiã ꝛ gl'iam ꝛ bonitatẽ ꝺei. Sole creatu
re rõnales ꝛ intellectiue ſunt facte ꝓpter
bonitatẽ ꝺei ꝑticipanꝺũ in ſe ꝛ abſolute
qꝺ eſt attingẽtis viſionẽ ꝛ fruitionẽ qꝺ
ſolũ ꝯuenit pͥꝺictis. Oẽs alie creature
facte ſunt in obſequiũ participantibꝫ.
Nota pro textu aliq̃s propoſitiones.
¶ Prima ꝙ in ꝯiũctione rõnalis aie cũ
corꝑe ẽ maxima ꝓportio tã abſolute qꝫ
in relatione aꝺ vltimũ finem. Abſolute
pꝫ ꝑ ſcꝺaꝫ ꝓpoſitionẽ q̃ eſt qꝫuis ſupmũ
ſpũs ꝛ infimũ corꝑis multã habeãt elon
gationẽ tñ ſupmũ corꝑis ꝛ infimũ ſpũs
maximã hñt vicinitatẽ pꝫ in textu. Aia
eſt pͥncipiũ q̃ viuim⁹: pͥncipiũ q̃ ſentim⁹

ꝙ ſcd'm locū mouemur: quo intelligimꝰ primum. hec diffinitio phi eſt de anima. Alia diffinitio. Aīa ē actꝰ corꝑis orga/nici phici potētia vitā habētis. ¶ Nota ꝙ differētia eſt inter ſpiritum et animā. Spūs eſt aliquod corpus ſubtile nō habens magnam corpulentiā. Hec diffinitio eſt cōmunis ſpiritib' vitalib' naturalibus ⁊ aīalib'. hoc mō nō eſt aīa: ſed corpus. Spūs vitalis habet ꝑncipiū in corde naturalis in epate. aīalis in cerebro Spūs vitalis eſt quoddā corpus ſubti/le neceſſario diſponēs ad vitā. Unde in corpore aīato ſūt quedā corpora parua ⁊ ſubtilia ſine ꝗbus aīa non pōt viuifi/care corpus ⁊ ꝑmo oriunꝭ in corde ⁊ non ſunt cōtigui licet ſint cōtigui cordi: ſed mittunꝭ ad cerebrū ⁊ ꝑ alia mēbra ⁊ ſemꝑ per ſunt in motu. Spūs naturales ſunt corpora ſubtilia diſponētia ad corporis complexiones eq̄les. Spūs aīales ſunt corpora ſubtilia diſponentia corpus vt animeſa forma .i. aīa rōnali. Iſti ſpiritꝰ dicunꝭ nexus ⁊ vincula quia ꝑ ipſos aīa innectitur ⁊ vinculaꝭ ad corpus. Nota ꝙ ꝑ trigonū intelligit triangulus a tris ꝙ eſt tres ⁊ angulus: tetragonū eſt qua/drangulus a tetra ꝙ eſt q̄tuor. panthagonum q̄nquangulus a pentha ꝙ eſt q̄nq;. ¶ Duplex eſt rōnabile vnū vnibile materie ⁊ hoc neceſſario includit naturam aīalis. Aliud nō eſt vnibile materie et h̄ nō includit aīal ⁊ talis eſt angelus.

Queritur nono. Quis

finis ſit ꝑncipalior cōditionis rerū vtrū diuina gloria vel vtilitas noſtra. Nota ꝙ finis capiꝭ q̄nq; modis. ¶ Primo mō pro cauſa finali ꝓpter quā res creatur. ⁊ ſic deꝰ eſt finis oīm rerū. Sapie. Omnia preter ſeipſum fecit altiſſimus Et hoc modo capitur in queſtione no/ſtra. De hoc fine dicitur Apocalipſ. i. Ego ſum alpha ⁊ o initium ⁊ fin'. Et eſt duplex finis. Unus principalis ⁊ ali/us minus principalis. Finis ſub fine et hoc mō omnia facta ſunt ꝓpter electos ¶ Scd'o mō capiꝭ finis ꝓ ꝑfectione for/mali ⁊ vltima alicuiꝰ rei ad quā res or/dinatur ⁊ ſic beatitudo ⁊ viſio dei eſt fi/nis rationalis creature et ſic dr̄ finis hominis beatitudo. ¶ Tercio mō capitur finis pro optimo alicuiꝰ generꝭ ꝙ conti/netur ſub eodē genere ⁊ hoc mō optima ſpēs contenta ſub aliquo genere ē finis oīm ɔtentoꝝ ſub illo genere: vt hō eſt fi/nis oīm aīaliū ¶ Quarto mō capitur finis ꝓ vltimo alicuiꝰ rei: vt terminꝰ alicuius rei eſt finis eius vt mors eſt finis hominis. ¶ Quinto mō capiꝭ finis ꝓ obie/cto attingibili ꝑ operationē alicuiꝰ poten/tie ⁊ ſic deus ē finis humane mētis quia attingimꝰ deū ꝑ intellectū ⁊ dilectionē et viſionē ſi bene vixerimꝰ. Concludēdo ꝗ ꝙ licet deus ſit finis .i. cā oīm creatura/rum ipſe tñ ſolū eſt finis attingendus a creatura rōnali. ¶ Reſolutio q̄onis ſtat in q̄tuor ꝓpoſitionib'. Prima ꝓpō eſt fi/nis ꝓductōis oīm rerū principalior eſt bonitas diuina et non vtilitas noſtra ꝓbatur ꝑ ſapientē. Omnia ꝓpter ſeipſum creauit altiſſimꝰ. ¶ Secūda ꝓpō. deꝰ nō condidit res ꝓpter bonitatē ſuā augmētandā patet q2 deo nihil accreſcit ꝓpter multitudinē creaturarū. ¶ Tercia ꝓpō Deus cōdidit oēs res ꝓpter bonitatem ſuā oſtendendā patet quia creata oſten/dunt bonitatē dei. ¶ Quarta ꝓpō. deus creauit ꝑncipaliꝭ naturā intellectualē ⁊ ſiue rōnalē ꝓpter bonitatē ꝑticipandā ⁊ angeli eñ ⁊ hoīes facti ſunt ꝓpter ꝑtici/pationem bonitatꝭ dei. Dico ꝗ ꝙ nulla vtilitate creature facte a deo ſunt vtiliores deo loq̄ndo de vtraq; vtilitate pꝫ de ꝑma quia nō regūt deū. de ſcd'a patet q2 deus nō indiget de nobis. Bonoꝝ meoꝝ nō indiges. ps. xv. Deus non creauit creaturā ꝓpter vtilitatē ſuā ⁊ ſed ſolum ꝓpter noſtrā. ꝗ deus creauit omnes res ꝓpter vtilitatē gubernationis dignita/tis et ꝑfectionis quia creauit res ꝓpter vtilitatem rerum.

Querit̃ decimo. Utrũ natura pure ſpũalis dignitate nature ꝓcellit naturam compoſitã ex corporali ⁊ ſpũali. Nota ꝙ angelus ⁊ hõ pñt cõſiderari dupl'r. Uno mõ ꝗ̃tũ ad eſſe nature ⁊ ſic minim⁹ angelus eſt nobilior ſupma intellectiua. Alio mõ capiunt̃ ꝗ̃tuꝫ ad eſſe grẽ ⁊ ſic non oẽs angeli ſunt nobiliores omnib⁹ homib⁹ imo natura humana in xp̃o ⁊ ꝟgine eſt nobilior oĩ ſpũ angelico. ¶ Correlarium. Aia xp̃i eſt nobilior in donis gratuitis ſimpl'r ꝙ̃ oẽs angeli ſimul ſumpti ¶ Prima ꝓpõ. humanitas xp̃i eſt nobilior oib⁹ angelis ſit̃ ſumptis ¶ Scõa ꝓpoſitio. Uirgo glorioſa ẽ nobilior in donis gratuitis ꝙ̃ oms angeli de xp̃o indubitanter teneo ꝙ grã xp̃i excedit oẽs alias grãs. Credo tñ pie ꝙ virgo maria habet oẽm gratiã quã oẽs angeli habent ſimul. Ideo dr̃ regina celoꝝ dña angeloꝝ. Qd in vtroqꝫ ſexu fecit deus ſupare angelos ꝗ̃tũ ad gratuita. In ſexu maſculino eſt xp̃s. In feminino eſt beata virgo maria. ¶ Prima ꝓpõ. Nota ꝙ natura mere ſpũalis cuiuſmodi ẽ angelus ꝓcellit dignitate oẽm creaturã corporalem. ¶ Scõa ꝓpõ. Natura cõpoſita ex ſpũali ⁊ corporali vt hõ ꝓcellit omnem creaturã mere corporaleꝫ. Nota ꝙ ruina angeloꝝ vel reparatio ciuitat̃ ſuperne nõ ẽ cauſa [illegible]alis cõditõis homis qꝛ hõ eque bene fuiſſet ꝓduct⁹ ſi angeli non ruiſſent.

Querit̃ vndecĩo. Utrũ angelus ⁊ aia differũt ſpẽ tm̃ vel nũero. Rñdeo ꝙ angelus ⁊ aia ſpẽ differant q̃ ſit autẽ illa differẽtia q̃rit̃ iã. Nũc autẽ iuxta cõem poſitionẽ oĩm tenendũ eſt ꝙ eſſentialr̃ differãt ⁊ in gñe ſbe. Unde cõcedende ſunt rõnes ꝓbantes angelum et animã eẽ ſpẽ differentes. eo mõ quo licet dicere animã rõnalẽ eẽ ſpẽm. Nã ꝓꝓe loquẽdo poti⁹ ẽ forma ſpẽi ſiue ꝑs formal̃ ꝙ̃ ſpẽs ex̃teſo tñ noĩe pt̃ ſpẽs appellari.

Queritur duodecimo. Que ſit illa dñia per quã angelus ⁊ aia differunt. Notandũ ꝙ triplex ẽ angelus. Angelus officior eſt q̃ licet nũci⁹ miſſus a deo ad hoies ꝓpter aliq̃ miſteria iplenda circa hoies. Mal'. iij. Ecce ego mitto angelũ meũ. Btũs etiã frãciſc⁹ ẽ angel⁹ habẽs ſignũ dei viui. Xp̃s etiã vocatur magni conſilij angelus. Angelus dignitate ⁊ ſic ẽ ſacerdos ꝯſecrãs corpus xp̃i. Mal'. ij. Labia ſacerdotiſ. Angelus eſt natura licet eſſentia diuina ſit ſũma natura intellectual' tñ nõ põt dici angelus qꝛ angelus ẽ finitus. Nulla aia rõnalis intellectual' ꝗ̃tũcunqꝫ ſit pfecta pt̃ dici angelus natura quia nõ eſt ſba cõpleta. Diffinitio. Angel⁹ ẽ natura itellectual' finita cõpleta incorporea ſimplex ⁊ mere ſpũalis ⁊ hoc mõ eſt q̃ſtio pñs. Diffinitio aie. Aia intellectualis eſt natura intellectualis finita incõpleta cõſtitutiua hoĩs in eſſe ſpecifico ⁊ vltimate perfecto ſimplex ⁊ mere ſpũalis. Ex his pꝫ ꝙ nulla aia ſenſitiua vl' vegetatiua ꝓciſe ſumpta pt̃ dici aia rõnal'. pꝫ etiã ꝙ licet aia rõnalis cõtineat ꝟtualr̃ ſenſitiuã vegetatiuã nõ tñ formal'r. Idõ in hoĩe nõ ſunt tres aĩe diſtincte ¶ Rñdet bonauẽtura p tres ꝓpõnes. ¶ Prima propõ. Animã vniri corpori hũano in rõne forme informantis nihil aliud ẽ ꝙ̃ viuificare illud corpus hoc nõ pt̃ angelus. ¶ Scõa ꝓpõ Iſte act⁹ q̃ eſt viuificare corpus hũanuꝫ nõ eſt accidẽs patet qꝛ vnio q̃ aia vnitur corpori nõ eſt accidẽs ſed ẽ vita homis nec aduenit poſt eſſe cõpletũ ſed ꝯfert eẽ cõpletũ. ¶ Tercia ꝓpõ. Uiuificare corpus humanũ non eſt accidẽs patet quia viuo importat actũ nobilẽ. Ex quo ſeq̃tur quarta ꝓpõ. ꝙ angelus ⁊ aia diſtinguuntur ſpẽ p hoc qđ eſt viuificare corpus ⁊ nõ viuificare corpus. Et ſic argumenta ſcoti nihil valent contra doctorẽ ſeraphicum.

Circa ſecundā di-
ſtinctionē in q̄ mgr̄ tractat
de ꝓductione rerū. Primo
querit̄ de ſpūali ꝓductione
.i. de angelis. Utrū ſpūalia habeāt men
ſurā ꝓpriā. Rn̄deo dicēdū ꝙ ſic. Q̄ð ſi
queras q̄ ſit illa. Rn̄dendū ſm̄ ſctōs et
ph̄os ꝙ dr̄ eternitas creata aut euū. ſed
qm̄ eternitas ꝓprie accipit̄ pro increato
⁊ euū frequēter accipit̄ pro tp̄e. Ideo ꝓ-
prio noīe p̄t euiternitas appellari. Sic
rn̄dendū eſt ſi querat̄ de mēſura q̄ reſpi-
cit ip̄m eſſe ſpūale creature eſſe inquam
imutabile ⁊ ꝑpetuū. Si autē q̄ratur de
mēſura angelicarū affectōnū. Utrū illa
ſit a tp̄e diuerſa hoc habebit q̄ōnē infra.
Nunc aūt planū eſt ꝙ illa mēſura q̄ dici
tur euiternitas. Uariatōnē affectuū nō
mēſurat vt dicit Aug⁹. ad oroſiū. Euū
em̄ ſolius eſſe incōmutabilis eſt mēſura
Concedendū eſt igit̄ ꝙ aliq̄ mō ſpūalia
hn̄t menſurā ꝓpriā reſpectu tp̄is ⁊ tp̄a-
lium. ¶ Notandū ꝙ ſpūale capit̄ dupl'r.
Primo mō ꝓ denoīato ⁊ ſic nihil aliud ē
q̄ꝫ res hn̄s aliquē ſpm̄. Et hoc mō nō ſo
lum angeli dicunt̄ ſpūales ſed etiā hō eſt
res ſpūalis q2 hꝫ ſpm̄. Iſto mō nō capit̄
in q̄ōne. Alio mō capit̄ pro ꝑ ſe ſignato
ſpūali. ⁊ ſic ideꝫ eſt ꝙ ipſe ſpūs. Nota ꝙ
ſpūale eſt ꝯcretū ⁊ ſpūs abſtractū. Hoc
mō capit̄ in q̄ōne. Spūs diuidit̄ in ſpm̄
increatū ⁊ creatū. Prim⁹ eſt de⁹. Scđs
eſt creatura. Dicit̄ ſpūs vno modo a ſpi
rante ⁊ ſic cōuenit trib⁹ ꝑſonis. Alio mō
dicit̄ a ſpirando actiue ⁊ ſic cōuenit duo
bus perſonis tm̄ ſcꝫ p̄ri ⁊ filio. Alio mo
do dicit̄ ſpirari paſſiue ⁊ ſic cōuenit ſpi-
ritui ſancto tm̄. Et ſm̄ h̄ capit̄ ſpūs icre
atus tripl'r ſcꝫ eſſentialiter nocionaliter
⁊ ꝑſonaliter. primū trib⁹ ꝑſonis. ſecūdū
duobus ꝑſonis actiue. terciū ſpūiſſācto
paſſiue. Alius ſpūs dicit̄ creatus: quidē
eſt corporeus alius incorporeus de iſtis
duob⁹ poteſt eſſe queſtio ¶ Nota ꝙ qua

druplex eſt menſura p̄ma eſt eternitas.
Eſt mēſura durationis cuiuſlibet entis
nō habentis p̄ncipiū neq̄ꝫ finem ⁊ ſic ſo-
lum conuenit deo ſm̄ Boetiū. Eſt inter
minabilis vite tota ſimul et ꝑfecta poſ-
ſeſſio. omēs em̄ creature dependēt a deo
habēt ꝑfectam poſſeſſionē. ¶ Scđa men
ſura eſt euū vel euiternitas ⁊ ſic p̄ōt de-
ſcribi. Euū eſt menſura ꝑ ſe cuiuiuſlibꝫ
entis ꝑmanentis habentis principiū ſed
nō finē ſue durationis. Euum eſt men-
ſura nunq̄ꝫ deficientis ſed potentis defi
cere. Tempus eſt menſura rei potentis
deficere ⁊ de facto deficientis. Eternitas
eſt menſura nunq̄ꝫ deficientis nec poten
tis deficere. Inſtans eſt mēſura cuiuſli-
bet rei que tm̄ durat per vnū inſtans vt
mutatū eſſe dicendo. Angeli habere mē
ſuram diuerſam ⁊ ꝓpriā diſtinctā a tem
pore qđ eſt menſura rerū corporalium.
Hoc p̄ōt intelligi dupliciter. Uno mo-
do loquendo de diuerſitate menſure in
genere menſure intrinſece que eſt ſubie-
ctiue menſurato vt latitudo ⁊ profundi
tas rei ſunt menſura intrinſeca. Locus
eſt menſura extrinſeca locati. Alio mo-
do de diuerſitate in genere entis poſſibi
le eſt. Et ſic eſt ꝙ aliqua ſunt diuerſa in
genere menſure ⁊ nō erunt diuerſa in ge
nere entis patet quia eadem ſuperficies
corporis cōtinentis eſt menſura intrinſe
ca corporis continentis ⁊ extrinſeca cor-
poris contenti.
¶ Queritur. Utrum angelorum ⁊ cor
poralium ſit eadem menſura ſm̄ ſubſtā
tiam vel entitatem. Reſpondeo ꝙ ſpiri-
tualia habent menſuraꝫ entis vniformi-
ter ſe habentis. econtra corporalia quia
menſurantur tempore. Triplices ſunt
potentie. Intellectiua. Affectiua. ⁊ mo-
tiua. Potentie affectiue correſpondent
operationes voluntatis. Angeli quan-
tum ad affectiones ſuas non menſuran-
tur euo ſed tempore. Temp⁹ accipitur
a ſanctis quatuor modis. Communiter

Communiſſime ꝓprie ⁊ magis proprie. Tēpus cōmuniſſime acceptū ē menſura cuiuſlibet rei create ⁊ ſic continet ſub ſe euum. Alio mō capit̄ cōmuniter ꝓprie ꝓ mēſura cuiuſlibet mutationis ſiue ſubita ſiue ſucceſſiua: ⁊ ſic gn̄atio eſt in tēpore ⁊ creatio ⁊ ſic accipit̄ illud. In principio creauit deus .i. in inicio. Tercio capitur tp̄s ꝓprie ⁊ eſt menſura cuiuſlibet mutationis ſucceſſiue ſiue cōtinuata ſiue nō: ⁊ ſic affectiones angeloꝝ mēſurantur tp̄e. Quarto capitur magis ꝓprie: ⁊ ſic eſt mēſura ꝑmi mobilis.

Querit̄ ſecundo. Utrū

ſpūalia habeant vnā menſurā ꝑ eſſentiā hoc eſt querere. Utrū ſit vnū euū omniū euiternorū. Reſolutio ſtat in duabꝫ cōcluſionibꝫ. Prima ē ꝙ eſſentia diuina ꝑfectiſſima ē menſura extrinſeca extra genus oīm rerū creatarum in omni genere mēſure inquātū cōtinet excellenter perfectōes oīm creaturarū. Scd̄a cōcluſio eſt ꝙ p̄ter tēpus ⁊ p̄ter euū ſunt alie mēſure. Pro deciſione q̄ſtionis. Nota ꝙ ſicut ſe habet euiternū ad euū. ita ſe habꝫ tp̄ale ad tēpus. Et quia ph̄s facit qōnē vtrū ſit vnū tp̄s oīm tp̄aliū. Ideo rn̄ſio doctoris ⁊ reſolutio ſtat ī tribꝫ ꝓpōnibꝫ quarū Prima quot ſunt euiterna nūero diſtincta tot ſunt eua numero diſtincta patet q2 cuilibet euiterno correſpondet ſuū ꝓpriū euū. ¶ Scd̄a ꝓpō oīm euiternoꝝ vnū eſt euū qd̄ eſt menſura extrinſeca extra gen⁹ ſimplr̄ ſcʒ deus. ¶ Tercia ꝓpoſitio. oīm euiternoꝝ eſt vnū euū qd̄ eſt menſura extrinſeca in genere omniū euiternoꝝ qd̄ ſcʒ eſt nobiliſſimū ens ſub deo. Nota ꝙ aliq̄ eſſe ſimul pōt intelligi duplr̄. Primo mō ꝑ mēſurarū cōicantiā Alio mō ꝑ menſure idēptitatē. Illa dicuntur eſſe ſil̄ ꝑ cōicantiā quoꝝ mēſure cōicant̄. i. ſil̄ currūt vel ſil̄ ſunt vt euiternitas angeli ⁊ eternitas dei et tp̄s eq̄ ſil̄ ſunt. Illa dicunt̄ ſil̄ ꝑ mēſure idēptitatē ſeu indifferētiā vt petrus ⁊ paulus ⁊ alinus qui habent vnā menſurā duratōnis ſcʒ tēpus quo menſurantur.

Querit̄ tercio. Utrum

ſpiritualia habeāt menſurā permanētē vel ſucceſſiuā. ¶ Nota ꝓ rn̄ſione qōnis q̄tuor ꝓpōnes. Prima ꝓpō. In euo formalr̄ ⁊ realr̄ eſt inuenire ꝑus et poſteri⁹ ex q̄ ſeq̄tur Rn̄ſio ad q̄ſtionē ſcʒ ꝙ euū menſura euiternoꝝ eſt q̄d ſucceſſiuū ꝓtꝫ hoc quia ſm̄ Jeronimū tm̄ deus eſt qui nō nouit fuiſſe vel fore. ergo angelus eſt q̄ nō nouit fuiſſe ⁊ fore ⁊ ꝯn̄s habet mēſurā ſucceſſiuā: Itē anſhelm⁹ exponens illud. Dn̄s regnabit in eternum ⁊ vltra. dicit ꝙ dn̄s nō regnabit vltra in eternuꝫ q̄ſi poſt finē eternitatis debeat regnare: quia eternū nō habet finē: ſed intelligit̄ ꝙ eternitas increata ē tota ſimul. ⁊ euiternitas creata. i. euum nō eſt tota ſil̄. ¶ Nota ꝙ iſta eſt falſa de rigore ſermonis. Deus diutius fuit hodie q̄ͣ heri vel vltra mille ānos quia duratio dei eſt tota ſimul. ¶ Scd̄a ꝓpoſitio. Alia eſt ſucceſſio in euo formalr̄ ⁊ alia eſt in tp̄e formaliter ⁊ ſic ꝙ diſtinguunt̄ ſpecie. patet quia ſucceſſio in tp̄e eſt cum variatione. Succeſſio in euo dicit ſolū durationem ſine variatione ⁊ innouatione. ergo ſeq̄tur quia ſūt alia ⁊ alia ſpecie. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Sicut aliter radius ꝓcedit a ſole. aliter riuulus a fonte. Ita eſt alia ſucceſſio formalr̄ in tp̄e et alia ſucceſſio in euo. Radius ſolis procedit a ſole nō cum ſucceſſione quaſi aliud ⁊ aliud lumen: ſed eſt ſucceſſio vel progreſſio. id eſt conſeruatio. Riuulus procedit a fonte per continuā renouationē. Similiter in motu ⁊ tempore ſemꝑ eſt innouatio per acquiſitionē ⁊ deperditionē. Angeli autem habent eſſe qd̄ continue dependent a deo conſeruante. Et hec dependentia eſt eius duratio ⁊ euum.

¶ Quarta ꝓpoſitio. Licet ſpiritualia habeant totū eſſe ſimul. nō tn̄ habent totam durationē ſimul. ſʒ ꝯtinue depē=

pꝛimum patet qꝛ eſſe cuiuſlibet rei ſpūa lis eſt indiuiſibile ergo hñt totū ſimul. Non tñ hñt totā durationē ſimul: qꝛ ſi deus nō ꝯtinuaret ſtatim deſinerēt eſſe.

Quarto querit᷑. Utruꝫ

euū ꝑcedat tēpus aliq̄ pꝛioꝛitatis gene re. Reſolucio .q. ſtat in iſtis ꝓpōnibus. ¶ Pꝛima ꝓpō. In q̄libet motu tres enti tates ſunt ꝯſiderande. entitas motꝰ. en titas mobilis et duratio ſucceſſiua illiꝰ motus. ¶ Scđa ꝓpō. tēpus nō eſt realr ipē motꝰ: ſed diſtinguit᷑ realr ꝛ eēntialr ab ipſo: pꝫ quia menſura ꝛ mēſuratū di ſtinguunt᷑. ꝑ. ¶ Tercia ꝓpō. tēpus nihil aliud ē realr ꝙ duratio ſucceſſiua ipſiꝰ motꝰ exiſtens realr et ſubiectiue in ipſo motu. ¶ Quarta ꝓpō. Sicut lōgitudo extenſionis eſt q̄dā quantitas ꝑmanens exiſtens ſubiectiue in coꝛpoꝛe longo a q̄ foꝛmalr ipm coꝛpus dr̄ longū. ſic tēpus eſt duratio ſucceſſiua exiſtens foꝛmali ter i ipo motu ꝛ ſubiectiue a qua foꝛma liter dr̄ motꝰ durare. Ex iſtis ſequitur diffinitio tpis. Tēpus eſt quātitas con tinua ſucceſſiua habens aliquas partes q̄ ſunt ꝑteritū ꝛ futurū copulatas adin ſtans tanq̄ indiuiſibile. Nec deus poſſꝫ facere tps ſine ipſo inſtanti. ergo tēpus exiſtit pꝛopter inſtans.

Quinto querit᷑. Utruꝫ

inter tps ꝛ euū ſit aliq̄ menſura media. Reſolucio .q. ſtat in trib̄ dictis. ¶ Pri mum. Iſte motꝰ pꝛimi mobilis ꝛ tps qđ eſt in eo non fuit creatus in inicio creatu re. ¶ Scđm dictū. Poſt diē iudicij ceſſa bit motus ꝛ tps qđ eſt in eo. ¶ Terciuꝫ dictū. Succedentia toꝛmēta in inferno ꝛ intellectōes angeloꝝ poſt iudiciū non menſurant᷑ tpe ſtricte capto. ¶ Pꝛima ꝓ poſitio. Uariatio i toꝛmētis ꝛ in intelle ctu archanico nō mēſurāt᷑ tpe nec euo ſꝫ menſura media. pꝫ ex ꝑdictis ꝙ mēſura media vocat᷑ a bonauētura ſeculū. ¶ Se cunda ꝓpō. Inter euū ꝛ tps ꝓpꝛie dictū nō eſt aliqđ mediū ſm rem. ſꝫ tm̄ ſm ra tionē. Patet ex dictis aliq̄d mediare int tēpus ꝛ euum pōt intelligi dupl̄r. Uno modo in rōne menſure ꝛ ſic nihil mediat Alio mō in rōne mēſurati ꝛ ſic ē mediū ꝙ vt angelus q̄ menſurat᷑ vtroq̄. Euo q̄ ad ſubſtantiā. Tpe quo ad actiones.

Querit᷑ ſexto. Utrum

ſpūales ſubſtātie ꝛ coꝛpoꝛales ſiml̄ ſint create. Pꝛimo mō dr̄ ſimul eternitate: q̄ ſcꝫ nō habēt ꝑncipiū duratōis neq̄ finē ſue duratōis ſed ſp̄ fuerūt ꝛ erūt. ꝛ nihil creatū eſt ſil̄ ſed tm̄ tres ꝑſone in diuis ſunt ſimul hoc mō. ¶ Scđo mō dr̄ ſiml̄ tpe quoꝝ duratio vniꝰ incipit ſimul cuꝫ duratione alteriꝰ ꝛ ecōtra. vel deſinit. et ecōtra. vel illa ſiml̄ ſunt quoꝝ duratōes ſūt ſimul: de hac ſimultate tpis eſt que ſtio noſtra. ¶ Tercio mō dr̄ ſimul q̄ ſil̄ ꝓducunt᷑ ab eadeꝫ cauſa vel diuerſis in eodē tpe vt ſi arboꝛ ꝓducit floꝛes ſimul igit᷑ ſunt ſimul oꝛigine. De hoc etiā pōt intelligi qō nr̄a. ¶ Quarto mō dr̄ ſiml̄ electione q̄ ſic ſe hñt ꝙ vnū nō eſt eligibi lius alio. ¶ Quinto mō dr̄ ſiml̄ diuiſio ne q̄ ſimul ꝛ ſemel diuidunt vnū ſupius vt due ſpēs diuiſiue generis dicunt᷑ ſiml̄ ¶ Sexto mō dr̄ ſimul natura quoꝝ vnū nō pōt conſiſtere ſine alio. nec ecōtra nec vnū eſt cauſa alterius. Un̄ ad hoc ꝙ ali qua dicunt᷑ ſiml̄ natura duo req̄runtur. Pꝛimū ꝙ vnū poſſit eſſe alio vt relatiua Scđm ꝙ vnū nō ſit cauſa alteriꝰ qꝛ oīs cauſa ē ꝑoꝛ natura ſuo effectu. ¶ Septi mo modo dr̄ ſimul communitate q̄ ſunt eſſencialis cōitatis ſic ꝙ ꝯuertuntur ad inuicē vt ſubiectū et ꝓpꝛia paſſio. Reſo lutio qōnis ponit᷑ ſupius. In pꝛincipio deus creauit q̄tuoꝛ ſimul. ſcꝫ celū empy reum. angelicā naturā. materiā ꝛ tēpus ¶ De celo empyreo q̄rtum ad quiddita tem queritur.

Querit᷑ ſeptimo. Utrū

celū empyreū ſit ꝛ ſi ſit cuiuſmodi ſit na

ture. Rñdeo ꝙ quis ſancti parũ loquũtur de hoc ſcꝫ celo q̄ latet nr̃os ſenſus. ꝫ phi adhuc minꝰ. tñ eſt ponere celũ empyreũ. ſic dicit ſacra ſcriptura. In pncipio creauit deus celũ. Strabo exponit de celo empyreo. Et hoc pſuadet rõ finis triplex. Una ē pfectio vniuerſi. Alia ē ꝑpt motũ firmamẽti. Tercia pncipalꝰ ꝑpter habitationẽ hoīs beati. Et qm̄ finis imponit neceſſitatẽ his q̄ ſunt ad finẽ ꝑpt pfectionẽ vniuerſi neceſſe ē ipm̄ eſſe vniformem: quia cũ ſit celũ luminoſum difforme. ſi nõ eſſet vniforme: non eſſet vniuerſum cõpletũ. ꝑpter motũ firmamẽti ponendũ eſt ipm̄ imobile: vt motus mobilꝰ fiat circa imobile. ſcꝫ centrũ: ꝫ intra continens mobile ꝫ locans ſcꝫ empyreũ. ꝑpt habitaculũ hoīs beati ponẽdũ eſt ipſuꝫ luminoſitatis pfecte: vt habitatio congruat ſuo habitatori. Ex his ꝗ colligiꝰ quare ſit factũ ꝫ cuiꝰ ſit diſpoſitionis inter alias quia vniforme ꝫ immobile ꝫ luminoſitatis pfecte. Job. xxxviij. Cũ me laudarẽt aſtra matutina. Aſtra eiꝰ erũt hoīes beati ꝫ quaſi ſol eiꝰ erit agnus dei nõ eget ſole.

Querit octauo. Utruꝫ

empyreũ influat in hec inferiora an non. Rñdeo dicẽdũ videtꝰ ꝙ cũ celũ empyreũ ſit pmũ creatũ inter corpora qđ ē maximũ mobile ex ꝟtute q̄ ē maximũ mobile oīa corpora locat ꝑ ambitũ ꝫ cõtinentiã Quia maximũ ꝟtute cetera vegetat et cõſeruat per ſuã influentiã. Quia eſt locus ſpiritualiuꝫ ſubſtantiarũ. locus em̄ corpoꝝ glorificatoꝝ: ꝫ qm̄ cõuenientia ē loci ad locatũ vel manifeſta vel occulta videtur influentia illius celi eſſe cõſona corporibꝫ noſtris ꝫ animabꝫ amica: non rõne ſui ſed ratione ſuoꝝ corpoꝝ que ꝑficiunt ꝫ informant. ꝯcedende ergo ſunt rõnes ad hoc adducte.

Queſtio nona Utrum

loci corporalis ſit locare angelos hoc ē. vtrum angeli ſint in celo empyreo corporeo. Terminꝰ declarandus ē locus. Dico ꝙ locus eſt duplex quidẽ ſpũalis. aliꝰ corporalis. Spũalis eſt duplex quidem ꝯſeruatiuus locati. Alius limitatiuus vel deſcriptiuus. Locus cõſeruatiuus eſt ipſa virtus diuina cõtinens ꝫ conſeruans ꝫ gubernans oīa Unde ſcriptũ eſt Spũs dñi repleuit orbem terrarũ ꝫ hoc qđ cõtinet omnia: ſcientiaꝫ habet vocis. Hoc qđ continet hoc tenetꝰ ſubſtantiue ꝫ infert ens ſcꝫ ſpiritꝰ dñi quod cõtinet omnia. Deus ē in omni loco preſentialiter potentialiter ꝫ eſſentialiter. ꝑſencialiter quia clare videt omia ꝫ omnia preſentia ſunt eius conſpectui. Potencialꝛ quia cõſeruat ꝫ cõtinue. Eſſentialiter. i. per ꝓpriam naturã vbiqꝫ eſt: nec ampliꝰ eſt in celo q̄ȝ in inferno. Alius eſt locus ſpũalis limitatiuꝰ vel circũſcriptiuus: ꝫ ſic ꝓpria finitas vel limitatio cuiuſlibet rei eſt eius locus ꝫ ſic limitatio angeli eſt locus eius ſpũalis. Alius ē locus corporalis ꝫ hic põt capi duobꝫ modis. Uno mõ fundamentalꝛ. Alio modo formaliter. Primo mõ eſt ſupficiens cõcaua corporis continentis locatũ ꝫ ſic eſt quãtitas quia eſt ſupficies. Secũdo modo ſcꝫ formalꝛ eſt reſpectus extrinſecus aduenıens fundatꝰ in ſupficie concaua continente ꝫ terminatus ad locatum ꝫ eſt de genere vbi. ¶ Nota ꝙ aliud eſſe in loco poteſt intelligi quadrupliciter. Primo modo circũſcriptiue. Scđo modo diffinitiue. Tercio modo ſacramentaliter. Quarto modo immẽſiue. ꝫ conſcriptiue quãdo totus locus correſpondet toti locato ꝫ quelibet pars loci cuilibet parti locati. hoc modo corpus eſt in loco. Diffinitiue in loco eſt qđ eſt pſens alicui loco per realem preſentiãꝫ exiſtentiam ſic tamen ꝙ quando eſt in illo loco per ſuaꝫ potentiã naturalem non poteſt eſſe in alio loco et ſic angelus eſt in loco qui ſic pſens eſt vni loco ꝙ nõ eſt in alio non tamen circũſcribitur loco quia non

habet quantitatē. Diffinit ergo ſibi locum .i. determinat. Sacramentaliter in loco eſſe eſt qđ eſt p̄ſens per realem exiſtētiam tanq̄ ſub ſigno ſenſibili ſic tamē q cum hoc poteſt eē in alio loco et ideo nō diffinitiue .i. nō ſolum determinaf ad illum locum vt angelus. z ſic corpus xp̄i eſt in ſacramento altaris quia eſt in tot locis quot ſunt hoſtie ꝯſecratē. Immenſiue in loco eſt qđ neceſſario eſt ex natura ſua in quolibet loco z in qualibet re z ſic ſolus deus eſt in loco. Rn̄deo dicendum q celum empyreū locat angelos vt eſt locus angeloꝝ ſpūalis.

Querif decimo. Utrū

vnus angelus ſimul z ſemel ſit in pluribus locis: an tm̄ in vno. Iſta queſtio poteſt eſſe de facto. Prima queſtio vnus et idem angelus nō eſt ſimul z ſemel in pluribus locis ſed eſt tm̄ in vno loco patet per Damaſce. quia quādo angelus ē in vno loco non eſt in alio. Alio modo pōt formari quo de poſſibili et tractat eā de poſſibili doc. z ſic habet duplicē ſenſum ſm q eſt duplex potentia abſoluta z ordinata. De poteſtate dei abſoluta nō implicat contradictionē vnum et eundem angelum ſimul z ſemel eſſe in pluribus locis quantūcunq̄ diſtantibꝫ: z hoc modo nō tractat eam doctor. Reſolutio .q. ſtat in iſta ꝯcluſione. Impoſſibile eſt q vnus z idem angelus de potentia ſua naturali ſit in pluribꝫ locis ſed ē hic et nūc Rōne indiuiduatōnis: z rōne limitationis angelus nō eſt vbiq̄. Alia cōcluſio. Poſſibile eſt de potentia dei abſoluta q idem corpus numero ſit ſimul et ſemel in pluribꝫ locis quantūcunq̄ diſtantibꝫ Probatur. Omne illud ē poſſibile deo qđ nō includit euidenter cōtradictionē nec ad ip̄m ſeq̄tur neceſſario ꝯtradictio Luce p̄mo. Non ē impoſſibile apud deum omne verbū. gloſa .i. id eſt omne illud cuiꝰ intellectio vel noticia vel verbū vel conceptus nō includit contradictionem Non minoris virtutis z potētie eſt deꝰ reſpectu angeli q̄ reſpectu corporis. id eſt ad ponendū vnū z eundē angelū numero ſimul z ſemel in pluribus locis q̄ ad ponēdū vnū et idem corpus numero ſimul z ſemel in diuerſis locis.

Querif vndecio. Utrū

angelus ſit in loco in partibili vel punctali. Rn̄ſio bonauenture q angelus cū contineaf a loco corporali q eſt in loco p̄ticulari tanq̄ in loco p̄mo vt patet in textu. ¶ Querif vtrū angelus poſſet eē in loco q̄tūcunq̄ magno. Reſpōſio bonauenture q dicit exiſtētia anime in corpore z exiſtentia angeli in corpore quia anima pōt eſſe in corpore ita paruo q̄tū poteſt in minori: quia anima eſt p̄fectio corporis z non cuiuſcunq̄ corporis ſed organici z ideo requirit quātitatem ſm multitudinē organoꝝ. Anima ergo req̄rit corpus debite q̄titatis. Unde p̄hus in libro de aīa. Omni natura cōſtantiū poſitus eſt certus terminꝰ augmēti z decremēti. Non ſic ē de angelo quia angelus nō eſt p̄fectio corporis ſed eſt in corpore ſicut in loco z ideo nō eſt dabiľ minimus locus angeli ſicut nō eſt dabilis minima q̄titas. ¶ Utrum poſſet angelus eſſe in loco q̄tūcūq̄ magno. Rn̄ſio bona. q nō qz dabile ē maximū corpꝰ vt empyreū: angelꝰ nō p̄t eſſe in tali corpore q̄ ad oēs p̄tes naturaľr z ſm naturā angeli deq̄d ſit d̄ potētia dei. Opinio ſcoti Dico q̄ q angelꝰ nō p̄t eē in ſ duobꝫ adeq̄tis: ſꝫ nō ē incōueniēs q ſit in duobꝫ locꝫ inadeq̄tis etiā diſiunctꝫ. Un̄ ſi angelus hꝫ eccleſiā p loco adeq̄to p̄t eſſe in p̄ribꝫ partibꝫ eccleſie etiā diſiunctim.

Queritur duodecimo.

Utrum plures angeli poſſint ſimul eſſe in eodem loco primo. Iſta queſtio habet duplicem ſenſum. ¶ Primo modo quo poteſt eſſe de facto. Secūdo modo poteſt eſſe de poſſibili. Si ſit de facto.

¶ Reſpondeo ꝙ regulariter plures angeli nõ ſũt in eodẽ loco. Si q̃ŏ ſit de poſſibili tũc duplex eſt intellect⁹. Uno mõ de potẽtia naturali ꝛ ſic reſpõdet ꝙ nõ. Si de potẽtia di dico ꝙ ſic: immo ſi deus vellet poneret oẽs angelos in eodem loco. Iſtud pꝫ q2 nõ includit ꝯtradictionẽ duo corpa eſſe in eodẽ loco ſed non minus duo angeli pñt eſſe in eodẽ loco. g̃ ꝛc. maior pꝫ p exemplũ in natiuitate xp̃i: ꝛ in reſurrectõe. Et ĩ ingreſſu ad diſcipulos ianuis clauſis. Nota ꝙ aliqd dr̃ impleri dupl'r. Uno mõ q̃ ad impletionẽ vacui: ꝛ ſic celũ non eſt repletũ angelis q2 ſi nullus angelus eẽt in celo adhuc in celo empireo non eſſet vacuũ: q2 angeli non ſunt in loco impletiue nec p corꝫ aduentũ in celo fit alicui⁹ corporis ceſſio pexiſtẽtis. Alio mõ dr̃ aliquid impleri q̃ ad ornatũ ꝛ ſic celũ empireũ factum eſt repletũ angelis ꝛ ornatũ angelis. Tenendũ eſt etiam de facto ꝙ diſtincti ꝛ ſeparati ſunt angeli in celo.

Circa terciam diſtinctionẽ oſtẽditur quales facti ſunt angeli. ¶ Primo querit̃. Utruꝫ in angelo ſit cõpoſitio ex diuerſis naturis ſcꝫ materia ꝛ forma. Reſolutio oĩm modernorũ eſt ꝙ angelus non eſt cõpoſitus ex materia ꝛ forma tãq̃ ex diuerſis naturis. pꝫ q2 angelus eſt ſimplex. Opinio Bonauenture eſt ꝙ angelus eſt vere cõpoſit⁹ ex materia ꝛ forma ex diuerſis naturis.

Querit̃ Secundo Dato ꝙ ĩ angelis ſit materia large capta)

¶ Utꝝ ſit eiuſdẽ rõis cũ materia corpaliũ. Reſolutio. q. ſtat ĩ trib⁹ opinionib⁹ Prima ẽ ꝙ in angelis ẽ eadẽ materia cũ corpib⁹ vnitate analogie. Alia opinio ponit ꝙ ẽ eadẽ vnitate ſpecifica vel generica. Reſolutio bonauẽture eſt ꝙ materia eſt eiuſdẽ rõnis in oĩbus tam corporalibus q̃ ſpũalib⁹ ſcd̃m metaphiſicos.

Tercio queritur. Utrũ

materia ſpũalium ꝛ corporaliũ ſit vna ſm numerũ vel ſm aliã vnitatẽ. Nota ꝙ triplex eſt vnitas: quedam cõtinuitatis cuius q̃libet pars cõtinuat̃ alteri vt corpus vnũ. Simplicitatis eſt q̃ŏ nõ eſt cõpoſitũ ex partib⁹ integralib⁹ vel quãtitatiuis et q̃ŏ nen põt eſſe ps cõponens aliq̃ŏ totũ per ſe ꝛ ſic angelus eſt vnum vnitate ſimplicitatis ꝛ aĩa non eſt ſ̃m mõ vna nec etiã materia pꝫ ex dictis. Unũ ſiue vnitas hõgeneitatis eſt cuius q̃libꝫ pars recipit pdicationẽ totius vl' q̃ŏ hꝫ ptes eiuſdẽ rõnis vt aq̃ ignis aer. pono talem ꝯcluſionẽ. Materia oĩm ſpũaliũ ſm ponẽtes materiã in angelis eſt materia oĩm corporaliũ. vel ſic. Materia in q̃buſcunq̃ ẽ: eſt vna non ſolum vnitate ſpecifica ſed etiã vnitate numerali intelligibili. i. vnitate mere priuatiua. Alia ccluſio. Oẽs materie quorũcũq̃ materialiũ ſunt vnũ vnitate ſpecifica. Nota ꝙ materia eſt ens in actu q2 eſt termin⁹ creationis. Materia non eſt in potẽtia obiectiua ſed ſubiectiua. Nota ꝙ materia ꝛ forma ꝛ q̃libꝫ pars eẽntialis diſtinguitur realiter a ſuo toto q2 nihil idẽ cõſtituit ſeipſum.

Quarto querit̃ Utrum

in angelis ſit mera diſcretio perſonalis Mgr̃ attribuit quattuor angelis. pmũ eſt eſſe eſſentie ſimplicis. ſcd̃m diſcretio pſonalis. tercium rõ naturaliter inſita. quartũ liberũ arbitriũ. Reſpõſio ſcti Thome pſiũs eſt reprobata ſed ẽ alia opinio ſobria canonica que ſtat in vna ppoſitione q̃ talis eſt. In angelis eſt ponere diſtinctionẽ q̃rum ad pſonalitatẽ tmmõ aut in oĩbus angelis aut ſaltẽ in aliq̃bus. Illa dicunt̃ tmmõ differre pſonaliter q̃ continent̃ ſub eadẽ ſpẽ ſpãliſſima ꝛ vtrũq̃ illoꝝ eſt pſona vt ſortes et plato. Oĩs diſtinctio q̃ nobis apparet de angelis innoteſcit nobis vel per ſacrã ſcripturã vel p dicta ſanctorũ vel ppter

diuerſa officia miniſteria vel opationes eoꝝ ꝛ hoc eſt a poſteriori ꝛ ideo a priori non põt dubitari ꝙ angeli oẽs ſint diuerſi ſpẽ vel nũero tm̃. Sctũs bonauentura in breuiloquio dicit ꝙ omẽs ſm ꝙ maſſa pditionis erãt debebãt dãpnari. Jdeo plures reprobanť ꝗ͂ eligantur vt oſtendatur ꝙ ſaluatio eſt ſm grãz ſpũs ſcti ſpãlẽ ſed dãpnatio ſm iuſticiã cõem

Quinto queriť. Utrũ

pſonalis proprietas ſit in angelis accñtalis vel ſubalis. ¶ Opinio Bonauẽture verior ſtat cũ tribus ꝓpoſitionibus. ¶ Prima eſt ꝙ ꝓprietas pſonalis dicit de pncipali ſignificato aliquã entitatẽ ſubalẽ ipis pſonis.i.angelis ꝛ hoibus. ¶ Scđa proprietas pſonalis ex ꝯſeqñti neceſſario connotat aliqđ accñtale. ex ꝗ ſequiť corrclariũ ꝙ pſona neceſſario importat duo ſcꝫ pncipale ſignificatũ ꝛ cõnotatũ ex hoc ſequiť ꝙ pſona nõ eſt accidens. ¶ Tercia ꝓpoſitio illud accñs qđ neceſſario importať p perſonã oriť immediate a principijs accñtalibꝰ. probatur. Sicẽ ſe hꝫ ꝓprietas indiuidualis ad indiuiduũ: ita ꝓprietas pſonalis ad pſonã. ſed ꝓprietas indiuidualis neceſſario importat aliqđ ſubſtãtiale ꝛ cõnotat accidens ꝗ etiã proprietas pſonalis. Maior eſt nota. minor patꝫ. Nã indiuiduũ duo importat. Primo indiuiduũ eſt qđ eſt indiuiſum a ſe ꝛ diſiunctũ a quolibꝫ alio. Jndiuiſum dicit ſubſtãtiale qꝛ indiuiſibilitas eſt ex vnione nũero cũ forma. Sic oportet dicere de pſonali ꝓprietate ꝗ addit vltra proprietatẽ indiuidualẽ dignitatẽ duplicem. Primo nobilitatẽ ſup omẽs naturas creatas irrõnales. Jſtas nobilitas eſt eſſentialis: qꝛ competit ex parte eſſentie ſue ſcꝫ intellectualitatꝫ. Jterũ dicit dignitatẽ. ſ. actualem eminentiã ſup oẽs naturas exiſtentes cũ ea in eodem ſuppoſito ſcꝫ natura totius cõpoſiti ꝗ eſt dignior ꝗcũꝗ pte. Hec dignatio eſt accñtalis. Exemplũ. Sor. hꝫ in ſe multas naturas: qꝛ multas entitates diuerſoꝝ pdicametoꝝ hꝫ ſed nulla entitas eſt pſona in forma niſi illa que hꝫ actualẽ eſſentiã ſup oẽs naturas exiſtentes in ſorte que eſt ipemet ſortes. Jdeo dicimus ꝙ natura humana in verbo diuino non eſt pſona qꝛ habꝫ eminentiorẽ naturã cum ea ſcꝫ verbũ diuinũ. Sed ſi deus p potentiã abſolutã dimitteret naturã humanã tunc eſſet vere pſona qꝛ haberet accidẽtalẽ eminentiã. Rñdeo ad qõnẽ ꝙ ſi accipiť pro nobilitate vel eminentia nature in eodẽ ſuppoſito id eſt pro cõnotato dico ꝙ proprietas perſonalis ineſt angelis. ¶ Nota ꝙ ſingularia pñt cognoſci dupliciť. Uno mõ determinate diſtincte vere et perfecte ſub ꝓprijs rõnibus formalibꝰ et ſic pro ſtatu iſto nec intellectus nec ſenſus humanꝰ intelligit ſingularia. Alio mõ poſſunt cognoſci i cõfuſo ꝛ ſic intellectꝰ et ſenſus bene cognoſcũt ſingularia tam ſenſibilia ꝗ͂ intelligibilia. Uidebimus deũ facie ad faciẽ non intelligitur de viſione corpali: quia nunꝗ͂ videbimꝰ eũ viſu corpali qꝛ non corpalis. Sed videbimus cũ oculis mentis qui ſũt multo digniores vt corpus nřm ꝛ humanitas chriſti glorioſa.

Sexto queriť. Utrum

diſcretio pſonalis ſit a pte principij formalis vel materialis. Rñdeo breuiter ꝛ dico ſm ſcotũ ꝙ neꝗ materia que ẽ altera pars cõpoſiti neꝗ forma que eſt altera pars cõpoſiti neꝗ vnio mutua neꝗ quãtitas eſt principiũ indiuiduationis: ſed principiũ indiuiduatiõis eſt differentia indiuidualis. Nam ſicut natura ſpecifica conſtituitur per differentiã ſpecificã in eſſe ſpecifico ſic indiuiduũ conſtituitur in eſſe indiuiduali per differentiam indiuidualem que eſt materia totius et eſt realiter eadem cum forma totius: ſcilicet humanitate licet formaliter diſtinguatur a forma ſcilicet to

tiuo. Nota q̈ diſtinctio perſonalis aliter fit in deo et aliter in creaturis: quia in deo fit ſolum per originem. In creaturis aūt non fit per originem. Et dicit perſona per analogiā de deo ⁊ creaturis quia per prius dicit de deo q̄ creaturis Autoritas boetij ſcʒ q̈ ſpecies ſit totuʒ eſſe indiuidui eſt vera ſi intelligatur de eſſe q̄dditatiuo ⁊ eſſentiali. Ex quo ſeqtur q̈ indiuiduū non habet diffinitionē quidditatiuā ꝓpriā. ⁊ per ꝯſequēs de indiuiduo non eſt ſciētia. Differētia indiuidualis nō eſt de eſſentia indiuidui ſʒ ſit de intrinſeco indiuiduo.

Septimo queritur Utrū deus fecerit ipm angelū malū in principio ſue creationis. Triplex eſt malū ſcʒ nature pene culpe. Malum nature eſt qđ deformitas vel mōſtruoſitas exiſtēs in aliquo ente naturali promouēs ex ſuperfluitate materie vel diminutiōe materie vel alia indiſpoſitione. Naturam voco vel ens naturale compoſitū ex materia ⁊ forma: et ideo in angelis non eſt malum nature. Malum pene idem eſt q̈ ipſa pena: ⁊ ibi eſt cōſtructio intrāſitiua. Duplex ē pena quedā afflictiua tm̄ Alia afflictiua et punitiua. Prima eſt quoddā incōmodum qđ infligitur alicui creature intellectuali abſq̄ ſuo demerito. Hoc modo Job habuit maluʒ pene afflictiue non punitiue. Similiter cecus natus euāgelicus. Scđa eſt incōmodū quod infligitur propter peccata cōmiſſa. Et ideo licet deus affligat aliquem iuſtum non tamen punit. Et de iſto malo non eſt ad propoſitum. Malum culpe idem eſt q̈ ipſa culpa id eſt ipſum peccatum: quo deus formaliter offenditur: de hoc malo eſt hic ad propoſitum. ¶ Utrum deus fecerit angelū malum id eſt peccatorem. Peccatum et malum illud deſcribitur ab Auguſtino ſic. Eſt preuaricatio legis diuine et celeſtiū inobediētia mandatorum. Ex quo ſequitur q̈ tot ſunt peccata mortalia q̄t ſunt precepta diuina ſed precepta ſunt decem: ergo peccata mortalia ſunt decem. Ubi nota q̈ illa diuiſio peccatorum in ſeptem mortalia eſt valde inſufficiens. ¶ Alia propoſitio. Quicunq̄ tranſgreditur legem preceptiuam peccat mortaliter. Nota quomō dicit preuaricatio diuine legis ⁊ ce. inob. māda. non pape non regis. Item Aug⁹. Peccatum dicit mortale eēt aliqđ dictū vel factum vel concupitū contra legem dei. Nota concluſionē. Ponere q̈ diabolus habuit a deo innatā ſibi maliciā demonis vel culpe non ſolū eſt falſum: immo eſt hereticū ⁊ blaſphemū: quia ſine ipſo factum eſt nihil. patet quia dicere vel attribuere deo peccaſſe vel feciſſe peccatū eſt blaſphemiuʒ. Blaſphemia eſt attribuendo deo qđ ſibi nō p̄t conuenire. vnde ſcriptum eſt. Deus eſt in quē peccatum non cadit. Omne opus dei neceſſario habet quattuor cōditiones ſcʒ q̈ ſit Laudabile: ordinabile: acceptabile ⁊ pfectum vel pfectibile. ¶ Pro reſolutione argumēti in quolibet malo ſiue peccato ſunt duo mala: productio ⁊ producti ordinatio propter quod ponunt due concluſiones. ¶ Prima productio mali culpe non eſſe a deo: quia fedat ⁊ deturpat totum vniuerſum et q̄tum eſt de ſe corrumpit ordinem hominis: ⁊ oīa que facta ſunt propter hominem quia peccatum mortale nihil aliud eſt formaliter q̄ quedam diſcordia qua voluntas creata diſcordat a voluntate diuina preceptiua. Ex quo ſequitur q̈ peccatū formaliter nihil eſt: quia eſt carētia cōcordie quā de⁹ vult eſſe in homine reſpectu ipſius: ⁊ illa cōcordia nihil aliud eſt q̄ iuſticia. Ex quo ſequitur q̈ peccatū nō poteſt eſſe a deo: aliud peccatū vero non habet cauſam efficientē. aliud peccatuʒ. hʒ ſolū cām deficientē. ¶ Scđa propo-

ſtio ſiue cõcluſio. Licet productio mali non ſit a deo: tamen mali reordinatio eſt a deo quia reordinatur per penã qz niſi puniret eſſet duplex malũ et iſta reordinatio facit ad decorẽ vniuerſi. Pro ſcõo nota ꝙ iuſticia ibi accipitur ꝓ iuſticia infuſa ꝛ non morali. ¶ Duplex eſt priuatio ſcʒ large ꝛ ſtricte capta Large capta eſt que nõ tm̃ negat actum ſed etiam aptitudinem: vt Lignum nõ videt. Stricta capta eſt illa ꝙ̃ tm̃ negat actuʒ ꝛ ponit aptitudinem: vt Homo non videt. Et iſta nõ ſolum includit priuationem ſed et deformitatem.

Octauo querit. Utrũ angelus in primo inſtãti ſue creationis fuerit malus actu proprie voluntatis.

Tria ſunt inſtantia originis. Primum eſt eſſe illud a quo aliud eſt vel originatur. hoc modo pater eſt in primo inſtanti originis: quia ſemp originans eſt prius ſuo originato prioritate originis. ¶ Scõm inſtans originis eſt eẽ ab alio ſolum ꝛ ſic filius eſt in ſcõo ſigno originis. ¶ Tercium inſtans ſigni originis eſt eſſe ab aliis. ꝛ in hoc ſigno dicit̃ ſpũs ſanctus. Inſtans eternitatis eſt ipſamet eternitas que eſt interminabilis vite tota ſimul ꝛ perfecta poſſeſſio. Inſtãs eui eſt quedam entitas realis: accidentalis: indiuidualis actualiter exiſtens in euo menſuratiua indiuiſibiliter rei vniformiter ſe habentis. De hoc inſtanti eſt queſtio. ¶ Utrum angelus cum primo fuit potuit peccare. Et qđ hoc ſit poſſibile videtur per ſolem quia ſol in primo inſtãti ſue creationis luxit. Duplex eſt actus volũtatis. ſ. velle ꝛ nolle. Ex iſtis inferuntur aliqua correlaria. ¶ Primũ oĩs actus voluntatis eſt deacceptiuus vel acceptiu⁹. ¶ Scõm oĩe nolle neceſſario preſupponit aliquod velle qꝛ non fugio incõmodũ niſi propter cõmoduʒ. Ex quo ſequitur ꝙ primus actus angeli non potuit eſſe nolle quia omne nolle preſupponit velle. ¶ Tercium angelus non potuit eſſe malus in primo inſtãti ſue creationis per aliq̃d nolle inordinatum quia omne nolle inordinatum preſupponit velle ordinatum. ¶ Quartũ eſt ꝙ ſi angelus peccaſſet in primo inſtãti ſue creationis neceſſario peccaſſet per velle inordinatum. ¶ Triplex eſt velle ſcilicet Amicicie Concupiſcentie ꝛ Cõplacentie. ¶ Amicicie et eſt actus volũtatis quo voluntas amat aliquid ꝓpter bonum dilecti: vt diligo talem propter virtutem ſuam et bonum ſuum et ſanitatem et ſalutem iſte amor eſt purus nõ meritorius. ¶ Amor concupiſcentie eſt actus voluntatis quo voluntas amat aliq̃d propter bonum ſcilicet amantis: vt amo vinum propter me: vel diuitem propter commodũ. ¶ Amor complacẽtie ſcõm Bonauenturam: vt charitas habita non poteſt eſſe bonum amicicie: nec bonum concupiſcentie. Duo amores edificauerunt duas ciuitates: amor ſui vſqꝫ ad contemptum dei fecit ciuitatem diaboli. Amor dei vſqꝫ ad contemptum ſui fecit ciuitatẽ dei Hec Auguſtinus in q̃rto de ciuitate dei. ¶ Articulus pariſieñ. Dicere ꝙ inter creationem angeli et lapſum eius nulla fuerit morula eſt error.

¶ Concluſio reſponſalis. Conditio angeli precedit ordine duratione ꝛ tempore peccatum eius. ¶ Opinio ſcoti per propoſitionem. Licet angelus in primo inſtanti ſue creationis non peccauit de facto potuit tamen in inſtanti ſue creationis peccare patet: quia omne habens actum primum ſufficientem ꝛ perfectũ ꝛ non impeditum ab alio reſpectu act⁹ ſcõi põt talem actum producere. ſed voluntas angeli eſt actus primus perfectus et non impeditus etiam ab in inſtãti ſue creationis. ergo potuit egredi in actum ſcõm id eſt ſuum effectum.

Notandū ꝙ duplex eſt paradiſus.ſ. corporalis qui eſt duplex ſcȝ celū empireū et terreſtris. Alius eſt paradiſus ſpiritualis ⁊ hoc dupliciter ſcȝ obiectiue: et ſic eſt deus. Et formaliter ſiue ſubiectiue ⁊ ſic eſt clara viſio dei. Et iſto mō dyabolus non fuit in paradiſo: ſed pro tanto dr̄ fuiſſe in paradiſo quia deus dedit ſibi oēs ſpēs innatas omniū rerum. Notanduȝ ꝙ corrumpi dr̄ dupliciter. Uno modo entitatiue ⁊ poſitiue ⁊ hoc mō corrumpit̄ qđ nihil fuit vel eſt. Alio modo priuatiue vt illud qđ non eſt nec fuit: ſȝ fuiſſet niſi impedimentū obfuiſſet. Exēplum cecitas a natiuitate priuat ⁊ corrumpit viſionē que nō fuit ſed q̄ fuiſſet.

Nono queritur. Utrum

angelus omnia creata que cognoſcit cognoſcat per ſpēs innatas: an aliqua per ſpēs acquiſitas. Notādū ꝙ omnes theologi conueniūt in iſta affirmatiua ꝙ intellectus angelicus cognoſcit res p ſpecies innatas vel per ſpēs intelligibiles. ¶ Prima ꝓpoſitio eſt. Qꝫ ſolus de⁹ cognoſcit omnes res p eēntiā ſuā ꝓpriā et nullo modo per eſſentias rerū ipſarum patet quia eſſentia diuina propter ſuaȝ infinitatem repn̄tat proprio intellectui omne ens creatum vel creabile. Scđa pars patet quia ſi intellectus diuin⁹ cognoſceret res per ipſas res: ipſe res mouerent intellectum diuinū et ſic intellect⁹ diuinus vileſceret. ¶ Scđa propoſitio. Intellectus angelic⁹ non cognoſcit alia a ſe per eſſentiam propriaȝ ſed per eſſentias rerum vel per ſpecies quia per eſſentiam propriam cognoſcit ſeipſum ſoluȝ et non alia. Opinio Bonauenture ſtat in tribus propoſitionibus.

¶ Prima eſt licet intellectus angelicus poſſet recipere ſpecies acquiſitas q̄cunꝙ tamen intelligit per ſpecies innatas. Prima pars patet quia intellect⁹ agens angeli nō eſt minoris actualitatis q̄ intellectus agens hominis: ſed intellect⁹ hominis agens poteſt cauſare nouā ſpeciem i intellectu potentiali: ergo ⁊ intellectus agens angeli. ¶ Secunda ps patet quia deus in ꝑncipio creationis angeli concreauit ſibi omnes ſpecies vniuerſaliū ſeu rerum fiendarum. ¶ Scđa propoſitio. Deus in primo inſtanti creationis angeli impleuit intellectū angelicum tot ſpēbus ꝙ poterat intelligere omnia creata ſine noua creatione ſpēi. ¶ Tercia propoſitio. Intellectus angelicus aliter cognoſcit vniuerſalia p ſpecies illas innatas: ⁊ aliter cognoſcit ſingularia patet quia per iſtas ſpecies innatas intelligit vniuerſalia primo ⁊ per ſe ſed tanꝙ per ꝓpria repn̄tatiua ipſoꝝ intelligit aut ſenſus alicuius ſigularia non ꝑmo ⁊ per ſe ſed per applicationem quandā illarū ſpecieruȝ vniuerſaliū ad diuerſa ſingularia per quandā applicationem collationē vel cōpationē prout intellect⁹ angelic⁹ fert̄ in ipm̄. ¶ Nota ꝙ angeli tripliciter addiſcūt. Primo p ꝓpriam induſtriā ⁊ p applicationē ſpecierū. Scđo addiſcūt per reuelationē. Tercio per experientiā. ¶ Quarta propoſitio. Ad cognoſcendū particularia ⁊ contingentia non ſufficiunt ad hoc ſpecies innate ſed cū hoc requiritur applicatio ⁊ approximatio vt dictum eſt. ¶ Nota ꝙ angeli exiſtentes in celo empireo non cognoſcunt nos in particulari nec opationes noſtras propter nimiā diſtantiam loci ⁊ angelus exiſtens in anglia non cognoſcit nos eſſe hic in particulari propter hoc et ratio iſtorum eſt ꝙ intellectus angeli eſt finitus et limitatus. Et ideo non erat neceſſe ꝙ omēs angeli cognouerunt omnes articulos fidei circa incarnationem vſꝙ poſt aſcenſionem licet aliqui bene cognouerint vt gabriel. Et hoc modo intelligitur apoſtolus qui dicit Ephe.iij. vt innoteſcat principibus et poteſtatibus multiformis ſapientia dei. Et gloſa ibi dicit angeli multa didicerūt ab eccleſia. Et ad

hoc faciūt ille autoritates. Quis eſt iſte qui venit de edom.

Decimo queritur. Utrū angelus per cognitionem naturalem diuinam eſſentiam cognouerit in ſeipſa id eſt nude et pure ſine omni medio ⁊ creature adminiculo id ē intuitiue. Reſolutio q̄ōnis ſtat in vna ꝯcluſione. ¶ Angelus nō potuit naturali cognitione videre diuinam eſſentiam in ſeipſa: patꝫ q̄ ſm̄ Auguſtinū. Eſt in poteſtate diuina ſiue diuine eſſentie videri a creatura vel non videri. Nam eſt voluntaria ⁊ libera ad omnē actum exteriorem. Probatur ſcdō: quia viſio clara dei eſt premium beatificum creature rationalis. Si ergo angelus poſſet naturaliter videre deum poſſet ſe naturalr̄ premiare quod falſum eſt: quia deus eſt lux inacceſſibilis omnibꝰ creaturis. ¶ Nota ꝙ angelus dicitur ſpeculum dei: quia eſt imago dei et dicitur clarum quia nō obumbratur carne. ¶ Q. ꝙ deꝰ ſit p̄ſens alicui poteſt intelligi dupliciter. Uno modo vt principiū conſeruans et continēs rem et ſic deus eſt preſens omnibus creatis. Iſta prima non ſufficit ad cognitionem. Alio modo deus poteſt eſſe preſens tanq̄ obiectum mouens potentiā ⁊ ſic non eſt preſens omnibus ſed ſolum beatis. ¶ Nō poſſe cognoſcere aliq̄d cognoſcibile poteſt contingere dupliciter. Uno modo propter cognoſcētis obſcuritatē. Alio modo propter cogniti profunditatem vel ſublimitatem. Primo modo dicitur impediri propter velamē impediens. Hoc impedimentum nō fuit in angelis. Secundo modo dicit̄ impediri cognitio non ꝓpt̄ velamē cognoſcētis ſꝫ ꝓpt̄ cogniti ꝓfunditatē. Reſolō eſt in ꝓpōibꝰ ſex ſcꝫ. ¶ Prima ꝓpō. Non eſt impoſſibile deum cauſare aliquā ſpeciem intelligibilem diſtincte repreſentatiuā diuine eſſentie. patꝫ quia non plus repugnat ꝙ ſit aliqua ſpecies diſtincte repreſentatiua eēntie diuine q̄ ꝙ ſit aliquis actus diſtincte repreſentans eſſentiam diuinā: ſed deus pōt cāre talē actū repreſentatiuum ſcꝫ actum beatificum vel viſionem claram: ergo etiam pōt facere ſpeciem repreſentatiuam diſtincte repn̄tans eſſentiam ipſam diuinam.

¶ Secunda propoſitio. Huiuſmodi ſpecies repreſentatiua diſtincte eſſentie diuine eſt cōicabilis intellectui humano et angelico patet. Nō plus repugnat intellectui creato recipere ſpeciem rep̄ſentatiuā diſtincte eſſentie diuine q̄ recipere actum repreſentatiuū diſtincte eſſentie diuine: ſed intellectus recipit talem actum. ergo etiam ſpeciem.

¶ Tercia propoſitio. Intellectus creatus ꝟtute talis ſpeciei poteſt habere perfectam noticiam abſtractiuam tamē eſſentie diuine. patet quia omis actus primus ſufficiens ad actum ſcōm: poteſt cauſare actū ſed intellectus creatus habens talem ſpeciē intelligibilem habet actum primū. ergo ⁊c̄. Duplex ē actus ſcꝫ Primus qui eſt in ꝓpoſito ſpecies intelligibilis. Actus ſcōus eſt ipſa intellectio producta. ¶ Quarta propoſitio. Uirtute huiuſmodi ſpeciei intellectus poteſt cognoſcere omnes veritates theologicas neceſſarias tā mediatas q̄ immediatas. patet quia quicūq̄ habet noticiam abſtractiuam perfectam ⁊ diſtinctam alicuius obiecti virtualiter includentē omnes veritates neceſſario formales de obiecto ille poteſt cognoſcere omnes veritates theologicas. ergo ⁊c̄. pōt cognoſcere omnes veritates de neceſſario formales de eſſentia diuina.

¶ Quinta propoſitio. Huiuſmodi noticia abſtractiua habita ꝟtute talis ſpeciei cōicate intellectui: q̄ōdāmodo eſſet naturalis intellectui ⁊ q̄ōdāmodo ſupnaturalis. patꝫ quia illa noticia abſtractiua eſſet naturalis receptiue q̄ omnē

naturaliter recipit intellectus: ⁊ eſſet ſu
pernaturalis q̄dāmodo; quia eſſet ſu/
pernaturalis motiue et effectiue q; cau
ſaretur ab agente ſupernaturali q; nul
la creatura poſſet cauſare illam ſpecie;
perfecte repreſentatiuā eſſentię diuine.
¶Sexta propoſitio. Veriſile eſt ⁊ mul
tum probabile ꝙ deus dederit angelis
et ipſi homini in principio creationis ta
lem ſpeciem repreſentatiuā: patet quia
dei perfecta ſunt opera ⁊ ideo facit ange
los cum perfecta noticia. Et ſic forte in
tellexit Aug⁹. ꝙ angeli prius viderunt
res in verbo diuino. Ex quo ſequitur alia
propoſitio. ꝙ huiuſmodi cognitio ab/
ſtractiua eēntie diuine ⁊ diſtincta ⁊ per
fecta habita mediante tali ſpecie nō po/
nit viatorem extra ſtatum vie; pz quia
ſola viſio clara intuitiua ponit hominē
extra ſtatum vie: ſed hec ſpecies non eſt
viſio clara intuitiua ſed abſtractiua. er
go ⁊c. Hec dicta ſunt cōtra ſanctū Bo/
nauenturā quia ipſe loquitur de cogni/
tione intuitiua. Hec autem ſpecies cau
ſat noticiā abſtractiuam.

Undecimo queritur.

Utrum angeli naturali dilectione dile/
xerunt deum propter ſe ⁊ ſuper omnia.
Dico ꝙ triplex eſt dilectio: Quedam
eſt entitatiua: Quedam conformatiua
quedam principiatiua. ¶Dilectio enti
tatiue et quidditatiue eſt quedam incli
natio naturalis ipſius voluntatis q̄ in/
clinatur ad ſummā beatitudinē; tanq̄
ad vltimū finem. Pono propoſitiones.
¶Prima propoſitio. Iſta dilectio na/
turalis non eſt actus elicitus a volunta
te. patet quia non eſt niſi inclinatio na/
turalis ipſius voluntatis qua inclinat
Nulla inclinatio nature eſt actus potē/
tie. ¶Secunda ꝓpoſitio. Iſta dilectio
naturalis nihil aliud eſt realiter q̄ ipſa
voluntas licet diſtinguatur formaliter
patet quia omnis reſpect⁹ aptitudina/
lis diſtiguitur formaliter ab illo cuius
eſt reſpectus ſed iſta inclinatio qua vo/
luntas inclinatur eſt aptitudo. vnde la/
pis inclinat ad deſcenſu;. ¶Tercia pro
poſitio. Omnis creatura rationalis ne
ceſſario ⁊ ſumme ⁊ perpetuo diligit ſuā
beatitudinē iſta dilectione naturali. pa
tet quia omnis creatura inclinat ad be/
atitudinē: ſed inclinatio eſt dilectio na/
turalis. Ex quo ſequitur Correlarium
ꝙ demones ⁊ damnati diligunt ſumme
beatitudinem. ¶Quarta propoſitio.
Q; appetitus naturalis dilectio natu/
ralis inclinatio naturalis ad beatitudi/
nē ⁊ ipa beatificabilitas ſunt idē in vo/
luntate. De iſta dilectione naturali non
eſt q̄o nr̄a. ¶Alia eſt dilectio naturalis
cōformatiua q̄ eſt actus elicitus a volū
tate libere cōformiter ad inclinationē;
naturalem quo actu voluntas acceptat
aliqd̄ obiectum. Exemplu; inclinor ad
fugiendū mortem et fugio actu elicito.
Alia eſt dilectio naturalis ꝑncipiatiue
qua ſc; elicitur a voluntate ſecluſis om
nibus donis gratuitis gratūfacientib⁹
ſupple ⁊ ſic homo exiſtēs in mortali pec
cato diligens deū diligit dilectione na/
turali hoc modo ⁊ ſic diſtinguitur dile/
ctio naturalis ꝯtra dilectionē gratuitā
meritoriam ſupple. Hoc mō capit dile/
ctio naturalis in q̄one nr̄a. Dilectio li/
bera nō gratuita q̄ eſt actus elicit⁹ a vo
luntate non habēte grām. ⁊ de ipā ē q̄o.
Reſolutio q̄onis ſtat in trib⁹ ꝓpōnib⁹.
¶Prima ꝓpō. Q⁹ angelus ex puris ſu
is naturalibus in ſtatu nature inſtitu/
te potuit diligere ſuper omia immo de
facto dilexit. ¶Scd̄a ꝓpō. Homo i ſta/
tu nature inſtitute ex puris ſuis natu/
ralibus potuit. vt ſup̄. Diligere deū ſu
per omnia poteſt intelligi dupliciter vł
duobus modis ſc; extenſiue ⁊ intenſiue
Extenſiue quādo diligit deum plus q̄
oia alia a deo. Intenſiue ſuper omia di/
citur omnia diligere deum qui maior

affectu vult de deo melius eſſe ſuper om nia id ē melius ꝙ̄ omnibus creaturis. Nota ꝙ triplex eſt ſtatus hoīs ſcʒ ſtatꝰ nature inſtitute: nature deſtitute et na/ ture reſtitute. vide in textu. ¶ Nota ꝙ diligere deū ſuper omnia amore amici/ cie eſt nullo cōmodo vel incōmodo vel/ le ipm̄ offendere nec amicicias ſoluere. Propter nullū cōmodū adipiſcendum nullus debet offendere deū mortaliter. Similiter etiaʒ propter nullū incōmo/ dum euitanduʒ nullus debet offendere deum mortaliter. Similiter dilectione concupiſcentie diligere deum ſuper om/ nia eſt nullo cōmodo vel incōmodo vel/ le illū perdere. Iſtud dictū amor tranſ/ format vel iungit amantem in amatum poteſt intelligi dupliciter. Uno modo de coniunctione reali ꝛ ſic non intelligi/ tur hic. Alio modo de coniunctione in/ tentionali ꝛ amor iūgit amantē in ama/ tū: qꝛ amans habet intentionem in ama tū. ¶ Homini facienti qđ in ſe eſt nunꝙ̄ deeſt deus Ubicunꝙ̄ natura deficit in ſuis operationibus ibi deus ſupplet vi cem eius ſicut patet in corpore humano formato puro: quia nō poteſt pringere ad vltimā pfectionē homis. Ideo deus non deficit. Quicunꝙ̄ vtitur creatura ꝑpter ſe peccat mortaliter.

Duodecimo queritur.

Utrum angelus naturali dilectiōe ma gis diligit ſuperiorem: an parem: an in/ feriorem. tres ſunt queſtiones. Pro am/ pliori declaratione ponuntur alique di ſtinctiones. ¶ Prima diſtinctio. Aliqs angelos eſſe pares ſiue ſimiles ſibi: hoc poteſt intelligi tribus modis. Uno mo do per naturam qui continentur ſub ea dem ſpecie ſpecialiſſima et diſtinguunt ſolo numero: vt ſortes et plato. Secun/ do modo per gloriam qui habent equa/ lem gratiam vel gloriam. Tercio modo per officium et ſic angelus cuſtodiēs te et angelus cuſtodiens me ſunt pares in officio de omi parilitate. Poteſt eē qꝺ. ¶ Secunda diſtinctio. Aliquos ange/ los eſſe ſuperiores alijs poteſt intelligi tripliciter ſcʒ ſm naturam: ſm gloriam ꝛ ſm officium. Illi dicuntur ſuperiores ſcđm naturam qui habent nobiliorem naturam et ſuperiorem ſpeciem. Et ſm hoc ſunt tres opiniones. Sāctus Tho/ mas dicit ꝙ quot ſunt angeli tot ſūt ſpe cies. Sanctꝰ Bonauetura dicit ꝙ om/ nes angeli ſunt eiuſdem ſpeciei. Alij te/ nent opinionem mediam. ſcʒ ꝙ tot ſunt ſpecies quot ordines. Alio modo dicū/ tur ſuperiores per gloriam qui ſcʒ ha/ bent maiorem gloriā. Tercio modo di/ cuntur ſuperiores per officia ſicut ſupe riores habent officium contemplādi de um. Mediocres regere munduʒ in cōi. Inferiores vero habent regere ſuperio/ res perſonas. ¶ Tercia diſtinctio. Ulti mo pro reſponſione ad queſtionē ponit talis diſtinctio. Qꝛ aliqs diligat magꝭ aliquem poteſt intelligi tribus modis. Uno modo ꝙ magis diligat rōne boni optati. Hoc modo diligo virginem ma riam magis meipſo id eſt ad maius bo/ num: ꝛ ſic quilibet angelus plus diligit ſuperiorem ſe ratione boni optati. Se/ cundo modo ratione affectus magis in tenſi. Aliquis diligit alium ad quē affe ctio ſua magis trahit ratione familiari tatis ꝛ domeſticitatis ꝛ ſic pono conclu ſionem ſcđaʒ ꝙ angelus diligit plus pa rem ſibi hoc ſcđo modo ꝙ̄ ſuperiorē vł inferiorem. Tercio modo ratione effe/ ctus impenſi Aliquis magis diligit il/ lum cui maiora beneficia impēdit. Sic mater plus diligit filium ſuum paruū ꝙ̄ grandeuū. Et ſic pono concluſionem terciam ꝙ angelus hoc modo magis di ligit inferiorem ſe ꝙ̄ parem vel ſuperi/ orem.

CIrca quartã di/
ſtinctionem querit doctoꝛ
Bonauentura. ¶ Utrum
angeli creati ſint in beati/
tudine ſiue in gloꝛia. Duplex eſt beati/
tudo ſcꝫ quedam obiectiua: alia ſubie/
ctiua ſiue foꝛmalis. Beatitudo obiecti
ua dicit eſſe eſſentia diuina ſeu ipſa tri/
nitas increata. de hac non eſt qõ. Alia ẽ
beatitudo ſubiectiua ⁊ foꝛmalis que cõ
ſiſtit in clara viſione et in fruitione ſe/
quente viſionẽ ⁊ in firma tẽtione. Et di
citur foꝛmalis quia conſiſtit in actibus
que ſunt accidẽtia et ſunt ſubiectiue in
beato ⁊ infoꝛmant ipſum beatũ. ¶ Se/
cunda diſtinctio Duplex eſt beatitudo
ſcꝫ quedam eſt: que eſt ſtatus omniũ bo
noꝛum aggregatiõe perfectus. Alia eſt
beatitudo que eſt ſtatꝰ aliqualiter per/
fectus ſcꝫ per carentiam omnis mali:
in deſcriptione Boecij. Tercia: notan/
ter pꝛimo ponit ſtatus loco gñis. Sta/
tus eſt ſtabilis permanentia legibus di
uine ſapientie firmata Scda particula
omniũ bonoꝛum aggregatione que ꝑn/
cipaliter ſunt tria ſcꝫ viſio clara: fruitio
perfecta: et tentio firma: ad que omnia
alia bona reducuntur. Tercia particu/
la eſt perfectus quia ille eſt ſtatus per/
fectus cui nihil deeſt quia ille ẽ beatus
qui habet quicquid vult et nihil mali
vult: vt dicit Auguſtinus. Alia eſt be/
atitudo per carentiam mali. Et eſt ſta/
tus carens omni malo tam culpe ꝙ pe/
ne: et in iſto fuerunt creati angeli: quia
fuerunt creati innocentes. Et nota be/
ne per iſtam diſtinctionem ſoluuntur
infinite auctoꝛitates pꝛecipue Auguſt.
¶ Felicitas ſm philoſophũ pꝛimo ethi/
coꝛum. Eſt operatio optime potentie
ſm optimam virtutem in vita conti/
nua et perfecta. Sunt tres partes. Pꝛi/
ma eſt operatio optima potentie ſcilicꝫ
voluntatis ſequentis intellectum. Et
q̃d Boetius ſtatũ addit iſte vocat ope/
rationem quia eſt operatio quietis.
Secunda pars ſm optimam virtutem
ſcilicet ſapientiam per quam poteſt in/
telligi clara viſio dei: et fruitio dei qua
ſi ſapida ſciẽtia et in hoc et in tercia par
ticula concoꝛdat cum Boetio. omniuꝫ
bonoꝛũ ⁊c̃. ¶ Dicitur angelus erat ple/
nus ſapientia pꝛopter omnium bonoꝛũ
noticiã in pꝛopꝛio genere. ¶ Dicitur fu
iſſe in delicijs paradiſi: pꝛopter ſpeciem
intelligibilem diſtincte repꝛeſentatiuã
diuine eſſentie. ¶ Dicitur ꝙ diligebant
deum et fruebantur. Dicendum ꝙ du/
plex eſt fruitio ſcꝫ vie et patrie. Fruitio
vie eſt amoꝛ quo diligimus deum ſuper
omnia non tamen clare et perfecte ⁊ iſta
eſt iuſtoꝛum. Fruitio patrie: eſt beato/
rum: et eſt amoꝛ quo diligimus deuꝫ ſu
per omnia clare. ¶ Dicitur liberum ar/
bitriũ inuertibile dupliciter. Uno mo/
do per naturaꝫ et eſt illud cui repugnat
verti vel verſio de bono in malũ ⁊ iſtud
eſt diuina volũtas. Alio modo dicitur
per gratiam inuertibile et ſic voluntas
beati eſt inuertibilis pꝛopter confirma
tionem gratie ad beatitudinem. Deus
ergo fecit angelos ſic inuertibiles ꝙ ſte
tiſſent ſi voluiſſent: ſed reliq̃t eos in ma
nu ſui conſilij. Et ſi queratur. ¶ Utrũ
deus poſſet creaturam rõnalem impec/
cabilem facere per naturam. Reſpõdet
ꝙ non quia deus non poteſt facere illud
quod immplicat contradictionẽ ſed im
poſſibile eſt ſimpliciter creaturã ratio/
nalem eſſe per naturã impeccabilẽ. patꝫ
quia de ratione creature eſt ipſa vertibi
litas vł mutabilitas ⁊ ꝓpꝛietas ſui pꝛo
pꝛia paſſio dei eſt non poſſe peccare. Si
ergo creatura eẽt impeccabilis eſſet de/
us quod eſt impoſſibile per naturam.
¶ Queritur ſecundo. Suppoſito ꝙ nõ
fuerint creati in beatitudine ꝑfecta.

Queritur ſcđo. Utrū fuerint angeli creati in grā. Grā ꝛ caritas oino idē ſunt ꝛ ſynonima. ideo qđ dr̄ de vno de alio dr̄. Gratia duplex eſt quedā gratūfaciens. alia gratiſdata. Grā gratūfaciens eſt quidā habit⁹ ſupnaturalis infuſus imediate a deo ipſi creature rationali: p quā ipſa ē digna vita eterna: ꝛ p quā ē grata ꝛ cara ꝛ accepta ꝛ amica deo: ꝛ p quā oēs actus ei⁹ eliciti ſm̄ inclinationē illi⁹ habit⁹ ſunt accepti deo dicitur ſupernaturalis q꞉ cauſat a deo: ideo nō pōt cauſari ab agente naturali voluntario. pōit p quā. ad differētiā alioꝝ habituū infuſoꝝ ſicut habit⁹ fidei quia niſi habuerim⁹ veſtē nuptialē nō erim⁹ digni vita eterna ꝛ hoc ſolū p beneplacitū dei ꝛ nō ex natura rei: q꞉ caritates mille nō ſufficiunt ad cōferendū vitā eternam ſed ipſa charitas facit dignū vita eterna ꝑpter acceptationē diuinā quia qñcūq꞉ inuenit hominē in charitate acceptat ipſum tanq꞉ dignum vita eterna. Car. eſt la lurce du roy celeſte. p quā oēs ꝛc̄. dā nō omne opus bois factū in charitate ē meritoriū quia pñt eē actus indifferentes. ꝛ etiā patet de pctīs venialibꝫ cū quibus ſtat charitas. ¶ Grā grīſdata ē aliquid ſupadditū naturalibꝫ eſſentialibꝫ ipſi⁹ creature rōnalis iuuans ꝛ ꝑparans ipſam ad gratiā gratūfacientē. Duplicia ſunt naturalia eſſentialia in nobis quedā vt corpus aīa intellect⁹ bonitas ꝛ hmōi: ꝛ iſti non dicunt grē gratiſdate. alia ſunt accidētalia ꝛ iſta ſunt q̄ nobis dant a natiuitate ſicut ingenioſitas pietas natural' vel cōpaſſio ꝛ hmōi talia dicunt grē grīſdate. ¶ Pono ꝯclōnē. Omne donū dei ſiue habituale ſiue actuale ſiue intrinſecū ſiue extrinſecū qđ iuuat nos ad exhibendā gratiā gratūfacientē ꝛ pōt dici ꝛ eſt grā gradiſdata. Jdō flagella dei ꝛ increpatiōes ꝛ monitiones pdicatorum ſunt gratiſdate. ſilr̄ ſcientie ingeniū. fortitudo. ſanitas ſm̄ Scotū. Si tenemus hanc opinionē q̄ omnes angeli fuerūt creati in grā cū opinione tunc neceſſe eſt ponere tres moras. Jn prima mora angeli fuerūt creati in grā ꝛ p illā laudauerūt deū. Jn ſcđa mora boni pſeuerauerūt in bono: ꝛ mali declinauerūt ꝛ demeruerūt. Jſta ſcđa mora nō fuit inſtantanea ſed dimēſibilis: quia ī iſta boni multa bona meruerūt: ꝛ multa mala mali fecerūt tēptando alios ꝛ tunc fuit bellum ſiue preliū magnū in celo. Peccauerunt odio ſupbia inuidia et iſta non poſſunt fieri i inſtāti. Tercia mora ꝑncipalis ē qua boni fuerūt ꝑmiati recipiendo beatitudinē ꝛ mali fuerūt dāpnati et puniti. Scđm Bonauē. ꝛ alios. angeli non fuerūt creati in grā. Nota rōnes in textu. Et ſi vis tenere hanc opinionē ponende ſunt q̄tuor more. Jn ꝑma omnes angeli fuerūt creati in puris naturalibꝫ Jn ſcđa ꝑpter regratiationem naturalium omnibꝫ dedit gratiā ꝛ adhuc oēs fuerūt vniformes. Jn tercia mora mali demeruerūt ꝛ boni pſeuerauerūt. Quarta mora eſt ꝑmiationis in qua boni fuerunt beatificati ꝛ mali dānati. ¶ Queritur. Quid ſunt iſte more. Dicūt quidā q̄ iſte more ſunt inſtantia eui. Ad autoritates q̄ ponunt in principio q̄ōnis. Reſpondet per vnam diſtinctionē grē. Gratia capit tribꝫ modis. Large. ꝑprie ꝛ magis ꝑprie. ¶ Primo mō capitur pro ſupaddito eēntialibꝫ naturalibꝫ vt ingeniū ſciētia: ſcire bene cātare ¶ Scđo mō capit p ſupaddito libero arbitrio diſponēte ad rectitudinē vt virtutes naturales vt inocētia mitītas pietas ꝛc̄. ¶ Tercio mō capit pro ſupaddito libero arbitrio rectificans ꝛ cōplens ꝛ eleuans. Et hec grā dr̄ gratūfaciens quia facit hominem acceptabilē deo. Et ideo autoritates ꝑbantes q̄ angeli creati ſunt in grā intelligunt primo mō vel ſcđo modo vel tercio mō. Pōt etiam alia ſolutio eē q̄ angelum eē creatū in grā. Hoc pōt intelligi dupl'r. Uno mō formal'r ꝛ actua

liter ꝛ ſic nō fuerūt hoc mō. Alio mō di-
ſpoſitione ꝛ tūc bene concedendū ē. Ro
ta ꝓpoſitionē. Deus ita ſtatuit ꝛ deter-
minauit legibus ſue ſapie ꝙ nullus ſiue
hō ſiue angelꝰ beatificabitur ſiue habe-
bit gratiā ꝛ gloriā niſi mediāte merito
vel ꝓprio vel alieno. Propo inꝗ ꝓ adul
tis. alieno pro infantibꝫ ꝛ hoc merito cō
grui. Meritū de cōgruo eſt aliqđ opus
bonū de genere moris diſponēs ad grāꝫ
factum ſine grā vt dare elemoſinā extra
charitatē. Meritū de cōdigno eſt aliqđ
bonū elicitū ſm inclinationē charitatis
¶ Queritꝰ quō charitas dr̄ forma virtu
tum cū tñ nō ſit ſubiectiue in ꝟtutibus
Dico ꝙ ꝟtutes ꝛ opa nr̄a dicunꝰ forma-
ta p charitatē qꝛ nec virtutes nec opa ac
ceptanꝰ niſi ſint formata ſeu producta p
charitatē. Nota ꝓ illa auctoritate Eze-
chiel. xviij. Aurū opus decoris tui ꝛ fo-
ramina in die q̄ conditꝰ ē. Aurū ē chari
tas foramina ē diſpoſitio q̄ eſt in creatu
ra rōnali ad recipiēdū charitatē diuinā

Queritꝰ tercio. Utrum

aliquibus data ſit future glorificationis
pſciētia. Aduertendū quod quedā ſunt
poſſibilia q̄ qñꝗ erūt vt antixp̄s. Alia
ſunt poſſibilia q̄ nunꝗ erūt vt ꝙ ſit aliꝰ
ſol ꝛ alia luna. Opinio talis eſt ꝙ nulli
angeli nec boni nec mali habuerūt pre-
ſcientiā ſui ſtatus ꝛ hec eſt ꝯclo rñſalis
Rō eſt qꝛ certa cognitio future btitudi
nis magis ptinet ad ſtatū pmij ꝗ ad ſta
tum meriti. Pono diſtinctiōes ¶ Prima
diſtinctio duplex ē certitudo quedā po
tentie cognitiue. alia potentie effectiue.
¶ Scđa diſtinctio duplex eſt certitudo
intellectꝰ quedā eſt infallibilitatis. alia
eſt probabilitatis. ¶ Prima eſt illa qua
aliqs ita cognoſcit aliqđ ꝙ nō pōt falli.
vt cognitio ꝙ viuo. ¶ Scđa eſt illa q̄ ha
betur p ꝓbabiles rōnes vel veriſiles ad
vnā partē ſic ꝙ ad oppoſituꝫ nulle ſunt
pbationes vel valde pauce vt ſcio: ꝙ oīs
mater diligit filiū ſuū. ¶ Tercia diſtin-
ctio. Certitudo volūtatis ē duplex qđā
expectabilꝰ alia ē tentationis. Prima ptī
net ad viatorē. Scđa ad cōphenſorē.
Spes eſt certa expectatio future beati
tudinis proueniens ex gratia ꝛ meritis
¶ Prima ꝓpō. Angeli ꝗdiu fuerūt via-
tores tētationis nō habuerūt certitudinē
infallibilitatis de ſua glificatione. pꝫ qꝛ
deus nō reuelauit eis nec poterant ſcire
ex ipſis: qꝛ nullus intellectꝰ creatus pōt
ſcire p naturalē virtutē futura ꝯtingen
tia. ¶ Scđa ꝓpō. Angeli in ſua creatōe
habuerūt certitudineꝫ ꝓbabilitatis ſue
glificationis: pꝫ qꝛ poterant cognoſcere
ex rōnibꝫ ꝓbabilibꝫ ꝙ aliqñ haberēt glo
riam. pꝫ qꝛ nullū in ſe ipedimētū vel pec
catū. ¶ Tercia ꝓpō. Nulli angeli ꝗdiu
fuerūt viatores tentatōis de ſua glifica-
tione qꝛ tentatio ē actꝰ cōcupiēdi q̄ con-
cupiſco deū vt pñs mihi ¶ Quarta ꝓpō
Angeli in ſua creatione nō fuerūt certi
certitudine etiā ſpei de ſua glificatione
patꝫ quia nō habuerūt in ſua creatione
ſpem nec fidē nec gratiā. ¶ Quinta ꝓpō
Hoies viatores exiſtētes in grā hñt ma
iorē certitudinē đ ſua futura btitudine
ꝗ habuerūt angeli i ſua creatōe de ſua
glificatiōe patet qꝛ hoies iuſti hñt fidē
ſpem ꝛ charitatē. angeli aūt in ſua crea-
tione nō habuerūt poſito qꝛ creati ſunt
in puris naturalibꝫ. ¶ Sexta ꝓpō. An-
geli in ſua creatione habuerūt certā ex-
pectationē ſemiplenā de ſua glificatōne
patet quia habuerunt rōnes probantes
ſcꝫ innocētiāꝫ dei liberalitatē. ¶ Septi
ma propō. Licet angeli in ſua creatione
fuerint propinquiores deo ꝗ homines
ꝗtum ad ſtatum. Homines tamē iuſti
propinquiores ſunt deo ꝗtum ad meri-
tum. patet quia angeli habuerunt ſtatū
innocentie in principio creationis. Nos
in principio autem noſtri peccatores ſu
mus ꝛ ſumus omnes in ſtatu miſerie.
¶ Secunda pars patet eo ꝙ quia homi
nes iuſti viatores habent pignus vite
eterne angeli non.

Quarto querit᷑. Utrū malis angelis releuari potuit ſuꝰ caſus Caſus dicit᷑ de cadēdo ſiue cadētia. Eſt dr̄ia inter cauſā caſum ⁊ occaſionē ſm̄ bonauēturā. Cauſa eſt ꝙ producit effectū ⁊ intēdit ip̄m producere. Caſus eſt cauſa q̄ attingit effectū: ſed nō intēdebat tn̄ vt fodiens inuenit theſaurū. Occaſio eſt ꝙ nō eſt cauſa efficiēs: nec intendebat aliq̄d facere: tn̄ aliq̄d ſeq̄tur: vt ſi q̄s in cōgregatione profert incōſulte verbum: ex quo audiens iraſcit᷑. Illud ꝟbū prolatū nō eſt cauſa: nec proferens intendebat: ſed ē occaſio ¶ Nota ꝙ duo ſunt agentia. Primo agens a propoſito agit ꝓpter finē cognitū. Scḋo agens naturale non agit ꝓpter ſuū incognitū. Caſus theologice eſt delectio alicuiꝰ de aliquo ſtatu. Et eſt triplex in angelis. Nā p̄mꝰ eſt caſus a ſtatu gr̄e. Scḋs a ſtatu gl̄ie. Terciꝰ a celo empyreo. A ſtatu gratie ceciderūt quē probabilr̄ habuerunt. A ſtatu nr̄o ceciderūt: nō quia habuerūt: ſed q: habuiſſent ſi non peccaſſent aut ſi penituiſſent: de oīb; iſtis eſt q̄ſtio. Aliꝰ caſus poſſet aſſignari ſcʒ caſus a ſtatu innocentie ſi fuerint creati in puris naturalib;. Quintū caſum expectant poſt diē iudicij in abyſſum īferni. Reſolutio q̄ōnis ſtat in ſex ꝓpōnib;. ¶ Prima ꝓpō. Angelus nō potuit p̄ſcire certitudinalr̄ caſum ſuū anteq̄ peccaret ex ſeipſo naturaliter. patet q: illud erat verū futurū contingens ſed nullus intellectꝰ creatus pōt certitudinaliter ſcire futura contingentia ex ſeipſo naturalr̄. nā hoc ē ꝓpriū deo. ¶ Scḋa ꝓpoſitio. Cū deꝰ ſciat naturalr̄ ⁊ certitudinalr̄ futura ꝯtingētia angelus malus non potuit p̄ſcire peccatum ſuū niſi a deo reuelante. Prima ps patet q: ſolus ille intellectꝰ cuiꝰ noticia nō dependet a re creata noſcit futura cōtingētia certitudinalr̄ intellectus diuinus eſt hmōi. ergo ⁊c̄. Noticia intellectꝰ angelici dependet a re: ſed futura contingentia non ſunt a re ¶ Tercia ꝓpoſitio. Si angelus malus ſciuit certitudinalr̄ caſuū ſuū ſeq̄tur ꝙ deus reuelauit ſibi. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Deus non potuit de potentia ſua ordinata reuelare angelo ſuo malo caſum ſuū. ¶ Quinta ꝓpō. Licet deus potuit p̄dicere angelo malū caſum ſuum non tamen potuit reuelare. ¶ Sexta ꝓpoſitio. Reuelare eſt certam illuminationē cauſare interiꝰ in illo cui fit reuelatio de aliq̄ reuelato. Uñ vna ⁊ eadē ꝓpō numero pōt dici corā omnib; exiſtētib; in aliq̄ loco et pōt vniformiter audiri ab omnib; ⁊ tn̄ non reuelabit᷑ niſi vno vel aliq̄bus ſicut pʒ de doctore ꝓferente verba q: aliqui intelligūt ⁊ habēt nouū aſſenſuʒ alij ꝟo nō. Nota ꝙ dolor ē de his que nobis ignorantib; aduenīūt. Triſticia ē de his q̄ nobis nolentib; adueniunt. ¶ Querit᷑ vtrū angeli in ipſa creatōne. i. in inſtanti creatōis habuerīt cognitionē matutinā. ¶ Triplex eſt cognitio quedā eſt meridiana: alia matutina: alia veſptina. Cognitio meridiana eſt clara dei viſio: ꝑ quā btūs clare ⁊ nude vidět ipſam eſſentiā diuinā in ꝓpria exiſtentia vel p̄ſentia. ¶ Prima ꝓpoſitio Nulla noticia abſtractiua eſſentie diuine q̄ntūcunq̄ diſtincta eſt noticia meridiana. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Cognitio meridiana nō ē cōmunicabilis viatori manenti in ſtatu vie. Cognitio matutina eſt cognitio creaturaꝝ que cauſatur imediate a verbo diuino ſiue claro viſo ſiue non. Iſta cognitio eſt duplex. Quedam eſt proprie dicta que eſt complete ⁊ perfecte matutina. Alia eſt large capta que eſt incomplete ⁊ imperfecte matutina. Prima ē cauſata cognitio a verbo diuino clare viſo. ¶ Prima propoſitio. Noticia intuitiua dei inquantū terminatur ad eſſentiam diuinā non eſt matutina. ¶ Secunda propoſitio eſt. Omnis cognitio matutina proprie capta eſt mere ſupernaturalis. Alia eſt cognitio matutina large capta quādo cauſatur

imediate a verbo diuino nõ clare viſo. ¶ Scda ppõ. Licet angeli in principio ſue cognitionis nõ habuerunt cognitio nem matutinã ſtricte captã habuerũt tñ aliã. ¶ Tercia ppõ. Nulla noticia alicu ius rei create imediate cauſata per ſpẽs acq̄ſitas põt dici cognitio matutina nec large nec ſtricte: patꝫ quia oĩs cognitio matutina cauſata verbo diuino. Cogni tio veſptina eſt cognitio rerum creatarũ imediate cauſata ab ipſis rebꝫ in ꝓprio genere vel a ſpeciebꝫ intelligibilibꝫ acq̄ſi tis supplentibꝫ vicẽ ipſarũ rerũ. ¶ Cor relariũ. Cognitio rerũ creataꝝ q̄ habet ꝟtute ſpecierũ innatarũ ꝓpꝛie nõ eſt ve ſpertina. Dico ex iſtis dictis ꝙ melioꝛ opinio ſtat in duabꝫ diſtinctionibꝫ ꝛ pro poſitionibꝫ. ¶ Prima diſtinctio duplex ẽ noticia matutina ſtricte ꝛ large capta. ¶ Prima ppõ. Nulli angeli nec boni nec mali q̄diu fuerũt viatores habuerunt noticiã matutinã ſtricte captã patet q2 nulli angeli habuerũt noticiã rerũ in ver bo diuino clare viſo. ¶ Scda ꝓpoſitio. Oẽs angeli habuerũt in ꝑncipio ſue cre ationis noticiã matutinã large captam patꝫ q2 habuerũt noticiã oim creatarũ rerũ cauſatã a verbo diuino ¶ Scda di ſtinctio. Angelus põt dici lux dupliciter Uno mõ ab irradiatiõe a luce ſupma ꝓ cedẽte ꝑm ſtatũ nature ꝑ quã irradiati onẽ cognoſcũt oẽs res creatas. Pono ꝓ poſitiones. ¶ Prima. oẽs angeli in ꝑnci pio ſue creationis fuerũt lux ꝓpter talẽ irradiationẽ. ¶ Alio mõ angeli põt dici lux ab irradiatione ſuprema luce proce dente ꝑm ſtatũ plenitudinis grẽ ꝯſũma te ſiue gloꝛie. ¶ Scda ppõ. Soli angeli btĩ ſiue boni facti ſunt lux ꝑ irradiatõeꝫ ſcdo mõ dicta. Rõnes ad ꝑmã ptẽ intel ligunt de cognitõe matutina large capta Rõnes ad oppoſitũ intelligunt de cogni tione matutina pꝛopꝛie capta.

Quinto querit. Utrũ in angelis ſit cognitio veſptina poſt glo rificationẽ. Reſolutio. q. ſtat in octo pro poſitionibꝫ. ¶ Prima ppõ eſt. Oĩs crea tura q̄tũ eſt de ſe tenebꝛe eſt. ꝯ ens poſi tiuũ nõ eſt tenebꝛe vel priuatio lucis. ꝗ Rñdeo ꝙ ppõ ꝑdicta exponitur dupli Uno mõ creatura capit dupli ꝑmo enti tatiue poſitiue ꝛ quidditatiue. Hoc mõ creatura nõ ẽ tenebꝛa. ¶ Scdo mõ crea tura ꝯpatiue ꝑ reſpectũ ad deũ q̄ eſt lux ꝛ quia dei ad creaturã nulla cõparatio: ſicut nec lucis ad tenebꝛas. ideo creatu ra dr̃ tenebꝛa. Alio modo exponit ppõ. Oĩs creatura q̄tũ eſt de ſe eſt tenebꝛa nõ entitate ꝛ realr̃ ſed q̄tũ eſt de ſe. i. ni ſi deus creaturã ꝯſeruaret creatura ni hil eſſet ſicut tenebꝛa nihil eſt. ¶ Scda ppõ. Sicut dies dat illuſtrationẽ a luce procedente ſup hec tenebꝛoſa. Ita ma ne ꝛ veſpere dicunt media inter diẽ ꝛ no ctem ꝑ acceſſum ꝛ regreſſum. ¶ Tercia ppõ. Deus ẽ lux: ꝛ tenebꝛe in eo nõ ſunt ulle. ¶ Quarta ppõ. Cognitio dei in ſe dicit dies ꝛ meridies. ¶ Quinta propõ. Diuina lux illuminãs angelũ illumina tione ꝑfecta ad cognitionẽ ſui facit ipm angelũ eẽ lucẽ. ¶ Sexta ppõ. Quicũq; angelus illuminat⁹ cognoſcit creaturaꝫ tũc cognitio eius dr̃ matutina vel veſp tina. ¶ Septima ppõ. Quicũq; angel⁹ illuminat⁹ ſiue btũs cognoſcit creaturã in ſeipſa ꝛ in ꝓpꝛio genere talis cognitio eſt veſptina. ¶ Octaua ppõ. Quicunq; angelus illuminat⁹ refert creaturã quã intellexit in genere ꝓpꝛio ad laudeꝫ dei ſiſtendo. in diligẽdo deũ talis cognitio ẽ matutina. Ex his ſeq̄tur Corrclariũ ꝙ cognitio matutina multo clarioꝛ eſt q̄ veſpertina. Alia eſt cognitio tenebꝛoſa que nõ laudat deum. illa ſcꝫ qua ꝑeligi tur pꝛopꝛia voluntas q̄ diuina ꝛ qua ꝑ ponitur creatura creatori. Hec cognitõ eſt in malis ꝛ peccatoꝛibꝫ. ꝛ poteſt voca ri erronea et falſa. Argumenta patent in textu ꝛ poſſunt notari pulchꝛe auto ritates ad pꝛedicandum.

Circa quintā diſtinctionē querit̄. ¶ Utruȝ lucifer peccauerit pctō ſuꝑbie. Pro rn̄ſione notādū ꝙ duplex eſt pctm̄ ſcȝ cōmiſſionis ⁊ obmiſſionis. Pctm̄ cōmiſſionis eſt actꝰ libere ⁊ volūtarie elicitus vel imꝑatus a volūtate cōtra aliqđ p̄ceptū diuinū. Prima particula eſt actꝰ ad dr̄iam peccati obmiſſionis loco gn̄is. ¶ Scđa libere ⁊ volūtarie qꝛ nullus peccat nolēs qꝛ pctm̄ adeo volūtariū ⁊c̄. Tercia elicitꝰ vl' imꝑatus ponit̄ iſta diſiūctiua ꝓpter actuȝ duplicē.ſ. interiorē ⁊ exteriorē. Intellectus ꝓpter actū interiorē ſicut non concupiſces. Imꝑatꝰ ꝓpter actū exteriorē. ¶ Quarta particula eſt ꝯ aliq̄d p̄ceptū diuinū. Et ꝯformiter diffinit Augꝰ. ꝙ pctm̄ eſt oīe ꝯcupitū vel factū vl' dictū ⁊ h̄ eſt materiale ꝯtra legē dei ⁊ illud eſt formale. Idē Pctm̄ eſt volūtas aſſequēdi vel retinendi qđ iuſticia vetat. Ambro. in lib. de paradiſo. Pctm̄ eſt p̄uaricatio legis diuine ⁊ celeſtiū inobediētia mādatoꝝ. Aliud eſt pctm̄ obmiſſionis Eſt obmiſſio libera alicuiꝰ actus p̄cepti affirmatiui p̄ncipal' quē ommittēs tenet̄ eligere vel facere. Prima ꝑticula eſt obmiſſio libera: qꝛ ſi nō eſſet libera non eſſet pctm̄. Scđa eſt actus alicuius ad differentiā actus circūſtantionatꝰ qꝛ dicere officiū diuinū cū euagatione non eſt obmiſſio ſed negligētia. Tercia particula p̄cepti affirmatiui ponit̄ ad differentiam tranſgreſſionis p̄ceptoꝝ negatiuorum ſicut furtū cōmittēdo nō obmitto: ſed obmiſſio eſt circa precepta affirmatiua ſicut honorare parētes. Quarta principalis ponitur ad differentiam actuū minus principalium ſicut ire ad matutinū eſt principalis actus induere palium minus principalis. Ex iſtis inferuntur correlaria. ¶ Primū. Uolūtas creata ſine omī poſitiuo actu libere elicito ab ea vel imperato poteſt peccare mortaliter patet qn̄ voluntas obmittit aliquid ad qđ tenet̄ peccat mortaliter: put accipitur in ꝓpoſito ſicut obmiſſio honorādi parētes. patet hoc ꝑ exemplū ſicut habeo parētes indigentes tūc volo deliberare vtrū tenear ſubuenire nō tamē refuto ſed ſuſpendo illud p̄ceptuȝ ⁊ ponatur ꝙ parentes moriant̄ in illo inſtanti tūc peccat mortaliter ſine actu elicito libere ⁊c̄. ¶ Scđm nulla tranſgreſſio fctā ꝯtra traditionē homīs inq̄tuȝ hō eſt: eſt pctm̄ mortale. ¶ Terciū. Nulla tranſgreſſio facta ꝯtra platū aliquem inq̄tum eſt alius p̄latus a deo ⁊ diſtinguitur a deo. nulla talis ē mortale pec. ¶ Quartū. Tota eccleſia vt non innititur ſpūiſancto vel vt diſtinguitur a ſpū ſancto pōt obligare ad pctm̄ mortale. Per eccleſiam intelligo congregationē pape cardinaliū ⁊ omniū in terra viuentium inq̄tum diſtinguit̄ a ſpūſctō et ſic non pōt obligare ad pctm̄ mortale. Ex quo ſequitur ꝙ ſummus pōtifex nō poteſt obligare ad pctm̄ mortale ⁊ generaliter oēs homines. Nullus legiſlator ſicut princeps ſecularis vel eccleſiaſticus prelatus pōt obligare aliquē ad exercēdum actū aliquē ſub aliqua pena quaȝ ipē non pōt infligere. Sed nullus talis poteſt infligere penā peccati mortalis. Maior patet. quia ſi rex p̄ciperet mihi ꝙ irem ꝑiſius ſub pena deſtructiōis vl' interfectiōis aīe mee illud p̄ceptū nihil valeret. Minor ptȝ: qꝛ nullus poteſt infligere penā eternā niſi ſolus deus quia pena peccati mortalis eſt pena eterna. ¶ Quintuȝ. Eccleſia vt innititur ſpūiſancto etiam ſummus pontifex vel aliquis p̄latus inq̄tum innititur ſpūiſctō pōt obligare ad pctm̄ mortale. Et ideo eſt ꝙ eccleſia obligat ieiuniuȝ q̄drageſimale qꝛ innititur ſpūſctūs. Alia ꝑluaſio eſt ꝙ ſicut ſolus deus dat vitam eternam et gratie: ſic ſolus auctoritatē obligandi ⁊ infligēdi penam eternam. ſolus claudit ⁊ nemo aperit. aperit ⁊ nēo clau

dit Duplex eſt pctm̄ ſcʒ mortale ꝛ veni/
ale. Pro declaratione ponunt̄ ꝓpōnes.
¶ Prima. Omne pctm̄ pro quāto eſt of
fenſa dei pro ſua ↄditione ꝛ indignita/
te mortiferū ꝛ mortale: ꝛ ſeparatiuū eſt
a gratia dei. Probat̄: qꝛ q̄libet offenſa
dei pōt puniri iuſte a deo iudice non ſo
lū tp̄ali pena ſcʒ mortis ſed etiam pena
eternali. pʒ qꝛ q̄libet offenſa dei ē digna
morte ꝛ deꝰ iuſte pōt illā infligere penā
peccati. ptʒ ↄclo: qꝛ nulla nec tp̄alis nec
eternalis pena eſt tā mala ſicut q̄cunqꝫ
offenſa dei: vñ citius eſſet toleranda pe/
na mortis q̄ꝫ admittere offenſaʒ dei ꝛ ſic
in nullo caſu licitū eſt offendere deū.
¶ Scḋa eſt. Nulla offenſa dei ē de ſe ve
nialis niſi reſpiciēdo ad diuinā miſeri/
cordiā q̄ nō vult reputari ꝛ obligari of/
fenſam nr̄am ad penā eternā. ptʒ qꝛ qḋ/
libet pctm̄ eſt mortiferū eſſentialr̄ ſolū.
¶ Tercia ꝓpō. Peccatū mortale ꝛ veni/
ale in eē peccati ꝛ inq̄ꝫtum pctm̄ non di/
ſtinguunt̄ q̄dditatiue ꝛ formaliter ꝛ in/
trinſece ſed diſtinguunt̄ ſolū ꝑ reſpectū
ad diuinā miſicordiā q̄ vult imputare
vnū ꝛ ñ aliud ad mortē. ptʒ qꝛ oē pctm̄
ſiue mortale ſiue veniale eſt offenſa dei
q̄ eſt mortifera qꝛ q̄libet offenſa dei eſt
mortifera. ¶ Quarta eſt. Duplex ē dif/
ferentia inter peccatū mortale ꝛ veniale.
Prima eſt de pctō mortali qꝛ pctm̄ mor
tale punit̄ pena eternali ex iuſticia dei
ordinata: et pctō veniali corrñdet pena
tp̄alis. Ex hoc patet ꝙ opinio theologie
eſt nimis crudeliꝰ dicēdo ꝙ pctā venia
lia punient̄ i inferno pena eterna: qꝛ de/
us nō ſic ordinauit. Alia eſt differentia
ab extrinſeco: qꝛ pctm̄ mortale deſtruit
gr̄am dei ꝛ ſeparat a deo. Veniale nō de
ſtruit gr̄am nec ſeparat a d̄o eo mō quo
mortale: quia ſic placuit deo ordinare.
¶ Ex quo ſequit̄ corrrelarium contra il/
los qui dicūt ꝙ peccatū dicitur veniale
quia meret̄ veniam: hoc falſum eſt quia
nulluʒ peccatū poteſt habere rōnem ad
merendā veraciter veniam: immo deme
retur. Et ideo omnis offenſa d̄i eſt mor
talis de ſe ꝛ deus iuſte poſſet auferre no
bis gr̄aʒ ꝛ vitam ſpūalem: ſed ex ſua mi
ſericordia ſtatuit ꝙ nō auferret nobis il
lam ꝓpter quācunqꝫ offenſam.
¶ Quinta propō. Nos obligamur deo
ad gratitudinē et gratiarū actionem ex
eo ꝙ non punit noſtra peccata venialia
pena eterna. Quātū ſibi obligamur de
remiſſione pctōꝝ mortaliū: qꝛ cōmutat
penam eternā in tp̄alem. ¶ Sexta ꝓpō.
Peccans venialiter ex deliberatione pre
uia abutit̄ miſicordia dei qua concedit
peccatū veniale non eſſe mortale: tamen
adhuc ille cōſenſus in pctm̄ veniale non
eſt adhuc niſi venialis: qꝛ cōſenſus veni
alis nō eſt niſi venialis ſm oēs doctores.
¶ Septima ꝓpō. Qḋlibet peccatū ſiue
mortale ſiue veniale eſt ↄtra aliqḋ p̄ce/
ptum: cōtra illos q̄ dicunt ꝙ veniale eſt
cōtra conſiliū cū quibꝰ eſt ſcotus. patet
quia nullū eſt peccatū niſi qꝛ prohibitū
Ps. cxviij. Preuaricātes reputaui t̄c. qꝛ
ois peccator eſt p̄uaricator ꝛ tranſgreſ/
ſor. ¶ Aliqḋ eſt prohibitū tripliciter. ſ. le
ge naturali vel lege dei vel humana da/
tas ſcripto voce vel mēte ꝑ leges. ꝛ ꝑ di/
ſtinctiōes p̄t ſolui argumentū. ¶ Scḋs
terminꝰ eſt ſupbia que q̄ꝫtum ad p̄ſens
eſt duplex ſcʒ p̄ſumptionis ꝛ ambitiōis
Supbia p̄ſumptionis eſt immoderatꝰ
amor amicicie ſuꝑ p̄ius quo aliquis pōt
plus diligit ſeip̄m pluſqꝫ rō recta dictat
ꝛ lucifer peccauit: hoc pctō nimis inor/
dinate ꝛ immoderate diligendo ſeip̄m.
Ideo Auguſt. xi. de ciuitate dei dicit ꝙ
ſuperbi dicuntur placentes ſibi. Unde
ex iſto amore fundata eſt ciuitas diabo/
li. Unde etiā Auguſti. nono de ciuitate
dei dicit ꝙ duo amores fecerūt ſibi du/
as ciuitates. Superbia ambitionis eſt
inordinatus appetitus ꝛ immoderatus
amor proprie excellētie ſuper alios. Et
hanc deſcribit Augꝰ. Eſt praue celſitu
dinis inordinatus amor ſiue inordina/
tus appetitus. Ille proprie eſt ſupbus

ſm Bonauenturã qui omnia vult facere omēs alios ſpernit ⁊ nihil bene facit. ¶ Reſpōſio Bonauenture ⁊ opinio eſt ꝙ angeli peccatū poteſt conſiderari tripliciter. Primo ꝗ̃tum ad inchoationē: vel ꝗ̃tum ad ingreſſum. Scdo ꝗ̃tū ad eius conſummationē: vel ꝗ̃tum ad progreſſum. Tercio ꝗ̃tum ad eius confirmationē ſeu obſtinationē: vel ꝗ̃tū ad egreſſū. ¶ Tota reſolutio huius reſpōſionis ſtat in tribus propoſitionibus.

¶ Prima ꝓpoſitio eſt. Qꝫ pctm̄ pmi angeli ꝗ̃tum ad eius inchoationē fuit ſuperbia pſumptionis: patet per diffinitionem ſuperbie pſumptionis. ¶ Scda ē. Qꝫ primū pctm̄ luciferi ꝗ̃tum ad eius conſummationē fuit ſuperbia ambitionis: vide ſupra. ¶ Tercia eſt. Qꝫ pmū pctm̄ luciferi ꝗ̃tum ad eius confirmationē id eſt obſtinationē fuit inuidia et odium dei ⁊ ibi conſummata fuit malicia. Correlarium. Diabolus peccauit pluribus peccatis: quia melior actus ⁊ magis meritorius eſt amor dī. Sic ecōtra peior actus qui poſſit eſſe eſt odium quia ſicut in bonis actibus eſt procedere a magis bono ad maius bonū. Sic etiam in operibus viciosis eſt procedere a minus malo ad maius malum. Ex his patꝫ ꝙ peccauit pluribus peccatis lucifer. Et vltra textum videndū eſt in quib⁹ ⁊ quot ꝓpoſitiones ponende.

¶ Prima propoſitio Peccatum luciferi non potuit eſſe niſi in voluntate: patet. quia non potuit peccare per actus potētiarū ſenſitiuarū: tum quia non habet: tum etiam quia nullus actus potentie ſenſitiue eſt malus niſi inq̃tum procedit a mala voluntate: nec potuit eſſe in intellectu angelico: q2 hoc non potuit eſſe niſi male et falſe iudicando qḋ fit per errorem quoniam error non eſt peccatū ſed pena peccati.

¶ Secunda propoſitio. In voluntate poteſt eſſe duplex actus ſcꝫ velle et nolle ſiue diligere et deteſtari.

¶ Tercia propoſitio. Nullum nolle poteſt eſſe primum peccatum luciferi. patꝫ omne nolle preſupponit velle: ⁊ omē nolle inordinatum eſt velle inordinatum.

¶ Quarta propoſitio. Duplex eſt velle voluntatis: quoddam amicicie: ⁊ quoddam concupiſcentie. Voluntas amicicie propter bonum amati. Volūtas cōcupiſcentie propter bonum amātis.

¶ Quinta propoſitio. Omne velle concupiſcentie preſupponit velle amicicie. quia non concupiſco vinum niſi quia diligo meipſum. ¶ Sexta propoſitio. Inter omnes actus voluntatis velle amicicie primum eſt. ¶ Septima propoſitio. Inordinatus amor amicicie ſui quo lucifer plus dilexit ſeipſum ꝙ̃ deum fuit primum peccatum eius: ⁊ iſtud fuit primum fundamentū ciuitatis babylonice. Scd̄m illud Aug⁹. Duo amores fecerunt ſibi ⁊c. ¶ Primū ergo peccatum luciferi ſm Bonauenturā ⁊ omnes doctores fuit ſuperbia. Sed ſcotus dicit ꝙ fuit peccatum luxurie propter ꝙ ſciēdum ꝙ luxuria poteſt cōſiderari dupliciter. ¶ Vno modo proprie capiēdo luxuria pro fluxu carnis: et de iſta nō peccauit angelus. ¶ Alio mō large pro inordinato amore ſuiipſius vel alterius ⁊ de iſta peccauit lucifer. Tūc ſufficit facere fundamentum babylonice ciuitatis ſed ſuperaddidit multa alia pctā.

¶ Scd̄m peccatum Lucifer fuit inordinatus amor ſuiipſius ↄcupiſcentie.

¶ Tercium peccatum. Quia concupiuit beatitudinē inteſiſſime: quia nō minorem ꝙ̃ deus habet. ¶ Quartum peccatum. Quia cōcupiuit beatitudinem minis accelerando: quia nolebat eā mereri ſed antē tempus determinatum volebat habere. ¶ Quintum peccatum. Quantū ad cauſam cōcupiſcendo beatitudinem quia volebat eam habere ſine meritis vltra ordinationē diuinā.

¶ Sextum peccatum. Fuit inordinat⁹ amor excellentie ſuper alios.

¶Septimũ pctm̃ fuit in nolle q₂ habu/
it plura nolle in oppoſitũ eoꝝ q̄ cõcupi/
ſcebat: q₂ ꝓmo nolebat habere minorem
beatitudinẽ q̃ꝫ deus ibi fuit inuidia.
¶Octauũ pctm̃ fuit q₂ noluit expecta/
re beatitudinem tp̄e debito ⁊ ibi eſt ira.
¶Nonũ pctm̃ q₂ noluit hr̄e beatitudi/
nem ꝑ merita ⁊ etiã ẽ ibi ira. ¶Decimũ
pctm̃ q₂ nouit ſubeſſe deo ¶Undecimũ
pctm̃ fuit infidelitas qđ ſumit̃ ſm̄ beati
tudinem q₂ errauit q₂ nõ credebat ꝙ de
us eũ puniret vel iudicaret. ¶Duode'
cimũ peccatum fuit pctm̃ curioſitatis.
¶Tredecimũ pctm̃ ommiſſionis quia
ommiſit facere ꝙ debebat. ¶Decimum
quartũ pctm̃ fuit ingratitudo q₂ debe/
bat regratiari đo de bonis ſibi ab eo da
tis. ¶Decimũquintum pctm̃ fuit ſedu
ctio vel ſeditio q₂ fecit ſeditionẽ magnã
in celo traxit terciã partem ſtellarũ ⁊ ſe
ducebat alios. ¶Decimũſextũ pctm̃ fu
it homicidiũ q₂ Jo. dicit ꝙ ab initio fu/
it homicida ⁊ ſuipius ⁊ alioꝝ q₂ occaſi/
onẽ peccati mortal' dedit alijs incitãdo
¶Decimũſeptimũ fuit furtũ q₂ abſtu/
lit rem alienã inuito dño. Sicut adhuc
nitit̃ auferre đo aias. ¶Decimũoctauũ
fuit pctm̃ tyrãnidis. ¶Decimũnonum
pctm̃ fuit guloſitatis q₂ voluit habere
cibũ qñ debebat ieiunare ⁊ auide cõcu/
piuit illũ cibũ q̇ quidẽ ab⁹ eſt clara dei
viſio q̄ eſt panis angelorũ. ¶Uiceſimũ
pctm̃ fuit odiũ ⁊ deteſtatio dei ⁊ ꝯſum/
mauit tũc maliciã Aliq̇ etiã ponũt blaſ
phemiã q̄ põt reduci ad alia. Aliud fu/
it etiã deſperatio. Et alij etiã ponunt ꝙ
fuit falſa dogmatiſatio. Et gñaliter lo/
quẽdo nõ eſt aliq̄ ſpẽs pcti imaginabil'
q̄n cõmiſerit lucifer. Et ſi dicat̃ ꝙ i vno
ſolo motu peccauit: dicendũ ꝙ ꝑ motuꝫ
intelligit̃ primũ pctm̃ aliter doctores ſi/
bi ꝯtradicerẽt ſepe.

Scđo querit̃. Quid ap

petijt lucifer. ¶Utrũ deo eq̇parari appe
tierit. ¶Reſolutio ſtat i iſtis ꝓpõnib⁹.

¶Prima ſilitudo dei eſt duplex quedã
eſt eq̄litatis ⁊ eq̇parãtie: alia eſt ꝯformi
tatis ⁊ imitabilis: ꝓma eſt q̄ aliquis eſt
ſil'is deo in oibus ꝑ oimodã adeq̄tionẽ.
Et h̄ mõ fili⁹ dei in diuinis eſt ſil'is deo
pr̄i ⁊ ſpũiſctõ. Alia ſilitudo dei imita/
bilis eſt q̄ q̇s imitat̃ in aliq̇b⁹ actib⁹ vel
in aliq̄ ꝑfectõe diuina ꝑticipãdo eã. Ex
emplũ ꝓmi de ꝟtutib⁹ theologicis ⁊ mi
rabilib⁹. Exm̃ ſcđi ſicut iudices imitãt̃
iuſticiã dei ⁊ ſapiẽtes ſapiam. ¶Scđa
ꝓpõ ſilitudo dei ⁊ eq̇parãtie nõ eſt imi/
tabilis creature. pꝫ q₂ implicat ꝯdictõꝫ
creature oimodã hr̄e equalitatẽ dei.
¶Tercia ꝓpõ. In filio dei eſt ſilitudo
dei pr̄is oimoda eq̄litatis ⁊ eq̇parantie
q₂ eſt ſibi ſil'is in oibus. ¶Quarta. In
ſpũ ſctõ eſt ſilitudo đi pr̄is ⁊ filij eq̄lita
tis oimoda atqꜫ ꝑfectiſſima. ¶Quinta
Silitudo dei eq̄litatis ⁊ eq̇parãtie non
põt iuſte ⁊ ordinate appeti a nulla crea/
tura q₂ nõ eſt cõicabilis. ¶Sexta. Si/
militudo dei ꝯformitatꝫ ⁊ mutabilis eſt
duplex. Una eſt virtuoſa qñ aliq̇s imi/
tat̃ deum in actib⁹ ꝟtuoſis puta in iuſti
cia hũanitate ⁊ caſtitate iuxta illđ mat.
xi. Diſcite a me q₂ mitis ſum ⁊c̄. Alia ẽ
vicioſa ⁊ diſplicẽs deo. ⁊ ẽ q̄ aliq̇s appe/
tit ſil'is eſſe deo in aliq̄ q̇ non decet eũ. ſi
cut appetere hr̄e dñium ſuꝑ alios: ſe vin
dicare de inimicis q₂ nullus q̃ꝫtũcunqꜫ
ꝑfectus hr̄e põt iuſto dñium ſuꝑ alios a
ſeipõ ſꝫ q̇ vocat̃ a deo tanqꜫ aaron. Uin
dicta opponit̃ correctioni: q₂ vindicta ꝓ
prie fit recordatiõis culpe: correctio ꝟo
fit gr̄a correcti vt ſcꝫ emẽdet̃. De⁹ vindi
cat pctã in damnatis ſed non corrigi
¶Septima. Silitudo imitabilis ⁊ cõ/
formitatis ꝟtuoſa põt ab omĩ hoie vel
angelo appeti: patꝫ q₂ eſt grata deo ⁊ q₂
cõſiſtit in ꝟtuoſis opib⁹. ¶Octaua eſt.
Silitudo dei vicioſa imitabilis ⁊ ꝯfor/
mitatꝫ non põt iuſte appeti a nulla crea
tura q₂ deo diſplicet. ¶Nona ẽ. Silitu
do dei eq̄litatis ⁊ eq̇parantie eſt duplex
quedaꝫ eſt oimoda totalis et eſt q̄ aliq̇s.

eſt filiis do totaliter vt filius in diuinis Alia eſt parcialis ꝛ aliqualis et eſt illa qua quis eſt ſimilis deo in aliqua conditione vt habere tantā ſcientiā quantā deus habet. ¶ Decima ꝑpō. Impoſſibile eſt creaturam rōnalem appetere oīmodam ſimilitudinē eq̄litatis dei. patꝫ qꝛ ſi quis appeteret eā faceret vnū figmentum ſicut chimerā. ergo non appeteret equalitatē dei ſm ſuam fictionem ꝛ debet intelligi de appetitu efficaci ꝛ nō ſimplicis cōplacentie. ſm ſcotū. ¶ Undecima ꝑpoſitio. Licet ſimilitudo dei equalitatis ꝛ equiparātie parcialis ꝛ aliqualis poſſit appeti a creatura rōnali nō tamen ordinate. ptꝫ quia creatura pōt appetere tantā ſcientiā quātā ſicut forṫaſſis appetijt eua. ꝛ ſic dicendum eſt de dominio primi angeli. ¶ Duodecima eſt. Lucifer appetijt equalitatem dei conformitatis ꝛ intimitatis inordinate tamen qꝛ appetijt dominari ꝛ preeſſe alijs patet ergo ꝙ non placebat deo. ¶ Decimatercia ꝑpoſitio. Lucifer appetijt ſimilitudinē dei equalitatis ꝛ equiparantie parcialē aliqualē deordinatiſſime tamē patet: quia appetijt habere excellentiā ſup alios auctoritate ꝓpria qđ fuit impoſſibile. Uñ duo appetijt vnum dominiū habere ſup alios. Aliđ habere illam auctoritate ꝓpria ꝛ independēter ꝛ in hoc grauiſſime peccauit. ¶ Nota ꝙ in textu dicitur ꝙ lucifer appetijt oīmodā equalitatē dei. Hoc debet intelligi ſm ſcotū appetitu deſideratiuo qđ idē ē cū appetitu ſimplicis cōplacētie. Nō potuit aūt appetere ipam eq̄litatē appetitu dei electiuo q̄ eſt ſm ſcotū appetitꝰ efficax. Ex q̄ ptꝫ ꝙ iſti doctores idē dicunt tñ alijs ꝟbis. ¶ Nota ꝙ duplex eſt celū ſcꝫ Corporale ꝛ ſunt celi materiales. Spūale ē duplex qđdā increatū ſcꝫ pr̄ filiꝰ et. ſſ. et đ iſto loq̄baṫ lucifer. Aliđ creatū ꝛ ē q̄libet aīa hñs grām vel anglꝰs. Et hoc mō capiṫ qñ dicimꝰ Fiat volūtas tua ſicut in celo ꝛ in terra. In celo. i. in hoībus iuſtis. in terra id eſt peccatoribus.

Tercio queriṫ. Utrum minores angeli peccauerūt pctō ſupbie Reſolutio q̄ōnis ſtat in ꝑpoſitionibus ¶ Prima ꝑpō. Inter oēs anglꝰos lucifer fuit pfectior ceterꝭ. Iſta ꝑpoſitio q̄uis ſit multoꝝ ꝛ magnoꝝ nō tñ videṫ ꝓbabilis vt patebit infra. ¶ Scđa ē. Lucifer etiā fuit maximꝰ in malicia inter oēs malos qꝛ fuit occaſio oīum maloꝝ excedit eñ oēm creaturā angelicā peccatricē vel humanā in malicia. Uidetur eñ ꝙ fuit multo peior q̄ȝ antixp̄s q̄ erit peſſimus hoīm: ſicut xp̄s fuit optimus hoīm cuī ꝯtrariꝰ erit antixp̄s. Nota ꝙ ſub q̄libet ſpē in ordine angeloꝝ ſunt plures anglī ergo ipe lucifer habebat multos ſocios eq̄les in natura cū ſint eiuſdē rōnis: ꝛ iō nō oportet dicere ꝙ ipſe fuerit nobilior oībus angelis eēntialr etiā in puris naturalibꝫ. Et videṫ ꝓbabile ꝙ michael fuerit nobilior eo: qꝛ ſm Anſhelmū ꝛ alios doctores qñ factū fuit ꝓliū in celo inter malos anglꝰos ꝛ bonos ꝛ fuit duplex ꝓeliū. Primū fuit i volūtatibꝫ. Scđm fuit in reſiſtēdo malis etiā ꝓpria ꝟtute motiua ꝛ naturali q̄ ipſe michael ꝓiecit ipm luciferū de celo: queadmodū ei deꝰ potuiſſet illud p ſe feciſſe. Eſt tñ ꝓbabile ꝙ ipe fecerit mediantibꝫ anglis ſctis. Ita ꝙ ipe michael expulit ꝟtute ꝓpria tanq̄ȝ ipſo fortior ꝛ robuſtior etiā in puris naturalibus. oportet p hoc dicere ꝙ fuit pfectior in eſſentia qꝛ ptās motiua naturalis maior ꝯſequiṫ naturā ꝛ eſſentiā pſtantiorē ꝛ pfectiorē. Ex h̄ ptꝫ ꝙ lucifer nō fuit pfectiſſimꝰ anglꝰoꝝ i eēntia. Rñdeo ad q̄ōnē. Dicendū ꝙ ſicut lucifer peccauit pctō ſupbie etiā oēs angeli mali peccauerūt ſupbiētes nō tñ ita grauiter. Modus q̄ peccauerunt ſm aliq̄s fuit qꝛ ꝯſenſerūt ſupbie luciferi. ꝛ q̄ conſentit ſupbie eſt ſupbus. Iſte modus dicēdi parū videṫ qꝛ veriſilē eſt ꝙ ꝓus appetiuerūt excellentiā ꝓpriā ꝛ requiē aliı

quā. Anteq̄ peccarēt viderūt in verbo diuino ad beatitudinē ſe eē creatos quā tamen obtinerēt cum meritis ꝛ ꝙ debe/ rent obſequi hoībus q̄s deus creaturus erat: ſed lucifer nolebat habere ꝑ merita nec ſeruire hoībꝰ hoc reputās indigniſ/ ſimū. Et talē minores angeli alij appete bant libertatem. Amor caſtus eſt amor ordinatus qui ſemꝑ tendit eſſe ſurſum ad deū ſpōſum caſtiſſimū. Sicut ignis ſemꝑ tendit ſurſum. Amor aūt libidino ſus eſt amor quicūq̄ inordinatus q̄ cō/ trariaꝛ amori caſto quia ſemꝑ incuruaꝛ ad creaturā. Itē eſt amor honeſti q̄ ſem/ per eſt bonꝰ et eſt amor caſtus. Eſt etiā amor ꝯcōmodi quo peccauerūt minores angeli in appetēdo libertatē ſb lucifero.

Quarto queriꝛ Utrum

peccatū minoꝝ angeloꝝ habeat aliquē ordinem ad pctm̄ luciferi: queſtio ꝓpoſi ta habet tres ſenſus. ¶ Primus. Utruꝫ peccatū luciferi fuerit grauius peccato minoꝝ angelorū. ¶ Scdˢ. Utrū pecca/ tum luciferi fuerit cauſa quare peccaue runt ꝛ ſi non peccaſſet peccaſſent. ¶ Ter cius. Utrū pctm̄ luciferi fuerit in aliq̄ mora cōmiſſuꝫ añ pctm̄ minoꝝ angeloꝝ. Et eſt triplex Oppinio pͣma. Licet pec catum luciferi p̄ceſſiſſet prioritate inten tionis non tamē prioritate cauſalitatis ꝛ durationis ꝛ omnes in hoc ꝯcordant. ¶ Scd̄a eſt. Licet peccatum luciferi p̄/ ceſſerit peccato aliorum angelorum in/ tentione ꝛ cauſalitate non tamen tempe due prime partes ſunt vere ſed vltima eſt falſa ¶ Tercia eſt doctoris ſeraphici ꝙ peccatū luciferi fuerit prius q̄̄ pecca ta aliorum angelorum ꝛ prioritate intē tionis ꝛ cauſalitatis et p̄oritate tempo/ ris: quia fuit grauius ſᷓm omnes. preceſ ſit in tpe: quia ipe lucifer aliq̄ādo ſolus in peccato fuit quia nō potuit fieri ꝙ mi nores angeli in eodem inſtanti viderēt volitionem luciferi ꝛ etiam commodū ꝛ deliberarēt peccare ꝛ pecca rent: Precep ſit etiam cauſalitate: quia cauſa occaſio nis fuit peccatoꝝ aliorum. Sicut habeꝛ Apocal. xij. Draco traxit terciā ꝑtē ꝛc. qđ ſācti ꝛ mgr̄i exponūt de lucifero. Si traxit ergo aliquo mō procurauit. Iteꝫ Joh. viij. diciꝛ. Pater mendacij ꝛ ipe mē dax. Capitur ibi ſpecies pro genere ſᷓm glo. ſcꝫ mendacium pro peccato. ergo vi deꝛ ꝙ fuerit pater peccati. Nota ꝙ qui/ libet angelus ſiue bonus ſiue malus ſi permittat deus ex puris naturalibꝫ po/ teſt cognoſcere cogitationes ꝛ volunta/ tes noſtras cum ſint ſub obiecto intelle ctus noſtri. Uñ deus nō ꝑmittit cōiter ſicut deus non ꝑmiſit ꝙ cognoſceret vir ginitatē marie ¶ Duplex ē deformitas ſcꝫ nature ꝛ voluntatis. Uoluntatis nō eſt niſi diſcordia volūtatis create a volū tate dei p̄ceptiua ꝛ iſta non eſt cognoſci/ bilis alijs ab illo qui talem deformitatē habēt. Nature non eſt niſi quedaꝫ mon/ ſtruoſitas qua aliquis caret perfectio/ ne que debet ſibi cōpetere. Peccatū an/ geli fuit remiſſibile vſq̄ ad terminū vie ſicut peccatū hominis eſt ſemper remiſ/ ſibile vſq̄ ad inſtans mortis: poſtea au tem non eſt remiſſibile. Sic dicendū eſt de peccato luciferi: q̄diu fuit in mora ſi ue in via ſi penituiſſet habuiſſet veniā.

Quinto queriꝛ. Utruꝫ

cōuerſio minorum angeloꝝ ad deum fu erit virtute nature vel auxilio gratie. ¶ Cōuerſio theologicaꝛ eſt duplex que dam entitiua: ꝛ quedam mentalis. En/ titiua eſt totalis tranſitio vnius entita/ tis in aliam rem. Sicut trāſitio ſpecie rum panis ꝛ vini in ſacramento altaris in verum corpus chriſti que dicitur to/ talis ad differentiā trāſitionis phicalis qui eſt parcialis ꝛ illa nō poteſt fieri ni ſi a deo: et de iſta dicitur fuiſſe conuerſa vxor loth ita ꝙ corpus fuerint redactū in ſtatuam ſalis ꝛ hoc ſᷓm aliquos: nihil ominꝰ deus potuit hoc facere. Alia mē talis ſiue intellectualis et eſt triplex.

¶ Prima dicitur naturalis et eſt quando mens creature rõnalis ſm naturã ſuam eſt ordinabilis ad deum ꝛ ſemꝑ tendit ad eum appetitu naturali. Et ſic loquebatur proculdus qui dicebat ꝙ res habent triplex eſſe. Vnũ in ſua cauſa ſiue deo: aliud in egreſſum ꝛ aliud in progreſſum ꝛ ſm hoc vtraqꝫ res eſt perfecta quando reuertitur in ſuum finẽ ꝛ ad id vnde egreſſa eſt: ſicut patet in circulo.
¶ Scḋa cõuerſio dicitur gratioſa ſiue gratuita quãdo mens creature rõnalis coniungit ſuo principio per habitũ charitatis ꝛ gratie. Et iſta eſt triplex ſ. habitualis: virtualis ꝛ actualis. ¶ Habitualis fit ſolũmodo in habitu charitatis et non in actu. Iſto mõ dormiens in charitate eſt cõuerſus ad deũ cõuerſione. ſ. habituali. ¶ Virtualis iſta nõ fit ſolum in ſolo habitu charitatis ſed requirit aliquẽ actum elicitũ a charitate qui ſemꝑ nõ eſt ꝯtinuatus ſicut aliquis volens celebrare in principio actualr̃ ꝛc̃.
¶ Actualis cõſiſtit tam in habituali ꝙ̃ in actuali actu charitatis ꝛ iſta eſt meritoria. ¶ Tercia cõuerſio mentalis dicit̃ glorioſa ſiue beatifica: et eſt diligere deum dare viſum ad differentiã conuerſionis vie. Et ſuper oĩa ad maiorẽ expſſionem. ¶ Auerſio eſt triplex. Quedam habitualis que quidẽ nunꝙ̃ fuit i actu illo in quo eſt: tamen bene fuit in alieno ſuppoſito ꝛ iſta ẽ auerſio peccati originalis. Alia eſt non ſolum habitualis ſed etiã actualis propter actũ illꝰ auerſi preciſe qui pertranſijt in preteritum. Et hoc mõ exiſtens in pcõ mortali de quo non penituit eſt auerſus a dõ quia in eo remanet quedã obligatio. Alia eſt pure actualis et eſt ĩnordinata affectio voluntatis qua ſpernit̃ bonũ incõmutabile ꝛ non dicit q̇d poſitiuum ſed priuatiuũ. ¶ Adhuc eſt duplex auerſio q̇daꝫ formalis et contraria et eſt odio habere deum ꝛ inuidere excellẽtie eius ꝛ iſta eſt in demonibus ſed raro in viatoribus.

Alia eſt virtualis et eſt quecũqꝫ tranſgreſſio facta contra precepta factã non tamen ex contemptu formali ipſius dei ꝛ iſta eſt in omĩ peccato mortali. Et nota ꝙ differunt aliq̇d facere ex contẽptu ꝛ cũ contemptu. Illud fit ex contemptu qñ contẽptus eſt cauſa illa ꝙ alias nõ faceret q̃ſi dicendo ego faciã hoc in deſpectu veſtri ꝛ tũc eſt maximũ pctĩ. Illud fit cũ contẽptu qñ aliquis facit ꝯtra ꝑceptum ſuperiorꝫ ita tamen ꝙ cõtẽptus non eſt in cauſa ꝙ hoc faat. Reſolutio queſtionis ſtat in propoſitõnibꝫ ſequentibus. ¶ Prima propoſitio. In conuerſione actuali vel habituali ad deũ attẽditur rectitudo ſeu iuſticia creature rationalis. ¶ Scḋa ẽ. Nulla creatura angelica vel humana poteſt eſſe recta ꝛ iuſta niſi conuertat̃ ad deum actu vel habitu. Probatio. Nulla creatura põt dici iuſta niſi habeat iuſticiam ꝛ recta niſi habeat rectitudinẽ ſed iuſticia creature rõnalis eſt iuſticia charitatis ꝑ quaꝫ oꝑa ſunt accepta deo: ḡ nulla creatura põt eſſe iuſta niſi habeat iuſticiã theologicalẽ. ¶ Pro q̃ notandũ ꝙ triplex ẽ iuſticia. ſ. innata: acq̇ſita: infuſa. ¶ Prima eſt ip̃a volũtas nr̃a vel rectitudo naturalis. ¶ Scḋa põt dici q̇cunqꝫ ꝟtꝰ moralis ꝑ quã poſſumꝰ recte agere: ꝛ h̄ mõ iuſticia eſt ꝟtus cõis. ¶ Infuſa ẽ iſta iuſticia theologicalis q̃ noĩat̃ charitas ꝛ ẽ decor oĩm ꝟtutũ ꝛ ẽ ſufficiẽs ad beatitudinẽ. ¶ Tercia ꝓpõ eſt Quẽadmodũ duplex ẽ rectitudo nature intellectual̃. ita duplex ẽ ꝯuerſio creature rõnal̃. ſ. nature iſtitute naturalis: ꝛ meritoria ſiue gratuita: quãdo. ſ. angeli conuerſi ſunt ad deum etiam ſine adiutorio gratie regratiãdo de ſuis naturalibꝫ et tunc non fuit conuerſio niſi inchoatiua et informis: licet mererentur ſibi dari charitatem de congruo. Et poſtꝙ̃ habuerunt illam: deũ dilexerunt meritorie de cõdigno. Inceperunt ergo conuerſionem ſui ad deum virtute nature ita ꝙ nõ habu

erũt ꝑueniẽtem. Nota ꝙ grã dr̃ ꝑueni/
ens que eſt cã actus ſequẽtis. Sequens
qñ ſequit̃ actũ ꝑcedentẽ. Dicit̃ operans
qñ coopat̃ ad eliciendũ actũ meritoriũ.
Iuſtificare eſt de nõ iuſto facere iuſtũ.
Ad maiorẽ declarationẽ notãdũ ꝙ nõ:
poteſt capi tribus modis. Uno modo
pure negatiue. Alio modo priuatiue.
Tercio modo cõtrarie. ¶ Primo modo
nõ iuſtum eſt qđ nõ hʒ iuſticiã nec aptũ
natũ eſt hr̃e iuſticiã. Hoc mõ lapis eſt
nõ iuſtus. ¶ Scđo mõ eſt qđ nõ hʒ iu/
ſticiã actu tñ eſt aptũ natũ habere illaʒ.
Sic ergo angeli creati in puris natura
libus fuerunt non iuſti priuatiue.
¶ Tercio mõ eſt qđ nõ ſolũ caret iuſti/
cia ſed etiam habet pctm̃ mortale quod
quidẽ eſt cõtrariũ iuſticie infuſe ſm di/
uinã ordinationẽ. Dupl'r põt capi iuſti
ficare. Uno mõ idẽ eſt qđ facere iuſtum
de nõ iuſto ꝑuatiue. Alio mõ facere iu/
ſtum de nõ iuſto ꝯtrarie. i. de impio fa/
cere pium Et hoc modo angeli boni nõ
fuerũt iuſtificati. Nota ꝙ triplex eſt di
lectio dei ſcʒ concupiſcentie amicicie et
obediẽtie. ¶ Dilectio ꝯcupiſcentie eſt q̃
volũtas inq̃tũ volũtas naturaliter dili
git deum inq̃tum eſt beatificans queli
bet em̃ natura diligit cõmodũ ſuum et
h naturaliter: iſta dilectio potuit eẽ ꝛ fu
it in angelis anteq̃ haberent gratiam.
¶ Dilectio amicicie fit a voluntate ele/
ctiua ꝛ deliberatiua et hec fuit in ange/
lis inchoatiue ꝛ eſt qua quis optat deo
honorẽ ꝛ gloriã electiue ꝛ deliberatiue.
¶ Dilectio obediẽtie eſt qua in obſequi
um diuinum captiuatur ipſa voluntas
tota ꝛ hec dilectio eſt a grã vt in religio/
ſis qui offerunt ſe deo ꝑ profeſſionẽ.

Sexto querit̃. Utrum

in eorum conuerſione meritum ſequat̃
premium. Diffinitio meritum eſt act⁹
libere a voluntate elicitus vel impera/
tus: deo ſpecialiter acceptus ſcʒ tanq̃
dignus premio pro eo reddendo. Et po
nitur actus loco generis ꝛ cetera ad dif
ferentiaʒ. Nota ꝙ duplex eſt acceptatio
dei . ſ. generalis ꝛ ſpecialis. ¶ Prima eſt
qua deus acceptat oẽm entitatẽ ſm gra
dum ſue bonitatis ipam producẽdo cõ/
ſeruando ꝛ ad ſe finaliter ordinãdo. Et
iſta non eſt ad propoſitum. Acceptatio
dei ſpecialis eſt duplex. Quedam habi
tualis qua deus acceptat creaturam in
tellectualem ad vitam eternã tanq̃ gra
tam amicam ꝛ ſibi charam: ꝛ tali nõ cu
rat de bobus. Alia eſt actualis qua ali/
qđ libere elicitum ꝛ imperatũ a volũta/
te creata acceptat̃ a deo tanq̃ dignũ pre
mio pro tali opere retribuendo: ꝛ ſic ac/
ceptat oẽ opus qđ factum eſt ex charita
te. Acceptat etiã opus bonum q̃uis nõ
ex charitate elicitum ſed non niſi ad tẽ/
porale. ¶ Prima ꝓpoſitio. Non omnis
actus eſt meritorius. ¶ Scđa ꝓpoſitio
Omẽ meritũ eſt actus quia in diffiniti/
one meriti ponit̃ actus. ¶ Tercia ꝓpõ.
Nulla obmiſſio mali vt obmiſſio preci/
ſe dicitur meritũ quia talis obmiſſio vt
ſic non eſt actus ſed priuatio eius.
¶ Quarta ꝓpõ. Nullus põt mereri ni/
ſi agendo vel operãdo actualiter: patet
qꝛ oẽ meritũ eſt actus. ergo mereri ẽ age
re ptʒ ꝑ locũ a cõiugatis. ¶ Correlariũ.
Nullus meretur ꝑciſe obmittendo. Si
dicatur contra predicta ꝙ omnis obſer/
uans precepta dei ex charitate meretur
ſed aliquis poteſt ſeruare aliqua prece/
pta dei ſolum obmittendo ex charitate:
vt patet de ꝑceptis negatiuis ergo ꝛc̃.
¶ Reſpondeo. Dicendum ꝙ maior eſt
vera: ſed minor non eſt verã. Sed nõ ſuf
ficit ſola obmiſſio: quia lapis vel pueru
lus non occidit nec mechatur nec tamen
meretur: ſed oportet habere actionẽ po/
ſitiuã vtpote noli mechari vel occidere
et nolle eſt actus. ergo ꝛc̃. Sed dicas ꝙ
nullus laudat̃ ab eccleſia de aliquo tan/
q̃ de merito niſi ſit meritum: ſed eccle/
ſia laudat ſanctos de obmiſſione actus
prohibiti tanq̃ de merito vt patet cum

dicitur abſtinens ſe ab omni opere ma/lo ⁊c̃. ergo ⁊c̃. Dicendũ ꝙ illud propter quod laudantur ſancti nõ eſt ſola nega/tio actus poſitiui quo ſancti habuerũt nolle reſpectu maloꝝ ꝓpter deum. Et ſi dicas ſola ob miſſio actus boni poteſt eẽ demeritũ. ergo ſola obmiſſio act⁹ prohi/biti poteſt eſſe meritũ. patet a ſimili: qꝛ deus nõ eſt pronioꝛ ad puniendũ ꝙ̃ ad remunerandũ. Aliqui dicunt ꝙ antece/dens eſt falſum: quia nullus demeretur per ſolaꝫ obmiſſionẽ: ſm alios: qꝛ nũꝙ̃ eſt obmiſſio ſine actu poſitiuo alic⁹ amo ris ĩoꝛdinati: quia nullus obmittit ali/quid facere niſi qꝛ amat aliquid qđ non debet ſm doctoꝛẽ ſeraphicũ qui videtur eſſe illius opinionis. Scđm alios reſpõ detur ꝙ antecedens eſt verum: ſed conſe quentia eſt falſa: quia facilius eſt deme/reri ꝙ̃ mereri ſicut facilius aliquid de/ſtruitur ꝙ̃ conſtruitur. ¶ Prima ꝓpõ. Nullus actus poteſt dici meritoꝛius ni ſi ſit libere elicitus vel imperatus a vo/luntate: quia nullus actus poteſt eẽ lau dabilis niſi ſit libere vt ſupra Unde ſe cundo ethicoꝝ. In his que ſunt nobis a natura nec laudamur nec vituperamur ¶ Secunda ꝓpoſitio. Meritũ foꝛmalr ſeu eſſe meritoꝛiuꝫ addit ſup actum qui dicitᷣ meritoꝛius duplicẽ relationẽ. Pri/ma eſt ipſius actus acceptati ad diuinã voluntatẽ acceptabileꝫ. Alia eſt ipſius actus relatio ad illud bonũ ad quod ac ceptatur tanꝙ̃ ad premiũ pro eo reddẽ dum. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Meritũ dicit foꝛmalr duplicẽ relationẽ rationis que/dam dicitᷣ contingenter de actu et ꝑacci/dens: ⁊ poteſt ſeparari ab illo. patet pri ma pars: quia illa relatio eſt cauſata ꝑ actũ voluntatis diuine collatiuũ: ⁊ de⁹ acceptat contingenter actus noſtros. ¶ Secunda pars patet: quia iſta eſt cõ/tingens volitudo qua volo dare elemo/ſinam quia eadẽ operatio poteſt eſſe me ritoꝛia ⁊ non meritoꝛia ſimul ſed nõ ali/quid ſimul. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Nul/lus actus ex natura ſua quãtũcunꝗ; cõ foꝛmis recte rationi ⁊ quantũcunꝗ; bo/nus eſt meritoꝛi⁹ neꝗ; eſſentialiter neꝗ; neceſſario. patet quia tota ratio meriti ꝓuenit ex ſola acceptatõe diuina loquẽ/do de merito condigni. ¶ Quinta ꝓpõ. Nulla eſt condignitas ex natura rei foꝛ maliter exiſtens in actibus elicitis libe/re a creatura rationali ad vitam eternã vt patet ex ſupradictis. Et nota ꝙ de ri goꝛe iuſticie non debetur merito tempo rale niſi premiũ tempoꝛale. ¶ Coꝛrela/rium eſt ꝙ actus noſtri eliciti ſm incli/nationem charitatis ſint digni et meri/toꝛũ vite eterne ſolum eſt ex ineffabili li beralitate ⁊ miſericoꝛdia dei qui talem actũ dignatur reputare dignũ vita eter na. Et hoc adhuc ſub conditõne ſcilicet ſi opans perſeuerauerit in charitate vſꝗ; ad moꝛtẽ incluſiue. ¶ Nota ꝙ meritum non attenditur in multis operibus exte rioꝛibus: ſed ex feruoꝛe ⁊ amoꝛe quo ſit illud opus. Meritũ principaliter atten ditur in actu voluntatis intenſo. ¶ Du plex eſt adhuc meritũ ſcꝫ condigni ⁊ cõ/grui. Meritũ de condigno eſt aliquod opus libere elicitũ vel imperatũ a volũ/tate infoꝛmata charitate ⁊ ſm inclinati/onem charitatꝫ. Non eñ omne opus eli citum vel imperatum a voluntate infoꝛ mata charitate ẽ meritoꝛiũ ſed hoc opoꝛ tet ꝙ fiat ſm inclinationẽ charitatis. id eſt ꝙ ꝓducatᷣ ꝑticularr a charitate effe/ctiue. Meritũ de congruo eſt opus libe re perfectũ a voluntate regulata ſm re/ctum dictamen rationis. Licet nõ ſit in foꝛmata charitate. Nunꝗ; eñ aliquod opus eſt meritoꝛium de congruo niſi ſit bonũ moꝛaliter quod ſit quãdo opus ẽ ſm rectum dictamẽ rationis. Et nota ꝙ omnis virtuoſus actus moꝛaliter fact⁹ ab homine ex [illegible] eſt me/ritoꝛius [illegible]
charit [illegible]
bon [illegible]

rius de cōgruo gratie. Non tamē dicendum est q talis actus sit meritorius vite eterne etiā de congruo sed solum gratie. Resolutio stat. ¶ Prima propositio est. Q nullus actus factus est meritorius nisi sit elicitus a volūtate informata charitate. Ex hoc sequitur Correlarium q pagani nō merentur ex suis operib bonis de genere. ¶ Scda ppositio. Ad hoc q opus sit meritoriū requiritur q fiat ab habente charitatem z fm inclinationē charitatis. Quedā alia propositio de merito congrui est talis. ¶ Nullum opus est meritoriū de congruo nisi sit opus bonum z virtuosum moraliter Ex quo sequitur Correlarium q actus indifferēs vel viciosus nō potest esse meritorius. ¶ Secūda. Omnis actus bonus z virtuosus fact ab homine existente in charitate est meritorius vite eterne de congruo. ¶ Tercia ppositio. Omnis actus bonus et virtuosus factus ab homine existente sine charitate potest esse meritorius de congruo. ¶ Quarta ppositio. Licet ista opera de cgruo nō mereantur vitam eternā: merentur tamen retributionem temporalē. disponunt etiā de cōgruo ad gratiam. vt patet de Cornelio z aliis zc. ¶ Premiū beatoz est duplex scz essentiale aliud est accidentale. ¶ Essentiale premiū nihil aliud est q clara visio dei: z ipsa fruitio sequens: et hoc premiū a nullo vnq habebitur nisi mereatur illud merito condigno pprio vel alieno: sicut paruuli saluantur merito passionis christi: qd meritū fuit de cōdigno. Et quia angeli nihil receperunt de merito christi. Ideo oportuit eos mereri gloriam merito proprio. ¶ Premiū accidentale est quoddam gaudium accidentale quod habent beati preter pmiū esse[...] gaudiū acci[...]s. Hoc [...] quem [...]nen

Q delectatio vehemens expellit omnē tristiciam. Nedum perfectā immo minimam. Et nota q omnis aureola est premium accidentale sed non econuerso: ita q gaudiū accidentale est superi. ¶ Aureola sic diffinitur. Est quoddā gaudium accidentale in beatis propter excellentem modū victorie super aliquem aduersarium salutis: vt scz contra mundū carnem vel demonē. Ita q aureola virginum est gaudiū quoddā de virginitate propter excellentem modū victorie supra carnē de hoc scz q nunq habuerunt experientiam delectationis carnalis. et sic de aliis. Gaudiū ergo accidentale qd habet angelus de salute quē custodit nō dicitur aureola. questio nō intelligitur nisi de premio merito. ¶ Respondeo fm doctores. Dicendū q meritū angeloruz precessit premiū ipsorum nō tamen tempore nec duratione: sed solū natura. Ita q simul simultate tēporis habuerūt gratiam z gloriam: precessit autez gratia et meritū premiū siue gloriaz: tanq dispositio quedam ad gloriā: z gratia cum inuenit motum liberi arbitrii ordinatū fecit meritū z pensatur meritū fm quantitatem gratie: nō fm multitudinē operū Et nota de attritione que quidē non est meritoria nisi de congruo: aduemente autē gratia facit illud meritū attritionis esse meritum de cōdigno et vocatur contritio. Opinio magistri sententiarū ab omnibus nō tenetur. Opinio scoti et modernoz. Est q meritū angelorū precessit non solum nature: sed etiā tempore premiū. In statu autem primordiali angeloz fuerunt quatuor morule. ¶ In prima fuerunt creati in puris naturalibus: secludendo charitatē. ¶ In secūda erant omnes vniformes. ¶ In tercia dedit omnibus gratiā. In qua boni remāserunt in gratia z ex illa merebant. Alii autem corruerunt. Et hec mora nō fuit indiuisibilis quia boni restiterunt malis: z mali multa peccata perpetrauerūt

Et boni multa habuerūt merita. Illud autem tempus nō fuit tempus niſi large. ¶ In quarta moꝛa fuit terminus vie in qua boni receperunt gloꝛiam et mali coꝛruerunt de celo: in iſtum aerem caliginoſū. Hec opinio videt̄ ꝓbabilioꝛ. Et nota ſm Bonauenturā ꝙ gloꝛia datur ſm quantitatē gratie: nō autē ſm multitudinem operum. Scotus dicit oppoſitum ꝙ gloꝛia datur ſm mltitudinē operum: quia nuſꝗ̃ habetur in ſcripturꝭ ꝙ deus ſit redditurus vnicuiqꝫ ſm gratiā habitam: ſed ſm merita vel opera ſua. Unum autē meritum intenſum ꝑualet multis meritis remiſſis ¶ Propoſitio a Scoto. Melioꝛ eſt vnus bonus actus intenſus a volutate ꝗ̃ mille remiſſi. Sicut aliquis daret elemoſinam vnam ex maximo feruoꝛe ⁊ charitate: plus meretur ꝗ̃ alter dans mille elemoſinas ex voluntate remiſſa ⁊ tepida. quia deus non penſat quantum: ſed ex quanto. Angeli autem dilexerunt deum tanto feruoꝛe ⁊ charitate ꝙ illa dilectio ſic intenſa precellit in acceptatione diuina foꝛte mille actus diligendi deum remiſſi et tepidi. Et nota ꝙ plura merita poteſt intelligi dupliciter. Uno modo intenſiue ⁊ ſic angelꝰ plus meruit ꝗ̃ homo. Alio modo extenſiue: ⁊ ſic hoīes bene poſſunt plus mereri.

Circa ſextam diſtinctionem querit̄. Quid eſt oꝛdo angelicꝰ. Et quot ſunt oꝛdines angeloꝛū. Et quomodo diſtinguūtur. Et primo queritur. Utrum Lucifer fuit de ſupremo oꝛdine. ¶ Notandum ꝙ oꝛdo vt eſt ad ꝓpoſitum ſcꝫ angelicus ſm magiſtrū diſtinctōe nona ⁊ Gregoꝛium. Eſt multitudo celeſtium ſpirituum qui inter ſe aliquo munere gratie ſimilātur ſicut in naturaliū donoꝛum participatione conueniunt. In iſta deſcriptione ſunt tres particule. ¶ Prima tangit fundamentū oꝛdiniū qui eſt multitudo celeſtiū ſpirituum. ¶ Secunda tangit complementum que eſt qui inter ſe aliquo munere gratie ſimilat̄. ¶ Tercia particula denotat diſpoſitionē mediā inter fundamentum ⁊ complementū que eſt ſicut in naturalium donoꝝ participatione conueniunt. ¶ Sciendū ꝙ ſunt tres ternarij oꝛdinū in angelis. ¶ Primꝰ eſt ſeraphin cherubin throni. Et iſte ternarius facit primā ierarchiam que gerit typum contēplationis. Sunt eñ in nobis tres potentie ſcꝫ intelligentia memoꝛia ⁊ voluntas. Throni gerūt typū memoꝛie: quia ipſe requieſcit in eis ſicut obiectū requieſcit in memoꝛia vel per ſe ſi aſſit vel per aliquod repꝛeſentatiuum. Cherubin tenent typum intelligentie quia interp̄tatur plenitudo ſcientie. Seraphin quaſi incendentes charitatē gerunt typum voluntatis in qua ꝓpꝛie reſidet charitas. Sunt ergo throni in curia celeſti quaſi cubicularij dei. Cherubin quaſi conſiliarij ſunt. Seraphin quaſi aſſeſſoꝛij vel acceſſoꝛij. ¶ Secundus ternarius oꝛdinum ſunt dominationes. virtutes et poteſtates. Et facit ſcḋam ierarchiam: ⁊ hi oꝛdines diſtinguūt̄ penes vitaꝫ actiuā ⁊ adminiſtratiuā. Licet eñ deꝰ ſapientiſſimus poſſet ⁊ ſciret totum vniuerſi per ſe regere immediate voluit tamen ipſum regere per angelos ⁊ inde eſt ꝙ cuilibet coꝛpoꝛum celeſtium eſt datus angelus. ⁊ ſic de alijs. vt infra patebit. Dominationes habent dare ſententiā de regimine vniuerſi. Uirtutes vero remouēt impedimenta ⁊ reſiſtunt malis ſpiritibus. Poteſtates autē exequuntur ſententiaꝫ predictā. Dominationes tenent locū dominoꝛum regulariū. Et Uirtutes tenēt locum pꝛincipuꝫ milicie. Et poteſtates ſunt quaſi iudices exequentes. Et nota ꝙ iſte ternarius ſic oꝛdinatus eſt in illa patrie celeſtis curia per quandam ſimilitudinem ad curias vite pꝛeſentis.

¶ Tercius Ternarius oꝛdinum ſunt

NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Principat⁹ Archangeli et angeli. Et hi
tres etiam differunt penes vitam actiuā
magis coartatā q̄ in ſecundo ternario:
in quo fit ſermo de vita actiua in gene/
rali. In iſto autē principatus preſidēt
vni toti regno: ita q̄ quodlibet regnum
habet vnū particularē angelū de iſto or
dine. Archangeli p̄ſunt alicui parti ali/
cui⁹ regni ⁊ probabile eſt q̄ quilibet epi
ſcopatus habet vnū archangelū qui ha/
bet ſolū curam totius cōmunitatis non
vnius ſingular⁊ hois. Angeli ṽo p̄ſunt
ꝑticularibꝫ ꝑſonis ſinguli ſingul'. Prin/
cipat⁹ ergo ſunt quaſi ꝑpoſiti. Archan/
geli quaſi baliue. ⁊ angeli quaſi milites
particulares ¶ Quādo ḡ querit' de quo
ordine fuit lucifer: nō q̄ fuerit in aliquo
ordine completiue ſed ſolū diſpoſitiue.
Dicendū q̄ cum lucifer fuerit multū ex
cellens in puris naturalibꝫ etiā pre cete/
ris ſi ſtetiſſet in ſuꝑmo ordine fuiſſet col
locatus: q̄ autē fuerit multū excellens
in puris naturalibꝫ habet' in mult⁊ paſſi
bus ſacre ſcripture. Et nulli dubiū q̄ ſi
precelluerit ceteros angelos in puris na
turalibꝫ fuiſſet ſuꝑmus primi ordinis ſi
nō peccaſſet. Et q̄ excelluerit videt' p il/
lud Job. xl. Ipſe principiū viarū dei. ſi
nō ordine nature ḡ ordine dignitatis.

Querit' ſecundo. Utrū
minores angeli fuerūt de omnibꝫ ordini
bus. Nota q̄ Aug⁹. dicit ⁊ bonauētura
allegat in iſta q̄ſtione inſolutōe cuiuſdā
argumenti. Q⁹ ꝯſideratio angeli in pec
cando fuit ꝯtrario mō conſideratōi cen
turiōis q̄ dixit Math. viij. Ego ſum hō
ſub poteſtate ꝯſtitutus ⁊ habeo ſub me
milites. Ecōtrario lucifer: ꝑmo lucifer
cōſiderauit milites ⁊ miniſtros ſibi ſub
ditos. Ideo eleuatus eſt in ſuꝑbiā. Ille
tū centurio recognouit ſe habere ſuperi
orem. ſcꝫ xp̄m quādo dixit. Non ſum di/
gnus. Ideo ſicut fuit humilim⁹ capita/
neus. Sic iſte fuit capitaneus ſuꝑbiſſi/
mus. ¶ Nota etiam aliā ſolutionē vlti/
mi argumenti qn̄ dicit'. Qd̄ eſt incredi/
bile q̄ deus nobiliſſimā creaturā ſuā ſic
perire ꝑmitteret. Dicendū vt ait bona/
uentura q̄ mira in hoc dei iuſticia oſten
ditur qui tm̄ ſeruat iuſticiā vt ordinem
inſtitutum nullo mō infringat: tm̄ odit
pctm̄ vt pctm̄ ip̄um quos reprimit abij
ciat. Unde credo q̄ tam ſpectādū mon/
ſtrum diuine ſeueritatis in an angelo no
biliſſimo ⁊ ꝑmo homie quoꝝ vtrūq̄ pro
manibꝫ plaſmauit ⁊ decorauit de⁹ infir/
mis nobis appoſuit ⁊ oſtendit vt addi/
ſcamus q̄tū deus odit peccatū ⁊ maxi/
me ſuperbiā qua etiā vno motu cordis
nobiliſſima creaturarū oim eternaliter
⁊ ſine ſpe venie eſt damnata. Et ꝑ vno
eſu pomi ⁊ ipſe adam et tota poſteritas
vſq̄ ad finē mundi eſt mortalitati ⁊ mul
tiplici penalitati ſubiecta ⁊ niſi dn̄s reli
quiſſet nobis ſemen quaſi ſodoma fuiſſe
mus. Ex his efficaciſſimū argumētū re/
liquitur q̄ horrendū eſt incidere in ma/
nus dei viuentis. Hebreoꝝ. x. Quia ſi
deus nō pepercit angelo ſuꝑbienti quid
erit de viliſſimo cinere in alto ſe extollen
ti cū iacere debeat in cinere ⁊ cilicio imo
in ipſo ſterquilinio ¶ Queritur de quo
ordine prolapſi ſunt minores angeli.
Reſpondeo q̄ ſancti dicunt ⁊ accipiunt
in ſcriptura de omnibꝫ ordinibꝫ aliqui
prolapſi ſunt. Et hoc expſſe dicit hugo ⁊
etiā gregorius in omelia quadā. Et ra/
tio perſuadet. Cum eī de ſuꝑmo ordi/
ne aliqui auulſi ſint vt Lucifer creden/
dum eſt multo fortius q̄ de omnibꝫ alijs
ordinibus.

Queritur tercio conſe-
quenter. In quid ceciderūt. Utrum in
infernū? Quantū ad locū infernus eſt
duplex. quidē localis: quidem penalis.
Localis eſt quidam locus teterrimus ⁊
horrendiſſimus ſpurciſſimus nephan/
diſſimus: et immundiſſimus. Sicut
enim deus ex pijſſima ſua miſericordia
preparauit locum quendā ameniſſimū:

clariſſimū iocundiſſimū pulcherrimū et altiſſimū electis ſuis. Ita ex ſeueritate ſue iuſticie parauit locū turpiſſimū nephandiſſimū et cetera; veluti carcerem ꝑpetuū puniēdis trāſgreſſoribꝫ mādatorum ſuoꝝ ⁊ eſt infernꝰ localis. Infernus autem penalis eſt ipſum infernale ſupplicīū quo puniunt̄ ⁊ cruciantur impij ⁊ peccatores. Unū inꝗ̄ ifernale ſupplicīū aggregatū ex multis cruciatibꝫ ⁊ doloribus ⁊ hoc mō ſunt tot inferna quot ſunt pene in inferno locali ⁊ hunc infernū portant ſecū dāpnati ꝗcunqꝫ ꝑgunt. Infernus localis quidē eſt qui dr̄ locus dāpnatorum qui decedūt in pctō mortali ⁊ nō egerunt penitentiā. Iſte infernꝰ impioꝝ ſic deſcribit̄. Eſt quidē locus ſubterraneus exiſtens in centro terre in quo qui exiſtunt carent viſione dei ⁊ gratia dei ⁊ multiplici ⁊ acerbiſſima pena torquent̄ ſenſitiua ⁊ affligunt̄. Et nota ꝙ tot mala poſſunt attribui iferno impioꝝ quot bona attribuūt̄ celo empyreo qđ eſt paradiſus beatoꝝ: quia ſi nec oculus vidit nec auris andiuit nec in cor hoīs aſcendit. ꝑme Coꝝ. ij. Infernꝰ pueroꝝ eſt ſecundus locus ſubterranēꝰ poſitꝰ ſupra locū dāpnatoꝝ in quo exiſtētes carēt viſione dei ⁊ grā: nō tñ puniunt̄ pena ſenſitiua ⁊ de his duobꝫ dr̄ in inferno nulla ē redēptio. Nota ꝙ geometre dicūt ꝙ infernus diſtat a ſupficie terre. tria mille milia. cc. q̄dragintaqnqꝫ. Et eſt directe vt fert̄ ſub ꝑadiſo terreſtri. Infernꝰ aūt localis qui dr̄ purgatoriū eſt locus ſubterraneus poſitus ſupra limbū pueroꝝ in quo poſiti carēt viſione dei habent tñ gratiā qua non obſtante puniunt̄ penis ſenſitiuis ⁊ doloribꝫ magnis ad tempus tñ a quibus liberant̄ ꝑacta pnīa. ¶ Limbus autē patrū eſt quidē locus ſubterraneus ſupra purgatoriū poſitus i quo exiſtentes carēt viſione dei: ſed non gratia dei; ſunt autē abſqꝫ omni pena ſenſus afflictiua: eſt tñ mō vacuus. Et nota ꝙ eſt valde probabile ꝙ xp̄s poſtqꝫ reddidit ſpm̄ in cruce deſcēdit nō ſolū ad limbum patrū: ſed etiam ad purgatorium. ¶ Nota. Si em̄ latro ꝑpter vnū verbū deuotionis liberatꝰ ab omni culpa ⁊ pena virtute paſſionis xp̄i q̄tomagis ⁊c̄. Itē bene ↄcordat articulis fidei ſcꝫ quo dicit̄ Deſcendit ad inferna. ꝗ ad plura nō autē ad infernū impioꝝ neqꝫ pueroꝝ ꝗ ad limbū patrū ⁊ purgatoriū. Et ita tunc ſpoliauit purgatoriū ex toto: ⁊ hoc ꝑpter habundantiſſimā indulgentiā q̄ fuit effuſa ſuꝑ genꝰ humanū merito paſſionis xp̄i q̄ illo die fuit oblatꝰ ſumme maieſtati. Rñſio doctoꝝ ſeraphici ad q̄ōeꝫ Dicendū ꝙ locus demonū poſt lapſum nō eſt locus ſubterranēꝰ quē infernū vocamus ſed eſt aer caliginoſus in quo generaliter multitudo demonū habitat et hoc vſqꝫ ad diē iudicij. Eph. ij.

Querit̄ quarto. Utrū autē aliqui detruſi ſint in infernum hoc ego neſcio nec inuenio a ſanctis determinatū: tñ creditur ⁊ dr̄ a multis doctoribus ꝙ ipſe lucifer ſit religatus a tēpore paſſionis xp̄i: ſoluendus tꝑe antixp̄i vel circa. et ꝙ etiā aliqui demones deſcēdūt ad torquendas aīas ſm ꝙ ſunt inter ſe deputata maledictōnis officia. Et nota ꝙ aer habet tria interſticia. Supmū qđ dr̄ ether ⁊ eſt ꝑs aeris vicina et contigua ſpere ignis calidiſſima ⁊ ſbtiliſſima ideo inhabitabilis. Infimū interſticiū eſt ꝑs aeris cōtigua terre vbi ſumus ⁊ tꝑatur ꝑpter reflectionē ſolis. Mediū interſticium ē media ꝑs aeris obſcura ⁊ tenebroſa vbi fiūt tonitrua coruſcationes ⁊ alie impreſſiones methcorice quibus demones frequēter imiſcent ſe ⁊ cauſant i eis effectus mirabiles q̄ nō poſſunt fieri pure naturalr̄: eo quo fiūt a demonibꝫ applicatiue tñ. Rō autē quare ſunt in hoc aere ē ꝑpter humanū exercitiū ſicut em̄ dicit Augꝰ. Nūqꝫ deus ꝗs p̄ſciebat futuros malos eos feciſſꝫ niſi ꝑiter noſcet qbꝫ bonoꝝ vſibꝫ eos accōmodaret. Uñ

diuina diſpoſitio hoc exegit vt etiā preuaricātibꝰ angelis obſequiū quodāmodo de electoꝝ trahat ⁊ eliciat. Scit eī bñ vti maloꝝ prauis voluptatibꝰ ⁊ ido eos nō detruſit in infernū ſed locum aptū dedit eis: tū ꝙtū ad ſtatū peccati: tū ꝙtū ad locū exercitij ſiue belli. Aer eī caliginoſus ꝓpter caliginē cōuenit tenebroſitati culpe: ſed ꝓpter mobilitatē ⁊ ſubtilitatē cōuenit velocitati angelice. Un̄ Gregoriꝰ dicit ꝙ frequenter circa nos volant ſicut muſce.

Quinto querit̄. Utruȝ

ſit in inferno redēptio. Rñdeo. In inferno nulla eſt redēptio. Si dicat̄ cōtra de traiano ꝙ fuerit liberatꝰ ab iferno. ꝗ ⁊c̄. Rñdeo. Aliq̄ doctores dicūt ꝙ nō fuerit in inferno locali: ſed deus ipſum po/ ſuerat in aliquo loco vbi puniebat̄ ꝑuidens oꝛōes gregoꝛij pape ⁊c̄. Tamē po teſt dici ꝙ nō eſt incōueniens ꝙ fuerit in iferno ⁊ ab eo liberatus. Et illud dictū eccleſie in inferno nulla eſt redēptio debet intelligi de lege cōmuni vel poſt diē iudicij vel ꝯm alios. Aliqui ſunt in inferno cōditionaliter. alij autē abſolute ⁊ de iſtis vltimis pōt intelligi dictū ꝑdictū. Et probabile eſt ꝙ mlti fuerūt in infer/ no damnatoꝝ etiā ⁊ damnati q̄ tamē fuerunt liberati vt patet de illis quos ſuſcitauerūt apl̄i ⁊ alij ſcti quoꝝ multi exigētibus pctīs erant cōdemnati. vt patȝ de illo quē ſuſcitauit btūs iohānes euangeliſta. Et de multis alijs q̄ erāt dānati quos deꝰ miraculoſe ⁊ ꝑter ſolitū moreȝ ſue iuſticie liberauit ⁊ ſaluauit.

Querit̄ ſexto. Utrum

demones ceciderīt in infernale ſuppliciū .i. vtrū crucianf̄ ſupplicio ifernali. ſcȝ pena ignis. vtrū ſemꝑ poꝛtent ſecuȝ ignem ſuū. Rñdeo ꝙ demones nō affligunt̄ pena ignis nec habent toꝛmēta ſibi debita ſed pena eoꝝ differt̄ vſqȝ ad iudiciuȝ vt nos exercitent. In hoc etiā relucet miſericoꝛdia dei que ſuſtinet vaſa ire apta in interitū in multa patiētia vſqȝ ad diem quo retribuet oībꝰ ꝯm factū adinuentionum ſuarū. Pōt etiā probabilr̄ dici ꝯm ſtephanū bꝛuleſer. Qꝺ iā demones affligunt̄ pena ignis nō habendo tñ coꝛpoꝛa ſibi inſeꝑabiliter vnita vt dicit quedam opinio alia. Ignis autē materialꝭ qñ eſt appꝛoximatꝰ coꝛpoꝛi aīato ſenſibili: aīa ſenſitiua hȝ duplicē actionē. Unā intentionalē ⁊ equocā. aliā realem ⁊ vniuocā Cauſat auteȝ ignis vniuoce in coꝛpoꝛe ſenſibili caloꝛē. Ignis aūt appꝛoximatꝰ potētie appꝛehenſiue tanq̄ obiectū diſponens tm̄ in potentia ſenſitiua triſticiā et doloꝛē. Et niſi iſta intentionalꝭ eēt nūq̄ ignis affligeret coꝛpꝰ ſenſibile ꝙuis ipſum deſtrueret ſicut facit in ligno: ſȝ illa actio intentionalꝭ qua ignis in potentiaȝ ſenſitiuā vel intellectiuā requiritur ad cauſandū triſticiā ⁊ etiā ſufficit ſine actione reali: ⁊ iſta ſola affligunt̄ demones ⁊ aīe etiā: ⁊ ita demones hñt ſemꝑ ab initio ſui caſus cognitionē actualem ignis nō ꝑ ꝑſentiā realē ignis: ſed ſufficit ſpēs intellectualꝭ ipſiꝰ ignis. nec pñt cogitare vꝭ intelligere aliud ab igne. ⁊ hoc modo cupiūt vehemēter ſcȝ intelligere alia ab igne ⁊ ꝓpter illā volūtatē vehemēter affligunt̄: ⁊ lȝ aliud cogitēt nō tñ ita ītenſe ſicut ignem nec ita libere ſicut volunt.

¶ Utꝝ int̄ dmones ſit oꝛdinū diſtictio. Reſolutio qōnis ſtat in vna diſtinctōe. ¶ Diſtinctio ē triplex ſtatꝰ angeloꝝ. ſcȝ glīe. nature iſtitute ⁊ nature lapſe. Status glīe āgeloꝝ ē ſtatꝰ btitudinis ipſoꝝ in quo vidēt clare deū. Et ſic dico duas ꝓpōnes. ¶¶ Prima ē. Angeli ſcti lȝ non fuerūt ſꝑ in tali ſtatu: in ipſo tñ ſtatu ſꝑ ⁊ ineternū ꝑmanebūt. ¶ Scđa ꝓpō. Demones nūq̄ fuerūt ī ſtatu glīe: nec nūq̄ erūt: pȝ qꝛ nūq̄ viderūt deū clare ⁊ ibūt in ignē eternū. ¶ Statꝰ nature iſtitute. Eſt ille ſtatꝰ in q̄ angeli fuerīt creati: iſte ſtatꝰ fuit ſtatꝰ vie ⁊ in h̄ fuerūt demones ¶ Statꝰ nature lapſe Eſt ſtatꝰ in q̄ ſunt

lapſi poſt pctm̄. ¶ In ſtatu nature inſti
tute nullū fuit pctm̄. ſm iſtos tres ſtat⁹
pono tres ꝓpōnes. ¶ Prima eſt. ꝙ in an-
gelis bo̅is ꝗ̄tū ad ſtatū glīe ponēda eſt
diſtinctio ordinū ꝑfectiſſima ꝛ cōpletiſſi
ma. pꝫ qꝛ diſtinctio ordinū cōplet̄ per
gratiā. ¶ Scd̄a ꝓpō. In angelis ꝗ̄tum
ad ſtatū nature inſtitute ponenda eſt di
ſtinctio ordinū licꝫ imꝑfecta: pꝫ qꝛ ordo
inchoat̄ a natura ſm̄ diuerſitatē donoꝝ
naturaliū: ſed cōplet̄ ꝑ grām. ¶ Tercia
ꝓpō. ꝙ in angelis malis ꝗ̄tū ad ſtatum
nature lapſe ponēda ē diſtinctio ordinū
licet imꝑfecta ꝛ ꝑuerſa: pꝫ qꝛ in demoni-
bus ꝑmanſerūt naturalia integra et ab
ipſis inchoat̄ diſtinctio ordinū. Eſt aūt
in ipſis ꝑuerſus ordo: qꝛ qui graui⁹ pec
cauit deberet omnibus ſubeſſe: ſed econ
trario ipſe eſt rex ſuper omnes filios ſu
perbie. Iob quadrageſimoprimo. In
demonibꝫ licet poſſet dici ordo nō tamē
ierarchia: qꝛ ierarchia ē ſacer ꝛ ſanct⁹ ꝑn-
cipatus. ¶ Querit̄ vtrū inter malos an
gelos ſit ꝑlatio. Rn̄deo ꝙ ꝑlatio capit̄
pmo mō formal'r ꝛ dditatiue. Et ē or-
do ſuꝑioritatis ꝑſone ꝑſidētis ad perſo
nas ſibi ſubiacētes. Prima ꝓpō. eſt. ꝙ in
diuinis ad intra nulla ē ꝑlatio. pꝫ qꝛ in
diuinis nulla ꝑſona ꝑſidet aut ſubiacet
alteri ſꝫ ſūt eq̄les loquēdo de diuina na-
tura. ¶ Scd̄a ꝓpō. In deo ad extra eſt
ſuꝑma ꝛ ꝑma ꝛ ſūma ꝑlatio pꝫ qꝛ ꝑſidet
oībꝫ creaturis. ¶ Tercia ꝓpō. In brutiſ
aialibꝫ nulla ē ꝑlatio quia in brutis nō
ſunt ꝑſone. g̊ ꝛc. ¶ Quarta ꝓpō. Paſtor
gregis vel cuſtos porcoꝝ nō eſt ꝑlat⁹ re-
ſpectu eoꝝ: pꝫ qꝛ nō hꝫ ꝑſonas ſubiectas
¶ Quinta ꝓpō. Poſt diem iudiciȷ̈ nulla
erit ꝑlatio in creaturis pꝫ ꝑ aplm̄. Nam
euacuabit omnē ꝑncipatū ꝛ dn̄ationē.
Ex q̊ ſeq̄tur ſexta ꝓpō. ꝙ poſt diē iudi-
ciȷ̈ ſolus de⁹ erit ꝑlatus. ¶ Septima ꝓpō.
Prelatio nō dat relationē aliquā realem
ex natura rei exiſtentē in eo q̄ dr̄ ꝑlatus:
ſed ſolū dat relationē rōnis. pꝫ qꝛ cū q̄s
eligitur in ꝑlatū nihil ſibi reale addit̄ ꝑ

illā relationē: ſed voluntas dei vel hoīs
facit illā relationē rōnis que eſt ꝑlatio.
Scd̄o capitur ꝑlatio materialr ꝛ appli
catiue. Et ſic ꝑlatio eſt q̄dā ꝓmotio q̄
aliq̄s ꝓmouet̄ in ꝑlatū iure legitimo facta
q̄n fit ex electōne. Aduertendū ꝙ aliqui
preſunt aliȷ̈s ex iuſticia: vt q̄ legitime eli
gunt̄ vel ꝑponunt̄ aliȷ̈s talis ꝑlatio eſt a
deo. Et de hac loq̄tur apl's. Oīs ptās a
deo eſt. Et qui ptāti reſiſtit deo reſiſtit.
Aliȷ̈ ꝑſunt ex aſtutia vt ambitioſi qui ꝑ
phas ꝛ nephas ꝓcurāt ſuas electōes. Aliȷ̈
ꝑſunt ex violētia vt ꝑlati intruſi. Iſta ꝑ
latio ex aſtutia vel violētia pt dupl'r cō-
ſiderari. Vno mō ꝗ̄tū ad ſubditos ꝛ ſic
eſt iuſta ꝛ ex deo qꝛ de⁹ approbat ꝛ acce-
ptat ꝓpter pctā ſubditoꝝ. Alio mō talis
ꝑlatio ꝗ̄tū ad volūtatē ꝑſidētis ē: et ſic
de⁹ nō acceptat nec a deo ē niſi ꝑmiſſiue
nō effectiue. pꝫ qꝛ eſt ex volūtate mala et
ꝑuerſa. Vn̄ ꝓpha. Ipſi regnauerūt ꝛ nō
ex me: ꝑncipes extiterūt ꝛ non cognoui.
Vn̄ hugo de nouo caſtro dicit ꝙ ambi-
tioſi in ordine ꝑlatōnē affectātes peccāt
mortal'r. Tercio mō capit̄ ꝑlatio vſual'r
et executiue. ꝛ ſic ꝑlatio nihil aliud ē q̄
ipm̄ exercitiū vel executio quā tenet ꝑla
tus exequēdo ſuū officiū ꝛ hec pōt eſſe a
deo vel nō. Quarto mō Prelatio ante-
cedenter ꝛ acq̄ſitiue ē modus ꝑueniendi
ad ipſam ꝑlationē. Et hec ſil'r pōt eſſe a
deo vel a diabolo. Iterū duplex ē ꝑlatio
ſcꝫ ꝑlatio de iure ꝛ eſt aliq̄ autoritas ad
iperandū aliq̄ ſm deū ꝛ ꝯſciaꝫ. Et pono
ꝓpōnē. ꝙ int̄ demones nulla ē ꝑlatio de
iure: qꝛ nihil imperāt ſm deū ꝛ ꝯſciētiā
Prelatio de facto eſt aliqua autoritas
vſurpata ab aliquo per phas ꝛ nephas.
Hoc modo pono vnam propoſitionem.
¶ Prima. Inter dmones eſt prelatio de
facto ꝛ non de iure. Probatur quia filiȷ̈
tenebrarum quodammodo imitari co-
nātur licꝫ falſo ꝛ imꝑfecto mō. Vnde ſi
cut vident angelos bonos ordinate offi-
cia exequi ſm impia ſapientioꝝ ꝛ maio
rum ſimilit̄ ipſi faciūt maleficia. Vnde

licet ſint iurgia inter eos tñ concordant ſimul ad ꝑſequendũ hominẽ ſicut herodes ⁊ pylatus q̄ erãt antea inimici ad inuicem tñ facti ſunt amici ad ꝑſequendũ xp̄m. Sic ꝙ ẽ ibi p̄latio nõ electione nec violẽtia ſed credo ꝙ natura ⁊ diuina inſtitutione a ſua em̃ cõditione data ẽ vis adminiſtratiua ⁊ deꝰ ordinauit ꝙ vt minus ſapientes vel potẽtes magis potentibus ⁊ ſapientibꝰ ſubeſſent in miniſtrãdo. Si autẽ querat̃ vtrũ de iure ſit iſta p̄latio. Dicendũ ꝙ nulla oĩno eſt p̄latio de iure qꝛ cũ ipſi demones ſubiectis nihil p̄cipiant niſi ꝯ ius eo ꝙ ruperũt ius ⁊ fedus ſempiternum. ideo nulla manet ibi iuris obligatio. Ex his ſeq̃tur ꝙ tal' obligatio non eſt a deo niſi ꝑmittente et reſpectu ipſiꝰ p̄lati ſed bene ſi conſideret̃ reſpectu eoꝝ q̄ ſe vinciunt. Jteꝝ duplex eſt p̄latio ſcꝫ politica ⁊ ciuilis. Et ẽ illa qua prelatus ſic p̄ſidet ſuis ſubditis vt aliq̃n liceat ſubditis reſiſtere prelato et ip̄m monere. Alia eſt diſpolitica ⁊ ſeruil' Et ẽ illa qua aliq̄s taliter p̄ſidet vt non liceat ſubditis reſiſtere. Reſolutio queſtionis ſtat in vna ꝓpõne. Jnter angelos malos eſt p̄latio mala patꝫ: quia aliqui mali imperant ⁊ aliȷ̈ mali obediunt.

CIrca ſeptimã diſtinctionẽ q̄rit̃ p̄mo. Utrũ affectio vl' volũtas demonũ poſſit rectificari. Reſpondeo ad q̄õnẽ ꝑ ꝓpões quarũ Prima eſt. ¶ Uoluntas diaboli ꝯtrũ eſt ex ꝑte ſui ⁊ de lege cõmuni nullo mõ põt rectificari ꝑ gratiã nec ſufficient̃ diſponere ad gratiam: quia ẽ in termino ⁊ extra ſtatũ merendi. ¶ Scḋa ꝓpoſitio. De potẽtia tñ dei abſoluta põt recipere gratiã gratũ facientẽ ⁊ ſufficient̃ ſe diſponere ad illaꝫ quia h̄ non implicat ꝯdictionẽ quia eſt eiuſdeꝫ rõnis cũ voluntate boni angeli. Et ſi querat̃ quare eſt impotentia reſurgendi a pctis in ipſis demonibꝰ. Reſpõdendũ Tercia ꝓpõ. Ad rectitudinẽ ſcꝫ infuſam voluntatis ꝑ actuale pcti lapſe duo neceſſario cõcurrũt ſcꝫ pnia ex parte voluntatis: ⁊ grã ſanans ex parte dei. patet illud Luce. xiȷ̈. Niſi penitentiam egeritis oẽs ſimul ꝑibitis. Et illud Auguſti. Qui fecit te ſine te nõ iuſtificabit te ſine te. ¶ Quarta ꝓpõ. Pnia fructuoſa ⁊ grã dei ſanãs: ꝑpetuo deerũt diabolo. ideo deeſt ſibi oĩmode via rectificabilis ⁊ hoc qꝛ eſt in termino. ¶ Correlariũ Uoluntas ĝ demonũ nõ pot rectificari pnia fructuoſa: et illa eſt quã hꝫ viator cũ hꝫ diſplicentiã de pctis ſuis cũ propoſito emendendi ⁊ cõfitendi ⁊c̃. Pnia infructuoſa eſt quedã diſplicẽtia de pctis ſine debitis circũſtantiȷ̈s. Si querat̃ vnde veniãt defectus grẽ vel que ſit ratio. Rñdeo. ¶ Quinta ꝓpõ. Defectus pnie fructuoſe eſt cauſa q̄re demon nõ habet gratiã gratificantẽ: quia ſi vellet penitere ſine fictione ⁊ cũ propoſito emẽdendi deus daret ei gratiã: nõ ergo qꝛ deus nõ dat gratiã: ideo nõ recipit: ſed quia non ſe diſponit. ideo deus non dat gratiã. tũ etiã quia pnia informis ẽ diſpoſitio ad gratiã: ⁊ hanc nõ põt habere. Et nota ꝙ actus humani formati ⁊ boni ſunt quando fiunt ex charitate. Si autẽ fiunt ſine charitate q̄ꝫuis ſint boni dicũtur informes vt dare elemoſinã ſine charitate. et ſic de aliȷ̈s. Pnia ergo informis ẽ diſplicẽtia de pctis antequã aliq̄s habeat gratiam. Si autẽ fit cũ grã dicit̃ formata. Prima dĩ attritio. Scḋa cõtritio. Et ſi queras vnde ꝓuenit defectꝰ pnie que requirit̃ ⁊ p̄requirit̃ neceſſario ad gratiam Et eſt querere quare non põt penitere. Rñdeo. ¶ Sexta ꝓpõ. Quia grã gratiſdata deficit in demonibus q̄ preuenit voluntatẽ vt peniteat: ⁊ ſine qua nemo vnq̄ꝫ ſe p̄parat ad gratiã: ideo nõ poteſt penitere. Jdeo dic ꝯ ſcotũ ꝙ non ſufficit influentia dei gñalis ad hoc ꝙ q̄s peniteat vel faciat qḋ in ſe eſt: ſed req̄rit̃ ſ̄m bonauẽturã neceſſario aliqua grã gratiſdata ꝓueniẽs ⁊ p̄parãs voluntatẽ ad

penitendū. Hec aūt grā nūq̄ deeſt pec/
catori viatori: ſed ſp̄ deus ſtat ad oſtiū
cordis humani pulſans ⁊ volens ingre/
di per grām: hinc dicebat xp̄s Joh. xij.
Nemo pōt venire ad me niſi pr̄ me⁹ tra
xerit eū. Et paulus Roma. ſcdo. Igno
ras qm̄ benignitas dei ⁊c̄. Et ſi queras
q̄ eſt cauſa defectus grē gratiſdate. Re/
ſpōdeo p ſeptimā ppōnē. ¶ Defect⁹ grē
gratiſdate in demonibꝫ nullā hꝫ cauſaꝫ
effectiuā; ſed ſolū deficientē: patet qꝛ eſt
pura puatio. ¶ Octaua ppō. Necꝫ de⁹
necꝫ natura angeli eſt cā poſitiua defe/
ctus grē gratiſdate in demonibꝫ patꝫ qꝛ
nulla puatio habet cauſam poſitiuā.
¶ Nona ppō. Ipſa culpa q̄ diabolus
ita egrotauit vt nō pateat ſibi adit⁹ grē
eſt cauſa defectiua quare non hꝫ gratiā
gratiſdatā. patet qꝛ continue manet in
culpa: ſic q̄ non vult penitere. Et ſi que
ras quare diaboli peccatū fuit irremiſ/
ſibile: peccatū aūt hoīs eſt remiſſibile.
¶ Notandū q̄ ad hāc queſtionē eſt qua
druplex opinio quarū tres prime nihil
valēt ¶ Quarta. Eſt opinio bonauētu
re ⁊ ſumit rationē p cōparationē ad tp̄s
pfixum. Juſtiſſim⁹ em̄ iudex de⁹ pfixit
angelis et hoī aliqd tp̄s in quo eſſent in
ſtatu meredi ⁊ demeredi ita q̄ i illo tp̄e
oē peccatū ſit remiſſibile poſt aūt illud
tp̄s decreuit deus nullū peccatū remit/
tere. Ideo durante iſto tp̄e: qd dicit tp̄s
vie nullū peccatū quantūcunq̄ enorme
eſt: remiſſibile: ſed etiaꝫ in vltimo hyatu
vel ſuſpirio mortis adhuc peccator po/
teſt penitere digne ⁊ ſufficienter: poſt il/
lud aūt tp̄s nequaq̄ poteſt quis penite
re: iuxta illud Job. Vbicūq̄ ceciderit
lignū ibi erit id eſt in cuiuſcūq̄ obiecti
amore creatura fuerit inuēta in vltimo
vie in illo eternaliter pmanebit. Simi/
liter autem dicendū eſt de angelis q̄uis
tempus vie prefixū ipſis angelis ⁊ ange
licis fuit multo breuius q̄ tp̄s pfixum
hominibus. Non aliūde ergo eſt pecca/
tum angeli irremiſſibile q̄ pctm̄ hoīs:
ſꝫ vtrobiq̄ eſt eadē rō irremiſſibilitatꝫ
ſcꝫ ſtatus termini. Iſtud āt tp̄s fm̄ iſtū
doctorē fuit pfixum ipſis angelis vſq̄ ad
primam auerſionē. Scotus aūt dicit q̄
fuit vſq̄ ad precipiciū eoꝝ de celo empi
reo. Et hoc mō aſſignauit damaſcenus
cū dicit q̄ h̄ eſt angelis caſus qd ē mors
hoībus. Et ſilr̄ Aug⁹. de fide ad petrū.
Sic creauit de⁹ angl'os vt q̄ vellēt ppe
tuo boni eſſent ⁊ q̄ nollent nunq̄ eos di/
uino munere repararet: ⁊ ita fuit tp̄us me
riti ⁊ ſtat⁹ pfixus vſq̄ ad pmū ɔflictū.
Et hāc rōnē credo ppriā ⁊ eſſe neceſſariā
am ⁊ pꝫ qꝛ ſi aliq̄ paſſio ineſt aliquibus
ſubiectis ineſt eis p aliqd cōe ſed pctm̄
luciferi ⁊ iude vel alterius dānati eſt ir
remiſſibile ergo ⁊c̄. In ɔditione em̄ re/
rū nō attēdit ratio miſicordie ⁊ iuſticie
ſed ſapie principalr̄. Decreuit em̄ ſapia
diuina in vniuerſo facere duplicē crea/
turā rōnalē ad hoc q̄ vniuerſum eēt cō/
pletū. Vnā corpi vnitā. Aliā abſolutā
a corpe h̄ ē ſpūalē. Et qm̄ ſubā ſpūal' eſt
oīno ingn̄abil' ⁊ icorruptibil': nō potuit
angl's vnus ex altero pduci: ideo ſimul
pfecti ſunt ⁊ ſicut ſūt ſimul pfecti ita ſūt
etiaꝫ glorificandi ſi ſint diſpoſiti ad ſūt
glificari. Et qꝛ ſunt ſpūales ⁊ nullū ha
bent retardatiuū: hinc eſt q̄ ſunt ɔditi
in loco glorie ⁊ ita de proximo ad glori/
am diſtincti ⁊ ratione nature ⁊ rōne lo/
ci: et ideo tempus meriti eſt eis ita bre/
ue prefixum ſicut potuit. Homini autē
quia conditus eſt in corpe aiali ad pro/
creandū plem ad cultū dei ⁊ in remotio
ri loco a gloria pfixus eſt ei termin⁹ diu
turnior ppter officiū procreandi prolē
patet igit̄ q̄ voluntas angeli non eſt re/
ctificabilis nec fuit a tp̄e ex quo cecidit
quia em̄ fuit extra ſtatū meriti: certiſſi/
me reuelata eſt ei ſua damnatio quēad/
modū reuelat̄ vnicuiq̄ anime cum egre
ditur de corpore. Si ſit in peccato mor
tali ſua eterna damnatio. Et ſicut bea/
ti non poſſunt timere damnationem: ita
dānati non poſſunt ſperare ſuam ſalutē

contra origenem qui nimis extulit miſe
ricordiã dei quia paris erroris eſt aufer
re deo actum iuſticie ſicut actum miſeri
cordie. Origenes aũt totũ dei miſicor/
die attribuit et abſtulit locũ iuſticie id
turpiter errauit. ¶ Qꝛ autez voluntas
angeli non ſit rectificabilis non proue/
nit ex parte dei nec ex parte nature ange
li nec etiã ex parte peccati. Qꝛ autẽ non
fuit ex parte dei patz triplici rõne. Ob
ſtinatio eñ male voluntatis vel impoſ/
ſibilitas ad rectitudinẽ voluntatis ẽ de
fectus non poſitio: ergo non habet effici
entem cauſam ſed deficientẽ: ſed deꝰ nul
lius eſt cauſa deficiens. ergo ꝛc̃. Itẽ de/
us antecedenter vult omnes homies ſal
uos fieri ꝛ angelos: vt dicit Damaſce/
nus: quia non creauit ad penam ſed ad
gloriã: ſi ergo non vult angelos malos
brificari hoc eſt ſolũ volũtate ãñte: ſed
cõſequẽs voluntas eſt exceſſus ex cauſa
nr̃a. ergo voluntas dei non eſt cauſa ꝛc̃.
¶ Nota ꝙ hec ꝓpoſitio. Deus vult oẽs
homines ſaluos fieri eſt veriſſima et de
neceſſitate fidei. quia cõtinetur in ſacro
canone biblie ꝛ quelibet ꝓpoſitio de ſa/
cro canone predicto aſſertiua eſt conce/
denda de neceſſitate a quolibet catholi/
co. Hec aũt ꝓpoſitio exponitur ab Au/
guſtino per diſtributionẽ accomodam.
Sic dicendo. Deus vult oẽs hoies ꝛc̃.
ſcȝ qui ſaluabunt. Diſtributio accomo
da eſt acceptio termini cõis pro omnibꝫ
ſuis ſimplicibꝫ que continent ſub ver/
bo vel participio poſito in propoſitiõe.
Damaſcenus ſic autẽ exponit predictã
propoſitionez per duplicẽ voluntatem
dei ſcȝ ꝯſequentẽ ꝛ antecedentẽ. Volun
tas aũt ãñcedens eſt illa que reſpicit do
na naturalia et regulas iuſticie legalis
in vniuerſali: ꝛ ſufficiẽtia adiutoria ad
ſalutẽ. Deus eñ dedit dona naturalia
cuilibet nature intellectuali medianti/
bus quibꝰ poteſt natura intellectualis
conſequi ſalutem que quidem dona ſũt
intellectus ꝛ voluntas. Dedit precepta
decalogi que ſunt regule iuſticie diuinẽ
per quorum obſeruantiã poſſumus ſal/
uari. Dedit etiã adiutoria. i. ſacramẽta
diſpoſitiua ad grãm. ergo hac volũtate
ãñcedente vult deꝰ oẽs hoies ſaluos fi.
vt patet ex predictis: hec ille. Volũtas
ꝯſequẽs eſt que reſpicit particularia iu
dicia ꝛ in particulari facta ſm merita ꝛ
demerita hoim particulariũ ꝛ anglo꞉.
Nota ꝙ differentia eſt inter legem ꝛ iu/
dicium. Lex eſt de vniuerſali vt hec lex
Omnis homicida eſt interficiẽdus. Iu
diciũ ẽ quaſi cõcluſio ſilogiſmi: cuiꝰ ma
ior eſt lex: ꝛ minor eſt probatiua alicuꝰ
particularis ꝛ cõcluſio eſt iudiciũ. Vo/
luntas conſequẽs dei ꝙtum ad ſalutẽ ꝛ
damnationẽ preſupponit merita vel de/
merita ex parte eius circa quẽ operatur
talis voluntas dei ſcȝ ꝯſequẽs: quia ne/
minẽ ſaluat vel damnat niſi ꝓpter meri/
tum vel demeritũ. Voluntas dei conſe/
quens ſemꝑ impletur que dicitur bene/
placitũ. Volũtas autem ãñs que eſt vo
luntas ſigni non ſemper impletur.
¶ Tercia ratio eſt ꝙ nõ eſt ex parte dei:
quia ſi diabolꝰ peteret veniã a deo habe
ret: quia deus nullõ reſpuit cõfugientez
ad ſe ſm Ambroſiũ. Sed diabolus nũ/
ꝙ poteſt petere veniã. Nota exemplum
de Zachario. Probatio. Licet eni dia/
bolus poſſit petere veniã de potentia dei
abſoluta nõ tamẽ poteſt de potentia dei
ordinata. Ideo iſta cõditionalis: ſi dia/
bolus peteret veniaz haberet: eſt veriſſi/
ma. Licet vtraqȝ pars ſit impoſſibilis de
potentia dei ordinata. Probatur ꝙtũ/
cũqȝ homo deo ſeruierit: ſi penitet de bo
nis deus bona preterita nõ acceptat. er/
go ſimiliter. ſi penitet de malo videt ꝙ
mala remittat ꝛ hoc pertinet ad ſumme
miſericordẽ deũ. ergo. Ratio quare vo/
luntas diaboli non põt rectificari nõ pt
venire ꝑncipaliter ex parte dei. Item ꝙ
nõ ſit ex parte nature angeli: eſt ex eadẽ
natura ꝙ fuit in ſtatu immortali. Unde
Augꝰ. de fide ad petrũ. Si natura hu/

mana poſtq̄ a deo auerſa eſt ꝙ bonitatē ꝑdidit volūtatis ex ſeipa rurſus hēc potuiſſet. Multo poſſibilius hʒ hoc natura angelica q̄ humana q̄ quāto maius grauabat̄ pondere terreni corpis tanto magis hac eēt ꝑdita facultate. Itē qꝛ angl's peccādo nō amiſit liberū arbitriū qꝛ ei generale et eſſentiale ſm rōnem liberi arbitrij erat ſuſceptibilis rectitudinis a ſui natura. ergo ⁊c̄. Itē ſi natura eſt cauſa illius impoſſibilitatis et cuiuſcunq̄ rei ꝑ modū nature eſt cauſa deus ſit̄ deus eſt cauſa. qꝛ ſola voluntas aduerſatur deo ⁊ oīa obediunt deo ex̄cepta volūtate creata. ergo eēt cauſa q̄ talem fecit naturā. ergo ⁊c̄. Q' aūt nō ſit impotēs ex rōne peccati patet qꝛ quātulacunq̄ gratia ſi aduenirer voluntati diaboli expelleret totā culpam et hoc gratia gratūfaciente. Sed morbus qui modico remedio aduenienti ꝑt curari nō dicit̄ de ſe incurabilis ſed propter defectum remedij ſi illud non aſſit ergo impotēs rectitudinis in voluntate angeli non eſt rōne culpe ꝑncipaliter. Et nota ꝙ vnum ⁊ idem pctm̄ qđ primo curabile ſolo tranſitu tpis fit incurabile. Reſpōdeo q̄re pctm̄ angeli eſt irremiſſibile eſt ex parte ſtatus quia ſunt in termino et extra ſtatū merendi. quia ſic decreuit ſapientia dei ꝙ voluntas creata exiſtēs in termino cum pctō mortali non poteſt rectificari per grām gratumfaciente.

¶ Suppoſito ꝙ in voluntate demonis non ſit poſſibilis rectificatio.

Scđo querit̄. Utrū ſit

in eis male volūtatis ꝯtinuatio: Uolūtas capitur pro ipſa volitione. Primus terminus declarandus eſt malū. Malicia ⁊ bonitas opponunt̄: quot modis dr̄ vnū oppoſitorū tot modis ⁊ reliquum. Dicamus ꝙ de bonitate ꝙ q̄ttuor ſunt. ¶ Prima bonitas vocat̄ naturalis ⁊ entitiua ⁊ eſt illa q̄ competit volitioni vel actui volendi inq̄ſtum eſt ens poſitiuū et hec bonitas conuenit omni enti. Unde vidit deus cūcta q̄ fecerat ⁊ eſt ꝓpria paſſio entis ens ꝙ bonū. ¶ Prima ꝓpō. Q' oē ens eſt bonū bonitate naturali ⁊ entitatiua: pꝫ qꝛ bonū eſt paſſio entis. ¶ Scđa ꝓpō. Oēs volitiōes demonis ⁊ oēs act' volēdi q̄s hn̄t: ſunt boni voluntate naturali ⁊ entitatiue. pꝫ qꝛ ille volitiōes ſunt entia: iō qđ nō eſt de iſta bonitate. ¶ Tercia ꝓpō. Nulla entitas repugnat ꝯrie ipi bonitati naturali ⁊ entitatiue pꝫ qꝛ ſi eēt aliq̄ entitas repugnās bonitati naturali illa nō eſſet bona: qꝛ oē ens bonū: ꝙ bonitas repugnaret bonitati qđ ē impoſſibile. ¶ Quarta ꝓpō. Malicia q̄ opponit̄ bonitati ipi naturali eſt ꝑuatio vl̄ defect' bonitatꝫ entitatiue debite vt mors q̄ ē ꝑuatio vite. Malicia ꝙ naturalis ē carētia ſeu ꝑuatio entitatis debite ꝯueniētie ⁊ pōt dici monſtruoſitas accipiēdo mōſtruoſitatē ꝓ ꝑ ſe ſignato qꝛ ꝓ denoīato eſt hn̄ entitas. ¶ Scđa bonitas dr̄ ex gn̄e: ⁊ eſt q̄ cōpetit volitioi ſm ꝙ trāſit ſup obiectū ꝯueniēs ſm dictamē rōnis: vt ē dare elemoſynā vl̄ nolle dare elemoſynā paupi. Et nota ꝙ aliq̄d obiectū ꝯueniēs potentie dr̄ vno mō ex natura rei: vt lumē ē obiectū ꝯueniēs potētie viſiue. Alio mō obiectū dr̄ cōueniēs potētie ſm rectā rōnē. Et dr̄ bonitas ex gn̄e: ꝑ ſilitudinem ad gen' locatū qꝛ gen' locatū eſt ꝯtibile ⁊ ꝑfectibile ꝑ drās: ita gen' morale ꝯtbit̄ ꝑ circūſtātias tāq̄ ꝑ drās vt dare elemoſynā paupi de ꝓpo ꝓpt̄ deū. Nō oꝑtꝫ ꝙ oēs volitiōes demonū eē malas malicia q̄ opponit̄ iſti bonitati ex gn̄e: qꝛ cū diligūt ſeipos: ille actus diligendi trāſit ſuper obiectū conueniēs ſm rectā rationē odiunt etiam penaꝫ. Malicia autem ex genere eſt que competit volitioni inq̄ſtum trāſit ſup obiectuꝫ diſcōueniēs ſm rectā rōnē: vt odire deum ⁊ diligere malum vl̄ pctm̄ ⁊ dare elemoſynā diuiti. ¶ Tercia moralis ⁊ virtuoſa. Bonitas ex circūſtantia eſt q̄ cōpetit actui vl̄ vo

litioni ſm ꝙ eliciť cū oibus circūſtātȷ̃s
dictatis a recta rōne ſibi debere cōpete/
re vt dare elemoſynā pauperi de ꝓprio
ꝓpter deū. Et huic cocordat dionyſius
dicēs ꝙ bonū cōſtat ex cā integra.i.omi
bus circūſtātȷ̃s. Malicia aūt moralis
eſt q̄ cōpetit volitioni ex defectu alicu⁹
circūſtātiarū q̄ deberet ꝯuenire actui vt
dare elemoſynā paupi de furto vł ꝓpter
vanā glīaȝ Et de iſta malicia pōt eē qō
et pōt rńderi ad qōnē ꝙ oēs volitiones
demonū ſunt male malicia ex circūſtan
tia. pꝫ qꝛ q̄cq̄d faciūt ad malū inferūt
finaliter ꝛ ſic nunq̄ȝ bonū faciūt ſꝫ ſemꝑ
malū. ¶ Quarta eſt theologicalis boni
tas meritoria ſiue gratuita ꝛ ē q̄ cōpetit
actui volūtatꝭ haběti duplicē bonitatē
p̄cedentē ꝛ cū hoc addit ꝙ actus ille eli/
ciať ſm inclinationem charitatꝭ vt dare
elemoſynā paupi de ꝓprio ꝓpter deū et
ex charitate. ¶ Prima ꝓpō. Omis boni
tas meritoria p̄ſupponit bonitatē ex ge
nere ꝛ virtuoſitatē. pꝫ qꝛ nullus actus
eſt meritori⁹ niſi ꝟtuoſus: nec ꝟtuoſus
niſi bonus ex gn̄e. ¶ Scd̃a ꝓpō. Omis
bonitas ꝟtuoſa p̄ſupponit bonitatē ex
gn̄e nō p̄ſupponit alias duas. Malicia
aūt demeritoria vel theologicalis eſt q̄
eſt in q̄libet pctō mortali et ſic quelibet
trāſgreſſio p̄cepti diuini facta delibera
tiōe eſt mala malicia demeritoria. Et d̾
iſtis duab⁹ malicȷ̃s eſt qō. Nota ꝙ aliđ
eſt pctm̄ aliud demeritū. Dānati em̄ cō
tinue peccāt non tn̄ cōtinue demerenť qꝛ
ſunt extra viā. licet doctor iſte teneat cō
trariū ſꝫ dimittiť a doctorib⁹. Pria pꝫ
qꝛ ſꝑ blaſphemāt deū ꝛ odiūt. Scd̃a pꝫ
qꝛ tūc coꝝ pena i infinitū augereť qđ nō
eſt veriſiłe. ¶ Rńſio ad qōnē ſtat i vna
diſtinctione ꝛ trib⁹ ꝓpōnib⁹. Diſtinctio
Poſſum⁹ loq̄ de malicia diaboli tripłr.
Uno mō q̄ȝtum ad deformitatē. Alio
mō q̄ȝtū ad inclinatōȝ. Tercio mō q̄ȝtū
ad actualitatē. ¶ Prima ꝓpō. Volūtas
demonis ſꝑ eſt mala q̄ȝtū ad deformita/
tē qꝛ ſꝑ remanet in reatu pctī. Qñcūꝫ
em̄ aliq̄s peccauit ꝛ trāſiuit remanet de
formitas a q̄ q̄s dī pctōr ꝛ illa deformi/
tas eſt obligatio ad penā eternā .ꝛ qꝛ dī
abolus ex q̄ peccauit nunq̄ȝ penituit ſꝑ
g̊ eſt obligat⁹ ad eternā penā. Et dī hec
deformitas macula qꝛ eſt diſcōueniens
aie. Dī autē reatus inq̄ȝtū terminať ad
penā eternā ꝛ inq̄ȝtū infligiť alicui ꝓpť
pctm̄ qđ fuit ꝯ̄ deū dī offenſa: ita ꝙ offē
ſa eſt reſpectu dī. ¶ Scd̃a eſt. Volūtas
demonis inq̄ȝtū ad inclinationē ꝯtinue
peccat et ſemꝑ peccabit. licet alio mō q̄ȝ
p̄us. Patet qꝛ p̄mo appetiȷ̃t excellentiā
ſuꝑ alios adhuc appetit q̄ȝtū in ſe eſt ſed
h̊ eſt ſm inclinationē ꝛ ꝓnitatē. Cū aūt
p̄mo appetiȷ̃t ſperabat hēre: mō autē non
ſperat hoc: ſed deſperat de dn̄io ſiue ex/
cellentia ꝛ maxime ſuꝑ hōs. Nota pul
critudo eſt ꝓportio mēbroꝝ cū ſuauita
te caloris dicit Aug⁹. Nullum perpe/
tuum violentum intelligitur in agenti/
bus naturalibus et non liberis.

¶ Tercia ꝓpō. Voluntas demonū con
tinentie ē mala q̄ȝtum ad actualē ꝯtinu
atione peccatoꝝ ita ꝙ ſordens ſemꝑ ſor/
deſcet q̄ȝuis non ſꝑ vno genere peccati:
ſed mō peccat in malicia mō in ſuꝑbia:
mō odio mō ira ꝛc̄. Ita ꝙ ei⁹ volūtas in
fatigabilis eſt ſꝑ in actu peccati: qꝛ non
dormit nec quieſcit: ꝛ ſm hūc doctorē ꝙ
oīa peccata q̄ continuat ſunt demerita
ꝛ pro ipis puniēť poſt iudiciū tn̄ ſm ali
os illa non ſunt demeritoria ſed ſolū pe/
na peccati. Qꝛ aūt diabolus ſemꝑ ſit in
malo actu dicit Aug⁹. de fide ad petrū
Demones nō poſſunt carere mala volū/
tate nec pena qđ eſt intelligendū habitu
aliter. Itē Jeronimus idē ſibi arrogat
qđ p̄us p̄ſumpſit. Et videť rōne ꝙ dia/
bolus eſt obſtinatus. Quid eſt obſtina
tio. Eſt firmatio in p̄ori malo. g̊ volun/
tas eſt mala diaboli ꝛ cōfirmata in ma/
lo qđ cōmiſit. Itē angeli ꝯfirmati in bo
no ſunt ſemꝑ in bono actu habitualiter
et actualiter ꝛ eandem quā habuerūt in
ſui glorificatione ita ꝙ teneńť oēs beati

ſemꝑ ꝛ ad ſemꝑ diligere deū. Et ſi ꝑ inſtans brūs ceſſaret a dilectione dei peccaret mortaliter ergo ab oppoſitis ſimiliter videt̃ de demonibꝰ cū ſint obſtinati. Sed contra Jac. ſcdo. Demones credunt ꝛ contremiſcunt: ſed credere ꝛ tremere non ſunt actus male volūtatis: ergo videt̃ ꝙ aliqñ mouent̃ ſine obliq̃tate ꝛ illa eſt aliqua interpellatio. Rñdeo ꝙ illud credere ꝛ timere qđ habent demones eſt malū: ex ſe non: ſed ex adiūcto qꝛ peruertūt illud cū murmure ꝛ impatiētia credūt ꝛ timēt. Et nota ꝙ differunt credere deo in deū ꝛ credere deū: primū eſt credere ꝙ oīa verba dei ſunt vera. Credere deū eſt credere ꝙ eſt aliq̇s ſupmus ꝛ primus princeps totius mundi ꝛ vniuerſi. Credere aūt in deū eſt adherere deo ꝑ cognitionē ꝛ amorē. Et ſic nullus peccator credit in deū qꝛ non tendit ad deū ꝑ cognitionē et amorē gratuitū. Et ſi dicas ꝙ ille timor quē habent demones retrahit a malo. Dicendum ꝙ eoꝝ timor ē tā exilis ꝛ volūtas tā reproba ad pctm̄ qđ ꝑpt̃ h̄ nō ceſſent. Sicut in latrone q̇ timet furcā. tñ ꝑpter appetitū furādi nō ceſſat a furto ꝛ ipſo peccat qꝛ diſplicet ei dei iuſticia quā formidat ¶ Querit̃ vtrū ſit poſſile odire deum. Rñſio ſcoti ꝙ iplicat ꝯdictionē ꝙ deus odiat̃: qꝛ nihil odit̃ niſi ꝑpt̃ malū aliqđ exiſtēs vel apparēs: ꝛ in deo nulla ē nec apparet malicia. Alij tñ fere oēs dicunt ꝙ volūtas creata pōt ex ſua ꝑuerſitate odire deū ꝛ hoc ꝑpter ſuā libertatē ꝛ hec opinio videt̃ cōcordare ſcꝑture. Uel dic etiā ꝙ deus in ſe ꝛ abſolute nō pōt odiri ſm̄ ſcotū. Si aūt cōſideret̃ inq̄tū puniens ſic bene pōt odiri in ſuo effectu ꝛ ſic poſſunt opiniones concordari.

Querit̃ tercio. Utrum in demonibꝰ ſit male volūtatis intenſio

¶ Intenſio capit̃ pro aliq̄ augmentatōe inteſiua alicuiꝰ forme inteſionalꝭ vt altitudo. c. graduū: vel malicia dr̃ intenſa ꝛ hoc mō intenſio opponit̃ remiſſioni ꝛ hoc modo capit̃ in q̄one pro augmētatōe ſue malicie aut ꝙ ſit peior nūc ꝙ̄ qñ cecidit. ergo ꝛc. ¶ Querit̃ vtrum demones ſint peiores extēſiue nūc ꝙ̄ ꝑus. ita ꝙ plura habeāt pctā nūc ꝙ̄ ꝑus. Rñſio bonauēture ſtat in ſequētibꝰ ꝑpōnibꝰ. ¶ Prima ꝑpō. Duplex eſt vis in angelo ſiue bono ſiue malo ſcȝ ꝯtēplatiua ꝛ adminiſtratiuā. Prima vis ē intellectꝰ ꝛ voluntas angeli inq̄tū recipiunt deuȝ pro obiecto. ¶ Scđa eſt vis adminiſtratiua ꝛ ē ipſemet intellectꝰ ꝛ volūtas angeli inq̄tū reſpiciunt hoīem pro obiecto. Angeli eñ facti ſunt ꝑpt̃ duo: ꝑpter finē ꝑncipaleȝ q̇ eſt ipſe deus: ꝛ finē minꝰ ꝑncipalē q̇ eſt hō. Uoluit eñ deꝰ vt res ſic eſſent ꝯdite ꝙ maiores iuuarēt minores: ꝛ qꝛ angelī ſunt multo maiores ꝙ̄ homīes ideo ab inicio voluit deꝰ ꝙ angeli eſſent miniſtri hoīm. ¶ Nota ꝙ licet mr̃ carnalis q̄tūcunqꝫ diligat ꝛ nutriat filiū ſuuȝ dulciē ꝛ diligēter: adhuc ſcti angeli habēt maiorem curam de nobis ꝛ nos cōſolant in oībꝰ tribulationibꝰ nr̃is. Et h̄ ꝑ vim adminſtratiuā. ¶ Scđa ꝑpō. Malicia demonū q̄tū ad vim ꝯtēplatiuā nō intenditur nec creſcit nec pt̃ creſcere: ꝛ in h̄ cōuenit cū prima opinione: qꝛ demones qñ ceciderūt ꝑmo intm̄ oderūt deū ꝙ nō potuiſſent magꝭ odiſſe: ꝛ qñ dr̃ ſupbia eoꝝ q̇ te oderūt aſcēdit ſemꝑ intelligit̃ extenſiue nō intenſiue. ¶ Tercia ꝑpō. Malicia demonū creſcit ꝛ creſcet cōtinue vſqꝫ ad diē iudicij q̄tū ad vim admiſtratiuā qꝛ nouas malicias adinueniunt ꝛ fabricant q̄tidie. ¶ Quarta ꝑpō. Ad cremētum voluntatis male ſiue demeriti non ſufficit mala actio: ſed req̇rit̃ ſtatus merendi ꝛ demerēdi: qꝛ poſt diē iudicij oēs dānati ꝯtinuabūt ſuas malicias non tñ demeritorie qꝛ ſunt extra ſtatū merēdi. ¶ Quinta ꝑpō. Quia demones ꝯtinue demerent̃ ideo nō ſunt ſimpl'r in t̃mino: ſȝ ſunt ſm̄ q̇d viatores: qꝛ ꝯtinue demerebunt̃ vſqꝫ ad diē iudicij: qꝛ non remane

bunt īpuniti de malis q̄ nobis faciūt. In die iudicij autē recipiēt plenā mercedē maliciarum suarū. Opinio scoti ē q̄ demones sunt in termino q̄tū ad hoc qđ ē mereri ⁊ demereri ſꝫ mala q̄ faciūt ſunt pena peccatoꝝ ſuoꝝ p̄oꝝ q̄uis non habeant tantā penā q̄trā habebūt poſt iudiciū: q̄ tamē ei debetur ſed nō pro nūc. ¶ Nota q̄ duplex ē ɔtēptus dei q̄dā formalis ⁊ eſt odiū dei ⁊ blaſphemia ⁊ etiā idolatria q̄ de⁹ in ſe odit ⁊ iſte cōtēptus nō ē cōiter in pctōrib⁹ hoib⁹: ſed ſemꝑ ē in demonibus ⁊ dānatis q̄ odiunt deum formaliter ſiue in ſe ſiue in effectu ſuo. Ali⁹ eſt ɔtēptus ꝟtual' ⁊ interp̄tatiuus ⁊ eſt aliq̄s actus inordinat⁹ quo p̄poponim⁹ volūtatē noſtrā volūtati diuine p̄ceptiue. Notādū q̄ in quolibet ente ē mod⁹ ſpēs ⁊ ordo. Iuxta illud. Oia in numero: numer⁹ ē ſpēs: pond⁹ eſt ordo. mēſura ē mod⁹. Modus aūt dr̄ limitatū in pfectōne. Spēs importat pulchritudinē ⁊ ordo importat inclinationē ad opus. Et in iſtis conſiſtit veſtigiū creatoris. ita q̄ mod⁹ rep̄ntat patrē cui app̄priat potentia: ſpēs filiū cui appropriat pulchritudo: ⁊ ordo ſpūiſācto cui app̄priat bonitas q̄ eſt cauſa opatōis.

Querit quarto. Utrū

ɔfirmatio imutet libtatē arbitriū. Ita q̄ ſit aliđ añ ɔfirmatōēꝫ: aliđ poſt. Iſta tria volūtas libertas ⁊ libe. ar. dicūt idē ¶ Notandū q̄ duplex ē liberū arbitriū ſcꝫ increatū ⁊ creatū. Primū ɔſt ipſa voluntas dei cui oīa ſubiacēt. ¶ Pria ꝓpō Liberū arbitriū increatū ē formalr̄ ⁊ ex natura rei in deo: q̄ aliud ē q̄ ipſa voluntas. ¶ Scđa ꝓpō. Liberū arbitriū increatū eſt ipſemet de⁹: q̄ eſt in deo ex natura rei ⁊ oīe tale ē deus. ¶ Tercia ꝓpō. Liberū arbitriū increatū nō ē vertibile de bono in malū. ¶ Quarta ꝓpō. Liberū arbitriū nō ē defectibile nec potens deficere. ſed eſt imutabile penitus. ¶ Quinta ꝓpō. Liberū arbitriū increatum nullo mō p̄t peccare: q̄ liberū arbitriū ē in deo ⁊ ſibi repugn̄t poſſe peccare de ratione liberi arbitrij. ¶ Sexta ꝓpō. Poſſe peccare nō ē libertas nec ꝑs libertatis vt dicit anſhelmus: q̄ ſi de rōne libertatis eſſet poſſe peccari. ḡ de⁹ poſſet qđ eſt ipoſſibile. ¶ Nota q̄ duplex eſt liberū arbitriū creatū ſicˀ duplex ē voluntas creata q̄ quoddā ē angelicū ⁊ q̄ddā hūanū. Angelicū ē volūtas āgeli ¶ Prima ꝓpō. Oīne liberū arbitriū creatū ē ꝟtibile de bono in malū. ¶ Scđa ꝓpō. Eſt defectibile ⁊ potēs deficere. ¶ Tercia ꝓpō. Eſt ſimpl'r mutabile ꝑ naturā; ptꝫ q̄ cōſtat q̄ angeli creati fuerūt boni oēs: ⁊ tñ aliq̄ eoꝝ ſunt mutati de bono in malū ⁊ ꝑ ɔñs fuerūt defectibiles ⁊ ſimpl'r mutabiles ꝑ naturā ¶ Quarta ꝓpō Licet de rōne liberi arbitrij in q̄tū liberū arbitriū ſit: vt dicē poſſe peccare. Tñ rōꝫ liberi arbitrij in q̄tū ē finitū ⁊ limitatū i libertatē ɔſequitur neceſſario poſſe peccare qđ ē ꝓpria paſſio liberi arbitrij creati. ¶ Triplex ē libertas liberi arbitrij creati ſcꝫ oppoſitionis diſpationis ⁊ effectualitat'. ¶ Prima ē libertas oppoſitionis ⁊ ē q̄ liberū arbitriū ē liberū ad eliciēdū oppoſitos act⁹ vt ſic velle ⁊ nolle amare ⁊ odire. ¶ Prima ꝓpō. Libertas oppoſitōis ponit ſimpl'r mutabilitatē ⁊ impfectionē in libero arbitrio ptꝫ q̄ qñ ſubiectū aliqđ mutat de vno oppoſito in aliud: eſt in eo mutabilitas ⁊ imperfectio ꝉ ſꝫ libertas oppoſitōis ē hmōi. ḡ ponit ⁊c. ¶ Scđa ꝓpō. Hec libertas nullo mō ē ponēda i deo. ptꝫ q̄ dicit ipfectionē ⁊ mutabilitatē ¶ Tercia ꝓpō. De⁹ nō hꝫ act⁹ oppoſitos in volūtate ſua: q̄ nō ē liber libertate oppoſitōis ſꝫ de⁹ ꝑ vnicū velle ⁊ ſimpliciſſimū vult omīa obiecta volibilia. Sicut intellect⁹ ei⁹ ex ſua infinitate vnico actu intelligendi intelligit oīa intelligibilia. Sꝫ tu dicas q̄ deus odit pctm̄ ⁊ diligit iuſticiā ⁊ iſti act⁹ ſunt oppoſiti. ḡ ⁊c. Dicendū q̄ vn⁹ ⁊ idē act⁹ licet ſit ſimpliciſſim⁹ ſortiunt tñ diuerſa

noīa ſm diuerſitatē obiectoꝝ. Jta ꝙ inquantū trāſit ſuꝑ bonos dicat̃ amor vel velle vel dilectio: inq̄tū tranſit ſuꝑ malos ⁊ pctm̄ dī ⁊ odiū. Et ſic bn̄ ē diuerſitas in obiectis ⁊ effectibꝫ ſed nulla ī ipſo actu volendi. ¶ Scḋa libertas dī diſparationis. ⁊ eſt q̄ eſt ad diuerſa et diſparata obiecta volibilia. ¶ Prima propoſitio. Hec libertas diſparationis ē reſpectu omniū entiū non ſolū exiſtentiū ſed etiā impoſſibiliū q: poſſuȝ diligere illa q̄ nō ſūt ſic̄ ea q̄ ſunt vt patrē meū q̄ nō ē. Et deꝰ dilexit oia ab etno diligibilia. ¶ Scḋa ꝓpō. Hec libertas nullā ponit iꝑfectiōȝ in voluntate ſed ꝑfectionē: q: ꝑfectionis eſt in aliq̄ potentia ꝙ ipſa poſſit attingere ad diuerſa obiecta q̄ ſunt ſua ſicut in intellectu ꝑfectōis eſt ꝙ poſſit intelligere oia ſua obiecta. ¶ Tercia ꝓpō. Hec libertas ē ponēda in deo cū dicat ꝑfectionem ⁊ diligat oia diligibilia. ¶ Quarta ꝓpō. Jſta libertas eſt oino ꝑmā ⁊ ꝑfecta cū ponat̃ in deo. ¶ Quinta ꝓpō. Jſta libertas ſtat cū neceſſitate in deo q: deꝰ diligit neceſſario ſeipſum ⁊ oia diligibilia ſibi complacentia ⁊ tamen libere hac libertate. ¶ Tercia libertas effectualitatis eſt qua liberū arbitriū pōt ꝓducere varios effectꝰ ad extra vt eſt ſcribere ambulare cātare. Et dī ad extra q: ītra eſt libertas oppoſitōnis. ¶ Prima ꝓpō. Hec libertas nullā ponit imꝑfectōnē licet nō ſit ꝑma. Prima ꝑs pȝ quia ponit̃ in deo. Scḋa pȝ q: ꝓſupponit libertatē diſparationis que eſt ad intra. Jſta aūt reſpicit ad extra. ¶ Scḋa ꝓpō. Hec libertas eſt ponēda in deo: pȝ q: deꝰ ꝓducit varios effectꝰ ad extra. ¶ Tercia ꝓpō. Licet ḡ hec ponat̃ ⁊ diſparationis nō tn̄ ē libertas oppoſitōis vt pȝ'ſ. ¶ Sciēdū tn̄ etiā ꝙ adhuc eſt triplex libertas. ſcȝ. Prima a ſeruitute culpe. Scḋa a ſeruitute pene. Tercia a ſeruitute coactōis neceſſarie. ¶ Prima ꝓpō. Liber arbitriū angeloꝝ mlťo liberiꝰ ē libertate a ſuitute culpe poſt ꝯfirmatōnē q̄ͣ an̄. q: poterāt peccare tūc mō nō. ¶ Scḋa ꝓpō. Liberū arbitriū angeloꝝ bt̄oꝝ mlťo liberiꝰ ē q̄ͣ ante loquēdo de libertate a ſuitute pene. pȝ q: ante ꝯfirmationē potuerūt ſubiacere pene mō nō. ¶ Tercia ꝓpō. Nō eſt tn̄ libertas poſt cōfirmatōeȝ q̄ͣ an̄ neceſſarie coactōis. pȝ q: an̄ ꝯfirmatōeȝ liberū arbitriū n̄ poterat cogi ſic̄ nec mō ¶ Cōfirmatio ſic deſcribit̃. Eſt ꝑſeuerātia continua firma ⁊ ꝑfecta volūtatis ī bono. Et pono ꝓpoſitionē talē. ¶ Pria ꝓpō. Apli q̄ͣtūcūqꝫ boni fuerīt nō tn̄ fuerīt cōfirmati. q: nō fuit in eis ꝑſeuerātia continua. ¶ Scḋa ꝓpō. Uirgo gl'ioſa ab ānis ſue diſcretōnis fuit cōfirmata in grā ꝑ diffinitionē ſuꝑdictā. ¶ Tercia ꝓpō. Johānes baptiſta ab ānis diſcretōis fuit ꝯfirmatꝰ in grā patȝ ex ꝑdictis. q: cōfirmatio ē impoſſibilitas peccādi ꝑ grām ꝓueniens ſolū ex manutenētia dei oipotētis q̄ tenet ſemꝑ iuſtos in recta ⁊ bona volūtate. ¶ Nota ꝙ duplex ē impoſſibilitas peccādi. ſcȝ ꝑ naturā ⁊ ꝑ grāȝ. Prima cōuenit deo ſoli: ⁊ ideo deꝰ nō eſt ꝯfirmatꝰ in bono. Jſta ipoſſibilitas peccādi nō ē cōmunicabil' creature q: ois creatura ē vertibilis. Nā vertibilitas ē ꝓpria paſſio creature. ¶ Nota ꝙ mlťi ſūt ſcti ī paradiſo q̄ excedunt̃ in grā a viatoribꝫ vt ſunt viatores in ꝑſenti vita: ⁊ tn̄ poſſunt peccare. illi autē non. per hoc notū eſt ꝙ nō eſt gratia gratūfaciēs: ſed gratia gratiſdata. Ex iſtis infertur propoſitio ꝙ iuſti nō poſſunt peccare. ¶ Querit̃ vtrū iſta impoſſibilitas peccandi per gratiā: qua ſunt cōfirmati beati poſſit cōmunicari viatori. Reſpondet̃ per diſtinctōnē et ꝓpoſitiones. ¶ Diſtinctio talis eſt ꝙ duplex eſt viator. quidā eſt viator purꝰ ſcȝ q̄ vere eſt cōꝑhenſor vt xp̄us q̄ ab inicio ſue cōceptionis fuit bt̄ūs ⁊ vidit clare deū. ¶ Prima ꝓpoſitio. Aliqͥs verus hō viator licet nō purꝰ q̄ͣdiu fuit in via habuit tātam impoſſibilitatē peccandi per gratiam quantam habent beati: vt xp̄s quia etiā ipſe fuit beatus ſicut mō.

¶ Secunda ꝓpoſitio. Apoſtoli poſt receptionē ſpūſſancti in die penthecoſtes: nō habuerūt īpoſſibilitatē peccādi p gratiam nec fuerūt ꝯfirmati tali ꝯfirmatōe patet p ſcripturā qꝛ petrus fuit rephēſus a paulo ꝛ rephēnſibil' erat qꝛ recto ñ ambulabat ad legē euāgelij: ꝛ ſicut ipſe qui erat ꝑncipalioꝛ peccauit ſic alij potuerūt peccare. ğ ꝓpō ē vera ¶ Tercia ꝓpō. Licet ꝟgo glīoſa in inſtāti ſue ꝯceptōis nō fuerit ꝯfirmata tali ꝯfirmatōe: tñ in conceptione filij dei fuit ꝯfirmata tali cōfirmatione ſcꝫ ꝙ habuit īpoſſibilitatē peccandi. pꝫ qꝛ aīa ipſi⁹ ꝟginis nūꝗ̄ caruit gr̄a ꝛ nūꝗ̄ fuit īfecta pctō originali qꝛ ī eodē īſtāti tp̄is ꝯceptiōis marie tria fuerunt ſil' facta. Primo fuit aīa ꝟgis creata. Scd̄o in eodē inſtanti habuit gratiā ꝗ̄tūfacientē. Tercio in eodē inſtāti tp̄is fuit aīa ipſi⁹ oꝛnata ꝟtutib' ꝛ charitate ꝛ ꝯiūcta coꝛpi. Et tñ ꝓpt' hāc gr̄aꝫ acceptā nō fuit ipeccabil' vſꝗ̄ ad incarnationē filij ſui. pꝫ qꝛ qñ xp̄s ꝑmo ī vterꝫ ꝟgis deſcēdit nō venit inanis ꝛ vacu⁹ ſꝫ venit cū magnis muneribꝫ inter q̄ recepit tria ꝑncipal'r. Primū ē ꝑfectiſſima charitas ꝛ tantā quantā nūcꝫ et maioꝛē ꝙ̄ vnꝗ̄ dederit pure creature. Scd̄m donuꝫ vt pie credit' fuit clara viſio dei. vidit enim eſſentiā diuinā in q̄ viſione ſūme ꝛ ieffabiliter gaudebat. Licet nō ſemꝑ habuerit illā clarā viſionē ꝙ̄diu vixit ſed credo firmit' ꝙ tūc habuerit. Si eñ de⁹ dedit paulo hanc gratiā ꝛ btō ſtephano vt legit' vel etiā moyſi quare negabim⁹ hāc gratiā factā btiſſime matri dei tā in conceptione filij ſui ꝙ̄ in natiuitate ꝛ reſurrectiōe ꝛ ꝙ̄pluries vidit. Tercium donū fuit ipoſſibilitas ad peccandū. pꝫ qꝛ nullus mot⁹ ioꝛdinat⁹ erat ī ea. ¶ Quarta ꝓpō eſt. Qꝛ btā virgo glīoſa ſiue ante conceptionē ſiue poſt cōceptionē filij ſui nūꝗ̄ habuit aliq̄s motus inoꝛdinatos ꝛ illicitos in parte ſenſitiua. pꝫ qꝛ illa aula ſctiſſima erat ꝑparanda ꝛ ꝯſecranda: total'r ſpūſancto ſermo toti⁹ trinitatis

Ex quo ſeq̄tur Rñſio ad q̄ſtionē ſcꝫ impoſſibilitas peccādi p gratiā eſt cōicabilis creature pure. ptꝫ de ꝟgine. Sed iohannes baptiſta nō habuit īpoſſibilitatem ſꝫ habuit bñ illā quā habuerūt apl'i. Reſolutio qōnis ſtat in vna diſtinctōe ꝛ tribꝫ ꝓpōnibꝫ. ¶ Diſtinctio ē talis. Qꝛ duplex ē mutatio alicui⁹ rei quedā ē ꝼm ſbam rei. Alia ꝼm ſtatū ſicut hō qñ moritur ꝼm naturaꝫ ꝛ ſbam: ꝛ qñ infirmat' mutat' ꝼm ſtatū vel alijs ꝟbis. Et eſt duplex mutatio ſcꝫ ꝙ̄tū ad eſſe. Alia ē ꝼm bene eſſe qꝛ illud idē liberū arbitriū voluntatē ꝛ libertatē quā habebant angeli ante cōfirmationē habēt poſt. Dioniſi⁹ dicit ꝙ in angel' naturalia remāſerūt integra. ¶ Prima ꝓpō. Eſt ꝙ cōfirmatio btoꝝ angeloꝝ non mutauit liberū arbitriū ipſoꝝ ꝙ̄tū ad ſbam vel ꝙ̄tū ad ꝑmū eſſe pꝫ: qꝛ illud liberū arbitriū qđ prius habuerūt illud idē habēt adhuc: qꝛ ꝼm dioniſiū in angel' naturalia remāſerunt integra. ¶ Scd̄a ꝓpō. Cōfirmatio beatoꝝ angeloꝝ mutauit liberū arbitrium ipſoꝝ ꝙ̄tū ad bñ eſſe ꝛ cōplemētū ꝛ ꝙ̄tū ad ſtatū. pꝫ qꝛ liberū arbitriū iā eſt liberius nūc ꝙ̄ tunc fuit. Iā eīn liberū eſt a fuiture culpe ꝛ pene vel miſerie. Et idē liberū arbitriū eoꝝū eſt alterutrū ꝛ non aliud factū. Et quia queſtio queritur. Utrū ſit factū aliud. Ideo ſimpliciter pōt reſponderi negatiue ꝙ non.

Querit' quinto. Utruꝫ obſtinatio in demonibꝫ tollat libertati vſuꝫ.

¶ Obſtinatio vno mō capit' ꝓ firma adheſiōe ī malo: q̄ eſt ꝑſeuerātia ꝯtinua ꝑfecta ꝛ firma in malo qđ obſtinat⁹ elicuit. Alio modo capit' pꝛo impoſſibilitate reuertendi ad penitentiā fructuoſam. Et ſic deſcribit'. Eſt impoſſibilitas reuertendi ad dignū fructū penitētie ꝓueniens ex iuſticia dei punitiua: q̄ decreuit oēs dānatos nunꝗ̄ ſibi reconciliari. ¶ Duplex eſt penitentia. ſcꝫ fructuoſa ꝛ infructuoſa. ¶ Penitētia fructuoſa. Eſt

dolor voluntarie aſſumptus pro pecca-
tis a ſe cōmiſſis: inquātū ſunt offenſiua
dei. ꝙ xp̄s nō penituit licet multa mala
paſſus fuerit: quia nō ꝓpter pctā a ſe cō
miſſa. Nec virgo glorioſa ꝯtra Albertū
magnū ꝗ dicit ꝙ fuit cōfeſſa beato iohā-
ne euāgeliſta. Si btā virgo ꝯfeſſa fuiſſꝫ
confeſſione ſacrāli in qua oportet confi-
teri: vel de mortali vel ſaltem de veniali
peccaſſet mortalr̄ ꝯ̄ illos qui dicūt ꝙ ha
buit oīa ſacramēta. Et quia ipſa pctīn
nō habebat mētita fuiſſet ꝯfitendo. Pe-
nitentia infructuoſa Eſt ꝗ caret aliqua
circūſtantiarū ꝗ ſunt poſite in deſcṗtio-
ne pnīe fructuoſe. ¶ Uſus capitur qntu
pliciter. ¶ Primo cōiſſime pro oīni opa
tione alicuiꝰ potentie: vt ſecare equitare
iiij. thopicor̄. Cuiꝰ vſus eſt bonꝰ ip̄m ꝗꝫ
bonū eſt ¶ Scdō cōiter pro actu frequē
ter elicito vt dicit victorius ꝙ natura fa
cit habilē. ars facilē: vſus ꝓ potentem
¶ Tercio ꝓprie pro ꝗcunqꝫ actu volūta
tis elicito a voluntate vt dicit Augꝰ. ꝙ
vti eſt aliqd aſſumere in facultatē volun
tatis: vt amare vel odire. ¶ Quarto ma
gis ꝓprie vt diſtinguitur ꝯ̄ actū obſtina
tum ⁊ ſic vti eſt aliqd amare ꝓpter aliud
vel eſt alicui adherere. ¶ Quinto pro-
priiſſime ſcꝫ pro actu volūtatis recto vt
diſtinguit̄ ꝯ̄ abuti: ⁊ ſic vti eſt referre qđ
in vſum venit in illud quo fruimur vt
amare deū ꝓpter deuꝫ. Iſto mō capitur
in q̄ſtione. ¶ Reſolutio q̄ōnis ē ꝙ vſus
capit̄ tripl̄r. Uno mō eſt actus elicitus
a potētia ſiue bonus ſiue malus. Et ſic
vſus liberi arbitrij eſt libere velle aliqd
Alio mō vt eſt actꝰ elicitꝰ a potentia ad
illū finē ad quē recte ordinat̄. ⁊ ſic actus
liberi arbitrij eſt rectitudinē ſeruare in
actu ad quā actus rectꝰ debet ordinari.
¶ Prima ꝓpō. Obſtinatio nō aufert de
monibꝫ libertatis vſum ꝑmo mō captū.
¶ Scđa ꝓpō. Obſtinatio aufert demo-
nibus libertatꝫ vſum ſcdō mō captum
qꝛ nō poſſunt habere vſum liberi arbi-
trij ordinatum.

Querit̄ ſexto. Utrum

cōfirmatio vel obſtinatio dirimat liber
tatis dominiū. Iſta q̄ſtio includit duas
q̄ōnes ſcꝫ Utrū angeli poſt cōfirmatio-
nem habeāt tantā ptātē ⁊ libertatem ſi
cut ante. ¶ Alia. Utrū obſtinati demo
nes habeant tantā libertatē ſicut ante.
Reſolutio q̄ōnis ſtat in vna diſtinctiōe
Quoddā eſt dn̄ium libertatis ꝙ oppo-
nitur coactioni. Aliud eſt qđ opponit̄
ſubiectioni. ¶ Prima ꝓpō. Dominiū li
bertatꝫ qđ opponit̄ coactioni nihil aliđ
eſt ꝙ̄ ipſa libertas ſiue voluntas in ſe et
eſſentialr̄ ꝗ non pōt ſimpl̄r cogi. Illud
dn̄ium dicit ꝑfectionē ſimpl̄r. ¶ Scđa
ꝓpoſitio. Dominiū iſtud eſt eſſentiale ⁊
naturale cuilibꝫ libero arbitrio ſiue cre
ato ſiue increato cū nō ſit niſi ipſamet li
bertas ⁊ voluntas. ¶ Tercia ꝓpō. Do-
miniū libertatis iſtud non pōt diminui
nec augeri. patet qꝛ eſt ipſa voluntas ꝗ
eſt ſb̄a que non poteſt augeri nec minui.
¶ Quarta ꝓpō. Iſtud dominiū ē eſſen-
tialiter in omibꝫ naturis intellectualibꝫ
ſiue bonis ſiue malis ſiue in deo ſiue in
creatura. ¶ Aliud ē dominiū qđ oppo-
nitur ſeruituti vel ſubiectioni. ⁊ illud ē
duplex ſm qđ ē duplex ſubiectio. ſcꝫ cul
pe ⁊ miſerie. Seruitꝰ culpe eſt ꝗ cū quis
facit pctm̄ ſeruus eſt pcti. Ioh. viij. Ser
uitus miſerie. Oīs aūt culpa ē miſeria
ſed nō econtra. vt patet de Iob qui ſub-
iectus fuit magnis miſerijs ſed non cul-
pis. ¶ Prima propō. vel Sexta. Domi
nium aūt hoc eſt libertas ipſa a culpa et
miſeria iſta neceſſario et eſſentialr̄ eſt in
deo ſm naturā diuinā. ſm autē naturā
humanā habuit bene miſeriā ſcꝫ pene et
nō culpe: quia dolor ē miſeria. ¶ Septi
ma ꝓpoſitio. Libertas a culpa ⁊ miſeria
nō eſt naturalis vel eſſentialr̄ libero arbi
trio creato: ſed ſibi ineſt ſolū ꝯtingenter
⁊ patienter. ptꝫ quia hec libertas aliqn̄
ineſt libero arbitrio. aliqn̄ nō ineſt. ꝑc.
¶ Octaua ꝓpō. Iſta libertas recipit

magis ꝛ minꝰ nec eſſentialr̃ ineſt oĩbus quia ineſt angelis libertas a culpa ꝛ iu/ſtis viatoꝛib; ſed magis angelis. Siĺr libertas a miſeria plus ineſt viatoꝛib; ꝙ̄ dãnatis ¶ Nona ꝓpõ. Eſt ꝙ libertas in creaturis ſubiacet mãdatis. Et in deo ẽ ſup omne mãdatũ. Hinc eſt ꝙ dominiũ libertatis pleniſſime ꝛ ꝑfectiſſime reſidet in deo: quia deus nõ habet ſupioꝛẽ ergo nõ põt mandatũ recipere ab alio. ¶ De/cima ꝓpoſitio. Dominiũ libertatis qđ opponit̃ ſubiectioni tã culpe ꝙ̄ miſerie augetur in beatis ꝑ confirmationẽ quia liberioꝛes hac libertate ſunt angeli poſt cõfirmationẽ ꝙ̄ ante: quia ante poterãt peccare ꝛ ꝑ cõſequẽs incidere in miſeriã poſt aũt cõfirmationẽ nõ poſſunt ꝑ gra/tiam. ¶ Undecima ꝓpõ. Hoc dominiũ in demonib; ꝑ obſtinationẽ minuit̃ quia modo nõ poſſunt nõ peccare: nec poteſt nõ eſſe miſer. ¶ Duodecima ꝓpõ. Licet ergo obſtinatio minuat dominiũ liber/tatis a culpa ꝛ miſeria: cõfirmatio tamẽ auget ſemp. ¶ Decimatercia ꝓpoſitio. Dominiũ qđ opponit̃ coactioni non augetur ꝑ cõfirmationẽ. ¶ Decimaquarta ꝓpoſitio. Dominiũ libertatꝫ ꝙ opponitur coactioni nõ diminuit̃ ꝑ obſtinatio/nem ptꝫ quia hec libertas vel dominiũ eſt ipſa libertas vel voluntas q̃ non mu/tatur ſed manet eadẽ in beatis ꝛ damnatis. ¶ Duplex eſt neceſſitas ſcꝫ imutabilitatis ꝛ coactionis. Neceſſitas imutabilitatis nullã dat imperfectionẽ ꝛ ponit̃ in deo. ¶ Propoſitio. Neceſſitas imutabilitatis nõ repugnat libero arbitrio pꝫ quia hec neceſſitas eſt i deo q̃ neceſſario diligit bonum: ſed neceſſitas coactionis repugnat libero arbitrio.

Queritur ſeptimo. Utrũ in demonibus deceptio cadat ſiue erroꝛ circa ꝑſentia. Reſolutio ſtat in quinqꝫ ꝓpoſitionib;. ¶ Prima ꝓpõ eſt. Deceptio ꝛ erroꝛ intellectꝰ venit ex deceptione iu/dicij ſiue deuiatione. ¶ Scđa ꝓpõ. Iu/dicũ intellectus ẽ duplex quoddã ẽ ſpeculatiuũ. Aliud eſt practicũ. Primũ ẽ reſpectu cognoſcibilitatis. Aliud eſt re/ſpectu agendoꝝ. primũ eſt reſpectu veri vel falſi. Scđm eſt reſpectu boni vł mali agibilis. Scđm ockam Licet oĩs he/reſis ſit erroꝛ nõ tñ oĩs erroꝛ eſt hereſis: patet q2 hereſis eſt dogma falſum fidei oꝛthodoxe cõtrariũ. Erroꝛ eſt ꝓprie in ſcientijs phiſicalib; ſed hereſis ẽ circa fi/dem catholicã. ¶ Tercia ꝓpõ. Quicqđ boni angeli faciũt ꝛ opantur hoc ꝓpter amoꝛẽ dei faciunt: ſed q̃cqđ mali angeli faciunt ꝛ opant̃ hoc in deſpectu dei faci/unt. Ideo dicit bonauẽtura ꝙ ſemp peccant et ſemp appetũt hoĩes ꝑcipitare in malũ ꝛ finał intendũt facere diſplicitũ deo. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Quia demo/nes ſunt curioſi ꝛ pſumptuoſi frequẽter iudicãt de illis que nõ ſubſunt iudicio eoꝝ. Idcirco a ꝟitatis tramite i erroꝛẽ labũt̃ etiã q̃rũ ad iudiciũ ſpeculatiuũ. Que ſunt illa q̃ nõ ſubſunt iudicio de/monũ. Dico ꝙ ſunt futura cõtingentia: quia iſta cognoſcere ꝑtinet ad deum vel illũ cui voluerit deus reuelare: quia ex/cedunt intellectum humanũ. Nota ſm ſcotũ ꝙ potiſſimũ argumẽtũ qđ fiet cõ/tra antixpm eſt. Cũ ſis antixp̃s maledi/ctus ꝛ dicas te xpm̃ eſſe in lege ꝓmiſſum Dic mihi qđ cogitabo cras vł pꝰ cras i tali hoꝛa ꝛ momẽto qđ neſciet q2 ſoli cõ/petit deo. ¶ Coꝛrelariũ. Si demones q̃ habẽt clarioꝛẽ noticiã ꝛ ſubtilioꝛẽ ꝙ̄ homines viatoꝛes ſepe decipiunt̃ in iudi/cando illa q̃ non ſubſunt iudicio eoꝝ. ſ. futura ꝯtingentia multo magis decipi/untur nr̃i aſtrologi q̃ nõ valent cogno/ſcere q̃dditatem minime alicuiꝰ rei. ideo eſt truffaticum ꝛc̃. ¶ Secundũ Coꝛrelarium. Si demones recte vocantur pre/ſumptuoſi a doctoꝛib; ſanctis: quia vo/lunt iudicare de futuris contingentibus ꝙ̄ ro magis aſtrologi noſtri eſt dialetica heretica ars. ¶ Quinta propoſitio eſt. Tale autem iudicium eſt in demonib;

quia ſunt in ꝯtinuo reprobo ſenſu. Jdeo
tradiri ſunt a deo in reprobum ſenſum.
Aliquē dari in reprobum ſenſum nihil
aliud eſt ꝙ̄ ipſum puniri pena excecatio
nis in intellectu ſuo ꝙ̄tum ad agibilia:
ſic ꝙ nō videt que ſunt agenda. Et ſi pri
mum iudicium ſcȝ ſpeculatiuum rema/
neat integrum ꝙ̄tum ad ſubſtantiā po/
tentie nihilominus per culpam in demo
nibus obnubilatū vel obtenebratū eſt.
¶ Correlariū. Lȝ demones ſi ꝑmāſiſſēt
in bonitate fuiſſent doctiores ꝙ̄ modo
ſūt: mlta tñ clare ꝑfecte ꝛ diſtīcte cogno
ſcunt: ꝛ maxime illa quoꝝ noticia eſt eis
innata in principio ſue creationis: quia
deus eſt ita bon⁹ ꝙ nō vult auferre eis ꝛ
ꝑ illas poſſunt cognoſcere encia creata.

Querit̃ octauo. Utrū

obliuiō cadat in demonib⁹ circa preteri
ta. Reſpondeo ad queſtionē. ¶ Prima
ꝓpoſitio. Obliuio eſt ꝓ̄uatio memorie
ꝛ nō cadit in demonibus quia demones
tot habent ſpecies intelligibiles rerum
quot habebant ante lapſum quia talis
ſpēs eſt quedā gratia gradiſdata quam
cōmuniter deus abſtrahit ꝓpter pecca/
tum. Quidā dicūt ꝙ ſpēs intelligibiles
remanet ꝛ actualiter mouet intellectuȝ
demonū: ſed nō habent ex hoc delectatio
nem ſed ſummā triſticiā et penam. Jpſi
eñ ſumme odiunt deum et intelligunt
cum velint nolint ſumme beatuȝ ſumme
perfectū. Et ex hoc cauſatur in eis ſum/
ma et maxima triſticia: quia nolunt ta/
les perfectiones eſſe in deo vel ineſſe deo
¶ Secunda ꝓpoſitio. Obliuio cadit in
demonib⁹ quia obliuiſcūtur ſalutis ſue
beneficioꝝ dei ꝛ maloꝛum que fecerunt.
Homo autē dicitur imemoꝛ ſue ſalutis
quādo cōtinue viuit in tali ſtatu in quo
nō vellet mori nec auderet. ¶ Nota ꝓpo
ſitionē. Dicere ꝙ moꝛes hoim vel euēt⁹
futuri hominū ꝙ̄tuȝ ad modū viuendi
bene vel male virtuoſe vel viciose depen
deāt ab influētijs coꝛpoꝛum celeſtiū nō
ſolum eſt falſum ſed hereticū diabolicū
ꝛ ſacrilegū. pȝ q: eſt erroꝛ ꝓ̄ſcillianiſtaꝝ
qui ponūt fatū. Et patet ꝑ Aug⁹. in ſer
mone epi̅e. ꝛ Gregoꝛiū i omelia epi̅e.

Querit̃ nono. Utrum

in demonib⁹ ſit ꝓ̄cognitio quo ad futu/
ra. Reſolutio iſtius queſtionis ſtat in ꝓ
batione iſtius ꝓpoſitionis: quia intelle/
ctus ſiue angelicus ſiue humanus pōt
cognoſcere certitudinaliter euidētia ſm
quid futura cōtingētia. Primo mō pñt
habere ꝓ̄cognitionem de futuris. Scdo
modo poſſunt iudicare de futuris cōtin
gentib⁹ ſed nō ita certitudinal'r. Tercio
mō nulla creatura pt cognoſcere futura
cōtingentia niſi ſolus deus. ¶ Prima ꝓ/
poſitio dicere ꝙ demones ſciant certitu
dinaliter futura cōtingentia a libero ar
bitrio dependentia eſt attribuere demo/
ni ꝙ ſoli deo competit ideo eſt ibi infide
litas cui annexa eſt idolatria. ¶ Secun/
da ꝓpoſitio. Licet eñ demones nō poſ/
ſint ꝓ̄cognoſcere futura contingentia a
libero arbitrio dependentia poſſunt ta/
men cognoſcere coniecturaliter ꝛ ſuſpi/
catiue. Hoc autem prouenit ſm Augu
ſtinū. ij. ſuper Geneſ. Aut eñ ſenſus vl'
ingenij acrimonia, vt quādo vident ꝛ di
ligenter et conſiderant ad quid inclinet̃
affectio noſtra vel que ſunt inducentia
vel retrahentia. Aut ſecundo experien/
tia tempoꝛis quia ex talibus vidit talia
accidiſſe. Aut t'cio doloſa cautela: quan
do proponet aliquid facere: ꝛ predicit ꝙ
aliquid ſit futurum. Aut quarto aliena
doctrina quādo iuſto dei iudicio ꝑmit
titur addiſcere ab angelis bonis. Et ſic
patet ꝙ demones futura contingentia
ꝛ ſi poſſunt ꝓ̄ſentire ꝓbabiliter non poſ
ſunt tñ certitudinaliter ꝓ̄ſcire ¶ Prima
ꝓpoſitio. Et ſi aſtronomi ꝛ mathemati/
ci quādoqȝ verū dicant de futuris cōtin
gentib⁹ dependentib⁹ hoc tñ non eſt niſi
coniecturando ſiue per legem aſtroꝛum
ſiue per diabolica cōmercia.

¶ Scda ppoſitio. Ois viator ⁊ aſtrolo
gus q̄tūcunq doct⁹ aſſerens ptinaciter
⁊ defendēs q ipſe p ſeipm vel p acquiſi-
tam ſcientiā poſſit futura q̄ dependēt a
libero arbitrio noſtro certitudinalr pre
cognoſcere eſt hereticus blaſphem⁹ im-
pius infidelis ⁊ cōburendus quia q ſo-
lius dei ē ſibi vſurpat impie ⁊ attribuit
¶ Tercia ppō. Diuinatio nihil aliud ē
niſi vſurpata futuroꝝ euentuū ad ſolaꝫ
ſapiaꝫ diuinā ptinentiū pcognitio vel p
nūciatio. ¶ Quarta ppō. Ois pcogni-
tio vel pnunciatio hūana futuroꝝ moꝝ
hominū bonoꝝ vel maloꝝ q̄ non innitit
reuelationi diuine eſt illicita diuinatio
quia eſt vſurpata pnunciatio futuroꝝ
euentuū ad ſolius dei ſapiaꝫ ptinentiū.
¶ Quinta propō. Quia demones ſunt
maxime ſupbi ideo ſepius vendicāt ſibi
honores diuinos ⁊ ido dicūt ſe (mēdoſe
tū) q ſciant futura ↄtingentia ſicut de⁹
¶ Tercia ppō. Solus deus pōt cogno-
ſcere ꝟtute ppria cōtingentia in ſeipſis
euidentiſſime ⁊ ineuitabiliter.

Querit decimo. Utrū

omnis forme inductio ſit a datore. i. cre-
atore. An aliqđ agēs pticulare ſiue cre-
atum poſſit aliquā inducere. Reſolutio
q̄onis ſtat i trib⁹ dictis. ¶ Primū dictū.
Forme generales ante ſui generationem
ſunt in materia tanq̄ in potētia incepti
ua quodāmodo actiua: ſiue coopatiua.
Materia eñ habꝫ inclinationē natura
lem ⁊ poſſibilitatē ad recipiendū formā
nō ſolū [illegible] ⁊ coopandū. Notandū
q forma generalis ante ſui generationeꝫ
tripl'r eſt in materia. Primo mō in potē
tia remota paſſiua. Scdo mō in poten-
tia ppinqua paſſiua. Tercio mō in po-
tentia actiua quodāmō ⁊ coopatiua ipi
materie ad ſui generationē rōne alicui⁹
virtutis naturalis actiue cōmunicante
ſibi ab agente naturali q̄ virtus in pro-
pagatis dr̄ ratio ſeminal'. ¶ Scdm di-
ctum. Forme generales ante ſui gnatio-
nem ſunt in agente naturali particulari
tanq̄ in principio originali ⁊ effectiuo.
Ois eñ effectus anteq̄ ſit hꝫ eſſe pdu-
cibile in principio pductiuo ſui. Et po
nunt exēplū de candela in textu. ¶ Ter
ciū dictū. Licet forme gnabiles ante ſui
generationē nō habeāt ex q̄ materialr.
habēt tñ ex quo originalr. ideo nō dicūt
pprie creari ¶ Materia dr̄ tripl'r. Illd
dr̄ eſſe materia a q̄ qđ pducit actiue ab
ipſa materia: ⁊ coopatiue. Et h̄ mō ma
ria ſcda eſt quodāmō actiua ad formaꝫ
ſubalē. et ſic ipſa forma ſbalis eſt in ipſa
materia Scda aliq̄ mō actiue: Illud ē
materia in qua qđ recipit in ipa tanq̄ in
potentia pure paſſiua. ⁊ ſic omes forme
ſubales naturales ſunt. Tercio. Illud
eſt de materia ex q̄ qđ cōponit extriſece
ex materia tanq̄ ex pte ſui ſic forma ali-
cuius toti⁹ cōpoſiti. ⁊ ſic nulla forma an-
te ſui gnationeꝫ producit ex materia: q̄a
forma gnabilis nō cōponit ex materia:
ſed eſt vnū pncipiū cū materia toti⁹ com
poſiti: qꝛ ſm phum. Principia non ſunt
ex alterutris. ſunt tñ ex agente naturali
tanq̄ ex principio originali. Et hec opi
nio eſt Scoti.

Querit vndecio. Utrū

verarum formarū inductio poſſit eſſe a
ſpū maligno. Reſolutio ſtat in duab⁹ di
ſtinctionibus ⁊ octo dictis. ¶ Prima di
ſtinctio queſtio nr̄a pōt intelligi dupl'r.
Uno mō de forma naturali. Alio mo-
do de forma artificiali. Si de artificia-
li, pprie non habet dubiū: qꝛ planū eſt q
demones pñt depingere pulchre plus q̄
q̄cunq viator. ⁊ facere alias formas arti
ficiales. Si autē intelligitur qđ de fo-
rmis naturalib⁹ tūc eſt difficultas. ¶ Se
cūda diſtinctio. Qꝛ demon poſſit indu
cere veras formas naturales in natura
pōt intelligi dupl'r. Uno mō ꝟtute pro-
pria. Alio mō virtute aliena. ſcꝫ rerū na
turaliū quas optime nouit ⁊ ſcit eas ap-
plicare adinuicē. Exēplū de agricola q̄

ſegetes mediāte ſemine iacto in terra et
terra germināte ꝛ aqua irrigante fructi
ficare facit ꝛ hoc virtute aliena propria
aūt ꝟtute germinat ſimile: ꝛ ratio eſt qꝛ
forma naturalis nō ꝑducit̃ niſi a ꝯdito
re vel a natura operāte ſed operatio in
agricola opat̃: vt artifex iō pñt adiueni
re ꝛ expedire. Primū dictū. Spūs mali
gni pñt foꝛas artificiales inducere ī ma
teriā virtute ꝓpria et imagines ꝛ pictu
ras et figuras melius ꝙ̃ quicūq; viator
de cōi curſu qꝛ hꝫ intellectū practicū vi
uaciſſimū ꝛ omnēs artē q̄ cōiter habet̃ a
viatoribus ꝛ ꝑfectius ꝙ̃ viator. Scđm
dictū. Demones non poſſunt veras for
mas naturales ꝟtute ꝓpria inducere in
materiā: quia q̄cq̄d agūt extra ſe agunt
ꝑ artē ꝛ nulla forma naturalis eſt educi
bilis ꝑ artē de materia. g̃ ꝛc̄. ¶ Terciū
dictū. Demon pōt ꝑ ꝟtutē alienā veras
formas nal̃es educere de potētia ma
terie. ptꝫ qꝛ demō optime nouit oēs res
naturales ꝛ earū ꝟtutes ꝛ ſcit applicare
actiua paſſiuis quo facto ꝑducunt̃ vere
forme naturales nō ab ipō niſi miniſte
rial̃r: ſed ꝑducunt̃ ab ipſa natura: vt ab
agēte ꝓprio. Et ē ſil̃r de illo q̄ facit ignē
applicando ligna igni ꝛ in hoc hō opat̃
ſolū miniſterialiter ꝛ applicatiue. Et ſi
q̄ras non ꝑñt demones inducere veras
formas naturales ꝓpria ꝟtute. Rñdeo
qꝛ q̄cq̄d agit demon agit ꝑ modū artis.
¶ Quartū dictū. Sicut natura nō pro
ducit formā artificialē ſic ars non ꝑdu
cit formā naturalē: nullū agēs naturale
agēs ꝑ modū nature pōt producere for
mā artificialē: nec agens ꝑ modū artis
poteſt ꝑducere formam naturalem.
¶ Quintū dictū. Et ratio eſt limitatio
potētie agentis ad talē et talē effectū ſm
diſpoſitionē dei ꝛ ꝑmariā ordinationeꝫ
cauſarū. ¶ Sextū dictū Ordo ſapie di
uine h̄ exigit ſcꝫ ꝙ in toto vniuerſo ſint
tria agētia vltimata ſic ſibi inuicē ordi
nata ꝙ primū neceſſario p̄ſupponitur a
ſcđo: ꝛ ſcđm a tercio. Primū agēs eſt deus

Scđm ē natura. Terciū ē intelligētia.
Per naturā intelligit̃ agēs naturale ꝛ ꝑ
intelligentiā intelligit̃ ars ſiue agens ꝑ
intellectū. Deꝰ eñ opat̃ ex nihilo. Natu
ra ꝟo nihil facit ex nihilo ſꝫ ex ente i po
tentia: ars ꝟo p̄ſupponit opationē natu
re ꝛ opat̃ ſuꝑ ens cō[illegible]pletū. Nō eñ pōt
facere lapides ſed domū de lapidibus.
¶ Septimū dictū. Unde ſicut natura
non pōt anticipare opationē dei q̄ eſt de
nihilo producere: ſic nec ars opationem
nature: ſed eam neceſſario p̄ſupponit: ꝛ
rō eſt qꝛ opatio natural̃ ꝑ naturā ē ꝑus
in eodem ꝙ̃ opatio ꝑ artē. ¶ Octauū di
ctū. Quia demones pñt vere trāſmuta
re formas naturales aliq̄s in alias non
ꝟtute ꝓpria ſꝫ aliena iō in illis trāſmuta
tionibꝰ nō ſūt ꝑncipales agentes: ſꝫ ſolū
ſunt miniſtri applicādo actiua paſſiuis.
ſicut hō applicando igneꝫ igni. ¶ Quid
eſt miraculū. Rñdeo ꝙ eſt aliq̄d opꝰ ar
duū ꝛ inſolitū ſuꝑ ſpem ꝛ facultatē exi
ſtēs admirātis. Nota ꝙ in iſta diffiniti
one ſunt tres particule. ¶ Prima ꝑticu
la: eſt opus arduū. Fit eñ miraculū in
iſtis opibꝰ in quibꝰ natura ꝓ tunc nō p̄t
vt ꝙ fiāt roſe in hyeme vel dr̃ arduū qꝛ
ſolus deꝰ illud facit. ¶ Scđa ꝑticula in
ſolitū qꝛ eſt ꝯ curſum nature cōem vl̃ p̄t
Tercia ꝑticula ſuꝑ ſpē ſenſus: eſt ꝙ ipē
admirās nō hꝫ ſpem naturalē ꝙ tale q̄d
debeat fieri vl̃ ꝙ fiat nec facultatē ad fa
ciendū. Ex h̄ inferunt̃ correlaria. ¶ Pri
mū correlariū. Incarnatio ꝟbi diuini ſi
ue opꝰ incarnatōis eſt miraculū. pꝫ qꝛ ſi
bi competit plene ꝛ ꝑfecte rō miraculi.
¶ Scđm correlariū. Augꝰ. In rebus ꝑ
tps ortis: nulla maior gratia ē. i. nulla
maior gratuita ꝯdeſcenſio ꝙ̃ ꝙ deus fi
eret hō ꝛ hō deꝰ. ¶ Terciū correlarium
Productio eue de coſta adefuit miracu
lū qꝛ ſibi competit diffinitio miraculi.
¶ Quartū cor. Iuſtificatio pctōꝝ ꝛ im
pij eſt miraculū. ptꝫ ꝑ illud glo. ſuꝑ pſ.
Cōfitebimur tibi deꝰ q̄ dicit. In iuſtifi
catione impij q̄d laudas niſi miracl̃a di

plus eñ miraculo videꝛ eſſe. Laudas q2
mortui ſuſcitãꝛ ſ3 lauda q2 mortui ꝑdi/
ti hoies releuanꝛ. ¶ Quintũ correlariũ.
Glificatio nature intellectualꝭ eſt mira/
culũ: p3 q2 ſi iuſtificatio ipĩ eſt miracu/
lũ ꝙ glificatio q2 mai⁹ ẽ glificare ꝙ iu/
ſtificare. ¶ Sextũ correla. Reſurrectio
gñalis erit miraculũ. pꝫ q2 ſi reſuſcita/
tio ꝑticularꝫ hois nũc eſt miraculũ ꝙ a
fortiori reſurrectio gñalꝭ erit miraculũ.
¶ Notandũ ꝙ tria ſunt gña miraculoꝝ.
Quedã ſunt q̃ fiũt ꝑ iuſticiã publicam
ſ3 ꝑ impetrationẽ deuotoꝝ exñtiũ i grã
dei. ſ. qb⁹ cõdeſcẽdit publica iuſticia. i.
de⁹ ꝑ grãm. ¶ Alia ſunt ꝑ ſigna publice
iuſticie q̃. ſ. ſunt maloꝝ hoim in qb⁹ non
eſt iuſticia publica. i. de⁹ ꝑ grãm ſ3 tñ ob
reuerentiã ſui nois cõdeſcẽdit ad facien
dũ miracula ⁊ iſti ſũt hypocrite ¶ Alia
fiũt ꝑ ꝓuatos cõtractus. i. ꝓuatã ptãtẽ.
Notandũ ꝙ duplex ẽ ptãs: q̃dã ẽ ꝓuata
q̃ eſt q̃dã ꝑticularis ptãs quã de⁹ ꝯfert
vnicuiqꝫ creature i ſua creatõe ſm gdũ
ſue ꝑfectõis. Alia eſt publica ptãs q̃ eſt
dei q̃ regit oĩa ⁊ eadem ptãs dĩ iuſticia
publica: q2 iuſtiſſime ⁊ potẽtiſſime regit
oĩa. ¶ Notandũ ꝙ duplex eſt miraculũ
q̃ddã ẽ ꝙtũ ad rẽ miraculi. Et ẽ qñ ſu
ſcipiẽs nõ h3 ordinẽ naturalẽ ad ſuſcipi
endũ ſuſceptũ: vt ꝙ cecus natus videat.
Aliud eſt ꝙtũ ad modũ faciẽdi qñ illd
ꝙ mutaꝛ h3 ordinem naturalẽ ad illud
ad qd mutaꝛ Licet nõ poſſit in tã parua
mora fieri ſicut fit: qñ fit vinũ ex aq̃ vel
ſerpẽtes ex ꝟgis: ſicut ꝟga moyſi ꝯuerſa
fuit in verũ draconẽ: aliqñ nõ fuiſſ3 veꝝ
miraculũ. quia etiã deu orabat ſerpẽtes
malifici Exod. vij. Et iſta ſũt duplicia:
q̃dã fiũt i inſtãti. alia repẽte. Pria fiũt
ꝑ ꝟtutẽ diuinam. Scda aliqñ fiũt a de/
monib⁹. Iterũ miraculũ capiꝛ dupliciꝛ.
Uno mõ cõiter. alio mõ ſpãliter. Prio
mõ eſt oẽ illud qd fit ꝓter cõem curſum
nature ſiue fiat repẽte ⁊ a ꝟtute creata:
ſiue i inſtãti ⁊ ꝟtute diuina. Alio mõ ca
piꝛ ſtricte ⁊ ẽ qñ a ſolo dõ fit nec pt fieri
a creatꝭa. Lꝫ ꝙ demões faciãt ꝟa oꝑa tñ
ñ ſꝫ miracꝭa ſpãlr ⁊ ſtricte capta. Ex h
ſeqꝛ ꝙ miracꝭa atteſtãꝛ vꝭ attbuãꝛ diue
potẽtie ſi capiãꝛ ꝓꝓe. Dĩnt aũt miracꝭa
dei ⁊ demonũ: q2 miracꝭa dei fiũt ab ipõ
deo: demones aũt ſua faciũt miniſteria/
liter. Alio mõ q2 miracꝭa dei fiũt ꝑ pu/
blicã iuſticiã ſm ꝟitatẽ ⁊ apparẽtiã. De
monũ fiunt ꝑ ꝓuatos ꝯtract⁹ et ſic dĩnt
ex ꝑte miſtrorũ. Tercio mõ dĩnt ex ꝑte
finis: q2 xp̃s facit ad vtilitatẽ ⁊ gliã3 dei
ſed magi ad deceptionẽ et vanã gliam.
vñ ſũt q̃ſi inutilia. Aduertẽdũ eſt ꝙ mi
raculũ ſignũ ⁊ ꝓdigiũ dĩnt: q2 ſigna ſũt
ꝑua miracꝭa ꝓdigia ꝟo ſũt mag ſicut ẽ
reſuſcitatõ mortui. ſignũ facere ranã. mi
raculum cõmune vtriſqꝫ.

Duodecimo q̃riꝛ Utrũ

aliqs poſſit vti miniſterio ſeu famulatu
demonũ i faciẽdis hmõi miracꝭis abſqꝫ
pctõ. ¶ Nota qd ſit diuinatio. Utrũ ar
tes magice vel diuinatões poſſint eẽ abſ
qꝫ pctõ i faciẽdis hmõi miracꝭis. Quid
eſt ars magica ⁊ q̃t h3 ſpẽs. Nota ꝙ ars
magica eſt q̃dã noticia vꝭ qdã gen⁹ ar
tis hñs ſub ſe multas ſpẽs. ſ. ſeptẽ ꝓnci/
pales. Pria dĩ mãcia ⁊ dĩ a mechos qd
eſt diuinatio ⁊ ypos qd eſt ſcia q̃ſi ſcia d
natura. ⁊ h3 ſeptẽ ſpẽs. Prima dĩ pyro/
mãcia q2 eſt diuinatio facta circa ignẽ.
Scda Aeromãcia in aere. Tercia ydro
mãcia in aqs. Quarta geomãcia in ꝟra
⁊ corporib⁹ groſſis. Quinta cyroman/
cia: circa manus. Sexta Ornizomãcia
fit in gutture vel pectore pulloꝝ vꝭ gal
linarũ. Septima nigromancia fit circa
cadauera mortuoꝝ: ⁊ dĩ a nigros qd eſt
mors. ¶ Scda ſpẽs magica dĩ mateſis
q̃ fit tripꝭr. Primo mõ in horis: ⁊ dĩ ho/
riſpiciũ diuinatio facta ex inſpectiõe ho
rarũ ⁊ tꝑm. Scdo mõ fit in aris ⁊ eſt au
riſpiciũ q̃ fit ex inſpectione ad aras vꝭ al
taria. Tercio mõ in auib⁹ fit ⁊ eſt augu
riũ q̃ fit in garritu auiũ vꝭ volatu auiũ
⁊ ẽ auſpiciũ. ¶ Tercia ſpẽs mathemati/

te artis eſt ſortilegiū qḋ fit ꝑ ſortes vl̕ ꝑ oſſa mortuoꝝ vel ꝑ ỽba ⁊ ſic ḋe alijs. ¶ Quarta eſt ꝑſtigiū ⁊ eſt quedā illuſio humanoꝝ ſenſuū: ⁊ dꝛ a ꝑſtringo gis. qꝛ ꝑſtringit ſenſus hūanos. ¶ Quinta eſt maleficiū ſimpl̕r. ¶ Sexta eſt maleficiū ad tp̄s: ⁊ dꝛ ꝑtutum aīaliū faſcinatio. ſ. quidā tremor vel obſtupētia. Et de oīb⁹ iſtis eſt qō. Et nota bñ textū Bonauenture egregiū. Rñſio qōnis ſtat in ſequentib⁹ ꝓpōnib⁹. ¶ Prima ꝓpō. Artes magice ſiue diuinatōes q̄cunq̄ non pñt ab aliq̄ fieri abſq̄ pctō mortali ¶ Scḋa ꝓpō. Nullus catholicus pōt a diabolo reqrere ꝯſiliū auxiliū ſiue miniſterium volūtate ꝓpria abſq̄ pctō mortali. pꝫ auctē dñi Leuitici. xx. Ubi ille precipit̕ occidi a deo q̄ ſciſcitat̕ magos ⁊ ariolos Exemplū ꝓbat̕. iiij. Regu. xxv. Ubi reꝑhendit̕ ⁊ punit̕ rex iſrl̕ Ochozias q̄ miſit ad ꝯſulendū deū acharon. Et ꝓbat̕ ꝑ Aug⁹. de vita xp̄iana. Ubi dicit eſſe dānādas ⁊ fugiēdas diuinatōes: qꝛ ibi intercidūt pacta demonū. ¶ Tercia ꝓpō. Q̄tieſcunq̄ hō volūtario comercio vtit̕ artib⁹ magicis quibuſcūq̄ tūc peccat vl̕ pctō infidelitatꝭ vl̕ idolatrie vel iobedientie. pꝫ qꝛ vel attribuit demoni qḋ ꝓpriū eſt dei: vt ipſi magici adorāt demonē vl̕ ſi nihil hoꝝ aſſit: eſt tñ ad min⁹ pctm̄ inobediētie. ¶ Quarta ꝓpō. Rō ꝓhibitionis iſtarū artiū magicarū ē ꝙ vtēs tali b⁹ peccat i ſemetip̄m in eccl̕iā ⁊ in deū. Primū pꝫ qꝛ exponit ſe voluntarie periculo pcti mortal̕. qꝛ vult hr̄e familiaritatē cum illo q̄ vult ip̄m trahere ad peccatū mortale. Peccat etiā i eccl̕iā qꝛ hꝫ familiaritatē cū inimico mortali ip̄i⁹ eccleſie. Peccat tercio in deū eo ꝙ deberet petere ab ipſo deo optimo ⁊ benigniſſimo ſapiētiſſimo ⁊ potentiſſimo illud qḋ petit ab ipſis demonib⁹. Diabolus em̄ eſt doloſus et fraudulētus ⁊ vtitur ſeductiōe. patet quia conſtat nullum diligere niſi ip̄m ſeducat. ergo ⁊c̄. Eſt etiā inimicus dei ⁊ xp̄i ⁊ q̄ facit ꝯuentionē cum aduerſario xp̄i eſt mortale pctm̄.

CIrca octauā diſtinctionē q̄rit̕. ¶ Utrū angeli habeāt corꝑa natural̕r ſibi vnita. Notandū ꝙ aliqḋ corpus pōt vniri dupl̕r. Uno mō naturaliter qñ ſcꝫ corpus tale hꝫ naturalē inclinationē ad illud cui vnit̕ ſicut corpus humanū reſpectu aīe. Alio mō vnit̕ corpus alicui volūtarie qḋ ſcꝫ vnit̕ ꝑ ſolam voluntatē vniētis ⁊ nō hꝫ naturalē inclinatiōnē ad illud cui vnit̕ ſicut corpus aſſumptū ab angl̕o. Aliqḋ aūt corpus dꝛ vniri tripl̕r. Uno mō tanq̄ toti cōpoſito intriſece ⁊ natural̕r ex ip̄o corpore: ſicut corp⁹ humanū toti hoī. Alio mō tāq̄ ꝑficiēti ⁊ viuificāti ⁊ informāti ip̄m ſic corp⁹ hūanū vnit̕ aīe. ¶ Tercio mō tāq̄ motori ſuo ſicut mobile vnitur mouēti ⁊ ſic corp⁹ hūanū vnit̕ aīe ſcḋo mō: ⁊ tercō mō qꝛ aīa reſpectu corꝑis ſui hꝫ duplex officiū ſcꝫ viuificādi ⁊ mouēdi. qō aūt intelligitur de iſto triplici mō vniōis ⁊ eſt ſenſus. ¶ Utrū angl̕i ſint cōpoſiti intrinſece ex corꝑe tanq̄ ꝑte cōpoſiti. Rñſio ad qōnem. Dōm ꝙ lꝫ magni doctores circa hāc qōnē dubie fuerit locuti vt Aug⁹. ⁊ Bern̄. Modo aūt ſatis certitudinal̕r tenetur. ⁊ Richardus de ſancto victore dicit ꝙ angeli ſunt naturaliter incoporei nec habēt corpora ſibi vnita nec etiā demones. Et hui⁹ ſignuꝫ eſt ſicut dicit Richardus Marci q̄nto de illo qui dixit. Legio mihi nomen eſt. Dionyſius dicit in plurib⁹ locis ꝙ angeli ſunt diuine mentes ⁊ ſpūalia lumia imateriales ⁊ icorporei. Cui valde credēdū ē i hac materia qꝛ ꝑ reuelatōꝫ pauli cognouit meli⁹ alijs naturā angelicā.

Scḋo querit̕. Utrū angeli aliqñ aſſumāt corꝑa volūtarie. Sciendū ꝙ triplex eſt aſſumptio. ¶ Prima eſt trāſlatiua vl̕ ꝑ trāſlationē fctā: Et ē q̄ aliqḋ trāſfert̕ de vno loco ad aliū. Exemplū vt aſſumpta eſt maria in celū ⁊c̄.

¶ Scđa eſt applicatiua p applicationē
ꝛ ē illa q̄ aliqđ aſſumit ab aliq̄ p moduꝫ
habit⁹ vł ornamēti vł indumēti vt aſſu
mere cappā. Tercia eſt vnitiua p vnionē
q̄ aſſumēs vnit ſibi illud qđ aſſumit ſm
aliquē modū vniōis. Triplex eſt vnio:
q̄dā eſt p informationē vt aīa vnit cor/
pori: alia ē p ſbſtātificatōꝫ alicui⁹ natu
re vt eſt incarnatio v̄bi ꝛ dī vnio pſona
lis ꝛ hypoſtatica. Tercia eſt vnio moto
rū ad mobile: ꝛ de aliqua iſtarū vnionū
intelligit qō nr̄a. ¶ Prima ppō. Angł's
volūtarie aſſumēs aliquā naturā corpa
lem nō vnit ſibi ſicut informās informa
to qꝛ angelus eſt ſuppoſitum cōpletū iō
ſibi repugnat informare. ¶ Secūda eſt
Angł's volūtarie aſſumēs aliqđ corp⁹
nō vnit ſibi vnione hypoſtatica ſiue pſo
nali qꝛ angł's aſſumēs corp⁹ nō ſbſtātifi
cat ip̄m corp⁹ nec pōt v̄tute ppria ſbſtā
tificare alterā naturā a ſua: q̄uis poſſꝫ
v̄tute diuina. Angel⁹ ḡ aſſumēs corp⁹
nō p̄t ip̄m informare nec ſubſtātificare.
¶ Tercia eſt. Angł's volūtarie aſſumēs
corp⁹ vnit ſibi ſicut motor intrinſec⁹ ſuo
mobili ad exercendum aliq̄s opationes
circa hoīes. Angelū ergo aſſumere cor/
pus nō eſt niſi ip̄m eſſe coniunctū corpi
aſſumpto tanq̄ intrinſecum motorē ad
exercendū opationes circa hoīes et hoc
vnio eſt volūtaria qꝛ fit volūtate ipius
aſſumētis. Dico q angelus mouēs celū
nō vnit ſibi intrinſece celū tanq̄ motor
intrinſecus. Rn̄deo ad qōnē. Dicendū
q in angelis eſt duplex vis: quedā ɔtē
platiua: alia adminiſtratiua. Vis ɔtē/
platiua in angelis eſt intellectus ange/
licus et voluntas eius vt tendūt in deū
per cognitionē ꝛ amorē. Vis aūt admi/
niſtratiua ſunt ip̄emet potētie in q̄tum
intendūt ad tpalia vt ſcꝫ reſpiciunt iſta
inferiora et maxime hoīes ad quos eorū
miniſteriū ordinat ſm apłm Heb. p̄mo
Angeli aūt pp̄ter vim cōtemplatiuā nō
indigent ſolatio corporis: ſed ſolū pro/
pter vim adminiſtratiuā indigent cor/
pori ſed pp̄ter nos. Et hoc pp̄ter tria.
Tum pp̄ter operationes corpales exer
cendas: tum etiā ad manifeſtandū ſe no
bis qđ non pn̄t ſine corpe: tū deniq̄ ad
nos letificandos ꝛ ɔfortādos etiā corpo
raliter ꝛ viſibiliter: vt pꝫ de Thobia ꝛ
cecilia ꝛc̄. Aſſumūt autē corpa ſicut in/
ſtrumēta ꝛ ordinatiua ad operandum.
Scđo ſicut ſigna ad manifeſtanduꝫ ſe.
Tercio ſicut coopimenta ꝛ habitacula.
Et qꝛ hō delectat in ſpē humana: iō bo/
ni angeli cōiter apparēt in ſpē hūana ad
ɔſolandū hoīes. Cōiungit ḡ corp⁹ ange
lo ſicut inſtrumētū motori ꝛ ſicut ſignū
ſignato: ꝛ ſicut habitaculū habitatori.
Hoc aūt faciūt boni ad vtilitatē hoim.
Mali nunq̄ apparēt ex ſe niſi pp̄t ma/
lum homis. Pōt aūt diſcerni apparitio
boni angłi ab apparitione mali: qꝛ boni
in p̄ncipio terrēt ſed in fine ɔſolatū reli/
quunt hoīeꝫ: mali aūt demulcēt in p̄nci
pio ſed in fine relinquūt ſummā triſtici
am ꝛ amaritudinē vſq̄ ad deſpationē.

Tercio querit. Utrum

illud corp⁹ q aſſumit ab angelo ſiue bo
no ſiue malo habeat verā formā corpis
humani. Duplex eſt corp⁹ verū ſcꝫ fan/
taſticū ꝛ humanū. Quid eſt corpus hu
manū verū: eſt corpus phiſicū pfecta mi
xtione mixtū eſſentialiter cōplexionatū
pfectiſſima organizatione organizatuꝫ
viuificabile ab aīa rōnali vel intellecti/
uā ꝛ diſpoſitā imediate ad ei⁹ ſuſcepti/
onē. Pono ppōnes. ¶ Prima ppō. Nul/
lū corpus celeſte pōt eſſe corp⁹ verū hu/
manū. ¶ Scđa eſt. Nullū corp⁹ impfe/
cte mixtū pōt dici verū corp⁹ humanū.
¶ Tercia eſt. Nullū corp⁹ elemētare. i.
elementū pōt eē verū corpus humanū.
¶ Quarta eſt. Nulla planta pōt eſſe ve
rum corpus humanuꝫ. ¶ Quinta ppō.
Nullū corpus anial' bruti pōt verū cor
pus humanū dici. Hec ppōnes patēt ex
deſcriptiōe ꝛ diffinitione corpis hūani.
Rn̄deo ad qōnē. Dicendū q licet corpa

aſſumpta a bonis vel malis angelis ha/
beāt regulariter effigiē corporis humani.
Illa tñ corpa nō ſūt vera corpa hūana:
nec verā formā ꝛ complexionē corpis hu
mani habent. Et dr̄ regulariter: qꝛ de/
mones aliqñ aſſumunt effigies corpoꝝ
brutoꝝ. Corpus eñ humanū non cōpe
tit miniſterio eoꝝ ꝛ ſolū aſſumūt corpo/
ra ad miniſteriū. Indigēt eñ corporib⁹
velocib⁹ ꝛ leuib⁹ vt ſint apta nata diſcur
ſui ꝛ veloci motui ipſoꝝ. Corpus autē
humanū eſt pōderoſuꝫ ꝛ graue nec mul
tum aptum ad motum.

Quarto querit̄. Utrū

corp⁹ illud qđ aſſumit angl's fiat de na/
tura celeſti vel elemētari. Reſolutio qō
nis ſtat in qnqꝫ dictis. ¶ Primū dictū ē
ꝙ angelus ſiue bonus ſiue malus regl'a
riter qñ aſſumit corpus non aſſumit de
natura celeſti. ¶ Scđm dictū. Angl'us
qñ aſſumit corpus regulariter non aſſu/
mit de natura elemētari ſimplici.
¶ Terciū dictum. Angelus qñ aſſumit
corpus regulariter nō aſſumit de natu/
ra elemētari pfecte mixta. ¶ Quartum
dictū. Angelus qñ aſſumit corp⁹ regu/
larit' aſſumit elemēta imperfecte mixta
¶ Quintū dictū. Angelus bon⁹ cōiter
aſſumit corp⁹ de ſupiori pte aeris q̄ dr̄
ethera. Mali aūt de pte inferiori ſcꝫ ca/
liginoſa et intellige ꝙ angeli boni non
aſſumūt corpora de ſupiori pte aeris ni
ſi cōpatiue ſcꝫ reſpectu illius ptis: in q̄
parte mali angl'i aſſumūt. iſta dicta pa
tent p argumēta facta p pte vera.

Quinto querit̄. Utruꝫ

in corpe aſſumpto angl's exerceat opati
ones aie vegetatiue. Notandū ꝙ aia eſt
act⁹ corpis phiſici in potētia vitā hñtis
Corpus organicū eſt corpus hñs diuer
ſas i ſitu ptes et figuras ad diuerſa opa
vite deputatas. Rñſio. q. ſtat in ppōib⁹
¶ Prima ppō. Spūs angelic⁹ in corpe
aſſumpto nō hꝫ opationē aie vegetatiue
nec q̄ ad vim nutritiuā nec augmētati/
uam nec q̄tum ad vim generatiuā. Ex
quo ſequitur correlariuꝫ. Qꝛ demones
in aſſumpto corpore nō poſſunt genera/
re nec minorare nec augmentare. ¶ Se
cunda ppō. Spūs angelicus in corpo/
re aſſumpto habꝫ vel habere pōt aliqs
operationes multuꝫ conformes opibus
aie vegetatiue lꝫ non in toto ſint confor
mes ſed ſolū imperfecte vel ſemiplene. Pa
tent iſte ppōnes primo in actu cibatio/
nis. Nā in cibatione duo ſunt. Eſt cibi
ſumptio ꝛ conſumptio. ſcđo eſt ꝯuerſio
alimēti in alitū. vel et iſta conuerſio fit
virtute aie ꝛ fit ad reparandū id qđ cō/
ſumpſit calor naturalis q̄ continue con/
ſumit humidū radicale qđ reſtaurat̄ p
cibationē ſm ꝙ eſt in ea dupl'r. Angeli
aūt i corporib⁹ aſſumptis cibant̄ ſm id
qđ eſt primum in cibatione id eſt maſti/
care traijcere in ventrē: non tamē alunt
corpora ſic qđ illa nutritiua conuertan
tur in corpus ſuum ſed reſoluūt ipſum
cibum in alia corpora. Et iſtum modū
tangit auguſt. dicens ꝙ aliter abſorbet
aquā terra ſitiens ꝛ aliter radius calefa
ciens: quia terra abſorbet aquā ad ger/
minandū germinātia. patꝫ etiā de actu
gñationis. Pro quo aduertendū ꝙ de/
mones q̄ dicunt̄ ſpūs immūdi aſſumūt
corpora aliqñ in ſpē mulieris et ſuppo/
nūt ſe viris ad recipiendū ſemē ꝛ ipm ſe
men cuſtodiūt in naturali diſpoſitione
q̄tum ad tps ꝛ aſſumūt corp⁹ in ſpē et
ſupponūt ſe mulierib⁹ infundētes ſemē
in matricē. ¶ Nota ꝙ triplex ē digeſtio
Prima eſt in epate cui⁹ ſupfluū eſt vri/
na. Scđa fit in ſtomacho cui⁹ ſupfluū
eſt ſtercus. Tercia fit in corde cui⁹ ſup/
fluū eſt ſemen. Pono ppōnes. ¶ Prima
ppō. Licet demones nō poſſint pp'ie ge
nerare in corpib⁹ aſſumptis pñt tñ gña
re improprie indirecte miniſterial'r. pma
pars pꝫ qꝛ demones nō pñt ꝯuertere ali
cū in ſemine. ſcđa ps pbat̄: qꝛ hñ pñt re/
cipere ſemē ꝛ traſfundere. ¶ Scđa ppō
Demones in corporib⁹ aſſumptis ppter

ſubtilitatē ſuā hñt tantā ꝑtātē ſuā i cor pus ꝙ pñt miniſterialiter ꝛ applicatiue aliquā mulierē impgnare ſine violentia ſic ꝙ ↄciperet ipa tamen manēte ꝟgine. ¶ Tercia ꝑpō. Licet mulier poſſit ꝟtu/ te naturali ↄcipe fetū in vtero ꝛ remane re virgo tā corpe ꝙ̃ mente: tñ nō pōt pa rere naturaliter cū virginitate corpali. Et nota de conceptu ꝛ partu filij dei ꝙ fuit maximum miraculum.

Sexto querit. Utrum

exerceat angelus in corpe opationes po tētie ſenſitiue. Rñſio ſtat in ſeptē dictꝫ. ¶ Primū dictū eſt. Aña tā intellectiua ꝙ̃ ſenſitiua aialibꝫ ꝑfectis duplici vni/ one vnit corpi ſcꝫ vt motrix mobili ꝛ vti forma i formali ſiue vt ꝑfectio imperfecti bili. Et hꝫ patꝫ per phm in ſcdo de ania. Ania ſenſitiua eſt ꝑncipiū q̄ aiantia vi/ uunt ſentiūt: ꝛ ſunt aiantia ꝑfecta q̄ mo uent ſm locū. ¶ Scdm dictū. Quedam ſunt opationes q̄ ſequunt ipam aiam vt eſt motrix corpis: quedā inq̄tum eſt ꝑ/ fectio: q̄dā parti ſic ꝛ parti ſic: vt moue/ ri ꝓgreſſione: ponēdo vnā partē corpis añ aliā eſt opatio aie inq̄tuꝫ eſt motrix ſed ſentire ſiue audire ꝛc̄. ſunt opatiões ↄſequētes aiam inq̄tum eſt ꝑfectio cor poris: ridere aūt conſequit aiam inq̄tū eſt motrix ꝛ ꝑfectio corpis qꝛ motio ge/ narū ↄſequit aiam inq̄tum eſt motrix. ſed illud gaudiū ſiue cordis exhylaratō conſequit aiam inq̄tum eſt perfectio. ¶ Tercium dictū. Differēti mō exercet aia opationes in corpe q̄ conueniūt ei in q̄tum eſt motrix ꝛ alias inq̄tū eſt perfe ctio corpis: qꝛ exercet primas ꝑ corpus ſed non cū corpore: ſicut motus oim mē/ brorū exteriorū vt ſunt pedes man⁹ ꝛc̄. qꝛ corpus nō eſt cauſa ſed ania. Ex quo ſequitur correlariū. Q• ſi anima a cor/ pore ſuo eſſet ſepata: poſſet ipum moue re ꝛ ſepelire. Exercet aūt alias opatiões ꝛ per corp⁹ ꝛ cū corpe vt eſt videre qꝛ vi/ ſus eſt a corpore inſtruit ꝛ cauſat ab aia

cum corpore. ¶ Quartū dictū. Prime opationes q̄ competūt aie inq̄tū eſt mo trix: competūt anie vt eſt hoc aliqd ſcdē nature q̄ conſequunt ipam inq̄tū eſt ꝑfe ctio corpis competūt ipi vt eſt forma in formās actu corpus. ¶ Quintū dictum Quia angelus vnit corpi aſſumpto non vt ꝑfectio ſed vt motor naſe ideo ꝑmas opationes exercet plene in corpe: ſcdas minime. tercias q̄dāmō ſic et q̄dāmō ſic: vt oīs motus membrorū exterioꝝ et oēs alie opationes q̄ ↄſequunt aiam in/ q̄tum eſt motrix pñt exerceri ab angelo ſiue bono ſiue malo. Nullā aūt opatio/ nē ↄſequentē aiaꝫ inq̄tum ꝑficit corp⁹ vt forma: pñt exercere angeli in corpe vt eſt videre audire ꝛc̄. Correlariū. Aia ſe parata a corpore nō habet aliq̄s poten/ tias ſenſitiuas. Ex quo ſequit ꝙ demō in corpe aſſumpto non hꝫ potentiā ſenſi tiuā. patet qꝛ non informat ipm corp⁹. Scdm correlariū. Potētie ſenſitiue di/ ſtinguunt realiter ab aia. ¶ Sextū di/ ctum. Si vocentur opationes ſenſitiue ipemet actus exercēdi per organa. dicen dum eſt breuiter ꝙ angelus in corpe aſ/ ſumpto nō pōt exercere opa potētie ſen/ ſitiue: qꝛ tales opationes ſm phm ſūt to tius coniūcti ſiue cōpoſiti ex corpe ꝛ aia ¶ Septimū dictū. Si vocent aūt opera potētie ſenſitiue illa q̄ ſunt ab aia inq̄/ tum eſt motrix corpis angelus in corpe pōt illa exercere. Ex his ſequunt corre/ laria. Primū correlariū. Angl's i corpe aſſumpto pōt cāre oēm motū localē poſ ſibilē cāri ab agēte creato in corpe aſſū pto. Cum nō ſit minoris potentie circa corp⁹ aſſumptū ꝙ̃ aia circa corp⁹ ſuū et ipa pt cāre talē motū circa corp⁹ ſuū qꝛ ē adeq̄tū mobile ipi corpi. Pōt etiā oēs opationes ad laborē ꝑtinētes ſicꝫ illis q̄s facit aia in corpe ſuo ſicut eſt reſpira re: mouere palpebras oculoruꝫ ꝛc̄. Pōt etiā trudere trahere ꝛ ꝟberare et manu ad manuꝫ pugnare ꝛ ſic de alijs. niſi bō hēt tantā ꝑtātē ꝙ poſſet ei reſiſtere. per

ꝑ textū:q2 angl's in corpe pōt oēs opati ones exercere q̄ ſequunt̄ aīaꝫ in corpe in q̄ſtum motrix eſt corpis ꝛ tales opatio ones ſunt hmōi ꝫ. Nota ꝙ in corpe aſſū pto demones pñt aliquā ỽgīne corpal'r deflorare ꝛ violenter opprimere vi ꝛ vio lentiā cogēdo eā. pꝫ q2 oīa iſta ptinēt ad motū localē:ꝛ ipi pñt ſup q̄ſcūqꝫ motū locale. Itē pñt i corporibꝫ aſſūptis obſi dere ciuitatē vnā ꝛ machīas ꝛ luctari ꝛ oēs occidere ꝛ cito reedificare muros ꝛc̄. Nec exercēt p̄dicta illuſione vel imagi narie ſꝫ vere realr̄ ſine fictione ꝛ decepti one. q2 de⁹ in pmordio creatiōis angloꝝ dedit ipis angl'is oēm ptātem mouendi quā lꝫ creaturā corpalē ſm locū:ſm pla citū ſue voluntatis:ꝛ talis gr̄a ḡtiſdata remāſit in demonibꝫ. ꝛ in h̄ ꝯcordāt oēs doctores vt dicit mgr̄ Bruleſer. Et ad dit ꝙ forte minor demō q̄ ſit dānatus ſi de⁹ pmitteret poſſet mouere ipm celū ſi ue primū mobile ꝛ ꝑ ꝯñs circa iſta infe riora mutare ad libitū ſui. Faciunt aūt iſta nō ꝑ ſolā voluntatē:q2 dicere ꝙ an gelus ꝑ ſolū imperiū volūtatis moueat celū error ē: vt vult articul⁹ ꝑiſieñ. No ta de ſortilegis q2 demō pōt eas depor tare de loco ad locū realiter ꝛ veriſſime: ſepe tñ illudunt̄ circa talia. Propō. Tā ta breuiter eſt demonū fortitudo ꝙ pñt elemēta cōmouere:mare ꝯcitare:mōtes trāſferre de loco ad locum deſiccare her bas ꝛ h̄ deo ꝑmittēte. Et dicit Aug. iij. de trinitate ꝙ corpa obediūt q̄ ad loca lem motū demonibꝫ ad nutū. Et nota ꝙ gloſa q̄dā ſup illo paſſu ep'le pauli di cit quodā dolore agitat⁹ a demone pau lus vexabat̄ ꝛ eſt ſenſus verboꝝ: vide in textu Pōt cōmouere humores diuerſos in corpore ꝛ ſic cauſare diuerſas infirmi tates: ſic agitabat ſaulē pmi. Reg. xvi. Et dicit p̄dicta glo. ꝙ paulus torq̄bat̄ paſſione iliaca vel colica tanta a demo ne. Et niſi eſſent boni angeli qui nos cu ſtodiūt facerent nobis demones infini ta mala ſed ab ipis bonis ꝓhibent̄. Ideo debemus eos multum diligentiſſime in uocare et reuereri.

Septimo querit̄ Utrū demones habitare in humanis corpib⁹ poſſint. Notandū ꝙ reſolutio q̄ōnis ſtat in duab⁹ ꝓpōnibus. ¶ Prima ppō. De mones per naturā ſue ſubtilitatis ꝛ ſpi ritualitatis pñt q̄cunqꝫ corpora pene trare et in eis ſine aliquo impedimento ſiue obſtaculo ſubſiſtere id ē exiſtere hec ꝓpoſitio patet ex textu euangelij quo te ſte nouim⁹ xp̄m multos curaſſe obſeſſos a demonibus. Hec etiam propoſitio eſt Aug⁹. de diuinatione demonum. In uadent inq̄t demones miris et inuiſibi libus modis per corūꝫ ſubtilitatem ho minum corpora non ſenſum penetran do ergo ꝛ ibi quieſcere.

¶ Sc̄da ꝓpō. Demones ratione ſue po teſtatis poſſunt corpora in quibus ſunt cōmouere ꝛ conturbare hoc patet ꝑ ex perientiam ꝛ per ſacrum euangelium.

¶ Correlarium. Demones quādo per mittuntur in corpus introire dicuntur ipm obſidere. Permittit aūt deus ſiue ad ſue glorie oſtenſionē cū expellunt̄ de mones per miraculū: aliquādo ad pec cati punitionē ſiue ad peccantis corre ctionem ſiue ad eruditionem noſtram. Sed ex qua iſtarum cauſarū determi nate permittit: latet hoc humanā indu ſtriam propter hoc ꝙ occulta ſunt dei iu dicia hoc tamen planum eſt ꝙ non in iuſta. Que non debem⁹ inueſtigare niſi velimus errare. Nunq̄ꝫ autem talia per mittit ſine cauſa rationabili.

Octauo querit̄. Utrū demones poſſint illabi aīab⁹. Notādū ꝙ q̄druplex eſt illapſus dei ſcꝫ diuine eſ ſentie. ¶ Primus illapſus generalis eſt quedā in exñtia actualis ipius eſſentie diuine q̄ eſt pñs intime cuilibet creatu re ipaꝫ manuducēdo ꝛ ꝯſeruādo in eſſe

qd̄ eſt intime ſibi in ea operari ⁊ hic illa pſus eſt cōis oib⁹ creaturis. ¶ Scd̄s illapſus dr̄ ſpālis: eſt qdā īnexn̄tia actualis diuine eſſentie q̄ eſt intime pn̄s creature rōnali p grām ⁊ charitatē ipā; gratificādo ⁊ acceptādo ⁊ ſpālit̄ viuificādo ⁊ eſt ppri⁹ illapſus creature rōnali ⁊ iuſte p charitatē. ¶ Tercius illapſus ſpālior eſt quedā actualis diuine eēntie inexiſtētia q̄ eſt pn̄s intime creature rōnali vt obiectū btificū ipam actu btificās ⁊ glorificās ⁊ dr̄ illapſus gl'ie. Scd̄s aūt illapſus grē: ⁊ prim⁹ dr̄ illapſus entitatiu⁹. ¶ Quartus illapſus ſpāliſſim⁹ eſt qdā inexn̄tia actualis diuine eēntie ſm quā ē itime pn̄s alicui creature rōnali eā ſibi vniēdo vnione hypoſtatica ⁊ pſonali et hic illapſus eſt ſolū in xp̄o. Rn̄ſio. Dicendū q̄ illabi alicui aliqd importat q̄ illud ſit intimū ſibi et q̄ intime opet̄ in eo: ita q̄ ſūt ibi duo. Vnū qd̄ ſit intime pn̄s. Scd̄m qd̄ intime opet̄ in eo. Cū āt nihil ſit reſpectu aīe intellectiue q̄ ſit intime pn̄s: ⁊ q̄ itime opet̄ in ea niſi ſolus de⁹. Hinc eſt q̄ ſolus pn̄s ſpūs diuin⁹ illabit̄ aīe intellectuali. Ex q̄ ſequit̄ q̄ demones nō pn̄t illabi aīe intellectiue. Illud vō qd̄ eſt intimum in aīa eſt ſupremū qd̄ eſt ſm mgr̄m nr̄m natura intellectualis q̄ eſt de q̄ntitate anie rōnalis co eā aīa eſt capax dei q̄ eſt natura intellectualis qd̄ eſt eē ad imaginē dei ⁊c̄.

Nono querit̄ Vtrū demon poſſit ſenſus illudere.

Dicendū q̄ ad q̄ōnē q̄ abſq̄ dubio demones pn̄t illudere multipl'r ſenſus humanos tā ex pte organi q̄ medij q̄ ex parte obiecti: vt p̄z per experientiā. Aduertendū tn̄ q̄ qd̄ apud theologos non eſt multum dubia: ſed modus illudendi eſt difficilis. Ideo reſolutio q̄ōis ſtat in ɔcluſionib⁹. ¶ Prima ɔ̄cluſio. Demon qn̄ ludificat ſenſus nr̄os dico q̄ illudit ſup̄ naturā ⁊ hoc trib⁹ modis. Primo mō a ſupiori influendo. Scd̄o ab intrinſeco mouendo fantaſiā. Tercio ab exteriori ſpēs pn̄tādo ſiue obijciēdo. Demon aūt ſcit optime naturā ſpecularē ⁊ ſcit cōdenſare aerem vt recipiat ſpēs ſpeculares ⁊ ſic ſenſus iudicat ſpēs ſibi pn̄tatas tanq̄ res: iſte modus videt̄ ſatis pbabilis. S; mirū eſt q̄ demon faceret tam magnū. Etiam mirū eſt q̄ videndo ſpeciē in ſpeculo non rē. Nā videm⁹ in ſpeculo rē inſeparabiliter ɔiunctā ſpeculo: iō eſt ali⁹ mod⁹ dicendi de mō ludificādi. Et ſta i ſcd̄a ɔcluſione. ¶ Scd̄a cōcluſio. Demones pn̄t ludificare ſenſus nr̄os in gn̄ali trib⁹ modis. Primo mō oſtēdendo aliqd eſſe pn̄s qd̄ non eſt pn̄s. Scd̄o mō pn̄tando rem aliter eſſe q̄ ſit. Tercio mō abſcondendo illud qd̄ eſt pn̄s. ¶ Correlarium. Q; primū modū illudēdi facit ſpecies offerendo. Scd̄m facit ſenſum diuariando. Tercium modū facit impedimētum pſtando p; declaratio in textu.

Decimo querit̄. Vtrū demon poſſit cogitatōes immittere.

Notandū q̄ immiſſio eſt actus p̄m⁹ pducti uus alicui⁹ actus ſcd̄i in aliq̄ qd̄ eſt intimū alicui. Reſolutio q̄ōnis ſtat in propoſitione. ¶ Prima. Suppoſitio eſt immiſſio ⁊ dicit actū cui⁹ effectus terminatur in eo quod intus eſt. Diſtinctio immittere capitur dupl'r. Vno mō pprie ⁊ ſpāliter ⁊ eſt alicui⁹ cāe pncipal' ⁊ pncipalit̄ efficiētis illū actū q̄ imittit̄. Alio mō large et cōiter et eſt alicui⁹ ipellētis vel excitātis ad actū q̄ immittit̄ int⁹ l; nō cauſantis. Sequunt̄ dicta. ¶ Primū dictū. Solus de⁹ pōt immittere ppe cogitatōes in aīa; vel intellectiue ſiue i intellectū ſc; p̄mo mō capiēdo immiſſionē. ¶ Scd̄m dictū. Demones nō pn̄t h̄ mō immittere cogitationes intellectui nr̄o l; poſſint large ⁊ cōiter p modū excitantis ⁊ ipellētis. Pria ps p; q: ſolus deus h̄ pōt. Scd̄a ps p; q: pōt ſuggerere ⁊ offerre obiecta intellectui p motionē fantaſmatū vel alio mō. Suggeſtio diabo-

lica nihil aliud eſt ꝙ̄ praue cogitatōnis in miſſio loquēdo de immiſſione large di/cta. Si queraf. Utruꝫ neceſſario poſſit nos cōpellere ad hoc ꝙ recipiamꝰ obla/tum. R̄n̄ſio bonauēture ꝙ non pn̄t face re quo facto neceſſario cogitemꝰ malum niſi in caſu videlicet cū cogitatio aīe nō ē circa vtilia occupata tūc eīn euagaf ꝛ eſt ocioſa: pōt ei diabolꝰ offerre imagina tionē turpē ꝛ vanā ꝛ ideo volenti malas cogitatōnes effugere ſollicite ꝛ diligenf cauēdum ē ne contingat aliq̄n animum a bonis ꝛ ab vtilibꝫ cogitationibus re/uocari. Hoc tamen facile eſt ei qui ſolli/citus ē in bonis animū exercere cui mul to facilīꝰ eſt ꝛ delectabiliꝰ in bonis cogi/tationibꝫ verſari: ꝙ̄ ſit in fedis ꝛ turpi/bus carnalibꝫ ꝛ ſic de aliis.

Querif vndecio. Utrū

demones poſſint malas affectōes incēde re. Notandū ꝙ incēdere nihil aliud ē ꝙ̄ igni pabulū miſtrare vel applicādo cō/buſtibile igni vel ignē ꝯbuſtibili. Reſo lutio. Ignis ſpūalis eſt cōcupīa ſiue li/bido pūerſa: pabulū aūt huiꝰ ignis ſūt affectiones carnales ꝛ frene et delectati/ones fede ꝛ ita incendere in ſpiritualibꝰ nō tm̄ accipif reſpectu affectionū immo etiā cogitationū: ꝛ reſpectu vtrarūꝙ nō dicit actū ſicut pn̄cipalr agentis ſꝫ ſolū ſicut excitātis ꝛ ſubmiſtrantis. Qui igi tur diabolꝰ pt nos ad malas cogitatōes ꝛ affectōes excitare licet nō poſſit eas in nobis ſua ptāte efficere. Ido ꝓprie ꝛ re/cte a ſctis doctoribꝫ ſacre ſcpture incen/ſorꝰ dr̄. Nota diabolꝰ ē cocꝰ ſm illō O ſee vij. Oēs adulterātes ſicut clibanꝰ ſuc/cenſus a coquēte. in gloſa. Clibanꝰ ē pec cator: coquus diabolꝰ. Incēdere ſpūalr eſt miſtrare malas affectōnes vel intelle ctiones q̄ inclināt ad flāmā libidinis. er/go nō eſt immiſſor ꝛc.

Queritur duodecimo.

Utrū poſſint ſcrutari ſecreta ꝯſcie nr̄e. Notandū ꝙ duplex ē ſecretū ſꝫ ſpecula/tiuū qđ eſt q̄libet veritas pfundiſſima ꝛ altiſſima q̄ nō pt cognoſci naturalr ab intellectu viatoris ſed ſolū p reuelatōeꝫ ſicut theologica ꝟitas ē ſecretū vt i iſta ꝓpoſitōe. Filiꝰ in diuinis generaf a pr̄e. De iſtis dr̄ beatꝰ apl's cui reuelata ſunt ſecreta celeſtia. Sunt etiā archana ꝟba q̄ audiuit paulꝰ in tercio celo. Aliud eſt incōplexū agibile ꝛ practicū. Nihil aliđ eſt ꝙ̄ qđlibet occultū qđ nō pt probari i iudicio ſiue foro publico p teſtimoniū duoꝝ vel triū. Et hoc ē duplex q2 q̄dđā eſt opus exteriꝰ qđ eſt tn̄ pūatū vel occul tum. Aliud ē opus interiꝰ q̄les ſunt co/gitationes ꝛ volūtates ꝯſcie nr̄e. Et de iſto eſt qō. Ido addidit cōſcie nr̄e: q̄a de ſecreto nō dubiū. ¶ Poſſet hic q̄ri vtrū ſubditꝰ ad pceptū ſui plati teneaf reue/lare ſecretuꝫ ſue fidei cōmiſſum. R̄n̄def p diſtinctionē. Diſtinctio eſt. Aliq̄d pōt cōmitti duobus modis. Uno mō ſub ſi gillo ꝯfeſſionis. Alio mō ſub ſecreto fi/dei vl' ſigillo ſecreti. Et dicit ſcotꝰ ꝙ nō ſolū obligor celare qn̄ accipio ſub ſigil/lo ſecreti ſꝫ etiā qn̄ ex mō loquēdi poſſuꝫ aduertere: ꝙ nō diceret niſi celaturū me crederet. ¶ Scđa diſtinctio. Duplicia ſunt ſecreta: q̄dā nō pn̄t celari ſine pctō vt ſi mihi diceref ſub ſecreto ꝙ aliquis vellet interficere ſociū ſuū vel cōburere domū. Alia pn̄t celari ſine pctō vt oia ſe crata q̄ nō vergūt in detrimētū alicuius ¶ Prima ꝓpō. Secreta q̄ nō pn̄t celari ſine pctō cōmiſſa fidei alicuꝰ nō debent reuelari etiā ad pceptū plati. Hec ꝓpo/ſitio eſt Roberti hollzot. Et probaf q̄a illa q̄ ſunt de lege nature ſeruāda nō de/bent reuelari etiā ad pceptū alicuiꝰ pre/lati ſed celare ſecretū ꝛ vitare fraudē eſt de lege nature. g̃ ꝛc. ¶ Scđa ꝓpō. Nul lus platus ꝙ̄cūꝙ magnꝰ etiā ſummꝰ pontifex pōt aliquid pcipere ꝯ͂ ius natu rale patet. minor lex nō pōt i maiorē ſed lex nature maior eſt lege cuiuſcunꝙ pſo ne. g̃ ꝛc. ¶ Tercia ꝓpō. Secreta nō pn̄t

celari ſine peccato debent reuelari p̄rela
to p̄cipienti:ſed q̄d ſi habuero ſub ſigil/
lo cōfeſſionis. R̄ndeo ꝙ nullo mō debēt
dici etiā pro morte p̄ferenda. Ubi nota
ꝙ q̄ habent̄ ſub ſigillo cōfeſſionis nullo
mō debent reuelari nec verbo nec nutu
nec ſigno nec aliq̄ alio modo. ¶ Quarta
ppō. Oīa p̄cepta et iuramēta q̄ exigunt̄
in publico debēt interp̄tari ſeruato ordi
ne iuris. Jā nō eſt ordo iuris vt id qđ ē
occultū publicet̄. ¶ Quinta ppō. Reue
lans ſecreta ſue fidei ꝯmiſſa peccat mor
talit̄ ꝛ incurrit crimē proditōis loq̄ndo
de ſecreto qđ pōt celari licite. ¶ Sexta
ppō. Nullus p̄latus pōt habere p̄ceptū
ſup̄ ſecreta ꝯſcie vel ſup̄ actib; nr̄is ſecre
tis exteriorib; oīno occultis q̄ nō poſſūt
probari p̄ teſtimoniū ꝛ ideo non debent
p̄lati indignari ſi ipſis in his non obedit̄
Reſolutio q̄ōnis ſtat in ſeq̄ntib; ppoſi/
tionib;. ¶ Prima ppō. Sicut de⁹ dedit
voluntati creature rōnali dominiū ſiue
arbitrium cui nulla potentia p̄ſidet niſi
diuina ſic ei⁹ cognitōne dedit ꝯſcie ſecre
tum cui⁹ ſecreta ꝛ profunda nō penetrat
niſi diuina ſapia. ¶ Scđa ppō. Et iđo
dico ꝙ nulla creatura nec angelica nec
humana pōt ꝯſcie hūane noſcere ſecreta
niſi p̄ ſigna:ꝛ cōiecturas vel niſi nouerit
de reuelatōe aut hoīs denūciatione ſiue
detectione. Hoc intelligit̄ de ſecretis cō/
ſcientie alteri⁹ a ſua: q꞉ bene cognoſcere
poſſū cogitationes meas euidēter. Hoc
p꞉ p̄ illud .iij. Reg. viij. Tu noſti corda
filioꝝ hoīm. Et Jeremie. xvij. Eſto dn̄s
ſcrutās corda ꝛ renes. i. affectiones. Et
p̄me Coꝝ. ij. Nemo ſcit q̄ ſunt hoīs niſi
ſpūs hoīs qui eſt in illo. ¶ Tercia ppō.
q̄n pauca ſunt ita ſecreta q̄n p̄dcant in
op̄a exteriora vel appareāt in exteriori
apparētia faciei vel p̄ ſigna cordis qđ di
uerſimode mouetur ſm̄ diuerſitatē affe
ctionū. Hinc eſt ꝙ multe cogitationes ꝛ
affectiones nr̄e dep̄hendi p̄nt a malignis
ſpiritib; niſi arceant̄ v̄tute dei. Correla
rium. Jſta cognitio q̄ demones cogno/
ſcunt ſecreta ꝯſcie nr̄e eſt cognitio conie/
cture p̄ciſe ꝛ nō certe ſciētie. Et ſi dicas
diabolus in die iudicij de ſecretis ꝯſcia
rū ſciet. Dicendū ꝙ nō ſolū ipſe demon
ſed etiā coꝛ noſtrū. Ūn̄de ꝛ ſi de exterio/
ribus ꝛ viſibilib; accuſari poſſim⁹ a dia
bolo de ſecretis ꝛ occultis nō: neutra tn̄
īpunita relinquent̄ q꞉ non deerit accuſa
tor. Et nota ꝙ diabol⁹ in die iudicij nō
erit teſtis ſ꞉ ſola ꝯſcia: tn̄ accuſabit nos
de operibus exterioribus.

CIrca nonam di/
ſtinctionem queritur p̄mo.
Utrū angeli diuerſoꝝ ordi
num ſint diuerſarū ſpecieꝝ
p̄ naturā. Notandū ꝙ ordo angelic⁹ eſt
multitudo celeſtiū ſpirituū q̄ ſe in aliq̄
munere gr̄e int̄ ſe ſimilant̄ ſicut ī donoꝝ
naturaliū p̄ticipatōe. Hec deſcp̄tio cōti
net p̄mo fundamētū ordinis. ſcđo perfe
ctionē ordinis. ꝛ tercio diſpōnē mediā.
Primū ē natura. Scđm ē gr̄a. Terciū
eſt donū naturale. Ex his ſeq̄tur ꝙ ī de/
monib; nō eſt ordo ppꝛiiſſime loquendo
quia demones nō habent gratiā q̄ eſt cō
plementū ordinis. ¶ Triplex eſt ierar/
chia āgeloꝝ ſc꞉ celeſtis. ſup̄celeſtis. ſub/
celeſtis. ¶ Jerarchia ſm̄ dioniſiū eſt di/
uina pulchritudo vt ſimpla: vt optima:
vt cōſūmatiua vel ꝯſūmata. p̄dicta diffi
nitio cōpetit ierarchie increate. in q̄ ſunt
q̄tuor inueniēda. ¶ Primū ē ſumma vni
tas eſſentie in trinitate p̄ſonarū: eſt tri/
nitas p̄fecta p̄ſonarū cū ſumma vnitate
eſſentie. ¶ Scđm ē ꝙ ſumma vnitas nō
p̄iudicat p̄fecte trinitati. ¶ Terciū ē ꝙ
nec trinitas perſonarū p̄iudicat vnitati
ſumme: quia em̄ ibi eſt vnitas ꝛ plurali/
tas ſed nō reſpectu eiuſdem quia eſt vni
tas ſumma eſſentie ꝛ p̄fecta trinitas per
ſonarum. ¶ Quartū eſt ꝙ vnitas eſſen/
tie facit ad perfectionē trinitatis ꝛ trini
tas ad perfectionē vnitatis. Ex hoc em̄
ꝙ eſſentia diuina eſt p̄fectiſſima ꝛ infini/
ta: eſt cōmunicabilis trib; p̄ſonis reali/

ter diſtinctis: qd nõ eſt in creaturis. Je-
rarchia angelica diffinit. Eſt diuin⁹ or-
do: ſcia. ⁊ actio dei ſic forme ꝙtũ poſſi-
bile eſt ſimilans ⁊ ad inditas ei diuinit⁹
illuminationes ꝓportionabiliter in dei
ſimulitudinẽ aſcendẽs. ¶ Notandum ꝙ
creatura rõnalis egreditur a deo ſub ra
tiõe imagĩs ⁊ ſimilitudinis. Et nota ꝙ
imago reſpicit ꝓprie naturalia: ſimilitu
do autẽ gratuita. ſcꝫ gratiaꝫ gratũfaci-
entem cũ ceteris habitib⁹ infuſis ⁊ hec ſi
militudo eſt hic imperfecta. Jn ꝓma au
tem eſt ꝑfecta diuin⁹ ordo .i. diuina po-
teſtas que repñſentat priorem. ſcientia re
ꝑſentat filiũ. actio repñſentat ſpiritũſan-
ctum. Ex his elicitur vna diffinitio ma
giſtralis que eſt Jerarchia eſt rerum ſa
crarum ⁊ rõnabiliuꝫ ordinata poteſtas
in ſubditis debitum retinens principa-
tum. Et hec diffinitio eſt cõmunis ange
lice ⁊ humane ierarchie. ſequitur ergo ꝙ
in brutis et demonib⁹ non eſt ierarchia:
quia nõ ſunt res ſacre: nec in latronibus
⁊ malis hominib⁹ qui habent principem
tyrannidẽ. De ierarchia angeloꝝ vt ſu-
pra diſtinctõe ſexta. ¶ Reſolutio queſti-
onis ſtat in iſta opinione cum duab⁹ pro
poſitionib⁹. ¶ Prima ꝓpoſitio. Poſſibi-
le eſt de facto ⁊ ita eſt ꝙ ſunt plures ange
li ſolo numero differentes. ¶ Secunda
ꝓpoſitio. Poſſibile eſt de facto ⁊ ita ẽ ꝙ
aliqui angeli diſtinguunt ab alijs angelis
ſpecie. ¶ Correlariũ contra ſanctũ Bo
nauenturã. Non oẽs angeli ſunt eiuſdeꝫ
ſpeciei. Sed dices quot erũt ſpecies an-
gelorum. Dico ꝙ ad minus nouem ſpe-
cies ⁊ veriſimiliter dicendũ ꝙ etiã in eo
dem ordine quidã diſtinguũt ſpecie ab
alijs eiuſdẽ ordinis: ſed quot ſunt Jlle
nouit qui creauit. Opinio ſancti thome
ponit ꝙ quilibet angelus differt ſpecie
ab alio.

Querit̃ ſecundo. Utrũ

ꝓncipalis cauſa diſtinctõis ordinũ ſit a
natura vel grã. Reſpondeo ꝙ ꝓncipalis
diſtinctio ordinum angeloꝝ prouenit a
gratia tanꝙ a cauſa cõpletiua ⁊ nõ a na
tura. angelica patet ꝑ diffinitionẽ ordi-
nis ſuperius poſitã vbi tria ponunt ſcꝫ
natura tanꝙ fundamentũ. grã tanꝙ cõ
plemẽtũ. dona naturalia tanꝙ quoddã
diſpoſitiuũ ad ꝑfectiones ordinis. Sic
apparet manifeſte ex coꝝ officio ⁊ actio-
ne ⁊ noiatione ipſoꝝ ordinũ int̃ quos ꝓ-
cipuus eſt ordo ſeraphin qui denoiatur
ab ardore dilectionis que nõ eſt in ange
lis cõſummata ⁊ ꝑfecta niſi per gratiã.
Jtẽ throni vt dicit Gregorius dicunt ꝙ
tanta diuinitate replent̃ vt in eis ſedeat
deus. Si ergo deus nõ dr̃ ſedere nec in-
habitare niſi ꝑ gratiã gratũ facientẽ. er-
go thronoꝝ ordo nõ niſi a grã. ergo pari
rõne videtur de alijs. Jtẽ deus nõ ꝑfert
hominẽ homini ꝓpter naturalia ſed ꝓpẽ
merita. ergo ſi diſtictio ordinũ ẽ ſm di-
uinam acceptatõnẽ nõ eſt ſm naturalia
ſed ſm gratuita.

Quertur tercio. Utrũ

ſm maiorẽ capacitatem naturalium de
tur a deo maiora dona gratuita. Notan
dum ꝙ dona g̃tuita ſunt duplicia. que-
dam ſunt grẽ gratiſdate ⁊ hec nõ diſtin-
guũtur ab ipſis naturalib⁹ accidẽtalib⁹.
Alia ſunt gratum facientia ſicut eſt ſola
gratia ⁊ charitas que nos facit deo gra
tos ⁊ acceptos: queſtio eſt de grã gratũ-
faciente. Rñdeo ꝙ maiorem gratiã dari
ſm maiorẽ capacitatẽ naturaliuꝫ poteſt
intelligi tripliciter. ¶ Uno mõ vt li ſm
dicat efficaciam cauſalitatis: ⁊ eſt ſenſus
maior capacitas donoꝝ naturalium eſt
cauſa gratie. ¶ Secũdo modo vt dicat
diſpoſitionẽ congruitatis ad gratiam ⁊
eſt ſenſus. maior capacitas donoꝝ natu-
ralium eſt quedã diſpoſitio de congruo
ad maiorem gratiam. ¶ Tercio modo
vt ly ſm dicat diſpoſitionẽ neceſſitatis:
et eſt ſenſus. maior capacitas naturaliũ
eſt quedam diſtinctio neceſſitans ad ma
iorem gratiam.

¶ Prima ppoſitio. Quia aũt dona naturalia non ſunt cã grẽ. Jdo maioꝛ grã nõ daf ẞm capacitatẽ donoꝝ naturaliũ. ¶ Scda ppoſitio. Quia ꝓ aliquo mõ diſponũt ad gratiã de cõgruo ſcʒ inde ẽ ꝙ maioꝛ grã daf ẞm maioꝛitatẽ bonoꝛũ naturaliũ vbi nõ ẽ obſtaculũ: ſed qs diſponit ſe ad gtiã ẞm illa dona. ¶ Tercia ppõ. Qꝛia em̃ bona naturalia ſunt q̃dã diſpoſitões ad grãm grãfacientẽ: ⁊ ipis deꝰ nos monet q̃tũ in ſe ẽ ad pparandũ nos ad maioꝛẽ grãm ⁊ q̃to maioꝛ fuerit pparatio tanto maioꝛẽ grãm dabit dñs ¶ Quarta ppõ. Quia ꝓ ipſa bona naturalia nõ de cõdigno neceſſitãt ſimpl'r ad graʒ hic ẽ ꝙ nõ ẽ neceſſario ꝙ maioꝛ grã def ẞm maioꝛitatẽ donoꝝ naturaliũ Reſolu'o. q. ſtat i ppõibꝫ. ¶ Pꝛia ppõ Eſt ꝙ grã diuina ſeu charitas nõ daf hoibꝫ nec angelis ẞm maioꝛa dona naturalia. ¶ Scda ppõ. Sic eſt de facto ꝙ angeli habẽtes melioꝛa naturalia habuerũt et receperunt melioꝛẽ ⁊ maioꝛẽ gratiã. Et cauſa fuit qꝛ ẞm oẽm ꝟtutẽ ⁊ conatũ naturaliũ conuerſe ſunt ad deum.

Querif quarto de oꝛdi

num noĩatione. Rñdeo ꝙ angeli pñt nominari p ea q̃ ſũt eis pure naturalia. Secundo p ea que ſunt eis pure gratuita. Tercio p ea naturalia que poſſunt eſſe gratuita. vide textum.

Querif quinto. Vtruʒ

ad ſingulos oꝛdines angeloꝝ fiat aſſum ptio ſaluandoꝝ. Reſolutio. q. tota ſtat. ¶ Pꝛia ppõ Ad pfectõʒ oꝛdis duo ↄcurrũt. ſ. nã ⁊ grã. Natura tãq̃ fundamẽtũ ⁊ diſpoſitio. grã ꝓ tãq̃ cõplemẽtũ ⁊ ↄſummatio ptʒ ex diffinitõe angeloꝝ qñ dicif. Oꝛdo angelicꝰ eſt multitudo celeſtiuʒ ſpirituũ: ibi tangif natura q̃ inter ſe aliquo mõ munere grẽ ſimulanf hic eſt cõplementũ ſicut naturaliũ donoꝝ. Et hec eſt pma diſtinctio int' ſe. Coꝛrelariũ. Jn demonibꝫ ⁊ ꝑuis hoibꝰ non eſt oꝛdo pꝑe loquẽdo. ¶ Scda ppõ. Sicut autẽ aliqd dicif eſſe ẞm quid tale qñ eſt in ſola diſpoſitione. Sic dr̃ ſimpl'r tale qñ ẽ in ſua pfectione vt pʒ de illo q̃ eſt altera tus aliq̃liter vel aliq̃ mõ infirmꝰ vtpote habẽs febꝛes. ¶ Tercia ppõ. Cũ demones ⁊ angeli cõueniãt in naturalibꝫ dicũtur aliqñ demones fuiſſe de diuerſ oꝛdinibꝫ angeloꝝ q̃uis nunq̃ plene fuerint in aliquo oꝛdine. vnde hoc intelligif ẞm qd ⁊ nõ ſimpl'r. Vñ qñ dr̃ ꝙ demones ceciderũt de q̃libet oꝛdine intelligif ꝙ erãt diſpoſiti ẞm naturalia ad illos oꝛdines de q̃bꝫ ruiſſe dicunf. Jdeo ſeq̃tur q̃licet demones fuerint de oꝛdinibꝫ angeloꝛuʒ ẞm qd nũq̃ tñ fuerũt ſimpl'r ¶ Quarta ppõ. Quia hoĩes pñt ad eminẽtiã grẽ ⁊ glĩe in q̃ ſunt angeli eleuari. Jnde eſt ꝙ ex hoibꝫ ⁊ angelis idẽ oꝛdo pót cõſtitui. pma ps patet ex gloſa ſup illud pſ. Cõſtitues eos pncipes ſup oẽm terrã. Elegit pauperes vt exaltaret ad oꝛdines angeloꝝ celi: q̃uis nõ cõueniant in natura tamen aſſimilanf in gratia.

Querif ſexto. Vtrum

pꝛelatio q̃ eſt in oꝛdine reſpectu oꝛdinis cuiuſcuq̃ poſt iudiciũ. ¶ Rñdeo. Dicendum ꝙ ad rationem pfecte plationis debent cõcurrere in plato iſta tria. ſcʒ ꝙ excedat. ꝙ influat. ꝙ imperet reſpectu ſubditoꝝ: quia ſunt in ſtatu pfectionis exercẽde: debent em̃ purgare: illuminare ⁊ perficere. Hoc mõ eſt nunc in platione que attendif inter oꝛdinẽ ⁊ oꝛdinem in ierarchijs angelicis ⁊ etiã ierarchia eccleſiaſtica. Jn angelis em̃ qui oꝛdini pfertur excedit in naturalibꝫ ⁊ gratuitis ⁊ quodãmodo influit purgando illuminãdo et pficiendo ⁊ etiã miniſteria cõplenda iniungit. Cum ergo querif. Vtrũ ceſſet platio oꝛdinis ad oꝛdinẽ. Dicendũ ꝙ ſi intelligatur de platione q̃tũ ad primã conditionẽ ſcʒ ratione exceſſus non euacu abif ſed remanebit: qꝛ oꝛdo oꝛdinẽ excedit tã in ĝtuitʒ q̃ i naturalibꝫ. ita pꝰ

iudiciũ ſicut ⁊ nũc. Si autẽ intelligitur ratione duorũ ſequentiũ ceſſabit et euacuabitur q² illuminatio quã debet recipere angelus ab angelo et imperiũ ſi qđ eſt ibi attendit̄ ꝑ cõparationẽ ad nos q̄bus miniſtrãt nõ ꝑ cõparationẽ ad deũ in quo deſcunt et btitudinis cõpletione ꝑfecte illuminant̄. vñ ꝓme Co². xv. Cũ euacuauerit oẽm ꝓncipatũ et ꝑtãtem et ꝟtutẽ. ergo in die iudicij ꝓncipat⁹ ⁊ poteſtas enacuabuntur.

Querit̄ ſeptimo. Utrũ

ſit ſtat⁹ in nouenario. An protendat̄ numerus vſq ad denarium ¶ Nota ꝙ iſta q̄ſtio nõ intelligit̄ ꝑciſe de angelis ſed de hoib². Utrũ ſcꝫ hoies faciant decimũ ordinẽ. Rñdeo. Dicendũ ꝙ ad qõnẽ non ſunt rõnes niſi cõgruitatis nec auctoritates ꝑciſe. Jđo eſt triplex opinio. Prima dicit ꝙ in paradiſo nõ erit ordo denari⁹ ſed ſolũ nouenari⁹ quia ad oẽs ordines angelo² aſſument̄ oẽs hoies. et ſic cõpetit vt ſit ibi expꝛſſa figuratio ad ſup mũdanam ierarchiã q̄ in trinitate conſiſtit Et ſi obicitur de btã ꝟgine. Dicendũ ꝙ ſit priuilegiũ. ⁊ iſta opinio videt̄ probabilior. Eſt igit̄ tercia poſitio. Adhuc ꝙ ſup nouẽ ordines addet̄ ordo decim⁹ ibi ſupra dicit additionẽ ⁊ capit̄ impropꝛie qñ aũt capit̄ propꝛie dicit excellentiam.

Querit̄ octauo. Utrũ

in angelis ordo cõpatiatur ſecũ equalitatem. Reſolutio qõnis ſtat in ſequentibus ꝓpoſitionib². ¶ Prima ꝓpõ eſt. Sicut in ſupma ierarchia ꝓpter ſummã ꝑfectionẽ reperitur pulchꝛitudo ex ꝑfectiſſima equalitate et ſimilitudine partium. Sic in angelica ierarchia reperitur pulcritudo ꝑfecta in gñe et quadã ĝdatiõe diſpariũ. ¶ Scđa ꝓpõ. Duplex ẽ pulcritudo q̄dã eſt ꝑfecta ſimpl̄r q̄ conſiſtit in ſumma vnitate ⁊ ſumma equalitate parium ⁊ hec ſolũ eſt in deo: nõ eſt autẽ tal̄ pulchꝛitudo in creaturis quia nõ poteſt inueniri ſumma vnitas. Alia ẽ pulchꝛitudo in genere ꝑfecta q̄ conſiſtit in quadam cõgruenti gradatione diſpariũ vt vult Aug⁹. de vera religione. Unde aduertendũ ꝙ ſumma pulchꝛitudo nõ põt eſſe in aliqua creatura. Jdeo opoꝛtet ꝙ ſit in multis quarũ quelibet hꝫ quendã ĝdũ ꝑfectõis. Sicut in paradiſo intelligimus ꝙ vn⁹ eſt ordo aplo². alter martyrũ. alter confeſſo². alter ꝟginũ ⁊ ſic de alijs. ⁊ tamẽ in his ordinib² eſt gradatio quedã. Nec poteſt inueniri omnimoda equalitas cũ de quolibet ſctõ poſſit dici Non eſt inuent⁹ ſimilis illi ſic ſuo modo intelligendũ eſt in ſpiritibus angelicis. ¶ Tercia ꝓpõ. Eſt reſpõſiua ⁊ eſt ꝙ in quolibet ordine angelo² ẽ ponenda quedam gradatio ⁊ exceſſus licet nõ ſit tantus quãtus reꝑitur in angelis diuerſo² ordinũ. Rñdeo ergo ad qõnẽ negatiue ꝙ ordo in angelis non cõpatitur ſecum inequalitate ⁊ hoc vult mgr̄ in lr̄a.

Querit̄ nono. Utrum

alijs ſubſtãtijs rõnalib² q̄ꝫ angelis competat ꝑ ordines diſtingui. ¶ Notanduꝫ ꝙ quadruplex eſt ſb̄a rõnalis quedã eſt increata vt deus. Alia angelica que continet mediũ inter deũ ⁊ hominẽ. Tercia eſt hõ. Quarta eſt aĩa intellectiua que ẽ incõpleta: quia oĩs pars eſt incõpleta reſpectu ſui toti. De trib² vltimis eſt qõ non de prima q̄ eſt deus. Reſolutio ſtat in trib² cõcluſionib². ¶ Prima cõcluſio. Q² in ſolis angelis ꝓpꝛie ⁊ ꝑfecte ponit̄ diſtinctio ordinũ. Nã ad ꝑfectã rõnẽ ordinis cõcurrit ꝑcellentia naturalium et gratuito² ſibĩnuicẽ correſpondentium ſed iſta duo ſolũ ſunt in angelis ergo ⁊c̃. ¶ Scđa ꝯcluſio. Jn hoib² aũt ſm̄ ſtatũ ꝑñtẽ non eſt ꝓpꝛie ordinũ diſtinctio ſm̄ gratuita. Licet aliq̄ mõ ſit ſm̄ auctoritates ⁊ officia ⁊ ſtatus profeſſionũ in eccleſia. Jn hominib² eñ ⁊ ſi ſit reperire p̄cellentiã in naturalib² ⁊ etiam in gratuitis tñ hec duo vtplurimũ ſibi nõ correſpon

dent ꝛ ꝙ hodie minoꝛ eſt in meritis cras foꝛtaſſe maioꝛ eſt. ¶ Tercia ↄcluſio. In hominib⁹ beatis ꝙuis repiatur gratia ꝛ gloꝛia ſtabiliter: nõ tamẽ ſic reꝗritur vt opoꝛteat eos ꝗ ꝑcellunt in grã ꝑcellere in natura: ꝛ ideo nota ꝙ in hominib⁹ ſaluatis ſaluabitur ꝑcellentia naturaliuȝ ſicut hic i via. Ita ꝙ qui hic habuit melioꝛa naturalia habebit etiaȝ ibi ꝛ ꝗ minoꝛa illa retinebũt i tali gradu. Poteſt tñ dici ſm alios cum quib⁹ eſt magiſter noſter ꝙ deus ↄferet melioꝛa naturalia accidentalia ſm quantitatẽ grẽ. Ita ꝙ ꝗ hic habuit maioꝛẽ gratiã ꝛ minoꝛa naturalia. ibi habebit gratiam et melioꝛa naturalia.

Circa decimã diſtinctionẽ querit̃. Utrũ aliqui angeli mittant̃. Sciendum ꝙ miſſio ẽ duplex actiua ꝛ paſſiua. Actiua dicit reſpectũ mittentis ad miſſuȝ. Paſſiua dicit reſpectũ miſſi ad mittentẽ. pꝛima ẽ ſubiectiue in mittente. ſcda i miſſo. De ſcda eſt q̃ſtio ¶ Miſſio paſſiua in creaturis põt cõparari ad tria ſcȝ ad pꝛincipiũ. terminũ et miſſum. Qñ miſſio cõparat̃ ad ſuũ pꝛincipium ſcȝ mittentem poteſt comparari ad ipſum ſub triplici habitudine. Uno mõ vt tanq̃ a dante eſſe vt radius ſolis mitti ſ a ſole. Scdo mõ ad ipm mittentẽ tanq̃ ad dantẽ virtutẽ ſicut iaculũ mittitur a pꝛoiectoꝛe. Tercio mõ ad ipſum mittentẽ tanq̃ ad dantẽ iuriſditionem miſſo ꝛ poteſtatẽ ſicut mittitur nuncius a ꝑceptoꝛe. Trib⁹ modis mittunt̃ a deo ad nos angeli beati: qꝛ habẽt ꝛ eſſe ꝛ virtutem ꝛ poteſtatẽ ſiue iuriſditionẽ quia mittunt̃ a deo ſicut radius a ſole: ſicut iaculum mittitur a pꝛoiectoꝛe cõtra demones. Miſſio autẽ paſſiua põt comparari ad fineȝ tanq̃ ad locũ. vt lapis mittitur ad quieſcendum in eo. vł tanq̃ aliquid poſſidendũ ſicut donum mittitur amico ad poſſidendũ. Uel tercio tanq̃ ad operandum ſicut baliuus mittitur a rege ad faciendũ iudiciuȝ his trib⁹ modis mittuntur ad nos beati angeli quia frequenter nobiſcũ moꝛantur ꝛ dant documentum ſiue inſtructionẽ ad operandum: ꝛ etiaȝ vt ipſos poſſideamus ſicut amic⁹ poſſidet amicũ. Miſſio etiã paſſiua comparata ad miſſuȝ dicit triplices habitudines imperfectionis. ¶ Pꝛimo comparat̃ miſſio ad miſſum ſub ratione ſeparationis ¶ Scdo ſub rõne mutationis. Si cm̃ mittitur romam non eſt hic. ¶ Tercio ſub rõne ſubiectionis quia ꝗ mittitur ſubiacet autoꝛitati mittentis. ¶ Reſolutio trib⁹ modis angeli beati mittuntur ad nos. Separant̃ non a deo qui vbiq̃ eſt: ſed ſolum a celo empyreo. Mittunt̃ etiã ꝛ deo ſubijciunt̃. Mutant̃ etiam de loco ad locum alium.

Querit̃ ſecundo. Utrũ

omniũ angeloꝝ ſit mitti. ¶ Notandum ꝙ duplex eſt miſſio angeloꝛum. Quedam eſt interioꝛ. Quedam exterioꝛ: et eſt qua angeli mittuntur ad nos reuelandum nobis myſteria vel voluntatẽ dei. Interioꝛ eſt qua aliꝗ angeli mittuntur ad alios angelos ipſos interius illuminando de agendis vel explendis circa homines et hoc pꝛopter homines. et hoc modo conueniunt ꝙ angeli ſupreme ierarchie mittuntur ad angelos ierarchie medie. medij autẽ illuminant inferioꝛes ꝛ hec miſſio eſt pꝛopter nos: ꝛ etiam exterioꝛ. Unde apoſtolus ad hebꝛeos decimo. Omnes ſunt adminiſtratoꝝ ſpiritus. ¶ Reſolutio ſtat in trib⁹ ſequentib⁹ ꝓpoſitionibus. ¶ Pꝛima ꝓpoſitio. Nota ꝙ omnes angeli mittunt̃ ad nos miſſione exterioꝛi. ¶ Secunda pꝛopoſitio. Angeli vero de ſupꝛema ierarchia communiter ꝛ regulariter mittuntur ad medios ꝛ medij ad inferioꝛes miſſione interioꝛi. Deus eñ ita oꝛdinauit regulariter ꝙ pꝛius reuelauit ſecreta ſua ſupꝛemis angelis. ꝛ ſupꝛemi medijs: ꝛ ipſi infi

mis. Ita q̄ ꝑus illuminatur anima xp̄i que ab inſtanti creationis ſue fuit perfecte illuminata a beatiſſima trinitate: et poſt reuelat ſue matri ⁊ mater chriſti ipſis ſeraphin ⁊ ipſi ſeraphin cherubin ⁊c. ⁊ ſic cōſequent. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Omnes angeli cuiuſcunq̄ ierarchie mittuntur vel miſſione interiori ꝓpter nos. vel exteriori ad nos. qualiter mittūtur communiter angeli vltime ierarchie ⁊ ſic ſaluantur autoritates apoſtoli ⁊ dionyſij ⁊ concordātur. Dionisius dicit de miſſione exteriori. Ap̄lus aūt de interiori. Et ſic interiori vel exteriori mittūt̄ miſſiōe. ⁊ ſic vterūq̄ dicit verū. Pōt etiā dici q̄ quinq̄ ordines mittunt̄ regulariter exterius ſcꝫ poteſtates ad repellendū aduerſarios. Uirtutes ad operanduꝫ que dominationes dictant facienda pro bono regimine vniuerſi. et principatus ad cuſtodiam regum ⁊ principum. Archangeli autē ad cuſtodiaꝫ prouinciarū ſiue cōmunitatū. Et demū angeli ad cuſtodiam ſingularis perſone. Alij autē ſuperiores mittunt̄ ad intra ſic q̄ dominationes ſunt vltimi qui mittuntur interius Poteſt etiā dici q̄ gabriel fuit de ſupremis ordinib⁹. Omnes autē angeli ſunt nobis in adiutorium ⁊ nos omnes adiuuant vel mediate vel immediate ſiue in miniſtrandis reuelationib⁹ ſiue in perferendis noſtris orationibus. Dum enim agmina ſuprema que ſunt nobis neceſſaria agminib⁹ inferioribus reuelant ⁊ dū ſimul cum illis pro nobis ad deum interpellant ⁊ petitiones noſtras deo offerunt.

Querit̄ tercio. Utrum

mittantur ad inflāmandū affectum noſtrum. Reſponſio. Dicendū q̄ affectuꝫ noſtrum inflāmari ab aliquo poteſt intelligi dupliciter. Uno modo tanq̄ a principali agente ⁊ efficiente ⁊ hoc modo voluntas noſtra a nullo poteſt inflāmari niſi ab ipſo deo qui nos principaliter inflāmat igne ſui amoris. ¶ Secundo modo tanq̄ ab excitāte vel adiuuante ⁊ hoc modo affectus noſter inflāmatur a beatis angelis. Et ſic reſpondetur ad queſtioneꝫ q̄ beati angeli mittuntur a deo ad inflāmandū affectum noſtrum inſtrumentalit̄ ⁊ applicatiue qui applicant voluntati noſtre beneficia dei ⁊ bonas inſpirationes dando et bona documenta. Qui autem inflāmat principaliter eſt ipſemet deus. ſm illud. Deus noſter ignis conſumans eſt.

Querit̄ quarto. Utruꝫ

angelus mittatur ad illuminandum noſtrum intellectum. Quid eſt illuminatio angelica. Eſt quedā edoctio intellectualis miniſterialiter ab angelo illuminante procedens: reſpectu veri reuelati antea neſciti ab illo qui dicitur illuminari. ¶ Reſolutio ſtat in ſequētib⁹ ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima ꝓpō. Illumiatio angeli illuminati nō pertinet ad augmētū iuſticie ſue voluntatis ſed noticie intellectualis. prima pars patet quia angel⁹ illuminatus poſt illuminationē non eſt iuſtior q̄ ante nec purgat̄ ab aliqua iniuſticia. Secūda pars patet: quia quandocunq̄ aliquis illuminatur de aliquo cognoſcit quod prius non cognoſcebat.

¶ Secunda ꝓpoſitio. Nullus angelus poteſt illuminare principaliter aliū angelum nec hominem ſaltem quantū ad portionem ſuperiorem: licet bene miniſterialiter. Patet per Auguſtinū dicētē q̄ ſolus deus eſt lux mentium rationalium ⁊ hoc intelligitur ṗncipaliter. Et Johannis primo. Erat lux vera que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundū. Ubi dicit Auguſtinus q̄ ſola lux eterna ⁊ increata illuminat mentem noſtram principaliter.

¶ Tercia propoſitio eſt. Licet locutio poſſit eſſe indifferenter de vero et falſo: tam in hominib⁹ quā demonibus.

Illuminatio tñ eſt ſemꝑ de vero: qꝛ nul-
lus eſt illuminatꝰ cognoſcēdo ad falſum
¶ Quarta ꝓpoſitio. Nulla cognitio q̄
habet̄ de aliquo obiecto in genere ꝓprio
⁊ virtute intellectus nr̄i .i. nulla facta re
uelatione debet dici illuminatio. Ita ꝙ
ponit̄ reuelatio ad differētiā cognitōis
naturalis. ¶ Quinta ꝓpoſitio eſt. Licet
aliq̄ locutio poſſit eē de cognitis ⁊ mani
feſtis illi cui fit locutō. illuminatio tamē
nō niſi de ꝑus neſcitis. Et ex his pꝫ diffi
nitio. Reſolꝰ ſtat i ꝓpōibꝫ. ¶ Pria ꝓpō.
Solus deus pōt illuminare animā no-
ſtram vel intelligentiā noſtrā q̄ꝫtum ad
portionem ſuperiorē ſit in pluribꝫ locis
oſtendit Augꝰ. in libro. lxxxiij. q. Men-
tem dicimꝰ que ita ad imaginē dei facta
eſt ⁊ in media et a prima veritate format̄
⁊ in pluribꝫ dr̄ ꝙ inter mentē ⁊ deū nihil
cadit mediū. ergo cū intelligentia atten
ditur ſcḋm aīe ſupremū videt̄ ꝙ nō poſſit
illuminari ab angelo. Et gloſa ſuꝑ illḋ
pſ̄. Manus tue dn̄e fecerūt me. Per ſe-
metipſum irradiat pias mētes. Nota ꝙ
actus ierarchici qui competunt vel pn̄t
cōpetere cuilibet ordini de qualibet ie-
rarchia ſunt in triplici differētia. ¶ Pri
mo pōt dici ꝙ ſunt viſio fruitio ⁊ tentio
pentes intelligentiā voluntatē ⁊ memo-
riam. intelligentia videt voluntas fruit̄
memoria tenet. Et tales actꝰ ſunt cōmu
nes omnibꝫ beatis. ¶ Scḋo modo pn̄t
aſſignari qui ſunt ſcꝫ loqui audiri ⁊ mit
ti. Alij ſunt purgare illuminare ⁊ ꝑfice-
re. Vñ duplex eſt purgatio. quedā eſt a
peccato ⁊ hec nō eſt in angelis. Alia eſt a
quadā neſcientia ⁊ hec eſt bene in angel̄
Purgant̄ eīm a tali neſcientia qñ docent̄
de prius neſcitis. Illuminant̄ autē per
clarā cognitionem illius prius neſciti ⁊
ꝑficiunt̄: qꝛ talis illuminatio eſt ꝑfectio
nature intellectualis create. Sicut patꝫ
de ſole qui qñ illuminat aerē ꝑmo ipſuꝫ
purgat a tenebris inicio. Scḋo īformat
ip̄m lumine in progreſſu. Et tercio ꝑfi-
cit ip̄m quia lumē eſt ꝑfectio quedā aeris
⁊ hec tria ſunt ſimul duratione ſed ordi-
nantur naturalr̄. Vel aliter eſt dicēdū
ꝙ iſta tria denotant aliqua ad que ordi
natur doctrina angelica: quia primo re
mouet impedimēta. ſcḋo docet verū. ter
cio inflāmat ad amorē boni.

Querit̄ quinto. Utruꝫ

locutio angeli idem ſit qḋ eius cognitio
Notandū ꝙ locutio angelica Eſt ſpon-
tanea ⁊ voluntaria expꝛeſſio intellectoꝝ
complexe ſignatoꝝ ꝑ ſigna nota eſſe de-
terminata ſigna illi cui fit locutio. Ange-
li ꝑpoſiti ſignant minoribꝫ quod de dei
voluntate ꝑſentiūt qḋ fit aliq̄bus nuti-
bus aut ſignis ¶ Notandum ꝙ locutio
exterior pōt fieri tripl'r. Uno mō quan-
do nulla eſt mutatio in loquēte ſed ſolū
ī illo cui fit locutio. Hoc mō deꝰ loq̄tur
nobis ⁊ ſpiritibꝫ angelicis cauſando in
nobis vel in ipſis aliquā illuminationē
vel inſpirationē. ¶ Scḋo modo fit locu
tio ꝑ mutationē ⁊ loquētis ⁊ eius cui fit
locutio. differunt tñ quia in eo cui fit lo
cutio eſt de nouo aliqua intellectio. In
loquente autē eſt tm̄ ſcḋm reſpectū actio-
nis. ¶ Tercio mō fit locutio qñ eſt ex-
preſſio vocalis ꝑ ſigna ſenſibilia quoꝝ
medio exprimimus ꝯceptus noſtros. ⁊
hoc addit vltra predictos duos modos
¶ Prima ꝓpoſitio. Locutio interior ſi-
ue in deo ſiue in angelo ſiue in homine
nihil addit vltra cogitationē vel cogni-
tionē ⁊ eius formationē. ¶ Secunda ꝓ-
poſitio. Locutio exterior ꝑter ipſam co
gitationē actualē aliquid addit. Diffe-
runt tñ in deo angel̄ ⁊ hominibꝫ. ¶ Ter
cia ꝓpoſitio. Locutio exterior ſicut ad
alterū in deo addit ſuꝑ intellectionē re-
uelationē ei cui loq̄tur. ¶ Quarta ꝓpo
ſitio. Locutio exterior in hoīe ꝑter ipſaꝫ
cogitationē ⁊ formationē eius addit et
actū ⁊ ſignū ſenſibile. Patet ad ſenſum.
¶ Quinta ꝓpō. Locutio exterior in ſub
ſtātijs mere ſpūalibꝫ ſiue angelis addit
ꝑter cogitationē ⁊ formationē interiorē

in loquēte quendā actū ſiue reſpectū lȝ
nullū ſenſibile ſignū addat. ptȝ qꝛ cogi/
tatio angeli de ſe eſt ſecreta et ideo ſi an/
gelus vult ꝙ aliȷ̃ ſciant cogitationes ſu/
as oportet tñ ꝙ pandat aliquo nutu vel
ſigno nō ſenſibili ſed ſpūali noto illi cui
fit locutio. ¶ Correlariū. Locutio an/
geli differt realiṫ a cogitatōe ſua actua/
li ſȝ non reqͥrit mediū deferens ſpeciem
Ex q̄ ptȝ ꝙ triplex eſt locutio ſcȝ dei an
geli et hoīs. ¶ Prima ꝓpō. Locutio dei
exterior qua loquiṫ creature nullā mu/
tationē ponit in eo: tamē ponit aliquē
effectum in eo cui loquiṫ. ¶ Scđa ꝓpō.
Locutio humana ponit mutationē taȝ
in loquēte ꝗ̄ i medio ꝗ̄ etiā in eo cui lo
quiṫ. ¶ Tercia ꝓpō. In locutiōe angeli
ea ē mutatio tā in loqͥnte ꝗ̄ i eo cui loqͥṫ
licȝ nulla ſit mutatio i medio deferēte.
¶ Correlariū rñſiuū. Locutio i angeł
differt realr̄ a cogitatiōe ſua actuali: lȝ
non tm̄ differāt ſicut in hoībus. ¶ Pri/
ma ꝓpō. Sicut hoīes per quedaȝ ſigna
ſenſibilia exprimūt cōceptus ſuos. Ita
angeli exprimūt ꝯceptus ſuos ꝑ quedā
ſigna intellectualia ad plenum ſignifi/
cantia. ¶ Scđa ꝓpō. Boni angeli loquū
tur ſibi inuicē ꝑ quedā ſigna intellectu/
alia ad plenum ſcantia multiplicibus
gñibus linguarū. ptȝ. hoīes pñt. multo
magis angeli. ¶ Tercia ꝓpō. Sicut in
productione ade ꝛ eue fuerunt eis data
a deo aliqua ſigna ad plenum ſcantia.
Ita angelis fuerunt data aliq̄ ſigna in/
tellectualia ad plenum ſignificantia.
¶ Quarta ꝓpō. Probabile eſt ꝛ veriſile
ꝙ oēs angeli ſiue boni ſiue mali cogno/
ſcant oia genera linguaruȝ quorūcunqȝ
hoīm. ¶ Quinta ꝓpō. Probabile ꝛ veri
ſimile eſt ꝙ diuerſitas ideomatū hoīm
fuit deriuata a diuerſitate linguarū an
geloꝝ. pȝ qꝛ angeli ſciunt oia ideomata
hoīm: ſed nō didicerūt ab hominibus.
¶ Sexta ꝓpō. Non oia ſigna ꝑ q̄ loquū
tur boni angeli inter ſe cognoſcuntur a
demonibꝫ. lȝ econtra boni angeli cogno
ſcant oia q̄ loquunṫ demones. ptȝ qꝛ bo/
ni angeli excedūt malos in noticia.

Sexto querit. Utrū ea

dem locutio poſſit eſſe a deo et angelo.
¶ Sciēdū ꝙ triplex eſt locutio ſcȝ ange
lica humana ꝛ diuina. Et illa ē duplex.
quedā fit immediate a deo ꝑ ſemetipm̄
ſine angelo medio et hec fit ꝑ reuelatio/
nem: nec eſt ad ꝓpoſitū. Alia qua loquí
tur nobis deus ꝑ miniſteriū angeloruȝ
de qua dr̄ in Apocał. Loquēs ꝑ angelū
ſeruo ſuo iohanni. Et de iſta eſt q̄ſtio.
Deus em̄ ſepiſſime indicat voluntatem
ſuā nobis ꝑ angelos ſuos: vel verbis tm̄
vel rebus tm̄: aliqñ ꝟbis ꝛ rebus ſimul
aliqñ imaginibꝫ oculis cordis oſtenſis.
Exemplū qñ loquiṫ deus nobis ꝑ ange/
los verbis tm̄ Johis. xij. Clarificaui ꝛ
iterū clarificabo. Exemplū qñ loquiṫ ſi
gnis tm̄ vt ezechiel vidēs viſiones dei.
Exemplū qñ loquiṫ ꝟbis ꝛ ſignis ſimul
Adā audiuit vocē dei deambulātis ad
auram poſt meridiē: deambulatio poſt
meridiē ſignabat elōgationē a deo refri
gerationē ardoris charitatis. Aliqñ in/
dicat volūtatē ſuā imaginibꝰ cordis no
ſtri vt iacob vidit ſcalā. Aliqñ imaginu/
bus añ oculos cordis ex aere aſſumptis
vt abraam vidit tres viros et vnū ado/
rauit. Aliqñ loquitur ꝑ ſubſtātias cele/
ſtes vt per nubē. vt Matt. xvij. Uox ve
nit de nube hic eſt filius meꝰ dilectus.
Aliqñ loquiṫ ꝑ ſubſtantiaȝ terreſtrē vt
aſinus balaam. Aliqñ loquiṫ ꝑ ſubſtāti
as terreſtres ꝛ celeſtes vt apparuit moy/
ſi in rubo ardēte. Aliqñ loquiṫ ꝑ ange/
los q̄ angelus apparet in propria ꝑſona
oculis cordis: vt apparuit angelus in
ſomnis ioſeph. Et angelus ingreſſus eſt
in zachariā ꝓphetā et loquebatur in eo.
¶ Reſolutio. q. ſtat in ꝓpōibꝫ ¶ Prima
ꝓpō. Sicut dicitur deum tripłr videre
ſcȝ viſione corꝑali imaginaria itellectu/
ali. Sic dr̄ tripłr audire. Corꝑalis vi/
ſio eſt qñ corꝑalibꝫ ocłis videmꝰ deū: vt

abꝛaā vidit deū in ſuba creature. Viſio imaginaria eſt qñ vł doꝛmiēs vł viligās aliquas ſpecies imaginarias cernit quibus aliquid ſignat̄ vt pharao vidit ſeptem ſpicas ⁊ hoc in ſomno. Petrus vigilās in extaſi vidit in lintheo quadrupedia ⁊c̄. Viſio intellectualis eſt qñ ſpū ſctō reuelante intellectui mētis veritatē myſterioꝝ capimus ſicut etiā iohannes in Apocalipſi frequēter vidit deū. Similiter triplex eſt auditio qua audit̄ deus. ¶ Auditio coꝛpalis eſt que fit ꝑ aliqđ ſignum ſenſibile exterioꝛibꝫ auribus oblatū. Freqnter hac auditione de⁹ fuit auditus patet in lege moyſi etiā in euāgelio. Hic eſt filius me⁹ dilectus ⁊c̄. Auditio imaginaria eſt que fit per aliqđ ſignum ī interioꝛi ſenſu foꝛmatū hoc modo auditus eſt deus a pꝛophetis. Auditio intellectualis eſt que fit per aliqđ inſpirationis verbū nr̄is mentib⁹ īmediate a deo inſpiratuꝫ. ¶ Scđa pꝛopoſitio pꝛincipalis. Sicut deus tripliciter auditur a nobis ita tripliciter dicit̄ loqui nobis ſm ꝙ triplicem ī nobis excitat auditum. ptꝫ quia cuilibet auditioni coꝛreſpondet ſua locutio. ¶ Tercia pꝛopō Locutio illa qua deus loquitur nobis ſigno exterioꝛi id ē locutione coꝛꝑali ſiue interioꝛi id eſt locutione imaginaria ſemꝑ vel frequēter fit miniſterio angelico. ¶ Quarta ꝓpō. Locutio intellectualis q̄ ſcꝫ deus inſpirat aliq̄d in mentibus noſtris: licet qđdāmodo miniſterialiter poſſit fieri ab angłō pꝛīcipalr̄ tamē fit a deo. Pōt fieri ab angłō ab inferioꝛi ¶ Quinta ꝓpō. Pꝛima locutio ſcꝫ coꝛpoꝛalis et ſcđa ſcꝫ imaginaria ſūt ſimul ⁊ dei ⁊ angeli: ſꝫ dei vt impꝛantis ⁊ pꝛīcipaliter agentis ⁊ angeli vt exequētis. ¶ Sexta ꝓpō. Qñ deus loquit̄ ꝑ angelū tūc ſermo illius exeqntis pōt capi dupliciter. Vno mō vt refert̄ ad ꝑſonā dei in cuius ꝑſona loquit̄. Alio mō vt refert̄ ad ꝑſonā angeli vt ſcꝫ ipē angłs ſit nuncius. Exemplū pꝛmi. Ego ſuꝫ de⁹ abꝛaā yſaac et iacob. Exemplū ſcđi. Ego ſum gabꝛiel Luce. i. ¶ Septima ꝓpō. Locutio intellectualis eſt ꝓpꝛia ipi ſoli deo q̄ ꝓpter nō pōt cōpetere ipſi angelo ⁊ ideo non pōt eſſe eadem locutio intellectualis dei ⁊ angeli.

Circa vndecimā diſtinctionē querit̄ pꝛimo. ¶ Vtrū angłi deputari debuerūt ad cuſtodiā hoīs lapſi. ¶ Sciēdū ꝙ triplex eſt cuſtos hoīs qđā vniuerſalis ⁊ eſt ipſe de⁹ qui ſpecialiter curā hꝫ de nobis. vñ Job. vi. quid faciā tibi o cuſtos hoīm. Cuſtos particularis eſt vnus angelus deputatus a deo ad cuſtodiendū vnū pꝛīcipē in q̄ſtū pꝛīcipaliter toti ppłō pꝛīcipat̄ vel vnum regnū vel vnā patriaꝫ. Alius eſt cuſtos hoīum et ſingularis ⁊ eſt angelus deputatus ad cuſtodiā ſingularis ꝑſone: qꝛ cuilibet creature rōnali deputat̄ angłs a pꝛīmoꝛdio natiuitatis vel ſm alios a pꝛincipio ꝯceptionis. vñ Hieronym⁹. Magna dignitas animarū eſt qm̄ q̄libet ab oꝛigine natiuitatis habeat. vnū angelū cuſtodē. Queſtio eſt de cuſtodia particulari ſiue ſingulari. ¶ Dicendū ꝙ poſt peccatum vel lapſuꝫ ꝓthoplaſtoꝝ. Hō reſtiturus eſt btūs. Conueniēs fuit hominē lapſum angelice cuſtodie ⁊ angłm deputari ad cuſtodiendum hoīem: tum quia decet altitudinē diuine potētie: tū quia decet oꝛdine diuine ſapientie: tum qꝛ etiā decet dulcedini diuine miſericoꝛdie. Mgr̄ tenuit abſolute ꝙ ab inſtanti conceptionis ſcꝫ qñ anima infundit̄ coꝛpoꝛi oꝛganico qꝛ eſt verus hō et magis indiget cuſtodie in vtero matris q̄tum ad aliquid q̄ʒ extra.

Secūdo querit̄. Vtrū competēs fuerit angelū deputari ad cōditi cuſtodiā. Competēs. i. conueniēs. ¶ Notandū ꝙ triplex eſt ſtatus hoīs. ſ. inſtitutus lapſus ⁊ refoꝛmat⁹. Inſtitu-

tus eſt in q̄ fuit forte p ſex horas. Et de iſto ſtatu eſt q̄ȯ. ¶ Rn̄ſio q̄ ꝛ ſi angelus deputatus ad cuſtodiaꝫ hoīs in multis proſit ei vt ſubueniat: tn̄ ſpecialr̄ ad h̄ deputaꝛ vt ab inuiſibili aduerſario de/fendat: ꝛ quia ſunt inuiſibiles coadiuto res ad ſuſcipiꝰ defenſionem. Non ſolū ſm ſtatū nature lapſe fuerunt neceſſarij ſed ſm ſtatū nature inſtitute q̄ātomagis nunc q̄ꝫ tunc.

Tercio querit. Utrum

angelus poſt obſtinationē ſubtrahat cuſtodie beneficiū. ¶ Rn̄ſio. Q̄ effectus angelice cuſtodie eſt reſpectu boni ꝯſeruandi vel acquirendi vel reſpectu mali deferendi vel cuitādi ꝛ minuendi. Bonus igit angelus obſtinatos non deſerit q̄ꝫtum ad actū cuſtodie q̄ reſpicit malū quia ſemp retrahit hoīem ne labatur in peius. ¶ Nota q̄ mediocriter mali ſunt illi q̄ fragilitate peccāt ꝛ volūt penitere Nota q̄ excōicatio debet fieri ad correctionē delinquētis. Si p̄latꝰ videret aliquē obſtinatū non debet ipm excōicare. Nota q̄ antixp̄s habebit angelū ad cuſtodiendū ipm a malo ſed non q̄ꝫtum ad bonum promouendum.

Quarto querit. Utruꝫ

ex btitudine cuſtoditi angelo cuſtodiēti amplificeꝛ gaudiū. ¶ Rn̄ſio ſtat in diſtinctionibꝫ. ¶ Prima diſtinctio. Gaudium creſcere pōt intelligi dupliciter. Uno mō extenſiue ꝛ intenſiue: q̄n de p̄imo mō loquitur. Extenſiue gaudiū angeloꝝ creſcit de pl'ibꝫ ei gaudet nunc q̄ꝫ prius. ¶ Pono primā propoſitionē. Angelus plus gaudet extenſiue q̄ꝫ p̄us cuꝫ aliquis ſaluaꝛ. patꝫ q̄ de pluribus gaudet nunc q̄ꝫ prius. Alio mō creſcit gaudium in angelo intēſiue q̄n affectꝰ eius copioſius ꝛ magis de aliquo gaudet.

¶ Scd̄a diſtinctio. Gaudiū augmētari in angelis poteſt intelligi dupliciter. Uno modo de gaudio ſubſtātiali vł ac cidentali. Et vera opinio ſtat in duabꝰ ꝓpoſitionibus. ¶ Prima ꝓpō. In angelis nullo modo accreſcit gaudium ſubſtantiale q̄ȯ ſcꝫ eſt p̄miū habitū ſ de bono increato ꝛ eſt gaudium eſſentiale q̄ȯ habēt de deo ꝛ in deo clare videndo ꝛ ſuper oīa amato ꝛ dilecto: quia in his duobus conſiſtit beatitudo. ¶ Scd̄a ꝓpō. Gaudiū accidentale q̄ȯ eſt de bono creato continue intenditur ꝛ creſcit in angelo. quia vbi eſt maior materia gaudij ibi gaudiū: ſed in angelis eſt maior materia gaudij in continua ſaluatione hominum et reſtauratione ſuperne ciuitatis. Et dicitur p̄miuꝫ accidentale q̄ nō eſt de obiecto beatifico in quo eſt premium eſſentiale. patet reſolutio ¶ Nota q̄ duplex eſt beatitudo. Quedaꝫ eſt ſtatus perfectus per plenitudinem omnis boni: de iſta Boetius dicit q̄ beatitudo eſt ſtatus omnium bonorū aggregatione perfectus. Quedam q̄ eſt ſtatus aliqualiter perfectus ſcꝫ per carentiam omis mali. In deſcriptione Boetij tria notanꝛ. Primo ponitur ſtatus loco generis. Status eſt ſtabilis permanētia. legibꝰ diuine ſapientie firmata ſm doc. ſubti. Et ſm hanc deſcriptionē applicātur ꝛ exponuntur tres ſtatus ſcꝫ Statꝰ nature inſtitute deſtitute et reſtitute. Scd̄a p̄ticula eſt oīm bonoꝝ aggregatione que principalr̄ ſunt tria. ſcꝫ viſio clara fruitio perfecta ꝛ tentio firma. ad que omīa alia reducuntur. Tercia particula eſt perfectus: quia nihil deeſt. q̄ ille eſt beatus qui habet quicq̄d vult et nihil mali vult. vt dicit Augꝰ. Alia eſt beatitudo ſcꝫ per carentiā oīs mali. Et eſt ſtatꝰ carens omni malo tam culpe q̄ꝫ pene. Et in iſto fuerunt creati angeli q̄ fuerunt creati innocentes. Nota q̄ duplex eſt voluntas ſcꝫ abſoluta ꝛ conditionata ſiue antecedens. Unde angelus vult ſaluari quos p̄ſcit ſi ipſe ſciat voluntate conditionata nō abſoluta.

Circa diſtinctionẽ duodecimã q̄rit᷑ primo ¶ Utrũ materia corp̱aliuꝫ creata ſit ĩ oĩmoda poſſibilitate. Reſolutio q̄ōnis ſtat in vna diſtinctione. ¶ Diſtinctio eſt ꝙ poſſumꝰ loqui duplr̄ ꝺ materia. Uno mō ſm ꝙ exiſtit ĩ rerũ natura. Scđo mō vt ꝯſiderat᷑ ab aĩa. ¶ Prima ꝓpō. Materia ſm eſſe qđ habꝫ in aĩa pōt ꝯſiderari abſq̧ omĩ forma ꝛ ſic pōt ꝯſiderari in oĩmoda poſſibilitate paſſiua ſupple ſubiectiua. patꝫ qꝛ intellectus pōt ꝯſiderare eſſenciã materie vt eſt nudata omĩ forma ꝛ vt potẽs recipere formã. ¶ Scđa ꝓpō. Materia ſm ꝙ exiſtit in rerũ natura nō eſt de facto ſine loco ꝛ ſine tempe ꝛ ſine motu vel q̄tete: nec eſt etiaꝫ ſeparabilis per agens naturale ab omĩ forma. ¶ Tercia ꝓpō. Implicat ꝯtradictionẽ materiã eſſe in rerũ natura ꝛ ipam eſſe ſeparatã ab omni forma et iō non pōt ſeparari ab omni forma etiã ꝑ diuinã potenciã. ¶ Scotꝰ hãc ꝓpoſitionẽ improbat. Arguitur ſic Q̄ñcũq̧ ſũt aliq̄ duo entia abſoluta realiter ꝛ eēntialiter diſtincta ꝛ vnum eſt prius alio deus pōt facere prius ſine poſteriori. Iſte eſt articulus ꝑiſieñ. ſꝫ materia eſt hmōi. ergo ꝛc̄. minor patꝫ qꝛ eſt receptiua forme ſubſtãtialis. ergo nō eſt reſpectus ꝛ diſtinguit᷑ realiter a forma ꝛ eſt prior forma. ergo ꝛc̄.

Scđo querit᷑. Utrũ materia illa ꝓducta ſit ꝑfecta actualitate.

Dico ꝙ aliq̄d poteſt eſſe in actu dupliciter. Uno mō quia pñtialiter exiſtit et ꝛ eſt actu exiſtẽs in rerum natura. Alio modo aliq̄d eſt in actu: quia eſt in actu cōpleto ꝛ perfecto. Exemplũ corpus humanũ dupliciter eſt in actu. primo quia pñtialiter exiſtit et ſic corpus mortuum ita bñ eſt in actu pñtialitatis ſicut corpus viuũ ſed nō eſt in actu cōpleto ꝛ ꝑfecto et ſpecifico niſi per aĩam rõnalem ſeu formã vltimã. ¶ Propoſitio. Omne ꝙ eſt in actu cōpleto actualiter exiſtit ſꝫ nō ecōtra. ¶ Scđa diſtinctio. Duplex ē actus ſcꝫ entitatiuus ꝛ trãſcendẽs. et eſt ille quo aliq̄d habet eſſe extra cauſaꝫ ſuam ꝛ actu principaliter exiſtit. vnde iſte actus non eſt niſi propria entitas rei et ſic dicit ſcotus Q̄ ſi deꝰ ſepararet materiã ab omni forma adhuc tamen eſſet in actu entitatiuo. hic actus dicitur trãſcendens quia conuenit omni rei. Et ſic non oĩs actus eſt a forma. Alius ē actus formalis ꝛ eſt ille quo res eſt in actu cōpleto ꝛ perfecto ꝛ ſpecifico De hoc actu eſt q̄ſtio preſens. Nam non eſt dubium quin fuerit creata ĩ actu imꝑfecto quia fuit terminus creationis. In hoc dubio eſt duplex opinio. Prima eſt Augꝰ. qui ponit ꝙ omnia fuerunt creata imperfecte actualitate. ꝛ allegat Eccleſiaſticuꝫ dicentẽ. Qui viuit in eternum creauit omnia ſimĺ. Alij (ſcꝫ omẽs doctores) dicũt ꝯtrariũ adherentes textui Geñ. ꝛ captiuantes intellectum ſuũ iugo fidei et ſacre ſcripture ꝙ deꝰ fecit omnia per ordinem vt cōtinetur in textu biblie. Creauit tamen deus quattuor in principio ſcꝫ celum empireum naturã angelicam tempus ꝛ materiam informẽ. Licet omnia entia fuerunt creata ſimul: nō tamẽ omnia entia fuerũt ſimul facta.

Tercio queritur. Utrũ materia illa corporalium creata ſit ſub aliqua formarum diuerſitate.

Querit᷑. Utrum de rigore ſermonis ſit concedẽdum ꝙ naturaliter et ſm phm materia poſſit eſſe ſine forma. Pro declaratione pono propoſitiones. ¶ Prima ꝓpoſitio ſm phm. Notandũ ꝙ ab omni forma realiter eſt ſeꝑabilis maetria: quia ab iſta et ab illa ꝛ ſic de alijs ꝛ nō eſt dabilis aliqua forma a qua non ſit ſeparabilis. ergo ꝛc̄. Ex quo ſequit᷑ ꝙ iſta eſt ꝯcedēda ¶ Scđa ꝓpoſitio. Materia poteſt eē ſine forma ꝛ ibi forma diſtinguit᷑ ꝛ confun

ditur rõne negatiõis incluſe in hoc ſin
cathegorematico ſine. ꝛ ptʒ ꝑpõ qꝛ p̄t eē
ſine hac foꝛa ꝛ ſine illa ꝛ ſic de aliis ꝗ ꝛc̄.
Et daꝛ exemplū ꝑ iſtam terciā ꝑpone.
¶ Tercia ꝑpõ. Corpꝰ p̄t eē ſine loco nō
loquēdo de p̄mo corpe. ¶ Quarta ꝑpõ.
Materia aūt nunq̄ eſt ſepata ſimul et
actu a forma ſic ſcʒ quin habeat aliquaʒ
formā ſicut de corpe i loco: impoſſibile
eſt enim materiā eē quin habeat aliquā
formā: immo qñ cūq̄ eſt ſub aliq̄ forma
pticulari. hʒ duas formas: vnā ſibi con
creatā ꝛ aliā ꝑ gñatiõʒ naturalē ꝛc̄. Po
teſt tñ deus facere materiā ſine forma.
¶ Quinta propõ. Materia põt exiſte/
re actu per diuinā potentiā ſine q̄cunq̄
forma. ptʒ qꝛ eſt ens abſolutū reale ꝛ nō
neceſſario depēdēs ineſſe ab aliq̄ creato
¶ Rñ. Dicendū eſt ꝙ iſta opinio eſt te/
nenda ꝑ q̄ ponūꝛ ꝑpões. ¶ Prima ꝑpõ
Materia illa ꝑfecta eſt ſub aliqua for/
ma incõpleta tamen que non dabat ſibi
eſſe ꝑfectuʒ: ideo dicebaꝛ infoꝛmis. Hec
aūt forma p̄t dici foꝛa corpeitatis p̄mo
in materia ꝗ cõcreata eſt quedaʒ forma
ſubſtātialis q̄ non põt gñari nec corrū/
pi ꝑ agēſ naturale: ſʒ ſolū ē a deo ānihila
bilis. Hec aūt forma diſponebat ad for
mas vlteriores. ¶ Scd̄a ꝑpõ. Quia ma
teria iſta hʒ appetitū ad multas foꝛas
ideo habet quandā diuerſitatē in ſe ꝛ in
ſuis partibꝫ: qꝛ q̄t ſunt forme receptibi
les in materia: tot habet appetitus di/
uerſos. In materia ſm Scotū: tot fue/
runt ꝑducte forme reſpectiue: quot po/
terāt recipi forme in ea. Sic ergo mate
ria fuit producta cū vna forma abſolu/
ta: fuit tñ creata ſub diuerſis formis re
ſpectiuis q̄ ſunt appetitus actuales ad
diuerſas formas. Et poniꝛ exemplū de
embrione. Tenendū eſt firmiter ꝙ ma/
teria non fuit producta ſub diuerſitate
formarū ſubſtantialium.

Quarto queriꝛ. Utrū celeſtium ꝛ terreſtrium vna ſit materia

q̄ſtum adeſſe. ¶ Notandū ꝙ corpora ce
leſtia ſunt que ſunt ingñabilia et incor/
ruptibilia ꝑ naturā ꝛ intrāſmutabilia
ad inuicē. Corpa autē terreſtria ſunt q̄
ſunt gñabilia ꝛ corruptibilia ꝛ ꝑ natu/
ram trāſmutabilia ad inuicem: vt ſunt
quattuor elemēta ꝛ omnia corpa mixta
ſiue ꝑfecta ſiue imꝑfecta. ¶ Reſolutio
qõnis ſtat in ꝑpoſitionibꝫ. ¶ Prima pro
poſitio. Materia corporū celeſtiū ꝛ ter/
reſtrium habet vnū ꝛ idē eē loquēdo de
eſſe qd̄ habuit añ productionē illoꝝ cor
porum. ptʒ qꝛ de eadē materia oia ſunt
facta. ¶ Scd̄a ꝑpõ. Materia nō hʒ vnū
ꝛ idē eē in corpibꝰ celeſtibꝫ ꝛ terreſtribꝫ
poſt productionē illoꝝ corporum. patet
quia in celeſtibꝰ non eſt gñabilis nec cor
ruptibilis nec trāſmutabilꝭ: i terreſtribꝫ
ſꝫo ecõtra. Loq̄ndo ſupple ꝙ ſit gñabilꝭ
ꝛ corruptibilis ſubiectiue: qꝛ nō poteſt
gñari terminatiue vl' obiectiue. ¶ Alia
ſolutio ſtat in diſtictionibꝫ. ¶ Prima di
ſtinctio eſt quadruplex vnitas in mate/
ria ſm eſſentiā ſcʒ eſſe incompletū ꝛ cõ/
pletū remotū. ¶ Scd̄a diſtinctio q̄dru/
plex eſt materia quedaʒ que ſolū ſubeſt
forme ſubſtantiali. Alia que ſubeſt for/
me ſubſtātiali ꝛ quātitati Alia q̄ ſubeſt
forme ſubſtātiali q̄ntitati ꝛ q̄litatibus
ꝯtrariis Alia q̄ ſubeſt p̄ter predictā for
mam vniformitati partiū. Exemplum
p̄mi vt materia in angelis. ¶ Pono pro
poſitionē ꝙ in ſpūalibꝰ ꝛ in corpalibus
vna eſt materia q̄ſtum ad eſſentiā. Exē/
plum ſcd̄i vt materia corpoꝝ celeſtiū.
¶ Scd̄a ꝑpõ. Oim corpaliū ſiue corru
ptibiliū ſiue incorruptibiliū vna eſt ma
teria. Exemplū tercij vt materia oium
corpoꝝ inferioꝝ. ¶ Tercia ꝑpõ. Capiē
do materiaʒ tercio modo ſcd̄m eſſe non
eſt eadē corpoꝝ celeſtiū ꝛ terreſtriū. Ex
emplū q̄rti vt materia ignis ꝛ aque non
aeris. ¶ Notādū ꝙ eē eēntie vniuſcuiuſ
q̄ rei eſt ipſamet eēntia rei penitꝰ cū ipſa
re. Differēs ſolū penes modū cõcipiēdi
qꝛ eſſe dicit ꝯcretū ꝛ eēntia abſtractū vt

bumanitas hominis eſt eſſentia ſua. Et
ſicut ſe habet eſſentia ſic ſe hꝫ eſſe actua/
lis exiſtentie. Et de vtroqꜫ eſt qō.

Quinto querit̾. Utruz
materia ꝓducta fuerit añ oēm diē. Re/
ſolutio. q. ſtat in ꝓpōnib᷒. ¶ Prima ꝓpō
Materia ſm ordinē nature fuit creata
añ oēm diē ſm oēs doctores. ¶ Scđa ꝓ/
poſitio. Inter creationē materie prime
ꝛ inter ꝓductionē lucis vel cuiuſcūqꜫ al
terius rei fuit aliqua mora tp̄is ꝛ in illa
mora vt fert̾ fuit factū ꝑliū in celo inter
bonos ꝛ malos angelos. Et qñ deus di/
xit: fiat lux: mali ceciderunt ꝛ boni fue/
runt confirmati.

Sexto querit̾. Utrum
materia illa ꝑma habuerit ſitum vel lo
cum. ¶ Rñſio. q. ſtat in ꝓpoſitionibus.
¶ Prima propō. Cum materia illa pri/
ma eſſet moles quedā habēs extenſionē
ꝛ habens celū empireū ambiens ipſam:
ipſa fuit de facto in loco. ¶ Scđa ꝓpō.
De facto materia illa cum eſſet ſubſtan
tia corpulenta ꝛ quanta erat in loco re/
pletiue. Nā repleuit totā cōcauitatē ce/
li empirei per modum nebule. ¶ Ter/
cia propō. Q᷒ in partib᷒ illius materie
ꝑme erat quedā diſtinctio ſm ſubtilita/
tem ꝛ groſſiciē: lꝫ non plene ꝛ perfecte ſed
imꝑfecte. Nam pars ſuperior de qua fa
cti ſunt celi erat ſubtilior: pars ꝟo infe/
rior de qua facta ſunt elemēta erat groſ/
ſior. ¶ Dicendū ꝙ duplex eſt locus qui
dā ſpūalis: alius corꝑalis. Scđa diſtin
ctio ſpūalis eſt duplex quidā cōſeruati/
uus locati vel loci. Alius limitatiuus
vel deſcriptiuus. Cōſeruatiuus eſt ipa
virtus diuina conſeruās ꝛ gubernans ꝛ
continēs oīa pro q̊ dico ꝓpoſitionē. Q᷒
cuilibet rei create ſiue ſpūali ſiue corpo/
rali virtus diuina eſt locus gubernans
ꝛ conſeruatiuus oīa hinc eſt qđ dr̄ ſapie
Spūs dñi repleuit orbē terrarū quia vt
ipe dicit celū ꝛ terram ego impleo. Spi
ritus dñi id eſt ſpūs qui eſt ipſe de᷒ hic

tenetur ſubſtātiue: hoc ens qđ eſt deus
continet oīa. Adhuc deus eſt in loco tri
pliciter. Uno modo ꝑ pñtiaꝫ. Alio mo
do per potentiā. Tercio modo ꝑ eēntiā
Illud dr̄ eſſe in loco ꝑ pñtiam qđ eſt p̄/
ſens oībus rebus: hoc mō de᷒ eſt in loco
pñtialiter: quia clare videt non ſolū fa/
cta ſed etiam fienda. Itē deus eſt p̄ſens
potentia ꝯſeruando oīa ꝛ eſt mihi itim
us ꝙ̄ anima mea. Illud dr̄ eſſe pñs per
eſſentiā qđ habet naturā ſuā propriam
veraciter in illa re cui dr̄ eſſe pñs. Iſto
modo preſens eſt deus cuilibet re nec ē
verius in celo per eſſentiā ꝙ̄ in inferno
vel alibi. Implicat ꝯtradictionē deuꝫ
facere aliquā rem de nouo et non eſſe in
eadē per eſſentiā. Alius eſt locus limi/
tatiuus vel deſcriptiuus ꝛ ſic ꝓpria li/
mitatio ꝓpa finitas vl̾ clauſio dr̄ locus
limitatiu᷒ cuiuſlibet rei. Uñ ꝓprius lo
cus limitatiuus angeli eſt ꝓpria ei᷒ na/
tura vel finitas ſue nature: nec eſt qō de
illa. Corꝑalis locus capit̾ dupl'r. Uno
mō fundamentaliter ꝛ nihil aliud eſt ꝙ̄
quedā ſuꝑficies ꝯcaua corꝑis cōtinētis
locatū. Alio mō capit̾ formal'r ꝛ eſt q̇dā
reſpect᷒ extriſec᷒ adueniēs fūdata in ſu
ꝑficie ꝯcaua circūſcripta ꝛ locāte: ꝛ tmi/
nat᷒ ad locatū ꝛ vocat̾ circūſcriptio acti
ua locus formal'r q̇ eſt hitudo circūſcri/
pti ad circūſcriptuꝫ. ¶ Notandū ꝙ ali/
q̇d eē in loco pōt intelligi q̇tuor mōis.
¶ Primo circūſcriptiue. Et e illud qđ eſt
ſic pñs ꝙ totū locatū corrñdet toto loco
ꝛ q̇libꝫ ꝑs locati corrñdet alicui ꝑti loci
Sēꝑ locū ꝛ locatū ſt̾ adeq̄ta ꝛ ſic ego ſū
in loco. Ex q̊ ſeq̇t̾ ꝙ de᷒ nō pt eē in loco
circūſcꝑtiue q2 de᷒ nō hꝫ ꝑtes. ¶ Scđa
ꝓpō Quicq̇d ē in loco circūſcriptiue hꝫ
ꝑtes. Ex q̊ ſeq̇t̾ ꝙ angl'i nō ſūt in loco
circūſcriptiue q2 nō hñt ꝑtes: q2 eē i loco
dimēſiue ꝛ occupatiue ſt̾ idē. Aīa rōalis
ꝙ̄tū eſt de ſe ꝛ etiā pūcta nō ſunt in loco
circūſcriptiue q2 non hñt ꝑtes. ¶ Scđo
mō capit̾ diffinitiue. Et eſt illud qđ eſt
pñs loco ꝑ realē exñtiā et pñtiā ſic tñ ꝙ

qn̄ eſt pn̄s vni loco nō pōt eſſe in alio lo/
co q᷑ ſunt entia limitata. Iſto mō ange
li ſunt in loco q᷑ ꝯ̄trū ē de natura ange
li nō p̄t eē in pluribꝰ locis niſi de poten/
tia dei. ¶ Tercio mō capit̄ ſacr̄alr̄. Et
eſt illō qđ eſt p̄n̄s ꝑ verā pn̄tiā alicui ꝑ
ſignū ſenſibile ſic tn̄ ꝙ qn̄ eſt pn̄s vni lo/
co p̄t etiā eē pn̄s alteri loco Iſto mō cor
pus xp̄i eſt in loco. Ex q̄ ſequit̄ ꝙ corpꝰ
xp̄i nō pōt eſſe ſub q̄libet re ſacr̄alr̄ ſed
oportet ꝙ ſit ſenſibile ſignū q᷑ in angl̄is
z aiabꝰ nō eſt ibi ſacr̄alr̄. ¶ Quarto mō
capit̄ immēſiue. Et eſt illud qđ neceſſa/
rio eſt in q̄libet loco ſi ponat̄ locus: vl̄ in
qualibet re ſi ponat̄: z ſic deus eſt in q̄li
bet re ſiue loco.

Circa decimam/
terciā diſtinctiōꝫ q̄rit̄ p̄mo.
¶ Utrū ꝑ illā lucē q̄ dr̄ eſſe
opus prime diei intelligat
ſcriptura lucē corꝑalē vel ſpūalē. Aug.
ponit talē ꝯcluſionē. Illa lux q̄ fuit pro
ducta: prima die nō eſt lux corꝑalis ſed
ſpūalis. pꝫ q᷑ illa lux eſt natura angeli/
ca q̄ ē natura ſpūalis. Aliꝗ ponūt ꝯclu/
ſionē ꝙ illa lux que facta eſt p̄ma die nō
erat ſpūalis ſꝫ mere corꝑalis. Et intelli
git̄ nō ſolū de luce q̄ eſt accn̄s: ſed cū dr̄
fiat lux id eſt corpus lucidum.

Secūdo querit̄. q̄liter
illa lux faciebat diē z noctē. Notādū ꝙ
nox capit̄ q̄druplr̄. ¶ Uno mō ꝓ ſpūs de
monibꝰ vt vult Aug. ſuꝑ Gen̄. ¶ Scđo
mō ꝓ pctō vt dr̄ a nocco ces. q᷑ pctm̄ plꝰ
oibꝰ nocet. Primo mō dr̄ a nictiꝗ qđ eſt
nigrū. ¶ Tercio mō capit̄ ꝓ abſentia il/
lumiatōis ſuꝑ emiſperiū nr̄m. z ſic capi
tur in qōne. Et h̄ mō capit̄ dupl̄r. Uno
mō ꝓ abſentia ſolis. Alio mō ꝓ abſētia
luīs cāti a nube lucida q̄ fuit fcā p̄ma
die. Quarto mō capitur pro tribulati/
one vt dicit gloſa ordina. ſuꝑ p̄mū ps̄.

Tercio q̄rit̄. Utrū lux
ſit corpꝰ vl̄ foīa corꝑis. ¶ Notādū ꝙ du
plex ē lux. ſ. ſpūal̄ z corꝑal̄. Spūalis eſt
duplex. q̄dā eſt icreata q̄ eſt eēntia diuā
dr̄ em̄ puriſſima lux ꝑ p̄uatōꝫ ſeu nega/
tionē cuiuſlibꝫ tenebroſitatꝫ z obſcuri/
tatꝫ z cuiuſlibet paſſibilitatꝫ materie z
cuiuſlibꝫ ignorantie z cuiuſlibꝫ pctōꝝ.
Quedā ē creata lux ſpūal̄ q̄ eſt triplex:
q̄dā eſt eēntialis: q̄dā ꝯſubalis: z q̄dam
accn̄talis. Pria ē natura āgelica. Scđa
eſt potētia intellectiua angl̄i vl̄ hoīs: q᷑
eſt idē eēntialr̄ cū eēntia angl̄i vel aīe.
Tercia eſt oīs intellectio z oīs cognitio
z oīs ſapia z ſcia. Et de iſtis nō ē qđ nec
ad ꝓpoſitū. Lux corꝑal̄ de q̄ eſt ad ꝓpo
ſitū ſic deſcribit̄. Eſt q̄dā q̄litas accn̄ta
lis realr̄ inhērēs corꝑi lucido cāṫiua z ꝓ
ductiua luīs tāq̄ ꝓp̄e ſue ſpēi in corꝑe
dyaphano. ¶ Rn̄ſio ꝙ in iſta. q. duplex
eſt opinio. ¶ Pria ſtat i diſtīctōe iſta ꝙ
duplex eſt corpꝰ ſcꝫ purū z non purum.
Purū corpꝰ eſt qđ non eſt cōpoſitum ex
materia z forma vt ſol: z tunc dicunt ꝙ
tale corpus eſt lux. Aliud eſt corpꝰ non
purū ſcꝫ qđ eſt compoſitū ex materia et
forma: tunc ꝙ tale corpꝰ nō eſt lux. Iſta
opinio eſt falſa ¶ Scđa opinio ponit eti
am diſtinctionē ꝙ lux pōt capi duplici/
ter ſcꝫ in abſtracto vel abſtractiue: vl̄ in
concreto vel concretiue tunc dicūt ꝙ lux
in abſtracto capta eſt forma corꝑis. licꝫ
in concreto eſt corpus.

Quarto querit̄. Utrūꝫ
lux ſit forma ſubſtātialis vel accn̄talis.
¶ Rn̄ſio. ꝙ in. q. duplex eſt opinio. Pri/
ma eſt ſcoti z vera ſcꝫ ꝙ lux eſt accidens
corpori luminoſo ſicut calidum accidit
corpori calido. Iſta ſe habent per ordi/
nem lux luminoſum z luciduꝫ. Lux eſt
qualitas corporis lucidi de tercia ſpe/
cie qualitatis. Lucidū eſt ipſum corpꝰ
habens lucem. Luminoſum eſt ip̄m cor
pus illuminatum.

Quinto q̄ritur Utrum
lumē qđ emittit̄ a corꝑe lumioſo ſit cor
pus an q̄litas corꝑalis. Notandū ꝙ lu/

men diuidit in lumē ſpūale z corporale.
Spūale ē duplex: qđdā increatū aliud
creatū. Lumē increatū eſt duplex qđdā
eſt eſſentiale ſiue eſſentialiter dictū. aliđ
eſt nocionale ſiue nocionalr̄ vel pſonalr̄
dictū. Eſſentialia i diuinis ſūt q̄ dicūt de
tribꝫ pſonis ſilr̄ z ſingillatim Et dicunt
eſſentialia eo ꝙ hn̄t ſilem modū pdican
di cū eēntia q̄ pdicat ſingillatim de ſin/
gulis pſonis in recto z de omnibꝫ ſimul
Nocionalia ꝟo ſiue pſonalia dicunt que
cōia tribus pſonis non ſunt: ſed cōueni/
unt vni ſoli et ad plus duabꝫ pſonis ſicͣ
ſpirare. Lumē ğ increatū eēntiale ē eēn
tia diuina z etiā oia eēntialia et ab h̄ lu/
mine fluit omē lumen creatū ſicut dicit
iacobus vocās ipm p̄rem luminum. Et
capitur pr̄ eēntialiter non nocionaliter
queadmodū in orone dn̄ica. Lumen au
tem nocionale eſt q̄liber pſona diuina et
ita ſunt tria lumia z ſic capit i ſimbolo
niceno: deū đ deo lumē de lumie. Et hec
tria lumina nocionalia ſunt vnū lumen
eēntiale. Et đ vtroqꝫ pōt intelligi illud
ps̄. In lumine tuo videbimꝰ lumē. Lu/
men ſpūale creatū eſt duplex: qđdā ē an
gelicū: aliud eſt aiaſticum. Angelicum
aūt lumen eſt triplex ſcꝫ eſſentiale ꝯſub/
ſtantiale z accn̄tale. Primū eſt ipa eſſen
tia angeli que ꝓpter ſui puritatē caret
opacitate z omi tenebroſitate z paſſibi
litate materie. Inde eſt ꝙ vocat a diony
ſio ſpeculū clarū. Lumen ꝯſubſtantiale
eſt ipe intellectus angelicꝰ Et pro regła
nota ꝙ oīs potētia cognitiua dr̄ lumen
potentiale. Lumē angelicū accidētale ē
duplex ſcꝫ actuale: aliud eſt habituale.
Primum eſt cognitio angeli qua cogno
ſcit aliqđ: vn̄ oīs cognitio p quā vere co
gnoſcit obiectū aliqđ dr̄ lumē accn̄tale.
Lumē ğ angelicū accn̄tale actuale ē du
plex .ſ. btificū q̄ ē clara viſio dei. Aliud
ē nō beatificū z eſt oīs alia vera intelle/
ctio angeli de quocunqꝫ obiecto alio a
deo vel noticia abſtractiua de deo ab in
tuitiua cognitiōe diuina. Lumē aūt ha
bituale angelicū dr̄ eſſe oīs habitꝰ intel/
lectualis exiſtēs in intellectu angelico q̄
determinate vere apphēdit omē intelligi
bile aggeneratus ex actibꝰ freq̄ntatꝫ vł
infuſus a deo vt ſunt ſapia ſcia pruden/
tia. Et oēs iſte diſtinctiones pn̄t dici de
aia pro declaratione luminis aiaſtice.
Lumen corpale accipit dupłr. Uno mō
ꝓ corpe illuminato actu z ſic aer illumi
natus dr̄ lumē et etiā ignis z cādela z h̄
mō vocat Aug. ſolē lucem z ignē. Hoc
mō capiēdo lumē ē ens p accidēs. Alio
mō capit proprie pro quadā forma cor/
poris illuminati per quā formaliter cor
pus dicit luminoſuꝫ. Lumē ğ ſic captū
pōt ſic deſcribi. Eſt quedam q̄litas cor
poralis accidētalis: ſubiectiue in corpe
dyaphano exiſtēs cāta z producta a lu
ce ipaꝫ lucē naturalit̄ repn̄tās tāqꝫ eius
naturalis z exp̄ſſa ſimilitudo et imago.
¶ Rū. ad qōnē. Dicendū ꝙ vera opinio
ſtat i vna diſtinctōe z tribꝰ dictis. ¶ Di
ſtinctio. Lumē vel radius ſolis capitur
dupłr. Uno mō ꝑ aere illumiato ſm li/
neā dyametralē z hoc eſt ſm rectā lineā
vel etiā ſm eius ꝓfunditatē et h̄ mo lu/
men captū eſt corpus. Alio mō capitur
ꝓprie z eſt quedā qualitas accidētalis z
corpalis exiſtēs ſubiectiue in corpe dya
phano z hoc modo lumen non eſt corpꝰ
ſed eſt accidens.

Sexto queritur. Utrū

lumē ſit forma ſubalis vł accn̄tal. ¶ Re
ſolutio. Obmiſſis falſis opinioībꝫ. Pro
ꝟa opinione ſcoti pono. ¶ Prima ꝓpoſi
tio. Q2 lumen eſt quedā qualitas acci/
dentalis reponibilis in tercia ſpecie q̄li
tatis que dicitur paſſibilis qualitas. pꝫ
in diffinitione luminis ſup̄. ¶ Scđa ꝓ/
poſitio. Lumē nō eſt ſolū ſpūaliter ſiue
intentionaliter in medio ſed etiā ꝯcretiu/
ue naturaliter et inheſiue eſt in medio.
pꝫ q2 lumē eſt in aere z eſt accidēs et nō
eſt ſubiectiue in ſole. ergo eſt ſubiectiue
in aere ſiue in medio.

Circa decimam/ quartā diſtinctionē querit̃. Primo. Utrū criſtallinū celum ſit de natura aq̄. Sciendū ꝙ duplex eſt celum ſcʒ ſpūale ꝛ corporale. Spūale eſt duplex ſcʒ increatū. Et ē ipſa trinitas beata de quo dicebat lucifer. Aſcendā in celū ꝛ ero ſimilis altiſſimo. Aliud celū ſpūale ꝛ creatū ē ipſe angelus btūs. Licet natura angelica ante peccatū poſſit dici celū. Unde cū dr̄. In p̄ncipio creauit deus celum. Ibi ſm Aug⁹. capit̃ pro natura angelica. Anima etiā q̄libet exiſtens in grā pōt dici celum ſpūale. ſm illud Celū mihi ſedes ē ꝛ aīa iuſti ſedes eſt ſapie. Uñ etiā. Celi enarrāt gloriā dei. i. apoſtoli. Celū corporale ſm Rabanū eſt ſeptuplex. ſcilicʒ Aereum. Ethereuʒ. Olimpiū. Igneū. Sydereū. Aqueū. Et celū empyreum. Phus autē ſolū locutus ē de octo celis ſiue ſperis de orbibus ſcʒ ſeptē planetarum ꝛ octaua ſcilicet vbi ſunt ſtelle fixe. Theologi autē ponūt cū p̄dictis celum aqueū. i. criſtallinū et empyreū. ¶ Celū criſtallinū de quo eſt ad ꝓpoſitū ſic deſcribitur. Eſt p̄mū mobile qd̄ mouetur vniformiter ab oriente in oriens ꝑ occidens: ꝛ ſuo motu ꝛ ꝟtute ſua rapit ꝛ trahit oēs alios orbes inferiores. Ita ſcʒ ꝙ in vna die naturali reuoluunt̃ ab oriēte in oriēs ꝑ occidens. Corpus ꝑſpicuū carens ſtellis: frigefactiuū ſiue refrigeratiuū. ¶ Notandū ꝙ aqua accipit̃ tripl'r Primo mō capitur pro informi materia que fuit creata cū angelis vt cū dicitur Spūs dn̄i ferebat̃ ſup aquas. ¶ Secundo mō capitur pro aqua tranſparenti et retētiua lumis ꝛ tūc eſt celū criſtallinū Geneſis p̄mo. Diuiſit aquas ab aquis. ¶ Tercio modo capitur pro polo aqueo Uñ ibidē dr̄ ꝯgregent̃ aque in locū vnū ꝛ appareat arida. Reſolutio qōis ſtat i ſequentibꝫ ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio. Ponēde ſunt aque corporales ſup celum ſtelliferū patet ꝑ Geñ. i. ¶ Scd̄a ꝓpō. Iſte aque ſuperiores nō ſunt eiuſdeʒ nature cuʒ aquis inferioribꝫ. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Iſte aq̄ q̄ ſunt ſup celos nomīnantur noīe aque ꝑpter ꝓprietatē quam habēt cū aqua elemētari. Habēt eīm ꝑſpicuitatē frigiditatē ꝛ grauitatē. Non ſolū eſt ꝑſpicuū receptiuū lumis ſʒ etiā retentiuū. Uñ rubini probant̃ in aqua de nocte: ꝛ tñ rubinus nō eſt lucidus: et nō eſt illa luminoſitas ex aere. ſʒ ex aqua quā retinet. Rñdeo. Notandū ꝙ ſupra celū ſydereū nullū eſt celum aqueū. Et ad ſcripturā dicunt ꝙ aque q̄ ſupra celum ſunt vocant̃ angeli ꝛ auguſtin⁹ videtur hui⁹ opinionis eſſe dicit ꝙ ille aque ſunt imobiles: debet intelligi de aq̄s ſpiritualibꝫ. Tamē ſcd̄a opinio eſt ꝙ ſuper celū ſydereū ſunt aque ſiue celū criſtallinum de natura aque ꝛ ponit̃ ibi ad refrigerium etheris. Et dicūt licet ille aque nō ſunt fluide ſunt tñ eiuſdē ſpeciei cum aquis inferioribꝫ. ¶ Querit̃ quid ē celū empyreū. Rñdeo. Eſt ſubſtātia corporea prima inter actiuas imobilis: vniformis: ꝑfecte lumioſa a deo creata ꝑpt̃ inhabitationē oim bonoꝝ. Celū ꝓo empyreū eſt vniforme ꝛ q̄lbet eius ps ē lucidior in centuplo ſole. Unde ſicut iuſticia dei equiſſima deputauit loca damnatorum turpiſſima. Ita p̄parauit celum empyreū ꝑpter conſolationē bonoꝝ. ergo celū empyreū eſt corpus nobiliſſimū p̄mū ꝛ maximū inter oīa corpora inanimata ꝛ celeſtia ſm ſe totū lucidū cuius aſtra ſunt angeli ꝛ hoīes beati ꝛ ſol eius eſt agnus dei. De iſto dr̄ Apocal'. Ciuitas illa non indiget ſole ꝛ luna ſed claritas dei illuminabit eam ꝛ agnus.

Querit̃ ſecundo. Utrū

firmamētū ſit eiuſdē nature cū igne elemēto. Notandū ꝙ firmamentū eſt illud celū i quo ſunt ſtelle fixe qd̄ in primaria rerū cōditione poſitū eſt in medio aquarum. Alio mō cōiter pro omnibꝫ orbib⁹

BIBLIOTECA ... VITTORIO EMANUELE

celoꝝ capitur ⁊ de vtroqꝫ eſt ꝙſtio nr̄a. Sciendū ꝙ q̄druplex eſt ignis quidē ꝙ accendit aqua ⁊ extinguit oleo ſicut patꝫ de calce viua. Alius ē vſtiuus ſed nō eſt cōbuſtiuus: moleſtiā ⁊ doloꝛem: ſed non cōſumptionē inferēs. ⁊ talis eſt foꝛte gladius verſatilis poſitus ante paradiſuꝫ terreſtrē. Et poſſet etiā dici ꝙ ignis infernalis eſt hmōi. Ideo aliqui dixerunt ꝙ ignis infernalis nō eſt eiuſdē rōnis cum igne elemēto. nō em̄ lucet ſicut nr̄. Alius eſt ignis ꝙ conficitur aliq̄bus cōfectionibus ⁊ ſi talis ignis eſſet in capillis alicuius illuminaret ſufficiēter comā ſed nullam infert leſionē. Alius ē ignis elementum ⁊ eſt triplex. ſcꝫ carbo. flāma. ⁊ lux. Lux in ſua regione. Si autē eſt in terra ſiue materia terreſtri dicit carbo. Si in aere dī flāma. Ignis autē infernalis eſt carbo. ¶ Rn̄deo. Dicendū ꝙ ſicut ſupꝛadictū eſt: ꝙ celum criſtallinū cenſeri pōt noīe aque qu a aliquā ꝓprietatē eius in ſe habet. Sic eſt in pꝛopoſito ⁊ intelligi pōt ¶ Triplex eſt em̄ ignis pꝛopꝛietas ſicut dictuꝫ eſt de aqua. Una luminoſitas. Altera caliditas. Et tercia leuitas: ꝑ quā mouetur motu qui eſt ſurſum.

Querit tercio. Utrum

in celo ſit ponere dextrū ⁊ ſiniſtrū. Sciendū ꝙ ſunt ſex differētie poſitionū ſiue ſitus. ſcꝫ ſurſuꝫ deoꝛſum. dextrū ſiniſtrū ante ⁊ retro. ¶ Reſolutio q̄ōnis ſtat in ſq̄ntibus ꝓpōnibꝫ. ¶ Pꝛima ꝓpoſitio. Quāuis ſurſum ⁊ deoꝛſum dicāt terminos longitudinis. dextrum ⁊ ſiniſtrū terminos latitudinis. ante ⁊ retro termios ꝓfunditatis. nō tn̄ nomināt illos pꝛeciſe ſed ꝑ cōparationē ad motū. Nam clarū eſt ꝙ in nullo coꝛpoꝛe ponit dextrū ⁊ ſiniſtrum niſi ꝑ cōparationē ad motū ꝓpꝛ ez vel foꝛtioꝛē. Unde quia oēs partes lapidis equaliter ⁊ indifferent mouētur ido non eſt lapidi dextrū ⁊ ſiniſtrum. Item dextrū ⁊ ſiniſtrū poſſunt eſſe in alijs dupliciter. Uno modo ex natura rei. Alio mō per comparatōnē ad aliud. Dextrū ⁊ ſiniſtrū et ſi in aiali ſunt ex natura rei. In alijs rebus eſt dextrū ⁊ ſiniſtrū ꝑ cōparationē ad animal vt dextrū coꝛnu altaris ⁊ ſiniſtrū coꝛnu. Dextrū eſt illa ꝑs aialis a qua incipit motus localis explicatiue ſicut patet qn̄ hō vult ambulare ꝓpus mouet pedē dextrū. ⁊ ſic de quolibꝫ animali perfecto. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Dextrū ⁊ ſiniſtrū non ſunt in celo empyreo: quia dextrū ⁊ ſiniſtrū accipiunt penes ꝯparationē ad motū. ¶ Tercia ꝓpō Q͞ꝛ dextrū ⁊ ſiniſtrū in celis ſoluꝫ eſt in celis vel oꝛbibus mobilibus.

Querit quarto. Utruꝫ

pꝛimū mobile a deo imediate ſit tm̄ aut medāte ꝟtute creata. ¶ Sciendū ꝙ pꝛimum mobile ſm theologos eſt celū criſtallinu ſed ſm phos eſt celū ſtellatum. ¶ Reſolutio q̄onis ſtat in ſequētibꝫ ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Pꝛima ꝓpoſitio. In omi opatōne ⁊ effectu ⁊ creatura deus operatur intime ⁊ imediate: patet quia deus eſt intime pꝛ̄ſens ſuo effectui ⁊ ſeipſo opatur. ergo ⁊c̄. Auguſtinus. Uoluntas dei imediate attingit effectuꝫ. ¶ Secunda ꝓpoſitio. In aliquibus operibꝫ deus ſic operatur ꝙ eſt tota cauſa ⁊ nulla ſecunda cauſa ſit cū eo. In alijs autē ſic opatur ꝙ cauſa ſecunda cauſat cū eo. Exemplum pꝛimi: vt in creatōne angeloꝛum ⁊ iuſtificatione impioꝝ. Exemplū ſecūdi vt ignis cū deo pꝛoducit ignem. ¶ Tercia pꝛopoſitio ē. Pꝛima opera que fiunt a ſolo deo dicuntur mirabilia. Alia ꝟo dicuntur voluntaria ſiue naturalia. patet quia iuſtificare impiū eſt mirabile. ¶ Reſolutio queſtionis. Pꝛimū mobile nō mouetur a deo ſolo ſed mouetur a deo ⁊ ab aliqua creatura. Et cōgruum eſt quia ille motus eſt ſucceſſiuus ⁊ hoc poteſt cōpetere creature. ergo congruit ꝙ cum deo creatura moueat ipſum celū ¶ Sciendū ꝙ deum eſſe cauſam immediatam alicuius effectus poteſt intelligi

duplíciter. Uno modo ꝙ deus intime
ꝛ per ſeipſum agat ꝛ producat ipm̄ effe-
ctum. ꝛ ſic deus eſt cauſa cuiuſlibet crea
ture. Hoc etiã modo mouet omnia imo
bilis. Alio modo quia ſe ſolo cauſat et ē
totalis cauſa ꝛ ſic cuiuſlibꝫ effectus pre/
ciſe producte per creationē deus eſt cau
ſa imediate. Et ſic capitur in queſtione
vt anima angelus materia prima ꝛc̄.

Queriť quinto. Utruꝫ

motus celoꝝ ſit a propria forma vel in-
telligentia. ¶ Intelligentia capiť multi
pliciter. Primo modo ꝑ aliqua natura
intellectuali vel rõnali mere ſpūali nata
per ſe exiſtere: ꝛ hec eſt duplex. Quedaꝫ
eſt increata vt deus. ꝛ capitur duplr̄ ſcꝫ
eſſentialr̄ ꝛ ſic deꝰ ē vna intelligētia. Se
cundo nocionalr̄ ꝛ ſic ſunt tres intelligē
tie. Quedã creata. ꝛ eſt duplex. ſcꝫ ange
lica ꝛ aiaſtica. De angelica eſt queſtio.
¶ Reſolutio qōnis ſtat in vna ꝓpoſitio/
ne. ſcꝫ. ¶ Deus mouet celū mediante in-
telligentia creata vel mediante angelo
ꝛ ſunt tot angeli mouentes quot ſunt or
bes. Opinio iſta ē verior ¶ Nota ꝙ mo
tus naturalis diciť qui eſt a ṗncipio in-
trinſeco. motus violentus qui eſt a prin
cipio extrinſeco. Et ſic opinio pħoꝝ di/
centiū Q͛ celi habent aias ꝛ cōponun/
tur ex aniaꝛ corpore ſicut homo. repro
batur tanꝗ heretica.

Queriť ſexto. Utrum

luminaria poſita ſint in eodem corpore
continuo: an in diuerſis. ¶ Reſolutio
queſtionis Cōmunis opinio que funda
tur Geñ. ṗmo. vbi dicitur. Fiant lumi/
naria in firmamēto celi (ꝛ nulla mentio
fit de aliꝭs ſperis) ponit ꝙ omnes orbes
faciūt vnū corpus. Et hec opinio ſtat in
q̄tuor ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. ſm oīm
opinionē tam pħoꝝ naturaliū ꝗ mathe
maticoꝝ aliq̄ lumiaria celi locanť in di/
uerſis orbibꝫ. ¶ Scđa ꝓpō. Diuerſitas
orbiū nō venit ex diſtinctōe formarū ſub
ſtantialiū nec venit ex diſcōtinuatōe ſu/
perficiei ſed venit ex diuerſitate motuū.
Aliq̄ pñt diſtingui tribꝫ modis. ¶ Prio
per ſuas formas ſpecificas. vt hō ꝛ aſinꝰ
¶ Scđo ꝑ diuerſas ſupꝑficies vt duo la-
pides. ¶ Tercio ꝑ diuerſitatē motuū vt
ꝑtes maris cuiꝰ vna pars vadit ad vnã
partē. alia in aliã partē. ¶ Tercia ꝓpō.
Diuerſitas ſola motuū non tollit conti
nuitatem corporis ſubtilis rarefacti ad
motū. patet qꝛ aqua moueť ad oēs diffe
rentias poſitionū ꝛ tñ eſt vnum corpus.
¶ Quarta ꝓpoſitio. Licet luminaria ce-
li ſint poſita in diuerſis orbibus ſunt tñ.
omnia in vno corpore locata quod voca
tur firmamentum.

Queriť ſeptimo. Utrū

luminaria moueanť in orbibꝫ ſuis moti/
bus ꝓpriꝭs. ¶ Duplicia ſunt luminaria
ſcꝫ fixa ꝛ erratica. Oīs planeta eſt ſtella
ꝛ nō ecōtra. de ſtellis fixis nō ē dubium.
¶ Reſolutio ptholomeꝰ dicit. Q͛ firma-
mentū moueť tribꝫ motibꝫ ſcꝫ motu diur
no ab oriente ꝑ occidēs in oriēs: ꝛ hic nō
eſt ꝓprius motꝰ: ſed ē ꝓprius motꝰ ṗmi
mobilis. Moueť ṗterea ſm eū motu ac
ceſſus ꝛ receſſus ſuꝑ ṗma puncta libre ꝛ
arietis ꝛ illo motu complet vnū gradū.
octingētis ãnis. Preterea dicit ꝙ firma/
mentū mouetur motu ꝓprio qui eſt con/
trariꝰ motui diurno ab occidente in ori/
ens ꝛ complet vnū graduꝫ illius motus
in centū annis. Et ſunt trecenti gradus
in circulo zodiaco. Et ſic complet ſuum
circulum in trigintaſex milibus annis.
Secundum aſtrologos planete mouen
ꝓpriꝭs motibus ſcindendo celum: ſicut
auis qui mouetur in aere vel piſcis in
aqua. ¶ Alia opinio eſt philoſophoruꝫ
cum quibus eſt Bonauētura qui dicūt
Q͛ planete non mouētur niſi motu ſuo
rum orbium: Nam non eſt imaginabile
ꝙ ſtelle mouentur in celo ſicut piſcis in
aqua ſcindendo aquam: quia celum nō
poteſt ſcindi nec eſt frangibile.

Queritur octauo. Utrū

conueniat alicui orbi moueri abſqꝫ ſtellis. Notandū ꝙ duplex eſt celū qđ caret ſtellis quoddā quieſcens vt celū empyreū. Aliud eſt mobile ꝛ hoc eſt criſtallinum. Et de iſto ē. qō. ¶ Reſolutio ſtat ī vna ↄcłone q̄ eſt. Qꝛ pter celū ſtellatū oportet ponere vnū celū ſine ſtellis qđ eſt primū mobile. Et hoc pꝫ p rectores ſacre ſcripture.(.moyſen.pphete ꝛ apl'i poſuerunt illud. Et ſi dicas ꝙ ſcriptura non ponit celū aqueū mobile dicendū ꝙ doctores theologi rōne neceſſaria ↄcludūt celū illud eſſe mobile.

Queritur nono. Utrum

luminaria diuerſitatē habeant pfectionum hoc eſt q̄rere. Utrū luminaria celi diſtinguant ſpē. ¶ Reſolutio ſtat ī vna ↄcluſione q̄ eſt. Qꝛ inter luminaria celi reperire eſt diuerſitatē ꝛ q̄tuꝫ ad ſpēm et q̄tū ad formā. patet ſuppoſito ꝙ eorū que ſunt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime ꝛ eiuſdē forme habent eaſdē pprietates et opationes vt vinū calefacit ꝛ acetū frigefacit. Ideo ſunt diuerſarū formarū pꝫ quia illa q̄ habent alias ꝛ alias pprietates ꝛ opationes diſtinguunt ſpecie. Sic eſt de luminaribꝫ. ꝙ patet qꝛ ſol eſt calefactiuus. ſaturnus autē frigefactiuus. ergo differunt ſpecie.

Queritur decimo. Utrū

diuerſa luminaria habeāt diuerſas impreſſiones ſupra corporalia. Impreſſio quatuor modis capit. ¶ Primo mō capitur cōiter pro q̄cunqꝫ derelicto ex admixtione vel vnione vel applicatōe duorum corpoꝝ vel qualitatū ad inuicē. vt impſſio ſigilli in cerā. Et ſic impſſio eſt figura de genere q̄litatis. ¶ Scđo modo capitur pprie p quadaꝫ admixtione vel alteratione duarū qualitatū pmarū vel qualibet. derelictis ex illa cōmixtione ꝛ alteratione. Hoc modo dicimꝰ ꝙ coruſcatio ꝛ cōgelatio dicunt impſſiones: ꝛ ſic impſſio etiā eſt qualitas. ¶ Tercio modo capit magis pprie ꝛ ſic capit pro quodā corpore mixto imperfecto cū derelicto vel cauſato ex actionibꝫ qualitatū pmarū ad inuicē ꝛ ſicut grādo pluuia dicunt impſſiones. ¶ Prima ppoſitio. Impreſſio iſto mō eſt corpus naturale ꝛ phiſicum imperfecta tamē admixtione mixtū. ¶ Scđa ppō. Impreſſio iſto modo eſt ſubiectū libri metheoroꝝ et vocat impſſio metheorica. ¶ Quarto mō capitur cōmuniſſime ſcꝫ p omni effectu cauſato ab aliquo agēte in aliquo ſubiecto Et hoc mō capitur in pſenti qōne in primo loco. ¶ Rñdeo. Dicendū ꝙ cōditor mūdi poſuit corpora celeſtia ꝛ incorruptibilia ad gubernādū ꝛ regendū corruptibilia q̄ ſunt diuerſa ꝛ multiformia et dedit eis ꝟtutes ↄſequētes ſuas ſpecies ſm quas diuerſa luminaria aſpectū habent ad diuerſa elemēta. ꝛ ad diuerſa loca mineralia. Un̄ quia luna ex ꝟtute ſibi indita cū adiutorio luminis aſpectū habet humidū. Ideo p ſuā influentiam humidū augmētat ad eiꝰ pſentiā excreſcunt maria ꝛ quaſi exeſtuant ꝛ effluūt: ad abſentiā ꝟo in ſinū ſuū colligunt ꝛ refluunt. Sic etiā intelligendū eſt in alijs luminaribꝫ. patet reſolutio.

Queritur vndecio. Utrū

ex impſſionibꝫ illoꝝ luminariū cauſetur in hoibꝫ diuerſitas moꝝ. Ex dictis magiſtri Graciani ↄpilatoris libri decretoꝝ in pma diſtinctiōne. Iſta ſe hñt p ordinē. mos cōſuetudo ꝛ lex. Mos eſt conſuetudo longa ex moribus tantūmodo tracta. conſuetudo addit ſupra morem vim legis. Un̄ eſt q̄d dā ius moribꝫ boni inſtitutū qđ ſuſcipit pro lege vbi nō eſt lex. Lex addit ſupra ↄſuetudinē conſtitutionē ſtrictā. Un̄ lex eſt conſtitutio ſcripta. ¶ Nota ꝙ duplices ſunt mores quidā mali ꝛ ſunt actꝰ facti ꝛ eliciti contra rectū dictamē rōnis. quidā ſunt boni ꝛ ſunt actꝰ eliciti ſm dictamē rectum

rõnis. Bonitas moralis: eſt integritas oim circūſtantiarū quas recta ratio iudicat debere hēre ipi agēti in ſuo actu vel ipſi actui. Malicia moral' fit ecōtrario deficientib⁹ circūſtantijs debitis. ¶ Ad h̄ ꝙ aliquis actus ſit bon⁹ Requirūtur nouē. ¶ Primo. Quid agis? oro. ¶ Secundo. Quis dicit circūſtantiā agentis vt ſacerdos debet celebrare miſſam non aūt alius quicunqꝫ: vñ ozias fuit pcuſſus lepra quia vſurpauit ſacerdotium. ¶ Tercio. Cui. ſoli deo eſt offerendū ſacrificiū: ideo errauit ſalomon in fine vite adorando idola ꝛ eſt circūſtantia obiecti. ¶ Quarto. Quātū. in hoc defecit loth quia nimis bibit: ideo cecidit in inceſtū cognoſcendo ꝓprias filias ꝛ eſt circūſtantia quātitatis. ¶ Quinto. Qualiter. ꝛ dicit circumſtātia modi agendi. Iſto modo eſau defecit nimis feſtinando comedere cibum iacob fratris ſui. ¶ Sexto. Quādo. in iſta circumſtātia defecit ille qui collegit ligna in die ſabbati. ¶ Septimo. Ubi. dicit circūſtantiam loci: iſto modo defecerunt duo reges amazias ꝛ azarias qui non amouerunt excelſa poſt edificationē templi. ¶ Octauo. Per quid. dicit circūſtantiā mediāte quo. Et iſto modo defecit ſaul conſulēs phitoniſſam. ¶ Nono. Propt̄ quid. Iſto mō deficiūt omnes hypocrite ordinantes facta ſua ad laudē hoim. ¶ Rñſio. Dicendū ꝙ mores hominū ꝛ euentus futurorum a ſideribus cauſari dupliciter poſſūt. Aut neceſſario ꝛ ſufficienter ꝛ hoc non tm̄ eſt falſum: immo ꝛ hereticū ꝛ diabolicū figmētūqꝫ: pmo repugnat xp̄iane religioni dum eſt contra veritatē fidei ꝛ honeſtatē morū dū omia a ſideribus euenire: tollit meritū ꝛ conſequēter premiū: tollit etiā grāꝫ ꝛ ꝑ conſequens gloriam. Honeſtas morū patit̄ dum culpa peccantis in ſidera refundit̄ licentia malefaciēdi ꝯcedit̄: ꝛ hō ad colēdum ſidera incuruat̄. Scdo repugnat ſenſui apparet in iacob ꝛ eſau qui ſimul concepti ꝛ nati in eadē ꝯſtellatione ſūt: tamen in omnibus his ſunt diuerſificati. Tercio repugnat recte rōni. vñ Aug⁹. Uitā quippe hoium ſolus qui creauit cōditor adminiſtrat. Non em̄ ꝓpter ſtellas homo: ſed ꝓpter hominē ſtelle facte ſunt. Alio mō capit̄ diſpoſitiue ꝛ cōtingenter. ¶ Prima ꝓpō. Dicere mores hominum a ſideribus variari tamē diſpoſitiue ꝛ cōtingenter nō repugnat rationi neqꝫ fidei. patet quia diſpoſitio facit ad diuerſos mores qꝛ aīa noſtra cōplexiones corpis vt plurimū imitat̄ ſm̄ Bonauēturā ꝛ Scotū ꝓpter quādā familiaritatē eorū inter ſe. non ꝙ ſit neceſſitas ſꝫ inclinatio ꝛ diſpoſitio Subter te erit appetitus tuus Gen̄. iiij. ¶ Scda ꝓpō. Plus facit ad qualitatē complexionis virtus nature inferioris ꝙ̄ virtus ſideris. patet per Aug⁹. v. de ciuitate dei. De duobus fratrib⁹ geminis qui ſimul infirmabant̄ ꝛ ſimul curabant̄. et h̄ erat ꝓpter conſimilē complexionē. ¶ Correlarium. Melius ꝛ firmius pōt iudicare medicus periciſſimus de futuris moribus hoim ꝙ̄ aſtrologus. patet qꝛ ad diuerſitatē morum plus faciūt complexiones ꝓpinque ꝙ̄ ſidera remota. ¶ Secundū correlariū. Si ergo nō eſt credēdum medicis exptis de moribus futurꝫ hoim: multominus credendū eſt perito aſtrologo. Et nota ꝙ colerici ſunt iracundi. melancolici inuidi. ſanguinei benigni. flegmatici pigri ꝛc̄.

Duodecimo queritur.

Quid eſt fatum? ¶ Rñſio. Fatū eſt cauſa fatati ꝛ fatatū eſt effectus fati. Fatuꝫ ꝓprie loquēdo nō eſt niſi ordinatio cauſarum ſecundarū ad effectus diuinitus pulſos: fatatū eſt effect⁹ diuinit⁹ pulſus ¶ Prima ꝓpoſitio. Licet fatuꝫ ſit in deo cauſaliter ꝛ principiatiue tamen eſt in cauſis ſcdis materialiter et ſubiectiue. ¶ Scda ꝓpō. Licet fatū pro formali ſignato. i. vt eſt pulſio diuina ſit vnū

z ꝑncipliatiue conſiſtat in deo: materialiter tamen id eſt pro materiali ſignato ſunt plura entia quia alius eſt ꝯcurſus cauſe ad effectū et alius effectus ad cauſam. ¶ Correlariū. Fatū pro materiali ſignato ē ens ꝑ accidens: pro formali ē ens per ſe. ¶ Tercia ꝓpō. Effectus qui immediate producunt a deo non cadūt ſub fato nec dicunt fatati. Exemplū vt angeli anime. ¶ Quarta propō. Omnes effectus a deo qui producunt mediantibus cauſis ſcdis cadunt ſub fato et ſunt fatati. Aug⁹. diffinit fatū ſm eſtimationē mathematicoꝝ qui vocant fatum vim poſitionis ſiderū z conſtellationum qua exiſtente quando homo cōcipitur z naſcitur cognoſcitur qualis ſit futurus. Et hoc mō captuz nihil eſt: vt dicit Aug⁹. in omelia epiphanie. ¶ Nota ꝙ cometa eſt exalatio terreſtris ſicca calida groſſa pinguis z viſcoſa habens partes multū compactas eleuata vſqꝫ ad regionem ſupremā aeris. in qua propter vicinitatem ignis z viſcoſitatē ei⁹ inflammatur et eſt inflammata. ¶ Correlarium. Cometa non eſt celum nec aliqua pars celi. nec de natura celeſti. patz quia nulla exalatio eſt. ¶ Correlarium ſcdm. Nulla ſtella fixa vel erratica pōt dici vere cometa nec econtra cometa eſt vere ſtella. pꝫ quia ſtella eſt pars celi zč. ¶ Tercium correlarium. Cometa non eſt de natura elemētari ad iſtum ſenſuz qđ dicit purū elementum. patet diſcurrendo. ¶ Quartum correlariū. Cometa nō eſt corpus perfecte mixtū ex quattuor elementis. patet quia eſt impreſſio metheophorica. Cometa habet quattuor nomina. Primo cometa. Scdo ſtella comata. Tercio ſtella barbara. Quarto ſtella caudata. Et ſignat quinqꝫ ſm phm. Primū eſt ſignum ſiccitatis z ſterilitatis. Scdo eſt ſignū multitudinis ventoꝝ. Tercio eſt ſignū belloꝝ. Quarto eſt ſignum ſeditionis. Quinto eſt ſignum mortis principis.

Circa decimam quintā diſtinctionē primo querit. ¶ Utrum ſenſibilia qꝫtum ad aiam ſint producta ex aliquo vl' ex nihilo. q̄ſtio nr̄a intelligitur fieri de aliq̄ materialiter. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima propō ſiue opinio eſt Scoti: que videt eſſe verior z eſt talis. Quelibet aia ſenſitiua immediate creat a deo ita ꝙ nulla cauſat a celo nec ab angelo: Et h̄ ponit in. xviij. diſtin. ſcdi ſen. patz qꝛ non ex ſemine quia ſemen corrumpit: cū forma carnis introducit. Nam quod non eſt non pōt producere: ſed cum anima ſenſitiua iā ſemē diu fuit corruptū. ergo zč. Non a celo. ptz quia oīe viuū preſtantius eſt non viuo: ſed celū nō viuit z oīs aia ſenſitiua viuit. ergo zč. Nō ab angelo. quia angelus nō producit niſi mediante celo: ergo ſolum eſt a deo. et hoc videt dicere galienus qui dicit. ꝙ in ſemine ſunt virtutes diuine quas nō intelligit.

Scdo querit. Utrū corpora animaliū cōpoſita ſint ex quattuor elementis: an ex vno tm̄. ¶ Reſponſio Scoti eſt Q̄ quattuor elemēta nō manent in mixto ſm formas ſubſtantiales. nec ſm eſſe remiſſum. nec ſm eſſe ꝑfectuz nec intenſum. ¶ Probat primo. Nulla eſt ponenda pluralitas ſine neceſſitate: ſed neceſſitas non cogit in mixto pluralitatē elementoꝝ. Item dicere ꝙ in quolibet mixto ſit ignis: eſt ponere ignez in profundū maris. Item quelibet forma ſubſtātialis eſt nata cōſtituere vnū ens ꝑ ſe: ḡ ſi in corpe meo eſt vera forma ſubſtantialis ignis z ſubſtātialis forma aeris terre z aq̄. ḡ erūt q̄ttuor ſuppoſita: z cū ex q̄ttuor fit vnū ergo qđlibet ſuppoſitū mixtū erit qnqꝫ ſuppoſita: qđ eſt abſurdum. ¶ Dico ergo ꝙ elemēta nō manēt in mixto formaliter ſed tm̄ ꝟtualiter.

Tercō q̄rit̄. vtrū corpa aīaliū mag; ɔſtet ex elemētis paſſiuis q̄ȝ actiuis vel ecōuerſo. Elemēta actiua dicūt̄ illa q̄ ſūt leuiora: paſſiua q̄ ſt̄ ḡuiora. Actiua aer ignis. Paſſiua terra aq̄ ¶ Reſolō. q. ſtat in ppoīb. ¶ Pria ppō Sicut duplex ē q̄ntitas. ſ. molis ⁊ ṽtutꝫ ſm h̄ pōt dupl̄r attēdi elemētoꝝ p̄dn̄antia vicꝫ q̄ȝtū ad molē ⁊ q̄ȝtū ad ṽtutem. Si p̄mo mō p̄dn̄ant̄ elemēta paſſiua: et iō ex eis maxime dicunt̄ eē facta. Si loq̄mur q̄ȝtū ad q̄ntitatē ṽtutis cū corp⁹ cōplexionatū ſit natū regi ab aīa mediātib elemētis actiuis. ſic p̄dn̄ant̄ ī eis elemēta actiua. ¶ Scd̄a ppō. Elemēta actiua p̄dn̄ant̄ in corpib aīaliū ſm q̄ntitatem ṽtutis. ¶ Tercia ppō. Elemēta paſſiua p̄dn̄ant̄ q̄ȝtū ad quantitatē molis. Hoc mō dicit Gen̄. producat t̄ra vl̄ aq̄ ¶ Circa ſcd̄m articulū q̄ritur q̄ ordine ſunt pducta. Et primo querit̄.

Quarto querit̄. Utrū oīa ſenſibilia facta ſint ppt̄ hoīeꝫ. Senſibile dr̄ tripl̄r. ſcꝫ eliciti ue repn̄tatiue ⁊ obiectiue. Elicitiue dr̄ qd̄ eſt aptum natū elicere ſenſationē: hoc mō tm̄ aīal eſt ſenſibile. Repn̄tatiue qd̄ eſt aptum natū repn̄tare aliqd̄ obiectū ſenſibile h̄ mō ſpēs obiecti dr̄ ſenſibile. Obiectiue qd̄ pōt eē obiectū ſenſus lꝫ q̄ poſſet extē di ad ſenſibilia. His trib modis tn̄ doctor videt̄ artare ad ſenſibilia elicitiua id ē aīalia. ¶ Reſolutio. q. ſtat in vna diſtinctōe ⁊ duob dictis. Diſtinctio ē: aīaliū irrōnaliū duplex ē finis. Prim⁹ p̄ncipalis ⁊ vltim⁹. Alius eſt finis ſub fine ſſiue min⁹ p̄ncipal̄. ¶ Primū dictū. Oim creaturarū tā rōnaliū q̄ȝ irrōnaliuꝫ tam ſpūaliū q̄ȝ corpaliū de⁹ eſt finis p̄ncipal̄ Vn̄ Eccl̄iaſtic⁹ Oīa ppter ſeipm̄ fecit altiſſim⁹. ¶ Scd̄m dictū. Q oīa anialia irrōnalia h̄n̄t ip̄m hoīeꝫ ⁊ ad ip̄m ordinant̄ tā q̄ȝ ad finē ſub fine ſiue finē minus p̄ncipalē hoc dicit ſcriptura ſacra ⁊ phs. ij. Ethi. Sum⁹ eni̅ nos qd̄dāmō finis oim.

Quinto querit̄. De ordine pductionis ſenſibiliū aīaliū q̄ȝtuꝫ eſt ex pte tpis. Utrū ordo eſt diei. ¶ Reſolutio ſtat in vna diſtinctione. Duplex ordo attendit̄ in pductione ſenſibiliū. Unus ordo eſt diei a die. Alius attendit̄ ſm ordinē coꝝ q̄ eodē die pducta ſūt ¶ Nota q̄ tp̄us creatōis tm̄ durauit an̄ tps ornatus q̄ȝtū angl̄i mali fuerunt in paradiſo: ſꝫ ipi fuerūt p aliquā morā in paradiſo. g̃ ⁊c̄. In meridie incepit op⁹ diſtinctōnis. In ſcd̄a die fuit creatū firmamentū. In tercia fuerūt facta elemēta. In p̄ma fuerūt creata q̄ttuor coeua ſic cōplet̄ op⁹ diſtinctionis. In alijs tribus dieb fuit factū opus ornatus. In q̄rta die ornauit firmamētū ſole ſtellis ⁊ planetis. In quinta ornauit aerem et aquā: aerē volatilib⁹: aquā natatilib⁹. In ſexta ornauit terrā reptilib⁹ beſtijs ⁊ iumentis. In meridie ſm franciſcū factus eſt homo.

Sexto querit̄. Utrum deus poſtq̄ȝ aīalia produxit ab oī opere q̄euerit. ¶ Reſolutio qō ſtat ī ppoīb ¶ Prima ppō. Oīs artifex pfect⁹ opus inchoat vt ad pfectōeꝫ pducat. ¶ Scd̄a ppō. Oē opans ppt̄ q̄d ɔſūmato eo ppt̄ qd̄ agit q̄eſcit. ¶ Tercia ppō. Oē agēs pfectū ſic opat̄ vt aliq̄n q̄eſcat. ¶ Quarta ppō Cū de⁹ ſit agēs pfectiſſimū ī producēdo vniuerſum neceſſe eſt ip̄m aliq̄n q̄eſcere. ¶ Prima diſtinctio. Quies capit̄ duob modis. Uno mō vt dicit ceſſationē ab oī ope laborioſo. Iſto mō deus nō q̄eſcit. Alio mō capit̄ q̄es vt dicit ceſſationē ab ope facto ſiue labore ⁊ fatigatiōe. ⁊ iſto mō de⁹ q̄euit. ¶ Scd̄a diſtinctio. Duplex ē pfectio vniuerſi: q̄dā primaria: alia ſcd̄aria ſiue ſm eē pmanēs ⁊ ſm eē accn̄tale vel ſm eē p̄mariū ⁊ eſſe ſecūdariū. Perfectio vniuerſi primaria ⁊ permanens ſtat in ſpeciebus et entibus

ſm eſſe ſpecificum vł in cōpleto numero
ſpecierū. Hec ꝑfectio non pōt ſtare ī in/
diuiduis qꝛ nō manēt ſꝫ quotidie ſucce/
dūt. Alia eſt ꝑfectio vniuerſi q̄ attendit̃
ſm eſſe decurrēs ⁊ ſucceſſionē ꝯtinuam
indiuiduoꝝ. ¶ Quinta ꝓpō. Quia ſm
primā ꝑfectionē vniuerſi cōpleuit deus
totū vniuerſum in ſex dieb⁹ ſcꝫ q̄tū ad
principia vniuerſi q̄ ſunt celū ⁊ quattu/
oꝛ elementa ⁊ q̄trum ad ſpēs: ideo quie/
uit ab omni opere ſuo. ¶ Sexta ꝓpō.
Quia deus continue operat̃ q̄tum ad
indiuiduoꝝ ꝓductionē: ideo deus dicit̃
operari vſq nunc et operat̃ vſq in finē.
vñ Joh. v. Pater meus operat̃ vſq nūc
⁊ ego operoꝛ.

Circa decimāſex
tam diſtinctionem q̄rit̃ pri
mo. ¶ Utrū homo ſit ima
go dī vere. ¶ Reſolutio. q.
ſtat in ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. Eſt
ꝙ imago trinitatis increate eſt expꝛꝛſſa ſi
militudo ei⁹ Similitudo ponit̃ loco ge
neris qꝛ oīs imago eſt ſimilitudo ſed nō
ecōtra qꝛ imago addit vltra ſimilitudi
nem imitationē ad ꝑus: ꝓbat hoc Aug.
Ponant̃ duo oua oīno ſimilia vnū nō eſt
imago alterius. vnde dī imago qꝛ imi/
tago. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Licet neceſſe ſit
oēm creaturam aſſimilari aliquo mō et
imꝑfecte ipſi deo tamē neceſſe eſt ad cō/
pletionē vniuerſi ꝙ ſit aliqua creatura
ꝑfecta ⁊ expꝛꝛſſa ſimilitudo dei. pꝫ qꝛ om
nis creatura habet eſſe. ergo aſſimilant̃
deo in eſſe. Scđa pars pꝫ in hoīe ⁊ ange/
lo. ¶ Tercia ꝓpō. Licet quelibet crea/
tura poſſet eē veſtigiū dei non tñ q̄libet
natura eſt imago. ¶ Quarta ꝓpō. Qua
druplex eſt ſimilitudo quedā ꝑ ꝯuenie/
tiā oīmodā in natura. Alia ꝑ participa
tionē alicuius nature vniuerſalis. Ter
cia eſt ſm ꝓportionē. Quarta ꝑ ꝯueni/
entiā oꝛdinis. Prima ſilitudo ſolū repe/
ritur in diuinis ꝑſonis. ¶ Coꝛrelarium
Imago nō repit̃ in creatura ſm iſtū mo
dum. Scđa ſilitudo hō ⁊ aſin⁹ ſūt ſiles
in natura aīalis. Tercia ſilitudo attēdi
tur in ſilī ſe hñe vt auriga ⁊ nauta ſūt ſi/
miles ſm ꝓportionē. ¶ Quarta ſilitu/
do eſt exēplificati ad exēplarū ⁊ ꝑ oꝛdi/
nē qꝛ opoꝛtet ꝙ ꝑmo ſit exēplar vt ima/
go ceſaris hꝫ oꝛdinē ad ceſarē qꝛ eſt po/
ſterioꝛ ipō. ¶ Quinta ꝓpō. Licet duobꝫ
ꝑmis modis capiēdo ſilitudinē natura
creata poſſit deo aſſimilari tñ oīs crea/
tura deo aſſimilat̃ duobus vltimis mo
dis. pꝫ qꝛ oīs creatura eſt actiua q̄tuꝫ
ad ꝓportionē: pꝫ etiā q̄tum ad exēplar
qꝛ oīs creatura eſt exemplata ab exēpla
ri increato. ¶ Sexta ꝓpō. Creatura rō/
nalis vt hō eſt expꝛꝛſſa imago dei ꝑ ꝯueni
entiā ꝓportionis ⁊ ꝯuenientiā oꝛdinis.

Secundo querit̃ Utrū
hō ſit imago dei naturalr̃. Notandū ꝙ
triplex eſt imago. Quedā artificialis q̄
repn̄tat imaginatū ꝑ formā artificialē.
Alia eſt imago naturalis q̄ ſcꝫ repn̄tat
ſuuꝫ imaginatū ꝑ formā naturalē vel ꝑ
aliqđ qđ hꝫ a natura vt fili⁹ regis ē ima
go ſui pr̄is. Alia eſt imago cōnaturalis
q̄ repn̄tat ſuū imaginatū non ſolū ꝑ na/
turā ſeu ꝑ aliqđ qđ hꝫ a natura ſed etiā
ꝑ ꝯuenientiā oīmodā in natura cū ima/
ginato vt fili⁹ dei eſt imago pr̄is. ¶ Re/
ſolutio ſtat in propoſitionibꝫ. ¶ Prima
ꝓpō. Q• homo non eſt imago artificia/
lis dei: ſed eſt imago dei naturalis. patꝫ
qꝛ hō per ſua naturalia repn̄tat natura
lia ḡ. ¶ Scđa ꝓpō. Licet hō ſit natural̃
imago dei nō tñ eſt imago connaturalis
dei: ſꝫ ſolus fili⁹ eſt imago dei cōnatura
lis. ꝑma ps pꝫ qꝛ hō non ꝯuenit cū deo
ꝑ oīmodā ꝯuenientiā in natura ergo ⁊c̄

Tercio querit̃. Utrum
eē imaginē ꝯueniat hoī ꝓpꝛie ita ꝙ nul/
li alij ab ipō. ¶ Reſolō ſtat in ꝓpōnibꝫ.
¶ Prima ꝓpō. Eſſe imaginē dei non eſt
ꝓpꝛiū hoī ſimplr̃: qꝛ nō ꝯuenit ſibi ſoli:
ſed etiā angelis. ¶ Scđa ꝓpō. Eſſe ima
ginē dei eſt ꝓpꝛiū hoī ad aliqđ. pꝫ qꝛ cō

uenit omi homini: z eſt ſibi propriū ꝑ reſpectum ad bruta.

Quarto queritᷣ. Utruꝫ

ratio imaginis ꝑncipalius inueniatᷣ in angelo ꝙꝫ in aīa. ¶ Reſolutio. q. ſtat in ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. Cū expſſio imaginis ꝯſiſtat in ꝯueniētia ordinis z proportiōis: intētio dignitatis imaginis cōſiſtit ſm intētionē ꝯueniētie ꝙꝫtū ad ꝓportionē vel ordinē. ¶ Scda ꝓpō. Duplex eſt ꝯueniētia creature ad deum ſm ordinē: quedā eſt de eē imaginis: z q̄dā de bn̄ eſſe imaginis .ſ. accn̄talis. Ordo eēntialis creature rōnalis eſt ꝙ ordinetᷣ ad deū fruendū tanꝙꝫ finē vltimū. Hic ordo eſt eēntialis imaginis. De bn̄ eē ē ꝙ creatura rōalis ꝑponatᷣ aliīs et ꝙ alia ordinentᷣ ad ipſam. ¶ Tercia ꝓpō. Triplex eſt ordo in creatura rōnali ſm quā ꝯformatᷣ deo. ¶ Prim⁹ ordo eſt ſm queꝫ creatura rōnalis eſt nata ꝯiūgi deo ꝑ dilectionē z amorē. ¶ Correlariū. Angl's z aīa eq̄parantᷣ in rōne imaginis ꝙꝫtū ad iſtū ordinē. pꝫ qꝛ erim⁹ eq̄les angl'is qꝛ oēs immediate ordinamur ad deum.

¶ Scds ordo eſt ꝙ creatura rōnalis ꝑponitᷣ aliīs creaturis. Iſto mō angl's eſt expſſior imago dei ꝙꝫ aīa: pꝫ qꝛ angl'i ꝑponuntᷣ oī creature: etiā ipi hoi z nō ecōuerſo. ¶ Tercius ordo ē q̄ creature irrōnales ordinantᷣ ad rōalē creaturā. iſto mō hō ē expſſior imago ꝙꝫ angl's: pꝫ qꝛ ſenſibilia z aīalia nō ſunt facta ꝓpt āgelos ſꝫ ꝓpt hoieꝫ ¶ Quarta ꝓpō ꝑncipalis eſt Q. 2 duplex eſt ꝯueniētia ꝓportionis ſiue hitudinis in creatura rōnali ad ipm deū: q̄dā eſt q̄ eſt de eē imagis. alia eſt de bn̄ eē. illa q̄ ē de eē imaginis attēditᷣ penes intriſeca aīe ſiue potētias vt mēoriā intelligētiā et volūtatē. Quātū ad bn̄ eē attēditur penes extriſeca circa corpus. ¶ Quinta ꝓpō. Hec ꝯueniētia ꝓportōis q̄ eſt de bn̄ eſſe imagis aīe q̄.ſ. attēditᷣ ꝑ reſpectū ad corp⁹ pōt eſſe magis vl' min⁹ expſſa dupl'r. ſ. ꝑuatiue vel poſitiue. ¶ Sexta ꝓpō. Licꝫ aīa in ꝙꝫtū ad ꝓportionē q̄ ē de bn̄ eſſe imagis ꝙꝫtū ad corp⁹ ē imago expſſior dei poſitiue: tn̄ angl's ē imago expſſior ꝑuatiue. Non ꝙ in corꝑe ſit imago: ſꝫ qꝛ aīa ꝑ cōparatōꝫ ad corp⁹ ſil'atᷣ deo: qꝛ ſic de⁹ eſt in q̄libet creatura: ita aīa eſt tota in toto z tota ī q̄libet ꝑte. Sil'r qꝛ aīa hꝫ corp⁹ generat vt pr̄. Iteꝫ ſicut oīa ab vno deo: ita oēs hoies ab vno. In angl'o eſt maior expſſiorꝙꝫ ſil'itudo z rō imagis ꝑ cōparationeꝫ ad corp⁹ ꝑuatiue: qꝛ ſicut de⁹ ꝑuatᷣ corpore ita angl's. ¶ Primū correlarium. Quantū ad ꝯueniētiā ꝓportiōis q̄ ē de eē imaginis intᷣ hoieꝫ z angelū eſt oīoda eq̄litas ¶ Scdm corre. Quātū ad ꝯuenientiā ꝓportiōis q̄ eſt ſolū de bn̄ eē aīa eſt expſſior imago poſitiue. ¶ Tercium corre. ꝙꝫtum ad ꝯuenientiā ꝓportiōis q̄ eſt de bn̄ eſſe angelus eſt expreſſior imago priuatiue.

Quinto queritᷣ. Utruꝫ

ꝑncipalius ſit imago in maſculo ꝙꝫ i femina. ¶ Reſol'o. q. ſtat in vna diſtinctōe Diſtinctio eſt: imago capitᷣ dupl'r. Uno mō ꝙꝫtū ad ea q̄ ſūt de eſſe vl' eſſe imaginis. Alio mō ꝙꝫtū ad bn̄ eſſe vel ꝙꝫtū ad accn̄talia. ¶ Primū dictū. Imago ꝙꝫtū ad id qd eſt de eſſentia ſiue cōpleto eius eq̄liter repitᷣ in maſculo z feīa. pꝫ qꝛ ꝯſiſtit in actibꝫ ꝑmis z ſcdis aīe: ſꝫ cū iſti ſīt eq̄liter in vtroꝙꝫ. ergo zc. ¶ Scdm dictū. Imago ꝙꝫtum ad aliquaꝫ accn̄talē proprietatē ſiue ꝙꝫtum ad bn̄ eſſe ſcꝫ vt aīa hꝫ quandā relationē ad corp⁹. Tūc ꝑncipalius dr̄ ꝯſiſtere in viro ꝙꝫ in muliere. pꝫ qꝛ imago in viro eſt in ſexu ꝑfectiori. Etiā ꝙꝫtū ad ꝑſidentiā: etiā ꝙꝫtū ad rōnē ꝑncipiādi. ¶ Sexus eſt dr̄ia accidētalis q̄ mas differt a feīa z econtra femia capitᷣ tot modis q̄t vir. Prio mō Etate. ꝑme Cor. xiii. Cū fact⁹ ſum vir euacuaui. Scdo mō vt diſtinguitᷣ cōtra ſexum femineū. Tercio mō pro marito. Quarto mō pro quocunꝙꝫ hoie ꝟtuoſo

ſiue ſit maſculus ſiue femina. Beũs vir q̃ non abijt. Quinto mõ metaphiſice ꝛ ſic dicit ſupioꝛẽ partẽ rõnis p̃me Coꝛ. xi. Uir eſt imago ꝛ glĩa dei: qꝛ qñ hõ reſpicit eterna eſt vir: qñ terrena eſt mĺier Mulier dr̃ vir molĺ ꝛ de facili ad pctm̃ flexibilis: vñ vocanť effeminati. hoc mõ exponiť illa auctas. Melioꝛ eſt iniq̃tas viri q̃ mulier bene faciens.

Sexto queriť. Utrum imago p̃ncipalius ſit in cognitiua q̃ in motiua ſiue affectiua. ¶ Queriť ꝙ q̃re doctoꝛ querit vtrũ imago ꝯſiſtat in potentia motiua. ¶ Rñſio ꝙ duplex ẽ motiua ſcꝫ impatiua ꝛ executiua. Impatiua idẽ eſt ꝙ volũtas. Executiua idẽ eſt ꝙ affectiu⁹. Imago et ſimilitudo dr̃nt: qꝛ imago eſt ꝯfiguratio i q̃ntitate q̃ eſt cõfoꝛmis figurato. Siĺitudo eſt rerum differentiũ eadẽ q̃litas. Imago ꝙ eſt in q̃titate: ſiĺitudo i qualitate; ꝛ ſm̃ iſtas dr̃as ſequunť tres opiniones. Prima eſt hugonis. Imago accipiť aliq̃n ꝓ illo ad cui⁹ exẽplar aliq̃d fit hoc mõ eſſentia diuina eſt imago: ideo cũ dr̃ Gen. i. Faciamus hoiem ad imaginẽ ꝛ ſiĺitudinẽ no. accipiť pꝛo eſſentia diuina: põt etiã accipi pꝛo filio dei ꝛ hoc mõ põt intelligi auctoritas p̃dicta. Tercio põt accipi vt̃ exponi ꝙ imago ſtet ibi ꝓ re creata. ¶ Coꝛrelariũ rñſiuũ. Licet imago creationis p̃ncipalius ſit in p̃te cognitiua: tñ imago recreationis eſt p̃ncipalius in parte affectiua ſiue motiua. ¶ Prima ps patꝫ quia imago creationis cõſiſtit in memoria intelligentia ꝛ volũtate: iam memoria ꝛ intelligẽtia ſe tenent ex p̃te cognitiue: ꝛ in voluntate tm̃ ex parte affectiue. ¶ Scd̃a pars patet qꝛ imago recreationis ſtat in ſpe fide et charitate: iam ſola fides ſe tenet cognitiue et ſpes et charitas ſiue amoꝛ ſe tenẽt ex parte affectiue Bonauẽtura Albertus Henric⁹ Thomas tenẽt ꝙ in volũtate ſunt due potentie ſcꝫ ꝯcupiſcibilis ꝛ iraſcibilis. Scot⁹ tenet ꝯtrariũ ꝛ ſm̃ eũ verũ eſt ꝙ illi act⁹ habẽt diuerſa oꝛgana ſcꝫ pelliculas q̃ in motu cõcupiſcibili ꝯſtringunť cũ dolet aut timet in motu iraſcibili pellicula extendiť ebullit ꝛ aſſurgit: qꝛ ira eſt ebullitio et accenſio ſanguinis circa coꝛ. Et ideo dicit Scotus ꝙ hñ ſũt potẽtie due In potẽtia ſenſitiua tñ nõ ſunt niſi vna potẽtia in aĩa ſcꝫ volũtas q̃ hꝫ duplicẽ affectionẽ ſcꝫ affectionem iuſticie q̃ eſt libertas naturalis. Alia eſt affectio volũtatis cõmodi in qua eſt ſpes. vide Scotum in ſcd̃o.

Circa decimã ſe͂ primã diſtinctionẽ queriť p̃mo. ¶ Utrũ aĩa p̃mi hoĩs ꝓducta ſit de dei ſubſtãtia. ¶ Rñſio bonauẽtura dicit ꝙ de⁹ ad creaturas hꝫ in rõne cauſe efficiẽtis foꝛmaĺ ꝛ finis. Pꝛo quo aduertendũ ꝙ aliquid dr̃ cã foꝛmaĺ dupĺr. Uno mõ qd̃ pficit materiã ꝛ cũ ipſa ſit totũ cõpoſitũ et ſic de⁹ nõ eſt cã foꝛmaĺ. Alio mõ capiť cauſa foꝛmalis large ꝓ cauſa exẽplari. Ois cauſa q̃ agit ꝑ intellectũ ꝛ ꝑ noticiaꝫ dr̃ cauſa foꝛmalis ſiue exẽplaris Hoc mõ capit Bonauẽtura in ſolutione ſed hec cauſa foꝛmalis nõ diſtinguiť a cauſa efficiẽte Ro. xi. Ex ipo: ꝑ ipm̃ ꝛ in ipo ſũt oĩa. Ex ipo tãq̃ p̃ncipio effectiuo qd̃ attribuiť pr̃i: ꝑ ipm̃ tanq̃ cãm exẽplarẽ ꝛ attribuiť filio q̃ eſt exẽplar oim. In ipo tanq̃ in fine finis habet rationem boni ꝛ attribuiť ſp̃ũiſcr̃õ.

Secundo queriť Utrũ aĩa ade ꝓducta fuerit ex materia. Adã capiť tripĺr. p̃mo mõ idẽ eſt qd̃ hõ. ſcd̃o mõ xp̃s vocať ſcd̃s adã. tercio mõ capiť ꝓ pꝛimo hoĩe. ¶ Reſoĺo. q. ſtat in trib⁹ opinionib⁹. Prima eſt ſcoti ſcꝫ ꝙ nullus angl's nulla aĩa intellectiua: nulla aĩa ſenſitiua eſt cõpoſita ex materia ꝛ foꝛa. Ponit tñ aliquã cõpoſitionẽ qꝛ in q̃libꝫ ente ꝑ ſe exñte eſt duplex realitas ſcꝫ q̃d

ditas q̄ dī forma totius: z materia toti⁹ q̄ eſt dria indiuidualis: hec eſt vera opī nio. ¶ Scđa opinio eſt Guilhelmi wa rillon q̄ dicit ꝙ quilibet angl's quelibet aīa intellectiua et ſenſibilis eſt cōpoſita ex materia z forma. ¶ Tercia opinio eſt Bonauēture media dicēs ꝙ angl's z aīa rōnalis ſūt cōpoſiti ex materia z forma: q: ꝑ ſe exiſtūt. Nō ſic de aīa bruti, iō di cit ꝙ aīa bruti non eſt cōpoſita ex mate ria z forma. Si dicas qđ idē eſt iudiciū de aīa hoīs z bruti: q: vtraqꝫ eſt eq̄ ſim plex. Rn̄dit ꝙ nō eſt ſic: q: aīa intelle ctiua ꝑ ſe ſubſiſtit: aīa bruti non.

Tercio querit. Utrum aīa ade ꝑducta fuerit an̄ corpus vel po ſtea. ¶ Reſolutio. q. tenendū eſt ꝑcerto ꝙ aīa ade non fuit ꝑducta an̄ corpus ſꝫ ꝑducta fuit in corpe. Licet aug. aliqn̄ vi deatur ſenſiſſe ꝯtrariū vel ſaltē dubitaſſe: ptꝫ q: aīa vnitur corpi vt ꝑfectio naturalis ꝑfectibili z ſicut motor mobili q̄ hꝫ na turalē inclinationē ad corpus: q̄ fuiſſet ſibi penale non hr̄e ad qđ inclinatur natu raliter z ſic habuiſſet penā an̄ culpā Itē ſine corpe nō pōt mereri vel demereri. q̄ non debuit eſſe ſine corpe.

Quarto querit. Utrū corp⁹ pmi homīs ꝑduci debuit pure de natura celeſti. ¶ Reſolō. q. ſtat in ꝑpō nibus. ¶ Prima ꝑpō. Corp⁹ ade nō fu it pure formatū de natura celeſti. patet Gen̄. ij. Formauit de⁹ hoīeꝫ de limo tre. ¶ Scđa ꝑpō. Cōgruentia ordinis exi gebat ꝙ corp⁹ pmi hoīs nō debebat for mari de natura celeſti pure: imo debuit formari de natura elemētari q: ſapiētia diuina oīa fecit ſm decentiā z originem ¶ Tercia ꝑpō. Quadruplex ordo hoīs reqrebat ꝙ corp⁹ ſuūꝫ debebat formari de natura celeſti z nō pure celeſti. patet primo q̄tum ad ordinē ad ſeipm: q: ho mo condit⁹ fuit ad cognoſcendū multa z ideo eget diuerſis organis. ſcđo reqre bat ordo ad inferioreꝫ creaturā q̄ facta ſunt ꝑpter hoīem. tercio q̄tum ad crea turā parē: q: ſicut facta eſt creatura vna rōnalis in ſupmo loco: ita decuit ꝙ alia fieret in īfimo loco. Quarto ordo ad fi nem ſiue ad deū hoc reqrebat. Nā iō fa ctus eſt hō vt ꝑ humilitatē ſubiectionis aſcēderet: vn̄ diabolus ſupbiens cecide rat: ideo decuit vt fieret de humili z vi li materia.

Quinto querit. Utrūꝫ corpus ade conſtitutū fuerit de natura pure elementari: aut ſimul cum natura elementari ad eius conſtitutionē cōcur reret natura celeſtis. ¶ Reſpōdeo ꝙ ſūt opiniones. ¶ Prima opinio eſt ꝙ natu ra celeſtis corporis venit ad cōſtitutio nem corporis humani non ſicut vnū de elemētis ſed ſic mediū ligans z cōciliās elemēta. ¶ Alia opinio ē huic ꝯria z re probant ambe. ¶ Tercia opinio ſtat in vna diſtinctione. ¶ Diſtinctio eſt ꝙ na tura celeſtis capitur dupliciter. Uno modo per proprietatem et veritatem. Alio modo per ſimilitudinem. Illa eſt natura celeſtis per proprietateꝫ que eſt vere celum vel pars celi hec eſt incorru ptibilis: de hac pono ꝑpōſitiōes. ¶ Pri ma ꝑpoſitio. Q⁹ natura celeſtis ꝑ pro prietatē ſm veritatē z ſubſtantiā nō ve nit ad conſtitutionē corporis humani li cet bene ſm virtutē quia influūt in hec inferiora. Illa natura dicit celeſtis ꝑ cō formitatē vel ſimilitudinē q̄ eſt confor mis celo: z in ſubtilitate puritate z cla ritate eleuata ſup q̄litates actiuas z paſ ſiuas. Hoc mō ſpūs vitales ſpūs anima les ſpūs naturales dicunt de natura ce leſti. ¶ Scđa ꝑpō. Natura celeſtis per ꝯformitatē vere z ſm ꝑpriā eēntiā venit ad ꝯſtitutionē corpis hūani. ptꝫ q: cor pus aīalis habꝫ illos ſpūs ſupradictos ¶ Correlariū. Iſti ſpūs ſm veritatē ſūt de natura elementari. patꝫ quia corrū puntur z reſtaurant.

Sexto querit. Utrum corpus pmi hoīs cõſtitutū fuerit ex ele/mentis in cõpoſitiõe vel cõplexione ele/mētali.ſ. Utrū i ei⁹ corpe tm̄ ſit de igne de aqua de aere ſicut de terra. ¶ Reſolu tio.q. ſtat in ppõnib⁹. ¶ Pria ppō. Eſt ꝙ eq̃litas miſcibiliū in mixto eſt duplex quedā eſt a pondere: alia eſt a iuſticia. ¶ Scda ppō. Eq̃litas a pondere ē tri/plex ſm medicos: quedā eſt ſm quãtita tem molis: alia ſm quantitatē virtutis tercia ſm quantitatē molis z ꝟtutis ſil. ¶ Tercia ppō. Eq̃litas miſcibiliū a põ dere ꝗ̃tum ad quãtitatē molis z virtu/tis ſil nõ eſt poſſibilis in natura. Nã ſi/cut impoſſibile eſt aurū purum eſſe eq̃le in põdere z valore argēto vel ferro. Ita nec põt eq̃litas ignis z terre in mixto eē ꝗ̃tū ad ꝗ̃titatē molis z ꝟtutis. Etiaꝫ ab eq̃li pportione nõ fit actio. ¶ Quar/ta ppō. Eq̃litas a põdere in mixto ſm ꝗ̃titatē molis nõ eſt poſſibilis: ptꝫ qꝛ ſi tãtus eſſet ignis in me ꝗ̃ta terra ſtatim cõſumeret terram. Etiã neqꝫ aſcēderet neqꝫ deſcēderet: qꝛ qdlibet elementū tra heret ad ſuam regionē. ¶ Quinta ppō. Equalitas a põdere ipoꝝ miſcibiliū in mixto ſm quãtitatē ꝟtutis etiã eſt impoſ ſibilis quo ad naturã: qꝛ ſi terra tm̄ reſi ſteret ꝗ̃tum ageret ignis non eſſet actio quia ſm phicos in eq̃li pportione nõ eſt actio. ¶ Correlariū. Quocūqꝫ mõ ca/piat eq̃litas a põdere ſiue pmo mõ ſiue ſcdo mõ ſiue tercio mõ eſt impoſſibilis q̃ ad naturã. Alia eſt eq̃litas a iuſticia. ¶ Sexta ppō. Eq̃litas a iuſticia miſci/biliū in mixto attēdit in cõmēſuratiõe miſcibiliū in mixto ſm pportionē debi/tam z ſm exigentiã forme introducēde. ¶ Septia ppō. Iſta eq̃litas a iuſticia nõ eſt punctalis ſeu cõſiſtēs in indiuiſi/bili ſꝫ hꝫ amplitudinē z latitudinē gra/duū. ¶ Octaua ppō. Scdm diuerſos ſtatus hoīs diuerſa eſt eq̃litas a iuſticia ipoꝝ miſcibiliū in corpe humano. No/ta ꝙ triplex eſt ſtat⁹ hoīs.ſ. glie miſerie z innocētie. ¶ Nona ppō. In ſtatu glie erit pfectiſſima eq̃litas a iuſticia ipſorū miſcibiliū i corpe hūano ſicut eſt i ſtatu miſerie ipfecta z i ſtatu innocētie media

Circa decimam/ mã octauã diſtinctionē que rit pmo ¶ Un mlier forma ta fuerit. Et ſūt tres q̃ſtio/nes. Prima vtrū ſit de viro. Secunda vtrū de coſta. Tercio vtrū de dormiēte Primus terminus eſt vñ. z capit duplr. Uno mõ localiter. Alio mõ cãliter Pri mo mõ eſt aduerbiū loci. Scdo mõ dic cauſaꝫ: et qꝛ ſunt q̃tuor cauſe. capitur q̃drupl̄r. Primo põt dicere cauſaꝫ effici entē vt vñ ē oīs creatura. Rñdet a deo. Unde venit ꝙ de⁹ voluit creare hoīem. Rñdet ppt bonitatē ſuã z vt faceret pti cipare gliam btitudinis etne ꝗ̃tū ad fi nē. Un eſt ꝙ hõ eſt riſibilis. Rñdet qꝛ rõnalis ꝗ̃tum ad cãm formalē. Un eſt cultellus. Rñdet de ferro ꝗ̃tū ad cãm materialē. Sopor ē quedã dulcedo im miſſa maxime a deo ipi aīe p quã totali/ter abſtrahit ab actib⁹ exterioꝝ ſenſuū hic erat in adã z nõ ſomn⁹ proprie.

Scdo q̃rit. Utrū mulier formata ſit de coſta viri ſm rõnem ſe minalē. ¶ Rõ ſemialis ſm ſcotū eſt for ma ſubalis ipi⁹ ſeminis: vel q̃dã quali/tas neceſſario ꝯñs formã ſubalē ſemis q̃ eſt qdãmõ alteratiua ſiue diſpoſiti/ua ad corruptionē ſeminis vt ex ipo ge/nerer aliqd ſile pfecti⁹. ¶ Correlarium Xpi corp⁹ nõ fuit formatū ex ſeīe. ptꝫ qꝛ fuit de puriſſimis ſanguib⁹ ꝟgis. Aug. ponit q̃druplices rões rerū. Prio pmor diales z ſūt ille q̃ ſt imediate diuia potē/tia ſm q̃s de⁹ pducit cūctas res creatas dicūt pmordiales qꝛ nulle ſt priores z ſūt priores oib⁹ alijs ¶ Scdo ydeales in ꝗ̃tū dicunt cognitū quia idea dr cognitio. ¶ Tercio dicuntur exēplares ſm ꝙ ſm

ſpacies ꝓducunt. ¶ Quarto dicunt cau/ ſales in q̄tū ſunt cauſe rerū. Rō obedie/ tialis ē q̄ creatura ē in obediētia creato ris ad faciēdū in ea q̄cq̄d ſibi placuerit. ¶ Reſolutio q̄ōnis in ſeq̄ntibꝫ diſtinctio nibꝫ ¶ Prima diſtinctio ē. Rōes ſemina les z cauſales pñt capi dupl'r. Uno mō de rigore ſermonis. Alio mō vt diſtin/ guant ab inuicē. Cauſa ē cōis ad intrin ſecā z extrinſecā. z ſic extendit ſe ad oēm cauſam. Rō ſeminal' nature tenet ſe ex pte nature vel forme. ¶ Primū correla/ riū. Loquēdo de rōne ſeminali z cauſali de rigore ſermonis hñt ſe ſicut ſupius z inferiꝰ pꝫ ex dictis. Scdo eſt loquēdum inq̄tuꝫ diſtinguunt ab inuicē. z ſic dico inq̄tū rōnes cauſales ſolū ſunt ī mente diuina. Ratio ſeminal' ſolū in creatura. ¶ Correlariū. Rōnes pmordiales z cau ſales ſunt idē re licet differūt rōe. Rōes materiales z ſemiales ſunt idē re z diffe rūt rōe: q2 ſunt rōes materiales ſm ꝙ ex ipſis mō ꝯſueto aliq̄d ꝓducit. Rōnes ſe/ minales q̄ñ ſit ex eis tāq̄ ex pncipio ma teriali ſiue natural'r ſiue alit. ¶ Scda diſtinctio. Aliq̄s effectus fieri a deo pōt dupl'r cē. Primo mō ita ꝙ nulla ē actio ipiꝰ creature aut ſaltē nulla eſt potētia niſi potētia obediētial' vt q̄ñ deꝰ creauit celū z trā nulla erat potentia nec actiua nec paſſiua ad ipm effectū niſi obedien/ tialis. vel vt q̄ñ xps ſaciauit q̄nq̄ milia hoim de q̄nq̄ panibꝫ. pꝫ etiā in ſacro'al/ taris. panes nō fecerūt ſꝫ erāt in potētia obediētiali tm̄. Potētia obediētial' eſt q̄ reſpicit oī potētiā creatoris ſiue pmi effi cientis: ſm quā pmum efficiēs pt facere de creatura q̄cq̄d nō iplicat ꝯdictionē. ¶ Pono pmū dictū. Oēs effectꝰ q̄ ſi ſm potētiā obediētialē hñt tm̄ rōnes cauſa les z nō ſeminales. Alio mō pōt effectus ꝓduci ſic ꝙ nō ſolū ē in potentia paſſiua vel obediētiali ſed etiā in potētia intrin ſeca actiua vt triticū fit ex ſemine. bos ex ſemine zc. ¶ Scdm dictū ē. Q2 hec ꝓdu ctio ē ſm rōnes ſeminales. ¶ Tercia di/

ſtinctio. Aliq̄ potētia nature q̄ ordinat ad aliquos effectꝰ ꝓducibiles ē duplex. Quedā ppinq̄ z ſufficiēs. Alia remota z inſufficiēs. Exēplū pmi vt ſemen bois bouis vl' tritici poſitū ī loco debito Pri mum dictū. Potentia ppinq̄ z ſufficiens nature ad ꝓducēdū aliquē effectū ordi/ nata determiate dr̄ rō ſeminal'. Exēplū ſcdi vt panis ſiue alimētū ē in potētia re mota ad ꝓducendū hoiem vel bouē non imediate ſꝫ mediātibꝫ tribꝫ digeſtionibꝫ ¶ Prima ī epate vt ipurū ē vrina z emit titur. Scda digeſtio fit in ſtomacho et impurū eſt ſtercus z emittit p ſeceſſum. Tercia digeſtio fit calore cordis z ipuꝝ ꝯuertit in ſemie puro z ꝯuertit ī ſangui nē z carnē. ¶ Scdm dictū. Iſta potētia remota z inſufficiēs nature ad ꝓducēdū effectū nō dꝫ dici ꝓprie rō ſeminal'. licet largo mō poſſet dici. ¶ Quarta diſtin/ ctio. Illud q̄d ē in remota diſpoſitōe re ſpectu effectꝰ ꝓducēdi pōt ꝓduci ad illū effectū duobꝫ modis. Uno mō mediate. Alio mō imediate. ¶ Primū dictū. Si aliq̄s effectꝰ ꝓducit ex aliq̄ habēte poten tiam remotaꝫ ad ipm mediate z ad ipm ordinat. tūc dico ꝙ illud corpꝰ hñs potē tiam nō ē rō ſeminal'. ¶ Scdm dictum Si effectꝰ ille ꝓducit imediate ex hñte potētiā remotā illud hñs potētiā nō eſt rō ſeminal' reſpectu illiꝰ effectꝰ vt ſi deꝰ ex pane imediate faceret carnē panis nō eſſet rō ſeminal' reſpectu illiꝰ carnis. Ex dictis pꝫ rñſio ad q̄ſtionē cū q̄rit. Utrū mulier facta ſit de coſta ade tāq̄ de rōne ſeminali z reſpondet ꝙ non.

Querit tercio Quid ſit

rō ſeminal' ſm eſſentiā. Et cū ꝯſtet eā eē formā eſt q̄ſtio. ¶ Utrū ſit forma vl'is vl' ſingl'aris. ¶ Rndet ſm doc. Rō ſemi nalis ē eſſētia forme producēde differēs ab illa ſm eē cōpletū z incōpletū vel ſm eſſe ī actu z in potētia. Propōnes ſcoti. ¶ Pria ꝓpō. ꝙ ſemē nō ē ipa eēntia mate rie nec rō ſcialis. pꝫ q2 q̄ñ duo aliq̄ ſic ſe

habent ꝙ vnum manet altero corrupto illa nō ſunt eadē ſed ſic ē de ſemine et de eſſentia nature:q2 ſemē corrūpit᷑ z materia manet ſub alia forma ſcꝫ ſanguis et carnis. ¶ Scđa ppō. Rō ſeminal᷑ vel ſemen nō ē potētia paſſiua materie pꝫ q2 potētia materie pt manere corrupto ſemine vel rōne ſeminali. pꝫ vt ꝑus q2 potentia paſſiua nō pt ſepari a materia q̄a ſꝫ eſt receptiua aptitudinal᷑r. ¶ Tercia ppō. Rō ſeminal᷑ nō eſſe forme ē ꝓducendę vel generādę ꝑexiſtēs i materia differens ab ea ꝟm eſſe ſicut incōpletū a completo. pꝫ q2 ens naturale ꝓducit totū eē forme. ¶ Quarta ꝓpō. Nec ſemē nec rō ſeminalis ſunt coeua ipſi materie. pꝫ q2 materia ꝑcedit tp̄a. Nam ſemē fit ex alimēto. ḡ materia ꝑus fuit ſub forma alimenti. ¶ Quinta ꝓpō. Semē nō ſꝫ eſt i aiali ſeminātę. pꝫ q2 ſemē fit ex ſuꝑfluo alimēti ſꝫ nō oē aial hꝫ ſuꝑfluū alimēti. ¶ Sexta ꝓpō. Semē nō ꝯcurrit effectiue ad gn̄ationē ſic ſcꝫ ꝙ attingat effectū .i. formā productā pꝫ q2 eodē inſtāti in q̄ producit᷑ forma terminans gn̄ationē nō ē ſemen. ḡ ſemē nō producit: q2 qđ nō eſt nō pt cauſare Nā act⁹ ſcđs ꝑſuꝑponit actū ꝑmū aliōqn act⁹ ſcđs eēt act⁹ ꝑm⁹.

Querit᷑ quarto Utrum

anime oīm hoīm ſit vna ſbā vel diuerſe. ¶ Rn̄ſio. Dicendū ꝙ ꝑma opinio eſt falſa q̄ dicit oīm aialiū eē tm̄ vna aīa. eadē nūero. Scđa eſt heretica q̄ dicit ꝙ oīm hoīm exiſtentiū ſcꝫ q̄ ſunt fuerīt et erūt ē vna aīa nūero. Tercia ē catholica z phīloſophica ꝙ tot ſunt aīe q̄t ſunt hoīes.

Querit᷑ quinto. Utrū

aīe oīm hoīm fuerīt ſimul ꝓducte. ¶ Reſpondeo ꝙ opinio catholicoꝝ ſtat in hac ꝯcluſione. Nō oēs aīe hoīm fuerīt ſimul create ſed ſucceſſiue creant᷑ ſicut corpora ſucceſſiue producunt᷑. pꝫ q2 aīa ſimul creando infundit᷑ z infundēdo creatur licet infuſio aīe z eius creatio ſint due mutationes ſimul tp̄e exiſtentes tn̄ vna eſt pꝛioꝛ alia oꝛdīe nature. Q2 ſint due mutationes diſtincte patet ꝑ hos terminos diſtinctos. Nā ꝑ vnū aīa incipit eē ſimpliciter ꝑ aliū accipit eē ꝟm q̄d ſiue eē informatū ſiue vnitum.

Querit᷑ ſexto. Utrum

aīa rōnal᷑ ſit ex traduce. Tradux vl tra/ductio eſt productio alicui⁹ aīati ab aliquo aīato ꝑ deciſionē ſeu diuiſionē alicuius corporis vel ptis corporis a ꝓducente. ¶ Rn̄ſio catholica ē ꝙ aīe nō ſint ex traduce ſed imediate creant᷑ a deo Et cauſa ꝯgruentie ē q2 aīa eſt imago dei z pōt attingere imediate deū. Jdeo ſicut in ſolo q̄etatur. Jta a ſolo debuit creari z eē vt tota ferretur i deū ꝑ amorē. Et alia pꝛopter immoꝛtalitatē.

Circa decimāno

nam diſtictionē q̄rit᷑ pꝛimo ¶ Utrū aīa rōnalis ꝑ naturam ſit imoꝛtal᷑. ¶ Reſolutio q̄onis eſt. Q2 aīa rōnalis ꝑ naturā ē imoꝛtal᷑: z ꝑ gratiā .i. manutenentiā dei. Et pꝛobat᷑ q2 licet phs dicit z ꝯcedit ꝙ aīa eſt imoꝛtal᷑. tn̄ ſcot⁹ dicit ꝯtrariū. Nā ſi phs cognouiſſet certiſſime conceſſiſſet reſurrectionē: q2 aīa natural᷑r eſt inclinata ad corp⁹. Et natural᷑ inclinatio nō pt eē fruſtra. ḡ. ¶ Nota Si phs credidiſſet ꝑfecte animā eē imoꝛtalē: ꝟm ſcotum crediddiſſet reſurrectionē moꝛtuoꝝ.

Querit᷑ ſecundo. Utrū

oīs aīa vtputa brutal᷑ nō ſolū rōnalis ex ꝑma ꝯditōe fuerit imoꝛtal᷑. Non ē q̄ſtio ¶ Utrū aīa ſenſibilis moꝛit᷑ ſed vtrū ex pꝛima ꝯditione fuerit imoꝛtalis z tanq̄ facta ſit moꝛtal᷑ ꝑ pctm̄. ¶ Rn̄ſio ꝙ tcia opinio. Eſt ꝙ nulla aīa niſi rōnalis eſt imoꝛtal᷑. pꝛobat᷑ q2 duplex eſt finis. ſcꝫ finis vltim⁹ z finis ſub fine. Deus eſt vltim⁹ finis. Creatura rōnal᷑ ē finis ſub fine Scđm iſtos duos fines ſumūt᷑ due rōes Prima ē ꝙ ſola creatura rōnal᷑ pt attingere vltimū finē. ergo ſola creatura ra/

tional' iſtũ finẽ aſſeqtur q̃ erit in eterna
fruitõe dei. Scđa rõ eſt ꝙ ſola oia bru/
ta ⁊ hec corruptibilia facta ſunt ꝑpt̃ re/
leuandã indigẽtiã hoim: ſ; poſt iudiciũ
nõ indigebũt hoies. ꝗ ⁊c̃. Dico ꝓpoſitio
nẽ ꝙ poſt iudiciũ nulla erũt bruta nul/
la mineralia. nulle plante: nulle arbores
erũt. p; q⁊ ñ erit vltra gñatõ ⁊ corruptõ

Queritur tercio. Utrũ

aĩa peccante poſſet corpus ade diſſolui.
¶ Rñſio. Diſtinctio eſt ꝙ ania ade non
peccante poſſet corp⁹ ade diſſolui eſt du/
plex ſenſus. ſ. ꝙ illi ablati abſolute ſum/
pti pñt detminare illud ꝟbu; poſſet vel
ꝟbũ diſſolui. ¶ Primũ dictũ. Si deter/
minãt ꝟbũ põt ꝓpõ eſſe vera: q⁊ ſenſus ẽ
dũ adã exiſteret in ſtatu innocẽtie habe/
bat poſſe ad diſſoluẽdũ ſiue poſſe ad mo
ri. ¶ Scđm dictũ. Si illi ablati abſolu
te ſumpti detminant illud ꝟbũ diſſolui
ſenſus eſt falſus q⁊ ſenſus ẽ corp⁹ ade po
terat diſſolui in ſtatu innocẽtie. Jta ſc;
ꝙ adã innocẽs fuiſſet mortu⁹ ⁊ diſſolut⁹
ꝙ falſum eſt.

Queriť quarto. Utru;

adã peccante corp⁹ ei⁹ potuiſſet ꝑpetua/
ri ꝑ eſum ligni vite. Aduertendũ ꝙ licet
varia⁊ diuerſa gña lignoꝝ fuiſſent in pa
radiſo treſtri. tñ inť alia erãt duo ſpecio
ſiſſima. Unũ lignũ vite. Aliud ſcie bo/
ni ⁊ mali ⁊ fuerũt in medio ꝑadiſi ⁊ vnũ
iuxta alterũ vt ex vno acciperet affectũ
amoris ⁊ ex alio timoris dei. Fuerũt ꝗ in
ꝑadiſo triplicia ligna. ſc; in nutrimentũ
in documentũ: ⁊ ad viuendũ ꝑpetuum.
¶ Reſolutio ſtat in ſequẽtib⁊ ꝓpõnibus
¶ Prima ꝓpõ eſt. Sicut diuia iuſticia
nõ patiť innocentẽ oĩmode mori ſiue pa
ti ſeu etiã puniri. Jta etiã non patiť ali/
qđ malũ ĩpunitũ. Pro ꝓb atõe ꝑme ꝑtis
aduertendũ ꝙ ille ẽ oĩmode innocẽs qui
nec h; pctm̃ mortale veniale nec origina
le ⁊ de facto ⁊ ex mõ ꝯceptõis. Hoc dico
ꝓpter ꝟginẽ mariã q̃ nõ habuit de facto
habuiſſet tñ niſi de⁹ ꝓſeruaſſet eã ex mo/
do ꝯceptõnis. Et ideo ſolus xp̃s ẽ h mõ
innocens. Pro ſcđa ꝑte dico ꝙ ſi xp̃s ad/
mitteret aliqđ impunitũ nõ eſſet verus
nec iuſt⁹ iudex ¶ Scđa ꝓpõ. Diuinu;
decretũ fuit ꝙ ſi adã trãſgrederetť mãda
tum dei ⁊ eſſ; ſibi inobediẽs ꝙ aĩa rõna/
lis ꝑderet dominiũ ſuꝑ carnẽ ⁊ ſic ꝓpria
volũtate recederet a deo ita ipſa inuita
recederet a carne: vt illud corp⁹ reſolue
retť in puluerẽ de q̃ ſumpt⁹ fuerit. Gen̄. ij
Jn q̃cunq; die comederis morte morie/
ris ⁊ puluis es ⁊ in puluerẽ reuerteris.
¶ Tercia ꝓpõ. Quia diuinũ decretum
erat iuiolabile hinc ẽ ꝙ poſtq̃ hõ pecca/
uit q̃tũcũq; comediſſet de fructu ligni
vite tñ tandẽ mortu⁹ fuiſſet. ¶ Correla/
riũ. Q⁊ ꝑ eſum ligni vite nõ potuit cor/
pus ade ꝑpetuari.

Queriť quinto. Utru;

illa ĩmortalitas ieſſet hoi a natã vl' a gr̃a
¶ Reſolutio ſtat in ꝓpõnib⁊ ſequẽtib⁊.
¶ Prima ꝓpõ. Sicut hõ cũ dr̃ ẽ btifica/
bilis duo ibi tãgũť ſc; aptitudo ⁊ diſpo/
ſitio ad btitudinẽ. Jta cũ dr̃ hõ ẽ imor/
talis duo dicunť ſc; aptitudo ⁊ diſpoſi/
tio. ¶ Scđa ꝓpõ. Sicut hõ dr̃ btifica/
bilis q̃dãmõ ꝑ naturã. q̃dãmõ ꝑ gr̃am:
ita hõ dr̃ imortal' q̃dãmõ ꝑ naturã q̃dã
mõ ꝑ gr̃am. Q⁊ btificabilitas ineſt hoĩ
a natura q̃dãmõ p; q⁊ ꝑ h differt a bru/
tis. Q⁊ etiã q̃dãmõ ẽ a gr̃a p; q⁊ i dãna
tis ẽ aptitudo ⁊ tñ nunq; btificabunť et
impoſſibile eſt: q⁊ homo ꝓpria virtute ⁊
naturaliter pertingat ad beatitudine;.
Similiter dicendu; eſt de imortalitate
hoĩs i ſtatu inocẽtie. ¶ Tercia ꝓpõ eſt.
Tripl'r ꝑt mors ꝯtingere hõi. Uno mõ
ꝑ pugnã ⁊ diſſolutõe; elemẽtoꝝ. Scđo
mõ ꝑ hũidi radical' ꝯſũptionẽ. Tercio
mõ ꝑ extrinſecã leſionẽ. ¶ Quarta ꝓpõ.
L; imortalitas vt dic̃ ꝓuatõ; tã ſm actũ
⁊ potẽtiã illi⁹ triplicis gñis mortiſ ſit ꝑ/
fecte in btis ĩmortal' tñ im̃ dicit ꝓuatõ;
act⁹ moriẽdi illi⁹ triplicis gñis moriẽdi
¶ Quinta ꝓpoſitio. Reſpõſiua ad que/
ſtionẽ. Jmmortalitas q̃ fuit in ſtatu in/

nocentie q̄tū ad aptitudinē fuit a natu ra. q̄tū ad actū fuit a gratia.

Querit̄ ſexto. Utrum eadē eſſet imoꝛtalitas innocentie ꝑ eſſen tiam cū imoꝛtalitate glorie ſi hō ſtetiſſʒ Innocētia capit̄ q̄drupl'r. ¶ Primo pro pura innocentia ꝑ eſſentiam. ꝛ ſic dr̄ eſſe bonitas cui ex ſe annexa eſt oīs ꝑfectio ꝛ cui repugnat natural'r oīs imꝑfectio ſi ue miſerie ſiue culpe ſiue cuiuſcūq̄ alte rius tā potētia q̄ꝫ actu: ꝛ ſic ſolus deus eſt innocens. Scd̄o capit̄ innocentia pu ra ꝑ participationē ꝛ ſic eſt quedā boni tas ꝑ participationē carens omni miſe ria tā culpe q̄ꝫ pene: tā actu q̄ꝫ habitu ſi ue potentia ſiue poteſtate. hec ſolum re peritur in beatis ſpiritibꝫ. ¶ Tercio ca pitur pro ſtatu q̄ caret vicijs et pctīs ta men ille ſtatus eſt mixtus multis miſe rijs penalibꝫ. Hoc mō oēs ſcti viatores ſunt innocētes. ¶ Quarto mō capit̄ pro ſtatu carente culpa ꝛ miſeria pene poſſi bili tamē ad vtrūq̄ꝫ. In hoc ſtatu erant adā ꝛ eua ante peccatū ¶ Reſolutio ſtat in ſequentibꝫ ꝓpōnibus. ¶ Prima ꝓpō. Cū idē ſit ſignificatū ꝓncipalis ꝛ ſupti ꝛ abſtracti ꝛ concreti iſtud nomē immoꝛ tale habebit idē ſignificatū cū iſto noīe moꝛtalitas. ¶ Scd̄a ꝓpō. Sic̄ immoꝛ tale in ꝓpō ē idē ꝙ potens nō moꝛi ſiue aptū natū nō moꝛi. Ita imoꝛtalitas eſt aptitudo vel potentia ad nō moꝛiendū. ¶ Tercia ꝓpō. Hec potētia nō moꝛiēdi nihil aliud ē q̄ꝫ potētia aīe i regēdo coꝛ pus ꝛ ꝯtinuādo coꝛpus vt nū q̄ꝫ deficiat ꝛ vt non ſeparet̄ a coꝛpoꝛe q̄ q̄dē poſtea ꝯſeq̄tur liberū arbitriū ꝛ ꝯformatur ei. ¶ Quarta ꝓpō. Sicut hō in ſtatu inno centie poterat peccare ꝛ nō peccare ideo in ſtatu gl'ie impoſſibile ē hoīem moꝛi ꝛ animā deſerere coꝛp⁹ ¶ Coꝛrelariū ſub alia diſpoſitōe ē imoꝛtalitas in gl'ia ꝛ in alia fuit in adā. ¶ Quinta ꝓpō. Quia i ſtatu miſerie in q̄ ſum⁹ neceſſe ē nos na ſci i pctō oꝛiginali ad min⁹. Ideo neceſſe eſt nos moꝛi. Peccare neceſſario capitur dupl'r. Uno mō vt eſt aliquē actū elicere inoꝛdinatū. ꝛ ſic oē pctm̄ ē voluntariū ꝛ null⁹ peccaret neceſſario hoc mō. Alio mō peccare idē eſt ꝙ in pctō eē vel i pctō manere ꝛ ſic dico ꝙ neceſſe ē nōs in pctō eſſe ſiue peccare ꝛ hoc de lege dei oꝛdina ta: ſed btā v̄go ſimpl'r ꝓuilegio fuit ꝓſer uata. ¶ Sexta ꝓpō. Queadmodū liber arbitriū in patria ꝛ i via eſt idē. alit̄ tñ ꝛ alit̄ diſpoſitū ita eadē eſt innocētia i via ꝛ in gl'ia. alit̄ tñ ꝛ alit̄ diſpoſita. ¶ Se ptima ꝓpō. Una ꝛ eadē imoꝛtalitas per eſſentiā fuiſſʒ i ſtatu innocētie q̄ nūc ē in ſtatu gl'ie ſed alit̄ ꝛ aliter diſpoſita ſicut liberum arbitrium.

Circa viceſimam diſtinctionē querit̄ pꝛimo. ¶ Utrū in ſtatu innocentie fuiſſet ſexuū cōmixtio. Sta tus ē ſtabilis ꝑmanētia legibꝫ diuine ſa pientie firmata. Triplex eſt ſtat⁹ ſcʒ na ture iſtitute lapſe ꝛ gl'ificate. ¶ Reſol'o q̄ōnis ſtat i ſequētibꝫ ꝓpōnibꝫ. ¶ Pꝛima ꝓpō. In ſtatu innocētie abſq̄ꝫ dubio hō genuiſſet hoīeʒ. Gē̄n. i. Creſcite ꝛ mlt'i. Mulier facta ē in adiutoꝛiū. pꝫ rōne qꝛ vnūq̄dq̄ꝫ ē ꝑfectū cū pt̄ gn̄are ſibi ſile: ſʒ hō in ſtatu inocētie erat ꝑfect⁹. ergo ꝛc̄. ¶ Scd̄a ꝓpō. Quia nec vir nec mulier ꝑ ſe ſufficit ad gn̄atōnē ſʒ opoꝛtet vt mu tuū ſibi ꝓbeāt auxiliū in ꝓcreatōe ꝓlis.

Querit̄ ſecundo. Utrū in illa cōmixtiōe fuiſſet ſeminuʒ deciſio. In ꝓcreatōe ꝓlis req̄rit̄ deciſio ſeīs vtri uſq̄ꝫ ſcʒ maris ꝛ feīe. ¶ Rn̄det̄ ad q̄ōnē ꝑ ꝯcluſiones. ¶ Pꝛima ꝯcl'o. Gn̄atio ꝓlis q̄ꝫtū de oꝛdine et ptāte nature hꝫ fieri in cōmixtione maris ꝛ feīe in hoībꝫ q̄ ſe hn̄t ꝑ modū material' ꝛ efficientis. ¶ Scd̄a ꝯcl'o. Rō material' ſiue paſſiui plus reſi det penes mulierē q̄ꝫ rō efficiet̄: ꝛ rō effi ciētis plus reſidet penes virū q̄ꝫ rō mate rial' ¶ Tercia ꝯcl'o Neceſſe eſt tā ſm̄ oꝛ dinē nat̄e lapſe q̄ꝫ ſm̄ oꝛdinē nat̄e iſtitute

ad generationē prolis aliq̄s ꝑticulas tā a viro q̄ꝫ a muliere deſcindi in quibꝰ ſit ꝟtus ꝛ rō ſeminal' reſpectu corporis propagandi. ¶ Correlarium rn̄ſiuū. Jnſtatu innocentie vir ꝛ mulier de deciſione ſeminum generaſſent.

Quertur tercio. Utrū in illa ſeminū emiſſione eſſet delectatōis intenſio ¶ Rn̄ſio bonauenture. Licet in deciſione ſeminū ꝛ ꝯmixtione ſexuū etiā in ſtatu innocētie fuiſſet aliqua delectatio: moderata tn̄ ꝛ regulata ſm dictamē recte rōnis: nō tn̄ fuiſſet tanta ſicut modo eſt. Thomas dicit ꝙ maior nec inordinata fuiſſet: quia oēs vires aīe fuiſſent ſub imperio rationis.

Querit quarto Utrum in illo coitu fuiſſꝫ integritatꝫ corruptio ¶ Reſolutio ſtat in tribꝰ dictis ſequentibus. ¶ Primū dictū. Jntegritatꝫ corruptio tria dicit. Primo aptionē clauſtrorum. Scdo dicit penalē paſſionē. Tercio fedā delectatōeꝫ. ¶ Scdm dictū. Jn ſtatu inocētie fuiſſꝫ iītegritatꝫ corruptio ꝑmo mō. ¶ Terciū dictū Corruptio integritatꝫ nō fuiſſet cū penalitate ꝛ feditate

Querit quinto. Utruꝫ in quolibet coitu fuiſſet ꝓlis ꝓcreatio. ¶ Rn̄det ꝙ vir in q̄libet actu coitꝰ habuiſſet ꝓlem ex vxore. ꝛ rō huiꝰ eſt qꝛ congruentia ordinis exigebat ꝛ ꝑfectio virtutis ad hoc ſufficiebat. Exigebat nāq̧ hoc cōgruentia duplicis ordinis ſcꝫ virtutis gn̄atiue ad rōnē ꝛ vtriuſq̧ ad finē Uis em̄ gn̄atiua ordinē habebat ad rationē. ordinē inq̄ꝫ ꝑfecte ſubiectōis. Jō in actu non exigebat niſi ſm ꝙ rō dictabat. Rō dictat nulla re vtenduꝫ niſi ad id ꝓpter qđ eſt. Uis autē gn̄atiua data fuit hoī ad multiplicationē ꝓlis. ꝫ ꝛc.

Querit ſexto. Utrum equalis fieret multiplicatio virorum et mulierū. ¶ Rn̄detur ꝙ ſi hō ſteiſſet in ſtatu innocētie natura eq̄liter multiplicaret viros ꝛ mulieres. ¶ Correlariū ꝙ equaliter fuiſſent viri et mulieres multiplicati.

Circa vigeſimā primā diſtinctioneꝫ querit primo. ¶ Quid mouet diabolū ꝑncipal'r ad tēptandū hoīeꝫ. Tēptatio vt hic ſumit eſt quidā motꝰ vel actꝰ natꝰ inclinare ad aliqđ illicitum ꝓcedens a tēptatore vt ſumat experimētū de bonitate vel malicia tēptati. ¶ Prima ꝓpō eſt. Oīs tēptatio ꝓprie loquēdo eſt actꝰ defectuoſus. ¶ Scda ꝓpō. Ad hoc ꝙ ſit ꝓprie tēptatio de q̄ loqmur tria req̄runt. ¶ Primo actꝰ defectuoſus ſiue malus actꝰ intēdens ſiue inclinans in malum. ¶ Scdo expientia dubiꝫ. ¶ Tercio ꝙ temptator intendat vtrūq̧. ¶ Tercia ꝓpō. Deus ꝓpriiſſime loquēdo nō tēptat nec pt̄ tēptare aliquē patet qꝛ in deo nullus ē actus defectuoſus. Deus em̄ intēptator malorꝫ eſt Jacobi ꝑmo. Contra temptauit abraā ꝛc. ¶ Rn̄deo ꝙ tēptatio ibi capitur large et ſimilitudinarie: quia reddidit fidem abrahe indubiā. Et etiā ibi tēptauit illos ꝛ inuenit eos dignos ſe. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Mundꝰ ꝓprie neminē tēptat. pꝫ quia res mūdi nō mouēt niſi obiectiue: nec intendūt tēptare ſiue expientiā habere dubiꝫ ſiue tēptati: quia tēptare eſt alicuius ꝓponētis aliqđ obiectum ꝛ intendentis inducere ad malū. ¶ Quinta ꝓpoſitio. Caro nr̄a ꝓprie nō temptat nos patet quia nō intendit habere expientiā de bonitate vel malicia voluntatis.

¶ Sexta ꝓpō. Hō cū nō refrenat ſe: ſed ꝑcipitat ſe in actū carnalē non tēptat ſeꝫ pꝫ quia nō intēdit habere expientiā dubiꝫ: qꝛ certus ē ꝙ vult fornicari. ¶ Correlariū. Solus diabolus ꝛ ſolus homo pōt tēptare hoīem. patet quia hō tēptat hoīem qn̄ verbo verbo vel facto oſtēdit aliqua viſibil'r ex q̄bus hō inclinatur ad

malū. Diabolus temptat inuiſibil'r qñ
ꝓponit nobis fantaſmata īclinatiua ad
malū. ¶ Reſolutio qōnis ſtat in ſequen
tibus ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio. Duo
ꝑcā ſcꝫ ſupbia ⁊ inuidia maxime poſſi-
dent mentē diaboli. Ex his duobꝫ vicijs
ille qui fuit Lucifer in paradiſo factus
eſt diabolus in inferno.

¶ Secūda ꝓpoſitio. Supbia ⁊ inuidia
regulariter ſe habēt ⁊ ſe concomitant' et
vnū raro eſt ſine reliquo. patet q꞉ ſuper
bia nihil aliud eſt ꝗ̄ amoꝛ inoꝛdinatus
ꝓpꝛie excellentie: nec vult habere parem
⁊ quia hoc nō pōt obtinere quia m'tos
inuenit excellentioꝛes ſe ideo inuidet.

¶ Tercia ꝓpoſitio. Pꝛopꝛie mens dia-
boli ab his duobꝫ vicijs poſſeſſa: videns
hoīem in ſtatu vnde poterat cadere vel
de quo ſub diabolicā ꝑtātē: ⁊ quo pote-
rat aſcendere ad ſupernā felicitatē ex q̄
ipſe ceciderat ex ſupbia eſt motus ⁊ inui
dia ad tēptādū eū: quia ſm Auguſtinū.
Inuidia eſt odium felicitatis aliene.

¶ Quarta ꝓpō eſt. In tēptatione pˀmo-
rum parentū ſupbia fuit pˀmū mouens:
⁊ inuidia fuit ꝓximū ⁊ imediatū. pꝛima
pars patet quia ideo tēptauit vt qui nō
poterat dn̄ari angelis: dominaret' homi
nibꝰ. Pꝛo ſcđa parte ponit'. ¶ Quinta
ꝓpō. Eſto ꝙ diabolus nunꝗ̄ dominiū
habuiſſet ſup hominē: tn̄ ad impediēdū
eū a felicitate eterna ex inuidia tēptaſſꝫ
Et ꝙ hec inuidia ſit ꝓxima cauſa ⁊ ꝑci-
pua cauſa. patꝫ q꞉ illa eſt cauſa ꝓxima q̄
exiſtente ſequeret' effectꝰ etiā alijs cauſis
nō ꝯcurrētibꝫ. Sic ē de inuidia diaboli
ꝗ̄tū ad tēptationē hominis.

Querit' ſecōdo de tem-

ptatione pˀmoꝝ parentū ꝗ̄tū ad inſtru-
mentū mediū. ¶ Reſolutio ſtat in ſequē
tibꝰ ꝯcluſionibꝫ. ¶ Prima ꝯcluſio. Ille
modꝰ tēptandi hoiem ꝑ ſerpentē nō ſolū
fuit ex diabolica electōe ſed etiā ex diui-
na ꝑmiſſione. Nā ſm auguſtinū. Non li
cuit oīmode diabolo temptare hoiem q̄
vellet ⁊ poſſet: q꞉ nō ē ꝑtās ſup terrā q̄ ei
cōparet'. ¶ Scđa ꝯcluſio. Diuina ſapia
q̄ oīa gubernat ꝑmiſit vt diabolus tem-
ptaret hoiem in effigie aīalis bꝛuti non
cuiuſcūꝗ̄ ſed ſerpētis ſicut exigebat cō-
gruētia oꝛdinis ¶ Tercia ꝯcluſio. Tri
plex cōgruentia oꝛdinis exigebat pˀmo
reſpectu operis: q꞉ hō naturalr' inclinat'
ad bonū vt nūc. ḡ ꝯgruū fuit ꝙ tēptaret'
in ſpē bꝛuti aīalis. ¶ Scđo reſpectu fi-
nis intenti: q꞉ diabolus intendebat ho-
minē facere ſimilē bꝛutis cū ꝯtēpto bo-
no incōmutibili adhereret bono cōmu-
tibili ſicut beſtia. ¶ Tercio reſpectu di-
uini iudicij cōgruū fuit q꞉ deus ē pius ⁊
miſericoꝛs ⁊ nō ꝑmittit nos tēptari ſup̄
id qđ poſſumꝰ: ideo noluit ꝙ diabolꝰ ap
pareret in ſpē hūana: ſed ſerpētis vt mo-
nitionē ſerpētis haberet ſuſpectā ḡ ip-
ſe temptauit ſuggeſtione que ſuggeſtio
ſerpit ad coꝛ.

Queritur tercio de tem

ptatione pˀmoꝝ parentū ꝗ̄tū ad oꝛdinē
⁊ ꝓgreſſum. Et dicit ſcꝑtura ꝙ ſerpens
acceſſit ad mulierē quā decepit ⁊ ꝑ mu-
lierē ſupplantauit virū. ¶ Querit' ergo
Utrū iſte modus fuit cōueniens diabo
lice aſtucie ⁊ diuine ꝑmiſſioni. ¶ Reſo-
lutio ſtat in tali ꝯcluſione. Non ē dubi-
tandū quin tēptatio diaboli a muliere
inceperit ⁊ ꝑ eā ꝑuenerit ad virū. Et eſt
duplex ratio. ¶ Prima ſumit' ex ꝑte di-
uine ſapie: q꞉ deus ꝑmiſit ꝓpter triplicē
rōnē. Prima ē ꝓpter viri exercitationē
Scđa ne mulier haberet excuſationem.
Tercia ꝓpter noſtrā eruditionē. ¶ Ex
parte diaboli aſtucie ſumit' etiā triplex
rō. Quia diabolus attendebat mulierē
Minoꝛis ſapie. Debilioꝛis cōſtantie.
Et impoꝛtunioꝛis adherentie.

Querit' quarto. Utrū

carnis ſit tēptare. ¶ Rn̄deo ꝙ tēptatio
fit q̄tuoꝛ modis. ſcꝫ A deo. Ab homine
A diabolo. Et a carne. ¶ Primo modo
tēptat deus ad pꝛobandū ad appꝛoban

dum ꝛ pꝛobatū oſtendere. ¶ Scdo modo ab hoie. Aut ille pulſus pōt eſſe ad pꝛobandū ꝛ ad habenduꝫ experimentū de ignoto. ꝛ ſic hō tēptat hoiem. vñ Ecci. iij. Ex multis loquelis interrogabit te. ¶ Tercio mō a diaboloꝛ eſt tactus quo aliqs tāgit mentē ad pbandū repꝛobandum ꝛ repꝛobatū oſtendenduꝫ. Hec eſt tēptatio diaboli. ¶ Quarto mō a carne ꝛ pōt eſſe pulſus ſic ꝙ pulſans nō intendit pꝛobare nec repꝛobare nec appꝛobare: ſed tñ ad hunc pulſum ſeqtur pbatio appꝛobatio ſiue repꝛobatio. Et hec eſt tēptatio carnis. Seqtur Coꝛrelatiū reſponſiuum ad queſtionē ſcꝫ ꝙ carnis eſt temptare.

Querit̄ quinto. Utrū

cōtingat tēptationē carnis a tēptatione diaboli ſeparí. ¶ Rñdet̄ ꝑ diſtinctioneꝫ ꝙ tēptationē eſſe ab hoſte vel carne pōt intelligi dupl'r. Uno mō tanꝗ̄ a mouente pꝛincipali ꝛ remoto. Alio mō tanꝗ̄ a mouēte pꝛimo. Si loqmur de pmo pono pꝛimū dictū ſcꝫ ꝙ tēptatio carnis nō eſſꝫ ſine tēptatione hoſtis: licet bñ econtra. pꝫ quia ois tēptatio carnis ſeqtur coꝛruptionē ipſi⁹ ad inſtinctū demonis in pmis parentibꝫ. Qꝫ bene econtra pꝫ qꝛ hoſtis bñ temptauit xp̄m. gr̄c. ¶ Secundū dictum. Qñ tēptatio diaboli ad pctm̄ nos trahit tūc tēptatio diaboli et carnis ſe concomitant̄: qꝛ cū conſentim⁹ diabolo tēptanti ducimur per carnē ad delectabilia ſiue ad honoꝛes ſciētias voluptates ſiue diuicias. ꝛ ſic omne pctm̄ mūdi eſt a ꝯcupiſcētia q̄ oꝛitur a carne. ¶ Tercīū dictū. Si loqmur de tēptatione vt eſt a mouente pꝛimo: ſic tēptatio carnis ꝛ hoſtis ſepant̄ ab inuicē nō ſoluꝫ diſtantia foꝛmali ſed etiā diſtantia tempoꝛali. ꝙ diſtātia foꝛmali patet qꝛ caro nō eſt diabolus. Diſtantia tpali ſepant̄ quia vna pōt eē ſine alia: qꝛ hō habens liberū arbitriū pōt peccare abſqꝫ alicuius inſtinctu: vel ſolū ad inſtinctum carnis vł demonis. ¶ Quartū dictū. Temptatio diaboli pōt ſeperari a tēptatione carnis ꝛ econtra.

Querit̄ ſexto. Cui harum

duarū tēptationū ſcꝫ carnis ꝛ diaboli difficilius ſit reſiſtere. ¶ Rñdetur. Diſtinctio eſt ꝙ tēptatōnē eſſe ab hoſte vel carne pōt intelligi dupl'r. Aut reſpectu eiuſdem peti. aut reſpectu diuerſoꝝ peccatoꝝ. Si reſpectu peti carnalis tūc pono Dictū pꝛimū ꝙ reſpectu eiuſdem peccati carnalis vt gule vel luxurie ad qḋ inſtigat caro ꝛ diabolus difficilius ē carni reſiſtere. Hoc mō dicit magiſter in lr̄a ꝙ tēptatio carnis interioꝛ difficilius vincitur: quia nulla peſtis efficacioꝛ ad nocenduꝫ ꝗ̄ familiaris inimicus. ¶ Scdm dictū. Si cōparatio fuit reſpectu diuerſoꝝ peccatoꝝ ſcꝫ carnaliū ꝛ ſpiritualiū tunc habent ſe iſte tēptationes ſicut excedentia ꝛ exceſſa. ¶ Terciū dictum. In illis hominibꝫ q̄ ſunt pꝛoni et inclinati magis ad carnalia ꝗ̄ ad ſpiritualia. difficilius ē reſiſtere pctis carnalibus. ¶ Quartū dictū. In hoibus pꝛonis ad peccata ſpūalia eſt reſiſtere difficilius tēptationi diaboli. vt patet in ſuperbis ꝛ inuidis qui aliqñ parū tēptant̄ de carnalibꝫ. ¶ Quintū dictū. Tēptatio carnis ſimpl'r loquēdo eſt difficilioꝛ ad reſiſtendum. Unde ſcriptum eſt. Omnis caro coꝛruperat viam ſuam. Geneſis octauo.

Querit̄ ſeptimo. Utrū

temptatio carnis ſit ſemper cum culpa. ¶ Reſpondetur ꝙ opinio fere omnium doctoꝛum ꝛ etiam ſancti Bonauēture. in dubijs litteralibus eſt ꝙ temptatio carnis ſemper eſt cum veniali peccato. Tamen iudicio meo iſta opinio eſt nimis rigoꝛoſa et falſa. Ideo dico ꝙ poſſibile eſt. Et quandoqꝫ ſtat ꝙ ſit tēptatio q̄dā carnis q̄ oīno non ſit pctm̄ quia nō eſt in ptāte nr̄a tēptari vel non temptari.

carnis in homie abſq culpa veniali. Et probat nullus peccat in eo qđ vitare nō pōt: ſed hō nūq nō pōt vitare tēptationem carnis. ḡ in illa tēptatione nō ē aliquod pctm̄. maior pꝫ quia nemo peccat niſi libere ꝯſentiat. In neceſſarijs nō eſt pctm̄. minor patet q tēptatio carnis nō eſt in ptāte hois. ḡ. antecedēs pꝫ q multi ſancti ſuſtinent tēptationē carnis cum magna triſticia. Itē omē pctm̄ eſt adeo voluntariū qđ ſi nō eſt voluntariū nō ē pctm̄: ſꝫ tēptatio carnis mltotiēs nō eſt volūtaria. pꝫ in paulo q habuit ſtimulū carnis. Et gregorius dicit ꝙ tēptatio n̄ eſt pctm̄ niſi ei cōſentiat: ſed eſt materia virtutis exercende ſed hō frequēter non cōſentit tēptationi carnis. ḡ ꝛc. Itē illđ ꝑ qđ qs poteſt mereri vitā eternā nō eſt pctm̄ nec veniale nec mortale. quia charitas nō agit perperā ſed ꝑ tēptationem carnis aliquis meretur vitā eternā fortiter reſiſtendo. ḡ vide bonauēturā in prima qōne ſcđi articuli. diſt. xli.

Queritur octauo. Utrū

peccatū ꝑmoꝝ parentū potuerit eſſe veniale. ¶ Rn̄deo ꝗtū ad primā opinionē q eſt ſcoti. ¶ Prima ꝓpoſitio. Licet primū peccatū ade fuit mortale: tn̄ potuit peccare venialit. ¶ Scđa ꝓpō. Lꝫ adā potuit peccare venialit i ſtatu inocētie. nō tn̄ oi pcti gn̄e venial. ¶ Tercia ꝓpō. Duplex ē pctm̄ veniale. Quoddā dr̄ veniale ex genere act⁹. Aliud eſt veniale ex ſurreptione ꝛ pronitate. Exemplū ꝑmi vt verbū ocioſum. riſus diſſolutus. mendaciū iocoſum. Exemplū ſcđi. vt mot⁹ carnales et ſenſuales. ¶ Quarta ꝓpō. Licet adā nō potuit peccare venialit ſecundo genere pcti venialis. potuit tamē peccare venialr ꝑmo genere pcti venial. Prima ps patet. q ſenſualitas omnino erat ſubdita rōni. Scđa ps pꝫ. q potuit dicere vbū ocioſum. ¶ Scđa opinio dicit ꝙ adā in ſtatu innocētie nō potuit peccare venialr: ſꝫ bn̄ mortalr. Pria opinio eſt ſcoti ꝛ modernoꝝ et ſecurior. Et probat quia iuſticia originalis vel ille ſtatus nō magis vniebat hoiem ad deū ꝗ gr̄a in ſtatu nature lapſe: ſed homo ī iſto ſtatu exiſtens in gr̄a peccat venialit ergo ꝛc. Maior pꝫ q ſummū bonū donum dei eſt eius gr̄a. ſm omes doctores pariſieñ. plenarius cōſenſus in pctm̄ veniale non eſt niſi de veniali pctō. ¶ Prima ꝓpō. Omne pctm̄ acciñale eſt deuiatio ab aliqua lege naturali vl diuina vl humana recte poſita. ¶ Scđa ꝓpoſitio Quelibet lex iuſta ꝛ recta habet quādā vim cohercitiā ꝛ coactiuā ꝑ penas patet quia fruſtra eſſet lex q nō poſſet punire trāſgreſſores. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Secundū vnāquāq legē illud pctm̄ vocat mortale: qđ punit mortis pena. illud vocatur veniale qđ punitur pena leuiori: ꝛ vt ſm legem humanā homicidium eſt peccatum mortale. q lex humana punit illud pena mortis. Pena pecuniaria eſt pctm̄ veniale ꝗtum ad legē humanam. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Sicut peccatum mortale eſt deuiatio a lege diuina qua quis meret puniri pena mortis eterne: Ita pctm̄ veniale eſt deuiatio a lege dei qua quis meret pena nō eterna ſed leuiori ꝛ tꝑali. Corrolarium. Quodlibet pctm̄ actuale ſiue mortale ſiue veniale ē contra deum.

Queritur nono. Utrū

peccatū quod ſecutum eſt primo ex illa tēptatione fuerit remiſſibile vel irremiſſibile. ¶ Reſolutio ſtat i iſta ꝯcluſione. Q pctm̄ primi parentis ſimplr fuit remiſſibile ꝛ de facto eſt ſibi remiſſum. ¶ Querit circa hoc q̄re pctm̄ hois ē remiſſibile. ꝛ peccatū angeli fuit irremiſſibile. ¶ Rn̄det ꝙ pctm̄ hois fuit remiſſibile ꝛ nō angeli ꝓpter tres rōnes. ¶ Prima eſt mortalitas carnis. ¶ Secūda eſt vertibilitas voluntatis. ¶ Tercia eſt excuſabilitas trāſgreſſionis quia diabol⁹ nullo ſuggerente peccauit: ꝛ hō ſuggerē-

te diabolo. ideo ⁊c.

Queritur vltimo vtrū qđ ex illa tētatiōe ſubſecutū eſt fuerit grauiſſimū oim pctōꝝ. ¶ Reſolō. q. ſtat in ꝓpoſitionib9. ¶ Prima ꝓpō. Unū pctm̄ pōt dici grauius altero trib9 modis. primo mō ꝓpter maiorē libidinē. ſcđo ꝓpter maiorē ingratitudinē. tercio ꝓpter maiorem corruptionē ſiue leſionē. ¶ Scđa ꝓpō. Peccatū pmi hoīs nō fuit maximū ſimplr nec fuit maximū pctōꝝ oium ꝗ̄tū ad maiorē libidinē. pꝫ qꝛ diabol9 peccauit maiori libidine. Et etiam filij adam ex maiori libidine peccauerūt ꝗ̄ adā. Capit libido pmo ſm Aug. Nihil videm9 in toto malefaciēdi gn̄e niſi libidinē dn̄andi ħ eſt improba voluntas q̄ fuit in diabolo. ¶ Scđo. Libido eſt immoderata delectatio cuiuſlibet delectamenti vt cupiditas vindicte pecunie et honoris. ¶ Tercio capit libido ſtricte ⁊ ſic eſt corruptio viciosa exiſtēs in vi generatiua. ¶ Tercia ꝓpō. Pctm̄ ade non fuit maximū ſimplr ſed ꝗ̄tum ad ingratitudinē: fuit tn̄ maximū oim peccatoꝝ humanoꝝ: qꝛ plura dona acceperat a deo: nō fuit alteri homini ab adam tāta gr̄a facta quāta ade. nō eīm habebat inclinatiuā rebellionē ſicut nos habemus hoc dico ꝓpter xp̄m ⁊ beatā virginē qui habuerūt maiorē graꝫ. ¶ Quarta ꝓpō Peccatū ade ꝗ̄tum ad leſionem vel corruptionē quā fecit qđdāmō fuit grauiſſimū ⁊ qđdāmodo non. ¶ Quinta ꝓpō. Aliqđ peccatū eſſe magis leſiuū alio poteſt intelligi dupliciter. Uno modo intenſiue. Alio modo extēſiue. Intenſiue qn̄ intenſius ledit. Extēſiue qꝛ plurib9 ledit vel nocet. ¶ Sexta ꝓpō. Peccatū ade nō fuit maximū intēſiue. pꝫ qꝛ non maxime corrupit eius volūtatē ⁊ ſm doctores pctōres obſtinati multo grauius modo peccant ꝗ̄ fecerit adā vt blaſphemi ſodomite. Un̄ ſi adā pro illo pctō fuiſſet damnatus nō fuiſſet tm̄ punitus ſicut multi peccatores mō morientes ſm Scotū. ¶ Septima ꝓpō. Peccatū ade ꝗ̄tum ad leſionē extenſiue fuit maximū humanoꝝ peccatoꝝ. pꝫ qꝛ pluribus ledit ⁊ nocuit ꝗ̄ pctm̄ cuiuſlibet hoīs.

Circa viceſimā ſecundā diſtinctionē queritur primo. Utrum mulier peccauit pctō ſupbie. ¶ Reſponſio. q. ſtat in propoſitionib9. ¶ Prima ꝓpō. Principale peccatū hoīs ꝑ qđ homo lapſus eſt ⁊ per qđ deriuatur mors in poſteros fuit peccatum inobediētie. ¶ Scđa ꝓpō. Nemo appetit malū aſpiciēs ſb rōne mali neqꝫ appetit malū niſi ſb ſpē boni. pꝫ qꝛ q̄ aſpicit ſub rōe mali nō appetit ſed fugit. Si hō apprehenderet malū ꝙ euenit ei pro pctō nunꝗ̄ peccaret. ¶ Tercia ꝓpō. Diabolus clare depꝑhendēs ꝙ nō poſſet mulierē ꝓcipitare in peccatū niſi oſtenderet ſibi aliqua delectabilia et appetibilia ꝓpoſuit ſibi illa ad q̄ oīs homo naturaliter inclinatur. ¶ Quarta ꝓpō. Sicut oīs homo naturaliter appetit beatitudinē q̄ eſt bonuꝫ glorioſum copioſum ⁊ delicioſum: ita appetit naturaliter excellentiā ſufficientiam ⁊ leticiā qꝛ tria vltima includuntur in tribus primis. ¶ Quinta ꝓpō. Qꝛ in ordinato appetitu excellentie ſufficientie ⁊ leticie ꝯſiſtit iuſticia ⁊ virtus. Sic in inordinato ⁊ imoderato appetitu illorū triū ꝯſiſtit culpa ⁊ viciū. ¶ Sexta propō. Sicut ſupbia eſt immoderatus appetitus excellentie: ita auaricia ē immoderatus appetitus ſufficientie ⁊ habūdātie: ⁊ gula immoderatus appetit9 cibi ſuauiter reficiētis. ¶ Septima propoſitio. Diabolus volens ꝓcipitare mulierē in culpā ꝓmiſit ſibi tria. Primo dignitatis excellentiā. Scđo cognitionis abundantiā. Tercio experientiā ſiue dulcedinē. ¶ Octaua ꝓpō. Qn̄ mulier ſuggeſtioni diabolice ꝯſenſit iō pmo fuit ſuperba. ſcđo auara. tercio guloſa. qrto

fuit pctō inobis inuoluta. ¶ Nona ppō. Pctm̄ mlieris inchoatū eſt in ſupbia: pgreſſuꝫ in auaricia ⁊ ꝯſummatū i gula. ¶ Correlariū. Supbia fuit p̄mū peccatum mlieris lꝫ non principale. ¶ Decima ppō. Mulier comedēdo de fructu ligni vetiti fuit inordinata q̄ꝫtū ad tres potentias ſcꝫ q̄ꝫtum ad iraſcibilem duꝫ appetijt alta: q̄ꝫtum ad rōnalem dū appetijt ſcientie occulta ⁊ q̄ꝫtum ad concupiſcibilem dū voluit guſtare ſuauiſſima Iſtis tribus generib⁹ peccatoꝝ t̄ētauit diabolus xp̄m lꝫ non eodē modo.

Scdo q̄rit. Utrum qḋ

mulier appetijt vir et iam concupierit. ¶ Rn̄ſio ꝙ lꝫ vir fuerit cōformis in tranſgreſſione p̄cepti diuini non tamē fuit ſibi cōformis in appetibili ⁊ p̄ncipali motiuo. Prima ps patꝫ qꝛ ſm aplm adam non fuit ſeductus nec credidit ſuaſionē ſerpentis eſſe verā nec comedit pomum propter ſcientiaꝫ nec propter ſuauitatē gule. Scda pars ptꝫ quia vterq̄ inobediens fuit. Peccauit etiā vterq̄ ſupbia auaricia ⁊ laſciuia. ¶ Nota ꝙ aliq̇s poteſt deſiderare equalitatē dei dupliciť. Uno mō formaliter vt ille q̇ nullo modo vult ſubijci deo ⁊ ſic nec angelus nec adam deſiderauit equalitatē dei. Alio mō interp̄tatiue ⁊ ſic oīs peccans mortaliter ſe tamen non oſtēdit equalem deo: ſed ſuperiorē inq̄ꝫtum voluntatē ſuam p̄ſupponit volūtati diuine: ⁊ iſto mō angelus et adam appetierūt equalitatem dei ⁊ rapere diuinitatem.

Tercio q̄rit. Quis eorum

grauius peccauit. ¶ Reſolō ſtat in dictis. ¶ Primū dictuꝫ. Unū pctm̄ pōt dici vel eſſe grauius altero trib⁹ modis vt ſ.q.nona.ij.diſtin. ¶ Scdm̄ dictum. Pctm̄ mlieris fuit ḡuius pctō ade q̄ꝫtū ad libidinē. pꝫ qꝛ peccauit ex maiori impba volūtate ⁊ maiori conatu ⁊ ardētiori. ¶ Terciū dictū. Pctm̄ viri fuit ḡui⁹ q̄ꝫtum ad leſionē inq̄ꝫtū cā p̄ncipalis ledēs. ptꝫ qꝛ pctm̄ ade fuit cā tranſitionis pcti originalis ⁊ nō peccatū eue. ptꝫ qꝛ adā accepit ſolus iuſticiā originalē p ſe et ſuis poſteris. Eua habuit p ſe ſola et non p poſteris. Adā recepit immediate a deo. Eua ῧo ab adā intermedio. Auguſtin⁹ dicit ꝙ peccauerūt impari ſexu ſed pari faſtu. ḡ pari pctō dereliquerūt ¶ Reſolō diſtinguo qꝛ eq̄litas pcti pōt capi dupliť. Uno mō q̄ꝫtū ad interiorē affectionē ⁊ ſic nō pari faſtu peccauerūt qꝛ eua inteſius peccauit. Alio mō q̄ꝫtū ad exteriorē actionē ⁊ ſic eq̄li faſtu peccauerūt: qꝛ adā ſilr comedit de fructu ſicut eua. Sꝫ quid fuiſſet factū ſi adā nō peccaſſꝫ mlīre peccāte. Utrum fuiſſem⁹ nati in pctō originali ¶ Rn̄. ꝙ nō. Dico tn̄ ꝙ eua fuiſſet eiecta extra padiſum et de⁹ creaſſet aliā mulierē ⁊ dediſſet ade. ¶ Utrū pctm̄ p̄moꝝ parentū fuerit ex ignorātia. ¶ Rn̄ſio. q. ſtat in iſta diſtinctione. Aliqḋ pctm̄ eē ex ignorātia pōt intelligi dupliť. vno mō p̄prie. alio cōiť. Illud pctm̄ p̄prie fit ex ignorātia qḋ fit et diſtinguiť ꝯ pctm̄ qḋ fit ex induſtria ⁊ malicia ⁊ infirmitate. Illḋ pctm̄ dr̄ eē ex ignorātia cōiter qḋ ꝯmittiť aliq̄ neſciētia exiſtēte circa peccantē rōne cui⁹ peccās nec ꝯſiderat grauitatē culpe nec pene. ¶ Primū dictū. Pctm̄ p̄moꝝ parētū nō potuit eē ex ignorātia p̄prie loq̄ndo. ptꝫ qꝛ ignorātia p̄prie loquēdo ē negatio ſcie cū debito habendi eam: ſed in ſtatu innocētie nō habebāt ignorātiam alicui⁹ qḋ debebāt ſcire. Item hec ignorantia eſt pena inflicta p̄pter pctm̄ p̄morū parentū. ḡ nō fuit in ſtatu innocētie. ¶ Scdm̄ dictū. Pctm̄ p̄moꝝ parentum fuit ex ignorātia cōiter dicta: ptꝫ qꝛ circa ipos erat neſcientia grauitatis culpe et pene.

Quarto querit. Utruꝫ

ignorātia in aliq̄ hoīe poſſit eſſe culpa. ¶ Rn̄. ſtat in ppōnibus. ¶ Prima ppō.

Ignorãtia q̃ nõ eſt ꝑuatio cognitõis neceſſarie ad ſalutẽ nõ eſt culpa nec pctm̃ vt ignorare agriculturã vel artẽ mechanicarũ: ſed q̃ dicit priuationẽ cognitionis ad ſalutẽ neceſſarie manẽte tẽtatiõe in nobis eſt culpa ⁊ pctm̃ in nobis. patꝫ q2 ql̃ibet adultus ſane mentis tenet̃ ſcire neceſſaria ad ſalutẽ ſ3 qñ ds obligat̃ ⁊ tenet̃ eſt mortale peccatum ⁊ nõ excuſat. ¶ Scd̃a ppõ. Ignorantia que dicit priuationẽ cognitionis neceſſarie ad ſalutem nõ remanente tẽtatione non eſt culpa nec pctm̃ in hmõi ignorãtib9 vt in infantib9 vel amẽtibus. Alius modus dicendi ſtat in vna diſtinctione vicꝫ ꝙ triplex eſt ignorantia ſcꝫ erronea: affectata craſſa vel ſupina. Itẽ duplex eſt ignorãtia iuris ⁊ facti. Cognitio ignorãtie pẽdet ex cognitione ſcientie. vide Bonauenturam.

Quinto querit̃. Utrũ

ignorantia ſit culpe excuſatoria. Queſtio eſt de ignorantia Et eſt duplex: quedam inuincibilis: alia eſt vincibilis: inuincibilis eſt reſpectu eorum que non poſſum9 ſcire nec tenemur vt ſcire diem iudicij ⁊ iſta excuſat a peccato. Alia inuincibilis eſt culpabilis vt inebrioſo nec excuſatur. Ignorãtia vincibil' ẽ duplex quedã ẽ iuris. alia facti. Prima eſt eoꝝ operabiliũ que tenemur ſcire ⁊ poſſumus ſcire et hoc in generali. Scd̃a eſt in ſpeciali ſcꝫ eorum opabilium que tenemur ſcire in pticulari. Exemplũ primi vt quis ignorat ꝙ ql̃ibet ſemel tenet̃ confiteri in anno: vel ceſſante legittimo impedimẽto quilibet debet ieiunare q̃drageſimã. Exemplum ſcd̃i: vt cum qs ignorãs ꝙ primũ diem q̃drageſime comedit carnes feria quarta cinerũ. Dico ꝙ ignorãtia affectata nõ excuſat ſed aggrauat pctm̃ De ignorãtia ſupina dicit Aug. licet aliqualiter excuſet culpã nõ tñ ſic excuſat quin eterno igne exurat̃. ¶ Concluſio rñſalis eſt ꝙ omnis ignorantia diminuit peccatum ⁊ rationẽ culpe. patet quia diminuit grauitatẽ culpe ꝙ auferr rõnem voluntariam ſed omnis ignorantia eſt hmõi. quia nihil volitum niſi precognitũ. Intelligendũ tamen ꝙ ignorantia affectata inq̃tum ignorantia excuſat inq̃tum affectata aggrauat. ¶ Queritur vtrum infirmitas magis excuſet q̃ ignorãtia. ¶ Rñſio ꝙ vtraqꝫ excuſat tñ igñatia ſimplr̃ magis excuſat: poſſet tamen eſſe ſm Bonauenturã tanta infirmitas ꝙ magis excuſaret. ¶ Quero vtrũ ebrioſus faciens homicidiũ: facit peccatũ homicidij. Sꝫ nõ cum ſe inebriat: quia tunc non facit homicidiũ. Non etiam cum actu occidit: q2 non vtitur ratione. ergo nullo modo peccat. ¶ Rñ. ꝙ lꝫ nõ vtat̃ rõne pro tũc tamẽ vtebat̃ rõne ⁊ dedit operã rei illicite ſe inebriãdo. Ex hoc ſequit̃ ꝙ loth in cognoſcendo filias excuſat̃ a tanto non a toto. Et dico ꝙ iacob cognoſcẽs lyam excuſat̃ a toto credebat habere rachel: tamen ſm Scotũ non excuſatur a toto.

Circa viceſimam

terciam diſtinctionẽ querit̃ primo. ¶ Utrũ de9 debuit hoiẽ facere inexpugnabilẽ an talẽ ꝙ poſſet expugn̄ri. ¶ Rñſio. De9 nõ debuit facere hoiẽ ipeccabilẽ nec inexpugnabilẽ per grãm. ſꝫ expugnabilẽ ⁊ peccabilẽ: hui9 ratio non põt dari a priori. Nam diuina opatio nõ indiget approbatione nr̃a: ſed volũtas dei eſt ſumma ratio eius operis: poſſunt tamẽ aſſignari aliq̃ perſuaſiones ⁊ congruitates: prima ratio eſt manifeſtatio diuine ſapientie. ſcd̃a diuine potentie. tercia diuine miſericordie: q̃ ad longum ponunt̃ in textu.

Scd̃o querit̃. Utrũ de

buit deus pmittere hominẽ impugnari Iſta q̃o differt ab alia: q2 illa eſt de potentia ⁊ iſta eſt de facto. ¶ Rñſio ſtat in

hac concluſione. Licet deus potuiſſet co
hibere aduerſariū ne hominē impugna
ret: decuit tamen permittere temptari ⁊
ideo ꝯdeſcendere pōt ſiue ex rationibus
alteriꝰ queſtionis. Et pter illas pñt aſ
ſignari quattuoꝛ alie rōnes. ¶ Prima
attendit ex oꝛdine qui eſt ex cōpatione
virtutis ad pꝛopꝛiū actū: quia vtrunqꝫ
permiſit agere qꝺ voluit ſiue hunc ad tē
tandum ſiue illū in ꝯſentiēdo. ¶ Scōa
ratio ſumitur ex oꝛdine qui attenditur
per compatione boni ad ſuū oppoſitū
in q̄ manifeſtanda erat foꝛtitudo ⁊ emi
nentia charitatis. ¶ Tercia ratio ſumi
tur ex oꝛdine qui attendit ex compatio
ne moꝛbi ad remedium: ſic deus debuit
hoīem ꝑmittere peccare: quia decebat
eidem ipm redemptoꝛē ꝑ ſtare. ¶ Quar
ta ratio ſumit ex oꝛdine qui attendit ex
compatione meriti ad pꝛemiū: quia nō
eſt dignꝰ coꝛonari niſi qui legittime cer
tauerit.

Tercio q̄rit. Utrū ten

tatiōis īpulſio debeat deſiderari a viro
iuſto. ¶ Rñſio. Dicendū q ſūt due opi
niones. Pꝛima ſtat in ꝓponibus. ¶ Pꝛi
ma pꝛopoſitio. Triplex eſt tentatio ſcʒ
a deo a diabolo ⁊ a carne. ¶ Scōa pꝛo
poſitio. Tentatio que eſt a deo ſimplici
ter appetenda eſt a viro iuſto. ptʒ quia
oē bonū eſt appetibile ſed tentatio dei
eſt bona quia ipſe intentatoꝛ maloꝝ eſt
ergo ⁊c. ¶ Tercia ꝓpō. Tentatio q̄ eſt
a carne ſimpliciter eſt fugienda ⁊ nō ap
petenda. patet q2 illa non pōt eſſe abſqꝫ
culpa. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Tentatio
que eſt a diabolo aliquibus eſt fugien
da et aliquibus appetenda. ¶ Quinta
pꝛopō. Tentatio a diabolo eſt appeten
da ab his q̄ ſūt foꝛtes in charitate: infer
nus ꝓo minime eſt appetendꝰ. ¶ Sexta
pꝛopoſitio. Licet tentari a diabolo non
ſit malum tamen in tentationem induci
ſemper eſt malum. Dicit durandus q
nulla tentatio pꝛopꝛie capta debet appe
ti: quia tētatio eſt declinatio vel motus
ad illicitū. Scōa opinio ſtat in ſequen
tibus dictis. ¶ Pꝛimum dictū Duplex
eſt tentatio: quedā a diabolo: alia a deo
Tentatio a diabolo ſemper eſt impul
ſus ad aliquod illicitum. Tētatio que
fit cōiter fit per flagella ſiue in pꝛopꝛio
coꝛpoꝛe vel in filijs vel in rebus. Et hoc
modo dicit. Tentauit deus ſanctos ſup
ple permiſſiue et inuenit eos dignos ſe.
De hac tentatione dicit Jacobus. Om
ne gaudiū exiſtimate fratres cum in va
rias tētationes incideritis: pſ. imple fa
cies eoꝛum ignomina ⁊ querēt nomē tu
um domine. ¶ Scōm dictum. Tenta
tio diaboli poteſt capi dupliciter. Uno
modo ſub pꝛopꝛia rōne ⁊ ſm ſe vt ſcʒ eſt
tentatio abſolute. Alio modo vt eſt ma
teria exercēde virtutis. ¶ Tercium di
ctū. Tētatio diaboli ſub ꝓpꝛia ſua rōe
⁊ ſm ſe nullo mō eſt appetenda ſed hoꝛ
renda: patet quia oīs impulſus ad ma
lum eſt fugiendus: ſed tentatio diaboli
eſt hmōi ergo. ¶ Quartū dictum. Ten
tatio diaboli conſiderata vt eſt materia
exercende virtutis. Et ſi poſſet appeti
a viris perfectis non tamen eſt deſiderā
da ab imperfectis infirmis ⁊ debilibus in
charitate. ¶ Quintū dictū. Uiri perfe
cti ⁊ iuſti maxime appetūt illud genus
tentationis qꝺ eſt in flagelloꝝ perpeſſio
ne vt patet de Thobia Job ⁊ martyri
bus ⁊c.

Quarto querit. Utrū

ſi hō ſteriſſet ī ꝯgnitōe, pfeciſſet p tpm in
terualla. ¶ Reſolō ſtat ī ſeqntibꝰ ꝺictꝭ.
¶ Pꝛimū dictum eſt. Q2 pfectꝰ ſcien
tie tripliciter poteſt ꝯſiderari. Uno mo
do ex parte ſcibiliū. Scōo ex parte mo
doꝛum cognoſcēdi. Tercio ex parte ma
ioꝛis habilitationis in cognoſcendo. Il
le pꝛoficit in ſcientia ex parte ſcibilium
qui modo plura ſcit q̄ pus ſciuit. Coꝛ
relarium. Anima chꝛiſti nunq̄ pꝛofecit
ex parte ſcibilium: patet quia non plu

ra ſciuit in plena etate ꝙ̃ ſciuit in vtero matris. ¶ Scd̃m correlariũ. Adam nõ profecit ex parte ſcibiliũ patet quia adã a p̃ncipio cognoſcebat oĩa ſcibilia et hoc loquẽdo de ſcibilibꝫ incõplexis quia nõ fuit res quã nõ cognoſceret; patet quia cognouit deũ ꝛ angelos ꝛ oẽs res corporales quibꝫ noĩa impoſuit. Profectus ex parte modoꝝ cognoſcẽdi eſt qñ aliquis cog̃ſcit pluribꝫ modis cog̃icendi aliquã rem ꝙ̃ p̃us cognouit. ¶ Primũ correlarium. Anima xp̃i ꝛ ipſe xp̃s profecit ex parte modoruꝫ cognoſcendi patet quia eaſdẽ res quas p̃us cognouit abſtractiue poſtea cog̃uit intuitiue ꝛ ꝑ experientiam. ¶ Scd̃m correlariũ. Adam etiaꝫ hoc mõ profecit. Profect⁹ ſcientie ex parte maioris habilitatõnis ꝛ habitus ẽ qñ aliquis intendit habitũ ſcientie quẽ habet. ¶ Primũ dictũ. Xp̃s nõ potuit proficere iudicio meo ꝙ̃tũ ad maiorẽ intenſionẽ habitus vel habituũ infuſorũ ſibi patet quia ſm̃ ſcotũ. Xp̃s habuit oĩnes gratias ꝛ virtutes in ſummo. ¶ Scd̃m dictũ. Triplices ſunt res ſcibiles. Alie ſunt ſcibiles curſu naturali. Alie ſunt ſcibiles q̃ fiũt curſu mirabili. Alie ſunt res ſcibiles q̃ fiunt curſu volũtario. Exemplum primi vt ort⁹ ſolis. riſus hoĩs: deſcẽſus g̃uis. Excẽplũ ſcd̃i vt ſuſcitatio mortui; illũiatio ceci: mũdatio leproſi. Exemplũ tercij vt ſunt actus voluntatis qui ſcꝫ dependent a libero arbitrio. ¶ Terciũ dictuꝫ. In cognitione rerum que fiunt curſu naturali adam nõ profecisset ſi ſteriſſet ꝙ̃tum ad noui habitus acquiſitionẽ; patet quia qñ aĩa ade fuit creata fuit repleta ſpeciebꝫ omniũ reruꝫ ¶ Quartũ dictũ. In cognitione que naturali curſu fiunt adam profeciſſet ſi ſteriſſet ꝙ̃tum ad alium modũ cognoſcendi ꝛ ꝙ̃tum ad maiorẽ habitum ꝛ habilitationem ſciendi. Prima pars patet q̃a illud qd̃ cognoſcebat noticia abſtractiua poſtea nouiſſet intuitiue ꝛ experimẽtaliter. Secunda pars patet quia adã frequenti meditatione ꝛ conſideratione rerum ſemper intendiſſet habitum noticie. ¶ Quintũ dictuꝫ eſt. In cognitione rerum que fiunt curſu voluntario ꝛ admirabili et ſupnaturali ſimpliciter adã potuiſſet proficere ſi ſteriſſet non ſolum ꝙ̃tum ad modũ cognoſcendi ſed etiam ꝙ̃tum ad nouam cognitioneꝫ rei. patet quia nõ potuit ſcire incarnationem filij dei niſi per reuelationẽ nec potuit futura contingentia nec ſecreta cordiũ ſcire. ¶ Sextum dictuꝫ eſt. Cognitio rerum que fiunt curſu mirabili et voluntario nõ repugnat ſtatui beatitudinis nec ſtatui innocentie. Nam multi angeli q̃tidie cognoſcunt que prius non cognoſcebant. Unde apoſtolus. Ut innoteſcat principibꝫ ꝛ poteſtatibꝫ ꝛ virtutib⁹ multiformis ſapientia dei. Gloſa dicit. Ꝯ multi angeloꝝ adiſcerũt per apoſtolos paſſionẽ chriſti quia neſciebant fuiſſe.

Queriť quinto. Utruꝫ

ſi ſteriſſent in ſtatu innocentie aliquãdo decipi potuiſſent. ¶ Reſolutio catholica ſtat in ꝓpõnibꝫ ſequentibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio eſt. Si in ſtatu innocẽtie fuiſſꝫ in homine alicui⁹ neſciẽtie imperfectio tamẽ nulla fuiſſet in eo deceptio. Prima pars patet quia adam habuiſſet neſcientiam de multis puta nõ ſciuiſſet cogitationes vxoris ſue. Secunda pars patet quia iudiciũ rationis eius nõ fuiſſet obliquatus. i. inordinatus. i. nõ iudicaſſet verum falſum ꝛ ecõuerſo. ¶ Secũda ꝓpoſitio eſt. Sicut in adam ĩ ſtatu innocẽtie nulla fuiſſet paſſio corporalis neq̃ ab intrinſeco neq̃ ab extrinſeco: ſic ĩ anima ipſius nulla fuiſſet deceptio intellectualis neq̃ ab extrinſeco neq̃ ab intrinſeco. Prima pars patet quia nunq̃ mortuus fuiſſet nec habuiſſet febres. Secũda pars patet quia nullum malum iudiciũ feciſſet de proximo. Pro p̃mo argumento. ¶ Prima ꝓpõ. Sciendũ ꝙ tam vir ꝙ̃ mulier fuerũt ſeducti licet alio et

alio modo. ¶ Secūda ppō. Licet ſeductio tam eue ꝙ̄ viri pcederet peccatū inobedientie ⁊ ſuperbie in ambobꝫ: tamen ſecuta eſt peccatū pſumptionis. Ideo dico ꝙ primū peccatū pmoꝝ parentū fuit ſuperbia pſumptionis: ⁊ ex illa preſumptione ſecuta eſt pſumptio.

Querit̃ ſexto. Utrum adā cognouerit in ſtatu innocētie eo genere cognitionis quo expectamus deuꝫ cogſcere in ſtatu glorie. ¶ Rñdet̃ pmo ponēdo pambulum ſcꝫ ꝙ oēs doctores dicunt adā habuiſſe cognitionē mediaꝫ inter beatos ⁊ homies viatores. Et opinio catholica ſtat in ſequentibꝫ ppōnibꝫ ¶ Prima ppō eſt. Cognitio ſtatꝰ innocentie media eſt inter cognitionē ſtatus glorie ⁊ cognitionē ſtatus miſerie. Sicut paradiſus terreſtris eſt locus mediꝰ inter vallem hanc miſerie ⁊ paradiſum celeſtem: quia eſt in loco altiſſimo terre vnde aque diluuiȷ̄ nō appropinquerūt. ¶ Scda ppoſitio. Queadmodū paradiſus terreſtris plus ſe tenet cū terra ꝙ̄ cum celo. ſic cognitio ſtatus innocentie plus eſt conformis cognitioni ſtatus miſerie ꝙ̄ cognitioni ſtatus glorie. ¶ Tercia ppoſitio eſt. In ſolo ſtatu glorie videbitur deus immediate ⁊ in ſua ſubſtantia. ita ꝙ nulla erit ibi obſcuritas.
¶ Quarta ppoſitio. Tam in ſtatu innocētie ꝙ̄ in ſtatu nature lapſe videtur deus nō in ſe ſed mediante ſpeculo differenter tamen in vtroqꝫ ſtatu. ¶ Quinta ppoſitio eſt. Licet cognitio ade quā habuiſſet de deo fuiſſet ſpecularis et clara ⁊ nō enigmatica. Noſtra tamē cognitio licet ſit ſpecularis tamen eſt obſcura et enigmatica. Scōm Auguſtinū. Enigma eſt ſimilitudo obſcura. Hec cognitio vel noticia enigmatica eſt fides nr̃a. ¶ Sexta ppoſitio. Quadruplex eſt genus cognoſcendi deū ſcꝫ per fidem: per contemplationē. per apparitionē. et per apertam viſionē. Primꝰ modus eſt communis gratie ⁊ conuenit omnibꝫ chriſtianis. Scōs eſt excellentis gratie. Terciꝰ eſt ſpecialis gratie. Quartus eſt cōſummantis glorie. ¶ Septima ppoſitio eſt Primū genus cognitionis ⁊ vltimū non competebat ſtatui innocentie. Primum ppter perfectionē. Scōm ppter imperfectionem. ¶ Octaua ppoſitio. Duo genera intermedia ſcꝫ ɔtēplationis ⁊ apparitionis poſſunt competere vtriqꝫ ſtatui ſcꝫ innocentie ⁊ miſerie. ¶ Nona propoſitio. Licet genꝰ contemplationis ſit in ſtatu miſerie multo tamē excellentiꝰ viguiſſet in ſtatu innocentie.

Circa vigeſimāquartam diſtinctionē queritur pmo. De adiutorio homini collato per qđ poſſit reſiſtere. ¶ Reſolutio ſtat in tali concluſione. Impoſſibile fuit hominem vel aliquā creaturā rationalem per naturā habere liberum arbitriū inflexibile ad malum: per naturā dico: quia per gratiam aliqua creatura fit inflexibilis ſiue ipeccabilis. Non ꝙ gratia mutet naturā ſed ſunt impeccabiles per gratuitā dei manutenentiā quia deus nō vult eis cooperari in peccatū ſed continue ſuſtentat in bono.

Querit̃ ſecundo. Utrū datum fuerit homini adiutoriuꝫ per qđ poſſet abſqꝫ omni gratia tēptationi reſiſtere. ¶ Reſolutio ſtat in vna diſtinctōe. ¶ Diſtinctio. Aliqđ poſſe reſiſtere temptationi virtute ppria abſqꝫ omni gratia poteſt intelligi dupliciť. Uno modo ita ꝙ excludatur continuatio diuine influentie. Alio modo vt excludatur appoſitio noue gratie. ¶ Prima propoſitio. Impoſſibile eſt ſimpliciter hominē reſiſtere temptatōni diabolice niſi deus ſue bonitatis influentia cōtinua in bono cōſeruaret. patet pma pars qa liberū arbitriū ñ reſiſteret niſi diuina bonitas con

ſeruaret in bonitate. Scda pars patet: quia adam in ſtatu innocentie potuiſſet reſiſtere] abſq noue gratie appoſitione diabolice tēptationi. patet quia adā habuit liberum arbitriū perfectū ſimilr̄ intellectum z voluntatē z nō inclinātes ad malum. Ideo nō eſt ſimile de nobis: z de adā in ſtatu innocētie. q2 in ſtatu illo nulla infirmitas fuiſſet in potentiis aie.

Quertur tercio. Utrū intellectus z affectus ſiue ratio z voluntas ſint potentie diuerſe p eſſentiā. ¶ In anima duplex eſt potentia. Quedā eſt q̄ eſt cognitiua vt intellectus z ratio. Alia eſt affectiua z eſt voluntas. Utrum iſte potentie diſtinguanẜ eſſentialiter z vtrū diſtinguātur realiter ab eſſentia anime ¶ Reſolutio ſtat ī trib9 ſequētib9 ꝓpoſitionibus. ¶ Prima ꝓpoſitio eſt. Potentie anime nō ſunt ita idē ipſi ſubſtantie anime ſicut ſunt idem principia eius intrinſeca z eſſentialia. patet quia quādo aliqd eſt idē alicui ſicē ei9 ꝑncipiū intrinſecū eſſentiale eſt idē cū illo qdditatiue z in ꝑmo modo dicendi p ſe z ab ipſis ꝑncipiis dependet. Hoc dicit Scotus ſub aliis ỽbis ꝙ potentie nō ſunt eiuſdē anime formaliter quia eſſentia anime nō habet intellectū z voluntatē in ꝑmo modo dicendi p ſe. ¶ Scda ꝓpoſitio. Potētie anime non ita ſunt diuerſe nec diſtincte ab ipſa eſſentia anime ꝙ ſint accidentia ſibi inherentia realiter ab ipſa anima diſtincta ſed reducunẜ ad ꝑdicamētū ſubſtantie cū ipſa ſubſtātia anime. Hoc dicit ſcotus ꝙ anima z eius potentie ſunt idem realiter. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Licet intellectus z voluntas et eſſentia anime non ſint diuerſe eſſentie ſimpliciter neq3 diſtinguanẜ eſſentialiter: intellectus tamen z voluntas ſunt diuerſe potentie in genere potētie z iſtius opinionis eſt ſanctus Bonauentura.

Querif quarto Utrum ſuperior portio anime z inferior ſint diuerſe potentie. ¶ Reſolutio qōnis ſtat in ſequentib9 ꝓpoſitionib9. ¶ Prima ꝓpoſitio. Portio ſupior z portio inferior nō ſolū differūt per diuerſos aſpect9 ſed etiā differūt penes diuerſas diſpoſitiões z diuerſa officia. Habēt diuerſas diſpoſitiones: quia ſuperior eſt fortis. inferior debilis. Differunt penes diuerſa officia quia portōnis ſupioris eſt regere: z inferioris eſt regi. Unde ſuperior dicit vir. Inferior mulier. ¶ Scda ꝓpō eſt. Iſta diuerſitas diſpoſitionū in portione ſuperiori z inferiori nō habet ortū ex diuerſitate nature ſicut nec diuerſitas officiorum ꝓuenit ex diuerſitate naturarū ſed magis diuerſitas officiorū prouenit ex diuerſitate diſpoſitionū. ¶ Correlariū In angelo non eſt portio inferior z ſuperior. patet quia non ſolum diuerſitas iſta oritur penes diuerſos aſpectus ſed ſm diſpoſitionē fortiorē et debiliorem que diſpoſitiones nō ſunt in angelo.

Querif quinto. Utrū iſta diuiſio voluntatis per naturalem z deliberatiuā ſint diuerſe potētie. ¶ Reſponſio ſm bonauenturā. Uoluntas naturalis z deliberatiua non ſunt due potentie ſed vna. Et dicif voluntas naturalis vt tendit immutabilr̄ z neceſſario in aliquod bonum vt voluntas que diligit propriam beatitudinē eſt naturalis Uoluntas deliberatiua eſt voluntas q̄ tendit contingenter z mutabiliter in aliquod bonū modo adherendo modo deſerendo vt voluntas in dando elemoſynam. in celebrādo miſſam: z ſtatim poſt nolo. Ex quo ſequitur ꝙ voluntas deliberatiua ſemꝑ eſt reſpectu oppoſitorū. ¶ Correlarium. Uoluntas naturalis inq̄tum naturalis nō eſt actus elicitus ſm ſcotū ſed inclinatio naturalis. Doctores ponunt ſex differentias diuiſionum potentiarum anime primo diſtinguunẜ potentie anie vt diſtinctio eſt in

natura anime: ⁊ ſic eſt diuiſio ꝙ triplex eſt potentia aīe ſcꝫ vegetatiua ſenſitiua et intellectiua. Item etiā eſt alia duplex potentia aīe ſcꝫ affectiua ⁊ intellectiua. ¶ Scōs modꝰ ſumendi diuiſionē potentiarū eſt penes officia ſm ꝙ hn̄t diuerſa officia tal' eſt illa ꝙ aīe duplex ē portio: ſcꝫ ſuperior ⁊ inferior. ¶ Terciꝰ modus ſumit̄ penes diuerſos ſtatꝰ ⁊ ſic dr̄ ꝙ duplex ē intellectꝰ ſcꝫ practicꝰ ⁊ ſpeculatiuꝰ differūt penes ſtatū: qꝛ ſtatꝰ practicꝰ eſt dirigere voluntatē ad debitū opꝰ. Status intellectꝰ ſpeculatiuꝰ ē ꝑ ſe ꝯficere et nō dirigere ad opus. ¶ Quartꝰ modus eſt penes diuerſos aſpectꝰ. Hoc mō magiſter ⁊ auguſtinꝰ diuidūt intellectū in rōnē. intellectū ⁊ intelligētiā. Eſt rō cū aſpicit inferiora. Cū aſpicit eq̄le dr̄ intellectꝰ. Cū intelligit ſuꝑiora ſe dr̄ intelligentia. ¶ Quintꝰ modꝰ ſumit̄ penes diuerſos actꝰ ⁊ ſic dicit boetiꝰ ꝙ intellectꝰ hꝫ duas ꝑtes ſcꝫ inuētiuā ⁊ iudicatiuā ⁊ ideo diuidit nouā logicā in inuētiuā et iudicatiuā ſcꝫ in dialecticā ⁊ demonſtratiuā ¶ Sextꝰ modus ſumit̄ penes diuerſos modos mouēdi ⁊ ſic ē diuiſio voluntatis in naturalē ⁊ deliberatiuā.

Queritur ſexto. vtrum

intellectꝰ agēs ⁊ intellectꝰ poſſibilis ſint vna potentia vel diuerſe. ¶ Reſolutio qōnis ſtat in ſequētibꝫ ꝓpōnibꝫ. ¶ Prima ꝓpoſitio ē. Qꝫ intellectꝰ agēs ⁊ intellectus poſſibilis nō ſunt penitꝰ vna potentia ⁊ eadē: ſed ſunt due potētie. ¶ Secunda ꝓpoſitio ē. Qꝫ intellectꝰ agens hꝫ magis rōnē potentie habitualis. Intellectus vero poſſibilis ratoinē potentie paſſiue vel receptiue licet vtrūqꝫ reſpicit totū compoſitū dicit̄ habitual' ⁊ actiuus: quia oīs habitꝰ eſt actiuꝰ ſed potētia que dr̄ intellectus agens ē actiua. ꝗ. ¶ Tercia propoſitio eſt. Qꝫ intellectꝰ agens ⁊ intellectus poſſibilis non diſtinguuntur ſicut due nature nec ſicut due ſubſtantie. nec realiter: nec eſſentialiter

Licet ſint due potentie ¶ Scoti opinio in ꝓpoſito eſt duplex. Nam ſm aliquos ſcotiſtas intellectus agens et poſſibilis ſunt due potentie. Et hi diuerſificātur quidē dicunt ꝙ intellectus agens ſolum cauſat omnē intellectionem ſiue ſpecies intelligibiles in intellectu poſſibili: et nihil plus facit ſed poſſibilis receptam ſpeciē intelligit ⁊ eſt illud Ariſtot' ꝙ intellectꝰ agens eſt quo eſt oīa facere. verum eſt qꝫtū ad actū primū. Alij dicunt ꝙ intellectus agens cauſat omnē intellectionē ⁊ poſſibilis recipit omnē ſpeciem intelligibilem tm̄ ⁊ nō intelligit. Alij dicunt ꝙ intellectus agens ⁊ poſſibilis ſolum ꝓducit intellectionē ſeu ſpēs intelligibiles in intellectu poſſibili ⁊ nihil plꝰ facit. Alij dicunt ꝙ intellectus agens ⁊ poſſibilis nō ſūt due potētie nec due nature et nullo mō diſtinguunt̄ nec re nec realitate ſed ſunt idē penitus cum quibus magiſter ſtephanus Brulefer ſtat. ¶ Qualiter pctm̄ per vires anime progreditur ad ꝯſummationē. Et ē qſtio.

Querit̄ ſeptimo. Utrū

in ſuꝑiori parte rōnis habeat eſſe peccatum ſm ſe. ¶ Opinio ſtat in tribꝫ dictis ¶ Primū dictū eſt. Duplicia ſunt peccata ſcꝫ carnalia ⁊ ſpūalia. ¶ Scōm dictū eſt. Nulla peccata carnalia poſſunt eſſe in ſuperiori parte vel portione rationis abſqꝫ inferiori. Ideo de ſe nō peccat peccato carnali. Hoc probat Auguſtinus dicens. Ratio noſtra deduci ad conſenſum peccati non poteſt: niſi cum delectatio fuerit mota in illa parte animi q̄ debet obtemperare rationi: tanqꝫ rectori viro ſuo: ergo nunqꝫ peccat ratio ſuperior niſi peccatum ꝑcedat in parte inferiori. Loquitur de progreſſu in ꝑpetratione peccatorū carnaliuꝫ. ¶ Tercium dictum ē. Peccata mere ſpiritualia poſſunt eſſe in portione ſuperiori ſm ſe ⁊ abſolute abſqꝫ inferioris cooperatione: vt patet in peccato hereſis. Blaſphemie.

Similiter in odio dei. Deus pōt odiri in ſe ſm oēs noiales ⁊ hoc ē grauiſſimū pctm̄ ⁊ ptinet ad portionē ſuperiorē.

Querit̄ octauo. Utrū

in ſupiori portione rōnis poſſit eſſe peccatū veniale. ¶ Opinio vera ē ꝙ in portione ſupiori pt̄ eſſe pctm̄ veniale.

Queritur nono. Utrū

aliqd̄ pctm̄ habeat eſſe in inferiori parte rōnis abſqꝫ ſenſualitate. ¶ Rn̄detur ꝑ quinqꝫ dicta. ¶ Primū dictū eſt. Senſualitas capit̄ dupl'r. Uno mō pro quadam vi q̄ appetit bonū vt nūc. Ubi aduertēdū ꝙ duplex eſt bonū ſcꝫ bonū ſimpliciter ⁊ hoc eſt de⁹. Aliud eſt bonū vt nūc vt bonū creatuꝫ. Hoc mō capiendo ſenſualitatē ipſa nō ſoluꝫ eſt in carne ſed etiā in volūtate. Alio mō capit̄ ſenſualitas ſtricte ⁊ ſic ē q̄dā vis aīe ſenſitiue vt ſenſitiua ē ⁊ ſic viſus audit⁹ guſt⁹ dicuntur opationes ſenſuales. hec non inuenit̄ in parte rōnali. ¶ Scd̄m dictū eſt. Non ꝯtingit pctm̄ eſſe in inferiori parte rōis abſqꝫ motu ſenſualitatis pmo mō dicte pꝫ qꝛ qn̄ voluntas peccat inq̄tuꝫ portio inferior appetit bonū vt nūc. ¶ Terciū dictū eſt. Cōtingit aliqd̄ pctm̄ eſſe in inferiori pte rōnis abſqꝫ ſenſualitate pꝰe dicta ⁊ hoc intelligēdo de pctis ſpūalib⁹ ¶ Quartū dictū eſt. Q⁊ vix aut nūqꝫ ē pctm̄ in inferiori portione loquendo de pctis carnalib⁹ quin etiā ſit pctm̄ in ſenſualitate. pꝫ qꝛ pctm̄ carnale ortū hꝫ a ſenſualitate tanqꝫ a ſerpēte. ¶ Quintū dictū q̄rit. Quid eſt inferiorē portionē rōnis comedere. ¶ Rn̄detur. Portio inferior ratōnis dicitur comedere de cibo vetito non propter delectationē ſenſitiuam ſed quia condelectat̄ appetitui ſenſitiuo ⁊ ꝯſenſit ipſi delectationi. ¶ Correlarium. Incipit tranſire a ſenſualitate ad inferiorē partē rationis cum ipſa ratio incipit condelectari appetitui ſenſitiuo.

Querit̄ decimo. Utrū

ps inferior poſſet peccare mortal'r abſqꝫ ſupiori. ¶ Reſolutio ſtat in ſequentib⁹ ꝓpōnib⁹. ¶ Prima ꝓpoſitio. Poſſibile ē mulierem ſine viro comedere. i. poſſibile eſt inferiorē partē ſine portionē comedere ſine ſupiori potione. ¶ Scd̄a ꝓpō. Impoſſibile eſt portioneꝫ inferiorē ſine viro. i. ſine portione ſupiori pctm̄ mortale cōmittere. ¶ Tercia ꝓpō. Aliud ē pctm̄ mortale cōmittere ⁊ aliud cibū vetitū guſtare. ¶ Scd̄a ꝓpō. Pꝫ qꝛ pctm̄ mortale hꝫ q̄ndā auerſionē a deo ⁊ ꝯtemptum dei: qꝛ q̄ peccat mortaliter peccat ꝯ legē dei ⁊ auertit ſe a lege et ꝑ ꝯſequēs a legiſlatore. ¶ Quarta ꝓpoſitio. In oī tēptatione ad aliqd̄ pctm̄ in q̄ tēptatus delectat̄ eſt talis ꝓgreſſus ꝙ pmo delectabile offertur ſiue pcipitur. Scd̄o delectatio ſentit̄. Tercio ꝯſentitur.

Querit̄ vndecio. Utrū

in ſenſualitate poſſit eſſe pctm̄ veniale. ¶ Rn̄ſio ſtat i iſta diſtictōe ¶ Diſtictio Senſualitas dupl'r pt̄ ꝯſiderari. Uno mō in ſe. Alio mō ꝑ ꝯpationē ad rōnem inq̄tū ſcꝫ eſt ordinabil'a rōneꝫ ſub rōne ¶ Propoſitio ē talis. Q⁊ etſi in ſenſualitate ſm ſe cōſideratā pctm̄ eſſe nō poſſit poteſt tamen in ea eſſe peccatū vt eſt ad rationem ordinata.

Querit̄ duodecio Utrū

in ſenſualitate poſſit eſſe peccatū mortale. Reſolutio ſtat in vna ꝓpōne. ¶ Propoſitio eſt. Q⁊ peccatū mortale nec inq̄tum culpa nec inq̄tū viciuꝫ ponendū eſt in ſenſualitate. Et ratio eſt hui⁹ quia peccatū viciat ⁊ deordinat de ordinatōe ꝑfecta: ſed hec ē in auerſione a deo ⁊ contemptu que ſolum competunt portioni ſuperiori. ergo ⁊c̄. ¶ Correlariū. Omne peccatuꝫ mortale in ratione ponitur ⁊ nullum in ſenſualitate. Et hoc ꝓbant rōnes in oppoſitū ⁊ concedende ſunt.

Tredecimo querit Quanta mora temporis faciat quod erat veniale eſſe mortale. ¶ Rñdeo. Dicendum quod mora temporis quantum eſt de ſe nō facit vt quod prius erat veniale fiat mortale: ſed ſolū occaſionaliter. videlicet quia inducit conſenſum verū vel interpretatiuū. Tūc aūt inducit conſenſum verū quando ex diuturnitate delectationis creſcit libido adeo vt homo velit omnino in vicioꝝ delectatōne perſiſtere et morari. Tūc vero inducit conſenſum interpretatiuū quando homo aduertens periculū delectationis retentē negligit eā reprimere. Hoc enim nō est abſque contemptu ſalutis, propter quod quia diſcrimini ſe exponit. Illa enim delectatio ſubintrat ſicut ſerpens et venena diffundit per quam rōnalis ſpūs interit morte culpe Sicut igitur ſalutē ſuā corporalē negligeret qui ſerpentē iuxta ſe ſcienter collocaret ſic in tali delectatione auertēs periculum vel debens auertere voluntarie perſtatur: exponit ſe diſcrimini quando negligit repellere et pro tanto dicit magiſter ipm peccare mortaliter.

Circa viceſimam quintā diſtinctionē queritur primo. ¶ Utrū liberū arbitriū ſit in ſolis habētibus rōnē: an etiā ſit in brutis aialibus. ¶ Rñſio eſt quod liberū arbitriū nō reperitur nec reperiri pōt in brutis: ſed ſolū in naturis rationalibus et in oibus illis reperitur ſcilicet in deo in angelis in hoibus et in aiabus ſepatis. Prima rō ſumitur ex parte libertatis. Scōa ex parte arbitratōis. Rō prima in octo dictis ſequētibus ſtat. ¶ Primū dictū eſt. Quod libertas opponitur ſeruituti. Illa ſola potentia dicitur libera que dominiū habet plenū tam rōne obiecti quam rōne actus proprij. ¶ Scōm dictū eſt. Illa potentia dicitur habere dominiū ex libertate reſpectu obiecti que nō eſt artata ad aliquod genus appetibilis: ſed ipſa eſt nata appetere oia appetibilia et fugere oia fugibilia. ¶ Terciū dictum eſt. Tria in genere ſunt appetibilia ſcilicet bonū honeſtū. bonū cōferens ſiue vtile. et bonū delectabile. Et mala his cōtraria ſunt fugibilia ſcilicet malū inhoneſtum inutile et triſtabile. ¶ Quartū dictum eſt. Licet bonū vtile et delectabile nata ſint appeti a brutis bonū tamen honeſtum a ſolis rōnalibus natum eſt appeti. ¶ Quintū dictū eſt. In ſolis ſubſtantijs rōnalibus reperitur virtus habēs perfectā libertatē reſpectu obiecti. ¶ Sextū dictū eſt. In ſolis ſubſtātijs rōnalibus reperitur virtus habens perfectā libertatem reſpectu actus proprij. ¶ Septimū dictū eſt. Uoluntas in ſubſtātijs rōnalibus nō ſolū compeſcit et refrenat manū vel pedē ſed etiā ſeipſam et odit quod naturaliter diligit vel ecōtra ex proprio imperio. ¶ Octauū dictū eſt. In brutis animalibus licet ſit aliquo modo reperiri dominiū reſpectu actus exterioꝝ nunquam tamen eſt dñiū reſpectu actus interioꝝ. patet quia canis cohibetur virga ne comedat carnes quamuis nō poſſit cohiberi eius appetitus quin velit et appetat. ¶ Scōa ratio ex parte arbitrationis pro cuius declaratione ponuntur propoſitōnes. ¶ Prima propoſitio. Quod liberū arbitriū eſt iudicium ad cuius nutū cetere virtutes mouentur et obediunt. ¶ Secūda propoſitio Iudicare eſt illius ſolius potētie ſecundum rationē completam cuius eſt diſcernere quid iuſtū quid iniuſtū. quid honeſtū quid inhoneſtum. ¶ Tercia propoſitio. Nulla potentia nouit quid iuſtum et iniuſtum honeſtum et inhoneſtū niſi ſola potentia que intellectiua eſt.

Queritur ſecundo. Utrū liberum arbitriū ſit potentia diſtincta contra rationē et voluntatē. ¶ Reſolutio ſtat in iſta que eſt vera opinio. ¶ Prima propoſitio. Sicut mens accipitur dupliciter cōmuniter et proprie. Ita liberū arbitrium accipitur dupliciter ſcilicet cōiter et proprie ¶ Ubi ſciendū quod mens vel pōt dici ab eminēdo et ſic includit tres potentias in quibus eſt imago dei. vel mens dicitur a memi

niſti ꝛ ſic accipit̃ ꝑprie ꝛ dicit vnā illarū
potentiarū ſcꝫ ipſam memoꝛiam. Unde
Aug⁹. in. xiiij. de trinitate dicit qḋ ima
go dei eſt mens noticia ꝛ amoꝛ. Sic pa/
riformiter liberū arbitriuꝫ cōiter ē ipſe
intellectus ꝛ voluntas. Alio modo capi
tur ꝑprie ꝛ ſic dicunt liberū arbitriū eē
terciā potentiā diſtinctā ab intellectu ꝛ
voluntate. ¶ Scḋa ꝑpō. Liberū arbi/
triū eſt virtus ſeu potentia aie diſtincta
ↄtra intellectū ꝛ voluntatē imperās in/
tellectui et voluntati ꝛ vtrūqꝫ regens et
mouens cui⁹ actus nō eſt diſcernere nec
velle. ſed eſt quidā actus reflexus ſuper
velle ꝛ diſcernere. ¶ Tercia propō. Iſte
actus quo quis vult diſcernere aliqḋ et
vult ſe velle eſt ꝑprius actus liberi arbi
trij vt diſtinguit̃ contra voluntatē ꝛ ra/
tionē qui eſt ꝑmus tam ad diſcernere qꝫ
ad velle. ¶ Quarta ꝑpoſitio. Ex parte
potentiarū motiuarū aie in iſtis tribus
potentijs ſcꝫ rōne voluntate ꝛ libero ar/
bitrio conſiſtit quedā imago trinitatis
increate. patet quia. Ratio repſentat fi/
lium ꝛ voluntas ſpm̄ſanctū ꝛ liberū ar/
bitrium patrē. Et ſicut pr̄ eſt principiū
totius productionis. Ita liberum arbi
triū ꝑductiuū toti⁹ effect⁹. Bona ↄclō.

Querit̃ tercio. Utrum

liberū arbitriū cōplectat̃ ſimul rōnem ꝛ
voluntatē. ¶ Rn̄deo. Notandū ꝙ liberꝫ
arbitriū ſimul compꝛhendit ꝛ rōnē ꝛ vo/
luntatē. Et hoc nō ſolū manifeſtat ipſa
noiatio ſed etiā ipa notificatio ꝛ ſue pro
prietatis inquiſitio. Nomiatio manife/
ſtat dicit̃ eñ liberū ꝛ dr̄ arbitriū: ꝛ arbi/
triū eſt ipſi⁹ rōnis. libertas vero ipſius
volūtatis ad cui⁹ nutū ꝛ imperiū: moue
ri habēt cetera q̄ ſunt in nobis ꝛ hoc eſt
ꝙ dicit Aug⁹. Liberū dr̄ ab arbitrando
quia a rōnali parte qḋ eligat qḋue recu/
ſet nomē accepit. Hoc etiā ꝑ eius notifi
cationē patet. dicit̃ eñ eſſe facultas ra/
tionis ꝛ voluntatis ſiue ↄſenſus rōnis ꝛ
voluntatis. Poſtremo manifeſtat̃ ꝑ ſue
ꝑprietatꝫ inqſitionē li. eñ ar. ſiue noiet ha
bitū ſiue potētiā noiat ipſaꝫ potentiā vt
dominā vl̃ dn̄iū illi⁹ potētie ꝛ hꝫ planū ē
ex ipſo noie libertatis ꝛ pꝫ ꝙ complectit̃
rōnē ꝛ voluntatē. Et ꝙ liberū arbitriū
ſit quedā ptās ſiue quoddā dominiū re/
ſultans ex ↄiunctione iſtarum duarū po
tentiarū ſcꝫ rōnis ꝛ volūtatis qḋ optime
noiatur ꝑ hoc ꝙ dr̄ liberū arbitriū non
vno noie ſed cōpoſito vt vnū nomen. re/
ſpondeat rōni ꝛ alterū voluntati.

Querit̃ quarto. Utrū

liberū arbitriū complectat̃ rōnem ꝛ vo/
luntatē per modū potentie an ꝑ moduꝫ
habit⁹. Potentia vt hic capit̃ eſt illud
quo poſſumus exire in actum. Habitus
vt hic capit̃ eſt quedā habilitas vel faci
litas qua potentia prompte et faciliter
exit in actū ſuū. Differunt quia habens
potentiā ꝛ non habens habitū pōt exire
in actū ſuū: ſed nō faciliter. Habens au
tem habitū exit faciliter in actum ſuuꝫ.
Itē differunt quia potentie ꝑprie ſemꝑ
ſunt cōſubſtātiales ꝛ ſunt idē p̄rice cum
eo cui⁹ ē potētia. Habit⁹ vo aliqñ diſtin
guit̃ ꝛ ſeꝑatur qꝛ acqrunt̃ per exercitiū.
Ideo habitus eſt accidens. Reſolutio
vt ſupꝛa penultimo argumēto.

Querit̃ quinto. Utrū

liberū arbitriū addat aliquid ſuꝑ rōnē
ꝛ voluntatē. ¶ Reſolutio patet quia il/
lud nō includit additionē alicui⁹ quali
tatis noue ſuper rationē: ſed ſolū conco
mitantiam voluntatis: quoniā ſine vo/
luntate: ratio libera nō eſſet vel econuer
ſo. Si autem iſte due potentie ponantur
in aliquo quantūcunqꝫ nude: neceſſe eſt
ponere in eo arbitrij libertatē: ꝛ ſic pla/
nium eſt ꝙ liberum arbitrium et ſi dicat
habitum complectentē rationem ꝛ vo/
luntatem: non tamen dicit habitum acci
dentalem ſicut gratia vel virtus: immo
potius dicit illarum duarū potentiarū
dominiuꝫ naturale reſpectu eius actus

qui eſt eligere ſiue ꝯſentire. Et ꝓpterea
ſcti magis vocant liberi arbitriȷ̄ faculta
tem: vel ptātē ꝙ̄ vocent habitu oſtēden
tes differentiā eius ad alios habit⁹ aie.

Queritur ſexto. Utrū

liberū arbitriuꝫ ſit habit⁹ ſiue facultas
reſidens penes rōnē ꝛ voluntatē coniun
ctim vł penes quā iſtarū potētiarū pnci
palius nobis inſit. i. Utrū ſit eq̄liter in
oibꝫ in q̄bꝫ eſt. ¶ Rñſio dicendū ꝙ cū li
beri arbitriȷ̄ facultas ſiue dominiuꝫ cx q̄
reddit potētia facit: nō ſolū ad mouēdū
ſed etiā ad mouēdū ſeipſam ſicut rō mo
uendi ſe inchoat in rōne ꝛ ꝯſumat in vo
luntate ſic arbitriȷ̄ libertas reſidet pe
nes rōnē ꝛ voluntatē: ita ꝙ in vna illarū
potentiarū inchoat ꝛ in alia ꝯſumatur.
Ideo autē dico motū inchoari in rōne:
qꝛ non mouet appetit⁹. i. voluntas: niſi
pambulo cogitatu. neq̄ꝙ̄ eīn̄ poſſum⁹
amare niſi cognoſcam⁹: et ideo ad hoc ꝙ
motus fiat pꝛeit cognitio diſponens et
ſubſeq̄tur voluntas ꝑficiens: ꝙ̄tūcunꝙ̄
eīn̄ p̄cedat cogitat⁹. i. recta rō nūꝙ̄ mo
tus ſeq̄tur niſi ipm̄ impet volūtatis affe
ctio: ꝛ ſicut volūtas nō hꝫ moueri ad ob
iectū in acceptando vel refrenādo illud:
niſi p̄ambulo cogitatu: ſic etiā nō hꝫ ap
probare vel reſpuere ſiue eligere ꝛ refre
nare actū ꝓpriū niſi rōnis act⁹ p̄cedat q̄
ipm̄ dictet eſſe bonū vel malū ꝑficiendū
vel refrenandū. ex tali eīn̄ actu p̄ambulo
volūtas in actu ſuo incipit complacere
vel diſplicere. Et ſic pꝫ ꝙ libertas arbi
triȷ̄ ſiue facultas q̄ dicit liberū arbitriū
in rōne inchoat ꝛ in volūtate ꝯſumatur

Querit ſeptimo. Utrū

in omnibꝫ in q̄bus eſt liberū arbitriū ſit
equaliter aut ſm̄ magis aut min⁹: q̄rit
de libero arbitrio ꝑ cōparationē ad ſub
iectum. ¶ Rñdeo. Dicendū ꝙ in libero
arbitrio intellectu tria claudunt videli
cet a coactione imunitas. excellentie di
gnitas. ꝛ ptās ſiue facultas. Quātū ad
p̄mū liberū arbitriū in omnibꝫ in q̄bus
eſt eq̄liter ſe habꝫ ſicut dicit Bernard⁹
in libro d̄ libero arbitrio. Manet liber
tas voluntatis tam plena in bonis ꝙ̄ in
malis: ſed in bonis ordinatior: tam inte
gra q̄ꝫ ſuo mō in creatore ꝙ̄ in creatu
ra: pro eo ꝙ in om̄i in q̄ ponit ſimplr̄ et
vniuerſalr̄ oēm excludit coactionē. Et
ꝓpterea dicit bernardus ꝙ ita plena eſt
arbitriȷ̄ libertas in creatura ſuo modo:
ſicut in creatore. ¶ Quātū ad ſcōm ſcꝫ
excellentie dignitatē eſt eq̄liter in cōpa
tione creaturarū adinuicē ꝛ ineq̄liter in
compatione creaturarū ad creatorē. Di
gnitas eīn̄ liberi arbitriȷ̄ increati ſupex
cellit omnem dignitatem liberi arbitriȷ̄
creati. qꝛ illa eſt dignitas ſumma: ꝛ om
nis dignitas creata eſt dignitas infra il
lam: ꝛ propter illam. et ſic ineq̄lis eſt in
libertate arbitriȷ̄ ꝙ̄tū ad dignitatē ꝓut
conſideratur in creaturis et creatore.
¶ Quātū ad tercium. ſcꝫ facultatē aut
ſeruande iuſticie poteſtatē: ſic ineq̄litas
repitur non ſolū in creaturis ꝛ creatore
ſed etiā in creaturis cōpatis ad inuiceꝫ
Una eīn̄ creatura multo potentior ē ꝙ̄
altera in rectitudine ſeruāda ſicut bea
ta: ꝙ̄ miſera. Et ſic pꝫ rñſio ad p̄dicta.
De liberi arbitriȷ̄ ꝑ ꝯpatione ad actum

Querit octauo. Utrū

ſit actuū contingentiū ꝛ neceſſariorū an
ꝯtingētiū tm̄. ¶ Rñdeo. Dicendū ꝙ in
libero arbitrio ē ꝯſiderare. i. actu volen
di et ipm̄ volitū. Et inꝙ̄tū liberū arbi
trium eſt deliberans neceſſe eſt ꝙ contin
gentia ſit circa vtrūꝙ̄ iſtoruꝫ: vel circa
alterum. Circa alterū vt cum quis deli
berat vtrū debeat ſibi placere vel diſpli
cere malū q̄d fecit: vel vtrū debeat con
ſentire vel diſſentire appetitui naturalr̄
inſerto: vtpote appetitui beatitudinis.
Circa vtrūꝙ̄ vt cū quis delibrat vtrū
velit intrare religionē vel diligere inimi
cum. Sic igitur actus liberi arbitriȷ̄ de
liberantis ꝙ̄uis poſſit eſſe circa neceſſa
rium: ſemꝑ eſt contingens: actus vero li

beri arbitrij vt liberū eſt non ſolū poteſt
eſſe circa neceſſariū: ſed etiā neceſſari⁹ in
ſe: z per h̄ pz̄ rñſio ad ꝓpoſitā qōnem.

Nono querit. Utrū li-

beruz arbitriū ſm ꝙ liberū eſt poſſit in
malū: hoc eſt q̄rere. Utrū malū ſit in ob
iectum. ¶ Rñſio ſtat in ꝓpoſitionibus.
¶ Pria ꝓpō. Liberū arbitriū pōt capi
duplr̄. Uno mō gn̄aliter z cōiter. Alio
mō ſpāliter z ſtricte. Primo mō liberuz
arbitriū eſt cōe oibus deo angelis z hoi
bus. Scdo mō liberū arbitriū ſolū ca/
pit in creatura. ¶ Scda ꝓpō. Obiectū
liberi arbitrij gn̄aliter z cōiter capti eſt
iſtud bonū z equū ſiue iuſtū et non ipm
malū. ¶ Tercia ꝓpō. Obiectū capit ibi
pro eo vt ad h̄ intendit potēcia vl' qđ fa
cit potēcia: z nō accipit vt pro eo qđ re/
ſpuit vl' deteſtat malū qz etiā deus dete
ſtatur malū. ¶ Quarta ꝓpō. Liberū ar
bitriū creatū ſiue ſpāliter captū in q̄tū
eſt liberū natū eſt exire ſolū in actū eq̄/
tatis ſuſceptibilē z eq̄tate informatū. pz
qz non eſt potēcia niſi potēs ſeruare re/
ctitudinē. ¶ Correlariū. Liberū arbi/
triū in q̄tū liberū non pōt exire in actuz
iniquū. ¶ Quinta ꝓpō. Liberū arbitri
um creatū ſiue ſpāliter in q̄tuz deficiēs
exit in actū deformatū z malū tā mora/
liter q̄ȝ demeritoriū. ¶ Sexta ꝓpō. Li/
cet malicia nō ſit obiectū liberi arbitrij
ſiue a libero arbitrio ſm ꝙ liberū ē ſen/
ſus deficiens: actus autē ubſtratus exit
a libero arbitrio ſm ꝙ liberū eſt in quo
libet pctō cōmiſſionis. Duo ibidē ſunt
ſcz actus ſubſtratus malicie et ipſa ma/
licia formaliter: vt volo fornicare. Iſte
actus volendi eſt act⁹ ſubſtrat⁹ et ē ibi
malicia formalis q̄ eſt quedā diſcordia
a volūtate diuina: z iſta diſcordia dī pri
uatio cōcordie: z iſta ꝑuatio eſt ſp̄ pctm̄
Et hoc eſt qđ dicit ſine ipō factū ē nihil
id eſt diſcordia priuationis.

Decimo querit. Utrū

liberū arbitriū ab aliquo agente creato
poſſit cogi. ¶ Reſolutio. q. ſtat in ꝓpo/
ſitionib;. ¶ Prima ꝓpō. Duplex ē act⁹
liberi arbitrij: vnus exterior: ali⁹ interi/
or ſiue ꝓprius ſiue alien⁹. Actus interi
or liberi arbitrij eſt velle z vocat a ſcoto
actus elicitus: z de iſto iudicat ſol⁹ de⁹:
ideo dr̄ interior. Exterior ſiue alien⁹ eſt
actus aliarū potētiarū quib; voluntas
impat vt pedib⁹ vt ambulent. ¶ Scda
ꝓpō eſt. Qz in actibus exteriorib; libe/
ri arbitrij pōt interuenire ſimplr̄ coactio
pz qz aliq̄s p̄t cōpelli ꝯtra cōſenſum vt
flectat genua corā idolis. ¶ Tercia pro
poſitio. Liberū arbitriū q̄tū ad actuz
interiorē q̄ eſt velle eligere vel ꝯſentire
non pōt cogi ſimplr̄. pz ꝑ Bern̄. Clarū
eſt etiā qz liberū arbitriū de rōne ſua in
cludit immutabilitatē ab oī coactione:
ideo non pōt cogi. ¶ Quarta ꝓpō. Tā
tā dignitatē habet liberū arbitriū nr̄m
vt in q̄tum liberū arbitriū nulli agenti
creato ſubijciat: ſed ſoli deo. Ex hoc ſeq̄/
tur ꝙ immenſas gr̄arū actiones debem⁹
referre dō nr̄o de tanta dignitate nobis
data. ¶ Quinta ꝓpō. Liberū arbitriuz
pōt induci ad ꝯſentiendū in aliquid taz
ꝑ blādicias q̄ȝ etiā ꝑ minas z tormēta.
¶ Sexta ꝓpō. Iſta inductio q̄ pōt indu
ci liberū arbitriū nr̄m pōt ſimplr̄ impe
diri ne exeat in actū ꝓpter ꝯiūctionē ſui
ad corp⁹. ¶ Septima ꝓpō. Impeditio
liberi arbitrij tollit ſimplr̄ vſum liberi
arbitrij nō tamē talis impeditio z liga/
tio eſt coactio liberi arbitrij qz coactio
ponit actum nolitū. ¶ Octaua ꝓpō. Li
cet liberum arbitriū poſſet induci ad cō
ſentiendū in aliq̄d: etiam poſſet impedi/
ri ab aliquo creato: nullum tamē agēs
creatum pōt ipſum cogere ſimpliciter.
¶ Nona ꝓpoſitio. Nullus metus poteſt
cōpellere aliquez ad peccatum mortale
ſm rectam rōnem propter quācunq̄ȝ pe/
nam vitandā: quia non eſt tam mala pe
na ſiue tempalis ſiue eternalis: ſicut pe
na peccati mortalis. Mors corporalis:

mutilatio enormis: ſtuprum ⁊ ſeruitus.
Iſta q̄tuor cadūt in conſtantē virū .i.
virtuoſū. Ex hoc ſequit᷑ q̄ metus pcti
mortalis nō eſt inconſtantē virū qꝛ pro
annihilatione oīm creaturarū nō debe-
mus deū offendere mortaliter.

Undecimo q̄rit᷑. Utrū
liberū arbitriū poſſit cogi a deo. Deus
dr̄ primū mouēs immobile. Rn̄ſio ſtat
in ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima ꝓpō. Liberū
arbitrium poſſe cogi a deo pōt intelligi
dupl'r. Uno mō auferendo libertatē ab
eo ⁊ ſuperinducēdo coactionē. Alio mō
pōt intelligi manēte libertate eiꝰ ⁊ ſal-
ua natura libertatis eiꝰ. ¶ Scđa ꝓpō.
Qꝛ deꝰ ex immēſitate ſue potētie pt co-
gere liberū arbitriū libertatē auferēdo
ab eo ⁊ ſupinducēdo coactionē: quia co-
actio non repugnat libero arbitrio niſi
rōne libertatis: ḡ auferendo libertatē h̄
mō nihil repugnat ſupinduci coactōez.
Itē deꝰ poteſt facere quicq̄d eſt impoſſi-
bile ⁊c̄. ¶ Tercia ꝓpō. Cū liberū arbi-
trium manēte libertate in eo ſimplr̄ co-
gi nedum ſit impoſſibile: verūetiam in-
telligibile: ſed nō deus nō pōt cogere li-
berum arbitriū. ¶ Quarta propoſitio.
Liberum arbitriū manens liberū ſim-
pliciter cogi īplicat in ſe duo contradi-
ctoria oppoſita. ¶ Quinta propoſitio.
Cum impoſſibile ſit qđ intra ſe claudit
vtranq̄ partē ɔtradictionis: non tamē
eſt impoſſibile creature verūetiam crea-
trici eſſentie: quia deus non poteſt ſim-
pliciter cogere liberū arbitriū. ¶ Pro-
batur. quia ſi rationale auferat᷑ ab hoīe
tolletur homo. cū ergo libertas ſit de eſ-
ſentia liberi arbitrij: ergo nō poteſt eſſe
ſine eo. quia eſt de quidditate alicuiꝰ ſi-
ne quo illud non pōt intelligi. ſed liber-
tas eſt de eſſentia liberi arbitrij. ergo ⁊c̄.
¶ Primū dictū eſt. Qꝛ differt dicere vo-
luntatē induci ab aliquo voluntatē mu-
tari ⁊ voluntatē cogi ab aliquo. ¶ Se-
cundū dictum. Qꝛ licet volūtas noſtra
poſſit induci ab agēte creato ⁊ a ſolo ta-
men deo poſſit immutari a nullo tamē
neq̄ a deo neq̄ ab angelo neq̄ ab homi-
ne aliquo poteſt cogi. De comparatiōe
ad corpus coniunctum.

deus nō pōt cogere liberum arbitrium

Duodecimo queritur.
¶ Utrū liberū arbitriū ꝓpter ineptitu-
dinē corporis ligari habeat q̄tum ad
vſum. ¶ Rn̄ſio q̄ experientia hoc plane
docet qđ ligatur in puulis ⁊ dormienti-
bus ⁊ furioſis. ¶ Utrū pollutio noctur-
na ſit peccatū. ¶ Rn̄ſio ſtat in ꝓpōnibꝫ.
¶ Prima propoſitio. Nulla pollutio in-
choata et perfecta in ſomnis eſt pecca-
tum mortale: quia nullū peccatuꝫ mor-
tale eſt actuale niſi ſit voluntariū cū eti-
am nullus poteſt peccare mortaliter ni-
ſi habeat vſuꝫ liberi arbitrij. ſed in ſom-
no q̄diu eſt in ſomno non habet vſum
liberi arbitrij: ⁊ dicitur inchoata qꝛ ali-
quis poſſet habere cogitationē immun-
dam qua vigente poſſet labi in ſomno ⁊
tunc illa radix mala eſſet. ¶ Scđa ꝓpō.
Pollutio corporalis in ſomnis pōt contin-
gere nedū abſq̄ pctō mortali: ſed etiam
cū magno merito: qꝛ aliquando ꝓuenit
ex arcta abſtinentia. ergo licet illa pol-
lutio nō ſit meritū ꝓuenit tamē ex meri-
to: vt etiā eſt confeſſoribꝰ qui audiūt cō-
feſſiones abſq̄ tamen ɔſenſu. ¶ Tercia
ꝓpoſitio. Nulla immūdicia corporalis
quecūq̄ ſit illa eſt impeditiua ꝑ ſe a ce-
lebratione miſſe. Licet aliq̄n ſit ꝑ accn̄s
impeditiua ꝓpter aliquā ſequelā in aīa
vtpura ebetudo mentis ⁊ depſſio ad car-
nalia vel indeuotō. ¶ Quarta ꝓpoſitō.
Poſſibile eſt abſq̄ rephēſione immo cū
magno merito pollutum tractare ſacro
ſancta myſteria precioſi corporis et ſan-
guinis xp̄i. patet qꝛ ad debite celebran-
dum eo mō q̄ poſſumus ſufficit q̄ nō ha-
beat ɔſciētiā de pctō mortali ⁊ q̄ nō ha-
beat legittimū impedimentū vt ſi quis
h̄ret ſtomachū oneratū. vel alio mō ⁊ſꝑ
talis ꝑparatio nō excludat totaliter de

notionem: ſed poſſibile eſt ꝙ polluꝰ iſta tria habeat. ergo ꝛc.

Circa viceſimam ſextam diſtinctionē querif. ¶ Utrū gratia ſit aliqd circa acceptantē vel circa acceptatū. ¶ Grā dei aliqd ponit circa gratificatū: dicif em̄ Joh. pmo. De plenitudine eius accepimus omnes gratiā pro gratia. Si igif qð accepimus in nobis eſt gratia diuina in gratificatis ſiue acceptatis a deo habet eſſe. In diffinitione ponunf quattuoꝛ pticule. Prima dicitur habitus q̄ gratia ꝛ charitas ſunt idem. Ex quo ſequitur ꝙ gratia eſt accidens per quā eſt digna vita: quia non eſt mediū inter gratiā ꝛ peccatū: quia niſi quis ipſe ſit in gratia: eſt in pctō moꝛtali: ꝛ ſi ſit in gratia eſt extra peccatum. Quandocūqꝫ habemus gratiā tria occurrunt ſcꝫ acceptās id eſt deus qui omnes diligit, Acceptatus id eſt ille homo qui habet gratiā ꝛ qui eſt in gratia. Et eſt foꝛma per quā acceptatur ſcꝫ gratia gratūfaciens. Require in quarta diſtinctione. q. ij. ſup. ¶ Nota ꝙ omnes gratie gratiſdate date ſunt ad adiuuandū ſe ad acquirendā gratiā gratumfaciens. Gratia gratiſdata eſt triplex. Quedā habitualis ꝛ eſt quoddā donū habituale iuuans et preparans ipſam ad habendum gratiā gratumfacientem vt ſcientia acquiſita bonitas. Quedam actualis eſt quoddam donum actuale ſuper additū naturalibꝰ eſſentialibus ipſius creature rōnalis etiam iuuans quicūqꝫ em̄ actus inductionis ad diligendū deum: et dicitur gratia gratiſdata actualis. Et ſunt duplices iſte gratie: quedā conſolatoꝛie: quedam afflictiue. Prima vocatione fuit vocatus Johānes euangeliſta et iſti poꝛtantur inter brachia at trahantur em̄ per conſolationes ſpirituales. Scdā vocatione vocantur peccatores et duros per flagella. Quedā eſt motiua ꝛ eſt ſpeciale dei auxilium quo ipſe mouet ſpecialiter voluntatē noſtraꝫ ad bene operandum. Et de iſta grā gratiſdata non eſt qō: ſed de gratia gratumfaciente. ¶ Reſponſio ſtat in ꝓpoſitionibꝰ ¶ Prima ꝓpoſitio. Nullus de potentia dei oꝛdinata poteſt eſſe amicus dei ꝛ dignus vita eterna niſi habeat habituꝫ gratie gratūfacientis. Probaf per paulum. Si linguis loquar hoīum ꝛ angeloꝛum: ꝛ omnes virtutes habeā nihil ꝓſunt ſupple ad vitam eternam. ¶ Scdā ꝓpoſitio. Aliquis pōt eſſe de potentia dei abſoluta amicus dei et dignus vita eterna abſqꝫ ꝙ habeat gratiā gratūfacientē Et in hoc dimittif opinio aureoli qui dicit contrariuꝫ. Probatur Oēm dignitatem quā creatura pōt dare ad vitam eternam omnē talem dignitatē deus pt ſeipſo dare: quia quicquid deus poteſt facere mediante cauſa ſcdā. pōt per ſeipm̄ ꝛc.

Scdō queritur. Utruꝫ gratia ſit quid creatum vel increatum. ¶ Notandū ꝙ duplex eſt gratia: quedā increata et capitur tripliciter. Uno modo pro grata dei prouidētia quā omnibus rebus gratis impēdit eis qui ꝯueniunt: quia omnia q̄ habemus a deo habemus. Scdō capitur pro gratuita cōdeſcenſione volūtatis diuine qua ſpecialiter condeſcendit ipſi creature rōnali gratis in aliquo ope ſpeciali. Et de iſta Augu. dicit. In rebus per tempus oꝛtis nulla maioꝛ eſt q̄ꝫ ꝙ deus homo fieret ꝛ homo deus. ¶ Tercio capitur gratia increata pro ipemet deo liberaliter ſe facientē gratis pſentem alicui rei ſpeciali preſentia ꝛ ſingulari vt in ſacramēto altaris. nō eſt ad ꝓpoſitū. Gratia creata poteſt capi tripliciter. Primo cōmuniſſime ꝛ capif pro q̄cūqꝫ dono nobis collato a deo ſiue ſit accn̄tale ſiue eēntiale. Et ſic oīs creatura ē grā dei: ꝛ de iſta apl̄s loqf. Quid habes ꝙ nō accepiſti.

Scḋo capit̃ cõiter pro aliquo dono accidẽtali ſupadditо nature ꝛ gratis dato a ḋo vt opatio miraculoꝝ ꝛ eſt manifeſtatio ſpũs ad vtilitatẽ iſto ſcḋo mõ vt eſt grã ꝓbl:ꝛ grã faciẽdi miracula. Tercõ capit̃ ꝓprie ꝛ eſt grã gratũfaciẽs vt ſ̃ dictũ eſt. Vel eſt forma nobis a deo grat̃ data ſine meritis p̃cedẽtib:gratũfaciẽs habentẽ:ꝛ ei⁹ opus bonũ reddens. Grã dr̃ operãs inq̃tũ reddit aĩam gratã deo vel inq̃tũ dirigit interi⁹. Cooperãs aũt inq̃tuꝫ dirigit in opus exterius ſiue inq̃tum dirigit ad bonũ opus ꝛ eſt eadeꝫ grã. Qḋ ſpũs ſctũs in ꝓpria pſona dat ſeipm̃ hoĩ:qꝛ ꝯſtat ꝙ ille dat in pſona alteri q̇ offert ſe q̃tũ poſſibile eſt ad faciẽdũ oẽs petitiões ei⁹ iuſte petitas q̃s ali⁹ facit. Sed ſic eſt de ſpũſctõ reſpectu iuſtoꝝ ꝗ ꝛc̃. Vñ dicit Jo. xv. Ad eũ veniemus ꝛ mãſionẽ apud eũ faciem⁹. Duplicia ſunt in diuinis ſcꝫ propria et appropriata. Propria ſunt illa que conueniũt vni pſone vel duobus ad plus et nunq̃ tribus. Appropriata conueniũt omnibus pſonis licet appropriant̃ vni.

Tercio q̃rit̃. Utrũ grã ſit in gñe ſubſtãtie vel accidẽtis.

¶ Ad maiorẽ declarationem ſciendũ ꝙ grã vt eſt q̇d cõe grẽ gratiſdate ꝛ grẽ gratũfacientis cõparat̃ tripliciter ſcꝫ q̃tuꝫ ad ſuum principiũ ſcꝫ deũ ꝛ ſic oĩe donũ eſt grã. Scḋo cõparat̃ ad ſubiectũ ſuũ id ẽ ad aĩam. Tercio ad oppoſituꝫ circa qḋ eſt penes principiũ cõpata. Et eſt q̃druplex. Primo eſt gratia p̃deſtinationis: vocationis: iuſtificationis ꝛ magnificationis Rom. viij. quos pſciuit ꝛc̃. Prio a deo creatore p̃parat̃. Scḋo offertur. Tercio confert̃. Quarto complet̃. Grã p̃deſtinatõis eſt ordinatio creature rõnalis ad grãꝫ ꝛ gl̃iaꝫ:ꝛ iſta fuit ab eťno. Ro. ix. Cũ nondũ nati eẽnt pueri eſau ꝛ iacob. Jacob dilexi eſau odio habui. Grã vocationis eſt illa q̃ grã nob̃ offert̃ a deo p aliq̃s monitiones vel flagellationes. Grã iuſtificatiõis eſt illa q̃ de⁹ nobis infundit grãꝫ gratumfacientẽ. Grã magnificatiõis eſt collatio gl̃ie eťne pro meritis p̃cedẽtib. Alio mõ compat̃ ad ſubiectũ in q̇ eſt ꝛ eſt triplex ſcꝫ cogitationis volitionis ꝛ pfectiõis. Et hec diuiſio ſumit̃ a btõ Bernñ. primã de⁹ opat̃ in nob̃. ſcḋaꝫ nobiſcũ. terciã p nos. Vñ ẽ triplex potẽtia in aĩa intellectiua. volitiua ꝛ motiua q̃ exequit̃ imperiũ voluntatis:qꝛ nõ ſolũ eſt meritũ audiẽdo ꝟba dei ſed etiã ponendo in ope. ¶ Pro p̃ma potẽtia eſt grã cogitationis ꝛ eſt vna bona cogitatio:de q̃ paulus:nõ ſum⁹ ſufficientes cogitare aliq̇d boni tanq̃ ex nobis ſed ſufficiẽtia nr̃a ex deo eſt. Grã voluntatis eſt bona volitio ꝛ iſtã de⁹ operat̃ nobiſcũ: qꝛ volũtas eſt libera ꝛ ita deus nõ cogit eã. Vñ Aug. Qui fecit te ſine te nõ ſal. te ſi. te. Grã pfectiõis eſt qñ exequit̃ factũ q̇ eſt potẽtia motuũ et iſtam opat̃ de⁹ p nos qꝛ ſum⁹ inſtrumẽta. Grã ad oppoſitũ circa qḋ eſt q̃druplex. ſ. protectionis liberatiõis extractiõis ꝛ ſaluationis. Et iſta diſtinctio ſumit̃ penes diuerſa mala a quib per grãm dei liberamur. Vñ eſt q̃druplex malũ: ſcꝫ pugne pene culpe ꝛ ſeq̃la pcĩi mortalis. Et ſm̃ q̃ttuor iſta ſunt iſte q̃ttuor grẽ. Pria. ſ. ꝓtectionis eſt reſpectu pugne diabolice a qua deus nos protegit. Exemplum ſi duo hoĩes eſſent eiuſdẽ complexionis. ſ. ſanguinei ꝛ vnus illoꝝ temptaret̃ forti⁹ altero de peccato carnis. Ille qui min⁹ temptat̃ habet gratiaꝫ protectionis:tamen omnes protegunt̃ ſm̃ illud apoſtoli:deus fidelis qui faciet cum temptatione pro. ꝛc̃. Gratia liberatiõis eſt illa q̃ deus liberat nos a malo miſerie et pene perfecte ꝛ hoc erit quando erimus in patria:minus perfecte in iſto mũdo. Gratia extractionis eſt illa qua extrahimur a malo culpe poſtq̃ peccauimus. Pſ. Eduxiſti ab inferno animã meam. Gracia ſaluationis eſt quãdo aliquis nõ habet amplius ſequelã peccati: et iſta erit

perfecte in gloria. Sequela peccati eſt fo/
mes z deordinatio z multe alie ſūt. Iſte
gratie ſumūtur ab Iſaia. xij. Proteget
dñs deus exercituum caſtra bierlm libe
rans extrahens zc̄.

Quarto querit. Utrū

gr̄a ſit in genere accñtis corruptibil' an
incorruptibilis. ¶ Reſolutio. q. ſtat in
quattuor dictis. ¶ Primū dictū eſt. Q
gr̄a eſt aliqđ accidēs corruptibile: quia
oē accidēs qđ hȝ oppoſitū potens ineſſe
ſuo ſubiecto eſt corruptibile ſed gr̄a eſt
hmōi. ergo zc̄. ¶ Utrū gratia ex natura
ſua repugnet culpe mortali. Rñdet per
alia tria dicta. ¶ Primū dictuȝ eſt. Q
de potētia z lege dei ordinata gr̄a z cul/
pa mortalis quecūqȝ repugnāt z oppo
nunt. Nā deus ſic ordinauit q quicūqȝ
haberet culpā mortalē ſiue originalē ſi/
ue actualē nūqȝ habebit gr̄aȝ. ¶ Scđm
dictū. Potentia dei abſoluta nullā im/
plicat ɔtradictionē q aliqs hō ſit q nec
ſit in gr̄a nec in culpa. ¶ Terciū dictū.
Ex natura rei nulla culpa mortalis vi/
detur repugnare gratie quia ſolum op/
ponuntur de lege dei ordinata. Sicut
gratia ex nihilo producitur ſic in nihilū
redigitur qñ corrumpit. ptȝ quia omis
entitas que immediate creatur a đo ab
ipo ſolo eſt annihilabil' ſed gr̄a ē hmōi.
Talis modus corrumpendi ſcȝ in nihi/
lum redigi ſimpliciter nō competit ſolū
gratie rōne ſui initij ſed etiā ratione ſui
proprij eſſe: vel ratione modi exiſtendi:
quia gratia habet deū pro cauſa et non
eſt ex proprijs principijs noſtris. Inter
omnes corruptiones rerum corruptibi
liū nulla corruptio tm̄ diſplicet đo ſum
mo auctori et conſeruatori omniū ſicut
corruptio gratie: qr tam benigne crea/
uit illam in aīa noſtra vt ſimus ipſi ſi/
bi acceptabiles. ¶ Nota q peccatū mor
tale deſtruit gratiam demeritorie et nō
poſitiue z effectiue: qr gr̄a a ſolo đo cre/
atur z annihilatur.

Quinto querit. Utrū

gratia pmo inſit ſubſtantie anie vel po/
tentijs. Sciēdū pro declaratiōe qm̄ia
Q cū gratia ſit nobiliſſimus habitus
q eſt in anima nr̄a pro pñti vita ſequit q
iſte habitus nō eſt in anima ſm illā par
teȝ quā aīa intellectiua habet que eſt cō
munis nobis z beſtijs. Nā nobiliſſima
pfectio debet habere nobiliſſimū pfecti/
bile. Notandū q anima intellectiua ha
bet tria: ſcȝ ſubſtantiam potentiam co/
gnitiuam qui dicitur lumē naturale vt
eſt intellectus. pſ. Signatū eſt ſup nos
lumen tuum domine. Preterea eſt potē/
tia affectiua ſiue voluntas. Ex quo ſeq/
tur q gratia eſt nobiliſſim' habit' ani/
me: z ponitur in anima ex parte intelle/
ctiua. Querit in quo ponit ſubiectiue
gratia hoc eſt in ſubſtātia anime vel in
potētijs. Thomas dicit q intellectus et
volūtas ſeparāt realr ab aīa. Scđm ali
os. Intellectus z volūtas ſunt idē cum
anima. Scotus dicit q potentie aīe ſcȝ
intellectus z volūtas diſtinguunt ſolū/
modo formalr z nō realr vide in textu.
¶ Utrū gr̄a cōparet ad aīam in ratione
motoris. Motor eſt aliqđ agens: moue
re ē aliqđ cauſare in alio ppriē: cauſans
aliquē effectū in mobili Aliquod agēs
ponit loco gn̄is: qr oīs motor eſt agens
z nō omē agēs eſt motor. Ex quo ſequit
q deus non pōt eſſe mouēs reſpectu ſui
ipſius. ptȝ qr nihil pōt cauſare in ſeipſo.
Scđo ſequit q de' eſt prim' motor cu/
iuſlibet creature Tercio ſequit q nullū
agens aliud a deo pōt eē motor reſpectu
dei. Quarto ſequit q deus eſt primum
mouens immobile. Igitur eſt queſtio.
¶ Utrum gratia cauſet in aīa motum.
Et reſpondetur p tres propoſitiones.
¶ Prima ppō. Liberum arbitriū habȝ
moueri a gr̄a z ab ea excitari. Nam mo
uere nihil aliud eſt q̄ȝ cauſare aliqđ in
mobili: ſed gr̄a hȝ aliqđ cauſare in libe/
ro arbitrio; qr inclinat aīam noſtrā ad

bonū.ergo ꝛc. ¶ Scda ꝓpō. Liberū ar/bitriū noſtrū a gratia operāte pꝛeuenit ꝛ a gratia cooperāte ad bonū opus me/ritoꝛiū eleuat: dicit gratia operās eo ꝙ facit aīam gratā deo: ꝛ de inimicis facit amicos: eo aūt ꝙ īclinat ad bona opa dī ſubſequēs ſiue cooperās. ¶ Tercia ꝓpō Reſpectu opis meritoꝛū grā ē ſicut pn/cipalis motrix: et volūtas ſicut pediſſe/qua: qꝛ nunꝗ̄ deus acceptaret bonas vo litiones nr̄as niſi mediante gratia. Re/gula gn̄alis. Oblatio nō accepti nō eſt accepta ex parte offerētis. vt ptꝫ de abel ꝛ cayn. Scotus. Qn̄cūqꝫ ſunt due cau/ſe cōcurrentes ad vnuꝫ effectū: quarum vna eſt naturalis: ꝛ alia libera: totus ef fectus ſequens erit voluntarius ſiue li/ber. ¶ Nota. Motoꝛ non motus eſt de/us: quia non poteſt moueri a ſeipſo nec ab alio agente libero ſm illud Boecij. Stabilis permanes das cūcta moueri. Motoꝛ autē motus dicit omne illud ꝙ mouetur ab alio.

Circa viceſimam ſeptimam diſtinctionē que/ritur. ¶ Utrū gratia gratū faciens diuidi habeat ꝑ dif/ferētias diuerſas ꝑ ꝯ̄ntiā. ¶ Gratia ha bet cōparari pꝛimo ad ſuū pꝛincipium ꝛ tunc diffinit ab Iſidoꝛo ſic. Eſt donū miſericoꝛdie diuine per qd̄ eſt bone volū/tatis exitus .i. bona opatio. Due ſunt particule ꝛc. Diffinit ſcdo per cōparati onem ad ſuum ſubiectum: et eſt quidaꝫ nitoꝛ anime id eſt quedā pulcritudo cō/ſilians ad amoꝛem ſctm̄ ſcꝫ dei. ¶ Ter cio comparatur gratia gratumfaciens ad oppoſitū. Et ſic diffinitur ab expo/ſitoꝛibus. Gratia eſt iuſtificatio ꝛ remiſ ſio peccatoꝛuꝫ: quia gratia et culpa op ponuntur de lege dei cōmuni. ¶ Quar/to diffinitur per comparationē ad effe/ctum et eſt ſanitas mētis et ē delectatio coꝛdis ꝛ datur a criſoſtomo. ¶ Quinto eſt ſimilitudo gloꝛie. Ex iſtis omnibus ſumit diffinitio magiſtralis q̄ eſt. Grā eſt foꝛma ꝛc. Queſtio nr̄a eſt. ¶ Utrum ſint plures gratie gratūfacientes .ſ. vna in intellectu ꝛ vna in voluntate ꝛ vna in eſſentia anime. ¶ Rn̄ſio ꝙ in vna anima non opoꝛtet ponere niſi vnam gratiam gratumfacientem per quā anima et to/ta ꝑſona efficit grata ꝛ deo cara. ¶ Diſ/finitio magiſtralis gratie gratūfaciētis Grā eſt foꝛma nobis a deo ḡtiſdata ſi/ne meritis pꝛecedētibꝫ: gratūfaciens ha bentem ꝛ eius opus bonum reddens.

¶ Utrum hoc ſit verum ꝙ deus non ac ceptat hoīeꝫ ſm q̄d. ſed ſi acceptat totū acceptat. Rn̄deo ꝙ ſic: qꝛ ſm ꝯſuetudi/nē eccleſie cōfeſſus ſimplici ſacerdoti ab oībꝫ pctis abſoluit. ¶ Nota ꝙ aliq̄d dī gratuitum a gratia gratūfaciente et ſic omnia opera facta ex charitate dicūtur gratuita et etiam virtutes exiſtentes cū gratia.

Scdo q̄rit. Utrū gra/tia gratūfaciens et virtus gratuita dif/ferant per eſſentiā id eſt Utrum gratia diſtinguat a charitate fide ꝛ ſpe. ¶ No/ta ꝙ gratia nō eſt fides nec ſpes: ſed cha ritas ſm ſcotū licet n̄ ſm antiq̄s. Uirtꝰ capitur tribus modis. Uno mō cōmu/niſſime ꝛ ſic extendit ſe ad omnes virtu/tes tam moꝛales ꝙ̄ naturales et theolo/gicas. Uirtus naturalis eſt vltimū de potentia id eſt attendit in potentia aliq̄ ſm id ſm qd̄ poteſt in vltimum ꝛ ſupꝛe/mum ſui actus debiti: vt ſi homo poſſet ferre centum libras in qua depoꝛtatio/ne eſſet actus debitus ſibi vltra ꝙ̄ vlte/rius pꝛogredi non poſſet. Et alius non poſſet poꝛtare q̄nq̄ginta a nō vltimo de potentia haberet. ¶ Regula generalis. Omnis potentia eſt perfecta quādo po teſt in vltimū ſui actus debiti. Uirtus etiam ſm pħum. Eſt diſpoſitio perfecti ad optimum. Alio modo capit cōmunī ter ꝛ ſic cōpꝛehēdit v̄tutes moꝛales (vt ſūt iuſticia hūilitas) ꝛ theologicas. Uir

tus moralis in ſcdo ethico. Eſt quidam habitus qui habentē perficit: et ei⁹ op⁹ laudabile reddit. Alia diffinitio. Eſt habitus electiuus immediate ꝯſiſtens: recta ratione determinatus ſm ꝙ ſapiens determinabit. Alio modo capitur virtus ꝓprie ꝛ ſic cōtinet ſolūmodo virtutes theologicas vel aſſociata virtutibus theologicis. Et ſic deſcribitur ab Aug⁹. Eſt recta ratio perducēs ad vltimum finē. Et ſunt tres ſcꝫ fides ſpes ꝛ charitas. Alia diffinitio Aug⁹. Eſt bona qualitas mentis qua recte viuitur: ꝛ qua nullus male vtitur: ꝛ quā de⁹ operatur in nobis. Alia diffinitio virtutis ſm Aug. Eſt ordinatus amor qua nullus ꝛc. ¶ Nota ꝙ aliqd pōt dici tripliciter gratuitum. Uno modo quia ē donum gratiſdatum a deo vt intellect⁹ voluntas hec ſunt dona gratuita ¶ Scdo modo dicitur gratuituꝫ ex eo ꝙ eſt aliq̄ dono ſupaddito nature gratis collato a deo vt ꝓpbia ſiue ſit naturale ſiue ſit ſupnaturale. ¶ Tercio mō aliqd dicit̄ gratuitū vt gratie ḡtiſdate cuꝫ grā gratūfaciente et ſic omēs virtutes exiſtētes in nobis cuꝫ gratia dicunt̄ gratuite: ſic fides ꝛ ſpes dicuntur gratuita qn̄ fiunt cū charitate ſiue gratia: quia gratia eſt forma virtutū. ¶ Rn̄ſio dicendū ꝙ virtus que ē habilitatio potētie abſꝗ gratia gratūfaciente in formis eſt: ſicut ſine lumine: ſed ea adueniēte ex qua tota anima in ſe ꝛ ſuis potentijs decorat̄: formari ꝛ viuificari dicuntur habitus virtutum ꝛ effici deo accepti.

Tercio querit̄ de grā ī

comparatione ad gloriam. Et eſt q̄ſtio ¶ Utrū differāt per eſſentiā eſſentialr. Reſolutio qōnis ſtat in propoſitionib⁹. ¶ Prima ꝓpō. Gratia gratumfaciens nominat diuinam influentiam per quā anima habet deū et deus habitat in anima: de⁹ dicitur habitare in nobis quia eſt paratiſſimus exaudire ꝑces noſtras. Longe autem a peccatoribus quia ſm Aug. Peccator nō eſt dignus pane quo veſcitur: ꝛ anima dicit̄ habere deū quia eſt in gratia eius. ¶ Scda ꝓpō. Anima dicitur habere deū dupliciter. Uno modo perfecte. Alio mō ſemiplene. Perfecte in ratione quieſcētis. Semiplene in ratione tendentis. Duplex eſt ſtatus ſcꝫ vie ꝛ patrie. Status vie ſcꝫ merendi et demerēdi. Et eſt ſtat⁹ patrie ſcꝫ beatitudinis. Unde inquietū eſt cor meū (inq̄t Aug.) dn̄e donec requieſcat i ꝛc. Et nota ꝙ peccatores nulloꝝ iſtorum modorum habent deum. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Quia quies competit ſtatui patrie: ꝛ tēdentia competit ſtatui vie: ideo primuꝫ eſt glorie: et ſcdm eſt gratie ꝛ meriti. ¶ Quarta propō. Qm̄ idem poteſt eſſe per eſſentiam magis perfectuꝫ et minus perfectum. hinc eſt ꝙ gratia ꝛ gloria ſm qd diſtinguunt̄ ſm modum habendi deum differunt ſolum ſm ſtatum: quia in ſtatu vie eſt imperfecta: ſed in ſtatu patrie erit perfecta. ¶ Quinta propoſitio. Quia nos habere deum nō eſt aliud q̄ꝫ deum habitare in nobis.

¶ Sexta propoſitio. Cum dicitur deum habitare in homine: duo dico. Primum dignationem diuinam qua hoīeꝫ acceptat ꝛ ſibi confederat. Scdo humanaꝫ exaltationē ex qua homo ea que dei ſunt excellenter participat. Hoc prope erit in patria in participando habundā ter dona dei. ¶ Septima propoſitio. Illa influentia ſcꝫ illum habitum infuſuꝫ a deo per quam deus in nobis inhabitat ſcdm comparationem id eſt ſm diuinam dignationem: illa dicitur gratia et eſt pignus gratie ſm ꝙ nos exaltat.

¶ Octaua propoſitio. Gratia et gloria vt diſtinguuntur ſm modum habitandi deum in nobis non dicunt̄ per eſſentiam ſed ſola comparatione.

¶ Nona propoſitio. Uita eterna nominatur gloria et gratia. Roma. vi. Gratia autem dei vita eterna.

¶Decima ppõ. Gratia gratũfaciens et glĩa nõ dĩnt p eſſentiã: ſʒ dĩnt aliq̃ mõ: hoc eſt ſm aliã ⁊ aliã rõʒ: ſi ſint ſil' ſicut in btis: qꝛ dĩ grã ſm ꝙ aĩa eſt deo grata ⁊ dĩ glĩa ſm ꝙ ipa aĩa eſt exaltata ⁊ glorificata: vel differũt ſm aliũ ⁊ aliũ ſtatũ ſi inſunt ſucceſſiue eidẽ qꝛ in ſtatu vie ẽ imꝑfecta in patria aũt ꝑficietur. ¶Nota ꝙ angeli nõ cognoſcunt in iſto ſtatu ⁊ cognoſcũt in patria nec ſequit ex hoc ꝙ differant eſſentialr. Nullus põt ſcire ſe eẽ in ſtatu grẽ ꝗtũcunq̧ ſit iuſtus certitudinaliter abſq̧ reuelatione. Et oĩa ſigna a doctoribꝫ aſſignata ſunt fallibilia: licet coniecturalr aliquo mõ poſſit ſciri nõ tñ certitudinaliter.

Quarto querit. Utruʒ

p gratiã cõtingat mereri ipm gratie donum. Sicut puer q̃ habet gratiã ⁊ facit multa bona opa p illaʒ gratiã. Querit. Utrũ p illa bona mereat gratiã habitã ¶Et rñdet ꝙ non ꝯtingit mereri habitum gratie p̄cedentẽ nec ꝗtuʒ ad meritum ꝯgrui nec ꝗtũ ad meritũ ꝯdigni. ¶Sciendũ ꝙ meritum ſic diffinit. Eſt actus a volũtate mediante dono gratie elicitus vel imꝑatus: libera volũtate diuina accept⁹: tanq̃ p̄miabilis vita eterna vel btitudine: actus ponit loco gñis ¶Ex quo ſequit p̄ma particula. Nulla obmiſſio alicuius mali põt dici act⁹ meritorius ꝓprie loquẽdo. ¶Scđa particula. Nullus meret nihil agendo qꝛ meritum eſt actus ⁊ nullus eſt actus meritorius niſi eliciat ex charitate vl' gratia. ¶Tercia ꝑticula. Nullus actus põt dici meritorius niſi ſit imputabil' ad p̄miuʒ: ſed nullus actus eſt imputabilis ad p̄miũ niſi ſit in nr̃a ptãte. ğ mediãte dono grẽ effectiue ꝯcurrẽte ⁊c̃. ¶Quarta ꝑticula. A diuina volũtate null⁹ act⁹ eſt meritorius niſi accepteꝛ a diuina volũtate. ¶Meritũ capit gñaliter. Et eſt q̃ðcunq̧ opus factũ a nobꝫ ordinatũ ad p̄miũ vel ad ſuppliciũ reddendũ pro co. Aug. diffinit dicẽs. Lex diuina ẽ q̃dam ratio ſumma intelligẽda cui ſp obtem peradũ eſt. p quã bonivitã: ⁊ mali mortem merent eternã. Alio mõ ſumit ſtricte ⁊ tũc eſt aliq̃d opus q̃d ſolũ ordinat ad bonuʒ meritũ. ¶Correlariũ. Nulla eſt cõdignitas ex natura rei operũ nr̃oꝝ ad vitam eternã qꝛ niſi placeret deo nos p̄miare pro illis ⁊ illa acceptare nõ eẽnt merita. Triplex eſt meritũ. ¶Primum congrui eſt Quãdo aliq̃s peccator facit q̃d in ſe eſt: pro ſe vt ipe ꝑcipiat graʒ: deus nõ deficit ſibi. ¶Scđm digni ẽ. Quñ aliq̃uis vir iuſtus ſiue exñs in grã facit aliq̃d pro alio hoie peccatore vt ipſe accipiat grãm. Et dĩ de digno: qꝛ eſt q̃dã indignitas in petõre ⁊ dignitas in iuſto ¶Terciũ ꝯdigni ẽ. Quãdo aliq̃s orat pro ſe ⁊ ſua ſalute. Reqre multa de merito in q̃rta diſtinctione ſuperius.

Quinto q̃ritur Utrum

mereamur hui⁹ grẽ augmentũ. i. Utrũ ꝯtingat p grãm mereri ipius cõplementũ ſcʒ celeſtẽ glĩaʒ: hoc ẽ ipm p̄miũ glĩe. Ponunt due diſtinctões pro declaratione q̃õnis. ¶Prima diſtinctio. Cõtingit aliquid augeri per additionẽ ſcʒ per cibozũ ſumptionẽ et ſic gratia auget per additionẽ graduũ: quia eſt intenſibilis et iſte modus eſt famoſior inter doctores. Alio modo contingit aliquid augeri per magnificationẽ rei: et ſic coſta ade fuit augmẽtata. Et etiã quinq̧ panes: et iſte modus eſt ſatis probabilis. Ultimo contingit aliquid augeri p acceſſionem ad ſummũ bonũ. ¶Scđa diſtinctio. Meritum de condigno non eſt niſi plene ⁊ cõpleta reperiat ratio meriti. Nullus pro ſtatu vie põt mereri de condigno augmentũ gratie. Reſtat ğ ꝙ ſi meret meretur de congruo. Eſt meritum de cõgruo: quãdo eſt aliqua diſpoſitio cõgruitatis reſpectu ei⁹ ad q̃d diſponitur et ordinatur que tñ deficit a ratione congruitatis.

Queritur ſexto. Utrũ

contingat p gratiã mereri ipſi⁹ cõplemẽtũ Hoc ĩpm pmiũ glorie ẽ ſcʒ celeſtẽ gloriã. qꝛ grã ꝛ gloria nõ differũt niſi ſm̃ perfectum ꝛ impfectũ penes diuerſum ſtatuʒ hoc eſt q̃rere. Utrũ cõtingat p grãm mereri gloriã ꝛ hoc merito cõdigno. Sunt due opiniones. prima ſtat in iſta ppõne ¶ Prima propõ. Nullus purus viator q̃ntũcunq; purus ꝛ pfect⁹ ſit põt mereri celeſtem gloriã de cõdigno: ſed ſi merer̃ tm̃ meretur illã de cõgruo ꝛ iſta opinio eſt valde deuota ꝛ fulcir̃ multis autoritatibꝫ primo Auguſtini. Juſticie nr̃e ſicut pãn⁹ mẽſtruate. Et luc. xvij. Quis veſtrũ habet ſenſum poſtq; feceritis oia dicite ſerui inutiles ſumus. ¶ Secũda opinio. Eſt q nõ ſolũ contingit hominẽ mereri vitã eternã de cõgruo ſed etiam de cõdigno. ¶ Prima ppoſitio. In quolibet ope meritorio vite eterne eſt aliq̃d de merito cõgrui ꝛ cõdigni ſm̃ diuerſas operationes. patet quia meritũ põt comparari primo ad pncipiũ a quo exigit. i. ad voluntatẽ ꝛ ad fineʒ pro quo fit. i. ad deũ ꝛ ad ſtatũ in quo fit. pꝫ ergo q opus meritoriũ ↄſideratũ in cõparatione ad voluntatẽ libertatẽ ꝛ diſpẽſatoris liberalitatem ꝛ tpis oportunitatẽ eſt meritoriũ merito congrui ꝛ condigni.

Circa viceſimam

octauã diſtinctionẽ querir̃ primo. Utrũ liberum arbitriũ abſq; grã gratũfacientẽ poſſit a culpa reſurgere. Capitur ibi culpa pro pctõ mortali ¶ Pro rñſione pono talem q̃õnẽ ſm̃ oẽs doctores. Q nullus viator q̃diu eſt in peccato mortali põt reſurgere a culpa per ſeipſum: ſed ad hoc qd̃ reſurgat neceſſe eſt habere gratiã: q̃cunq; bona opera faciat. ¶ Ad reſurgendũ a pctis tria requirunr̃. Primo gratuita dei voluntas q̃ eſt cauſa pncipalis quare reſurgit. ¶ Secd̃o eſt liberalis paſſio xp̄i. Unde nullus vnq; reſurgit a pctõ niſi mediante paſſione xp̄i tanq; meritoria. ꝛ licet ante aduẽtũ ſuũ non fuiſſet exhibita erat tñ preuiſa: ꝛ ex illa ſemper deus remiſit culpas noſtras ¶ Tercio cõcurrit grã infuſa in aĩa ita q due pme nõ ſufficiũt cõditiones abſq; grã ſm̃ legem dei ordinatam: quia expellit peccatum in rõne forme. Alia duo ſe habent in rõne efficientis. Iſta q̃ſtio põt perſuaderi tali exemplo. Ponar̃ q aliq̃s habeat gladiũ in manu ſua: p illud põt ſe occidere ſi vult. poſtq; tñ fixit gladiũ ſuũ in corde ꝛ ſe occiderit. nõ põt per ſemetipſum reuerti ad vitã. Sic põt praticari de peccatore: q̃a in poteſtate ſua eſt peccare: non tñ eſt in ſua poteſtate reſurgere. Simil'r põt dici de aliquo qui proijcit ſe in puteo aliquo.

Querir̃ ſecundo. Utrũ

liberũ arbitriũ abſq; grã gratũfaciente poſſit aduerſariũ ſuum vincere. ¶ Reſpondeo. Dicendũ q iſta tria differunt in quocunq; bello ſpũali vel corporali. ſcʒ. Reſiſtentia. tropheum. ꝛ triũphus. ¶ Reſiſtentia eſt qñ non vincir̃ ab inimico ſuo nec etiã vincit eũ. ¶ Tropheũ eſt qñ pars aduerſa fugit ſana ꝛ nõ leſa alia parte nõ ↄſequente. ¶ Triũphus eſt qñ pars aduerſa ꝛ inimica penitus deſtruitur nullo tñ detrimento vel minimo habito in alia parte. Et de iſta victoria eſt queſtio ¶ Reſolutio ſtat in ſequentibus ppoſitionibꝰ. ¶ Pria ppoſitio. Differt dicere aliquẽ reſiſtere diabolo aduerſario: ꝛ vincere diabolũ aduerſariũ. pma pars patet. q̃a reſiſtentia eſt in hoc q nõ ↄſentimus tẽptationi eius. patet ſecũda ps: quia victoria ẽ in hoc q habem⁹ oppoſitum de hoc qd̃ volebat diabolus. ¶ Scd̃a ppoſitio. Cũ diabolus tẽptãs hominẽ intendebat ipm facere inimicũ dei ꝛ dignum pena eterna. Tunc vincit ipm qñ in vincendo efficitur maior amicus dei. q̃ ante victoriã: ꝛ aſſeq̃tur oppo-

ſitum eiᵉ ꝙ diabolus intendebat ¶ Tercia ꝑpō ē. Licet aliqͥs ſine grā gratūfaciente poſſit reſiſtere diabolo. Non tñ ſine grā gratūfaciente pōt eū vincere. prima ps patet vt aliquis pōt reſiſtere diabolo ne faciat furtū homicidiū ⁊c̄. ſcḋa pars patet quia peccatoꝛ reſiſtēdo abſq̧ gratia non reddit vincentem in maioꝛi amicicia dei.

Queritur tercio. Utrū

abſq̧ grā gratūfaciente liberū arbitriū poſſit oīa mandata implere. ¶ Aduertendum ſm yſidoꝝ ꝙ mandatū dī quaſi manuductū. Iſta tria differūt ſcʒ mandatum. pꝛohibitio. ⁊ pꝛeceptū. Mandatum eſt qḋ cōmune ad pꝛohibitionē ⁊ pꝛeceptum. Pꝛeceptū ꝓpꝛie loquēdo ē mandatū pceptiuū. Pꝛohibitio eſt mādatū de negatiuis. Sunt decē pcepta. ſed mādata tria ſunt in gñe iudicialia cerimonialia ⁊ moralia. Et de iſtis eſt queſtio. ¶ Reſolutio ſtat in diſtinctōe. ¶ Diſtinctio. Mandata cōtingit dupl'r adimplere. Uno mō ꝗtum ad genus operis. Alio modo ꝗtuʒ ad intentionē mandantis et dei pcipientis. Intentio dei eſt vt ꝑ impletionē mandatoꝝ ſuoꝝ ꝙ per illa opera ꝑueniamᵉ ad vitam eternam. Si vis ad vitā ingredi ⁊c̄. ¶ Pꝛima ꝑpoſitio ē. Qꝛ ſola grā gratiſdata abſq̧ grā gratūfaciente pōt hō implere oīa mandata dei ꝗtū genus operis quia hō pōt facere illa opa. i. que pcipiunt̄ per mandata ſicut per fideʒ mandatuʒ de adoꝛatione ſecluſa grā gratūfaciente. ¶ Scḋa ꝑpō ē. Nullus viatoꝛ ꝗtūcunq̧ habeat habūdantiā gratiarū gratiſdatarū poteſt implere mādata dei ſm intentioneʒ dei pcipientis abſq̧ grā gratūfaciente. Et fundatur iſta ꝑpoſitio pme ad Coꝛinth. xiiȷ. Si linguis hoīm loquar ⁊c̄. ¶ Dicere ꝙ hoīes tenent̄ adīplere pꝛecepta ex charitate eſt ꝑuertere ⁊ retrahere homines a bonis fiendis. In omni pꝛecepto ⁊ mandato duo ſunt ꝯſideranda. ſcʒ materia pcepti ⁊ eſt illud opᵉ ſiue or ſum qḋ pcipitur. Finis pcepti ⁊ ē illud ad qḋ ꝑuenit̄ ꝑ obſeruātiā pcepti. Materia pcepti ſemꝑ cadit ſuꝑ obligatione quia q̄libet tenet̄ facere materiā pcepti. Ad finē autē pcepti nō tenet̄ niſi ad intentionē mandātis. Materia pꝛecepti. Unū deū adoꝛabis. ſabbata ſanctifices honoꝛa parentes ⁊c̄. Et iſta cadunt ſub obligatione ⁊ nō ſunt dimittenda ꝑpter peccata. Finis pceptoꝝ eſt ꝙ impleamᵉ illa vt ꝑ illa mereamur vitam eternam. ¶ Tercia ꝑpō. Nullus viatoꝛ tenet̄ ſub pena peccati moꝛtalis adimplere oīa pcepta ꝗtū ad intentionē mādantis ſic ſcʒ ꝙ illa intentio cadat ſub obligatione quia deus nō dixit. honoꝛa parentes ex charitate licet intendebat ⁊ illa intentio nō obligat. Ex iſtis q̄ſtionibꝫ eliciūtur due ꝑpoſitiones. ¶ Pꝛima ꝑpō. Gratia gratūfaciens eſt neceſſaria ad remiſſionem peccatoꝝ: ⁊ reſiſtentiā tēptationū ⁊ obſeruantiā diuinoꝝ pceptoꝝ ſm intentionē mandātis. ¶ Scḋa ꝑpō. Deuote imploꝛanda eſt a nobis vt habeamᵉ remiſſionē peccatoꝝ ⁊ reſiſtentiam ꝯ tēptationes ⁊ obſeruemᵉ diuina pcepta: quia facienti qḋ in ſe eſt nunq̄ deus deficiet. Regula theologicalis eſt.

Querit̄ quarto. Utrū

liberum arbitriū deſtitutū a gratia gratiſdata poſſit ad gratiā gratūfacientem ſufficienter ſe diſponere. ¶ Pꝛo quo notandū ꝙ grā gratiſdata eſt omne illud ꝙ eſt additū eſſentialibus creature rōnalis iuuans ⁊ pparans ipſam creaturā rationalem ad habendū gratiā gratūfacientem ſiue ad vſum gratie gratūfaciētis ſiue illud gratiſdatū ſit habitᵉ ſiue etiā ſit actus ſiue ſpeciale dei adiutoꝛiū mouens voluntatē noſtrā ad gratiā. ¶ Reſolutio ſtat in ſequētibus ꝑpoſitionibꝫ. ¶ Pꝛima ꝑpoſitio ē. Uix autē nunq̧ hō habēs vſum liberi arbitriȷ reperitur ſine grā gratiſdata aliq̄ ſed cōiter hʒ aliquā

et patet p diffinitionē gratie gratiſdate
pcedentē. Ex hoc ſeqtur φ multū obli/
gamur deo q ſemp vocat nos ad ſalutez
ex quo ſeqtur φ quāto plus habz de gr̄as
gratiſdatas tanto plus obligatur deo.
¶ Correlariū. De quāto plus qs hz gr̄as
gratiſdatas de tanto etiā tenetur magis ſe
diſponere ad gratiam gratumfacientē.
¶ Scda ppō ē. Q timor ſeruilis ē do/
num ſpūſſcti z bonꝰ vt eſt q timore pene
eterne ambob oculis declinat a malo et
facit bonū. tn̄ eſt minimus. Alius ē inicial
z eſt ille qui reſpicit penā oculo ſiniſtro:
ſed oculo dextro reſpicit offenſaz. p ocu/
lum ſiniſtrū intelligit cōſideratio minꝰ
pncipalis. per dextrū magis pncipalis.
Et iſte timor ē melior pcedenti. Timor
filialis eſt caſtus z eſt q oculo dextro re/
ſpicit amorē dei ſed oculo ſiniſtro reſpi/
cit offenſam. De pmo. Confige timore
tuo zc. De ſcdo. Iniciū ſapie. De tercio
Timor dn̄i ſanctus pmanet in ſeculū ſe
culi. Et iſte optimus eſt z ſpeciale donū
dei. ¶ Tercia ppoſitio eſt. Sine aliqua
gratia gratiſdata nō poteſt homo pecca
tor ſe ſufficienter diſponere ad gratiam
gr̄ūfaciētē. vt pz in iſta Collecta. Deus
in te ſperantium zc. Et quia nihil poteſt
mortalis infirmitas: quia eſt mediū ad
gratiam gratumfacientem. ¶ Quarta
ppoſitio eſt. Donum gratie gratiſdate
eſt donuz medians inter gratiam gratū/
facientem z voluntatez noſtram. Ut eſt
exemplum de illo qui eſſet in puteo qui
eleuatur mediante fune. ¶ Quinta z vl/
tima ppoſitio eſt. Si liberum arbitriū
excitetur per aliquod donū gratie gra/
tiſdate poteſt ſe pparare ad gratiā. Si
non excitetur nō poteſt reſurgere. Nul/
lus viator ex puris naturalibus quātum
cunq fuerit preditus ingenio poteſt co/
gnoſcere ſuam beatitudinē in ſpeciali.

Queritur quinto. Utrū

liberum arbitrium ſcz tam gratiſdata
quā gratūfaciens omni gratia deſtitutuz
poſſet alicui tēptationi reſiſtere. ¶ No/
tanduz φ temptatio ſic deſcribitur. Eſt
motus vel actus inclinans ad aliquod
illicitum qui fit a temptante vt ſumat
experimentum de bonitate vel malicia
temptati. ¶ Primū correlarium eſt. Q
in omni temptatione tria cōcurrunt ſcz
actus defectuoſus: experientia dubij: et
φ intendat vtrūq temptator. Ex quo
ſequitur φ deus pprie loquendo non
temptat: quia non indiget experientia.
¶ Secundū correlarium eſt. Mundus
nō temptat quia res mundane nō inten/
dunt nos prouocare ad malum: ſed dia/
bolus. ¶ Terciū correlarium eſt. Caro
noſtra neq homo pprie temptat ſeip/
ſum quia iam habet z habuit experien/
tiam. Solus diabolus z ſolus homo pr
prie loquendo temptant hominē quādo
offerunt aliquod obiectuz inclinans ad
aliquod illicitum propter quod volunt
capere experimentū de bonitate z mali/
cia temptati viſibiliter vel inuiſibiliter
dicto vel facto. ¶ Reſolutio ſancti Bo/
nauenture ſtat in ſequenti propoſitione
¶ Prima ppoſitio. Liberum arbitriuz
omni gratia deſtitutum nō poteſt omni
temptationi reſiſtere. patet quia liberū
arbitrium eſt inſtabile: quia voluntas
noſtra nata ē condelectari appetitui ſen
ſitiuo niſi refrenetur per gratiam z mo/
deretur per precepta diuia. Scotus vi/
detur tenere contrariū ſed non contra/
dicit quia intelligit de gratia gratum/
faciente. Bonauētura de gratia gratiſ/
data loquitur. Item Scotus de pecca/
to mortali. Bonauentura de peccato ve
niali. Ad illam auctoritatē Jeronymi.
Qui dixerit deum precepiſſe impoſſibi/
le anathema ſit. ¶ Dicendum φ aliquid
dicitur poſſibile alicui duobus modis.
Uno modo quia poteſt fieri ſine alieno
ſuffragio. Sicut ſanus poteſt comede/
re ſine adiutorio alicuius ſi habeat ci/
bum. Alio modo. Nota in dubijs litte/
ralibus.

Querit͛ ſexto. Utrum liberum arbitriũ omni gr͞a deſtitutũm poſſit ad aliq̃d bonũ ex genere ¶ Notandum q͛ in actib⁹ voluntatis duplex pōt inueniri bonitas ſc; naturalis ⁊ moral. De naturali nō ē hic ad ꝓpoſitũ. ¶ Moralis eſt triplex ex gn͞e. ſc; bonitas virtuoſa. meritoria. ⁊ gratuita. ¶ Reſolutio ſtat in diſtinctōe. ¶ Diſtinctio. O p⁹ humanũ pōt dici tripl'r bonũ. Nã q̃dd ã eſt q̃d eſt bonũ ſimpl'r. Aliud ē bonũ q̃d eſt diſpoſitũ de cõgruo ad finē. Aliud ē bonũ q̃d eſt ordinabile in finē. Primũ ē illud q̃d eſt ordinatiuũ in finē ⁊ eſt meritoriũ vite eterne. Unde omne opus virtuoſum elicitu; a nobis ſm grãm omne tale opus ē meritoriũ vite eterne. ¶ Primum dictũ. Liberum arbitriũ lapſum abſq; auxilio gr͞e gratũfacientis nō pōt in opus bonũ ſimpl'r. ¶ Scdm dictum. Liberũ arbitriu; lapſum abſq; munere gr͞e gratiſdate nō pōt in bonum diſpoſitiuum de congruo. In bonũ ſimpl'r patet q̃a indiget gr͞a gratiſdata ad hoc q͛ ſciat q͛ oĩa dona q̃ h; ſunt a deo; q; non ē paruũ bonũ cognoſcere ip̃m munus gr͞e ¶ Terciũ dictũ. Liberũ arbitriũ lapſũ abſq; gr͞a gratiſdata ex puris ſuis naturalibus pt̃ in tale bonũ ex genere q̃d eſt ordinabile in fine;. ¶ Quartũ dictum. Nullum bonũ opus q̃tũcunq; paruu; poſſum⁹ facere ſine diuino auxilio ⁊ generali influentia. patet quia ſcd͞a cauſa non poteſt agere niſi mediante prima. ergo ⁊c̃.

Circa vigeſimã nonã diſtinctionē queritur p̃mo. Utrũ abſq; dono gratie homo eſſet accept⁹ in ſtatu innocentie. Aduertendum q͛ queſtio eſt de gr͞a gratumfaciente. Iſta ſũt ſynonima hominē eſſe acceptũ vl' charũ deo. ¶ Reſolutio ſtat in diſtinctione. ¶ Diſtinctio. Contigit aliq̃d eē acceptu; deo dupliciť. Uno mō acceptatiōe generali Alio mō ſpāli. Generalis ē illa qua de⁹ acceptat oēm creaturã tanq; bonã et ipſam cõſeruat ineſſe iſto mō acceptat de⁹ oĩa encia. Et dr̃ de iſta diligis domine oĩa ⁊c̃. Specialis ē illa q̃ deus reputat aliquã creaturã eſſe dignã vita eterna ⁊ iſto mō ſolũ acceptat creaturã rōnalem Et de iſta eſt queſtio pro declaratione. ¶ Prima ꝓpō. Omne opus dei acceptatur ab ipſo acceptatōne generali. ¶ Secunda ꝓpō. Sola creatura rōnalis lic; nō omnis ſed ſola illa q̃ ſolũ habet gr͞a; gratũfacientē acceptatur in vitã eternã a deo acceptatione ſpāli quia ſola eſt capax beatitudinis. ¶ Tercia ꝓpoſitio ē. Creaturã rōnalē acceptat deus illa acceptatione ſpāli q̃n cõſecrat eã in tẽplũ ⁊ adoptat in filiũ ⁊ aſſumit in coniugiũ De iſto tẽplo dr̃. Pater nr̃ q̃ es in celis. id eſt iuſtis. De ꝯiugio ſpũali pōt appli cari liber d̃ cãtic; canticoꝝ. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Acceptatio gn͞alis non requirit aliq̃d donum gr͞e ſupadditũ nature. Licet acceptatio ſpālis nō poſſit eſſe ſine gr͞a gratũfaciente. Due conditiones ſunt in iſta acceptatōe ſc; cõdeſcenſus liberaliſſimus ⁊ ſublimatio talis creature q̃n adoptat eos in filios. ¶ Quinta ꝓpō. Nō in ſtatu innocentie ad hoc q̃d placeret deo indigebat gratia gratumfaciente: quia ſine gratia impoſſibile eſt deo placere.

Querit͛ ſecundo. Utrũ homo in ſtatu nature inſtitute poſſet in opus meritoriũ exire abſq; dono gratie ¶ Reſolutio q̃onis ſtat in ſequentibus ꝓpoſitionib⁹. ¶ Prima ꝓpoſitio ē. Non ſolum gr͞a eſt neceſſaria ad merendũ ſm ſtatũ innocẽtie. pt; q; oĩs hō de lege dei ordinata ſi ē ĩ gr͞a pt̃ mereri. ſi ſit in pc̃ō q̃licũq; ⁊ nec angeli ⁊ q̃dcũq; op⁹ faciat nō meretur ad vitam eternam. Correlarium. Homo in ſtatu innocentie ſine dono gr͞e nō potuit mereri: nec etiã ãgeli ſi creati fuerĩ ĩ pur; naturalib⁹ de ꝯdigno

¶ Tercia ppõ ẽ. Nunq̃ deus acceptat opa hoīs viatoris niſi p̄us acceptet pſonam. Magis inclinati ſum⁹ ad bonū q̃ ad malū: q2 obiectū volūtatis eſt bonū. Sicut lapis deſcēdit naturalr: ſic etiaȝ voluntas inclinatur ad bonum niſi liberum arbitriū depuatū ſit p culpā.

Queritur tercio. Utrū

hō ante lapſum habuerit grām. ¶ Reſolutio. Adā ante lapſum grām gratūfacientē habuit: p quā nō ſolū malo reſiſtere ſʒ etiā bono pficere potuit: ⁊ illa gratia adiutus: ita bene meruiſſet mādatū dn̄i obſeruādo: ſicut demeruit tranſgrediēdo ⁊ antiq̄ dicūt q̧ creat⁹ fuit in gr̄a.

Querit quarto. Utrū

hō ſimul cōdit⁹ fuerit in gratuitis ⁊ naturalibus. ¶ Reſolutio ſm Thomā q̧ adam fuit creatus in charitate ⁊ eſt pro habil' ſatis ſʒ opinio bonauē. videt pbabilioꝛ. Et eſt q̧ fuerunt tres moꝛule. In pma fuit creat⁹ in puris naturalib9. Et poſtea diligēdo deū ſup oīa diſpoſuit ſe de cōgruo ad habendū grām quā de⁹ dedit ei q2 fuit creatus plen⁹ gr̄a. Ideo in ſcda moꝛula habuit gratiā diligēdo deum. In tercia moꝛula peccauit in q̄ fuiſſet grat⁹ ſi ſtetiſſet in gr̄a reſiſtēdo vxoꝛi ⁊ diabolo. Auguſtin⁹ q̄ creauit te ſine te nō iuſtificabit te ſine te.

Querit quinto. Utrū

habuerit adā tot ṽtutes ante lapſum q̄t habuit poſt lapſum. Capitur ibi ṽtus theologice ⁊ cōiter. ¶ Reſolutio ſtat in ſequētibus ppōnib9. ¶ Prima ppoſitio. Cū ſit ꝯparatio multitudinis donoꝝ gr̄e ad ſtatū nature lapſe ⁊ ſtatū nature inſtitute. hoc pt̄ itelligi vel de donis gr̄e gratuite ſiue gratiſdate vel de donis gratie grãfacietis. ¶ Scda ppõ. Si intelligatur de donis gr̄e gr̄iſdate ſic ſe hn̄t ſicut excedētia ⁊ exceſſa. p eo q̧ aliq̄ dona gr̄e gr̄iſdate habuit adā in ſtatu illo: vtpote imoꝛtalitatē ⁊ ipaſſibilitatē: que non habuit aliq̄s poſteroꝝ eius. Et aliq̄ dona gr̄e gratiſdate habēt poſteri ei⁹ q̄ ipe nō habuit ſicut gr̄a ſanitatū ⁊ opatio ṽtutū ⁊ genera linguarū ⁊ ꝯſilia. Nō aūt hui⁹ diuerſitatis venit ex hoc q̧ alia dona expediebant illi tpī ⁊ alia competunt iſti. Tercia ppō. Dona gr̄e gratumfaciētis ſunt in eq̄li numero in ſtatu nature inſtitute ⁊ in ſtatu nature lapſe loquēdo de donis ⁊ ṽtutib9 q̃tū ad actus ⁊ habit⁹ q̄ pfectionis ſunt. ¶ Quarta ppō. Uirtutes ſiue dona tā gr̄e gratiſdate tā gratie gratūfaciētis q̄ impoꝛtāt q̃tū ad actus ſuos aliquā ipfectionē nō fuiſſent in ſtatu nature inſtitute licet ſint in ſtatu nr̄e miſerie. Si adā nō peccaſſet vere nō fuiſſent ⁊ ceteri dānati q2 ſoli electi fuiſſent

Circa triceſimaȝ diſtinctionē querit pꝛimo. ¶ Utruȝ coꝛruptio ſupplepenalis quā videm⁹ in humana natura inſit ei ex ſue ꝯditōnis pꝛimoꝛdio: an ex pcti merito .i. demerito. ¶ Rn̄deo. Dicēdū q̧ abſq̧ dubio natura hūana a pncipio ſue ꝯditōis nō eſt inſtituta tantis miſerijs ⁊ coꝛruptionib⁹ i quātis modo ſumus. Hoc em̄ veritas ſcī dei pdicat. ſacre ſcpture cōfirmat: rōnis pbabilitas maniſeſtat ¶ Sciendū q̧ duplex eſt coꝛruptio q̄dā penal' ⁊ eſt pꝛiuatio alicui⁹ rei ꝯueniētis q̃tū eſt de ſe ipī creature rōnalis ppter carentiā iuſticie debite cui⁹ iuſticie ipſa ſcʒ creatura vel alia ē debitrix ſibi inflicta vel volūtarie ſuſcepta vel patiēter tolerata. Et dicit volūtarie ſuſcepta ppter xp̄m vel patiēter tollerata ppter vginē glorioſam: q̄ licet nullū pctm̄ habuerit tn̄ poꝛtauit illas penas patienter. Alia ē culpabilis coꝛruptio q̄ eſt carētia rectitudinis q̄ deberet eſſe in actu ⁊ nō ineſt ⁊ nō eſt aliud q̃ pctm̄ foꝛmalr captū: Quecūq̧ em̄ voluntas creata ē nata ꝯfoꝛmari ⁊ debʒ eē in his q̄ ſunt agenda regule q̄ ſunt ſupme iuſticie q̄ eſt volūtas dei in obliqua

bili ꝛ hec cõcoꝛdia vel cõfoꝛmitas eſt iu/
ſticia. Si aũt voluntas creata diſcoꝛdet
a volũtate increata tũc efficiť iniuſta et
caret rectitudine debita i actu ſuo. No/
ta ꝙ iuſticia oꝛiginalis erat in omib⁹ po
tentijs aie ſenſitiuis ꝛ intellectualibus.
Ita ꝙ q̃libet potentia habebat ſuũ do/
num ꝑ qḋ regebatur.

Queriť ſecundo. Utrũ

merito ꝑme trãſgreſſionis hũana natu/
ra fuit coꝛrupta penalr̃ tm̃: an etiam cul
pabilr̃. ¶ Rñdeo. Dicendũ ꝙ abſ꜠ du
bio tota maſſa nõ ſolũ penalr̃ ſ꜡ etiã cul
pabilr̃ fuit coꝛrupta. Probatio. Quili/
bet hõ deſcendẽs ab adã ſeminalr̃. hoc ẽ
ꝑ ↄcubitũ viri ꝛ mulieris ↄ̃hit pctm̃ oꝛi
ginale in ſui ↄceptione per qḋ efficiť aia
inimica dei ꝛ filia ire. Debet intelligi cõ/
cluſio bonauẽture. Non eſt aliq̃ regula
q̃ nõ habeat exceptionẽ. Nec ꝑuilegiũ꜡
ꝑiudicat regule gñali. Nunq꜠ aia virgi
nis marie fuit ſine gr̃a nec ꝑ aliqḋ inſtãs
ſic iſta tria fuerunt ꝑiter. ſc꜡ creatio aie
vnio cum coꝛpoꝛe ꝛ infuſio gr̃e. Et ideo
iſta regula nõ intelligitur de ipſa ꝟgine
maria ſed fuit ꝑuilegiata. Melius eſſet
hoi nõ eſſe ꝛ annichilari q꜠ ſtare in pctõ
moꝛtali ꝛ actuali qꝛ eſt maxima penarũ
eſſe in pctõ per qḋ ẽ in ira dei ſui: ſed nõ
de pctõ oꝛiginali quia imediate dať re/
mediũ per gratiã baptiſmalem.

Queriť tercio. Utrum

oꝛiginale pctm̃ ſit ↄcupia. ¶ Notandũ
pctm̃ oꝛiginale diffiniť ab auguſtino di
cens. ꝙ eſt ↄcupia. Et anſhelm⁹ dicit ꝙ
eſt carentia iuſticie oꝛiginalis: ꝛ qꝛ ꝑua/
tiones nõ cognoſcunť niſi ꝑ habitus ſibi
oppoſitos: ꝛ cũ pctm̃ oꝛiginale ſit pꝛiua
tio iuſticie oꝛiginalis ipm̃ nõ cognoſciť
niſi ꝑ iuſticiã oꝛiginalem. Juſticia oꝛigi
nalis eſt quoddã donũ ſupnaturale im/
mediate ꝓducibile a deo in ipſa volun/
tate. reddens deũ delectabilioꝛẽ ipſi vo/
luntati q꜠ qḋcunq꜠ bonum ſenſibile: tol
lens oĩm rebellionẽ oĩm viriũ inferioꝝ
ad ſupioꝛes: ꝛ faciens ꝑfectã tranquilli/
tatem inter eas ꝛ pacẽ. In ꝑmo em̃ hoie
iuſticia oꝛiginalis erat quaſi frenũ quo
mediante ipſa aia regebat coꝛpus ad im
periũ ſue voluntatis ſine rebellione: ſed
cũ omni facilitate. In nobis autẽ illud
frenũ ablatũ eſt: ideo aia nõ regit ſm̃ re
ctam rationẽ niſi cum magno laboꝛe et
difficultate ꝛ hoc ꝓpter abſentiã iuſticie
oꝛiginalis. Ex hoc ſeq̃tur ꝙ iuſticia oꝛi
ginalis nobilioꝛ erat ſm̃ q̇d ipſa chari/
tate. tñ ſimplr̃ charitas ẽ nobilioꝛ iuſti
cia oꝛiginali quia q꜠uis nõ faciat illum
effectũ ſ꜡ pacẽ ꝛ tranq̃llitatẽ viriũ infe/
rioꝝ ad ſupioꝛes. fac tñ vnũ aliũ effectũ
nobilioꝛẽ q̇ eſt eſſe gratũ deo ꝛ dignũ vi/
ta eťna qḋ nõ faciebat illa iuſticia oꝛigi
nalis. ¶ Nota ſm̃ aliq̃s ꝛ ſcotũ꜡. Q꜠ q̃li
bet appetitus ſenſitiuus habuit ꝓpꝛia꜡
iuſticiã oꝛiginalem. Et põt ſic deſcribi
Eſt quoddã donũ ſupnaturale imedia
te pꝛoducibile a deo in appetitu ſenſiti'
uo rectificans ſic ipm̃ vt libẽtius obedi
at volũtati quã trahať a ſuo appetibili.
Libentius capiť pꝛo delectabilius. Ju/
ſticia ergo oꝛiginalis in voluntate facie/
bat voluntatẽ recte imperare ꝛ alie i ap
petibilib⁹ ſenſitiuis. faciebãt recte obe/
dire pꝛomptius ipſas potentias ſenſiti/
uas ipſi voluntati. ¶ Nota ꝙ peccatum
oꝛiginale capitur duplr̃. Uno mõ mate
rialiter. ꝛ ſic eſt ↄcupiſcẽtia intenſa put
ↄtrahitur a ꝑma oꝛigine. ꝛ ſic intelligiť
ab auguſtino ꝛ magiſtro in litera. Alio
modo capiť foꝛmalr̃. ꝛ ſic ſm̃ anſhelmu꜡
eſt carentia iuſticie oꝛiginalis debite in
eſſe: nõ qualitercũq꜠: ſed ex eo ꝙ eſt acce/
pta in pꝛimo ꝑente noſtro ꝛ in eo amiſſa
Ex hoc ſeq̃tur ꝙ adã ꝛ eua nõ habuerũt
peccatũ oꝛiginale: ꝛ qḋ nõ acceperant iu
ſticiam oꝛiginalẽ in alio que erat coꝛu꜡
parens. vterq꜠ em̃ fuit immediate ꝓdu/
ctus a deo ꝛ acceperant iuſticiã oꝛigina/
lem ab ipſo deo immediate. Sequitur
etiam ꝙ ſi deus faceret hominẽ in puris

naturalib⁹ ſine charitate ⁊ iuſticia originali iſte non eſſet in peccato quia non deberet eam habere.i. non eſſet obligatus ad habendã eam. ¶ Notandũ ꝙ concupiſcentia ſenſitiua eſt duplex. Quedam habitualis ⁊ eſt habitus inclinans appetitum ſenſitiuũ ad imoderate appetendum delectabilia ⁊ fugiendũ triſtabilia Iſte habitus dicit̃ pronitas ad malum. Actualis cõcupiſcentia eſt actus vicioſus elicitiuus.i.productiuus talis habitus. Duplex eſt cõcupiſcentia in voluntate ſcʒ habitualis que eſt quedã pronitas vicioſa inclinãs voluntatẽ ad faciliter condeſcendendũ ipſi appetitui ſenſitiuo i his que inordinate cõcupiſcit. Et de iſta intelligitur queſtio. Cõcupiſcentia actualis in voluntate eſt actus elicitiuus talis a volũtate. vel elicitus a tali habitu. ¶ Reſolutio ad queſtionem. Sicut peccatũ actuale dicit non ſolum auerſionẽ a deo ſed etiã conuerſionẽ ad bonũ cõmutabile. ſic dicendũ eſt de peccato originali ſuo modo. ¶ Propoſitio. In omni peccato mortali commiſſionis auerſio a deo eſt formale in peccato. conuerſio ad creaturã vero vel ad bonũ cõmutabile eſt materiale in peccato.

Querit̃ quarto. Utrũ

peccatum originale ſit ignorantia. De ignorantia dictũ eſt viceſimaſecũda diſtinctione. ¶ Sciendum tamen vltra ꝙ iſta pronitas quã habemus ad malum vocatur multis nominib⁹. ¶ Primo peccatum originale quia ineſt nobis a pma noſtra origine. Uocatur etiã fomes ꝗa inclinat ad malumʒ peccatũ. ſicut ignis fouetur per lignũ. ſic peccatũ actuale p fomitẽ hunc. Ideo dicit̃ pabulum mortis ⁊ nutrimentũ facinoris. Dicit̃ etiam concupiſcentia iſta de cauſa vt eſt inclinatio actualis. Dicit̃ concupiſcibilitas ꝓpter aptitudinẽ. Dicit̃ languor nature inq̃ꝰtum reddit voluntateʒ noſtrã inhabilem ſiue difficilem ad bonũ. Dicit̃ tyrannus inq̃ꝰtum ſenſualitas captiuat rationẽ ſibi. Uocatur etiam lex carnis: quia eſt ex carne per concubitum viri et mulieris. Dicit̃ lex membroꝝ quia illicite mouet membra. Dicit̃ ignorantia: quia ex iſtis motib⁹ diminuitur vſus rationis. Paulus vocat concupiſcentiã ſtimulũ carnis. Dicit̃ etiã angelus ſathane q̃ nuncius eſt diaboli. Et ſunt mangones ⁊ garciones q̃s mittit ante ſe. Uocatur libido ꝓpter inordinatam delectationem. Dicit̃ rebellio viriũ inferioꝝ ad ſuperiores. ¶ Reſolutio ſm hugo. Ipſe inſinuat ipſum originale eſſe vicium qđ cõtraximus per ignorantiã. Hoc declarat anſhelmus dicẽs ꝙ omẽ peccatũ eſt iniuſticia: ⁊ omnis iuſticia ⁊ iuſticia in voluntate conſiſtit. patet ergo ꝙ peccatum originale dicit̃ ignorantia. ¶ Ignorãtia dupliciter capitur. Uno modo vt dicit pure neſcientiã. Alio modo vt eſt coniuncta concupiſcentie.

Querit̃ quinto. Utrũ

aliquid tranſeat in veritatem humane nature per actũ generatiue. Scđm ſcotum. Omne illud dicit̃ eſſe de veritate nature humane qđ ẽ vere animatuʒ vel fuit aliquãdo animatũ vt anima intellectiua ⁊ omnes partes carnis ſunt de virtute humana. Ex quo ſequit̃ ꝙ homo reſurget cum omnib⁹ partib⁹ que fuerunt de veritate hũane nature. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in ſequentib⁹ ꝓpõnibus. ¶ Prima ꝓpoſitio ẽ. Sicut deus reſeruat ſibi creationẽ animarũ ꝓpter ipſaꝝ imortalitatẽ. Ita reſeruat ſibi multiplicationẽ corpoꝝ hũanoꝝ ⁊ augmẽtatõnẽ ¶ Secunda ꝓpoſitio. Sicut deus multiplicauit panes euangelicos. Ita deus augmentat humanũ corpus ex modico ſemine. ¶ Tercia propoſitio eſt. Licet deus multiplicet ex tam paruo ſemine corpus humanũ ita magnũ. non tamen facit miraculũ quia operatur per naturã. Natura enim alendo ⁊ nutriẽdo quaſi

fouet extrinſecꝰ ⁊ deꝰ nutrit intrinſecus. ¶ Nota ꝙ aliqd eſt de veritate nature hūane tripl'r. Uno mō ꝯſtū ad neceſſitatem ⁊ hoc mō illud eſt de veritate huma ne nature ſine quo hō nō pōt eſſe vt ſunt ꝑtes ꝓncipales hoīs vt coꝛ epar caput. Alio mō ꝯſtū ad cōplemētū vt ſunt iſta q̄ ꝑtinent ad bene eſſe vt eſſe ꝑfectū ⁊ integrū vt manꝰ pedes hr̄e. Alio mō ꝯſtuꝫ ad decorem cuiuſmodi ſunt capilli ⁊ vngues. Propꝛie ⁊ ꝯueniēt nō pōt dici veritas nature aſinine vel canine: ſicut dr̄ veritas hūane: quia nō oꝛdinatur ad incorruptionē ⁊ reſurrectionē.

Circa triceſimã/ primã diſtinctionē q̄rit primo.

¶ Utrū aīa ſenſibilis i hoīb; ſit a generāte. Senſibile actiue dictū ē qd̓ eſt aptū natū ſentiri actu paſſiuo ⁊ tūc tm̄ valet ſicut ſentire ⁊ ſic capit in q̄ōne ¶ Reſolutio q̄ōnis ſtat in ſequētib; ꝓpōnib;. ¶ Prima ꝓpō. Aīa hꝫ multas potētias etiā ſenſitiuas: vt ſunt potentie gn̄atiua viſiua auditiua ⁊c̄. Et ita ipſa aīa dr̄ viſiua in ꝙtum pōt videre ⁊ ſic de alijs: eſt tn̄ vnica ſubſtantia. ¶ Scd̓a ꝓpō. Extremū ſpūs ſiue aīe eſt formalitas aīe ꝯcurrens cū oꝛgano ad ꝯſtituēdū potentiā ſenſitiuam. Extremū aūt coꝛpoꝛis ē oꝛganū diſpoſitum ad recipiendū illā aīe formalitateꝫ ⁊ ꝓ iſta ꝑte coꝛpoꝛis capit ſenſus. ¶ Nota ꝙ potentia ſenſitiua capit tripliciter Uno mō pꝛo materiali ⁊ ſic eſt oꝛganuꝫ cuiuſlibet potentie ſenſitiue neceſſario requiſitū ad actū ſentiendi vtputa duo oculi vel duo nerui ſe in modum crucis ſancti andree habentiū ī potentia viſiua ⁊ ſic capiendo animā ſenſitiuā: aīa rōnalis non trahit ſecū potentias ſenſitiuas cū ſeꝑatur a coꝛpoꝛe. Alio mō capitur pꝛo formalitate q̄ ſe tenet ex parte aīe q̄ hꝫ multas formalitates ex q̄b; ⁊ oꝛganis materialib; fiunt potentie ſenſitiue complete que ſunt alique entitates diſtincte realr ab ipſis partib; ex q̄b; ꝯſtituunt et reſultant. ⁊ hoc mō capit ꝓpꝛie potentia ſenſitiua ſcꝫ ꝓ illa tercia entitate et iſtas non trahit aīa ſecū cū ſeꝑatur a coꝛpoꝛe ſed coꝛrūpitur. Sed ſolum trahit ipſas capiēdo pꝛo formali ſiue pꝛo eo qd̓ ē ex parte aīe. et ſic debet intelligi autoꝛitas Auguſtini. qn̄ dicit. Oꝛ aīa cū recedit trahit ſecū potentias ſenſitiuas ⁊c̄.

Querit ſecundo. Utrū

oꝛiginale pctm̄ ꝯhatur in aīa ex carne ex aliquo appetitu ⁊ voluntate aīe. ¶ Sciendū ꝙ duplex ē appetitꝰ aīe vel voluntatis nr̄e. vnus deliberatiuꝰ alius naturalis. Primꝰ ē ipſamet volūtas ſm ꝙ ē libera ⁊ libere elicit oꝑationes ſuas. Naturalis appetitus eſt q̄dā inclinatio vel tendētia volūtatis ſm quā inclinat ad aliqd̓ ſibi cōueniēs: ⁊ iſti duo appetitus differūt q2 ꝓmꝰ p̄requirit cognitionē: q2 nihil volitū niſi p̄cognitū. natural' autē nō p̄ſupponit aliquē actum intellectus. ¶ Triplex ē ſenſus. Primꝰ dicere aīam appetere appetitu deliberatiuo infectionem carnis ⁊ ꝯtractionē pcti anteꝙ aīa cōiungatur coꝛpoꝛi vel carni ē hereſis. ¶ Scd̓s ſenſus. Dicere animā ꝯtrahere originalē culpam ex carnis coꝛruptione tanꝙ ex materiali ⁊ ex appetitu naturali ipſiꝰ aīe ex cauſa efficiēte ē multū ꝓbabile ſed iſta ꝯcl'o reꝓbat. ¶ Terciꝰ ſenſus ⁊ verꝰ ſtat in iſta ꝓpōe. Dicere ꝙ aīa nr̄a ꝯhit pctm̄ originale ꝑ appetituꝫ naturalē ſui quā hꝫ ad carnē infectā ita tn̄ ꝙ vnio aīe ad coꝛpꝰ nō ſit cauſa ꝓncipal' q̄re pctm̄ originale ꝯhit. Sed peccatuꝫ originale ſiue viciū qd̓ naſcēdo ꝯhimus ineſt aīe ꝓmo rōne ꝑtis ſenſitiue. ⁊ ſic pꝫ rn̄ſio. Concede g° ꝙ originale pctm̄ ꝓut eſt viciū in nobis pꝛimo inchoat a parte ſenſitiua: q2 triplex ē coꝛruptio: q̄dā eſt qua ꝑſona coꝛrūpit naturam ſicut fecit adā. Alia qua natura coꝛrūpit ꝑſonā. Tercia qua perſona coꝛrumpit ſeipſam peccando actualiter.

Tercio queriť. Utrum maioꝛ ſit infectio generatiue ꝑ oꝛigina/le ꝗ̄ alteri⁹ potēte. ¶ Rñſio dicendū ꝙ abſq̄ dubio inter ceteras potentias ſen/ſibiles maxime coꝛrupta eſt vis genera/tiua. Uñ ſicut cōſueuit dici. Alie vires non ſolū dicunť coꝛrupte. ipſa ꝟo coꝛru/pta diciť ⁊ infecta ꝓpter ↄcupiē pruritū ⁊ vehementiā q̄ reſidet in ipſa: qm̄ eſt ra/dix infectionis ⁊ coꝛruptiōis. Hinc eſt ꝙ illa vis q̄ eſt adminiſtratiua illi⁹ ſemis plus hꝫ in ſe de infectione ⁊ coꝛruptione oꝛiginali.

Quarto queriť. Utruꝫ aīa inficiať a carne. ¶ Rñſio dicendū ꝙ abſq̄ dubio oēs doctoꝛes ↄueniūt ī iſta ↄcluſione ⁊ tenēt ꝙ aīa ↄtrahit pctm̄ oꝛi/ginale mediāte carne ſupple ſemiata ab adam. ¶ Prima ꝓpō. Q2 aīa vniť carni moꝛtali ⁊ paſſibili quā nō pōt regere ef/ficitur ↄcupiſcēs: ⁊ ſic cōtrahit maculā oꝛiginalis culpe: q2 ipā ↄcupiſcētia ſiue neceſſitas ↄcupiē reddit aīam ꝑuerſam ¶ Scďa ꝓpō. Et qm̄ caro moꝛtalis ha/bet ꝓpagari ex carne moꝛtali: ⁊ moꝛtali/tas fuit in carne pꝛimi parētis pꝛopter pctm̄ inobediētie: hinc eſt ꝙ pctm̄ oꝛigi/nale in nos diciť trāſire a pͥmo parente. ¶ Tercia ꝓpō. Per naturam pꝛebet ca/ro ipſi aīe obſtaculū vel offendiculū vt non habeat illā iuſticiā ex hoc ꝙ ꝓpaga/ta eſt a pͥmo parente. ¶ Quarta pꝛopō. Uñ ex ↄiunctione anime ad talē carneꝫ ſcꝫ ꝓpagatā ab adā: ille qui naſciť diciť fili⁹ ade .i. ire. ¶ Quinta pꝛopō. Et q2 adā offendit deū: non tm̄ pꝛo ſe: ſed etiā in tota ſui poſteritate. Hinc eſt ꝙ aīa hoc ipō ꝙ tali carni ↄiūgiť et ſpectat ad genus ade: q2 peccauit in adā: indigna efficitur vt ſibi iuſticiā apponat: ⁊ cum debeat hēe ⁊ non hꝫ culpabiľ eſt et rea ⁊ per ↄſequēs efficiť cōcupiſcēs ⁊ vana: ſi/cut manus paralitica efficiť tremuloſa ex diſſolutione ꝟtutis regitiue. Itē da/to ꝙ deus crearet hoīem de digito nouū vľ aliqđ excepto ſemie nō ↄtraheret oꝛi/ginale pctm̄. Fomes pcti eſt quedā qua/litas moꝛbida in carne exñs cauſans re/bellionē viriū inferioꝛū ad ſupꝛioꝛes in/clinās ad mot⁹ ſenſuales ⁊ inoꝛdinatos. Iſta diffinitio eſt mgr̄i ⁊ antiquoꝝ que pꝛo parte eſt vera ſicut experimur.

¶ Sed queriť. Utrum fuerit in virgine maria. Sūt due opiniones vna dicit ꝙ ſic. in conceptione filij dei fuit totaliter ſopitus ⁊ extinct⁹. Alij dicūt ⁊ teneť fir/miſſime cū qb⁹ eſt mgr̄ nr̄ ꝙ nūq̄ habuit fomitē nō qn infuiſſet niſi de⁹ pſeruaſſet eā ⁊ ſic ſm vtrūq̄ moduꝫ in ea non fuit motus aliqͣs ſenſualis ⁊ inoꝛdinatus vt ſit tota pulcra et nulla macula ſit in ea ſm ſacrā ſcripturam.

Quinto queriť. Utruꝫ oꝛiginale cōtrahať in aīa ex carne ex ali/quo appetitu ⁊ volūtate aīe. ¶ Rñſio dicendū ꝙ nunq̄ caro pōt aīam inficere niſi aīa haberet colligātiā ad ipām ꝓpť hoc ſimpľr cōcedendū eſt pctm̄ oꝛigina/le eſſe contractum ⁊ nullo mō debet dici actum. Et hoc ipſum nomen indicat qđ dicitur pctm̄ oꝛiginale eſſe cōtractū: nō actuale dꝫ naturale nō voluntariū.

Circa trceſimaꝫ ſcďam diſtinctionem queriť pꝛimo. ¶ Utrū baptiſmus deleat oꝛiginale pctm̄ q̄tū ad culpā. ¶ Rñſio dicenduꝫ ꝙ iuſticia dei oꝛdinauit poſtq̄ adā perdidit iuſti/ciam ꝙ nunq̄ videret faciē ſuā niſi illā recuparet in ſe vel in equiualēti: ſed nul/lus deſcendēs ab adā per ꝓpagationem poteſt recupare eam ſed in equiualenti ſcꝫ in gratia dei que digniꝛ eſt ipā iuſti/cia poteſt recuperari: ſed culpa oꝛigina/lis nō pꝛomeretur pena ſenſus ſed pena damni: quia dixit iuſticia diuina nūq̄ videbit me homo. Unde cum excludiť carētia debite iuſticie ꝑ grām baptiſma

le:remanet ↄcupiſcentia rõne pene ⁊ ſic concedo pctm̃ originale q̃tuȝ ad culpã remitti ⁊ deleri in baptiſmo. Etiaȝ ſine confeſſione pma:licet debeat habere cõtritionẽ ⁊ ratio eſt q: nondũ habet pmã tabulã naufragij ſcȝ baptiſmum.

Scđo queritur. Utruȝ originale pctm̃ deleri habeat q̃tum ad cauſam. ¶ Rñſio dicenduȝ ꝙ dupl'r eſt loqͥ de cauſa originalꝭ. Aut ſm ↄſiderationem vnius hominis in ſe. Sic ſemp cuȝ deletur originale pctm̃ deletꝰ cauſa originalis peccati q̃tum ad hoc vt non poſſit pctm originale deinceps cauſare in anima baptiſati. Remittitur eĩ qđdãmõ feditas carnis et ꝑ cõſequens improbitas ſui tyrannidis ratione cuius habebat ſpiritum in ſeruitutem peccati redigere: qđ quidem non poteſt facere poſt baptiſmũ ꝓpter auxiliũ gratie qđ ibi datur ſpũi: per qđ preſidet carni et ita effectus illius gratie qđdãmõ redundat in carnẽ. Aut ſcđo per comparationẽ ipſius ad alterũ: ex ipo ꝓpagandum ſic per baptiſmũ non deletꝰ originale q̃tum ad cauſaȝ ſiue radicem. Ratio huius: quia corruptio q̃ eſt cauſa peccati originalis ꝓpagandi eſt corruptio nature cõſiſtens penes vim generatiuam q̃ habet radicari in carne.

Tercõ queritꝰ in quo ſit concupiſcẽtia tanq̃ in ſubiecto videlicȝ ¶ Utrũ ſit in aĩa vel in carne. ¶ Rñſio dicendũ ꝙ ſi quis vellet ꝓprie ſubiectũ cõcupiſcentie carnalis aſſignare: nec tm̃ diceret carnẽ: nec tm̃ diceret animã: ſed ipſum totum coniunctũ: vt ſicut ſentire eſt actus coniuncti: ſic etiam actus cõiuncti eſt delectari carnaliter ⁊ concupiſcere. Uñ rões docto. ꝙ cõcupiſcentia magis eſt in aĩa q̃ in carne ſunt concedende. ¶ Utrum ſit a deo tanq̃ a pncipio. ¶ Rñſio dicendũ ꝙ homo meretur habere talem ogationẽ ex ſua culpa ⁊ in obedientia. Deus ꝟo hoc malum ad illud ꝑexiſtẽs ordinat ex ſua iuſticia. Ex quo ſequitꝰ ꝙ pena inq̃tum eſt a deo eſt iuſta.

Quarto queritꝰ. Utruȝ illam maculã quã anima ↄtrahit ex carne debeat deꝰ ſibi iputare id ẽ. Utrum iuſtũ ſit ꝙ deus imputet maculã peccati originalis ¶ Rñſio dicendũ eſt abſq3 dubio ꝙ deus imputet originale peccatum ipſis paruulis in demeritũ: quia in reatũ pene: ſaltẽ pene damni. Hoc exigit diuine potẽtie altitudo. Si anima rationalis hoĩeȝ deo non reddit cum in ſe non habeat decus imaginis diuine ꝑ qđ honorari debet: neceſſe eſt ꝙ deus de decus culpe recõpenſet in decorem iuſticie Scđo hoc reqrit ſapiẽtie diuine pulcritudo: q: non patitur aliqđ turpe ſed omne peccatum actuale vel contractum eſt priuatio modi ⁊ ſpeciei ⁊ ordinis. neceſſe eſt ꝙ inordinationem nature deus recompenſet per ordinem pene. Tercio hoc etiam reqͥrit diuine iuſticie rectitudo. In quocunq3 igitꝰ eſt illius iuſticie carentia: merito ſibi imputatꝰ a diuina iuſticia. Deus ꝟo recte exigit a natura qđ ipſe dedit et qđ iuſte debetur. Gregor. de arĩmino tenet ꝙ punientꝰ pena ſenſus ſed i hoc dimittitur ab omnibus. Sed ſm aliquos nullam triſticiaȝ habebunt ⁊ gaudebũt ad inuicem ⁊ venient ſuper terram: tamẽ carebunt ſummo gaudio viſione dei.

Quinto queritꝰ. Utruȝ deceat diuinam iuſticiam animam tali carni infundere. ¶ Reſpõſio dicendũ ꝙ iuſticia dupliciter capitꝰ. Uno mõ vt eſt ipius diuine bonitatis condecentia hoc modo decet diuinã iuſticiam aĩam rationalem infundere carni ex adam propagate: tum ex hoc qđ eſt rerũ cõditor. de

cet' appetitui nature ſatiſfacere: tū etiaꝫ ex hoc ꝙ rerū conſeruator ſiue prouiſor decet eū ſic ↄſeruare ſm ꝙ nata eſt ↄſeruari: tum quia gubernator ſic debet adminiſtrare ſm ꝙ inſtituit et nature ſue indidit virtutē ⁊ potentiā ad mouendū ⁊ operandū. Aug⁹. in. vij. de ciuita. dei. Sic res quas condidit adminiſtrat vt eas agere ꝓprios motus ſinat. Ex hoc colligitur neceſſario ꝙ ad diuine bonitatis condecentiam ſpectat inq̄tum eſt rerū adminiſtrator ꝙ anias talib⁹ corporib⁹ infundat. Exemplum. Si ꝓmiſiſſem alicui q̄tcūq̄ dolia faceret de aliqua arbore implere ea vino: ⁊ radix illius arboris ſic inficeret vt oīa dolia ex illa arbore facta vinū inficerent: qđ illis infunderet non eſſet culpa mei infundentis vinum in talia dolia: q2 ego facio qđ debeo ⁊ ꝓmiſi: ſed ei⁹ culpa eſt q̄ radicē arboris infecit ⁊ inepta dolia ꝑparauit. Et ſic patꝫ rñſio. Scđm aliq̄s paruuli pueri i limbo habebūt leticiā naturalē inter ſe per amiciciā ⁊ ſic nō debent velle non eſſe: quia magnū eſt eſſe creaturā dei ⁊ melius q̄ eſſe non ſimpl'r. Senſus iſtius auctoritatꝫ Grego. O felix culpa que talem meruit habere redemptorem: eſt o felix redemptor qui voluit facere talem redemptionē vt eſſem⁹ a culpa liberati ⁊ in grā reſtituti.

CIrca triceſimā terciam diſtinctionē queritur primo. ¶ Utrū peccata parentū proximoꝝ filiis imputentur: ⁊ ad eos tranſmittant. ¶ Parentes proximi dicuntur illi a quib⁹ immediate aliquis filius generatur. ¶ Reſponſio dicendum ꝙ ⁊ ſi circa actum generatiuū attendatur: nō tamē dicit corruptionem q̄ fit in ip̄a virtute generatiua ſm ſe: ſed qui conſiſtit circa voluntatem rationalē: ⁊ ita circa perſonam: ⁊ ꝓpter hoc culpa adulterij ſm ꝙ culpa in prolem trāſfundi non habet. Nihilominus tñ quia circa actū gñatiuū conſiſtit plus imputat prolī q̄ alia peccata parentum. Unñ vilis ⁊ abiectus reputatur ille qui eſt natus de adulterio: ⁊ etiā ſm leges humanas hereditate paterna indignus reputatur. Unde illud peccatum plus redundat in prolem q̄ alia actualia. Non tamē ſic redūdat vt culpa primi parētis qui poſteritatē ſuam nō tm̄ obligat ad ignorantiā ⁊ penā: ſed etiam fedauit pcti originalis macula ob quaꝫ quilibet cum naſcitur dignus eſt ira: et indignus viſione dei.

Secūdo querit. Utrū primus parens pro poſteris ſuis ſatiſfacere potuit: ſic potuit eos ex culpa ſua viciare id ē inficere ¶ Rñſio ſm ſcotum Satiſfactio eſt duplex: quedā generaliter capta: ⁊ quedaꝫ ꝓprie dicta. Prima eſt redditio volūtaria equiualentis pro equalenti: alias indebiti. abſoluta datio non poteſt dici ſatiſfactio: dicit volūtaria q2 ſi non eſt talis magis ſatis paſſio eſſet: q̄ ſatiſfactio: damnati ſatis patiuntur non tamen ſatiſfaciunt quia nō ſuſtinēt voluntarie. dī equalentis. i. equalentis alias indebiti: quia ſi ſum⁹ obligati ad aliqua opera non poſſum⁹ ſatiſfacere per illa: et iſta eſt cauſa de operationibus tam interioribus q̄ exterioribus. Proprie dicta eſt operatio exterior laborioſa et penalis: vel aliqua paſſio vel pena voluntarie aſſumpta ad puniendum peccatuꝫ a ſe cōmiſſum vel ab alio: et hoc propter diuinam iram placādam. Et ſic Adam ſatiſfacere non poterat vt impediretur tranſfuſio culpe originalis in poſteritatem ſuam. ¶ Nota bene id eſt doctiſſime. Uolūtas dei plene ſatiſfacit pro peccatis noſtris. Scđa cauſa ⁊ meritoria eſt paſſio xp̄i a qua habent efficaciam ſacramēta.

Tercio querit̃. Utrum originale in oib⁹ reperiat̃ eq̃liter. ¶ Reſpõſio dicendũ ꝙ ſicut ſi adam ſtetiſſet: oẽs eq̃les eſſent innocẽtes. Ita nũc cum adam peccauit: oẽs facti ſũt eq̃liter peccatores: ⁊ ita culpa originalis in oĩbus reperitur eq̃liter: ita ꝙ nõ maior ĩ vno ꝙ̃ in altero: nec etiã intendi habet in eodem ſubiecto. Excepta virgine maria. ¶ Nota ꝙ maioritas vel minoritas vel equalitas ꝑuationis ſumit̃ ſm quãtitatem habit⁹: ita ꝙ tãta eſt priuatio quãtus eſt habitus ſibi oppoſitus.

Quarto querit̃. Utrũ ſit ponere vnũ originale vl' plura. ¶ Reſponſio dicendũ ꝙ in vno homie vna eſt aĩa q̃ per originale pctm̃ inficit̃. Et vnius hominis vna eſt generatio in qua et per quã originale pctm̃ tranſfunditur ⁊ ideo originale pctm̃ in vno hoĩe eſt vnũ ſolũ ꝙ̃tuꝫ ad vnitatem ſm ſpeciẽ ⁊ ꝙ̃tũ ad vnitatẽ ſm numerũ. Peccatũ ade dr̃ eo vnũ qð eſt origo oĩm pctõꝝ: ⁊ ſic non tm̃ vnuꝫ ſpẽ ſed etiã vnũ numero. Alio modo dr̃ originale pctm̃ qð eſt in nobis origine. Et hoc mõ nõ fuit originale in adam ſed actuale In nobis aũt originale ⁊ non actuale.

Quinto querit̃. Utruꝫ paruuli decedẽtes in ſolo originali puniantur pena ignis materialis ¶ Rñſio ꝯcordat pietati fidei ⁊ iudicio rõnis ꝙ q² paruuli decedẽtes cũ originali carẽt iuſticia ⁊ ſpũs ſcti grã qui eſt pign⁹ eterne hereditatis: priuant̃ in eternũ viſioẽ dei ſed q² nõ habuerũt in ſe actualẽ delectatioẽ peccati nec in ſpũ nec in carne: ideo non ſentiũt pene ignis acerbitatem ¶ Nota ꝙ licet damnati puniantur infinitis penis ⁊ tormentis. i. valde multis tamen ponuntur tres quaſi principales grauiſſime. Prima eſt carentia viſionis dei q̃ dicit̃ eſſe grauiſſima ſm Criſoſto. ꝙ̃tum ad damnũ q̃ ꝑdiderũt bonũ infinitum: q² tã mala eſt ꝑuatio alicui⁹ boni ꝙ̃ eſt illud bonuꝫ cuius eſt priuatio. Scða eſt vermis ꝯſcientie q̃ eſt triſticia de beatitudine amiſſa ꝑpter pctm̃ ꝓprium actuale ⁊ deſpatio ⁊ rabies ⁊ eſt grauiſſima pena ſenſus interiorum anime. Tercia eſt pena grauiſſima ſcꝫ ignis infernalis ꝙ̃tum ad acerbitatem doloris cauſati in carne. ¶ Nota ꝙ eſt quidam ignis qui accẽdit̃ aqua ⁊ extinguit̃ oleo vt ptꝫ de igne calcis. Ali⁹ eſt ignis vſtiuus ſed nõ cõbuſtiuus q̃ infert paſſionẽ magnã ſed nõ ꝯſumptionẽ Et de iſto loquitur comeſtor dicens ꝙ talis fuit gladius verſatilis poſit⁹ añ paradiſuꝫ terreſtrem ⁊ hmõi eſt ignis infernalis. Et de iſto eſt q̃ſtio. Alius eſt ignis qui tm̃ mõ illuminat ſine cõbuſtione ⁊ vſtione. Et iſtos tres ignes p̃ter ignẽ elemẽtarẽ ponit Guilhelm⁹ pariſieñ. in ſũma ſua. Nota ꝙ phus in thopi. ponit triplicem ignẽ ſcꝫ ignis carbo ⁊ iſte viuit in materia terreſtri: et talis eſt ignis infernalis qui ſulphureus ⁊ niger ⁊ ſumme afflicti uus eſt. Alius eſt ignis flãma qui viuit in aere. Alius eſt ignis lux et iſte viuit in ꝓpria regione. ¶ Et ſic patet reſponſio ꝙ paruuli non puniant̃ pena ſenſus ſed damni. ¶ Utrum paruuli decedentes in ſolo originali puniant̃ aliquo dolore interiori. Nota ꝙ dolor et triſticia diſtinguuntur proprie loquẽdo. Quia dolor proprie eſt paſſio que ineſt anime primo ex carne ⁊ ſm partẽ ſenſitiuuam. Triſticia autẽ eſt paſſio q̃ primo ineſt anime ſm ſe ⁊ ſm partem intellectiuam Ex quo ſequitur ꝙ demones proprie nõ dolent nec etiam anime ſeparate ꝙ̃diu ſunt ſeparate ſed bene ambo habent triſticiam: tamen vnũ capitur pro reliquo In hac q̃ſtione capitur dolor large pro triſticia que dicitur dolor interior. Triſticia eſt q̃ ex his q̃ nobis nolentibus accidunt Scðm magiſtrũ ſtephanũ Bruleſer. Iſte doctor videtur ibi nimis eſſe rigoroſus: quia ſm ipſum ꝓbabile videt̃

ꝙ iſti paruuli erunt in iſto mundo poſt diem iudicij: ꝛ proficiēt in ſcientia ꝛ potuerūt diſputare ꝛ letari ad inuicē: tamē nihil habetur certū.

Circa triceſimā quartam diſtinctionē queritur primo. ¶ Utrum malum ſit a bono vt ab origine. ¶ Reſponſio dicendū eſt igitur ſicut fides ſana et magr̄ in littera ſanctorum auctoritatibꝰ manifeſtat ꝙ maluȝ a bono habet originem. Scdm̄ autē ꝙ malū dicitur malus actus interior ſic pōt eſſe primū in genere mali: ſed non in genere entis. In genere mali poteſt eſſe primū ſicut in prima deordinatione volūtatis luciferi anteꝗ̄ nulla preceſſerat malicia nec tamen poteſt eſſe principiū in genere entis. Actus eñ oīs a potentia pcedit ꝛ poſterior illa eſt. tanꝗ̄ effectus eſt poſterior cauſa. Et qm̄ potētia illa bona eſt de genere bonorum. patet ꝙ malū originem habet a bono.

Scdo queritur. vtrum

malum ſit a bona cauſa: vtpote a voluntate efficiente ꝛ deficiente. ¶ Rñſio dicēdum eſt ꝙ abſꝗ dubio malū ſiue pctm̄ eſt a volūtate vt deficiente: vt dicit Auguſt. in Ench. Nemo querat cauſaȝ male voluntatis: nō eñ habet cauſam efficientem ſed deficientem. Et hoc pōt dici tripliciter ſm ꝙ triplex eſt defectus circa volūtatem ſcȝ naturalis culpabil̃ penalis. Nam defectum naturalem voco ipſam defectibilitatē q̄ eſt a voluntate hoc ipſo ꝙ ex nihilo. Defectū culpabilem voco ipm̄ peccatum. Defectum penalē voco illud damnū ſiue nocumentū ſiue leſionem que conſequitur ad illud. vñ Auguſt. Nunꝗ̄ eñ eſt dedecus peccati ſine decore vindicte.

Tercio querit̃. vtrū malum ſit a bono ſm intentionem vel p̄ter.

¶ Reſponſio dicendū ꝙ de malo eſt loqui dupliciter. aut de eo qđ eſt malum. aut de malo ſub ratione mali. Cum ergo queritur vtrum fiat per intentioneȝ vel preter. Dicendum ꝙ ſi intentio comparetur ad id qđ eſt malum: ſic bene cōtingit malum intendere ꝛ tanꝗ̄ finem ꝛ tanꝗ̄ id qđ eſt ad finem: ſicut aliquis intendit finaliter luxuriari vel vane gl'iari tanꝗ̄ id qđ eſt ad finem: ſicut facere furtum intendit vt inde poſſit viuere voluptuoſe: ꝛ intendit mentiri vt poſſit fal ſo laudari. Si vero intentio comparet̃ ad malum ſub rōne mali poteſt eſſe dupliciter. Aut ita ꝙ intendat hoc facere tanꝗ̄ malum ſimpliciter et malum ſibi ꝛ hoc modo nullus intendit: quia nihil appetitur a voluntate niſi ſub rōne boni ſimpliciter vel boni ſibi. Aut ita ꝙ intendat hoc tanꝗ̄ malum ſimpliciter: verumtamen bonum ſibi: ꝛ ſic malum pōt fieri per intentionē ꝛ fit aliquādo. licet nō ab omnibus: ſed a malicioſis quibꝰ propter corruptionem palati interioris mala ſapiunt vt bona. Qm̄ igitur illud qđ eſt malum cadit ſub intentione: ꝛ aliqua ſunt que habent maliciā coniunctā inſeparabiliter: ꝛ qui intendit aliquid: per conſequens iudicat̃ intendere qđ eſt illi vnitū inſeparabiliter hinc eſt ꝙ malum iudicatur ꝛ punitur: vt factum per intentionem. Ex his patet Reſpōſio ad queſtionem.

Quarto queritur. vtrū

aliqđ malum ſit ab omni bono ſeq̄ſtratum. Et hoc eſt querere. ¶ Utrum aliquid ſit ita malū ꝙ nihil habeat de bono: ſed ſit in ſummo. ¶ Rñſio dicenduȝ ꝙ ponere malū aliquod eſſe quod nihil habeat de bono non ſolum eſt peruerſitatis heretice: ſed etiam manifeſte cecitatis et ſtulticie. Sicut enim in opponendo monſtratum eſt ipa poſitio implicat

in ſe oppoſita. Implicat em̄ ꝙ illud ſcꝫ ſumme malum ſit et non ſit: ꝙ idem poſſit et non poſſit. ꝙ idem ſciat et neſciat. Et dum implicat in ſe oppoſita deſtruit ſeipſam. Auguſtinꝰ dicit ꝙ manicheꝰ neſciuit quid eſſet malum et quia voluit de malo diſputare neſciens quid hoc eſſet. Ideo ſe et multos precipitauit in errorem.

Quinto q̄ritur. vtrum malum ſiue malicia ſit in bono ſibi oppoſito. ¶ Reſpōſio. Dico enim ꝙ malū ſubſtantificatur in bono et non ſoluꝫ in bono: ſed etiam quoddāmō ſibi oppoſito. Unde auguſtinus. Cum bona ⁊ mala nullus ambigat eſſe contraria: nō ſolum ſimul eſſe poſſunt ſed mala omnino ſine bonis ⁊ niſi in bonis eſſe nō poſſunt Hic expreſſe habetur ꝙ mala ſunt ī bonis ſibi oppoſitis. In bono autem ꝙ directe et formaliter opponitur ſubſtantificari non habet: ſicut dicit Auguſtinꝰ vt opponitur virtus ⁊ viciū: gratia ⁊ culpa. ¶ Utrum malum ſit in bono tanꝙ aliquis habitus: an ſit pura priuatio. ¶ Reſponſio dicendū ꝙ malū ſiue peccatuꝫ dupliciter poteſt accipi. Uno modo abſtractiue. Alio modo concretiue. Scđm autem ꝙ malum dicitur concretiue ſic concernit illud quod deformat vel aliquā actionem vel aliquā ſubſtantiam: et ſic dicitur malum res mala vtpote actio mala vel anima mala. et hoc modo malum aliquid eſt ⁊ habet eē nature: et ſi peccator dicatur nihil eē: hoc dicitur q̄trum ad bene eſſe: quod quidē eſt eſſe ordinatum. De quo dicit Boecius. Eſſe eſt qḋ ordinem retinet ſeruatꝗ naturā. Contingit iterum loqui de malo ſiue peccato abſtractiue et hoc modo malum ſiue peccatum in recto ſiue p̄dicatione formali non eſt aliqḋ ſed nihil: quia non eſt ens hec bonū: ſed priuatio boni. Quāuis autem maliciam vel peccatum nihil ſit in recto: in obliꝗ tamen alicuius eſt et alicuius vt oppoſiti: et alicuius vt ſubiecti. Alicuius vt oppoſiti vtpote boni. Malum enim eſt priuatio boni: ⁊ quia ſic eſt priuatio boni: vt tamē non ſit omnino vera boni adnihilatio ſic priuat bonum gratie ꝙ relinquit bonum nature: ſic priuat actuꝫ vt relinquat aptitudinem ſic priuat bonum q̄trum ad effectum vt tamē in ſubiecto relinquat debitum: ⁊ ideo malum abſtractiue ſumptum formaliter loquēdo priuatio eſt: ⁊ ideo nihil eſt. Eſt entis alicuius vt ſubiecti: quia eſt in aliquo ente. Non enim eſt omnimoda priuatio ſiue adnihilatio.

Circa treceſimaꝫ quintam diſtinctionē queritur primo. ¶ Utrum peccatum aliqḋ bonum habeat corrūpere. ¶ Reſponſio dicendum ꝙ abſꝗ dubio ſicut Auguſtinus in pluribus locis dicit. Peccatum corrumpit ⁊ aliquo bono priuat. Cum enim per peccatum fiat anime deformatio et obſcuratio nec poſſit intelligi aliquid deformari vel obſcurari ſine ammiſſione alicuius luminis et pulcritudinis neceſſe eſt intelligi: per peccatuꝫ aliquod in nobis bonum corrūpi. ¶ Notandum eſt ꝙ peccatum non eſt qualiſcunꝗ priuatio nec cuiuſcunꝗ boni: nec in quacūꝗ creatura reperta: ſed peccatum ſiue culpa priuatio eſt iuſticie. Iuſticia autem vt dicit Anſhelmus. eſt rectitudo voluntatis. Uoluntas autem eſt in ſola rationali creatura: ac per hoc et iuſticia: et ſicut iuſticia eſt voluntatis rectitudo: ſic culpa que iniuſticia eſt. eſt volūtatis obliquatio. Sicut igitur per obliquationē fit declinatio a rectitudine: ⁊ quedaꝫ rectitudinis exterminatio: ſic in culpe cōmiſſione fit in anima quedam rectitudinis adeptio ſiue corruptio. Et eſt atteṇ

dendum ꝙ cum ad rectitudinem voluntatis tria concurrat: ſcȝ ipſa potētia rectitudinalis et ipſe habitus rectitudinis: et ipſa habilitas media: peccatum non corrumpit ipām potentiam ſcḋm ꝙ potentia nec ſimpliciter nec ſm quid: ipm vero habitum rectitudinis ſimpliciter tollit. Ipſam vero habilitatē mediam quoddāmodo corrumpit ꝛ quoddāmodo relinquit. ergo potentiam nec diminuit nec aufert. iuſticiā ſimpliciter tollit. habilitatem vero mediam diminuit. dum homo per peccatum minus et minus redditur ad rectitudinem iuſticie habilis ſm ꝙ linea que magis et magis curuatur: minus eſt habilis ad diſpoſitionem rectitudinis. Patet reſponſio.

Secūdo querit. Utruȝ

peccatum ſit ipſa corruptio paſſio eſſentialiter loquendo. ¶ Reſponſio. Notandum ſicut pretactum eſt. Peccatum eſt corruptio conſiſtens circa voluntatem ꝛ eius actū cū ſit obliquatio a rectitudine iuſticie. Uolūtas autem in actu ſuo eſt inſtrumentum ſeipm mouens. Unde quando voluntas ad aliquid mouetur libere: ſi moueatur nihil afficiatur inordinate: illa inordinatio reſpicit et voluntatem mouentem ꝛ voluntatem motam. Quia voluntas dum inordinate afficitur inordinate mouet: ꝛ inordinate mouetur: qm̄ igitur culpa prout conſideratur in actu nihil aliud eſt ꝙ̄ motus voluntatis inordinatus: et ad illuȝ motum concurrit actio ꝛ paſſio: non tm̄ eſt corruptio actio: immo etiam corruptio paſſio. Nam ꝛ inordinatio qua anima ſe deordinat: quia prouenit ex peccato nihil aliud eſt ꝙ̄ abſentia vel carentia vbi debet eſſe. Sed priuatio iuſticie paſſiua nihil aliud eſt ꝙ̄ carentia debite iuſticie. Et inordinatio qua anima deordinatur: vtraqꝫ eſt culpa differens comparatione: vna tamen per eſſentiam. Et quia quales ſunt actus tales ſūt habitus maxime cum habitus generantur ex actibus ſicut eſt in genere maloꝝ habituū. Hinc eſt ꝙ deformitas vel priuatio in voluntate relicta ꝛ habet in ſe aliquid corrñdēs actioni: ꝛ aliqd correſpōdēs paſſioni. Et ſic eadē culpa ē corruptio ſiue priuatio boni non ſolū actiue ſed etiam paſſiue dicta ſm veritatem loquendo: ſm appropriationem ꝓ ꝓ corruptio illa inqꝫtum eſt actiue intellecta tenet mere rationē culpe: inqꝫtum vero paſſiue dicta tenet rationē pene. Quia inqꝫtum eſt actiue dicta tenet rationem voluntarij Inqꝫtum ꝓ paſſiue rationē inuolūtarij: nec iſta ſunt incōpoſſibilia circa eandem actionem ꝛ motum. Nam expreſſe videmus ꝙ in eadē actione corporali vna et eadem actio ꝛ delectat ꝛ ledit ꝛ ꝑ cōſequens ꝯtriſtat ſicut cum ſcabioſus ſcalpendo cutem ſuam dilaniat et dilaniando delectatur et etiam leditur et vnum placet et reliquum diſplicet. Similiter et eadem actione ſpirituale eſt auerſio ab incōmutabili bono et conuerſio ad cōmutabile bonum cōuerſio placet ꝛ auerſio diſplicet. Sic i propoſito dicendum eſt ꝙ eadem culpa poteſt dici actiue ꝛ paſſiue: put tamē actiue dicitur proprie: tenet rationem culpe. inqꝫtum vero paſſiue tenet rationeȝ pene. Patet reſponſio.

Tercio queritur. Utrū

peccatū ex hoc ꝙ corrūpit bonū ꝯtrarietur bono increato. ¶ Nota hanc diſtinctionem ꝙ malum cōtrariari alicui bono poteſt itelligi dupliciter. Primo modo prout malum contrariatur bono in ſe formaliter. Secūdo modo prout malum contrariatur bono in ſuo effectu. Ex his ſequūtur alique propoſitiones ¶ Prima propoſitio eſt. Malum non poteſt contrariari ſummo bono: cum

illud ſit bonū p̄ eſſentiā cui nihil oīno ē contrariū. ¶ Scḋa ꝓpō. Nihil pōt repugnare deo in ſuo ope: qm̄ virtus dei oīpotentiſſima eſt: ideo nullū poteſt inuenire obſtaculū. Tantus eſt z talis ordo vniuerſitatis quē ei conditor dedit vt a nullo poſſit malo ꝑturbari: vt vult Auguſtin⁹. ¶ Tercia ꝓpō. Aliquid pōt repugnare deo in effectu ſuo: quia per malum bene cōtingit aliquē dei effectū reddi minus habilē ad ſuſceptionē diuine influentie ad obtentū perfectionis z beatitudinis ad quē ordinaꝰ ex ſua primaria cōditione. Patet reſpōſio. Cum eñ diciꝰ ꝙ aliquis hō aduerſaꝰ deo hoc non intelligiꝰ ꝙ aduerſeꝰ z inimiceꝰ volūtati bñplaciti cui nullus poteſt reſiſtere: immo ſemꝑ impletur vel ab homine vel de homine. q2 cū deus p̄cipiat vnū z homo malus facit ꝯtrariū deo aduerſaꝰ. De⁹ odit non affectu z repugnātia voluntatis ſed effectu punitionis: ſic eñ hoīem affligit ſicut quis affligeret ſuuz aduerſarium z reddit ſubiectum.

Quarto queriꝰ. Utrū

per qḋlibet malum habeant iſta tria. ſ. modus ſpecies et ordo corrumpi ſimul z inſeparabiliter. ¶ Rñſio dicenduz eſt ꝙ creatura rōnalis z eſt natura quedaz z eſt vlterius p̄ter alias creaturas operans per volūtatem: z vtroꝗ modo habet comparari ad deum et vtroꝗ habet reperiri in ea mod⁹ ſpecies z ordo vtroꝗ etiam modo habet circa eam reperiri quod eſt iſtoruz trium corruptiuum ſed malū culpe proprie habet conſiſtere circa ipam ſm ꝙ eſt voluntarie operans z ideo priuare habent modum ſpeciē et ordinem ſm ꝙ conſiſtunt circa ipam voluntatem vt eſt voluntarie operās. Voluntas aūt cum habet modū ſpeciem et ordinem ſicut debet bona eſt. Tunc autem voluntas noſtra bona eſt quādo in mouendo ſiue operando continuaꝰ diuine virtuti: vt principio mouenti et conformatur ei vt regule dirigenti z vniꝰ ei vt fini quietanti: et in primo attenditur modus. in ſcḋo ſpecies: et in tercio ordo ſm comparationē in triplici genere cauſe. Quandocūꝗ vero aliquis peccat neceſſario diſcōtinuatur a deo tanꝗ a p̄ncipio mouente: quia deus nunꝗ mouet ad peccatuz. Diſcordat a deo tanꝗ a regula dirigente z elongat ſe z deordinat aliquid a fine quietante: ponens creaturam finē: z in omi peccato neceſſe eſt iſta tria cōcurrere. et ſic patet ꝙ omne peccatum circa voluntatem corrūpit: hec tria ſcꝫ modum ſpeciem et ordinem ſimul et inſeparabiliter.

Quinto q̄riꝰ. Utrum

hec tria per qḋlibet peccatum corrūpantur equaliter. ¶ Reſponſio dicenduz ꝙ cum illa tria videlicet modus ſpecies z ordo prout priuanꝰ per modum culpe ſunt conditiones eiuſdem bone voluntatis: non ſolum ab inuicem inſeparabiles: verumetiam equales equaliter priuantur per qḋcunꝗ malum culpe. Qḋlibet enim malum culpe intantū deordinat inq̄tuz facit deo diſſimilem: z intm̄ elongat a deo: ita ꝙ queadmodum gratia equaliter reddit animam ordinataz et ſpecioſam et potentem in bonum. tm̄ vel magis culpa deordinat ipam z deijcit in malum. Et quemadmodū in gloria ſimiliter eſt adequatio dotū: ſic etiam in culpa equaliter fit priuatio bonū triuz. Et ideo dicitur viſio in gloria eſt tota merces propter connexionem z eq̄litatem in dotibus glorioſis: ſic etiā vt dicit Auguſt. in libro octuaginta triū queſtionū ꝙ totum nomen mali de ſpeciei priuatione repertū eſt: nō quia malum per ſolaz ſpeciem priuetur vel p̄ncipaliter ſed quia in priuatione ſpeciei intelligitur priuatio aliorum. Patet reſolutio.

Querit̃ ſexto. Utrum per malū contingat hec tria corrūpi totaliter. ¶ Rn̄deo. Dicendū q̄ abſq̄ dubio p̄ malū culpe nō ꝯtingit oīno remoueri z priuari habilitatē voluntatis ad bonū nec modū ſpēm et ordinē q̄ ſm illā attendunt̃ z hoc manifeſte apparet quia nūq̄ voluntas pt̄ eſſe ſine naturali habilitate z aptitudine ad bonū: ſicut ḡ non pt̄ voluntas peccādo deſinere eſſe ſic nō pt̄ totā habilitatē illā pdere z modū ſpeciem z ordinē q̄ ſm illā attendūt z totaliter amittere. Et hoc qd̄ē expſſe Augꝰ. dicit. Et in h̄ oēs doctores cōiter ꝯſentiunt. Dū em̄ hō peccat deū offendit z ex hoc efficit̃ indignꝰ z ineptꝰ ad ſuſcipiēdū grām dei. reddit̃ p̄onꝰ ad malū z ineptꝰ ad opa ꝟtutū: ſed planū ē iſtud q̄ nūq̄ eſt aliqs adeo indignꝰ grā dei quin adhuc poſſit eſſe indignior: q̄ nunq̄ offendit: quin q̄diu ē in ſtatu vie ſit ſuſceptibilis grē: z ita nunq̄ ex illa pte efficitur inhabilis in ſummo ad ſuſceptionē grē.

Circa triceſimāſextā diſtinctionē queritur primo. Utrū pctm̄ ſit pena pcti. ¶ Rn̄deo. Dicendū ē q̄ abſq̄ dubio ſicut autoritates ſctōꝝ expſſe dicūt tenendū eſt q̄ pctm̄ eſt pena pcti non tm̄ cauſal'r ſed etiā eſſentialiter Nā pena duo dicit ſcȝ malū ſiue damnū z dicit ordinē ad p̄cedens meritū z hec duo cōtingit reperiri circa ſequēs pctm̄ Dānificatio em̄ z nocumentū eſt in ipſo ſm q̄ pctm̄: eo em̄ eſt pctm̄ quo nocet et magnū malū icurrit qs cū icidit i pctm̄ etiā ſi nihil aliud deberet habere poſterius. Ordinationem vero habet in eo q̄ ſequens. Hocipſo em̄ q̄ homo eſt in peccato dignus eſt dimitti cadere in aliud. Apocalipſis vltimo. Juſtum eſt vt qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc.

Querit̃ ſecundo. Utrū paſſiones anime ſint pene tm̄. an pene ſimul z pctā. ¶ Rn̄deo. Dicendū q̄ ſicut expreſſe dicit mgr̄ z probat p̄ auguſtinū multe ſunt paſſiones aīe q̄ nō ſunt ſolū penales: verūetiā culpabiles: ſicut ira et inuidia licet hmōi paſſiones pctā ſint: tm̄ nō ſunt pctā inq̄tū paſſiones vt dicit Augꝰ. Oīs paſſio inq̄tū ipſā aliqs patitur nō eſt peccatū: ſed hmōi paſſiones pctā rōne inordinationis volūtatis coniuncte vel antecedenter vel conſequēter. Paſſio illata ab extrinſeco non eſt meritum vel demeritū niſi inq̄tū a voluntate reſpuit̃ vel acceptat̃. Uñ occidi p̄ xp̄o nō eſt meritoriū niſi inq̄tū volitum ſed ſufferētia paſſionis. Paſſio illata ab intrinſeco vna orit̃ ex corruptione nature qm̄ natura eſt voluntas libere corrupta vicioſa corruptione p̄ ꝯcupiſcentiā z tales ſunt paſſiones ire z inuidie. Alia oritur ex corruptione penali p̄ mortalitatē inflictā vt fames z ſitis zc̄. Uolūtas em̄ aliqñ cōuertit̃ ad bonū ſimpl'r. z tunc deteſtatur z odit qd̄ aduerſat̃ illi bono. vtpote pctm̄. z hoc mō paſſiones inde conſurgentes ſunt iuſte z meritorie. Si voluntas cōuertat̃ ad bonū ꝓpriū z ad bonum vt nūc. tunc paſſiones q̄ inde cōſurgunt culpabiles ſunt z male: vtpote qñ homo vult iraſci zc̄.

Queritur tercio. Utrū cōtingat in aliquo ponere culpā ſine pena ſubſequēte. ¶ Rn̄deo. Dicendū q̄ impoſſibile eſt culpā in aliquo eſſe quin ad ipſam ſeq̄tur pena inſepabiliter. Et rō huiꝰ pōt ſumi. Primo ex perfectione diuine equitatis. ¶ Scd̄o ex pulchritudīne vniuerſitatis talis eſt iſta pulchritudo q̄ nullo mō fedari pōt nec pctm̄ a pena ſeparatū pōt eſſe. ¶ Tercio ex corruptione culpe fedātis. qn modꝰ ſpēs z ordo circa actionē voluntatis p̄uetur. Auguſtinꝰ. Nemo habet iniuſtū lucrū ſine iuſto dāno: vbi lucrū ibi dānū. ¶ Quarto ex cōditione nature peccantis perdit magnū bonū ſcȝ deū perdit honorē: pro/

pꝛſum ſolacium. et incurrit remoꝛſum. Tante em̄ eq̄tatis eſt deus q̄ eſt iudex oim̄ vt nō patiat̃ dedecus pcti ad modicum eſſe ſine decoꝛe iuſticie: oīni em̄ modo debet iuſticia iniuſticiā ſupare. Ex pulcbꝛitudine vniuerſitatis. Ex coꝛruptione ⁊ inoꝛdinatōe culpe fedātis. Et ex conditione nature peccantis.

Querit̃ quarto Utrum

pena eſſe poſſit in aliquo ſine culpa pꝛecedente. ¶ Rñdeo. Dicendū eſt q̄ ſi intelligat̃ de cauſa meritoꝛia de cōdigno ſic nō habet veritatē: ſi autē intelligatur de cauſa ſine qua nō ſic aliq̄ modo hz veritatem. Nulla em̄ eſſet pena in homine niſi pceſſiſſet culpa. Et ſic patet q̄ omis pena aliquo mō reſpicit culpā: ſed quedam vt pſentē in ſe: vtpote pena infernalis: quedā pteritā in ſe: ſed pſentē in reatu ⁊ ſeq̄la: ſicut pena purgatoꝛia. Quedam vero ſolū vt pteritū ⁊ hoc in eo q̄ punitur: et ſic eſt omnis pena iuſtoꝛum chꝛiſto excepto. Quedā ṽo reſpicit culpam nō in ſe ſed i alio ſicut patet in xp̄o: quia fuit voluntarie. Et per hoc patet Reſpōſio qua querit̃. Utrū pena poſſit ſepari a culpa. Concedendū ē q̄ ſic ꝓpt̃ oꝛdinationē quā hz ad bonū poſterius qđ ex ea elicitur.

Querit̃ quinto. Utruz

aliqua pena ſit a deo. Rñdeo. Dicēdū q̄ pena plus dicit q̄ malū. Malum em̄ impoꝛtat abſentiā ſiue defectū boni vbi debet eſſe. Pena ṽo impoꝛtat oꝛdinē ad ip̄m meritū pene: ⁊ ſimul cū hoc diſpoſitionē aliquā ſignat circa ip̄m punibile. Qm̄ igit̃ tā oꝛdo q̄ diſpoſitio rei dz eſſe a deo ſicut a pncipio. hinc ē q̄ rōnabilit̃ concedit̃ q̄ pena ſit a deo. illa potiſſime que impoꝛtat oꝛdinē fundatū ſup talem diſpoſitionē. Et qm̄ dicit aliquo modo oꝛdinē pcedentē ⁊ culpa pcedens nō ē ex ꝯſtitutione nature ſed potius ex voluntatis inoꝛdinatōe. Hinc ē q̄ ⁊ ſi pena dicatur a deo: nō tamē dicit̃ a deo faciente ſed a deo vindicante. Concedendum eſt ergo aliquas penas a deo eſſe ſicut oſtendunt rōnes ad hoc inducte pꝛo eo q̄ aliq̄ue pene ſunt diſpoſitiones ipſius punibilis et diſpoſitiones nō qualeſcūq̄: ſed oꝛdinate ſm rigoꝛē diuine iuſticie.

Querit̃ ſexto. Utrum

omnis pena ſit a deo. ¶ Rñdeo. Notandum q̄ pena de generali acceptōne dicit nocumentū oꝛdinatū. Nocumentū autē comparationē habet ad ipſum nocium ⁊ ad illud qđ patitur nocumētū: ⁊ ad illud ſm cui⁹ pꝛiuationē nocumētū illud attendit̃. Et ſm iſtā triplicē ꝯparatōnē nomē pene habet triplicem acceptionē. Unde dicit̃ pena aliq̄n actio rei ledētis. ſm q̄ aduſtio ignis infernalis dicit̃ eſſe pena repꝛoboꝝ. Dicit̃ etiaz pena paſſio rei leſe ſiue punite ſm q̄ dicit̃ afflictio repꝛoboꝝ eſt eoꝝ pena eterna. Dicit̃ etiaz defectus alicui⁹ boni in quē incurritur ex illa paſſione ſicut defectus quietis. ſalutis ⁊ pacis eſt pena repꝛoboꝝ. Quocunq̄ autē iſtoꝝ modoꝝ dicat̃ pena ſiue actio ſiue paſſio ſiue defectus ſemp nomen pene vt ſic impoſitū eſt ab oꝛdine ⁊ qđ dicit noiat vt oꝛdinatū. Et quoniaz omne oꝛdinatū vt tale pꝛocedit a deo a quo eſt omnis oꝛdo. quocunq̄ modo dicatur pena: ⁊ quicq̄d dicit̃ pena inq̄ntuz pena a deo eſt: ⁊ quoniā omne oꝛdinatū a deo eſt: a deo em̄ habet q̄ ſit oꝛdinatū. ⁊ ideo placet omnis oꝛdo: ⁊ idem eſt fieri deo auctoꝛe ⁊ deo volēte. Sed ſm magiſtrum diſtinctione. xxxij. non conceditur q̄ fomes ⁊ concupiſcētia habeat deū auctoꝛem: ſed diabolum ⁊ hominē. Unde nec conceditur a deo eſſe excecatio obduratio imaginis defoꝛmatio: nec gratie ſubtractio ſiue expoliatio nec erroꝛ nec ignoꝛantia nec ꝯcupiſcentia nec his ſimilia. omnia enim hec vel dicunt defectum vel deoꝛdinationē aliquam.

Circa tricesimā ſeptimā diſtinctionē queritur primo. Utrum omnis actio ſm ꝙ actio ſit a deo. ¶ Reſpondeo dicendū ꝙ illa opinio verior ſit que dicit ꝙ omnis actio ſiue ſubſtrata peccato ſiue non. ſm id quod eſt actio eſt a deo nec immerito: quia illud oportet ponere ſi penſetur eminentia diuine potentie ⁊ indigentia potentie creature. Et ideo hec poſitio que dicit oēm actionem eſſe a deo ſm ꝙ actio eſt abſqꝫ omni ambiguitate tenenda eſt. Unde anſhelmus in libro de predeſtinationis concordia ⁊ pſcientie. Omnis qualitas ⁊ omnis actio: ⁊ quicquid habet aliquā eſſentiam a deo eſt. a quo eſt omnis iuſticia ⁊ nulla iniuſticia. Facit igitur deus omnia iuſta: ſiue iniuſta voluntate. id ē bona opera et mala. In bonis quidem facit ꝙ ſunt ⁊ ꝙ bona ſunt. In malis ꝟo ꝙ ſunt: ſed non ꝙ mala ſunt. Et iterum ibidem. Omnes actiones ⁊ omnes motus facit deus: quia ipſe facit res: a quibus ⁊ ex quibus: ⁊ per quas et in quib⁹ fiunt: ⁊ nulla res habet vllam potentiaꝫ volendi aut faciendi niſi illo dante: ⁊ ipm quoqꝫ velle qđ aliquādo iuſtum eſt aliquando iniuſtū: a deo eſt. Non vero bonum eſſe nō eſt quid: nec a deo eſt ⁊ ſic patet Reſolutio.

Querit ſecundo. Utrū

omnis rei cōſeruatio ſit a deo. ¶ Reſpōdeo. Dicendū ꝙ non ſolum omnē actionem: verūetiam omnē conſeruationē neceſſe ē eſſe a deo. Unde gregorius. Cuncta in nihilum cederent niſi manus conditoris ea cōtineret. ergo omnia que conſeruantur a deo conſeruantur. Et ratio huius eſt neceſſitas ⁊ indigentia ex parte creature. Omnis eīm creatura ex nihilo eſt ⁊ aliunde habet eſſe. Quia ex nihilo eſt: ideo quodāmodo vana eſt et vanitati ſubiecta eſt. Quia vero aliunde habet eſſe. Ideo eſſe eſt ſibi quodammodo accidentale. cōtrario modo eſt in deo Unde Hylarius ſeptimo de trinitate. Eſſe non eſt accidens deo: ſed ſubſiſtens veritas ⁊ manens cauſa et naturalis generis proprietas. patꝫ ergo ꝙ omnis rei conſeruatio eſt a deo tanꝗ ab immediato principio: nō tamen eſt ab ipſo ſicut a tota cauſa. Sicut in creatura ē aliqua virtus operatiua creata: ſic etiā aliqua virtus conſeruatiua.

Quertur tercio. Utrū

omnis compoſitio ſit a deo. ¶ Reſpondeo. Dicendū. cum compoſitionis nomē tripliciter accipiatur in qualibet ſuarū acceptionū aliquid dicit. Dicitur enim compoſitio componentis actio. Dicitur etiā compoſitio ponibilis paſſio. Dicit tercio modo compoſitio rei compoſite diſpoſitio. Et quoniā tam actio ꝗ paſſio ꝗ etiam diſpoſitio rei compoſite ſm ꝙ compoſita eſt aliquid dicit: ⁊ omne qđ dicit aliquam poſitionē a deo eſt. Concedendum eſt ſimpliciter ꝙ omnis compoſitio ſit a deo ſm ꝙ compoſitio. ſicut ⁊ omnis actio ⁊ conſeruatio. Attendendum tamen eſt ꝙ quemadmodū quedā actiones ſunt que mox nominate coniuncte ſunt male. ſicut mendacium ⁊ adulterium. Sic quedam quarundam rerum compoſitiones ſunt quas inſeparabiliter concomitatur aliqua deformitas et inordinatio. Unde quemadmodū actio que coniuncta eſt defectui malicie inſeparabiliter dicitur a deo eſſe. Ita ꝙ defectus malicie non eſt a deo ſed a defectu creature vtpote libere voluntatis. ſic cōpoſitio cui cōiuncta eſt deformitas ⁊ inordinatio ſic eſt a deo ꝙ illa deformitas ꝗ vere defectus eſt a defectu alicui⁹ cauſe componentis create: vel a defectu ipſorum componibiliū. Patet ergo ꝙ omnis compoſitio eſt a deo.

Querit quarto. Utrū actio iniuſta ſm ꝙ huiuſmodi ſit a deo. ¶ Reſpondeo. Dicendum cū iniuſticia ſiue malicia circa actionem dicat defectum et priuationem: et defectum deoꝛdinatum de ſe: ⁊ defectum carente debito fine: facere actionē iniuſtā. hoc repugnat potentie ſapie et bonitati. Eſt em̄ ꝑuatio vtilitatis ⁊ oꝛdinis ⁊ entitatis. ⁊ quia nihil eſt attribuēdo deo niſi qḋ decet potentiā ſuā. ſapientiā ⁊ bonitatem. Ideo actionē malā deo tribuere nō ſolū falſitatis ē ſed etiā blaſphemie ⁊ impietatis. patet ergo ꝙ actio mala et iniuſta ſm ꝙ huiuſmodi nō eſt a deo.

Queritur quīto. Utrū operatio foꝛtuita ſm ꝙ eſt foꝛtuita ſit a deo. ¶ Rn̄deo. Dicendū ꝙ ⁊ ſi caſuale ⁊ foꝛtuitū ſm id qḋ eſt ſit a deo inq̄tū tn̄ caſuale vel foꝛtuitū a deo nō eſt. Et rō huiꝰ eſt quia caſuale et foꝛtuitū aliquid ponunt vtpote effectuꝫ q̇ eſt ex concurſu cauſarū ad aliud inceptarū. Aliq̇d etiā ꝑuat: dicit em̄ caſus ⁊ foꝛtuna defectum intentionis ⁊ ꝑcognitionis. ⁊ qm̄ opatio cauſarū ⁊ concurſus ad producendū tales effectus aliq̇d eſt: ideo a deo eſt: quia vero priuatio intentionis defectus eſt: ideo a deo nō eſt. Et qm̄ caſuale ⁊ foꝛtuitum vt ſic noīantur impoſita ſunt a tali defectu. Hinc eſt ꝙ nō ſunt concedenda a deo eſſe. Et hoc vult dicere Auguſtinꝰ in libꝛo octuagintatriū queſtionū. Cuꝫ dicit. Qḋ caſu fit temerarie fit: ⁊ ideo ſicut nō concedimꝰ ꝙ temerariū ſm ꝙ huiuſmodi ſit a deo ſic nō eſt cōcedendum ꝙ caſuale vel foꝛtuitū ſm ꝙ huiuſmodi ſit a deo.

Querit ſexto. Utrum enunciatio falſa ſm ꝙ huiuſmodi ſit a deo. ¶ Rn̄deo. Dicendum ꝙ falſitas nihil aliud eſt q̄ꝫ defectus veritatis in re q̄ nata eſt verificari. ſicut malicia dicit priuationem bonitatis ⁊ rectitudinis circa actionem que nata eſt rectificari et ideo actio mala inq̄tum actio eſt a deo: inq̄tum vero mala ⁊ iniuſta a deo nō eſt: ſic enunciatio falſa. inq̄tū enūciatio a deo eſt: inq̄tū vero falſa nō eſt a deo. Quāuis nō poſſit concedi ꝙ deus faciat falſitatem oꝛatōnis ſiue oꝛationē falſam ſm ꝙ falſa eſt pōt concedi ꝙ deus faciat aliquid quo facto aliqua oꝛatio eſt falſa neceſſario. Sicut cū iuſtificat impiū facit aliquid quo facto hec enunciatio eſt falſa. Iſte eſt impius: patet ergo ꝙ enunciatio falſa ſm ꝙ falſa nō ſit a deo.

Circa triceſimā octauā diſtinctionē querit primo. Utrū voluntas ſit bona ⁊ cōmendabilis rōne boni finis. ¶ Reſpondeo dicendū ꝙ cuꝫ dicit voluntas eſſe bona ex bonitate finis. Hoc eſt ꝙ voluntas eſt bona ex oꝛdinatione ad bonū finem. Ad hoc ꝙ ſit recta oꝛdinatio ad bonū finem. Requirit ꝙ bonus finis ſit duobꝫ modis. videlicꝫ ſm id qḋ eſt: ⁊ ſub ratione finiendi. Aliquid em̄ eſt bonum in ſe: quod tamē nō recte oꝛdinatur ad alteruꝫ ratione finis ſicut minus bonū q̄uis ſit bonum: non tamē eſt bonus finis maioꝛis boni: pꝛo eo ꝙ finis melioꝛ debet eſſe his que ſunt ad finem. Similiter ex parte oꝛdinationis duo requiruntur. videlicet ydoneitas ex parte oꝛdinabilis: ⁊ actualis conuerſio ex parte voluntatis oꝛdinantis: ⁊ cum iſta cōcurrunt. tunc abſq̨ dubio voluntas bona ex fine bono iudicet. Cū autē hoꝝ aliquid deficit bonitas finis non ſufficit ad bonitatē voluntatis: vtpote ſi ſit finis bonus in ſe: nō tamen ſufficit ad finiendū vel complendum illud quod fit pꝛopter ipſum. Sicut mā ducatio q̄uis ſit bonum in ſe: nō tamen habet completam rationem finiendi reſpectu pꝛedicatōnis. Similr mendaciū

nõ eſt ordinabile ad bonũ cum ſit ſm ſe malũ: ⁊ ideo q̃ntũcũq; q̇s menciat̃ ꝓpt̃ aliq̇d bonũ mẽdaciũ nõ eſt bonũ: q: deficit ibi rectitudo ordinatõnis ꝓpt̃ defectum idoneitatis ex pte actus quẽ volũtas refert ad illũ finẽ. Et ſic p3 Reſolo.

Querit̃ ſecũdo. Quis

ſit ille finis ex cui⁹ bonitate volũtas eſt bona ⁊ ad quẽ debẽt referri nr̃e voluntates ad hoc q̇ ſint recte. ¶ Rñdeo. Dicendum q̇ mgr̃ recte dicit in eo q̇ finem oĩs bone volũtatis charitatẽ aſſignat. ſecutus ẽ eñ in hoc apl̃i doctrinã q̇ expſſe dicit q̇ charitas ẽ ↄſummatio pcepti ⁊ plenitudo legis. Aug⁹. dicit q̇ oĩa pcepta diuina referunt̃ ad charitatẽ. Idẽ de doctrina xp̃iana. Oſtẽdit q̇ ad charitatis mãdatũ cõmẽdatũ ordinat̃ tota ſcptura ⁊ ita charitas nõ tm̃modo eſt finis bone volũtatis ſed etiã toti⁹ ſacre ſcripture et cognitionis ſm pietatẽ. Licet eñ xp̃s vl̃ beatitudo ſiue deus poſſet dici finis bone volũtatis. maluit tñ magiſter dicere q̇ charitas ſit finis ꝓ eo q̇ cõpleta ratio fruẽdi competit ipſi charitati ⁊ eſt finis amabilis.

Quertur tercio. Utrũ

bone voluntatis ſit vnus ſolus finis an poſſint eſſe plures. ¶ Rñdeo. Dicenduz q̇ bone voluntatis vn⁹ ſolus finis ẽ prĩcipalis. Notandũ q̇ plures fines ſtatuere hoc põt eſſe tripl̃r. Uno modo ita q̇ finis ſit ſub fine ⁊ ꝓpter finez. Alio modo ita q̇ ſit finis pñcipalis: alter nõ principalis. ita tñ q̇ finis nõ principalis nõ referatur ad pñcipalẽ actualiter. Tercio modo ita q̇ vterq; ſit finis principalis. Exemplũ autez hui⁹ põt aſſignari in eo q̇ frequẽter accidit. videlicet. Cũ quis vadit ad eccleſiaz ad pcipiendas diſtributiones. Hoc eñ põt facere tripliciť. Aut ita q̇ pñcipal̃r intendit honorẽ dei ⁊ gloriã cũ vadit decantare laudes: ⁊ ſimul cũ hoc intendit obtinere pecuniam vt pauperib⁹ diſtribuat. vel ĩ alios vſus licitos ad honorẽ dei conuertat. ¶ Alio modo põt aliq̇s ire ad eccleſiã intendẽs deo placere: ⁊ ſimul cũ hoc pecuniã acq̇rere: ita tñ q̇ eius acq̇ſitionẽ ad deuz nõ refert. nec tñ ipſam pecuniã ſtatuit finez pñcipalẽ pro eo q̇ ipſam nõ diligit ꝓpt̃ ſe. ¶ Tercio mõ vadit q̇s ad eccleſiã duplicata intentione: ita q̇ vult deo placere: ⁊ vult obtinere pecuniaz quam ſicut auarus appetit acq̇rere vt poſſit theſaurum ſuũ ampliare et in eo delectari ꝓpt̃ ſe. ¶ Primo mõ eſt bonum ⁊ meritoriũ ⁊ ptinet ad bonã voluntatẽ. ¶ Scd̃o mõ nõ eſt bone volũtatis formal̃r loquẽdo: q: eſt ibi pctm̃ veniale nõ mortale. Hoc dicit Auguſtin⁹. Min⁹ te amat q̇ tecum aliq̇d amat q̇d nõ ꝓpter te amat ¶ Tercio mõ ſtatuere diuerſos fines ñ.e bone volũtatis imo ↄ̃ bonã volũtatẽ. talis eñ vult duob⁹ dñis ſeruire. ⁊ hoc ẽ impoſſibile. Math. vi. Cũ eñ vnũ ſolũ ſit ſummum ⁊ verũ bonũ q̇d q̇etat humanũ deſideriũ neceſſe ẽ q̇ voluntas bona ad hoc q̇ recta ſit ſtatuat ſibi finem vnicũ.

Querit̃ quarto Utrum

male volũtates habeãt vnicũ finẽ. ¶ Reſpondeo. Dicendũ q̇ ecõtrario eſt in bonis voluntatib⁹ ⁊ in malis. Nã voluntatum bonarũ vnic⁹ eſt finis ſiue bone volũtates ſint diuerſe diuerſitate numerali ſiue diuerſitate formali. Diuerſitatẽ numeralẽ voco qñ plures hoĩes in eodẽ genere affectionis afficiunt̃ circa aliq̇d Diuerſitatẽ autẽ formalẽ voco qñ idez hõ diuerſis habitib⁹ ꝯtrutuz afficit̃ circa diuerſa. Siue enim ſic ſiue ſic cõtingat plures fines proximos et proprios aſſignare: tamen finem vltimum ⁊ principalem neceſſe eſt eſſe vnicũ videlicet ipſum deũ. Econtra de malis voluntatib⁹ ꝓpt̃ impfectionẽ amoris ⁊ appetibilis. Propter impfectionẽ nãq; amoris libidinoſi volũtates ſolo nũero differẽtes diuerſos habẽt fines. ꝓpterea q: amor libidinoſus ſemꝑ q̇rit q̇d ſuũ eſt. tñ vnuſq̇ſq;

querit finē ſuū ꝓpriū: vtꝫ pꝫ in adultero z meretrice: q2 iſte q̄rit delectationē z il la q̄rit nummū. Etiā ꝓpter imꝑfectionē appetibil' neceſſe eſt diuerſas volūtates formal'r differētes habere diuerſos fines q2 luxuria appetit iocunditatē z leticiā z auaricia ſufficiētiā z ſupbia excellētiā Et hec oia ñ ꝯtingit repiri circa eādē rē creatā ſed circa diuerſas. Hinc eſt ꝙ volūtates male differētes formal'r nō vnū: ſed diuerſos fines ſibi conſtituunt.

Querit' quinto. Utrū

intentio ſit in his ſolis q̄ participāt ratione. ¶ Rñdeo. Dicendū ꝙ triplex ē appetitus videlicet natural'. ſenſualis ſiue aialis. z rōnalis. z quilibet iſtoꝝ appetituū habet ſuū regimē. nō abſurde regimē cuiuſlibꝫ iſtoꝝ triū appellat' intētio. maxie tñ ꝓprie vocat' intētio regimē appetit⁹ rōnal'. Et rō hui⁹ ē q2 ad regimē z directiuū appetit⁹ natural' magis ſpectat dirigi q̄ dirigere. ad directiuū vero appetit⁹ rōnal' ſpectat ꝓprie dirigere. directiuū vero appetit⁹ brutal' q̄dāmodo mediū tenet. Et hinc ē ꝙ naturalia mouent' q̄dā neceſſitate. rōnalia vero mera liberalitate. bruta mouent' vero q̄dā impetuoſitate: q̄ eſt infra libertatē z ſupra neceſſitatē. nō eñ pñt ſe oino reprimere et tñ pñt ad oppoſitas partes tendere. Sicut igit' regula directiua opationis repitur in rōnalibꝫ ꝓprie. in ſenſualibꝫ min⁹ ꝓprie. in naturalibꝫ improprie: ſic z intentio. ſic patꝫ Reſolutio de intentione ſm ꝙ reperitur in rationalibus.

Queritur ſexto. vtrum

ſe teneat ex pte intellectus vel ex pte affectus. ¶ Rñdeo. Dicendū ꝙ ſicut ad rectum motū ꝓgreſſiuū ꝯcurrit ſil' opatio pedis incedētis. Sic in actu intendendi claudit' ſimil' act⁹ rōnis z volūtatis vni⁹ vt aſpicientis. alteri⁹ vt tendentis. Et q2 iſti act⁹ cōiuncti ſunt. ideo p vnū vocabulum ꝯpoſitū ipoztant'. Ex his pꝫ rñſio. Concedendū ē eñ ꝙ intentio noiat aliqd ex pte volūtatis ſicut rōnes ad pmā partē ꝯcludūt. Uerūtñ eſt ꝙ intentio noiat aliqd ex pte rōnis. Rōne cui⁹ dr̄ z oculus z lumē ſicut rōnes alie: z q̄ntum ad hec duo intentio hꝫ dirigi fide z charitate: fide clarificante oculū intellect⁹ et charitate rectificante pedē affectus.

Circa triceſimā nonam diſtinctionē primo q̄ritur. Utrū ꝯſcia teneat ſe ex pte intellect⁹ vel ex pte affect⁹. ¶ Rñdeo. Dicendū ē ꝙ ſicut nomen intellect⁹ aliqñ accipit' pro potētia intelligēdi. aliqñ p habitu. aliqñ p ipſo pncipio itellect⁹. Sic nomē ꝯſcie tripl'r ꝯſueuit accipi a doctoribꝫ ſacre ſcpture. Aliqñ ꝯſcia accipit' pro ipſo ꝯſcito: z ſic dr̄ Joh. da. Q2 ꝯſcia ē lex intellect⁹ nr̄i. Lex eñ ē illud qḋ p ꝯſcientiā nouimus Aliqñ pō ꝯſcia accipit' pro eo p q̄ cōſcij ſum⁹ ſcꝫ p habitu. Sic ꝯſcia accipit' pro habitu ſcie cognoſcentis. Aliqñ accipit' ꝯſcia pro ipſa potētia ꝯſcie vt ita dicam ſm ꝙ dr̄ ꝙ lex natural' ſcripta eſt in ꝯſcientijs nr̄is. Si igit' q̄ratur ꝯſcia cui⁹ potentie ſit habit⁹. Dicendū ꝙ ē habit⁹ potentie cognitiue. aliter tñ q̄ ſit ipſa ſpeculatiua ſcia: q2 ſcia ſpeculatiua eſt pfectio intellect⁹ nr̄i inq̄tū eſt ſpeculatiu⁹. ꝯſcia vero ē habitus pficiens intellectū noſtrū inq̄tū eſt practicus ſiue inq̄tum dirigit in opere. z ſic intellect⁹ habꝫ quodammodo ratiōē motiui. nō quia efficiat motū: ſed quia dictat z inclinat ad motū: z ꝓpterea talis habit⁹ non ſimpl'r noiatur ſcientia ſed cōſcientia. vt in hoc ſignificet' ꝙ habit⁹ iſte non pficiat illā potentiā ſpeculatiuā in ſe: ſed ꝓut eſt quodāmodo iuncta affectioni z operationi. ꝓpter qḋ nos nō dicim⁹ ꝙ dictamē ꝯſcie ſit ad hoc pncipiū. omne totū eſt maius ſua parte z ad ſimilia. ſed bene dicim⁹ ꝙ ꝯſcia dictat deū eſſe honorandū: z conſimilia pncipia q̄ ſunt ſicut regule agen-

doꝝ. Concedendū eſt igitur ſicut rōnes oſtendūt ꝙ ↄſcientia ſe tenet ex parte ꝑotentie cognitiue. licet non ſe teneat ſm ꝙ eſt ſpeculatiua ſed ſm ꝙ ē practica. Intellectꝰ em̄ ſpeculatiuꝰ ⁊ practicꝰ eandē potentiā dicunt ſola extenſione differentem ſicut dicit phūs. nec ē aliquo modo intelligendū ꝙ intellectꝰ practicꝰ ſit appetitus vel voluntas. Hoc em̄ negat ipſe philoſophus.

Querit̄ ſecundo. Utrū

ↄſcientia ſit habitus innatus aut acquiſitus. ¶ Rn̄deo. Dicendū eſt ꝙ habitus cognitiui quodāmodo ſunt nobis innati: quodāmodo acqſiti: nō tm̄ loquendo de cognitione in particulari, ⁊ de cognitione cōcluſionū: ſed etiā de cognitione ꝑncipioꝝ. Qm̄ igitur ↄſciētia nominat habitū directiuū noſtri iudicij reſpectu operabiliū habiti qd quodāmodo habitum nominat innatū ⁊ quodāmodo nominat acquiſitū. Innatū reſpectu eoꝝ q̄ ſunt de primo dictamine nature. Acqſitum reſpectu eoꝝ que ſunt inſtitutionis ſupadditę. Innatū dicit̄ reſpectu luminis directiui. Acquiſitū reſpectu ipſius ſpeciei cognoſcibilis. Naturale em̄ lumen habeo ꝙ parentes ſunt honorandi ⁊ proximi nō ſunt ledendi. Concedo ꝙ conſcientia dicit habitū quodāmodo innatū videlicet ratione illius luminis ſuper nos ſignati. qd quidā oſtendit nobis bona ⁊ quoddā ſeminariū alioꝝ habituum acquirendoꝝ ⁊ concedo ꝙ dicit quoddā habitū acquiſitū reſpectu ſpecialium operabilium. Ex his patet Reſponſio ad illā queſtionē qua queritur. ¶ Utrū omnis cognitio ſit a ſenſu. Et dicendū ꝙ non. Neceſſario em̄ oportet ponere ꝙ aīa nouit deū ⁊ ſeipſā ⁊ q̄ ſunt in ipſa ſine amminiculo ſenſuū exterioꝝ. Unde ſi aliquando dicat phūs ꝙ nihil eſt in intellectu qd prius nō fuerit in ſenſu: ⁊ ꝙ omnis cognitio ortū habet a ſenſu: intelligēdū eſt de illis que quidē habent eſſe in anima ꝑ ſimilitudinē abſtractam: ⁊ illa dicunt̄ eſſe in anima ad modum ſcripture. Et ꝓpterea valde notabiliter dicit phūs ꝙ in anima nihil ſcriptum ⁊ eſt tabula nuda non quia nulla ſit in ea noticia. ſed quia nulla eſt in ea pictura vel ſimilitudo abſtracta. Et hoc eſt qd dicit Auguſtinꝰ de ciuitate. Inſeruit nobis deus nobile iudicatoriū vbi quid ſit lucis: quid tenebrarū cognoſcit̄ in libro lucis q̄ eſt veritas: quia veritas in corde hominū naturaliter eſt impꝛeſſa. De conſcientia q̄ſtū ad effectū ligatōis.

Querit̄ tercio. Utrum

teneamur ad omne illud qd ↄſcia dictat neceſſariū eſſe ad ſalutē. ¶ Rn̄deo. Dicendū ꝙ cōſcia aliqn̄ dictat aliqd qd eſt ſm legē dei ⁊ ſic ſimpliciter ⁊ vniuerſalr̄ ligat pro eo ꝙ ad illa hō ligatus ē ꝑ legē diuinā: ⁊ ↄſcientia q̄ illi concordat ligatum oſtendit. Aliqn̄ aliquid qd eſt ꝑ̄ter legē dei ↄſciētia ligat q̄diu manet. Un̄ vel tenetur hō ↄſcientiā deponere vel tenetur illud ꝙ dictat ↄſcia adimplere. vt pote ſi dictat qd neceſſariū eſt ad ſalutē feſtucā de terra leuare. Aliqū aliqd qd eſt ↄ legē dei: ⁊ loqmur hic de dictamine ꝑ modū ꝑ̄ceptionis vel ꝓhibitionis. nā ꝑ modū cōſilij ſiue ꝑſuaſionis: non ligat ad faciendū vel nō faciendū ſed ligat ad ſe deponendū pro eo ꝙ cum talis ↄſcientia ſit erronea errore repugnante diuine legi neceſſario q̄diu manet ponit extra ſtatū ſalutis: ⁊ ideo neceſſe eſt ipſam deponere: quia ſiue homo faciat qd dictat ſiue eius oppoſitū mortalr̄ peccat. Romanoꝝ. xiiij. Omne qd nō eſt ex fide peccatum eſt. Ibi gloſa. Omne qd ad conſcientiam ꝑ̄tinet. ſi aliter fiat dicit apoſtolus eſſe peccatū. Et ratio huiꝰ eſt: qa nō tm̄ attendit deus qd homo faciat ſed quomō faciat: ⁊ iſte qui facit quod deus iubet credens facere cōtra ipſam dei voluntatem nō facit bono animo ſed malo et ideo peccat mortaliter.

Querit̃ quarto. Utrũ

ſynderesis ſit in genere cognitõis vel affectionis. ¶ Rñdeo. Dicendũ quẽadmodum ab ipſa creatõne aĩe intellect⁹ hꝫ lumen qđ ẽ ſibi naturale iudicatoriũ dirigens ipm̃ intellectum in cognoſcẽdis. ſic affect⁹ hꝫ naturale q̃ddã pond⁹ dirigẽs ipm̃ in appetẽdis. Et ſunt in duplici genere ſcꝫ honeſti ꝛ cõmodi. Sicut cognoſcibilia ſunt in duplici genere ſcꝫ ſpeculabiliũ ꝛ moraliũ. Et quẽadmodũ ꝯſcĩa nõ noĩat illud iudicatoriũ niſi inq̃tum dirigit ad opera moralia. ſic ſynderesis nõ noĩat illud pondus volũtatis niſi inq̃tũ illã hꝫ inclinare ad bonũ honeſtuꝫ Et quẽadmodũ nomẽ ꝯſcĩe põt accipi ꝑ potentia cũ tali habitu vel pro habitu talis potẽtie: ſic etiã ſynderesis. Uſitatiori tñ mõ loquendi ſynderesis poti⁹ noĩat potentiã habituale q̃ noĩet habitum. Et qꝛ illa potentia nunq̃ ſeparatur ab illo habitu. Hic ẽ ꝙ habit⁹ ꝛ potẽtia vno noĩe cõprehẽdunt̃ ꝛ potentia illa vt ſic habilitata nomẽ ſui habit⁹ ſortitur. Et ſic pꝫ Reſolutio ad qõnẽ qua q̃rit̃. Utrũ ſynderesis dicat q̃d affectiuuꝫ vel cognitiuuꝫ. Dico em̃ ꝙ ſynderesis dicit illud qđ ſtimulat ad bonũ: ꝛ ideo ex parte affectionis ſe tenet.

Querit̃ quinto. Utruꝫ

ſynderesis poſſit ꝑ pctm̃ extingui. ¶ Reſpondeo. Dicendũ ꝙ ſynderesis q̃tũ ad actũ impediri põt: ſed extingui nõ poteſt. Ideo aũt nõ põt extingui: qꝛ cum dicat q̃d naturale nõ põt a nobis oĩno auferri Uñ gloſa ſup illud Luce. x. Abierũt ſemiuiuo relicto. Immortalitatẽ exuere: ſed rõnis ſenſum oĩa abolere nõ poſſunt q̃ñ hõ poſſit ſape ꝛ deum cognoſcere: nec vnq̃ vnum delet extra nature veſtigia. Quãuis aũt actus eius oĩno nõ auferri vel extingui non poſſet: põt tñ ad tẽpus impediri ſiue ꝑpter tenebrã obcecatõis ꝛ laſciuiã delectatõis: vel duritiã obſtinationis. ¶ Primo dico ꝑpter tenebram obcecationis impedit̃ ſynderesis ne malo remurmureret pro eo ꝙ malũ credit̃ eſſe bonũ ſicut ẽ in hereticis q̃ morĩẽtes pro impietate erroris: credunt ſe mori ꝑ pietate fidei: ꝛ ideo remorſum non ſentiũt ſed magis gaudiũ ſiccuꝫ ꝛ vanũ. Scđo ꝑpt̃ laſciuiã delectatõnis ſil'r impedit̃. aliq̃ñ em̃ in pctis carnalib⁹ ita abſorbetur hõ ab actu carnis: vt remorſus locũ non habeat: qꝛ carnales hoĩes tanto impetu delectationis ferunt̃ vt rõ tunc nõ habeat locũ. Tercio ꝑpter duriciã obſtinatõis etiã impedit̃ ad bonũ ſynderesis ne ſtimulet. Sicut in dãnatis q̃ adeo ſunt in malo ꝯfirmati vt nunq̃ poſſint ad bonũ inclinari. Et ideo ſynderesis q̃tũ ad inſtigationẽ ad bonũ ſempiternũ hꝫ impedimentũ ꝛ ꝑpterea q̃tũ ad iſtũ actum põt dici extincta: nõ tñ extincta ſimplr̃: quia hꝫ aliũ vſum videlicet remurmuratõnis Scđm em̃ illũ vſum quẽ ſynderesis habet pungere ꝛ remurmurare ꝯ malũ maxime vigebit in dãnatis ꝛ hoc tenet rõnẽ pene nõ ꝑut tenet rõne iuſticie: qꝛ remurmuratio erit ad cõmendandũ diuinã iuſticiã: ſed nõ erit ad elicĩendũ fructuoſã pniam. Uñ remurmurabit ſynderesis in dãnatis ꝯ culpã in relatiõe tm̃ ad penã ꝛ ſic nõ pt̃ extingui q̃tuꝫ ad oẽm actum ꝛ omne tẽpus. patet Rñſio de ſynderesi q̃tum ad abuſum. Et eſt queſtio.

Querit̃ ſexto. Utrum

ſynderesis poſſit depuari ꝑ pctm̃. ¶ Reſponſio. Dicunt ſcti ꝙ ſynderesis q̃tũ ẽ de ſe ſemꝑ ad bonũ hꝫ ſtimulare et pctõ remurmurare q̃diu ſumus in ſtatu vie Ideo aliq̃ noĩant eã voluntateꝫ ſm quã hꝫ naturalr̃ mouere: ꝛ q̃m pctm̃ nõ hꝫ cẽ circa actũ voluntatis vt ẽ natura vel vt mouet̃ naturalr̃ ſed ſolũ vt mouet̃ deliberatiue. Hinc ẽ ꝙ ſynderesis per pctm̃ ñ hꝫ depuari: qꝛ ipſa hꝫ alias regere ꝛ dirigere: ꝛ dominiũ regẽdi pt̃ ꝑdere. hinc eſt ꝙ ꝯtingit ꝑ culpã pcipitari. Preſidẽtia em̃ dominij a duob⁹ pendet videlicet

a rectitudine preſidentis z ab obtēpan/
tia familiaritatis z quamuis ſinderiſis
quantū eſt de ſe ſit recta ſemper:quia ta
men ratio z voluntas frequēter ei obui
at. Ratio ꝑ erroris excecationē:et volū/
tas ꝑ impietatis obſtinationē. Hinc eſt
ꝙ ſindereſis p̄cipitari dicit̄ pro eo ꝙ effe
ctus eius z p̄ſidentia in vires alias deli/
beratiuas propter earū repugnantiā re
pellit̄ z caſſat̄. Et ponit̄ exemplū in mi/
lite qui quantū eſt de ſe ſꝑ bene ſedet ſu/
per equū:equo tñ ruente p̄cipitari dicit̄
Sic z in ꝓpoſito intelligēdū eſt:hic aūt
modus dicendi tanq̄ rōnabilior a plu/
ribus ſuſtinetur.

CIrca quadrage
ſimā diſtinctionē p̄mo que/
ritur. ¶ Utrū q̄litas operū
ſꝑ reſpōdeat q̄litati intenti
onis. Et hoc eſt q̄rere. Utrum oē op⁹
qđ fit bona intētione ſit bonū. ¶ Rñſio
dicendū ꝙ intentionis q̄litas dupl'r po/
teſt accipi ſm ꝙ intentio dupliciter dr̄.
Uno modo intentio dicit voluntatē fi/
nis. Alio mō vero non tm̄ dicit volunta
tem finis.ſed etiā ordinationē ei⁹ qđ ē
ad finē quē appetit. Et ſm hoc duplici
ter pōt dici intētio bona vel mala. Uno
modo dr̄ intentio bona in qua eſt perfe
cta z bona ordinatio operis ad finē intē
tum:z ecōtra dr̄ mala in qua eſt ordina/
tio indirecta:z hoc mō bonitas intentio
nis nō tm̄ reſpicit bonitatē finis:ſed eti
am rectū ordinē eius qđ eſt ad ip̄m finē
hec em̄ duo neceſſario requirunt̄ ad hoc
ꝙ oculus ſit ſimplex ſicut dicit Bern̄.
ad eugeniū. vicȝ ꝙ veritas ſit in electio/
ne z charitas in intentione. Et hoc ē di/
cere ꝙ tūc eſt oculus mētis ſimplex ſiue
intentio bona:qn̄ hoc amat finaliter qđ
eſt amandū:z eligit qđ eſt eligendū. z h̄
mō q̄litas oꝑis ſemꝑ rñdet q̄litati inten
tionis nec hȝ inſtantiā: immo ſi oculus
eſt ſimplex totū corpus erit luminoſuȝ.
z ſi oculus eſt tenebroſus hoc eſt intētio
mala z opus iudicat̄ malū. Alio mō dr̄
intentio bona qꝛ illud qđ finaliter inten
dit eſt bonū. Et mala:qꝛ illud qđ finali
ter intendit eſt malū. Et hoc mō non eſt
generaliter verū: qꝛ q̄litas oꝑis cauſat̄
a q̄litate intentionis:z h̄ dico q̄tum ad
qualitatē q̄ eſt bonitas. Si q̄s em̄ men/
tit̄ vtpote ad liberationē innocētis: vel
furat̄ vt paſcat pauperē:non dr̄ bn̄ face/
re.ſicut dicit Aug.z etiā aplꝰs. Nō ſunt
facienda mala vt eueniāt bona. Quan
tum aūt ad qualitatē malicie nō habet
inſtantiā:immo neceſſario malicia oꝑis
corrñdet intētioni male intēdētis. Qua/
lecūq̄ em̄ ſit op⁹ dū faciat illud hō ma/
la intentione. Deus q̄ ſcrutatur corda
malū reputat. Cū em̄ ad bonitatē boni
oꝑis neceſſario requirit̄ intentio boni fi
nis.ſola illa deſiſtente opus iudicat̄ eſſe
malū:nō tñ illa ſola aſſiſtēte iudicatur
eſſe bonū:qꝛ plura exiguntur ad ꝯſtru/
endū q̄ ad deſtruendum.

Secūdo querit̄. Utruȝ
q̄tum q̄s intendat tantū faciat:vt ſicut
opus ab intentione recipit aliq̄ mō qua
litatē:ita etiā recipiat quātitatē. ¶ Re/
ſpōſio dicendū ꝙ ſicut p̄cedēti problē
mate duplex dicitur q̄litas intentionis
Sic z in hoc intelligendū eſt ꝙ quanti/
tas intētionis dupl'r pōt intelligi vicȝ.
Aut rōne actus intendēdi aut ipſius in/
tenti. Et ſm hoc diſtinguit̄ q̄titas in/
tentionis dupl'r. Aut rōne actus inten/
dendi:aut rōne ip̄ius intenti. Et ſm h̄
diſtinguit̄ iſta locutio dupl'r. q̄tum in/
tendis:tantū facis. Quia tm̄ z q̄tū p̄nt
eſſe noīa vel aduerbia. Si aduerbia tūc
dicūt quātitatē actus intēdendi: z tunc
eſt locutio vera gn̄alit̄ ſiue reſpectu bo/
norū ſiue reſpectu maloꝝ:qꝛ q̄tū actus
intēdendi eſt intenſus in bonitate z ma/
licia:tm̄ oꝑatio exterior eſt bona vel ma
la. Omē em̄ meritū z demeritū ad actū
volūtatis reducit̄. licet circūſtantie exte
riores aliquo mō faciāt ad maiorē volū

tatis depravationē. Si aūt q̄ntum ⁊ tm̄ ſunt noīa tunc dicūt quantitatē ex parte intenti: ⁊ ſic nō eſt generaliter verus ille ſermo: quia opus exterius factum nō ſemꝑ cōmenſurat̄ ei qđ intentio intēdit. Frequēter ei intendit hoc facere magnū bonū ⁊ facit paruū: qꝛ modicā hꝫ charitatem. Habet tn̄ aliquo mō veritatē in malis: vicꝫ intendēdo licet nō diminuēdo et prout tm̄ ⁊ q̄ntum dicunt quandā cōparationē ꝓportionis nō cōmenſurationē equalitatis. Vn̄ qui intendit multum peccare multū peccat: q̄lecūqꝫ opꝰ faciat. Non tn̄ qui intēdit parū peccare parum peccat: maxime ſi opus facit qđ mlt̄ū hꝫ de deformitate. Et ſic pꝫ rn̄ſio.

De bonitate operū q̄tū ad neceſſitatē.

Tercio querit̄. Utrum vicꝫ intentio abſqꝫ bonis operibus ſufficiat ad vitam eternam. hoc eſt querere. Utrū intentio ⁊ voluntas interior ſufficiat ad meritum abſqꝫ opere exteriori.

¶ Reſponſio diſtinguendū eſt. Aut eīm ille qui habet intentionē habet facultatem bene operādi aut nō. Si non habet facultatem cum nemo obligetur ad impoſſibile: ſi bonā habet voluntatē et directā intentionē: tūc ſola plenitudo voluntatis interne ſufficit ad meritū abſqꝫ opere exteriori vite eterne. Si autēꝫ aſſit facultas ⁊ ſe offert oportunitas: intentio non pōt ad meritū ſufficere abſqꝫ opere. Ratio autē huius eſt diuini mādati obligatio: et virtutis perfectio: et voluntatis plenitudo. vnde Grego. Nemo debet ſibi blandiri de bona voluntate: immo ad dilectionē cōditoris lingua mens ⁊ manꝰ requirit̄. ꝑme Joh. i. Diligere debemus non ſolū verbo ⁊ lingua: ſed opere ⁊ virtute. Cū igit̄ adeſt facultas ⁊ ſe offert oportunitas abſqꝫ operibꝫ exterioribus nō eſt mandatoꝝ dei impletio nec virtutis ꝑfectio: nec voluntatis plenitudo ⁊ abſqꝫ his nō eſt ſufficiētia meriti: hinc eſt ꝙ ad meritū vite eterne non ſufficit bonitas intentionis abſqꝫ bonitate operis exterioris.

Quarto querit̄. Utrꝫ opera exteriora aliquid addant ſup̄ bonam intentionē rōne ſue excellētie et dignitatis: ſicut ſunt opera priuilegiata.

¶ Rn̄ſio dicendū ꝙ maius bonū poteſt aliqđ dici dupl̄r. Aut intenſiue vꝫ pore qꝛ plus deo placet. Aut extenſiue: vꝫ pore qꝛ pluribꝫ prodeſt ⁊ ſm̄ hoc dupl̄r poteſt intelligi ꝙ opus ꝓuilegiatū addat ad bonitatē intentionis. Aut q̄ntum ad proximoꝝ edificationē: aut q̄ntum ad dei approbationē. Et ꝑmo mō attenditur augmentuꝫ q̄ntum ad exemplū. ſcđo mō q̄ntuꝫ ad meritū. Si igit̄ loq̄mur de additione q̄ntum ad exemplū ſic abſqꝫ dubio opus priuilegiatū addit ad bonitatem intentionis: qꝛ bonitas intentionis nō lucet exterius niſi ꝑ oſtēſionē bonoꝝ operum ⁊ maxime ꝓuilegiatoꝝ. Si aūt loq̄mur ſcđo mō ſcꝫ q̄tuꝫ ad additionē q̄ attendit̄ q̄ntum ad meritū. Sic diſtinguendū eſt ꝙ eſt loqui de merito reſpectu p̄mij ſubal̄ ⁊ reſpectu p̄mij accn̄tal̄. Reſpectu p̄mij accn̄tal̄ opꝰ ꝓuilegiatū addit ſup̄ bonā intētōꝫ ⁊ volūtatē. qꝛ p̄miū accn̄tale qđ ē aureola nō debet̄ volūtati ſm̄ ſe: ſꝫ volūtati in ope. Si aūt loq̄mur de merito reſpectu p̄mij ſubalis adhuc oportet ſubdiſtinguere: qꝛ ē meritū cōgrui ⁊ eſt meritū cōdigni. Quātū ad meritū ɔgrui abſqꝫ dubio opus priuilegiatū addit ſup̄ bonitatē intentionis ꝓ eo ꝙ voluntas in illo opere preparatur ⁊ diſponitur ad ſuſceptionē maioris gratie per quam digna eſt maiori retributione. Si autem loquamur de merito cōdigni ſic abſqꝫ dubio non addit pro eo ꝙ q̄ntitas meriti cōdigni pēſatur ex q̄ntitate radicis: ⁊ tm̄ placet dō q̄s qui habet voluntatē plenam ⁊ non pōt habere opus q̄ntum ille qui habet voluntatē et opus q̄ntum ad eſſentialis p̄mij retributionēꝫ ſi ſunt in equali charitate. Et ſic

patet ꝙ opus p̄ꝛiuilegiatum ratione di gnitatis ſue aliquid addit ſupꝛa boni tatem intentionis. Licet nō addat omni mō additionis. Et ſic p̄tʒ reſpōſio.

Quinto querit̃. Utrum bona opera ſupꝛa bonam intentionē ad dant ꝗ̄tum ad quantitatē dati. ¶ Reſio. Notandū ꝙ de quātitate dati eſt lo qui dupliciter. Aut ꝯparādo datum ad datum ſolum. Aut comparādo hec ad inuicem ꝛ ad dantis facultatem. Pꝛi mo modo loquēdo maioꝛ quātitas da ti aliquid addit ad bonitatem intentio nis: non inꝗ̄tum reſpectu p̄mij eſſentia lis directe: ſed quia aliquo mō diſponit hoīem ad pꝛoficiendū in bono ꝛ ad rece dendū a malo. Qui eīm maius munus tribuit vt ſibi faciat amicū de māmona iniquitatis magis recipientem obligat ad oꝛandum pꝛo ſe ꝛ qͦdāmodo in obli gando illum obligat deum: ꝛ ideo plus ſe diſponit ad gratiā ꝗ̄ ille qui dat mi nus munus. Similiter plus ſe diſponit ad recedēdum a malo: quia in hoc ꝙ fa cit maioꝛem elemoſynā: abſolui meret̃ a maioꝛi pena: ſm̄ ꝙ dicit̃ Luce. xi. Date elemoſynā ꝛ omnia munda ſunt vobis. Et Thobie. xij. Elemoſyna a moꝛte li berat. Et Daniel. iiij. Peccata tua ele moſynis redime. Similiter ſi compare mus quātitates datoꝛum in cōparatio ne ad facultatē dantiū: maioꝛ quātitas non addit ꝗ̄tum ad meritum p̄mij ſub ſtantialis directe ſed qͦdāmō diſpoſiti ue. vel quia diſponēdo ad charitatē diſ ponit ad maioꝛem gloꝛiam: vel quia eri piendo a malo celerius facit hoīem per tingere ad coꝛonam. Scd̄m enim diuer ſas cōditiones vnum datū plus pꝛomo uet ꝗ̄ reliquū. Unde dominus dixit. ꝙ vidua plus miſerat in gazophilacium ꝗ̄ omnes diuites: quia totum victū ſu um poſuerat: tūc ſe habent ſicut excedē tia ꝛ exceſſa. Maioꝛ enim quantitas da ti plus valet ad euadendum penā: quia ſicut dicitur Pꝛouerbioꝝ. xiij. Redem ptio aīe viri ſunt ꝓpꝛie diuitie. Maioꝛ ꝟo quātitas dati ſm̄ facultatem dantis plus valet ad acquirendā gratiam ꝓ eo ꝙ talis ſe magis diſponit ad perfectio nem beatitudinis ſcʒ paupertatis. Et per hoc patet reſpōſio.

Sexto querit̃. Utrum bonitas operum addat ad bone intenti onis meritum quantum ad numeroſita tem. Et eſt queſtio talis. ¶ Utrum bo num opus additum operi reddat ope rantem dignum maioꝛi pꝛemio eſſentia li. ¶ Reſponſio. Notandum ꝙ pꝛofice re in merito vel ad meritum pōt eſſe du obus modis ſm̄ duplicē differentiā pꝛe mij. Quoddā eſt pꝛemium ſubſtātiale: qͦd qͥdē cōſiſtit in viſione ꝛ fruitione dei qͦd ideo dicitur pꝛemium ſubſtātiale qꝛ fundamentū ꝛ ſubſtantia totius nr̄e be atitudinis eſt deus: ꝛ illo ꝑfecte habito: ꝑfecta eſt in nob̄ btitudo. Aliud ꝟo eſt p̄miū accn̄tale qͦd quidē cōſiſtit in gau dio qͦd habet̃ de bono creato vel de libe ratione ab aliquo malo. Accipiēdo me ritū reſpectu p̄mij ſubſtātialis cōtingit dicere ꝙ aliqͥd valet ad pꝛofectū meriti tripliciter. Aut qꝛ ꝑ illud meret̃ hō ma ioꝛē glꝛiaʒ ꝛ ſm̄ hō mō maioꝛ charitas vel me lioꝛ voluntas facit ad pꝛofectū meriti. Aut quia diſponit ad merendum maio rem gloꝛiam: ꝛ talia ſunt opera perfecti onis que dicuntur facere ad meriti pꝛo fectum. Aut quia cōſeruat illud per qͦd meretur homo gloꝛiam: ꝛ ſic omnia bo na opera pꝛoficiūt ad meritum: quia in ipſis exercetur charitas ꝛ operatur: con ſeruat̃ ꝛ radicat̃ vt hō finaliter ꝑſeueret i illa. Et hoc nō eſt paruū qꝛ quicqͥd hō faciat nō ſaluatur niſi finaliter perſeue ret. Et ſic p̄tʒ ꝙ operum multiplicatio qͦdāmodo valet ad ꝑfectū in merito re ſpectu pꝛemij ſubſtātialis. Et hoc dico diſponēdo ꝛ conſeruādo non autem me rendo maioꝛē gloꝛiā ex condigno. Siſr

ad profectum maioris pmij accidẽtalis pōt aliqd valere tripliciter. Aut ratiõe adeptiõnis aureole. Et ſic opa ſubſtãtialis excellẽtie faciũt ad profectũ meriti voluntatis bone. Aut rõne adeptionis alicuius delectationis interne: ⁊ ſic oīa opa que fiunt ex grã qđdãmõ valẽt ad profectũ pmij accẽtalis: qꝛ ſm q bõ plura bona facit opa: ſm hoc de pluribꝰ io cundatur in ꝯſciẽtia ſua. Aut rõe diminutionis pene: ⁊ ſic opa difficilia ⁊ penalia faciũt ad profectũ meriti et addunt ad meritũ bone voluntatis: qꝛ remiſſionem alicuius pene merẽ bõ ex volũtate cũ ope quã nõ merẽ ex ſola volũtate.

Circa quadrageſimãprimã diſtinctionẽ q̃ritur. Cum actio deliberatiua diuidaẽ in bonã ⁊ malã. ¶ Utrũ diuidaẽ tanq̃ per dr̃ias oppoſitas. ¶ Rñſio. Notandũ ꝙ actio deliberatiua nata eſt habere duplicẽ bonitatẽ ſcꝫ Bonitatẽ nature inq̃tũ eſt actio ꝓcedens ab aliqua virtute. Et bonitatẽ moris inq̃tum eſt procedẽs a libero arbitrio ſiue a volũtate. ¶ Cum ergo q̃ritur. vtrum bonitas ⁊ malicia circa actionẽ habeãt repugnantiã: ita ꝙ ipſam diuidant tanq̃ mẽbra oppoſita. Dicẽdũ ꝙ hoc non eſt verũ de bono prout dicitur a bonitate eſſentiali vel naturali: ſic enĩ bonũ nõ ẽ dr̃a actionis: immo conuertitur cũ ente ⁊ repiẽ in omi actioni. Prout aũt bonũ dr̃ a bonitate moris: ſic eſt diuiſiua dr̃a actionis: pro eo ꝙ bonũ moris in triplici differentia eſt. Quoddã enĩ eſt bonũ in genere. Quoddã ex circũſtantia. Quoddã vero bonũ perfectũ ſiue pncipale: ſiue ſm ſe bonũ. Et q̃libꝫ harũ differentiarũ habet differentiã mali ſibi ex oppoſito rñdentẽ. Nã bono in genere opponitur malũ in genere. bono ex circũſtantia opponitur malum ex circumſtãtia. Et bono ſimpliciter ſiue ſm ſe opponitur malũ ſm ſe ſiue demerito rium. Horum aũt exempla ſunt maniſeſta. Sic igitur actio procedẽs a volũtate deliberatiua diuidi habet per actionem bonam ⁊ malam: non ſolũ per differentias tanq̃ diſpatas: ſed etiam directe oppoſitas.

Scđo queritur. Utrũ hec diuiſio ſit per differentias eſſentiales aut per accidentales. ¶ Rñſio. Notandũ ꝙ idem eſt querere. Utrũ hec diuiſio. Actionũ alia bona alia mala ſit per differẽtias ẽẽntiales. Qđ eſt q̃rere. Utrum bonitas ⁊ malicia ſint ꝓprietates vel cõditiones ẽẽntiales actionis voluntarie. Licet iſtud aliquo mõ videaẽ concedi poſſe ei qui ſuſtinet illã opinionem ꝙ non oīs actio a deo eſt Tamẽ ſm illã opinionẽ que cõiter ſuſtineẽ ꝙ omis actio a deo eſt: et ſm id qđ naturaliẽ eſt bona eſt. cõcedi non debet nec põt rationabiliter ſuſtineri ꝙ malicia eſſentialis ſit actioni cũ potius dicat defectũ circũſtantie alicuius qui accidebat actioni. Si enĩ non accideret nõ poſſet priuari actione manẽte. Attendendum tamen eſt ꝙ malicia tripliciter contingit comparari ad actionem. Aut ſm ꝙ eſt actio aut ſm ꝙ eſt hec actio. aut ſm ꝙ eſt talis actio. Si compareẽ malicia ad actionem ſm ꝙ actio ſic tenet rõnem accidentis ſepabilis ⁊ cõis Rationẽ accidentis ſepabilis tenet in hoc ꝙ actio q̃ ꝯſueuit fieri cum culpa poteſt cauſa aliqua interuenẽte fieri abſq̃ culpa. Rationem vero accidẽtis cõis tenet: quia circa actionem eiuſdem ſpeciei contingit maliciam in aliquibus inuenire: in aliquibus vero non ſicut aliquis predicãdo fidem xpi ex vana gloria peccat: alius vero meretur. Si copãẽ malicia ad actionẽ ſm ꝙ eſt hec actio: ſic tenet rõnẽ accidẽtis inſeparabilis ⁊ ꝓprij. Rationẽ tenet accidẽtis inſepab. in hoc ꝙ illa actio que eſt mala eadẽ numero nec poteſt vlteriꝰ eſſe bona. Sed rationẽ tenet accidẽtis

ppꝛiū aliquādo: licet non ſemper in hoc ꝙ illa malicia ortum habet ex pprietati bus agentis ꝛ patientis: ex quarū cōpa ratione neceſſario ſurgit inordinatio. ſi cut patet cū filius cognoſcit matrē vel cū homo blaſphemat deum. Si vero cō paretur malicia ad actionē ſm ꝙ talis ē ſic poteſt habere rationē differētie eſſen tialis actioni male ſm ꝙ mala. Et quo niā quedam ſunt noīa que imponuntur actionibus non ſm ꝙ ſunt actiones tm̄: ſꝫ ſm ꝙ ſūt deformes hinc ē ꝙ talia mox nominata cōiuncta ſunt malo. Et ſicut caſtitas ponitur in genere boni eſſentia liter: ſic adulterium ꝛ mēdaciū ponit in genere mali eſſentialiter.

Tercio querit. Utrū

diuiſio actionis deliberatiue per bona et mala ſit per differentias immediatas an ſit ponere per differentiam terciā vi delicet actionē indifferentē. ¶ Reſpon ſio. Dicendum ꝙ cum queritur. Utrū actio diuidatur per bonum ꝛ malū tan ꝙ per dr̄ias immediatas: eſt qō de acti one voluntatis deliberatiue: ſm ꝙ deli beratiua eſt. Illa eīm eſt que diuidit per bonum ꝛ malum. Notandum ꝙ in ope ribus voluntatis deliberatiue eſt pone re medium inter maliciam ꝛ bonitatem Nam quedā actio a voluntate delibera tiua procedens eſt ordinata ad finē de bitum ſcꝫ ad deum ꝛ hec quidem eſt bo na: ꝛ ſi ſit ex charitate eſt meritoria vite eterne merito condigni. Si autem fiat extra charitatē meritoria merito ꝯgrui Quedam ꝟo actio deliberatiua ex vo luntate procedēs eſt nō ordinata ad de um tanꝗ ad finem: et hec eſt diuiſio per immediata: ſed non omnis actio non or dinata ad deum tanꝗ ad finem eſt ma la. Quedam non ordinatur propter in ordinatam conuerſionem ad creaturaꝫ. Quedam vero non ordinatur propter operantis negligentiam. Quedaꝫ vero non ordinatur propter operantis infir mitatem ꝛ miſeriam. ¶ Prima differen tia actionis non ordinate eſt mala mali cia cōmiſſiōis. Scōa obmiſſionis. Ter cia vero neutro mō eſt mala ſed indiffe rens. Talis autem actio eſt quando qs facit aliquā operationē ita ꝙ circa cre aturam non afficitur inordinate: nec ta men illam operationē cōparat ad deum ſed facit propter aliquē finem qui reſpi cit indigentiaꝫ nature vt cum quis am bulat vt recreetur: vel comedit vt refi ciatur talis actio indifferens iudicatur quia deus nec illam remunerat nec ipu tat in culpam: ꝛ hoc quia in tali actione non eſt malicia cōmiſſionis: quia non eſt inordinata dilectio: nec etiam obmiſſio nis non eīm ſemper obmittit homo quā do actiones ſuas non refert in deum. In dulgetur enim nature fragili ꝛ infirme vt multa poſſit talia facere: nec deus re quirit ab homine in tali ſtatu diſtracti onis ꝛ miſerie ꝙ omīa que facit referat ad ſe: requirit tamen aliquādo quando eſt locus et tempus: ꝛ tunc ſi homo non referat obmittendo peccat. patꝫ ergo ꝙ diuiſio actionis per bonam ꝛ malā non eſt p differentias immediatas: pro eo ꝙ inter has differentias contingit reperi ri medium. ſiue actio conſideretur ſm genus operis. ſiue reſpectu operātis.

Quarto querit. Utrū

omne peccatum actuale ſit voluntari um. ¶ Reſponſio. Dicendum ꝙ volun tarium poteſt dici aliquid tripliciter. Aut voluntate aliena. Aut voluntate propria. Aut partim volūtate aliena et partim volūtate propria. Et ſm tripli cem hunc modum dicendi voluntariuꝫ triplex eſt differentia peccati. Peccatū nanꝗ originale voluntarium eſt: ſed nō voluntate eius in quo eſt: ſed voluntate eius a quo ſcꝫ ade. Adam enim volun taria tranſgreſſione corrupit ſe ꝛ totam poſteritatem. Voluntarium autem vo luntate propria eſt peccatum actuale

mortale hoc quidem genere peccati nullus peccat niſi conſentiens. Voluntarium aūt medio modo ſcʒ partim voluntate propria: partim voluntate aliena eſt veniale peccatum: illud maxime qđ cōſurgit ex repugnantia carnis ad ſpiritū vel corruptionis viriū anime. Hoc inq̄ꝫ peccatum: quia partim eſt a voluntate aliena: partim a voluntate ꝓpria. Ideo qđdāmodo ſm Auguſti. Quia hō non voluit vitare peccatum dum valuit inflictum eſt vt non poſſit dum velit. Voluntariū inquā dicitur per comparationem ad volūtatem ade quia adam deliberatiue voluit: vnde ⁊ corruptio ſub ſecuta eſt ex qua oriuntur in nobis motus inordinati qui dicuntur eſſe peccata venialia. Voluntariū autem voluntate propria peccantis non eſt eſſe peccatum veniale ſimpliciter: ſed ſm quid. Illud eñ volūtarium ſimpliciter eſt a voluntate pambula ⁊ mouente. Illud aūt qđ oritur cōcomitante voluntate ⁊ non ꝓhibente vel precauente dum poſſit prohibere vel precauere dicitur voluntarium qđdāmodo ſiue interpretatiue pro eo ꝙ talis deordinatio voluntati imputatur: ⁊ hoc modo ſaltem omne peccatū veniale dicitur voluntarium: quia nemo peccat venialiter niſi cum habet voluntatis vſum: nemo etiam venialiť peccat in eo ꝙ nullo modo poteſt prohibere nec etiam potuit precauere Venialia enim peccata ⁊ ſi oīa nō poſſint precaueri nec prohiberi. nullum eſt tamē ſingulare peccatum qđ non poſſit prohiberi: vel qđ ſaltem nō poſſit precaueri. Licet eñ aliquis ſit ſtatus in quo neceſſe ē aliquē cadere in aliqđ peccatum predeterminatum: illum tamen ſtatum potuit quis precauere: ⁊ ideo ſi non peccauerit voluntati eius imputatur q̄tuis tūc illud prohibere non poſſit. Patet ergo ꝙ omne actuale eſt voluntarium. Nā mortale eſt voluntarium ſimpliciter. Veniale autem vel eſt voluntarium ſimpliciter: ſicut illud quod fit ex deliberatione: vt mendacium iocoſum vel ſm quid ſiue quodāmodo: ſicut illud quod fit ex ſurreptione ſicut ſunt primi motus hominum.

Quinto q̄rit. Utrum

omne peccatum ſit circa voluntatem ſicut circa ſubiectum propriū. ¶ Reſponſio. Notandum ꝙ peccatum de ſua ratione duo dicit. Primo dicit deordinationem ſiue priuationē ordinis circa actuʒ alicuius potentie. Dicit nihilominus illam deordinationationem vt dignā vituperatione ⁊ punitione ⁊ q̄tuʒ ad primum peccatum tenet rationem vicij alicuo modo corrūpentis: q̄tum ad ſcđm tenet rationem culpe et demeriti. Cum autem comparamus peccatū ad ſubiectum propriū. Aut loquimur de ipo in q̄tum eſt culpa: aut inq̄tum eſt viciū. Si de ipo loquimur inq̄tum eſt culpa et demeritū: ſic proprie et preciſe reſpicit liberum arbitriū. Qm̄ eñ libero arbitrio cōmiſſum eſt regimen totius hominis: ſi aliq̄ deordinatio fiat in regno totius anime ipſi libero arbitrio imputatur. Vn̄ ſi omnia membra ⁊ oēs potētie in quibꝰ deordinatio facta eſt traherenť in cauſam oīa conquerenť de libero arbitrio cui ſubiecta ſunt. Si loq̄mur de culpa ſm ꝙ eſt vicium dupľr oportet loqui. Comparať autē deordinatio illa ad actū alicuius potentie tanq̄ ad materiale circa qđ et tanq̄ cauſale a quo. Si igitur loq̄mur de illa deordinatiōe materialiť ſic dico ꝙ nō ſolū circa actū voluntatis ſed etiam circa actus aliarū potentiarū anime conſiſtit. Actus enim memorie ⁊ intelligentie: ⁊ aliarū potentiarum anie ſubiacentiū voluntati deordinari habent per diuerſa peccata. Si autem loquamur de illa deordinatione cauſaliter: ſic oīs talis deordinatio eſt a volūtate. ¶ Si querať ratio huius dicendū ꝙ eſt triplex. Prima quia penes

voluntatē conſiſtit regiminis dominiū Secunda quia ad ipſam pertinet regiminis complemētum pro eo ꝙ ipſa alijs potentijs imperat et a nulla imperatur. Tercia quia in ipſa reperitur rectitudinis principium. Amor eñ principiū eſt rectitudinis ꝛ obliquitatis: ſicut oſtendit Auguſtin⁹. Unde bonus amor eſt fundamentum ciuitatis dei. Et malus fundamentum ciuitatis diaboli. Et huius ratio eſt: quia amor eſt radix omnium affectionum et tante adherentie vt transformet amantem in amatum. In obliquatione conſiſtit bonitatis amiſſio hinc eſt ꝙ ab ipſa voluntate oritur omne peccatum. Patet igitur ꝙ peccatum inq̄ꝫtum tenet rationem culpe voluntatem reſpicit vt ſubiectū inq̄ꝫtum etiam tenet rationē vicij reſpicit voluntatem vt principium ꝛ vt ſubiectum primum licet aliquo modo reſpiciat actus aliarum potentiarum.

Sexto querit. Utrum

ſicut peccare ſic etiam puniri ſit voluntatis propriū. ¶ Reſpōſio. Dicendum ꝙ pena rōne pene duo nominat vicꝫ nocumentum nature et inſtrumentū diuine iuſticie: vnum tamen materiale: reliquum tanq̄ꝫ formale. Unde pena et eſt vicio ꝛ eſt paſſio. Cum ergo pena cōparatur ad aliquid. Hoc pōt eſſe aut inq̄ꝫtum vicio aut inq̄ꝫtum paſſio. Si inq̄ꝫtum vicio ſic proprie habet cōparari ad ipſam voluntatē. Deus eñ non vlciſcit᷑ de ſe manu vel pede vel aliqua potentia ſenſitiua: ſed de voluntate deliberatiua de qua vlciſcitur deus non ſolum affligendo ipam in ſe ſed etiā affligēdo eā in ceteris membris corpis in quibus ipſa cupiebat delectari. Sic patet igitur ꝙ pena ꝛ inq̄ꝫtum eſt vicio ꝛ inq̄ꝫtum ē paſſio plene tenens rationem pene directe reſpicit ipſam voluntatē ꝙ ꝓprium eſt ipſius voluntatis puniri.

Circa quadrageſimāſecundā diſtinctionem queritur ꝑmo. ¶ Utrū peccatum voluntatis ꝛ operis ſint duo peccata vel vnum. ¶ Reſponſio. Dicendum ꝙ dupliciter contingit cōparari peccatū operis exterioris ꝛ voluntatis interioris Uno modo ꝓut iſta duo cōiuncta ſunt ꝛ ordinata: ita ꝙ vnū eſt ex altero: ꝛ ſic voluntas interior cum actu exteriori non facit diuerſa peccata pro eo ꝙ vnus eſt ibi contemptus ꝛ vna auerſio ꝛ vna cōuerſio. Voluntas enim eſt que contēpnendo conuertitur dū ad bonum cōmutabile cōuertitur: non ſolum q̄ꝫtum ad actum proprium: ſed etiam q̄ꝫtum ad actum inferioris potētie qui ei ſubijcitur. Quia igitur peccatuꝫ ſm ꝙ hmōi dicit deordinationē per contemptum ꝛ auerſionem a deo ꝛ conuerſionem ad creaturam Hinc eſt ꝙ cum ibi ſit vna deordinatio. patet ꝙ peccatū voluntatis ꝛ operis vnum eſt loquēdo formaliter prout illa cōiuncta ſunt. Licet aūt vna ſit ibi ratio deordinandi: plura tñ ſunt ibi deordinata: ꝛ ideo q̄ꝫuis peccatum ibi vnum ſit formaliter: plura tamen ſunt ibi materialiter. Si aūt cōparemus voluntatē interiorē ad opus exteri⁹ ꝓut ſeparata ſunt: ita ꝙ vn⁹ peccet voluntate tm̄: alius peccet volūtate ꝛ opere ſic peccatū voluntatis ꝛ opis ſunt diuerſa pctā: non ſolū materialiter: verūetiaꝫ formaliter pro eo ꝙ actus voluntatis in quo conſiſtit prima ratio deordinandi numeratur ꝛ eſt alius ꝛ alius. Hoc aūt modo non querit magiſter in littera.
Utrum voluntas interior ꝛ actio exterior ſint diuerſa peccata. Hoc eñ nō eſt dubiū ꝙ diuerſis peccatis peccat quis ſi vna vice tm̄ velit malum: alia vice velit et perficiat. ſed de hoc q̄rit. Utrum voluntas interior et actio exterior ſint diuerſa peccata: ſcđm ꝙ vnum ab altero procedit ꝛ vnum alteri coniungitur.

Et ad hoc reſpōdendū ꝙ ꝗuis ſint plura opa culpabilia et plura deordinata. tamē quia vna eſt ratio deordinandi:et vnus eſt ibi actus voluntatis nec alter eſt culpabilis niſi ꝓpter illū vnū eſt ibi peccatū. Et huic modo dicendi magis cōcordat magiſter in littera reſpōdens obiectionibus que fiunt pro parte altera. Et recte facit iħ q2 ꝗuis aliqd poſſet dici numerari ex quadā impropͥetate ſolummō ex parte principij materialis:tamen ꝓpͥe loquendo nō numeratur aliqd ex parte principij materialis niſi q2 cū numeratione ex parte principij materialis ꝯcurrit nūeratio ex parte formalis:ſicut albedo numerat̄ in duobus hominibus albis. Non ſic autē eſt in propoſito. Et ideo rationes oſtendūt ſcȝ voluntatem interiorem ꝛ actionē exteriorem eſſe vnum peccatū.

Secūdo querit̄. Utrū

peccatum operis addat ſuꝑ peccatū voluntatis. ¶ Reſpōſio. Dicendū ꝙ cum queritur vtrum opus addat aliquid ad maliciam voluntatis:hoc dupliciter poteſt intelligi. Uno modo reſpectu voluntatis que pōt in opus ꝓcedere:ſed tñ nō procedit:quia ei no nō plene vult ꝛ reſpectu talis abſqꝫ dubio malicia e ꝑis addit. Cum enī peccatū ꝯſummat̄ in opere tunc eſt planior cōſenſus:ꝛ non ſolummō dicitur mādu care mulier ſed etiam vir:ꝛ ideo peccatum tunc maius ꝛ grauius eſt ratione maioris cōuerſionis et etiaȝ auerſionis. Alio mō pōt intelligi reſpectu voluntatis que quidem in op⁹ non procedit:non q2 non velit: ſed q2 nō poteſt. Et tunc mouetur iſta qō cū vtro biqꝫ ſit plena voluntas. Utrum grauius peccet qui vult ꝛ non poteſt:aut qui vult et facit:eſto ꝙ vterqꝫ moueatur ex equali amore. Hoc igitur modo queſtione intellecta reſpondendū eſt ꝙ vnum peccatū dicitur eſſe maius altero tripliciter. Aut ratione maioris contēptus dei. Aut ratione maioris libidinis ſiue delectationis. Aut ratione maioris dānificationis. Primo mō loquēdo opus non addit ad iniquitatem voluntatis: quia voluntas plena a deo auertitur ꝑ ſe:ſicut cū eſt operi ꝯiuncta. Quātū vero ad delectationem ſiue libidinem addit ꝛ aggrauat:maxime ꝗtum ad gen⁹ peccati carnalis.quo quideȝ peccat homo in ſeipſo. Similiter ꝗtum ad dāmnificationē addit: ꝛ hoc maxime ꝗtum ad gen⁹ peccati quo quis peccat in proximum. Quantūcunqꝫ enim aliquis cū velit fornicari:nunꝗ delectat̄ ſicut quādo voluntas coniungitur actui. Similiter quantūcunqꝫ velit aliquis alteruȝ occidere: non tm̄ facit damnum ꝗtum ſi actu occideret. Et quoniam deus iudex iuſtus in puniendo non tm̄ conſiderat in peccato magnitudinem contemptus:ſed etiam magnitudinem delectationis et magnitudinem damnificationis hinc eſt ꝙ aliquo modo opus addit ad nequiciā voluntatis.

Tercio querit̄. Utrum

veniale ꝛ mortale conueniant in auerſione. ¶ Reſponſio. Dicendū ꝙ abſqꝫ dubio peccatum veniale non communicat cum mortali in auerſione ſm ꝙ auerſio dicitur proprie: importat enī dei cōtemptum:ꝛ cōtemptus dei iram meretur ꝛ mortem. Peccatū autem quo quis meretur iram ꝛ mortem non dȝ dici veniale immo potius mortale:et propterea cōſter tenetur ꝙ auerſio ꝓpͥe loquendo reperitur in peccato mortali non veniali. Et iſtud melius patet ſi modū attendamus ꝑ quē homo dici t̄ auerti a deo ꝛ cōtemnere deū cōmittēdo adqꝺ pctm̄ in ꝗ nihil cogitat de deo. Aut enī auertit̄ homo a deo q2 facit contra diuinū mandatū. Aut q2 ponit ſibi bonū creatū tanꝗ finem vltimum. In hoc nanqꝫ ꝙ facit cōtra diuinū mandatū recte a deo auertit̄ quia mandatū eſt via recte perueniendi

ad deū: qui igit̄ facit ꝯ mandatū incedit
directe via ꝯria. Ideo quaſi faciē ſuam
retrorſum ꝯuertēs tergū vertit ad illuꝫ
in quē debebat ꝑ mādatū tendere. Silr̄
cum ſtatuit ſibi creaturā tanꝙ finē vlti
mū: recte dr̄ a deo auerti. Aīa eīn media
eſt inter creaturā ⁊ deū inqꝫtū eſt imago
dei. Dū ergo ad creaturā ſe tanꝙ ad fi-
nem ꝯuertit: faciē ſuā q̄ debebat eſſe ſur
ſum verſa deorſū inclinat: ⁊ ideo ſe auer
tit a deo. Et vtroqꝫ dictoꝝ modoꝝ auer
ſio nō eſt ſine ꝯtēptu. nā qui mādatū dei
trāſgredit̄ contēpnit mādantē. Veniale
pctm̄ nec eſt directe ꝯ dei mādatū nec ſta
tuit creaturā tanꝙ finem vltimū ⁊ ideo
nō ē in eo nec auerſio nec ꝯtēptus. Sed
quia veniale fit preter dei mandatum.
in veniali peccato creatura nō refert̄ in
deū. hinc eſt ꝙ ꝑ veniale quodāmodo re
cedit homo a via mandandi quodāmo-
do etiaꝫ moroſe adheret ei per quod de-
beret tranſire. Vñ ⁊ in veniali eſt que-
dam elongatio ⁊ quedā retardatio.

Querit̄ quarto Utrum

veniale ꝯueniat cū mortali i reatu pene
etne. ¶ Rñdeo. Notādū ꝙ ſicꝫ fides nr̄a
dicit pctō mortali debetur pena eterna.
Quare aūt pctō mortali debeatur pena
eterna multiplex ꝯſueuit aſſignari rō.
ad preſens ſufficit vna ſcꝫ. dum homo
peccat mortalr̄ ſepat ſe a via grē ⁊ ſubi-
cit ſe ꝑpetue impotētie exeundi de culpa
ꝙtū ē de ſe. Nemo eīn pōt a culpa mor-
tali reſurgere niſi ꝑ creationē ⁊ infuſio-
nem noue grē ⁊ noue vite. ⁊ ꝓpterea rōne
iſti⁹ impotētie pctō mortali annexa ē ob
ligatio ad etnitatē pene. Hec autē pena
etna ⁊ ſi oī pctō mortali debet̄ non tm̄ oī
ꝑſoluit̄: qꝛ ꝙuis mortale pctm̄ reddat
hoiem impotentē ad reſurgēdū ꝑ ſe ipm̄
ꝯtingit tm̄ hoiem releuari ꝑ diuinū auxi
lium. Debet̄ igitur pctō mortali pena
eterna: qꝛ ſepat hoieꝫ a vita: ꝑſoluit̄ aūt
pena eterna i eo ꝙ tenet hoiem in eternū
ſepatū a vita. Qm̄ igit̄ veniale pctm̄ nec
ſepat hoiem a vita: qꝛ nō excludit grām
nec tenet hoiem ꝑpetuū ſepatum a vita
Hinc ē ꝙ pctm̄ veniale nec de ſe obligat
ad penā eternā: nec ei ſm̄ ſe reddit̄ pena
eterna. Quia ꝟo pctm̄ veniale cōiungi
hꝫ ei qd̄ ſepat a vita. Hic ē ꝙ rōe adiūcti
pena ei debet̄: ⁊ pena eterna ꝑſoluitur ſi
decedat cū mortali ſimul ⁊ cum veniali.
Et rō hui⁹ eſt qꝛ nullū pctm̄ deleri pōt
abſqꝫ grā: et ꝙdiu durat culpa durare
debet ⁊ pena. Nihilomin⁹ tñ ei ꝙtū eſt
de ſe debet̄ pena tpalis: cum ſimul poſſit
ſtare cū grā: et ꝓpterea veniale noiat̄ vt
in hoc diſtinguat̄ a genere pcti mortalis
qꝛ mortale aufert principiū vite ⁊ venie
videlicet ipſam grām. Veniale aūt ꝙtū
eſt de ſe nō aufert: imo ſimul cū illa ma-
net. Ꝫ patet ꝙ pctō veniali non debet̄ pe-
na eterna: niſi rōne cōiunctionis.

Querit̄ quinto. Utruꝫ

pctm̄ diuidi habeat ꝑ differētias mate-
riales tm̄: an etiā ꝑ formales. ¶ Rñdeo.
Dicendū ꝙ dupl'r cōtingit loq de pctō.
Aut in cōcretione: aut in abſtractione.
Si in abſtractōe ſic dicendū ē ꝙ quēad-
modū pctm̄ cū ſit ꝑuatio nō hꝫ ordinari
niſi ꝑ accidens ſcꝫ ꝑ ꝯpatione ad ſuū op-
poſitū: ſic etiā non hꝫ formalr̄ diſtingui
niſi rōne ſui oppoſiti: ꝑuationes diſtin-
guunt̄ eīn ꝑ habit⁹. Vñ ſicut caſtitas et
fortitudo ſunt ꝟtutes formalr̄ differen-
tes in genere virtutis. Sic etiā luxuria
⁊ puſillanimitas q̄ oppoſita ſunt iſtarū
duarū ꝟtutū formalr̄ dicunt̄ differre in
genere viciorum. nō tamen ſm̄ formam
ſuam: ſed ſm̄ formā ſui oppoſiti. Si au-
tem loquamur de peccato in concretio-
ne ſic non tm̄ dicit priuationē ſed etiam
actum vel habitū ſubſtratū: ⁊ qm̄ actus
vel habit⁹ ſubſtrat⁹ peccato nō tm̄modo
diuerſificat materialiter immo etiā for-
mali differentia. alia eīn eſt pronitas ad
luxuriā. alia pronitas ad ſuperbiam: et
alius actus quo ſuperbit aliquis ⁊ ali⁹
quo luxuriatur. non tm̄modo ſm̄ mate-

rīam ſed ſm formā ꝓpter formalē differentiam obiectoꝝ. Hinc eſt ꝙ peccatum ſm ꝙ concretiue accipitˀ diuidi habet ꝑ differentias nō tm̄ materiales verū etiā formales. Formales dico nō reſpectu deformitatis: ſed reſpectu habitꝰ vel actus ſubſtrati.

Queritˀ ſexto. Utrum peccatum habeat diuidi per auerſionē ⁊ conuerſionē tanꝗ̄ per diuerſas peccatorum differentias ſiue per diuerſa peccata. ¶ Reſpondeo. Dicendum ꝙ auerſio dupliciter capitur. Uno modo prout dicit deordinationē circa actum conuerſionis. Alio modo prout dicit actuȝ a conuerſione diſtinctum. Primo modo conuerſio nō ponit in numerū cum auerſione: nec faciunt diuerſa peccata. immo illa duo eſſentialiter clauduntur in omni peccato mortali. Nam conuerſio non eſt culpa niſi quia inordinata: nec eſt inordinata niſi ꝗ auertitur homo a deo cui deberet inherere tanꝗ̄ fini vltimo. ⁊ hec auerſio eſt a peccato in cuius perpetratione peccatoꝛ nihil cogitat de deo. ¶ Secundo modo ſcilicet prout auerſio dicit actum diſtinctū contra conuerſionem ſic conſtituit diuerſum peccati genus. Hoc enim modo auerti eſt odio habere vel inuidere: ſicut ſupra dixit magiſter diſtinctione quinta. Et conſtat ꝙ aliud genˀ peccati eſt odire deū: ⁊ aliud amare cōmutabile bonū. Et quoniā vt plurimū auerſio in peccato accipitˀ tam prout dicit deordinationē a deo tanꝗ̄ a fine: ꝗ̄ ꝓut dicit motū inordinatū cōtra deū. Hinc eſt ꝙ conuerſio ⁊ auerſio potius comparantˀ ad peccatum ſicut differentie conſtituentes ꝗ̄ ſicut differentie diuidentes. Et ideo concedendū ꝙ hoc modo auerſio ⁊ conuerſio nō faciunt diuerſa peccata: ſed quia ſunt diuerſe radices concurrentes ad completionē vnius peccati.

Circa quadrageſimātertiā diſtinctionē ꝗ̄ritˀ pmo. Utrū pctm̄ in ſpm̄ſanctum dicat genˀ pcti diſtinctum ab alijs generibus pctoꝝ. Rn̄deo Dicendū ꝙ pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ dicit genˀ pcti diſtinctū ab alijs generibꝰ pctoꝝ ratione triplici. ſcȝ pncipij. oppoſiti. ſubſtrati. ¶ Rōe pncipij qꝛ pctm̄ in ſpm̄ſanctum dr̄ eſſe illud qđ eſt ex certa malicia ſiue induſtria ex ꝗ̄ non ꝓcedit omne peccatū: ſed illud ſolū qđ facit homo ſcienſ. ¶ Rōne oppoſiti ſiˀr diſtinguitˀ quia cū triplex ſit grā ſcȝ innocētie. baptiſmalis ⁊ pnialis. Peccatū in ſpm̄ſctm̄ ꝓprie hȝ opponi grē pniali: ⁊ eā impugnat ꝗ̄tuȝ ad ſui initiū ⁊ ꝗ̄tū ad ſui terminū. Sic ꝑ originale ꝑditur grā innocentie: ⁊ per actualia impugnatˀ gratia baptiſmalˀ. ¶ Ratione ꝟo actus ſubſtrati ſimiliter diſtinguitur. quia cum peccatū illud ſit impugnatiuū gratie: ⁊ malicia ſit in ipſo ſpiritu ſm ſe. pctm̄ in ſpiritūſctm̄ conſiſtit circa actū ipſiˀ ſpūs ſicut patet in deſperatōe ⁊ obſtinatōe. Un̄ fornicatio ⁊ adulteriū nō pōt aliquo mō dici pctm̄ in ſpm̄ſctm̄. ¶ Rōne ğ ſui pncipij ⁊ oppoſiti ⁊ actˀ ſubſtrati pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ eſt genus pcti determinatū. Et rōne hoꝝ triū ſic noiatˀ vt dicatˀ pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ videlicet rōne malicie a ꝗ̄ procedit: ꝗ̄ directe opponitˀ bonitati appropriate ſpūiſctō. Rōne pnialis ſiue finalis grē quā ꝓuat: que eſt effectˀ appropriatus ſpūiſancto. ¶ Ratione etiā actus ſpūalis circa quē conſiſtit. Unde directe dicitur peccatū in ſpiritūſanctū qđ eſt in ſpiritu: ⁊ circa actū ſpūs malignitatis. Et ſic pȝ ꝙ pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ eſt genus pcti ab alijs generibus peccatoꝝ diſtinctū.

Queritˀ ſecundo. Utrū peccatuȝ in ſpm̄ſctm̄ ſemꝑ habeat aliud pctm̄ pambulū. ¶ Rn̄deo. Dicendū ꝙ de peccato in ſpm̄ſanctū differēter eſt lo

qui ſm eius ſpẽs differentes. Quedam
em̃ ſunt ſpẽs peccati in ſpm̃ſanctū que
nullo modo poſſunt eſſe abſq̧ pctō pre/
ambulo. ſicut ſunt obſtinatio deſpera/
tio ⁊ finalis īpenitẽtia. talia ei reſpiciūt
pctm̄ p̄ambulū q̄ſi materiā circa quā et.
etiā ſicut cauſam. Nemo enim deſperat
de venia niſi q̄ fecit malum. nemo impe
nitens eſt niſi qui habet vnde peniteat.
Sunt et alie ſpecies peccati in ſpiritum
ſanctum que quidem poſſunt eſſe abſq̧
preambulo: pro eo q̧ actus ipſaruꝫ non
reſpicit determinate peccatum p̄ambu/
lum ſicut ẽ inuidẽtia fraterne gratie:et
impugnatio veritatis agnite ſicut eſt p̄
ſumptio de impunitate Poteſt em̄ quis
fraterne gratie inuidere ⁊ veritatẽ agni
tam impugnare ⁊ de impunitate p̄ſume
re:etiam ſi nulla actualis culpa pceſſit:
⁊ hoc ꝑpter libertatem voluntatis que
in quolibet horum peccatoꝝ propria de
ordinatione poteſt ſe p̄cipitare. attamẽ
quia iſta ſunt peccata valde grauia vix
aut nunq̄ꝫ contigit q̧ aliquis in hec ca/
dat niſi mens eius fuerit per alia pecca
ta deprauata. Concedẽdum eſt ergo q̧
peccatum in ſpiritumſanctū non ſolum
eſt genus peccati diſtinctum ab alijs ge
neribus peccatorum ſm formaꝫ ſed eti/
am ſeparari poteſt ſm exiſtentiam ita q̧
committatur ſine culpa:q̄uis rariſſime
p̄ambula contingat.

Queritur tercio. Utrū

illud peccati genꝰ ſit grauiſſimū. ¶ Re
ſpondeo. Dicendū q̧ peccatū in ſpiritū/
ſanctū eſt grauiſſimū.⁊ quia naturā ma
xime ledit:⁊ q2 oculos dei maxime offen
dit. Naturā inq̄ꝫ maxime ledit: dum nō
ſolum aufert ei ſanitatẽ:ſed etiā p̄cludit
viā ad ſanitatẽ. Unde ſicut morbꝰ peri/
culoſior eſt qui non tm̄ ledit naturā ſed
etiā precludit viam ad ſumptionẽ cibi
vel medicamẽti Sic intelligendū eſt de
illo morbo ſpūali. Oculos dei maxime
offendit:quia nullum habet colorẽ excu
ſationis: ⁊ ideo peccans hoc genere pec/
cati meretur ſe verius iudicari. Et pro/
pter hec duo dicit magiſter. q̧ hoc pec/
catum ceteris eſt grauius ⁊ abhomina/
bilius: vt grauius dicatur ratione ma/
ioris leſionis: abhominabilius ratione
defectus excuſationis. Ratio autem hu/
ius eſt:quia peccatum in ſpiritūſanctuꝫ
eſt ex malicia et non ſolum ex malicia:
ſed ex malicia et induſtria. Peccat enim
tunc quis peccato in ſpiritūſanctū quan
do ad malum mouetur: ex nequicia ſpi/
ritus ſciens ſe moueri ad maluꝫ. Unde
peccatum in ſpiritūſanctum eſt ex mali
cia conflata. ex concurſu malicie ex ori/
ginali peccato contracte ⁊ malicie actua
lis coniuncte induſtrie ⁊ ideo non tm̄ di
citur eſſe ex malicia ſed etiā ex certa ma/
licia. Prima autẽ malicia ſalicet ex ori/
ginali relicta hoc peccatum nō excuſat:
quia talis malicia eſt ex ipſa voluntate
ſm ſe: ⁊ ideo cum voluntati ſubiaceat:
nō minuit rationem voluntarij:ſicut fa/
cit infirmitas ⁊ ignorantia: et quia non
minuit rationem voluntarij: non dimi/
nuit de ratione peccati:⁊ propterea non
ſolum non excuſat: ſed et multum ag/
grauat:tum ratione improbitatis pro/
prie.tum ratione cognitionis adiuncte:
vtriuſq̧ eſt enim aggrauare: et ſic patet
q̧ oculos dei maxime offendit: quia ex
certa malicia. Naturam etiam ledit ex
eadẽ cauſa. Leſio enim peccati ꝑprie et
principaliter ꝯſiſtit in deordinatiōe vo
luntatis: et quanto voluntas magis ſe
deordinat et deprauat tanto magis im/
probe ad aliquid ſe inclinat. Et quia ex
certa malicia hoc peccatum procedit.
Ideo in hoc peccati genere ſciẽter ⁊ pru/
denter:immo etiam impudenter pecca/
tor preelegit malum: et ideo voluntas
eius in hoc peccato magis reſpuit bonū
q̄ꝫ in alijs quia amplius inficitur volun
tatis guſtus. Et hinc eſt etiaꝫ q̧ reſpuit
medicamentum quemadmoduꝫ guſtus
maxime infectus reſpuit bonum cibum

Qm̄ ergo hoc peccatū ex certa malicia procedit. Hinc ē ꝙ eſt ceteris grauius ⁊ abhominabilius q̄tū eſt ex genere pcti. Hinc ē etiā ꝙ ē maxime nature leſiuum ⁊ maxime oculoꝝ diuine maieſtatꝭ offenſiuum. patet ergo ꝙ eſt grauiſſimū.

Querit̄ quarto. De huius pctī irremiſſibilitate.

¶ Rn̄deo. Dicendū ꝙ ſicut mgr̄ in lr̄a innuit quorundam opinio fuit ꝙ pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ diceretur irremiſſibile: q̄a vix aut raro aut difficiliter dimittit̄. Alij ṽo dixerunt ꝙ illud pctm̄ dr̄ irremiſſibile: q2 nullo mō remitti h3 pro eo ꝙ tali pctō peccans digne penitere non pōt. Vterqꝫ aūt iſtorū modoꝝ dicendi conueniēs eſt ⁊ verus nec vn⁹ repugnat alteri ſi recte intelligant̄. Sicut em̄ remiſſibile dicit̄ dupl'r. Uno mō dicit aptitudinē. Alio mō dicit conſuetudīnē. Sic ⁊ irremiſſibile dupl'r pt̄ dici. Uno mō vt dicat̄ irremiſſibile. i. inep tū ſiue ipoſſibile ad remittendū. Alio mō vt dicat̄ irremiſſibile qđ eſt incōſuetum remitti. Utroqꝫ iſtoꝝ modoꝝ dicit̄ pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ eē irremiſſibile. Nam omne pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ vel eſt impnia vł h3 ipenitētiā ānexā. Impnia aūt dr̄ duobus modis ſicut ⁊ pſeuerātia. Uno mō pſeuerātia ꝓpoſitū pſeuerādi. Alio mō ꝯtinua pmanētia in bono vſqꝫ ad finem. Sic ⁊ impnia dr̄ dupl'r. Uno mō dr̄ impnia ꝓpoſitū nō penitēdi. Alio mō cōtinua pmanētia in malo vſqꝫ ad diē extremū incluſiue. Et ſm̄ iſtū modu3 dupl'r pt̄ dici. Uno mō ꝓut claudit in ſe ipnia3 q̄ quidē eſt finalis ꝑſiſtentia i malo ⁊ ſic dr̄ irremiſſibile: q2 n̄ pt̄ remitti. ſic final' gr̄a nō pōt pdi. Sed h̄ mō peccare peccato in ſpm̄ſctm̄ nemini eſt attribuendū vſqꝫ ad illud inſtans in q̄ poſſet dici de iſto ꝙ final'r ſit ipenitens. Et valde ſtricte accipit pctm̄ i ſpm̄ſctm̄. Alio mō dr̄ pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ ꝓut claudit in ſe impenitentiā. i. ꝓpoſitū nō penitendi. hoc mō dicit̄ irremiſſibile. i. inconſuetū remitti. Quāuis em̄ nō ſit ipoſſibile ad remiſſionem: quia tale ꝓpoſitū mutari pōt. Raro tamē ⁊ vix remittit̄: quia tale ꝓpoſitū claudit viā ad gratiā ⁊ impedit ſpūſſcti ingreſſum. Illud qđ gratiā introducit ⁊ qđ ad gratiā diſponit de cōgruo: eſt voluntas recedendi a pctō: ⁊ ideo cū volūtas faciē ſuā obfirmauit in oppoſitū niſi fiet ei ſpālis gr̄a ⁊ donū vocationis ⁊ adiutoriū nō ꝑuenit ad remiſſionis beneficium. Ultima tn̄ rō videt̄ oſtendere ꝙ nullo mō debeat dici irremiſſibile: ſed iam manifeſta eſt p ea q̄ dicta ſunt: ſed dicitur irremiſſibile quia priuat diſpoſitionem ad bonum.

Querit̄ quinto. De numero ⁊ ſufficiētia ſpecierū hui⁹ pctī.

Et cōiter ꝯſueuerūt hui⁹ pctī ſex ſpēs aſſignari. ſc3 deſperatio. pſumptio. obſtinatio ⁊ inuidētia fratne gr̄e. ipugnatio veritatis agnite. ⁊ finalis ipenitētia. ¶ Reſpondeo. Dicēdū ꝙ pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ dicitur recte eſt ꝯ effectū ſpūſſancti. qui quide3 dicit̄ gr̄a penitētialis. Hec autē pnialis gr̄a ſm̄ ꝙ in ſacramēto ꝯſideratur tria reſpicit. videlicet medicū. egrotū. ⁊ miniſtrum. Ex parte medici duo cōcurrunt ſc3 miſericordia per quā remittit offenſam: ⁊ iuſticia p quā exigit emendā. contra miſericordiā eſt deſperatio. cōtra iuſticiam eſt pſumptio. Ex parte egroti duo cōcurrunt. videlicet deteſtatio peccati pteriti. ⁊ propoſitum nō peccandi. contra deteſtationē eſt obſtinatio. ꝯtra ꝓpoſitū nō eſt peccādi finalis ipenitentia. Ex parte miniſtri ſimil'r duo concurrunt. veritas doctrine per quā peccatores inſtruat. et ſanctitas gratie p quā ipſum adiuuat ⁊ ſubleuat. contra veritatem doctrine eſt impugnatio veritatis agnite. contra ſanctitatem gratie eſt inuidentia fraterne charitatis. Iſte modus quo aſſignantur ſex ſpecies conuenientior ⁊ communius tenetur. ⁊ ſic patet Reſponſio.

Queritur ſexto de ſpe/ciebꝫ huiꝰ peccati q̄ꝫtū ad rōnes ꝓprias. ¶ Rn̄deo. Dicendū ꝙ queadmoduꝫ in opibꝫ meritorijs charitas dat formā: ita ꝙ nihil ē meritoriū niſi ex charitate ꝓcedat. Sic intelligēdū in pctō in ſpm̄ſctm̄ ꝙ malicia dat formā huic pctō. vn̄ nihil dicēdū ē eſſe pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ niſi qd̄ ex certa malicia ꝓcedit. Et qm̄ fere omnes actꝰ aīe q̄ ꝓcedūt ex certa malicia pñt ꝓcedere ex infirmitate ⁊ ignorātia: ⁊ noīa pctōꝝ īponunt̄ ab actibꝫ. hinc ē ꝙ nullū nomē p̄dictarū ſpecierū ē impoſitū alicui earū ſm qd̄ ē p̄ciſe pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ ⁊ ꝓpterea in oibꝫ opus ē a gn̄ali ⁊ cōi diſtinctōne. vt dicamꝰ ꝙ iſta ſex noīant peccatuꝫ in ſpm̄ſctm̄ ſm ꝙ ſunt ex malicia. Si aūt p̄ter maliciā: vtpote ex ignorantia ⁊ infirmitate tunc nō ſunt peccata in ſpiritūſanctum.

Circa quadrage/ſimāquartā diſtinctionē p̄īmo q̄rit̄. Utrū potentia peccandi ſit in nob a deo. ¶ Reſpondeo. Dicendum ꝙ cum dico potentia peccādi. Duo dico. ⁊ dico aliquam potētiam: et dico potentiam ad talem actum ordinabilem. Si igitur loquamur de potētia peccādi ſm ꝙ potentia eſt: cū illa potentia ſit liberi arbitrij: ſic abſq̄ dubio a deo ē. Si aūt loq̄mur de ordinabilitate illiꝰ potētie ad pctm̄. tūc dicendū ē ꝙ ſicut pctm̄ aliquando accipitur abſtracte. aliq̄n ꝯcrete. Aliq̄n eīm noīat actionē deformē. aliq̄n ipſam deformitatē. Sic dupl'r eſt loq̄ de illa ordinabilitate ad peccandū: aut reſpectu deformitatis: aut reſpectu actōis ſubſtrate. Si reſpectu actionis ſubſtrate ſic talis ordinabilitas a deo ē ſicut actio ſubſtrata pctō. Si autē loq̄mur de ordinabilitate illa q̄ꝫtū ad deformitatē ſic cum illa deformitas nihil aliud ſit q̄ꝫ p̄uatio ⁊ defectꝰ. tal' ordinabilitas nihil aliud ē q̄ꝫ defectibilitas. Et ido ſicut defectꝰ deformitatis nō eſt a deo. Sic nec tal' defectibilitas ē a deo ſꝫ ē in ipſa creatu͛ rōali q̄ ex nihilo. Sic igit̄ potentia peccādi. Uno mō ꝯcedit̄ a deo. alio ꝟo minime.

Querit̄ ſecundo. Utrū potentia peccandi ſm ꝙ hmōi ſit mala. ¶ Rn̄deo. Dicēdū ꝙ ſicut potētia reſpectu bonoꝝ nō hꝫ actualē ordinationē ad effectū ſed ſolū habitualē. Uolūtas ꝟo dicit actualeꝫ ordinationē ſic ⁊ in malis intelligendū ē ꝙ potētia nō dicit actualē ordinationē ad defectū: ſed potius habitualē. Un̄ nō dr̄ aliq̄s hr̄e potentiā malefaciendi q̄ actual'r tendat in mala: ſed q̄ pōt tendere in malū. Uoluntas autē actualē ordinationē dicit. nō eīm dr̄ iſte vult malū: niſi q̄n actual'r tendit ī malū. Uoluntas aūt eſt approximatiua ipſiꝰ potētie ad agendū ⁊ ideo q̄ eſſe malū dicit aliquē defectū pōnē in eo vel circa id de q̄ dr̄. Hinc ē ꝙ volūtas peccādi mala ē ⁊ velle peccare ē malū. potētia aūt peccandi ſiue poſſe peccare nō dr̄ eſſe mala. patet ergo ꝙ potentia peccandi inq̄ꝫtuꝫ huiuſmodi nō eſt mala.

Querit̄ tercio. Utrum poteſtas dn̄andi ſit a deo. ¶ Rn̄deo. Dicendū ꝙ ptās p̄ſidendi dr̄ eſſe illud ꝑ qd̄ aliq̄s p̄ſidet ⁊ dn̄at̄ alteri. Illud aūt per qd̄ p̄ſidet dupl'r pt̄ dici. Uno mō dr̄ ipa ꝟtus ꝑ quā q̄s p̄ualet alteri et hec ꝟtus abſq̄ dubio a deo ē. Alio mō ꝑ qd̄ p̄eſt dr̄ modus ꝯueniēdi ad hanc ꝟtutis excellentiā. Et ſic diſtinguēdū ē. Nam q̄dā p̄ſunt alijs ex iuſticia. q̄dā ex aſtucia. ⁊ quidā ex violentia. Q̄n aūt aliq̄s p̄eſt alijs ꝑ iuſticiā tūc illa ptās dn̄andi loquēdo ſimpl'r a deo ē ⁊ reſpectu p̄ſidētis ⁊ reſpectu ſubiacētium. Q̄n aūt p̄eſt aliq̄s ꝑ aſtutiā vel ꝑ violentiā: tūc dicendum ꝙ talis ptās ⁊ hꝫ ꝯpari ad voluntatem p̄ſidētis: ⁊ hꝫ ꝯpari ad meritū ſubiacentis. In cōpatione ad meritū ſubiacentis tal' p̄ſidentia iuſta ē: q̄ aut eſt ad bonoꝝ ꝓbationē. aut ad maloꝝ punitio

nem. Si aūt ꝯpetur ad voluntatē preſidentis ſic iniuſta eſt. Et pmo q̄dāmodo dr̄ a deo eſſe faciente ⁊ ordināte ſm ꝙ dr̄ Job. xxxiiij. Facit regnare ypocritā ꝑpt peccata populi. Et oſee. xiij. Dabo eis regē in furore meo. ¶ Scḋo mō autē ſcꝫ in ꝯparatione ad volūtatē p̄ſidentis ſic dr̄ eſſe a deo ꝑmiſſiue nō autē approbatiue ꝓpter qḋ dr̄. Ipſi regnauerūt ⁊ nō ex me ⁊ pncipes extiterūt ⁊ nō cognoui. Concedendū eſt igitur ꝙ oīs ptās p̄ſidendi ſm id qḋ eſt ⁊ etiam reſpectu ei⁹ ſup quē eſt: iuſta ē: ⁊ a deo eſt. Si in ꝯparatione ad voluntatē p̄ſidentis pōt eſſe iuſt⁹ ⁊ iniuſt⁹ ⁊ ſm ꝙ iuſt⁹ ē a deo ē: ſm ꝙ iniuſt⁹ eſt a deo nō eſt. Quia ꝓ nūq̄ ē ita iniuſt⁹ ex vna pte quin ſit iuſt⁹ ex altera. Ideo de nulla potentia p̄ſidendi dici poteſt ꝙ nō procedat a deo.

Querit̄ quarto. Utrū

poteſtas p̄ſidendi ſit in hoīe ſm inſtitutionem nature vel ſm punitionē culpe. ¶ Rn̄deo. Dicendū ꝙ ptās dn̄andi vel p̄ſidēdi dr̄ tripl̄r. ſcꝫ largiſſime cōiter ⁊ ꝓpe. ¶ Largiſſime dn̄andi ptās dr̄ reſpectu oīs rei q̄ hō pōt ad libitū ⁊ votū ſuū vti ⁊ h̄ mō dr̄ hō eſſe dn̄s poſſeſſionū ſuarum ſiue mobiliū ſiue imobiliū. ¶ Alio mō ptās p̄ſidēdi ſiue dn̄andi dicit excellentiā ptāt̄ꝫ i impando ei q̄ ē capax rōis et pcepti. ¶ Tercio mō ptās dn̄andi dr̄ ptās cohercendi ſubditos ⁊ hec ptās dicit quādā coarctationē libertatis ⁊ talis ptās dn̄andi ꝓprie dr̄ dominiū cui rn̄dꝫ ſeruit⁹. Primo mō ptās dn̄andi cōis eſt oī ſtatui videlicet ſtatui nature cōdite ſiue inſtitute ⁊ nature lapſe ⁊ nature glorificate ⁊ excellētiori mō fuit in ſtatu nature inſtitute q̄ ſit in ſtatu nature lapſe. Scḋo mō cōpetit ſtatui vie ſiue ꝓ ſtatu nate inſtitute ſiue ꝓ ſtatu nate lapſe. Si eī hō ſtetiſſet ⁊ vir potuiſſet ipare vxori ⁊ pr̄ potuiſſet imparare filio. Et hoc regitur etiā in angelis q̄dīn ſunt admiſtratorū̄ ſpūs: q2 ex illa pte aliquo mō ſunt in ſtatu vie. Hec tñ p̄ſidentia nō manebit in gl̄ia. ¶ Tercio mō vera ptās dominādi in hoīe eſt ſolū ſm ſtatū nature. Ineſt eīn ſm culpe punitionē nō ſm nature inſtitutionē ⁊ hoc quia ſeruit⁹ ſibi correſpondēs (ſm ꝙ dicūt ſcti) eſt pena pcti. Et q2 iſto mō loqmur hic de ptāte dn̄andi. ⁊ ſic pꝫ ꝙ talis ptās nō ineſt hoī ſm pmariā ꝯditionē ſuā: ſiue ſm ſtatuꝫ nature inſtitute.

Querit̄ quinto. Utrū

xp̄iani teneant̄ ſubeſſe tyrānis ſiue poteſtati ſeculari i aliq̄bꝫ. ¶ Rn̄deo. Dicēdū ꝙ cū libtati ſuit⁹ opponat̄ ſm ꝙ triplex dr̄ eſſe libertas. ſcꝫ a coactione a culpa ⁊ a miſeria. Sic ſeruit⁹ pōt dici tripl̄r q̄ attendit̄ in libertat̄ꝫ arctatione. Scḋm eīn arctationē libertatis a culpa attenditur ſeruit⁹ pcti. De q̄ Joh. viij. Qui facit pcm̄ ſeru⁹ eſt pcti. Et Roma. vi. Nō regnet pcm̄ in vr̄o mortali corpore. Scḋm ꝓ arctationē libertatis a miſeria attendit̄ ſeruit⁹ pene ⁊ mortis. De q̄ dr̄ Roma. vij. Seru⁹ vocat⁹ es nō ſit tibi cure: ſꝫ ſi potes liber fieri magꝫ vtere. Hec aūt ſeruit⁹ attendit̄ in coarctatōne libertatis coactōne nō q̄tū ad interiorē motū volūtatis q̄ cogi nō pōt: ſed q̄tuꝫ ad exteriorē. Vñ ⁊ ſeruitus introducta fuit in h̄ ꝙ vn⁹ alterꝫ vicit ⁊ ſeruituti ſue addiecit. vt ñ liceat facē ꝯtrū ei⁹ qḋ ipſe mādauerit. Cū g̃ triplex ſit ſeruit⁹ vna bꝫ ortū ab altera. Nā nō eſſet ſeruit⁹ pene niſi pceſſiſſet ſeruit⁹ culpe: nec ſeruit⁹ cōditionis ſubſeq̄ret̄ niſi illa duplex pcederet. Cū g̃ aliq̄s regenerat̄ in xp̄o ⁊ efficitur xp̄ian⁹: liberat̄ a ſeruitute pcti: ſed tñ nō ſic liberat̄ q̄n etiā poſſibilitatē ⁊ pnitatē habeat redeūdi in idē gen⁹ ſeruitutis: ⁊ hinc eſt ꝙ ꝓpter ei⁹ pmotionē et hūiliatōnē reliquit dn̄s ſeruitutē mortꝫ ⁊ cōditōis. Vñ ita moriunt̄ xp̄iani ſicut ⁊ alij. Et ꝓpter pnitatē ad malū ⁊ cōcupiſcentias militantes in mēbris ex q̄bꝫ conſurgunt bella ⁊ lites. ita indigēt regi ter

reno principe ſicut ⁊ alie gentes: et ideo
nō ſolū ſm humanā inſtitutionē: ſʒ etiaʒ
ſm diuinā diſpenſationē inter xp̄ianos
ſunt reges ⁊ principes: dn̄i ⁊ ſerui. et ſm
diſtinctionē pt̄atis ei ſubiciunt ⁊ tenent
ſm plus ⁊ minus. Et hoc ipſe dn̄s dicit
Math. xxij. Reddite q̄ ſunt ceſaris ce/
ſari: ⁊ q̄ ſunt dei deo. Et prime Thimo/
thei vltimo. Hoc docet ⁊ ꝯtrariū p̄dicātes
cōdēnat. Ait em̄ ſic. Quicūq; ſunt ſub
iugo ſeruitutis dn̄os ſuos dignos oī ho
nore arbitrent: ne nomen dn̄i ⁊ doctrina
blaſphemetur. Si q̄s autē aliter docet
et nō acquieſcit ſanis ſermonibꝫ dn̄i nr̄i
ieſu xpi ſugbus eſt nihil ſciens. Et hoc
ip̄m probat Roma. xiij. Et in pluribus
alijs locis docet ⁊ mandat. Et ideo con
cedendū eſt ꝙ xp̄iani ſunt terrenis dn̄is
obligati. n̄ tn̄ in oībꝫ. ſed tn̄ in his ſolū q̄
nō ſunt ꝯtra deum. Nec; in his omnibꝫ
ſed in his que ſm rectam ꝯſuetudinē ſta
tuta ſunt rōnabiliter ſicut tributa ⁊ ve/
ctigal ⁊ conſimilia.

Queritur ſexto. Utrum

religioſi teneant p̄latis obedire in omni
bus que nō ſunt contra deū. ¶ Rn̄deo.
Dicendū ꝙ aliter loquendū eſt de obe/
dientia exigenda prelato a ſubdito reli/
gioſo ſm obedientie ꝑfectionē. Aliter ſm
neceſſitatis obligationē. Si loq̄mur de
ipſa ſm ꝑfectionē ſic dicendū eſt ꝙ ſicut
dicit Bernardus. Perfecta obedientia
finē neſcit: ⁊ ꝑfectus obediens nō ſolum
in his que mandat: ſed etiā ſupra eā que
mandat: promptū habet affectū ad ſub/
iacendū p̄cepto p̄lati deſiderās illū imi/
tari qui humilians ſeipſum factus eſt
obediens vſq; ad mortē. Si autē loqua
mur de obedientia ſm neceſſitatem vel
ſm neceſſariā obligationē ſic habet ter/
minum ⁊ menſurā iuxta magnitudineʒ
voti emiſſi. Non em̄ amplius tenent obe/
dire ſuis p̄latis niſi in his que ꝓmiſerūt
dn̄o obſeruare: ⁊ que nō ſunt contraria
anime ſue ⁊ regule. Unde ſi p̄latus aliq̄d
p̄cipiat qḋ ſit ſupra votū: ſubditus non
tenetur ad illud implendū. Et ideo con
cedendū eſt ꝙ religioſi nō tenent p̄latis
ſuis obedire in omnibꝫ. licet ſanū ſit con
ſilium ꝙ in omnibꝫ obediant q̄ non ſunt
cōtra deum. Et ſic patet ꝙ religioſi de/
bent obedire.

¶ Reportata reuerendi mgr̄i fr̄is Ste/
phani Brulefer ſacre theologie profeſſo
ris Scotici alme vniuerſitatiſ pariſien̄.
ſacri ordinis minoꝝ de obſeruātia dicti
ſup ſcḋo ſententiarū ſcripto ſcti Bona/
uenture Mectis gallie comportata. Im
preſſa p magiſtrū Jacobum de pforzen
Anno nr̄e ſalutiſ M. ccccci. finiūt feliciter

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CIrca pri/
mā diſtinctiōꝫ ter
tij ſniaꝝ ſancti Bo
nauenturꝫ Prio q̄
ritur: Utrū diui/
na natura potue/
rit vniri cū huma/
na natura. Termi
ni declarandi ſunt
¶ Primus termin⁹ ē natura: ⁊ capit̄ q̄/
druplr̄ ſm Boetiū in lib. de duab⁹ na/
turis ⁊ vna pſona Uno mō ꝑ eo qd̄ pōt
diſtincte ⁊ pfecte intelligi ab intellectu
noſtro ⁊ poſitiue. Propoſitio. Jſto mō
oīs natura poſitiua ē nata. Propoſitio.
Jſto modo de⁹ ⁊ angeli dicunt̄ natura.
¶ Scd̄o mō capit̄ ꝑ aliq̄ ſuba que pōt
agere vel pati nō ſolū inſtrumētalr̄ ſed
etiā tāq̄ pncipale agēs Propoſitio Jſto
modo ſola ſubſtātia de genere ſubſtan/
tie ē natura: Propoſitio. Jſto mō de⁹ nō
ē natura: nec accidēs ē natura: ptꝫ p de/
ſcriptionē. ¶ Tertio mō capit̄ ꝑ differē
tia ſpecifica cōſtituēte vnā ſpēm ſpecia/
liſſimā vel ſubalternā: vt rationale re/
ſpectu hoīs. ¶ Quarto mō capit̄ natu/
ra prout ē principiū motus ⁊ q̄etis. Et
ſic ſm phm. ij. phiſicoꝝ. Natura eſt pn/
cipiū mouēdi ⁊ quieſcendi: ci⁹ in quo eſt
pmo ⁊ p ſe ⁊ non p accidēs. Scd̄m vero
Hylariū. Natura ē oē illud qd̄ pōt eſſe
pncipiuꝫ natiuitatis alicui⁹: vel qd̄ pōt
eſſe pncipiū alicui⁹ qd̄ dr̄ natū. Propo/
ſitio. Jſto modo volūtas in diuinis non
eſt natura: q2 nō ē pncipiū alicui⁹ qd̄ dr̄
natū: q2 ſpūſſanct⁹ nō naſcit̄ ſed ꝑcedit.
Propō. Jſto mō ſm Franciſ. de maro.
iſta ſe habēt p ordinē: ſubſtantia: natu/
ra: eſſentia ⁊ quidditas. Uñ omnis ſub/
ſtantia ē natura: ſed nō ecōtra: oīs natu
ra eſt eſſentia ſed nō ecōtra. oīs eſſentia
eſt quidditas ſed nō ecōtra. Nam poni/
mus multas quidditates in deo ſcꝫ bo/
nitatē: volitionē: ⁊ intellectiōeꝫ: ⁊ tñ non
ponitur niſi vna eſſentia.

Pro cuius vlteriori de
claratōe querunt̄ aliqua dubia. ¶ Prīo
vtrū omne naturale ſit natura. Rñdeo
q̄ nō. ptꝫ: q2 in deo nō ē niſi vna natura
⁊ tñ ponun⁹ multa naturalia. vt volun/
tatē intellectuꝫ. ⁊ ſic de alijs ¶ Secūdo
vtrū incarnatio filij dei fuerit naturalis
Rñdeo q̄ naturale capit̄ q̄ttuor modis
Uno mō vt diſtninguit̄ ꝯ ſupnaturale.
Propō. Hoc mō incarnatio ſiue vnio
verbi diuini ad naturā humanā nō ē na/
turalis ſed ſupnaturalis. probat̄: q2 nō
fit ab agente naturali naturalr̄ ſed ſup/
naturalr̄. ꝑbat̄: q2 a ſolo do potuit fieri
Scd̄o mō vt diſtiguit̄ ꝯ violētū. Propō
Hoc mō ē naturalis: q2 quelibꝫ creatu
ra habet naturalē inclinatōeꝫ ad obedi
endū diuine potentie ⁊ maiorē q̄ ad qd̄/
cunq̄ aliud. ¶ Unde potētia obedien/
tialis ē illa qua deus pōt facere de crea/
tura ⁊ ope ſuo q̄cquid nō implicat ꝯtra
dictōꝫ ¶ Tertio mō vt diſtiguit̄ ꝯ liberꝫ
Propoſitio Hoc mō incarnatio xp̄i nō
eſt naturalis ſed libera: q2 de⁹ mere ⁊ li/
bere vniuit ſibi in vnitate pſone naturā
nr̄aꝫ ¶ Quarto mō vt diſtiguit̄ ꝯ artifi
ciale Propoſitio Hoc mō icarnatio xp̄i
eſt artificialis: q2 ē ab arte diuina ſilr̄ ⁊
quelibet creatura. ¶ Scd̄s termin⁹ eſt
natura diuina q̄ capitur quinq̄ modis.
Uno modo ꝓpriiſſime ꝑ ipa natura di/
uina ſiue deitate in qua tres pſone coex/
iſtunt que eſt increabilis: ⁊ ſic ē pma en/
titas: cōis patri ⁊ filio ⁊ ſpūiſcō a ſeipa.
⁊ ſic de iſta nō querit̄ hic. ¶ Alio mō ca/
pitur pſonaliter ſiue nocionalit̄: ⁊ ſic ca/
pitur ꝑ aliquo includente ⁊ habēte diui
nam naturā. Pria ꝓpō. Sic pr̄ dr̄ diui/
na natura: ſilr̄ filius ⁊ ſpūſſanct⁹ dr̄ di/
uia natura Propoſitio Jllo mō accipit̄
natura diuina in titulo q̄ſtionis: qñ que
ritur. Utrꝫ diuina natura. i. diuina per/
ſona q̄ includit naturam vnitam. ⁊c.
¶ Tertio mō capit̄ ꝓut ē pncipiū natu/
rale ꝓductiuū naturaliter diuine pſone

Propoſitio. Iſto modo intellectꝰ ĩ pr̃e
diceref natura:ſimiliter ꝛ memoria fecũ
da nõ autẽ volũtas. ¶ Quarto mõ pro
qualibet vi exiſtente naturalit in natu/
ra diuina. Porpoſitio. Iſto mõ oĩa at/
tributa poſſunt dici natura ſcꝫ intelle/
ctus voluntas ꝛ ſapia: qꝛ deꝰ naturalit
habet ſapiam ꝛc̃. ¶ Quinto mõ capi ꝑ
ut idẽ ẽ qđ incõmutabilis neceſſitas. Et
ſic dicit ſolũ cõditionẽ circa actũ elicitũ
Propoſitio Iſto mõ ſm noĩales eq̃ incõ
mutabiliter pr̃ ꝓducit ſpiritũ ſanctũ
ſicut filius. ¶ Tertius terminꝰ eſt na/
tura humana. Unde nihil ẽ aliud natu
ra humana ꝙ̃ humanitas. Et humani/
tas capif tribꝫ modis. Primo mõ ꝑ ꝑti/
bus cõponẽtibꝫ hominẽ vt corpꝰ ꝛ aĩa.
Et ſic dicimꝰ ꝙ duplex eſt homo ſcꝫ in/
terior ꝛ exterior. Unde homo interior ẽ
aĩa. Homo exterior ẽ corpus. Et ſic hu
manitas capif aliq̃n ꝑ ꝑtibus. ¶ Scđo
modo capif ꝑ forma totius reſultãte ex
illa ꝯpoſitiõe. Propoſitio. Iſta entitas
diſtructa fuit in morte xp̃i. Sed ꝯ̃ nũꝙ̃
dimiſit qđ ſemꝉ aſſũpſit. Rñdeo: Uerũ ẽ
de ꝑtibus:nõ autẽ de iſta forma totius.
ꝛ ſic capitur in q̃ne. ¶ Tertio mõ capi
tur ꝑ proprietatibꝫ corporis hũani: vt
iſte fecit mihi magnã humanitatẽ:idẽſt
magnã charitatẽ exhibuit. ¶ Quartus
terminꝰ ẽ vnio:ꝛ hec ẽ triplex ad totam
naturã hũanam quã aſſumpſit. ſcilicet.
Quedã gratuita. Quedã beata. ꝛ ypo
ſtatica. Prima ẽ illa qua ṽbũ diuinum
vnif nafe hũane quã aſſũpſit ꝑ gr̃az gra
tũ faciẽtẽ:ĩmediate eñ repleuit deꝰ illã
aĩam quã aſſumpſit ſũma gr̃a in primo
inſtanti ſue creatõis. ¶ Scđa ẽ illa q̃ fit
ꝑ clarã viſionẽ dei. Propõ. Iſta etiã ha/
buit ab iſtãti ſue creatõiſ nec magꝭ vidꝫ
mõ ꝙ̃ tũc ĩ cruce Correlariũ. Ex q̃ ſeq̃f
ꝙ ñ fuit viator ſimplr̃ ſꝫ ꝯp̃heſor ¶ Ter
tia ypoſtatica de q̃ ad ꝓpoſituꝫ:ꝛ tñ vꝫ
ſicut vnio ſuppoſitaꝉ ſiue ꝑſonaꝉ. Notã/
dũ aũt ꝙ ſuppoſitũ ẽ ens ꝯplẽtũ nõ ꝯſti/
tuens cũ alio vnũ ens ꝑ ſe nec alteri in/
herẽs nec ab altero ſuſtentatũ. Pr̃ia ꝑti
cula ponif ad dr̃iam aĩe intellectualis ꝛ
forme informãtis. ¶ Scđa ponif ad dif
ferentiã ꝑtiũ integralium: vt caput ꝛc̃.
¶ Tertia ponif ad dr̃iam oĩm accidẽti/
um q̃ inherent actualit vꝉ aptitudinaꝉr
¶ Quarta ponif ad dr̃iam hũane natu
re in xp̃o q̃ ſuſtentaf a diña natura. Cor
relariũ. Ex q̃ ſeq̃tur ꝙ ꝑſona ẽ ſuppoſitũ
intellectuale. ¶ Itẽ ſuppoſitũ in plus ſe
habet ꝙ̃ ꝑſona: qꝛ oẽ indiuiduuꝫ de ge/
nere ſubſtãtie ẽ ſuppoſitũ excepta huma
nitate xp̃i:ſuppoſitũ dꝛ ꝯcretiue de natu
ra hũana. ¶ Unio ypoſtatica ſm Sco/
tũ ẽ quedã dependentia alicuiꝰ nature
poſterioris ſuſtentate ad aliquã naturã
priorẽ ipam ſuſtentificantẽ:ꝛ iſta eſt ſin/
gulariſſima. Nota ꝙ accidẽs hꝫ duplicẽ
habitudinẽ ad ſuum ſubiectũ. Pr̃ia di/
citur informantis ad informatũ: vt pa/
ries dicif albus ab albedine:ꝛ iſta ponit
imꝑfectionẽ Scđa dicitur habitudo ſu
ſtentificati ad ſuſtentificans: qꝛ paries
ſuſtentificat albedinẽ:ꝛ iſta nõ ponit i/
perfectionẽ. Unio ypoſtatica ẽ huic ſi/
millima. ¶ Notandum ꝙ vnio ypoſtati
ca ſupra deſcripta a Scoto capif large
ꝛ non ſtricte:et eſt triplex.ſcilicet.
Perſonalis. Suppoſitalis. Suſtentifi/
calis. Unio perſonalis eſt illa q̃ aſſumi/
tur aliqua natura in vnitatem perſone.
Unio ſuppoſitalis eſt illa q̃ aſſumitur
aliqua natura in vnitatem ſuppoſiti.
Unio ſuſtentificalis eſt illa qua aſſumi
tur aliqua natura in vnitatẽ indiuidui.
Pro quibus ponunf tales propoſitiões
¶ Prima eſt: ꝙ deꝰ põt aſſumere aliq̃d
in vnitatẽ ſuppoſiti ꝛ nõ in vnitate perſo
ne: pꝫ quia ſi deus aſſumeret naturam
lapidũ vel azini nõ aſſumeret in vnitatẽ
perſone:ergo nõ eſſet perſonalis ſed be/
ne ſuppoſitalis.ergo ꝛc̃. ¶ Secũda pro/
poſitio. Deus poteſt aliguid aſſumere ĩ
vnitate.n ſuſtentatis ꝛ nõ in vnitatẽ ſup
poſiti vel ſuppoſitabilis:ꝛ per ꝯſequens
nõ in vnitatem perſone: patet qꝛ poteſt

aſſumere materiam primã que nec ẽ ſup poſitabilis nec perſonabilis: tamẽ deus eam ſuſtentaret: q2 non ẽ maior ratio de homine ꝙ de quacunqꝫ creatura alia: cuꝫ omnis creatura ſit in perfectiõe obe/dientiali. Similiter dicenduꝫ eſt de ac/cidentibꝰ: vt albedo ⁊c̃. que nõ ſunt ſup/poſitabilia nec perſonabilia. Unio er/go perſonalis eſt ſuppoſitalis ſed nõ ecõ tra: et omnis vnio ſuppoſitalis eſt ſub/ſtantificalis ⁊ nõ econtra: quia ſicut iſta tria ſe habent per ordinem ſm ſub ⁊ ſu/pra ſcꝫ perſona ſuppoſitũ ⁊ indiuiduum ſic iſte tres vniones ſe habent per ordi/nem: vt patet: q2 ſicut perſona eſt ſuppo/ſitum ſed nõ econtra: ⁊ omne ſuppoſituꝫ eſt indiuiduũ ſed nõ econtra: quia indi/uidua accidentiũ nõ ſunt ſuppoſita ta/men bene ſunt indiuidua: ita ⁊c̃. ypoſta ſtaſis dicit ab ypos qđ ẽ ſub ⁊ ſtaſis po/ſitio. ¶ Unio ypoſtatica alio modo ca/pitur ſtricte: ⁊ iſto modo ſola vnio ſuppo ſitalis dicitur vnio ypoſtatica. ¶ Nota propoſitiões de humanitate. Propoſi/tio prima. Licet homo ⁊ hũanitas pro principali ſigto important vnam: ⁊ ean dem rem: tamẽ poſſunt ſupponere pro di uerſis rebus ſimpliciter diſtinctis. patꝫ prima pars: quia abſtractum ⁊ concre/tum pro ꝑ ſe ſignato ſignificant eandeꝫ rem. Secunda pars patet: q2 homo eſt terminꝰ concretiuꝰ ⁊ cognotatiuꝰ: ⁊ ido poteſt ſupponere ꝓ ſuppoſito: qđ ſuppoſi tum fuit ab eterno: ⁊ quod ſuppoſitũ eſt filius dei. Humanitas autẽ non poteſt ſic ſupponere: q2 iſta eſt heretica: filiꝰ dei eſt humanitas: ⁊ tamẽ iſta eſt vera. Fili/us dei eſt homo: quia humanitas impor tat ſolum nomẽ nature. ¶ Humanitas poteſt ſic deſcribi. Eſt natura cõpoſita ex corpore ⁊ anima intellectuali Homo vero eſt natura compoſita ex corpore et anima intellectiua que ẽ ſubſtãtata ab aliquo. vel eſt aliquod ſuppoſitum ſub/ſtentans talem naturã. ¶ Secũda pro/poſitio. Licet hec propoſitio particula/ris: aliquis homo ẽ realiter humanitas ſit vera. hec tamẽ vniuerſalis. omnis ho mo eſt realiter humanitas eſt falſa. pri/ma pars patet: quia ſortes ⁊ plato ſunt realiter humanitas. ⁊c̃. Secunda pars patet: quia xp̃s eſt homo ⁊ non humani tas. ¶ Tertia propoſitio de rigore ſer/monis. Iſta eſt falſa. Filius dei aſſum/pſit hominẽ eo ꝙ ibi homo ſupponit pro ſuppoſito: ⁊ eſſet ſenſus ꝙ filius dei aſſũ/pſiſſet filium dei. Et ſi inueniat in ſcri/ptura capitur cõcretum pro abſtracto: ⁊ eſt ſenſus. Aſſumpſit hominẽ id eſt na turam humanã: ſicut iſta. Scientia in/flat: ⁊ iſta. Uirtutes ſunt elate cum refe runtur ad ſe ſupple. id eſt virtuoſi cũ at/tribuunt ſibi illas virtutes ſunt elati et ſuperbi. ¶ Nota ꝙ deus eſt vbiqꝫ ꝑ eſſẽ tiam preſentiam ⁊ potentiam. Per eſſen tiam id eſt per naturam: quia nõ eſt ve/rius in paradiſo ꝙ in qualibet creatura vel ĩ inferno. Eſt tamẽ in paradiſo bea tis vt obiectuꝫ beatificũ. Per preſentiã quia omnia nuda ⁊ aperta ſunt oculꝭ eiꝰ Per potentiam: quia omnia conſeruat in eſſe ⁊ niſi cõtinuo conſeruaret nõ poſ ſemus nec aperire os. ⁊c̃. ¶ Nota ꝙ dr̃ omne v̾bũ nõ erit impoſſibile. Ibi v̾bũ capitur ꝓ verbo mentali. cogitatione.

Rñſio ad queſtionem.

Dicendũ ẽ ꝙ poſſibile abſqꝫ dubio fuit naturã humanã vniri diuine in perſona filij. Rõ aũt hꝰ ẽ iſta. Q2 illa attribuẽ/da ſũt diuĩe potẽtie q̃ ſibi nõ derogant: ⁊ talia ſunt q̃ poſſibile ẽ poſſe Diuinã aũt naturã hũanã vniri in vnitate pſone nõ eſt aliud ꝙ diuinam perſonam que ab eterno fuit ypoſtaſis reſpectu diuine na ture: eſſe ypoſtaſim reſpectu hũane na/ture in tempore. Hoc autem non dicit aliquã imperfectionem ſed potius digni/tatẽ ⁊ nobilitatẽ. Sicut eñ cũ deus ab eterno ſit bonꝰ in nullo fit derogatio bo nitati ſue cũ eſt cã bonitatis create in tẽ pore: ꝙuis bonitas creata longe ſit infe

rioꝛ bonitate increata: ſic cum pſona fi/
lij dei ſit ẏpoſtaſ intellectualis ꝛ ſpūal: ꝛ increata ab eterno: in nullo derogat ei ſi ſit ẏpoſtaſis rōnalis nature create i tēpoꝛe. ¶ Et quēadmodū deꝰ de nō creā/te fit creans in actu abſqꝫ ſui aliqua mutatiōe vel innouatiōe: ſolū facta muta/tione ex parte nature create. Sic perſona filij dei que nō erat ẏpoſtaſis huma/ne nature in actu: habet eſſe ẏpoſtaſis abſqꝫ aliqua ſui mutatōe vel innouatione ſola facta mutatione ex parte nature aſſūpte. ¶ Et quēadmodū deꝰ qui ē in creatura p eſſentia pñtiam ꝛ potētiaꝫ in nullo dependet ab ipa: ſed potiꝰ depēdet ab ipo creatoꝛe tanq̄ a cā cōſeruan/te ꝛ ſuſtentante. Sic deꝰ cū ē in creatu/ra rōnali p vniōnē nō dependet ab ipſa ſed potiꝰ ecōuerſo: rōnalis creatura de/pendet ex ẏpoſtaſi diuina ꝛ habet ſuſtentari in illa: ſicut natura ſuſtentaſ in per/ſona. Et ſic pꝫ q vnio diuine nature cū humana in nullo derogat nobilitati di/uine. Et iō cū oīa attribuenda ſint deo que nō derogant omnipotentie eius: in/dubitāter ponendū ē eius incarnatiōis mẏſteriū eſſe deo poſſibile; ꝑpter qḋ di/xit angelus ad mariam in eiꝰ ꝑmoꝛdio aperiens in[illegible]rnatiōis mẏſteriuꝫ nō erit impoſſibile apud deū omne vbū. Vnḋ ꝛ ꝯcedende ſunt rōnes que hoc oñdunt ſcꝫ ante oppoſitum.

Secūdo querit. Utrū quelibet trium pſonaꝝ vna pſona poſſit vniri ſine altera. ¶ Altera capiſ dupl'r. Vno mō ꝑticulariſ: ꝛ tūc eſt idē q aliq̄. Alio mō capiſ relatiue vt ē relatiuū di/uerſitatis ſube ꝛ ē ſenſus. Utrū vna poſſit ſine alia: hoc ē filius ſine patre: vl' pa/ter ſine filio: ¶ Rñdeo dicendū ē q ſine dubio vna pſona incarnari pōt ita q nō alia incarneſ: ſicut opis euidētia manifeſtat. Et rō huiꝰ ē iſta: q2 cū ꝯtingat du/pliciter cōpari creaturā ad creatoꝛē: Uidelicet ſm ſuſceptionē alicuiꝰ cōpletio/nis. et ſm relatiōis habitudinē (Cōpletio dꝛ a cōpleo es. ere. inde cōpletio .i. ꝑ/fectio) ¶ Pꝛīa cōpatio neceſſario reſpi/cit tres pſonas indiſticte ꝛ diuiſim. pꝛo eo q in eis ē vna pfectio eēntialis. Comparatio vero ſm habitudinē relationis pōt eſſe reſpectu alicuiꝰ pſone determi/nate ꝛ diſtincte; p eo q iſte pſone relationibus diſtinguūſ. ¶ Silr deꝰ dupl'r habet cōpari ad creaturā: videlicet in rōe ꝑncipij cauſantis: ꝛ in rōne ſuppoſiti ſu/ſtentificantis ¶ In pꝛima cōpatione neceſſario ſibi cōicant tres pſone p eo q in deo eſt vnica natura: ꝛ vnica eſt virtus opatiua p quā deꝰ creaturaꝝ eſt cauſa. ¶ Secūda vo ꝯpatio pōt reſpicere ali/quā pſonā diſticte; p eo q ꝛ ſi vna perſo/na cōicat cū altera in natura ꝛ vtute eiꝰ diſtinguiſ tñ ab alia in ſuppoſito ꝛ per/ſonali ꝓprietate. ¶ Qm̄ ergo in vnione naturaꝝ ſiue incarnatiōe pſona diuina fit ſuppoſitū ſiue ẏpoſtaſis humane na/ture: ita q vnio ſiue incarnatio non tm̄ dicit habitudinē dei ad creaturā p mo/dum cauſe: imo etiā per modū ſuppoſiti. Similiter ex pte creature nō dic com/parationē ſolū quātū ad ſuſceptionē cō. pletionis: ſed etiā quantū ad habitudi/nem relationis. Hinc eſt q incarnatio poteſt cōuenire vni perſone: ita q nō cō/ueniat alteri. Unde rationes hoc oſtē-dētes ꝯcedende ſunt p oppoſitū. ¶ Nota q quattuoꝛ ſunt noīa in diuinis qui/bus vtuntur grēci et his coꝛreſpondent quattuoꝛ latina. Pꝛimū vſia ꝛ tm̄ valet apud latinos ſicut eſſentia. Scḋm vſioſis cui coꝛrñdet ſuba. Tertiū ẏpoſtaſis ſuppoſito. Quartū pꝛoſopon ꝛ coꝛrñdꝫ ei i latino pſona. ¶ Perſona capiſ tripl'r. Uno modo p facie laruata vt q̄ fingūt ſpeciem alienam. Secundo modo capitur p perſona exiſtente in dignitate: vt decani curati. Tertio modo capiſ pꝛo/pꝛie que ſic diffiniſ a Richardo. Eſt intellectualis nature incōmunicabilis exiſtentia. ¶ Nota ꝓpoſitiones duplices

ſunt relationeſq ſcꝫ cōmunes ⁊ equipan/
tie: Alie diſq̄pātie: ⁊ ſūt duplices ſcilicꝫ
ſuperpoſitionis ⁊ ſuppoſitionis. Relati
ones cōmunes ſunt que ſunt eiuſdem ra
tionis in vtroqꝫ extremo: vt ſimilitudo
duaruꝫ albedinū tales relationes non
ſunt inter deum ⁊ creaturaꝫ: patet quia
nunqꝫ deus relatione reali refertur ad
creaturā. Relationes diſquipantie ſūt
ille q̄ non ſunt eiuſdē rationis in vtroqꝫ
extremo: vt paternitas ⁊ filiatio. Rela
tiones ſuperpoſitionis ſunt ille que im/
portant aliquā principalitatē in vno ex
tremo ſcꝫ fundamēto vt diuinū magiſte
riuꝫ. Relationes vero ſuppoſitionis ſūt
que important aliquā inferioritatem in
ſuo fundamento: ⁊ diſtinguūtur inferi/
ores alie ſuperiores. ¶ Unio nature hu
mane ad verbū diuinum non dicit rela/
tionē ꝯmunē ſiue equipantie ſed diſq̄p/
antie: quia non ē mutua: q̄ꝛ verbū diui/
num non refert̄ realiter ad creaturā ſed
bene econtra. ¶ Hec vnio verbi dīc re/
lationē ordinis: realem in vno extremo:
cui in altero extremo nulla realis corre/
ſpondet. Ubi enim eſt prius ⁊ poſteriꝰ
ibi eſt relatio ordinis: ſed verbū diuinū
eſt prius ⁊ humana natura eſt poſterior
ergo. Non eſt autē relatio ordinis cau
ſati ad cauſam: q̄ꝛ talis relatio termina
tur ad totā trinitatem. Nec eſt relatio
cauſati prioris ad poſterius: q̄ꝛ verbum
diuinū non eſt cauſatum ſed eſt relatio
ordinis nature poſterioris ſubſtantate ad
verbum diuinū tanqꝫ ad prius ſubſtan
tificans. ¶ Ex his ſequit̄ ꝙ eſt triplex
relatio ordinis. ſcꝫ cauſe ad cauſatum
cauſati prioris ad cauſatum poſterius
⁊ ſubſtantificati ad ſuſtentificans.

Tertio querit̄. Utrum

vna perſona poſſit vniri cum alia vnio/
ne ypoſtatica. Aduertēdum ꝙ queſtio
non q̄rit abſolute vtrū vna perſona ſcꝫ
pater vel filius poſſit cum alia vniri: q̄ꝛ
certum eſt apud omnes ꝙ diuina perſo
na non poteſt aſſumere aliam: quelibet
tamen perſona creata eſt aſſumptibilis
a ſuppoſito diuino in ſenſu diuiſo. Et
nullum ſuppoſitū diuinū poteſt ab alio
ſumi. Sciendū ꝙ de rōne perſone ē ꝙ
ſit cōmunicabilis ſed differenter. Nam
perſona diuina eſt incōmunicabilis tripli
citer: ſcꝫ vt qđ: et: vt quo ſcꝫ per modū for
me informantis: ⁊ etiam eſt in cōmuni/
cabilis cōmunicabilitate poſſibilitatis:
quia vna perſona nō poteſt cōmunicari
alicui No ſic de perſona creata que non
importat vel dicit repugnātiaꝫ ad ſe cō/
municandū ſicut increata. ¶ Ex quo ſe
quitur ꝙ perſona nō oīno de ⁊ vniuoce
dicitur de perſona creata ⁊ increata: q̄ꝛ
dicitur de perſona diuina ꝙ ſibi repug/
nat cōmunicari: nō ſic de creata. ¶ No/
tandum ꝙ triplex eſt negatio. Quedā
eſt negatio nuda ⁊ pura actus. Quedā
negatio aptitudinis: alia ē negatio poſ/
ſibilitatis. Exemplū de prima: vt quan
do lapis eſt exiſtēs ſurſum ē negatio ex/
iſtentie deorſum actualiter nō inclinati
onis natural: ſimiliter cū nō rideo actu
eſt negatio actus nō aptitudinis. ¶ Ne
gatio aptitudinis eſt illa que negat ap/
titudineꝫ: vt cum dicitur: ſuperficies nō
eſt alba. quia nō habet aptitudinē natu
ralem ad ipſam: quia eſt neutralis ad al
bum ⁊ nigrum. Alia ē negatio poſſibili/
tatis que negat poſſibilitatem ſicut in
bruto ꝙ ſit rationale includit impoſſibi
litatē. ¶ Illud dicitur perſona quod eſt
penitus cōmunicabile ⁊ oportet ꝙ non
innitatur alteri: ſed quia natura huma/
na innititur verbo diuino ⁊ cōmunicat̄
ſibi: ideo propter hoc non erit perſona.
Hoc tamen non obſtante non eſt nega/
tio aptitudinis: quia eſt apta nata ad hoc
ꝙ ſit perſona. Similiter anima ſepara/
ta licet habeat incōmunicabilitatem ſi/
ue negationeꝫ actus: eſt tamen apta na
ta cōmunicari corpori. ¶ Perſona autē

ſm Scotum creata eſt illa que nõ inni/
titur nec eſt apta nata initi.ideſt depen
dere. Perſona autem diuina eſt illa que
habet duas predictas conditiones: ita
ꝙ neqꝫ poteſt initi id eſt ſuſtētificari vel
cõmunicari qđ idem eſt.
¶ Queritur ergo vtrum vna perſona
diuina poſſit vniri cum alia aſſumendo
vnam ꝛ candē naturam.

Reſolutio queſtionis

ſtat in tali ↄcl'oe ꝙ pſes perſone nõ pñt
vnū ꝛ eundē hominē aſſumere ad talem
vnitatẽ que facit cõmunicationē ydio/
matū:ꝛ ly hominē accipitur pro huma/
nitate:concretum pro abſtracto. ¶ Cõ/
municatio ydiomatum eſt terminus cõ
plexus includens duos terminos ptia/
les. Cõmunicatio ydiomatū ſic deſcri/
bit̄:eſt mutuatio vl' verificatio aliquoꝝ
pdicatorum vel proprietatū duarū na/
turarum ad inuicem vnitarum in vnita
te perſone. ydiomata vt hic capiuntur
nõ ſunt niſi proprietates vel pdicata ali
quorum: vt pdicata hominis dicuntur
eius proprietates ꝛ ydiomata. Propter
vltimā articulum:nota ꝙ perſona ver
bi aſſumendo naturā humanam'fit ho/
mo:ideo propter hoc vtriuſqꝫ nature fit
in chriſto cõmunicatio ydiomatū.i. pre
dicatoꝝ ꝛ proprietatū. Iſta tamē predi
catio debet fieri in cõcreto:vt iſte homo
qui pendet in cruce eſt impaſſibilis vel
immortalis. Hoc intelligēdo ſm diuer
ſas naturas ſcꝫ humanā ꝛ diuinā nõ ta/
mē cõcedunt̄ cõtradictoria: vt iſta: Eſt
crucifixus:nõ eſt crucifixus. Dixim⁹ er
go ꝙ plures perſone diuine nõ poſſunt
vniri ꝛ eundem hominē aſſumere advni
tatem que facit cõmunicationē ydioma
tum:quia manifeſte implicat cõtradicti
onem:nec eſt factibile:patet:quia ſi hoc
eſſet poſſibile hoc eſſet in vnitate aſſumē
tis aut aſſumpte nature:ſed vtrumqꝫ eſt
impoſſibile. Primum patet:quia vnitat̄
aſſumentis nõ ē niſi duplex:ſcꝫ perſone:
ꝛ eſſentie. Sed ſi aſſumerent in vnionē
eſſētie:ergo humana natura efficeretur
diuine. Si perſone:ergo tres pſone effi/
cerent̄ vnica perſona:ꝙ eſt hereticum.
Si in vnitatem aſſumpti:hoc etiam eſt
impoſſibile:quia vnitas aſſumpti eſt in/
diuiſibilis. Unde deus vt dicit Dama
ſcenus aſſumpſit naturam noſtraꝫ cum
ac homo.i.ſingulari:ab a qđ ē ſine ꝛ tho
mo diuiſibilis q: ſine diuiſibilitate. Itē
clarum ē ꝙ ſi pater ꝛ filius ꝛ ſpūſſanct⁹
aſſumerent candem naturā:eēt vn⁹ ho/
mo:pater q: ſignificato hoc homine ve/
rum eēt dicere:hic homo eſt pater: ꝛ hic
homo ē filius.ꝛc̄.

Circa ſolutionem vlti/

mi argumenti notandū ꝙ licet tres per
ſone diuine nõ poſſint ſimul ꝛ ſemel vnā
ꝛ eandē naturā in vnitate perſone aſſu/
mere:poſſunt tamē aſſumere vnā ꝛ ean/
dem naturā in vnitate indiuidui vl' ſin/
gularitatis. Ita ꝙ tres perſone nõ eēnt
vna perſona:ſed vnus homo eēnt: ꝛ hec
vnio nõ eēt perſonalis nec ypoſtatica ſꝫ
eēt vnio ſuſtentifica. Hec ē opinio Guil
helmi Uarlionis.

Quarto querit̄. Utrū

quelibet pſona trium pſonarum poſſit
incarnari per ſeipam. De iſta queſtione
ſunt due opiniones. ¶ Prima ē ꝙ nulla
pſona poteſt incarnari niſi pſona verbi
Ratio iſtorum ē:quia credūt ſe ſeq̄ bea
tum Anſhelmū: Sed nihil euꝫ oīno ſe/
quūtur.pro eo ꝙ Anſhelm⁹ nõ vult di/
cere ꝙ ſit impoſſibile apud deum aliam
pſonā a filio incarnari:ſed vult hoc dice
re ꝛ oñdere ꝙ nõ ē ita decens de alia per
ſona ſicut de perſona filij.
¶ Circa ſecundum articulū:queritur.
ꝛ eſt in ordine.

Queſtio quinta. vtrū in opere incarnationis ſeruet̄ debita cō
gruentia ex pte dei. Et ꝙ ſic videt̄ infini
ta potētia: ſapiētia ꝛ bonitas debet ſe ꝑ/
fecte manifeſtare: ſed nō pōt ſe perfecte
manifeſtare niſi ꝑ effectū aliquo mō in/
finitum. Nihil aūt ē infinitum actu niſi
ſolus deus: ergo ad hoc ꝙ diuine potē/
tie ſapiētie ꝛ bonitatꝫ infinitas manife/
ſtetur: cōgruū fuit aliquē effectum fieri
cui attribueret̄: eē idem qḋ ē bonum in/
finitū: ſed hoc fuit cū deus vnitus ē car/
ni. ergo ꝛc̄. Item ꝑfectiſſime agere ē ꝓ/
ducere rem ſuā actionē ad ſtatum ꝛ cō/
plemētū: ſed ſtatus ꝛ cōplemētuꝫ coꝛuꝫ ē
coniunctio pꝛimi cū vltimo. Pꝛincipiū
autē per qḋ facta ſunt omnia ē verbum
ſiue deus. Vltimū aūt in operibꝰ ē ho/
mo: ergo ad hoc ꝙ ꝑfecta eēt opatio ꝓ/
cedens a perfecta potētia cōgruebat ꝙ
dina natura vniretur cū humana. Iteꝫ
decꝫ largiſſimū remuneratoꝛē diligētes
ſe remunerare: ſed hō q̄ ē amatoꝛ nō bea
tificat̄ perfecte niſi in ip̄o deo qui ē tota
merces: nec btificat̄ ꝑfecte niſi totalr̄ bti
ficet̄ ꝛ ex pte coꝛꝑis ꝛ ex pte aīe ꝛ ex pte
ſenſus exterioꝛis: ꝛ ex pte ſenſus interio
ris. Senſus aūt exterioꝛ nō pōt btifica
ri niſi in re coꝛꝑali: ğ cū deceat deū ꝑfe/
cte hoīeꝫ btificare: ꝛ deꝰ btificat hoīeꝫ ī
ſeip̄o dando ſe in p̄miū decebat euꝫ hr̄e
naturam nō ſolū ſpūalē ſed etiā coꝛpo/
ralem: ꝛ hoc ē in incarnatione. ğ. ¶ Iteꝫ
deum decebat hominē qui ſeductꝰ pec/
cauit ſibi recōciliare: ſed vbi ē cōueniēs
reconciliatio ibi cōuenit eſſe reconcilia/
toꝛem ꝛ mediatoꝛem. mediatoꝛ autē de/
bet cū vtroqꝫ extremoꝛum cōmunicare:
Hoc aūt nō eſt niſi per vnionem diuine
nature ꝛ humane in vnitate perſone: er/
go videtur ꝙ opus incarnationis maxi
me congruum fuit pietati diuine. Re/
ſpondeo dicendum ꝙ abſqꝫ dubio con/
gruum fuit ꝛ deuꝫ decuit incarnari. Et
hoc propter ſue potentie ſapientie ꝛ bo/
nitatis eminētem manifeſtationem: que
quidem facta eſt in humani generis aſ/
ſumptione. ¶ Congruū etiam fuit pꝛo/
pter diuinoꝛum operum excellentē con/
ſummationeꝫ: q̄ quidē facta eſt in hmōi
generꝫ aſſūptiōe eaum vltimū cōiunctuꝫ
eſt pꝛimo. Ibi enim ē perfectionis con/
ſummatio ſicut ptꝫ in circulo qui ē per/
fectiſſima figurarum: qui etiam ad ideꝫ
punctū terminatur a quo incipit. ¶ De
cebat etiam propter ſupabundantem
precij ſolutionē ad liberationē hominis
captiuati: qꝛ ſola perſona diuina erat
que preponderabat toti humano gene/
ri. Poſtremo decebat propter ſupefflu/
entem hominis gloꝛificationē vt nō tā/
tummodo inueniret homo in deo paſcua
interius: imo etiam paſcua exterius Et
ſic patꝫ ꝙ opus incarnationis multum
quidem per omnē modum deo ꝯgrue/
bat: ꝛ quantum ad eius infinitatē ꝛ quā
tum ad eius perfectionem, ꝛ quantū ad
ad pietatem ꝛ quantū ad eiꝰ liberalita/
tem ¶ Ad infinitatem in ſeip̄o: ad perfe
ctionem in operando: ad pietatem in li/
berando: ꝛ quantum ad liberalitatē ī re
munerando concedende ſunt: ğ ratiōes
ꝛ ſunt applicabiles ad pꝛobandū iſtas
quattuoꝛ congruitates. ¶ Nota ſoluti/
onem vltimi articuli. Unde quando ar
guitur. Quicunqꝫ adoꝛat deum inſcul
pta ymagine facit deo iniuriam. Dicen
dum ꝙ verum eſt quando credit ipſum
habere effigiem in pꝛopꝛia natura: qua/
lis credit ipſum eſſe quid coꝛpoꝛeum cū
ip̄e ſit ſpiritus nobiliſſimꝰ. Incarnatio
aūt nō facit eū habere effigiē in ſe ſꝫ vni
ri ei qui habet effigiem ſalua dei ſpūa/
litate nobilitate ¶ Sexto q̄rit̄ q̄ fuit in/
carnatiōis ratio pcipua. Nota ꝙ ratio
hic capitur pꝛo cauſa. Cauſa autem ca/
pitur dupl'r. Uno mō ꝓpꝛie: ꝛ ē illud q̄

poſito ponit̃ vel poteſt poni aliq̈d ⁊ ſine quo aliquid nõ poteſt poni ⁊ iſto modo ſola cauſa incarnatiõis fuit volũtas di/uina. Alio modo ip̃roprie nõ pro reſpe/ctu alterius ſed put ad quandã ꝓorita/tem vnius ꝓpoſitionis ad aliã ducit ſm ꝯñaꝫ aliquã: ſicut ponit̃ in reprobatiõe maloꝝ peccatũ eſſe cauſam damnatiõis non proprie cũ peccatũ nihil ſit ſed ĩn/proprie: q2 iſta eſt bona ꝯſequentia: iſte erit finaliter mal⁹: ergo dãnabitur. Et ſic in omni ꝯſequẽtia naturali ſiue eſſen tiali que tenet ꝑ locum intrinſecũ: ante/cedens dicit̃ eſſe cã ꝯſequentꝭ: vt ſortes eſt homo: ergo ſortes ẽ aĩal. Et de cauſa hoc modo capta ẽ queſtio

Decimo querit̃. Utrũ redemptio generis humani ſit cã huius benedicte incarnatiõis. R̃ndeo ad pre/dictorũ intelligentiã eſt notandũ q̈ cir/ca hoc duplex ẽ magiſtroꝝ opinio. Qui dam eñ dicere volunt q̈ de incarnatio/ne loqui eſt duplex. Eſt eñ incarnatio carnis aſſumptio. De carne autẽ aſſum/pta ẽ loqui dupliciter: aut quantum ad ſubſtantiã: aut quantũ ad defectũ paſſi bilitatis. Si fiat ſermo de ip̃a ad defe/ctum paſſibilitatis ⁊ mortalitatiſ dicũt q̈ incarnationis p̃cipua ratio fuerit ge/neris humani redemptio: niſi eñ homo peccaſſet ⁊ lapſus fuiſſet ⁊ redimendus eſſet xp̃s carnem mortalẽ nõ aſſumpſiſſꝫ Si autẽ loquamur de incarnatione ſm q̈ dicit aſſumptionẽ humane nature: lo/quẽdo ſimpliciter: ſic dixerũt q̈ p̃cipua ratio incarnationis nõ eſt liberatio hu/mani generis: q2 etiã ſi homo nõ peccaſ/ſet xp̃s incarnat⁹ eſſet. Sed hui⁹ ratio ẽ ꝑfectio multiplex ſurgens ex dignitate illius operis. Incarnatio eñ facit ad ꝑ fectiõꝫ hoĩs: ⁊ per ꝯſequẽs ad ꝑfectionẽ toti⁹ vniuerſi in hoc q̈ ꝯplet ⁊ ꝑfectionẽ dat humano generi ſm illud q̈d reſpicit naturam: ⁊ ſm illud q̈ reſpicit gratiam et ſm illud q̈d reſpicit gloriã. Scd̃m il lud q̈d reſpicit naturã in incarnatione eſt ꝯſũmatio modorũ educendi hominẽ in eſſe: qui ſunt quattuor: vt patet in vl/timo articulo ꝑ iſta parte. Eſt etiã con ſũmatio in cõparatione ad ꝑfectionem agentis in hoc q̈ in incarnatione homo eſt vltimus qui coniũgitur cũ ſuo prin/cipio vnione qua ſub deo nulla ẽ maior facit ad perfectionẽ hominis quãtuꝫ ad illud q̈d reſpicit gratiã: quia in incarna tione aſſumit xp̃s humanã naturã: rati/one cuius plene habet eſſe caput totius eccleſie cui⁹ corporis membra vniri ha/bent ratione charitatis ⁊ gratie: ⁊ ſimul cum hoc facit ad perfectionẽ meriti: q2 oĩa merita pendent ⁊ meliorant̃ merito xp̃i: Facit etiã ad perfectionẽ glorie ĩ eo q̈ homo in deo ſuo inuenit paſcua quã/tũ ad partem corporalem. et quantum ad partem ſpiritualem ſiue ingrediatur ſiue egrediatur q̈d nõ faceret ſi de⁹ non eſſet incarnatus. Completus eſt etiam totius humane nature appetitus dũ per opus incarnationis nobiliſſima ydonei tas que erat ĩ humana natura: ſm q̈uã vnita erat diuine ad actum perfectum reducit̃: ⁊ ratione hui⁹ multiplicis per/fectionis que ſurgit ex opere incarnati onis congruũ fuit deum incarnari. Et quia hec multiplex perfectio non reſpi/cit tm̃ ſtatum nature lapſe: imo etiaꝫ re/ſpicit ſtatum nature inſtitute: ideo ſi ho mo lapſus non fuiſſet: nihilomin⁹ deus incarnatus eſſet: quia ita cõpetebat ho/minẽ perfectũ ẽe ⁊ ſm naturã ⁊ ſm grãꝫ ⁊ ſm gl̃iam: ſicut ſi eẽt in ſtatu lapſo: ⁊ q̈dãmõ ampli⁹. Et ſm iſtam opinioneꝫ ⁊ qui hanc opinionẽ ſequũtur concedũt rationes que ad hanc partẽ adducunt̃. ¶ Nota hanc opinionẽ tenent Lyconi/enſis Alexander de ales ⁊ Scotus cum quibus magiſter Stephanus: beatus ſanctus Thomas remanet dubi⁹ ⁊ ſol/uit rationes pro ⁊ cõtra. Rationes pro

ad oppoſituӡ ⁊ auctoritates per hoc effu
giūt q2 diſcōuenit eas intelligi ſm ꝙ in/
incarnatio dicitur carnis mortalis et
paſſibilis aſſumptio. Loquitur em̄ ſcri/
ptura ⁊ littera de incarnatione ſm cum
modum qui fuit poſt lapſum nō per euӡ
modum qui fuiſſet homine ꝯſiſtente in/
ſtatu innocētie. Alioꝝ vero poſitio fuit
ꝙ precipua ratio incarnatiōis fuit repa
tio generis humani ꝗuis multe ſint ra/
tiones cōgruētie huic ānexe. Iſta eſt em̄
precipua reſpectu omnium quia niſi ge/
nus humanū fuiſſet lapſum verbum dei
non fuiſſet incarnatum. Et ratio huius
eſt: quia incarnatio dei eſt ſuper excedē/
tis dignationis: ⁊ ideo cum ſit ibi quidē
exceſſus non fuiſſet introductum incar/
nationis myſterium: niſi preceſſiſſet ex/
ceſſus oppoſitus per ipſum corrigenduӡ
⁊ reſtaurādum. Vn̄ niſi deus ouem ſuā
perdidiſſet non de celo ad terram deſcē/
diſſet. Quis autem horū modorum me
lior ſit nouit ille qui pro nobis incarna/
tus eſt. Quod etiam horum alteri pre/
ponendum ſit difficile eſt videre pro eo
ꝙ vterqꝫ modus catholicus eſt: et a vi/
ris catholicis ſuſtinetur. Vterqꝫ etiam
modus excitat aīam ad deuotionem ſm
diuerſas conſiderationes. Videtur au/
tem primus modus magis conſonare iu
dicio ratiōis. Secūdus tamen ſicut ap/
paret plus cōſonat pietati fidei. Primo
quia auctoritatibus ſanctoꝝ ⁊ ſacre ſcri
pture magis cōcordat. Nam auctorita/
tes tam noui ꝗ veteris teſtamenti. Vbi
de filij dei deſcenſu loquūtur: generꝭ hu
mani liberationē rationē reddunt ꝙ pa
tet ſingula diſcurrendo. Sancti etiam
hoc dicunt ſicut pӡ ꝑ argumēta in añ op
poſitū. Et quia diuina eloquia nobiliſ/
ſimam ⁊ precipuam incarnationis ratio
nem aſſignāt generis humani liberatio/
nem nihil etiā a nobis dicendum eſt pre
ter ea que nobis ex ſacris eloquijs clarēt

ideo mag⁹ videtur pietati fidei conſonū
ꝙ precipua incarnationis ratio ſit libe/
ratio generis humani ꝗ aliter ſentire.
Et hoc aperte dicit auguſtinus in libro
de verbis domini in ſermone. lxxviij. tra
ctās illd Luc. xix. Venit em̄ fili⁹ homi/
nis ſaluuӡ facere qd̄ perierat. Si homo
non periſſet filius hominis non veniſſet
Et expreſſius ideӡ tractans illud prime
timoth. i. Venit in hunc mundum pec/
catores ſaluos facere. Nulla cauſa veni
endi fuit chriſto ratio niſi peccatoreſ ſal
uos facere. Et ideӡ plura dicit ad hoc ꝑ
tinentia. Et in illa oratione que incipit
A cella aromatica que dicitur eē Aug.
h ipſum habet expreſſius. Ad hoc etiā
concordant verba bernhardi et glo. ſuꝑ
dictum locum epiſtole ad thimo. ¶ Se
cundo vero predictus modus magis cō
cordat pietati fidei: quia deū magis ho/
norificat ꝗ precedens. Nam precedens
modus quodāmodo deum intra perfe/
ctionem vniuerſi concludit ⁊ quandam
neceſſitatem incarnatiōis imponit ei cū
dicit opera eius non poſſe aliter ad per/
fectionem duci. Hic autem modus dicē
di cum dicit ꝙ incarnationis myſteriuӡ
eſt ſuper omnem perfectiōeӡ. Ponit chri
ſtum eſſe ſupra omnem perfectioneӡ vni
uerſitatis ſiue quantum ad naturam. ſi/
ue quantum ad gratiam. ſiue quantum
ad gloriaӡ. Et hoc recte facit: quia ſicut
dicit philoſoph⁹. li. xi. prīo philoſophie
Deus ſupra omnem vniuerſi ordinē po
nendus eſt: ſicut non dicitur eſſe dux de
exercitu ſed ſupra exercituӡ. ¶ Tertius
modus iſte dicendi de incarnationis my
ſterio eſt magis commendabilis dum di
citur ꝙ hoc myſterium non debuit fieri
niſi ex maxima cauſa vtpote propter pla
candam diuinam iram et reſtaurādi om
nia ſiue que in celis ſunt ſiue que in ter/
ra. Et ideo diſcōuenit ꝙ tantum myſte/
rium non fuiſſet introductum niſi pre-

ceſſiſſet lapſus nobiliſſime creature ꝛ of fenſio maieſtatis diuine. ¶ Quarto eti/ am fidelem affectum magis inflammat plus enim excitat deuotionem anime fi delis ꝙ deus ſit incarnatus ad delenda ſcelera ſua ꝙ̃ conſumanda opera ſua. Quoniam ergo hic modus dicendi et ſi non videatur eſſe ita ſubtilis ſicut pre cedens plus tamen conſonat pietati fi / dei. in hoc auctoritatibus ſanctorum cō cordat magis et deum magis honorifi/ cat: etiam incarnationis myſterium ma gis commendat et affectum noſtrum ar dentius inflammat. Ideo concedendu ꝫ eſt ꝙ predicte auctoritates oſtendunt ꝙ precipua ratio incarnatiōis fuit redem/ ptio generis hūani: ꝙ̃uis multe alie cō/ gruentie huic ratiōe ſint annexe. ¶ No/ ta ꝙ ſi homo nō peccaſſet adhuc potuiſ/ ſet chriſtus veniſſe vt redemptor perfe / ctiſſimus. Deus enim per acceptionem meritorum chriſti perfectiſſimorum po/ tuit preſeruare totum genus humanu ꝫ a lapſu. Sed redemptio alicuius preſer uatiua a peccatis ē multo nobilior quā redemptio ſubleuatiua. ergo chriſt⁹ po/ tuit venire vt perfectiſſim⁹ redemptor quamuis perfectiori modo venerit et de bet intelligi de potētia dei abſoluta nō ordinata. Tali enim modo redemptio/ nis perfectiſſimo qui ſcilicet eſt per pre/ ſeruationem dicunt multi doctores re / deptam fuiſſe digniſſimam matrem dei non ſolum a peccatis actualibus ſed eti am ab originali a quo merito paſſionis chriſti preſuata fuit: Poteſt etiā dici ꝙ omnes electi perfectius redimūtur me/ rito paſſionis a peccatis: que non com / mittunt et poſſunt committere redem / ptione preſeruatiua ꝙ̃ ſubleuatiua.

Undecimo queritur.

Que trium perſonarum fuerit magis idonea ad incarnatiōem. ¶ Reſponſio dicendum ꝙ perſona verbi ad incarna / tionem inter ceteras perſonas fuit ma / gis idonea ſiue loquamur de ipſa incar natione in ſe: ſiue prout ordinata eſt ad humani generis redemptionem. Si eñ loquamur de ipſa incarnatione in ſe: ma gis congruum fuit perſonā filij incarna ri ꝛ inquantum eſt imago: et inquantu ꝫ eſt verbū et inquantum eſt filius. ¶ In/ quantum eſt imago quia homo aſſum / ptibilis erat ratio dignitatis imaginis ꝛ quia filius eſt imago patris ideo magis conueniens erat filij perſona aſſumere carnē. Rurſus quia filius dei verbum eſt patris ſic procedit ab ipſo vt pater ſe manifeſtet per ipſum: et ideo ſicut ad in tentionis manifeſtationem verbum in / tellectuale copulatur voci ſēſibili: ſic ad diuinitatis reuelationem verbum patris congruum fuit incarnari vel vniri carnī Poſtremo quia filius eſt ſemel genitus ab eterno ſic congruebat eum carne ꝫ aſ/ ſumere vt eſſet de genere hoīm ꝛ ita ho/ minis filium et ideo decebat ipſum ma/ gis incarnari ꝙ̃ patrem et ſpiritum ſan/ ctum. Et hoc eſt ꝙ dicit Auguſtin⁹ in libro de trinitate et magiſter in littera ꝙ filius dei non queſiuit niſi matrem in terris quia iam habebat patre ꝫ in celis magis ergo decens fuit filium incarnari quam aliam perſonam. Si loquamur de ipſa incarnatione ſm ſe. ¶ Fuit etia ꝫ magis cōgruum. ſi loquamur de ipſa in carnatione ſm cōparatione ꝫ ad generis humani redemptionem et hoc apparet ſi conſideremus hominis lapſum: et re/ parādi modum ꝛ reparationis fructum Si ꝯſideremus hoīs lapſum videbim⁹ ꝙ lapſus fuit appetēdo dei falſa ꝫ ſimili tudinem et equalitatem: ꝛ quia filio pri mo attribuitur equalitas. Hinc eſt ꝙ quaſi ex ipſo ſumpſit homo lapſus occa ſionem ꝛ ideo inde ſumere debuit repa / tionem. Et hoc dicit bernhardus expla

ma:ns illud propter me orta eſt hec tem/
peſtas tollite me Jone.ij. Vide in ale/
xandro iſtā materiā ⁊c. ¶ Aut certe in h
ꝙ hoc preſumpſerat dei ſimilitudinē di/
recte contra filium peccauit: ⁊ ideo filio
magis competebat vindicta ⁊ indulgen
tia ⁊ hoc eſt ꝙ dicit anſelm⁹ in libro cur
deus homo. Homo ergo erat moritur⁹
⁊ diabolus q̄ erat expugnaturus ambo
falſam dei ſimilitudinem preſumpſerāt
Unde ſpecialius aduerſus euʒ peccaue/
runt. Illi itaq; cui ſpecialiter fit iniuria
conuenientius attribuitur culpe vindi/
cta ⁊ indulgentia. ¶ Rurſus ſi cōſidere/
mus modum reparationis magis compe/
tit filio. Reparati enim ſumus per medi/
atoris obedientiam et ſupplicationem ⁊
quia magis competit filium ſupplica/
re patri ⁊ obedire. Hinc eſt ꝙ magis cō
peti perſone filij incarnari q̄ alij vnde
anſelm⁹ in libro cur deus homo. ¶ Con
uenientius conſonat filium ſupplicare
patri quam aliam perſonam. Poſtremo
ſi conſideremus reparationis fructum vel
effectum magis competebat filio incar/
nari: quia incarnatio ad hoc ordinatur
vt ſimus filij dei. Si ergo poſterius per
illud habet reduci quod eſt prius in eo/
dem genere congruum fuit vt filij dei ef
ficeremur per eum qui eſt filius natura
lis. Unde Auguſtinus in.iij. de trinita
te. Ut homo ex deo naſcerer͂. primo ex
ipſis natus eſt deus: opportuit enim vt
per euʒ efficeremur filij adoptiui qui eſt
filius naturalis. Et ſic patet per omnē
modum ꝙ congruentius fuit filium in/
carnari q̄ alium. et concedende ſunt ra/
tiones que ad hoc inducebantur. ¶ No
ta ꝙ filius adoptiuus eſt qui non eſt na
turaliter genitus ab eo cuius dicitur fi/
lius nec habet ius in hereditatem poſſi/
dendam ſuccedendi ſed ex gratia ado/
ptatur vt habeat ius ad hereditatem
qui euʒ adoptat. Unde ad hoc ꝙ aliqs
dica fili⁹ adoptiu⁹ q̄ttuor req̄runt͂. Pri/
mo ergo req̄ritur ad filiatōeʒ adoptōis
extraneitas in eo q̄ adoptat͂ ad eū q̄ ad
optat. Secundo requiritur gratia id
eſt gratuita voluntas adoptantis. Ter
tio requiritur bonuʒ ſiue hereditas pro
qua habenda adoptatur. Quarto re/
quiritur ꝙ nō habeat ius ⁊c.

Duodecimo queritur.

Quo tempore fuerit magis congruum
filium dei incarnari. Nota ꝙ triplex eſt
tempus ſcilicet legis. Primum legis in/
dite. ſecundum legis ſcripte. tertium le/
gis gratie. Primum durauit ab adam
vſq; ad moyſen. ſecundum a moyſe vſqʒ
ad chriſtum. tertium a chriſto vſq; ine/
ternuʒ. ¶ Reſponſio dicendum ꝙ ſicut
rationes oſtendunt que ſunt poſt oppo
ſitum magis congruum fuit filium dei
incarnari quaſi in fine ſeculorum quam
in principio. Poteſt autem huius qua/
druplex ratio aſſignari quare tamdiu
incarnari diſtulerit. ¶ Prima eſt pro/
pter peccatum hominis puniendum ibi
enim manifeſtatur diuine vltionis ſeue
ritas que tantos clamores et luctus ho
minum tanto tempore ſuſtinuit: anteq̄
veller deſcendere. et ipſe adam cum po/
ſteritate ſua tanto tempore expectauit
in limbo exulans a paradiſo ⁊ hoc pro/
pter manifeſtationē diuine iuſticie que
nihil inultum dimittit. ¶ Secunda fu/
it propter morbum melius curandum
Morbus enim ſpiritualis non curatur
debite niſi infirmus prius cognoſcat et
pro curatione eius gratus exiſtat plus
enim homo egrotat per ingratitudi/
nem pro curatiōe q̄ culpe commiſſione
Et ideo debuit deus bñficiū incarnati/
nis differre vt hō cōuinceret͂ de ipotētia ⁊
ignorātia anteq̄ incarnaret͂. Et in lege
indita: ⁊ in lege ſcripta: vt ſic conuictus
confugeret ad diuinam miſericordiam

et gratiam et confugiens curaretur ef/
ficaciter. ¶ Tertia ratio eſt propter or/
dinē vniuerſi ſeruandum: quia enim hoc
erat plenum id eſt maximū beneficium
deferri debuit vſqꝫ ad plenitudinē die/
rum. Et propter hoc dicit apoſtolus
Ad gala. quarto. At vbi venit plenitu
do temporis miſit deus filium ſuum fa/
ctū ex muliere factū ſub lege. ¶ Quar/
ta ratio fuit propter incarnationis be/
neficium amplius commendandum qđ
enim amplius differtur: et diutius deſi/
deratur et precioſius reputať. Et ideo
beneficiū incarnationis quod eſt inter
dei beneficia precioſiſſimum prius de/
buit eſſe deſideratum et expectatū quā
exhibitum. Et propterea magis cōgru
um fuit filium dei incarnari in fine tem
porum: ⁊ concedende ſunt rationes que
hoc probant.

Circa ſecundam
diſtinctionem queritur. pri
mo. Utrum maior ſit con/
gruitas in rationali creatu
ra ꝙ̄ in toto vniuerſo an econtrario. Ui
de reſolutionem in textu. Ad primam
rationem in oppoſitum vbi dicit Augu
ſtinus In rebus mirabilib⁹ tota ratio
facti eſt potentia facientis. Dicendum
ꝙ duplex eſt ratio ſcilicet. Cauſalitatis
et congruitatis. Cauſalitatis eſt in effi/
ciēdo. Congruitatis in ſuſcipiēdo. Cū
ergo Auguſtinus dicit ꝙ ratio facti to
ta eſt potentia facientis intelligit de ra/
tione cauſalitatis non de ratione ꝯgrui
tatis. Ad ſcđꝫ vbi dicitur infinitam di/
ſtantiam non magis appropinquat vnū
ꝙ̄ alterum. Sed omnis creatura a na/
tura diuina diſtat ⁊c̄. Dicendum ꝙ hoc
intelligitur de diſtātia per receſſum ab
equalitate ⁊ participatione nature eter/
ne: quia nihil eſt vniuocum creature ad
creatorem in nullo etiam creatura crea/
tori poteſt equari: ſed non habet verita
tem de diſtantia que attenditur per cō/
parationem ad conuenientiā ſm ratio/
nem ordinis et imitationis. Nam ratio
nalis creatura immediate in deum ordi
natur et expreſſiue inter creaturas deū
imitatur et ratione huius aſſimilatiōis
et conuenientie habet rationem imagi/
nis et congruitatis reſpectu diuine vnio
nis. Ad illō qđ obijcitur ꝙ magis aſſimi
latur vniuerſum totum ꝙ̄ rationalis cre/
atura. Dicendum ꝙ aſſimilari dicitur
dupliciter. Intenſiue vel extenſiue. Et
extenſiue verū eſt ꝙ magis aſſimilatur
mundo architipo ſiue deo maior mun/
dus ꝙ̄ minor ſiue vniuerſitas tota ꝙ̄ ra
tionalis creatura. Qualitatiue ſiue in/
tenſiue eſt econuerſo propter magnam
diſtantiam aliquarum partium eius in
quibus relucet diuina bonitas delōgin/
quo ſicut in veſtigio.

Secūdo querit. Utrū
maior ſit congruitas ad vnionem in hu/
mana natura quam in angelo an econ/
uerſo. Et ꝙ ſit maior in angelo videtur
Deus ſpiritus eſt ſicut dicit. Iohā. iiij.
ergo creatura que plus habet de ratio/
ne ſpiritualitatis plus cōuenit cum deo
et que plus conuenit cū deo. plus eſt vni
bilis in vnitate perſone. cum ergo na/
tura angelica ſit ſpiritualior quam hu/
mana videtur. Reſpondeo dicendū ꝙ
abſqꝫ dubio maior fuit congruentia ad
vnionē in creatura humana ꝙ̄ in angeli
ca. Et hoc quidem ſatis manifeſtat ipſa
operatio diuina. Deus enim nuſꝙ̄ ange
los apprehendit ſed ſemen abrahe ap/
prehendit. Ratio autem maioris con/
gruentie dupliciter accipitur videlicet
ſm humane nature inſtitutionem. ⁊ ſm
eiuſdē reparationē. Scđm n̄ ſqꝫ hūane na
ture iſtitutōꝫ maior ē ꝯgruitas i hūana
natura ꝙ̄ āgelica. Et h̄ triplici de cā. ſ.

Propter pſonalē diſtinctionē. Propter maiorem diuini exemplaris repreſentatione. Propter mltiplicē hominis cōpoſitionem. Prima ꝓpter perſonalē diſtinctionem: que quidē in humana repit ſm originem: et non angelica et ideo magis cōgruebat ꝙ perſona filij que diſtinguit a perſona patris ſm originem eam naturam acciperet in qua proprietatem filiationis retineret ꝛ hoc quidē factū eſt in humane nature ſuſceptione. Nā quidē ipſe qui ab eterno erat patris filius ex tēpore factus eſt filius virginis matris.

¶ Scđa cauſa ē propter maiorē diuini exemplaris repreſentationem ratiōe cuius homo dr̄ minor mūdus. Anima em̄ rationalis nō tm̄ repreſentat deū prout cōſideratur in ſe ſcʒ inq̄tum vnitur corpori qđ regit ꝛ in quo toto habitat ſicut deus in maiori mūdo. Et hoc dicit Auguſtinus pluries Ratiōe huius maiorꝫ cōformitatis maior erat ratio vnibilitatis. ¶ Tertia ratio eſt ꝓpter multiplicē hoīs cōpoſitōeʒ. Qꝛ em̄ homo cōpoſitꝰ eſt ex natura corpali ꝛ ſpirituali:ꝛ quodāmodo cōicat cuʒ omni creatura ſicut dicit gregorius. Hinc eſt ꝙ cū humana natura aſſumit et deificat. quodāmodo omnis natura in ea exaltatur. dū in ſuo ſimili deitati vnitur. Et hic eſt ꝙ aſſumptio humane nature plus facit ad totiꝰ vniuerſi pfectioneʒ: q̄ angelice :ꝛ iō maior ē i ea ꝯgruitas ad vnionē etiā ſʒ ſuā inſtitutionē. ¶ Similr ꝛ ſm repationeʒ maior cōgruitas in ea repitur ad vnionē triplici de cauſa ſcilicʒ:qꝛ homo magis indigebat ꝛ minus indignus erat etiam plus ei proderat vt filius dei aſſumeret naturam ſuaʒ Magis indigebat qꝛ totus lapſus fuerat.id eſt tota natura:vel ſpēs hoīs:minus idignus erat:qꝛ p aliū corruerat:plus ei pderat:qꝛ adhuc i malo obſtinatus nō erat. Quoniam ergo diuina miſericordia iſta tria pēſat in beneficijs q̄ impendit. Hic eſt ꝙ deus qui eſt diues in miſericordia ꝓpter nimiam charitateʒ qua dilexit nos magis aſſumpſit humanam naturam q̄ angelicā:qꝛ maior reperiebatur in ea cōgruentia ad ſuſcipiendū tantum beneficium diuine miſericordie vt per illud releuaret a miſeria. Hec autē ratio que ſumpta eſt ad humani generis repationem efficacior ꝛ principalior eſt q̄ precedēs. Quia vt ſupra precipua ratio incarnatiōis fuit humani generꝭ repatio. Ad id qđ obijcit in contrarium. Primo dicendum eſt qꝛ ꝛ ſi plus cōueniat intēſiue. non tamen plus extenſiue. Homo enim cōuenit in ſpiritualitate ratione anime ꝛ corpus ſup additum facit ad cōformitatis maioritatē et ſic vtroqꝫ videlicet ſpiritu ꝛ corpe maior fit repreſentatio exemplaritatis diuine. Ad id etiā ꝙ obijcit ꝙ angelus magꝭ indigebat q̄ homo: dicēdū ꝙ falſum eſt homo em̄ totaliter indigebat quia totaliter lapſus fuerat angelus vero nō. Et ſi obijcis ꝙ angelus lapſus magꝭ indigebat q̄ homo lapſus. Dicēdum ꝙ ſi magis indigebat minus tamē dignus erat quoniaʒ ex maiori ſuperbia peccauerat Unde bernhardus in cāticis. Quis tā idiget miſericordia ſicut miſer. Et quis tam indignus eſt miſericordia ſicut miſer ſuperbus. Preterea ipſa aſſumptio angelice nature angelo lapſo nō prodeſſet quia cū obſtinati ſint naturalit in malicia non inflammarentur ad humilitatem nec ad charitatem pexhibitionem tāti beneficij ꝛ exempli. Et id videmus hodie in multis peccatoribus quibus ꝓpter ſuam peruerſitatē valde parum prodeſt incarnatio chriſti.

Circa tertiam diſtinctionem tertij ſententiarum queritur. Utrum caro beate marie virginis fuerit ſanctificata ante animationem. Uirgo eſt concretuʒ huius abſtracti virginitatis. Nota ꝙ virginitas capitur quattuor modis. Primo modo dici/

citur eſſe integritas carniſq̄ da3 ⁊ ſic oīs mulier naſcitur virgo: et iſta virginitas ſiue integritas carnis non eſt virtus moralis ⁊ meritoria patet quia nulla virt⁹ ineſt nobis a natura. Ite3 virginitas vt eſt virtus moralis ⁊ meritoria poteſt eſſe in vtroq3 ſexu indifferēter: virginitas que ſola eſt integritas carnis reperitur in muliere ſolum. Et eſt quoddam peſſulum vel quedā pellicula que vocatur caſtrum virginitatis. ¶ Secundo capitur ꝓ inexperiētia cuiuſcūq3 veneree delectationis in perſona apta nata experiri. Iſto modo Virginitas eſt terminus priuatiu⁹ quia ponit negationē experiētie veneree delectationis ⁊ ponit aptitudine3. Ex quo ſequitur ꝙ angeli nō poſſunt habere virginitatem quia nō ſunt apti nati. Et ſic iſta virginitas nō eſt virtus nec meritoria: patet quia eſt in pueris paruis qui non habent vſum ratiōis ¶ Tertio capitur pro habitu continendi ab omni venerea delectatione cum negatione voluntarie experientie de preterito. Iſto modo mulier .xxv. vel .xxij. annorum que nunq̄ cecidit eſt virgo et eſt vere virtus ⁊ meritoria vite eterne. licet habeat voluntatem matrimonio cōiungi quādo placuerit parētibus. ¶ Quartomodo capitur pro habitu continendi ab omni venerea delectatiōe cum negatione voluntarie experiētie de futuro ꝓpter deum ⁊ iſto modo diffinitur ab Auguſtino. Eſt continentia qua integritas carnis ipſa creatori carnis ⁊ anime vouetur conſeruatur et conſecratur: ⁊ eſt perfecta ſpecies continentie. Notandum ꝙ virginitas ſe habet ad continentiam ſicut magnificentia ad liberalitatem. Liberalitas enī reſpicit materiā circa ſumptus ſiue magnos ſiue paruos. Magnificentia autem ſolum magnos ſumptus Et ſic omnis magnificentia eſt liberalitas ſed non econtra ſm ariſtotelem. iiij. ethicorum. ſic continentia dicit abſtinentiam ab omni actu libidinoſo illicito cōtra leges matrimonij ⁊ iſta eſt in matrimonio. Continentia vero in virginitate Ideſt virginitas dicit continentiam ab omni coitu ſcilicet licito et illicito et ſic omnis virginitas eſt continentia et non ecōuerſo. Sola ergo virginitas mentis eſt virtus: patet quia caro non eſt ſuſceptiua virtutis ⁊ gratie de ſe. Aliqua mulier etiam naturaliter loquēdo poteſt eſſe mater alicuius ipſa remanente totaliter virgine virtute: vt de oppreſſa violenter ⁊ contra voluntate3 ſuam que poteſt cōcipere. Virginitas que eſt virtus poteſt in vtroq3 ſexu deperdi per ſolam voluntatem experiendi delectationē veneream poteſt tamen recuperari per penitentiam niſi poſuerit illam malam volūtatem in actum. Et aliqui doctores dicunt ꝙ etiam virginitas carnis ſiue integritas poteſt amitti per ſolam volitionē intenſam libidinoſa3 vel in aſpectu intētenſo mulieris vel ecōuerſo vel in tactib⁹ mulierum quia in talibus aliquando emittitur ſemen ⁊ poteſt frangi pellicula illa que dicitur clauſtrum virginale. Virgo beata habuit omnes iſtas virginitates. Primam quia chriſtus exiuit de vtero ſuo abſq3 aliqua fractura ⁊ ſic duo corpora fuerunt in eodem loco. Quartam habuit quia dicunt doctores ꝙ ipſa vouerat virginitatem alioquin fruſtra dixiſſet non cognoſco virum id eſt nō cognoſcere propoſui ⁊ noui. Sāctificatio virginis. Require in Varillone.

Sc̄do queritur. Utru3

anima beate virginis fuerit ſanctificata ante peccati originalis cōtractionē Require in ſermone Nondum erant abyſſi ¶ Sciendum circa ſc̄d3 articulum ꝙ aliquid pōt eſſe in alio q̄nq3 modis Uno modo effectiue cauſaliter vel virtualiter et ſic omnis effectus eſt in cauſa ſua anteq̄ producatur ſicut rana ē in ſole virtualiter calor aque ı̄ ignetē. Et hoc modo omnia ſunt in deo virtualiter. Alio

modo aliquid poteſt eſſe in alio materi/
aliter ſic tota dom⁹ anteq̄ fiat eſt in li/
gnis et lapidibus ex quibus fieri debet
Tertio modo ſm rationem ſeminalem
iſto modo filius generãdus in gentibus
naturaliter anteq̄ concipiatur. Quar
to mõ ſeminalr ſicut quercus eſt in glan
de ⁊ petrocilium eſt in ſemine petrocilij.
¶ Nota dicti modi ꝗcquid eſt in aliquo
ſm rationẽ ſeminalem eſt in eo ſeminali
ter ſed nõ econtra: quia proprie ratio ſe/
minalis eſt cõcubitu viri ⁊ mlieris. Un/
de caro xp̄i fuit in lumbis priorũ paren/
tum ſeminaliter tãq̄ ex materia in qua
prefuit quia ſãguis virginis vnde fabri
catum eſt corpus chriſti geſſit vicem ſe/
minis lꝫ ergo nõ fuerit ſm rationem ſe/
minalẽ fuit tñ ſeminaliter. Quinto mo
do aliquid dicit eſſe in alio obiectiue vel
tanq̄ in potentia appetitiua vt iohãnes
eſt in amore meo. Et hoc dupliciter vel
habitualiter ⁊ ſic ſp eſt. vel actualiter et
ſic eſt dum eum actualiter amo. At ho/
mos: id eſt particularis: vide textũ. Ca/
ro chriſti fuit peccato obnoxia. Iſta ꝓ/
poſitio eſt exponenda vel falſa: de rigore
ſmonis quia ſanguis chriſti de quo for/
matum eſt corpus chriſti nõ erat corpus
eius quia ſanguis ille prius corrumpit
et perdit formam ſanguinis ⁊ conuertit
in carnẽ. ¶ Secunda caro chriſti in pa/
rentibus fuit ſeminaliter traducta. Si
dicitur ꝙ ſm legem concupiſcentie eſt
falſa: bene conceditur ꝙ fuit traducta
ſeminaliter ſed non ſm rationeꝫ ſemina
lem. Caro chriſti fuit decimata eſt falſa
quia aliqueꝫ decimari in aliquo non eſt
niſi a parentibus deſcendere ſm ratio/
nẽ ſeminalem.

Tertio queritur. Utrũ

caro chriſti fuerit in parentibus aliter
q̄ caro aliorum hominuꝫ ſm legem pro
pagationis. Dicendum ꝙ dupliciter eſt
loqui de carne chriſti: aut quantum ad
materiam vnde ſumpta eſt. aut quan/
tum ad formam ſm quam anime chriſti
coniuncta eſt et a verbo in vnitatem per/
ſone aſſumpta. Si loquamur de carne
chriſti ſm materiam hoc eſt de eo vnde
facta eſt caro chriſti ſic conceditur a magi
ſtro ſiue in littera ꝙ peccatõ fuit obnoxia:
q2 ante ꝯceptionẽ chriſti tota maſſa hu/
mani generis corrupta erat ſicut ſupra
monſtratum eſt. Si autem loquamur
de carne xp̄i ſm formã ſic dicẽdum eſt ꝙ
nũquam peccato fuit obnoxia quia nun
quam habuit illam formaꝫ ꝙ eſſet imun
da et maculata. ¶ Secundum autem
ꝙ caro dicitur dupliciter ſic et de pro/
pagatione dupliciter contingit loqui.
Aut ratione materialis aut ratione for
malis. Si rõne materialis cõtingit loq
ꝙ ſic propagata fuit ab adam vſq ad
virginem in tota illa genealogia: et to/
ta illa propagatio fuit ſm legeꝫ nature
et concupiſcentie. Si quantum ad eſſe
actuale et formale ſic concepta fuit a
virgine p̄ter legeꝫ nature et ꝯmunem le/
gem concupiſcentie. Et ſic patet ꝙ vno
modo dicendi cõcedi poteſt ꝙ caro chri
ſti materialiter loquẽdo ſic fuit in lum/
bis parentum ſm propagationem ſicut
caro aliorum hominũ. hec eſt prima opi
nio que eſt falſa ſm magiſtruꝫ noſtrum.
¶ Secunda opinio. Sed quoniam ca/
ro q̄tum eſt de ratione ſui nominis non
nominat materiam ipſam tantũ: ſed ma
teriam ſub tali forma. et propagatio et
lex ꝓpagationis addita ei quod eſt caro
xp̄i reſpicit eius eductionem. ſm eſſe ac/
tuale. hinc eſt ꝙ hec eſt impropria. imo
falſa. caro chriſti fuit obnoxia et hec ca/
ro xp̄i fuit ex parẽtib' ſemialit' traducta
ꝓ eo ꝙ in oib' q̄tũ ẽ de vi ſermonis pre/
dicatũ rõe materie tm̄ nõ attribuit ſbie/
cto ſed rõe materie ſb tali forma. Caro
em̄ res eſt ſubſtãtialis. ⁊ ideo q̄uis ſup/
ponat ꝓbo d̄ p̄terito opꝫ tñ ad idẽ tp̄s re
ferri formaꝫ p̄dicati cũ ſubiecto. ⁊ io dẽa

ꝓdicte locutiões tā͞q͞ꝫ falſe ⁊ ĩproprie ſũt negãde niſi ꝓferantur cũ determinatiõe ſcꝫ rõe material' ꝓncipij. Si aũt alicubi abſolute ꝓferant̃ cũ determinatiõe ſunt exponẽde. Cõcedẽdũ eſt ḡ ꝙ aliter fuit caro xp̃i ſm ꝓpagationis legẽ in gentibꝫ q̃ꝫ aliorũ hoim. Nã caro alioꝝ hoim or/tum habuit a gentibꝫ ſm ſemialem rõnẽ ⁊ ſm legẽ cõcupiſcẽtie. Illud aũt dr̃ pro cedere ſm rõnem ſeminalẽ qḋ quidẽ exit in eſſe ſm virtutẽ ⁊ opatiõeꝫ nature ſicut ſunt illa in quoꝝ ꝓductiõe natura nõ ſo lum ſe hꝫ ꝑ modũ obediẽtis ⁊ ſuſcipiẽtis Imo etiã ꝑ modũ nature agẽtis ⁊ dantꝭ ſpẽm ſiue cõpletionẽ. ⁊ hoc iportat ꝙ di/co ſeminalis ratio ꝓprie loquẽdo. Illud aũt intelligit̃ traduci ſm legẽ cõcupiſcẽtie in cuius procreatiõe ꝯcurrit feditas delectatiõis carnis ex ꝑte viri generãtis ⁊ mulieris cõcipiẽtis: neutrũ hoꝝ in ge/neratiõe xp̃i fuit. Nam cõceptio eius mi rabilis fuit et ſupra virtutẽ nature. Nõ fuit eñ ex virili ſemĩe. pro eo ꝙ caro ei⁹ cõcepta fuit ex ſola mr̃e. Neq͞ꝫ ſm legeꝫ cõcupiſcẽtie: qꝛ nõ interuenit delectatio ex cõmixtiõe ſexus. Conceptus eñ fuit ex caſtiſſimis virginis viſceribꝫ.

Quarto querit̃. Utrũ

corpus xp̃i ꝓductũ fuerit ad ꝑfectã mo/lem ſubito aut ſucceſſiue. Et qꝛ ſucceſſi ue oſtendit̃ primo Luce. ij. Puer iſte cre ſcebat. ſꝫ crementũ etatis ſequit̃ cremen tum molis ergo. Itẽ ſicut pꝫ ex hiſtoria euãgelica xp̃s habuit neceſſitates infan/tiles vñ ⁊ lactatus fuit a matre. Hoc au tem non eſſet niſi puulus eſſet in q̄ꝫtitate ergo videt̃ ¶ R̃nſio dicẽdũ ꝙ corp⁹ xp̃i q̄ꝫtum ad q̄ꝫtitatẽ molis ad ꝑfectionẽ de ductũ eſt per ſucceſſionẽ tp̄is. ⁊ rõ huius eſt qꝛ ꝑfectio quãtitatis illi⁹ corꝑis fuit opatiõe nature cuius eſt opari ſm ſucceſ ſionẽ tp̄is. Si aũt querat̃ vñ eſt ꝙ deus corpus illud ad ꝑfectioneꝫ illius voluit deduci mediãte nature opatiõe. Dicen/dum ꝙ hoc fecit deus valde ꝯgrue. Hoc eñ q̄ꝫuis aliomõ facere poſſꝫ ſic tñ fecit ad cõfirmandã fidei firmitatẽ ⁊ veritatẽ ad cõmẽdandam humilitatis virtutẽ ad cõſeruandam vniuerſitatis legẽ. In hoc eñ fidei veritas cõfirmat̃ dũ manifeſte oſtendit̃ ꝑ cõuerſationẽ ⁊ ſimilẽ modum proficiendi in etate. ꝙ xp̃s nõ fantaſticã ſꝫ verã carnẽ aſſumpſit ⁊ hoc q̄dẽ valde fuit optunũ: qꝛ ſine fidei veritate null⁹ eſt incarnatõis fructus. Hũilitatis etiã virt⁹ in hoc cõmendat̃ dũ dei filius q̄ eſt rex ⁊ dñs dominãtiũ factus eſt paruul⁹ et qui prius nullo indigebat. lacte ma/terno ſicut alij puuli paſcebat̃: pãnis in/uoluebatur. ⁊ alia plura geſſit q̄bus hu militatis vilitas commendatur. Et hoc valde oportunũ fuit qꝛ ꝓpter hoc potiſ/ſime deus deſcendit de celo vt ſuꝑbiã ex tirparet. Uniuerſitatis etiaꝫ lex ⁊ ordo cõſeruatur qꝛ vnicuiq͞ꝫ nature cõceſſit ꝓ priã opationẽ. nec vtitur miraculis vbi natura ꝑ ſe ſufficienter põt opari. Et qꝛ natura in xp̃o ſatis ſufficienter pote/rat corpus xp̃i ad ꝑfectaꝫ q̄ꝫtitatẽ dedu cere ita ꝙ in nullo derogabat̃ eius digni tati. Ideo noluit xp̃s anticipare vt tã͞q͞ꝫ vniuerſitatis iuſtus adminiſtrator vnu quodq͞ꝫ iuxta virtutẽ ſibi cõpetentẽ opa ri ſineret. Et hoc quideꝫ cõueniebat: qꝛ naturã nolebat ꝑimere ſed repare: ⁊ hoc inſinuat quia maior ptãs vſum inferioꝝ poteſtatis non debet abſq͞ꝫ cauſa priua/re. Et ſic patet ꝙ valde rationabilr̃ de⁹ corpus xp̃i ad perfectam quãtitatẽ mo/lis deduxerit ꝑ tempis ſucceſſioneꝫ. No ta quomõ poſſibile fuit deo formare cor pus chriſti in tanta quantitate molis in quãta fuit crucifixus: ſicut facit in cõſe/cratione corporis ſui q̄ttidie. Nota Au guſtinus in tertio de trinitate tractans illud verbum Ioh. xxi. Soluite templũ hoc dixerũt iudei. xlvi. annis. Hic nume rus perfectioni dominici corꝑis ꝯuenit cõgrue qꝛ vt dicũt phiſici tot diebus for ma humani corꝑis perficitur cũ omnes alij fere in. xli. diebus.

Quinto q̄ritur Utrum mēbroꝝ formatio ⁊ diſtinctio facta ſint ſubito an ſucceſſiue i corpe dn̄ico. ¶ Reſpōdeo dicēdū ꝙ abſq dubio ſicut dicit Aug⁹. ſcʒ in duobꝰ primis articul' poſt oppoſitū. Corpus xp̄i abinſtanti ɔceptionis habuit pfectionē organizationis. Et rō hui⁹ ſumi pōt ex pte verbi aſſumētis: ⁊ ex pte virtutis efficientis: ⁊ ex parte virginis cōcipientis. Ex parte verbi aſſumentis: qꝛ nō decebat illud aſſumere ptem hūane nature vt eſſet hō ſm q̄d: ſed totā humanā naturaʒ ⁊ ita carnē et animā maxime cū aīa dat carni cōgruētiam vt vniat' cum diuina ⁊ humana natura: ſicut oſtenſuʒ eſt ſupra. Et quoniā aīa nō eſt nata vniri niſi carni formate: organizate Jō in primo inſtanti ſue cōceptionis fuit corpus xp̄i ad pfectiōis organizationē deductū. Rō etiā eſt ex pte virtutis operantis: qꝛ ibi virtus diuina opatur mirabiliter. Hoc eſt enim miraculū miraculoꝝ ꝙ femina cōcipiat deum. Et iō ad ſue miraculoſe potentie oſtenſionē ſubito formauit illud corpuſ ꝙ natura nō poteſt formare niſi ſucceſſiue. Rō vero nihilomin⁹ eſt ex pte virginis cōcipientis que ſtatim vt ɔſentit repleta fuit ſpūſancto ⁊ mater dei effecta. Juxta illud qđ angel⁹ ānunciabat. Et qm̄ mater dei nō eſſet niſi de⁹ quē conceperat vnit⁹ eēt carni ⁊ caro: nec deo nec anime ɔgruebat niſi haberet mēbroruʒ diſtinctionē cōuenientē. Hinc eſt ꝙ ab inſtanti ɔceptionis corpus xp̄i debuit ī membroꝝ diſtinctione pfectū eſſe.

Circa quartā diſtinctionē querit'. Utrum filij dei incarnatio debeat appropriari patri an ſpūi ſancto. ¶ Nota drīam inter propriuʒ et appropriatū. qꝛ ppriū vni ſoli pſone conuenit vt generare ɔuenit patri. Appropriatuʒ autē eſt illud ꝙ attribuitur vni perſone vel propter errorem vitandum vel propter veritatem manifeſtandum. Propter errorem vitandum: vt potentia attribuitur patri propter hereticos qui dixerunt patrem antiquum ⁊ debileʒ. Sapientiā filio quia dicebāt īſipiētem. Clementiā ſpūi ſancto: qꝛ dicebāt eſſe eum ſpiritū tempeſtatis. Licet pat' ⁊ filius ⁊ ſpūſanctus ſit vna potentia: ſapientia ⁊ bonitas ⁊ tm̄ ɔueniat vni ſicut alteri. Propter veritatem ⁊c. dicit'. Quia amor in diuinis capit' dupliciter Uno mō eēntialiter ⁊ ɔuenit trinitati. Alio mō perſonaliter: ⁊ ſic ɔuenit ſpiritui ſancto inq̄tum ſpūſanctus procedit a patre ⁊ filio p modū doni ⁊ amoꝛ. Paternitas ē habitudo ſiue relatio producentis naturaliter ſil'is pducto i naturali intelligibili vel ſenſitiua. Unde paternitas vt dicit Areſto. fundat' ſup genuiſſe. Dicit' naturaliter ⁊ nō libere: ⁊ ſpūſanct⁹ nō dicit' filius patris vel filij qꝛ debent ɔuenire in ſpecie: ideo ſol nō dicitur pater lune. Dicit' etiā ſenſitiua qꝛ bene eſt paternitas inter bruta ɔ̄ aliquos: ⁊ p iſtā diffinitionem pʒ diffinitio filiationis que ē habitudo producti naturaliter ſil'is pducenti in natura intelligibili vel ſenſitiua. Rn̄deo ad queſtionē ꝙ opus incarnatiōis manifeſtatiuum ē diuine potentie ſapiē ⁊ bonitat': ſm diuerſas cōditiōes in ipō repertas. Cōtigit eīn loqui de ipō ſcʒ ope quātuʒ ad vnibilia ⁊ q̄tuʒ ad vnionis modum ⁊ q̄tū ad vnionis fructū. Jn cōparatione ad vnibilia inter que eſt infinita diſtantia manifeſtat' diuina potentia. Jn compatione vero ad vnionis modū congruentiſſimū put cōpetebat ad hūanuʒ remediū manifeſtat' dei ſapiētia: quia ille qui vicerat hominē p hominē victus eſt. ¶ Et nota ꝙ deus potuiſſet nos aliter redimere ſi voluiſſet: vt mittēdo vnū angelum vel creando aliquē hominē puruʒ ſine peccato ſed non tm̄ manifeſtata fuiſſet dei ſapia. Jn compatiōe vero ad

fructū ſiue effectū ꝯſequētē q̄ ſe obtulit deo prī in odorē ſuauitatis manifeſtaṫ diuina bonitas:mīa:ꝛ charitas. Et hoc eſt qḋ dicit Damaſ.lib.iij.cap.ij. Monſtraṫ ſiṫ in incarnatiōe.bonitas iuſticia. ꝛ ſapia. Bonitas quidē.qꝛ nō deſpexit ꝓprij plaſmatis infirmitatē ſꝫ viſcera ei⁹ cōmota ſunt ipō cadente:manū porrexit iuſticia qm̄ hoīe victo ñ aliū feč vincere tyrānū. Sapia:qm̄ inuenit aporiā id ē vulneris difficilis curā decētiſſimā. Qm̄ ḡ in incarnatiōis ope ſm ꝯpatiōnes diuerſas ꝯuenit uenire appropriata tribus pſonis valde excellēter ꝛ pcipue Hinc ē ꝙ ꝯceptio cuꝫ ſit opus triū pſonaꝝ appropriari pōt trib⁹ pſonis ſm diuerſas cōpationes ſicut oñdunt rōnes. Scriptura tñ magis appropriat ſpiritui ſancto:vt pꝫ Luce pmo ꝗ alicui trium pſonarū. Et hoc duplici rōne. vicꝫ ꝓpter erroris excluſionē.qꝛ in ꝯceptiōe hūana ꝯſueuit ſe īmiſcere feditas cōcupiſcētia:ac ꝑ hoc originaṫ culpa. Ne illud ergo dicaṫ fuiſſe in ſcōceptiōe xp̄i dr ꝯceptus fuiſſe de ſpū ſancto ad excludēdū carnalē ꝯmixtionē ꝛ ꝯcupiē feditatē. Alia rō ē propṫ veritatꝭ manifeſtationē. Illud eīm ꝙ maxime ꝑparauit virginē ad filij dei ꝯceptionē fuit amor diuin⁹. Unde queadmodū mlꝰr ꝯcipit ꝑ viri dilectionē ꝛ ipi⁹ adheſionē q̄ eſt cuꝫ deſiderio ꝛ amore virtutis gñatiue.ſic btā virgo propṫ amoris ſingularitatē ꝯcepit deū ex deo:ꝛ iō ꝯcepiſſe dr d̄ ſpū ſcō. Et hāc rōnē aſſigṫ Hugo de ſcō victore in quodā ſuo libro vbi ſic dič. Cōcepit virgo maria de ſpū ſcō nō ꝙ d̄ ſpūs ſancti ſubā ſemen ptus accepit: ſed ꝙ ꝑ amorē ꝛ opatiōeꝫ ſpūſſancti ex carne virginis diuino ptui ſubam miſtrauit. Nā qꝛ amor ſingulariṫ in corde ardebat. iō in carne ei⁹ mirabilia faciebat amor.ff. Cui⁹ dilectio:quia in corde nō ſuſcepit ſociū.ideo opatio in carne illi⁹ non habebat exemplū. Et ſic patet ꝙ propter erroris excluſionē ꝛ veritatis manifeſtationem incarnatio filij dei potiſſime āp propari debet ſpūi ſancto. Et propter has rōnes duas frequenter in ſcriptura fit appropriatio.

Tertia queſtio.

Utrū xp̄i cōceptio vel incarnatio fuerit ex mera gratia. An hoc impetrauerūt patrū merita ſanctorū. ¶ Reſpondeo dicēdū ꝙ de beneficio incarnatiōis ſicut de aliis bñficijs diuinis loqui eſt triplicer ſcꝫ Quantum ad ſubſtantiā vel eſſentiā. ꝛ Quantum ad efficaciā. Et quantū ad circūſtantiā. Si loquamur de ipō quātum ad eſſentiā ſic dicenduꝫ ꝙ illud beneficium erat ſupra ſanctoꝝ patrū merita. Propterea quia nō eſt iuſte retributionis ſed dignationis eminētiſſime: ꝛ nō ſequitur merita hoīs lapſi ſed potī us ē fundamētū omnis meriti: qꝛ null⁹ deo placere potuit poſt lapſum abſqꝫ fide iſtius beneficij vel in gñali vt ſimplices vel ſpeciali:vt prophete ꝛ ſapientes. Et ſm hanc viam ꝓcedūt rationes ꝛ auctoritates ad pmā partē inducte. Sicut patet pme Thimo.iij. Apparuit benibnitas ꝛč. Sed appropatio illa benignitatis ꝛ humanitatis ē filij dei hūanatio:ſicut in gloſa diciṫ:ergo videṫ ꝙ filij dei hūanatio ñ fuerit mediātib⁹ noſtris meritis. ¶ Item ſuper illud pš. Reſpice in teſtamentū tuū:glo. meminit ꝓmiſſionis:qꝛ merita deficiūt:ꝛ loqtur de ꝓmiſſione incarnatiōis.ḡ. ¶ Si vero loqmur de beneficio incarnatiōis quātū ad efficaciam ſic cū eius efficacia eſſet duplex.videlicꝫ ꝙ ordinabatur ad liberationē a ſeruitute culpe ꝛ a reatu carentie viſionis dei:quodāmodo cadit ſub merito:quodāmō nō. Nam quātuꝫ ad liberationē a reatu carētie diuine viſionis ꝛ captiuitate diaboli. Hoc meruerunt ſancti patres ꝛ cadit ſub merito. ¶ Nota ꝙ Scotus dicit cōtrariū ꝛ eſt ꝯtra hoc. Quātum vero ad ereptioneꝫ de ſtatu culpe nō cadit ſub merito: niſi

quis large ſumat meritum ad meritum
cōgrui ⁊ cōdigni. ¶ Si vero loquamur
de beneficio incarnationis quantū ad
temporis circūſtantiā poteſt cōcedi abſ
q̄ calūnia q̄ cadit ſub merito eccleſie p̄
cedentis. Sancti enim patres flagran/
tiſſimis deſiderijs meruerūt incarnatio
nis accelerationē. In quarū perſona di
cit yſaias. lx. Utinā dirumperes celos
⁊ deſcenderes ⁊c̄. Et ſic patʒ q̄ incarna
tionis beneficium quātū ad eſſentiā nō
cadit ſub merito: quātū vero ad tēpor̄.
circūſtātiā cadit ſub merito. ¶ Quātū
vero ad efficaciā mediā quodāmodo ca
dit ſub merito: quodāmodo non. Si tu
obijcias q̄ deus nō citius incarnatus ē:
q̄ diſpoſuerat ab eterno ꝓpter merita
patrū. Dicendū q̄ ꝓpter merita patrū
deus p̄uiderat ſe accelleraturū: ⁊ ſic fec̄
ſicut p̄uiderat.

Tertio querit̄. Utrum

meruit beata virgo xp̄m cōcipere. An
fuerit cōceptio illa ſolū ex munere gra/
tie diuine. ¶ Reſpondeo dicendū q̄ ē lo/
qui de merito ſm̄ triplicem gradū ⁊ dif
ferantiam. ¶ Eſt enim meritum primo
Congrui in quo peccator dicit̄ gratiaʒ
ſibi mereri tū ad gratiā ſe diſponit ⁊ pre
parat. Digni quo ſcʒ vir iuſtus orat ꝓ
alio ⁊ meret̄ exaudiri. Condigni q̄ quis
ex tanta charitate meret̄ tātaʒ gratiam
¶ Dico ergo q̄ beata ꝟgo maria cōcipe
filium dei ante incarnationē meruit me
rito congrui: quoniā p̄ nimia ſua puri/
tate ⁊ humilitate ⁊ benignitate ydonea
erat vt efficeretur dei mater. Poſt annū
ciationē vero poſtq̄ ꝯſenſit ⁊ ſpirituſſā/
ctus in copioſitate gratie in eam deſcen/
dit nō ſolū habuit ꝯgruitatē ſed ⁊ digni
tatem: ⁊ extunc meruit nō ſolum merito
congruitatis ſed dignitatis obumbrari
⁊ inpregnari virtute altiſſimi. Sed me/
rito cōdigni nō potuit mereri cōcipere
filiū dei. Pro eo q̄ hoc excedit omne me
ritum: ⁊ etiam q̄r erat ipſius meriti glo/
rioſe virginis fundamentū. Siue etiaʒ
dicamus deum fieri hominē: ſiue dica/
mus mulierē fieri matrem dei. Utrūq̄
ē ſupra ſtatū que debetur creature: ⁊ iō
tam hoc q̄ illud fuit fuit benignitatis
⁊ gratie. Et propterea ſicut dixi q̄ gra/
tia primā poteſt mereri iuſtus preceden
ti merito dignitatis: nō tm̄ merito con/
grui: ne ergo ꝑderet rationē gratie Sic
poteſt cōcedi q̄ beata virgo nō merito
cōgrui ſed merito dignitat̄ meruit con
ceptionē illam nō ſolum cōgrua ſed ⁊ di
gna. ¶ Ad illud qđ obijcitur q̄ maiꝰ ē
meritū totius eccleſie q̄ virginis marie
Dici p̄t q̄ q̄uis eſt maiꝰ meritū patruʒ
q̄ virginis extenſiue: nec tamē oportet
q̄ intenſiue: quia beata virgo poſtq̄ an
nunciatione audita ab angelo: ſanctifi/
cata fuit a ſpūſancto munere gratie tan
to eſt plena vt aliquid poſſit mereri di/
gne qđ nō poſſent ſi omnes alij cēnt con
gregati ſimul. ¶ Nota q̄ aliq̄ dicuntur
maxime diſtantia dupliciter. Primo ꝓ/
pter diuerſitatē quia in nllo vl' in pauc̄
cōueniunt: ⁊ ſic diſtant deus ⁊ creatura
ſic etiā quātitas ⁊ albedo. Alia ſunt di
ſtantia propter repugnantiā: q̄r in vno
ſunt impoſſibilia ⁊ tamē nō ſunt diuer/
ſa: quia in multis cōueniunt vt albedo
⁊ nigredo: calor ⁊ frigus: que ſūt eiuſdē
rationis ⁊ generis. Sic autē deꝰ ⁊ crea/
tura nō diſtant: ⁊ ſic de primis nō eſt ve
rum qđ dicitur que diſtāt minime ſunt
vnibilia. quia deus ⁊ creatura quāuis
maxime diſtent propter diuerſitateʒ nō
tamen ſunt incompoſſibiles ſiue repug/
nantes: immo maxime conuenientes.
¶ Nota multitudo naturarum non re/
pugnat perſone: vt pʒ in xp̄o: nec mul/
titudo perſonarum obuiat vnitati na/
ture: vt patet in diuinis Ideo errat qui
dīc q̄ ſimplicitas ſiue vnitas opponitur
multitudini: ſed ſimplicitas opponit̄ cō/
poſitioni.

Quarta queſtio. vtrū

beata maria ſit genitrix dei appellāda. Neſtorius hereticꝰ dicebat ꝙ ỽgo maria genuerat purū hoīnē ſcꝫ xp̄m: ideo dicebat eam mrēm xp̄i ſed nō dei intelligendo per xp̄m puꝝ hominē qđ tamē ē falſuꝫ: qꝛ xp̄s ſigt qđ deus. Propterea dicit Damaſcenus dei genitricē neq̄ ua/ꝙ̄ appellamꝰ xp̄o: tocon. i. xp̄i genitriceꝫ ſed vocamus theotocon. i. dei genitricē Rn̄deo ad q̄ōnē ꝙ ỽba fidē xp̄ianā exꝓmētiā debēt eē ab errore lōgiqua ꝛ deuotioni approximanda: maxime illa in q̄bus eſt ſermo de virgine maria. Ipa em cunctas hereſes interemit in vniuerſo mundo. veritatē in ſeipā ꝯcipiēdo ꝛ pariēdo Ipa aūt toto hūano generi recōciliatiōꝫ ꝓmeruit merito ꝯgrui. Et iō erga eū debꝫ oīs xp̄ianoꝝ deuotio ardere ꝛ ꝓpterea qꝛ illū ꝯcepit q̄ nō tm̄ dicedꝰ ē xp̄s ꝓpter vnionē ſed etiā deus verus: ꝓpter eternā generationē. Iō dei genitrix debet dici vt ex ipo vocabulo honoret̄ ꝛ impietatis error extinguat̄ qui dic mariā ꝯcepiſſe puꝝ hominem.

Circa quintā diſtinctionē querit̄. vtrū aſſumere ſit actus ꝯueniens diuine nature. Per aſſumptionē ꝛ vnionē ypoſtaticā idem intelligo: tñ vltra aſſūptio tria īportat. Primo actionē: terminationē: ſcđo tertio relatōꝫ Actionē q̄dē īportat. qꝛ aſſumere ē ad ſe ſumere ſiue trahere: ꝛ rōne huius ꝓncipalit̄ ꝯuenit dīne nature: qꝛ poſſumꝰ dicere hoc mō ꝙ pr̄ aſſumpſit naturam hūanā effectiue ꝛ etiā ſpūs ſcō effectiue ſicut filius. Inq̄tum aūt aſſumptio importat terminationē hoc ſolū ꝯpetit filio ſcꝫ ſcđe pſone: ꝛ tunc eſt falſa iſta: pr̄ aſſumpſit naturā humanā. Inquātum autē importat relationē cōpetit tā perſone diuine ꝙ̄ humane nature. qꝛ ꝯceditur ꝙ pſona dīna vnitur hūane nature. ꝛ etiā ꝙ natura hūana vnit̄ dīne nature.

Reſolutio ſtat in ſeptē

dictis: quoꝝ primū eſt ꝙ iſtud verbum vnire ꝛ aſſumere īportant principaliter vnionem diuine nature ad humanā naturam differunt tñ ſm modū ſignificandi: vt patet. ¶ Secundū dictū qđ eſt ꝙ verbum vniendi dicit̄ ab vnione q̄ magis importat relationē ꝙ̄ actionem. verbū autem aſſumendi dr̄ ab aſſumptione q̄ magis importat actionē ꝙ̄ importat relationē. ¶ Tertium ꝙ̄uis cōcedatur ꝙ diuina natura vniat ſibi naturā humanam ꝛ eidem vniatur. Nullo mō tñ conceditur ꝙ diuina natura aſſumat̄. Non eñ alia vnione vnit̄ diuina natura humane ꝙ̄ humana natura diuine nature et idcirco vnitur diuina natura humane nō vnione propria ſed vniōe qua humana ſibi vnit̄. Illa vero nō cōceditur ꝙ diuina natura nō aſſumat̄: qꝛ aſſumi dicit paſſionē: ſed diuina natura nō habet paſſiōeꝫ nec pōt pati: ergo nō pōt aſſumi. ¶ Quartum dictū dr̄nt vnire ꝛ aſſumere adinuicē. qꝛ vnire nō dic terminum intrinſecū relatiōis vl̄ actiōis determinate: ſed aſſumere importat terminū intrinſecū tam actiōis ꝙ̄ relationis. Terminꝰ qui aſſumit̄ in iſta vniōe ē natura hūana. terminꝰ q̄ aſſumit ē natura dīna. ¶ Quintū cū iſtud vocabulū aſſumere importat relationē ꝛ actionē: tam terminꝰ ille interiꝰ intellectꝰ pōt referri ad vtrūq; vel ad alterū tm̄: importat aūt actionē que facta eſt a tota trinitate relationē vero: qꝛ hec aſſumptio nō eſt niſi vnio. Ille dr̄ interiꝰ intelligere q̄ clarius ꝛ profundius intelligit. ¶ Sextū ſi verbū aſſumēdi importat ſit̄ actiōꝫ ꝛ relatiōꝫ tūc natura dīna nō dr̄ aſſumere naturā hūanā: qꝛ qñ aſſumere importat vtrunq;: tūc qñ dr̄ de aliq̄ mō importat illud ſoluꝫ eē vnitū ſed importat eē vnitū tali vnione naturali. Natura diuina nāq; nūq; aſſumit naturā hūanā in vnione nature.

Septimū ſi iſte termin⁹ aſſumere īportat relationē ſolū ⁊ vnione: tūc pt ꝯcedi ꝙ diuina natura: naturā hūanā aſſūpſit ⁊ ſibi vniuit ¶ Nota ꝙ ydea ē rō eterna in mente diuina ſm quā aliq̄d ē formabile ad extra. Et capit ydea dupliciter. Uno mō ꝓ forma denoiate: ⁊ tūc nō eſt aliud niſi cognitio diuina. Alio mō capit ꝓ denoiato: ⁊ tūc ydea non ē niſi res cognita in mēte diuina. ydee in mēte diuina ſūt vnū in ſuba capiēdo ꝓ forma denoiāte ſiue ꝓ ſimplici cognitiōe diuina: tn̄ ꝓ cōnotata diſtinguūt: q2 alia ydea lapidis alia hoīs ⁊c. ydea lapidis eſt lapis cognit⁹ a deo. ydea equi eſt equ⁹ cognitus a deo.

Querit ſecūdo. Utrū

aſſumere ꝯueniat dīne pſone ¶ Reſolutio ē ꝙ aſſūptio īportat actionē ⁊ relationē ⁊ tminū vtriuſq3 ſc3 actōis ⁊ relationis. Hoc ē pſonā aſſumētē ⁊ naturā que aſſumit. Et rōne iſtoꝝ triū actiōis relationis ⁊ tmini aſſūptio cōpetit pſone dīne non cuilib3 ſed filio. Nā dīne pſone cōuenit oē pncipiū actiuū ⁊ rōnabil' nature ſuppoſitū. Utrūq3 ſpectat ad eius dignitatē ⁊ nobilitatē. Et iō dina perſona pt hūanā fabricare tanq3 pncipium effectiuū ⁊ ſtabile: tāq3 ꝓpriū ſuppoſitū Ita ꝙ eiuſdē cauſe erit cauſale pncipiū ⁊ ſuppoſitū pſonale: ⁊ ita p h̄ ſe h3 in rōe pncipij ⁊ rōne medij ⁊ in rōe tmini. Ratione pncipij cōpetit actio Rōne medij relatio. Rōne vtriuſq3 tmini tminatio. Diuina enī pſona fecit vt ptes nature vnirētur in ſe. Jō cōcedēdū ē ꝙ hec aſſūptio cōpetit diuine pſone. ſ. filio.

Querit tercio. Utrum

aſſumere pſone cōueniat rōne nature an ecōuerſo. Pro declaratōe aduertēdū ꝙ ꝙ q̄ſtio includit duas cauſales. Pria ē. vtꝝ hec ſit va: q2 pſona dina aſſumit naturā hūanā: iō natura dina aſſumit naturā hūanā. Ul' hec q2 natura dina aſſumit hūanā. Jō pſona dina aſſumit naturā hūanā. ¶ Reſolutio ſtat in q̄ttuor dictis. Primū ē q2 tria ſūt intelligēda h⁹ vocabuli qđ ē aſſumere ſc3 actio: relatio termiatio Scđ3 aſſūptio inq̄tū actio cōpetit pſone rōne nature. Tertiū dcm̄ ē ꝙ aſſūptio inq̄tū ē tminatio ꝯpetit nate rōe pſone. Quartū ē ꝙ aſſūptio inq̄tū relatio cōuenit tā nature q̄3 pſone dine ⁊ nō rōne pſone nec rōne nate. p3 q2 ſicut pſona diuina vnit nature humane. Ita ⁊ diuina natura vnit nature humane.

Querit quarto. Utrū

hec ſit cōcedēda: Diuina natura ē caro fcā. ¶ Reſolutio tota ſtat in duab3 propoſitiōib3. Pria ē ꝙ iſta d3 admitti ⁊ cōcedi ⁊ ſic intelligi dina natura ē incarnata q2 ſcpta legit a doctore autētico Damaſceno Aymus oēm ⁊ pfectā naturā3 in vnā ypoſtaſim incarnatā eſſe: nec ſimplicit' iꝓpa: duplicē tn̄ fac intellectu3 quoꝝ vn⁹ ē ver⁹ ⁊ catholic⁹ licet ali⁹ ſit ambigu⁹ p3 hoc ꝓpt' arōe ſic. Ois ꝓpō ē admittēda q̄ ē catholica vera ⁊ ꝓpria: ſ3 pdicta ē hmōi. ⁊c. mior p3: q2 illa ꝓpō h3 duplicē ſenſū vt dictū ē. Prim⁹ ē diuina natura ē incarnata. i. carni vnita: ⁊ in iſto ſenſu ē vera ⁊ ꝓpria. Ali⁹ ſenſus ē diuina natura ē incarnata. i. caro facta ⁊ iſte ſenſus ē iꝓpri⁹ ⁊ dubi⁹. Scđa. hec ꝓpō natura dina ē caro facta nō admittit a ſchola theologoꝝ ſm Scotum ſola ē va p ydēptitatē vt ſit ſenſus. eſſentia dina ē ille q̄ ē hō: ⁊ q2 ē iꝓpa ⁊ reducit ad vnā q̄ ē ꝓpria imediate ſc3 ad iſtā. De⁹ ē hō: ē cōcedēda: ſ3 ſcđa ſc3 iſta eſſētia dina ē caro nō ē aliq̄ mō admittenda q2 reducit imediate ad iſtā: eēntia dina ē hō q2 ē etiā iꝓpa. ⁊ ē ſenſ⁹. dina nata ſm qālibet ſui ptē ſm ſe totā ē incarnata qđ ꝯ q̄ſdā hereticos dicētes ꝙ diuina natura ſm vnā ptē ſui ē icarnata ⁊ non ſm aliam.

Quinta queſtio. Utrū

ſit cōcedēdū ꝙ hūana naᷓa ſit aſſumpta a deo. ¶ Reſolutio ē ꝙ vere ⁊ ꝓprie loquēdo cōcedi pōt ⁊ dꝫ hūanā naturā a deo aſſūptā eſſe. Pro eo ꝙ Phs dicit ꝙ natura accipiᷓ ꝓ ſua forma ⁊ ꝓ vera materia.⁊c̄. Alioqn perit fides nr̄a cᵘ ſeptē articłi rſpiciūt diuinitatē ⁊ ſeptē tp̄alitatē Sꝫ ꝯ̄ arguiᷓ.oē qḋ aſſūiᷓ ab aliq̄ i vniōꝫ acq̄rit aliquā ꝓprietatē eiᵘ cui vniᷓ: ſed natura hūana nō acq̄rit aliā ꝓprietateꝫ ſ̄bi diuini cū cōicatio ydiomatū nō fuit in abſtractꝫ.igiᷓ ⁊c̄. Rn̄deᷓ ad minoreꝫ ꝙ hūana naᷓa rōe ſuppoſiti: h̄ ē i ꝯcreto bn̄ acquirit ꝓprietates dei lꝫ nō rōe forme.i.i abſtracto. Licet eī ꝯcedāmᵘ iſtā: hō ē deus: nō tn̄ ꝯcedimᵘ iſtā: naᷓa humana ē deᵘ: lꝫ hōet naᷓa hūana idē ſint ⁊ h̄ ꝓpter diuerſos modos ſ̄candi. Natura ḡ hūana in abſtracto nō acq̄rit proprietates diuinas ⁊ h̄ intellige in recto: q̄ꝛ in aliquo bn̄ acq̄rit: vt lꝫ non dicamᵘ natura hūana ē deᵘ: bn̄ tn̄ dicimᵘ ꝙ natura humana eſt in deo.

Queſtio ſexta. vtrum

deᵘ aſſūpſerit hūanā ꝑſonā. Deᵘ h̄ ſupponit pro ꝑſona filij dei ſcꝫ xp̄i. ¶ Reſolutio ſtat in vno dicto in q̊ oēs ꝯueniunt. Et ē tale. Hec ꝓpō ꝙ ꝑſona diuina aſſūpſit ꝑſonā hūanā ē falſa q̊cūqꝫ mō intelligaᷓ. Et h̄ intelligiᷓ trib᷒ modis. vt pꝫ in textu. ¶ Nota ꝙ ſunt duo articuli p̄ncipales in fide nr̄a. Primᵘ eſt de trinitate determinat fidē catholica ꝙ ſt̄ tres ꝑſone in vna eēntia q̄ ē oīno immultiplicabilis ⁊ indiuiſibilis ⁊ ſingulariſſima q̄ tota ē in q̄libet. Scd̄s articulᵘ p̄ncipalᷓ ē de incarnatiōe ſ̄bi vbi ponimus multitudinē naturaꝝ q̄ꝛ in xp̄o ſūt plᷓes nature.ſ.natura hūana creata: ⁊ natura diuīa increata. Natura hūana humilis ꝑ tp̄alē creationē. Et diuīa natura ꝑ etnā generationē.

Septimo queriᷓ vtrū

ſit ponere intentionē ꝑſonalitatꝫ in aīa ſepata oī vniōe circūſcpta. ¶ Rn̄deo ſꝫ mgr̄ ſniaꝝ ⁊ Hugo de ſcō vic. Dixerunt ꝙ aīa ſepata a corpe ē ꝑſona. tn̄ cōiᷓ magiſter ⁊ doct. pariſienſes tenēt oppoſitū In h̄ errauit mgr̄ ⁊ ē p̄mᵘ error illiᵘ tertij. Ipe eīn tenuit octo errores in libro ſniaꝝ. Duos in q̄libet lib. In p̄mo lib. diſt.xvij. dic̄ ꝙ charitas q̄ ē amor dei ⁊ ꝓximi n̄ ē q̇d creatū ſꝫ ē ſpūſſanctᵘ. Secūdᵘ dī.xxiiij. poniᷓ vbi dic̄ ꝙ hec noīa trinus ⁊ trinitas n̄ ponūt q̇d poſitiuū i dō In.ij.lib.diſt.v. dic̄ ꝙ in angelᷓ bt̄is premiū p̄ceſſit meritū. Scd̄s ē ibidē: dic̄ ꝙ nihil de ali mēto trāſit in ſ̄rutem hūane nature. In t̄cio lib.diſt.v.dic̄ ꝙ aīa ſepata ē ꝑſona. ſcd̄s ibidē: dicit ꝙ xp̄s ī tri duo fuit hō In.iiij.lib.diſt.i.dicit ꝙ baptiſmᵘ iohānis cū īpoſitōe manuū equipollebat baptiſmo xp̄i. ſcd̄s ibidē dicit ꝙ deᵘ p̄t cōicare potentiā creādi creature. Un̄ licet ſeminauerit multos errores q̄ nūc reputāᷓ errores ſic̄ de ꝯceptiōe ⁊c̄ tn̄ iſti p̄poſiti apud oēs veros doctores ⁊ ab oī ſchola repudianᷓ ⁊ ꝯdemnantur Dico ḡ ꝙ aīa ſepata a corpe nō eſt perſona. patet in textu.

Octauo queriᷓ vtrum

cōcedendū ſit ꝙ deᵘ aſſūpſit hominem. ¶ Rn̄deo dicēdū ē ſm fidē nr̄am ꝙ hō ⁊ hūanitas nō ſūt totaliᷓ eadē. Ita ꝙ q̇cq̇d ē hō ē hūanitas ⁊ ecōtra. pꝫ q̄ꝛ ſupponūt ꝓ reb᷒ diuerſis: ita ꝙ hec ē vera. filiᵘ dei ē hō. ⁊ hec ē falſa: filiᵘ dei ē hūanitas Ideo dico ꝙ hūanitas ſic diffiniᷓ. Humanitas ē natura ꝯſtituta ex corpore ⁊ aīa rōnali ⁊ nihil aliḋ connotat: ⁊ ſic pꝫ ꝙ hūanitas nō dꝛ de filio dei. Nā ꝯcedimus ꝙ filius aſſumpſit naturā humanā ex quo ſequiᷓ filiū dei nō eē ſcꝫ naturam humanam q̄ꝛ eſt regula fidei inter aſſumēns ⁊ aſſūptū ē realis diſtinctio. Eadē rōne nō ꝯcedimus iſtā: filiᵘ dei aſſūpſit hominē q̄ꝛ filiᵘ dei ē homo. Idē aūt nō aſſumit ſeipm. Iſta ꝓpō eſt vera que dꝛ ꝙ hec ꝓpō eſt īpropria: filiᵘ dei aſſūpſit

hominē poꝛpꝫ duplicē cauſam: tū ꝓpꝫ
defectum diſtinctionis: tū propter defe/
ctuꝫ oꝛdinis: qꝛ aſſumere impoꝛtat quē/
daꝫ oꝛdinē ⁊ reſpectū eius qd naturaliꝫ
antecedit ipam aſſumptionē. ¶ Cum ḡ
neceſſe ſit illud qd aſſumiꝫ ꝓſupponi ⁊ p/
cedere ſaltē naturaliter ipam aſſumpti
onē nō poteſt recte ꝯcedi ꝙ de⁹ aſſum/
pſit hominē cum eſſe humanū vt viſum
eſt non precedat ſed ſequiꝫ ipam aſſum/
ptionem.

Nono queriꝫ. vtrum
ſit cōcedendū ꝙ filius dei aſſumpſit hu
manitatē. ¶ Rn̄deꝫ ꝑ duas ꝓpoſitiōes.
ꝓma ē. ꝙ humanitas capiꝫ tripl'r. Pꝛio
pro ꝑtib⁹ ꝯſtituentib⁹ hominē: ⁊ iſto mo
do capiꝫ ſepe in ſacra ſcriptura: vt cum
dꝛ. Hō interioꝛ ⁊ homo exterioꝛ. Et eti
am in epiſtolis ſalutātis frequēter op/
tatur alicui ſalus in vtroqꝫ homine ⁊c̄.
Secundo capitur pꝛo natura humana
reſultante ex talib⁹ partib⁹ diſtincta rea
liter ab illis: ⁊ iſta humanitas eſt media
inter res coꝛpoꝛales ⁊ ſpirituales: quia
per coꝛpus conuenit cum reb⁹ coꝛpoꝛa/
libus: ⁊ per animam cum angelis: ⁊ iſta
humanitas eſt vel poteſt dici ſm̄ Grego
riū omnis creatura: quia participat cuꝫ
omni creatura. Tertio capitur pꝛo qua
cunqꝫ pꝛopꝛietate conſequente ipam na
turam humanam vt riſibilitas. ¶ Se/
cunda pꝛopoſitio. quocūqꝫ modo capia
tur humanitas verum eſt ſimpliciter ꝙ
filius dei aſſumpſit humanitatem. patꝫ
in libꝛo iſta pꝛopoſitio.

Circa ſextam di/
ſtinctionem queritur. vtrū
xp̄s ſit duo. ¶ Pꝛo declara
tione huius queſtionis eſt
aduertenduꝫ ꝙ duo capitur dupliciter.
ſcilicet maſculine ⁊ neutraliter. Quan/
do eſt maſculini generis: tūc ſemper po
nit diuerſitatem in perſonis. ⁊ ſic duo in
uenitur in diuinis. Quando autem ca/
pitur neutraliter ponit diſtinctionem
⁊ diuerſitatem in natura: ⁊ ſic nō inueni
tur in diuinis. Et ſicut dictū de duob⁹
maſ. generꝫ: ſic dicēdū eſt de duob⁹ femi
nini generis: ſcꝫ ꝙ ponit differētiā in per
ſona: vt dꝛ in ſimbolo. Alia ē ꝑſona pa/
trꝫ ⁊ alia filij ē ¶ Scd̄m ꝓdictā diuiſiōis
iſtius nois duo. Pono tres pꝛopoſitio/
nes. Pꝛima ꝙ xp̄s nullo mō dicendus ē
accipiendo duo maſculine: pꝫ quia xp̄s
nō eſt due ꝑſone. Secūda xp̄s nullo mo
do dicendus ē duo capiēdo neutraliter
patet: qꝛ due nature nō ꝓdicāꝫ in abſtra
cto de xp̄o: nec ē due nature. licꝫ eīn̄ iſta
ſit vera: xp̄s ē natura diuina: tn̄ iſta ē fal
ſa: xp̄s ē natura humana. Tertia lꝫ xp̄s
non ſit duo nec maſculine nec neutraliꝫ
pōt dici ꝙ in xp̄o ſunt duo: capiēdo duo
neutraliter. Hoc poteſt ꝯcedi ꝙ xp̄s hꝫ
duo neutraliꝫ. patet: qꝛ habet in ſe duas
naturas ſed illud dꝛ habere duo neutra
liter eo ꝙ hꝫ duas ꝑſonas: ḡ ⁊c̄. ¶ Reſo
lutio tota ſtat in vna diſtinctiōe ⁊ quīqꝫ
ꝓpoſitioib⁹. Diſtinctio ē ꝙ xp̄m eē duo
intelligiꝫ tripliciꝫ. Pꝛimo ꝙ xp̄s ſit duo
id eſt due nature. Scd̄o ꝙ dicaꝫ eē duo
id eſt due ꝑſone. Tertio ꝙ dicaꝫ eē duo
.i. due res nature ſiue duo ſuppoſita Vn̄
res nature ypoſtaſis ⁊ ſuppoſitū ideꝫ pe
nitus ſunt ⁊ pꝛo eodeꝫ accipiuntur. Nā
vt dictum eſt in iſto tertio ſuppoſituꝫ in
diuiduum ⁊ perſona differunt: quia om
ne ſuppoſitum eſt indiuiduum ⁊ nō econ
tra: et omnis perſona eſt indiuiduum et
non econtra. Dico vlterius ꝙ res natu/
re nō diuidiꝫ de indiuiduis accidentiuꝫ
nec etiam de ſubſtantijs incompletis id
eſt de coꝛpoꝛe ⁊ de anima. In iſta diſtin
ctione ponunꝫ due ꝓpōnes: quaꝝ ꝓma
eſt: ꝙ nullus vnqꝫ doctoꝛ poſuit ꝙ chꝛi/
ſtus ſit duo. id eſt due nature. Littera
hereticum ē ſimpliciter dicere xp̄m eſſe
duo loquēdo de dualitate ꝑſone: patet
per ſimbolū. Nō duo tn̄ ſed vn⁹ ē xp̄s.
pꝫ ergo ꝙ xp̄s nullo modo ē duo ſꝫ vnū

¶ Iuxta oīa pdc̄a ponā octo ꝓpoſitio/nes p ordinē vt ſimus cauti in loquēdo circa iſtā materiā. Et harū ſeptē erunt negatiue ⁊ catholice ⁊ p ꝯſeq̄ns affirmatiue eis oppoſita ſunt heretice ceſſande. octaua erit affirmatiua ⁊ heretica. Pri/ma ps nō ē due pſone. Scḋa in xp̄o non due perſone. Tertio xp̄s nō ē duo ſup/poſita. Quarta in xp̄o nō ſūt duo ſup/poſita. Quinta xp̄s nō eſt due res natu re ſeu yppoſtaſes. Sexta in xp̄o non ſunt due res nature vel yppoſtaſes. Septima xp̄s nō eſt duo indiuidua. Octaua q̄ ē heretica in xp̄o ſunt duo indiuidua.

Secūda queſtio. Utrū

perſona xp̄i ſit vna vnitate ſimplici: an ꝯpoſita ¶ Reſolutio tota q̄onis ſtat in vna diffinitōe ⁊ q̄nqꝫ ꝓpoſitiōib9. ¶ Di/ſtictinctio eſt talis. Compoſitio capitur dupliciter ſcꝫ ꝓpē ⁊ large Quid ſit ꝯpoſitio proprie dicta ſic poteſt deſcribi. Eſt vnio aliquoꝝ duoꝝ habentiū inclinatio nē mutuā ad cōſtitutionē vnius tertij. ¶ Secundo capit᷑ large: ⁊ ſic pōt deſcri/bi. Eſt alicui9 nature vel entis cuꝫ alio poſitio ſiue cōſtituāt vnū tertiū ſiue nō ¶ Prima ꝓpoſitio. Perſona xp̄i nō pōt dici cōpoſita nec ē in pſona xp̄i. Cōpoſitio ꝓpria dicta pꝫ in libro p argumenta ante oppoſitū. ¶ Scḋa aſſerere pſonam xp̄i eſſe cōpoſitā ꝯpoſitiōe propria non ſolū ē falſum ſed etiā hereticū. ¶ Ter/tia pſonalis vnio naturaꝝ in xp̄o poteſt dici ꝯpoſitio large capta: pꝫ qꝛ tūc ꝯpō nihil aliud ē niſi vnio. ¶ Quarta aſſerere in xp̄o ēē ꝯpoſitionē large captā nō ē hereticū ſed verū ⁊ catholicū. Et iō ſe/cūda opio que recitat᷑ in lr̄a mḡri q̄ dic xp̄m eſſe ꝯpoſitū vera eſt ⁊ catholica: qꝛ nō vult dicere ꝙ pſona xp̄i ſit ex pluribꝫ naturis cōſtituta: ſed ꝙ vna natura eſt alteri vnita. ¶ Quinta: qꝛ vocabulum ꝯpoſitionis ē calūniabile in materia in/carnationis. Ideo doctores pn̄tis tp̄is ſenſū ⁊ rem pdicte opinionis retinentes declināt ꝯpoſitionis vocabulū: ⁊ pro eo noīe vnionis vtūtur.

Tertia queſtio. Utrū

xp̄s ſm ꝙ homo ſit aliquid. An hō pdi/cetur de xp̄o p modū habit9 ⁊ accidētis ¶ Reſolutio ſtat ī vna diffinitiōe ⁊ dua bus ꝓpoſitiōib9. ¶ Diſtinctio tal' ē Iſta propoſitio xp̄s eſt homo p modū habi/tus ⁊ accidentis habet dupl'r intelligi. Primo ꝙ illa predicatio ſit pure accidētal': ita ꝙ nō ſit ſubſtātialis. Aut ꝙ aliū mo do habeat rōeꝫ .i. modū ſeu ſilitudinē pdicatiōis accidētalis: ſit tn̄ ſm verita/tē ſubal' pdicatio ¶ Pⁱa ꝓpō ē: falſū eſt ꝙ xp̄s ſit hō p modū hitus ⁊ accn̄tꝫ. Se cūda pt ꝯcedi ꝙ xp̄s ē hō p modū hitus ⁊ accn̄tis intelligēdo. ſcḋo modo pꝫ ex duplici ſilitudine quaꝫ hꝫ iſta pdicatio cū accn̄tali. Nā ſic accn̄s ſuſtētificat᷑ in ſuo ſubiecto: ita hūanitas xp̄i ī diuinitate ſic tn̄ ꝙ nō inheret ei. Itē pꝫ alit᷑: qꝛ ſic accn̄s nō dat pⁱmū ēē ſuo ſubō ſꝫ aduēit ei p9 ſuū eē ꝯpletū: ſic hūanitas ē q̄ſi ad/uēticia ⁊ q̄ſi accn̄s filio dei: qꝛ ū dat ei pⁱ mū eē ſꝫ aduēit ei p9 ſuū eē pfectū ⁊ ꝯple tum. I · e due ꝓpropoſitiones clare pa/tent in libro.

Quarta queſtio Utrū

iſta vnio ſacra t'minata ſit ad vnitatem pſone an nō ¶ Rn̄deo ſciēdū ꝙ vnio vl/tra ea q̄ dicta ſūt ē q̄druplex. Una ē ī q̄ ē vni9 vnibil' ī naturā alteri9 ꝯuerſio vt vnio gutte aq̄ in dolio vini: ⁊ rō iſti9 vni oinis ē: qꝛ ibi ē repugnātia ⁊ pdn̄atio. Repugnātia q̄dē qꝛ vinū a tota ſpē eſt calidū: aq̄ vo ē frigida. Predn̄atio aūt qꝛ vinū ē forti9 aq̄. Alia vnio ē ī q̄ ē vtri uſqꝫ vnibilis alteratio ⁊ tertie nature ꝓ/ductio vt vnio elemētoꝝ ad cōſtōem ali/cui9 mixti. Rō āt tal' vniōis ē: qꝛ ē ibi re rpugnanntia ſed non eſt predominatio excellens. ¶ Tertia vnio eſt qua non eſt vnitorum alteratio; ſed vnius tertie na/tuer ꝯſtitutio: ⁊ ſic aīa ⁊ corp9 vniūtur

¶ Nō iſti⁹ vniōis ē q₂ ibi nō ē repugnā/tia ſ₃ ē mutua dependēdētia vni⁹ ad alteꝝ. ¶ Quarta ē in qua nec eſt trāſmutatio vnitoꝝ nec dependentia nec tertie nature cōſtitutio ſ₃ eſt vni⁹ nature ab altera ſuſtētatio ⁊ in altera in ſertio/vt q̄n vna arboꝛ ſuſtētificabit inſtipite alteri⁹ ⁊ ratio huius vnionis ē q₂ ibi eſt excellēs ꝑdña/tio ⁊ nō eſt repugnātia nec dependentia mutua. ⁊ iſto.quarto modo vnionis natura humana vnita eſt diuine. Iſtis pꝛenotatis facilis eſt ad q̄ſtiōe₃ rn̄ſio: ꝙ iſta vnio ſacratiſſima terminata eſt ad vnitatem perſone ⁊ non ad vnitatem ⁊c̄.

Quito queritur. Utrū

iſta ſacra vnio ſit ſingularis. ¶ Rn̄ſio ꝙ iſta ſacra vnio eſt ſingl'aris. ¶ Sciendū ꝙ ph̄s ponit multos modos vnionis in vi.phiſic̄.c.de vno. Dicit ꝙ eſt vnu₃ ꝑ ſe aliud eſt ꝑ accidēs. Duplex eſt vnū ꝑ accidens. Unū eſt ſicut accidens in cōcreto. Aliud ē q̄n duo accidētia ſunt in vno cōcreto. Unū ꝑ ſe dr̄ nouē modis ſc₃: cōtinuatiōe: ſpē: gn̄e: diffinitiōe: indiuiſibilitate: numero: ſimplicitate: totalitate: ꝑportiōe: ⁊ materia ⁊ q₂ nulla iſtarū vnionū eſt ſil'is vnioni xp̄i. Ideo eſt ponēda alia vnionis diuiſio ſm̄ theologos. Nec ē mirū ſi ph̄i nō poſuerūt iſtū modū vnionis ſacratiſſime q₂ illā nō nouerūt ⁊ etiā ſolū natural'r loquebāt. Btūs aūt bernhardus doctoꝛ mellifluus ponit nouem modos vnionis. Pꝛimus eſt vnitas collectiua. Scd̄s ē vnitas ꝯſtitutiua. Tertius eſt vnitas cōiugatiua. Quart⁹ eſt eſt vnitas natiua. Quint⁹ eſt vnitas poteſtatiua. Sext⁹ eſt vnitas cōſentanea. Septimus eſt vnitas votiua. Octau⁹ eſt vnitas dignatiua q̄ eſt pſonalis hoīs cū deo. Nonus eſt vnitas trinitatis.

Circa diſtinctionē ſeptimā₃ q̄rit. Utrū hec ꝓpoſitio ſit vera. De⁹ eſt hō. Dicēdū ꝙ abſq₃ dubio ſcd̄₃ fidē catholicā tenēdū ē ſūnit ꝙ ꝑdicta ꝓpō eſt vera rōne vnionis pſonalis i xp̄o q̄ eſt nature ꝙ facit vnu₃ pꝛi de alio in ꝯcreto q₂ q̄cūq₃ vni ⁊ eide₃ ſingulari ſingulariter ⁊ vnitate tento ⁊ in coicabili ſunt eadē: ita eadē ſunt īter ſe. ſ₃ ſic ꝙ de xp̄o dr̄ de⁹ ⁊ hō ḡ diſtinguit de ſeinuicē. Nō tn̄ ꝑdicta ꝓpō ē imediata ſ₃ hec imediata: natura hūana ē vnita v̄bo dei et ex hac ſequit iſta ſc₃ ꝙ v̄bū diuinū eſt hō. Et ad hāc ſequit de⁹ ē hō ad quā ſequtur iſta q̄rta. hō eſt ds̄ q̄ ē ꝯuertēs tertie S₃ de mō ꝑdicādi ē triplex opinio vide in tertu q̄rū due pꝛie reꝓbant ⁊ tertia tenet. Nō em̄ eſt ꝑdicatio foꝛmal'ſiue eſſentialis vt hō ē aīal: nec cauſal' vt ds̄ eſt ſpes mea: cauſatiue vt loq̄ ē op⁹ hūanu₃ eſt ꝑdicatio cauſal'. Nec ē accidētal' q̄ eſt q̄n ꝑdicatū eſt accidens. ſubiecto vl' ecōuerſo nec ē idētica ſiue iplicatiua vt dic̄ ſcd̄a opinio q̄ dicit ꝙ hec: de⁹ ē hō eſt vera ꝑ iplicationē ⁊ ſenſus eſt ille q̄ ē deus eſt hō fili⁹ cū dei q̄ eſt de⁹ idētitate ē hō nō val₃ vt p₃ i textu. ¶ Dicēdū ḡ ē ꝙ h̄ ē ſingl'aris mod⁹ ꝑdicādi ſc₃ ꝑ vnionē iō ei hō ꝑdicat de deo q₂ vnit ei in vnitate ꝑſone ⁊ q̄n hec vnio ē ſingl'aris nō ē mirū ſi ſingularē modū exigit ꝑdicandi iō hec ꝑdicatio nō reducit ad aliq̄s modos ꝑdicādi ꝯſuetos. ¶ Nota ꝙ ē dr̄a īter vniuoce ꝑdicari ⁊ ꝑdicatū vniuocū. Uniuocū ꝑdicatū ē q̄d ꝑdicat d aliq̄b₃ ſm̄ id nomē et eadē rōne vt albū ꝑdicat de lapide pariete ⁊ eq̄ ⁊ hoīe ſm̄ idē nomē ⁊ eadē rōnē q̄ eſſe eſt diſgregatiuū viſus. Ad ꝑdicari aūt vniuoce reqrit vltra ꝙ rō noīs ſit de q̄dditate ei⁹ de q̄ ꝑdicat. Iſta ſunt ſynonima vniuoce ꝑdicari: q̄dditatiue i pꝛiomō dicēdi: ⁊ foꝛmal'r ⁊ eſſential'r ſūt ide₃ homo aūt dr̄ de deo nō vniuoce ſ₃ tanq̄ vniuocum pꝛedicari.

Scd̄o queritur. Utrū

ſic̄ iſta ꝯcedit de⁹ ē hō ꝑ pſona filij ſic iſta ſit ꝯcedēda. De⁹ nō eſt hō ꝑ pſona pꝛis. ¶ Rn̄deo. ſm̄ Bonauē. ꝙ hec nō ꝯcedē

da eſt: deus nō ē hō: q2 nō eſt ſiće. q2 iſte termin⁹ de⁹ 2c. vide textū. ¶ Dicēdū ſm aliquos ꝙ vtraqꝫ eſt vera et rō eſt q2 iſta deus eſt hō. 2 deus nō eſt hō ſunt indiffinite ſingulariter q2 illa ꝓpō eſt indiffinita in qua ſubijcitur terminus cōis ſine ſigno q̄tificate: ſ3 ſic ē h ergo 2c. Q2 aūt iſte terminus deus ſit cōis p3 q2 ille terminus eſt cōis q̄ vere pōt predicari de plurib⁹ ſ3 iſte termin⁹ ds eſt hmōi ꝗ 2c. et ſic dicit okā 2 gregorius de arimino. Iſte termin⁹ de⁹ in ſacra ſcriptura h3 diuerſam ſuppoſitōe3. Aliqñ em̄ ſuppo nit pro perſona diuina. Aliqñ ꝓ eſſentia diuina cōi ipſis tribus pſonis. ꝑma pars p3 ꝑ illud pš. Propterea vnxit te de⁹ ds tuus oleo letici e. Ita ꝙ li primū deus ē vti caſus et ſupponit ꝓ pſona filij: 2 ſcd3 li deus ſupponit ꝓ patre 2 eſt ſenſus. O deus fili ꝓpterea vnxit te deus tuus id ē pr̄ tuus2 hoc dicit Aug⁹. p3 etiā ꝑ illud pr̄o Ioh. Vbū erat apud deu3: q2 apud īmportat diſtinctionē q̄ nō eſt inter verbū 2 naturā diuinā. Et ibi bñdicat nos deus de⁹ 2c. Scda pars p3 ꝑ illud apl'i. Sol⁹ deus h3 imortalitate3. Et ꝑ illud Exo. Audi iſrl' q2 dñs deus tuus vnus eſt id eſt eſſentia diuina vnica eſt 2 indiuiſibilis. Itē p3 ꝑ illud Aug⁹. in primo li. de trinitate. Deus eſt pr̄ 2 fili⁹ 2 ſpūſſanctus. Et in vno ſermone de v. 10 martyre. Quis ē deus pr̄ 2 filius 2 ſpūſſan. et cōſtat ibi q2 ibi ſupponit deus ꝓ diuinitate. neqꝫ pr̄ ē p. fili⁹ 2 ſpūſſan. 2c. Et ī iſta ꝓpōne de⁹ genuit deū: 2 de⁹ ē hō de⁹ nō ſupponit ꝓ natura diuina ſ3 ꝓ pſona q2 iſta deitas genuit vel eſt hō eſt heretica. Sequit' ex hoc ꝙ in iſta de⁹ nō eſt hō li deus ſupponit ꝓ perſona ideo dicendū ꝙ q̄tū ē de ſermone rigoris. Iſta eſt ſingulariter cōcedenda de⁹ nō genuit deu3 et iſta de⁹ nō eſt hō q2 ſunt indefinite et ad veritatē idefinite ſuffic̄ ꝙ vna ſingularis ſit vera. Iſta aūt deus nō eſt homo h3 duas ſingulares veras. ſ. de⁹ pr̄ 2 de⁹ ſpūſſctūs nō ē hō que ambe ſunt vere ergo ipſa vera. Silr̄ dicendum eſt de iſta deus non genuit deū. Hec aūt dicta ſm opinionē iuniorū modernoꝝ. S3 prima ſm opinionē antiquoꝝ ideo ſecurior 2c.

Tertio querit'. Utrum hec ſit admittenda. deus factus eſt hō. Notandum ꝙ duplex eſt factio actiua 2 paſſiua. Prima eſt habitudo faciētis ad factū qđ accipit eē poſt nō eſſe natura vl' tpe a tali faciēte. In hac diffinitiōe ſunt due particule. Prima eſt habitudo faciētis ad factū loco g̃nere. ¶ Scda ꝑticula qđ accipit 2c. q2 de ratione eius factionis eſt eſſe poſt non eſſe et hoc ponitur ad differentiam filij dei: q̄ ſp fuit. Ideo non pōt dici factus. Ex quo ſequitur ꝙ ſi deus creaſſ3 mundū ab eterno ad huc fuiſſet ibi vera factio: quia licet non habuiſſet eſſe poſt non eſſe tempore vel duratione habuiſſ3 tamen natura: q2 mundus quātum eſt de ſe habuiſſet prius nō eſſe quāritate eſſe niſi deus īpediuiſſet preueniēdo ita ꝙ fuiſſet ibi prioritas nature priuatiua. ¶ Factio paſſiua eſt habitudo ipſius facti ad ipſum faciens 2c. ſicut in priori diffinitione. Filius autē dei 2 ſpirituſſanctus. lic3 ſint ꝓducti nō ſunt tamen facti quia ſunt ex ſe eque neceſſarij ſicut pater q̄uis nō ſint a ſe. Notandum ꝙ creatio: factio: actio: ſic differūt: q2 Actio ſemper ſubiectū preſupponit in qđ agat'. Creatio nihil oino ꝓſupponit ſed eſt de nihilo 2 eſt ſoli deo poſſibilis. Unde eſt ꝓductio alicuius de nihilo. Ex quo ſequit' ꝙ creatio ꝓprie non eſt actio: 2 ſi dicatur actio mag' dicitur grāmaticaliter loquendo ꝙ realiter vel metaphiſicaliter loquendo ſicut dicit' ꝙ creo eſt verbum actiuū factio aūt eſt q̄d cōe actiōi 2 creatiōi. Factio iterū eſt duplex. q̄da3 dicitur factio ſimpliciter: alia factio talis qualis vel factio ſm q̄d. Sicut em̄ iſtud verbum eſt ponit' in ꝓpōne de eſt ſcdo adiacente. Aliquando in ꝓpōne de eſt tertio adiacente: quando autē

ponitur primo modo dicit exiſtentiam
ſimpliciter quãdo ponitur ſcḋo mõ dic̃
eſſe ſcʒ de tertio adiacẽte. Nõ eẽ exñte ſi
ue eſſe ſimpliciter ſed ĩportat tale eẽ ſm
illud qḋ ſpecificatur ꝑ tertiũ vt eẽ albũ
vel nigrum ⁊c̃. Sic dicendum eſt de iſto
verbo ſubſtantiuo fio. Qñ em̃ ponit̃ in
propõne de eſt ſcḋo adiacente importat
factionẽ ſimpl'r vt deus fit ⁊c̃. qñ aũt po
nitur in propoſitione de eſt tertio adia/
cente importat actionem ſm exigentiaʒ
vel ſpecificationẽ tertij. qḋ ponit̃ in ꝓpõ
ne. Factio ergo ſimplicit̃ ẽ qua aliq̇d fit
ſimpl'r de nõ eſſe ad eſſe factio autem ali
q̃lis eſt qua aliquid fit tale vt ſor. fit al/
bus ⁊c̃. Queſtio aũt intelligitur de fa/
ctione non ſimpliciter que eſſet plana ſʒ
factione aliquali. Ad quã R̃ñdendum
eſt ſimpliciter affirmatiue ſcʒ deus fc̃ũs
eſt homo. Si em̃ factus cadat ſuꝑ totã
propoſitionẽ ſenſus eſt factũ ẽ ita ꝙ iſta
propoſitio ſit vera. Deꝰ factus ẽ homo
et hõ factus ẽ deus: ⁊ q̃uis ſit verus ſen
ſus ⁊ ab omnibꝫ cõceſſus nõ tñ eſt verus
de rigore ſermonis quia h̄ ꝑticipiuʒ qḋ
eſt factus cum dicit̃ maſculini generis ⁊
adiectiuum adiectiue tentũ non poteſt
ponere rem ſuam circa copulam ſed ne/
ceſſario ponit q̃tũ eſt de virtute ſermo/
nis circa ſubiectum vel predicatum. Si
autem li factus tenet ſe ex parte p̄dicati
eſt ſenſus. Deus eſt q̇dẽ hõ hõ factus ẽ
vel productꝰ ⁊ ſic põt dici ꝙ ſenſus ẽ fal
ſus quia homo dictꝰ de xp̃o dicit ſuppo/
ſitum diuinum qḋ minime ẽ factum ⁊ iḋ
xp̃s non eſt homo factus. Si auteʒ li fa
ctus determinet vnũ extremoꝝ in cõpa/
tione ad aliud ſic eſt ſenſus deus ſe fecit
hominem per humanitatꝭ aſſumptiõem
ſicut homo facit ſe doctum per acquiſi/
tionem doctrine ⁊ ſic ſenſus eſt verus ta
men aliquid habet ĩproprietatis ⁊ aliud
proprietatis. Hoc enim ꝑticipiuʒ factꝰ
tria importat videlicet antecceſſionẽ ex ꝑ
te ſubiecti ⁊ inceptioneʒ ex ꝑte predicati
et tranſmutationeʒ ex ꝑte vtriuſq; vt in
hoc Exẽplo. N. factus ẽ ſapiens. N. em̃
fuit anteq̃ eſſet ſapiens: ⁊ poſtea incipit
eſſe ſapiens ⁊ eſt tranſmutatio tã in. N.
q̃ in ſapientia. In propoſito autẽ eſt re/
perire antecceſſionem ex ꝑte ſubiecti: ⁊ in
ceptionem ex ꝑte p̄dicati: ſed nõ eſt reꝑi
re trãſmutationẽ in ſuppoſito dei: ⁊ ideo
factus hic cadit a propria ſignificatiõe
q̃tũ ad tertiã ꝯditionem: nec importat
tranſmutationem ſed vnionem licʒ ergo
habeat aliquã proprietatẽ q꞉ tñ habꝫ ve
ritatatem ideo recipit̃: q꞉ in expꝛſſione fi/
dei magis cõſiderat̃ ſermonis veritas q̃
ſignificatiõis congruitas. Ea enim que
ſunt fidei nr̃e vt dicit Augꝰ. melius itel
ligimus q̃ ꝓferamus. Et gregorius dic̃
ꝙ excelſa dei balbutiẽdo reſonamꝰ. Cõ
cedendus ẽ ergo predictus ſmo q̃tũ ad
ꝑmũ ⁊ tertiũ ſenſus ſuos. Nota ꝙ factio
proprie loquẽdo lʒ ĩportat mutatõeʒ nõ
tñ factio large loquẽdo nõ eſt ibi impfe/
ctio. De iſta ꝓpõne etiã. Hõ factꝰ ẽ põt
ſimiliter diſtigui ſicut de priori. Si em̃
factus importat rem ſuam ſcilicʒ ſuper
totam propoſitionẽ ſuã. ſenſus eſt: fctm̃
eſt ꝙ hec ꝓpoſitio hõ factus eſt deus eſt
vera ⁊ eſt verus ſenſus ⁊ cõceſſus vel ma
gis permiſſus a doctoribus ſacris ⁊ iſte
ſolus eſt verus. Si autem li factus po/
nat rem ſuam ſuper predicatum ſenſus
eſt homo factus eſt deus id eſt homo eſt
deus qui eſt factus ⁊ iſte ſenſus eſt here/
ticus: quia deus non eſt factus: q̃uis ſit
genitus. Si autem li factus ponat rem
ſuam circa vtrumq; extremum et dicat
ordineʒ ſubiecti ad predicatũ ſenſus eſt
homo factus eſt deus id eſt qui prius e/
rat homo factus eſt homo poſterius et
hic ſenſus eſt falſus quia eſſe hominem
hominem nunq̃ acceſſit in illo ſuppoſito
eſſe deum nec diuinum eſſe aliquatenus
inchoatur. Unde magis eſt impropria
hec propoſitio homo factus eſt deus q̃
hec deus factus eſt homo et rarius in/
uenitur in ſacra ſcriptura. Si tamen
alicui legatur vel inueniat̃ tunc ſm. Pet

mum ſenſum eſt accipiēda. ¶ Notandū
ꝙ hec ꝑpō hō factus eſt deus de rigore
ſignificatiōis ſimpliciť falſa ē patet. om
nis ꝑpoſitio ē falſa ſimpliciter ꝛ de rigo
re ſignificationis cuius ↄtradictoria eſt
ſimpliciter vera: ſed cōtradictoria iſtius
hō factus eſt deus eſt ſimplr̄ vera ꝯ ꝛc.
Minor probatur. ↄ̄dictoria iſti⁹ eſt iſta
null⁹ hō fact⁹ ē de⁹ q̄ ē ſingulariť vera ꝛ
de rigore ſignificatiōis: qꝛ null⁹ ali⁹ hō a
xp̄o fctūs eſt de⁹ vt pȝ inductiōe nec ip̄e
hō q̄ dı̄ xp̄s fact⁹ eſt deus cū ille hō xp̄s
ſit ab eterno de⁹ ꝛ clarū ē ꝙ hō eſt nomē
ſuppoſitiꝛ ibi ſupponit ꝑ ꝑſona diuina q̄
ſꝑ fuit de⁹ ꝛ ꝑ ↄn̄s iſta null⁹ hō fctūs eſt
de⁹ eſt vera: qꝛ ei⁹ oēs ſinglr̄es ſunt ve
re vt pȝ iducēdo. ¶ Scd̄a ꝑpō lȝ aūt hec
ꝑpō de⁹ eſt hō: ꝛ hec hō eſt de⁹ icęperint eē
vere null⁹ tn̄ hō icępit eē de⁹. ¶ Pria ꝑs
pȝ qꝛ oīs ꝑpō q̄ nūc eſt vera ꝛ pri⁹ nō fuit
vera icępit eē vera qn̄cꝫ. ſȝ iſte ꝑpōnes ds
eſt hō ꝛc. non fuerūt vere in tp̄e legis na
ture ꝛ ſcripte ꝛ fuerūt vere poſtea in no/
uo teſtamēto. Scd̄a ꝑs ꝑpōnis pȝ indu
ctiue: qꝛ nec iohēs nec petr⁹ ꝛ ſic de alijs
a xp̄o nec ip̄e xp̄s icępit eſſe de⁹ cū fuerit
ab eterno de⁹: icipit em̄ iportat habitu/
dinē ad non eſſe ꝑcedens. ¶ Tertia ꝑpō
Iſta ↄſequētia nō valȝ. De⁹ fctūs eſt hō
ergo hō fctūs eſt de⁹: qꝛ añcedēs ē verū ꝛ
ↄn̄s falſum: qꝛ ex vero nō ſequiť falſum:
ſed ſolū verū. Et ſi dicas ꝙ hec cōuertiť
ſimplr̄ cū ſit indefinita. Sic ↄuertiť er/
go qd̄ fctm̄ ē hō ē vł fuit ds. Itē hec ↄn̄a
nō valȝ de⁹ fctūs ē hō ꝯ deus fctūs ē ali/
quid qꝛ arguiť ab inferiori ad ſupius ne
gatiue. Itē nō valȝ de⁹ incepit eſſe hō: ꝯ
incepit eē. Iſta em̄ fctūs ꝛ icępit icludūt
negationē. Iſta eſt vera: aliqs hō fuit ab
eterno q̄ tn̄ icępit eē ex tp̄e qꝛ fili⁹ dei q̄ ē
hō fuit ab eterno ꝛ icępit hō eſſe in tēpe.
Itē lȝ aliqs hō non poſſit nō eſſe tn̄ poſſi
bile eſt ꝙ null⁹ hō ſit. Pria ꝑs pȝ qꝛ fili⁹
dei nō pōt nō eſſe ſimplr̄ ꝛ ipſe eſt hō ꝛc.
Scd̄a ꝑs pȝ ꝑ ipm̄ ꝯbū diuinū qꝛ pōt di
mittere naturā hūanā ꝛ ipſam anichila/
re ꝛ oēs hoīes ꝛ iſta eſſȝ vera null⁹ hō eſt
Notandū ꝙ cōicatio ydiomatū nō tȝ in
predicatis que exprimūt vnionē nature
humane ad diuinā. Quia cōicatio ydio
matū in ꝑdicatiōibꝫ fit ꝑpter vnionē nō
ergo fit ſm̄ illa q̄ exprimūt vnionē: ꝛ idō
nō eſt fctūs de⁹ lȝ fctūs eſt hō ſic hic na/
tura diuina aſſumpſit naturā diuinā igi
tur natura humana aſſumpſit naturam
diuinam non ſequitur.

Quarto queriť. Utrū
filius dei ꝑdeſtinatus ſit. Sciēdum ꝙ ꝑ
deſtinatio eſt preordinatio alicui⁹ crea/
ture intellectualis ad gl̄iam principalr̄
et ad gr̄am ꝛ merita in ordine ad gl̄iam
min⁹ principalr̄ facta a volūtate diuina
Et dı̄ ꝑordinatio: qꝛ nō eſt aliud ꝙ̄ act⁹
diuine volūtatis quo ordinat ꝛ vult ꝛ de
terminat alicui dare gl̄iam nō ꝑpter bo
na ꝛ merita q̄ ꝑuidit fieri a tali creatura
Sed ex mera ſua bonitate ꝛ liberalitate
vt dicit de iacob. Ro. ix. ꝙ̄uis nemineȝ
reprobat niſi ꝑpter demerita ꝑuiſa. Et
diciť alicui⁹ creature: qꝛ ſola creatura in
tellectualr̄ eſt ꝑdeſtimabił qꝛ ſola eſt glo/
rificabilis eo ꝙ ſola ad imaginē dei ē ca/
pax ꝛ ꝑticips eſſe pt̄. Deus nō eſt ꝑdeſti/
nabilis: qꝛ quicqd ꝑdeſtinať ſubijciť ꝑde
ſtinari ꝛ ſic filius inqn̄tū deus nō eſt ꝑde
ſtimabilis. Omēs homines ꝛ omnes an
geli ſunt predeſtimabiles ꝙ̄uis non ſint
omnes predeſtinati. Dicitur ad gloriaȝ
principaliter quia primo vult dare glo/
riam his qui predeſtinantur primitate
intentiōis. Ita ꝙ predeſtinatio reſpicit
ſolum principaliter fineȝ que eſt gloria
eterna. Dicitur ad gratiam ꝛc. Non em̄
poſſumus habere gloriam ſine gratia et
meritꝭ in adultis: que reſpicit minus ꝑn/
cipaliter predeſtinatio vt diſpoſitionem
neceſſariam ad gloriā ex ordinatiōe diui
na. ¶ Rn̄deo ꝙ fili⁹ dei nō eſt ꝑdeſtina/
tus ſȝ xp̄s ē ꝑdeſtinatus ꝛ fili⁹ dei eſt pre
deſtinatus in quātuȝ hō. Dicendū ꝯ ē ꝙ
ꝙ̄uis hec ſit cocedēda xp̄s eſt ꝑdeſtinat⁹

pro eo ꝙ nominat hypoſtaſim in reb natture vt hec chriſtus eſt pdeſtinat⁹ vt homo: ratione determinatōis adiūcte q: ſi bi ꝯuenit diffinitio pdeſtinatiōis incōgrū eſt homo. hec tñ non eſt ꝯcedenda filius dei eſt predeſtinatus. Et ratio eſt ꝓpter repugnantiam intellectuū q: predicatum repugnat ſubiecto vel intellectus predicati vel rō repugnat intellectui et ratiōi ſubiecti. Reꝑitur aūt triplex repugnantia. Nam hoc vocabulū predeſtinat⁹ circa predeſtinatum tria importat ſcʒ habitudineʒ effectuū benficioꝝ reſpectu cauſe. Effectus ſunt multi: natura: grā: merita ⁊c. importat etiam acceptionē ꝑ donum gratie gratiſfaciētis ⁊c. Tertio importat in predeſtinato inchoationē quātū ad eſſe nature q: ſm originē pdeſtinatur q̄ nondum eſt hec verba dicuntur ꝓpter illos qui in vnigenitū dei impietatē loquūtur putāt em̄ eū inter illos cōnumeranduʒ eſſe qui anteꝗ fierēt predeſtinati ſunt vt eſſent ergo impiuʒ eſt dicere filium dei eſſe predeſtinatuum. Et primum intellectum habet quia deſcendit a verbo paſſiuo. Secunduʒ habet q: deſcendit a verbo actiuo dicente ordinem ad finē. Tertiū habet q: cōponitur a ꝓpoſitione dicente anteceſſioneʒ ſicut ab hac ꝓpoſitione pre gratificat⁹ filius dei dicit illā perſonā ⁊ cauſam nō effectum. Dicit etiam illam perſonam put compectit illi filiatio per naturā non per gratie donum. Dicit etiā illam pſonam vt eternam non habentem initium. Et ſic expſſe eſt repugnantia intellectuū inter ſubiectum ⁊ predicatum. Notandū ꝙ preſcīa capitur dupliciter. Vno modo large ⁊ eſt ſcia dei reſpectu oīm futuroꝝ ſiue bonoꝝ ſiue maloruʒ. Et de hac dicit apoſtolus Ro. viij. Quos pſciuit hos et pdeſtinauit ⁊c. ⁊ in pluſcꝫ predeſtinādo. Aliomodo ſtricte ⁊ ē reprobatio multoꝝ et ſic diſtinguitur cōtra pdeſtinationem. Ita ꝙ eſt ſcia dei reſpectu futurorum maloꝝ tm̄ ⁊ ab hac preſcia dr̄ reprobatus preſcit⁹. Et ſi dicas ꝙ excepꝫ vocabulis importantibus vnionem neceſſe eſt eſſe cōicatiōeʒ ideomatū ſʒ vocabulum pdeſtinatiōis vnionē non importat ꝯtuʒ eſt de ſe ergo ille hō eſt predeſtinatus ⁊ ille homo ſit filius dei neceſſario ſe ſequitur ꝙ fili⁹ dei ſit predeſtinat⁹. Dicendum ꝙ non ſolum illa excipiēda ſunt nomina: ſed etiam alia vocabula ex quibus conſurgit repugnātia intellectuum et tale eſt vocabulū predeſtinatiōis ⁊ cōſimilia vt melius manifeſtabit̄ infra di. xi. de iſta filius dei eſt creatura.

Quīto queritur. Vtrū

hec ſit vera filius predeſtinatus eſt eſſe homo. ¶ Sciendum ꝙ predeſtinatio ſic deſcribitur ab Auguſtino in li. de bono preſcientie. Predeſtinatio eſt preſcia et preparatio bñficioꝝ dei: per que certiſſime liberant̄ q̄cūꝗ liberant̄. Et dicit̄ pſcia q̄ eſt certa ⁊ infallibilis noticia futuroruʒ Vnde oīs preſcia in deo eſt ſcia ſed non econtra rōne conotatorum licet ſint idē formaliter. ⁊ ponitur in diffinitione loco generis. Scia dī ē reſpectu oīm ſiue bonorum ſiue maloꝝ pñtium futuroꝝ ⁊ pteritoruʒ. Preſcia ſolū eſt reſpectu futurorum ſiue bonoꝝ ſiue maloꝝ. Predeſtinatio autem ſolum reſpectu futuroꝝ bonorum. Tamen formaliter loquendo ⁊ q̄dditatiue nō eſt ipſa preſciētia ſed ſolū cōicatur ⁊ ſuppoſitiue. Predeſtinatio em̄ formaliter ⁊ q̄dditatiue eſt actus volūtatis diuine q: deū predeſtinare aliquē nō eſt aliō niſi deū ſibi velle dare vitā eternam et media ordinata ad illam. Sed cōſtat ꝙ hoc eſt actus volūtatis diuine ergo ⁊c. Cum aūt nullus actus volūtatis diuine ſit formaliter actus intellect⁹ dei ipa predeſtinatio q̄dditatiue nō pōt eſſe nec dici preſcia. Actus aūt volūtatꝫ et actus intellectus diſtinguūtur formaliter q: vnus non includit aliū in primo modo dicendi per ſe ergo ⁊c. Ex hīs ſequitur ꝙ predeſtinato nō eſt preſcia for

malis q̄uis ſit pſcia ſuppoſitiue ⁊ ↄcomi tāter. Hec ſcd̄a ps p3 q: nihil volitū ni ſi precognitū. Et q: pdeſtinatio eſt velle dare gloriā nature intellectuali ergo deus pcognouit illud ſe facere. Ideo do ctores vſi ſūt tali pdicatōe ↄcomitatiua ⁊ preſuppoſitiua. Et bn̄ficiorū dei. Ad differentiā pſcie ſtricte capte q̄ eſt reſpectu ſolū maloꝝ ⁊ penarū infligēdarū ma lis p pctis. Omes eīm gr̄e gratis date ⁊ gratūfaciētes ⁊ om̄ia bn̄ficia dei ⁊ dona ſpiritusſancti ordinata ad vitā eternā imediate vel imediate ſunt effect⁹ ipius pdeſtinatiōis vt p3 p auguſtinū q̄ dicit q̄ pdeſtinatio eſt preſcienetia beneficiorum eorum. Ne dum gratia gratumfaciens ſed attricio ſpes ⁊ fides informes ⁊ om nia opa bona moraliter ⁊ timor ſeruilis ſunt effectus diuine pdeſtinatiōis q̄uis vita eterna ſit primus pmitate intētōis ⁊ principal' effectus pdeſtinatōis. ¶ Nota q̄ differētia eſt inter gratias grat; da tas ⁊ gr̄a gratūfaciēte q: gr̄e gratiſdate mediate ordināt ad vitā et̄nā ſ3 gr̄a gratūfaciens imediate. Et dr̄ in diffinitiōe p q̄ certitudine ⁊c̄.ſ.a pctis ⁊ morte et̄na ¶ Reſponſio dicendum q̄ cū illud participiū pdeſtinatus dicat anteceſſionē ⁊ reſpectu termini et reſpectu predeſtinati. Terminus eſt gloria q: prius ſumus pdeſtinati q̄ ſaluati tripliciter pōt illam importare vl' reſpectu ſubiecti vl' reſpectu pdicati vel reſpectu totius dicti. ¶ Primo modo ſenſus eſt filius dī ante preuiſus eſt eſſe hō q̄ eſſet filius dei et iſte eſt falſus. ¶ Scd̄o modo ſenſus eſt fili⁹ dei ante preuiſus fuit eſſe homo anteq̄ eſſet homo et hic eſt verus. ¶ Tertio modo ſenſus eſt q̄ predeſtinatū ē vt filius dei eſſet homo ⁊ eſt ver⁹. Sic ergo ſcd̄o modo ⁊ tertio modo ppoſitio ab oībus doctoribꝫ ↄcedif vt dicit mgr̄ in lr̄a. ¶ Notandum q̄ duplex eſt prophetia quedā dicitur predeſtinationis. Alia coicatiōnis. Prima eſt qn̄ reuelaf aliquod futuroꝝ put eſt in preordinatione diuina et

hec ſemp impletur vt fuit prophetia ſamuelis de deiectione ſaulis ⁊ exaltatiōe dauid vt etiam fuit de hac yſa. vij. Ecce virgo cōcipiet: Prophetia cōmunicatio nis. Eſt quando reuelatur aliqua puni tio futura put eſt in cauſis ſcd̄is ſm̄ diſpoſitionem earum vt yſa. xxxviij. de ezechia. Secundum eīm cauſas ppinquas duas: q̄ erāt multe deſtitutōes corporis remotas vt ſunt ifluētie corpoꝝ: celeſtiū erat moritur⁹ et hec ſp nō iplef. ¶ Et ſi dicas q̄ predeſtinatio ē reſpectu glorie et gratie nō reſpectu nature ſed eſſe hominem dicit pdicatum naturale nō donū gratuitū ergo reſpectu illius nullus debet dici predeſtinatus. ¶ Dicendū q̄ cum vocabulū pdeſtinatiōis pſone profertur claudit in ſe intellectum gratie et glorie vtputa cū dicitur aliquis eſſe ſimpliciter pdeſtinatus. Cum autē ei addit determinatio exterior ſolum retinet intellectū principalis ſignificati ſc3 prioris ſcilicet preordinationis vel preuiſionis vnde cū iſte ē predeſtinatus habere gratiam ⁊ gloriam predeſtinatus tantū valet ibi ſicut preuiſus vl' preordinatus et eſt ſil'r de iſto concedere ⁊c̄. Poſſet tn̄ dici q̄ ⁊ ſi eſſe hominem de filio dei predicet eſſe naturale concernit tamen gratiam vnionis ⁊ ideo totale pdicatum nō erit extra rōnē predeſtinatiōis. ¶ Et nota q̄ eodē mō diſtinguēdo eſt iſta hō eſt predeſtinatus eſſe filius dei quo mō eſt diſtincta propoſitio predicta ſcilicet filius dei predeſtinatus eſſe homo. Ita q̄ ſi ponat anteceſſionem reſpectu predicati eſt falſa ſi reſpectu ſubiecti eſt vera et etiam ſi reſpectu totius copulati eſt vera vt patet in textu. Tamen de iſta homo eſt predeſtinatus eſt ⁊c̄. pōt dici eodem modo quo dictum eſt ſupra de iſta Homo factus eſt deus: q: iſta eſt cōtradictoria prioꝝ. Nullus homo eſt predeſtinatus eē filius dei ⁊ eſt vera ergo ſua cōtradictoria eſt falſa: q̄ aūt iſta vniuerſalis nullus hō ⁊c̄. q: nullus alius a xp̄o

eſt p̄deſtinat⁹ eē fili⁹ dei nec ipſe hō q̄ eſt
xp̄s qꝛ hō ibi ſupponit p pſona diuina q̄ ē
eternalr fili⁹ dei ſm iſtū doctorē Bona
uētura. Et ad illud Ro.i.ꝛ glo. dicit ꝙ
iſta ppoſitio apl'i eſt vera inquantū po/
nit anteceſſionem reſpectu totius ppoſi
tionis ꝛ tota ratio eſt qꝛ homo de xp̄o di
ctus ſupponit p filio dei. Uel pōt dici ꝙ
natura humana in xp̄o eſt proprie p̄de/
ſtinata vt vult gl. ordīaria ſup pri. Ro.

CIrca octauā di/
ſtictiōeȝ. Prio q̄rit. Utrū
hec ppoſitio ſit ꝯcedēda. di
uina natura eſt de ꝟgine na
ta. ¶ Sciendū ꝙ fides catholica indu/
bitanter ꝛ firmiter cōfitetur duas nati/
uitates eſſe in chriſto vnaȝ eternam qua
natus eſt a patre ab eterno ſm naturam
diuinam. Aliā tempaleȝ qua xp̄s ſm na
turam humanā natus eſt ex tpe a virgi/
ne glorioſa ſine pīe. Et hec multiplica/
tio natiuitatū eſt ratione duarum natu
rarum que ſunt in xp̄o ꝛ etiā ratione plu
rium generationū actiuarū quaruȝ vna
eſt eterna alia eſt tpalis ꝛ vna ꝛ eadeȝ p
ſona eſt in qua ſunt due generatōes paſ
ſiue correſpōdētes duabꝫ gn̄atiōibꝫ acti
uis predictis. Generatio autem paſſiua
eterna ē filiatio qua verbuȝ diuinū eſt fi
lius dei. Et generatio paſſiua dicit nati
uitas eterna: et generatio tēporalis paſ/
ſiua qua eſt filius virginis eſt natiuitas
tempalis. In hac diſtinctione autē agit
de generatione ſiue de natiuitate tempa
li. Multiplicātur aūt predicte natiuita
tes ppt diuerſas mēſuras: qꝛ generatio
actiua q̄ dr̄ paternitas: et paſſiua q̄ eſt a
patre mēſurātur eternitate. Illa aūt q̄ ē
a mr̄e menſurat tēpe. Ideo dicit tpalis.
¶ Nota ꝙ duplex eſt natiuitas. ¶ Pria
eſt in vtero q̄ fetus fit primo hō vt patȝ
Mathi p̄mo. Dicēte angelo ad ioſeph
Qđ in ea natuȝ ē de ſpūſancto eſt. Alia
eſt natiuitas ex vtero qua puul⁹ egre/
ditur de matre primo apparens viſibilis

¶ Reſponſio dicendum eſt ad q̄ōnē ꝙ p̄
dicta ppoſitio eſt falſa nec recipitur qꝛ ē
impropria ꝛ hoc ppter duo. ¶ Prio pro
pter ꝯfuſionē vitandā pprietatū pſona
liū: ꝛ pprietatum naturaliū ſiue eſſentia
lium q̄ duo p̄cipue ſunt obſeruanda cir/
ca ſermonē catholicum ꝛ veritatis fidei
expꝰſſiuū. Non ḡ recipit ꝙ diuina natu/
ra ſit nata de virgine ppter qđ etiā non
cōcedit ꝙ ſit nata de pīe ꝛ h̄ ē ꝙ dic ma/
giſter in lr̄a ꝙ res q̄ nō eſt de pīe genita
non videt de matre nata: nec res aliqua
filiatōis nomē habet in humanitate q̄ il
lud nō teneat in diuinitate. Propter vi/
tādū etiā cōfuſionē pprietatū naturaliū
nō recipitur. Sicut eīm in beatiſſima tri
nitate diſtincte ſunt pſone adinuicē ꝛ ea
rum pprietates ſic in xp̄o ſunt nature di
ſtīcte adīuicē ꝛ earū pprietates q̄uis cō
ueniāt i ſuppoſito. Ideo pprietates vni⁹
nature nō dn̄t p̄dicari de altera natura
in abſtractōe ꝯſiderata ne ex h̄ itelligat
ꝙ diuina natura ꝛ hūana ſint vna eſſen/
tia. Qđ eīm p̄dicat de altero i abſtracti/
one nō itelligit ꝯuēire ei ſolū rōne ſuppo
ſiti verū etiā rōne forme. Ideo predicta
locutio non debet recpi.

Secūdo querit. Utrū
naſci đ ꝟgīe vere dicat đ natura aſſūpta
¶ Rn̄deo ꝙ natura hūana pōt capi du/
plicit. ¶ Uno mō rōne ptiū cōſtituētiū.
¶ Alio mō rōne forme cōis ꝯn̄tis totuȝ
cōpoſitū. Et p̄mo mō capit p toto cōpo
ſito ex ptibꝫ ꝯſtituētibꝫ hāc hūanā natu/
rā. Et ſcđo mō capit p natura hūana in
cōi ſiue i vniuerſali q̄ ꝯſeq̄tur hāc hūanā
naturā ꝛ dr̄ ſpēs ꝛ vtroqꝫ mō aſſūpſit fi/
li⁹ dei hūanā naturā verū ē eīm ꝙ aſſum/
pſit carnē ꝛ aīaȝ: aſſūpſit etiā naturā ꝯſe
quentē. Utroqꝫ ēt p̄dictoꝝ modoꝝ ꝯtin
git dicere hūanā naturā natā de ꝟgine.
Nam ſi humana natura dr̄ cōpoſitum
h̄ modo poteſt dici et concedi ꝙ ſit na-
ta de virgine non ratione totius ſed par
tis ſcilicet carnis que in vtero virginis

fuit cōcepta ꝛ ex vtero virgīs ꝓdijt. Si
vero natura humana dicitur forma cō/
munis ꝯñs totuꝫ cōpoſitum adhuc con
cedenduꝫ eſt ꝙ fuit nata in xpo nō rōne
ſui ſed ratiōe ſuppoſiti in quo habet exi/
ſtere ꝛ in quo habet multiplicari.

Tertio queritur. Utrū

hō veracit̄ dicat̄ de diuina natura id eſt.
Utrum hec ꝓpoſitio ſit vera diuina na/
tura eſt homo ℞eſpōdēdum ꝙ in diui/
nis eſt reꝑire duplicē ꝑdicatiōeꝫ: q̄dā eſt
ꝑ idēptitatem: alia eſt ꝑ denoīatione licꝫ
non vſqꝫquaqꝫ ꝓprie id eſt oīno ꝛ refert
hoc ad denoīationeꝫ ꝛ tantū valet ſicut
ꝙ nō eſt oīno ſimile qꝛ ꝓpriiſſime loquē/
do predicatio denominatiua eſt acciden
talis ꝛ in diuinis nō eſt accidens. Predi
catio ꝑ denominationem differt a ꝑdica
tione ꝑ idēptitatē qꝛ prima eſt ꝑ moduꝫ
denominatiuū ꝛ ſub ratiōe forme quaſi
inherētis et denominātis vt hic deus eſt
iuſtus. deus eſt bonus: ꝛ pater generat.
Predicatio ꝑ idētitatē eſt qñ aliq̄d ꝑdi/
catur ratiōe ſuppoſiti ꝓpter ſummā ſim/
plicitatē ꝛ idētitatem vt cū dicit̄ diuina
eſſentia eſt pater: ꝛ eſt ſenſus eſſentia di/
uina eſt ille qui eſt pater. Ex quo habe/
mus duplicem ꝑdicationē in diuinis ſcꝫ
ratione forme: id eſt ꝑ denominationeꝫ
ꝛ vocat̄ a doctore ſubtili formal' ꝛ etiam
ratiōe ſuppoſiti id ē ꝑ idētitatē. Omnia
aūt nomina adiectiua verba et ꝑticipia
predicant̄ ꝑ denoīationē vel ſm ſco. pre/
dicant̄ formaliter. Omnia ſubſtantiua
predicant̄ ꝑ idētitatē. Dicēduꝫ eſt ergo
ad q̄ōnem ꝙ ꝓpoſitio eſt vera ꝑ idētita
tem qꝛ diuina natura eſt filius ꝑ idētita
tem et ipſe filius dei eſt homo ſcꝫ ꝑ vnio
nem ergo ꝛc̄. Et ſic vera rōne ſuppoſiti ꝛ
eſt ſenſus diuina natura eſt ille qui ē ho
mo. Iſta aūt implicatio q̄ eſt hō qui ſcꝫ
filius dei eſt homo. ꝛ ꝑdicatio nō ꝑ idēti
titatē nec ꝑ cām nec ꝑ denoīationē ſꝫ ſo/
lum per vnionē vt prius habitū eſt. Ita
ꝙ eſt duplex ꝑdicatio ibi. Diuina natu/
ra eſt ille: qui eſt homo: prima eſt ꝑ idēti
tatem ſcd̄a ꝑ vnionem. Si aūt ſit ꝑdica
tio rōne forme ſiue ꝑ denominationē eſt
falſa et eſt ſenſus diuina natura eſt ho/
mo id eſt diuina natura eſt humanitate
informata ꝛ ſic eſt falſa. ¶ Sciēdum eſt
etiam ꝙ ſunt in diuinis quattuor gene/
ra predicationū ſm hylariū ꝛ auguſtinū
Hylarius fuit primus qui compoſuit li
brum de trinitate. Poſtea auguſtinus.
Quedam ſunt q̄dditatiue ī quibus ꝑdi
cata dicuntur de ſubiectꝫ in p̄io modo
dicēdi ꝑ ſe vt hec d̄s eſt ens infinitū. vita
intellectualis ſpūs ſubſtantia et ens et
deus eſt. Alie ſunt denominatiue vt deꝰ
eſt iuſtus. bonus. miſericors ꝛc̄. licet hec
predicata nō dicāt niſi diuinā eſſentiam
realiter tñ important illam per moduꝫ
qualitatis. Alie dicuntur idētice quan/
do vnuꝫ extremum in abſtracto dicitur
de alio extremo in abſtracto ꝓpter infi/
nitatē formalem vtriuſqꝫ extremi vel al
terius tantum vt iuſticia dei eſt miſeri/
cordia. intellectus eſt voluntas: eſſentia
diuina eſt paternitas. Infinitum enim
idētificat ſibi q̄dcūqꝫ ſibi cōpoſſibile: qꝛ
nō pōt recipere accidēs. Et differt mul/
tum dicere predicationē idētificāꝛ ꝑ idē
titatē: qꝛ predicatio ꝑ idētitatem bñ fit
in concreto vt diuina eſſentia eſt homo
alia nō ſcꝫ ꝑ idētifica. Alie ſunt predica
tiones in diuinis eſſentiales nō capiēdo
ſic ꝙ ſit idē ꝙ quidditatiue ſꝫ capiēdo eſ
ſentialiter eo modo quo tres ꝑſone ſunt
vna eſſentia vt filius eſt id qđ eſt pater
ſpiritusſctūs eſt id qđ filiꝰ ergo. ſſ. eſt id
qđ eſt pater: ꝛ fit qñ in neutro genere im
portatur eſſentia diuina.

Quarto querit̄. Utrū

cōcedenduꝫ ſit xpm bis eſſe natū. ¶ Re
ſponſio dicendum ꝙ ſm phm. v. ethico.
Actus tripliciter hꝫ multiplicari vide/
licꝫ ſubiecto vt ſi ego loquor ꝛ tu loqua
ris ſunt due locutiōes. Multiplicatur
etiam termino vt ſi me moueā ad duos

terminos vt pote ad clauſtrū ⁊ ad eccle/ſiaȝ: talis motio dr̄ multiplr̄. Multipli/citer etiā tpe vt ſi bis comedi ſemel i mane ⁊ ſemel in ſero. ¶ Cū ergo aduerbiū numerādi dicat numerū act⁹ aliquoꝝ iſtoꝝ triū modoꝝ neceſſe ē vt importet ipm̄ numerari. Aduerbium em̄ cum ſit adiectiuū verbi ſub rōne verbi importat illū numeꝝ qui ē ipius actus. ſm̄ ꝙ act⁹ hic ē ex pte tepoꝛis ſiue duratiōis. ⁊ iſte ē numer⁹ qui ē ex pte mēſure. Qm̄ ergo generatio xp̄i eterna menſurat̄ eternita/te: et natiuitas ſiue generatio tēpoꝛalis ipo tempoꝛe: ita qḋ ē in illa cōpletioneȝ habet in nunc eternitatꝭ: in iſta in nunc tpis. Hinc eſt ꝙ ꝯcedi pōt ⁊ debet xp̄m bis natum eſſe. Unde Aug⁹. de fide ad petrū. Unigenit⁹ dei pmo ⁊ ſecūdo na/tus ē ſemel ex pr̄e ſel' ex matre. ꝙ ⁊c̄. Uide in textu hanc materiā.

Quinto q̄ritur Utrum in xp̄o ſint due filiatiōes. Sciendū ꝙ filiatio ē habituatio pducti naturalr̄ ſilis pducenti in natura intellectuali vel ſenſitiua Et dr̄ ſīitudo loco generiſ: producti ad differentiā paternitatis: ſilis producti ad dr̄iam alicui⁹ pducti per generationē equiuocā. in natura intellectuali vel ſenſitiua: ad dr̄iam pductoꝝ q̄ ſūt in naturꝭ in ſenſibilib⁹: ⁊ dr̄ naturaliter ad dr̄iam pducti liberē vt producit̄ ſpirituſſanct⁹ in diuinis. ¶ R̄n. ſm̄ Bona/tenturā ꝙ in xp̄o licet ſint due natiuita/tes nō ſūt tn̄ due filiatiōes. Et ratio eſt q: cū filiatio hȝ cōparationē ad tria ſcȝ ad ſubiectū in quo ē ad terminū ad quem ē ⁊ ad pncipiū a quo ē ſcȝ potentiā gene/neratiuā actiuā. Numer⁹ aūt relatiōis ſm̄ dr̄iam formalē ſiue ſpecificā cauſat̄ a pncipio a quo ē: vt paternitas ⁊ dn̄iuȝ ſunt due relatōes in aliquo hoie que numerant̄: nō rōne eius in quo ſunt principaliter ſed rōne eius a quo ſunt: q: poſ/ſunt eē due relationes in hoie, vno reſpectu eiuſdē. Plurime aūt relatōes ſm̄ numeꝝ accipit̄ a ſubiecto i quo ē, pncipa/liter nō a termino nec a pncipio. Et qm̄ pprietas ſubiecti numerari habȝ ratiōe ſuppoſiti ⁊ ſubiectū filiationis ē ipa perſona nō natā niſi rōe pſone. Hinc ē ꝙ cū i xp̄o ſūt due natiuitates ñ tn̄ ſūt plures filiatiōes ſed vna tm̄. ¶ Sȝ ſimpliciter Scot⁹ dicit oppoſituȝ dic̄ em̄ ꝙ ſicut in xp̄o ſunt due natiuitates ſiue generationes: ſic ponēde ſunt due filiatiōes. ⁊ iō ē Quia ad multitudinē terminoꝝ relatiuorum ſequit̄ multiplicatio relationuȝ. Unde ſi ego ſū pater ⁊ genuerim deceȝ filios ſicut filij multiplicāt̄: ſic etiā mul/tiplicant̄ paternitates. patet: q: ſi vnus moriat̄ nō ſum pat̄ illius defuncti ⁊ ta/mē remaneo pr̄ alioꝝ. ¶ Ad multitudinē fundamētoꝝ relationū ſeqt̄ multipli/catio relationum: vt ſi ſint due albedi/nes q̄ ſunt fundamēta ſīituȝ: ⁊ iō ſūt due ſīitudines rōne duoꝝ fundamētoꝝ. In ppoſito aūt fundamētū filiatōis nō ē p/ſona ſed natura ⁊ in xp̄o ſunt due natu/re: ideo ſunt duo fundamēta filiationum Ideo erūt due filiatiōes vt pꝛi⁹ dictū ē. de duab⁹ natiuitatib⁹. Ad multitudinē terminoꝝ ⁊ fundamētoꝝ ſimul ſequitur multitudo relationū: vt pȝ ex pcedētib⁹ Et cum dicit̄ ꝙ filiatio ē pprietas perſone ⁊ nō eſt proprietas nature. Poteſt etiam dici ad ſcōm ꝙ minoꝛ nō ē vera: pr̄e em̄ meo vel matre mea viuentib⁹ ego habeo duas filiationes: vnā ad patrē aliā ad matrē: pȝ q: defuncto vno adhuc manet filiatio ad matrem meam. Ad ter/tiā negēt̄ aſſumptū: q: ad multitudineȝ diſcipuloꝝ multiplicant̄ magiſteria: nec ſequitur ꝙ mltiplicitet̄ mgr̄: q: ad multitudinē abſoluti ſiue forme non ſequit̄ multiplicatio ꝯcretoꝝ, ſed ad multitu/dinē ꝯcretoꝝ requirit̄ tā multiplicatio forme q̄ȝ etiā ſubiectoꝝ. Ad veritatem cōcreti nō ſequit̄ veritas abſtracti. Pōt etiā ſcia multiplicari remanēte virtute ſcientis.

Queritur ſexto. Utrum xpſ ſit filius naturalis rõne vtriuſqȝ natiuitatis.i.vtrũ xpſ ſit fili⁹ dei naturalꝭ p generationẽ eternalẽ: ⁊ vtrũ ſit ⁊c. ſcilȝ tẽporalis ⁊ eterne. Ille dicitur fili⁹ naturalis alicui⁹ q̄ ẽ pduct⁹ naturaliter ab eo ſimilis ſibi in natura intellectuali ⁊ ſenſitiua. Requiritur ergo p̄mo ꝙ ſit pduct⁹ ab eo: ex h̄ pȝ ꝙ defecit turpiter warilio dicens. Johãnẽ euãgeliſtã eē filiũ ꝟgis naturalẽ factũ p verba ſaluatoris q̄ dic̄ in cruce. Ecce mr̄ tua. Implicat em cõti adictionẽ: aliquẽ filiũ eē naturalẽ alicui⁹ ⁊ ab eo nõ eē genitũ: ⁊ dr̄ naturaliter ad drīam ſpũſſancti q̄ probatur liber et alioꝝ protector libere. Dicitur etiã ſimiliter pducti in natura decretu cui⁹ rana nõ ẽ filia ſolis nec pediculus hoīs. Dicitur i natura intellectuali vl' ſenſitiua: qꝛ filiatio nõ repitur in natura inſenſibili. ¶ Reſpõdeo ad qõnẽ ꝙ penes vtrãqȝ natiuitatẽ tã etnã q̄ȝ tpalẽ dr̄ xpſ vere fili⁹ naturalꝭ. Et rõ eſt: qꝛ xpſ ẽ pduct⁹ ſiſis ex ſiſi ſm ſiſitudinẽ ⁊ couenientiã in naſa: productus eſt em̄ tã a pr̄e eternalr q̄ȝ a mr̄e tpaliter ꝯſiſis pr̄i ſm naturã dinaȝ ⁊ ſimilꝭ mr̄i ſm naturã hũanam in natura intellectuali. Naturalis aũt dic̄ magꝭ habitudinẽ p̄ncipij actiui q̄ȝ habitudinẽ forme. Dr̄ em fili⁹ naturalꝭ q̄ ẽ a natura ⁊ q̄ trahit naturã ab aliq̄: nõ ꝙ ip̄a filiatio ſit ꝓpetas ꝯñs ipſã naturam ſed magꝭ pſonã. Eſt em̄ ꝓpetas pſone. Unũ hec ẽ magꝭ propa: xpſ ẽ fili⁹ naturalꝭ vl' natura q̄ȝ xpſ ẽ fili⁹ eẽntialis vel filius eẽntia: in ablatiuo Fatẽdũ ẽ q̄ xpm filiũ naturalẽ ꝟginis eẽ rõne tpalis natiuitatis ſic ẽ fili⁹ naturalꝭ pr̄is rõne etne natiuitatis ¶ Nota naturale capitur vno mõ put diſtinguitur ꝯ ſupnaturale: h̄ mõ incarnatio ſiue vnio ꝟbi diuini ad naturã hũanã nõ ẽ naturalꝭ ſed ſupnaturalis. Scdo mõ vt diſtinguitur ꝯ violentũ: hoc mõ ad naturã hũanã ẽ naturalꝭ qꝛ q̄libȝ creatura hȝ naturalẽ inclinationem ad obediendũ diuine potẽtie ⁊ maiorem q̄ȝ ad qõcunqȝ aliud. Tertio mõ vt diſtinguitur ꝯ li. arb. h̄ mõ incarnatio ñ ẽ naturalis ſed libera: qꝛ de⁹ mere libere vniuit ſibi in vnitate pſone naturã noſtraȝ. Quarto mõ put diſtinguitur ꝯ artificiale: hoc modo incarnatio ẽ artificia'is: qꝛ eſt ab arte diuina ſic̄ quelibet creatura.

Circa nonam diſtinctionẽ tertij queritur. Utrum cultus latrie ſit exhibendus humanitati ſiue carni xpi. Sciendũ ꝙ latria ẽ quedã reuerentia. ¶ Duplex eſt aũt reuerentia. Quedã ẽ interior. Quedam ẽ exterior. Pr̄ia fit per actus interiores ſcȝ p actuȝ intellect⁹ ⁊ actũ voluntatis. Scd̄a fit p actus exteriores qui ſunt ſigna reuerẽtie interiores: vt ſunt genuflexiones ⁊c. Reueri aliquẽ actu interiori ẽ reputare bona ſua pſona reſpectu illi⁹ quẽ aliquis reueretur cui⁹ bona extimat magna vt ſi ego reuereor ꝟginẽ beatã repudiando ei⁹ bona magna ⁊ mea pua: imo pene nulla reſpectu bonoꝝ ꝟginis glorioſiſſime. Sic etiam de quocunqȝ quẽ reuereor. Duplex eſt aut em tale reuereri ſiue reuerentia interior. Quedam eſt latrie Quedam dulie. Reuereri actu interiori reuerentia latrie ẽ extollere ĩ corde.i. in anima bona alicuius tanq̄ȝ ſumma a quo ſic magnificans habet oīa bona ſua ⁊ quicquid habet. Et ſic due conditões requirũtur. Pr̄io optet ꝙ extollat eũ quem reueretur tanq̄ȝ habentẽ bonitatem ſupremã: ⁊ talis reuerentia ẽ ſoli deo debita. Secundo requiritur ꝙ ſit magnificãs ⁊ extollens ⁊ recognoſcat ſe habere ab illo quicq̄d boni habet ⁊ bone nature ⁊ fortune ⁊ gratie. ⁊c. ⁊ talis reuerẽtia non habet obiectum couueniens niſi ſolum deum. ¶ Huic autem actui interiori qui eſt actus latrie correſpondẽt aliqui actus exteriores qui ſunt ſigna ⁊ proteſtationes talis reuerentie interio-

ris: vt omnes cerimonie exteriores quaſ
in eccleſia fideles xp̄i faciunt ſicut in le/
ge veteri erant ſacrificia ⁊ oblatiões ani
malium. ⁊c. ¶ Ultra ex his actibus tã
interioribus ꝙ exterioribꝰ frequenť ite/
ratis generatur habitus qui dicitur la/
tria. Ex his ergo ſequitur ꝙ latria po/
teſt capi tripliciter. Uno modo ꝓ actu
interiori quo reueremur deum actu in/
teriori reputando bonitatẽ eius ſummã
Alio modo pro actibus extrioribus ſig
nificantibꝰ huiuſmodi actum interiorẽ
Tertio modo pro habitu aggregato ex
frequentibus actibꝰ latrie. Et iſte habi
tus habet pro' obiecto actum reuerẽtie
contra deum: ⁊ continetˀ ſub iuſticia qua
redditur vnicuiq꜄ quod ſuũ ẽ. Et ſic p̄t
diffiniri latria. Latria eſt reuerentia ſo/
li deo debita ⁊ ſibi' exhibita. In q̄ diffini
tione ponitur reuerẽtia loco generis: q⁊
eſt cõmunis latrie ⁊ dulie: q⁊ dulia ẽ pro
prie reuerentia que debetur creature in
tellectuali virtuoſe rõne ſue virtutꝫ Et
dr̄ ſoli deo debita loco dr̄ie: q⁊ differt ꝑ
hoc a dulia. Et dicitur exhibita loco co
plem̄ti: q⁊ nunq꜄ ẽ latria completa nec
perfecta niſi deo exhibita. ¶ Latria eſt
ſũma veneratio potẽtialis. Cultꝰ reue
rentia honor. Iſta tria ſunt idem in pro
poſito. ¶ Et nota ꝙ latria in greco ha/
bet tria nomina. ſcilicet. theoſebia: eu/
ſebia. In latino vocatur autem religio
ſeruitus ⁊ pietas. ¶ Religio ſm̄ Tuli/
um eſt que ſuperioris cuiuſdam nature
quã diuinam vocant cultum cerimoni/
amq꜄ affert: ⁊ a tali religione dicunť om
nes chriſtiani religioſi: de religiõe chri/
ſtiana cuius religionis chriſtus eſt ſum
mus patriarcha. Dicitur etiã ſeruitus
ſimpliciter ⁊ anthonomatice: q⁊ ipſe deꝰ
ſicut eſt ſupremus dominus. ſic eſt ſibi
correſpondens ſumma ſeruitus qua di/
citur latria de qua ſeruitute dicit ſalua
tor. Matthei. iiij. Et Deutero. octauo.
Soli deo ſeruies. ¶ Dicitur etiam pie/
tas inquantum tendit in deum ſummũ
bonum: quia eſt pater omnium ſũmus.
¶ Et pro iſtis ponitur talis propoſitio
Prima nulla creatura ſm̄ ſe ⁊ abſolute
ꝯſiderata ẽ btificãda ſeu adoranda ado
ratione latrie. Patet ex predictis in dif
finitione latrie. ¶ Correlarium. Nulla
imago cuiuſcunq꜄ ſancti etiam ipiꝰ chri
ſti eſt adoranda adoratione latrie. Et
probatur de imagine contra antiquos
doctores qui dicunt ꝙ crux inquantum
eſt ſignum chriſti crucifixi adoratur ea/
dem adoratiõe q̄ ipſe chriſtus ĩ ſe adora/
tur: ita ꝙ nõ eſt niſi vnus ⁊ idem motus
ad imaginem ⁊ imaginatum ¶ Contra
hoc arguitur ſic: q⁊ illa habitudo que ẽ
ſigni ad ſignatum ẽ vera creatura. Nõ
enim eſt aliud ꝙ relatio vl' realis vel ra
tionis que eſt in ip̄a cruce: ⁊ per cõſeqñs
eſt creatura. et ſic nõ eſt adorãda adora
tione latrie. Item ſi crux eſſet adorãda
ratione illius relationis latrie: ſequitur
ꝙ beata virgo eſſet magis adoratõne la
trie adoranda. patet cõſequẽtia: q⁊ bea/
ta virgo maiorem habuit habitudinem
ad filium ſuũ qui' eſt chriſtus deus ⁊ ho
mo ꝙ habeat crux. Ip̄a enim materni/
tas eſt maior habitudo ꝙ ſit habitudo
ſigni ad ſignatum. Item ſi talis habitu
do eſſet ratio adorãdi crucem: ſequitur
ꝙ accidentia in ſacramẽto altaris cẽnt
adoranda tali adoratione: patet: q⁊ illa
accidentia ſunt vere ſacramentum: ⁊ ſi/
ſignum corporis chriſti deitati vniti: et
ſub illis ẽ in preſentia propria ſicut eſt
in celo qua non ẽ in imagine crucis.
Et clarum ẽ ꝙ nullo modo debẽt ado/
rari cũ ſint pure creature: ſed ipſe deꝰ ſub
illis ſpẽbus cõtentus adoratur: ḡ crux
inquãtũ repñtat xp̄m nõ ẽ adorãda ado
ratione latrie. ¶ Secũdum correlariũ
Imagines fc̄õ ad repñtandũ p̄rez in di/
uinis vl' ſpĩnſc̄m quo ad deitatez nullo
honore ſunt venerãde nec adorãde adora
tione latrie: ſed potius ſunt deſtruende

q꞉ ꝗcꝗd ē impium debet deſtrui in eccle
ſia. Sed iſte imagines facte ad repꝛe/
ſentādum patrem vel ſpiritū ſanctum
in diuinis ſūt maxime impietatis: ergo
ſunt penitus deſtruende. Unde Dama
ſcen⁹ in q̄rto. Inſipientie maxime ꝛ ipie
tatis eſt figurare qḋ diuinū ē. Unde vt
ibidem dicit ante inacrnatiōez xp̄i vt in
veteri teſtamento nullo mō licitum fuit
figurare aliquibꝫ imaginibꝫ aliquā diui
naꝝ ꝑſonaꝝ. Sed p⁹ꝙ dei fili⁹ hūanaꝫ
naturā ſibi vniuit: licitū eſt ipm̄ tm̄ figu
rari. ¶ Itē ꝗcquid eſt ſignū falſū ꝛ erro
nec figuratū debet repelli ꝛ deſtrui in le
ge ꝟitatis: ſed iſte imagines p̄dicte ſunt
ſigna falſa: ꝗ ꝛc̄. minoꝛ patet. illud eſt ſi
gnuꝫ falſū qḋ alit̄ repn̄tat ſigtū ꝙ ſit in
rei ꝟitate: ſed p̄dicte imagines falſeꝫ er
ronee repn̄tant pr̄eꝫ ꝛ ſpm̄ ſanctum ali
ter ꝙ ſunt in veritate quia repꝛeſentant
ipſum patrem vt antiquum barbatum:
ꝛ ſpm̄ ſanctū vt colūbam qḋ eſt falſum:
ꝛ ipiū credere. ¶ Si dicas ꝙ ſpūſſanct⁹
apparuit in ſpecie columbe. Dico tamē
ꝙ nō aſſumpſit ſpūs ipam columbā vel
linguas igneas in vnitate ẏpoſtatica: iō
ſpūſſanctus nunꝙ fuit columba. Pre/
terea ipa colūba nō repn̄tabat ſpm̄ ſcm̄
in ſe ſiue ī ꝑſona ſua ſed ſolū repn̄tabat
aliquē effectū factum vel faciendū a ſpū
ſcō appropꝛiate: ꝛ ſic de alijs. Si dicas
ꝙ licitū eſt ſpm̄ ſcm̄ depingere in ſpē co/
lumbe: q꞉ in eo appꝛuit: querit̄ q̄re nō de
pingit̄ ſub ſpē ignis vel flat⁹. ꝛc̄. ¶ Iteꝫ
oē qḋ ē ꝓuocatiuum ad idolatriā eſt de/
ſtruendū ꝛ abolēdū: ſed hmōi imagines
ſūt ꝓuocatiue ad idolatriā: ꝗ ꝛc̄. maioꝛ
ē nota: mioꝛ pꝛobat̄: q꞉ claꝝ ē ꝙ hee ima
gines q̄ in eccl̄ia depingūt̄ fiūt pꝛopter
laicos ſimplices tātūmodo ſꝫ vidēt ſim/
plices hmōi imagines p̄dictas iudicant
ꝛ credūt patrē ꝛ ſpm̄ ſcm̄ eſſe tales in ſe.
ꝗ ꝛc̄. ¶ Tertiū coꝛrelariū. Uirgo gl'io/
ſa mater dei nō eſt adoꝛanda adoꝛatiōe
latrie pꝫ. q꞉ ſolus de⁹ ē tali adoꝛatōe ad
oꝛādus: ꝗ ꝛc̄. ¶ Quartū. Crux chꝛiſti
in qua paſſus eſt xp̄s non eſt veneranda
adoꝛatōe latrie. pꝫ: q꞉ nec iꝙtū ē res i ſe
nec inꝙtū repn̄tat xp̄m: nec inꝙtū tetī/
git ſacratiſſima xp̄i mēbꝛa: nec inꝙtū in
ea xp̄s exercuit myſteriū nr̄e redēptōis.
ꝗ ꝛc̄. Pꝛio mō n̄: q꞉ ſic ē pura creatura ꝛ
lignū. Nec ſc̄bo mō. q꞉ illa relatio ſigni
ad ſignatū eſt ſola creatura. nec t̄tio mō
q꞉ ꝯſtat ꝙ multe res alie vt fuerūt ma/
nus crucifigētiū ꝛ ſepeliētiū ipꝫ ꝛ maria
magdalena tetigerūt eū. ꝛ ſuꝑ oīs ſua
mr̄ digniſſima veri⁹ ipꝫ ꝑfecti⁹ ꝛ diuti⁹
tetigit poꝛtauit ꝛ freq̄nter oſculata ē ſā
ctiſſimis eū labijs. Et tn̄ hoc nō obſtan
te ipa nō dꝫ adoꝛari latria. ꝗ ꝛc̄. Item
nunꝗd ipe demon poꝛtauit eū ſuꝑ mōtē
excelſū. Nec quarto mō cōſtat ꝗ ꝙ non
ſolū exercuit redēptiōeꝫ hūani generis
in cruce: veꝝ etiā ꝛ ꝓncipali⁹ in ſui ſan/
guinis bn̄dicti effuſione q̄ tn̄ ſeꝑatus a
coꝛꝑe ꝛ a diuinitate nō fuit nec ē adoꝛā/
dus adoꝛatiōe latrie. ꝗ nec crux. ꝗ. ꝛc̄.
¶ Itē planū ē ꝙ ꝓncipaliſſime redēptiō
nem hūani generꝭ in ſua bn̄dicta hūani
tate exercuit: ꝛ tn̄ ꝯſtat ꝙ ſi a diuinitate
eſſet ſeꝑata nō eēt adoꝛāda latria. vt di/
cit Aug⁹. ꝛ habet̄ in l̄ra Et dicūt cōiter
oīs doctoꝛes. ꝗ multo min⁹ ipſa crux.
¶ Nota ꝙ cū crucem adoꝛamus ipſum
xp̄m adoꝛamus: ita ꝙ loco crucis intelli
git̄ eſſe xp̄s quaſi cōcretū loco abſtracti
vbi ibi. O crux aue ſpes vnica ꝛc̄. ſenſ⁹
eſt. O xp̄e crucifixe ¶ Nota ꝙ ſanguis
xp̄i verus ꝛ nō tm̄ miraculoſus q̄ reman
ſit ſuꝑ terrā poſt reſurrectōeꝫ nō ē ado/
rād⁹ adoꝛatione latrie. Ille dī ſanguis
xp̄i verus qui aliquando fuit in coꝛpo/
re xp̄i ꝛ vnitus diuinitati aliquādo fuit
Q, aūt nō ſit adoꝛandus. patet: q꞉ tal'
ſanguis nō eſt vnitus diuinitati: ergo. ꝛc̄.
Sanguis autem xp̄i qui eſt in altari p⁹
cōſecrationē eſt adoꝛandus latria: eo ꝙ
eſt vnit⁹ diuinitati ſicut coꝛpus chꝛiſti.
Sanguis autem xp̄i miraculoſus q̄ ſci/
licet nunꝙ fuit vnitus xp̄o ſed de nouo
a deo eſt creatus. vt Pariſius dicitur eē

q effuſus ab vna hoſtia gladio p quēdaʒ iudeū vulnerata: talis inq̄ſanguis nō eſt adorandus nec venerandus tanta veneratione quāta ſanguis qui ſemel vnitus ē xp̄o. ¶ Adorare ſm Rabanū Eſt eum qui eſt adorandus tota mentis intentione querere. Unde iſta differūt ſcʒ orare: adorare: colere. Orare ſiue oratō eſt quedam eleuatio mentis in deuʒ per cognitionē ꝛ amorem. Adorare autem vltra hoc addit ꝙ queramus deuʒ tota intentione. Querere credēdo ꝛ firmiſſime ſentiendo ipm̄ habere ſūmam bonitatem: ꝛ ab ipo omne bonum emanare: ꝛ ſine ipo nihil boni poteſt haberi. Colere dicit omnia predicta addendo cerimonias exteriores: vt ſunt genuflexiōes ſacrificia. ꝛc̄. ¶ Et nota ꝙ large capiendo cultus: honor: ꝛ reuerentia ſunt ideʒ Damaſcenus. Nō nudam carnem adoramus ſed vt vnitum diuinitati in vnā ypoſtaſim dei verbi. ¶ Reſpondeo ad q̄ſtionem dicendū ꝙ caro xp̄i dicit̄ multipliciter. Uno modo pro toto homine xp̄o: vt Joh. pmo. Uerbum caro factū eſt. Et hoc modo: quia ille homo ē deus rōne perſone verus adorandus ē latria. Alio modo caro xp̄i capitur vt dic̄ corpus tm̄: vt dicitur cōtra animam: ꝛ hoc modo dupliciter. Uno modo per ſe et abſolute nō inquātū eſt vnitū diuinitati ꝛ ſic nō debet̄ ei cultus latrie: qꝛ vt ſic ē pura creatura. Alio modo vt ē vnitum verbo diuino: ꝛ hoc modo dubiuʒ eſt an debeat adorari latria: ſimiliter de aīa chriſti. ¶ Et de hoc ē duplex opio. Prima dicit ꝙ caro xp̄i neq̄ ſm ſe neq̄ vt vnita verbo diuino eſt adoranda adoratione latrie: qꝛ ſiue conſideret̄ ſiue nec ſꝑ eſt infra limites nature: quia nec natura humana: nec illa vnio eſt deus ſed pura creatura. nec in iſtis fit cōmunicatio ydiomatū prop er repugnantiā intellectuum. Unde ſicut nō dicendū ē humanam naturam in xp̄o eſſe eternam. quia eſt vnita eterne: ſic hoc modo dixerunt: ꝙ nō ſit adoranda latria. Alia opio dicit ꝙ licet humanitas ſm ſe conſiderata nō ſit adoranda latria: tamen vt conſideretur vnita diuine nature ſiue verbo diuino eſt adoranda adoratione latrie. pro eo ꝙ ſecus eſt de exhibitione honoris ꝛ ꝓprietatibus alijs. Honor eīm non reſpicit hanc vel illam ſed reſpicit ipam pſonā. Unde q̄uis purpura ꝛ veſtimētū non ꝑticipet proprietates regis abſolute: cōmunicat tamen in honore ꝛ reuerentia ſicut dicit Auguſtin⁹ ꝛ recitat magiſtra in littera. Et ideo quia ē vna pſona in xp̄o cui debetur reuerentia ſūma vna adoratione eſt adoranda. ſ. latria quantū ad vtrāq̄ naturā ſicut vna ꝛ eadem adoratione adoratur i vno homine caput ꝛ pes. Unde Damaſcenus Xp̄s ē perfectus deus ꝛ perfect⁹ homo quem adoramus vna adoratiōe cū pr̄e ꝛ ſpū ſancto ꝛ incōtaminata carne eius. ¶ Ad hanc aūt auctoritatē dicerent illi de pma opinione ꝙ cum capit̄ dupliciter Uno modo copulatiue: ꝛ ſic nō capitur hic. Alio modo aſſociatiue ꝛ ſic capitur hic: quia ipa natura nō debet ſecludi ab adoratione latrie. Humanitas eīm vnita verbo diuino ē incluſa in ſmio totali adorationis: tamen ſecluditur in oratione adorationis: quia ille homo ſoluʒ inquātū deus eſt adorandus adoratiōe latrie. ¶ Notandum ꝙ dictio excluſiua quotienſcūq̄ additur alicui ſubiecto reſpectu alterius p̄dicati excludit oē illd a quo vere negat̄ illud ſubiectum: vt ſolus petrus eſt intus: ꝛ nihil aliud ab eo eſt intus. Si enim dictio excluſiua adatur alicui ſubiecto ſupponit pro toto intellectuali vel eēntiali reſpectu alicuius p̄dicati alic⁹: ꝙ non pōt eſt cōpetere toti niſi cōpetat parti. Illa propoſitio i qua dictio excluſiua addit̄ toto eſſentiali de eſt ſcd̄o adiacēte ē falſa ꝛ impoſſibil̄ vt tm̄ homo ē ergo homo ē ab excluſiua ad ſuā preiacentē vltra homo ē ꝗ aīa eius rōnalis eſt vltra. Anima rationalꝰ eſt: ergo aliq̄d aliud ab homine ē ꝛ vltre/

rius: ꝙ aliquid aliud ab homine ē: ergo nō tm̄ homo ē Similiter de dictione ex cluſiua addita termino relatiuo ī ꝓpo/ ſitione de eſt ſecūdo adiacente. Et hoc iō: quia al's duo cōtradictoria eſſent ſil' vera ſcʒ: tm̄ pater eſt ꝛ nō tm̄ pater eſt. ¶ Soli deo hics ſeruitute latrie. Hec propoſitio ſic exponitur. Deo ſeruies ꝛ nulli alij rei a deo ſeruies. Sed huma/ nitas chriſti ſiue ſm ſe conſiderata ſiue vt diuinitati vnita ē alia res a deo: ergo ei non eſt ſeruiendum ſeruitute latrie. Et ſic poſſet replicari contra ſolutionem primi articuli in textu. ¶ Sciendum ꝙ licet xp̄s ſm ꝙ hō deū orauerit ꝛ adora/ uerit. quia iſto modo eſt eo maior: ſicut dicunt euangeliſte ꝙ orauerit in ortulo nō tamen concedendū eſt ꝙ xp̄s orau/ rit vel adorauerit ſimpliciter id eſt ſine iſta determinatione inquantū homo vł' ſm naturam humanā. Et ſi arguatur: xp̄s ſm ꝙ homo orauit: ergo xp̄s orauit coſequentia nō valet: imo ē falſa ſm q̄d ad ſimpl'r. Et ratio ē: quia xp̄s ē nomen ſuppoſiti diuini ꝙ ē filius dei cui nullo modo orare competit. Etiam ad vitan/ dū errorem Neſtorij q̄ poſuit in xp̄o du/ as perſonas vnam orantē ꝛ aliam exau/ dientem. Et errorem Arrij qui pone/ bat filiū minorē patre ꝛ ei ſubiectū: ꝛ ita ꝙ ip̄e debebat patrem adorare ꝛ orare. Idcirco ad cauendum huiuſmodi erro res eccleſia nō dicit xp̄e ora pro nobis. ſed xp̄e exaudi nos ꝛ miſere nobis. In hoc ergo ē ſumma ſentētia ſm omnes: ꝙ quando adoramus xp̄m nō ſecludimus humanitatē nec ad eam reſpicimus ſed ad perſone dignitatē.

Secūda queſtio. Utrū

cult⁹ latrie exhiberi debeat imagini xp̄i Imago poteſt capi tripliciter. Primo modo dicif imago id ad cuius exemplū aliud fit Geñ. i. Faciam⁹ hominem ad imaginē ꝛ ſimilitudinē noſtrā. Secun/ do modo capif p alīq̄ pducto p modum nature: qd̄ p omīa ē equale ſuo produ/ centi. ꝛ ſic ſolus filius dei in diuinis d/ citur imago patris. ꝛ ſic imago p adeq̄/ tionē. Tertio mō capif pro quodā rep ſentatiuo alicu⁹ imaginati ſm quādā imitationē in quadā propinquitate Et ſic imago beatiſſime v̄ginis marie dicitur imago eius. ſ. virg. ꝛc. ſic crux dr̄ imago crucifixi ꝛ ſic de alijs. Tria aūt requirū tur ad hoc ꝙ aliq̄d dicaf imago alteri⁹ ſm Scotū in. iij. lib. Prio opꝫ ꝙ ſit ſili tudo repñtans totū et non ſolū partem ꝛ ſic imago differt a veſtigio: q2 veſtigiū repreſentatſ ſolū ptem vt pedum partē: vtpote cū bos tranſiens impmit ſilitu/ dinē pedū in terram. Scd̄o oportet ꝙ imitef illud qd̄ repñtat. et iō ſi duo oua ſint p omnia ſilia ſibi inuicē vnū non eſt imago alteri⁹: q2 vnū nō imitatur aliđ: ſed bene ē ſibi ſil'e. Tertio optet ꝙ refe/ raf ad imaginatū talis imago. Eſt enim ſolū imago formaliter p illā relationem q̄ talis res referf ad rem quā ſigt. et ſic talis relatio dicif imago formaliter. Notandū ꝙ cult⁹ latrie pōt alicui exhi beri dupl'r Uno mō p ſe qñ ſcʒ in eo cui exhibef ē cā talis honoris Et h̄ mō ado ratur dr̄: q2 in deo ē ſumma maieſtas vł' bonitas cui per ſe debetur honor latrie Alio mō per accidēs quādo in eo cui ex/ hibef nō ē cā talis honoris: ſed ſolū fit ꝓpter aliquā habitudinē quā habet ad talem cām honoris: ꝛ ſic ſm vnā opinio nē exhibef cultus latrie humanitati xp̄i vniti verbo dīno p accidēs rōne ſcʒ vni/ onis ad verbū diuinū: vt dr̄ de veſtimen to regis. Aliq̄d aūt pōt habere duplicē habitudinē ad cāʒ honoris. Uno modo tāq̄ ad ideʒ ſuppoſitum: ꝛ ſic humanitas xp̄i vnita ꝛc. Alio modo hʒ habitudinē extrinſecā ad id in q̄ ē cā honoris latrie. vt ē de cruce ꝛ mr̄e dn̄i. Soli āt deo p ſe debef cult⁹ latrie: q2 in eo ſolo ē cā vł' rō latrie. Hūanitati aūt vnite deo non ſm ſe ꝛ abſolute ſed ſolum per accidens: vt pote inquantū ē vnita deo qñ aliqđ ſup

poſitum per ſe adoratur latria: adorat̄
etiam per accidens quicquid ē in eo. ſed
humanitas xp̄i ē in ſuppoſito diuino. ergo ⁊c̄.

Rñſio ad queſtionem.

Dicendū ꝙ imaginū introductio nō fu
it ſine cā rōnabili. Hoc em̄ fuit propter
tres cauſas. Primo ꝑpt̄ ſimpliciū rudi/
tatē. Scd̄o affectuū tarditatē. Tertio
memorie labilitatē. ¶ Prio inuēte ſunt
vt ſimplices qui non poſſūt ſcripturas le
gere in hmōi ſcripturis ⁊ picturis tāq̄
inſcripturis aptius poſſint ſacra noſtre
fidei legere. Scd̄o vt excitent̄ ad deuo/
tionē dū cernūt oculis corporeis q̄ xp̄us
ꝓ nobis geſſit. Tertio vt beneficia nob
p̄ſtita dei ad memoriā reducāt Et nota
ſm̄ modernos ⁊ Aug⁹. in lib. de doctria
xp̄iana. Qui venerat̄ tale ſignū diuini/
tus inſtitutū eius vim ſignificationēq̄
itellige: non hoc venerat̄ quod videtur
⁊ trāſit: ſed illud poti⁹ ad qđ talia cūcta
ſūt refrenda

Tertia queſtio. Utrū

cultus latrie mr̄i xp̄i debeat exhiberi.
¶ Rñſio eſt ꝙ beatiſſima virgo maria
ē pura creatura: ⁊ iō ad honorē ⁊ cultū
latrie nō aſcendit. pꝫ ꝑ tria argumēta q̄
ſunt in oppoſitū vltima. Sꝫ q̄m excellē
tiſſimū nomē habet ita ꝙ excellenti⁹ pu
re creature cōuenire nō pōt. iō nō tm̄ de
bet̄ ei honor dulie ſed yꝑdulie. Hoc aūt
nomē ē ꝙ vgo exiſtens dei mat̄ eſt. quod
quidem tante dignitatis eſt ꝙ nō ſoluꝫ
viatores ſed etiā cōprehenſores nō ſolū
hoīes verū etiā angeli reuereant̄ q̄dā pre
rogatiua ſpeāli. Ex q̄ mat̄ dei ē: ē p̄lata
ceteris creaturis eā p̄ ceteris decēs ē ho/
norari ⁊ venerari. Hic aūt honor ꝯſue/
uit a mgr̄is yperdulia vocari. Et accipi
tur v̄bum illud de glo. p̄mi. R. viij. vbi
dicit̄ dulia maior ⁊ dulia minor. ¶ No/
ta ꝙ dulia ꝓpriiſſime capta vt ſcꝫ di/
ſtinguit̄ ꝯtra latriam ⁊ yperduliā. Eſt
honor debitus ſoli creature rōnali in te
ſtimonium virtut⁹. Honor ⁊ ponitur lo
co generis. ¶ Sunt enim tres honores
ſupremus. ſcꝫ latria: infimus ſcꝫ dulia.
medius ſcꝫ yperdulia. Primus ratione
ſumme maieſtatis. Scd̄us ratione vir/
tutis. Tertius rōne cuiuſdam excellen
tis ꝑrogatiue. Et ē honor excellentiſſi/
mis creaturis intellectualib⁹ debit⁹ ra/
tione aliquarum ſpālium ꝑrogatiuarū
in quibus excellunt ceteras creaturas.
Capiendo proprie duliam: de⁹ non eſt
adorandus ipa. Itē nulla res inanima
ta vt imago xp̄i: vl̄ crux adoranda ē du/
lia: patet per ſecūdā ꝑticulam. Tertia
particula in teſtimoniū. Ex quo ſequit̄
ꝙ demōes ⁊ dānati nō ſūt adorādi ado/
ratione dulie q2 nō ſunt virtuoſi. Nulli
etiam peccatori inquantū eſt peccator
debetur honor dulie ¶ yperdulia habꝫ
tres gradus ſm̄ antiquos. Primus ⁊ ſu
premus debetur humanitati chriſti ab/
ſolute conſiderate. Secundus gradus
debetur beatiſſime matri dei ratiōe ſue
virginee puritatis: et fecunde virgini/
tatis que concepit ⁊ peperit vnicuꝫ dei
filiuꝫ. Terti⁹ gradus ſm̄ antiquos de/
betur cruci chriſti in qua pependit: qđ
tamen nō videtur verū nec placet cū non
ſit creatura rōnalis. ¶ Poſſet dici ꝙ ter
tius grad⁹ debetur forte beatiſſimo pa
tri noſtro Franciſco ratiōe illius excel/
lentiſſime prerogatiue q̄ fuit inſignitus
ſtigmatibus ſacris chriſti tanq̄ ſtrēnu/
iſſimus ſignifer regis regum ⁊ domini
dominantiuꝫ ſaluatoris chriſti. ¶ Bruli/
fer poſuit hanc propoſitionem. Si om/
nes gratie ſanctorum ſanctarū ⁊ omniuꝫ
angelorum eſſent ſimul vnite adhuc ma
ior eēt gr̄a virginis glorioſe. Hoc idem
repies in ſermone de aſſūptiōe eiuſdem.
¶ Notandum ꝙ eſt duplex dominiū. ſ.
Preſidentie ꝙ cōicat de⁹ beatiſſime ma
tri ſui. ideo dicit̄. domina angelorum et
omnium creaturarum. Maieſtatis do/
minii ⁊ omnipotentie non poteſt alteri
adeo cōicari cū ſit dñium independens.

¶ Notandū ꝙ hec ꝓpoſitio ē cōcedēda
Mater dei ē mater oīm creaturaꝝ. In
ꝟgine glīioſa ē ei triplex mr̄nitas. Pria
dꝛ pſidentie ꝛ eminētie platōis: ꝛ hec eſt
generał̄ reſpectu oīū. Scda ē cure ꝛ ſpe
cialis cōmiſſionis: hec ē ſpecial̄ reſpectu
hoīm. ſ. electoꝝ. Tertia ē nature ꝛ ineffa
bilis generatōis ꝛ ē ſpālíſſima q̄ ē ſolum
reſpectu filij dei. Ex hoc em̄ ꝙ mat̄ dei
ē plata ceteris creaturis ꝛ hāc habuit in
inſtanti ꝯceptōis filij dei. ꝛ dicit̄ omniū
mr̄ queādmodū plat⁹ dꝛ pr̄ omniū ſuo/
rū ſubditoꝝ. Habuit etiā tūc tantā gra
tiā quātā diſpoſuerat ſibi dare de⁹. Si/
cut em̄ de⁹ dederat ꝑmo hoī in ſtatu in/
nocentie dn̄ium pſidentie reſpectu oīm
creaturaꝝ iſti⁹ mūdi ſenſibilis. ſ. creatu
raꝝ ſenſibilium irrōnaliū. Sic dedit be
ate mr̄i ſue in aduētu ſuo dn̄ium pſiden
tie reſpectu oīm creaturaꝝ. Iō dꝛ regi/
na ꝛc̄. Mr̄nitas aūt cure ꝛ ſpēal̄ cōmiſſi
onis: hec ē reſpectu ſolū hoīm: ꝛ hāc ma
ternitatē dedit xp̄s mr̄i ſue cū pēderz in
cruce dicēs. Mulier ecce fili⁹ tu⁹. In il
lis em̄ ꝟbis xp̄s cōmiſit mr̄i ſue Iohem
diſcipulū ſuū: ꝛ in ip̄o oēs electos. q. d.
O mr̄ iā morioꝛ: tibi ḡ cōmēdo oēs ele/
ctos. pro quibꝫ morioꝛ ꝑ quoꝝ ſalute cu
rā ſpecialē habeas. Et de iſta mr̄nitate
dicim⁹ in hymno. Mōſtra te eſſe mr̄em
mūdo. Tūc em̄ ſolū fuerūt ei recōmēda
ti hoīes viatores electi non reprobi nec
boni angeli. Sič ḡ habem⁹ prēz in cel̄:
ſcꝫ miſericordiaꝝ. ita habem⁹ mr̄em in
cel̄ miſericordie ꝛ pietatꝫ. Mr̄nitas ter/
tia ē ſolū reſpectu filij ſui natural̄.

Quarta queſtio Utrū

cultus latrie ſit exhibendus cruci xp̄i. ſ.
vere. ¶ Notādū ꝙ ē duplex crux xp̄i. q̄/
dā ē in quā pepēdit xp̄s q̄ tetigit corpus
eius: ꝛ de iſta q̄ō ē. Et ē ſenſus. Utrum
illud lignū in q̄ fuit ꝯfixū ſacratiſſimuꝫ
corp⁹ ſaluatorꝫ ſit adorādū. ꝛc̄. Alia eſt
crux in qua nō pependit xp̄s ſed ē ſoluꝫ
imago crucifixi: vt ē crux q in eccl̄ia po/
nit̄: ꝛ hec nō ē tm̄ venerāda ſič vł̄ quātū
ꝑma. ¶ Rn̄deo ad q̄ōnem. Dicēdū ꝙ ē
duplex opinio. Prima dič ꝙ crux xp̄i dꝫ
adorari yperdulia eo ꝙ fuit inſtrumtuꝫ
redemptiōis humane. Sed quoniā ado
ratio illo modo videt̄ eſſe ſolum ad res
q̄ ſunt rationis capaces. ¶ Adoratio eſt
quedam oratio ad ali q̄d ordinata. Un̄
adorare ē aliq̄d orare: crux autem chri/
ſti oīno caret rōne. ¶ Secunda opinio
dicit eā eſſe adorandam ſolum inquātū
in ea pependit chriſtus: necꝫ ei aliqua
honoris reuerentia exhibenda niſi rōne
crucifixi: ſicut nec imagini niſi ratione
imaginati. Ideo dicunt ꝙ cruci cultus
eſt latrie exhibendus ꝛ nullus alius nec
dulie nec yperdulie. Rem enim inſenſi/
bilem ſtultum ē honorare cum ꝑ indiffe
renti habeat honorem ꝛ vituperium: et
confirmat̄ per Damaſcenū. c. iij. de ſan/
ctis imaginib⁹ vbi dicit ꝙ nō crucē ado
ramus ſed typum: id eſt figurationem.
¶ Opinio ſancti Bonauenture eſt ꝙ
crux xp̄i in qua pependit inquātū etiam
res ē creata eſt honoranda honore vene
ratōis queādmodū deferim⁹ reuerētiā
vel venerationem ſacramentis eccleſie.
Inquantum autem eſt ſignuꝫ crucifixi
debet adorari adoratione latrie: ſed to/
tus ille honor debet referri ad crucifi/
xum dei filium. Unde Damaſcenus in
capitulo de cruce dicit. Ip̄m quidē pre/
cioſum ligmuꝫ crucis venerabile in quo
ſeip̄m pro nobis xp̄s obtulit vt ſanctifi/
catum tactu corporis ꝛ ſanguinis decē/
ter eſt adorandum. ¶ Nota ꝙ duplex ē
laus. Prima propter nature excellētiaꝫ
ſcꝫ ſue nature: vel qꝛ ē res pulchra et bo
na ꝛ saluti neceſſaria. Secunda ꝓpter
virtutꝫ ſtrēnuitatē. Sic duplex ē honor
Quidā exhibetur in teſtimoniū ꝟtutis
ꝛ iſte nō debetur cruci xp̄i niſi rōne cru/
cifixi cui⁹ q̄dē virt⁹ ꝛ intelligentia ꝛ ex/
cellētia ē ſuꝑ oīa. Alt⁹ honor exhibet̄ in
ſignum alicuius nobilitatis ꝛ excellētie
ꝛ hoc modo honor nō exigit merita: nec

requirit virtutem in honorificato vel co
gnitionez ſed aliquam dignitatis ratio/
nem obquam debeat ſibi reuerentia ex/
hiberi ꝛ hoc modo quadam nobilitatio
ne deus lignum crucis nobilitauit dum
in ea pependit ꝛ genus humanum rede/
mit ꝛ ideo crucem laudamus et venera/
mur. Ex iſta nobilitate ꝛ mľtiplices ei⁹
laudes decantat eccľia ꝛ per preſentiam
iſtius ſacratiſſimi ligni mľta ipẽſa ſunt fi
delibꝰ bñficia ꝛ miracľa ꝛ itelligas ꝙ oĩa
hec dicta ſunt de xp̃o crucifixo cui⁹ lau/
des dcãtat eccľia: vt iexaltatõe cruc; ꝛc̃.

Quĩto queritur. Utrũ

latria exhibenda ſit mẽbris xp̃i. ¶ Sciẽ
dum ꝙ membrũ xp̃i eſt duplex q̃dẽ verũ
aliud myſticũ. Primũ membrũ xp̃i verũ
eſt aliqua ꝑs integralis vera ipſius veri
corꝑis xp̃i cõſtituẽs veraciter ꝛ integrali
ter ipm corpus xp̃i vna cũ ceteris mem/
bris vt eſt manus pes ꝛc̃. Iſtud mẽbruz
põt capi dupliciter. Uno modo large.
Alio mõ ſtricte. Primo modo large eſt
quelibz ꝑs integraľ ꝛ realis ꝛc̃. vt s. ꝛ ſic
caput no diſtinguitur contra alia mem/
bra. Stricte captũ diſtinguiť contra ca
put ꝛ hoc modo caput nõ eſt membrum
Sed eſt radix ſenſus ꝛ motus quos ca/
put influit in alia membra ꝛ de iſtis non
eſt ad ꝓpoſitum. Membrũ xp̃i myſticũ
eſt q̃libet creatura rationalis pura exñs
in charitate ꝛ gr̃a vel quilibet homo iu
ſtus habẽs fidẽ ꝛ charitatẽ. Prima diffi/
nitio cõpetit bene angelis bonis ꝛ homi
nibus. Scda ſolũ ↄpetit hoĩbus bonis
Ex hijs diffinitionibus eliciuntur mľta
correlaria. Primũ eſt ꝙ nlľs demon eſt
membrum xp̃i. Scdm nlľs infidelis eſt
mẽbrũ xp̃i. Tertiũ ꝙ infideles viatores
poſſunt eſſe membra xp̃i q̃uis demones
nõ poſſint de potẽtia di ordiata. Quar
tũ xp̃iani ꝛ fideles exiſtẽtes in pctõ mor/
tali non ſunt membra q̃ꝫ diu ſunt in illo
pctõ q꞉ nõ habent gr̃am. Ex quo ſequi/
tur ꝙ omnes tales exiſtentes in mortali
peccato ſunt membra luciferi et diaboli.
pꝫ per gregoriũ in vna omeľ. An nõ mẽ
bruz diaboli iudas pilatus herodes ꝛc̃.
Uñ in euangeľ. Pater veſter diabolus
eſt et ꝑ cõſequẽs caput. Ecõtrario ſequi
tur ꝙ xp̃s eſt caput angeloꝝ bonoꝝ ꝑ in
fluentiã beatitudinis accidentalis nõ eſ
ſentiaľ incr̃tum hõ nec ſm cõformitatez
nature q꞉ nec ſm naturã diuinã nec hu/
manam eſt eis conformis: q꞉ nec influit
eſſentialẽ btitudinẽ effectiue incr̃tuz ho
mo: q꞉ eã non efficit: nec meritorie q꞉ me
ruit eis primam gr̃am vt fecit hominibꝰ
Tamen influit eis btitudinem acciden
talem q꞉ purgat illuminat et perficit q̃
ad btitudinez accidentalẽ ꝑtinent. Uñ
ephe. i. Propoſuit de⁹ reſtaurare in xp̃o
omnia ꝛ que in celis ꝛ que in terris ſunt.
gloſa ordiaria. Inſtaurauit celeſtia dũ
mirũ angeloruz diminutiuũ compleuit.
Itẽ ibidem. Ipſe dedit caput ſuꝑ omnẽ
eccľiam ꝛ conſtituit eum ſupra angelos
principatus ꝛc̃. Sancti p̃res veteris te/
ſtamenti fuerũt membra xp̃i ante incar/
nationem filij dei cũ habuerunt fidem ꝛ
gratiaz ac ꝑ ↄñs influxit xp̃s eis ſenſum
et motũ ꝙ ꝛc̃. Nlľs enim vnq̃ꝫ a tempore
caſus adam ſaluatus eſt niſi merito xp̃i
paſſi vľ p̃uiſi vľ exhibiti. Eccia veterꝭ te
ſtam̃ti nũq̃ꝫ fuit a cephala: ꝛ dr ab a ꝙ ẽ
ſine: ꝛ cephalũ qđ ẽ caput q꞉ ſꝑ hũit xp̃m
pro capite cũ eẽnt ei⁹ mẽbra Ad h̃ em ꝙ
xp̃s dicať caput eccľie myſticũ veteris te
ſtamenti nõ req̃riť ꝙ hẽat actualr natu/
ram humanã ſibi vnitã vt pꝫ ex p̃ceden/
tibus etiã ſm naturã humanaz ꝛ in hoc
dr̃ caput myſticũ a capite vero corꝑali
Ad hoc em̃ ꝙ xp̃s eſſet caput myſticu ve
teris eccľie nõ oportebat ꝙ ſm humanã
naturã eſſet ſed ſufficit ꝙ eſſet preuiſus
ſm illam et ꝙ merito paſſionis ei⁹ p̃uiſe
infunderet deus hoĩbꝰ fidẽ ꝛ gr̃am. Et
h̃ ſic fuit de xp̃o. Caput reſpectu aliorũ
mẽbroꝝ habet excellentiã in ſitus altitu
dine ꝛ ſic xp̃s ſm diuinitatẽ ẽ oĩm caput
in potentiarũ cõprehenſione vľ capaciť

tatē ſic ſm humanitatē ēbñ caput oīm q2 eius grā aie eſt maioꝛ omnibus aliis et ſic de aliis virtutibus. Excedit etiā caput mēbra q2 iſluit ſenſū a pte āte z motum a pte poſt p nuchā colli vel vicariū cerebri. Ita xp̄s ſm hāc cōditionem eſt caput hoim z angeloꝝ q2 influit omnib9 angelis inq̄tū ſūt z hominib9 inq̄tū hō: inq̄tū deus effectiue: inq̄tū hō meritorie. Caput etiā dirigit mēbra eſt ergo caput dignitate ſicut leo dr̄ caput aialium irrationalium. Principiatione ſicut fons principiat fluxū aque riuuloꝝ. Directione ſicut paſtoꝛ dirigit gregē: z prelatus ſubditū: z ſm hāc triplicē cōditiōm xp̄s eſt caput hoim z angeloꝝ ſed ſm cōformitatē nature ſolum eſt caput hoim. Ad hoc aūt q aliquis ſit mēbrū xp̄i non requirit̄ neceſſario q hēat fidē ſed ſufficit q hēat charitatē vt pꝫ de cōprehēſoribus q̄ fide carēt z ſpe ſed nō charitate.

Reſpondeo ad queſtionem. Dicēdum q mēbris xp̄i nō dꝫ exhiberi cult9 latrie cum ſint pure creature. Nos eīm ſumus mēbra xp̄i ſm humanaꝫ naturā z ſic ſumus mēbra xp̄i q non tollit rōnē ſeruitutis nec ponit eſſentialitatem dignitatis. ¶ Nota q p̄latus aliq̄s pōt eſſe peccatoꝛ duplici pctō. Uno mō pōt eſſe malus pctō qđ de directo nō impedit nec repugnat executōi ſui officij: z propt̄ h̄ p̄lat9 nō eſt ſuſpēſus z debeo ei obediri in licitis z de iſto dic̄ petr9 ap̄ls Nō eīm bonis ſꝫ etiā diſcol'. Si aūt eſſet mal9 pctō qđ repugnat directe executōi ſui officij ipo facto nō eſt amplius p̄lat9 ſꝫ deponit̄ vt pꝫ de papa cuius officiū ꝓprie ē manutenere fidē catholicā ꝯ hereticos z extirpare hereſes. Et iō pp̄ ſi ſit heretic9 ipo facto depoſitus eſt. Silr̄ eſt dicēdū de p̄latꝭ coꝛdigeroꝝ q̄ cogūt trāſgredi oꝛdinē vl' religionē z regulā ſuam ſuos ſbditos vt pꝫ de pecunia zc̄. ¶ Nota q differt hoiem eſſe ad imaginē z ſilitudinē: q2 imago ꝯſiſtit i naturalib9 ſilitudo in gratuitꝭ. ¶ Nota q coꝛpus xp̄i verū in ſacro altari ſignificat coꝛp9 xp̄i myſticū vt vult et declarat Aug. dicens māducatio eīm ſacri altarꝭ ſignificat vniōnem membroꝝ adinuicē z cū capite.

Sexto querit̄. Utrum cultus latrie poſſit exhiberi xp̄i aduerſario ſine pctō id eſt in aliquo ſcꝫ caſu dabili. Ita q excuſat ignoꝛātia. Et ē alia queſtio in fine argumentoꝝ. ¶ Utrū ſacerdos fingens ſe conſecrare z nō conſecrās faciat vel poſſit facere idolatras fideles illā hoſtiā nō ꝯſecratā adoꝛātes: z fit qđ illa occaſione cuiuſdaꝫ decretal' dicēt̄ q plus peccat mal9 ſacerdos q̄ nō cōſecrat vl' nō ꝯficit z ſimulat ſe ꝯficere zc̄.

Reſponſio ad primam queſtionē. Dicendū q honoꝛ latrie pōt exhiberi diabolo dupliciť. Uno mō ſimpliciter aut ſub ꝯditōe. Si ſimplr̄ z tal' adoꝛatio nō pōt fieri ſine idolatria. Of fert̄ ei tūc cult9 latrie alteri adeo nec excuſat̄ rōne ignoꝛātie. Quia nūq̄ ignoꝛātia excuſat aliquem de malo qñ hꝫ remediū ſufficiēs ad vincēdū talē ignoꝛantiā vincibilē. Circa ea que ſunt ptinētia ad fidei neceſſitatē ſalutē nunq̄ eſt ignoꝛātia inuincibil' q2 facienti q in ſe eſt deus nūq̄ deficit. Talis aūt qui adoꝛat diabolū ſibi in figura xp̄i appentem hꝫ triplex adiutoꝛiū p qđ pōt erroꝛeꝫ euitare. Primū eſt remediū ꝓmotiōis ſacre ſcripture q̄ multotiēs dicit q multi in noīe xp̄i venturi ſunt mendaciter. Scđm eſt oꝛationis interne qua ad deum dꝫ hō recurrere vt coꝛ eius illumineť. Tertiū eſt ſuſpenſio credulitatis ſue non eīm dꝫ hō omni ſpūi credere ſed ꝓbare qui ex deo ſunt. Qui eīm cito credit in talib9 leuis eſt coꝛde z foꝛtaſſis inflatus coꝛde dū ad tales viſiones z reuelatiōes idoneū ſe eē eſtimat. Uñ tales viſiones vel appitiones poti9 foꝛmidādē q̄ deſiderādē. Narrat̄ de q̄dā patre ſanctiſſimo cui cū dia-

bolus in ſpecie chriſti apperet. Ille clau
ſis oculis dixit ſe in hac vita nolle chri/
ſtum videre ⁊ diabolus eius humilitate
ↄfuſus ſtatim euanuit. Econtra de plu
ribus narratꝰ qui ſe ad viſiones idoneos
reputauerūt ⁊ deſiderauerūt: ꝙ ad mul/
tas inſanias et errores precipitati ſunt.
Alio modo pōt quis adorare diabolū
ſub conditiōe hoc eſt dupliciter. Aut q̄
conditio illa eſt habitualiter aut actiua
liter conſiderata. ſiue appoſita. Si eſt
actualr̄ appoſita: ſic non adorat luciferū
ſed magis chriſtum: quia non ſtat ado/
ratio niſi ſtante conditione ⁊ ad eum re/
fertur ad quē refertur adorationis im/
plicatio. Si autem conditio illa ſit ſub
conditione habitualiter appoſita: hoc
modo non ſufficit ad vitandum peccatū
idolatrie reſpectu huius apparitiōis ſi/
ue tranſfigurationis ſufficit tamen reſpe
ctu ſacramenti altaris. Nam talis trāſ/
figuratio eſt inſolita ⁊ ideo non debꝫ ad
eam precipitanter ſequi adoratio ſed cū
maturitate ⁊ preuia oratione. Sed con
ſecratio hoſtie eſt cōſueta ideo ſufficit ꝙ
adorans in habitu hoc habeat vel hanc
conditionem videlicet ſi conſecratio de/
bito modo facta eſt. Unde pauci ſunt fi
deles vel nulli qui in hac adoratiōe pec
cant. Omnes enim accedunt cum con/
ditione iſta. Qꝫ autē obijcitur ꝙ ſacer
dos facit eos idolatrare hoc ītelligitur
q̄ntum eſt ex ſe ſm̄ Bonauēturā. ¶ Sci
endū eſt ꝙ duplex eſt ignorātia ſcꝫ facti
⁊ iuris Ignorātia iuris eſt qua quis vel
aliquis ignorat aliqua principia alicuiꝰ
iuris ⁊ concluſiones ſequentes ex talibꝰ
primis principijs talis legis vel iuris.
Triplex eſt ius ſcilicet diuinum natura
le et humanum vel poſitiuum: ꝙ eſt du/
plex ſcꝫ eccleſiaſticum et ciuile. Uel tri/
plex eſt lex ſcilicꝫ diuina humana: ⁊ ciui
lis. Et ſicut triplex eſt lex iſta ſm̄ hoc ē
triplex ignorantia iuris diuini poſitiui
ſiue canonici ⁊ ciuilis In iure diuino eſt
tale principium omnis tra..ſgreſſio diui

ni precepti facta ab aliquo libere ē pec/
catum mortale ex quo ſequitur iſta con/
cluſio fornicatio eſt peccatū mortale ⁊
ignorantia talis dicitur ignorantia iu/
ris diuini. Aliquando tamen poteſt q̄s
habere ſcientiam principiorum iuris et
ignorare concluſionem ex illis conſequē
tem et talis ignorantia adhuc eſt iuris
vt ſi quis ſciat ꝙ tranſgreſſio diuine le/
gis eſt peccatū mortale ſed ignorat an
fornicatio ſit pctm̄ mortale. In iure ca
nonico ſiue poſitiuo ꝑncipiū ē ꝙ ieiunā
dū ē in q̄dragesima. Ignorātia facti eſt
qua quis ignorat an aliquod factū par/
ticulare ſit bonum vel malum vel de ali
quo facto an ſit faciendum vel non faciē
dū vel verū vel falſum. Sicut ſi lucifer
apperet in ſīlitudie crucifixi neſcitꝰ ſi ſit
xp̄s vel nō: q̄ ad veritatē vel falſitatē dī
ignorātia facti reſpectu ſcꝫ adoratiōis.
An debeat adoratio illi exhiberi tanq̄
bonum dicitur ignorantia facti q̄ ad bo
num vel malum. Ita ꝙ ignorantia iurꝫ
eſt de vniuerſali ignorantia facti eſt re/
ſpectu particlaris alicuius vt patet de
iacob ⁊ lya cum concubuit fuit ignoran
tia iuris. Ignorantia autem opponitur
ſcientie qualitercunq̄ capta ſiue priua/
tiue ſiue cōtrarie ſiue ↄtradictorie. Sci
entia aūt ꝓut nunc ſufficit eſt triplex q̄/
dam eſt īptinentium ad ſalutem vt geo/
metrie ſcientia Alia eſt vtilium ad ſalu
tem vt ſcire euāgelia ⁊ ſacrā ſcripturā et
etiā grāmaticaꝫ ⁊ logicā q̄ valēt ad noti
ciā ſacre ſcripture grāmatica qꝛ ſcriptu/
ra ē in latino. Logica ad diſcernēdū verꝫ
a falſo Ad diſcurrendū de vno paſſu ad
aliū ad diſtiguēdū ad diuidendū ⁊ ad re
pellēdū ⁊ exponēdū. Alia eſt ſcīa necc̄ia
ad ſalutē vt ē ſcīa articloꝝ fidei ⁊ p̄cepto
rū decalogi. Dꝫ tn̄ iſta diſtīctio ītelligi
reſpectu diuerſoꝝ ſtatuū ⁊ ↄditionū di/
uerſarū pſonaꝝ qꝛ hoī maritato n̄ ē vtile
ſcire ſcrip uram ſacram. Sed prelatis
eccleſie vt epiſcopis ⁊ doctoribus eſt ne/
ceſſariū vt poſſint reddere rōnē de fide

et ſpe ⁊ ſacr̃tis eccleſie. Neceſſe eſt etiaꝫ
alicui ſcire explicite qđ ſolū eſt alteri ſci
re implicite vt articuli de trinitate de/
bent ſciri explicite a prelatis ſed ſufficit
ſimplicibus laicis ſcire implicite vel cre
dere credēdo ꝙ eccl'ia credit. Et tot mo
dis dicit᷑ vnuꝫ oppoſitoꝝ quot modis dr̃
reliquū. Jđ triplex eſt ignorātia oppoſi/
ta triplici ſciē p̄dicte. Prima eſt ignorā/
tia ip̄tinētiū ad ſalutē non eſt culpa ſiue
ſit volūtaria ſiue ſit inuolūtaria. Igno
rantia aūt vtiliū ad ſalutē ſiue ſit volun
taria ſiue nō ꝯtū eſt de ſe nō eſt pctm̄ ſꝫ
cōtēpt⁹ talis ſciē eſt pctm̄ mortale. Pri/
ma ps pꝫ qꝛ ſi de ſe eēt pctm̄ eſſet cuilibꝫ
pctm̄ qđ̄ē falſuꝫ qꝛ nō eſt pctm̄ ſimplici
bus. Nō eīm obligamur ad faciēdū ſp̄ id
qđ ſp̄ eſt melius et vtilius: qꝛ via ſalutis
eſſet nimis difficilis. Scđa pars pꝫ qua
cōtemptus oīm vtiliū ad ſalutē eſt pctm̄
mortale qꝛ p̄ ꝯñs videt᷑ cōtēnere ſuā ſalu
tē. Ignorātia neceſſarioꝝ ad ſalutē ē du
plex quedā eſt penitus inuolūtaria alia
eſt volūtaria. Tertia eſt p̄tim volūtaria
partim inuoluntaria. Prima eſt inuolū
taria ſcilicet ignorantia neceſſariorū ad
ſaluteꝫ q̄ eſt in p̄uulis Ignorantia oīno
volūtaria eſt in illis qui poſſunt ſcire et
tamen nolunt ⁊ eſt dupler q̄dā eſt in illiſ
qui pñt ſcire ⁊ volūt neſcire ⁊ dicitur af/
fectata ſimpl'r. Alia eſt in illis q̄ poſſunt
ſcire ⁊ nō volunt ⁊ eſt affectata ſm̄ quid
Ignorantia neceſſariorum ad ſalutē vo
lūtaria que dicitur affectata: vel ſimpli/
citer vl' ſm̄ q̄d eſt peccatū mortale. Qui
libet enim vtens ratione tenetur ſub pe/
na peccati mortal' ſcire neceſſaria ad ſa/
lutem: quia tenetur facere neceſſaria ad
ſalutem ⁊ nō poteſt facere niſi ſciat. § ⁊c.
ps̄. Noluit intelligere vt bñ ageret ⁊c̄.
Ignorantia partim voluntaria partim
inuoluntaria eſt in illis qui poſſunt ſci/
re et bene vellent ſed negligunt ſcire ſm̄
illud. Omnes volūt ſcire ſed nō omnes
penam volunt apponere ⁊ dicitur igno/
rantia craſſa ⁊ ſupina et talis ignorātia

neceſſariorum ad ſalutem eſt peccatum
mortale licet non ita graue ſicut prece/
dens. Quia qui negligit ꝙ eſt neceſſari
um ad ſalutem negligit ſuam ſalutem ⁊
per conſequens peccat mortaliter. Du/
plex eſt ignorantia quedam excuſat a to
to: alia a tanto. ¶ Prima tollit oīno cul/
pam vt in p̄uulis ⁊ carentibus ratione.
¶ Scđa nō tollit totaliter peccatum ſꝫ
diminuit grauitatem pcti. Ita ꝙ pctm̄
factum ex tali ignorantia nō eſt ita gra/
ue ſicut ſi fuerit cum ſcia ꝙ tale opus eſt
pctm̄ mortale ⁊ hec ignorātia eſt quodā
modo cauſa peccati ad min⁹ ſine qua nō
fieret. Et eſt exemplum in lamech q̄ oc/
cidit cayn. Et de multis iuuenibus q̄ fa
ciunt multa peccata ex ignorantia. Ite
rum duplex eſt ignorantia q̄dam eſt in/
uincibilis alia eſt vincibilis. Vincibilis
eſt illa quam viator poteſt vincere ⁊ au/
ferre apponēdo debitā diligentiā Igno
rantia inuincibilis eſt illa quam viator
viator ignorans nō pōt vincere vel re/
mouere adhibita etiam quacūꝗ diligē/
tia. Ignorantia inuincibilis eſt duplex
quedā eſt inata. alia īcidens. Prima eſt
que in eſt a natura vt in p̄uulis q̄ carent
ratione ⁊ fatuis a natiuitate. Alia eſt in
cidens que aduenit alicui poſt habitum
vſum rationis. ⁊ eſt duplex q̄daꝫ euenit
ex culpa precedente vt in ebrio: q̄dā eue
nit nō ex culpa: vt qñ quis dat operā rei
licite incurrat talem ignorantiā vtpote
ſtudio ⁊c̄ Ignorātia inuincibilis ⁊ inata
excuſat a toto vt pꝫ in infantib⁹. Illa au
tem q̄ eſt incidēs nō ex culpa precedente
ſed ex eo ꝙ talis ignorās dedit operam
rei licite excuſat a toto ſi efficiatur ex to/
to ignorans ita ꝙ nihil habeat de vſu ra
tionis. De ignorantia que eſt incidens
ex culpa precedente. An excuſat eſt di/
diuerſitas opinionuꝫ ⁊ ſm̄ aliquos non
excuſat a toto licet bene a tanto ex eo e/
nim ꝙ incidit ex culpa propria non to/
taliter excuſatur niſi forte diceretur de
loth q̄ dormiuit cū filiab⁹. Nā ſm̄ ariſt.

Ebꝛiꝗ mereret̄ duplices increpacões: ſm alios excuſat a toto Ignorantia inuincibilis nūꝗ̄ excuſat a toto licȝ a tāto pene

Septimo queriť. Utrū latria ſit in genere virtutis. Sciendum ꝙ virtus capiť dupliciter. Uno modo generaliter. Alio modo ſpecialiť. Specialiter capta eſt duplex ꝗdam eſt moralis. Alia eſt theologica. Uirtus moraľ eſt habitus ꝗ habentē ꝑficit ⁊ eius opus bonum reddit: ⁊ dī habitus loco generꝭ Qui habentem ꝑficit: id eſt ornat decorat pulchrificat ⁊ ponitur ad differētiā viciorū mētem deturpantiū ⁊ fedantium Et eius opꝰ bonū reddit q̄ꝛ ſꝑ inclinat virtus ad bonum opus. Alia eſt diffinitio. ij. ethico. Uirtus eſt habitus electiuus in medio ꝯſiſtens quoad nos ꝓut ſapiens determinabit. In hac diffinitione ſunt quattuoꝛ ꝑticule. Pꝛio eſt habitus loco generis: electiuus q̄ꝛ ille habitꝰ generať ab electiōibus ⁊ inclinat ad electionem et ponitur ad differentiam habituum nonelectiuoꝛum qualis eſt prudentia que eſt in intelligentia vbi nō eſt electio ꝓꝑie ſed ſolū eſt in volūtate ⁊ q̄ꝛ prudentia nō eſt in volūtate iō nō gn̄at electionē nec generať ab electiōibus ſed eſt potius regula ⁊ auriga virtutū moraliū ⁊ ideo ꝓꝑijſſime nō eſt virtus moralis tamen large capiēdo ꝟtutē moralē ipa prudētia pōt dici moralis. Tertia ꝑticula in medio ꝯſiſtēs ad drīaȝ extrēoꝝ vicioꝝ. Oīs eīn virtus eſt īter duo extrema q̄ ſunt vicioſa vt pȝ de liberalitate. Quarta particľa ꝗ ad nos ꝓut ⁊c̄. Ubi tangitur directiuū virtutis. Nō eīn conſiſtit virtꝰ in medio ex natura rei vel medio indiuiſibili ſed ſm rectā rōneȝ ꝙ mediū ꝑ̄ȝ quādā latitudinē vt ſapiēs id eſt prudens iudicabit. Bonitas eīn virtutꝭ moraľ ē ꝯformitas ad prudētiā. ¶ Uirtus theologica ſm aug. ē bona qualitas mentis qua recte viuitur ⁊ qua nullꝰ male vtiť quā oꝑať deus in nobis ſine nob.

Et poniť q̄litas loco gn̄is: bona ad differentiā malaꝝ qualitatū. mētis ad differentiā qualitatū coꝛꝑaliū ⁊ capiť mēs vt diciť ab emineo nes. ⁊ includit intellectū ⁊ volūtatē que eminēt alijs potētijs. diciť qua recte ⁊c̄. ad drīam ſcīe ſpeculatiue que lȝ ſit bona qualitas mētꝭ tn̄ nō neceſſario ꝑ eā recte viuiť ſed magꝭ recte intelligiť vt patet de multis magnis clericis qui peſſime viuūt. Et dī ⁊ q̄ nullus male vtiť ad drīam potētiarum naturalium vt eſt volūtas ⁊ liberū arbitriū ꝯcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis ꝗbus poſſumꝰ male vti ⁊ etiā bn̄ vti. Et dȝ intelligi ꝙ virtutibus nullus male vtiť vt habitu inclinatiuo ꝗ̄uis poſſet quis male vti vt obiecto circa qđ volūtas male afficiť vt potē ſuꝑbiendo: de illis tn̄ ꝗ̄tū eſt in ſe ⁊ de ſe nullus pōt male vti q̄ꝛ ex ſe ſꝑ ad bonum inclināt. Et diciť vltimo quā deus oꝑatur in nobis ſine nobis ad differentiam virtutū moraliuȝ q̄ generāť ex actibꝫ frequentatis ſicut ex pluribus actibꝫ humilitatis acq̄riť humilitas: ſic etiā dicas de ceteris. ¶ Uirtutes autē theologice a deo vt cauſa totali ꝓducuntur ſine nob effectiue oꝑantibus tn̄ nō ſine nobis recipientibus ⁊ ſunt tres fides ſpes ⁊ charitas. ¶ Sunt aūt q̄ttuoꝛ cardinales ⁊ ad iſtas quattuoꝛ cardinales ꝑncipales reducūtur oēs alie morales. Nō pōt eē̄ de vtraꝗ̄ virtute ſcȝ theologica ⁊ morali. Uirtus aūt gn̄alr̄ capta ē quoddā ſuperius ad virtutē theologicā ⁊ moraleȝ Et pōt ſic deſcribi. Uirtus generaliter capta eſt amoꝛ ſe habēdi ad oīa vt debeť Unn̄ augꝰ. de moribus eccľie dicit ꝙ virtutes nō ſunt niſi amoꝛes ꝗdaȝ oꝛdinati et ideo in diffinitione cuiuſlibet virtutꝭ ponitur loco generꝭ amoꝛ: ⁊ loco drīarū poniť actꝰ alꝗs ꝑticulariū ꝟtutū. Et pōt ſufficiētia ſeptē virtutū ſumi ſic. Nā omnis virtus ē amoꝛ ſe habēdi vt debeť. aut ergo ſe habet ad creatoꝛem vel creaturā Si primuȝ hō duplr̄ vel vt ipſe creatoꝛ agnoſcatur ⁊ ſic eſt fides vel vt poſſidea

tur ⁊ habeatur ⁊ hoc eſt dupliciter vl' vt
habeatur in futuro ⁊ ſic eſt ſpes: vl' vt iã
eſt habitus in preſenti vita ⁊ ſic eſt chari
tas p quã deuz habemus q̃uis imperfecte
⁊ enigmatice. Vñ gregorius. Qui enim
deũ amat iam habet quẽ amat. Uel tal'
amor habẽdus eſt ad creaturã. Et hoc
tripliciter vel ad illã creaturam q̃ ſubt⁹
nos eſt ⁊ ſic eſt caro noſtra ⁊ ſic eſt tẽpan
tia vl' eſt circa eam: q̃ eſt iuxta nos vt eſt
prim⁹ ⁊ ſic eſt iuſticia: aut ẽ circa aliquã
creaturã q̃ eſt ꝯ nos. Et hoc eſt dupl'r vl'
talis inſidiaf nob ſic ẽ prudẽtia q̃ fac ca/
uere deceptões iſidiatoris: vl' tal' creatu
ra ẽ nos moleſtãs ⁊ pſequẽs ⁊ circa talez
eſt fortitudo. Aliq aũt dicuntur theo/
logice q̃ ſunt de deo vt obiecto immedia
to ⁊ ppinquo. Et dr̃ a theos q ẽ de⁹ ⁊ lo/
gos quod ẽ ratio vel ſermo quaſi ſermo
de deo. Uirtutes autem morales habẽt
pro obiecto aliud creatum. Non autez
differũt p finẽ q⁊ oĩs virtus hz deũ p fine
ad deũ finaliter ducũt habentem ſe. du/
cũt ergo virtutes oẽs ad deũ mediate vl'
immediate. Dicuntur aũt q̃ttuor mora
les cardiales p ſimilitudinẽ ad cardinẽ
oſtij qui cardo eſt pars oſtij mediante
qua pre oſtiũ claudif ⁊ apif. Aliqñ aũt
etiã capif p foramine in quo talis pver
tit totũ oſtiũ p illaz. Sic metaphiſice in
quattuor virtutib⁊ moralib⁊ dz verti to/
ta vita hoĩs rõnaliter viuentis. Dicunf
principales q⁊ ad eas reducuntur omẽs
alie ⁊ dicũtur pollitice q⁊ fm eas dñt ci/
uitates ⁊ cõitates regi. vl' dicũtur cardi
nales q̃ſi cordiales q̃ ponũtur in mẽte et
non in corpe ⁊ tũc dicunf a cordian gre/
ce qđ eſt cor latine.

Ad queſtionem Dicen
dum q latria capif tripliciter. Pũo mõ
pro actu interiori ſeu p reuerentia interi
ori deo exhibita rõne ſũme maieſtatz ⁊ p
ꝯſeqñs ſũmi dñij. Scdo mõ p actu exte/
riori vt ẽ ſacrificiũ altaris vel actus exte
riores vt genuflexiões qb⁊ preſtamur pri
mum actũ iteriorẽ. Tertio mõ p habitu
aggenerato ex illis actib⁊ tã interiorib⁊
q̃ exteriorib⁊ ita q eſt latria virtus ⁊ la/
tria actus. Scdm aũt q ſtat p hitu ipi⁹
aĩe habilitãte ipſã ad cultũ dei ſic eſt ha
bitus virtutis inq̃tũ eſt circa bonũ dif
ficile ⁊ meritoriũ ⁊ ad ſalutẽ neceſſariũ ⁊
circa huius opa precipue ꝯſiſtit virtus.
Et ſi arguas q latria nõ eſt vtus ſic nul
la virt⁹ eſt ſeruit⁹: ſz latria eſt ſeruit⁹ q dẽ
vt pz p auguſtinũ. x. de ci. di: Et ẽ ſuit⁹
q̃ dõ dẽmus ſeruire ſz latria. g ⁊c. maior
pz q⁊ virtus vt virtus eſt in libera volũ/
tate ⁊c. ¶ Rñdeo q eſt duplex ſuit⁹ q̃
dẽ eſt qua ſeruif homini: ⁊ eſt ſeruit⁹ q̃ ſ/
uitur deo. Et iterũ eſt ſeruit⁹ neceſſitatz
⁊ eſt ſeruitus q̃ eſt ex mera volũtate ⁊c.
Dicẽduz ergo q ſeruit⁹ illa q̃ fit homini
ex neceſſitate aliquo modo derogat ho/
minis libertati ⁊ iõ nõ hz in ſe excellẽtiã
virtutis. Seruit⁹ aũt q̃ ſeruif deo ex me
ra volũtate ponit hoĩez in ſtatu altiori ⁊
tanto magis facit hoĩem liberũ q̃to ma
gis elongat ſe homo a pctõ ⁊ talis eſt ſer
uitus latrie. Et nota q latria virtus di/
citur cultus cauſaliter q⁊ cauſaf ab actu
ſicut quelibet virtus acquiſita: cult⁹ au/
tem eſt actus nõ habitus. ¶ Notandum
pro alio articulo q pietas dr̃ tripl'r fm
Auguſtinuz. x. de ciuitate dei. Uno mo
do pietas idẽ eſt q theoſebia ⁊ ſic idẽ eſt
pro cultus dei. Alio modo dr̃ pietas of/
ficium parentib⁊ exhibitum. Tertio mõ
do dicitur petas miſericordia que proxi
mis in opibus exhibetur de hijs aũt di/
citur fm prius ⁊ poſterius fm quãdam
analogiã vt dicitur ibidẽ. ¶ Nota q ali
ter reueremur deũ p timorem aliter p la
triam. In timore eñ reſilimus in ppriã
paruitatem conſiderando noſtram ni/
hileitatem reſpectu diuine maieſtatis.
In latria au em ſiue in honore eſt teſti/
ficatio ⁊ preſtatio diuine maieſtatis tã
q̃ ſupreme ratione cuius eſt in deo ſum/
mum dominium reſpectu creature et ſic
latria eſt poti⁹ in actione: timor in paſ/

ſione. Queritur.

Octauo querit͛. Utrū latria ſit virtus generalis vel ſpecialis. ¶ Notandū ꝙ aliqua virtus pot̄ dici generalis ⁊ cōmunis tripliciter. Uno modo ꝑdicatiue. Alio modo regulatiue. Tertio modo formatiue. Uirt⁹ cōis per predicationē eſt que predicat̄ de omnibus alijs virtutib⁹ ⁊ ſic iuſticia cōiter capta eſt virtus cōis. Non aūt ſi capiatur ſtricte ⁊ ſic eſt vna de quattuor cardinalib⁹ Juſticia cōiter capta eſt quecunqꝫ rectitudo anime ſiue ſit in declinādo a malo ſiue in faciendo bonum ⁊ ſic capitur ab ambroſio ſuper lucā iuſticia cōis eſt virtus. ¶ Uirtus cōis relatiue eſt prudentia que eſt regula omniū virtutū ad medium dirigēs ⁊ ab extremis declinare docens. Bonitas eī̄ moralis nō eſt niſi cōformitas virtutis moralis ad ſuam prudentiam. Uirt⁹ generalis formatiue dicitur eo ꝙ eſt forma omnium virtutum et ſic gratia et charitas dicitur virtus cōmunis formatiue quia producit actus virtutum ad finem vltimum qui eſt beatitudo eterna ⁊ ipſe deus qui eſt beatitudo obiectiua. Quelibet enim virtus moralis habet ſuum finem propinquū qui non eſt deus ſed per charitatem omnes fines proprij virtutum ad deum reducūtur ⁊ ordinantur.

Ad queſtionem Dicendum ꝙ latria nominat habitū ⁊ eſt virt⁹ vt ſupra Capitur etiā pro ipſa veneratione actuali ad quam habitus ordinatur ⁊ dicitur cultus dei. Cultus autem dei poteſt capi tripliciter. Uno modo generalit͛ alio modo ꝓprie. Tertio modo magis proprie. Primo modo cultus dei dicitur actus directus in deum ſub ratione finis ⁊ ſic eſt omnis virtutis. Secundo modo ſcilicet proprie dicitur eſſe actus in deum directus non ſolum ratione finis ſed etiam obiecti ⁊ ſic eſt virtutum theologorum vt credere in deū ⁊c̄. Et ſic capitur ab auguſtino in enchiridion diſtiere. Si queritur quomodo colitur deus. reſpondeo ꝙ fide ſpe ⁊ charitate. ¶ Tertio modo cultus dei dicitur actus in deum directus non ſolū ratione finis obiecti ſed etiā ſub rōne honorabilis ⁊ eſt actus adorationis ⁊ ſic eſt virtus ſpālis ⁊ hoc mō eſt ipius latrie. Sic eī̄ idolatria non dicit̄ quodcūqꝫ pctī̄. Sic latria nō dr̄ ꝗcūqꝫ bitus ſed ille ſm quē cultus adorationis exhibet̄. Et intellige ꝙ latria eſt reſpectu dei nō ſolum vt finis ſed etiā obiecti ſupple mediati vel remoti nō propinqui vel īmediati qꝛ ſic eſt honorātiōis vel adoratiōis. ¶ Nota ꝙ eſt triplex ſacrificiū ſcilicet Bone operationis. deuote orationis. honeſte immolationis. Primū eſt oīm virtutū. pſ. li. Sacrificiū do ſpūs ꝯtribulat⁹. Et ſic capit̄ ab aug. x. de ciuitate dei. vi. c. Uerum ſacrificiū eſt oē opus qḋ agit̄ vt ſctā ſocietate inhereamus deo. Scdm eſt virtutū theologoꝝ. qꝛ orō maxime dꝫ inniti virtutibus theologicis. Tertiū ē ptinēs ad latriā vt ē ſacrificiū miſſe. Ipi⁹ eī̄ latrie eſt tale ſacrificiū deo ⁊ hoc ſacrificiū ſoli deo debet̄ vt dicit Auguſt.

Nono queritur. Utrū latria ſit v̄tus cardinalis an theologica ¶ Notādū ꝙ tres ꝯditiōes reqrūt̄ ad virtutē theologicalē. Priō ꝙ hēat deū ꝓ obiecto īmediato. Scda ꝙ innitat̄ ꝑme veritati tāqꝫ regule īfallibili actuū hūanorū. Duplex ē regl'a actuū hūanoꝝ: ꝑma interna ⁊ ē ipa prudētia q̄ dr̄ auriga v̄tutū. alia ē externa. ſ. volūtaſ diuīa vl' pria v̄itas. Tertia ē ꝙ īfūdat̄ imediate a deo

Reſponſio ad queſtionē. Sciendū ꝙ licꝫ latria notificet̄ ꝑ cultū latrie ſiue ꝑ ſeruitutem vt dicatur latria eſſe ſeruitus ſiue cult⁹ deo debitus. Et iſta duo quaſi pro eodem accipiuntur: Differūt tamē ſm ꝓpriā acceptiōeꝫ

Cultus enī dei reſpicit actū interiorē ꝛ exteriorē ꝛ magis interiorē ꝙ exteriorē. Et ideo cū latria de rōne ſui vocabuli idem ſit ꝙ ſeruitus ſm ꝙ exponit augꝰ. in libro de trinitate Latria ꝓprie reſpicit actum exteriorem. Theoſebia vero vel euſebia idem eſt ꝙ cultus diuinus ſiue bonus cultus. Et ideo proprie reſpicit actū interiorē. Et qm̄ virtus que reſpicit actū exteriorem verſatur quodāmodo circa actionē exteriorē ꝛ eſt in genere virtutꝫ cardinalis hinc eſt ꝙ latria eſt virtus cardinalis. Et qꝛ conſiderat actū exteriorē ſub rōne debiti ꝛ in cōparatiōe ad alterū ꝛ hoc ipſiꝰ iuſticie qua redditur vnicuiqꝫ qđ ſuū ē. Rurſus qꝛ ſpecies iuſticie ſm ꝙ ordinatur ad venerandum naturā ſuperiorē eſt ipſa relatio ſic dicit tullius: hinc eſt ꝙ latria non ſolū eſt in genere virtutis cardinalis tanq̄ȝ in genere ſubalterno. In genere vero iuſticie ſicut in genere propiquo. In genere vero relatiōis ſicut in genere ꝓximo. Et hoc eſt ꝙ dicit auguſtinus. li. x. de ci. dei c. i. qđ idē eſt apud grecos latria quod apud latinos religio excepto ꝙ nomē religiōis eſt in plꝰ. Unde ibidē dicit ꝙ cultus deo debitus quattuor nominibꝰ nūcupatur duobus apud grecos ꝛ duobus apud latinos. Apud grecos dicit latria ꝛ theoſebia dicit cultum interiorē ſiue euſebia. Apđ nos vero dicit pietas ꝛ religio. Differt aūt latria ꝛ theoſebia ſm propriā acceptionē lꝫ aliqñ accipit ꝓ eodem qꝛ theoſebia dicit cultū interiorē q̄ ꝓprie ſpectat ad v̄tutes theologicas ſed latria exteriorē ſeruiturē q̄ ſpectat ad iuſticiam ſcꝫ virtutē cardinalē. ¶ Hec autem dicta ſunt de latria ſm ꝙ ꝓprie accipitur ꝓ habitu dirigente ad cultum exteriorem qui ꝓprie dicitur ſeruitus dei ꝛ adoratio. Et hoc modo non eſt idem latria ꝛ theoſebia vt dictū eſt. Si autē latria dicat cultus interior cū ille cōſiſtat in credēdo et ſperādo et diligēdo deū ſic dicit auguſtinꝰ in enchi. ſic nō ponit eſſe virtus cardinalis ſed theologica non ſolū ꝙ ab aliis diſtincta ſꝫ ꝯ̄ns ad oēs illas ꝛ hoc modo nō accipitur ita proprie ſicut modo predicto cum latria ꝓprie loquendo ſit ſpecies religionis ſicut dulia ꝛ nomen eius impoſitum fuit a ſeruiture vt dictū eſt. vtroqꝫ tamen modo cōuenit reperiri eam dici ꝛ ſm hoc doctorum poſitiones diuerſificari vt quidam ponunt eā ſpēꝫ v̄tutꝫ cardinalis ſcꝫ iuſticie q̄dā vero tres iſte theologicas circumplecti. ¶ Notandum ꝙ ſm preceptū includit duo. Primum eſt ꝙ omnis reuerētia potentialis deo eſt exhibēda ſm ꝙ nulla irreuerētia fiat deo: q̄tum ergo ad actum exteriorem eſt virtus cardinalis q̄tum ad actum interiorē amplectitur virtute theologica q̄ quidē eſt fides ꝛc̄. Idē dicendum de primo precepto ꝛ quia latria impletur per actum exteriorē ideo non eſt neceſſe eā eſſe virtutē theologicā.

Decima queſtio. Utrū latria ſit virtus diſtincta a dulia.

Dulia capitur tribus modis ſcilicet. Communiter. Proprie. Appropriate. Dulia cōmuniter capta ē virtꝰ ſm quā exhibetur reuerentia cuicunqꝫ ſiue creatori ſiue creature rōne cuiuſcunqꝫ excellentie exiſtentis in eo. In hac diffinitione ponitur virtus loco generis ſm quā exhibet ratio cuiuſcūqꝫ ſiue creari ſiue creare: ꝛ in hanc ꝑticula ꝯtinetur latria quia latria ē quedā dulia videlꝫ cōmuniter capta: rōne etiā qꝛ ſi nulla ſit excellētia in aliquo nō debet honorari. Et hec debet deo rōne ſue excellentie. Dulia ꝓprie capta ē virtus ſm quā ſeruus exhibet reuerētiā dn̄o ſuo: ꝛ ponit loco generis. ſm quā ſeruus ꝛc̄. Et ponitur ad differentiam honoris quo dominus honorat ſeruum ſuum: et iſtis duobus dulia continet ſub ſe latriam. Inquantū enim deus eſt dominus omnipotens debemꝰ ei duliā q̄ ſumꝰ ſerui eiꝰ. Dulia appropriate capta ē virtꝰ ſm quā honorant

dños ſuos tpales ꝛ mortales:ꝛ dicit du/
lia appropriate:qꝛ q̃uis ſit cõis de ſe ad
latriã ꝛ illuꝫ honorem qui debetur tem
poralibus dñis:qꝛ tñ impoſitũ ē ꝑpriuꝫ
nomē illi honori qui debet deo.ſ.latria:
Ideo dulia appropriat illi honori ꝗ de-
betur dño temporali.

Reſpondendum eſt ad

q̃ſtionē Et ſi nomē latrie ſm Aug̃ꝫ.x.ꝺ
ciuitate dei importat cultũ diuinũ debi
tum maieſtati diuine.nomē tamē dulie
tripl'r dicit.Uno modo ſm quãdã ano/
logiã:ꝛ tunc importat cultum debitum
nature ſuperiori ſiue creature ſiue crea/
tori ſm aliquã ratonē ſm quã creator
cõicat creature:vtpote ſm rationē dñij.
Tres ponũt pticl'e.Pria cult⁹ loco ge/
neris.Secũda debitũ ꝛc̄.ꝑ hoc includit
latriam.Et nota ꝙ aliq̃ natura dꝛ ſupe
rior altera dupl'r.Uno mõ ꝙ ſit ſuꝑior
in puris naturalib:ꝛ ſic nõ capitur hic.
qꝛ ſic nõ deberē honorē homini ꝟtuoſo:
qꝛ natura mea eſt ita ꝑfecta ſicͭ ſua.Se
cundo mõ quãtũ ad aliquã excellentiaꝫ
exiſtentē in eo:vt prelatus ē ſuꝑior ſub/
dito rõne ꝑlationis.ſil'r pater filio.ꝛc̄.
Tertia particula ſm aliquã equitateꝫ
qꝛ ſicut de⁹ premiat bonos ꝛ punit ma/
los ꝛ iniuſtos.Sic dñi tēporales debēt
facere.Cõueniũt etiã in bõitate:qꝛ ꝑti/
cipant cũ deo in bonitate etiã in pater/
nitate ꝛ magiſterio:ꝛ hoc ꝑticipatiue:et
hoc modo accipit in gloſa ſuper illꝺ ps̄
In eccl'ijs benedicite deo:glĩa deo cui
debet latria dño cui debet dulia.Secũ
do modo accipit ſm anthonomaſiam:ꝛ
ſic eſt debita reuerentia creature vnite
vel aſſũpte per quē modũ accipitur ſup
illud ps̄.Adorate ſcab.pe.ei⁹.Ubi dꝛ
ꝙ yperdulia maior debet ſolũ humani/
tati xp̃i.Tertio modo dulia accepta ſꝫ
ſignificationē ꝑpriã dꝛ honor vl' reuerē/
tia debita rõnali creature exhibita.Et
iſto modo cõſueuit accipi ſm cõem vſũ.
Honor loco generis ponit.Debita ad
differentiã latrie:qꝛ diſtinguunt ſpē iſti
duo honores.Rationali creature dicit
ad dr̃iam reꝝ inſenſataꝝ ꝛ brutoꝝ aĩali/
um.¶Ex quo ſequit ꝙ nulla imago eſt
honoranda adoratiõe dulia:neqꝫ vt tal'
res vel vt tale ſignũ.quia q̊mõcũqꝫ acci
piat nõ eſt creatura rõnalis:idē etiã di/
cendũ eſt de cruce xp̃i ꝛ alijs crucibus.
Ultra põt queri.

Undecio querit vtrũ

debeatur cuilibet creature rationali.
¶Rñdeo ſm vnã opinionē ꝙ nõ tãtum
debet beatis exiſtentib in patria:ſꝫ etiã
viatorib q̃diu ſunt in gr̃a gratumfaci
ente.Nulli tamē viatori q̇ eſt ꝑſona pri
uata que nõ habet excellentiã aliquam
q̃di eſt malus ꝛ in pctõ ꝛ caret actu vir
tuoſo debet dulia:quia caret excellētia
virtutis.¶Notandũ tamen ꝙ oēs pre/
lati magiſtri principes ꝛ patres quãuis
ſint mali debēt honorari honore dulie:
ptꝫ ꝑ btm̃ Petrũ qui dicit nõ tãtuꝫ bo/
nis ꝛ modeſtis.Et ph̃s.ix.Ethic̄.Dijs
mgr̃is ꝛ ꝑentib⁹ nõ poſſum⁹ equiualēs
reddere.Demones tñ ꝛ dãnati null'o ho/
nore ſunt honorãdi:qꝛ nõ ſunt capaces
ꝟtutis.Dicunt tñ aliꝗ ꝙ om̃s viatores
etiã mali differũt a dãnatis:qꝛ q̃diu ho
mines viatores ſunt:apti ſunt ad bonũ
ꝟtutis ꝛ gr̃e:ideo ꝛc̄.Quarta ꝑticula ꝛ
ſibi exhibita:ibi tangit cõpletiuũ dulie.
Et hoc modo ē ad propoſitum.

Duodecimo queritur

Utrũ latria ꝛ dulia ſint diuerſe ſpēs vir
tutis.¶Ad hoc ꝯuenienter reſpondet
ꝙ ſic.Et rõ hui⁹ ē:qꝛ latria ꝛ dulia con/
ſiderãt exteriores cultus qui formalem
habent dr̃iam ſcꝫ qꝛ creatori ꝛ creature
exhibet.Alius eni eſt modus adorandi
creatorē:ꝛ alius adorandi creaturam:ꝛ
alia ratio motiua:ꝛ alia ratio ꝟtutꝭ di/
rectiue in hac ꝛ in illa:ꝛ cõcedenduꝫ eſt
ꝙ latria ꝛ dulia ſunt diuerſe virtutes.
¶Notandũ ꝙ charitas ē quidã habit⁹

quo deus habeť carus ꝛ dilect⁹ ab aliq̄
nō tanq̄ bonū ꝓuatū ꝛ ꝑticľare ſ; bonū
cōe ꝛ codiligēdū ab aliqs quoꝝ amor eſt
ei placēs Nō em̄ ſūme diligo aliquē quē
diligi volo ab alio c⁹ aīcicia ē ei diſplicēs
ſm rectam rōem. Et q2 amicicia dāna
toꝝ nō placet deo iō nō ſūt ꝓximi nr̄i q2
coꝝ aīcicia ñ ē ḡta dō imo inimici ꝓpiſſie
ſũt odiēdi. Oēs aūt beati ꝛ viatores bo/
ni ſūt ꝓximi nr̄i: q2 coꝝ amicicia eſt deo
grata q2 diligūt deū ꝛ eos diligit deus
ḡ debem⁹ eos diligere: q2 ſm Areſt· ami
coꝝ ē idem velle ꝛ nolle. Diligere ꝓxi
mū nihil aliud eſt ꝗ velle ip̄m diligere
deum. ſi amicicia eius ſit ei grata. Et
hoc ſuppoſito ꝙ ſumus in gracia. Et q2
de quolibet viatore dubium ē an ſit in
gracia an non debemus quēlibet viato
rem nō diligere abſolute ſed ſub ꝯditio
ne ſc; ſi eius amicicia ſit placens ei: ꝛ ꝙ
ſaluetur ſi deo placet. Et quia certum
eſt ꝙ in eccleſia militanti vſq; ad finem
mundi erunt aliqui boni ꝛ iuſti. Ideo
poſſum⁹ diligere abſolute aliquos op/
tando: vt deum diligāt ꝛ a deo diligant
Ex his ſequiť ꝙ nullus pctōr ē ꝓxim⁹
nr̄: quia amicicia pctōꝝ qui ſc; ē in pctō
mortali nō ē placens ꝛ grata deo: ꝗuis
poſſit eſſe amor peccatoꝝ meritorius de
congruo ꝛ diſpoſitiue. Ideo non ē van⁹
ꝗuis nō ſit deo gratus. ꝛc̄.

De predeſtinatione verbi

CIrca decimā di/
ſtinctionē. q̄riť Utꝝ hec ſit
admittēda xp̄s ſ; ꝙ hō ē d̄s
¶ Sciendum eſt ꝙ hec di/
ctio ſ; ꝙ ē ſincathegoreuma r̄duplicati/
uum: ꝛ hec ſicut alie dictiones ſincathe/
geromatice reduplicatiue: vt inq̄tū; ea
ratione catenus et ſm ꝙ huiuſmodi om
nes iſte dictiones poſſunt capi quadru/
pliciter. Uno modo preciſiue ꝛ abſtra
ctiue quando ſc; denotant terminū ſup
quē cadunt teneri ſm ſuā rationem for/
male; preciſa; ꝛ abſtractā a ſuis inferi/
bus vt animal inquantū aīal: nec ē rati/
onale nec irrationale: vt ens inq̄tū ens
nec ē finitum nec infinitum hoc ſm ſua;
rōnē formalē abſtractā a ſuis inferiori/
bus Unde omne inferius eſt de quiddi
tate ſui ſuperioris. Alio modo poſſunt
capi permiſſiue quādo denotāt ꝙ inter
terminū reduplicatū ſuper quē cadunt
ꝛ inter p̄dicatum principale nulla ē re/
pugnantia: nec inter p̄dicatū ꝛ ſubiectū
principale: ꝛ ſic hec ꝯceduntur animal in/
q̄tum aīal eſt rationale vel irrationale
ens inquantum ens eſt infinitum vł fi/
nitum. Et hic modus capiendi dictio/
nes reduplicatiuas nō ē in vſu: ꝛ ꝑ iſtis
ponuntur propoſitiones alique. ¶ Pri/
ma hec propoſitio. xp̄us ſm ꝙ homo eſt
deus: ē falſa capiendo ly ſm quod preci
ſiue ꝛ abſtractiue: ꝛ tunc eēt ſenſus Xp̄s
ſ; ꝙ hō ē de⁹: idē xp̄s ſm hūanitatē ē d̄s
que ē falſa. Secunda hec ꝓpoſitio xp̄s
ſm ꝙ homo ē deus ē vera capiēdo ly ſm
ꝙ permiſſiue: quia inter terminū redu/
plicatū ꝛ p̄dicatum ꝑncipale nō ē repu/
gnātia: nec inter p̄dicatū ꝑncipale ꝛ ſub
iectū ꝑncipale. Subiectum ꝑncipale ē
xp̄s predicatum hō termin⁹ reduplica/
tiuus ē hō: ſignum reduplicatiuū vł redu
plicatio ē ſm quid. Et notā ꝙ in omni
ꝓpoſitione reduplicatiua ſūt iſta quattu
or ſc; ſubiectū ꝑncipale p̄dicatū princi/
pale termin⁹ reduplicatiu⁹ ꝛ dictio re/
duplicatiua. Tertio modo dictiōes ꝑn
cipalr̄ reduplicatiue pn̄t capi ſpecifica/
tiue qn̄ ſc; ip̄e ſpecificāt ťminū redupli/
catū eē rō; formalē ſ; quā p̄dicatū ꝑnci
pale ineſt ſubiecto vt las inq̄tū album
immutat viſū. i. licet in lacte ſint multe
rōnes vt dulcedo ꝛc̄. nō tn̄ īmutat viſū
niſi ſm albedinē. Qn̄ em̄ in aliq̄ ſubie/
cto ſunt multe rōnes formales ſiue eſſen
tiales ſiue accn̄tales: ꝛ ponitur in tali ꝓ
poſitiōe dictio reduplicatiua tēta ſpeci
ficatiue denotať p̄dicatū ꝑncipale ineſſe
ſubiecto ſm talem rōnē: vt ens inquātū
ens ē ſubiectū methaphiſice ꝛ ſm aliq̄s

tas inquātū mobile ē ſubiectū in philo/ſophia naturali.i.licet ens habeat mul tas rōnes nō tamē ſm quamlibet ē ſub/iectum methaphiſice ſed ſm aliquam ꝛc. ¶ Et nota ꝙ dictio reduplicatiua ſi tenet vł permiſſiue vł preciſiue vł etiaȝ ſpecificatiue a tali dictione reduplicatiua ad eſſe nō valet ꝯ̄ña ¶ Tertia ꝓpoſitio.capiendo lẏ ſm ꝙ ſpecificatiue: hec ꝓpoſitio ē fl'a:xp̄s ſm ꝙ homo eſt deus: tunc enim ſenſus eſſet ꝙ ratio humanitatis eſſet quare illa perſona que ē xp̄s eſſet d̄s qđ eſt flm. Quarto mō p̄nt capi reduplicatiue:ꝛ hoc dupłr. Uno modo cauſałr:alio modo cōcomitanť. Cauſałr quādo denotant terminū reduplicatiuū ſuper quē cadunt eſſe cām preciſaȝ ꝛ adequatā inherētie p̄dicati ad ſubiectū/vt omnis homo inquātū rōnał' eſt riſibił'.ibi eni lẏ inquantū denotat ꝙ rationale ē cauſa pciſa imediata ꝛ adeq̄ta q̄re homo ē riſibił':ꝛ dicitur adequata. qꝛ denocat ꝙ in ē p̄dicatū ſubiecto ꝑ rationale ꝛ ꝑ cām adequatā:ꝛ ꝑ ꝯſequens Capiendo autē i qōne lẏ ſ3 qđ reduplicatiue ꝛ cauſałr :iſta propoſitio eſt fl'a. xp̄s ſm ꝙ homo ē deus:tunc eīn denotaretur ꝙ homo eſſet cauſa adequata :qđ illud ſuppoſitum eēt deus:ꝙ flm ē Alio modo capiť reduplicatiue ĝre cōcomitātie:quando ſcȝ denotat ꝙ inter terminum ſup quem cadit predicatum principale ē neceſſaria cōcomitātia vł neceſſaria ꝯ̄ña:vt ſortes inquātū ē riſibił' ē homo:quia riſibił' ꝛ homo ſūt ꝯuertibilia: ꝛ inſeꝑabiłr ſe ſe cōcomitanť. Et ſi vis ſcire quō propoſitiōes reduplicatiue exponunť vide ſūm̄las in paruis logicalibus. Capiendo aūt lẏ ſm qđ reduplicatiue ꝯcomitanť ſcȝ ĝra ꝯcomitantie hec ꝓpoſitio eſt vera:xp̄s ſm ꝙ homo ē de⁹. Tunc eni dicere ꝙ xp̄s ſit de⁹ ſm ꝙ homo nō ē aliud quā dicere ꝙ eſſe deū competit ꝑſone xp̄i exiſtenti in hūana natura:ita ꝙ diuinitas ꝛ hūanitas cōcomitātur ſe inſeꝑabiłr circa eandem ꝑſonam

Iſte aūt modus capiēdi diſtinctōȝ reduplicatiuā nō ē ita cōis ꝛ ꝓpri⁹:ſic qñ capiť r̄duplicatiue cauſałr Et nota ꝙ iſta ꝓpō d̄ria ic̄ꝺtū ſł' d̄ſa ſūt ꝯuenictia ē ꝟba ĝra cōcomitātie. Tñ aduerte ꝙ ſm modernos mltos ñ fit reduplicatio ĝra cōcomitantie niſi ſmin⁹ reduplicat⁹ ꝛ p̄dicatū p̄ncipale necēio ꝛ iſeꝑabiłr ſe ꝯcōitētur :tñ p̄t dici ad ſuſtinēdū doctorē ſeraphicū ꝙ q̄uis de⁹ ꝛ hō nō ſe cōcōitēť neceſſario ꝛ inſepabiłr ꝑ naturā:tñ ſm ordinatiōȝ diuinā ſe inſeꝑabiłr ꝯcomitāť.

Queriť ſecūdo. Utrū

illa ſit ꝟa:xp̄s ſm ꝙ hō ē ꝑſona. ¶ Rñ. dicēdū ꝙ abſq3 dubio ſi hec dctio ſm qđ accipiať ꝑut iportat rōnē cāe vł forme: ideſt (ꝑut ē r̄duplicatiua cāł') ē negāda ſimpłr;ꝑ eo ꝙ ꝑſonalitas xp̄o ſm naſrā hūanā ꝯuenire nō pōt Ipa eīn ꝯiūcta ē rei digniori.ꝛ iō ñ p̄t hr̄e rōnē ꝑſone q̄ attēdiť ſcōm excellētiā dignitaȝ i eo de q̄ d̄r:nec tñ ꝯiuncta ē rei digniori q̄cunq3 cōiunctione ſed cōiunctione ſiue vnione ꝑſonali.ꝛ iō neceſſe ē eſſe in xp̄o reſpectu duaꝝ naturaꝝ vnā ꝑſonā. S3 illa ñ p̄t attēdi ꝑenť naſaȝ aſſūptā creatā neēe ē ꝙ̄ attēdi ſm naturā aſſumētē ꝛ icreatā:ꝛ ꝓpterea hec admittiť:xp̄s ſm ꝙ de⁹ ē ꝑſona:hec reſpuiť xp̄s ſm ꝙ hō ē ꝑſona ſicꝓbāt rōnes ad ſecūdam ꝑtem inducte. ¶ Nota tamen ꝙ ſm modernos iſta eſt ipropria. Chriſtus ſm ꝙ deus eſt perſona:quia diuinitas non eſt ratio nec cauſa quare xp̄s eſt perſona:quia ſequereť ꝙ deus eſſet perſona:qđ eſt falſum capiendo lẏ deus non perſonaliter ſed eſſentialiter ſcȝ ſm qđ d̄r pater ꝛ filius ꝛ ſpiritusſanctus ſunt vnus deus:tū ſi teneatur ꝑſonaliter nō eſt difficultas.

Tertio queriť. Utrum

deus poſſit aſſumere ꝑſonā. ¶ Reſpondeo ꝙ licet natura aliq̄ q̄ ē ꝑſona poſſit aſſumi a ꝟbo dīno nlł'a tñ naſa q̄ eſt ꝑſona remanēs ꝑſona p̄t a ꝟbo dīno aſſumi

q2 qñ aliqua natura aſſumit̃ ꝯſtat ꝙ ta/ lis natura ſuſtentat̃:ꝛ per ꝯñs ꝑdit ſuaꝫ pſonalitatẽ de cui⁹ ratõe ẽ nõ ſuſtenta/ ri alio ab ¶ Dicendũ ꝙ ꝙ perſona in ſen ſu diuiſo ẽ aſſumptibilis:tñ in ſenſu com poſito nõ ẽ aſſumptibilis. Implicat em̃ ꝯtradictionẽ pſonam aſſumi a pſona.q2 talis aſſũptio ẽ ad vnitatẽ pſone. Si aũt pſona aſſumeret̃ in ſenſu cõpoſito. iã nõ eẽt vna ſed due perſone. ¶ Notandũ ꝙ ab iferiori capto cũ r̃duplicatõe arguer̃ ad ſupi⁹cũ eadẽ reduplicatiõe ẽ fallacia accñtis vel ꝯñtis:vt petr⁹ inq̃tũ hõ eſt riſibilis:ꝙ petr⁹ inquãtũ animal ẽ riſibi lis eſt falſa ꝯñtis ꝛ etiã accñꝫ. Sic etiã arguit̃ hic. Xp̃s fm̃ ꝙ iſte hõ ẽ perſona: ergo xp̃s fm̃ ꝙ homo ẽ pſona.q̃uis autẽ doc.ſeraphic⁹ dicit ꝙ iſta ſit ꝟa Xp̃s fm̃ ꝙ iſte homo ẽ perſona ſi iſte demonſtrat perſonã videt̃ tamẽ eſſe ip̃ropꝛia:quia cer tũ ẽ ꝙ perſona nõ ẽ ratio ſuꝑius:ſic h. Petrus fm̃ ꝙ petrus ẽ petr⁹ ꝛc̃. ¶ Et ſi arguas ꝙ xp̃us fm̃ ꝙ homo,eſt perſona. Eſto ꝑ impoſſibile ꝙ verbũ dimitta na turã humanam:tunc ille hõ ieſus fm̃ ꝙ homo ẽ perſona:ſed ꝯſtat ꝙ nihil ſibi ac creſceret propt̃ illã ſeꝑationẽ.ꝙ verum ẽ nunc ꝙ iheſus fm̃ ꝙ homo ẽ perſona. Rñdeo dicendum ꝙ eſſet perſona:quia ſibi cõueniret diffinitio pſone que ẽ hec. ¶ Perſona eſt natura intellectual' con/ pleta non conſtituens cuꝫ aliovnuꝫ:nec alteri inherens nec ab alio ſuſtentatum Et dr̃ natura intellectual':ad differẽtiã nature diuine ꝛ relationũ in diuinis: q2 natura diuina nõ ẽ perſona formaliter: q̃uis ſit realiter:q2 de rõne perſone eſt ĩcõicabilitas que nõ ꝯuenit nature diui ne formal'r. nec etiã paternitas formal'r ẽ pſona q̃uis hñ real'r ſit pſõa.ꝛ ad dr̃aꝫ priũ integliũ dr̃ ſcd̃o nõ ꝯſtituẽs ꝛc̃ .nec alteri inherens ad dr̃iam accñtiũ nec ab aliquo ſuſtentatũ ad dr̃iam humanita/ tis in xp̃o. Omnes autẽ iſte ꝑticule dif finitionis perſone cõuenirent tali natu re humane ſi a verbo dimitteret̃. Item eẽt natura intellectual' incõmunicabil' exiſtentia incõmunicabilis vt quo:et vt qd :eſſet,ergo pſona.quia tunc hr̃et aliũ modũ exiſtendi:quia nõ eſſet vnita dig/ niori nec haberet ſuppoſitũ alteri⁹ natu re nunc ẽ econuerſo. Et ſi dicas ꝙ nulla dignitas ei accreſceret. Dicendũ ꝙ ille homo ſit pſona fm̃ ꝙ homo:hoc non eſt propt̃ dignitatis crementũ ſed propter minorationẽ ex illa ſeꝑatione:quia tunc natura illa pri⁹ habuit ꝑ ſuppoſito per/ ſonã eternã.nunc autẽ poſt ſeꝑationem habet perſonã tẽporalẽ. Multo aũt di/ gnius ẽ habere pſonã eternam alterius nature q̃ pſonã temporalẽ ſibi omnino ꝯnaturalẽ. Nã pͥmo modo pſona facie bat ip̃m vere dici ꝛ eſſe deuꝫ.ſcd̃o modo hominẽ puꝝ. ¶ Ex his ſequit̃ ꝙ aliq̃ na/ tura que nõ ẽ perſona põt incipere eẽ p/ ſona ſine acquiſitione alicui⁹ entitatis: ſiue abſolute ſiue reſpectiue. Impoſſibi le tñ ẽ ꝙ aliqua natura q̃ nõ erat pri⁹ p/ ſona ꝛ incipit eſſe perſona:qn̄ aliqd per/ dat:q2 tunc ꝑderet vnioneꝫ. Per quam erat in illa pſona:ꝛ ꝓpter ꝑditionẽ talis vniõis dr̃ eſſe pſona ꝓpria perſonalitate ¶ Et nota ꝙ perſona ꝑ ſuo formali nõ dicit aliquid dignitatis:q2 nõ dicit niſi negationẽ depẽdentie:tñ pro conotato bene dicit dignitatẽ qđ ẽ eẽ in natura in tellectuali cõpleta. Hec autẽ dignitas nõ adveniret ille nature cum ſit in illa. Aliqua etiam natura q̃ nõ ẽ pſona põt deſinere eſſe perſona abſq; de perditiõe entitatis abſolute ꝛ reſpectiue ꝛ abſq; acquiſitione alicuius entitatis :ita ꝙ q/ libet pſona creata ẽ pſona ꝯtingenter.

Quinta queſtio. Utrũ

iſta ſit vera. Xp̃s fm̃ ꝙ homo ẽ indiui/ duũ:xp̃s fm̃ ꝙ homo ẽ ſuppoſitũ xp̃s fm̃ ꝙ homo ẽ ẏpoſtaſis:ꝛ de ꝯſimilibꝫ quer̃ tur q̃d veritatis habeãt ꝛ q̃d ꝓprietatis Et ẽ queſtio de lẏ fm̃ qđ erit vt proprie

reduplicatiue ſcʒ ⁊ cauſaliter capitur. ¶ Rñdeo dicēdū ꝙ accipiēdo ꝓprie iſtā reduplicatiuā ſm ꝙ q̄dā ex hmōi locutionibꝫ ſunt ſimplr̄ fl'e ⁊ ipꝛoꝑe iō notāde Et ex hmōi locutiōibꝫ q̄dā ſunt diſtinguēde ꝑ eo ꝙ hn̄t aliq̄d ꝓprietatꝭ ⁊ aliq̄d impꝛoꝑetatis. hec ē falſa ⁊ ipꝛoꝑa xp̄s ſm ꝙ ē hō eſt ꝑſona: ⁊ etiā xp̄s ſm ꝙ hō ē ypoſtaſis. Sʒ pma ē falſa duplici de cā. Pꝛio qꝛ ꝑſona iportat ꝓprietatē dignitatis iportat etiā fundamētū toti⁹ exn̄tie naturał. Neutꝝ aūt hoꝛum ineſt chꝛiſto rōne nature hūane aſſumpte ſʒ ratione nature aſſumētis Scd̄a ꝓo eſt fl'a altera illaꝝ cāꝝ: qm̄ ⁊ ſi ipoſtaſ nō dicat ꝓprietatē excellētie dicit tn̄ fundamētum exn̄tie. Hoc aūt i xp̄o nō ē aīa nec caro nec totū cōpoſitū ſed ꝟbū increatum: ⁊ ſic ambe ſunt falſe ⁊ impꝛoꝑe. Et ſi alicui legāſ ſunt exponēde ⁊ ſm aliā exceptionē illius determinatiōis. ſm ꝙ ē homo ſunt intelligēde. Hec aūt de q̄ nunc eſt ſermo ſcʒ xp̄s ē indiuiduū ſm ꝙ hō: ⁊ ſuppoſitū pn̄t habere ꝓprietatē ⁊ impꝛoprietatē ſm diuerſā acceptionē iſtoꝝ vocabuloꝝ. ¶ Indiuiduum em̄ dr̄ duplr̄. Uno mō large q̄d ſcʒ de vno ſolo pꝛedicaſ: ⁊ hoc mō albedo petri vel parietꝭ eſt indiuiduū. Alio mō capiſ indiuiduū ꝓpꝛie ⁊ ſtricte ⁊ ē q̄d eſt ab alijs diuiſum: ⁊ ſubſiſtit in ſe ⁊ ꝑ ſe. Hoc mō hūana natura in xp̄o nō ē indiuiduū. Eſt em̄ vnita verbo increato ſicut ſuo ſuppoſito: et h̄ mō capiēdo indiuiduū nō ē i accn̄tibꝫ per hunc etiam modū diuidendū eſt cū dr̄: xp̄s ſm ꝙ hō ē indiuiduū. Eſt ſuppoſitū in quo ſuppoſitū de quo. Si dicaſ ſuppoſitū de q̄ alteri p̄dicaſ ⁊ q̄d ſubijciſ ſupioꝛi: xp̄s ſm ꝙ hō ē indiuiduum. Si vero dicaſ ſuppoſitū in q̄ totū eē rei ſtabilitur ⁊ fundaſ. Sic nō ē ꝯcedendum xp̄m eſſe ſuppoſitū ſm ꝙ hō niſi arteſ rō ſuppoſiti vt diſtinguiſ ſuppoſitū accidētaliū ⁊ ꝓprietatū accn̄taliū Un̄ qꝛ i vnica ſui acceptiōe tam nomē indiuidui ꝙ̄ ſuppoſiti eq̄pollet ypoſtaſi. falſo p̄dicte locutiōes ex eadem cā ex q̄ ⁊ locutio pꝛedicta ſcʒ xp̄s ē ypoſtaſis ſm ꝙ hō. Seq̄retur enim ꝙ in xp̄o eſſent duo ſuppoſita ⁊ due ypoſtaſes ⁊ illa nō eſſent vnum nec eēt vera vnio. Scd̄m autem aliā acceptionē poſſunt ꝯcedi: ⁊ ꝑ hoc poſſunt diſſolui omnes rationes que poſſūt induci pꝛo vtraq̄ parte. ¶ Et nota ꝙ ꝑerſona ſuppoſitū ⁊ indiuiduū ſe habent ꝑ oꝛdinem. Omnis em̄ ꝑſona eſt ſuppoſitū ⁊ indiuiduū nō econuerſo. Perſona em̄ eſt ſuppoſitū intellectuale. Suppoſitū eſt indiuiduū de gn̄e ſubſtātie ⁊ bꝛeuiter omne indiuiduū de gn̄e ſubſtātie ꝑ ſe ſubſiſtens ⁊ nō alteri innitens. Indiuiduum aūt repitur in generibꝫ accidentiū ita ꝙ ē infimum cuiuſlibet generis q̄d de nullo alio p̄dicaſ in q̄d: ⁊ i pꝛimo modo dicendi per ſe ⁊ ſic natura huna in xp̄o ē bn̄ indiuiduū: qꝛ eſt vnū indiuiſibile in ptes ſubiectiuas partes.

¶ Nota ad ꝓpoſitiōes oēs p̄dictas ⁊ ad ſi'es pt̄ dici ꝙ ly ſm ꝙ pt̄ capi p̄ciſiue ſiue abiectiue: ⁊ ſic omnes ſunt falſe. Si capianſ ſpecificatiue etiam ſūt fl'e. Si vero capiatur ly ſm ꝙ permiſſiue omēs ſunt vere ⁊ ſic intelligende ſunt vbi inueniunſ a doctoꝛibꝫ ſacris Si autem ly ſm ꝙ capitur reduplicatiue. hoc eſt dupliciter: vel cauſalr̄: ⁊ ſic ſunt om̄s falſe vl' gr̄a cōcomitātie: ita ꝙ dicat indiuiſionē ⁊ cōcomitātiā: ſic ſm docto. ſeraphicū ſūt bone ⁊ pn̄t ꝯcedi. ¶ Aūq̄ ꝓpo reduplicatiua ſit vera gr̄a cauſe: req̄ritur ꝟitas q̄nq̄ ꝓpoſitionū. Pꝛima exponiſ vide in ſūmul in de exponētibꝫ. Hō inq̄ntū rōnal' eſt riſibil': ſic exponiſ. Hō eſt riſibilis ⁊ ē ſua piacens Scd̄a hō eſt rōnalis. Et nota ꝙ eodē mō debet p̄dicari ſic in reduplicatiua. Tertia ē ſemper vl'is: vt oīe rōnale eſt riſibile: qꝛ inq̄ntū denotat vniuerſalitatē Quarta ſi aliq̄d ē rōnale illud ē riſibile. Quinta ē cāl'is: ⁊ qꝛ aliud eſt rōnale illud eſt riſibile pꝛactica in ꝓpoſito iſtā. xp̄s inq̄ntū hō eſt indiuiduū ⁊ inuenies. q̄ntā ēe falſam q̄ eſt talis. Quū aūt eſt reduplica-

tio gr̃a cõcomitantie tũc ad veritatẽ pro
poſitionis requirit̃ veritas q̃ttuoꝛ ꝓpo/
ſitionuꝫ: exemplũ vt, ſoꝛtes ſm qð homo
eſt riſibilis Sic exponitur: Si eſt vera
gr̃a cõcomitãtie. ſoꝛ ẽ riſibil' ſoꝛtes ẽ ho
mo: omnis homo eſt riſibilis: ⁊ ſi aliq̃d ẽ
hõ illud eſt riſibile: et ſic ẽ vera gr̃a con/
comitãtie. Sic iſta: xp̃s inquãtũ homo
ẽ perſona vel ſuppoſitũ: xp̃us ẽ perſona:
xp̃s ẽ homo: omnis homo ẽ perſona: ⁊ ſi
aliq̃d ẽ homo id ẽ ꝑſona vel ſuppoſitum
⁊ omnes ſunt vere ⁊ conditionales: quia
homo ⁊ perſona ſemper ſe cõcomitatur
⁊ ſunt omnes vere ſolũ gr̃a ꝯcomitãtie.

Queſtio ſexta. vtrum

filiatio adoptionis ſit in xp̃o: id ẽ vtruꝫ
xp̃s ſit filius adoptiõis. ¶ Sciendũ ꝙ
adoptio ẽ duplex. Quedam ẽ humana
Alia diuina. Iſtud nomẽ adoptio trãſ/
fert̃ ab humana ad diuina a iuriſtis ad
theologos. Adoptio humana ẽ alicuiꝰ
ꝑſone extranee in filiũ vl' nepotẽ aut de/
inceps ſm gradus ꝯſanguinitatis legi/
tima aſſumptio. In hac diffinitiõe ponũ
tur quattuoꝛ particule. Prima eſt per/
ſone ad drĩam nature irrõnalis. Nul/
la enim natura poteſt adoptari niſi ſit
intellectual'. Et dicitur extranea perſo/
na que nõ habet ius ad ſuccedenduꝫ in
hereditatẽ ⁊ ponitur ad differentiã filij
natural' qui nõ poteſt adoptari ad ſuc/
cedendũ in hereditatem qꝛ habet ius in
hereditatẽ rõne naturalis cõſanguinei/
tatis. Predicte autem ꝑticule dicunt il/
lud qð aſſumitur: qꝛ perſona extranea:
⁊ dicitur in filiũ ⁊c̃. quia talis habet ius
ſuccedendi in hereditatem ſicut filiꝰ na/
turalis: ⁊ hec ꝑticula dicit ad quid aſſu/
mitur ſcꝫ in filiũ ad ſuccedendũ in here/
ditatẽ capiendam. Ultimo dicit̃ legiti/
ma ⁊ per hoc includit̃ modus quo aſſu/
mit̃ ſicut in pꝛioꝛibꝰ tactũ eſt de eo qð
aſſumit̃ ⁊ eo ad quod aſſumitur. In hac
autẽ tangit̃ modus: qꝛ debet aĩo beni
uolo ⁊ nõ ex odio ꝓꝓꝛioꝝ filioꝝ vl' ex in/

uidia. ¶ Ex his ſequitur quid eſt filius
adoptionis: quia eſt ille qui nõ ẽ genitꝰ
naturalit̃ ab aliquo nec habet ius ex ge
nere naturali ad ſuccedendũ in heredi/
tatem ſed ex mera gratia adoptiõis ꝯfert̃
ei ius ſuccedendi. ¶ Tres aũt ꝯditiões
requirunt̃ ad filium adoptiuũ. Primo
requirit̃ extraneitas in adoptato: ſic ſcꝫ
ꝙ nõ ſit naturalit̃ genitꝰ nec habeat ius
ex genere naturali ſuccedendi in heredi
tatẽ. Secundo requirit̃ gr̃a. i. gratuita
voluntas adoptantis: ꝑ qð excludit̃ co/
actio. Tertio req̃rit̃ hereditas ad quaꝫ
adoptat̃. ⁊ hec tria ſunt ꝯſubalia ipi ad/
optioni. Per ſilitudinẽ aũt ⁊ ſm aliquã
ſilitudinẽ transfert̃ adoptio ad diuina
ab hũanis. Adoptio ḡ diuina ẽ alicuiꝰ
nature intellectual' extranee ĩ filiũ dei:
vl' filiã ſeu ĩ hereditatẽ et̃nã, ḡtuita ipiꝰ
dei aſſũptio. Et ſũt q̃ttuoꝛ ꝑticule ĩ hac
diffinitiõe ſic̃ in pꝛioꝛi. Dr̃ nature intelle
ctual' ad drĩaꝫ creaturaꝝ irrõnaliũ. Ex
tranee ad drĩaꝫ filij dei qui nõ p̃t adop/
tari: qꝛ ẽ filiꝰ dei naturalis ⁊ ſm naturã
diuinã hꝫ ius in hereditate eterna. Illa
aũt ꝑſona dr̃ extranea q̃ ẽ nõ filia dei vl'
filiꝰ dei ꝑ generationẽ naturalẽ. Aliq̃ ta
mẽ ꝑſona põt eſſe nõ filia vel filiꝰ dupl'r.
Uno mõ negatiue q̃ ſcꝫ ſm ſuã pꝛimaꝫ
oꝛiginẽ. i. productionẽ eſt indifferens ad
filiationẽ gr̃e ⁊ ire: ⁊ hoc mõ ſi ponat̃ ꝙ
angeli fuerũt aliquãdo in puris natura
libꝫ tunc erunt extranei negatiue: qꝛ nec
erãt in gr̃a nec in pctõ. Eodẽ modo di/
cendũ eſſet de Adam ⁊ Eua ſi teneatur
ꝙ nõ fuerunt creati in gr̃a ſed ſolum in/
iuſticia oꝛiginali. Alio mõ p̃t dici extra/
neus. i. nõ filiꝰ dei ꝯtrario: ⁊ ẽ ille qui eſt
in peccato moꝛtali qui eſt filius diaboli
nõ per creationẽ ſed per imitationeꝫ cu
ius hereditatẽ (ſcꝫ penã eternã) debꝫ cũ
eo accipere Omnes autẽ hoĩes excepto
xp̃o quãtũ in ſe eſt ⁊ ex natura ſua fuert̃
filij ire ⁊ extranei cõtrarie. Quãuis eñi
beata virgo nũq̃ꝫ de facto fuit extranea
tamẽ inquãtũ in ſe fuit erat extranea qꝛ

de Adoptione et filio adoptionis.

de ſe nec de ſua natura habebat gratiã
ſuum enim eſſe naturale inquantũ erat
in primo inſtãti nature precedebat gra/
tiam. Et ſi dicas ꝙ tunc xp̃s ſm ꝙ ho/
mo vl' ſm humanitatẽ haberet filiatiõꝫ
adoptionis: qꝛ ſuũ eſſe naturale ſm hu/
manitatẽ precedit naturalit' gratiam.
¶ Dicendũ ꝙ ſm ſuã primã originẽꝫ q̃
eſt ſm naturam diuinã nõ fuit extraneꝰ
ita ꝙ in ſecunda origine ſue ꝓductiõis
ꝓpter idẽptitatẽ pſone nõ hũit extranei
tatẽ: imo rõne idẽptitatis pſone ꝛ prime
originis habuit ius in hereditatẽ etnaꝫ
Et dr in diffinitiõe inhereditatẽ dei q̃ ẽ
beatitudo eterna ꝯſiſtens in vidẽdo de/
um clare ꝛ amando fruitiue ꝛ tenẽdo ſe/
cure: ꝛ dr gratuita ipa dei aſſũptio. Gra
tuita q̃ ſcꝫ dicit' dupliciť. Uno mõ quia
ab eterno nos elegit p p̃deſtinationẽ, ex
mera ſua voluntate ꝛ gratuita bonitate
Alio mõ per gratiã habitualẽ que ẽ cha
ritas q̃ nos facit deo gratos ꝛ filios dei
actu adoptiuos: et ſic ẽ duplex gratuita
dei aſſumptio p p̃deſtiationẽ eternã: et
charitatẽ tẽporalẽ. ¶ Nota ꝙ ẽ duplex
filius. Quidã ẽ naturalis q̃ ꝓductꝰ na/
turaliter ab aliquo ſil'is ꝓducti in natu
ra intellectuali vel ſenſitiua. Alius ẽ p
creationẽ Deutero. xxxi. Nõne ipe ẽ pa
ter tuus q̃ fecit ꝛ creauit ꝛ poſſedit te.
Tertiꝰ eſt p adoptionẽ vt p̃dictus eſt.
¶ Nota tñ ꝙ nõ ẽ oĩno ſil'itudo int' fili/
um adoptiuũ hũanũ: ꝛ inter filiũ adop/
tiuũ dei: qꝛ viuente pr̃e hoĩe filiꝰ adop/
tatus nõ põt ſuccedere in hereditatẽ et
ante adoptionẽ nõ erat in ptãte adoptã
tis. Nõ ẽ aũt ſic de adoptiõe dei vt ptꝫ.
¶ Rñſio dicendũ ẽ ad qõnem ꝙ abſq̃
dubio hec nõ admittit' ſcꝫ xp̃m eẽ filium
dei p adoptionẽ ſiue ꝓferat' ſimplr̃ ſiue
cũ determinatõe: vtpote. Hõ ẽ filiꝰ dei
adoptiuꝰ ſm hũanã naturã ꝙ nõ valet
Illa eñ pſona ex p̃ina ſui origĩe hꝫ ius
naturalr̃ in hereditatẽ eternã nec p ad/
uentũ ſcd̃e ſue originis ſiue generatiõis
tp̃alis pdidit ius ꝙ habebat ex genera/
tione naturali in hereditatẽ eternã. Un
de ille hõ p cõmunicatiõꝫ ydiomatũ di/
citur filius dei naturalis: ergo p hoc ha
bet naturaliter ius in hereditatẽ etnaꝫ.
Illa autẽ ſe ſequũtur ĩ textu que ſũt po
ſita in declaratione terminoꝝ. Diligen/
ter vide. Unde glo. ſuper illud Philip.
ij. Dñs noſter ieſus xp̃us in gl'ia ꝛc̃. In
quantũ homo aſſumpſit nomen dei non
per gratiam adoptionis ſed p gratiam
vnionis. Item Ambroſius tractans il
lud Roma. i. qui p̃dſtinatꝰ. Legi ꝛ per/
legi ſcripturas ieſum filiuꝫ dei minime
adoptiuũ inueni. Sed nõ debemꝰ at/
tribuere xp̃o ꝙ nõ poſſumus p ſcriptu/
ras autenticas aut rõnes neceſſarias cõ
firmare: ergo omnino reijciẽdum ẽ xp̃m
filium dei eſſe adoptiuum.

Septimo querit' vtrũ

xp̃s ſit filius dei ſm ꝙ homo Poteſt cõ/
cedi ꝙ ſic. Et ſi queratur Utrum ſit fili
us dei per gratiam vel per naturam.
¶ Dicendũ ꝙ ſm qd̃ homo eſt filiꝰ per
di gratiã: ſed tunc nõ ſequitur ergo filiꝰ
dei adoptiuus: qꝛ hoc nõ ẽ p gratiã ad/
optionis ſed per gratiam vnionis q̃ mul
to excellentior eſt nec habet repugnan/
tiam ad filiationem naturalem: imo fa/
cit illam ꝯcõmunicari: nec importat ali
quã imperfectionem: nec amittitur nec
conſumitur ſicut gratia adoptionis

Octauo querit' vtrum

filiatio adoptionis cõueniat nobis per
xp̃m. ꝛc̃. ¶ In adoptione humana repe/
riuntur conditiones ſex: ꝛ in tribus con
uenit cũ adoptiõe dĩna ꝛ in alijs nõ Pri
mo inuenit' extraneitas ex pte adoptati
ſcd̃o grã adoptõis. tertio hereditas ad
quam adoptatur Iſta tria inueniuntur
in adoptiõe diuina. Primo eſt gratuita
dei voluntas per quã ſumus grati deo
per gratiam ſuam. Scd̃o ẽ extraneitas
quo ad nos. Tertio ẽ hereditas ad quã
adoptamur ſcilicet regnum dei.

¶ Notandū autē ꝙ inter adoptionē hu
manā ⁊ diuinā eſt differentia in tribus.
Primo quia homo adoptans aliquam
pſonā nō dat ſibi eſſe: qꝛ nō ē pater eius
naturał. In adoptiōe autē diuina ē op/
poſitū: quia omnes capiunt eē a deo. Se
cundo qꝛ hō adoptās ante adoptionem
nō habuit poteſtatem ſup eū quē adop/
tat ſed velim⁹ nolim⁹ ſp ſum⁹ ſub ptāte
dei oīpotētꝫ. Tertio qꝛ adoptat⁹ ab ho
mine nunq̄ ſuccedit in hereditatē niſi
mortuo p̄re ſꝫ ius in hereditatē mortuo
p̄re adoptato. Sed nō ſic filij dei adop
tiui cū ipe de⁹ ſit imortalis. ¶ Nota ꝙ
q̄drupler ē filiatio. ſcꝫ p naturā: q̄ ē ha/
bitudo pducti naturał̄r ſiłis producēti
in natura intellectuali vł ſenſitiua ⁊ eſt
duplex. Quedā increata que ē habitu/
do pducti naturał̄r ī natura intellectu/
ali ſm vnitatē ſingulariſſima eiuſdē na/
ture. Alia ē creata que ē ſuperius deſcri
pta eſt cū hoc in natura eiuſdem ſpeciei
ſemp. Filiatio p creationē ē hitudo ali/
cui⁹ creati (qđ ē ſundamētū vł ſubiectū
religiōis ad deū creantē ꝯformis ſibi ſꝫ
rōnem imaginis naturalis ad dr̄iaꝫ cre/
aturaꝝ irronabiliū qꝛ naturał̄r ſumus
ad imaginē dī ¶ Ex his ſeq̄ꝛ ꝙ q̄uis de
us dicatꝛ vere pncipiū oīm reꝝ creatura
rū p creatōꝫ: nō tñ đr p̄r p creationē oīꝫ
qꝛ requiritꝛ ad p̄rnitatē ꝙ ſit ſiłitudo in
imagine naturali: ptꝫ etiā pma p9: qꝛ ab
ipo oīa ſūt. Filiatio p adoptionē ē hab i
do alicui⁹ nature intellectuał adopta/
te a deo ad vitam eternam: conformis
deo ſm rōnem imaginis naturał ⁊ ſiłis
ſibi in gr̄a ⁊ ceterꝫ donis ḡtuitis: ponitꝛ
hitudo loco generꝫ. Dicitꝛ alicui⁹ natu/
re intellectuał loco ſubiecti filiationis:
⁊ ad dr̄iaꝫ nature irrōnał đꝛ adoptare
a deo vbi tāgitꝛ fundamētū filiatōis. Dr̄
a deo loco cāe efficiētis. ad vitā eternaꝫ
loco finis ⁊ hereditatis hñde. cōformis
deo ſm rōneꝫ imaginis nature ad maio
rē expſſionē ⁊ ad dr̄iam beſtiaꝝ. Nunq̄
enī aliqs pōt eſſe fili⁹ alicui⁹ niſi ſit aliq
mō cōformis: ⁊ đꝛ vltīo: ⁊ đꝛ ſiłis ſibi in
gr̄a ⁊ ceterꝫ donis gratuitꝫ ad dr̄iaꝫ dā/
natoꝝ ⁊ pctōꝝ. ¶ Ex q̄ ſequitꝛ ꝙ hec filia
tio in viatoribꝰ ē pdibilis ⁊ reacq̄ſibilis
In dāmatis autē irrecupabił đ potētia
dei ordinata. In beatis purꝫ creaturis
ē inamiſſibił de potentia dei ordinata.
¶ Nota ꝙ ē dr̄ia inter imaginē dei ⁊ ſiłi
tudinē: imago eñ ꝯſiſtit in purꝫ natura
libꝰ ſiłitudo āt ꝯſiſtit ī ḡtuitꝫ. ſ. fide ſpe
⁊ charitate p quā hō ē deo ſiłis. Filiatio
p nūcupationē eſt hitudo alicui⁹ creati
ad deū creantē ꝯformis ſm rōnem ſibi
imaginis naturał ⁊ diſſiłis ab eo p cul/
pā mortalē. Ex q̄ ſequitꝛ ꝙ oīs hō ī pctō
mortali exñs pōt dici fili⁹ dei p nūcupa
tionē. Hec añt aut filio ptim ꝯtinet ve/
ritatē ⁊ ptim nō. Veritatē qꝛ vere ſunt
filij dei p creationē. Ex q̄ aūt ſunt deor/
dinati ⁊ diſcordes a volūtate rectiſſima
dei ſt̄ effecti inimici dei ⁊ aduerſarij mor
tales. Jō meli⁹ dicuntꝛ inimici dei q̄ fi/
lij. ¶ Rñdeo ad qōnem dicēdū ꝙ iſta p̄/
poſitio p ē equiuoca in ppoſito pt ei īportꝛ
tare cām effectiuā ⁊ pncipalē: pōt etiā i/
portare cām meritoriā ⁊ toti⁹ minus pn
cipalē. Si importat cām meritoriam vł
diſpoſitiuā abſq dubio veꝝ ē ꝙ ſum⁹ fi
lij adoptionis per xp̄m Jpe enim nobis
meruit gratiam p quā ſumus filij adop
tiui inquantū eſt caput eccłie. Et nō ſo
lum reſpicit naturam diuinam ſed etiā
humanā. Si autem importat cām effe/
ctiuā ſic ad huc veꝝ ē. Pater enim nos
adoptauit. ergo ad inchoationē p filiuꝫ
⁊ ſpiritū ſanctū. Et ſi per appropriatio/
nē loquimur per filium nos adoptauit
quo ad inchoationem p ſpiritū ſanctuꝫ
quo ad cōſumationē. Ad noſtram enim
adoptionē duo ꝯcurrunt ſcꝫ redemptio
que facta ē per filij miſſionē ⁊ gratifica/
tio que facta ē per ſpiritusſancti miſſio/
nem. Et hoc eſt qđ dicitur in lib. de ſpi/
ritu ⁊ anima. c. vi. A patre p filiū ⁊ ſpiri
ritū ſanctū ad nos diuina deſcendunt.
Patꝛ ſiquidē tradidit filiuꝫ q̄ redimeret

nos miſit ſpm̄ſctm̄ ꝗ ſeruos adoptaret i filios. Filiū dedit in pciū redēptiōis. ſſ. in priuilegiū adoptiōis. Et ſic pꝫ per oēm modum ſiue ꝑ dicat rōnē diuinā ſiue effectiuā: ꝛ h̄ ſiue ꝑ appꝛiationē ſiue ꝑ ꝓprietatē verū eſt ꝙ ſumus filij dei adoptiui per xp̄m Joh. i. dedit eis ptātem filios dei fieri hijs ꝗ credūt in noīe eiꝰ. Cōſtat ꝙ euāgeliſta loquit̃ de xp̄o ꝗ ē ꝟbū increatū ꝗ ꝛc̄. Itē Ad gala. iiij. Miſit deꝰ filiū ſuū fctm̄ ꝛc̄. natū ꝛc̄. ¶ Nota tn̄ ꝙ filiatio adoptōis ꝯuenit. ſpūiſſan. ꝛ appropriari pōt rōne gratificatiōis ſed ꝑ hoc nō excluditur ꝗn cōueniat filio. Si em̄ ꝑ ꝓprietatē loq̄mur indiuiſa ſunt opa trinitatis. Si vero ꝑ appꝛopꝛiationē nihil īpedit ꝗn aliud diuerſis de cauſ poſſit de pluribus perſonis appꝛopꝛiari et ſic intelligit̃ illud. Ro. viij. Non acceptis ſpm̄ ſeruitutis. ſ. i timoꝛe ſꝫ ſpm̄ adoptiōnis filij dei. Et illud ioh̄. iij. niſi ꝗs renatus fuerit ꝛc̄. Et ſi querit̃ per qđ donum grē efficiamur filij dei. Dicēdū ꝙ filij dei ſumꝰ inq̄ptū ſumꝰ ꝯformes imagini filij eius naturalis id eſt ſine macula ꝛ pctō ſm̄ illud. Ro. viij. Quos predicauit cōfoꝛmes fieri imagini filij eiꝰ. Hoc aūt eſt dupl'r. Aut ꝑ remotionē a maloꝛ hoc ꝑ grāꝫ baptiſmalē ꝗ inq̄ptū eſt ſacramentalis medela eſt ꝯtra maluꝫ. Aut ꝑ oꝛdinē ad bonū. Et hoc pōt eſſe dupl'r. Aut ex ꝑte intellectus ꝛ ſic eſt fides aut ex ꝑte effectus ꝛ ſic eſt charitas. Si dicatur timoꝛ vel hūilitas facere filios hoc ē diſpoſitiue. Et nota ꝙ qn̄ dr̄ Ro. viij. ꝯfoꝛmes fieri imagini filij eiꝰ ibi ē ꝯſtructio irrāſitiua id eſt imagini ꝗ eſt filiꝰ eiꝰ

Nono queritur. Utrū

filiatio adoptiōis ſit in nob̄ ꝑ cōparatiōeꝫ ad xp̄m. Hoc eſt q̄rere. Utrū ſimus filij adoptiui ipſius xp̄i. ¶ Rn̄deo ꝙ abſq3 dubio filiatio ꝑ adoptionē cōpetit nob̄ reſpectu totius trinitatis a ꝗ ſumus creati. Et ſic cōpetit reſpectu xp̄i. Un̄ xp̄s pōt dici pr̄ noſter. Sicut em̄ in diuinis nomē principij accipit̃ eſſentialiter vt potē cū dr̄ reſpectu creature. Accipit̃ etiāꝫ nocionalit̃ cū dr̄ reſpectu ꝑſone. Sic nomen patris dicat̃ reſpectu ꝑſone dicitur ꝑſonaliter. Si vero dicat̃ reſpectu naturalis creature eſſential'r dr̄ vn̄ ſicut pr̄ et filius ꝛ ſpūſſctūs ſunt vnū ꝑncipiū reſpectu creature rōne ꝓductiōis nature ſic ſunt vnꝰ pr̄ rōne collatiōis grē. Nota ꝙ illud p̄dicatū in diuinis dr̄ eſſentialit̃ qn̄ habet ſimilē modū exiſtendi ꝛ p̄dicādi ſicut diuina eſſentia. Diuina autē eſſentia eſt vna ſimpliciſſima in trib; ꝛ p̄dicat̃ de ſingulis ꝑſonis ſil' ſic ꝑncipatus ꝛ paternitas qn̄ dicunt̃ eēntialiter eſt vna rō ꝑncipij ꝛ paternitatis ſingulariſſima exn̄s in trib; ꝑſonis: ꝛ dr̄ de ſingulis ꝑſonis ꝛ de oībus ſimul vt volūtas ꝛ diuina et bonitas ꝛc̄. Nota ꝙ perſonale p̄dicatū in diuinis vbi ſoli ꝑſone ꝯuenit ꝓprie capiendo p̄dicatuꝫ perſonale nocionale aūt ꝓprie captū vt dicit̃ ꝯtra perſonale ꝛ eſſentiale dr̄ de duab; ꝑſonis ꝛ ſic pater et filiꝰ ſunt vnū ꝑncipiū ſpūſſcti. Eſſentiale ꝓ ō ē cōe trib; ꝑſonis vt ꝓus dictū ē.

Circa vndecimā

diſtinctōeꝫ q̄rit̃. Utrū p̄deſtinatio xp̄i ſit nr̄e p̄deſtinationis ꝯfoꝛmis id ē. Utruꝫ pꝛedeſtinatio dicat̃ vniuoce de xp̄o et de nobis. Pꝛedeſtinatio eſt diuinū ꝓpoſitū dādi vitā eternā. Due ſunt ꝑticule diuinum ꝓpoſitū id eſt volitio diuina vn̄ eſt p̄deſtinatus cui deus vult dare vitā eternam. Un̄ p̄deſtinatio dicit actū volūtatis reſpectu dare ꝛc̄. qꝛ p̄deſtinatio nō ē niſi reſpectu finis vltimi. Pꝛedeſtinatio foꝛlit̃ nō eſt niſi diuinū velle. ꝛ dr̄ dādi vitā eternā ꝑ qđ p̄deſtinatio dr̄ ab electione qꝛ electio eſt reſpectu entiū ad finē p̄deſtinatio aūt eſt reſpectu finis vltimi. Elegit em̄ ab eterno electos ꝗ ſūt entia ad finē. Pꝛedeſtinauit autē ad finē ꝗ eſt vita eterna. Un̄ p̄deſtinatio p̄cedit prioritate intentiōis electionē ꝛ electio voca

tionē cõiūis ſit aliter in executione. Uñ p̄deſtinatio reſpicit vitam eternā electio etiā reſpicit ad finē vocatio p̄cedit in re id eſt executiōe ⁊ ſequit̄ electio p̄ grām ⁊ eandē predeſtinatio id eſt effect⁹ p̄deſtinationis p̄ glīam. ¶ Rn̄deo dicēdū q̄ p̄deſtinatio xp̄i quodāmodo hȝ ꝯformitatem ad nr̄aȝ: ⁊ quodāmodo diffozmitatē pȝ cõſiderādo quattuoꝛ q̄ ſunt in p̄deſtinatione. Põt em̄ cõſiderari p̄deſtinatio in cõpatiōe ad p̄deſtinātē q̄ eſt tota trinitas. Scd̄o mõ ad p̄deſtinatum. Tertio mõ ad terminū ⁊ Quarto mõ ad initialem ſtatū q̄ eſt ſtatus pc̄ti q̄ ē termin⁹ a quo. Si p̄io mõ eſt vni⁹rõnis ⁊ conformis modi ē p̄deſtinatio xp̄i p̄deſtinatiōi nr̄e pȝ. Nā eodē modo quo de⁹ ꝓpoſuit ab eterno darevitā eternā aīe xp̄i ſic etiā ꝓpoſuit glīficare ab eterno quos in rpe glīficat. Si etiā cõpatōe ad ſtatū initialem ſic ſimpl̄r eſt dr̄ia inter xp̄i p̄deſtinationē ⁊ nr̄am qꝛ ip̄e eripuit nos de ſtatu pc̄ti vel ſubleuatiue ſicut oēs alios vl̄ p̄ſeruatiue vt btāȝ virginē ⁊c̄. Hic aūt ſtatus nõ fuit in xp̄o aliquo mõ ideo h̄ mõ nulla eſt ꝯuenientia. Cõpando aūt p̄deſtinationē ad p̄deſtinatū ⁊ terminū partim differēter ⁊ ptim̄ ꝯuenienter Si em̄ in cõpatiōe ad p̄deſtinatuȝ eſt dr̄ia qꝛ in nobis p̄deſtinatio eſt reſpectu nature et reſpectu pſone in xp̄o auteȝ eſt reſpectu nature ſȝ nõ pſone ⁊ ſic ē ꝯueniētia in natura q̄ vtrobiq̄ ē p̄deſtinata ſȝ nõ pſona xp̄i in cõpatiōe ad terminū .ſ. ad grām ⁊ glīā eſt ꝯueniētia: qꝛ ip̄e ⁊ nos ſum⁹ p̄deſtinati ad grām ⁊ glīam. Eſt dr̄ia tñ qꝛ ſum⁹ p̄deſtinati ad graȝ ⁊ glīam ſucceſſiue qꝛ prius ad graȝ q̄ ad glīaȝ. Nõ aūt ſic xp̄s q̄ hūit grām ⁊ glīam ſil̄ ſcȝ inſtāti creatiōis aīe ei⁹ Itē nos ſum⁹ p̄deſtinati ad graȝ ſingl̄arȝ xp̄s aūt ad gratiā vnionis ⁊ ſingular. s pſone. ⁊ hic hȝ qd̄ habemus ⁊ habūdat ml̄to a nob. Uerū eſt ḡ qd̄ p̄deſtinatio xp̄i ⁊ eſt ꝯformis nr̄e aliq̄ mõ difformis. Et ſi notificet̄ ſm̄ illd̄ in quo cõfoꝛmamur eſt vnio ſm̄ diſcõueni entiā nõ. Predeſtinatio ſm̄ auguſtinum in de p̄deſtinanatione ſc̄oꝝ eſt ꝓpoſituȝ miſerēdi ⁊ eadē cū iſta qd̄ eſt ꝓpoſitū miſericoꝛditer dandi vitam eternam ⁊ fruitionem diuinam.

Secūdo querit̄. Utrū

p̄deſtinatio xp̄i reſpectu nr̄e p̄deſtinationis ſit forma exēplaris id eſt ſit exēplar. Duplex eſt exēplar ſcȝ interi⁹ qd̄ eſt aliq̄ ratio exn̄s in mēte artificis ſm̄ q̄ artifex ꝑducit opa ſua ad extra ſicut domificatoꝛ p̄ exēplar domus qd̄ eſt actus cognoſcēdi q̄ ē ſil̄itudo rei cognite. Exēplar exterius ē q̄dā forma exterioꝛ ſm̄ quā artifices mechanici regulāt operatões ſuas ¶ Rn̄deo q̄ p̄deſtinatio põt capi dupliciter. Uno mõ ꝓ per ſe ſignificato. Alio mõ ꝓ cõnotato. P̄mo mõ ꝓ ſe ſignificato nõ eſt aliud q̄ velle vel ꝓpoſitū diuinuȝ dandi vitā eternā qd̄ q̄dē ꝓpoſitū eſt diuina eſſentia p̄ realem idētitatē. Scd̄o mõ eſt grā et glīa ⁊ eſt effect⁹ diuine volūtatꝫ. Predeſtinatio xp̄i ꝓ p̄ ſe ſignificato nõ eſt forma exēplarꝫ nr̄e p̄deſtinationis nec ecõuerſo qꝛ oēs p̄deſtinatiōes h̄ mõ nõ ſꝫ niſi vna ſcȝ ꝓpoſitū diuinū ⁊ nihil põt eſſe exēplar ſui ipſius. Si aūt calpit̄ ꝓ cõnotato p̄deſtinatio xp̄i nõ ē exēplar p̄deſtinatõis nr̄e exēplar inq̄ iteri⁹ qꝛ deus nõ p̄deſtinauit aliquē aſpiciēdo ad p̄deſtinationē xp̄i vel ad glīam ⁊ graȝ xp̄i qꝛ nihil agit ds̄ reſpiciēs aliđ extra p̄ qd̄ agat. et dꝫ bñ tñ exēplar exteri⁹ reſpectu p̄deſtinatiōis nr̄e directiuū reſpectu ſūmi artificiꝫ ſȝ reſpectu nr̄i tā in credendis q̄ i expectādis q̄ etiā opādis. Tūc em̄ i nob recte ē grā di qñ xp̄o efficimur cõfoꝛmes. ⁊ talia etiā p̄ grām futura ſūt coꝛpa nr̄a q̄le xp̄s in ſua reſurrectiōe mõſtrauit ſm̄ q̄ dicūt ſc̄ti. Et nos ipſi ſi volumus ad vltimū terminū p̄deſtinatiōis ꝑuenire neceſſe habem⁹ in auctoꝛē fidei et ꝯſūmatoꝛē aſpicere quēadmodū p̄me petri ſc̄d̄o xp̄s paſſus eſt ꝓ nobis vobꝫ relinquēs exēplū. Et ꝓ tanto dicit augu

ſtinus de pdeſtinatiōe ſctōꝝ pclariſſimū lumen nr̄e pdeſtinationis eſt ieſus:quaſi ad vnūquēqꝫ nr̄m dicat deus Aſpice et fac ſm exēplar qd̄ tibi in mōte moſtratū eſt hoc eſt in xp̄o cui⁹ oīa illa veteris te/ſtamēti appropriata fuerunt ſigna. Vñ Ro.viij. Quos pdeſtinauit cōformes fieri imagis filij ſui Illud aūt cui dꝫ res ꝯformari eſt exēplar ei⁹. Sua ei excellē/tiſſima vita vl' exhibita p⁹ ſuā icarnatōꝫ vel figurata ab initio mūdi fuit exēplar ꝛ forma oīs bone vite ꝛ ſcē ꝯuerſatiōis:

Tertio querit. Utrum in pdeſtinatiōe xp̄i reſpectu nr̄e ſit vera rō cāſitatꝭ. Jdē vtrū pdeſtinatio xp̄i ſit cā nr̄e pdeſtinatiōis. ¶ Notādū ꝙ eſt triplex cā efficiēs q̄dā ē pp̄rie effectiua alia eſt diſpoſitiua tertia eſt excitatiua. Oē ei qd̄ efficit vel diſponit vl' excitat diſponentē vl' efficiētē aliq̄ mō pōt dici efficere vl' cāre: vt ꝯuerſiōis pauli fuit triplex cā ſcꝫ pp̄rie effectiua q̄ fuit dꝫ q̄ pp̄rie erat ꝛ dat grāꝫ. Cā diſpoſitiua p modū ſupplicatiōis fuit ſtephanus exorās deuꝫ deuote p lapidātib⁹ ſe inter q̄s pncipal' fuit paulus. Cā excitatiua fuit ꝯuerſiōis magnitudo ꝛ fuit predicatio xp̄i. Et poſſꝫ dici ꝙ cā excitatiua pauli fuit xp̄i dictū dicētis Saule ꝛc. ¶ Rñdeo dicēdū ꝙ pdeſtinatio xp̄i ꝛ nr̄a pñt capi dupl'r. Uno mō p ꝓ ſigficato. Alio mō p ꝯnotato. Predeſtinatio pmo mō xp̄i nō eſt cā nr̄e pdeſtinationis nec eꝯ cū vtraqꝫ ſit eterna ꝛ ſit diuina eſſentia. Si ſcd̄o mō ſcꝫ rōne cōnotati diſtinguēdū eſt iterꝫ qꝛ eſt cā in gn̄e cāe efficiētꝭ q̄ pp̄rie dī cā de q̄ nūc loqmur. ꝛ hec ē i triplici dr̄ia effectiua vt s̄. Si loqmur de cā effectiua pp̄rie ſic pdeſtinatio xp̄i rōne ꝯnotati nō eſt cā nr̄e pdeſtinatiōis pꝫ qꝛ effect⁹ ſiue ꝯnotatū pdeſtinatōis eſt gr̄a ꝛ gl'ia q̄ a ſolo deo eſt vt pricipio effectiuo pꝫ. Gr̄aꝫ ꝛ gl'iaꝫ dabit dn̄s. Predeſtinatio aūt xp̄i q̄ ē cā diſ/poſitiua p rōnē meriti ē cā nr̄e pdeſtina/tiōis rōne ꝯnotati:qꝛ xp̄s nobis meruit primam gratiam ꝛ gloriam ꝛ fuit cā me ritoria noſtre pdeſtinatōis ꝛ ſalutis nō causa principalis. ¶ Tota eī trinitas ab eterno diſpoſuit nullaꝫ grām nec gl'iam dare homini niſi per meritum paſſionis chriſti vnde gregorius dicit ꝙ predeſtinatio iuuatur oratiōibus ſctōrum ergo a fortiori meritis xp̄i. ¶ Utrum hec ſit concedenda chriſtus eſt creatura: Et hic nota ꝙ creatura dicit a creari qꝛ illd̄ ꝙ creatur dicitur quaſi creatura. Creari accipitur duobus modis. Uno modo large Alio mō ſtricte et eſt aliqd̄ fieri ꝛc. fieri ponitur loco generis qꝛ omne creari eſt fieri ſed nō omne fieri eſt creari: in eſſe a ſolo deo imediate efficiente: ꝛ hoc ponitur ad dr̄iam pductionū naturaliū: poſt oīno purū nihil vel poſt nō eſſe: ꝛ hoc ad differētiā generatiōis vel alicui⁹ factōis Et iſto mō xp̄s nō ē creatura etiā ſm humanitatē qꝛ cauſata a btā virgie ꝛ ex puriſſimis ſanguib⁹ ei⁹ formata fieri. Creari aūt large eſt aliqd̄ fieri in eſſe ſm primū ſui eſſe a deo nō tm̄ imediate necꝫ ſolū ſcꝫ excludēdo cām ſecūdā poſt nō eſſe in ſubiecto nō excludendo ſubiectū illi⁹ eſſe Dicit fieri loco generis. Dicit in eſſe vbi tangitur terminus relatiōis ad deū Ab iſto creari eē aliud a deo ē creatura excepto xp̄o ꝛ ſic capit in qōne. Dicēdū ergo cū iſto ſm primū ſui eſſe. Duplex ē eſſe pmū quoddā eſt quo ipſa res hꝫ eſſe adeqte vt hō eſt hūanitate et pōt dici eē ptiale et eſſe. Et eſt eē alterius ptis q̄ eſt prior genere altera parte vt corp⁹ reſpectu anime. Ad hoc q̄ ꝙ aliqd̄ creet a deo oportet ꝙ accipiat ſuum eſſe primum totale vel partiale ſi habeat: xp̄s autē nullo mō accipit primū ſui eſſe nō totale: qꝛ nō eſt in chriſto. Non enim reſultat tertiū cōpoſituꝫ ex vnione nature hūane cū diuina Non etiam eſſe ptiale primū qd̄ eſt eſſe diuinū qd̄ quaſi eſt ptiale. ¶ Rñdeo ergo ad qōnē ſm ſctm̄ Bonauen. ꝙ predictus ſmo a doctorib⁹ theol'. cōiter non recipitur chriſtus ſine filius dei eſt creatura Adherent enim verbis magiſtri in littera de rationibus vide textum

¶ Rñdeo hãc opinionẽ tenẽt cõiter do ctores pariſienſes. Sʒ Jeronymus ꝛ aug. damaſce. ꝛ Richard᷒ de. ſ. vic. affirmãt eſſe cõcedendã wozilon etiã dicit ꝙ eſt ſingulariter cõcedẽda ſm ꝙ hõ. ¶ Notã dum ꝙ eſt vanũ vanitate cozruptõis qđ eſt cozruptibile ꝛ ſic oĩs creatura eſt va/ na ꝛ ſic intelligit̃ hec auctozitas pauli. Ro. viij. Uanitati ſubiecta eſt oĩs crea tura. Alia eſt vanitas variationis qua aliqđ põt mutari de vno accidẽte in aliđ accidẽs ꝛ ſic accipit̃ in p̃dicta auctozitate Alia eſt vanitas vicioſitatis q̃ aliud dr̃ vicioſum ꝛ culpabile ꝛ ſic peccatoz dicit̃ vanus vnde vani ſunt filij hoĩu ꝛc. in/ quantum. ſcʒ peccatozes. Alia eſt vani/ tas ocioſitatis q̃ hõ ocioſe viuit. Ezech. xvi. Hec eſt iniquitas ſozoꝛis tue ſodo/ me. Nota ꝙ de quocũqʒ p̃dicat̃ inferi/ us ꝛ ſupius dʒ intelligi de ſupioꝛi cõueni ens inferioꝛi eſſentialr̃: creatura autẽ nõ eſt ſupius eſſentiale ꝛ q̃dditatiuũ ad ho/ minẽ ideo q̄uis ꝯcedat̃ ꝙ xp̃s ſit hõ non tñ creatura q꞉ creatura nõ dicit̃ q̃ddita/ tiue nec eſſentialiter de hoĩe. Nota ꝓ ſo lutione vltimi articuli q̃ōnis p̃cedẽn/ tis ꝙ neceſſariũ dicitur dupl'r. Uno mo do ꝑ ſe ſingulariter ꝛ abſente ꝛ ſic inter entitates incomplexas nihil eſt neceſſa rium niſi deus. Jn cõplexis autẽ p̃nci/ pia p̃ia ſunt neceſſario quib᷒ repugnat eẽ ꝛ ſic cõtingens non eſt cã talis neceſſa rij. Contingens aũt ꝙ trãſijt in p̃teritũʒ nõ eſt ſic neceſſariũ. Aliud eſt neceſſariũ per accidens talis aũt neceſſarij bñ põt eẽ cã aliqđ ꝯtingẽs ꝛ iſta ſolutio ẽ optĩa.

Quĩto querit̃. Utrum

hec ꝓpõ ſit ꝯcedenda. Jſte hõ incepit eẽ demõſtrato xp̃o vl' xp̃s icepit eẽ. ¶ Sciẽ dũ ꝙ xp̃s eſt natura ſuppoſiti vel hypo/ ſtaſis vel ꝑ ſe ſubſiſtẽt̃ in duabus natu/ ris ſcʒ hũana natura ꝛ diuina vt damaſ. Prima ꝓpoſitio verbum diuinũʒ per ſe et p̃ciſe ſumptuʒ id'eſt vnitũ hʒ huma/ nitatem ſibi vnitã dicitur xp̃s q꞉ xp̃s eſt nomen ſuppoſiti ſubſiſtẽs in duabus na/ turis. Scđa ꝓpoſitio verbum diuinũ ab'eterno nõ fuit xp̃s q꞉ nõ habuit natu ram humanam ſibi vnitam ab'eterno ſʒ incepit eẽ xp̃s quando in vtero virginis copulauit ſibi naturaʒ humanam. Ter tia ꝓpoſitio. Uerbũ diuinuʒ non fuit xp̃s in triduo moꝛtiſ ſue q꞉ tũc nõ habuit naturã humanã: ſibi vnitã q꞉ fuit deſtru cta lʒ haberet coꝛpus et aiam. Quarta ꝓpoſitio eſt cõtingens xp̃s incepit eſſe q꞉ aliqñ fuit vera, ꝛ ẽ vera ñ fuit ãt falſa ab eterno q꞉ v̾bũ eternũ nõ fuit ab eter/ no xp̃s nec ẽt in triduo. Ex hijs ſequit̃ ꝙ ſm ſcotũ hec cõcedit̃ xp̃s icepit eẽ ratiõe nature humane quam connotat iſte ter/ minus xp̃s diuine ꝑſone vnitã. Uñ xp̃s tm̃ valet q̄tũ verbũ homo. Jta ipoꝛtat duas rõnes quaſi ꝑciales ꝯſtituẽtes xp̃ʒ lʒ ꝗ hec ꝓpõ verbũ incepit eẽ ſit falſa et heretica. Jſta tñ v̾bũ homo icepit eẽ eſt vera. De iſto termino incipit. Sciendũ ꝙ oĩs ꝓpõ de incipit in qua termini ſup ponũt ꝓ reb᷒ ꝑmanẽtib᷒ exponit̃ ꝑ poſi/ tionẽ p̃ntis ꝛ negatiõem p̃ioꝛ. vt dom᷒ incipit eſſe id eſt domus nũc eſt ꝛ dom᷒ p̃ius nõ fuit: ꝛ ſic iſta xp̃s incipit eſſe ex/ ponitur xp̃s nũc eſt inſtãti ſue incarnati onis ꝛ imediate ante nõ erat: q꞉ verbum ante inſtãs incarnatiõis nõ fuit xp̃s. De iſto termĩo eſſe duplex eſt eſſe ſcʒ ſimpli/ citer qđ eſt ſubſtãtiale vt diſtiguit̃ ꝯ ac/ cidentale ꝛ tale eſſe ſimpl'r duplex eſt in xp̃o ſcʒ natura diuina ꝛ humana natura quã quarũ qualibet ꝯſequit̃ ſuum p̃o/ p̃ium eſſe ſimpliciter ꝛ ſubſtãtiale. Aliđ eſt eẽ accidentale ſiue ſm q̃d Jn xp̃o du/ plex eſt eẽ ſimpl'r ſcʒ p̃mũ qđ eſt eſſe di uinũ ꝛ ſm tale eſſe eſt ab eterno. Aliud ẽ eſſe ſm chꝛiſtum ſcilicet eſſe humanum ꝛ quia chꝛiſtus incepit eẽ ſimpliciter poſt nõ eẽ ſcʒ naturaʒ humanam que eſt eius eẽ ſm ſimpliciter ideo ſimplicit̃ cõceden dũ eſt ꝙ chꝛiſtus incepit eſſe. Et ſi argu as chꝛiſtus incepit eſſe chꝛiſtus eſt fili/ us dei ergo filius dei incepit eẽ. Dicẽdũ

ꝙ iſte ſillogiſmus non valet qꝛ omnis ſil
logiſmus expoſitoꝛius debet reduci ad
vnā vniuerſalem. Iſte autem ſillogiſm⁹
nō poteſt regulari ꝑ dici de omni qꝛ ma
ioꝛ eſſet falſa. Sic reducitur ꝗcquid eſt
xp̄s incepit eſſe ⁊ hec eſt falſa: qꝛ fili⁹ dei
eſt xp̄s ⁊ non incepit eſſe. ¶ Nota ꝙ nul
la ꝑpō heretica dꝫ dici q̄ habet aliquem
ſenſū verū: ſed iſta ꝑpō xp̄s icep̄it eſſe (⁊
ſm mgr̄m. ſ. ⁊ ſm egidiuꝫ de roma et ſm
durandū qui eā diſtinguūt) hꝫ aliquaꝫ
ſenſū verū ⁊ ſm talē ſenſum eſt ꝯcedēda
ergo nō eſt heretica. Sciendū ꝙ eſt tri
plex propoſitio quedam eſt ſimpl'r vera
Alia ſimplicit' falſa: tertia eſt multiplex
q̄ ſcꝫ in vno ſenſu eſt vera ⁊ ī alio ē falſa.
Prima eſt que nulluꝫ ſenſum hꝫ falſum
vt deus q̄ ē pater gn̄at. Scd̄a eſt q̄ nul
lum ſenſum habet veruꝫ vt hō eſt lapis
deus nō eſt. Tertia que nō eſt ſimplicit'
vera nec ſimpliciter falſa: ſed habet plu
res ſenſus quoꝝ vn⁹ eſt verus ⁊ alter eſt
falſus vt canis currit hec eſt multiplex
cā hui⁹ termini canis. Omnis ꝑpō autē
ſimpl'r falſa: ſimpl'r ē negāda et oīs ꝑpō
ſimpliciter vera eſt ſimpliciter cōceden
da nec eſt opus talē diſtinguere. Illa au
tem ꝑpoſitio q̄ eſt multiplex. Eſt diſtin
guēda nec eſt ſimpl'r negāda nec ſimpli
citer concedenda.

Sexto querit'. Utrum

hec ꝑpō. Hō incepit eſſe deus ſit cōcedē
da. Nota ꝙ qn̄ hec ſacra vnio fuit facta
iſte ꝑpōnes icepērūt eſſe vere hō eſt de⁹
et deus eſt homo. ¶ R n̄deo dicendū eſt
ꝙ abſq; dubio hec ꝯceditur. Deus ince
pit eſſe homo tanq; vera qꝛ eſt vna expo
nibilis cuius om̄es exponentes ſunt ve
re que ſunt hec. Deus eſt hō et prius nō
fuit homo in p̄io inſtāti diuine incarna
tionis. Hec autē ꝑpō homo incepit eſſe
deus ſm Bonauenturā eſt cōcedēda vt
pꝫ in textu. ¶ Sed dicēdū ꝙ lꝫ hec ꝑpō
homo eſt deus incepit qn̄q; eſſe vera qꝛ
ī inſtāti ſue incarnatōis incepit eſſe vera
qꝛ prius nō fuit vera ⁊ tunc fuit vera er
go incepit eſſe vera tenet ꝯn̄a: nec alius a
xp̄o nec ipſe xp̄s incepit eſſe deus tꝫ ꝯn̄a
ab exponibilib⁹ ad ſuā exponibilē. Nul
lus tn̄ homo icepit eſſe de⁹ pꝫ qꝛ nec ille
nec iſte nec alius a xp̄o nec ipſe xp̄s ince
pit eſſe deus ꝗ nullus homo incepit eſſe
deus pꝫ iſta ps xp̄s nō incepit eſſe de⁹ ⁊c.
qꝛ xp̄s eſt filius dei et deus eſt etern⁹ ꝗ
nō incepit eſſe deus hec aūt opinio videt
ſecurioꝛ q̄ꝫ opinio Boneuen. ¶ Nota ꝙ
iſte ꝑpoſitōes qn̄q; fuerūt vere ſi' null⁹
homo eſt deus: aliq̄s hō erit deus qui tn̄
nūq; incipiet eſſe deus. Itē licꝫ hec ꝑpō
poſſit deſinere eſſe vera hō eſt de⁹ hec tn̄
eſt īpoſſibilis hō deſinit eſſe deus. Pria
pars pꝫ qꝛ verbū diuinuꝫ pōt dimittere
naturaꝫ humanamꝫ ꝑ ꝯn̄s homo poteſt
non eſſe deus. Scd̄a pars pꝫ qꝛ hō ille q̄
nūc eſt xp̄s non pōt deſinere eſſe deus: qꝛ
neceſſario eſt deus. Et ſi arguas. Iſta
eſt vera deus icepit eſſe hō ergo a ſimpli
ci conuerſione homo incepit eſſe deus.
¶ Reſpondeo dicēdū ꝙ nō ſic cōuertit'
ſed ſic ergo qd̄ incepit eſſe hō eſt vel fuit
deus ſicut dicitur de iſta deus fact⁹ eſt
homo ſic cōuertitur qd̄ factuꝫ eſt homo
eſt fuit deus. Itē arguit' hec ē vera. De⁹
incepit eſſe homo ꝑpter vnionem ſꝫ vnio
eſt reciproca ⁊ mutua ergo ſicut iſta con
ceditur hō incepit eſſe homo ⁊c. vide. te
xtum. ¶ R n̄deo dicēdū ꝙ cōicatio idio
matum non tꝫ in p̄dicatis qui exprimūt
iſta vnionē qꝛ cōicatio idiomatum p̄ſup
ponit vnionē. Modo aūt incepit expri
mit vnionem. ¶ Item arguitur ſic. In
ſtāti in quo filius dei incarnatus eſt hec
eſt vera homo eſt de⁹ et ante hoc nō fuit
deus ergo homo incepit eſſe deus patet
ab exponibilibus ad exponibilem ſuaꝫ
¶ R n̄deo dicēdū ꝙ vna exponentiū eſt
falſa ſcilicet iſta homo nō fuit de⁹ qꝛ ille
homo qui eſt xp̄s eternaliter fuit deus ⁊
qꝛ vna exponētiū eſt falſa ideo ſua expo
ſita eſt falſa que eſt homo icepit eē deus
Itē arguit' Anteq̄ꝫ homo eſſꝫ nec homo

erat hō nec aliqd aliud q2 ſubiectuʒ tūc p2o nullo ſupponit:ſed homo incepit eſſe hō añ hō non potuit eſſe ꝛ de⁹ ḡ ſi hō incepit eſſe homo hō incepit eſſe deus. Dicēdum ꝙ ſcđa pars minoris eſt falſa ſcʒ illa homo nō potuit eſſe de⁹ anteꝗ̄ eſſet homo imo fuit deus anteꝗ̄ eēt homo q2 fuit ds ab eterno2 fuit hō in tp̄e ꝛ ex tp̄e

Circa diſtinctionem duodecimam. Queritur. Utrum decuerit filiuʒ dei aſſumere humanam naturam de maſſa pditionis ſiue de gnere adam vel ade. Genus capitur hic p ge/nere vł parentela. ¶ Reſpōdeo dicēdū ꝙ abſq3 dubio filius potuiſſ3 carnē aſſu/mere aliūde quā de maſſa co2rupta ſiue aliunde ꝗ̄ ex hijs q pceſſerunt de genere adam. Magis tñ cōgruebat ꝙ de gene/re ade carnē aſſumeret. Et l3 multe ſint congruētie q nos latent iuxta multi fo2/mitatem ſapiētie dei tamen ſm verba et dicta ſancto2 quattuo2 poſſunt aſſigna/ri rationes. Prima eſt propter cōſeruandam rectitudinē iuſticie vt videlicʒ eiuſ/dem generis eſſet ſatiſfacto2 ꝛ p2euarica to2. Nam ꝛ ſi alterius generis eſſet non attribuereť eidem generi ſatiſfactio cui eſt offenſio ac per hoc non recte ſeruareť iuſticie rectitudo:que ab illo genere req rit emendam in quo repit p2ecedentem offēſam. ¶ Secūda eſt propter manife/ſtandam dulcedinem miſerico2die vt videlicet ipſe dominus qui ab homine cō/tēptus fuerat tanꝗ̄ ab aduerſario et inimico ipſe idem generi humano vniretur in ch2iſto in vnitate perſone in quo ma/nifeſtatur mira dei cond eſcēſio in hoc ꝙ ipē genus humanum ſibi inimicum con/iungere voluit in indiſſolubile vinculuʒ iuxta illud ꝙ dicitur Ro.v. Cōmēdat autem charitatē ꝛc̄. ¶ Tertia autem ratio ē ad declarandā o2dinationē ſapientie que quidcʒ o2dinatio nullo poteſt infringi vicio. Decreuerat eñ deus ꝛ o2dinauerat vt genus humanuʒ totū multiplicaretur ꝛ diſſeminaretur ex vno p/pter rep2eſentationē illius vniuerſał p2icipij qđ deus eſt nec per hoc peccatuʒ infringi debuit ꝛ ideo xp̄s mediato2 dei et hominum homo verus nō aliunde ſʒ de maſſa totius generis humani debuit fo2mari. ¶ Quarta vero ratio ē ad ꝯfirmādam altitudinem id eſt dignitatem hu/mane nature quā deus in tanta dignitate conſiderauit vt nulli alij generi creature ſed ſoli deo eſſet obnoxia id eſt ſubiecta Si ergo nō modicum eſt obnoxia redē/pto2i decēs eſt vt redempto2:aut ſolum eſſet deus:aut ſi haberet in ſe genus na/ture create hoc eſſet de genere illius maſſe que o2tum hab3 a lumbis ade. Propť has ḡ rōnes cōgruentie que appent manifeſte:ꝛ a verbis ſancto2 habēt firmitatem concedendum eſt ꝙ non ſolum fuit cōgruum ꝙ xp̄s aſſumeret carnē de nr̄o genere ad repationem humane nature: Uerūetiam hoc magis fuit congruum ꝗ̄ ꝙ alio modo faceret licat alio modo facere potuiſſet et ad hoc ſunt rationes poſt oppoſituʒ Heb.ij. Qui ſanctificat et qui ſanctificatur ex vno oēs ſed ch2i/ſtus eſt qui ſanctificat qui nō ſanctificā/tur ſunt filij adam videť ergo ꝙ ſicut filij ſunt de genere ade ita etiā xp̄s fuerit vel debuerit eſſe. Item p culpa hominis nō decet niſi hominem ſatiſfacere ergo p2o culpa oīm filio2 ade nullus debet ſatiſ/facere niſi qui ſit filius adam ſʒ ch2iſtus ſatiſfecit p culpa noſtra ergo debuit eſſe de genere noſtro et de noſtra maſſa. Uide in textu alias duas.

Scđo queritur. Utrū xp̄s potuit peccare. ¶ Rñdeo dicenduʒ ꝙ abſq3 dubio. Anima ch2iſti nō potuit dep2auari aliq culpa mo2tali vel venia/li. Et rō huius eſt triplex ſcʒ plenitudo grē cōfirmatio glo2ie ꝛ vnio diuine na/ture ꝛ hūane. Plenitudo grē facit ꝙ ipē xp̄s ſm humanā naturā habuit grām cō

firmatiōis ſed illa gr̄a adeo.li.ar.confir mat vt nullo modo poſſit infirmari per culpā. Hoc ipſum facit cōfirmatio glo/ rie q̄ quidē fuit in xp̄o a ſue conceptiōis primordio ſtatim em̄ fuit btūs ⁊ cōpre/ henſor: et ſicut btūs nō poteſt dānari ſic etiam nō poteſt preuaricari: ac p̄ hoc in xp̄o nulla potuit eſſe ſm animā macula peccati. ¶ Poſtremo h̄ efficaciſſime fac̄ vnio diuine nature ⁊ humane in vnita/ te perſone que vnio facit vt idiomata cō municētur ⁊ ipſa non pōt frangi ſi ergo deus nō poteſt eſſe petōr et non pōt non eē homo planū eſt q̄ illa vnio nulla ten⁹ ſuſtinet xp̄m ſm humanā naturā pecca re potuiſſe. ¶ Boetius dicit q̄ xp̄s de oī ſtatu aliquid aſſumpſit. De ſtatu aute͂ ante peccatum aſſumpſit innocentiam. De ſtatu poſt peccatum aſſumpſit pen/ nam. De ſtatu cōprehenſoris impoſſibi/ litatem peccandi locus aūt tenet ab au/ ctoritate negatiue. Ideo dicit quidam doctor q̄ nimis durū videt̄ dicere q̄ xp̄s nūq̄ riſerit licet nō iueniat̄ in euāgelio ⁊ marie qn̄ erat puul⁹ cū bn̄dictiſſima mr̄e ſua ipſa ſibi arridēte. ¶ Sȝ ↄtra arguit̄ xp̄s potuit dicere falſum ḡ potuit pec/ care. Dicendum q̄ dicere eſt duplex. Uno mō idē eſt q̄ ore p̄ferre ⁊ h̄ mō abſ q̄ dubio potuit p̄ferre locutionē falſam q̄ talis plātio eſt perfectiōis. Alio mō dicere idem eſt q̄ aſſerere vel affirmare et hoc modo nō potuit q̄ veritas ad fal ſitatem declinare non potuit ⁊ hoc qui/ dem nō fuit īpotētie īmo magis potētie

Tertio querit̄. Utrum

chriſtus potentiam peccandi habuit vt̄ aſſumpſit. ¶ Reſpondeo dicendum q̄ potentia peccandi dicitur dupliciter. Uno modo dicitur potentia peccandi ipſa potentia qua peccatur. Et ſic po/ tentia peccādi nominat ipſum lib. arbi/ trium creatum quod quidem poteſt in bonū adiutum gratia: ⁊ quia per ſuam naturam eſt defectiuum benefaciendi. Hinc eſt q̄ illa potētia ſiue facultas di/ ci poteſt potentia benefaciendi ⁊ poten tia peccādi nullus enim peccat niſi per illam. ¶ Correlarium illo modo ratio peccādi fuit in chriſto patȝ quia habuit li. arbitriuȝ. Unde damaſcen⁹. Omnia que in natura noſtra plantauit deus aſ/ ſumpſit dei verbum. Si ergo potentiaȝ qua peccamus et benefacimus deus ab illo initio in nobis plantauit videtur q̄ eam ex tempore dei verbum aſſumpſit. Item damaſcenus. Totū me aſſumpſit vt me totum redimeret. Alio modo dici tur potentia peccandi: potentia ordina ta ad peccandum vt potentia nominet aliqđ medium inter ſubſtantiam ⁊ pec/ candi actum per quod ſubſtātia illa po/ tuit exire in peccati perpetrationem. Si ḡ p̄io mō potētia p̄dicādi capiat̄. ſic abſq̄ dubio fuit in xp̄o. vt p̄bat et dicit Damaſcen⁹ ſupi⁹. ¶ Si vo potētia pec candi dicat̄ potētia vt ordinata ad pec/ catum perpetrandum: ſic non eſt conce/ dendū q̄ xp̄s hūit potentiā peccādi p̄ eo q̄ re non potuit: et talis ordinatio im/ mo de ordinatio diminuit de plenitudi/ ne libertatis. ¶ Et nota q̄ idē dicit ſco/ tus ſub alijs tamen verbis. Dicit enim q̄ duplex eſt potentia ſcilicet remota et propinqua chriſtus ergo potuit pecca/ re potentia remota ſed non potuit pec/ care potētia propinqua. Sic etiam di/ cendum eſt de beatis ⁊ damnatis reſpe/ ctu eius q̄ eſt mereri poſſunt enim mere tn̄ potēri potētia remota q̄ ē volūtas nō tia p̄pinq: eo q̄ ſunt p̄petuo īpediti p̄ ob ſtinationem ſicut beati per gratiam con firmati.

Quarto querit̄. Utrū

decuerit deum aſſumere muliebrem ſe/ xum ad reperandum genus humanum Sexus dicitur a ſenſu vnde per ſexum fit diſcretio. Uñ ſex⁹ nō facit diſtictiōeȝ formalē ſȝ bñ materialē. Mulier dicitur quaſi mollis aer. ¶ Reſpōdeo dicēduȝ q̄ abſq̄ dubio non ita decuit deum aſſu mere ſexum femineū ſic virilē in vnitate

perſone. Et rõ huius eſt: q: mlˀiebꝛis ſe/
xus non eſt tante dignitatis ſicut virilis
Excellit enim ſexus virilis muliebꝛem et
quantum ad dignitatem in pꝛincipiando ꝛ
quantum ad virtutem in agendo: et quantum
ad auctoꝛitatem in pꝛeſidendo. Quantũ
ad dignitatem in pꝛincipiãdo q: omnes
tã viri quam mulieres ex vno viro fue/
rũt in quo eſt expreſſa repñtatio egreſ/
ſus rerũ ab illo vnico pꝛincipio pꝛimo et
ſummo. ſ. deo. Quãtũ ad virtutẽ in agẽ
do ſimiliter pꝛecellit quoniam viri eſt age
re ꝛ mulieris eſt pati vnde plus hꝫ ſexus
virilis de virtute actiua pꝛopter qd ꝛ ro
buſtioꝛ eſt ꝛ re ꝛ noĩatione. Quantũ ad
ad auctoꝛitatem in pꝛeſidendo etiã pre/
excellit. Nam ſm oꝛdinem rectum non
mulier viro ſed vir pꝛeficitur mulieri tã
quam caput coꝛpoꝛi ſicut dicit apoſtolꝰ
Quoniam ergo in verbo aſſumente na/
turam humanam eſt pꝛecipua dignita/
tas in pꝛincipiando ꝛ virtus in agendo
et dñium in pꝛeſidendo. Hinc eſt ꝙ ma/
gis decuit ſexum virilem quã muliebꝛem
aſſumi a vbo increato. Unde phs in li.
de animalibus dicit ꝙ femina eſt vir oc/
caſionatus hoc eſt imperfectus ꝗ ſi homo
aſſumptus debuit eſſe perfectiſſimus nõ
ergo debuit mulier eſſe ſed tantum ma/
ſculꝰ. Itẽ apls pꝛie ad coꝛinth. xi. dic ꝙ
caput mulieris eſt vir nõ ecõuerſo ꝛc.

Quinto querit. Utrum
magis decuerit carnem aſſumere de viro
ſimul ꝛ muliere ꝗ de muliere tm̃. ¶Re
ſpondeo dicendũ ꝙ xps abſq; dubio po
tuit carnem aſſumere ſi voluiſſet de viro
et muliere vel etiam de viro tm̃ ſicut aſ/
ſumpſit de muliere tm̃ ſicut eñ purifica
uit opatione ſpũſſancti vterum virgina
lem (intelligẽ ſi erat aliqd purificabile)
ſic ꝛ purificare ꝛ ſanctificare potuiſſet ſi
voluiſſet generatiuam in viro pariter et
muliere vt ex eis ſanctus et imaculatus
naſceret abſq; aliqua macula ꝛ feditate
Potuit itaq; ſine incõueniẽtia ſi voluiſ/
ſet carnem aſſumere ſm leges nature in/
ſtitute de viro ꝛ muliere ſed tamen non
fuiſſet congruum ſicut nunc: ꝛ hoc mul/
tiplici ratiõe congruentie ob quam ma/
gis decebat vt carnem aſſumeret de ſola
muliere. Pꝛima eſt ad ſeruandam digni
tatem matris que ob conceptionem filij
dei non amiſit pꝛiuilegium virginitatis.
Secũda pꝛopter ſeruandam honoꝛificẽ
tiam patris: xps enim ſm generationem
eternam habebat patrem ꝛ cum iſte ple
ne ſibi ſufficeret in celis: non venit in ter
ris patrem querere: ſed ſolum matrem
ne duobus patribus filius exiſtens neu
trius eſſet dei filius plene et ſic iniuria
pꝛimo patri quodammodo fieret. Ter/
tia eſt pꝛopter complendam perfectiõem
vniuerſitatis in modis educendi homi/
nem in eſſe. Quia cum eſſꝫ quadruplex
modus educendi hominem in eſſe ſcꝫ de
viro et muliere nec de viro nec de mulie/
re de viro ſine muliere: de muliere ſine vi
ro. Tres pꝛimi modi pꝛeceſſerãt ꝛ ideo
nõ reſtabat niſi quartus modus vt eum
deus adderet: qd nõ feciſſꝫ ſi alio modo
cõceptus eſſet. Quarta ratio eſt pꝛopẽ
coꝛreſpõdẽtiam ꝯgruitatis lapſus ꝛ re/
peratiõis vt ſicut lapſus eſt i vtroq; ſexu
ſed pꝛimo in muliere eſt inchoatus et in
viro conſummatus ſic eſſet in reparatio
ne vt mulier credendo ꝛ concidendo in/
ciperet diabolum fugare in abſcondito:
et poſtea filius in manifeſto eum vince/
ret in duello. ¶Sꝫ cõtra arguitur chri
ſtus humanam aſſumpſit naturã vt nos
curaret a moꝛbo oꝛiginalis peccati. Si
ergo oꝛiginale peccatum traducitur per
viam generationis de maſculo ꝛ femina
videt ꝙ ſic debuit naſci vt ſicut ſua moꝛ
te nos a moꝛte damnatiõis liberauit ſic
ſua oꝛigine noſtre oꝛiginis vicioſitatem
ſanaret. ¶Dicendũ ꝙ deus venit ſic cu
rare ꝛ ſic diſpoſuit vt curaret pſonã non
vt curaret ipſam naturã id eſt paſſiones
naturales. Unde medicina xpi non ha/
bet in nobis efficaciã in actu generatio/

nis ſed in actu regenerationis q̄ ĩnq̄ꝫ re/
generatio nō ē ex carne ⁊ ſanguine ſ3 ex
aqua ⁊ ſpūſancto:⁊ iō non opoꝛtuit nec
decuit eu3 ſic naſci ſicͤ nos naſcimur cū
illū modū naſcendi nō diſpoſuerit ĩmu
tare p ſuū aduentum:vt fides hr̃et meri
tū:alioq̃n dep̄hendereť fides p hūanum
experimentū. ¶ Ad illud apl̄i Heb.ij.
Debuit p oĩa fratrib3 aſſimilari: ſed ſili
tudo pmaxime cōſiſtit in generatiōe: ḡ
videť ꝙ ſicut alij generātur ex patre et
matre:ſic ⁊ xp̄m decebat. ¶ Dicēdu3 ad
auctoꝛitatē ꝙ veꝝ ē de his que ad nr̄am
ſalutē ⁊ eruditionē ſunt oꝛdinata:ſ3 taľ
modus naſcendi nec nr̄e ſaluti nec nr̄e
eruditioni a deo cōpetit:ſicut ille quem
xp̄s elegit:⁊ iō quātu3 ad naſcēdi modū
nō debuit aſſiſiari. ¶ Preterea alia rō ē
q2 nos p talem modū naſcendi cōtrahi/
mus moꝛbū ſed xp̄us bonus medic⁹ im
munis a moꝛbo debuit eſſe. Hinc eſt ꝙ
in tali modo naſcendi nō debuit nobis
aſſimilari nec nobiſcū cōuenire.

CIrca decimāter
tiam diſtinctionē queritur
Utrū in xp̄o gr̄a ſingularꝭ
pſone ſit gr̄a creata vel in/
creata. ¶ Sciendū ꝙ triplex eſt gratia
Quedā que diciť vnionis. Alia ſingu/
laris pſone:alia capitis. Prima pōt ca/
pi duob3 modis. Uno modo effectiue q̄
nihil aliud ē q̄ꝫ bonitas ip̄a ſeu benigni
tas dei que gratuite voluit aſſumere ſeu
vnire ſibi naturā humanā vnione ypo/
ſtatica ⁊ voluit eſſe homo. Et de iſta d2
ab Aug. In reb3 p tps oꝛtis ſūma gr̄a
eſt.i.ſūma dei cōdeſcenſio:qua humana
natura vniť verbo diuino in vnitate p/
ſone abſq̄ꝫ vllis meritis p̄cedentib3 ſ3 ex
ſola dei gratuita volūtate. Et d2 gratia
vnionis intranſitiue.i.gr̄a q̄ ē eſt vnio.
Alia ē gr̄a ſingularis pſone:⁊ d2 eſſe in
xp̄o trib3 modis. Uno mō quantum ad
habitū: q2 in ip̄o ſūt omnes habit⁹ vir/
tutū ⁊ in nullo alio ſunt omnes habit⁹
(vel ad min⁹ in tanta plenitudīe)ſicͤ ha
buit aīa xp̄i:q2 de⁹ dedit ſibi tantā gr̄a3
quantū potuit cape:⁊ quicquid poniť ĩ
xp̄o in ſummo poniť:licet dicāt aliq̄ no/
minales ꝯtrariū. Item habuit gratia3
ad vſum:q2 omnes virtutes in xp̄o ha/
buerūt vſus ſuos q̄ ſpectāt ad pfectiōꝫ
Et ꝓpterea dicunť fuiſſe in eo oīs ſen/
ſus q2 vſum habuit cōpletū. oīm dono/
rū excellentioꝛi mō q̄ꝫ vnq̄ꝫ ad hoc ptin/
gi poſſit ab aliquo. Quantū ad effectū
ſiľr impꝛopoꝛtionabiľr excedit gratia
xp̄i:q2 pꝛopter hoc ꝙ ille hō erat filius
dei meritū illius penſať ſm dignitatem
illius pſone a qua exit opus: ⁊ pꝛopter/
ea meritū paſſionis ſue in infinitū exce/
dit merita paſſionū noſtraꝝ. Et ob hoc
ꝙ deus erat:moꝛs eius fuit pēſata a do
q̄ꝫtum erat ille qui moꝛiebať. Et iō q̄ꝫ/
tum ad ſufficientiā ſi infinita milia ho/
minū cēnt reatu oꝛiginalis aſtricta per
illius paſſionis effectū potuiſſent eſſe li/
berata. ¶ Tertia gr̄a ē gr̄a capitis ⁊ eſt
illa qua ē caput eccľie militantis ⁊ triū
phantis. Nota ꝙ caput naturale habet
excellentiā ſupra cetera mēbꝛa. Et hoc
tripliciter. Pꝛimo in altitudine. Scd̄o
in nobilitate potentiaꝝ:q2 oēs potentie
ſunt ibi nobilioꝛes ſicut ſunt ſenſus inte
rioꝛes. Tertio in cōpꝛehenſione: q2 ꝯp̄/
hendit omnes potentias ⁊ ſenſus interi
oꝛes ⁊ exterioꝛes. Et diciť ſic caput a ca
pio pis.q2 capit oēs ſenſus coꝛpoꝛis.ita
xp̄s excellit caput electoꝝ. Pꝛio in alti/
tudine:q2 ſm diuinitatē ē caput omniū
ſm autē naturā humanā nō ē caput om
niū in altitudīe q̄ꝫuis ſm alias duas cō
ditiones poſſit dici caput ſm humana3
naturā omniū electoꝝ:eo ꝙ gr̄a xp̄i ſu/
perat in pfectione ⁊ nobilitate oēs gr̄as
Secunda cōditio capitis eſt influentia
quia caput habet influere ſenſū ⁊ motū
omnib3 membꝛis. Influit ſenſum a par
te anterioꝛi vt patet in oculis ⁊c̄. A pte
autē poſt influit motū p nucā vľ vicariā
colli. Sic xp̄s influit in omnes electos

BIBLIOTECA ... ROMA VITT ... EMANUELE

homines ſenſum fidei ꝛ motū charitatꝫ
ꝛ hoc ſm vtrāq̧ naturā: ſm naturā diui
nā in agendo: ſm naturā humanā i me/
rendo. Tertia cōditio ē directio: qꝛ ca/
put dirigit omnia alia mēbꝛa ad opera
ſua. Sic xp̄s dirigit nos ad oīa opa me
ritoꝛia. Sic ḡ xp̄s ē triplex caput. ſ. di/
gnitate: oꝛigine: directiōe. ¶ R̄ndeo ad
q̄ſtionē dicendū ꝙ abſq̧ dubio in xp̄o ē
ponere donū grē: q̄ quidē gr̄a dꝛ gr̄a ſin/
gularis pſone ꝛ hoc: q̄dē donū ē creatū.
Et rō hui⁹ ē qꝛ tale donū grē aīam ſ deo
aſſiſtat ꝛ ad bonas opatiōes ꝛ meritoꝛi/
as exercendas habilitat. Q̄m ergo aīa
xp̄i fuit deifoꝛmis ꝛ ad bene opandū ha
bilis alioq̄n nō fuiſſet idonea ad vniōeꝫ
nec ad meriti pfectionē. ideo neceſſe fuit
in xp̄i aīa repiri donū talis grē ꝛ ex eadē
cauſa neceſſe fuit ipam eē creatū: vt ani/
mā poſſit infoꝛmare tanq̄ pfectū ſuum
pfectibile: ꝛ vt potentias poſſit habili/
tare ſicut q̄litas ſuū ſubiectū q̄lificare.

Secūda queſtio. Utrū

in xp̄o ſit gr̄a infinita vł īmenſa. ¶ No/
tandū ꝙ aliquid dicit̄ immenſū tripliciť
negatiue: puatiue: ꝛ affirmatiue. Priua
tiue ē qđ nō habet menſurā ē tñ aptum
natū habere. Negatiue īmenſū ē qđ nō
ē menſuratum nec ē aptū natū menſura
ri nec pōt menſurari: ꝛ ſic de⁹ ē immēſus
ꝛ etiā infinitus negādo actū potētiam ꝛ
aptitudinē: tñ nō eſt īmenſus puatiue
nec infinitus. Poſitiue īmenſū ē qđ ha/
bet ſūmā plenitudinē pfectiōis ꝛ entita
tis ſine termino ꝛ ſine fine. Et ſic deus
ē immenſus ſolus. Immēſū aūt negati/
ue bene dꝛ de ente phibito pura chyme/
ra. Queſtio intelligit̄ de īmēſo poſitiue
capto. ¶ R̄ndeo ad q̄onem dicendū ꝙ
aliquid mēſura carere ſiue īmenſū eē du
plr eſt. vł abſolute in ſe vł etiā cparatiue
Si ergo loq̄mur de gr̄a xp̄o collata ſm
ꝙ eſt ſingularis pſona in ſe ſic cū dic̄ do
num creatum neceſſario finitū ē ꝛ mēſu/
ratū. Finitas eñ ꝛ mēſuratio circa crea
turā potius dicit cōplementū q̄ impfe/
ctionē. Unde Sap. xi. Omne creatuꝫ
habet numeꝝ: ſpeciem: ꝛ pulchꝛitudinē
menſurā. i. limitationē: ꝛ pondus. i. oꝛdī
nem ad operationē ad quam vna queq̧
res inclinat̄ naturalit̄. Si autem loqua
mur de cōparatione ad gratias alioꝝū ho/
minū: ſic impꝛopoꝛtionabilr̄ excedit rōe
vnionis ad pſonā verbi. Ad quā vniōeꝫ
gratia illa diſpoſuit animam xp̄i. Gra/
tia enim illa propter cōiunctionē ſūmā
cum verbo eterno habet excedere in in/
finitum ꝛ incōmenſurabilr̄ gratias alio
rum hominū tripłr: ſcꝫ quantū ad vir/
tutū habitus: ꝛ quantū ad vſus ꝛ quan
tum ad effectus. quātū ad habitus vir/
tutū nunq̄ enim aliqua creatura poteſt
tm̄ pꝛoficere ꝙ tā nobilis ꝛ pfecti habi/
tus ſit capax ſicut anima chꝛiſti coniun
cta deo in vnitate perſone quantum ad
vſus virtutum. Require ante in decla/
ratione terminoꝝū queſtionis huius.
¶ Nota ꝙ q̄uis ſāct⁹ Bonauē. i. textu
dicat ꝙ deus nō poſſet anime chꝛiſti da/
re maioꝛem gratiā nec addere illi gratie
pmanēte i ſubo aliquē gradū. Tñ vide/
tur dicere ꝙ poſſet illi gratie ſine ſubie/
cto exiſtenti addere aliquē gradum. vt
patet in ſolutione vnius argumēti. Ta
men Scotus dicit ꝙ illi gratie addi ali
quis non poſſet gradus: nec in ſubiecto
nec extra: eo ꝙ illa gratia eſt ſūma ¶ Et
ſi arguas vt arguūt nominales ꝙ quilī
bet gratie gradus ē alteri vnibilis cum
ſint eiuſdem ratiōis. ergo gratie xp̄i po/
teſt aliquis addi gradus ſaltem ſi ſit ſi/
ne ſubiecto. ¶ Reſpondēdū ꝙ antece/
dens eſt verū ſi gratia nō ſit ſumma: et
quia gratia xp̄i eſt ſūma ideo nō poteſt
augeri in cōmēdando eñ xp̄m (dic̄ ſco/
tus. Melius eſt excedere q̄ deficere ſi p
pter ignoꝛantiā opoꝛtet in vnū illoꝝum
incidere

Tertia queſtio. Utrū

gr̄a ſingularis pſone in xp̄o fuerit gr̄a

plena atq; pfecta. ¶ Nota q inueniť in ſacra ſcriptura quadruplex plenitudo gratie. ¶ Rñdeo dicẽdũ q abſq; dubio in xpo ſm humanã naturã ab ipi⁹ cõce/ ptiõis pmordio fuit grã pfecta z ↄſũma ea plenitudo. Nõ em decebat verbũ in/ creatum vniri anime pfectiſſima vniõe qualis ẽ vnio in vnitate pſone quin aĩa eſſet deiformis ſm qd erat poſſibile z iõ nõ tm̃ deiformitatẽ habuit grẽ z glorie ſed etiã ſup omnẽ grã3 z gloriã. Nec tm̃ fuit in eo plenitudo ſufficientie ſicut in ſcĩs de qua plenitudine d3 Act. vi. Ste phanus plen⁹ grã. Et oĩs iuſtus habet hanc plenitudinẽ ſufficientie. Alia ẽ ple nitudo ꝓrogatiue z ẽ in beata ṽgine ma ria. De qua Luce. i. Aue gratia plena. q3 fuit maxima ꝓrogatiua q ↄcepit fili um dei. Alia ẽ plenitudo numeroſitat3 z copioſitatis de qua Ephe. iiij. Aſcen/ dit ſup celos vt adimpleret oĩa que eſt in toto corpe eccľie z hec fuit in xpo: q3 oĩa dona q quaſi mẽbr3 eccľie ſũt diſpſa in xpo aggregata ſũt. Alia ẽ plenitudo ſupabũdantie. De qua Joh. i. Uidi/ mus glĩam ei⁹ zc̃. Et de iſtis põt intelli gi q̃ſtio. ¶ Nota etiã q ẽ plenitudo grẽ extenſiua q. ſ. extendit ſe ad multas gra tias. Et etiã plenitudo intenſiua q grã eſt ta3 intenſa q nihil põt ſibi addi. z ea nulla alia põt eẽ maior: Et q̃ſtio etiã in/ telligiť de iſta diſtĩctiõe d vtroq; mẽbro Et ſic patet reſponſio.

Quarta queſtio queri/

tur. Quid ſit gratia capitis ſm eẽntia3 Utr3 vic3 ſit quid creatũ vel increatum Et nota q grã capitis in xpo ẽ ſm qua3 xpũs ẽ caput eccľie. ¶ Rñdeo dicẽdũ ad predictorum intelligentiã ẽ notandum q caput in ſpiritualib⁹ tranſſumptiue diciť a capite in corporalibus. Omnis autẽ transferentes ſm aliquã ſimilitudi nem transferunt. Et ideo caput in ſpiri tualibus dicitur ſm cõcomitantiam ad aliquam proprietatem capitis naturaľ

In capite autem naturali hec tria repe/ riunť ſc3 q eſt membris cõforme in na/ tura eſt membrorũ pncipium ſc3 in ſitu eſt etiã influxiuum ſenſus z motus i ali/ is membris. Et propterea in xpo repe/ riũtur omnes ſenſus pfectiori modo q̃ in alijs membris. Oẽs autẽ has ꝓprie/ tates ẽ in xpo reperire reſpectu bonoru3 z iõ valde rõnabiliter ſcã ſcriptura dic xpm eẽ caput eccľie. Sed pma ꝓprietas ſc3 cõformitas cõpetit ei rõne humane nature. Unde Aug⁹ ſuper Joh. Uni⁹ nature ſunt vitis z palmites. ꝓpt ea. zc̃. Cetera vide in textu qui clarus eſt.

Utrum gra tia capitis

ſit alia q̃ ſingularis pſone z grã vniõis Uide reſolutionem in textu Juxta hoc queritur.

Quinta queſtio. Utrũ

mediante illa gratia ſc3 capit3 q ẽ i xpo deus. i. trinitas influat ſenſũ in oẽ3 aliã creaturã habẽtẽ grã3 ſiue angelicã ſiue humanã. ¶ Rñ. ad pdictoꝝ intelligen tiã ẽ notandũ q ſenſus in ſpũalib⁹ atten diť quantũ ad cognitõ3. motus quãtu3 ad affectiõnẽ z dilectiõnẽ q ẽ pondus in clinans vnũquẽq; ſpm̃. i. vnãquãq; na/ turã ſpũalẽ z trahẽs ad locũ ſibi debitũ Influere ergo motum z ſenſũ ẽ cauſare in nobis fidẽ z dilectionẽ: ſiue fidẽ opan tem p dilectionẽ ſiue cognitionẽ z amo/ rem. ¶ Attendendũ autem q cognitio z dilectio eſt in triplici differentia Que dam que reſpicit ſtatum meriti: z hec di citur gratuita. Quedã vero in q conſi/ ſtit ſuba premij. z hec d3 glorioſa. Que dam eſt vtriq; ãnexa q nec ẽ d eẽntia me riti nec pmij: ſ3 de bñ eẽ vt ſť reuelatões illuſiões. Scd'a3 hãc triplicẽ dñia3 cog/ nitiõis z dilectõis ẽ dicere q grã capitis ĩfluat ĩ mẽbra: grã ĩcreata effectiẽ ſ3 cre ata meritorie z diſpoſitiue. nã ꝓpť meri tũ paſſiõis xpi puiſſu3 patribus pcedẽti tibus dedit deus grãm recõciliationis:

z ꝓpter exhibitum dat nobis grãm re/
cõciliationis habũdanti⁹ in qua quidez
gratia ẽ ſenſus cognitiõis z mot⁹ affe/
ctionis. Et rurſus ꝓpter illã paſſionem
aperta ẽ ianua vt omnib⁹ membris xpi
detur dilectio z cognitio glorioſa in qui
bus cõſiſtit ꝑfectio mot⁹ z ſenſus. Et hͦ
eodẽ angelis myſteria multa reuelãtur:
z gaudia multa referunť de reſtauratio
ne ſua que inueniť facta per xpm. Et iõ
etiã z ipi accipiũt motũ et ſenſũ non in/
quã illũ qui ẽ de eſſentia grẽ z glorie ſed
qui ẽ de bene eſſe z ꝑfectione. ¶ Conce
dendũ eſt ergo ꝙ grã capitis redũdat i om
nes ciues ſupne hieruſalem: licz ſm pl⁹
z minus. Nã magꝭ in hoĩes qui redimũ
tur ꝙ̃ in angelos qui reintegranť magꝭ
ꝙ̃ in eos qui ſequũtur aduentũ eius ꝙ̃
in eos qui ꝑceſſerunt: qz clarius vident
z credunt z cariſmatũ donis ampli⁹ per
funduntur. Propter hoc ſi paſſio promiſſa
tm̃ illis valuit vt illos ꝑ viã ſalutis per
duceret amplius paſſio exhibita z ſolu/
ta hoc debuit facere.

Circa decimam quartã diſtinctionẽ queriť primo. Utrũ aĩa xpi co/
gnoſcat verbuz cognitione
alia ꝙ̃ illa que ẽ ipm verbum. ¶ Notan
dum ꝙ verbũ interius ẽ noticia actual
ꝑfecta z diffinitiua alicui⁹ rei. ad dr̃iam
noticie cõfuſe ꝓducta a memoria fecun/
da. q̃ ẽ ipe intellect⁹ habẽs obiectuz ſibi
pñs vel in ſe vel in ſua ſpecie obiectũ re
pſentante. ¶ Nota ꝙ verbũ capiť tripl'r
Uno modo pro deceptione: vt ꝟba dat
omnis amans. Scḋo modo put eſt vox
ſignificatiua ꝑ modũ fluxus vel fieri: et
z ſic ẽ vna pars orationis. Tertio modo
ꝓ loquela que ẽ duplex: quedã interior
alia exterior q̃dz verbũ vocale z exteri⁹
Interior loquela eſt verbũ interius qḋ
eſt noticia. Uide in textu R̃ñſionẽ. nã
textus eſt clarus

Queriť ſecũdo. Utrũ
anima xpi in cõtemplando deũ ꝯphen/
dat ipm verbũ ſibi vnitũ. ¶ Notanduz
ꝙ cõprehenſio capitur tripliciter. Uno
modo vt idẽ eſt ꝙ charitatis adheſio: z
ſic capitur a Bernardo ad Eugenium
Si ſanctus es cõprehendiſti. Secũdo
modo idem ẽ qḋ clare videre, z perfecte
amare. ad Phil. iij. Si quomõ apphen
dis in quo cõprehenſus ſum z ſic diſti
guitur cõprehenſor a viatore. Tertio
mõ idẽ ẽ ꝙ clauſio inť terminos vł fines
vt vinũ cõphendiť a dolio. z hͦ mõ dici/
mus ꝙ de⁹ eſt incõprehenſibil'. z hoc vl
timo mõ capitur in queſtionis titulo.
¶ Nota ꝙ apprehenſio z cõprehenſio ſe
habent ſicut ſuperi⁹ z inferius: qz omis
cõprehenſio ẽ apprehenſio z nõ ecõuerſo
¶ Et nota ꝙ ſm Scotũ due ꝯdictões
requiruntur ad hoc ꝙ aliqd ab aliquo cõ/
phendať. Pria ẽ ꝙ intelligat ipm obie/
ctũ quantum eſt intelligile. i. ſm omnez
ſuã intelligibilitatẽ: z intelligẽdo ꝗcq̃d
ẽ in obiecto intelligibile ſcz oẽ ꝑdicatuz
dicibile de illo obiecto. Scḋa cõditio ẽ
ꝙ intellect⁹ ſit tãte intelligibilitatis in
cõtẽplando actiue quãte intelligibilita
tis ẽ ipm obiectũ: z ſic de⁹ ẽ incõprehen/
ſibilis a creatura ſed ſoli diuino intelle/
ctui ẽ dina eẽntia cõprehenſibil'. z ſic dz
ad q̃ſtionẽ ꝙ aĩa xpi nõ ꝯphendit ipſuz
verbum diuinum quod eſt deus.
Reſponſionem quere i textu.

Tertio queriť. Utrum
aĩa xpi in cõtemplãdo deũ defigat aſpe
ctum in ipm lumen eternũ zc̃. ¶ Notan
dum ꝙ ẽ duplex lumẽ ſcz corporale qḋ ẽ
aliqua qualitas effectiue ꝓducta ab ipa
luce recepta ſubiectiue in corpore ꝑſpi/
cuo illuminato. et iſtud eſt intẽtio z ſpe
cies lucis. Aliud eſt ſpirituale qḋ ẽ du/
plex ſcilicet creatum z increatuz. Crea
tum eſt triplex. Quoddam eſt poſſibile
Quoddam eſt ipa potentia intellecti/

xiua vt illud pſ. Signaſti lumen. Se/
cundu; eſt accidentale ⁊ eſt actualis co
gnitio qua res cognoſcitur. Tertiũ eſt
habituale ⁊ eſt quidã habitus glorie di
ſponẽs intellectu beati' ad lumen acci/
dentale quo videtur diuina eſſentia: ita
ꝙ intellectus creatus nõ poſſet aſſurge/
re ad cognitionẽ intuitiuã diuinitatꝭ ſi/
ne eo. Et hoc lumen ponunt cõmuniter
doctores: ꝗuis doctor' ſubtilis dicat h
lumen nõ eſſe neceſſariũ. Aliud eſt ergo
lumen increatum ſiue eternũ qd poteſt
capi dupl'r. Uno modo eſſential'r: et ſic
eſt diuina eſſentia: ⁊ ſic pater ⁊ fili⁹ ⁊ ſpi
ritusſanctus ſunt vnum lumen. Secun
do modo capitur perſonalit': ⁊ ſic poſſu/
mus dicere ꝙ ſunt tria lumina: in diui/
nis: ⁊ iſto modo dicim⁹ deũ de deo lumẽ
de lumine. Et de iſto lumine eſt queſtio
noſtra ⁊ ẽ ſenſus. Utrũ anima xpi in cõ
templando deũ defigat aſpectu. i. intel/
lectũ in ipm lumẽ qd ẽ ipe deus. Reſpõ
ſio patet in textu.

Quarta queſtio. vtrũ

anima xpi eadẽ cognitione habituali q̃
cognoſcit verbũ agnoſcat alias res i ver
bo. ¶ Notandũ ꝙ habitus põt capi ſex
modis. Primo modo tranſcendenter a
quo dicit' habere denoĩatiue vt ẽ vnum
poſt p̃dicatũ reponibile in plurib⁹ pre/
dicamentis ſm diuerſos modos dicẽdi:
Alio modo ꝑ quodã reſpectu derelicto
ex his que circa corpus ſunt in ipo cor/
pore: ⁊ ſic ẽ vnũ predicamẽtum. Tertio
modo vt eſt quedã forma ꝑfecte habita
ab aliquo ſubiecto oppoſita ipi ꝓuatio/
ni: ⁊ ſic ẽ vnum extremũ ꝓuationi oppoſi
tũ: vt eſt viſus audit⁹ lumen ⁊ quecũq;
forma ſiue ſubſtantialis ſiue accidental'
que habet priuationẽ oppoſitã. Quar/
to pro qualitate perfecta habita ab ali
quo ⁊ de difficili mobili ab eodẽ inclinã/
te ipm ad perfecte operandũ. Et ſic eſt
de prima ſpecie qualitatis vt eſt ſciẽtia
⁊ etiam calor ⁊ frigus que diſponũt ig/
nem ad operandum: ꝗuis etiam calor
⁊ frigiditas ponantur in tertia ſpecie q̃
litatis: quia ſpecies qualitatis non ſunt
proprie ſpecies ſed ſolum modi qualita
tis. Quinto modo ꝑ qualitate aggñata
ex frequẽtatis actib⁹: vt ẽ ſciẽtia et
caſtitas: ⁊ talis qualitas eſt in ꝓma ſpe/
cie qualitatis. Sexto modo capitur pro
quocunq; principio mouẽte ad exeũdu;
in aliquã operationẽ ſiue illud principi
um ſit ſubſtãtiale ſiue accñtale. Et hoc
modo omnis forma ſubſtantialis ⁊ oĩs
forma accidẽtal' que ẽ principiũ agendi
di poteſt dici habitus. Illo mõ etiam q̃
libet rõ cognoſcendi obiectũ eſt habit⁹
cum ſit ratio operandi. Siliter ſic ſpẽs
intelligibil' ⁊ omnis ſilitudo rei ducens
nos in cognitionẽ ipi⁹ rei cui⁹ ẽ. ⁊ ſic eti/
am deus eſt habit⁹ cũ dicat' rõ intelligẽ
di oĩa ⁊ exemplar omniũ. Uerbũ eñ di
uinũ ẽ quaſi ſpeculum oĩa repreſentans
voluntarie tamẽ. ¶ Nota ꝙ tripl'x ẽ co/
gnitio ſc; actualis: habitualis: ⁊ virtua/
lis. Actualis ẽ illa qua aliquid cognoſci
tur actualiter. Uirtualis ẽ in qua aliq̃d
itelligit' tãq; aliq̃d ꝑ ſe incluſũ i p̃io in/
tellectu: vt cog̃ſcẽdo hoĩe; cognoſcit' vir
tualiter aĩal. Habitual' cognitio ẽ q̃ ob
iectũ ẽ p̃ns ipi intellectui ad h ꝙ intelle
ctus prompte ⁊ expedite intelligat ipm
obiectũ ceſſante oĩ impedimẽto. ⁊ ſic ſpe/
cies intelligibil' ẽ cognitio habitual': q;
ꝑ eã intellect⁹ ẽ ꝓmptus ad intelligẽdũ
obiectũ cui⁹ ẽ ſpẽs ceſſante oĩ impedimẽ
to. Et talis cognitio habitual' ẽ genera
tiua actual' cognitiõis. ¶ Uide reſolu/
tionẽ text⁹. Nota ꝙ ſm phm ſcdo ⁊ ter/
tio de aĩa. Aĩa nr̃a ẽ quodãmõ oĩa. ſ. ꝑ
ſilitudinẽ q; aĩa hñs ſpẽm vl' actũ itelli
gẽdi de re aliq̃ ẽ rei illi ſilis ꝑ ſuã ſpẽ; vl'
actũ intelligẽdi: iõ dr̃ q̃dãmõ illa res. ſ.
ſilitudinarie ⁊ intẽtional'r. Ex hac au
ctoritate ſumit' cõiter a doctorib⁹ ꝙ ad
h ꝙ intellect⁹ aliquid intelligat neceẽ ẽ
ipm aſſiliari rei cognite. ⁊c.

Quinto queritur Utrum anima xpi cognoſcat in verbo actu oia que cognoſcit habitu. Cognitio actua lis ē qua intellect⁹ actualr fert in rē co/gnitā. Cognitio habitual ē qñ obiectū ſic ē pñs intellectui in rōne intelligendi ꝙ intellect⁹ pōt ſtatim exire ī actū elici/tū ceſſante oī impedimēto :illo mō ſpēs intelligibil ꝺꝫ cognitio habitual: ꝛ hoc mō ꝟbū diuinū ē cognitio habitual ī in tellectu beati cuiuſlibꝫ qꝛ intellect⁹ be/tus hñs ꝟbū ſibi pñs in rōne actu intel ligibil pōt ſtati exire in actū elicitū co/gnoſcēdi ꝟbū ipm ꝛ etiam alia obiecta. Nota ꝙ cognoſcere habitualr ħ modo eſt idem qꝺ eſſe in potentia ꝓpinqua co/gnoſcendi. Uide textum.

Queſtio ſexta. vtrum aīa xpi cognoſcat oīa in ꝟbo q̄ cognoſcit verbū. ¶ Notādū ꝙ tripl'x ē noticia ſcꝫ glīoſa quā aīa xpi hꝫ ꝺ dīna eēntia i ꝟbo Alia ē infuſa q̄ ē ꝑ ſpēs intelligibiles in/intellectu ſue aīe in ꝑmo inſtāti ſue cre/atiōis a verbo impſſas:ſic ꝺꝫ ꝺe angel ꝛ Adam. Tertia noticia aīe xpi ē expimē tal quā hꝫ ꝺe rebꝫ ī ꝓprio genere Scꝺm ꝑmā noticiā nō ꝓfecit:quia hec noticia glīoſa nūꝗ creuit:nec etiā ſcꝺa noticia: ſcꝫ infuſa vl ſimplicis intelligētie creuit qꝛ ꝑ ſpēs infuſas ſibi in ꝑncipio creatio/nis ſue aīe cognoſcebat oīa q̄ poſtea co/gnouit. Ille ꝺꝫ ꝓficere in noticia q̄ ali/qꝺ ꝺiſcit qꝺ pri⁹ nō ſciebat. Scꝺm autē tertiā noticiā q̄ ꝺꝫ expientie bñ aīa xpi ꝓ fecit:qꝛ ꝺidicit ex his q̄ paſſus ē obedie/tiā. Heb. i. Cognitio aūt ſimplicis no/ticie cōſiſtebat in habitibus ꝛ ſpēbꝫ:ipi aīe xpi a ꝑmoꝛdio inditis ex bñficio ꝯdi toris. Cognitio ꝟo expientie ꝯſiſtebat ī vſibꝫ ſenſuū exterioꝝ. Qm̄ ꝯ habitus et ſpēs inpſſe fuerūt ipi aīe xpi in oīmoda plenitudīe. Hinc ē ꝙ xpus ꝓficere nō po/tuit in cognitiōe ſimplicis noticie. Qꝛ vero ſenſus exterioꝛ ad aliquid ꝯuerte/batur ꝺe nouo ad qꝺ prius ꝯuerſus nō fuerat. Hinc eſt ꝙ in cognitiōe experiē/tie ꝓficiebat. Iuxta ꝙ glo. ꝺicit ſup il'ꝺ Luce. ij. Proficiebat ieſus etate ꝛc. Si cut carnis ē etate proficere:ſic aīme gra/tia ꝛ ſapientia Et ſic anima xpi quauis non profecerit ſm cognitionem ſimpli/cis noticie (ꝙ ideꝫ eſt qꝺ ſciencia abſtra ctiua) proficiebat tamen ſm cognitiōꝫ experimentalem:nec nō ꝛ etiam ſm co/gnitionē intuitiuā Ille autem profect⁹ ſcientie experimental in xpo in ꝺuobus ꝺiffert a profectu noſtre cognitionis. Primo xps nō proficiebat veniendo in noticiam rei prius incognite ſed profici ebat alio modo veniēdo ſcꝫ per experiē/tiam. In alio ꝺifferebat qꝛ erat ſolū ſm apparentiam qꝛ ſcꝫ apparebat acquirere noticiam rei prius ignote:non tamē ſic proficiebat:quia omnia que ſcit ſciebat noticia abſtractiua. Nos aūt proficim⁹ ſm veꝝ exiſtentiā:qꝛ ſicut apparem⁹ co/gnoſcere rem pri⁹ ignotā ita eſt ꝺ facto qꝛ acquirim⁹ ꝺe nouo ſpēm intelligibi/lem alicuius rei quā ſpēm prius nō ha/buim⁹:nō ſic ē ꝺe aīa xpi vt prius patet

Septimo querit vtrū ꝺeus cōicauerit aīe xpi omnipotentiam ſic cōmunicauit ei oīſciam. ¶ Omīpo tentia ē potentia actiua: cauſatiua: vel creatiua reſpectu cuiuſcūꝙ cauſabil ſi/ue creabil. Et ꝺꝫ potētia loco generis. Actiua ad ꝺrīam paſſiue cauſatiua vel cratiua ad ꝺrīaꝫ potētie qua pater gene rat filiū ꝛ qua pater ꝛ filius ꝓducūt ſpī ritūſanctū Et ꝺꝫ reſpectu cuiuſcūꝙ cau ſabil ſiue creabil ad maioꝛē expſſionem ¶ Ex quo ſequit ꝙ impoſſibile non ca/dit ſub omnipotentia nec etiā oē poſſi/bile vt ꝺiſtinguit poſſibile ꝯ impoſſibile qꝛ filius ꝛ ſpūſſanctus ſunt poſſibiles ħ modo ꝛ tamē nō ſunt obiecta ꝺīne omī/potētie ſed ſolū poſſibile cauſabile ꝛ ꝺi/ſtinctum realiter a ꝺeo. ¶ Notanduꝫ ꝙ omnipotentia capitur ꝺupl'r. Uno mo

do ſtricte que ſcʒ pōt imediate cauſare omne cauſabile ſine cauſa media. Et h̄ modo oīpotentia eſt ſolū̄ credita a fide/ libus nec phi hanc ꝯcederent. Alio mo do large q̄ ſcʒ pōt mediate vl' imediate omne cauſabile: ꝛ ſic ꝯcederēt phi ꝙ de us eſt omnipotens qꝛ pōt omnia poſſibi lia cauſabilia mediate ꝯcurſu cauſarum ſecundaꝝ. Oīſcīa ē noticia cuiuſlibʒ ſci bilis: ita ꝙ oīmſcīa reſpicit omne ſcibile Ex q̄ ſequit' ꝙ oīmſcia ad pl'a ſe ext̄edit q̄ꝫ omnipotentia: qꝛ plura ſunt ſcibilia q̄ꝫ ſint cauſabilia. qꝛ deus ē ſcibilis: ꝛ ta/ mē nō cauſabil' ꝛ omne cauſabile ē ſcibi le ꝛ nō ecōuerſo. Omniſcia eſt duplex. quedam habitualis: alia actualis. Ac/ tualis eſt qua actu iudicat de omni ſci/ bili ꝛ actual'r cognoſcit oē ſcibile. Alia omniſcīa ē habitual' q̄ eſt per ſpēs intel/ ligib: les innatas vl' inditas a ꝓmordio alicui intellectui: ꝛ hoc modo aīa xp̄i ha bet bene oīmſcientiā habitualē quia ha bet ſpecies ſibi inditas a primordio ſue creationis omniū̄ intelligibiliū̄: ꝛ in ill' cognoſcit oīa habitual'r. ¶ Reſponſio in textu. Nulli creature pōt de⁹ cōicare omnipotentiā ꝑ naturā: qꝛ ſic excellen/ tia diuinitatis. i. ip̄a diuinitas: nulli po teſt cōmunicari ſic forma vl' proprietas accidental' vl' eſſential': ſic nec oīpotētia qꝛ omnipotentia dei nō eſt niſi volūtas dei, q̄ nō pōt cōicari creature tanq̄ꝫ for/ ma: iō aīe xp̄i nō pōt oīpotētia cōicari: li cet autē ꝑ natura omnipotentia non ſit cōicabil' creature: cōicat' tñ ip̄i hūanita/ ti xp̄i ꝑ cōicationē ydiomatuꝫ q̄ ortū hʒ ex ꝑſonali vniōe. Sic em̄ poſſum⁹ dice/ re ꝙ hō ē de⁹: ita poſſum⁹ dicere ꝙ hō ē oīpotens: vide textū ꝛ rōnem quare. ꝛc̄.

Circa quintādecimam diſtinctionē querit' Utrum cōgruū̄. i. ꝯueniēs fuerit tales defect⁹ repiri.

¶ Duplices ſūt defectus. Quidā gene rales: ꝛ ſunt illi qui dicunt' de omnibus hominibus vt fames ꝛ ſitis ꝛ mori. ꝛc̄. Defectus ſpeciales ſunt illi qui non cō/ ueniunt omnibus: vt eſſe gibbum cecuꝫ ꝛc̄. Et ſic chriſtus nō aſſumpſit hos de/ fectus. Iterum duplices ſunt defectus humane nature. Quidam ſunt culpa/ biles vt ſuperbia: nec de iſtis ē queſtio. Aliꝗ ſunt qui de ſe non ſunt culpabiles: ſed ſunt ordinantes ad culpam: vt ſunt motus carnis ꝛ dicuntur primi motus: nec etiam chriſtus iſtos cōſumpſit: ꝛ de iſtis eſt ignorantia: quia multi faciūt ex ignorantia que non facerent ſi nō igno/ rarent. Aliꝗ ſunt qui non ſunt culpabi/ les nec trahentes ad culpam: vt eſurire ſitiri ꝛ mori: ꝛ iſtos chriſtus aſſumpſit. ¶ Si omnes paſſiones noſtre eſſent de vno latere ꝛ paſſiōes chriſti ꝺ alio. paſſi ones chriſti preponderarent qꝛ marty/ res habuerunt refrigerium: vt patet de Laurentio: chriſtus autem non. qꝛ ſum/ mum dolorē habuit. ¶ Reſponſio abſ/ q̄ꝫ dubio congruum fuit chriſtum aſſu/ mere naturam noſtram cum defectibus ꝛ paſſibilitatibus. Et hoc ex triplici cā̄ principaliter videlicet.

Propter precium noſtre ſalutis.
Propter exemplum virtutis.
Et propt' fulcimētū̄ noſtre fragilitatis.

Primo propter precium noſtre ſalutis: quia propoſuerat nos redimere nō cor/ ruptibilib⁹ auro ꝛ argēto ſed precioſiſſi mo ſanguine ſuo: ꝛ animā ſuā ponere ꝓ animabus noſtris. Ad hoc autem non eēt idoneus niſi naturā deficientē ꝛ paſ/ ſibilem aſſumpſiſſet: ꝛ ꝓpterea defectus noſtros ꝛ penalitates debuit ī ſeip̄o ha/ bere. Alia etiā ex cauſa cōtrarium fuit hoc ip̄m vicʒ propter exemplum virtu/ tis: ſpēaliter autē humilitatis paciētie ꝛ pietatis: quibus mediantib⁹ ꝑuenitur ad celum: ꝛ in quibus chriſt⁹ voluit nos

imitari ipm̃.ſm illud Matth.xi.Diſci/
te a me ꝛc̃.Tertia ratio eſt propter ful/
cimentũ noſtre fragilitatis:ob quaꝫ na
tura rationalis habet in ſe difficultateꝫ
ad credendũ vera ꝛ iraſcibil' ad ſperãdũ
ardua ꝛ concupiſcibilis ad amandũ bo/
na.Et ideo voluit xp̃s nõ tm̃ nob ſimi/
lari in natura ſed etiã in defectib ꝛ pe/
nalitatib vt manifeſtando in ſe verita/
tem humane nature p̄beret in ſe fulcimẽ
tum noſtre rõnali ad credẽdũ Oſtendẽ/
do nihilomin⁹ imenſitatẽ ſue mie ꝑ ſu/
ſceptionẽ noſtre miſerie p̄beret iraſcibi/
li fulcimentũ ad ſperãdum. Oſtẽdẽdo
magnitudinẽ ſue beniuolentie preberet
ↄcupiſcibili incitamẽtũ ad ſe amanduꝫ
Et ideo licet incõgruũ videatur hmõi
defect⁹ repiri in xp̃o ſi ꝑ ſe ↄſiderẽt:tñ ſi
ad finẽ referant magna repitur congrui
tas ꝛ cõdeſcendencia. Ad hoc enim xp̃s
aſſumpſit naturã humanã vt nobis i il/
la eternã vitã mereret quã prim⁹ parẽs
nobis abſtulit:ſed meritũ precipuũ con
ſiſtit in tolerantia paſſionũ ꝛ defectuuꝫ
humanaꝝ:qꝛ ḡ decuit xp̃m p̄cipue meri
to mereri decuit:ꝛ per cõſequẽs defect⁹
ꝛ paſſiones in ipſo reperiri:ergo ꝛc̃.
¶ Nota ꝙ ſancta trinitas decreuit nul
lum bonum dare humane nature niſi ꝓ
pter meritũ paſſionis xp̃i:nõ ꝙ chriſtus
aſſũpſerit defectus culpabiles ſed ſoluꝫ
penales:quia talis infirmitas poteſt eẽ
materia exercende virtutis. Virt⁹ eniꝫ
fortitudinis exercet potiſſime in ꝑpeſſi
one terribilium coꝝ maxime q̃ mortẽ in
ducunt:ꝛ hec ſpẽs fortitudinis ẽ nobili/
or:qꝛ ƺ patientia ẽ nobile vincẽdi gen⁹
Vincit em̃ qui patitur. Alia eſt ſpecies
fortitudinis ꝑ quã repelluntur repellẽ/
da ſm rectũ dictamen rationis:ꝛ poteſt
ſm Scotum in tertio dici bellicoſitas:
que non eſt ita nobilis ſicut patientia.
In paſſione autem ſua chriſtus abſcon
dit fortitudinem poteſtatis ꝛ bellicoſi/
tatis qua poteſtate ꝓſtrauit hoſtes ſu/
os in ouo expulit demones a corporib⁹
obſeſſis:qua etiam expulit vendentes ꝛ
ementes de tẽplo ꝛ alia huiuſmodi mul
ta perfecit in vita ſua Hec fortitudo.ſ.
potentie in cruce abſcondita fuit forti/
tudo aũt iuſticie (id eſt patientie ꝛ hu/
militatis) nõ fuit abſcondita:ſed tunc
maxime enituit per quã hoſtes ſpiritua
les qui ſũt peccata:ꝛ demones vno cru/
cis ſue verbere proſtrauit:portas infer/
ni fregit ꝛ ianuam celeſtis patrie electꝭ
aperuit ꝛ hoc per penã crucis que nõ eſt
inflicta neceſſitate que ẽ inordinata (ni
ſi culpa preceſſerit in eo qui punitur).
ſed per penã voluntarie aſſumptã: que
nõ requirit culpam p̄ceſſiſſe in eo q̃ puni
tur ſed ſolum in eo pro quo ille punitur
Et ſic medicus noſter xp̃s curauit vul/
nera peccatoꝝ noſtroruꝫ per contraria.
Iuxta illud contraria cõtrarijs curant
quia principiũ noſtre corruptionis fuit
delectatio inordinata in eſu ligni vetiti:
ſic xp̃s paſſus ẽ in ligno ſũmũ dolorem:
in guſtu felli ꝛ aceti amariſſimi:ꝛ ſic de/
fect⁹ ꝛ penalitates noſtre egritudine cõ
trariant ꝛ aduerſant penſata eius cã et
origine. Vł ſm ſcm̃ Bonauen.illa au/
ctoritas:cõtraria ↄtrarijs curantur ꝛc̃.
Intelligit q̃ͣtũ ad prima curãtia ſicut ẽ
grã q̃ curat culpã: q̃ͣtũ vero ad ꝓrima
ꝟitatẽ non ſemper habet.qꝛ dolor ẽ me/
dicina doloris ſicut dolor xp̃i fuit medi
cina dolorũ noſtroꝝ quos per pctã me/
ruim⁹. ¶ Nota ꝙ duplex ẽ virtus ſcꝫ na
turalis ꝛ moralis. Et ſm hoc duplex ẽ
pugna ꝛ duplex victoria. Vna q̃ ꝟtutẽ
naturalẽ reſpicit:alia que reſpicit ꝟtu/
tem moralẽ. Pugna ergo ꝛ victoria con
tra peccatũ ſpectat ad virtutẽ moraleꝫ.
Xp̃s autem cũ venit ad vincendum ad
uerſariũ venit ad expugnandũ ꝛ deuin/
cendũ pctm̃:ꝛ iõ ꝟtus moral' cõpetebat
ei vt poſſet ſuꝑare:ꝛ de pctõ ſuꝑauit in/
imicos in aere eleuat⁹. Et de iſta virtu/
te dicitur Eſa.v. Cõſurge conſurge in/
duere fortitudinem brachij ꝛc̃. ¶ Vir/
tus auteꝫ naturalis in nllo conferebat

ad hanc victoriã quin potius eius oppo/
ſitum. Magis em̃ vincitur ꝛ diabolus ꝛ
pctm̃ in humilitate et patientia. Scḋe
corinꝭ. xij. Uirtus in infirmitate perfici
tur. Pōt etiã auctoritas predicta intelli
gi de fortitudine potẽtie ꝛ hoc in reſurre
ctione ſua. Ois hũiliatio virtuoſa ꝛ lau
dabilꝭ ortũ hꝫ ex diſcretiõe rõis nõ ꝗ pce
dere dꝫ ex ipetu ſed ex cã rõnabili.

Secũdo queritꝭ. Utrũ

xp̃s aſſumpſit oẽs defectus nr̃os. ¶ Rñ
deo xp̃s nõ accepit defectus culpabiles
vt ſupbire furari mechari: qꝛ pctm̃ nõ fe
cit ꝛc. Nec etiã defectus deſcendentes a
culpa vt ſunt ignorantia ꝛ primi motus
et rebellio carnis ad ſpiritum: quia fuit
miniſter iuſticie omnino ſegregatus a
peccato. Alios autẽ defectus naturales
ſeu generales ꝛ penales qui ſequuntur
totã naturaꝫ humanam: vt fames ſitis
decuit xp̃m accipe: qꝛ tales faciũt ad ve/
ritatꝫ nature humane oſtentatiõnẽ: ꝛ ad
opis ꝑpter qḋ venerat cõſummationeꝫ
Defectus aũt ꝑſonales vt ſunt cecitas ꝛ
huius nõ aſſumpſit. ¶ Nota ſolutioneꝫ
tertij argumẽti. Dicẽdũ ꝙ mĩa dñi ſem-
per ſe oſtendit ſalua rectitudine iuſticie
et ordine ſapientie ideo nullos defectus
debuit xp̃s aſſumere ꝗ nõ eſſent ordina-
ti ad nr̃m ꝑfectũ ꝛ expeditionẽ nr̄e ſalu/
tis. Multi em̃ ſunt ꝗ potius impediuiſ/
ſent ꝗ̃ iuuiſſent. Sicut defectus mẽbro
rum vel ſenſuũ ꝛ aliorum ſimiliũ.

Tertio queritꝭ. Utrum

in chriſto fuerint a natura an a volunta
te id ẽ ſi volũtarie aſſumpſit. ¶ Rñdeo
dicẽdũ ꝙ ſicut dicit magiſter in lr̃a. Ex
alia ꝛ alia cã ſunt iſti defectꝰ in xp̃o ꝛ no
bis. In nobis em̃ ſunt ex neceſſitate con
tracti: ſed in xp̃o ſunt ex volũtate aſſum
pti. Et hoc pꝫ ſic. Nos em̃ iſtos defectꝰ
trahimus a pentibus ꝑpter legẽ ꝑpaga
tionis ꝛ ꝑpter legẽ cõcupiſcẽtie ex cuius
cõcupiſcẽtie reatu inſunt ꝑli: dico ꝑpter
legem concupiſcẽtie que militat in illis
membris. Nam paſſibilis generat paſſi
bilem ꝛ hñs legẽ ꝯcupiſcentie in mẽbris
generat filiũ ſubiectũ cõcupiſcẽtie ex cu
ius cõcupiſcẽtie reatu inſunt ꝑli oẽs pe/
nalitates. Et ꝑpterea dicũtur iſte pena
litates in nobis cõtracte q̃ſi ex cõcurſu
duoꝝ tracte videlicet ꝑpagatiõis natu/
re ꝛ corruptionis cõcupiſcentie. In xp̃o
aũt ſecus eſt ipe em̃ neutro mõ fuit ꝑpa/
gatus nec ſm ꝑpagationẽ legis natura-
lis: nec ſm corruptioneꝫ libidinis. Sed
ſpũſſanctus aduenies in ipſam fecũdãs
carnẽ eius ab omni feditate corruptiõis
purificauit paſſibilitatẽ tñ reliquit. Ex
illa aũt carne ſapientia pr̃is ſcꝫ ipſe filiꝰ
dei edificauit ſibi corpꝰ imaculatuꝫ. Et
illud corpus vniuit ſibi cũ aĩa rationali
que quidem imunitateꝫ habuit a culpa
ꝛ in ſe: ꝛ in carne ꝯiũcta. Et ſicut imuni
tatem habuit a reatu culpe ſic ſm ordi/
nem diuine iuſticie imunitatem habere
debuiſſꝫ a paſſibilitate miſerie. Qꝛ ꝗ in
carne illa remanſit penalitas hoc fuit ex
diſpenſatiõe ipſius aſſummentꝫ ꝯcurrẽ/
te ſimul acceptatiõe illius anime ratio/
nalis q̃ in iſtãti ſue creatiõis habuit vſũ
cognitionis ꝛ placuit ſibi tali corpi vni/
ri propter ſalutem generis humani. Et
ſic patet ꝙ tales defectus fuerũt in chri/
ſto non neceſſitate generationis ſed vo/
luntate diſpenſatiõis: voluntate in quaꝫ
diuina preueniente: ſed voluntate crea/
ta concomitante. Dico autem ipſos fuiſ
ſe a voluntate diuina non tanꝗ̃ affligẽ/
te de nouo ſed tanꝗ̃ a relinquẽte ꝛ acce/
ptante cum in eius poteſtate et arbitrio
eſſent defectus illos excludere. ¶ Qui/
cunꝗ̃ implent preceptum domini et ad
intentioneꝫ ſuam ꝛ in charitate merẽtur
vitam eternam.

Quarto queritꝭ. Utrũ

chriſtus habuit ignorantiam in rationa
li id eſt in intellectu. ¶ Notandum Qr
Habemꝰ tres potentias vel vires in aĩ

ma noſtra ſcilʒ cõcupiſcibilem iraſcibi/lem ⁊ rõnalem. Uis rationalis nõ eſt niſi intellectus. Uis ɔcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis ſunt duplices quedã ſenſitiue ⁊ or/ganice. Alie intellectuales ⁊ nõ organi/ce. Organice ſũt q̃ habẽt organa ſua iuxta cor. Unde cõcupiſcibilis habet quãdam pelliculã iuxta cor q̃ dilatat̃ qñ ho/mo gaudet ſiue qñ hʒ dilectatione q̃ etiã reſtringitur qñ triſtat̃ ⁊ anguſtiat̃. Alia vis ſcʒ iraſcibilis hʒ vnã aliã burſaʒ ſcʒ pelliculam etiã iuxta cor. Duplicia aũt ſunt obiecta illarũ viriũ q̃dã ſunt q̃ ſunt pmo appetibilia ⁊ q̃daʒ que ſunt primo fugibilia: vt cibus eſt obiectũ primo cõ/ueniens aĩali q2 ſine cibo nõ poteſt viuere: abſentia aũt cibi ẽ obiectũ primo diſ/conueniens. Alia ſunt obiecta ſcđo appetibilia ⁊ ſcđo fugibilia: vt ammouens cibum animali eſt obiectum ſcđario diſcõueniens vindicabile vero ſecũdario ap/petibile ⁊c. ¶ Uis aũt concupiſcibilis ⁊ iraſcibilis inquantum ſunt in pte intellectiua (⁊ dicunt̃ intellectuales ⁊ nõ organi/ce) ſunt idem cũ voluntate ⁊ differũt ſo/lũ ex pte obiectoꝝ ſcʒ amatoꝝ vel odibiliũ. ¶ Notãdũ ꝙ ignorãtia capit̃ tripl'r ſcʒ priuatiue ⁊ ſic ignorãtia nõ eſt niſi carentia ſcie in ſubiecto apto nato. Negatiue vt lapis dicit̃ cec9 ꝑ negationẽ. Cõtrarie vt illi q̃ volunt venire ꝑ argumenta ⁊ rationẽ ad cognitionẽ veritatis vt ſi homo negaret ꝙ hõ eſt animal rõnale et de ſimilibus. ¶ Reſpondeo ꝙ ſicut nõ aſſumpſit peccatum ſic nõ aſſumpſit de/fectũ ignorãtie ex pte intellectus. Et ratio huius eſt: q2 nec ipm decebat nec no/bis expediebat. Ipſum non decebat: q2 anima eius debuit eſſe deiformis et per ɔñs repleta luce ſapientie ⁊ rectitudine iuſticie: ignorantia autẽ eſt priuatio ſcientie q3 poteſt eſſe via in errorẽ ⁊ obliquationem a rectitudine iuſticie ac per hoc chriſto nõ competebat. Nobis etiam nõ expediebat ſi quos venerat redimere neſciuiſſet dirigere. Si enim ipe defectum ignorantie habuiſſet nos redimere neſciuiſſet dirigere etiaʒ neſciuiſſet quia ſi cecus ceco ducatũ prebeat ambo infoueã cadunt. Et ideo nec ipſum decebat nec nobis expediebat ꝙ talem defectum aſ/ſumeret concedenduʒ eſt ergo ipſum de/fectum ignorantie nequaq̃ in ſe habuiſſe. ¶ Contra hanc reſolutionẽ videtur dicere apoſtolus vbi ait. Sciẽtia inflat ſed chriſtus ſumme ſe humiliauit. g ⁊c̃. ¶ Dicendum ꝙ eſt loqui de ſcientia put eſt abſq3 charitate et a charitate diuiſa vel prout charitati cõiuncta. Prout eſt a charitate diuiſa id eſt contraria ſic di/cit apl's ꝙ inflat: put vero eſt charitate coniuncta: ſic nõ eſt via ad inflationem: ſed potius ad rectitudinem ⁊ edificatio/nem ⁊ humilitatem. Ex cognitiõe enim ſui ⁊ dei conſurgit perfectõ humilitatis et h̃ ſcđo modo fuit in xpo. Uel alia ſo/lutio põt dari ſcʒ ꝙ debʒ capi abſtractũ pro concreto. Scientia id eſt ſciens oc/caſione accepta: non data: inflatur Xps in ſua infantia habuit defectum eloquẽtie. g ⁊c̃. Uide textum.

Quito querit̃. Utrum

in xpo fuerit paſſio triſticie paſſio que ẽ triſticia ⁊ eſt ɔſtructio iraſ̃citiua. ¶ Nota Or hoiem nõ ɔtriſtari de quibus hõ dʒ illõ nõ ẽ ſapiẽtie ſʒ duritie. Paſſio triſticia: ⁊ dolor diſtiguũt̃ q2 ſicut dolor eſt carnis ita triſticia ẽ ipſi9 animi offenſio Quia dolor ꝑprie eſt in pte ſenſitiua iõ nõ eſt dolor in animabus ⁊ demonibus Triſticia aũt eſt in aĩa vel in parte intellectiua ⁊ hoc loquendo ꝑprie ⁊ nõ large Uñ ſm augu. xiiij. de ciuitate dei. c. xv. Dolor eſt offenſio aĩe ex carne: ⁊ q̃dã ab eius paſſiõe diſſenſio. Triſticia vero eſt diſſenſio ab hĩjs rebus q̃ nobis nolẽtib9 accidunt. ¶ Rñdeo abſq3 dubio ſicut tex/tus euãgelicus dicit in xpo fuit vera tri/ſticia ⁊ ſumma nõ tamen oĩno quomodo in nob eſt. Eſt eñ q̃dam triſticia que eſt preter ratiõis imperiumʒ iſta conſurgit

ex quadã neceſſitate et ſurreptione ſicut
motus primi ⁊ hec cõis eſt ſapiẽtibus et
inſipientibꝫ bonis et malis: ⁊ hec nõ fuit
in xp̃o: q2 diſponit ad pctm̃. Alia ẽ ꝯtra
ratiõis iudiciũ rectũ in qua ratio ſubijci
tur ſenſualitati vt qñ aliquis ex triſticia
vellet malũ proximo Alia eſt triſticia q̃
eſt ſubiecta rõnis imperio ⁊ iudicio ⁊ eſt
qñ quis triſtatur ratione dictante ⁊ ſua/
dente ipſum tantũ et taliter ſup aliquo
debere triſtari: ⁊ iſta fuit in xp̃o tm̃ quia
de nullo triſtatus fuit: niſi ſm qđ dicta /
bat ei ratio ⁊ hoc innuitur Joh. xi. vbi di
citur ieſus ĩfremuit ſe ſpiritu in quo oſtẽ
ditur ꝙ turbatio ⁊ triſticia rationi non
preſidebat ſed ſubiacebat Nunq̃ʒ tamẽ
fuit perturbatus id eſt ꝑfecte turbatus.

Sexto queritur. Utrũ

in xp̃o fuit paſſio vel affectio ire: ⁊ eſt cõ/
ſtructio intrãſitiua. ¶ Capit̃ paſſio pro
quadam qualitate cõſequente actum in
tellectus Jra p̃t eſſe in ꝑte ſenſitiua ⁊ in
parte ĩtellectiua Jra in parte ſenſitiua
vocat̃ dolor. Jn ꝑte intellectiua vocatur
triſticia. ¶ Duplex eſt ira ſcʒ per zelũ de
qua dicitur Jraſcimini ⁊ nolite peccare
Jra enim nõ ſemper ſonat in viciũ ſʒ in
virtutẽ Scđo eſt ira per viciuʒ: ⁊ eſt illa
que abſorbet equitatẽ: vt qñ aliquis pa/
tus eſt facere alteri qđ nõ vellet ſibi fieri
ex deordinatione voluntatis. Jllo mo/
do ſm ariſtote. ij. rethorice. Jraſci eſt ap
petere vindictam propter appẽtem ra /
tionem: idem propter apparentem vitu/
perationẽ ¶ Reſponſio ad q̃ſtionẽ. No/
tandum ꝙ quadruplex eſt ira q̃dam de/
teſtatõis. Alia inquietationis. Alia tur
bationis partis ſenſitiualis tm̃. Quar/
ta eſt ira cõmotionis et obnubilationis
partis ĩtellectualis. Prima eſt illa qua
aliquis peccatum deteſtatur ps̃. Jraſci
mini ⁊c̃. Et iſta fuit in xp̃o ĩmo tota tri/
nitas fuit illo modo irata in trãſgreſſio/
ne ade. ¶ Arguit̃ ſic. Jn quocũq̃ʒ eſt po/
nere zelum vindicte eſt ponere motũ ire
ſed in xp̃o fuit zelus vindicte ſicut patʒ
eiecit emendentes ⁊ vendẽtes de templo
ꝗ ⁊c̃. ¶ Reſpondent doctores antiqui ⁊
dicunt ꝙ deus iraſcitur figuratiue tm̃.
Sed ſcotus dicit ꝙ vere et formaliter.
¶ De ſcđa ponitur tale dictum xp̃s ha/
buit illam in parte ſenſitiua vt pʒ ex tex/
tu euãgelij. Habuit em̃ dolorẽ acerbiſſi/
mũ q2 tenerrimum habuit corpꝰ in quo
fuit paſſus ⁊ maxime in manibꝫ ⁊ pedibꝫ
in quibus maxime viget ſenſus vñ legit̃
Q2 a planta pedis vſq̃ʒ ad verticem ca
pitis nõ fuit in eo ſanitas. ¶ Jra cõmoti
onis fuit etiã in xp̃o in parte ĩtellectiua
ſm illud cepit tedere ⁊ pauere. Licet nõ
perturbationis et etiã qñ eiecit vẽdẽtes
⁊ emẽtes de tẽplo. ¶ Differẽtia eſt inter
ſpiritum ⁊ aĩaʒ q2 ſpũs capitur pro ani/
ma intellectiua. Aĩa autem capitur ali/
quando ꝑ anima ſenſitiua vt pʒ in li. de
ſpũ ⁊ anima. ¶ Jſta cõmotio ſiue turba
tio q̃ dicit deflectionẽ rõnis ab equitate
non preſidebat rationi ſed ſubiacebat.
¶ Jlla eſt ira obnubilatiõis q̃ excecat ⁊
obnubilat intellectũ. Et iſta nunq̃ʒ fuit
in xp̃o ⁊ ¶ Per iſtã diſtictiões ſoluunt̃ ar
gumenta. Pria argumẽta ꝓbãt ꝙ habu/
it tres prios modos. Sʒ nota lʒ xp̃s nõ
habuit iram deteſtationis reſpectu ma/
li pene: q2 volũtarie aſſumpſit: tñ habuit
reſpectu mali culpe: vt probãt argumen
ta añ oppoſitũ ĩmo tota trinitas. ¶ Jrã
turbationis vel inquietationis ꝑtis ſen/
ſualis patiebatur inq̃ʒtuʒ poterat vnde
Johãnis. xi. Jeſus autem infremuit ſpi
ritu ⁊ turbauit ſeipſum in ꝑte ſenſitiua.
¶ Cõmotionis ira etiam fuit in chriſto
ſcʒ partis intellectualis ſm illud Re/
pleta ẽ malis anima mea lʒ haberet etiã
ſũmuʒ gaudiũ. Et lʒ ꝯtraria nõ poſſint
in eođ eẽ naturalr̃ pñt tñ eẽ ꝑ diuinã po
tẽtiã. Põt etiã dici ꝙ hũit ſũmã leticiã ⁊
ſũmã triſticiã reſpctũ diuerſoꝝ obiectoꝝ
q2 ſũmã leticiã hũit ſm ꝑtẽ ĩtellectiuam
ſummam triſticiã de peccatis noſtris et
ingratitudine iudeoꝝ: hũit nihilominus

ſummū gaudiū de deo ſm ſcȝ ꝑtem intel
lectiuā: qꝛ ſm ꝑtem ſenſitiuam repletus
erat malis pene a planta pedis ⁊c̄. Ira
obnubilatiōis nunq̄ꝫ fuit in xp̄o que vo/
cetur vicium.

Queritur incidentali/
ter. Utrum xp̄s habuerit timorem: Et
arguitur ꝙ nō Scribit᷑ enī prime Iohis
quarto Perfecta charitas foras mittit
timorem ſed xp̄s habuit perfectiſſimam
charitatē ergo nullus videt᷑ in eo timor
fuiſſe. Item Aug. li. lxxx. triū qōnū. Si
gnum ꝑfectionis eſt nullus timor ſed in
chriſto fuit ſumma ꝑfectio ergo nullus
oīno fuit in eo timor. Itē nullus timet
qđ pōt effugere: ſed xp̄s cert⁹ erat oēm
penā ſe poſſe effugere ergo videt᷑ ꝙ nihil
timebat. ¶ Rn̄deo dicēduȝ ꝙ timor eſt
in triplici differentia. Quidam enim eſt
gratuitus: quidam libidinoſus: ⁊ quidā
naturalis: inter vtrumq̄ꝫ medius. ¶ Ti
mor gratuitus eſt in triplici differentia
Quidā eſt timor pene: ⁊ vocatur timor
ſeruilis qꝛ habet vnum oculū tm̄. Qui
dam ē timor offenſi: ⁊ iſte ab aliq̄bus vo
catur timor inicialis et habet duos ocu
los: qꝛ reſpicit penā ⁊ offenſam. Ali⁹ eſt
timor reuerentie: ⁊ iſte vocat᷑ timor filia/
lis. Prima ⁊ ſcđa differentia timoris nō
fuit in chriſto ꝓ eo ꝙ ꝑfecta charitas fo/
ras mittit timorē vtrūq̄ꝫ Sed ſm tertiā
differentiā fuit in xp̄o: qꝛ ſic a ꝑfecta cha
ritate nō expellitur ſꝫ potius cōſummat᷑
ſm illđ yſaie. xi. Replebit eū ſpūs timo
ris domini. Et ſm illud pſ̄. Timor dn̄i
ſctūs ꝑmanet in ſeculū ſeculi. Et per h̄
pꝫ rn̄ſio ad primū obiectū. ¶ Eſt etiā
alius timor libidinoſus et iſte ſimil'r eſt
in mltiplici differentia: qꝛ q̄dā eſt timor
mundanus ⁊ alius timor humanus. Et
nullus iſtorum fuit in xp̄o nec etiā eſt in
viro perfecto. Et ſic intelligitur verbū
Augu. ꝙ ſignū ꝑfectiōis eſt null⁹ timor
Et ꝑ hoc pꝫ ad ſcđm. ¶ Eſt iterū tertio
timor naturalis iſte eſt in triplici drīa.

Quidam eſt ſenſualitatis preuenientis
rationē quidā ſenſualitatis ſubiacentis
rationi. Quidaȝ vero ipſius partis ra
tionalis. Primus timor ē nature corru/
pte: ⁊ quodāmodo inordinate ſimiliter ⁊
tertius: Secundus vero eſt nature cor/
rupte ſed tamen ordinate. Quāuis er/
go fuerit in chriſto defectus paſſibilita/
tis tamen nō fuit defectus inordinatio/
nis ⁊ vicioſitatꝭ. Et hic eſt ꝙ fuit in chri
ſto timor medio modo non primo vl' ter
tio modo. Et per hoc patet tertiū obie/
ctum. Nota ꝙ timor naturalis non eſt a
ſpiritusancto per moduȝ gratie: qꝛ eſt a
natura: tamen poteſt ſtare cum gratia ⁊
charitate. Et ſic patet ꝙ ſunt ſeptem ti/
mores. Primus naturalis. ſecūdus mū/
danus. tertius humanus. quartus hor/
ribilis. quintus ſeruilis. ſextus initialis
ſeptim⁹ filialis. ¶ Timor naturalis ē il
le qui oritur a natura quo quilibet na/
turaliter timet incōmoda nociua ⁊ ꝯtra
ria ſibi: in iſta diffinitiōe ſunt due parti/
cule. Prima ꝙ iſte timor oritur a natura
quo quilibet ⁊c̄. ¶ Primum correlariuȝ
Iſte timor fuit in xp̄o ſicut ⁊ vera triſti/
tia: qꝛ timuit nociua ⁊ cōtraria carni ſue
que ſcȝ paſſurus erat a iudeis ideo dice/
bat: triſtis eſt anima mea vſq̄ꝫ ad mortē.
Et niſi de⁹ ⁊ diuinitas preſeruaſſꝫ eum
fuiſſet mortu⁹. ¶ Scđm correlariū iſte
timor nō eſt vicioſus qꝛ nō fuiſſet in xp̄o
ſi fuiſſet vicioſus. ¶ Tertium correlari/
um Iſte timor non eſt meritorius de ſe
vite eterne: quia nullus poteſt mereri ex
puris naturalibus quia meritum ortuȝ
habet a charitate ⁊ nō a natura ſicut iſte
timor oritur a natura. ¶ Scđs timor ē
mūdan⁹ q̄ naſcitur a concupiſcentia in/
ordinata bonorum temporalium ⁊ dici
tur timor mundanus ſcilicꝫ quo aliquis
mallet offendere deum mortaliter q̄ꝫ ꝑ/
dere bona temporalia. In iſta deſcripti/
one etiam due particule ſunt: prima quo
aliq̄s ⁊c̄. ſcđa bona tēꝑalia qꝛ iſte timor
reſpicit bōa tꝑalia. ¶ Timor hūan⁹ ē ille

quo inordinate ſe diligit aliquis:vt vellet deum offendere mortaliter.q̃ pati mortem vel aliquā grauem infirmitatē. In iſta deſcriptiōe ſunt due particle. Pria eſt quo ſe diligit aliqs iordiate.¶ Corr. primū. Ille timor naſcitur a cōcupiſcentia iordinata ſui. Dicitur eñ timor pcedit ex amore. Quattuor eñ ſunt diligenda ex charitate poſt deū: primo anima pro pria.ſcdo anima pximi.tertio corpus p priū et quarto corpus pximi. Quare eſt q ego timeo īfirmitates corpis z mortem:q2 diligo corpus meum. Scda particula quo aliquis vellet offendere deū mortaliter quam pati mortem vel aliam grauem infirmitatem p3 q2 Omne nolle pſupponit velle z amor cōcupiſcētie p ſupponit amorem amicitie. Exemplū de iſto timore:vt qs minaret alicui:niſi fornicaret occideret eū. Si ille eligeret fornicari q̃ euadere mortē peccaret mortaliter. Deberem magis velle q deus annihilaret oēm creaturā ſub eo q̃ ipſum offendere mortaliter q2 p nulla re mūdi peccandū eſt. Timor iſte phibet a xpo in euangelio ibi. Nolite timere eos q̄ occidunt corpus zc.eſt preceptū (fm glo.) ſed potius eum timete zc.eſt exhortatio Ibi phibetur timor mūdanus expreſſe z p ꝯſequens prohibetur timor humanꝰ q2 bona temporalia ſunt minima bona. ¶ Scdm correlariū Iſti ambo timores ſunt culpabiles z vicioſi ſp et nūq̃ ſunt meritorij.¶ Tertium correlariū. Iſti duo timores nūq̃ fuerunt in xpo patet q2 nullum viciū fuit in xpo. ¶ Quartꝰ timor ſc3 horribilis eſt quo qs timet cū magna ꝯfuſione z turbatōe maior ne pena ſibi īfligat a deo p pctis a ſe cōmiſſis a quibus tñ nō vult ceſſare ſed in ipſis p manet obſtinatus:z iſte timor eſt in hominibus obſtinatis damnatis z demonibus vt p3 iacobū demones credūt z cōtremiſcūt ſc3 timore horribili:et timore ſeruili. Scdm illud ſapientie.v. Videntes turbabūtur timore horribili. Ideo eſt ſemper cum confuſione z turbatione ¶ Correlariū primū Demones habēt fidem informē:q2 bene credunt qđ deus eſt omnipotens z ſciunt qđ deus poſſet eis infligere maiorem penam q̃ habent et ideo timent timore horribili ne deus eis infligat. Unde etiam damnati et demones valde timent diem iudicij:q2 tūc recipient maiorem penam q̃ nunc habebant.¶ Correlariū.ij. Iſta eſt heretica q timor ſeruilis eſt in damnatis.ſ3 bñ horribilis timor. Reperitur etiam in hominibus viatoribus deſpatis:vt in cayn q̄ ſemper fuit timidus et timebat ſemp ne deus fligeret maiorem penam q2 occiderat fratre3 ſuum Iudas etiam timebat ne deꝰ puniret eum acriter ideo ſe ſuſpēdit.¶ Correlariū.iij. Timor horribilis de ſe non eſt vicioſus nec meritorius ſed ppzie penalis q2 continue timet iſto timore in penam peccatoꝝ ſuoꝝ z ideo nō fuit in xpo iſte timor.¶ Quintus timor in ordine dicit ſeruilis. Et ē fm auguſtinum quo quis timet penam gehennam:z quo quis continet ſe a peccato et a vicijs:quo etiam preſentiam iudicis z penas pro peccatis ab ipſo infligendas metuit. Ad veritatem copulatiue requiritur vtraq pars eſſe vera. Ideo auguſtinus facit copulatiuam in diffinitione iſta Impoſſibile eſt timorem ſeruilē eſſe in demonibus z damnatis.q2 impoſſibile eſt q ceſſant a peccatis z hoc intelligit de potentia ordinata:q2 qui in ſordibus eſt ſordeſcat adhuc.¶ Nota q de ratione iſtius timoris ſunt duo ſc3 timere penam gehēnam. Et ſcdo quo quis continet ſe zc. Ideo peccatores qui audiūt pdicare penas inferni z nō ceſſant a vicijs z pctis non habent hunc timorem. Iſte timor eſt preparatorius ad grām ideo facit ceſſare a pctis ps. Initiū ſapiētie timor domini.l3 hec auctoritas poſſit intelligi de timore initiali. Exemplū de acu q̄ penetrat pānum.ſed nūq̃ remanet in panno q2 iſte timor īducit gratiā in anima

ſicut acus filū in pannū. Tertia pticula quo pñiaꝫ iudicis ⁊c. Non tñ propter penas infligendas in iudice: ſed ipm iudicem timet ille ꝗ ſeruilem timorē habꝫ ¶ Correlarium primū. Timor ſeruilis nō eſt in btis vt pꝫ per diffinitionē huiꝰ timoris: qꝛ pfecta charitas foras mittit timorem. ¶ Scdm correlariū. Nec fuit in xpo lꝫ nō ſit culpabilis: ſed virtuoſus et bonus ſed inſufficiēs. ¶ Tertiū correlariū. Nec etiā eſt in viatoribus pfectis iuſtis ⁊ ſctis qꝛ timēt deū ſicut prēꝫ ⁊ nō propter penā infligēdā. ¶ Quartū correlariū. Timor ſeruilis nec eſt in pctōribus obſtinatis ⁊ pmanētibꝫ volūtarie in pctis ſuis. Iſtud pbaſ p ſcdaꝫ ptē copulatiue diffinitiōis timoris ſuiſ. ¶ Quītū correlariū Nō pōt eſſe in dānatꝫ ⁊ demonibus qꝛ ꝯtumeliꝗ timeāt demones nūꝗ tñ ceſſant a pctis: ⁊ iſte eſt monoculus: ⁊ ideo impfec. us. ¶ Sextū correlarium Timor ſeruilis eſt bonus moraliſ ſiue virtuoſusꝫ laudabilis. ¶ Septimū timor ſeruilis eſt bonus et vtilis vt dicit auguſtinus. xxxiiij. diſt. infra. ¶ Octauum correlariū Multū reprehēſibiliter et vituperabiliter pdicaſ in eccl'ia ſctā dei timorē ſeruilē eſſe vanū ⁊ inutilē. ¶ Sextus timor eſt initialis. Et eſt ille ꝗ ſuccedit timori ſeruili qꝛ eſt virtuoſior ⁊ eſt quo ꝗs timet peccare ptim ꝑpter penaꝫ partim ꝑpter dei amorē ſiue amore iuſticie quo etiam timetur iuſticia gehēne: lꝫ minus principaliter. Sed p huc timorē timeſ deus principaliter. ¶ Propō pria Iſte timor videlicet inicialis ſtat cū charitate nec foras mittitur. ¶ Propō ſcda Iſte timor nō fuit i xpo qꝛ reſpicit penā in pte nec etiā eſt in btis ſtat tñ in nouiſ cōuerſis ⁊ nouiter iuſtificatis. Vñ notādū. Qꝛ duplex eſt initiū ſcilꝫ extrinſecū ⁊ itrinſecū Initiū extrinſecū ē ipe timor ſeruilis. initiū ꝟo itrinſecū eſt timor initialis ⁊ manet in ſeculū ſecl'i. ¶ Septimꝰ timor eſt filialis quo quis ſolūmodo ex amore ⁊ charitate timet offendere deuꝫ et ſeparia deo. Non eſt ibi intuitus pene ſed ſolū amoris. Et iſte timor fuit in xpo qꝛ virtuoſiſſimus eſt ⁊ optimus. Et dicitur filialis qꝛ bti timent ſepari id eſt nunꝗ vellent pro quacūꝗ re mundi ſepari ab eo vel id eſt non volunt ſed ſciunt tamen ꝙ nūꝗ poſſunt eum offendere ⁊ per cōſequens nec ſepari ab eo ergo timor ſeruilis bonus: initialis melior: filialis optimus.

Circa diſtinctionem ſextādecimā queritur primo. Utrū in xpo fuerit vera paſſio doloris. Notandum p declaratiōe iſtius termini dolor Qꝛ dolor verus eſt paſſio potētie ſenſitiue ſeu appetitus ſenſitiui: cauſatus ex leſione carnis ſenſitiue ⁊ ex pceptōe eiuſdem leſionis. Paſſio ponitur loco generis: potētie ſenſitiue poniſ ad dīam triſticie ſtricte capte. Correlarium. Homines peccatores poſt iudiciū maiores paſſiones habebunt extenſiue quam lucifer et demones ceteri: qꝛ erunt dānati in corpore ⁊ anima: ⁊ patientur in illis: Demones autem non habebunt dolorē ſenſitiuū: habebūt tñ forte maiorem triſticiam in anima ꝗ ipſi damnati. ¶ Secunduꝫ correlarium Anima damnata poſt dieꝫ iudicij plures paſſiōes ſuſtinebit ꝗ nūc quando non habet corpus ſibi vnitum ¶ Reſpondeo ad queſtionem. Qꝛ abſꝗ dubio ſicut euangelium dicit: ⁊ fides catholica ſentit: Uera doloris paſſio fuit in xpo. In ipſo enim fuit caro paſſibilis ⁊ perforabilis: fuit etiam virtus ſentiendi ſm quam anima compatitur corpori leſo quoniam ergo hec duo verum dolorem faciunt ſcꝫ vera leſio ⁊ verus leſionis ſenſus et hec duo vere fuerunt in chriſto: indubitanter ergo tenenduꝫ eſt ꝙ in chriſto fuit vera paſſio doloris. Nā ſi aliquis aliter dicat ſm ꝙ antiqui here

dici dicunt incidit in errorem antiquum ſaracenorum qui dicunt ꝙ chriſtus et ſi videretur pati ⁊ dolere non tamen vera/ citer habuit dolorem ⁊ paſſionis ſenſum Is non ſolum euacuat fidem xpi ⁊ chri/ ſti euangelium:ſed etiam euacuat rede/ ptionē noſtram:⁊ xpm dicit nō eſſe chri ſtum Dum em̄ dicit ipſum chriſtuꝫ non fuiſſe veraciter paſſum dicit ipſum non ſatiſfeciſſe ac per hoc genus humanum non eſſe redemptū. Dum vero dicit ipm ſimulaſſe pati. dicit ipſum eſſe mēdacem et ita nec mediatorem ſꝫ potius decepto rem. Et propterea qui dicunt chriſtum non veraciter doluiſſe vel paſſum fuiſſe etſi videantur exterius ipſum honorare ſm tamen veritatem blaſphemant ipm impijſſime. Unde yſa. liij. vidimus eum nouiſſimum virorū ſcilicet in paſſionibꝫ virum dolorum et ſcientem infirmita/ tem. Itē in pſona chriſti dicitur in pſ. xxi. Ego ſum pauper ⁊ dolēs. Sed chri ſtus vere fuit pauper et mendicus tem/ poraliter ergo vero dolore fuit afflictus ¶ Item ſatiſfactio facta eſt per penam doloris ſed chriſtus veraciter ſatiſfecit: quia languores ipſe tulit et dolores no/ ſtros ipſe portauit ergo veraciter doluit ¶ Item aut vere patiebatur et dolebat aut non. Si vere ſic habeo propoſitum Si non vere patiebatur ⁊ videbatur pa ti ergo ſeducebat oculos ſpectantiuꝫ in ſua paſſione. Pari ratione ⁊ in qualibet alia ſua operatione:et ſi hoc:totum euā/ gelium eſt mendacium:⁊ eius mirabilia falſa:et fides chriſtiana inanis ꝑ opera. Si ergo hmōi et erronea ſunt et falſa reſtat ⁊c. Ubi eſt fortitudo abſcondita eius ante faciem eius ibit mors Augu/ ſtinus. xiiij. de ciuitate dei dicit ꝙ dolor eſt diſſenſus ab his rebus que nobis no/ lentibus accidunt. Nota ꝙ chriſtus in paſſione ſua non exercuit miracula po/ tentie ſed potius eſt vſus armis pati/ entie.

Scḋo queritur. Utrū in chriſto fuerit dolor acerbiſſimꝰ.

¶ Di cendum ꝙ dolor paſſionis chriſti inter ceteros dolores ⁊ paſſiones fuit acerbiſ/ ſimus ⁊ acutiſſimus vnde trenoꝝ. iij. O vos omnes (tam preſentes ꝙ̄ futuri) ꝙ̄ tranſitis per viam attendite et videte ſi eſt dolor ſimilis ſicut dolor meus. Et hͦ dicitur in perſona chriſti ergo videtur ꝙ nullus dolor alius habeat ei equari. Item omēs fluctus induxiſti ſuper me. Unde ſi omnes pene et triſticie omni/ um martyrum eſſent de vno latere ⁊ pe/ ne quas chriſtus paſſus eſt de alio late/ re, pene chriſti ſuperarent omnes illas non quantum ad formalitatem vel mul titudinem varietatum: quia non ſuſti/ nuit omnia genera tormentorum que martyres ſuſtinuerunt:ſed quantuꝫ ad equiualentiam ⁊ acerbitatem. Ideo di/ cit Induxiſti ſuper me omnes fluctꝰ tu/ os. Et hoc patet ſi illa conſiderētur que doloris paſſionem acerbiorem reddunt hec ſunt tria ſcilicet. Cauſa paſſionis: modus patiendi:conditio patienſ. Si primo conſideretur cauſa ob quam chri ſtus paſſus eſt tunc fuit in eo doloris af/ flictio magna non enim patiebatur pro culpa propria immo pro aliena:non pro amicis tantum ſed etiam pro inimicis: et etiam pro hijs quos videbat ingratos Si autem conſideretur modus patien/ di fuit in eo paſſio doloꝝ acerbior. Tū propter generalitatē quia in omnibus membris affligebatur tum etiā propter continuitatem:quia ſuſpendiuꝫ eius cō tinuebatur. Et claui adeo affligebant pendentē ſicut afflixerūt quādo manus eius ⁊ pedes confodiebantur in quibus maxima erat afflictio:propter neruos ⁊ muſculos ibidem concurrentes in quibꝫ ꝑcipue viget ſenſus. Dī ꝙ claui erāt ob tuſi:vel ad minꝰ parū acuti: Beda dic̄ ꝙ fuerūt q̄ttuor claui tū ples alij fere oēs

dicunt ꝙ poſuerunt pedem ſuper pedez
et ſic ſunt tres claui: O duriſſima crux:
O duriſſimi claui: O q̃to dolore affici
ebatur illa ſctã mr̃ videndo filiũ ita do/
loroſe pati. Dicitur cõiter ꝙ mortua fu
iſſet niſi deus preſeruaſſet eam miracu/
loſe. Si autem conſiderekqualitas ſiue
cõditio patientis: maxima erat afflictio
propter maximaz teneritatem cõplexio
nis ⁊ propter ſenſus viuacitatez. Unde
q2 nullus potuit ei equari nec equalita/
te cõplexiõis, nec viuacitate ſenſus iõ do
lor illius oĩm doloꝝ fuit acutiſſim⁹. Et
ideo rationes que hoc oſtendunt conce/
damus ⁊ ei grãs quãtas poſſumus ⁊ ſu/
pra quã poſſumus referamus ſi quo mõ
donek nobis vt tam grauiter patiẽti cõ/
patiamur. ¶ Notandum ꝙ iſte ſuperla/
tiuus accutiſſimus dupliciter habet ex/
poni. Uno modo negatiue vt dolor xp̃i
fuit acut⁹ ⁊ null⁹ eo acutior. Alio modo
affirmatiue vt dolor xp̃i fuit acutus ⁊ oĩ
alio acutior. ¶ Ad penultimũ argumẽ
tũ Acerbitas pene nõ tm̃ penſak ex par/
te agentis q̃ꝝtum ex pte patientis. Act⁹
eñ actiuorũ eſt in patiente diſpoſito in
ſcðo de anima. Et q2 qualitas comple/
xionalis in xp̃o reddebat ipm ad maiorẽ
dolorem diſpoſitum ideo bene cõcedo ꝙ
clauus ferreus in vna manu vł duobus
pedibus multo plus incõpabiliter affli/
xit xp̃m q̃ꝫ ignis ſanctum laurentiũ. ſuo
martyrio ⁊c̃.

Tertio querik. Utrum

xp̃s neceſſitatem aſſumpſerit patiendi.
¶ Sciendum ꝙ duplex eſt neceſſitas q̃/
dam ꝯñtis alia ꝯñe. Prima eſt qñ aliq̃ ꝓ
poſitio in ſe eſt neceſſaria. et ſic neceſſa/
ria qð nõ poteſt eẽ falſa. Ut ꝓpoſitiões
in materia naturali vt de quolibꝫ eſſe vł
non ⁊c̃. Et ſic dico ꝙ non neceſſe habuit
pati xp̃s hac neceſſitate abſoluta q2 po/
tuiſſet deus redimere aliter gen⁹ huma
num licet non eſſet aliquis alius modus
conuenientior. Potuiſſꝫ enim creare ho
minem ſi voluiſſet ⁊c̃. et ſi ille mortu/
us fuiſſet ⁊ ſctã trinitas acceptum ha/
buiſſet illũ genus humanum redemptũ
fuiſſet. Oportebat pati xp̃m nõ ſimpli/
citer ſed ſuppoſita volũtate diuina. Uñ
duplex eſt neceſſitas vna abſoluta alia
eſt conditionata. Alia eſt neceſſitas ꝯñe
que eſt quãdo aliqua ꝯña eſt neceſſaria
ſiue antecedens ⁊ ꝯñs ſint neceſſaria ſi/
ue nõ ſiue ſit vera ſiue falſa: ſiue ĩpoſſibił
Et iſta vocak ꝯditionata ⁊ ſic dico ꝙ ſup
poſita voluntate diuina neceſſe fuit chri
ſtum pati. ¶ Xp̃s aſſumpſit iſtũ defectũ
qui eſt neceſſitatis patiendi. Quãtum
eñ erat de lege nature corp⁹ illud erat
reſolubile ⁊ mortale ⁊ niſi fuiſſet ꝯſerua
tum miraculoſe aliquãdo ſenio defeciſſꝫ
Similiter dicendũ de adam ſi diu ſup/
uixiſſet tandẽ mortuus fuiſſet niſi deus
preſeruaſſet ſi tamen permanſiſſet deus
tranſtuliſſet eũ ante mortem. Ex quo pꝫ
ꝙ mors eſt quodãmodo naturalis: ⁊ na
turaliter cõſequitur corpus noſtrum cũ
ſit ꝯpoſitũ ex cõtrarijs elementis. ¶ At
tendendum eſt tñ ꝙ nõ oĩmodo fuit ne/
ceſſitas patiendi in xp̃o ꝑ quem moduꝫ
eſt in nobis ſꝫ quodãmodo ſic quodam/
modo alitc. rhabet eñ neceſſitas patien
di compari ad tria videlicet ad cãm ad
ſubiectum ad virtutẽ corꝑis regitiuam
Si cõſiderek per oꝑationem ad cãm ſic
eſt in nob ex duplici cã. videlicꝫ propꝰ fe
ditatem corruptiõis culpabił ⁊ ꝓpter q̃
litatez naturalis cõpoſitionis Ideo eñ
habemus neceſſitatẽ ad patiendũ q2 rea
tum originalis pcti contrahimus ⁊ q2 ex
contrarijs agentib⁹ ⁊ patientib⁹ ꝯſtituti
ſum⁹ ita ꝙ cõtinua in corꝑe nr̃e ſit reſo/
lutio. Xp̃s aũt neceſſitatez habuit ex al/
tera cã. Paſſibilis eñ fuit nõ propter re
atum peccati originalis ſꝫ ꝓpter modũ
talis cõpoſitionis. Similiter ꝑ compa/
tionem ad ſubiectum. Alio modo eſt ne
ceſſitas patiẽdi in xp̃o ⁊ in nobis. In no
bis eñ eſt neceſſitas patiẽdi ſiue ꝑ com/
paratione ad naturaz. In xp̃o aũt neceſ

ſitas erat ad patiendū non ꝑ cōparationē ad ꝑſonā: qꝛ nl'la poterat aſtringi neceſſitate qꝛ oīa erant ei ſubiecta: ſed ꝑ comparationē ad naturā aſſumptā. Similiter ꝑ cōparationē ad virtutē regitiuā. aliṫ eſt in nobis neceſſitas patiēdi q̄ꝫ in xp̄o. Eſt em̄ in nobis virtus regitiua ex parte nature ꝛ ex ꝑte volūtatꝭ regitiue ꝛ reſpectu vtriuſq; ē neceſſitas patiēdi ī nobis. Etenī nec natura nec volūtas pōt ī nobis paſſionē cohiberel: patimur enim nolum⁹ velīmus. In xp̄o aūt neceſſitas fuit reſpectu virtutis natural' ſed nō reſpectu volūtatis nihil em̄ inuitus ſuſtinuit nec ſuſtinere potuit: qꝛ non meruit Et ſic pꝫ ꝙ neceſſitas patiēdi aſſumpta fuit a xp̄o ꝛ in xp̄o fuit ꝑ aſſumptionem tm̄ nō eodē modo vl' eo modo q̄ in nobis eſt per cōtractionē. Ideo xp̄s q̄ſi medium tenet inṫ. ſtatū naṫe lapſe ꝛ naṫe īſtitute Nam in nob̄ natura ꝛ volūtas paſſioni ſubeſt. In Adam natura ꝛ volūtas paſſioni p̄eerat. In chriſto ꝓ paſſioni ſuberat natura ſed p̄erat voluntas.

Queriṫ quarto. Utrū

xp̄s paſſus fuerit ſm rōnē: an tm̄ ſm ſenſualitatē. ¶ Notandū ꝙ tres ſūt partes in aīa noſtra. Uegetatiua. Senſitiua. ꝛ rōnalis. Prima pars non ē ſuſceptiua doloris vel gaudij proprie loquendo. et habet tres ꝑtes. generationē: augmētationē: ꝛ nutritionē. Iſte ꝑtes aīe non dicunṫ partes quātitatiue ſed virtuales. ¶ Alia ꝑs aīme nr̄e ē ſenſitiua ꝛ iſta ē capax doloris Et habet decē partes. ſ. q̄n q; ſenſus interiores ꝛ q̄nq; exteriores. et quilibet ſenſus apt⁹ nat⁹ ē pati. Et q̄libet ſenſus hꝫ duas potentias ꝑtiales. Una diciṫ apprehenſiua ꝛ cognitiua. Et alia dꝛ appetitiua: ꝑ p̄mā ſenſus habet iudicare de ſuis obiectis: ꝑ ſecūdā autē appetit vel ꝓſequiṫ obiectū q̄d ſibi potētia apprehenſiua p̄ntat vt couenīēs Obiectū aūt dꝛ ꝯueniens ſenſui ad q̄d potētia appetitiua inclinaṫ naturalr̄. tā

q̄ꝫ ad ſuū ꝑfectiſſimū extrinſecū: ꝑ potētiā etiā appetitiuam ſenſus refugit obiectum ſibi diſcōueniēs ſm iudiciū apprehenſiue potentie. Diciṫ vero obiectum diſcōueniēs, a quo, appetitus naturaliṫ reſilit tāq; a ſuo corruptiuo extrinſeco: in cuius p̄ntia ſenſus dolet ꝛ triſtaṫ ſuo modo ſicut delectaṫ in p̄ntia ſui obiecti ꝯueniētꝭ. Et ſic in hoīe ſunt due potentie ſenſitiue ꝑtiales: vt patet. Unū Auicēna dicit ꝙ delectatio ē ꝯiunctio cuiuſlibet ꝟtutis cum ꝯuenienti ꝛ ē ibi p̄dicatio cauſalis. Et eſt ſenſus ꝙ delectatio cauſatur vel ſequiṫ ad ꝯiunctionem virtutis cū ꝯuenienti ſuo. Et bn̄ dicit cuiuſlibet virtutis: qꝛ in qualibet potentia vt dictū ē ſunt due potentie ꝑtiales: cuꝫ potētia appetitiua. Propoſitio. Omēs ſenſus xp̄i interiores ꝛ exteriores patiebanṫ in ſua paſſione dolorē etiā acerbiſſimū. De tactu nō ē dubiū: quī tact⁹ extendiṫ ꝑ totum corpus ad modū rhetis vt ſi aliquis eēt indutus aliquo rheti et vbiq; corꝑis paſſuſ ē dolorē acerbiſſimū quia ip̄i tactui in xp̄o fuit ꝯiunctū obiectum diſcōuenientiſſimū ꝛ corruptiuuꝫ etiam ſm omnē ꝑtē ſui. Senſus audit⁹ paſſus ē audiendo clamores iudeoꝝ ꝛc̄. Senſus olfactus in fetore ſputorum: ꝛ loci fetore vbi crucifixus ē. Guſt⁹ in potu fellis ꝛ aceti. Uiſus in videndo ſuos inimicos crudeliſſime in eum ſtridentes dentibus ꝛ crucē ꝛ clauos ꝛ p̄parationes ad ip̄m crucifigendū. Senſus ꝯmunis qui iudicat de differētijs obiectiuorum paſſus eſt in agonia ſicut in orto. ꝛc̄. ¶ Pars intellectiua q̄ eſt in homine: eſt anima cōtinens duas potentias ſcꝫ cognitiuā ꝛ appetitiuā. Et eſt paſſibiľ ſm appetitiuā potentiā ſolum ꝛ nō ſm potētiam apprehenſiuā vt apprehenſiua ē: vt eſt de ſenſibus: ꝛ ſic capiṫ ī textu rō pro ꝑte intellectiua. vt ꝯtinet duas potentias. ¶ Rn̄deo ad q̄onem. Sciendū ꝙ ſicē dic Aug⁹ in lib. de ciui. dei. lib. xiiij. ꝛ cap. xv. Duplex ē dolor. Unus qui eſt

anime ſm ſe qui ꝓprie loquẽdo dr triſti
cia. Ali⁹ qui ineſt aie ex carne. Utrūq;
dolorem conſtat certiſſime fuiſſe in ani/
ma xpi. De primo nō ē dubiū. ¶ Cōpaſ
ſus ē enim et doluit ꝓ peccatis noſtris:
z iſte dolor in voluntate rōnali erat pro
cedēs ex cōſideratiōe intellectiua rōnis.
vicz ex recognitione pctōꝝ noſtroꝝ que
nolebat eē z ex hoc triſtabaṫ. Dolor tñ
ꝓprie ē in pte ſenſitiua qui ē offenſio aie
ex carne. Aia eñ q2 ꝯiungiṫ corpori tan
q̄ pfectio ſuo pfectibili inclinaṫ natura
liter ad ipm corpus ratione familiarita
tis quā habet aia ad carnē: z ex hac fa/
miliaritate aia nata ē ꝯdelectari z com
pati pti ſenſitiue: z iō quādo ſenſualitaſ
delectaṫ i pñtia ſui obiecti ꝯueniēṫ: ani
ma delectaṫ z ꝯgaudet z ecōuerſo de tri
ſticia. ¶ Nota q2 in paſſione vl' tpe paſ
ſionis triſtabatur xpus de pctis Ade z
Eue Dauid manaſſe z de caſu ſuoꝝ di/
ſcipuloꝝ: z de pctis cuiuſlibet noſtrū: et
oīm maxime electoꝝ que clariſſime cog/
noſcebat z deteſtabaṫ tanq̄ obiecta ſibi
diſcōuenientia z dei offenſiua z mag' tri
ſtabaṫ de iſtis q̄ de penis quas ſuffere/
bat. Uoluntas eñ appetit naturaliter
z tendit ad deū vt ad ſummū bonū: tan
q̄ ad locū ſibi cōuenientē: in quo ſicut la/
pis in centro quieſcit: vl' leue ſimpl'r ſur
ſum: nec erit vnq̄ voluntas quieta niſi
ad illud perueniat: z ſic de⁹ ē primū ama/
bile z primū obiectū volūtatis. Eſt eñ
deus ſūmū bonū honeſtū z ſummū co/
modum z delectabile. Uoluntas ḡ ſm
affectionē iuſticie inclinaṫ ad deum inq̄
tum ē bonū honeſtū qḋ eſt propṫ ſe ap/
petendū ſm affectionē cōmodi inclinaṫ
ad deum tanq̄ in ſummū bonū vtile et
delectabile. Sic etiā mlta alia obiecta
voluntati cōuenientia vt ſunt proximi:
z ea que ſunt ad ipm ordinata. Sūmū
diſcōueniens voluntati z pcipuū ē pec/
catū z ē ſummū malū inhoneſtum z inco
modum z turpe z ab hoc obiecto natu/
raliter ipa voluntas ex ſe z ex ſua natu/
ra reſilit: ipm odit: z fugit. Et ſi aliqui
peruerſi homines appetant z ament pec
catum: ipi proijciunt illud nobiliſſimū
iocale noſtre voluntatis: in turpitudinē
peccati vt in foueam vl' vt in ſtercus vi/
liſſimū: z hoc p deliberationem male vo
luntatis. Sicut ergo anima chriſti ſum
me deū amabat: ita ſumme odiebat pec
catum: z preteritum preſens z futurum
Et illa videbat eſſe poſita et ponenda:
z hoc nolebat: ideo triſtabatur ſumme
quantū ſcilicet odiebat ipm peccatum.
Sicut ergo ſumme deum diligebat: et
in hoc amore ſumme delectabatur: ita
ſumme odiebat peccatum: z in hoc ſum
mo odio triſtabatur. Ideo chriſt⁹ i cru/
ce ſuſpenſus maiorem incompabiliṫ pa/
tiebatur in mente triſticiam de peccat
noſtris q̄ pateretur dolorem in ſenſuali
tate. Et ſi dicas q2 hoc videtur incōue/
niens: quia dictum eſt q2 in ſenſualitate
chriſti fuit acerbiſſimus dolor z tantus
quanti erat ipa ſenſualitas capax. Si
ergo fuit acerbiſſimus videtur q2 nō po
tuerit eē in mente maior triſticia ratiōe
peccatorum noſtrorū q̄ habuit ex dolo
re ſenſualitatis. Dicendū q2 ſunt diuer
ſe ſpecies ideo non compabiles. Si eñ
deus faceret vnā albedinem in ſummo:
z vnam nigredinē etiam in ſummo ad/
huc albedo incompabiliter excederet ni
gredinem: quia ſunt diuerſe ſpecies z al
bedo ex tota ſua ſpecie eſt perfectior ni/
gredine. Similiter poſſet dici de homi/
ne z econuerſo zc. Sic iſte due triſticie
in mente chriſti vna de peccatis alia de
dolore ſui corporis: ſunt de diuerſis ob/
iectis. Ideo ſaluator cum lachrymatur
in cruce non profecto de ſuo dolore la/
chrymatur principaliter: ſed de pecca/
tis noſtris z noſtra ingratitudine: ſūmū
tamen dolorem ſuſtinebat in corpore:
Ideo dicebat hely hely zc. Unde ad
Heb. v. Qui in diebus carnis ſue pre/
ces ſupplicationeſq; ad eum qui poſſet
illum ſaluum facere a morte cum clamo

re valido ꝛ lachꝛymis offerens exaudi/
tus ē pꝛo ſua reuerentia Non ita clama
uit cum dixit. In manus. ꝛc̄. Vñ Am/
bꝛoſius. Doles domine non tua ſ ꝫ mea
vulnera. Et pꝛobabiliter dici poteſt ꝙ
cum moꝛeretur clamans foꝛtiſſime hec
dixit. Sanctiſſime pater hanc oblatio/
nem paſſionis triſticiarum: doloꝛum et
anguſtiarum pꝛo ſalute omnium electo
ruꝫ digneris acceptare ꝛc̄. ꝛ ibi fuit miſ/
ſa celebꝛata ſolenniſſima ꝛ toti trinitati
acceptiſſima ſed doloꝛiſſima in qua pon
tifex noſter chꝛiſtus obtulit ſemetipſuꝫ
in ſacrificium ſuper altare crucis ꝑ pec/
catis noſtris delendis ꝛ bonis merito/
rijs acquirendis: ita ꝙ merito illius paſ
ſionis beatiſſime: omnia peccata que re
mittuntur delentur: ꝛ omnia bona gra/
tuita hominibus dantur: queuncꝫ dan
tur: nec alicui vnꝗ̄ deus contulit aliqđ
bonum nec conferet quod nō pꝛocedat
ab iſto fonte. Ideo ſi vis a deo aliquaꝫ
obtinere gratiam in illo fonte haurias:
ibi cōtinua meditatione inhabita. ſi vis
pꝛoficere in vita. Unde Bernhardus.
Doloꝛes ꝛ laboꝛes chꝛiſti ꝛ oīa toꝛmē/
ta que pꝛo nobis ſuſtinuit meditari di/
xi ſapientiam. Hec me in aduerſis eri/
gunt in pꝛoſperis repꝛimūt: ꝛ inter īcō
moda triſtiacꝫ huius vite via regia ince
denti tutum vtrobicꝫ pꝛebent ducatuꝫ.
Hec mea philoſophia chꝛiſtum cogno/
ſcere ꝛ hunc crucifixum. ¶ De alio autē
doloꝛe qui ineſt anime ex carne non eſt
vſcꝫquacꝫ euidens. Diſtinguūt em̄ ma/
giſtri noſtri cōmuniter: Iſtam tamē di/
ſtinctionem impugnat doctoꝛ ſubtilis
nec ē opinio iſtius doctoꝛis. Ideo war/
lion male aſſignat. ¶ Diſtinctio ergo ta
lis ē. Rō habet dupliciter conſiderari:
videlicet vt ratio: ꝛ vt natura. Paruuli
habent rationem vt natura: ꝛ nō vt ra/
tio: quia non habent vſum rationis: nec
poſſunt habere ꝗ̄diu ſunt in etate incō/
petenti. Ideo doꝛmientes habēt ratio/
nē vt ratio eſt. Si conſideretur ratio vt
ratio: ſic paſſiones que ei attribuuntur
ſunt conſequentes eam ꝛ ipſam delibera
tionē. Et hoc modo aīma chꝛiſti coꝛpo
ri patienti nō compatiebatur: imo mul/
tum gaudebat ꝛ congratulabtur. Ue/
hementer enim placebat ei pati pꝛo ſa/
luti generis humani. Si auteꝫ conſide/
retur ratio vt natura: ſic cuꝫ habeat na
turalem appetitum ꝛ inclinationem ad
coꝛpus: vt pote perfectio ad perfectibi/
le: patitur coꝛpoꝛe patiente. Anima enī
rōnalis non tm̄ ē perfectio coꝛpoꝛis hu/
mani ſm̄ potentias ſenſibiles. cum coꝛ/
pus humanum ſit oꝛdinatum ad nobi/
lioꝛem perfectionem ꝗ̄ ſit coꝛpus bru/
tale ſed ſm̄ ſe totam: hoc ē ſm̄ completā
ſue eſſentie vt ſuarum potentiarum vni
uerſitatem ē coꝛpoꝛis perfectio ꝛ habet
ad ipſm naturalem appetitum ꝛ inclina/
tionem et cōiunctionem ac per hoc dele
ctationem ꝛ compaſſionem. Conceden
dum ē ergo ꝙ anima xp̄i compaſſa fuit
ſm̄ rationem ſm̄ ꝙ cōſideratur ratio vt
natura cum paſſio coꝛpoꝛis fuerit acer/
biſſima ſicut oſtenſum ē ſupꝛa. ¶ Sed ꝯ
nihil idem ſm̄ idē de eodē gaudet ꝛ con
triſtatur: ſed aīa xp̄i ſm̄ rōneꝫ gaude/
bat de doloꝛibꝫ ꝛ paſſiōibꝫ ꝗs coꝛpꝰ ꝑfe/
rebat: ḡ patiēte coꝛꝑe non patiebaꝛ aīa
nec affligebatur. ¶ Rñſio dicendum ꝙ
nihil īpedit ꝙ rō de aliꝗ gaudeat vt rō
ꝛ ꝯtriſtetꝛ vt natura; ꝑ eo ꝙ aliqđ ꝑt re/
pugnare volūtati ſm̄ appetitū naturalē
ꝛ ꝯſonare volūtati ſm̄ appetitū delibe/
ratiuū. ¶ Nō ſm̄ ſcotū ꝙ triplex ē nolle
Nolle ſimpliciter ꝛ abſolutum.
Nolle conditionatum.
Et nolle naturale.
Pꝛimum non habuit xp̄s ſed ſecunduꝫ
habuit: vt patet in ſua oꝛōne quando di
xit. Pater ſi poſſibile ē tranſeat a me ca
lix iſte. Aliud ē nolle naturale. Et vo/
catur a Bonauentura vt natura. Sci/
endū ſm̄ Scotum ꝙ ē nolle ſimpliciter
ꝛ abſolutum cōditionatum ꝛ naturale.
Et hec reperiuntꝛ in ratione vt ratio eſt

Ad nolle autē abſolutum ſequiť triſti/
tia ſm oēs p̄dictos doc. Etiam ad nolle
ꝯditiōatū quo aliquis nollet alqd q̄ꝫtū
in ſe ē:tamē vult ſimplr̄ ne pereat:vt pꝫ
ꝺ iaciente merces ſuas in mari:ad iſtud
inquā nolle ſequiť triſticia:vt pꝫ ꝺ mer/
catore cū proijcit merces in mari: faē cū
triſticia ꝛ dolore:ꝛ tm̄ vult proijcere ſim
pliciter ne pereat: ꝛ rōe iſtius velle non
triſtať ſed quia nō vult ꝯditionate inq̄ꝫ
tum in ſe ē ſcꝫ vtpote ſi eēt ſerenitas tē/
poris ꝛ ad illud nolle ꝯditionatū ſequi/
tur triſticia ꝛ ſufficit tale nolle ad cauſā
dum triſticiā. Nolle naturale ē q̄ volū/
tas nō vult incōmoda corpis ꝛ ē act⁹ eli
citus ꝛ liber:ꝛ nō ſolū inclinatio natura
lis ſm ꝙ aliqui intelligunt. Diciť autēꝫ
naturale q2 ē ſolū ꝯſonum naturali in/
clinationi ꝛ ꝯſequiť naturā aīe ꝓpter cō
nexionē ipi⁹ ad corpus. ¶ Ex quibꝫ pre
habitis ponunť duo dicta ſm ꝙ dicitur
triplex nolle de rōne xp̄i. ¶ Primū eſt rō
xp̄i vł volūtas xp̄i vt volūtas ē nō triſta
ta ē triſticia ꝓueniente ex nolle abſolu/
to de paſſione. Nō eīm nolle habuit re/
ſpectu paſſionis ſed ſimplr̄ ꝛ intenſe vo
lebat:ꝛ ad iſtud velle ſequebať gaudiū:
ꝛ ſic forte intelligunt antiq̄ magiſtri ꝙ
nō dolebat ex illo nolle ſui ꝛ abſoluto.
¶ Scdm dictū. Volūtas āt xp̄i vt vo/
luntas,ꝛ rō vt ratio vere fuit ꝯtriſtata
triſticia ꝓueniente ex nolle ꝯditionato
q2 q̄ꝫtū in ſe erat voluntas: ipa nolebat
pati q2 mors ꝺ ſe nō ē appetibił nec ama
bilis:q̄ꝫuis ꝓpter aliquid bn̄ poſſet deſi
derari vt ſancti fecerunt deſiderando eē
cum xp̄o. Sic etiā xp̄s nolebat pati q̄ꝫ/
tum in ſe erat ſi ſcꝫ gen⁹ hūanū voluiſ/
ſet deus alio modo reparare. Sed iam
poſito ꝙ deus noluit alio modo repare
xp̄s voluit ſimplr̄ pati. Cōpa etiam pra
cticando ſi potes xp̄m mercatori piclitā
ti in mari qui ne corpa pereāt merces in
mari ꝓijcit libere:ꝛ velle abſoluto tamē
etiam dolet:q2 ſi bene eēnt omnia.ſ.ſere
nitas nollet:ꝛ ſic habet triſticiā ꝺ nolle
ꝯditionato. Sic etiam xp̄s orta tēpeſta
te ſcꝫ inuidia diaboli ꝯtra hoīeꝫ quem
tentauit ꝛ ſugauit ꝛ filium mortis fecit
Ne hō periret in mari dānationis eter/
ne:ꝓiecit merces p̄cioſiſſimas ſcꝫ animā
ſuam:corpus ꝛ vitā ꝛ omnes potentias
ſenſitiuas in mare amariſſimū dānatio/
nis tēporalł:q2 dānatus fuit tēporalr̄ ne
homo dānareť eternalr̄:ꝛ ſic voluit ab/
ſolute:ꝛ tamē noluit ꝯditionato nolle:
ſtante videlicet homine in iuſticia origi
ginali ꝛc̄. ad qꝺ nolle ſequiť triſticia:ꝛ
vtriq̄ꝫ ſumma vt pꝫ clare ſupra. ¶ Et ſi
dicas videť impoſſibile ꝙ aliq̄s gaude/
at ſūme ꝛ triſteť ſumme de vno ꝛ eodem
ſubiecto:ſed xp̄s voluit pati ad qꝺ ſeq̄/
tur gaudiū ꝛ noluit pati ad qꝺ ſequitur
triſticia vt p̄diciť. ergo ꝛc̄. Dicendum ꝙ
falſum ē. Poteſt nanq̄ꝫ eadem voluntas
de eodē ſubiecto gaudere ꝛ triſtari: ſed
ſm diuerſas rōnes.i.diuerſos reſpectus
Nec ſunt ſic ꝯ̄ria triſticia ꝛ gaudium.
¶ Pro quo nota ꝙ paſſio xp̄i poteſt con
ſiderari dupl̄r. Uno modo vt erat repa
tiua generis humani: cā redemptionis
eiuſdem ꝛ meritoria omniū bonorū. Et
ſic eam volebat chriſtus ꝛ omnes ſancti
ꝛ ea propter debemus etiam gaudere ꝺ
paſſiōe ei⁹: quēadmodū feť ꝙ Indi q̄s
ꝯuertit ſctūs Thomas exultēt i die pa
raſceues. Alio modo poteſt conſiderari
paſſio chriſti inquantū deſtitutiua erat
ꝛ leſiua ꝛ corruptiua illius ſacratiſſimi
corporis ꝛ per conſequens vite ſue nobi
liſſime: Et ſic chriſtus hoc modo inquā
tum in ſe erat:nolebat eam:nec etiā ſan
cti nec beata virgo. ¶ Tertium dictuꝫ
Voluntas chriſti vt voluntas id ē na/
tura:contriſtata fuit triſticia prouenié/
te ex nolle naturali. Patet:nam ſicꝫ ani/
ma chriſti fuit perfectiſſima ꝛ pulcher/
ma. Sic etiam corpus eius pulcherri/
mum ꝛ aptiſſimum qꝺ cum leditur ani
ma naturaliter condolet: ꝛ hoc ratione
naturalis inclinationis quā hꝫ ad ipſuꝫ
corpus. Et ideo de illa vehementi paſ/

ſione corpori illata cōpatiebat̄: ꝛ ex illa compaſſione dolebat: id eſt triſtabatur. Item nolle ſimpliciter nō eſt tota cau/ ſa triſticie. ideo qñ ſic arguit̄. Xp̄s vo/ luit ſuā paſſionē ſimpl'r ꝛ abſolute: ergo nō habuit triſticiā: ꝯña nō valet: q: ar/ guit̄ ab inſufficienti ꝛ ē fallacia accñtis Uide Scotum in. xv. diſtinctiōe tertij.

¶ Nota ꝙ antequā aliqua duo intētio/ nalia ꝛ ſpūalia ſint ꝯ̄ria debent ēe ď eo/ dē obiecto ī eodē obiecto ꝛ ſm eādē rōꝫ Si aūt ſint propter diuerſas rōnes nō ſunt cōtraria ſicut dolor ꝛ triſticia. Cō traria autē ꝛ phiſica ꝛ realia nō poſſunt eſſe in eodem ſubiecto quia nō habēt ta lem reſpectū ab obiecto.

Quinta queſtio Utrū

anima xp̄i paſſa fuerit ſm ſuperiorē por tionē rōnis. ¶ Rō capit̄ hic ꝓ ip̄o intel/ lectu ꝛ voluntate ſimt̄. Iſte potētie due intellectiue. Aliquādo dicūt̄ portio ſu/ perior. Aliqñ inferior. Inquātū reſpici unt obiecta eterna pater: fili⁹: ꝛ ſpūſſan ctus dicunt̄ portio ſuperior. Ip̄e etiam intellectus ꝛ ip̄a voluntas. inquantum cōſiderat ſeip̄am: ꝛ iſta inferiora dicunt̄ portio inferior: ꝛ nō differūt ex pte potē tie ſed ꝓpter diuerſa officia ſm Augu.

¶ Portio ſuperior iterū capit̄ dupliciter Uno mō ſtricte ꝛ ē ip̄e intellectus ꝛ ip̄a voluntas vt reſpiciunt deūꝫ ꝑfectiones intrinſecas: vt iuſticia: ſciā: ſapiētia. ꝛc̄. Et ſic nō capit̄ in q̄ōne: q: hēbat ſūmam leticiā: hoc mō capiendo ſcꝫ vidēdo deū pr̄em ꝛ ſpiritū ſanctū. Alio mō large ca pit̄. Et eſt ip̄e intellectus vt iudicat de aliq̄bus creatis ſm regulas eternas: et ip̄a voluntas inquātū vult aliq̄d creatū vl' increatū referendo tñ ad deū. Et ſic capit̄ portio ſuperior in nr̄a q̄ōne ꝛ non ſtricte. Et ſenſus q̄ōnis ē large captum q: ſummū gaudium habebat xp̄s ꝛ tm̄ quātū nunc habet. ¶ Reſponſio ad q̄/ ſtionē. Paſſio xp̄i nō ſolum ſtetit in par te ſenſitiua nec ſolū peruenit in portiōe inferiori ſed extendit ſe vſq; ad ſuperio/ rem. Sicut em̄ anima nr̄a ex cōiunctio/ ne ſui ad corpus infectū tota corrumpi tur ꝛ tota inficit̄ ſm omnē ſui vim ꝛ ſm omnē partem ſcꝫ tam inferiorem q̄ȝ ſu/ periorē. Sic aīa xp̄i ex coniunctione ſui ad corpus patiens ꝛ afflictū tota patie/ batur ꝛ affligebat̄ vt per illā paſſionem ꝛ dolorē illū tota peccatrix aīa curaret̄. ꝛ ſic dolor ꝛ paſſio fuit in xp̄o ſm ſup̄mā ꝑtem rōnis: quāuis in ea fuerit gaudiū fruitionis: Licet autē hoc teneat̄ tanq̄ȝ verū: difficile tamē ē ad intelligendū q̄li ter in anima xp̄i ſm eandē potentiam ꝛ ſm eundē ſtatū potentie fuerit dolor et gaudiū: nec dolor ſuꝑueniēs diſcōtinua uerit gaudiū imo fuerit ſimt̄. Nec iterū ꝙ maius ē dolor intenſus valde fecerit gaudiū min⁹ eē ꝑfectū. Ad hec autē in/ telligenda tria oportet ſupponere q̄ ſūt vera ꝛ probabilia videlicet. ¶ Pri̇a ſup poſitio: ꝙ gaudiū fruitionis ꝛ dolor paſ ſionis nō ſunt affectiones ꝯtrarie: quia nō ſunt reſpectu eiſdem nec oīno eodem mō inſunt eidē ſed vnū ineſt ꝑ ſe: alterū ꝑ accñs: q: gaudiū ineſt ꝓpter ꝯiunctio/ nem gratuitā ip̄ius cū deitate: ſed dolor ꝓpter cōiunctionē naturalē ip̄ius cum carne. ꝛ quia ſunt affectiōes nō ꝯtrarie: pñt in anima eſſe ſm eandē partem.

¶ Secunda ſuppoſitio ē: ꝙ non tm̄ hu/ iuſmodi dolor ꝛ gaudium non ſunt con traria: ſed vnum ē materiale reſpectu al terius. Et capitur ibi materiale ꝓ ma/ teria circa quā: ꝛ ideo ſimul eideꝫ ineſſe potuerunt ſicut in vero penitente vide/ mus ꝙ ſimul dolet ꝛ gaudet. Sic ꝛ ani ma xp̄i ſm naturam corpori patienti cō patiebatur tamen de illa paſſione ꝛ cō/ paſſione letabatur.

¶ Tercia ſuppoſitio ē ꝙ xp̄s ſimul erat viator ꝛ comprehēſor ita ꝙ viatoris co/ gnitio nō impediebat comprehenſoris cognitionem: nec affectio affectionem: ꝛ

Illud fuit in chriſto ſingulare: Propter officiuȝ mediatoris quo debebat expiri ꝛ diuinaꝫ humana: quia naturalr̄ homo poteſt eſſe in aliquo homine. Unde ſi/cut ſimul ꝛ ſemel poterat perfecte ꝯuer ti ad deū ꝛ conuerti ad nos ſcȝ cōpatien do nobis id ē peccatis noſtris: ita ꝙ vna illarum conuerſionū alterā nō impedi/ebat nec retardabat ſic potuit ſ̄ȝ eandē partē anime ſimul ꝛ ſemel gaudere ī deo ꝛ cōpati corpori ſuo. Ita ꝙ nec dolor a gaudio nec gaudiū a dolore patere̅t ali quā diminutionē ſiue remiſſionē. Cōce/dendū eſt ergo xp̄m ſm̄ ſuperiorem por tionē rationis doluiſſe in paſſione inq̄ꝫ/tum tamen illa ratio conſideratur per modum nature. Et non ſolum per mo/dum nature ſed per modum rationis: vt ſupra.

Querit̄ ſexto. In qua

parte aie fuerit dolor intenſior. Utrum in pte rōnali aut in pte ſenſibili. ¶ Ani ma intellectiua qn̄ ē ꝯiuncta corpori ha bet tres partes nō integrales ſed virtua les ſcȝ vegetatiuā. ſenſitiuā: ꝛ iſta eſt ca/pax doloris ꝛ intellectiuaȝ: ꝛ iſta habet duas preciſe potentias intellectum ſcȝ ꝛ voluntatē. ¶ Reſpondeo ad p̄dicto/rū intelligentiā ē notandū ꝙ in chriſto duplex dolor fuit ſm̄ ꝙ dicunt ſancti: vi delicet dolor paſſionis ꝛ dolor cōpaſſio/nis: ꝛ vterqꝫ dolor fuit intenſus ꝛ acer/bus. Multū enim in ſe doluit ꝛ multū nobis cōdoluit ꝛ vterqꝫ iſtoꝝ dolorū in ſenſualitate fuit ꝛ in rōne ſed ordine ꝑ/mutato. Nam paſſionis dolor ꝛ carnis: Primo attingebat animā ſm̄ ſenſualita tem: ꝛ deinde ſm̄ alias vires. Dolor ve/ro cōpaſſionis ꝑmo erat in rōne ꝛ ex ra/tione redūdabat in ſenſualitatē. Sicut enim ratione noſtra dolente pro pecca/tis noſtrꝭ gemit ſenſualitas ꝛ lachryma tur: ſic ꝛ xp̄s: q: multū pro pctīs noſtrꝭ doluit ꝛ fleuit. Cū ergo cōgamꝰ dolorē

ſenſualitatis ad dolorē ratiōis. Hoc ꝑō teſt eē duplici genere. Et ſi quidē intel/ligatur de dolore paſſionis cum ille pri/mo ſenſualitatē attingeret: cōcedenduȝ eſt animā xp̄i ſm̄ partē ſenſualeȝ magis doluiſſe: ſicut oſtendūt ratiōes ad ꝑmā partē inducte. Si vero intelligatur de dolore compaſſionis quo interiꝰ afflige bat̄ propter pctā nr̄a cū ortū ꝛ originē haberet in ratione cōcedendū ē ipſū ma gis rationē doluiſſe ſicut oſtēdunt rati/ones ad ſequentē partē adducte. Et ſic patet reſponſio ad queſtionē propoſitā. Patet etiā reſponſio ad obiecta. Mem bra enim huius queſtionis habent ſe ſi/cut excedentia ꝛ exceſſa. Si quis querat vlterius cū ratio ꝛ ſenſualitas ſm̄ duo genera doloris mutuo ſe excedāt qs eo/rum fuerit intenſior in xp̄o. vtrum viȝ dolor paſſionis vel cōpaſſionis. Reſpō/deri poteſt ꝙ dolor cōpaſſionis fuit intē ſior quaſi incōparabiliter. Et ratio hu/ius eſt: quia q̄uis magna cauſa eēt do/lendi in ſenſualitate propter inhonora/tionē dei ꝛ ſeparationem ipſius anime a carne: magna etiam eēt diſpoſitio ad do lendū propter optimā complexionem. In dolore tamē compaſſionis amplior erat ratio dolendi propter dilectiōis ni/mietatem. Scd̄m em̄ ꝙ dilectio maior eſt ſm̄ hoc ſunt plage compaſſionis ma/iores. Unde multoplus compaſſio chri ſti exceſſit alioꝛum cōpaſſiones q̄ꝫ paſſio paſſiones: ſicut fuit in eo maior excellen tia dilectiōis quā paſſionis reſpectu ali orum licet in vtroqꝫ multum excederet Et ille dolor ꝙ fuerit intenſior colligit̄ ex duplici ſigno. Unuȝ eſt ꝙ maluit ani mam ſuā a corpore ſepari q̄ꝫ ꝙ nos eſſe/mus a deo ſeparati. Aliud vero ſignum eſt ꝙ fleuit pro peccatis noſtris ſed non fleuit pro penis corporis ſui: ſic̄ Bern/hardus dicit. Planctus autem ſignum eſt amaritudinis ꝛ doloris. Et ideo hoc eleganter exprimit cancellarius Philip

pus in quadam proſula valde notabili ⁊ deuota. Ait enim ſic. Homo vide q̄d pro te patior: ad te clamo: qui pro te morior: vide penas quib⁹ afficior: vide clauos quibus confodior cum ſit tant⁹ dolor exterior: interior tamen planctus eſt grauior tam ingratum dum te experior Dolor cōpaſſionis ē ille dolor quo ꝑ voluntatē codolebat nobis.

¶ Diſtinctio decimaſeptima.

Circa decimam ſeptimam diſtinctionē queritur. Utrum in chriſto fuerit voluntatū pluralitas. ¶ Volūtas eſt appetitus liber: Appetitus loco generis: liber loco differentie. ¶ Voluntas capitur dupliciter. Uno modo communiter ⁊ large: ⁊ ſic capitur pro quacunq̄ potentia appetitiua correſpondenti alicui potentie apprehenſiue vel cognitiue ſiue talis potentia ſit intellectualis ſeu rationalis vel ſenſitiua ſiue creata ſiue increata. Et ſic ī chriſto ad minus ponende ſunt tres voluntates: ſcilicet diuina: humana: ſenſitiua: capiendo large pro appetitu ſenſitiuo: ⁊ ſm q̄ ſunt decem appetitus ſenſitiui: ſic poſſunt poni large decem volūtates abuſiue: tamen capitur ⁊ improprie Et ſic non capitur in queſtione. Alio modo capitur voluntas ſtricte ⁊ proprie: ⁊ ſic capitur pro appetitu rationali ſeu libero. vel intellectuali correſpondenti ipſi potentie intellectiue ſm quā aliquid volumus vl' nolumus: ⁊ ſic capitur ibi volūtas: et ſic voluntas non eſt in brutis. Et ſic non fuerunt decem voluntates ī xp̄o ¶ Secunda diſtinctio. Voluntas pōt capi tripliciter, ſcʒ rationalis. Prīo modo capitur pro illa potentia rationali correſpondente alicui intellectui ipi potentie intellectiue. Et ſic eſt eadem cuʒ anima: ⁊ ſic capitur in queſtione pro primis actibus. ¶ Secūdo modo capitur pro actu volūtatis ſupple pro actu primo: et ſic non aliud q̄ꝫ actus voluntatis nihil eſt ita in poteſtate voluntatis pro actu primo ſicut ipa voluntas pro actu ſecundo ſiue velle. Hec Auguſtinus. Et ſic nullus poteſt ſe excuſare de diligendis inimicis vl' de dimittendis peccatis ¶ Tertio poteſt capi in xp̄o determinate vbi ponit tres ꝑtes imaginis ſcʒ memoriā: intelligentiā: ⁊ volūtatē: q̄ voluntas eſt ipa potentia vt eſt actualiter volens: vl' vt ſubeſt ipſi actuali volitioni: ſicut de intelligentia ⁊ memoria. Et ſic voluntas ibi accipitur pro potentia voluntatis et pro amore ab ipo p̄cedēte Et ſic capitur non tantū pro actu p̄mo ſed etiam pro actu ſecundo. ¶ Reſpondeo dicendumq̄ cum ſint in chriſto plures nature intellectuales videlicʒ diuīa ⁊ humana: neceſſe eſt in xp̄o plures eſſe voluntates. ¶ Triplex eſt natura intellectualis ſcʒ ſuprema ⁊ diuina. alia eſt media ⁊ angelica: alia eſt infima ⁊ humana. Sicut enim in vna natura corporali nobili puta igni. Iſta duo ſe cōcomitantur videlicet lux ⁊ calor. Sic in natura ſpirituali perfecta neceſſe eſt duo reperiri: his duobus correſpondentia: vicʒ cognitionem ⁊ affectioneʒ. Lux correſpondet intellectui ſiue cognitioni: calor affectioni. Sed cognitio ē actus rationis: ⁊ affectio eſt actus voluntatis. Cum ergo in xp̄o ſint pl'es nature ſpirituales: neceſſariū ē in xp̄o ponere pl'es intellectus ⁊ plures voluntates: et hoc manifeſtat magiſter in littera per multimodas ſanctorum auctoritates. Unde concedende ſunt rationes hoc probantes.

Querit' ſecūdo. de voluntatū numero ⁊ ſufficientia. Voluntas duplex ē. Quedam naturalis ⁊ q̄dā deliberatiua. Voluntas deliberatiua ē ipa potentia rational' volitiua inq̄ꝫtuʒ

eſt dña ſuoꝝ actuum:que.ſ.ſm ꝙ libere
elicit actum volendi vł nolendi: amãdi
vł odiendi:ꝛ penes iſtam reſidet pecca/
tum vł meritum vł demeritum. Unde
Bernhardꝰ. Tolle volũtatẽ ꝛ infer nꝰ
nõ erit. ¶ Volũtas naturał capiẜ trib᷒
modis. Primomõ pro inclinatione natu/
rali ſiue appetitu naturali qđ ip̃a volun
tas inclinaẜ ad ſuã ꝓpriã perfectionem:
qꝛ quelibet res inclinaẜ ad ſuã ꝑfectio/
nẽ. Et ſm iſtã inclinationẽ volũtas nr̃a
tendit in deũ tanꝙ̃ ad ꝑfectiſſimũ ſuum
ꝛ etiã ſm iſtã omnes appetunt eſſe beati
id eſt inclinanẜ ad beatitudinẽ natura/
liter. Ideo licet peccata nr̃a prohibeãt
nos aſcendere cum xp̃o:tamẽ omẽs appe
tunt beatitudinẽ naturaliẜ. Secundo
modo voluntas naturalis capitur pro
ip̃a potentia volitiua vt etiã ẽ libera ꝛ
exiſtens in puris naturalibus:ꝛ vt diſti
cta contra ſeip̃am informatã donis gra
tuitis. Et iſto modo parui pueri dr̃ vo/
luntas naturał. Iſto modo etiã volun/
tas peccatoꝝ tam viciatoꝝ ꝙ̃ dãnatorũ
ꝛ ip̃orum demonũ dr̃ naturalis:qꝛ ſpo/
liata donis gratuitis id ẽ carens chari/
tate diciẜ naturał:ſed ſuꝑnaturalis nꝭ
quantũ habet charitatem vł dona gra/
tuita dr̃. Tertio dicitur voluntas natu
ralis prout elicit etiã libere aliquẽ actũ
conformẽ inclinationi naturali. Unde
in voluntate nr̃a ſunt due affectiões ſcꝫ
iuſticie ꝛ cõmodi. Prima tendit ad ho/
neſta. Scđa tendit ſemper ad cõmoda.
Rñſio pꝫ in textu. ¶ Voluntas pieta/
tis in xp̃o diciẜ per cõparationẽ in malo
alieno.id ẽ in dolore appetitus ſenſitiui
ſuſpirabat. Voluntas carnis per paſſi/
onem in malo proprio murmurabat :id
eſt quãtũ ex ſe erat paſſionẽ refugiebat.
¶ Unde murmurare capiẜ dupliciter.
Uno modo proprie:ꝛ ſic nihil aliud eſt
ꝙ̃ aliqđ bonũ factũ loqui male detrahẽ
do illi q̃ fecit illud bonũ vt qñ aliq̃s pu/
nitus iuſte murmurat ꝯ p̃latũ. Si autẽ
aliquis dicat veritatẽ vł loquiẜ de aliq̃
qui male facit non ẽ murmuratio. Alio
mõ capiẜ large:ꝛ ſic nihil aliud eſt ꝙ̃ ab
obiecto diſcouenienti ꝛ corruptiuo vel
offenſiuo declinare ſeu tale ꝯ̃trum in ſe ẽ
refugere.ꝛ ſic capiẜ hic. ¶ Queriẜ de il
laꝝ voluntatũ ꝯformitate ꝛ ꝯcordia ſcꝫ.

Tertio queriẜ. Utrum

tres volũtates q̃ fuerũt in xp̃o ſcꝫ diui/
na ꝛ hũana rõnalis ꝛ intellectiua ꝛ volũ
tas ſenſualitatꝭ ꝛ appetitꝰ ſenſitiuꝰ qui
ꝯſequitur imaginatiuã ſm mgr̃m ſentẽ
tiaꝝ fuerunt omnino ꝯformes vł repu/
gnantes. Cõformitas create volũtatis
ad increatã debet ſe cõformare omniuꝫ
actuũ humanaꝝ. Et ẽ duplex regula.ſ.
externa ꝛ interna Interna ẽ ꝛ cã ꝛ ratio
rõnis:qꝛ recta rõ dictat vt bona fiãt ꝑ/
pter deum qđ iuſtũ ẽ iuſte exequẽs id eſt
ſm virtutem prudentie. Externa ẽ p̃nci
palis ꝛ ẽ volnntas diuina qꝛ neceſſe ẽ ſi
volumus ſaluari ꝙ ꝯformemꝰ volunta
tem noſtrã voluntati diuine ꝛ tunc oꝑa
noſtra ſunt recta ſi conformemus ea ad
ip̃am. Unde nihil aliud ẽ ꝙ̃ ꝯformitas
voluntatis nr̃e:ad voluntatẽ increataꝫ
p̃ceptiuã. Et dr̃ externa.i.extra nos. et
iſta cõformitas ẽ quadruplex.qꝛ quedã
eſt ſm cauſam naturalem que ẽ qñ volũ
tates iſte ꝯformãẜ i vno volito obiecto
id ẽ qñ ambe volũtates idẽ volũt. ꝛ iſto
mõ volũtas rõnalis hũana xp̃i ꝛ volun/
tas dĩna fuerũt ꝯformes:qꝛ vna ſñiam
dictauit:alia ſñiam acceptauit:ꝛ iõ i vo
lito erant ꝯformes factꝰ ẽ obediens.ꝛc̃.
¶ Alia ẽ cõformitas penes cãm efficien
te:ꝛ tũc illa ꝯformitas ẽ quãdo ille due
voluntates ſic ſunt conformes ꝙ volun
tas creata vult illud qđ voluntas diui/
na vult ip̃am velle:licet non velit voli/
tum vt deus vult ꝙ pater meus vł fra/
ter moriatur ꝛ ego nolo. Et ſic volunta
tes noſtre non ſunt conformes in volito
ꝛ etiaꝫ poſſumus hoc velle ex charitate:

quia compatior illi nec pecco. Voluntas humana non tenetur ſe conformare in omni volito voluntati diuine: vnde quando aliquis moritur in peccato mortali deus vult eum damnari ⁊ efficaciter vult: ⁊ tamen ille non tenetur velle. Tenemur tamen voluntatem noſtrã conformare volũtati diuine in omni voluntate ſua preceptiua vł inhibitiua: vt ſi deberet: volo ꝙ tu velis. Alia eſt conformitas ſm cauſam finalem. Et eſt illa qua voluntas creata conformat ſe volũtati diuine referendo omnia in deum. Alia eſt conformitas ſm cauſam formalem. Et eſt illa qua voluntas creata cõformatur voluntati diuine faciendo aliquid ex charitate vtputa deꝰ creauit creaturas ad noſtram vtilitatem ex charitate. Et tandem fecit hominem ſeipſuz propter hominem. Et quando deus punit homines imittendo tribulatiões: fames: peſtilentias: quaſi ipſum cogimus per penitentiã: dum benefacimus: qꝛ nõ eſſent peccata ſic faceret nos tranſire ꝑ bona temporalia vt nõ amitteremꝰ eterna qꝛ non letatur in perditione viuentium. Et hoc facit qꝛ non poteſt diligere peccatum: qꝛ ſi diligeret iam peccaret qđ eſt impoſſibile: quãdo ergo voluntas creata facit aliquid ex charitate tunc cõformatur in hoc volũtati diuine. ¶ Reſpondeo ad predictoꝝ intelligẽtiam dicendum ꝙ conformitas voluntatis ſcilicet create ad voluntatem increatam in duobus conſiſtit videlicet in volito ⁊ in ratione volendi. Conformitatem dico in volito: qñ diuerſe voluntates vnum ⁊ idem volunt. Conformitatem in ratione volendi: eſt quando idem eodem modo volunt ſm cãm formalem vel altera earum vult illud eodem modo quo ſupior increata vult eã velle ⁊ hoc eſt ſm cauſam efficientem Auguſtinus: filius vult pia volũtate ꝙ deꝰ vult ſimpliciter nec in hoc peccat qꝛ non tenetur ſe in hoc cõformare deo: qꝛ hoc non precepit. Sed ſi preciperet me velle mortez fratris vel alicuius iam tenerer ex precepto conformare me ſibi. Cum ergo ad perfectã cõformitatem iſta duo concurrant: ſcilꝫ in ratione volendi ⁊ in volito. Alterũ coꝝ eſt de neceſſitate conformitatis videlicꝫ cõformis in mõ. i. in ratione volendi Alterũ vero aliqñ eſt de neceſſitate videlicꝫ in preceptis diuinis in quibus homo debet obedire et velle ſicut deus. vt deus vult ꝙ homo nõ fornicetur nec occidat nec faciat cõtra precepta dei ⁊c̃. Aliquãdo de congruitate vt acceptare infirmitates gratulanti animo tenemur patientiam habere tamẽ nec contra deum per impatientiam murmurare ꝙ eſſet peccare. Aliquando vero poteſt neceſſitatem et congruitatez vt eſt conformitas in volito: ſicut deus vult ꝙ amicus meus moriatur et ego volo ex quo deus vult et h̄ eſt preter neceſſitatem et congruitatem quia deus non vult me hoc velle immo oppoſitum ⁊ hec eſt vicioſa conformitas Conformitas aſſimilationis eſt conformitas in volito. Conformitas ſubiectiõis eſt conformitas in ratione volendi vt ſi aliquis preciperet alicui ſubdito vt abluerct ſcutellas et ille acceptaret tamen ipſe prelatus nollet hoc facere ibi eſſꝫ cõformitas ſubiectionis et non conformitas aſſimilationis in volito. poſſibile eſt enim ꝙ voluntates ſint conformes ita ꝙ vna ſubſit alteri ⁊ tamen non volunt idem quia voluntas ſuperior nõ vult inferiorem velle qđ ipſa vult: ſꝫ magis velle contrarium: quoniam ergo conformitas in ratione volendi fuit in oĩbus voluntatibus chriſti: qꝛ ſic volebat ſenſualitas ſic̃ volebat rõ eaꝫ velle: ſic volebat ratio chriſti etiam ſicut diuina volũtas volebat ipſam velle. Ideo concedendũ eſt ꝙ in chriſto fuit voluntatum concordia ⁊ conſonantia: q̃uis ex parte voluntatis non eſſet identitas: quia vnaqueqꝫ pars ſiue voluntas quod ſuum erat volebat. Et hoc eſt ꝙ dicit magiſter hũ 30:

ſm diuinam voluntatez qđ iuſtum erat
voluit ſm voluntatem rationis iuſticie
conſenſit ⁊ iuſticiam approbauit: ſm au/
tem voluntatem pietatis ſine odio inti/
me condoluit miſeric: quēadmodum ſm
voluntatem carnis iuſticiam non accu/
ſabat: ſed penam recuſabat: Una queqꝫ
voluntas qđ ſuū erat operabaꝛ: ⁊ qđ ad
ſe pertinebat ſequebaꝛ voluntas diuina
iuſticiā approbauit voluntas rationalis
obedientiam voluntas pietatis volebat
miſericordiam: voluntas carnis naturā:
neqꝫ altera alteri cōtraria erat. Sicut
enī deitatis intererat nō deſerere iuſticiā
ſic carnis intererat naturā ſeruare ⁊ pie
tatis alienaz miſeriā non iuuare: Juſtū
enī erat carni ꝙ paſſionē ſuam noluit qꝛ
hoc erat ſm naturam. Et iuſtū erat deo
ꝙ paſſionez illius voluit qꝛ hoc erat ſm
iuſtiā. Et ſic pꝫ ꝙ lꝫ diuerſa eēnt volita
volūtatis. tn̄ in chriſto habuerūt cōſonā
tiam. ¶ Uidetur ꝙ iſte voluntates ſint
repugnantes ex ipſa dominica oratione
qua dicebat non ſicut ego volo: ſed ſicut
tu vis: ergo aliud volebat xp̄s ſm ꝙ hō:
et oppoſitum ſm ꝙ deus: ergo voluntas
humana nō erat conformis diuine. Rn̄
dendum ꝙ cōformitas volūtatis ad vo/
luntatez dupliciter attenditur. Aut ſm
aſſimilationē. Aut ſm ſubiectionez: dn̄s
aūt a ſenſualitatis volūtate non require
bat conformitatem aſſimilatiōis vt idez
vellet ꝙ ipſe vellet: ſꝫ conformitatē ſub/
iectionis vt id vellet ꝙ deus ordinauit
eum velle: ⁊ dominus in predicta oratio
ne ⁊ locutione tollit conformitatem aſſi/
milationis cū dicit: non ſicut ego volo: ⁊
ponit cōformitatem ſubiectionis in hoc
ꝙ oſtēdit ſe velle diuine voluntati ſubeſ
ſe. Unde in predicto verbo inſinuatur.
Duplex volūtas in xp̄o: vna ſcꝫ rōnis q̄
erat ſilīs ⁊ ſic ſubiecta diuine voluntati.
Altera vero ſenſualitatis quā rō ſubijcie
bat voluntati diuine: lꝫ ipſa ſenſualitas
contrarium appeteret ⁊ ita ꝗuis nō erat
ſimilis erat tamē ſubiecta ac per hoc nō
erat ꝯtraria. Item xp̄s flebat de deſtru
ctione hierl'm ꝗ volebat hierl'm non de/
ſtrui: ⁊ ſm diuinā iuſticiam volebat ipaꝫ
deſtrui: ergo voluntas humana aduerſa
batur diuine. Dicendum ꝙ ſicut hugo
dicit ꝙ illa erat volūtas pietatis ⁊ ideo
flebat qꝛ miſericordiā diligebat: ⁊ qꝛ ds
ſic eam velle volebat ideo diuine volun/
tati repugnabat: erat enī ibi cōformitas
in ratione volendi ꝗuis nō eſſet in voli/
to. Qꝛ enī ſic vellet hoc habebat a deo:
et deus volebat eum ſic velle.

Quarto queriꝛ. Utrūz

decuerit xp̄m orare id ē cōgruū. ¶ Ora
tio eſt triplex q̄dam logica alia rethori/
ca ⁊ theologica. Pria eſt vox complexa
ſignificatiua ad placitū. Rethorica dr̄
quelibet propoſitio diſuaſiua vl' perſua
ſiua que perſuadeꝛ que proponiꝛ ab ali
quo rethore facta alicui pricipi Alia eſt
theologica. Et eſt quidam ſapor mentꝭ
in deum terminatus. Et ſic diffinitur a
doctoribus. Eſt affectus mentis piꝰ: in
deum directus: In iſta deſcriptione q̄t/
tuor ponunꝛ particule. Primo ponitur
affectus non autez ſꝫ pius affectus. Un̄
affectus pōt capi duobus modis Uno
modo ꝓ potentia appetitiua ⁊ ſic eſt ipſa
voluntas ⁊ ſic non capiꝛ hic. Alio modo
pro actu affectādi ſiue ꝓ actu affectiōis
⁊ ſic capitur ibi. Et per hoc dicūtur ab
intellectu. Licet oratio ꝓprie capta q̄ eſt
a volūtate libera vt libera eſt: neceſſario
prerequirat cognitionem intellectus tn̄
formaliter non eſt talis actio: ſed eſt affe
ctio. Pius a pietate. Pietas autez capiꝛ
ibi pro cultu diuino completo ſpe fide ⁊
charitate. ¶ Pria ꝓpō nulla oratio eſt ꝓ
prie ōō niſi fulciaꝛ fide ſpe ⁊ charitate.
Oīo enī eſt q̄dā auis pulcherrima emiſ
ſa ab arca noe eccl'ie: et qn̄ eſt bn̄ ordina
ta retulit ramū oliue virentez vnde due
ſunt ale ſcꝫ fides ⁊ ſpes ⁊ ſine hijs nō po

teſt volare:charitas autē eſt vita oꝛonis qꝛ moꝛtua ſine ipſa eſt:etiā oꝛdinata pulcherrima plurimis ſcꝫ humilis et ſubdita reuerens ꝛ deuota. Uñ latria eſt cultus ſoli deo debitus vide .ſ.in di.ix. quō dī pietas in theoſebia ꝛc. ¶ Scḋa propoſitio pagani ꝛꝰ infideles nō poſſunt oꝛare quadiu ſunt tales:qꝛ oꝛatio ē pietas cōplectēs cultum diuinum totū id eſt fidē ſpē ꝛ charitatem. ¶ Sequit̄ coꝛrelariū. Licet idolatrie colēdo idola petāt multa a dijs ſuis:tñ nō oꝛant:qꝛ oꝛatio eſt affectus pius ꝛ opoꝛtet ꝙ ſit charitate foꝛmatus. ¶ Tertium coꝛrelarium. Judei licet multa petant a deo permanētes in perfidia ſua nō poſſunt oꝛare:qꝛ nō poſſunt habere affectum piū. ¶ Tertiū coꝛrelarium. Demones ꝛ damnati non poſſunt oꝛare:qꝛ licet habeant fidem ꝛ ſpeꝫ non tñ foꝛmatam nō tamen timēt timore ſeruili ſed hoꝛribili. ¶ Quartum viatoꝛes oēs in eccleſia xp̄i exiſtētes:ꝙ̄ diu in peccato moꝛtali:nō oꝛant pꝛopꝛie loquendo patet quia non pie oꝛant qꝛ pietas complectitur ſpem fidem ꝛ charitatem:qꝛ ſunt ſicut ligna arida ꝛ ſicca non animata. Unde differentia eſt inter petere ꝛ oꝛare bene tales pñt petere ſed nō oꝛare qꝛ omnis qui oꝛat petit ꝛ nō econuerſo. ¶ Unde piculoſum ē accipere elemoſynas ꝛ bona ad oꝛandum vt faciūt religioſi ꝛ ſacerdotes qꝛ ſunt fures et latrones qꝛ miſſe eoꝛū ꝛ oꝛationes nihil valent ꝙ̄tum ad opus operātis ſiue ad meritum perſonale ideo videant ſibi:ꝛ etiā illi qui faciunt eos celebꝛare qꝛ melius facerent ſi latrare facerent vnum caneꝫ ꝙ̄ facere eos celebꝛare ꝙ̄tum ad meritum perſonale dico. Si vis aliter dicere poſſes:ꝙ duplex eſt oꝛatio quedaꝫ infoꝛmis ꝛ iſta eſt ſine charitate. Alia eſt foꝛmata charitate. Et ꝙ̄diu homo ē in peccato non poteſt oꝛare. ¶ Quintum coꝛrelarium. Juſti et bene dirigentes affectum ſuum pium in deuꝫ pꝛopꝛie oꝛant vt ſupꝛa patꝫ. Omnes ſancti ꝛ ipſe chꝛiſtus pꝛo pꝛopꝛijſſime ꝛ ſine intermiſſione pꝛo nobis oꝛant. ¶ Ad hoc ꝙ aliqua oꝛatio ſit exaudibil'a deo opoꝛtet ꝙ habeat ad minus quinqꝫ conditiones. Pꝛimo ꝙ fiat diſcrete. Ideo mater filioꝛuꝫ zebedei petens ꝙ vnus ſederet ad dexteram ꝛc. non fuit exaudita quia erat indiſcreta. Uel ſi quis male diceret aliquem. Secundo ꝙ fiat pie id eſt ad ſalutem: quia omnia que petimus:petere debemꝰ pꝛo ſalute noſtra eterna:ideo paulus nō fuit exauditus. Et multi petunt multa qui non exaudiuntur:quia non pie id eſt ad ſalutem petunt. Tertio opoꝛtet ꝙ fiat perſeueranter:ꝛ iſta perſeuerantia debꝫ intelligi maxime ſine interruptione peccati. Quarto opoꝛtet ꝙ fiat iuſte id eſt ex gratia et charitate. Quinto opꝫ ꝙ fiat pꝛo pꝛopꝛia ſalute:quia aliquando perſona pꝛo qua oꝛatur eſt indigna ꝛ in peccatis et quādocunqꝫ aliquis petit cū iſtis conditionibus: indubitanter accipit licet ita cito non accipiat tamen accipit. ¶ Reſpondeo abſqꝫ dubio decens ꝛ congruum fuit chꝛiſtuꝫ oꝛare in diebus carnis ſue id eſt paſſibilitatis. Et hoc quattuoꝛ de cauſis. Pꝛimo propter meritum quia ſua petitione merebatur nobis ꝙ̄ minꝰ idonei eramꝰ ad ſuſceptionē bñficioꝝ dei. Non eī oꝛabat pꝛo ſe niſi conditionaliter in oꝛto:ſꝫ pꝛo nobis feruenter et humiliter totis ſanctam trinitatem oꝛabat et ex totis viſceribus gratie:et omnium virtutum:et ſue nature humaniſſime ꝛ frequētiſſime cum lachꝛimis ꝛ ſuſpirijs. Secundo oꝛauit pꝛopt̄ exemplum vt ſcilicet diſcipulos ſuos et per conſequens alios inuitaret ad oꝛationis ſtudium:in cuius exercitio maxime ſuperatur aduerſarius propter qḋ dicit dñs diſcipul' ſuis Math.xxvi. vigilate ꝛ oꝛate. Tertio oꝛauit pꝛopter veritatis argumentuꝫ vt oſtēderet ſe eſſe verum hominem ꝛ vere a deo miſſum:ppt̄ qḋ dī. Johā.xi. Grās tibi ago qꝛ tu me miſiſti. Quarto oꝛauit ꝑpt̄ offiñ qꝛ xp̄s

habebat dignitatem ſacerdotis ꝛ pontificis. Unde ſicut ad ipſius officium ptinebat ſacrificiuꝫ offerre ꝓ peccatis ita ꝓ peccatoribꝰ exorare. Unde ad heb. vij. Talis decebat vt eſſet nobis pontifex īmaculatus: ſegregatus ꝛ excelſior celis factus: hijs ergo de cauſis cōgruuꝫ fuit ꝛ decens vſum orationis in xpo reperiri. Concedende ſunt ergo rōnes hoc ꝓbantes. ¶ Oratio ꝓprie loquēdo nō collocatur in pte ſenſitiua ideo ponit̄ tertia particula ſcꝫ in diffinitione orōnis mētis. Dicitur aūt mēs ab ūninco eſ: qꝛ oratio eſt ſubiectiue in mēte. Quarta particula: in deum directus: ad denotandum obiectum ratiōis. ¶ Pro dictoꝝ clariori enodatione tres pono ſuppoſitiones. Pria ſuppoſitio nullus hō ꝓprie pōt orare aliū hoiem vt ex iſta particula pꝫ. Scōa nullus hō pōt orare angelos nec beatos nec virginē glorioſam vt pꝫ. Tertia licꝫ nullus hō poſſit orare ſanctos: pt tñ licite rogare ꝛ petere ab eis aliquid tñ ſancti orāt cōtinue deū ꝓ nobis. ¶ Nota ꝙ cum deus diſponit vel vult aliud facere nō diſponit in omnē euentū. ſed preſuppoſitis antecedētibꝫ que ſunt bona opera ſicut diſponit nos ſaluare: ſi tamen velimus ꝑ bona merita ſalutem acquirere

Quīto querit̄. Utrum

xp̄s in omni oratiōe ſua fuerit exauditꝰ. ¶ Rñdeo oratio eſt triplex ſm ꝙ eſt voluntas triplex in xp̄o quedā eſt rationalꝭ creata. Alia pietatis q condeſcendit appetitui ſenſitiuo. Alia ſenſualitatis. ¶ Oratio eſt petitio ꝓcedēs ex voluntate ꝛ deſiderio ſm ꝙ volūtas humana fuit in xp̄o ſm triplicem differentiam ſic et oratio. Nam qdaꝫ oratio fuit exprimēs ſiue ꝓcedens a volūtate rōnis quedā ex volūtate pietatis q̄dam a voluntate carnis. Oratio ꝓcedens a voluntate rationis ꝓcedebat a volūtate q̄ q̄dē requirebat exaudiri ꝛ talis orō in omnibꝫ eſt exaudita. Propter hoc ꝙ iſta volūtas erat per oīa cōformis voluntati diuine: tum qꝛ a deo petebat digne ꝛ ſancte ꝙ in omnibꝫ erat exauditus ꝓ ſua reuerentia ꝛ dignitate. Oratio ꝓcedēs a voluntate pietatis ꝛ volūtate carnis nō fuit in xp̄o exaudita ꝑ omnia tñ qꝛ hac volūtate non cōformabat̄ deo in omni volito ſicut habitum eſt prius: tū etiaꝫ qꝛ illa petitio plꝰ ordinabatur ad nr̄am inſtructiōeꝫ q̄ȝ ad diuinam: Magis eñ petebat hac voluntate vt nos erudiret q̄ȝ vt deum ad ſuam petitionē inclinaret. Cōcedenduꝫ ergo eſt ꝙ xp̄s exauditus fuit in omī petitiōe q̄ petijt vt exaudiret̄ h̄ eſt in oī eo qđ petijt voluntate rōnis ſiue rōne abſoluta.

Sexto queritur. Utrū

illa oratio qua orauit in paſſiōe vt calix transferret̄ a ſe fuit a ratiōe an a ſenſualitate. ¶ Notandum ꝙ ly calix hic nō capitur ꝓ vaſe argenteo: vel aureo vel calideo ſꝫ pro paſſione. Calix eñ eſt idē ꝙ paſſio in ꝓpoſito ꝛ ſic oēs martyres calicem dñi biberunt. ꝛ ſic capiebat xp̄s ibi calicem. qñ dixit: calicem q̄deꝫ meum bibetis. ¶ Rñdeo ꝙ de predicta orōne eſt loqui dupl'r. Aut q̄tum ad materiā vel q̄tū ad formā. Materia cuiuſlibet orationis eſt id qđ petit̄ ab aliq̄. Forma aūt oratio eſt diſcretio petentis ꝛ modus petendi. Ut aliquis habēs temptatiōes rogat auferri ſibi illos ſtimulos. hec ē materia: tñ qñ dicit ꝯditer ſi ſit bñplacitū ſuum: vꝉ ſi ſit expediēs ſaluti mee: ꝛ hec eſt forma orōnis. Si loquamur de ipa oratione xp̄i q̄tū ad materiā fuit a ſenſualitate tm: qꝛ ſenſualitas hoc petebat ꝛ affectabat ſcꝫ nō mori. Si aūt loquamur q̄tū ad formā ſic cū forma petitionis reſpiciat diſcretionē ꝓponentis ꝛ talis modus ꝓponēdi ſit a diſcretione rōnis. concedendū eſt ꝙ talis orō fuerit volūtatis rationalis Ad qōneꝫ ꝓpoſitam ergo eſt dicendum ꝙ nō eſt ſimpliciter concedendum ꝙ talis oratio fuerit ſimpliciter rationis vel ſimpliciter ſenſualitatis. Sꝫ

quodāmodo ipſius ſenſualitatis q̃tum ad materiā:ſed rōnis q̃tū ad formā hʒ ſenſualitatis vt mouētis ſed rationis vt proponentis:ſenſualitatis vt ꝓ quo:ſed ratiōis vt a quo. ¶Unde bene ⁊ recte dicitur ꝙ ratio fuerit aduocatrix ſenſualitatis q꞉ appetitus ſenſualitatis neſcit orare. ¶Sʒ tūc reſtat queſtio. Cum ratio ſciret ſenſualitatē in hac petitiōe nec exaudiēdam nec dignā exaudiri vt pote q꞉ petebat cōtrariū dei ꝓpoſiti:quo modo hanc petitionē ꝓpoſuit:⁊ ꝓ ea allegauit ¶Dicēdum ꝙ ad hoc fuit triplex ratio nec tamen chriſtus abſolute volebat exaudiri. Huius tamen. ¶Prīma ratio et precipua fuit ad manifeſtationem veritatis nature aſſumpte que naturaliter recuſabat paſſionē:⁊ in hoc erudiuit fidē noſtram. ¶Scd̄a vero ad cōfirmandaʒ noſtram ībecillitatem vt nō diffidamus ſi paſſionū pericula exhorremus:⁊ in hoc erexit noſtram ſpem. ¶Tertia vt oſtenderet voluntatē nr̄am volūtati diuine eſſe ꝑ oīa ſubijciendā qd̄ oſtēdit in ɔditiōe appoſita. Non ſicut ego volo ſʒ ſicut tu Et in hoc ordinauit charitatē in nobis que affectū nr̄m diuine voluntati conatur ſubijcere. Unde magis orauit in illa oratione ꝓ nobis:q̃ oraret ꝓ ſe. Et attendenduʒ eſt ꝙ oratio illa in petitione illa ſeruauit formaʒ prudentis ⁊ fidelis aduocati:qui deſideriū ſenſualitatis ꝓpoſuit:ſeruata tamen forma iuris. Dictat eñ ius diuinuʒ ꝙ omnis appetitus debet eſſe deo ſubiectus.

Circa decimam octauā diſtictiōeʒ primo q̃rit Utruʒ xp̄s meruerit ab inſtanti ſue conceptiōis. Habetur ſupra q̇d ſit meritū. Uide in ſcd̄o diſtin. v. De merito angeloꝝ habes etiā ꝙ triplex eſt meritū.xxvij.diſt. ij.ſcilicet meritū cōdignum.cōgruum ⁊ dignum. ¶Notāduʒ ꝙ iſte ꝓpōnes.a.ab.abſ.q̄n adduntur alicui termino dicunt ordinē vel includendo illum terminum cui adduntur vel excludendo vel incluſiue vel excluſiue vt ab inſtanti cōceptionis pōt capi incluſiue id eſt in primo inſtāti ſue conceptionis:vel ab inſtanti pōt capi excluſiue id eſt poſt primū inſtans ſue ɔceptionis vel poſt primuʒ inſtans in quo ꝑductus fuit meruit. Unde fuerunt ſex in primo inſtāti ſcʒ tē̄pis cōceptiōis ſue. ¶Primo fuit ibi collectio puriſſimoruʒ ſanguinum virginis marie ⁊ in inſtāti illo repoſita in loco debito. Secūdo fuit organizatio ⁊ formatio perfectiſſima illius corpis ſacratiſſimi. Tertio fuit aīe creatio. Quarto fuit vnio aīe cum corpore. Quinto fuit aſſumptio totius humanitatis xp̄i ad verbum diuinū. Sexto fuit gratificatio q꞉ fuit repleta ſūma gratia. Septimo fuit beatitudo q꞉ habuit claram viſionem diuinitatꝭ. Octauo fuit perfectiſſimuʒ meritū quo obtulit ſe deo patri. Et fuit ꝑfecta operatio meritoria quia accepit mādatū a patre mori pro humano genere et in illo inſtāti acceptauit illā obedientiā ⁊ ibi fuit primo crucifixio ſua voluntaria. Et illud inſtans vocatur inſtans conceptionis. Jdeo in iſta queſtiōe diuerſificati ſunt doctores ſcʒ ſcotizantes cōtra doctores cōes ⁊ antiquos:q꞉ primi ſcotiſte tenent ꝙ iſta octo fuerunt ſimul facta in codeʒ inſtāti tp̄is in predicta ɔceptōe filij dei. Doctor ſeraphic⁹ videt approbare vtrā q̄ opinionē tñ magis videt declinare ad āntiquos dicēdo ꝙ eſt planior ⁊ cōior Beatus thomas etiā dicit in tertio ꝙ placeʒ ſibi ſcʒ opinio ſcotiſtaruʒ. ¶Reſpōdeo ad queſtionem. Ad perfectionem meriti duo cōcurrunt videlicet ipſe actus gratuitus id eſt gratia ⁊ habitus ipſius id ē actus id eſt vſus vel opatio. Non eñ ſufficit habere gratiā ſʒ oʒ opari. ¶Primū dictū xp̄s a principio ſue ɔceptionis meruit q̃tum ad habitū gratuituʒ qui reddit hn̄tē dignū premio id ē habuit gr̄aʒ et charitatē que eſt radix merendi ꝓprio

modo q2 omni bono2 p2emio dignū fuit ¶ Scdm dictū declarās opinionē alexādri lʒ xp̄s meruerit ſtatim poſt pn̄cipiū ſue cōceptionis non tñ meruit in p2imo inſtāti illius ɔceptionis. Et rō iſto2 eſt q2 opatio dʒ ſequi o2dine tp̄is eē ſubſtātie. Naʒ operationes ſunt accidentia et qualitates ergo opo2tebat eſſe ſubſtantie p2ecedēs opari. ¶ Tertiū dictū. Si alicubi inueniat̄ ſcriptum ab aliquibus docto2ibus ꝙ xp̄s a p2incipio ſue ɔceptionis meruerit dicunt verum eſſe ſm ꝙ a dicit o2dinem p2incipiū ex tra ſumptum id eſt poſt nō intra: ꝛ per iſtā diſtinctōeʒ declināt aucto2itates ſcō2. ¶ Quartū declarās opinionē ſcotiſtarū xp̄s in ipſo cōceptionis p2imo2dio incluſiue meruit ꝗtuʒ ad actū ꝛ vſum virtutis hoc eſt datum ei ꝑ gratiā perfectiſſimam vt in p2imo inſtāti nō ſolū haberet habitus virtutū ſed ꝛ actus ꝛ vſus vnde ſimul incepit eſſe vſum habere comp2ehenſo2is in anima xp̄i etiā in eodem inſtanti habuit omnia p2edicta cū actu meriti qui conſiſtit in motu volūtat̄. Vñ iere. xxxi. Nouū faciet dñs ſup terrā mulier circūdabit virum. Videt̄ ergo ꝙ xp̄s fuerit vir ab inſtanti conceptionis ſue ſed conſtat ꝙ non fuerit ꝗtum ad etatem ꝗ fuit vir ꝗtū ad animi vigo2ē ꝛ pfectam operationem viri pfecti q conſiſtit in merendo. Scdm ꝙ in illo inſtanti incepit eſſe homo xp̄s fuit perfecte btūs ꝛ in eodē inſtāti fuit creata aīa ei9 ꝛ infuſa co2pi2 būit info2mationē gr̄e ꝛ exiuit in actū merendi iſtud dictū pʒ ex p̄cedentib9 dictis ꝛc̄.

Secūdo querit̄. Utrū

ch2iſtus aliquid meruerit poſt cōceptionē ¶ Triplex eſt meritū ſcʒ interp2etatiuum de cōgruo ꝛ de cōdigno. P2imū eſt quo quis meret̄ ſimpl'r abuſiue De cōdigno eſt quo qs meret̄ ſimpl'r ꝑp2ie. Meritū de cōgruo eſt quo qs meret̄ ꝑtim ꝑp2ie ꝛ partim imp2op2ie Meritū ſimpliciter abuſiue. (conſtruendo lʒ ſimpl'r cum abuſiue) eſt op9 de genere bono2 tñ factū mala intentiōe. Talia em̄ opa aliquando remunerantur a deo ex imenſa largitate ſicut innuitur de nabuchodono ſo2 vt eſt dare elemoſynā cū murmure vt pʒ in legenda ſancti elimoſynarij. Meritū de ɔgruo ē op9 bonū de gn̄e factū cū itētiōe bona et alijs circūſtātijs tñ factū fit i pctō mo2tali Et de talib9 d cōgruo faciēs diſponit ſe ad gr̄am. Meritum de ɔdigno eſt opus bonū factuʒ ex charitate. Cum ergo queritur. Utrum xp̄s meruerit poſt ɔceptionē non querit̄ de p2imo nec de ſcd̄o modo ſʒ q̄ritur de tertio. ¶ Rñdendū ergo ad hoc ꝙ trib9 modis mereri ɔtingit ex cōdigno. Uno modo mereri eſt ex indebito facere debitum ſicut meretur quis in gratie infuſione et motu lib. arb. quia tunc meretur vitam eternam. Scd̄o modo mereri eſt de debito facere magis debitum vt contingit de p2ofectu in p2ofectuʒ de virtute in virtutem. Tertio mō mereri eſt de debito vno mō facere debitū aliomodo. Aliomodo de debito ꝑ habitū facere debitum per vſum: et de debito per vnum actum facere debitum per alium actum eque bonuʒ. Omnibus hijs modis ch2iſtus meruit nobis Meruit em̄ nob gratie p2omotionem meruit ꝛ bono2uʒ operum multiplicationem. Sibi autem nō meruit niſi tertio modo tm̄ poſt conceptioneʒ: ipſe enim non potuit facere ſibi de indebito debitum cum omni bono eſſet dignus. Sed qđ erat debitum vno modo fecit debitum pluribus modis: et ita meruit ſm tertium modum dicendi merituʒ ſolum non p2opter imperfectionem a parte meriti ſed p2opter perfectionem a parte merentis. ¶ Nota ꝙ conſiliuʒ ſanctiſſime trinitatis decreuit ab eterno nullum nobis impendere bonum gratie gratiſfacientis ſiue gratiſdate niſi p2opter meritum dolo2iſſime paſſionis ch2iſti filij ſui vnigeniti p2opt̄ quod meritum dat deus diſponentibus

primo gratiā iuſtificatiōis z pſeuerātie z profectus in bono: meruit; etiā; nobis omnia bona opera z meritoria que nos facimus quia illa opera non erunt deo grata niſi fundantur ſuper meritu; paſſionis chriſti. Et nota ꝙ chriſtus tātum intenſiue habuit ꝗtum habuit per totā vitam ſuam z in hora mortis. In illo eñ inſtanti obtulit ſemetipſum et ſuam vitam z omnia que facturus paſſuruſqꝫ erat ſanctiſſime trinitati ex intenſiſſima voluntate z charitate in qua oblatione tantum meruit ꝗtum in cruce. Non tamen tantum paſſus eſt quantum in cruce quia tunc non experiebatur paſſionē nec etiam ipſe imaginatiue ſic offerebatur paſſio ſicut in orto. Ideo peſſime et heretice dicitur a quoda; ꝙ tantum patiebatur in vtero matris ꝗtum in cruce. Ideo dicitur in textu non propter imperfectionem meriti quia primum meritum chriſti fuit perfectiſſimum propter perfectionem merentis quia fuit perſona diuina et infinita. Et hoc eſt ꝙ dicit in littera non profecit chriſtus ſm meritū ꝗtū ad ṽtutē meriti tñ ꝗtū ad numerum meritoꝝ qꝛ addebat merita merit; plura hūit merita i paſſiōe ꝗ i ꝯceptiōe.

Tertio querit. Utrum chriſtus aliquid meruit in paſſione. Paſſio capitur ibi pro corruptione ſubiecti in quo eſt chriſtus non tamen meruit in actibus meritorijs ſed nō tantu; in iſtis ſed etiam in paſſionibus ſibi illatis a iudeis z ſeruitoribꝰ pilati z hoc meruit accipiendo illas voluntarie non enim paſſus fuit fruſtra ſed ex rationabili cā nec paſſus propter demeritum culpe: ſed propter amore; veritatis z iuſticie: videbat eñ principes ſacerdotu; ꝙ erant diſtorti a lege dei per auariciam z hypocriſim z alia. Et hoc videns xp̄s non tacuit vicia eorum Ideo procurauerūt crucifixionem eius. Et etiam declarauit legem quam illi peruertebāt. ¶ Notandum ꝙ in paſſione eſt duo conſiderare. Uidelicet paſſionis cauſam z paſſionis ſuſtinētiam. Paſſionis cauſa eſt a violentia agentis proprie ſed paſſionis ſuſtinentia eſt a voluntate patientis. Quantu; ad primum paſſio non eſt meritoria: nec demeritoria quia eſt ab extra Iudei tñ et pilatꝰ z crucifixores fuerūt remota cā paſſionis chriſti z iſti demeruerunt ſm plus et minus. ¶ Nota ꝗtu; ad ſcd̄m poteſt eſſe meritoria vel demeritoria. Meritoria autem ſi quis eam perferat ex voluntate bona. Demeritoria aute; ſi quis eā ſuſtineat in patienter et ex voluntate iniqua. Quando ergo chriſtus paſſionem pertulit non tantum ex voluntate bona immo etiā ex volūtate optima quia ſummo niſu z conatu. Hinc eſt ꝙ paſſio eius meritoria nō ſolū fuit ſicut paſſiōes ſanctorum: ſed ſup oīa merita tenuit principatum. Nota ꝙ ſi ifinita eſſent peccata etia; horribiliſſima nō tñ tantū diſplicerent deo: ꝗtum placuit voluntas chriſti optima qua cum ſummo niſu et conatu amoris offerebat deo ſuas ſacratiſſimas paſſiōes z triſticias z anguſtias ideo meritum paſſionis chriſti dicitur fuiſſe ſufficiens ad delendum oīa peccata: tñ ꝗtu; ad efficaciam ſolum delet peccata qui ſe diſponūt vel electoru; finaliter. Et hoc ſiue in inſtanti ſue conceptionis in quo etiam obtulit trinitati ſanctiſſime ſuam paſſionē futurā in quo meruit tm̄ ꝗtu; in paſſionis hora z hoc intenſiue ꝗuis in paſſione magis meruerit extenſiue.

Quarto querit. Utru; xp̄s ſibi meruit dei fruitionē ſiue p̄miu; ſbale. ¶ Fruitio capit tripl'r. ſ. coīr ſic frui eſt vti cū gaudio id eſt delectatōe z breuit nihil eſt fruitio niſi actꝰ vł opatio volūtatis gaudioſa. Et ſic capit i ep̄la ad philemonem vbi ap̄ls dicit ita frater fruar te in domino. Scd̄o mō capit fruitio pprie z eſt alicui amore inherere propter ſe: z ſic importat motum volūtatis

cum quiete ꝛ eſt operatio voluntatis de
tatiua. Tertio modo capitur fruitio ꝓ/
pꝛijſſime ꝛ ſic frui eſt in cognitis quieſce/
re voluntate delectata ꝓpter ſe ꝛ ſic iclu
dit vtrãq̃ ꝓdictam qꝛ eſt oꝑatio volũta/
tis dectatiua ꝛ gaudioſa in qõne capitur
frui ꝓpꝛijſſime. ¶ Nota duplex eſt pmiũ
ſcꝫ ſubſtãtiale ꝛ eſt videre deuꝫ ꝛ amare
fruitiue ipſum ꝛ dꝛ aurea. Scðm eſt pꝛe
mium ꝯſubſtantiale ꝛ eſt in ꝑte ſenſitiua
nõ enim ſolum anima erit beata: ſed oẽs
alij ſenſus erunt beati ſuo modo qꝛ quie
ſcent ꝛ ſũme delectabunt in obiectis ſibi
cõuenientibus. Tertiũ eſt pꝛemiũ acci/
dentale ꝛ eſt quodlibet gaudiuꝫ habitũ
de creatura. ¶ Reſpondeo dicenduꝫ ꝙ
cõiter nõ cõceditur ꝙ xp̃s ſibi meruerit
ſubſtantiale pꝛemium ꝛ hoc innuit mgr̃
in lr̃a ſatis expꝛeſſe. Rõ huius eſt. Naꝫ
meritũ dicit oꝛdinem ad pꝛemium ſicut
diſpoſitio ad complementum: ſicut via/
ad terminũ ꝛ ideo neceſſe eſt meritum p̃/
cedere pꝛemiũ vel tp̃e vel ſm oꝛdineꝫ na
ture. Neutro modo aũt debuit in xp̃o p̃
cedere nec pꝛeceſſit. ꝓpter hoc ꝙ aĩa xp̃i
nõ eſſet idonea ad vnionẽ niſi eſſꝫ beatiſ
ſima ꝛ deifoꝛmiſſima qð fit ꝑ gr̃e ĩfuſio/
nem. Si ergo neceſſe fuit vnionẽ illã an
tecedere oĩa merita ſm oꝛdinem nature:
neceſſe ergo fuit deifoꝛmitateꝫ gloꝛie in
chꝛiſto pꝛecedere omẽꝫ vſum gr̃e. Ideo
gloꝛia in xp̃o p̃ceſſit omnia merita ꝓpter
ſummã dignitateꝫ q̃ fuit in aĩa xp̃i a ſua
creatione: ſcꝫ pꝛopter vnioneꝫ ipſius ad
verbũ. Sicut ergo incarnatio nõ cadit
ſub merito ſic ip̃a gloꝛia anime xp̃i. Vñ
Aug. xiij. lib. de trinitate In rebus ꝑ tẽ
pus oꝛtis id eſt in omnibus effectibꝫ dei
illa ſũma gr̃a eſt id eſt gratuita dei cõde
ſcenſio vel volũtas q̃ homo in vnitate ꝑ/
ſone cõiunctus eſt deo. Et in ench. dicit
ꝙ nullis p̃cedentibꝫ meritis ille hõ copu
latus eſt deo ſed illa copulatio non po/
tuit eſſe ſine dei fruitione q̃ eſt pꝛemium
ſubſtantiale iſtud tñ pꝛemiuꝫ eſt duplex
quoddã eſt obiectiuum et eſt ipſe deus.

Aliud eſt ſubiectiuũ.

Quinto queritꝛ. Vtrũ
meruerit xp̃s ſui coꝛpis gloꝛificationem
¶ Notandum ipſius xp̃i ꝛ cuiuſlibet ho
minis cõplete bti triplex eſt gloꝛificatio
Quedam eſſentialis que cõſiſtit in opti
mis oꝑationibus intellectus ꝛ volunta
tis tendentibus in deum ꝛ hec dicitꝛ glo/
rificatio anime. Alia quedã cõſubſtanti
alis q̃ cõſiſtit in perfectiſſimis operatio/
nibus potentiaruꝫ ſenſitiuarum ſm q̃s
tendunt in ſua obiecta ꝑfectiſſima: qꝛ ſi/
cut aĩa xp̃i eſt gloꝛificabilis ſic potentie
ſenſitiue ſunt nate gloꝛificari ſm q̇d id ẽ
ſm operationes ſuas. Et dꝛ ſm quid: qꝛ
anima eſt gloꝛificabilis ſimplr̃ ꝛ de iſta
eſt queſtio. pñs qꝛ clarũ eſt ꝙ ante paſſi/
onem nõ habuit coꝛpus gl̃ificatũ. Que
dam accidentalis cõueniens anime que
eſt quoddam gaudiũ de aliquo facto vi
ctoꝛioſo: vt virgines de hoc ꝙ vixerũt in
virginitate ꝛ ſimilr̃ doctoꝛes ꝛc̃. Et dici
tur aureola et ſimiliter gaudent oẽs de
conſoꝛtio bonoꝝ ꝛ vocatꝛ vt pꝛius. Alia
eſt gloꝛificatio accidentalis coꝛpis ꝛ ſũt
quattuoꝛ dotes de quibus in quarto di
cetur. Pꝛima gloꝛificatio a doctoꝛibus
ſacris vocatur ſtola. ſcða ꝛ tertia gloꝛifi
catio vocatur ſcða ſtola ꝛ in hoc excede/
mus angelos qui habent ſolũ pꝛimaꝫ qꝛ
non habent potẽtias ſenſitiuas ꝛ ſic eri/
mus magis beati extenſiue. Similr̃ ho/
mines damnati plus puniuntꝛ q̃ꝫ demo/
nes ſcꝫ extẽſiue: qꝛ lucifer ſolũ punietur
in intellectu ꝛ volũtate. Homines autẽ
cum hoc puniãtur in potẽtijs ſenſitiuis
vtputa inferioꝛibꝫ. Et ideo ſicut homĩes
puniuntur. ita hoĩes pꝛemiabuntꝛ in po/
tentijs ſenſitiuis: qꝛ deus pꝛonioꝛ eſt ad
miſerandum q̃ꝫ puniendũ ꝛ hoc eſt con/
tra mgr̃ꝫ Ioh. gerſon. ¶ Rñdeo dicẽdũ
ꝙ xp̃s abſq̃ dubio meruit ſibi gloꝛifica
tionem ſui coꝛpis nõ ſolum agendo ſed
etiã in patiendo vt dicit magiſter in lr̃a
expꝛeſſe. Ratio eſt qꝛ xp̃s dei ꝛ hominũ

mediato: ſimul debet eſſe cōphenſor ꝛ viato:. Cōphenſor ꝑpter ſuā dignitatē ꝛ viato: ꝑpter noſtrā neceſſitatē. Et iō ꝑmo debuit eſſe ī ſtatu glīe: ꝛ ꝑmo ī ſtatu miſerie. In ſtatu miſerie nō debuit eē ſm ſupiorē portionē ſed ſm inferiorē .i. ſm carnē. Et ideo ſm diuinā diſpoſitionē neceſſariū fuit differri corpis glorificationē xpi, vt xps eſſet in ſtatu in quo ꝑ nobis poſſet mereri ꝛ ſatiſfacere. Dum aūt xps nobis merebat̄ ꝛ ꝑ nobis ſatiſfaciebat: faciebat deo placētiſſimū opus ꝛ ita remunerabile ſm aliquā ꝑtem glīe. Cum aūt nō poſſet remunerari q̄ntum ad pmā ſtolā ſed quantū ad ſtolā ſecundā merebatur vtiq; tunc xps ꝑprij corporis glorificationē. Cū Scotus dicit ꝙ nō meruit directe q: niſi fuiſſet impedimentū glīa aīe redūdaſſet naturalit̄ ī corpus tamē meruit illā corpis glīaʒ indirecte: q: meruit illi⁹ impedimēti ceſſationē ꝛ āmonitionē.

Queſtio ſexta. Utrum

chriſtus meruerit nobis ianue paradiſi apertionē. ¶ Sciendū ꝙ triplex eſt paradiſus. Prim⁹ terreſtris: alius celeſtis. Et iſte ē duplex. quidā ſpiritual̄: alius corporal̄. Prim⁹ ē locus ameniſſimus et tēpatiſſim⁹ in oriente poſit⁹ in quo ſunt delicie plurime: ibi ſunt arbores cū floribus folijs ꝛ fructib⁹. Alius ē celeſtis corporal̄ in quo ponunt̄ beati: ꝛ dr̄ celū empyreū: de quo dicit ap̄ls ꝙ fuit rapt⁹ vſq; ad tertiū celum. ¶ Paradiſus celeſtis ſpūalis nihil ē aliud q̄ꝫ clara viſio dei et fruitio ſequens clarā viſionē dei. Et licet de ſecūdo padiſo poſſit eſſe q̄ſtio nr̄a tn̄ pncipaliter ē d̄ vltimo. ¶ Rn̄deo ad pdictorum intelligentiā eſt notanduʒ ꝙ eſt paradiſus terreſtris ꝛ ē paradiſus celeſtis ſcʒ ſpiritual̄: q: de celeſti corporali locutus eſt in ſecundo. Eꝛ Adā peccāte vtriuſq; ianua clauſa fuit. Clauſio autē ianue padiſi terreſtris ſignum fuit clauſionis ianue paradiſi ſcʒ ſpiritual̄. Eſt autēʒ paradiſus celeſtis apta viſio dei. Clauſio autē huius ia nūc fuit īpoſſibilitas videndi deū facie ad faciē, que impoſſibilitas conſurgebat ex demerito peccati Ade: ꝛ ex decreto diuine ſentētie quo ſcʒ de⁹ determinat neminem ad ſuī aſpectū admittere. Unde ſi beata Maria deceſſiſſet ante paſſionē filij ſui deſcēdiſſet ad infernum cū patrib⁹ niſi facta ſibi eēt emenda ꝛ ſatiſfactio ꝑ illo pctō. Et qm̄ emendaꝛ ſatiſfactio ē ei per xpm hinc ē ꝙ ꝑ meritum xpi nobis patuit ingreſſus in celum. ¶ Nota ꝙ imagines ī q̄drageſima cooꝑiunt̄ ad deſignanduʒ clauſionē paradiſi celeſtis: tpe aūt paſſionis eius amouent̄ ad deſignandū apertionē illius ianue q̄ eſt facilis īgreſſus ad videndū deum facie ad faciē.

Circa decimāno

nam diſtinctionē queritur. Utrū ꝑ paſſionē xpi fiat remiſſio peccatoꝝ. ¶ Nota ꝙ eſt dr̄ia inter remiſſionē culpe: ꝛ infuſionem grē. Infuſio eī grē ꝛ remiſſio culpe nō ſunt vna ꝛ eadē mutatio ſed ſunt due mutationes licet nō reales quia impoſſibile ē vnū ꝛ idem plurificari ꝛ non multiplicari ſed remiſſio pōt multiplicari remanēte vna ꝛ eadē infuſiōe. g̃ ꝛc. maior patet. minor ꝓbatur: q: cū q̄s pergit ad cōfeſſionē cū multitudine pctōꝝ tot ſunt ibi remiſſiones quot ſunt culpe ꝛ obligationes. Cuilibet eī culpe correſpondet ꝓpria remiſſio ꝛ tn̄ ē ibi vna remiſſio dūtaxat infuſio grē. Itē impoſſibile eſt vnū ꝛ idem ſepari g̃ ꝛc. ꝛ eē ſine ipo ſed remiſſio culpe ꝛ infuſio grē poſſunt ab inuicē ſepari. g̃ ꝛc. maior pateꝫ fundat̄ īmediate in pmo pncipio. minor ptʒ: q: ī angelis btīs fuit infuſio gratie cum eēnt in ſtatu innocentie ſine remiſſione culpe. Etiā in btā virgine cui gratia fuit infuſa ſine remiſſione culpe: et in anima xpi q̄ eſt eiuſdē rōnis cum noſtrꝫ. Silr̄ dicendū ē de remiſſione culpe que

potest inesse alicui sine infusione grē de potentia dei absoluta. Pōt enim de⁹ potē tentia absoluta remittere culpam ꝛ nō dare grām: vt patet de rege terreno qui pōt alicui q̄ eū offendit remittere offen/ sā nō recipiendo eū in grā: tñ nūq̄ d̄ facto de⁹ remittit pctm̄ mortale alicui q̄n etiā ifūdat grā: ꝛ h̄ ex sua benignitate īeffabili. Remissio āt culpe ē deletio obligatiōis ad penā eternā ad quā obligaē p pctm̄ mortale anteq̄ peniteat. Ita q̄ termīaē iſta mutatio p̄uatiua ad nō obligationē: ita q̄ termin⁹ a q̄ ē obligatio. ꝛ termin⁹ ad quē ē n̄ obligatio. Infusio aūt grē ē a nō eē grē ad eē grē: sic remissio ē mutatio p̄uatiua ꝛ ifusio grē ē mutatio positiua ex parte termini ad quē Unde ablatio mali ꝛ collatio boni distinguūtur. Iſta autē ablatio mali siue remissio culpe attribuiē appropriate passioni christi. Et collatio gratie attribuitur magis appropriate resurrectiōi christi. Unde ad Roma. iiij. Traditus est p̄pter delicta nr̄a ꝛ resurrexit p̄pter iuſtificationē nostrā. ¶ Rñdeo ad qōnē q̄ iuſtificatio ꝛ ſa attribuiē tā passioni: q̄ resurrectiōi xp̄i: vt habeē i textu sacre ſcripture ꝛ glo. i pl'ib⁹ locis p̄sertim vbi d̄. Utraq̄ ſcꝫ mors ꝛ resurrectio xp̄i delicta nr̄a tollunt ꝛ vtraq̄ iuſtificāt. At/ tamē neutri. i. nec passiōi nec resurrectioni attribui pt̄ p̄prie cāsalitas iuſtificatiōis siue deletio culpe: q2 ibi p̄prie nō inuenitur aliqd̄ gen⁹ cause: hn̄t tñ nihilominus aliquā causalitatē i hoc q̄ habēt aliquā cause p̄prietatem. Attribuit' eīn his iuſtificatio nr̄a p modū meriti interuenientis: qd̄ quidē habet diſpositionis grām ꝛ rōnem ꝛ reduci habet ad causā materialē. Per modū exempli p̄uocantis ꝛ excitātis qd̄ quidē habet reduci ad causā mouētē ꝛ efficientē. p modū exemplaris dirigentis vł' regulantis. qd̄ habet reduci ad cām formalē. Per modū termini quietantis qd̄ quidē hꝫ reduci ad causā finalem. Et ita his duob' attribuiē iuſtificatio ſm p̄prietatē cuiuſlibet generis cause. Attñ rō merendi iuſtificationē attribuiē ſoli passioni ꝛ nō resurrectioni. Ratio vero terminādi ꝛ quietandi attribuiē resurrectiōi ad quā terminaē iuſtificatio ꝛ nō passioni. Duo vero intermedia ſcꝫ excitatio ꝛ regulatio attribuūē vtriq̄. Naꝫ passio excitat nos ad dei dilectionē ꝛ vlterius insinuat nobis qualr̄ debeam⁹ mori pctis: ꝛ ita ē exemplū p̄uocans ꝛ exēplar regulans. Et qd̄ ſit exēplū habeē ex p̄ma Pet. ij. Xp̄s passus ē p nob' vob' relinquēs exēplū vt ſe. veſ. ei⁹. Et ſit exēplar habeē ad Romano. vi. Si cōplantati ſum⁹ ſilitudini mortis ei⁹ ſil' ꝛ resurrectōis erim⁹ Similiter ꝛ resurrectio hꝫ rōnē exēpli p̄uocantis ꝛ exemplar dirigent'. Prouocat eīn nos ad iuſticiā p quā accipim⁹ illā gl'iam quā credimus xp̄m habuiſſe i ſua resurrectiōe vt talia ſint corpa gl'ie q̄lia xp̄s in ſua resurrectiōe mōſtrauit. Dirigit etiā nos dū ad ei⁹ exēplar conamur ambulare in nouitate vite. Iuxta illud qd̄ d̄ ad Rom. vi. quō xp̄s resurrexit a mortuis p gl'iam p̄ris ita ꝛ nos in nouitate vite ambulem⁹. ꝛ ſic tā passio q̄ resurrectio habet rōnē excitantis ꝛ regulantis respectu nr̄e iuſtificatiōis ſꝫ duo que in nr̄a iuſtificatione habēt p̄ſiderari ſcꝫ ablatio mali ꝛ collatio boni.

Secūda queſtio. Utrū

p passionē xp̄i facta fuerit cyrographoꝝ deletio. ¶ Pro notitia hui⁹ termini cyrographo ē notandū q̄ hic cyragraph⁹ vł' hoc cyrographū d̄ a cyros grece qd̄ ē manus latine. ꝛ graphia ſcriptura: q̄ſi ſcp̄tura manu facta: ꝛ poteſt capi dupliciter ſcꝫ p̄prie ꝛ methaphorice. Proprie eſt littera manu ſcripta debitoris que cōmittiē vł' daē creditori: vt ſi aliq̄s cōmodat centū florenos alicui ꝛ dat cedulā ſcꝫ debitori: ꝛ d̄ quaſi ſignum manuale Alio modo cyrographus capitur methaphorice ſeu large vł' trāſumptiue: et ſic capiē hic. Et ē quedā obligatio quā anīa ē obligata ad aliquā penā trāſeūtē

culpa actuali interiori et exteriori ad reatū remanēs in aīa: rōne cui⁹ diuina iuſticia habet nos puniri q̄tū ad penam diabolica malicia habet nos accuſare et conſciencia noſtra habet contra nos remurmurare. Nota textū tn̄. Que autē ſit iſta ſcriptura que dr̄ cyrographum de creti et cyrographū culpe: diuerſimode pt̄ aſſignari ſm̄ diuerſas expoſitiones q̄ innuūt. ſup̄ ſcđa ad Col. Culpa ē act⁹ peccati interioris vl̄ exterioris. Sciendū q̄ cyrographū culpe dr̄ eē memoria de quo aīa tenet aſtricta et obligat alicui pene: ſicut aliqs quando obligat ſe alteri facit ei cyrographū: et hoc innuit Auguſtinus in littera cū dicit culpaꝝ cyrographa deleta ſunt: quib⁹ peccatores vl̄ debitores ante diabolo tenebant: et dr̄ illud cyrographū culpe et cyrographū decreti: quia talis obligatio ꝯſurgit ex noſtra culpa tanq̄ ex merito et ex diuina ſētentia tanq̄ ex decreto: et ſic cyrographuꝫ dicit eē memoriale illud quo quidē peccatū manet q̄tum ad reatū. Rōne cuius diuina iuſticia habꝫ nos punire diabolica malicia nos accuſare et detinere: et conſcīa nr̄a remurmurare contra nos. Et illud cyrographū aduerſū nos habet inſcribi ꝑpria voluntate non ſolū ꝓ peccatis noſtris actualibus ſed etiam ꝓ peccato primi parentis: et ratione huius diabolus habet in nos aliquā poteſtatē vl̄ ſimpliciter vl̄ ad tempus. Quī ergo xp̄s ꝑ paſſionē ſuam nō ſolum impetrauit nobis remiſſionē culpe q̄tuꝫ ad maculam ſed etiam quātū ad reatū. Hinc eſt qđ dicit apl̄s et Auguſtin⁹ q̄ xp̄s per paſſionē ſuā deleuit cyrographa culparum. Sed apl̄s dicit ſingulariter delēs cyrographum decreti: quia loquitur de memoriale tranſgreſſionis p̄mi parētis Auguſtinus vero dicit pluraliter. quia loquitur de remiſſione omniū peccatorum quantū ad reatum vt perfectū exp̄mat paſſionis effectum. Iſtud cyrographum optime recognoſcit in peccatore diabolus et eſt groſſe loquēdo. Una corda ꝑ quā trahit ip̄m ad infernū: vl̄ quādo peccator peccat nihil aliud fac̄ q̄ ponere cordā in collo ſuo quo ſuſpēdetur i inferno vl̄ dat ſigillū manuale et ſignū ſuū diabolo q̄ obligat ad penā eternam Si querit quis habebit illud ſignū vel cyrographū. Dicendū q̄ deus et homo et diabolus hēbat ſed differēt: q: deus habebat vt iudex: hō vt reus: diabolus vt accuſator. Et ſicut latro fert inſigne cyrographū ꝯ ſe. i. ſignū puta ꝯ: ſic hō ſeip̄m ferebat cyrographū: nec ꝑ illđ cyrographū acquirebatur aliqđ ius diabolo. Quāuis em̄ homo iuſte detineret ip̄e tamē iniuſte detinebat. ¶ Notandū ꝓ primo argumēto in oppoſitū q̄ dupliciter poſſumus loqui de efficiendo vel effectu paſſionis xp̄i. Aut quātū ad ſufficientiā. Aut quantum ad efficaciam. Si loquamur quātū ad ſufficientiā ſic ſe extendit ad omnes hoīes et ad omnes culpas. Si vero quantū ad efficaciā: ſic ſe extendit ad eos ſolūmodo qui baptiꝫantur in nomine eius q̄ abſoluūt a reatu originał peccati et actuał: ita q̄ a diabolo non pn̄t ampli⁹ teneri niſi forte ſe ei voluntarie ſubiiciāt: et noua ꝯtra eos ſcribantur cyrographa.

Tertio querit. Utrum ꝑ paſſionē xp̄i liberati ſum⁹ a ptāte diaboli. q̄ ſic videt ꝑ h̄ qđ habet ad Ephe. vi. Nō ē nob̄ colluctatio aduerſus carnē et ſanguinē ſed aduerſus mūdi rectores et tenebrarū harum. g̃ demones adhuc nos ip̄ugnāt et huic mōdo adhuc p̄ncipāt. g̃ a ptate diaboli libati non ſum⁹ Itē. ii. Timo. iii. dr̄ q̄ in nouiſſimis diebus inſtabūt tp̄a ꝑiculoſa. Et h̄ ip̄m dr̄ ii. Theſſa. ii. et in Daniele et in Apocał. q̄ in tp̄e antexp̄i hēbit diabol⁹ magnaꝫ poteſtatem tentandum et vexandum. ergo non videtur q̄ per paſſionem amiſerit poſſe ſuper genus humanum. Itē poteſtas diaboli vel eſt ad nocendum:

vel ad tentādū. Sꝫ nunꝙ̄ potuit nocere niſi pmiſſus. nunꝙ̄ in pctm̄ etiā potuit ꝑcipitare niſi ꝑberet ei volūtas ꝛ conſenſus: ꝛ hoc ipm pōt ꝛ modo: ſi ergo ab inicio nihil potuit amplius: videtur ideꝫ qḋ prius. Itē poteſtas diaboli maxime in duobꝫ cōſiſtit: vicꝫ in obſeſſiōe corporū ꝛ in excatione mentiū: ſed poſt paſſionē xp̄i adhuc multi a diabolo fuerunt obſeſſi: multi etiaꝫ fuerūt grauiſſime excecati. ꝰ videt̄ ꝙ ptās diaboli non ſit in aliquo diminuta ꝑ paſſionē xp̄i. Q̄ꝫ diabolus multoꝝ corꝑa obſeſſit docet experientia ꝙ itē multoꝝ mētes excecat. ꝓbatur ꝑ illud qḋ dꝛ ſcḋe Coꝛ. iiij. Deus huius ſeculi excecauit mentes infideliū

¶ Pro quo notandū ꝙ diaboli duplex eſt ptās. Una detinēs vł attrahēs. alia pugnans. Poteſtas diaboli detinēs eſt illa qua attrahebat ꝛ detinebat iuſtos: quoſcunꝙ̄ in limbū ꝛ nlł's poterat euadere hāc ptātē. Alia ē pugnās ꝛ ē ptās ꝑcipitādi in malū. i. pctm̄ vł ꝑ fallaciaꝫ vł ꝑ potentiā. ¶ R̄ndeo dicendū ē ꝙ ꝑ paſſionē ſumus liberati a ptāte diaboli: oēs q̄ītū ad ſufficientiaꝫ. ſed illi ſoli q̄ ſunt de eius corꝑe. i. eccl'ie q̄ītū ad efficaciam. Oēs em̄ nō ſe diſponunt ad recipiendū gratiā ꝓpi: vt ſūt iudei infideles ꝛ mali xp̄iani. Diabolus aūt an̄ paſſiōꝫ xp̄i habebat duplicem manū. vicꝫ attrahentem ꝛ impellentem. Manus attrahens erat ptās trahēdi ad limbū etiā iuſtos ꝛ ſanctos. Manus ipellens ſiue pugnans erat ptās ꝑcipitandi in maluꝫ vł ꝑ fallaciam vł ꝑ violentiā q: temptabat vt draco: tēptabat vt leo. Et prima manus ſcꝫ attractiua erat tante potentie vt n'l's poterat ei reſiſtere. Et hec fuit ei oīno amputata ꝑ paſſionē. Manum autē impellentē ꝛ pugnātē habebat ita fortē vt cum magna difficultate poſſet quis ei reſiſtere. Et ideo in mł'tis regnabat imo fere in omnibꝫ vt pꝫ de ipō Job Omnes em̄ vł ſupabat ꝑ fraudulentiā vł ꝑ violentiā: ꝛ hec ptās debilitata ē ꝑ paſſionē ꝑ quā lumen veritatis aperitur cōtra diabolicā fraudulentiā. Nam tenebat fere totū mundū inuolutū idolatria: mō aūt nll's ē credo q̄ ſit idolatra q̄ꝫuis ſint diuerſe ſecte. Et adiutoriū virtutis attribuit̄ cōtra diabolicā violētiā Apparuit autē lumē veritatis ꝛ interius ꝑ diuinā inſpirationē: ꝛ exterius ꝑ humanam inſtructionē. Jam em̄ fere omnibꝫ ē veritas ꝓpalata: ꝛ iō eſt deſtructa idolatria que plus repugnabat. Adiutoriū etiā virtutis tribuit̄ ꝑ gratie infuſioneꝫ que reprimit ꝯcupiſcētiā: ꝛ ꝑ angelicā ꝓtectionē que cōprimit ptātes aduerſas: ꝛ hoc virtute paſſionis merito cuius mittitur nobis ſpūſſanctus: mittunt̄ etiam ꝛ ipi angelici ſpūs vt ſuperetur aduerſarius vnde diabolus ſup oīa abhorret memoriā paſſionis ꝛ figurā crucis ꝑ quā ſumus a ptāte eius liberati. ¶ Ad argumenta in oppoſitum ad ꝑmum q̄ꝫ dꝛ ꝙ adhuc reſtat nobis aduerſus ꝛc̄. Dicendum ꝙ q̄ꝫuis nobis incūbat pugna nō tn̄ elōgamur a victoria niſi interueniat nr̄a negligentia: ſm qḋ dꝛ ꝑme Coꝝ. x. Fidelꝫ qui nō pmittit vos tēptari ſupra illḋ ꝙ poteſtis ſed fac cū tētatione ꝓ. Et ideo ex illa auctoritate nō pōt haberi ꝙ nob ꝓſideat ptās diabolica q̄ꝫuis nos exercere nō deſiſtat. ¶ Ad ſcḋm argumētū dꝛ ꝙ in nouiſſimis diebꝫ ꝛc̄. Dicendū eſt ꝙ q̄ꝫuis ꝑ paſſionē ſit poteſtas diabolica ſupata tamen in nobis ē dare vires hoſti ꝛ nos ſubiugare poteſtati diaboli. et quia in nouiſſimis diebus habundabit multoꝝ ꝑuerſitas ꝛ refrigeſcet charitas vires ſumat diabolica poteſtas: ꝛ iuſto dei iudicio pmittetur amplius ad malum impellere q̄ꝫ permiſſus fuerat in tēpore precedenti. ¶ Ad illud qḋ obijcitur ꝙ nihil poterat niſi per dei permiſſionem ſicut ꝛ nunc. Dicenduꝫ ꝙ deus ipm amplius permittebat ex ſuo iuſto iudicio ꝛ conſenſus noſter amplius ei ſubiacebat ex vitio noſtro: et ꝑ hec regnabat ignorantia: regnabat etiā cōcupiſcentia.

cõcupiſcētia deficiebat: etiã veritas de/ficiebat etiã gratia. Sicut em̃ dr̃ Joh. pmo. Lex p moyſen data ẽ gratia ꝛ veritas p ieſum chꝛiſtũ facta ẽ. ¶ Ad illud qđ obijcit̃ ꝙ adhuc põt in vexationẽ corpoꝝ ꝛ excecationẽ mentiuꝫ. Dicendũ ꝙ h̃ nõ poteſt mõ niſi qs ei ex culpa ſua vires tribuat. vel niſi ſit ex ſpeciali cauſa vt puta ad humiliationẽ alicuius ſicͧ ſũt illi qui ſacramenta xpi contemnunt. vt puta cõfirmationẽ eukariſtiã: aquã be/nedictã ꝛc̃. Qui vero humilit̃ ꝛ deuote ſacris ꝛ ſacramẽtalibꝫ ſe ſubijciunt que a paſſione xpi hñt virtutẽ nõ formidant diabolicã ptãtem. Tanta ẽ em̃ virtꝰ ſacramentoꝝ eccl̃ie vt etiã extendant ſe vſqꝫ ad infideles. Vñ nõ tot hodie diabolus obſidet ꝗ̃ diabolꝰ ꝯſueuerat obſidere. Scribit em̃ Gregoꝛiꝰ in dyalogo de quodã iudeo cũ vellet doꝛmire in loco deſerto muniuit ſe ſigno crucꝭ ꝛ demo/nes ſuuenientes cũ vellẽt ipm̃ offendere a ſigno crucis repulſi ſũt ꝛ dixerũt ipm̃ eſſe vas vacuum ſed ſigtum.

Quarta queſtio. vtrũ

per paſſionẽ chꝛiſti abſoluamur a pena peccati. ¶ Nota ꝙ triplex eſt pena pro pctis ſcꝫ tpalis: media ꝛ eterna. Pꝛĩa eſt pena ſatiſfactiua pro peccatis actualibus que habet finem: ꝛ nõ ẽ perpetua. Et illa iniungit̃ a ſacerdote in ſacr̃o pe/nitentie ꝛ ẽ in purgatoꝛio. Pena eterna ẽ pena inflicta p peccatis actualibꝫ: moꝛtalibꝫ que durat in eternũ ꝛ ẽ pena damnatoꝝ: ꝛ pctõ moꝛtali coꝛreſpõdet talis pena. Pena media ꝗ ptim ẽ tempoꝛalis ꝛ ptim eterna. ẽ carentia viſionis diuine pter peccatũ oꝛiginale: ꝛ dicitur tem/poꝛalis: quia ſoluꝫ durauit vſqꝫ ad paſſioneꝫ chꝛiſti: et dicitur eterna quia niſi deus illis patribus ſuccurriſſet p paſſionem xpi fuiſſent eternaliter in limbo et eſt eterna ĩ paruulis qui ſine baptiſmo decedunt. ¶ Nota ꝙ adhuc duplex eſt pena ſcꝫ oppꝛeſſiua: alia eſt pꝛomotiua. Pꝛima ẽ ignoꝛantia ſubiectio demonis ꝛ obligatio ad penã eternam: ꝛ ab hac liberati ſumus. Secũda ſunt miſerie ꝗs patimur in quibꝫ exercemur p patientiã ꝛ ab hac non liberauit nos: ſed ad illas nos animat ꝛ animãdo facit: vt pena il/la nõ poſſit oppͥmere nec ꝓualere: ꝛ iſto modo poſſet dici quodãmõ liberare ab illo genere pene: ſcꝫ pmotiue nõ vt affligat ſed vt nõ ꝓualeat. ¶ Rñſio ad que/ſtionẽ dico ꝙ paſſio xpi nos libauit a pena tpali ꝛ ab eterna ꝛ ab ea ꝗ̃ ẽ int̃ vtrãqꝫ media. A pena inqꝫ tpali nos liberat ꝛ ỽtute illiꝰ ꝯdonant̃ nob̃ pctã nõ ſoluꝫ quãtũ ad culpã ꝛ reatũ pene etñe ſꝫ etiã quãtũ ad dimiſſionẽ pene ſatiſfactoꝛie: ſicut hꝫ fieri in ſacr̃o baptiſmatꝭ. A pẽa etña nos liberat liberãdo a culpa. Duꝫ em̃ p paſſionẽ xpi grã impetrat̃: p quam culpa dimittit̃ nob̃ pene eterne moꝛtꝭ relaxat̃. Liberari etiã a pena ꝗ quodãmõ ẽ inter vtrãqꝫ penaꝝ iſtaꝝ media. ꝗ ꝗdẽ ẽ carentia viſiõis diuine ex demerito pctĩ Ade: ꝛ illa ꝗdẽ fuit ad tpͣs pter gratiã reptã in eis ꝗ detinebãt̃ in limbo. debe/ret tñ hr̃e eternitatem hitõ reſpectu ad culpã Ade. vñ ꝗ̃tũcũqꝫ paſſio dilatata eẽt diña pñtia fuiſſet ei ſubtracta niſi deus adinueniſſet aliquã viã ꝛ ab hac pẽa liberati ſumꝰ p paſſionẽ xpi. ꝛ ſic pꝫ ꝙ p oẽm modũ veꝝ ẽ paſſionẽ xpi efficacẽ eẽ ad liberãdũ nos a pẽa pctĩ. ¶ Sꝫ ꝯ ar/guit̃ pñia oĩs: penal̃ ẽ. nã pẽitere ẽ penã tenere. Si ḡ p paſſionẽ xpi libati ſumꝰ a pena: videt̃ ꝙ iã nõ ſit opꝰ pñia: ſꝫ h̃ di/ctũ ſtm̃. ḡ ꝛ pmũ. ¶ Rñ. dicẽdũ ẽ ꝙ imo nos liberat ꝗ̃tũ ẽ de ſe: qꝛ ſm ꝙ dr̃ ĩ lr̃a in baptiſmo oĩs pena ꝗ p pctõ debet̃ penitus relaxat̃. Vñ ſic habet̃ ĩ textu. pctã ꝗꝫ nr̃a. i. pena pctoꝝ nr̃oꝝ: dr̃ in coꝛpoꝛe ſuo ſup lignũ poꝛtaſſe qꝛ ipiꝰ penã quaꝫ in cruce tulit Omis pena tempalis que p pctõ debet̃ in baptiſmo penitꝰ relaxat̃ vt nulla a baptizato exigat̃. Sꝫ cũ homo peccata iterat reddit ſe indingnum tanto beneficio. Ideo confugiendũꝫ eſt

in ſecūdā tabulā naufragij que ē pmā: que ē min⁹ nobilis q̄ baptiſm⁹ q2 nō ſic abſoluit a penaz a culpa.

Quinta queſtio Utrū ſolus filius dei ſit redēptor aut etiā pat̄ z ſpūſſanctus. ¶ Rn̄deo ad hoc ꝙ fili⁹ dei ſit redēptor pōt intelligi duob⁹ modis ſm ꝙ in ſe duas habet naturas: vicz diuinā z humanā. Quodā eni modo h̄ ei cōuenit ſm humanā naturā: z quodā modo ſm diuinā naturā. Primo modo cōpetit ſoli filio: ſed ſecundo modo competit filio vna cum p̄re z ſpūſancto. Uide ꝯſequenter in textu Bonauenture.

Sexto querit. ſecūdū quā naturā ſit xp̄s mediator. ¶ Rn̄deo ꝙ cū mediator dicat officiū recōciliationis z mediator debeat differri ab illis quos recōciliat z xp̄s ſm diuinā naturā ſit ille cui fit recōciliatio. Dicendum ꝙ nō pōt eē mediator ſm diuinā naturam ſed ſm humanā naturā in qua pōt recōciliare ſm diuerſas ꝓprietates in quib⁹ cōicat cum deo z cū homine. Habebat em̄ iuſticiā z innocentiā in qua cōmunicat cum deo: z mortalitatē in qua cōmunicat cū homine: z dū mors cōiungit̄ iuſticie in eodem cōfederat̄ homo petōr z mortalis: deo iuſto z imortali. Reconciliati em̄ ſum⁹ p mortē hominis innocentis. Concedende ꝯ ſunt rōnes oſtendentes ꝙ xp̄s ē mediator ſm hūanā naturā.

Circa viceſimā diſtinctionē querit̄. Utrū cōgruū fuerit humanā naturā a deo reparari. ¶ Aduertendum ꝙ duplex eſt congruitas. Una pure honeſtatis. Alia ē neceſſitatis vel imutabilitatis. Prima ē illa q̄ aliq̄d dr̄ ꝯueniēs: decens: rōnale: honeſtum: licet nō ſit neceſſariū. Et iſto mō ꝯueniēs fuit humanā naturā a deo reparari: q2 ſicut ceciderat p inobediētiā ſic reparari per obediētiā cōgruū erat. Alia ē ꝯgruitas neceſſitatis vel mutabilitatis. Et ē illa qua aliquid dicit̄ ꝯgruū: qđ ē quodāmō neceſſariū z de iſta etiā ē queſtio iſta ſm illud oportebat pati xp̄m z ita intrare. Et in vtroq; ſenſu tractat̄ q̄ſtio ī textu. ¶ Ultra hoc duplex ē neceſſitas: Quedam abſoluta z ſimplr̄: alia ē neceſſitas ſm quid vl̄ cōditionata. Neceſſitas abſoluta ē illa qua aliq̄d ē ſic neceſſariū qđ oppoſitū ei⁹ nō pōt eē nec fieri: ſicut deū eſſe: deū viuere q2 ē entitas ſūme neceſſaria. z oēs ꝓpoſitiōes que ſunt in p̄mo et ſcđo modo dicendi p ſe: z oīa p̄ma principia ſunt ꝓpoſitiōes neceſſarie in materia naturali. Alia ē neceſſitas ſm q̄d vl̄ ꝯditionata vl̄ ꝯſequentie. Et ē illa qua aliq̄d dr̄ neceſſariū aliq̄ ꝯditione p̄ſuppoſita: z ſic neceſſariū fuit pati xp̄m: p̄ſuppoſita ſcz volūtate diuina. Et vocat̄ in textu neceſſitas imutabilitatꝫ: z cū iſta neceſſitate imutabilitatis bn̄ ſtat cōtingens ſimplr̄: q2 mere xp̄s ꝯtingent̄ mortu⁹ ē; ꝓpter ſcz nimiā charitatē. ¶ Notādū ꝙ adhuc duplex ē neceſſitas: ſcz ineuitabilitatis z imutabilitatis. Neceſſitas imutabilitatis ē illa q̄ aliq̄d ſic ē neceſſariū ꝙ oppoſitū ei⁹ nō pōt ei ſuccedere licet pōt nō eē ſimplr̄: q2 in dīna ordinatione nō eſt ſucceſſio. Neccitas ineuitabilitatis ē q̄ aliq̄d ē ſic neceſſariū ꝙ oppoſitū ei⁹ nō pt̄ ſuccedere vl̄ fieri. ¶ Rn̄deo ꝙ abſq; dubio ꝯgruū ēt decēs reparari genus hūanū: cōgruū inq̄ ē z decēs n̄ ſolū ex pte dei ſed etiā ex pte hoīs. Ex pte dei videtur p q̄tuor ſuppōnes manifeſtas q̄ elici pn̄t ex dict̄ Anſ. in lib. i. Cur deo hō. ¶ Prīa ē hec. nullaten⁹ decet ſūmaz ſtabilitatē pmittere ſuū ꝓpoſitū īfirmari. ¶ Scđa ē hec. nullaten⁹ decet ſūmā benignitatē. i. miaz p petō vni⁹: totā poſteritatē e⁹ ſempit̄nal̄r dānari ¶ Tertia ē hec: nullaten⁹ decet ſūmā ſapiaz nobiliſſimā creaturā pmittere vniuerſal̄r fine ſuo fraudari. ¶ Quarta ē hec: nullaten⁹ decet ſūmā ꝟtutē pmittere ſuū ſuīs ab alio in ſempiternū iniuſte detineri ſꝫ niſi repatio interueniſſet multi ſerui dei

ʒ ſancti detinerent̄ in limbo. ḡ ɔgruū fuit ʒ decēs ꝑ repatiōis bñficiū ſubueniri generi hūano. Sic pōt argui i alijs ſuppoſitiōib⁹ ſicut in iſta. Ex pte ꝑo hominis ɔgruentia ē ſilr ſi ɔſiderec̄ dignitas hoīs ɔditi ʒ mod⁹ labēdi ʒ ſtatus lapſi. Dignitas nāq3 hoīs ɔditi tāta erat vt ꝑpter ipm̄ facta ſunt vniuerſa Si ḡ hō careret ſuo fine.i.btitudine, iam oīa eſſent ſuo fine defraudata: oīa tñ creata ſūt ꝑpter bonos ʒ nō malos: qꝛ pctōꝛ nō ē dignus pane quo veſcitur ſm̄ Auguſtinū Modus autē labendi fuit qꝛ hūana natura totalr̄ cecidit alio peccante.i.ꝑmo parente ʒ alio ſuggerente: ʒ iō decēs fuit ipām ꝑ aliū releuari. ʒ ſicut filij peccauerunt in pente ʒ parēs peccauit diabolo ſuggerente: ſic etiā hō repararet̄ dño releuante. Stat⁹ etiā hoīs lapſi repationi ɔgruit qꝛ in illo ſtatu vel pnīa fuit cū miſia facienti ꝙ in ſe ē de⁹ nūq3 defic qꝛ ɔgruū ē ʒ pnīa qdā mō placat dinā3 iuſticiā: miſia ꝑo ꝓuocat miā3. ʒ ſic pʒ ꝙ ꝑ oē3 modū ɔgruū fuit rpari gen⁹ humanū. Cōgruū inq3 ex pte opificꝭ ʒ congruū ex pte opis. ſʒ ɔgruitas ex pte opiſ pura ɔgruentia ē ita ꝙ ñ ponit nccitatē nccitatē inq3 ñ icuitabilitatꝭ q diuidit̄ ī coactionē ʒ ꝓhibitiō3 ſʒ nccitatē imutabilitatis q ɔſurgit ex ſtabilitate ʒ imutabilitate dīne iuſticie ʒ diſpōnis. Hec aūt nō artat diuinā potētiā ad oppoſitū ſed eā determinat ad tale ꝑpoſitū. Vñ Anſ. in lib. Cur de⁹ hō. Cū dicim⁹ deū aliqd facere nccitate: intelligendū ē ꝙ h̄ facit nccitate ſeruādi honeſtatē q̄ neceſſitas nō ē aliud q̄3 incōmutabilitas honeſtatis. ¶ Nota in ſolutione ſcdi argumenti. Ad illud qd obijcit̄ ꝙ nō decuit deū tenere hoīem ne caderet. Dicendu3 ꝙ ſi hō voluiſſet ſtare nunq3 dereliqſſet eū vt caderet: ſed ſtare noluit: non debuit ipm̄ ɔſeruare inuitū. ſed qꝛ hō p⁹ lapſum voluit rſurgere: iō decuit deu3 ſibi manū porrigere: Ita ꝙ man⁹ iſta ad illos ſe extendit qui volunt reſurgere nō ad eos qui nolunt.

Querit̄ ſecūdo. Utrū magis ɔgruat gen⁹ hūanū repari ꝑ ſatiſfactionē quā ꝑ aliā viā. ¶ Satiſfactio ē dupl'r: qdā cōir ʒ gñalr capta. alia ē ꝑprie ʒ ſtricte capta. Pria ē redditio volūtaria equalētꝭ alꝭs indebiti. In iſta diffinitiōe qttuoꝛ ꝑ oꝛdinē ponūt̄ ptic'e Prima ptic'a ē redditio: Nā ſatiſfactio nō ē ſimplr̄ donatio: iō ponit̄ ad drīa3 abſolute dōatōis. Scda ptic'a volūtaria vñ ſi aliqs mltū pateret̄ ꝑ pctis ʒ nō acceptat volūtarie ʒ patient̄ nō ſatiſfac̄ Ex h̄ ſeqt̄ ꝙ dānati ñ ſatiſfaciūt l3 ſatꝭ patiāt̄. Tertia ptic'a ē equalētꝭ: qꝛ ſi min⁹ reddat qs deo vl' ꝑrio q̄3 abſtulit non ſatiſfac: iō dic̄ cōmēſuratō3. qꝛ dꝛ: facite dīgnos fruct⁹ pnīe Quarta ptic'a alia indebiti: qꝛ ſi tenet̄ qs ad aliqd ex ꝑcepto vl' voto ꝑ illud nō pt ſatiſfacere ꝑ pctis ſuis. Et de iſta ſatiſfactōe intelligit̄ iſta tota diſtinctō ʒ ī iſta qōe qꝛ ñ potat xps ſatiſfacer̄ ꝑ nob ſatiſfactōe ꝓpe ʒ ſtricte capta: vt ifra patebit Alia ē ſatiſfactio ꝓpe ʒ ſtricte capta ʒ ē opatio exterioꝛ laborioſa vl' pēal volūtarie aſſūpta ꝑ pctō a ſe ɔmiſſo vl' ad vindicādū pctm̄ a ſe cōmiſſū ʒ h̄ ad placādū dinā offenſā. Pria ptic'a ē opatio exterioꝛ ʒ ponit̄ ad drīa3 ſatiſfactōis cōit capte q ē de actualib⁹ tā interiorib⁹ q̄3 exterioꝛib⁹. Eſt āt opatio exterioꝛ illa q elicit̄ a potētijs ſenſitiuis ſic ieiuniū: dare elmā: oꝛare: ʒ ſic de alijs. Scda ptic'a laborioſa vl' penal. vñ nō qcūq3 opatio exterioꝛ ē ſatiſfactoꝛia ſed tm̄ penal ʒ laborioſa. Tertia ptic'a eſt volūtarie aſſūpta. qꝛ nūq3 hō pt ſatiſfacere niſi volūtarie patiat̄ ad vindicādū qꝛ penitēs d3 aſſumere opatō3 ꝑdictam Quarta ptic'a ē ad vīdicādū. ʒc. ʒ hic ſequitur ꝙ xps pꝛoprie nō ſatiſfecit vel penituit: quia nullum peccatu3 habuit. Unde dicebat Ambroſi⁹. Doles domine nō tua vulnera ſed mea: ʒ hoc ad placandū. Iſto modo iſta pticula nō coue/

nit xpo ⁊ etiam alie ſed non penultima. ¶ Reſpōdeo ꝙ abſ9 dubio magis con gruū ⁊ decēs fuit gen⁹ humanū repara/ ri ꝑ ſatiſfactionē ꝙ̄ ꝑ aliā viā ſm qđ di/ cit Anſhel. ⁊ Aug⁹. Et ratio hui⁹ ē ⁊ ex ꝑte dei ⁊ ex parte noſtra Ex ꝑte inq̄ꝫ dei .q: vniuerſe vie dñi miſericordia ⁊ veritas id eſt iuſticia cū ipe ſit ſūme iuſtus ⁊ mi/ ſericors. Et ideo in reparatione generꝫ humani que eſt excellentiſſima viarum dei. cōgruū eſt vt ſimul cōcurrat mīa et iuſticia. Et ideo decens fuit vt deus ab homine ſatiſfactionē exigeret ꝑ iniuria facta. Et ſi homo nō poſſet tunc miſeri/ cordia diuina ſubueniret dādo media/ torē qui pro eo ſatiſfaceret: ⁊ iſte modus magis fuit ꝯgruus ꝙ̄ alius. Nā ſi deus culpā nō dimiſiſſet ſed vindictā exegiſſꝫ nō manifeſtaref eius mīa. Si vero oino dimiſiſſet nec ſatiſfactionē exegiſſet non manifeſtaretur ei⁹ iuſticia. Si ergo iſte due conditiones ſunt in dei opere ſeruā de ꝑcipue: magis congruebat humanāꝫ naturam reparari ꝑ ſatiſfactionē ꝙ̄ per aliam viam ex parte dei reparantis.

¶ Magis etiā cōgruebat ex ꝑte noſtri: ꝑ eo ꝙ reparatio noſtra ad hoc erat: vt nos reduceret a culpa ad iuſticiā a miſe ria ad gloriam. Sicut ergo cum genus humanū cecidit per cul paꝫ deū inhono rauit ⁊ per preuaricationē ⁊ inordinatā dilectionem: ſic cum redit a culpa ad iu ſticiam: decens eſt vt deū honoret ſuſci/ piendo penā: ⁊ in hoc magis reparatur ad normā iuſticie q: cōtraria ꝯtrarijs curā tur. Rurſus ſicut glorioſi⁹ ē acquirere vitam eternā per merita ꝙ̄ ſine meritis Sic glorioſius ē reconciliari deo ꝑ ſa/ tiſfactionē ꝙ̄ ſine ſatiſfactiōe. ¶ Cōclu/ ſio reſponſalis. Modus ergo reparādi per ſatiſfactionē plus cōuenit noſtre iu/ ſtificationi ⁊ noſtre glorificationi. Pro batur ꝯcluſio. Illa via magis cōuenit reparationi humani generis in q̄ magꝫ ſer uaf honorificentia dīne maieſtatis. Sꝫ peccator cū peccat ꝑ ꝑuaricationē deuꝫ ibonorat. ſi ꝙ pctm̄ dimitteref ſine ſatiſ factione pctm relinq̄ref abſ9 honorꝫ ab lati recōpenſatiōe. Cuꝫ autē ſatiſfactio reddif honor recōpenſaf: ergo in mō re/ parandi hominē ꝑ ſatiſfactioneꝫ magis ſeruatur honorificentia diuine maieſta/ tis ꝙ̄ ꝑ aliū modū. ¶ Sed ꝯtra magis decet deū facere qđ magꝫ facit ad oſten ſionē ſue benignitatis ⁊ mīe: ſed dimit/ tere pctā oīa abſ9 aliqua ſatiſfactione pene: hoc ē maioris mīe ꝙ̄ exigere ꝑ illiſ pniam. Si ergo de⁹ ē miſericordiſſim⁹ ⁊ benigniſſim⁹ adeo vt benignior ñ poſ/ ſit cogitari. videf ꝙ ꝙ mod⁹ ille repan/ di q̄ eſt ꝑter ſatiſfactionē magis cōueni/ at diuine excellentie. Dicēdū ꝙ ſumma benignitas ⁊ miſericordia in deo nō ex/ cludit iuſticiā: q: ſicut ē miſericordiſſi/ mus ita etiā iuſtiſſim⁹: nec ē magꝫ miſe/ ricors q̄ꝫ iuſtus: ⁊ ideo nō ſic debuit ma nifeſtari mīa in ope repatōis: ꝙ iuſticia nō hrēt locū ſed ita debuit manifeſtari dīna mīa ꝙ ſimul cū hoc oſtenderef dīna iuſticia. Et hoc idē factū ē. cū de⁹ repa/ uit genus humanū ꝑ mortē filij ſui: vbi fuit maxima equitas in exigendo tante ſatiſfactiōis. Dicunf ⁊ maxima benigni tas in tradendo vnigenitū filiū ſuum. Multo eñ maius magꝫ fuit ꝙ de⁹ ſub/ iret mortem q̄ꝫ peccata nr̄a cōdonaret. multo etiā maius fuit dando nobis fili/ um ⁊ pctā cōdonare q̄ꝫ ſi ſimplr̄ pctā cō donaſſet. Qui eñ ꝓprio filio ſuo nō pe/ percit ſed etiā pro nobis tradidit illum.

¶ Ad ſecundū dicendū ꝙ ſicut deus ex/ igit a nobis mandatorūꝫ ſuorum obſer/ uantiam non propter ſuā indigentiam: ſed propter ordinationē noſtram q̄ debe mus ei tanq̄ꝫ dño obedire: ſic ⁊ pctoꝝ ex igit emēdā ñ ꝑpf hvt indigeat ſꝫ vt nos reducat ad ordinatioꝫ debitaꝫ. Itē ille mod⁹ magis ꝯuenit repatōe hūane quí magis ē oñſiu⁹ dīne potētie ꝑ eo ꝙ repa tio ē q̄dā recreatio: ſꝫ ſi de⁹ abſ9 oi ſatiſ factōe ſolo verbo repaſſꝫ gen⁹ hūanū: ſic fabricauit mūdum maior eēt ibi diuine

Virtutis oſtēſio ꝗ̄ magis ꝯuenit. ¶ Dicē
dum ꝙ et ſi in omni opere dei oſtendat̃
diuina potentia: In opere tñ reꝑationis
magis manifeſtatur diuina benignitas:
⁊ miſericordia ⁊ ꝑ ꝯñs ip̄a iuſticia eis an
nexa. Et ideo cum poſſet vno verbo ge-
nus humanum reꝑare: maluit tñ reꝑare
cum difficultate et penalitate: qꝛ magis
oportunum erat ibi oſtendere miſericor
diam ꝗ̄ potentiā. Potentia eñ ſatis cla
ruerat in rerū eductione: ſed ad huc late
bat miſericordia oſtendebat deus in ho
minis reꝑatiōe. ¶ Minima leſio xp̄i vel
minima gutta ſanguis xp̄i effuſa ſi pla/
cuiſſet trinitati acceptaſſe ſuffeciſſ;. Sꝫ
totum effudit ꝓ noſtra ſalute ⁊c̄.

Tertio querit̃. Utrum

aliqua creatura pura potuerit ſatiſſace
re ꝓ toto genere humano. ¶ Aliqua cre
atura dicit̃ pura per carentiā duoꝝ com
mixtoꝝ duarum naturarū in ꝓpoſito vt
puta eſt angelus. ¶ Dicēdum ꝙ de duo
bus cōſueuit fieri ſatiſfactio ⁊ requiri vi
delicꝫ de iniuria ⁊ de dāno. Si ergo deꝰ
requirit ſatiſfactionē ab humano gene
re aut requirit pro vtroqꝫ aut pro altero
horum. Si pro vtroqꝫ planū eſt ꝙ īpoſ/
ſibile eſt aliquā puram creaturam deo
ſatiſfacere pro humano genere pro eo ꝙ
tam grauis eſt iniuria que infertur deo
ob excellentiſſimam eius dignitatē: ⁊ tñ
quādocunqꝫ homo trāſgredit̃ precepta
dei facit ſibi iniuriam: ſicut tūc ꝙ nulla
pura creatura pōt recōpenſare aliquid
ei equale. probatio. Satiſfactio dꝫ pro/
portionari offenſe et iniurie. Sed tanta
eſt offenſa et iniuria ꝗ̄tus eſt ille cui of/
fendit̃ cum ergo deus ſit infinitus offen
ſa ⁊ iniuria dei eſt infinita: ſꝫ nulla crea/
tura nec eius operatio eſt infinita: ergo
nulla pura creatura pōt ſatiſfacere ꝓ of
fenſa ⁊ iniuria deo illata. Sed talis fuit
iniuria adeꝫ poſteritatis ſue qꝛ deum cō
tempſit. ꝗ ⁊c̄. Si vero exigit ſibi ſatiſfa/
ctionem de ſolo damno codonando iniu
riam nec ſic pōt pro toto gn̄e humano ſa
tiſfacere aliqua creatura pura. Aut eñ
illa creatura pura eſſet homo aut non.
Si homo cum nullus homo purus poſ
ſit equiualere toti generi humano: talis
homo offerendo ſeipſum deo nūqꝫ recō/
penſat damnū qd̄ adam intulit corrūpē
do totū genus humanū. Si eſſet nō ho/
mo: nec ſic adhuc poſſet dānum recōpen
ſare ſi pura creatura eēt aut ſi poſſet: nō
tamē ſatiſfaceret: qꝛ ad illud genus ſpe/
ctat ſatiſfactio ad qd̄ ſpectauit trāſgreſ/
ſio. At ſi hoc poſſꝫ nō tñ deceret ꝙ natu
ram humanam in ſtatum priſtinū reuo/
caret eſſet eñ ex hoc ſubiecta aliȷ̄ genere
creature. Et ex hoc habetur ꝙ nō ſolū
pura creatura non poſſet deo ſatiſfacere
ſi alterius generis eſſet: ſed etiam nec ſi
eſſet adeo aſſumpta cōueniret vt pro hu
mano genere ſatiſfaceret: ⁊ ideo cum pu
ra creatura nō poſſet pro toto genere hu
mano ſatiſfacere: nec alteriꝰ generis cre/
atura deceret aſſumi: oportuit vt ꝑſona
ſatiſfacientis eſſet deus ⁊ homo Iſta eſt
opinio ſancte thome ⁊ allex. de hal̃. Sꝫ
ſcotus eſt ꝯtra eos in preſenti qōne ideo
rationes quas facit hic doctor ſeraphicꝰ
pro parte ſua ſoluit doctor ſubtilis. Et
licet opinio iſtiꝰ ſeraphici ſit forte deuo/
tior: opinio tamen doctoris ſubtilis eſt
verior ſm̄ iudiciū magiſtri noſtri videlꝫ
ꝙ pura aliqua creatura potuit ſatiſface
re de potētia dei abſoluta ꝓ toto genere
humano ⁊ ꝗ̄tum ad iniuriā ⁊ ꝗ̄tum ad
damnum vtpute mittendo vnū ſanctū
angelum de celis: vel creando vnū nouū
et facere ip̄m viatorem ⁊ dare ei ſūmam
grām ⁊ fruitionē ⁊ ſic ꝑ grām illā mere/
re nobis vitam eternā vel creandū vnū
hominem purum vt prius. vide ſcotū in
quarto diſtinctione. xiiij. ¶ Nota nulla
peccata mortalia in ſe ſunt īfinita. Licet
ſint ab obiecto infinito. Idō illa ꝓpō cō/
munis q̄ datur a doctoribꝫ. Tāta eſt of/
fenſa ⁊ iniuria ꝗ̄tus eſt ille qui offendit̃
eſt falſa: ⁊ ibi anſhelmus defecit ⁊ docto

reo ipſum ſequentes pȝ qꝛ ſi hoc eſſet ve rum omnia pctã moꝛtalia eſſent ĩfinita: et ſic nullũ maius aliud cũ infinito nihil poſſit addi: qđ tñ eſt cõtra ſententiã do/ ctoꝝ theologoꝝ ominum: qui dicunt pec/ cata ſpiritualia eſſe grauioꝛa quam car/ nalia: ita ſi velint intelligere de potẽtia abſoluta non ſunt tenendi. Decreuit tñ ſancta trinitas ꝙ nũꝙ reconciliaret̃ ho/ mini niſi per moꝛtem filij ſui. ¶ Nota ꝙ omne opus meritoꝛium eſt tantum bo- num ꝙ̃tum adeo acceptũ ideo ſi placuiſ ſet ſibi acceptare bona meritoꝛia ade: ſa tiſfeciſſet ꝑ ſe: qui per centuȝ annos egit pñiam nec tamen ſufficiebat. ¶ Pꝛopo/ ſitio veriſſima plus penſat vitam ꝛ ani/ mam vnius hominis iuſti deus: quamvi tam ꝛ animam innumerabiliuȝ peccato rum. ¶ Notandum ꝙ duplex eſt poten tia ſcilicet abſoluta ꝛ oꝛdinata. Poten/ tia abſoluta eſt illa qua ipſe deus po/ teſt facere ꝗcquid nõ implicat contradi tionẽ: ꝛ ſic ꝓcedit opinio ſcoti. Potentia oꝛdinata eſt illa que reſpicit leges ꝛ de/ creta oꝛdĩata a deo: ꝛ ſic oꝛdinauit de re demptione humani generis per filiũ ſu/ um: ꝛ ſic itelligit (vt credo) doctoꝛ deuo tus Bonauentura ꝛ oẽs alij pꝛecedẽtes ipſum: ꝛ ſic iſti doctoꝛes ſunt concoꝛdes Non opoꝛtuit ergo neceſſario deum in/ carnari ꝛ neceſſario chꝛiſtum moꝛi opoꝛ tuit de dei potentia abſoluta quia aliter potuiſſet facere: erat tamen neceſſarium de potentia dei oꝛdinata. ¶ Ad pꝛimuȝ argumentũ qñ dicitur ſi pura creatura eſſet aut eſſet homo: aut nõ homo. Dicẽ/ dum ꝙ vtroꝙ modo ſi eſſet purus ergo eſſet ꝛc̃. nõ eſſet verũ qꝛ nõ fuiſſet in pec/ cato oꝛiginali cõceptus. ¶ Ad ſcđm ne/ gatur minoꝛ a doctoꝛe ſubtili.

Quarto querit̃. Utrũ aliquis adiut⁹ grã potuiſſet ſatiſfacere ꝑ ſeipſo: vt puta abꝛahã qui amicus dei ap pellatus eſt ergo habebat gratiã. ¶ Re ſpõdeo duplex eſt ſatiſfactio ſcȝ plena ꝛ ſatiſfactio ſemiplena. Pꝛĩa eſt qñ ſit̃ fit ſatiſfactio de iniuria ꝛ de dãno. Satiſfa ctio vero ſemiplena eſt qñ remiſſa offen- ſa: ſatiſfactio fit ꝓ dãno. ¶ Intelligẽdũ eſt tamen ꝙ peccans moꝛtaliter incurrit quattuoꝛ dãna. Pꝛimuȝ eſt amiſſio vite eterne ꝛ amicitiẽ dei. Scđm ꝑditio grẽ dei. ¶ Tertiũ amiſſio actuuȝ meritoꝛum. Quartũ acq̃ſitio toꝛmẽtoꝝ inferni. Et nota ꝙ ꝑ nullo peccato in quo fit auer/ ſio a deo põt ſatiſfacere aliq̃s hõ purus ſatiſfactione plenaria nec ꝑ ſeipſo: nec ꝑ alijs: itelligitur de dei potẽtia oꝛdinata pꝛopter hoc ꝙ offenſa ꝛ iniuria illa oĩno excedit purã creaturã. Scđm vero ſi lo quamur de ſatiſfactiõe ſemiplena illa vi delicet in qua remiſſa offenſa: requiritur emẽda de dãno. Sic dicẽdum ꝙ hõ põt ſatiſfacere ꝑ ſuo pctõ actuali ſed nõ pꝛo oꝛiginali pctõ. Scot⁹ dicit ꝙ ſi placuiſſꝫ deo acceptaſſe bona opa alicui⁹ hoïs iu/ ſti: potuiſſꝫ ẽt ille ſatiſfeciſſe de pctõ oꝛi/ ginali ꝛ actuali: ſꝫ loquit̃ de potẽtia dei abſoluta: doctoꝛ ſeraphicus autẽ loquit̃ de potentia oꝛdinata ꝛ ſic ꝯcoꝛdãt. Uñ deus põt de potẽtia abſoluta remittere alicui iniuriã ſiue culpã nõ remittẽdo ſi/ bi dãnũ id eſt nõ recipiendo eũ ad amici ciam ꝛ grãm ꝛ ad vitã eternã. De poten tia tñ oꝛdinata ita eſt clementiſſimus ꝙ nũꝙ remittit iniuriã: ꝗnetiã recipiat in vitã eternã. Rõ autẽ huius eſt qꝛ pctm̃ actuale dicit depꝛauatõeȝ volũtatis oꝛi ginale depꝛauatiõeȝ nature: In hoc au/ tem differt depꝛauatio nature a depꝛa/ uatione volũtatis qꝛ coꝛruptio volunta tis reſpicit ꝑſonã vt eſt in diuiduũ: ſꝫ coꝛ ruptio nature vt eſt alteri⁹ ꝑncipiĩ. Itẽ qꝛ volũtas eſt vertibilis ꝛ coꝛruptio ĩ ea exñs ẽ facile mobile: qꝛ vero natura vno modo mouetur: coꝛruptio in ea exñs eſt difficile mobilis. Qm ergo deoꝛdĩatio volũtatis ĩtroducta ꝑ actuali eſt natu/ re ſingalaris: ꝛ facile mobilis recõpenſa ri põt ꝑ vſum grẽ gratũfacientis reſpi/ cit ꝑſonã ſingularēȝ. Impoſſibile ꝗ fuit

ꝙ aliq̄s ꝓ pctō originali alicuiꝰ hoīs ſa/
tiſfaceret: niſi oīno a pctō originali mun
dus eſſꝫ de iure ſicut xp̄s: iō beata virgo
nō potuiſſet ſatiſfacere ꝓ pctō originali:
qꝛ nō fuit mūda a peccato p̄dicto de iu/
re ſed tm̄ de grā ꝛ bn̄ficio ex ſingulari ꝓ/
uilegio. Et ſic pꝫ ꝙ ꝓ minimo pctō origi
nali nec cꝑtū ad ſatiſfactionē plenariam
nec cꝑtū ad ſēiplenā q̄s potuit ſatiſface
re aliq̄s niſi xp̄s hōꝛ deus: intelligēdo ſꝫ
de potētia dei ordinata: lꝫ purꝰ hō ſatiſ/
facere poſſꝫ de actuali pctō adiutus grā
ſed ſatiſfactiōe ſemiplena q̄ ſuppletioneꝫ
ꝛ cōplemētū recipit a paſſiōe xpi: xp̄s em̄
ſatiſfaciēs ꝓ om̄i offenſa: oībus impetra/
uit grām cꝑtū ad ſufficientiā: ꝛ merito il
lius ſatiſfactiōis hō ſuſcipiēs grām ſatiſ
facit poſtea deo ꝓ leſione quā intulit ſi/
bi actualis culpa.

Quīto querit. Utrum

deus debuerit modū ſatiſfaciēdi ꝑ paſſi
onē xp̄i acceptare. ¶ Ubi notādū ꝙ du/
plex eſt debitū videlicet obligatiōis vel
neceſſitatis: ꝛ congruitatis Iſta queſtio
eſt de debito obligatiōis ꝛ neceſſitatꝭ: qꝛ
īpoſſibile eſt deū obligari nob̄. Sꝫ bn̄ ē
debitū honeſtatꝭ ꝛ ꝯgruitatꝭ ex bn̄placi
to ſuo. ¶ Rn̄deo dicēdū ꝙ modū iſtum
vltra ceteros modos debuit deꝰ accepta
re: quia nobiliſſimus eſt inter omēs qui
poſſunt eſſe: vel excogitari: vel imagina
ri. Fuit enim acceptiſſimus ad placan/
dum deum congruentiſſimus ad curan/
dum morbum: efficaciſſimus ad trahen/
dum genus humanum: prudentiſſimus
ad expugnandum generis humani ini/
micum. Primum fuit quidem acceptiſſi
mus ad placanduꝫ deum propter quod
dicit Anſhelmus in libro cur deus ho/
mo: capitulo vndecimo. Nihil aſperius
et difficillius poteſt homo ad honorem
dei pati ſponte ꝛ non ex debito ꝙ̄ mor/
tem. Et nullatenus poteſt magis ſeipm̄
dare homo ꝙ̄ cum ſe morti tradit ad ho
norem ipſius. Et hoc eſt qđ dicitur ad
Ephe. quinto. Tradidit ſeipſum obla/
tionem ꝛ hoſtiam deo in odorem ſuauita
tis. Secundo etiam fuit congruentiſſi/
mus ad curandum morbum. primus em̄
homo peccauerat per ſuperbiam gulaꝫ ꝛ
inobedientiaꝫ ſicut dicit gregorius. Uo
luit enim deo aſſimilari per ſcientie ſub/
limitatem (ꝛ ſi non adam ad minus eua)
guſtare ligni ſuauitatem ꝛ tranſgredi p̄
cepti diuini limitatem. Et quoniam cu
ratio habet fieri per contrariuꝫ ideo mo
dus ſatiſfaciendi congruentiſſimus fuit
per abiectionem: humiliationem ꝛ diui
ne voluntatis impletioneꝫ: ꝛ hec omnia
ſatis relucēt in ipſa paſſione. Et de hiis
dicit apoſtolꝰ ad phili. ij. humiliauit ꝛc̄.
vſqꝫ ad mortem crucis. Tertio autem
fuit efficaciſſimus ad trahendum genus
humanuꝫ: hiis enim ſolis paſſio ad ſalu
tem valebat qui volūtate mera ꝑ amorē
deo adherebant. Non enim decreuit de/
us aliter genus humanum ſaluare: niſi
libero volūtatꝭ arbitrio ꝛ nullo alio mo
do (ſaluo voluntatis arbitrio) deus ho/
minem magis potuit attrahere ad amo/
rem ſuum ꝙ̄ ſuſcipiendo pro eo crucis
patibulum propter ꝙ dicitur Iohānis
duodecimo. Ego ſi exaltatꝰ fuero a ter/
ra omnia trahaꝫ ad meipſum. Et hugo
de arra ſponſe. Ut oſtenderet tibi quan
tum te diligeret non niſi moriendo te
liberauit non tantum pietatis benefici/
um impenderet: verumetiam charitatis
affectū monſtraret. Quarto fuit ad vin
cendum aduerſarium prudentiſſimus.
Decebat enim vt chriſtus ſua pruden/
tia ſuperaret diabolum ſicut diabolus
ſua aſtucia decepit primum hominem
quod dicitur Iob. xxvi. Prudētia eius
percuſſit ſuperbum. Et quarto. Nun/
quid poteris capere leuiathan homo.
Propter qđ dicitur diſtinctione precedē
ti capitulo primo. Uenit redemptor et
victus eſt deceptor: tetēdit illi muſcipu/
lam crucem ſuam: poſuit ei quaſi eſcam
ſanguinem ſuū. Ex his quattuor rōnibꝫ
ſatis apparet ꝙ modus iſte ſatiſfacien/
di pro nobis: fuit ꝯgruētiſſimus ꝛ a deo

maxime acceptandus. Deus enim mor/
tem non fecit nec letatur in perditione viuorum. Nam mors eſt pena ſm q̄ eſt afflictiua nature corruptiua: Delectat tamen ꝛ placꝫ ſibi optime voluntas: per quam pena ſuſtinetur ꝛ ad honorem dei ordinatur ꝛ ad abſolutionem rei.

Sexto querit. Utrum

alio modo potuerit genus humanuꝫ ſaluare. Et q̄ ſic videtur per illud q̄ dicit leo papa in quodam ſermone in ramis palmarum. Omnipotentia filij dei que propter eandem eſſentiam eſt eſſentialis patri potuiſſet liberare genus humanū ſolo imperio voluntatis ſue niſi diuinis operibus maxime congruiſſet vt nequitie hoſtilis aduerſitas eo que vicerat vinceretur. ¶ Reſpondeo ad queſtioneꝫ vt ſupra poteſt queri vel de potentia dei reperantis vel ex parte generis humani reparati: Si ex parte dei repantis ſic abſq̄ dubio aliter potuit genus humanum reparari et liberari ſicut ſancti dicūt. Unde Auguſtinus d̕ trinitate ꝛ habetur in littera Dicimus modum poſſibile deo fuiſſe: cuius poteſtati cūcta ſubiacent ſꝫ noſtre miſerie ſanande conuenientioreꝫ alium non fuiſſe. Et gregorius in moralib. Qui nos fecit exiſtere ex nihilo reuocare etiaꝫ ſine morte ꝛ paſſione ſua potuit. Et magiſter hugo de ſancto victore Alium modum aſſignat in libro de ſacramentis. Non eſt enim limitanda potentia diuina: immo ſicut ſolo nutu mentis ꝛ imperio voluntatis creare: ita etiaꝫ potuit reparare. Si auteꝫ queritur de potentia ex parte generis humani ꝛ liberati. Sic dicendum q̄ determinatum fuit ſibi poſſe ad hāc viam: ꝛ iſto modo intelligendo poteſt cōcedi q̄ genus humanū nō potuit aliter reparari. Sic conceditur q̄ nullus hō pōt ſaluari niſi credat in chriſtum non enim patet alia via ſalutis nobis nec aliud nomē ſub celo in quo oportet nos ſaluos fieri. Potuiſſꝫ tamen de⁹ ſi voluiſſet aliud nomen dare in quo ſalus noſtra conſiſteret. Alij rn̄dent ad q̄ſtionem hanc per diſtinctionem dicētes q̄ duplex eſt potentia dei ſcilicet abſoluta ꝛ ordinata qd̄ idem eſt cum diſtinctione iſtius doctoris deuoti: qn̄ dicit de potentia dei repantis idem eſt q̄ potentia abſoluta vel etiam ex pte gn̄is humani repari. Et hoc intelligitur de potentia dei ordinata.

Circa viceſimaꝫ

primam diſtinctionē querit primo. Utruꝫ in morte xp̄i anima ſepata fuerit a deitate. ¶ Sepatio ꝛ vnio opponuntur oīno: quot modis aūt dicitur vnū oppoſitum tot modis dicitur ꝛ reliquū. Sed in xp̄o ſunt quattuor vniones ergo ꝛ quattuor ſeparationes. Pria eſt vnio aie cū corpore. vnit eīm ſicut pfectio ſuo perfectibili Et ad iſtam vnioneꝫ ſequitur vita hoīs et iſti vnioni opponit mors Alia eſt vnio in xp̄o ſcꝫ deitatis vel verbi diuini ad animā Tertia ē deitatis ad carnē Iſte tres vniones realiter diſtinguūt: qꝛ q̄cūq̄ relatōes hn̄t terminos eſſentialr diſtincto realr diſtinguūt: ſꝫ ſic eſt h. ergo ꝛc. Quarta eſt vnio verbi diuini ad totā hūanam naturā. Nō eī tm̄ vniuit ſibi aīaꝫ vl carnē ſꝫ etiā illaꝫ entitatē reſultabat ex aīa ꝛ corpe q̄ dꝛ humanitas: ꝛ ſic pn̄t ītelligi q̄ttuor ſepatōes ſm q̄ fuerūt q̄ttuor vniones ſed qꝛ xp̄i aīa ſepata fuit a corpe: iō fuit vere mortu⁹. ¶ Rn̄deo dicēdū q̄ in morte non fuit aīa ſepata a v̄bo diuino. Et rō hui⁹ ē qꝛ nec deū decebat: nec nob expediebat nec illi aīe congruebat. Deū nō decebat qꝛ indiſſolubili mr̄imonio ſibi eā ꝯiūxerat vn̄ ſicut nō decet virū relīq̄re vxorē: ſic nō decuit verbū dei ab aīa ſepari. Nob nō expediebat qꝛ ſi facta fuiſſet ſepatio: anima illa nō habuiſſet potentiaꝫ ad eripiendum genus captiuum nec mediatoris officium ad reconciliandum et neutrum nobis erat expediens

ſed potius eius oppoſitum. Anime etiã illi nõ congruebat tum q² innocẽtiſſima tum q² beatiſſima: q² innocentiſſima nõ poterat cõtra voluntatem ſuam ſepari ab eo. Et quia beatiſſima ideo non poterat velle ſepari ab eo.

Secũdo querit̃. Utrũ

in morte xp̃e diuinitas ſit ſeparata a carne. ¶ Reſponſio dicendum ꝙ in morte chriſti non fuit diuinitas ſepata a carne Et huius triplex eſt ratio ſcʒ. Liberalitas a parte aſſumentis: dignitas a pte aſſumptibilis ⁊ vtilitas a pte aſſumptiõis Liberalitas inq̃ ⁊c̃. cum deus det aliqđ donum non ſubtrahit illud ſine culpa. Si ergo nulla culpa interuenit non decuit diuinam liberalitatem carnẽ quã ſibi liberaliter vnierat ſepari a ſe. Dignitas ⁊c̃. fuit in cauſa quare iſta vnio non debuit ſepari a ſe Caro eni͂ non debuit videre corruptionẽ ſm illud ps̃. Nõ dabis ſanctũ tuum videre corruptionẽ ⁊c̃. Sicut ergo nũq̃ decuit ipſam incinerari: ſic nũq̃ decuit a verbo ipſam ſepari. Utilitas aũt ex pte aſſumptionis ad h̃ ipm faciebat ⁊c̃. Ad hoc eni͂ fiebat vnio illa diuinitatis ad humanã naturã ⁊ carnis ad animam vt procuraretur nr̃a ſalus. Et qm̃ ſepatio carnis a diuinitate in nullo faceret ad nr̃am ſalutẽ: pro eo ꝙ non poteſt per eã fieri ſatiſfactio cum diuinitatis nõ poſſit ſentire dolorem et penam in ſepatione ipſius a carne Hinc eſt ꝙ non eſt cõueniens carnẽ ſeparare a diuinitate. Unde ad hoc paſſio non habebat aliquem ordinem.

Tertio querit̃. Utrum

verbum vnitum fuerit carni ⁊ anime duplici vnione id eſt diſtincta. ¶ Opinio ſcoti ẽ ꝙ in xp̃o fuit quadruplex vnio vt dictuʒ eſt ſupra: ⁊ iſte quattuor vniones nõ ſolum in triduo poſt mortem xp̃i fuerunt realiter diſtincte: ſʒ in principio incarnationis fuerũt etiam realiter diſtincte: pʒ q² fuit diuerſitas ex parte fundamentoꝝ ⁊ terminoꝝ. Et eſt regula ꝙ qñcunq̃ aliqᷓ relationes habent diuerſa fundamenta vel diuerſos terminos illa dicũtur realiter Iſte aũt doctor vult habere ꝙ ante paſſionem vniuit ſibi vnica vnione Scotus autem dicit ꝙ ſemꝑ fuerunt diſtincte ſiue diuerſe vniones pʒ q² habuerunt diuerſa fundamẽta vtrũ. ſʒ vide textum. ¶ Nota ꝙ triplices ſunt anime decedentes dr̃ñter a corpibꝫ noſtris. Quedam cum gr̃a ⁊ ſine peccatis q̃tuʒ ad culpam ⁊ penã. Ita ꝙ nõ habẽt aliđ purgabile ⁊ iſte ſtatim euolant ad celos in inſtãti mortis. Alie ſunt que decedũt cum gratia ⁊ ſine culpa tñ cũ aliqua pena perſoluẽda ⁊, iſte vadũt ad purgatorium: ſed ſoluta pena euolãt ſtatim contra io. xxij. Alie ſunt que decedũt cũ culpa mortali ⁊ per cõſequẽs cũ pena ⁊ iſte ſine dubio damnantur. Prime ſunt impaſſibiles ſtatim euolant poſt ſepationẽ ad celuʒ. Alie patiunt̃ ad tempus. Alie patiantur ad ſemper ⁊ ĩppetuũ. ¶ Queritur de quoꝝ numero fuit anima chriſti ¶ Reſpondeo dicendum ꝙ duplex fuit opinio vt tangit deuotus doctor. Opinio tamen quã recitat ipſe in textu queʒ videtur ſuſtinere eſt ꝓbabilior.

Quarto querit̃. Utrũ

ex illa ſepatione caro fuerit mortua an poſt eam habuerit vitã cũ habuerit verbum diuinũ ſibi vnitũ qđ eſt vita ꝑ eſſentiam. ¶ Nota ad pñs Mortuũ capitur tribꝫ modis Prio mõ negatiue. Et ſic ẽ illud ꝙ nõ habet vitam nec eſt aptũ natum habere vitã vt ꝙ ligna ⁊ lapides dicuntur mortua. Alio modo capitur priuatiue ⁊ eſt illud qđ nõ habet vitam: ſed eſt aptũ natum habere vitam ⁊ ſic caro xp̃i dicebatur mortua ⁊ nõ primo modo ⁊ ita eſt de corpibus noſtris. Tertio modo capitur ꝯtrarie ⁊ ſic illud dicit̃ mortuum ꝙ prius viuebat ⁊ poſtea ꝑ mortẽ vite cõtrariam deſtructum ⁊ corruptuʒ

eſt ꝛ ſicq̄n homo moꝛitur deſtruit in hu/ manis que pri⁹ viuebāt. Et ſic pꝫ ꝙ alit caro nr̄a dicitur moꝛtua ſcꝫ priuatiue: ꝛ tot⁹ homo dr̄ moꝛtu⁹ ꝯtrarie: qꝛ deſtrui tur tota entitas: ꝛ ſic etiam fuit moꝛtu⁹ ille hō qui dicit xp̄s. ¶ Scd̄s termin⁹ eſt vita. Ubi nota ꝙ triplex eſt vita. Nam quedam eſt vita nature alia gr̄e ꝛ tertia gloꝛie. Pꝛima eſt triplex quedā vegeta/ tiua alia animalis ꝛ ſenſitiua alia rōnal' Pꝛima eſt cōis nobis ꝛ herbis ꝛ aīalib⁹ irrationalib⁹. Uñ aīa eſt pꝛincipiū quo viuim⁹: moueınur: nutrimur: augemur: ꝛ ſentimus: ꝛ intelligimus. Et hec diffi/ nitio cōuenit ſm diuerſas ſui partes tri/ bus animabus vita animalis eſt cōis no bis ꝛ animalib⁹. Tertia ē triplex q̄dā in creata que eſt deus. Alia eſt creata ꝛ eſt duplex quedaꝫ angelica: alia ſpiritualis que eſt in anima noſtra. Uita gr̄e ſoluꝫ cōuenit exiſtentib⁹ in gr̄a ꝛ eſt ipſa chari tas: ꝛ vita gloꝛie eſt clara viſio dei ꝛ frui tio ſequens. ¶ Rn̄deo ad q̄onem dicen/ dum ꝙ abſqꝫ dubio caro xp̄i poſt ſepati onem aīe moꝛtua fuit priuate caruit eīm vſu ꝛ complemēto vite. Res eīm coꝛpis non eſt nata viuificari: niſi ab aliqua foꝛ ma ſpirituali ipā cōplēte ꝛ ꝓpoꝛtiona li qm̄ ergo in ipā ſepatiōe anime aīa xp̄i caruit hm̄ōi foꝛma iō vere moꝛtua fuit Et q̄uis haberet diuinitatē vnitam nō tamen ab ea viuificabatur: non pꝛopter defectum a parte viuificantis ſed pꝛopt̄ impꝛopoꝛtionem viuificabilis.

Quinto querit. Utruꝫ pꝛopter moꝛteꝫ carnis ſit moꝛs perſone verbi attribuenda id eſt vtrum iſta poſ/ ſit concedi filius dei eſt moꝛtuus.

¶ Reſpondeo dicenduꝫ ꝙ abſqꝫ dubio concedendum eſt filiuꝫ dei pꝛo nobis fu iſſe moꝛtuū. Et hoc per communicatio/ nem idiomatuꝫ ideo attribuitur ſibi nō ſm naturam diuinam ſed ſm humanaꝫ Non per eſſentiā aut per inherentiaꝫ qꝛ non poteſt ſibi inherere moꝛs: ſed ꝓpter idiomatum communicationem. Et hoc in nullo derogat diuine maieſtati ꝛ mul tum conſonat pietati nullum eīm verbū maioꝛis dignationis reſonare poteſt in auribus coꝛdis hominis q̄ꝫ ꝙ vnigenit⁹ dei filius moꝛtuus fuerit pꝛo nobis de/ bitoꝛibus moꝛtis ꝛ ideo nō tm̄ eſt hoc credendum ꝛ aſſerendum tanq̄ verū ſed etiam frequentiſſime recolendum.

Circa diſtinctio/ nem viceſimam ſecundam q̄ ritur. Utrum chꝛiſtus fue/ rit homo in triduo. ¶ No/ tandum: quid ſit homo nominis diffini/ tione. Homo eſt natura compoſita ex coꝛpoꝛe ꝛ anima intellectiua non ſuſten tata ab aliquo vel eſt ſuppoſitum ſuſten/ tans talem naturaꝫ compoſitam ex coꝛ/ poꝛe et anima. Et iſta particula vltima conuenit ſolum chꝛiſto. Et ex hoc ſequi/ tur ꝙ chꝛiſtus in triduo non fuit homo quia cui non conuenit diffinitio homi/ nis: non eſt homo: ſed chꝛiſto non conue niebat pꝛedicta diffinitio hominis ergo non fuit homo: ꝙ patet videndo parti/ culas quia ſibi nec pꝛima nec ſecūda nec tertia cōueniebat in triduo ergo. ¶ Se cundus terminus triduū ꝛ dicitur a tris ꝙ eſt tres ꝛ dies vnde in pꝛopoſito tridu um dicit tripliciter. Pꝛimo dicit tridu/ um id eſt tēpus in quo in matutinali oſ/ ficio treni cantantur Jeremie. Hoc mo do dies iouis veneris ꝛ ſabbati: ante diē reſurrectionis dicuntur triduum et hoc modo capiendo xp̄s bene fuit hō in tri/ duo qꝛ die iouis ꝛ veneris vſqꝫ in hoꝛam nonam. Secundo dicitur triduum illi dies artificiales: in quib⁹ anima chꝛiſti a coꝛpoꝛe ſeiuncta eſt: et hoc modo totus dies veneris ſabbati: ꝛ dies dominica di/ cuntur triduum: hoc etiam modo in tri duo chꝛiſtus fuit homo: quia die veneris vſqꝫ in hoꝛam nonam ꝛ die dominico ab hoꝛa reſurrectionis ꝛ deinceps. Tertio dicit triduum per ſynecdochen: id ſoluꝫ

ſcilicet tempus in quo a corpore chriſti
anima ſeiuncta eſt. hoc modo hoc tridu
um dicitur dies veneris ratione vltime
ſue partis dies ſabbati integer ⁊ dies do
minica ratione ſui inicij ⁊ hoc modo chri
ſtus non fuit homo in triduo. ¶ Reſpō
deo dicendū ꝙ circa hoc fuit triplex mo
dus dicendi primus eſt ꝙ non ſolum ve
re chriſtus in triduo poſſit dici homo: ſꝫ
etiam hoc poteſt de quolibet hoīe mor/
tuo. Secundus vero modus dicendi eſt
ꝙ hoc non debet concedi de alijs poteſt
tamen concedi de chriſto. Tertius mo/
dus vero dicendi eſt ꝙ illud non debet
concedi de chriſto nec de alijs hominibꝫ
Et primum modum dicendi tenuit hu/
go de ſancto victo. Secunduꝫ magiſter
ſententiarum. Tertium vero tenet com
munis opinio doctorum pariſienſium.
Hec ꝓpoſitio: chriſtus in triduo fuit ho
mo: nullo modo eſt concedenda ſm om/
nes doctores modernos. Et iſta ē redu/
plicatiua ⁊ ſpecificatiua.

Secūdo querit. Utrū

chriſtus ſm ꝙ homo fuerit in loco deter/
minato. an vbiqꝫ ſcꝫ in triduo. ¶ Reſpō
deo ꝙ iſta queſtio poteſt eē de re. Et po
teſt eſſe de ſermone Tunc eſt queſtio de
re quando queritur vtrum humanitas
chriſti fuerit vbicūqꝫ fuit diuinitas. Et
capitur ibi humanitas ꝑ anima. Et ad
queſtionem reſpondendum eſt ꝙ nō: qꝛ
diuina natura eſt immēſa ⁊ infinita. Unͭ
nullum locum ſibi determinat: ſed hu/
mana natura cum ſit creata et finita lo/
cum ſibi determinat. Unde nō erat vbi
cunqꝫ humanitas: ſed in ſepulchro ratio
ne corporis vel in inferno ratione anime
ſicut dicit magiſter in littera. Similiť
ratione humanitatis q̄tum eſt de ſe in
vno tantum loco eſt. Q; enim ſit in plu
ribus hoc eſt ſub ſacramento: ſm quod
dicit Innnocentius ſcilicet ꝙ dicitur eſ
ſe alicubi ſacramentaliter. Alicubi per/
ſonaliter: alicubi localiter. Localiter eſt
in celo: ſacramentaliter eſt in altari: per/
ſonaliter eſt vbiqꝫ. Et ſic humana natu
ra in chriſto habet ꝙ ſit in loco determi/
nato. Si autem fiat queſtio de ſermone
vide textum.

Tertio queritur. Utrū

corpus chriſti per triduū fuerit in ſepul
cro. Uel poteſt queri in qua hora reſur
rexit chriſtus. ¶ Reſpōſio ad predicto/
rum intelligentiam eſt notandum ꝙ nō
conueniebat corpus chriſti ſtatim poſt
mortem ſuſcitari. Nec tamen conuenie/
bat ſuſcitationem eius vſqꝫ ad genera/
lem reſurrectioneꝫ differri. Et ratio hu/
ius ē quia noſtre fidei certitudo qua cre
dimus nos reſurrecturos: fundata ē ſu/
pra veram reſurrectionem chriſti. ¶ Ad
hoc auteꝫ ꝙ conſtet nobis de veritate re
ſurrectionis duo concurrunt. Primum
ꝙ oportunum eſt: ꝙ conſtet de veritate
mortis. Scōm eſt: ꝙ oportet ꝙ cōſtet de
veritate ꝯiunctionis iterate anime ⁊ cor
poris vel carnis. Ueritas mortis non cō
ſtitiſſet nobis ſi chriſtus ſtatim reſurre/
xiſſet: ſed potuiſſet aliquis ſuſpicari ipꝫ
finxiſſe ſe mortuum. Ueritas iterate co/
iunctionis non conſtitiſſet ſi chriſtus nō
adhuc reſurrexiſſet ergo potius poſſet
quis deſperare q̄ꝫ expectare: immo certe
ſi non reſurrexiſſꝫ. fides in apoſtolis om
nino defeciſſet nec aliquis fuiſſe chriſtuꝫ
deum crederet ſed hominem purum ne/
ceſſe ergo fuit propter noſtre fidei veri/
tatem et firmitatem reſurrectioneꝫ chri
ſti accelerari nec tamen a deo accelera/
ri quin manifeſtaretur veritas mortis
ideo vſqꝫ ad tertium diem diſtulit et nō
amplius quia per tempus illud pote/
rat vere manifeſtari fuiſſe mortuus Re
quieuit ꝗ ſic̄ dicit fides noſtra ꝑ triduū
in ſepulchro non tamen per tres dies in
tegros ⁊ cōpletos ſꝫ ꝑ vltimam partem
diei veneris ⁊ primam partem dominice
diei ⁊ per totam diem ſabbati. Ita ꝙ re
quies illa per triduuꝫ intelligenda eſt.

per ſynodochen. Et in hoc oēs ſancti cō cordant. Licet de hora ipſius videatur eē cōtrouerſia. Nam qdam videntur dice/ re ꝙ ſurrexit ī media nocte. Opinio au/ guſtini eſt in quadam gloſa ſup primuꝫ machabeoꝝ ꝙ xp̄s fuit mortuus .xl. ho/ ras: ꝛ ꝙ ſurrexit in aurora. Ideo nō con cordat cū duabus opinionibus quas re citat ſanctus Bonauentura Math. xij. Sicut Jonas fuit in vētre ceti ꝛc. Iſta auctoritas hꝫ ītelligi ꝑ ſynodochen Nō oportet cōputare ꝛ accipe noctem prece dentem dieꝫ veneris in qua captus fuit: et qꝛ expirauit hora nona ꝛ poſitus fuit in ſepulchro circa horam quartam. Nō fuit ibi per illū diem naturalem tñ ꝑ ſy/ nodochen. Scd̄a dies fuit ītegra ꝛ ſine ſynodochē. Tertia dies habuit ad mi/ nus mediam noctem vel fere totam illi⁹ diei. Ideo fuit ibi per tres dies natura/ les per ſynodochen tamen.

Quarto querit̄. Utrū anima xp̄i deſcenderit ad inferos. ¶ In/ fernus capitur quattuor modis primo mō dicitur oē illd̄ qd̄ eſt ſub globo luna ri ꝛ ſic prima ps eſt ignis. Scd̄s aer cali ginoſus ꝛ eſt infernus demonum ꝛ dicit̄ profundus reſpectu celi empyrrei. Et il lo modo quattuor elemēta dicunt̄ infer/ nia ꝛ ſic poſſum⁹ dicere ꝙ ſumus in infer/ no de quo loquebat̄ ꝓpheta ꝭ eruiſti aīaꝫ meam ex inferno inferiori. Dicitur etiaꝫ infernus eo ꝙ ibi multe ſunt miserie ꝛ ſic nō capitur hꝫ. Alio modo dicitur infern⁹ qdā locus ſubterrane⁹ in quo deſcēdūt filij ade pro peccatis ſuis ꝛ iſte locus ha bet tres cameras Uide ſuperius. ¶ Re ſpondeo dicenduꝫ ꝙ nomine inferni ali quādo intelligit̄ pena aliqñ locus pene. Et ſm hoc dupl'r pōt aliquis dici deſcē dere ad inferos. Aut qꝛ deſcēdit ad pe/ nam aut qꝛ deſcendit ad locū pene primo modo nō cōuenit xp̄o quia in eo nec fuit pena dāni nec fuit pena ſenſus. Secun/ do modo competit xp̄o deſcēdit eī ad il lam parteꝫ in qua erant iuſti qui detine bantur merito peccati primi pentis q̄ q̄/ dem ps conſueuit lymbus appellari. Ad illam inquā partem deſcendit non com/ pulſus neceſſitate ſed ſua volūtate ꝛ po teſtate. Ratio autē quare voluit deſcen dere ad eripiendos illos qui detinebant̄ ibi cōpediti (cū etiā poſſet hoc facere nō deſcēdendo) fuit duplex videlicet ꝓpter conſolationē vinctorū ꝛ propter confuſi onem aduerſariorum. Propter conſola/ tionem vinctorum qꝛ fuit eis magna cō/ ſolatio de pñtia ipſius aie ieſu xp̄i ꝛ ma gna fuit dignatōis oſtenſio in hoc qꝛ ipē perſonaliter voluit deſcendere ad eos ꝓ pter hoc dicit dama. ꝙ deſcēdit vt hijs q̄ in tenebris ꝛ in vmbra mortis ſedent ſu per luceſtat ſicut in ſua natiuitate deſcē dit vt luceret hijs q̄ in tenebꝛ erāt. Pro pter confuſionem aduerſarioꝝ vt ipſi de mones cōfunderentur ex ſua pñtia: ꝛ ſic vicerat eos in terra in natura aſſumpta humana ſic anima eius de eiſdem trium pharet apud inferos ipōs inuitos expo liando. Qd̄ deſcendit ad inferos habet̄ in ſymbolo apl'oꝝ deſcendit ad inferos.

Quīto querit̄. Utrum omnes animas q̄ ī inferno erant libera/ uit. ¶ Reſpondeo dicendum ꝙ dñs in/ inferno non liberauit niſi animas electo rum ſuoꝝ: ꝛ eoꝝ q̄ erāt mēbra ipi⁹ Dicit̄ ꝙ infernus eſt diametraliter ſub paradi ſo terreſtri ꝛ ſicut ille locus eſt ſuprem⁹ locus eſt ameniſſimus ita ille locus q̄ vo catur infernus profundiſſim⁹ eſtꝫ viliſſi mus. Quis eīn paſſio xp̄i omnibꝫ ſuffe/ cerit: nō tñ influit niſi in eius mēbra. Et ideo ſoli per paſſionem ſaluati ſunt qui vel erant eius membra qñ paſſus eſt vel futuri erāt per cōuerſionē ad ipm̄. Qm̄ ergo multi erāt in inferno qui nec mem/ bra xp̄i erant nec mēbra xp̄i futuri erant qꝛ non erāt in ſtatu merendi. Ideo non oēs dñs eripuit de īferno ſed tm̄ electos Et hoc eſt ꝙ dicit gregorius in quadaꝫ

omelia infra octauas paſche. Ait enim ſic. Quod enim ante paſſionem domi/nus dixit ĩ reſurrectõe ſua impleuit. Si exaltatus fuero a terra omnia trahã ad me. Omnia eñ traxit qui de electꝭ ſuis apud inferos nullũ reliquit. Oia abſtulit vtiqꝫ electa. Nota ꝙ ex p̄dictis ſatis ꝓbabiliter põt dici ꝙ xp̃s deſcendit ad purgatoriũ ꝛ liberauit aĩas ibi exñtes Unde etiã per Oſee dixit. Ero mors tua o mors morſus tuꝰ ero inferne. Qꝛ eñ in electis ſuis funditus occidit mortem mors mortis extitit. Qꝛ vero in inferno ꝑtem abſtulit ꝛ ꝑtem reliquit non occidit funditꝰ ſed momordit infernũ. ¶ Concedendũ ẽ ergo ꝙ xp̃s in ſuo de/ſcenſu ad inferos nõ omnes liberauit d̾ inferno. ¶ Ubi nota ꝙ duplex ẽ miſeri/cordia ſcꝫ miſericordia liberãs q̃ libera/uit totaliter a culpa vel pena. Alia ẽ miſericordia ꝑcens: ꝛ iſta ẽ bene in inferno qꝛ punit citra condignũ nõ qd̾ remane/at aliquid impunitũ: ſed qꝛ minꝰ punit q̃ poſſet iuſte puniri. ¶ Sed ꝯ reſolutionẽ q̃ſtionis arguit̾. Si ſolos bonos de inferno liberauit ꝛ malos reliquit: cum plures eſſent mali q̃ꝫ boni. Uidetur ꝙ xp̃s nõ plenã ſed ſemiplenã victoriã de diabolo obtinuit. ¶ Dicendũ ꝙ falſũ ẽ Mali eñ per peccatũ quaſi nihil facti ſunt ꝛ ad nõ eſſe tendunt: ꝛ ideo ipſorum defectus in nihilum cõputat̾: ꝛ ꝓpterea in nullo minuit̾ plenitudo victorie ſup/ne per abſentiam maloꝝ.

Querit̾ ſexto. Utrum ſtatim poſt mortẽ introduxerit eas ĩ ce/lum ſcꝫ empyreũ. ¶ Notandũ ꝙ celum poteſt capi dupľr. Uno modo pro loco beatoꝝ: ꝛ de iſto .ſ. empyreo ẽ iſta pñs q̃ſtio. Alio modo capit̾ celum ꝓ premio beatoꝝ ſcꝫ clara viſione dei ꝛ fruitiõe ſequenti: ꝛ ſic nõ capit̾ hic: quia ſtatĩ poſt mortẽ xp̃i viderũt eum. ¶ Rñdeo dicendum ꝙ aĩe ſanctoꝝ nõ ſtatim pꝰ mortẽ educti ſunt in celũ q̃tum ad locũ: ſtatĩ tamen pꝰ reſolutionẽ aĩe a corpore ĩ xp̃i deſcenſu ad inferos viderũt lumen eter/num ꝛ beate facte ſunt: ꝛ patefactũ ẽ ce/lum eis quãtũ ad p̄miũ. Unde in loco etiã infernali exiſtentes habuerũt paradiſum ꝛ apertã dei viſionẽ q̃ nõ eſt aliud q̃ꝫ vita eterna. Licet aũt beatitudinem ſtatim poſt mortẽ xp̃i haberent nõ tamẽ locũ beatitudinis ſtatim adepte ſunt. Qm̃ ipſe xp̃s debuit in oĩbus primatũ tenere ꝛ p̄mo genitꝰ eẽ in multꝭ fratribꝫ tanq̃ꝫ caput omnium. Dicit mgr̄ hic ꝙ aĩa xp̃i ſtetit tm̃ in limbo cũ patribꝰ ſicut corpus in ſepulchro. Sed in reſurrecti/one ſua eduxit aĩas patꝝ ꝛ reliq̇t eas in paradiſo terreſtri. Reſurrectio aũt xp̃i ꝛ eius aſcenſio differri debuit ꝓpter no/ſtre fidei cõfirmationẽ: iõ eñ dilata fuit reſurrectio vt oñderet̾ ꝙ vere mortuus fuerit. Et iõ etiã dilata fuit aſcẽſio vt ꝑ multa argumẽta oñderet̾ ꝙ vere reſur/rexerit: ſm̃ qd̾ d̾ꝛ Act. i. Prebuit ſeipm̃ in multis argumentis apparẽs eis. ꝛc̃. Qm̃ ḡ nulla aĩa in celũ debuit aſcẽde/re ante xp̃m ꝛ xp̃i aſcenſio propt̾ nr̃ã ſalutẽ debuit differri. Hinc ẽ ꝙ aĩe ſcõrũ nec ſtatim fuerunt de limbo educte nec ſtatim in celeſti paradiſo fuerũt collo/cate diuina diſpenſatione hoc faciente ad noſtram ſalutẽ. Sed cõtra dicit̾ Luce. xxiij. Hodie mecum ꝛc̃. Auguſtinus hoc exponens dicit Paradiſus ibi dicit̾ nõ locus empyrei nec locꝰ paradiſi ter/reſtrꝭ ſed ipſa dei viſio: vbicũq̃ꝫ eñ hõ ſit dũ tamen deũ aperte videat poteſt dici in paradiſo eſſe.

Circa viceſimã tertiã diſtinctionẽ q̃ritur. Utrũ fides ſit virtus. Et loquimur de fide qua quis credit in deũ. ¶ Fides põt capi dupliciter. Uno modo pro fide formata ꝛ ẽ illa que ẽ cũ charitate ꝛ opibus bonis: qꝛ charitas ẽ forma virtutũ nõ ꝙ informet eas: ſed quia reddit eas placentes deo.

Secundo capiť pro fide informata ⁊ eſt
ipſamet fides que ē in aliquo ſine chari/
tate: ⁊ eadē fides ſm hūanā q̄ ē formata
⁊ informis: qꝛ nullū peccatū mortale re
pugnat fidei niſi hereſis: oīe aūt pctm̄
mortale repugnat charitati. ¶ Primus
termin⁹ ē fides. ſcđs credere i deū. ¶ Fi
des accipiť nouē vł decē moīs. Prio mō
ꝑ ſpōſione. i. ꝓmiſſiōe. i. Timo. v. Pri/
mā fidē irritā fecerūt. Scđo mō ꝑ fide/
litate. Iere. vij. Pereat fiđs ⁊ ſciīs. Ter
tio mō capiť ꝑ ſacr̄o fidei: ⁊ iſto mō capi
ebat Aug⁹. Nō ē aliđ hr̄e fidē i ꝑuulos
q̄ꝫ hr̄e fidei ſacr̄m. Quarto mō ꝑ ꝯſcia.
Roma. xiiij. O ē qđ nō ē ex fide. i. ꝯ cō/
ſciaꝫ ⁊c̄. Quito mō capiť ꝑ aſſenſu con
cluſiōis ꝑ rōnē ꝓbate. Boeti⁹ Argumē
tū ē rō rei dubie faciens fidē. Sexto mō
capiť ꝑ cognitōe ꝯphēſiōis. Ro. i. Iuſti
cia dei reuelať ex fide in fidē. glo. in fide
ſpei. Septio mō capiť ꝑ hītu fidei infor
mi: ⁊ ſic capit Iacob. Fides ſine oꝑib⁹
mortua ē. et ſic capiť in ſcđa ꝑte nr̄e di/
ſtīctiōis. Octauo mō capiť ꝑ hītu fide
iformate. Ro. i. Iuſt⁹ ex fide viuit. ⁊ ſic
capiť fides ħ ⁊ ñ alijs modis Nono capi
tur ꝑ actib fidei. Vñ aug⁹. Fides ē cre
dere q̄ nō vides. Decio ⁊ vltio capiť pro
obiecto ipſius fidei ſm qđ dr̄ in ſimbolo
athanaſij. Hec ē fides catholica. Fides
aūt formata hꝫ ſex notificatōes. Pria ē
ſm Augꝭ. Fides ē virt⁹ q̄ credūť q̄ nō vi
dent. In iſta diffinitiōe poniť ꝟtus loco
generꝭ q̄ credūť loco drĩe. ſ. charitatꝭ: qꝛ
ꝑ charitatē nō credim⁹ ſꝫ amam⁹: q̄ ñ vi
deť. poniť ad drĩaꝫ ſcie. Et iſta diffinitō
ē ad gen⁹ ꝓpriū Scđo mō ꝯſiderať q̄ꝫtū
ad finē vltimū: ⁊ ſic diffiniť Fides ē ſubā
ſperādaꝝ reꝝ argumētū ñ appentiū: ⁊ ca/
piť ibi ſbā ꝑ fundamēto: qꝛ fides ē q̄litas
⁊ fides ē fundamētū oīm ꝟtutū ſperāda
rū reꝝ. i. reꝝ q̄ ſperāť. poniť argumētū nō
apparētiū qꝛ eſt de abſentib vł reddens
mētē redargutā. Tertio ꝯſiderať q̄ꝫtuꝫ
ad obiectiuū ⁊ ꝑncipiū motiuū. ⁊ ſic dif
finiť ab Augꝭ. ad ꝯſtantiū. Fides ē illu
minatio mētis ad ſūmā ꝟitatē. Cōſide/
rať nihilomin⁹ q̄ꝫtū ad actū ꝓpriū ⁊ ſic
diffiniť a Damaſ. Fides nō ē inq̄ſit⁹ cō/
ſenſus circa ꝑmā ꝟitatē. i. aſſenſus nō q̄/
ſit⁹: ħ ē aſſenſus q̄ q̄s libere aſſentit ꝟita
ti nō innitēs alicui rōni. Cōſiderať etiā
in ordine ad ſubiectū: ⁊ ſic diffiniť a Dio
niſio in li. de diuis noīb. c. vij. Fides eſt
vnicū fundamētū (ſcꝫ toti⁹ fidei xp̄iane)
credētiū (tāq̄ꝫ ſubiectū) eos collocās ve
ritati. Cōſiderať etiā ad hītus alios in
cōꝑatione q̄ꝫtū ad aſſentiendi modū. et
ſic diffiniť ab Hugo. in li. de ſacr̄is. Fi/
des ē certitudo q̄dā de reb abſentib ſu/
pra opinionē: qꝛ opio eſt cū formidine đ
oppoſito. Ideo ē nobilior cū ſupra opi/
nionē ⁊ infra ſciaꝫ ꝯſtituta: qꝛ ſcia ē que
dam noticia certa ⁊ euidens. Fides aūt
nō hꝫ euidentiā: iō dr̄ enigmatica. i. ob/
ſcura ſed ē certiſſima. ¶ Alius termin⁹
ē credere in deū. Drĩa eſt inter credere
deo: credere deū: ⁊ credere in deū. Cre/
dere in deū ē credere amare q̄ꝫtū ad affe
ctū. credēdo in eū ire quātū ad opus ex
credēdo ei adherere ꝑpeſſionē mali ſcꝫ
patiendo: ⁊ ei⁹ mēbris incorꝑari ꝑ dile/
ctionem ¶ Ex quo ſequiť qꝛ peccatores
non credunt in deuꝫ nec illi q̄ odiuꝫ ha/
bent contra proximū ſuum. Credere de
um ē credere ꝙ ipſe ſit deus qđ etiā mali
faciunt. Sed credere deo eſt credere ve
ra eſſe que loquitur qđ ⁊ mali faciunt ⁊
nos credim⁹ homini ſed nō in hominem
¶ Boauentura in dubijs litteralib⁹ di
cit ꝙ quadruplex genus actus annexuꝫ
eſt ipſi fidei ſm ꝙ iungitur charitati ſm
q̄druplicem cōꝑationē. Ideo quattuor
ponit in eius notificatione. Fides enim
prout iuncta eſt charitati ordinat.

Primo ad amandū deum.
Secundo ad faciendum bonū.
Tertio ad fugiendum malum.
Quarto ad diligendum proximum.

Et iuxta hec quattuor ponunt quatuor
actus in illa notificatiōe vicꝫ credendo
amare q̄ntū ad effectū. credēdo in eum

re q̃ntũ ad op⁹ bonũ:credẽdo ei adhere
re q̃ntũ ad tolerãtiã mali:credẽdo i cor/
porari mẽbris q̃ntũ ad dilectionẽ proxi/
mi.¶Ex h̃ pñt haberi correlaria.¶Pri
mũ nulli paganit infideles credunt i de
um.¶Scdm demones ⁊ dãnati nõ cre/
dũt in deũ:;vt pꝫ ex diffinitiõe.q2 odiunt
deum qđ ẽ cõtra diffinitionẽ:ergo auto/
ritas illa Jacobi dꝫ intelligi de duobus
pmis modis.¶Tertiũ correlariũ. nll's
fidelis ⁊ xp̃ianus exñs in pctõ mortali:
credit i deũ q2 ñ amat deũ amore chari/
tatiuo ⁊ ſibi placenti¶Quartũ nullus
peccans actualr̃ qñ peccat credit i deuꝫ
licet credat deum vel deo.pꝫ q2 credẽdo
nõ vadit in deum.¶Quintũ nll's ipati
ens ⁊ remurmurãs ꝯ deũ credit i deum.
q2 qui diſcordat a voluntate dei infligẽ
te ſibi penã nõ implet tertiã particulaꝫ
diffinitionis.¶Sextum correlarium.
Nullus odiens proximũ actualr̃ credit
in deum vt per quartã particulã.¶Sꝫ
contra hec arguit.Si hec eẽnt vera di/
cens ſimbolũ peccaret mortalr̃ vl' venia
liter:pꝫ q2 mentit:ſed omne mẽdacium
eſt pctm̃:ergo ⁊c̃.¶Rñſio ꝙ exñs i pec/
cato mortali ⁊ dicens ſimbolum apoſto
loꝝ vel nicenũ.Dicendo illa nõ mentit
licet nõ credat in deum:q2 nõ dic̃ in per
ſona propria ſed eccleſie.Si tñ vellet di
cere in perſona ꝓpria tãq̃ obſtinat⁹ mẽ/
tiretur ⁊ eſſet ſibi penitentia imponẽda
Per hanc fidẽ ait magiſter.ſ.ibi iuſtifi/
catur impius.¶Septimũ correlarium
p fidem informẽ nullus credit in deum.
¶Octauum correlarium. Fides qua
credimus in deuꝫ inclinat ⁊ ordinat ad
amandum deum charitatiue ad bonuꝫ
faciẽdum fugiẽdũ malum ⁊ ad diligen/
dum proximum.¶Reſponſio dicendũ
ꝙ abſq̃ dubio ipã fides qua credim⁹ in
deum non tm̃ eſt virtus: verum etiã au/
riga omniũ virtutum.Sicut de prudẽ/
tia dicit Bernhardus ad Eugenium ⁊
phi.Virtus quidem eſt quoniam in ea
conſiſtit rectitudo vite ſm regulã iuſti/
cie.Juſtum eñ eſt vt intellectus noſter
ita captiuet ⁊ ſubiaceat ſumme veritati
ſicut affectus noſter debet ſubiacere ſũ/
me bonitati:quia i nobis ſunt pciſe due
potentie ſcꝫ voluntas ⁊ intellectus.In/
tellectus inclinatur ad verũ ſicut lapis
tendit deorſum ⁊ voluntas inclinat ad
bonum.iõ agim⁹ ꝯ naturã qñ facimus
pctm̃ ſicut ſi lapis haberet voluntatem
⁊ ꝓijceret ſe ſurſum faceret ꝯ inclinatio
nem propriam.¶Secunda propoſio.
Non poteſt eſſe anima noſtra recta niſi
intellectus ſumme v̓itati propter ſe ⁊ ſi/
bi omnia aſſentiat:⁊ affectus ſumme bo
nitati adhereat ſcꝫ obtẽperando oibus
preceptis ⁊ captiuãdo intellectũ noſtrũ
ſibi.Et ſunt duo que peruertunt ordi/
nem iſtum ſcꝫ ptinacia in volũtate ⁊ ig/
norantia in intellectu.Hãc autẽ recti/
tudinẽ nõ hꝫ q̃s nolẽs ſed volẽs. Nemo
eñ plus credit deo q̃ꝫ ſibi: niſi p hoc ꝙ
vult intellectuꝫ ſuũ captiuare in obſeq
um xp̃i.Si ḡ captiuatio intellectus in
obſequium ſũme v̓itatꝫ ſpectat ad recti
tudinẽ vite.voluntas q̃ q̃s vult ſe capti
uare ẽ voluntas recta ⁊ habit⁹ q̃ mediã/
ante ad hoc expedit ⁊ adiuuat facit ad
rectitudinẽ voluntatis.ḡ ſi iuſticia non
eſt aliud q̃ꝫ voluntatis rectitudo:⁊ fi/
des nõ ẽ aliud niſi habit⁹.q̃ intellectus
noſter voluntarie captiuat in obſequm
xp̃i.Reſtat ꝙ habit⁹ fidei ſpectat ad re
ctitudinẽ vite ſm regulã iuſticie. ⁊ ideo
habet in ſe rationẽ virtutis vere ⁊ pro/
prie nec ſolum hꝫ in ſe rationẽ virtutis
vere ſed magis aurige virtutum quarũ
libet tã theologicaꝝ vicꝫ q̃ꝫ cardinali/
um.Sine fide enĩ non eſt cognitio ſum/
mi et veri boni.Sine cognitione autem
ſummi ⁊ vere boni non poteſt eſſe expe/
ctatio ⁊ dilectio.Cognitio autem p̃am
bula eſt et dirigit affectum ad expectan
dum ⁊ ad deſiderandum.Et iõ neceſſa/
rio fides:ſpem: et charitatem precedit
tanquam regula et auriga ipſarum.
¶Rurſus ſine cognitione ſummi boni

non pōt eſſe recta intentio. Hoc eñ ſo/
lum fit recta intentione qḋ fit ad hono
rē ꝛ gloriā dei. Sine vero recta intenti/
one nullus actus virtutis recte incedit
Q̄m ergo habit⁹ fidei ē quo mediante
ſummū bonū a mentib⁹ nr̄is enigmati/
ce cognoſcit. Hinc ē ꝙ fides dirigit no/
ſtrā intētionē: ꝛ ꝑ hoc regula ē oīs oꝑa/
tionis bone: ꝛ oīs virtutis meritorie. et
iō nō tm̄ debet dici virtus gratuita. id ē
deo placens: ſed etiā ꝟtutū gratuitarū
regula ꝛ auriga. Nō placem⁹ deo ꝑ bo/
na naturalia ſed ꝑ virtutes ſolū. Quā/
tum p̄cellit iudiciū viri iudiciū pueri tm̄
precellit iudiciū viri xp̄iani iudiciū viri
ph̄i. Et iudiciū rationis ſurſum ↄuerſe
iudiciū rōnis ad inferiora depreſſe.

Secūda queſtio. Utrū

fides ſit in ꝑte aīe cognitiua .i. ī intelle/
ctu an affectiua. i. in volūtate. ¶ Et ſūt
quattuor opiniones in textu. Pria dicit
ꝙ fides ē in potentia cognitiua ꝛ ī intel
lectu ſpeculatiuo inq̄ntū ſpeculatiu⁹ eſt
Iſtā opinionē videt tenere Franciſ. de
maronis ſed ē falſa. ¶ Scḋa opinio eſt
Scoti: Thome: ꝛ Alexandri quā debe
mus tenere. Et ē ꝙ fides ē in intellectu
practico. Intellect⁹ eñ practic⁹ dr̄ eſſe
intellectus extenſus ſm qḋ vult ph̄s ꝙ
intellectus ſpeculatiuus fit extenſiue.
¶ Tertia opinio ē Hugonis q̄ ponit fi
dem in intellectu ꝛ voluntate. ꝛ iſta etiā
nihil valet. Non eñ perditur fides niſi
per pctm̄ hereſis: ſpes niſi ꝑ pctm̄ deſpe/
rationis. Charitas aūt perdit ꝑ omne
pctm̄ mortale.

Tertio querit. Utrum

fides ſit certior q̄ ſcia. ¶ Duplex ē cer/
titudo quedā adheſiōis: alia ē ſpecula/
tionis. Certitudo ſpeculatōis ē noticia
vera abſq̄ dubitatōe ꝛ deceptōe. Et dr̄
noticia ſpeculationis. i. ipa noticia que
ē ſpeculatiua. ꝛ ponit noticia loco gene/
ris ꝛ ē in intellectu. Uera ponit ad diffe
rentiā hereſis ꝛ erroris: abſq̄ dubitatio
ne ꝛ deceptione ponit: qꝛ certitudo ex/
cludit omnē hereſim ꝛ erroris dubitati/
onē: nec aliq̄s de aliq̄ decept⁹ pōt eē cer/
tus. Alia certitudo dr̄ adheſionis. Et ē
firma adheſio q̄ volūtas vult adherere
firmiter alicui veritati ſiue credite vel
ſcite. Dicit primo firma ad drīam ad/
heſiōis infirme. qua volūtas vult adhe
rere ꝛc̄. ponit ad drīam ſpeculatiōis q̄ ē
in intellectu ꝛ iſta in voluntate. ¶ Re/
ſponſio qñ cōꝑam⁹ certitudinē fidei ad
certitudinē ſcie pōt intelligi dupliciter
Nā vno mō ſcia pōt dici apta ꝛ certa vi
ſio dei in pria: ꝛ ſic nō format q̄ſtio hic.
qꝛ ſcia iſto modo p̄cellit in certitudine
ipam fidē: ſicut glīa p̄cellit grām ꝛ ſtat⁹
prie ſtatū vie. Alio mō dicit ſcia cogni/
tio ſcꝫ ſcialis quā quis habet in via. Et
iſta pōt eſſe duplicit. Aut reſpectu illo/
rum quoꝝ ē fides. Aut reſpectu alioꝛuꝫ
cognoſcibiliū. Si reſpectu illoꝝ quorū
fides ē: ſic ſimplr̄ loquēdo certior ē fidꝫ
q̄ ſcia. Uñ ſi aliq̄s phoꝝ cogſcit aliquē
articuloꝝ rōcinādo: vt pote deū eē crea/
torē: vl̄ deum eſſe remuneratorē: nunq̄
tñ ita certitudinaliter cogſcit per ſuam
ſciam ſicut ver⁹ fidelis ꝑ ſuā fidem. Si
autē loquamur de ſcia ſm qḋ ē cognitio
alioꝝ cognoſcibiliū: ſic quodā modo cer
tior ē fides q̄ ſcia. ꝛ quodā mō ecōuerſo
Eſt eñ certitudo ſpeculatiōis ꝛ ē certi/
tudo adheſionis Et p̄ma reſpicit intel/
lectū. Scḋa vero reſpicit ipm affectum
Uide textū. Duplex eſt dubitatio cir/
ca fidē. Quedā q̄ ē vincens ꝛ trahens ī
oppoſitum. ꝛ iſta dubitatio ſtat in hereſi
Alia ē dubitatio admiratiōis vl̄ titilla
tionis ꝛ iſta bene ſtat in fide. ¶ De de/
ſcriptione fidei ab aplō aſſignata quo/
niam inter ceteras eſt magis autentica.
Diffinit autē apl̄s fidē ſic. Heb. xi. Fi/
des ē ſuba rerū ſperandaꝝ argumentuꝫ
nō apparentiū. ¶ Notandū ꝙ tūc diffi/
nitio ſiue notificatio eſt recte aſſignata:
qñ nihil cōtinet ſupfluum: vel etiam di/

minutū:ꝛ hoc ē qn̄ p ipam notificatione
ipius diffiniti eēntia plene indicaꝛ ꝛ ap/
te manifeſtaꝛ:ꝛ ab oīb aliis ſepatur. H
autē ē reperire in ꝑpoſito ſi qs attēdat.
Nam ipa fides ſm eēntiā ſuam aliud re
ſpicit ex pte intellectꝰ:et aliud ex parte
affectus:habet em̄ affectū ſtabilire ꝛ in/
tellectū illuminare. Et inq̄ntū affectuꝫ
ſtabilitat dꝛ ſubā ſiue fundamētuꝫ. In/
q̄ntū autē intellectū illūiat dꝛ argumtū
qꝛ mentē reddit argutum.i.clarā. Ut g
plene fidei eēntia explicaretur oportuit
eā diffiniri ſiue notificari vt diceret ſub
ſtantia ſit ꝛ argumentū. Dꝫ em̄ diffini/
tio totā eēntiam diffiniti in ſe claudere.
Debet etiā nihilominꝰ apte notificare.
Qm̄ g habitꝰ ꝟtutis dupl'r notificari
habet. vicꝫ p finē vltimū ꝛ ſuuꝫ obiectū
Finis autē ip ius fidei ꝯſiſtit in eēna bea
titudine quā ſperamꝰ:ꝛ ita ē in rebꝰ ſpe/
randis. Obiectū autē cōſiſtit in ꝟitate
nō viſa:ꝛ ita ē in reb nō apparentibꝰ.iō
oportunū fuit fidē diffiniri p res ſperā/
das ꝛ nō apparentes:vt ſic notificatio fi
dei nō ſolū eēntiā explicaret plene p in/
tellectū ꝛ affectum:ſꝫ etiaꝫ manifeſtaret
apte p finē ꝛ obiectuꝫ. Dꝫ etiā diffinitio
diffinitum ab oībus aliis ſepare. Et q'
niā fides formata diſtingui hꝫ a fide in/
formi. Diſtingui habet etiaꝫ ab habitu
cuiuſlibet alterius virtutis. A fide inq̄
informi diciꝛ q̄ntū ſuſtentat totā fabri/
cam ſpūalem. ab aliis autē virtutib in/
quantum veritati nō viſe facit adherere
Jō quantum ad hec duo diciꝛ ſubſtan/
tia rerum ſperandarum vt diſtinguatur
a fide informi. Et argumentuꝫ nō appa
rentiū vt diſtinguaꝛ ab habitib aliaruꝫ
virtutum. Et ſic pꝫ ꝙ predicta notifica
tio nihil cōtinet ſuperfluum nihil dimi/
nutū:nec ē in ea clauſula nec dictio imo
nec etiam ſillaba ocioſa. Argumentum
in logica facit fidem. Fides i theologia
eſt ipmmet argumentū. Cuiuſlibet vir/
tutis alterius a charitate eſt duplex for
ma quedam intrinſeca. Et diciꝛ ꝓpa

eſſentia ipius vt propria forma humili/
tatis.caſtitatis eſt ꝓpria natura ꝛ eſſen
tia. Alia eſt extrinſeca ꝛ eſt ipamet cha/
ritas ꝛ gratia dei. Uirtꝰ illa dꝛ iformis
q̄ caret iſta forma extrinſeca ꝛ nō intrin/
ſeca:qꝛ ſi careret intrinſeca nō eēt virtꝰ.
Ex q ſequiꝛ ꝙ duplex ē fides. q̄dam in/
formis alia formata. De prima queriꝛ
hic.vtꝝ ſit in genere virtutis an non

Quarta queſtio. vtrū

fides informis ſit virtus. Rn̄. dupliciꝛ
virtus accipiꝛ. Uno mō proprie. Alio
cōiter ꝛ large. Ꝓpe capta ē rō recta.i.
recta regula ꝑducēs in ſūmū finē. p hoc
qđ dꝛ recta reg'a diſtinguiꝛ ꝯ vicia et h
mō ꝟtus ē ꝑncipiū opis meritorij. et dꝛ
ſolūmō de habitu gr̄a informato ſine q
nō ꝯtingit ꝑuenire ad finē gl'e:ꝛ iſto mō
nulla virtus informis dꝛ virtꝰ. Alio mō
diciꝛ virtꝰ cōiter ꝛ large habitus rectifi
cans potētiā aliqua rectitudine iuſticie
ꝛ vigorans eam circa opus difficile quā/
uis nō ꝑducat eā in fine ſiue etiā ꝑducat
Diciꝛ habitꝰ rectificans:qꝛ oīs virtꝰ re
ctificat mentē ꝯ aliqđ vitiū. Qꝛ ois enim
potentia in ſuis opibus pōt bene agere
ꝛ etiam deficere. iō indiget aliquo rele/
uante ꝛ dirigente aliqua rectitudine.ꝛc̄
p hoc diſtinguiꝛ a ſcīa ſpeculatiua.ꝛ vi/
gorans ꝛc̄.ꝛ illud qđ ſequiꝛ quāuis non
eſt de eēntia virtutis cōiter capte. Iſto
mō accipiēdo ꝟtutē habitus politici in
formes dn̄r eē virtutes. Hoc etiā mō fi/
des informis que quidē eſt in malis xp̄i
anis eſt vere virtus. Ꝓbaꝛ qꝛ per ha/
bitum fidei informis rectificaꝛ intelle/
ctus hominis dū captiuatur in obſequi
um xp̄i ad aſſentiendū pme ꝟitati pro/
pter ſe ꝛ ſup omia vigoratur etiā vt cre/
dat vere nō apparentia:vt etiā vite erro
nea ꝛ fantaſtica ſicut apparet in multis
xp̄ianis carentib charitate qui libenter
ꝛ humiliter audiunt verba ſpectātia ad
doctrinam fidei ꝛ abhorrent viriliꝛ he/
reticā ꝑuitatē. Augꝰ in lib. q intulatur

de vera innocētia dic̄. Cū certe ꝟtutes possint bonis ⁊ malis esse cōes: sola dilectio siue charitas ē ꝓpria ⁊ spēal' virtus pioꝝ atq; scōꝝ. ¶ Sꝫ ꝯ arguif Jacobi ij. Fides sine opibꝫ moꝛtua ē. Sꝫ nihil qd̄ ē moꝛtuū hꝫ in se rōnē ꝟtutis. Si ḡ fides sine grā caret opibꝫ fructuoſ: ⁊ sic moꝛtua ē iam. ḡ nō hꝫ rōnē ꝟtutis. Dicēdum q nō dr moꝛtua qꝛ careat oī vtilitate ⁊ efficacia sed qꝛ caret gratuita q̄ ē vita ꝑfecta: ⁊ iō ex hoc non pōt ꝯcludi q nō sit simplr virt⁹ sed q nō sit virtus ꝓpriē dicta. ¶ Quadruplicia sunt opa hūana: qdā sunt viua: alia moꝛtua. alia moꝛtificata: alia moꝛtifera. Viua dicūf illa q̄ fiunt ab hoīe exūte in charitate: ⁊ ſm inclinationē charitatis. ¶ Pꝛima ꝓpositio. Nō oīa opa facta ab hoīe hūte charitatē sunt viua: vtputa fricare barbam ⁊ alia indifferentia opera. ⁊c̄.

¶ Scda ꝓpositio. Ad h̄ q aliq̄ opa humana sint meritoꝛia vel viua due conditiones requiruntur vt pꝫ in descꝑtione ¶ Tertia ꝓpositio. Nulla opa q̄tūcunq; bona facta ab hoīe exūte in pctō moꝛtali sunt viua opa. ¶ Opa hūana dicūf viuere dupl'r. Uno mō ꝓncipiatiue et elicitiue. Alio mō final'r ⁊ vltimate. vt qñ aliqs ī charitate exñs fac̄ aliqd bonū opus: illud opus elicif a ꝓncipio vite in caritate ⁊ oꝛdinaf ad vitā eternā. Opa moꝛtua dicunf illa q̄ ſm se bona sunt et ꝟtuosa moꝛal'r sed tñ fiunt ab homīe existēte in pctō moꝛtali. Et sic due ꝯditiones reqruntur ad opa moꝛtua. Pꝛio q sit op⁹ virtuosuꝫ: ⁊ in h̄ dr̄nt ab opibus moꝛtiferis q̄ ferūt secū moꝛtē. Secūdo opꝫ q fiāt ab hoīe exūte in pctō moꝛtali. ¶ Quarta ꝓpō. Opa dnr moꝛtua qꝛ carent ꝓncipio vite. i. caritate. ⁊ carēt fine vltimo. i. vita etna. Et lꝫ ista opa ñ sint meritoꝛia vite etne: sunt tñ vtilia vt in q̄rto dicef. Opa moꝛtificata dicunf illa q̄ añq; fuerūt fcā ab hoīe hūte grām ⁊ ſm inclinatōꝫ charitatꝭ. Sed tñ pctō interueniēte fuerūt moꝛtificata. Et dnr moꝛtificata qꝛ nisi peniteat de pctō: nūq; habebit vitā eternā ꝑ illis. Et sic pꝫ q ista opa fuerūt aliqñ viua. ⁊ ꝑ pniam reuiuiscunt ⁊ erit ꝑmiat⁹ ꝑ illis in vita eterna si ꝑseueret. Sꝫ opa moꝛtua nunq; reuiuiscunt qꝛ sunt facta cū voluntate peccādi. Opa moꝛtifera sūt peccata moꝛtalia ⁊ q̄ fiunt ꝯ ꝑcepta dīna. Et dicunf moꝛtifera qꝛ ferūt secū moꝛtem: qꝛ sunt venena charitatꝭ ⁊ etiā qꝛ digna sūt moꝛte eterna. ¶ Nota q sola fides infoꝛmis ē in genere ꝟtutis q̄ credūf oēs articuli vl' explicite vl' implicite: qua etiā respiciunf oēs erroꝛes. Ex quo sequif q ñ est eadē fides infoꝛmis ī malis xp̄ianis ⁊ in demonibꝫ: qꝛ in malis xp̄ianis rectificat' potentiā assentiendo ⁊ adherendo ꝑīne veritati ꝓpter se ⁊ sup oīa. Jta q ī illo habitu ē rectificatio ⁊ vigoꝛ ⁊ hoc q̄dā perfectio ē: qꝛ ꝑ hanc fidē adhuc possent reuerti ad deuꝫ ⁊ ꝯsequi salutē. Demones autē non.

Quinta questio Utrū fides infoꝛmis sit infusa an acquisita.

¶ Rñsio ad ꝑdictoꝝ intelligentiā ē notandū q cū credere sicut dicit Aug⁹ sit cogitare cū assensiōe. Ad h̄ qd habitus fidei plene ⁊ integre habeaf nccē ē q intellect⁹ instruaf de credibilibꝫ vt possit illa cogitare ⁊ inclinef vt possit ill' assentire ⁊ pꝛimuꝫ quidem ē materiale ī fide. Secundum vero est foꝛmale: ⁊ vtrūq; reperitur tam in fide infoꝛmi: q̄ in fide foꝛmata. Nō enim dicitur infoꝛmis. qꝛ careat omni foꝛma: sed quia careat foꝛma gratie gratumfacientis. Cum ergo queritur. Utrum fides sit habitus acq̄situs vel infusus. Respondendū ē si loquamur de fide quantū ad illud qd est materiale in ea vicꝫ quantū ad cognitionem illam qua cognoscimus qui sūt articuli fidei: ⁊ scimus quid ē quod per nomen dicitur: sic ꝓcedendū est q fides est per auditum ⁊ per acquisitionē ſm legeꝫ cōmunē. Nemo enim scit qui ⁊ quot sūt articuli fidei nisi didicerit legēdo vl' audiendo nisi foꝛte hoc habeat per priuile

gium ſpeciale. Si autem loquamur de fide q̄ntum ad formale videlicet quātuȝ ad illud quod facit aſſentire: ſic dicēduȝ eſt ꝙ quedam fides informis eſt per acquiſitionem: quedam per infuſionē. Nā quedam aſſentiunt veritati audite moti humana perſuaſione: vtpote ꝑ amorē ꝛ reuerentiā dicentis. vel propter miracula: vel propt̄ rationes ꝛ argumēta. Et talis fides eſt ſimplr̄ acquiſita nec dicēda habere rōnem ṽtutis: q꞉ nulli⁹ ē vigoris nec roboris ſublata de medio ipa humana rōne. Quidam autē aſſentiunt veritati fidei propter diuinā illuſtrationem ſicut illi qui innituntᷣ pure veritati ſuꝑ oīa ꝛ propter ſe ſicut multi xp̄iani q̄ charitatē nō hn̄t: ꝛ in talib⁹ fides ē ꝑ infuſionem: voluntarie em̄ aſſentiunt concomitante diuina illuſtratiōe vl' illuminatōe. Illūīatiōe inq̄ꝫ que rōneȝ eleuat in his qui ſunt ſupra ipām. Unde ſicut illūīatiōȝ ad futura pcognſcēda dicim⁹ eſſe infuſā ꝓpter hoc ꝙ in ipa eleuatᷣ aīa ſupra ea q̄ ſunt ei naturalia ſic intelligēdum ē in pte iſta. Concedendū ē ergo fidem informē ſm̄ ꝙ virtus ē eſſe donū diuinitus collatū ꝛ habitū infuſum. Qn̄cunq̄ꝫ aliq̄s ē heretic⁹ circa vnū articulum fidei: de⁹ amouet ſibi fidem infuſā.

Queritᷣ ſexto. Utrum fides informis ſit in demonibꝫ

¶ Rn̄ſio dicendū ꝙ ſicut ex p̄cedentibꝫ ptȝ fides informis dr̄ duobꝫ modis. Quedā que innititur pure ṽitati ꝓpt' ſe ꝗuis i ipaȝ nō tendat amando: ꝛ iſta ē i xp̄ianis malis. Eſt tamen habitus virtuoſus ꝛ donum ſpūſſancti. Alia eſt fides informis que innititᷣ ipi veritati articuloꝝ propt' rōnem creatā: ꝛ iſta nō ē virtus nec habitus infuſus nec donū ſpūſſancti. Prima dicitᷣ informis q꞉ caret forma gratuita. Scd̄a dr̄ iformis: q꞉ caret fidi veritate ꝛ forma gratuita. Nā illa credulitas q̄ quis aſſentit articul' ꝓpter rōnē createȝ nō ſolū caret intentiōe habitus gratuiti ſed etiā intentione habit⁹ virtuoſi. Nullius virtutis videtur eſſe credere: cum quis credit innitendo ꝑſuaſioni quā videt. Si ergo hoc ſcd̄o modo accipiatur informis fides ſic concedi poteſt eā repiri in demonibꝫ. hn̄t em̄ aliquā noticiā et credulitatē de articul' ꝛ credibilibꝫ: q̄ q̄dem pōt dici fid̄s ſiue credulitas ꝓpter hoc ꝙ nō ē in eis viſio apta. Et illa q̄dē cognitio pri fuit eis īdita a prima ꝯditōe ꝑ ſpēȝ infuſa: ꝑtim ex acq̄ſitiōe. Et prima em̄ ꝯditiōe ſua habuerᷣt cognitioneȝ aliquā de articul' ꝑtinētibꝫ ad trinitatem: q ꝛ ſi tunc nō meretur dici fides imo potius cognitio cōtēplatiōis propt' abſentiā enigmatꝭ: pctō tn̄ ſuꝑueniēte ꝛ enigmate ſubſequēte. Illa cognitio meruit dici fides cū ſit cognitio enigmatica de his q̄ ſpectāt ad diuina. Quātū āt ad articulos ſpectātes ad hūanitatē eſt in eis cognitio acq̄ſita ꝑ mlta miracula ꝛ experimēta ꝛ extorta q̄ſi neceſſitate quadam. Dū em̄ demones vidēt apte eos q̄ xp̄m credūt ꝛ ei cōformātur nō poſſe dānari: manifeſta rōne cogūtur credere fidē credentiū in xp̄m veꝝ ēē. Ac ꝑ h̄ ꝑ ꝯn̄s credunt oīa ēē vera q̄ xp̄iani credūt: ꝛ ex h̄ ꝑterrētur. propt' qd̄ dic̄ beat⁹ Iacob⁹ ꝙ credūt ꝛ ꝯtremiſcūt. Si ṽo loquamur de fide iformi ſm̄ qd̄ accipitur primo mō vicȝ ꝓut ē hitus ṽtuoſus ꝛ hit⁹ infuſus ꝛ etiā volūtari⁹ h̄ mō: ꝛ ſi repiatᷣ i xp̄ianis viatoribꝫ nō tn̄ pt repiri i demōibus tū q꞉ ipi nō ſt' apti ad ſuſcipiēdos hitus infuſos: tū q꞉ volūtas coꝝ mag' prona ē ad īpugnādū ṽitatē ꝛ pietatē. ¶ Nō ſolutoȝ de auctē Iacobi ꝛ de glo. Dicēdū ꝙ i vtriſq̄ꝫ repitur fides: ſed tn̄ alit' ꝛ alr ſic̄ pus dcm̄ ē. xp̄iani em̄ nōictēn⁹ volūtarie aſſentiūt ꝛ illa fid̄s pt eis ēē via ad ṽtutē ꝛ q̄dā mō rectificat coꝝ mētē ꝛ ſi n̄ plene nō ſic āt ē i demōibꝫ q꞉ ipi credūt: coacti ꝛ quaſi cum quodam murmure. ¶ Nota enim ꝙ xp̄iani qui ſunt in pctō mortali q̄ꝺiu ſunt in tali ſtatu dumtaxat ſunt chriſtiani nomine et non re.

Sicut religioſi deformate ꝛ male vite dicunt religioſi ſolū nomietenus: qꝛ habitū ferunt ſed nō habent rem.

Septimo querit vtrū

fides informis oīno expellat p aduentū grē. ¶ Rn̄ſio notandū ꝙ cū dico fidē informē. Dico tria vicꝫ habitū ꝛ ipius habitus vſum: ꝛ defectū annexū. Et ꝗtuꝫ ad hec tria pōt tripl'r intelligi ꝙ fides informis expellat ſiue euacuet p grām ſupuenientē. Et ſm huc triplicē modū intelligendi tres fuerūt circa hoc opiones ¶ Pria ē grā ſupueniēte fides informis expellit nō ſolū ꝗtū ad informitatem .i. culpā ſed etiā ꝗtū ad vſū ꝛ ꝗtū ad habitū. Uide in textu. ¶ Secūdus mod⁹ dicendi qui paꝝ aut nihil valet. Actus fidei vel opatio nō ē aliud ꝗ ꝙ volūtarie aſſentire pme vitati ppter ſe ꝛ ſuper oīa. ¶ Opinio pbabilioꝛ ꝛ tenenda ē ꝙ fides informis p aduentū grē excludit: ꝗtū ad ſolū defectū ſaluo habitu ꝛ vſu ꝛ hoc quidē videt ſatis rōnabile cū grā opponat habitui illi infuſo ſolū ratione informitatis ſicut habit⁹ opponit puationi. ¶ Nota mai⁹ lumē abſorbet minus lumē. Diſtinguo vel ꝗtū ad eē primū ꝛ ſic nega' illud dictū: qꝛ luna ſi ſit in emiſperio nr̄o ita bn̄ lucet de die ſicut de nocte ꝛ etiā ſtellas vl' quātū ad apparentiā: ꝛ ſic bn̄ ꝯceditur. ¶ Ad illud qd obijcit ꝙ lumen gratie gratūfacienteꝫ debet ſufficere ad ardendū. Dicendum ꝙ ſufficit gratia gratūfaciens cū pſuppoſitione tn̄ gratie gratis date. Dona enim grē gratūfaciētꝫ nō excludūt dona gratie gratis date. imo magis illa ī ſuo aduentu cōplent ꝛ pficiunt ꝛ quodāmodo ab eis vigorant ꝛ pficiunt. iō non ſequit ꝙ adueniente grā gratūfaciente ſuperfluat habit⁹ fidei informis nec remanente habitu informi: ppter h̄ lumen gratie gratūfacientis ſit inſufficiens. Unūqdꝙ enim donum dei ſufficiens eſt ſm illud ad qd habet ordinem.

Octauo querit vtrum

adueniēte gratia fides informis fiat formata. ¶ Duplex ē formatio: qdā intrinſeca. Alia extrinſeca. Pria d' illa q̄ eſt p aliquā formā inherentē realr: vel inexiſtentē materie vl' ſubiecto pprio vt aīa nr̄a ē forma ſiue informatio corpis nr̄i. Et ſic nō capit in q̄ſtione pcedenti Alia extrinſeca ꝛ ē illa q̄ fit p aliqd extrinſecū adueniēs alicui venuſtans ꝛ decorās eū licet n̄ ſit in eo inheſiue: ꝛ ſic lux d' informatio coloꝝ. ¶ Rn̄. In iſta qōe ſt' tres opiones vt pꝫ ī textu. Tertia ē ꝙ hitus fidei informis format ab ipa grā: ꝛ iſta videt eē pbabilioꝛ ꝛ facilioꝛ ꝗ pdcē vicꝫ ꝙ ipa grā gtūfaciēs ꝯpatur ad hit⁹ virtutū ſubtractos: ſic ꝯpatur lux ad colores. In h̄ tn̄ ē dr̄ia: qꝛ iſta corpalis n̄ ita efficacit' pōt educere colores de potētia in actū ꝗtū adeſſe qd hꝫ coloꝛ in genere coloris ſm ꝙ ipa grā extrīs in ipa aīa pōt facere germinare habit⁹ vtutū. Ipa eīm adueniēs grā in aīa carentib⁹ habitibus vtutū ſe habet q̄ſi originale principium illoꝝ q̄ntū ad eē pmū. Unde ſicut pluuia infuſa terre hn̄ti in ſe ſeminariū: facit eā germinare donec veniat ad fructum cōpletū Sic intelligendū ē de gratia reſpectu habituū ipaꝝ vtutū q̄ntū ad iporum eē primū. Nō aūt pōt facere lux ſup infuſa exteri⁹ reſpectu coloꝝ. Sꝫ ſi cōparemus colores ad lucē ꝛ hitus vtutū ad grām gtūfacientē q̄ntū adeſſe vtpote quantū adeſſe coloꝝ in genere lucidi ꝛ habituū in genere gtuiti: tunc ē ſimilitudo expſſa: vt ſicut multi colores ī vna domo tenebroſa exiſtentes efficiunt luminoſi per vnā luminoſitatē ſupuenientem: ꝛ ab illa informantur ꝛ decorantur ꝛ venuſtantur: ſic habitus vtutuꝫ informes exñtes ī aīa: venuſtāt ꝛ decorant ab vna grā ſupueniēte. ꝛ ſm hmōi hūc modū intelligēdi īfuſionē grē ꝛ vtutū facile ē intelligere q̄lit' hitus fidei informis format p ipi⁹ gratie aduentū. Dicit eīm

formari ſic coloꝛ tenebroſus formaꝛ ad luminis ingreſſum: ⁊ ſicut ex coloꝛe ⁊ lu/mine ſuper infuſo nō fit vnum per eſſen/tiam. Sed vnum per oꝛdinationē quan daꝫ ſic nec ex grā gratūfaciēte ⁊ infoꝛmi fide intelligiꝛ fieri vnū niſi ꝑ quādā oꝛdi nationē ⁊ relationē: qꝛ fides infoꝛmis ꝑ aduētum grē incipit cōplete oꝛdinari in finē. ⁊ in deū credere ⁊ eidē complacere. ¶ Nota in ſolutiōe vltimi argumēti. ꝑt accipi ſimile de infuſione grē ⁊ virtutum in pluuia ⁊ terra ſeminata: ſicut de infoꝛ matione virtutū a gratia accipitur in lu mie ⁊ coloꝛe. Si em̄ vna pluuia adueni at in terram in qua ſunt plantata diuer/ſa ſemina que nō germinauerūt: facit il/la germinare ⁊ ſm diuerſitatē ſeminū di uerſas plantas producere. Si vero iam alias germinauit: ſed ꝓpter defectuꝫ aq̄ iam arefacte ſunt plante: tūc pluuia de/nuo veniens facit illas plantas vireſce/re. Sic grā adueniēs in animam in qua ſunt ſemina habituū virtutū: facit ipſam germinare Ita ꝙ ipſa habita: habentur per ꝯñs ⁊ virtutes et continue facit illa creſcere quouſqꝫ perducat ad perfectio/nem. Et ſi contingat merito peccati: hu moꝛem gratie auferri. Habitus illi vir/tutum efficiuntur quaſi aridi: ⁊ poſtmo/dum ſi reſtituatur pluuia ⁊ humoꝛ gra/tie: non opoꝛtet ꝙ anima iterum germi/net ſed illa que germinauit per humoꝛē gratie aduenientem iteꝝ reuiuiſcat.

Circa diſtinctio/nem viceſimamquartam q̄/ritur. Utrū fidei ſubiectuꝫ ſit ita veꝝ ꝙ ei nō poſſit ſub eſſe falſum. ¶ Rñſio fidei habitui ſiue foꝛmate ſiue infoꝛmi non pōt ſubeſſe fal ſum: quia ipſa fides nō pōt falſificari iō neceſſe ē ponere ꝙ ipſi habitui fidei nec falſum ſubſit nec ſubeſſe poſſit. Queād modum em̄ diuina pꝛeſcientia que ex re bus non pendet: certiſſime cognoſcit: nō ſolum ea que ventura ſunt neceſſario: ſꝫ etiam cōtingentia. Ita ꝙ circa ea nō po teſt decipi. Sic ⁊ fides que cognitiōi di/uine pꝛeſcīe initiꝛ: a qua etiā illuminaꝛ ⁊ dirigaꝛ: certā credulitatē ⁊ illuminatio/nem habet de futuris ⁊ contingentibus ita ꝙ illa q̄ꝛuꝫ eſt de ſe poſſint nō eueni/re. Fides tñ nec pōt decipi nec poteſt er/rare. ¶ Nota Spes eſt certitudo ꝓueni ens ex grā ⁊ meritis nullus ſperat ſe ha/biturum vitam eternaꝫ niſi cū ꝓſuppōne meritoꝝ ⁊ qꝛ efficacia meriti includit fi/naliter perſeuerātiā. Hinc eſt ꝙ in actu ſpei implicatur ꝯditio ꝑſeuerantie fina lis. ¶ Bonauentura dicit: Omnis fide lis recte adoꝛās hoſtiā cōſecratā: adoꝛat ſub ea ꝯditōe ſi perfecta ſunt circa ipſaꝫ ea que ad conſecrationeꝫ ſunt neceſſaria ſm inſtitutionem diuinā: ⁊ ſic nunq̄ de/cipitur nec errat.

Secūdo querit. Utrū

fides ſit circa cōplexum: an circa incom plexuꝫ. ¶ Rñſio Cuiuſlibꝫ ſcie pōt eſſe duplex obiectū ſcꝫ complexum ⁊ incom plexum. Complexum eſt illud ꝙ cōple/ctitur plures dictiones ex quibus com/poniꝛ ⁊ ſuboꝛdinaꝛ alicui actui intelle/ctus: q̄ dꝛ cōpoſitio ⁊ diuiſio vt hō eſt ri/ſibil'. Articuli fidei ſunt obiecta cōplexa vt deus ē trinus ⁊ vnus q̄ dicunꝛ enūcia bilia Incōplexū ē id ꝙ nō cōplectiꝛ plu res dictiones ⁊ ſuboꝛdinaꝛ actui ſimpli/ci intellectus vt deus id eſt ꝓma veritas eſt incōplexū obiectū. Nota ꝙ obiectuꝫ cōiter et per accidens et materiale acce/ptum idem ſunt. Et ſunt oīa q̄ credunꝛ ⁊ tenentur reuelata a ꝓma veritate. Ob iectum foꝛmale aūt ꝓpꝛie ⁊ ꝑ ſe acceptū eſt ipſamet veritas pꝛima in ſe. Enūcia/bilia ⁊ ꝓpōnes ſunt idē. ¶ Sūt tres opi niones in textu. Due pꝛie ſunt falſe ter/tia ē tenēda ⁊ vera Cognitō ſcial' manu ductiue rōcinationis eſt illa q̄ acqꝛiꝛ de deo ꝑ argumētatōes neceſſarias vt dedu cit ſcotus in pꝛō ſcōa diſtinctione. Qñ dꝛ articulus eſt pꝛeptio diuine volunta

cis ibi nō eſt predicatio eſſentialis vl' formalis ſʒ cauſalis q₂ articulus nō eſt pceptio ſʒ eſt ſenſus. Articulus eſt pceptio id eſt aliqđ faciēs nos habere pceptionē diuine voluntatis tendens in ipſa id eſt faciens tendere in ipſam.

Circa diſtinctionem viceſimāquintā q̄ritur· Utrum ſufficienter cōtineanᷓ ibi oīa illa que oportunū eſt idē oʒ credere ad ſalutē id ē Utrū articuli cōtineanᷓ ſufficiēter in ſymbolo aploꝝ. ¶ Et dᷓ ſymbolū a ſin: ꝙ eſt cō ⁊ bolꝰ ꝙ eſt ſnīa: q̄ſi multoꝝ ſnīa. ¶ Rñſio Doctrina fidei hʒ tria: q̄dam añtia: ⁊ dicunᷓ pria pricipia: ſicut illud oē totū: ⁊c̄ Et ſi ab equalibꝫ eq̄lia ⁊c̄. q̄ dicunᷓ digni tates ⁊ ianua Sūt etiā ,ppria pncipia vt in ſcia de hoie. Homo eſt aial rationale Cōſeq̄ntia ſunt ɔcluſiones q̄ ſequūᷓ ex prio pncipio p demōſtrationē vide ſolutionē in textu i fine iſtiꝰ articli. De ſufficiētia q̄rtū ad eos q̄ pceſſert aduētū xp̄i.

Secūdo querit. Utrū eis ſuffecerit ad ſalutē credere ea tm̄ que ſpectāt ad diuinitatē. Dicēdū ꝙ ſic mul tis auctoritatibꝫ pbat mgr̄ in lr̄a. Et pͥmo Aug .i de li. ar. ⁊ gr̄a Nemo liberaᷓ a dānatione q̄ p adam facta eſt: niſi p fidem ieſu xp̄i. Idē Aug. in li. de nuptijs ⁊ ɔcupiſcētia. Eadē fides mediatoris q̄ nos ſaluat: ſaluos iuſtos faciebat antiquos puſillos cū magnis q₂ ſicut credimus xp̄m in carne veniſſe. Ita illi venturū. Et ſicut nos mōrtuū ita illi moriturū. Et ſicut nos reſurrexiſſe ita ⁊ illi reſurrecturum. Et nos ⁊ illi ad iudiciū viuoꝝ ⁊ mortuorum expectamus. Poſt lapſum ade nullus ſaluari potuit abſq₃ fide mediatoris. Nullus em̄ ab illo pctō originali poterat liberari niſi p illuʒ mediatorem crederet vel ipſe pro ſe ſi eſſet adultus: vel alius pro ipſo ſi eſſet paruulus. Et ratio huius eſt q₂ cum gratia et veritas per ieſum chriſtum facta ſit: ⁊ liberatio ab illo pctō originali ſit facta p merita xp̄i: et merita nō ſe extēdant niſi ad illos qui efficiuntur eius membra ⁊ ei copulantur p fidem ſicut īnpoſſibile eſt nūc aliquē ſaluari aliter niſi eidem copuletur per fidem vel p fidei ſacramētū: ſic impoſſibile fuit tūc poſt lapſum aliqueʒ peruenire ad ſalutem qui aliquo modo in xp̄m mediatorem non crederet Ideo auteʒ dico aliquo modo q₂ fides mediatoris pōt haberi dupliciᷓ: implicite ⁊ explicite. Explicite vt ſi quis crederet filium dei aſſumpturū noſtram humanitatem: naſciturum de virgine. paſſurum in cruce: reſurrecturum tertia die. Et hoc modo explicite non erat omnibus credere oportunū id eſt neceſſariuʒ. Sed hijs ſolū quibꝫ erat a deo reuelatū ſicut ſanctiſſimis patribus. Implicite vero credere. Eſt credere redemptorem futuruʒ taliter ⁊ eo modo qualiter et quo modo illi credebant quibus a domino eſt reuelatum: ⁊ hoc quideʒ erat omnibus oportunū. Et hoc ē qđ dicit hugo de ſancto victore in libro de ſacramētis. Hec ſunt in q̄ quibus ab inicio nihilominus recta fides vnq̄ haberi potuit Credere videlicet vnum deum eſſe creatorem omniuʒ et rectorem vniuerſorum ipſum quideʒ non eſſe mali actorem: eoꝝ tamen qui in malis ſuis miſericordiam quererent ⁊ expectarent futurum redemptorem. Hoc ſimplicium fidei in initio ſuffeciſſe credimus ⁊ tamen fidem natiuitatis eius paſſionis reſurrectionis ⁊ aſcenſionis ſue: et hoc eos veriſſime habuiſſe credimus ⁊ dicimus q₂ credentibus ⁊ ſcientibus hoc fide ⁊ deuotione adheſerunt. Sic ergo cōcedendū eſt ꝙ nullus poſt lapſum ſaluari potuit abſq₃ fide mediatoris qua ⁊ phi caruerūt ſuis meritis ⁊ virtutibus inherentes ideo tanq̄ ſu pbi ⁊ a xp̄i membris ⁊ meritis ſepati et excluſi ſunt a gaudijs paradiſi. ¶ Nota ex ſolutione ſcđi argumenti. Si quis ſperaret ſaluari ex meri

tis proprijs ſiue meritis mediatoris nō
recte ſperaret ſʒ potius preſumeret. De
ſufficientia fidei q̄ſtrum ad eos qui aduē
tum xp̄i ſunt ſubſecuti.

Tertio queritur. Utrū

omnes teneantur credere oēs articulos
explicite poſt aduentum xp̄i. ¶ Reſpon
ſio dicendum eſt ꝙ omes xp̄iani poſt ad
uentum xp̄i tenentur credere oēs articu/
les. Hoc aūt tripliciter poteſt eſſe. Aut
omnes credere implicite. Aut oēs crede
re explicite. Aut quoſdā implicite quoſ/
dam explicite. Credere omnes implici/
te ē fidei diminute. Non em̄ ſufficit mo
do alicui qui habet vſum rationis in ge/
nerali credere redemptorem ꝛ remunera
torem: a deo em̄ noticia quorūdam arti/
culorum manifeſta eſt ꝙ nullus habens
vſum ratiōis ignoret: niſi omnino negli
gat ꝛ contēnat dei cultum ꝛ ſalutem ſuā
Credere autē quoſdam implicite quoſ/
explicite. Hoc eſt ad fidei ſalutem neceſ
ſariū poteſt em̄ fidei ſimpliciū ſufficere.
Ad illos aūt tenētur explicite credēdos
quos manifeſtat eis nō ſolū p̄dicatio: ſʒ
etiam eccl'iaſticus vſus ꝛ cōſuetudo ſic ē
de vnitate ꝛ trinitate quā poſſunt noſſe
ex ipſo actu conſignationis cōſignāt em̄
ſe In noīe. pa. ꝛ. f. ꝛ ſpiritusſan. ¶ Sco/
tus tñ in hoc eſt cōtra iſtum doctorē. Et
ſicut eſt de natiuitate paſſione reſurrecti
one ꝛ peccatoꝝ remiſſione: quos cogno/
ſcere pn̄t ex ipſis ſolēnitatibꝫ quas eccle/
ſia celebrat et actibꝫ ſacerdotum. Ideo
ab hoꝝ cognitione vel noticia nullus rō
ne vtens excipitur: nec ignorantia excu/
ſatur: qꝛ non p̄ōt eſſe talis ignorātia ſine
negligentia ꝛ contemptu. Alios etiā ar
ticulos nō ita manifeſtos tenet̄ vtiq꞉ cre
dere iplicite. Implicite aūt voco crede/
re vt in generali credāt vniuerſaliter om
ne qđ credit ſacroſctā mater eccl'ia. Ita
ꝙ in p̄ticulari a nullo illoꝝ diſſentiant:
nec aliquē articuloꝝ diſcredant. Crede
re aūt oēs articulos diſtincte ꝛ explicite
eſt fidei iam ꝑfecte hoc em̄ non eſt de ge/
nerali fidei neceſſitate: ſi neceſſarium eſt
alicui illis eſt neceſſarium qui in cogniti
one fidei ꝑfecerūt: ꝛ illis potiſſime qui fi
dem alijs explicare ꝛ manifeſtare tenent̄
vel etiam qui officiū docendi ꝛ predican
di aſſumūt Sicut ſunt hn̄tes curā ani/
marum ꝛ predicatores verbi dei ꝛ docto
res ſacre ſcripture: ꝛ alij quoꝝ ꝯuerſatio
verſatur circa fidei veritatē. Hoc tñ nō
credo eſſe oportunum id eſt neceſſarium
omnibus qui ſaluātur. Multi em̄ ſunt
boni ſimplices qui q̄uis ſint ꝑue cogni/
tionis: ſunt tñ magne deuotiōis: ꝛ tales
piuʒ eſt credere ad ſalutē peruenire. Et
propterea cōcedendū eſt ꝙ lʒ oportunū
ſit omnibus nō ſoluʒ credere oēs articu/
los implicite ſed etiam quoſdam explici
te poſt aduentum xp̄i: nō tñ eſt neceſſari/
um oībus maxīe ſimplicibꝫ credere oēs
explicite. ¶ Nota in ſolutiōe penultimi
argumēti. Simplex hō vel vetula cū au
dit aliq̄d nouū p̄dicari non debet ſtatim
aſſentire quouſq꞉ nouerit illud vniuerſa
liter ab eccl'ia teneri. Unde p̄ter remedi
um diuine inſpirationis et oꝛonis ad qđ
ſp̄ recurrēdū eſt. Hn̄t ſimplices remedi/
um hūane inſtructiōis ad qđ p̄nt ꝯfuge
re vt errores valeāt declinare. De ſuffici
ētia fidei q̄ſtū ad ꝯtinētiā ſyboli ap̄lici.

Quarto querit̄. Utrū

ſufficiēter cōtineant̄ ibi oīa illa q̄ oportu
num eſt credere ad ſalutem. ¶ Iſta que/
ſtio eſt pria in iſta diſtinctione ꝛ ſolū po
nā vltimā ſufficiētiā. ¶ Rn̄ſio Notādū
ꝙ cū omēs articuli ſint de deo: aut ſm ꝙ
eſt in natura ꝑpria: aut ſm ꝙ eſt vnitus
nature hūane: neceſſe eſt q̄ſdā articl'os eē
ſpectantes ad diuinitatem: quoſdam ad
humanitatem. Illi aūt q̄ ſpectant ad di
uinitateʒ. Aut reſpiciūt diuinā eſſentiā
in ſe. Aut reſpiciunt diuine eſſentie per/
ſonas et hypoſtaſes. Aut reſpiciūt eius
operationes. Si autem reſpiciant diui
nam eſſentiaʒ in ſe ſic eſt vnus articulus

ſm q̄ vnica ⁊ ſimplex eſt diuina eſſentia
⁊ hoc inſinuatur cum dicitur. Credo in
deum. Si aūt reſpiciāt diuine eſſentie ꝑ
ſonas ſiue hypoſtaſes ſm q̄ tres ſunt ꝑ/
ſone: tres ſunt articuli quoꝝ vnꝰ ē. Cre/
do in deū pr̄ez oīpotētē. Aliꝰ vero notaꝛ
cū dꝛ. Et in ieſum xp̄m filiū eius vnicū
dominum noſtrum. Alius cum dicitur
credo in ſpiritumſanctum. Si autem re
ſpiciant diuine eſſentie opationes. Hoc
poteſt eſſe tripliciter ſm q̄ triplex eſt eiꝰ
operatio. Quarum vna eſt in collatiōe
nature: ⁊ hec eſt creatio. Altera in colla/
tione grē ⁊ hec eſt ſanctificatio. Tertia
eſt in collatione glīe ⁊ hec eſt glorioſa re
ſuſcitatio. Et ſm hoc ſunt tres articuli
Quoꝝ vnus notaꝛ cū dicitur credo in cre
atorem celi ⁊ terre. Alter cū dicitur ſanctā
eccl'iam catholicam ſanctoꝝ cōionem re
remiſſionē pctōꝝ. Alius cū dicitur: Car
nis reſurrectionem ⁊ vitam eterna amē.
Et ſic ſunt ſeptem articuli circa diuini/
tatem reſpicientes ipſam diuinam eſſen
tiā in ſe: ⁊ in pſonis ⁊ in operibus eius: ⁊
pꝫ eoꝝ ſufficientia: qꝛ nō hꝫ ipſa pluribꝫ
modis conſiderari. Similiter circa hu/
manitatem nō eſt repiri niſi ſeptē articu
los principales ſm ſeptem actus xp̄i re/
demptoris: qui ordinantur ad nr̄am redē/
ptionez: quoꝝ primus eſt incarnari. Et
de hoc eſt vnus articulus. Qui cōceptꝰ
eſt de ſpū ſancto. Scd's eſt naſci. Et de
hoc eſt aliꝰ articulus. Natus eſt de ma/
ria virgine. Tertiꝰ eſt pro nobis ſoluere
⁊ de hoc eſt alius articulus. Paſſus ſub
pōcio pilato crucifixꝰ mortuꝰ ⁊ ſepultꝰ
Quartus eſt infernū ſpoliare: ⁊ de hoc
eſt alius articulus. Deſcēdit ad inferna
Quintus eſt de morte triūphare ⁊ de h̄
eſt aliꝰ articulꝰ. Tertia die reſurrexit a
mortuis. Sextus eſt celeſtia trāſcende/
re. Et de hoc eſt alius articulus. Aſcen
dit ad celos ſedet ad dextraz patris dei
omnipotētis. Septimus eſt ad iudiciū
venire. Et de hoc eſt aliꝰ articulus. Jn/
de venturus ē iudicare viuos ⁊ mortuos.

Et ſic patet q̄ ſunt ſeptem articuli ſpe/
ctantes ad diuinitatem ⁊ ſeptem ſpectā/
tes ad humanitatem. Jn quibus vniuer
ſitas fidei continetur.

Circa viceſimaz
ſextam diſtinctionem queri
tur. Utrum ſpes ſit virtus
gratuita. ¶ Rn̄ſio Spes
capitur tribus modis primo dicitur af/
fectio al's ſiue paſſio animi Juxta illud
q̄ phi ⁊ ſancti dicūt quattuor eſſe animi
affectiones videlꝫ gaudiū ⁊ dolorē ſpem
⁊ timorem. ¶ Uis ꝯcupiſcibis eſt de bo
noꝛ malo pn̄ti. ¶ Uis iraſcibilis eſt de ſub
iecto bono ⁊ malo eſt de futuro ⁊ diffici/
li ⁊ ardua. Et ſpes eſt circa iſtaz vim ſcꝫ
de futuro bonoꝛ difficili. Et q̄ttuor p̄di
ctas aſſiones reſpiciunt iſte due vires.
Due p̄ie ad p̄ma: due vltime ad vltimā
Secūdo modo capiꝛ ſpes p ipa re expe/
ctata ⁊ iſto mō deus dꝛ ſpes vel etiaz bo
na padiſi iuxta illud ad timoth. ij. Expe
ctantes btām ſpem. Et iſtis duobus mo
dis non capitur hic. Tertio modo capi
tur pro habitu qui dirigit anime motū
et affectum id eſt operationem anime et
iſto modo capitur hic ⁊ iſto tertio modo
dicendi: ſpes non tm̄ eſt virtus gratuita
immo etiaz virtutū gratuitarum ſuſten
tamentum ⁊ anchora. ¶ Spes ſm bay/
monē. Eſt certa expectatio future eter/
ne beatitudinis ex meritis ⁊ gratia pro/
ueniens. Eſt primo certa expectatio et
ibi tangitur actus ſpei: quia ſperare eſt
expectare. ⁊ dicitur certa quo ad differē/
tiam expectationum incertarum ſicut
illi qui ſeruiunt in curijs magnatorum
et regū. Secūda particula future bea
titudinis ⁊ ibi tangitur obiectum ſpei: ⁊
ad differentiam bonorum temporalium
Tertia particula ex meritis ⁊ ḡ. p. Jbi
tangitur motiuum. bō em̄ mouetur vel
debet moueri ex meritis: qꝛ ſi aliquis nō
habet opera bona nec vult emendare vi
tam: nullam habꝫ ſpem. ſꝫ eſt p̄ſumptio

Et ſicut dictū eſt ꝙ eſt fides duplex ſcilicet formata ⁊ informis. Sic dicendū eſt de ſpe. Et poteſt dici ꝙ iſta diffinitio non ſolum ↄuenit ſpei formate. Sed etiā informi vt ſi aliqui habeant nō vſum bonorum operum nec radicem id eſt charitatē:habent tamen propoſitum emendandi ⁊ habendi charitatem ⁊ ſic etiam poſſet dici ꝙ tales non preſumant. Virtus quidē gratuita eſt ⁊ dicuntur virtutes gratuite que ſunt iuncte charitati ⁊ cum charitate:qm̄ in hoc ꝙ facit animā expectare ea que ſunt ſup oēm eſtimationem humanā ⁊ ea q̄ promiſit largitas diuina facit oīno cōfidere ⁊ initi ſumme et imenſe largitati ſicut fides facit aſſentire prime virtuti ⁊ charitas facit adherere ſumme bonitati. Et dū anima ipſi immenſe largitati innitit̄ ꝓpter ſe et ſup omnia rectificatur ⁊ ſuper ſe eleuatur ⁊ deo accepta efficitur:neceſſe ē ergo ꝙ habitus quo mediante fit illud rationē habeat gratuite virtutis. Et qz cū anima innitit̄ ei q̄ nō poteſt deficere ꝗ̄uis ipſa de ſe ſit deficiēs ⁊ vacillās fūdat̄ tn̄ p ſpē quaſi per firmā petram. Et propterea dixi ꝙ ſpes nō tantūmodo eſt in genere virtutum gratuitarum ſed etiā earū anchora ⁊ ſuſtentamentum.

Secūdo querit̄. Utrū ſpes ſit genus virtutis vel ſpēs ſpecialiſſima id eſt an ſpes ſit vna virtus habens genus ſubalternū ſub ſe habēs plures ſpēs. ¶ Ubi nota ꝙ duo ſunt actus ꝑncipales ſpei. Primus eſt cōfidere in dn̄o Alius eſt expectare. ¶ Rn̄deo dicendū eſt ꝙ quēadmodū fides lʒ ſit circa multa credibilia vna tamē virtus eſt:qz vna eſt principaliter ratio mouendi in omnibus credibilibus ſic ⁊ virtus ſpei quotcūqꝫ ⁊ quantacūqꝫ ⁊ quecūqꝫ bona expectet vna virtus eſt ⁊ vnitatem hʒ ſpeciei ſpāliſſime qz vna eſt rō cui innitit̄ in expectando. Sicut eñ fidei virtus aſſentiendo prime veritati ꝓpter ſe ⁊ ſup oīa illa credit que ſibi ſumma veritas dictat eſſe credenda:ſic ipſa ſpes ↄfidendo ⁊ intendendo imenſe ⁊ indeficientiſſime largitati diuine oīa illa expectat que ſibi deus ꝓmittit eſſe in futuro retribuenda Et quēadmodum fidei virtus oīa quecūqꝫ credit principaliter non ſolum credit deo:ſed etiā de deo ⁊ circa deum:ſic ⁊ ipſa ſpes oīa que expectat nō ſolū expectat a deo:ſed etiā expectat illa obtineri in ipſo deo vt habendo deum habeat oē bonū. ¶ Nota ꝙ qn̄ ſpūales veniunt cōſolationes ſuſcipiēde ſunt cū reuerentia ⁊ grārum actiōe ⁊ humilitate. Seruire tamen deo ꝓpter tales cōſolationes habendas eſt vicioſum ſicut ſeruire deo ꝑncipaliter ꝓpter bona paradiſi id eſt voluptates habēdas ē vicioſum ⁊c. ¶ Ad illud ꝙ obijcit̄ ꝙ diuerſoꝝ actuū diuerſi ſunt habitus dicendū ꝙ verū eſt qn̄ ⁊c. nota illud argumētū in textu. ¶ Ad illō ꝙ obijcit̄ ꝙ oīs virtus tendit ⁊ ordinat̄ ad finē ſuū aſſequēdum. Dicendum ꝙ tendere in finē pōt eſſe dupliciter. Aut promerendo ⁊ habilitādo Aut expectādo. Primus modus tendendi eſt cōis oībus virtutibꝫ ſʒ alius modus ꝓprius eſt ipſi ſpei. Nulla eñ virtute expectamus beatitudinē niſi mediāte ipſa ſpe ꝗ̄uis omni virtute ipſam beatitudinē mereamur. Poteſt quidē alia virtus actū expectandi īportare:ſʒ nulla virtus niſi ſpes pōt elicere:qz illius virtut̄ eſt ille actus loquendo formaliter.

Tertio queritur. Utrū Uirtutes cardinales theologice ⁊ morales differāt. ¶ Pro tertia queſtiōe nota ꝙ virtues cardinales id eſt morales ⁊ theologice dr̄nt in quattuor. ¶ Primo qz virtutes theologice habēt deū ꝓ obiecto Charitas hʒ deū inquantū ſummū bonum fides inq̄tū eſt ſūma veritas:ſpes inq̄tum eſt ſumma largitas. Alie virtutes ſunt de obiectis creatis vt obediētia caſtitas ⁊c. ¶ Scd̄a dr̄ia virtutes theo/

logice habent ſuperiorem portionē ani me pro obiecto. Uirtutes aūt alie ſubie ctantur in aīa ſm portionē inferiorem. ¶ Tertia dr̄ia eſt ꝙ virtutes theologice nō habent exceſſum in actibus ſuis ꝑ ni/ mietatem ſuoꝝ actuū. Uirtutes autem morales bn̄ habent exceſſum in actibus ſuis ꝑ intenſionem nimiā. Exēplū de pri mis vt nullꝰ pōt excedere in amādo deū in credendo in deum: et in ſperando et in confidendo in deum. Exemplum de ſecundis: vt patet de liberalitate ꝛ aliꝭ. ¶ Quarta dr̄ia eſt q2 p2ie nō mediāt in ter duo mala. alie autem mediant vt pa tet de liberalitate ꝛc̄. Cum ergo queriť Utrū ſpes ſit virtus cardinalis an theo logica. ¶ Reſpōdeo dicendū abſq̄ du bio ꝙ ſpes eſt in genere virtutis theolo/ gice. Et rō ſumiť ex pte obiecti ꝛ ex par/ te ſubiecti vide in textu. ¶ Nota ſpūale edificium ꝑ virtutē theologicā inchoať vtpote per fidem ꝛ virtutem theologicā conſummatur vtpote ꝑ charitatē ergo per virtutem theologicam habet erigi quia eiuſdem nature debet eſſe medium cum extremis. Si ergo erigitur per ſpē reſtat ꝙ ſpes eſt virtus theologica.

Quarto queriť. Utrū

virtus ſpei aliquando ſit informis: an ſp ſit formata id eſt coniuncta charitate. ¶ Notandum ꝙ virtutes ſine charitate ſunt ſicut precioſiſſimi cibi poſiti in vaſe immūdo ꝛ fetido quia virtutes ſine cha ritate ſunt informes nec poſſunt place/ re deo quia offeruntur in diſco immun/ do id eſt a conſcientia immūda: licet om nes de ſe ſint bone ꝛ optime. ¶ Reſpon deo dicendū ꝙ abſq̄ dubio virtus ſpei poteſt eſſe informis ſicut fides. Poteſt enim aliquis ſperare vitam eternam ſi/ ne gratia gratumfaciēte ſicut manifeſte apparet. Et iterum Iſte actus ſperan/ di ab aliquo habitu procedit qui quidē habitus bonus eſt ꝛ tenet etiam quodā/ modo rationem virtutis pro eo ꝙ poten tia quam perficit quodammodo rectifi/ cat ꝛ vigorat. Rectificat inꝗ ordinem dum aliquam ordinationem ꝛ inclinati/ onem tribuit ad gloriam tanꝗ ad finē vltimum vbi ſtandum ꝛ in quo eſt quie/ ſcendum. Uigorat etiam in hoc ꝙ ele/ uat potentiam ad eterna bona expectā/ da ꝛ quandam ſtabilitatem ei tribuit ne per deſperationem ſuccumbat. Et ideo ſicut fides abſq̄ charitate eſt virtus in/ formis: quia tribuit anime quandam re ctitudinem ꝛ vigorem que compleri ha/ bet ꝛ perfici per gratie infuſionem: ſic in telligendū eſt ꝛ circa ipſam ſpem. ¶ Sꝫ contra videtur per diffinitionem ſpei. Spes eſt certa expectatio ꝛc̄. Sed im/ poſſibile eſt diffinitum ſepari a diffiniti/ onibus ergo impoſſibile eſt ſpem ſepari a meritis ꝛ gratia: ſed qn̄ cum hiꝭ eſt: ſp eſt formata ergo impoſſibile eſt ſpem vir tutem eſſe informem. ¶ Dicendū ꝙ qua drupliciter poteſt aliquis exire in actuꝫ ſperandi. Aut enim ſperat habendo me rita in propoſito ꝛ in radice id eſt chari/ tate ꝛ effectu Sicut homo iuſtꝰ qui deo diu ſeruiuit. Aut ſperat habendo meri/ ta in propoſito ꝛ in radice id eſt charita/ te ſed nō in effectu ſic̄ ille qui ante bonū vſum virtutum poſtꝗ ſuſcepit gratiam expectat vitam eternam ꝛ beatitudinē. Et iſte eſt in nouiť conuerſo a peccatis. Aut ſperat habendo merita in propoſi to tamen nō in radice nec in effectu. Si/ cut ille qui peccator eſt qui ꝑponit mul ta bona facere ꝛ per illa ſaluari. Aut ſpe rat nō habēdo merita nec in effectu nec in radice nec in propoſito: ſicut ille qui faciendo mala ꝛ in malis proponēs per/ ſeuerare: ſed ſolum dei miſericordia cre/ didit ſe aſſecuturum gloriam neglecta di/ uina iuſticia. Primus actus eſt ſpei for/ mate ꝛ iam exercitate. Secundus actus eſt ſpei formate et poſt infuſe. Tertius actus eſt ſpei informis. Quartus eſt ipſi us preſumptionis. Cum ergo dicitur ꝙ ſpes procedit ex gratia ꝛ meritis. Dicen dum ꝙ aut diffinitur ibi ſpes put eſt vir tus formata et ſic nulla ē obiectio de ſpe

informi. Aut ſi diffinitur ibi ſpes generaliter ſm ꝙ eſt virtus dicit̄ pcedere ex gratia ꝛ meritis que quidem vel habent̄ in re vel habentur in pposito ꝛ ſic nō eſt in ſtãria de ſpe informi. ¶ Duplex eſt act⁹ ſpei. ſcilicet principalis ꝛ minus pncipalis Actus ſpei pricipal' eſt ↄſidere de immenſa largitatis diuine. Alius eſt min⁹ pricipalis qui eſt expectare magna promiſſa dei ſcilicet ſeipſum q̄ ē corona vite

Quinto querit̄. Utrum

ſpes in actu ſuo ſit certitudinal' An dubia: de vtroqꝫ intelligitur qd̄ hec. ¶ Duplex eſt certitudo ſcꝫ ſpeculatiōis ꝛ adheſionis: iſta qd̄ eſt de certitudine adheſionis: ꝛ nō ſpeculationis. ¶ Rñſio ſtat in vna concluſione que eſt talis. Abſqꝫ dubio virtus ſpei in ſuo actu habet certitudinem. Sꝫ cõtra arguit̄ ſic ſpes ſm actū ſuū procedit ex habitu vel conſideratione gr̄e ꝛ meritorum: ſꝫ nullus certus eſt vtrum habeat gr̄am an non: ergo videt̄ ꝙ ſpes in ſuo actu nullã ħeat certitudinem. dicendum ꝙ q̄uis de meritis non habeatur certitudo per ſcientiam neceſſariam ſiue euidentem: haberi tamen poteſt certitudo ꝑ probabilem cõiecturā: ꝛ per quandam ipſius bone volūtatis cõfidentiā: que cõſurgit ex cõſcientia bona Puritas em̄ cõſcientie q̄ introducitur ꝑ expulſionē culpe: dat ipſi anime quãdaꝫ ſecuritatem ꝛ certitudinem de merito iã inchoato: ꝛ ꝑ ↄ̄ns certitudinē de premio conſequendo nullus ſperãs fallit̄ pꝫ eo ꝙ ſpes nō facit ſimpliciť expectare ſꝫ ſub conditione. videlicet ſi perſeuerauerit vſqꝫ in finem.

Sexto querit̄. Utrum

timor ꝛ ſpes ſint vnus vel idem habitus vel diuerſi vide in textu. Septimo q̄rit̄ de ſpe ꝑ cõpationē ad meriti vſuꝫ. Utrū ſcꝫ ſpes ex bonis meritis habeat ortum. ¶ Rñſio ſpes capitur quattuor modis Primo modo pro habitu dirigente ꝛ regulante aīam nr̄am circa btitudinem ex peccatã a nobis. Et in baptiſmo infundit̄ hec ſpes ſicut fides ꝛ charitas. Spes eſt habitus hoc modo nō tamen hꝫ ortū ex meritis: ſed potius merita habēt ortū ex ea. Unde Aug. Uirtus ē bona qualitas mētis quã in nobis ſine nobis operatur ḡ ſi ſpes eſt virtus deus oīa in nobis operatur ſine nobis. ḡ nō hꝫ ortū ex meritis nr̄is. Et argumēta q̄ ſunt in oppoſitum hoc idem probant preter vltimum. ¶ Alio modo capit̄ pꝛo actu credēdi. Et ſic paruuli habent habitū ſed nō actum ¶ Cõcluſio. Spes put eſt actus ſperãdi oꝫ ꝙ ſit ex ītuitu meritoꝝ. Ideo dicit̄ haymo ē certa ꝛc̄: null⁹ em̄ recte ſperat eternã btitudinē niſi qui deo ſeruiuit vel ꝓponit deo ſeruire. ¶ Tercio mō capit̄ ꝓ ſtatu vie in q̄ nos ſum⁹. Et vocat̄ ſtatus ſpei: qꝛ ſpam⁹ hr̄e vitã eternã ꝑ bona merita pcedētia ꝛ cõcomitãtia. Et hoc mō accipit̄. Ad Ro. v. Tribulatio opat̄ patiētiã: patiētia pbatiōeꝫ: pbatio ſpē glo. id eſt certitudinē ſpei ad quã ſcꝫ certitudinē puenit̄ ꝑ bona merita ꝛ maxīe ꝑ tolerãtiam ꝛ ſuſtinentiam tribulationum. ¶ Quarto mō capit̄ ſpes ꝓ ipſa re ſpata q̄ ē ipſe de⁹: ḡ ſpes hoc mō capta nō puenit ex meritꝭ ſꝫ ē finis oīm meritoꝝ ꝛ premiū. ¶ Quīto mō capit̄ ſpes put ē vna de paſſiōib⁹ animi nr̄i: ſm ꝙ doctores aſſignãt q̄ttuor vt ſ̄ patuit. ¶ Nota aūt ꝙ merita ↄtigit dupl'r intueri: vl' attribuēdo ſibi vl' attribuēdo diuie gr̄e. Intueri autē merita attribuēdo ſibi ħ eſt ſupbie ꝛ vanitatis. Et ſic intuētur ſupbi q̄ dicūt man⁹ nr̄a excelſa: ꝛ non dñs fecit hec omnia. Contra quos dicitur Deutero. ix. Non dicas in corde tuo: propter iuſticiam meam introduxit me dominus vt terram hanc poſſiderem: intueri autem merita referendo ad diuinam gratiam hoc eſt humilitatis et veritatis. Et hoc modo intuebat̄ paulus merita ſua. pme corintheo. xv. habundatius omnibus laboraui: non autē ego ſed gr̄a dei mecū

¶ Contrā reſolutionem queſtionis Ar
guitur ſic Quanto quis pfectior eſt tā/
to eſt humilior ⁊ quāto humilior tāto mi
nus preſumit ſiue cōfidit de meritis pro
prijs: ergo ſi ſpes pfecta iūcta eſt cū hu/
militate perfecta videtur ꝙ nec ſpes nec
eiꝰ vſus oriat̃ ex intuitu meritoꝝ. ¶ Solu
tio argumēti vtē. ſ. ītueri merita ꝯtigit.

Septīo queritur de ſpe

per cōpationem ad habituꝫ charitatis.
¶ Utrum ſpes precedat charitatem or
dine nature an ecōuerſo. ¶ Non eſt que
ſtio de habentibꝰ ſed de actibus qꝛ ſimul
infunduntur. ¶ Reſponſio plana eſt in
textu. ¶ Notandum. Spes cōpata ad
actuꝫ ſuū ⁊ charitas cōpata ad actū ſuū
actus ſpei pcedit actuꝫ charitatis. Actꝰ
enī ſpei preparat ⁊ diſponit ad actū chari
tatis tāꝙ ad pfectioēm ⁊ ſpūalis edificij
cōplementum: cōſtructio enī edificij ſpi/
ritualis: ſiſis eſt edificio materiali. Sꝫ
in edificio materiali nō ſolum fundamē/
tum precedit edificij cōplemētū ſed etiā
paries ſm rectū ordinē antecedit ipſum
tectū. Si ergo fides aſſimilatur ipſi fun
damēto ſuſtētanti: ⁊ ſpes pieti erigēti ⁊
charitas tecto cōſumāti. Videt̃ ꝙ ſpes
precedit ipſam charitatem.

Octauo querit̃ de ipſa

ſpe per compationē ad obiectū. ¶ Utrū
ſcꝫ ſpes ſit ī bonū ſub rōne boni. ¶ Rñ/
ſio ſunt due opiniōes in textu. ¶ Scḋa
eſt iſtius doctoris ſcꝫ ꝙ obiectuꝫ ſpei eſt
bonum nō ſub ratione boni futuri vt pͥ/
ma opinio dicit. Sed magis ſub ratiōe
ardui ſiue magni ¶ Nota hāc ꝓpoſitio/
nem nullus recte cōfidens cōfidit ⁊ inni
titur niſi in eo qui nec poſſit nec velit ſi/
bi deficere. Doctor ſubtilis eſt alterius
opinionis ⁊ iprobat ambas opiniones.

Nono queritur de ſpe

per compationem ad obiectū. ¶ Utruꝫ
ſcꝫ ſpes ſit in pte cognitiua vel affectiua

¶ Rñſio dicēdū ꝙ abſqꝫ dubio ſpes eſt
in potētia affectiua (⁊ in hoc cōcordant
omnes doctores) eſt ei in ipa iraſcibili q̄
eſt pars potētie actiue. Et in hoc diſcor
dat ſcotus ⁊ iſte. ¶ Nota ꝙ potentie ira
ſcibilis nō tm̄ eſt deteſtari mala culpe et
perpeti mala pene. Sed etiam aggredi
terribilia ⁊ erigi ad magna ⁊ ardua. Et
ſic ſunt quattuor actus ipſius vis iraſci
bilis. Et ſunt quattuor virtutes ipſum
rectificantes ſcꝫ ira virtuoſa que eſt dete
ſtari peccata patientia fortitudo ⁊ ſpes
¶ Nota impoſſibile eſt peccatori exiſtē/
ti i mortali pctō ſaluari niſi per timorē
ſeruilem ⁊ per ſpem informē. Ideo nō ſo
lum timor eſt vtilis et bonus vt dicit au
guſtinus ſed neceſſarius.

Circa viceſimaꝫ

ſeptimam diſtinctionē que
ritur. Utrū charitas ſit ha
bitus ab alijs virtutibus di
ſtinctus. Aut omnibus virtutibus cōis
⁊ generalis. ¶ Charitas eſt duplex que/
dam creata alia increata. Prima eſt du/
plex primo modo eſſentia diuina vocat̃
charitas ſm illud deus charitas eſt. Et
ſic nō eſt attributum. Alio modo capit̃
charitas prout eſt attributuꝫ. Et ſic eſt
amor quo deus amat ſeipſum propter ſe
ipſum: ⁊ oīa ꝓpter ſeipm: ⁊ eſt actus diui
ne volūtatis. Alio modo capit̃ charitas
increata appropriate. Et ſic capitur tri/
bus modis ſm ꝙ attribuitur tribus per
ſonis. Prīo modo pr̄i ſm illud ꝓpter ni
miam charitatem qua dilexit nos pr̄ ⁊c̄.
Secūdo modo attribuitur filio qꝛ ex ni
mia charitate qua dilexit nos ſibi placu
it incarnari ⁊ crucifigi. Tertio mō chari
tas attribuit̃ ſpūiſctō ſicut potentia pa/
tri ⁊ ſapientia filio. ¶ Alia eſt creata ⁊ ē
duplex quedā eſt infuſa ⁊ quedā acq̄ſita
Infuſa diffinitur primo ſic. Charitas ī
fuſa eſt donum dei excellentiſſimū in mē
te infuſum a deo ipſi nature intellectua/
li pficiens eius voluntatē reddens ipſam

ſm poſtu...
taliter extatica. ...
inferiorē primi dile... ... do
num dei z nō creaturaꝝ ... ... gē
neris. Excellentiſſimū ad drīam alioꝝ
donoꝝ que apl's enumerat. ꝑme Coꝛ.
xiij. Dr eē excellentiſſimū: qꝛ ducit nos
imediate ad finē vltimū. in mediate. zc.
tū nrm ē nos ꝑparare: deo ꝯuenit infun
dere. Ipi nature ponit tanꝗ ſubiectuꝫ
ꝓpꝛiūm: ꝑficiens: iſtud ē ſubiectū ꝓpin/
quū pꝛecedēs ſubiectū remotum ſcꝫ red
dēs ipm extaticā. i. in extaſi Extaticus.
ca. cum. Hoc pꝫ de fratre Egidio et de
maria Magdalena. Et ibi tangit obie
ctum charitatis quo ad pꝛimū actū Et
faciens: hic tangit ſecund⁹ actus. ¶ Se
cunda diffinitio. Charitas dr a caris ꝙ
ē grā: qꝛ idē eſt gratia z charitas ſm do/
ctoꝛē ſubtilē. Differūt tñ ꝗtū ad conno
tatū: qꝛ grā eſt reſpectu ſuperioꝝ ad in/
ferioꝛes. Charitas dr reſpectu inferioꝝ
ſiue charitas ad ſupioꝛes dicunt tamen
idē habitū. Et d iſta ē qſtio pñs. ¶ Gra
tia autē pōt ſic deſcribi. Eſt qdā habi/
tus ſupnaturalis immediate infuſus a
deo ipi nature intellectuali: ꝑ quā ipa ē
deo grata z accepta ad vitam eternam.
tanꝗ digna tali ꝑmio (tamē ex benepla
cito diuino tm) ꝑ quā etiā ipa ē ſponſa z
amica z filia dei: ꝑ quā omnis actus ei⁹
factus ſm inclinationē talis habitus ē
meritoꝛius vite eterne. Et dicitur chari
tas quaſi cara vnitas. Omnis charitaſ
eſt ſanctitas z vnitas: ſed nō econtra: qꝛ
vnitas dicit tm amoꝛis vnionē ſcꝫ ipoꝝ
amātiū (interciuiū liurce) ſiue ille amoꝛ
ſit bonus ſiue malus Sanctitas auteꝫ
vltra addit puritatē mundicie ſic Va/
lerianus amabat Ceciliā. Vbi eſt ergo
ſanctitas ibi ē vnitas z nō ecōtra. Cha/
ritas autē dicit vnitatē ſanctitatē z ad/
herentiam ſuper omnia.

Secūda queſtio. Utrū habitus charitatis ſit vnus indiuiſus.

An per ſpēs multiplicatus. ¶ Duplex
eſt indiuiſio. Pꝛima ē ſpēs z eſt illa qua
aliqd repugnat diuidi in plures ſpecieſ
Secunda ē indiuiſio diuidualis qſtio ē
de indiuiſiōe ſpecifica. ¶ Charitas ſm
Auguſtinū Eſt virt⁹ (z ponit tanꝗ ge
nus) qua deū videre coqꝫ ꝑfrui deſidera
mus. Itē in libꝛo de moꝛibꝫ eccl'ie ſic dif
finit. Charitas ē animi affectio iuſtiſſi/
ma cōiungens nos cū deo. Item in lib.
de ſpiritu z anima. Charitas ē iuſta vi/
ta copulans amantē cum amato. Cha/
ritas ſm magiſtꝝ ſniaꝝ eſt dilectio qua
diligit deus pꝛopt ſe z pꝛoxim⁹ pꝛop ter
deū. ¶ Reſpōſio ad qōnem Dicendū ꝙ
habitus charitatis eſt vnus z indiuiſus
ſm ſpēm licet ſm nume ꝓplurificet in di
uerſis eē animabꝫ pl'es ſunt charitates
cū habitus z accidētia numerent penes
ſubiectū: in omnibꝫ autē in quib⁹ ē vna
charitas ſpecie zc. Diligere idem eſt ꝙ
velle bonum.

Tertio querit. Utrum habitus charitatis ſit gratuitus. i. ipſa grā.

An aliqd addit vltra grām ſic ha/
bitus aliaꝝ virtutū. Hoc ē querere vtꝝ
charitas ſit idem cū grā. i. vtrum grā ſit
idē ꝙ charitas. ¶ Charitas ſm aplm.
ꝑme ad Timo. i. Eſt finis ꝑcepti de pu
ro coꝛde z cōſcia bona z fide non ficta.
Dicit finis ꝑcepti pꝛimo: qꝛ ſm Augu
ſtinū ꝗcqd patꝫ: quicquid latet in diuis
ſcripturis totum implet qui tenet chari
tatē in moꝛibus. ¶ Rñſio. Eſt duplex
opinio in textu. Pꝛima eſt Scoti q̄ tenē
da ē z eſt talis. Charitas ē oīno idē cum
grā per eſſentiā ſola relatione differens.
Dicit eē grā inqꝫ cum reſpicit totā ani/
mā reddens ipam ſcꝫ gratā deo. Chari
tas autē inquātū regit z dirigit volūta/
tem: z hoc videt figre ipm charitatis no
men: z apl's videt innuere z rō appꝛoba/
re. Nomē ipm ſignificare videt qꝛ chari
tas dicit a car' grece qꝺ idē ē qꝺ grā. zc
¶ Alia opinio eſt ſcti Bonauenture z

ſancti Thome ſed hoc mõ relinquũtur.

Querit̃ quarto. Utrũ

poſſibile ſit motũ charitatis eſſe mercẽnariũ. ¶ Motus z actus idẽ ſunt. Act⁹ cuiuſlibet virtutis põt dici mot⁹: z act⁹ charitatis pcipu⁹ ẽ diligere deũ ſup omnia. Et q̃ſtio pñs eſt de iſto actu. Capit̃ tñ hic mot⁹ ſilitudinarie z iproprie z proprie vt capit phs. Actus eñ quarũcũq3 potẽtiaꝝ pñt dici mot⁹. Mercẽnari⁹ deriuat̃ a noĩe merces dis. Aliqui duplicant n: aliqui nolunt duplicari: nõ tñ eſt magna vis. Et ſic deſcribit̃ Eſt ille qui pncipal'r h3 oculũ ad mercedẽ. i. reſpicit mercedẽ pncipal'r: q2 ſi reſpicit min⁹ pncipalit̃ mercedẽ: nõ pp̃ter h̃ mercẽnari⁹ eẽt. Scðm hoc intelligendũ ẽ q duplex eſt merces: vic3 creata z increata: tpalis z eterna. Et fm hoc duplex ẽ mercẽnarius. vic3 bon⁹ z mal⁹. Et duplex ẽ mercimonia. Una laudabil': alia vitupabil'. Nã qui pncipal'r reſpicit ad mercedem creatã z tpalẽ mal⁹ mercẽnarius eſt. Et hunc vitupat dñs di. Joh. x. Mercẽnarius aũt fugit eo q mercẽnarius ẽ. Ille vero q̃ reſpicit pncipaliter ad merced3 eternã. De q̃ Geñ. xv. Merces tua magna nimis bon⁹ mercẽnari⁹ ẽ. Et h̃ mercẽnari⁹ panib⁹. i. meritis bonis habũdat ſc3 fidei: ſpei: z charitat3 ſic dic̃ Ambroſius ſup illud Luce. xv. Quãti mercinarij zc̃. q̃ ſunt mercẽnarij boni z multi q̃ ſpe eternoꝝ deo ſeruiũt. De pzĩa mercimonia intelligẽdo nõ ẽ dubiũ q motus charitatis nõ põt eẽ mercẽnari⁹: q2 illa nec ẽ a charitate nec cũ charitate cũ charitati repugnet. De ſcða mercimonia dubiũ ẽ p eo q illa põt eẽ cum charitate nõ tñ ẽ oĩno certũ vtrũ ſit a charitate Nã q̃dã dicere voluerũt q nõ ẽ a charitate ſed poti⁹ ab effectu nature charitate cõcomitante. Amor eñ charitatis vt dicunt cũ ſit amor gratuit⁹ nõ intuetur premiũ: imo libent̃ facit oĩs hoĩe3 ſeruire deo ſic̃ fili⁹ pr̃i ſuo. Scotus ẽ huius ... tális affe... e a charitate. D... ndi eternã mercedẽ z fru... bono eſt deſideriũ grẽ: nec ẽ amoris natural' nec acquiſiti ſ3 potius amoris gratuit. pcipue illud deſideriũ quo dicebat apl's. Cupio diſſolui z eẽ cũ xp̃o Ad affectu3 eñ charitat3 nõ tm̃ ſpectat amare deu3 amore amicicie: imo etiã amore ↄcupie. Scotus dic̃ cõtrariũ ſc3 q amor ↄcupie nõ ẽ act⁹ charitatis ſed actus ſpei. z ſic rñdet Scot⁹ ad pma argumenta q pcedunt de actu ſpei z nõ charitatis. Text⁹ ſequit̃. Frui eñ ẽ amore inherere z ↄſtat q frui deo ẽ p charitatẽ: z iõ voluerũt iſti dicere z ſatis pbabiliter vt videt̃ q motus charitatis fm aliqð gen⁹ mercimonie poſſit eẽ mercẽnari⁹ ſc3 fm q ↄſtituit mercedẽ ſuã circa bonũ icreatũ ad qð tendit: ſic̃ ad finale pmiũ z deſiderat tãq3 oẽ bonũ Rõnes tñ i oppoſitũ ſunt p iſta opione. ſicut tenet p prima. Bernhard⁹ de diligendo deo. Et ſi ſine pmio nõ poſſit ſeruiri tñ ſine intuitu premij ſeruiri d3. Et paulopoſt Seruiam⁹ deo in charitate q̃ timorẽ expellit laborẽ nõ ſentit: pmiũ nõ req̃rit: meritũ nõ intuet̃. Tñ rñdet ad iſtam auctoritatẽ z dicit q duplex ẽ motus in charitate: vic3 motus amicicie: et motus ↄcupie. Motus amicicie eſt ille quo quis deſiderat deo placere z ſeruire. Motus ↄcupie eſt quo deſiderat deum habere z videre. Cũ ergo dic̃ Bernhardus q deo ſine intuitu premij ẽ ſeruiendum: intelligit de amore amicicie ſ3 per hoc nõ excludit̃ quin charitas amore ↄcupiſcẽtie exoptet z deſideret illam ſummã mercedẽ apprehendere ad qua3 finaliter intendit peruenire.

Quinto q̃ritur Utrum

idem motus dilectionis poſſit eẽ in deũ z in proximu3. id eſt vtrum eodem actu amoris. Exemplũ poteſt habere de prima diffinitione que habetur in textu. vt

ſi diligā petrum z iohannē tanq̄ diuer/ ſa obiecta z diuerſos terminos. Et ſic ſm diuerſitatem obiectoꝝ variaſ act⁹. Uel ſi aliqua mulier haberet filium di/ lectiſſimū z haberet doctorez vel magi/ ſtrum:illa mulier diligit filiuz precipue z magiſtrū propter filium. ¶ Nota i ſo/ lutione tertij argumēti. Unde totaliter referſ honor in illum qui per imaginem ſigtur nō eīm adoratur ſignū ſm q̄ res ſed ſolum ipm ſignatū.

Sexto querif. vtrum

actus dilectionis in deū.i.ipius charita tis habeat modū ¶ Rñſio ad queſtionē ſtat in quattuor ꝓpoſitionib⁹ ¶ Prima propoſitio. Aliquis actus v rtutis pōt dici tripl'r habere modū. Primo modo ꝑ limitationē quantū ad ſeipm. Secun do modo ꝑ aggregationē circūſtantiaꝝ. Tertio modo per medietatē inter ſup/ fluum z diminutū. ¶ Secunda propo/ ſitio. Omnis actus ꝟtutis cuiuſcunq̄ ſit habet modū ꝑ limitatiōz ad ſeipſuz pʒ:quia omnis actus ꝟtutis eſt finitus z limitatus:z quia charitas eſt ꝟt⁹ crea/ ta:ideo habet modū ꝑ limitationē ad ſe ipaʒ. ¶ Tertia ꝓpoſitio. Omnis actus virtutis moralis z meritorie hʒ modum ꝑ aggregationē circūſtantiaꝝ debitarū quia nullus actus ſit laudabil' niſi cū cō currant debite circūſtantie. ¶ Corrcla/ riū. Charitas cum ſit virtus meritoria habet modū per aggregationē omnium circūſtantiaꝝ debitarū:z modus qui eſt circa actuʒ charitatis:vt ſi quis diligat deū ſuper omnia z propter ſe ex toto cor de:ex tota aīa zc̄.z ex tota mente. Sed modū illū qui eſt ex medietate inter ſup fluum z diminutū nō habet:q2 obiectuʒ eius ē imenſum z infinitum. ¶ Quarta propoſitio eſt. Licet omnes ꝟtutes po/ litice.i.morales habeāt modū ꝑ medie/ tatem inter ſupfluum z diminutū:chari tas tñ nō habet:q2 obiectum ei⁹ eſt im/ menſum z infinitū: nec etiā aliqua ꝟtus theologica ratione predicta. ¶ Nota q̄ qui vult eſſe perfect⁹ dei amator pri⁹ de/ bet ſe exercere in amore ꝓximi:ſicut qui vult eſſe cōtemplatiu⁹ bonus prius de/ bet eſſe bon⁹ actiu⁹ ſicut docet Greg⁹. Hec Bonauentura diſtinctione .xxvij. q̄ſtione quarta .articuli ſecundi

Septimo querif vtrū

teneamur ad illū modū implendū quez dñs in p̄cepto iplicat. Matth.xxij. Di/ liges dñm deū tuū zc̄. ¶ Rñſio. Duo ſꝰ in illa auctoritate:ſcʒ p̄ceptum diligēdi deū.q̄ñ dic̄ diliges: z mod⁹ q̄ñ dic̄ ex to/ to corde zc̄. ¶ Notādū q̄ cū aliq̄ñ dicāt ſacri doctores modū p̄dictū poſſe īple ri:aliq̄ñ dicāt nō poſſe impleri.ex h̄ āno nemur (ſi vtrunq̄ videre poſſumus) q̄ vno mō ad p̄dictū modū obligamur ad implendū:alio mō excitamur ad ipſum deſiderandū. Unde mod⁹ p̄dictus vno mō ē diſpoſitio meriti. Alio mō ē diſpo/ tio p̄mij. Hoc autē ē ſm duplicē moduz totalitatis cordis:anime:z mentis. Du pliciter eīm pōt intelligi q̄ amor dei poſ ſideat totū cor. Aut ita q̄ excludat oēm affectū extraneū:z tunc dñaſ plene z per fecte cordi. Hoc aūt eſt q̄ñ oēs mot⁹ cor dis per amorē referunſ in deū :z hec to/ talitas ponit dominiū plenū. Alio mo/ do dicitur amor dei totū cor poſſidere: quando excludit omnē affectū ꝯtrariū. Hoc eſt q̄ nihil diligatur ſupra deū vel equaliter ipi deo. Et ſic diligit deum ex toto corde qui diligit propter ſe z ſuper omnia. Totalitas que excludit omnem affectum extraneum non poteſt haberi ante adeptōz g'lie:niſi ad ipm deū aſpi/ ciamus z in ipm feramur cōtinue ¶ Se cunda vero totalitas poteſt haberi per infuſionē gratie que eſt expulſiua omis mortalis cul pe. Primus modus nō ob/ ligat ad ſui impletionē ſed exprimitur ī p̄cepto vt ſciam⁹ quō ꝑ amorem debea/ mus tendere et vt nemo ſe perfectuz ar/ bitretur quouſq̄ illā ꝑfectiōz fuerit aſ/

ſecutus: tenemur autē admodū īplēdū. ¶ Si quis opponat: modū illū ſimplici ter poſſe impleri in via quantū ad aliq̄t tēpus in quo poteſt bon⁹ totalit̄ ferri in deū: ita vt nec ſint in eo motus charita/ ti oppoſiti nec etiā extranei. ¶ Reſpon/ deri poteſt ꝙ licet h̄ poſſit eē aliquādo ſit in aliquib⁹ pſonis excellentib⁹: nō tñ cōiter reperir̄ i hominib⁹ iuſtis. Preter/ ea licet ſit ibi totalitas motuū vt nunc: nō tñ ſimpl'r. Et iō defectus eſt a pfecta totalitate: q̄ue ē totalitas motuū z tpm. z hec ē que ſimpl'r excludit motū extra/ neum Et ita ꝗuis aliquo mō ipleri poſ ſit modus ille: nō tamē oīo ſicut inſinua tur in illo p̄cepto. Et hoc innuit Aug⁹. cum dicit. Cū aliq̄d adhuc ē carnal' cō/ cupiſcentie non oīmode ex tota aīa dili gitur de⁹. Sȝ neceſſe eſt in hac vita eſſe aliq̄d carnalis ꝯcupiſcētie: ḡ impoſſibi/ le ē p̄ceptū illud impleri in hac vita.

Circa viceſimaȝ octauā diſtinctionē querit̄ Utrū ex charitate diligen/ de ſint creature irrōnales. ¶ Rñſio ſtat in duab⁹ diſtinctionib⁹ et aliquib⁹ dictis. ¶ Prima diſtinctio. Ali quis actus d̄r eſſe ex aliqua v̄tute, duo/ bus modis. Uno modo ſic a mouente z īpante vel poteſt eſſe tanꝗ ab eliciēte z informante. ¶ Primū dictū. Oīa opa meritoria noſtra ſunt a charitate tanꝗ a virtute mouente z impante: q2 et cha/ ritate poſſum ire ad ſanctū Jacobum: z ex charitate leuare feſtucā de terra z mū dare eccleſiā. ¶ Scdm̄ dictū ſolū v̄tus illa d̄r eſſe ex charitate elicitiue, quā re/ ſpicit charitas formal'r z directe: ſic dili gere deū z p̄ximū quē non h̄ȝ aīa elicere mediante alio habitu ꝗ habitu charita tis. Unde beat⁹ Aug⁹. viij. de trinitate Qui diligit hoīes: vl' q2 iuſti ſūt: vel q2 vt iuſti ſint amare debet. ¶ Scdm̄ h̄ in telligēdū ē ꝙ aliq̄d diligi ex charitate p̄t dupl'r. Uno mō ex charitate īpante: et ſic ꝯcedi p̄t ꝙ irrōnales creature ſūt dili gēde ex charitate. Sic eī charitas īpat z mouet ad faciēdū z dicēdū z cognoſcē dū oīa que ſpectāt ad ſalutē nr̄am z lau dem diuinā: ſic etiā impat ad amanduȝ Uñ q2 multe irrōnales creature date ſūt nob̄ in adiutoriū ad exercēdū opa meri/ toria: ordinate etiā ſūt ad laudādū deū Hinc ē ꝙ charitas q̄ ē amatrix dei z p̄xi mi īpat tales creaturas diligi. Alio mō d̄r aliq̄d diligi ex charitate eliciēte z in/ formāte: z ſic diligir̄ ex charitate illō in qō ē formal'r z p̄pri⁹ actus ipi⁹ charitatꝫ tale aūt nō ē niſi illō qō ē ſūmū bonum vl' cui ſūmū bonū natū ē aliq̄ mō vniri p cognitiōȝ z amorē. Jō cū creature irra/ tionales nō ſint h̄ mō capaces dei: q2 nō ſunt ad dei imaginē: p charitatē nō p̄t eis exoptari ſūmū bonū: z iō charitas ñ deſcēdit ad illa diligenda ſm actū ſuum p̄priū z formalē: z p h̄ alia nō diligunt̄ ex charitate eliciente. ¶ Et ſi tu q̄ras q̄ virtus elicit illū actū dilectiōis q̄ qs dili git creaturas inq̄tū ſunt a deo z ad deū Dicendū ꝙ hec eſt cuiuſdam pietatis z affectionis natural'. Sic em̄ hō diligit canē quadā pietate naturali: q2 vidȝ eū ſibi obedientē: ſic z ceteras alias beſtias z irrōnales creaturas natural'r ex q̄daȝ pietate īnata diligit z fouet Sic erat fo uere z diligere ꝗtū erat ex p̄ma ꝯditiōe Uñ ſm qō hō plus reformat̄ z reducit̄ ad ſtatū innocentie ſm h̄ mag̃ ſibi man ſueſcunt hmōi creature: z ipe circa eas maiori pietate mouet̄. Sic de btō Frā/ ciſco legit̄ ꝙ erga hmōi creaturas mira pietatis teneritudine afficiebat̄: quia iā quodāmō innocētiā recupauerat in cu/ ius rei ſignū creature irrōnales eidē ob/ tēperabant. ¶ Et ſm hanc diſtinctionē p̄ȝ rñſio ad queſtionē: q2 vno mō creatu re predicte ex charitate ſunt diligende: vicȝ ex charitate imperante Alio modo v̄o ex charitate vicȝ eliciēte. ¶ Eſt etiaȝ alius mod⁹ reſpondendi ad q̄ſtionē etiā ſatis bonus. Predictus tñ eſt pulchrior

⁊ melioꝛ. ¶ Nota ꝙ deū creaturas irratiōales diligere ē eas ſuare ī eſſe nature: pl⁹ cōnotať cū dī aliqͩ eſſe ex charitate Sed aliquid diligere ex charitate ē ſūmū bonū ei exoptare: ⁊ ideo plus connotatur cū dr̄ eſſe ex charitate: ħ eſt ſūmuȝ bonū diligendū. Et aliqͩ eſſe deo dilectum. Et iō nō ſequiť ꝙ ſi deus eas diligat ꝙ ex charitate amande ſint.

Queriť ſecūdo. Utrū

ex charitate diligēdi ſint demōes. ¶ Reſponſio. Dicēdū ꝙ ſicut irrōnalia ex caritate nō ſint diligenda elicitiue: qꝛ non ſunt oꝛdinata ad illi⁹ ſūmi boni aſſecutionē qđ ſuis dilectis charitas exoptat: ſic demones qꝛ ſunt obſtinati in malicia etiā ſunt impoſſibiles effecti ad ꝑueniēduȝ ad btitudinē eternā: diligēdi nō ſūt ex charitate elicitiue. Charitas āt nullos facit diligere elicitiue niſi eos quos optat ad ſūmā btitudinē ꝑuenire. Nullos autē optat ꝑuenire ad illā btitudinē ſempiternā (cū moueať diſcrete ⁊ rationabilr̄) niſi eos q̄ ſunt habiles ad ꝑueniendū ⁊ ſcđm oꝛdinem nature: ⁊ ſm oꝛdinē diuine iuſticie. Quā ḡ demones ⁊ ſi ſint apti nati ꝑ naturā felicitari ⁊ in deo beatificari. qꝛ tñ diuina iuſticia repugnat ꝑ quā ſunt dānati ad ꝑpetuam miſeriā. Hinc ē ꝙ charitas ſūmū bonuȝ eiſdē nō optat. Jō ꝯcedenduȝ ē ꝙ demones nō ſunt ex charitate diligendi. Eodeȝ etiā modo dicenduȝ ē de damnatis ſm qđ ex charitate diligere accipiť pꝛopꝛie Si ꝟo ex charitate diligere accipiatur large, put actus diligendi ē ex charitate impante: ſic demones q̄dāmō ſūt diligendi ⁊ quodā modo odiendi. Rōe culpe ſunt odiendi: in q̄ ſunt deo diſſimiles diligendi rōne nature Uerūtñ quia habens charitatem multū deteſtať eoꝝ culpam: ⁊ culpa eoꝛum totaliter ⁊ inſeꝑabiliter poſſidet eoꝛum naturā. Hinc eſt ꝙ charitas naturalis magis mouet affectum naturalem ad diligendū creaturas irrationales q̄ȝ ad diligenduȝ demones. ¶ Ratio quare charitas excellentioꝛ ſit alijs virtutib⁹ eſt: quia maxime nos efficit deifoꝛmes. id eſt deo ſimiles: tum ratione liberalis exhibitōis: tū ratione cōfoꝛmis vniōis: tum rōne finalis quietationis. ¶ Rōne liberalis exhibitionis: qꝛ ſicut deus ex amoꝛe tribuit omnia dona: ſic charitas liberaliť exeq̄tur omnia obſ: quia ⁊ mandata. Rōne cōfoꝛmis vnionis: qm̄ ſicut pater ⁊ fili⁹ nectunť nexu amoꝛis ⁊ vniunť: ſic homo ꝑ charitatē adherendo deo efficitur vn⁹ ſpūs. Propter qđ dicitur Joħ. xvij. Ut ſint cōſūmati in vnū ſicut ⁊ nos vnuȝ ſumus. Ratione finalis quietatiōis: quia cū amoꝛ ſit pōd⁹ fac ī deū tēdere ⁊ ī deū tēdere eſt in deo q̄ſcere: ſicut coꝛpalia ꝑ ſua pondera in ꝓpꝛijs locis ſituari hñt ⁊ ſtabiliri: His ergo de cauſis ꝑ charitatē efficitur homo maxime cōfoꝛmis.

Tertio queriť. vtrum

ex charitate ſint diligendi mali homiēs id eſt exñtes in pctō moꝛtali. Et malus ibi opponiť iuſto. ¶ Rñ. dicendum ꝙ đ malis hominib⁹ dupliciter cōtingit loq̄: ⁊ duplr̄ etiā ꝯuenit eos conſiderare: vel inquātū ſunt hoīes vľ inq̄tū ſunt mali. Siue inquātū hñt in ſe rōneȝ dīne imaginis ſm quā ſunt capaces eťne btitudinis. Uel inquatū carent ꝑfectiōe dīne ſimilitudinis q̄ ē charitas. Si p̄mo modo ꝯſiderem⁹ hoīes malos inquātū videlicet ſūt hoīes ad dei imaginē ſm quā ſunt capaces btitudinis ſic ex charitate diligēdi ſunt; p eo ꝙ liberalitas charitatis ⁊ ei⁹ āplitudo oēs recolligit q̄ ad illā ſūmā btitudinē hñt idoneitatē. Siuero ꝯſiderem⁹ hoīes malos ſm ꝙ mali ſt̄ ⁊ p̄uati ꝑfectiōe diuine ſimilitudinis. i. ꝟtutū: ſic poti⁹ ſunt deteſtandi q̄ȝ diligendi. Sic eidē hoīes odiendi ſunt ⁊ diligendi. Odiendi q̄dē rōne inoꝛdinationis culpe. Diligendi vero rōne oꝛdinabilitatꝭ nature: q̄ poſſibilis ē ad ꝑfectōȝ

gr̄e. Hoc eſt qđ dicit Greg⁹. Quia etſi indignationē debem⁹ vitijs: cōpaſſionē: tñ debem⁹ nature. Et Iſidor⁹ in lib. de ꝟtutib⁹. Totū xp̄m nō diligit q̄ hominē odit: bonū ē nō odire naturā ſed culpaꝫ licet ergo maloꝝ culpā odiamus: ipſos diligere debem⁹.

Quarta queſtio queri-

tur Utꝝ ex charitate diligēda ſint corpora nr̄a. ¶ Quattuor ſt diligēda ꝑ ordinē. Aliqđ ē ſup̄ nos ſcꝫ de⁹. Aliqđ qđ ē intra nos ſcꝫ aīa nr̄a. Aliqđ qđ ē iuxta nos ſcꝫ ꝓxim⁹ nr̄. Aliqđ qđ ē infra nos ſcꝫ corpa nr̄a. ¶ Rn̄ſio dicēdū ꝙ cum charitas ſit pond⁹ inclinās ad ſūmū bonū ꝛ ꝑfectā btitudinē: oē illud fac̄ diligere qđ ē btm̄ vel btificabile. ¶ Om̄ ꝙ ↄtingit aliqđ eē btm̄ tripl̄r. ꝑ eēntiā ꝛ ꝑ ꝑmā influentiā: ꝛ ꝑ quādā redūdātiam. Hinc ē ꝙ oīa iſta ex charitate ſūt diligēda ſm pri⁹ ꝛ poſteri⁹: ſm mai⁹ ꝛ minus: Btm̄ aūt ꝑ eēntiā ē ſolus deus. Btm̄ ꝑ ꝑmā influentiā ē rōnalis ſpūs. Btm̄ deniꝗ ꝑ quādā redundātiā ē corp⁹ humanū in qđ gaudiū gl̄ie redundat ꝑ cōiunctiōꝫ ſui ad aīaꝫ Hinc ē ꝙ caritas nō ſolū facit nos diligere deū ꝛ rōnalem ſpm̄ ſed ꝛ corpus noſtrū.

Quinta queſtio. Utrū

ex charitate ſint diligenda dona gratuita. Eſt querere. Utꝝ debeam⁹ diligere ipāꝫ charitatē ꝛ ipām fidē ꝛ ipam ſpem informatā charitate. ¶ Notādū. Dona gratuita ſunt illa ꝓpter q̄ acceptat hn̄tē hmōi dona ad vitā eternam. Charitas eſt donū gratuitū ꝑ eēntiā. Cetere autē ꝟtutes ꝛ dona dicunť dona ḡtuita per affluentiam ipſius charitatis. Per dona gratuita homo ordinať ad vitā eternaꝫ ¶ Rn̄. Sūt tres opiones in textu: due ꝑme nihil valēt. tertia ē ſci Bonauēture q̄ ē ꝙ duplex ē charitas: mot⁹ ꝛ affectus Eſt eñ dilectio amicicie: ꝛ dilectio ↄcupiſcētie. Amor amicicie ē ille q̄ optatur alicui bonū. Amor ꝟo ↄcupiſcētie ē ille q̄ deſiderať alicui bonū. Om̄ ꝙ deſiderium bonoꝝ ſpiritualiū eſt ipſius charitatis ſm ꝙ ſancti dicūt ꝛ bona ſpiritualia retinēt rationē honeſti. Cōcedendū ē ꝙ bona gratuita ex charitate diligēda ſunt. Et hoc expſſe dicit Aug⁹ in. viij. đ trinitate Cū dicit ꝙ ipa charitas ex caritate diligenda eſt expreſſe: ꝛ docet ipſa expientia viros ſpūales qui nihil tā deſiderant poſt deū ꝙ̄ hr̄e perfectā dei dilectionē. ¶ Sꝫ cōtra arguiť. Nulla creaatura carens rōne ē diligenda ex charitate: ſed hmōi dona gratuita rōnem nō habēt. ꝙ non debent diligi ex charitate. ¶ Dico ꝙ ſi intelligať de dilectiōe amicicie veꝝ eſt. Si vero de dilectiōe cōcupiſcētie nō eſt veꝝ. ¶ Et ſi tu obijcias ꝙ tūc bona tp̱alia erūt diligēda ex charitate: cū charitas facit illa bōa ↄcupiſci ꝓpter obſequiū dei. Dicendū ꝙ nō eſt ſimile: q2 illa bona tp̱ália hn̄t ꝛonē cōmodi ſed bona ſpiritualia hn̄t rōnem honeſti: ꝛ iō ↄcupiſcētia ſapīe in ſcripturꝭ laudatur: ꝙ̄uis ↄcupiſcētia pecunie vitupetur. ¶ Preterea: bona tp̱alia ſunt minima bona: ſicut dic̄ Aug⁹. ſed dona gratuita inter bona maxia cōnumerantur. iō de iſtis nō ē ſimile. Ois amor cōcupiſcentie p̄ſupponit amorē amicicie. ¶ De diligendoꝝ numero ꝛ ſufficientia: dicit eñ beat⁹ Aug⁹ ꝙ quattuor ſunt ex charitate diligenda: vicꝫ de⁹: ꝛ noſipī: proximus: ꝛ corp⁹ noſtrū. Sed ↄ videť ꝙ ibi ſit ſup̱fluitas: q2 q̄ ſunt eiuſdē ſpeciei nō diſtinguunť niſi numero ꝛ nō dn̄t facere diuerſa mēbra diſtinctiōis ſed nos ꝛ proximus ſum⁹ eiuſdē ſpeciei: ꝙ nō dꝫ hō hn̄s charitatē cū ꝓximo ſuo p diuerſis diligētib⁹ numerari: ꝙ ꝛc̄. Rn̄. ad q̄ſtionē dicēdū ꝙ numer⁹ diligibiliū ex charitate et ſufficientia dupl̄r pōt accipi. Uno mō ꝑ ↄpationē ad ipāꝫ dilectionē. Alio mō ꝑ ↄpationē ad ipm̄ diligētē Scđm ipāꝫ dilectionē pōt accipi numer⁹ ꝛ ſufficiētia Cū enim dilectio ſit appetitus boni: In

ꝑpetitu autē boni ē cōſiderare ipm̄ bo/
nū deſideratū: hoc ē ſummū bonū ⁊ ipm̄
qui deſiderat: ⁊ ipm̄ cui deſideraꝛ bonū:
Bonū autē deſideratū h̄ ē ſūmū bonuꝫ
Ille qui deſiderat eſt habens charitatē
cui autē deſideraꝛ pōt eē in quadruplici
dr̄ia. Aut q2 optat ſūmū bonū ipi deo:
aut ſibi ipi: aut ſibi ſimili: aut ſibi adhe/
renti. Jō quattuoꝛ ſunt ex charitate di/
ligenda: q2 numer⁹ diligendoꝝ nō acci/
piꝛ ex pte optantis vel ex pte boni opta/
ticū ſit vnū: ſed ex pte eius cui optatur
qd̄ cū ſit in q̄druplici dr̄ia q̄ttuoꝛ ſūt di
ligendoꝝ meoꝛa ⁊ h̄ eſt qd̄ ſupꝛa dictuꝫ
eſt ꝙ in p̄dicta diuiſione ſumiꝛ numerus
diligendoꝝ ſm̄ dilectionē amicicie q̄ dꝛ
quis diligere aliuꝫ qn̄ vult illi bonum.
Alio mō pōt ſumi numer⁹ ⁊ ſufficiētia
diligendoꝝ ex cōparatione ad ipm̄ dili/
gentē. Nā diligens aut habet reſpectuꝫ
ad ſe aut ad illud qd̄ ē ſupꝛa ſe. Aut ad
id qd̄ ē iuxta ſe: aut ad id qd̄ eſt infra ſe.
Et ſm̄ hoc quattuoꝛ tātūmodo diſtin/
guēda ſunt ex charitate

Circa viceſimaꝫ nonā diſtinctōꝫ q̄riꝛ Utrū
oꝛdo ſit in charitate reſpe/
ctu diligibiliū. i. vtꝝ debeā
pꝛius diligere deū q̄ꝫ me: ⁊ ꝓximū q̄ꝫ coꝛ
pus meū. vel vtꝝ debeam⁹ oīa iſta equa
liter diligere ſic ꝙ nō ſit oꝛdo. ¶ Rn̄ſio
dicendū ꝙ charitas ē vinculū ligās. iux/
ta illd̄ qd̄ dicit Apl's ad Col. iij. vbi vo
cat eā vinculū ꝑfectiōis. Et Dionyſius
in q̄rto de diuinis noib⁹ dicit ꝙ amoꝛ ē
virtus vnitiua. Un̄ cū amoꝛ charitatis
ſit amoꝛ maxime liberaꝛ. Amoꝛ autē li/
beralis dꝛ qui tendit in amatū nullā ex/
pectando redditionē multa cōplectitur
⁊ in vnū colligit. Und̄ charitas non tm̄
vnit fini eū in q̄ ē ſed etiā q̄dāmō ligat ei
qd̄ natū ē ad eūdē finem peruenire Nec
tm̄ eſt charitas vinculum ligās ſed etiā
potius pondus inclinans. Qd̄ enim eſt
pondus in coꝛpoꝛibus: Hoc eſt amoꝛ in
ſpiritibus. Quoniam igitur vnūqdq̄
per ſuū pondus habet oꝛdinari vt ī leui/
bus ⁊ grauibus ⁊ charitas pondus eſt ⁊
equa ponderatrix. Hinc eſt ꝙ ipi chari/
tati maxime competit ratio oꝛdinis Et
quoniā ipa eſt vinculum ligans ⁊ circū/
plectens multa. Ideo non tm̄ oꝛdinat
ipſum diligendum in finem. Sed etiaꝫ
ad ipa dilecta ſm̄ ꝙ ratio diligēdi ⁊ ipe
habitus charitatis diuerſimode compa
ratur ad illa. Unde Auguſtinus in lib.
de doctrina chꝛiſtiana dicit ꝙ pꝛimo di
ligendus eſt deus qui eſt ſupꝛa nos Se
cundo nos ſum⁹ diligendi. Tertio mo/
do qd̄ iuxta nos ē. Quarto mō qd̄ ifra
nos eſt. Et ſic patet ꝙ eſt oꝛdo reſpectu
diligendoꝛum in charitate ¶ Nota pꝛo
ſolutione cuiuſdā argumēti. Pꝛopoꝛtio
capitur duob⁹ modis ſcꝫ ſtricte ⁊ large.
¶ Pꝛopoꝛtio ſtricte capta Eſt habitu/
do rerum eiuſdem generis que conſiſtit
in quadam cōmenſuratione ſm̄ quaꝫ ex
ceſſum multociens ſumptum poteſt red
dere excedens: vt noueꝫ ſe habet in pꝛo
poꝛtione tripla reſpectu triū: ⁊ ſic veruꝫ
eſt ꝙ creati ad increatum nulla eſt pꝛo/
poꝛtio. Hoc modo nec finiti ad infini/
tum. Alio modo large eſt quedam ha/
bitudo aliquarum rerum ſiue eiuſdem
generis vel alterius adinuicem ſine cō/
menſuratione ſm̄ quandam conuenien
tiam analogie. Hoc modo pꝛopoꝛtio ē
boni creati ad increatum: id ē agens idē
manens natum eſt ſemper facere idem.
Illa auctoꝛitas ſic habet intelligi. Uel
ci ly idē excludit plꝛalitatē effectuū: ⁊ ſic
non habet veritatē reſpectu agētꝫ natu
raꝛ ⁊ agentis liberaliꝛ. Uel ly idem ex/
cludit varietatē effectuū: ⁊ ſic hꝫ verita
tem in agenti naturali reſpectu eiuſdeꝫ
paſſi.

Secūda queſtio. Utrū

ſit oꝛdo charitatis ꝑ ꝯꝑationē noſtri ad
deū. i. vtrū charitas in diligendo deū p̄/
ponat nobis: hoc ē q̄rere. vtrū ex chari/

tate debeam⁹ plus diligere deū ꝙ nos/
metipſos. ¶ Rn̄ſio dicendū ꝙ ſm ordi/
nē charitatis de⁹ ꝑponēdus ē nob intim̄
vt amor reſpectu noſtri nec eq̄ri nec pōt
ꝑponi amori dei ſalua ſuba charitatis.
Rō aūt hui⁹ ē iſta: qm̄ charitas fac̄ deū
diligi tanꝙ finē vltimū ⁊ tanꝙ ſummū
bonū: ⁊ q̄ finis vltim⁹ ē vnus ſol⁹, ⁊ ſū/
mū bonū ſil'r nō habēs aliquid ſuperi⁹
ſe vel ſibi eq̄le Hinc ē ꝙ ſm legē charita
tis impoſſibile ē alid̄ plus deo: vł equa
liter ipi deo amare. Charitas eīm q̄ dili
git deū ſicut ſūmū bonū diligit eū ſuper
oīa. Quia diligit ipm̄ ſicut finē vltimū
diligit eū propter ſe Qđ aūt diligit̃ pro
pter ſe ⁊ ſup oīa diligit̃ dilectiōe fruitio/
nis: qđ vero ꝓpter aliud diligit̃ dilectio
ne vſus diligit̃. Cū ḡ charitatis ſit oīa
ad deū tanꝙ ad finē vltimū referre, ſic
ponderis ē corp⁹ ad locū ꝓpriū inclina/
re. Hinc ē ꝙ charitas facit nos deū pl⁹
quā noſmetipſos diligere Tertio q̄ritur
de ordine charitatis ꝑ ꝯparatōꝫ noſtri ad
proximū.

Tertia queſtio Utrum

ſm ordinē charitatis ꝑponēdū ſit bonū
ꝓpriū: bono ipius ꝓximi: hoc eſt querere
Utrū ex charitate debeam⁹ plus dilige
re ſalutē proximi nr̄i ꝙ ſalutē ꝓpriam.
¶ Et ꝙ ſic videt̃. Ecci. xiiij. Qui ſibi ne
quā eſt: cui alij bon⁹ erit: ꝑ hoc videt̃ ꝙ
nō pōt aliq̄s aliū ordinate diligere niſi
pri⁹ ordinato diligat ſe. ¶ Itē Aug⁹. in
enchi. tractās illud verbū. Date elemo/
ſynā ⁊ oīa munda ſūt vob. Qui vult or
dinate elemoſynā dare a ſe dꝫ incipe: et
eā ſibi pmo dare Eſt eīm elemoſynā op⁹
mie de qua veriſſimeꝙ dictū ē. Miſere/
re aie tue placens deo. Si ergo hō pri⁹
dꝫ miſeri ſibi ꝙ alij: videt̃ ꝙ ſm ordineꝫ
charitatꝫ amor ſui ſit amore ꝓximi ꝑpo/
nēdus. ¶ Rn̄. dicēdū ꝙ ſm ordinē cha/
ritatis amor ſalutis ꝓprie ꝑponēd⁹ eſt
amori ſalutis aliene ſm ꝙ auctates ſan/
ctoꝝ innuūt manifeſte: ⁊ ſm etiā ꝙ cōſo/
nat ⁊ dictat iudiciū rōnis recte ⁊ inſtin/
ctus nature. Sic eīm natura appetit ſuā
ꝯſeruatiōꝫ: ſic charitas ſuā ꝑfectionē: ſꝫ
natura magis appetit ꝯſeruatiōꝫ ſui i ſe
ꝙ in ſuo ſl'i: ḡ ⁊ charitas plus appetit ꝑ/
fici in ſe ipa ⁊ in aīa in q̄ ē: ꝙ charitatem
aliā appetat ꝑfici in aīa aliena: ḡ ſm re/
ctū ordinē charitatꝫ amor ſui ꝑmitti dꝫ
amore ipius ꝓximi. Rō autē hui⁹ eſt: q̄
qđlibet pondus plus trahit corp⁹ in q̄
ē ad ſituꝫ ſibi debitū ꝙ trahat aliud cor
pus ſibi annexū. Hinc ē ꝙ charitas per
prius deſiderat deū nobis vniri ⁊ in no/
bis habitare: ⁊ nos in ipm̄ deū tendere ⁊
in ipo quieſcere ꝙ appetat in aliq̄ alio q̄
nobiſcū hēat aliquā ſilitudinē. In ordi
ne ḡ charitatꝫ ꝑfert̃ dilectio ſui: dilectio
ni ipi⁹ ꝓximi. Et hui⁹ ſignū ē ꝙ illi ſtul
ti rep̄hendunt̃ ⁊ ſtulti reputant̃ q̄ ſalutē
ꝓpriā negligūt ⁊ ꝓcurāt alienā. Huius
etiam ſignū eſt: quia ⁊ ſi homo ex chari/
tate debeat diligere ꝓximū quantum ſe
ipm̄: ita ꝙ eſſet ibi oīmoda equalitas iā
duos proximos deberet diligere in du/
plo ꝙ ſeipm̄: ⁊ tres in triplo: ⁊ ſic vlteri⁹
aſcendendo ꝙ in nullo habente charita
tem repiri cōtingit quātūcunꝙ ꝑfecto.
¶ Sed contra arguit̃ prime Cor. xiij.
Charitas non querit que ſua ſunt. Et
iterū alibi. Nullus qđ ſuū eſt querat ſed
qđ alterius. ergo videt̃ ꝙ charitas ſm
ſuam perfectionē inclinet magꝫ ad amā
dum alterū ꝙ ad amandū ſeipm̄. ¶ Itē
Matth. xxij. Diliges proximū tuū ſic
teipm̄: hoc qđ ē: ſicut: aut eſt nota ſimili/
tudinis aut equalitatis Si ſimilitudīs
tm̄ eadē ratione poſſet dicere. Diliges
ꝓximū ſicut deum. Si equalitatis: ergo
non videt̃ ꝙ ſit ordo dilectiōis reſpectu
noſtri ad dilectionē reſpectu proximi.
¶ Itē Greg⁹ i q̄dā omel'. Neo ad ſeipm̄
hr̄e charitateꝫ dr̄. Ad h̄ eīm ꝙ charitas
ſit nccē ē vt dilectio in alterū tendat. ḡ ca
ritas ꝑ ꝓuſ ordinat hoīeꝫ ad alterū ꝙ ad
ſeipm̄. ḡ in ordine charitatis videt̃ ꝙ no
bis ꝑmitti debeat ꝓxim⁹. ¶ Ad primuꝫ

dicendum eſt ꝙ ſuū idem eſt qđ ꝓpriū
Proprium aūt querere hoc eſt duplicit.
Uno modo put ꝓprium dicitur cū ꝑ/
ciſione. Et ſic excludit bonum cōmune:
illo modo ſonat in vicium. Et de iſto di/
cit apoſtolꝰ ꝙ charitas non querit q̄ ſua
ſunt. Alio modo dicitur bonum ꝓpriū
bonum qđ pertinet ad ſe ita ꝙ in appeti/
tu illius boni voluntas nec repugnat di/
uine voluntati: nec preiudicat cōi vtilita/
ti ſicut eſt appetitus ſalutis ꝓprie: et iſto
modo diligit quis ſe ex charitate. Et ſic
accipiendo nō negat aplꝰs q̄n homo per
charitatē debeat qđ ſuū eſt querere: cū
ipſemet cuperet diſſolui et eſſe cū xp̄o ſi/
cut dicitur ad phi. i. ¶ Ad auctoritates
grego. et argumentum dicendum ꝙ hoc
non dicitur ꝙ charitas ꝑ prius reſpiciat
ordinem hominis ad ꝓximū q̄ʒ ad ſeipm̄
ſed q̄ʒ nō ſufficit ꝙ aliquis amor ſit cha/
ritas vt homo amat ſeipſum. Licʒ enim
amor charitatis a ſeipſo incipiat debʒ ta/
men in alterum protendi.

Quarto querit. De or

dine charitatis ꝑ compatione patris ad
filium. Utrū ex charitate magis diligē/
di ſint parentes q̄ʒ filij. An econuerſo: bn̄
dicitur ex charitate q̄ʒ ex naturali incli/
natione magꝭ inclinant̄ ad diligendū fi/
lios pentes q̄ʒ filij pentes. ¶ Rn̄ſio ad
q̄ōnē ſm Amb. Scd̄m ordinē charitatꝭ
pentes preponēdi ſunt filijs: et hoc intel/
ligendum eſt ceteris paribꝫ: q̄ʒ ſi parētes
eſſent mali et filij boni: tūc filij eſſent ma/
gis diligendi iō dicit ceteris paribꝫ. Rō
eīn eſt q̄ʒ amor gratuitꝰ facit memorē eē
perceptoꝝ bn̄ficioꝝ: ꝓpter ꝙ et ſacra ſcri/
ptura ꝑcipiēdo et admonēdo inducit nos
ad pentū bn̄ficia recolēda. Et q̄ʒ plura
bn̄ficia recipimꝰ a pentibꝫ q̄ʒ a filijs ideo
ſm ius diuinū: plus eis tenemur et ma/
gis eoꝝ ſalutem diligere et ꝓcurare debe/
mus. ¶ Tres ratiōes in oppoſitū currūt
de dilectiōe naturali ſm quā magis incli/
natur affectus hois ad filios q̄ʒ ad prēʒ

Dilectio autē gratuita magꝭ reſpicit be/
neficioꝝ collationē et fraternoꝝ ciuiū cō/
pletionē ad quā indifferēter pentes et fi/
lij compantur. Et caſu poſito ꝙ pentes
et filij alicuiꝰ eſſent in extrema neceſſita/
te nec poſſem ſuccurrere ambobꝫ magis
ordine charitatis: debeo adiuuare et ſub/
uenire pentibꝫ: ſi poſſibile eſt mihi: q̄ʒ fi/
lijs proprijs.

Quinto querit. De or

dine charitatis ꝑ cōpationem domeſtici
ad extraneum. Utrū domeſticus id eſt
familiaris honeſtus ſit extraneo prepo/
nendus. ¶ Reſponſio voluerunt ali/
qui dicere ꝙ ille differētie aſſignate per
ambroſium nō ſunt ſm ordinem charita/
tis: ſed bn̄ ſm ordinem inclinationis na/
turalis tn̄ nō concordant verbis ambro/
ſij et etiā verbis magiſtri. Ideo dicendū
ꝙ ordo q̄ attēditur penes predictas dif/
ferētias nō tm̄ eſt ipſius charitatis ſicut
tollerātis: ſed etiam eſt ipſius ſicut regu/
lantis naturā et ei cōſonantis. Q̄r eīn ꝑ/
mo diligantur ꝓpinqui q̄ʒ extranei: hoc
nō eſt nature inordi: iate: ſʒ potius de or/
dine nature. Sicut eīn prius tactum eſt
rectus ordo diffuſionis eſt et prius cōice/
tur ꝓpinquiori et deinde remotiori. Quā/
tum ergo charitas rectū ordinē a natu/
ra nō aufert. Hinc eſt ꝙ charitas ſupue/
niens illū ordinē nature ꝑficit et ꝑficiēdo
dꝫ eodē ordine ordinari: non ꝙ ordo ille
cōpetat ſibi ſm ſe q̄ʒ cōpetit ei rōne na/
ture in q̄ ē. Propt̄ qđ attēdēdū eſt ꝙ du/
plex ordo attēdit̄ in charitate vnꝰ q̄ ei cō/
petit ſm ſeipm̄ et iſte ordo attēdit̄ penes
bonū et magꝭ bonū et maxie bonū vn̄ cha/
ritas de ſe magis mouet ad amādū ſpm̄
q̄ʒ corpꝰ: et deū ſūmū bonū q̄̄ ſpm̄ crea/
tū. Aliꝰ vo ordo eſt q̄ cōpetit ei: rōne na/
ture ſubſtrate: et hic attendit̄ ſm dr̄ias
has: q̄ ſunt ꝓpriū et alienū ꝓpinquū et ex/
traneū. Affectꝰ eīn charitatis ſubſternit
ſibi affectū nature: et illū ꝑficit et regit ſm
illud qđ hꝫ in ſe rectitudinis ita etiā qđ

intelligitur ceteris paribus ⁊c.

Sextoqueritur. Utruȝ ordo charitatis attēdatur penes affectū tm̄ an ſimul penes effectū ⁊ affectum. in textu recitatur q̄dam opinio falſa q̄ eſt ꝙ ordo charitatis attenditur ſolū q̄tuȝ ad effectum exteriorem non q̄tū ad affectum interiorem. Et pōt exemplum da ri de vno homine qui haberet ꝓpriū patrem ⁊ ꝓprium filium in vna naui q̄ ambo cadunt ⁊ ſubmerguntur ſcȝ p̄r iſtius ⁊ filius: ille nō pōt ſubuenire ambobus cui illoꝝ ſuccurrere tenet. Dicendū contra iſtos de iſta prima opinione ꝙ nō ſolum ſuccurrēdum eſt p̄ri ſm ordinē charitatis nō ſolū q̄tum ad effectum exteriorem: ſed etiam q̄tum ad affectum interiorem. Et hoc intelligendum eſt in omnibus gradibus charitatis ceteris pib᷒. Si eīm in duobus dilectis eſt par dignitas ⁊ neceſſitas q̄tum eſt de iſtis ꝓprietatibus ⁊ cōditoib᷒ equaliter ſunt amādi effectu ⁊ affectu: ſed ſi in altero illoꝝ frater additur ſanguinis propinq̄tas facit magꝭ ip̄m amabilē vtroq; modo. Et iſto modo intendit ambroſius charitatis ordinem aſſignare reſpectu ꝓximoꝝ ꝙ notat cū dicit ꝙ domeſtici ſi boni ſunt malis filijs ſint ꝑponendi. ¶ Notanduȝ ꝙ triplex eſt affectus: vel accipitur trib᷒ modis ſimiliter ⁊ effectus. Uide ante ſolutionem in textu rationum. ¶ Notandum ſm doctorem in ſolutiōe vltimi argumenti tertie queſtiōis p̄ntis diſtinctionis ꝙ deus vult ꝙ amemus magis honorem ſuū q̄ cōmodum nr̄mꝫ honor dei dȝ plus in corde nr̄o ꝑponderare q̄ noſtrum cōmodum. Tn̄ nunq̄ charitas ſeparat honorem dei a cōmodo nr̄o ſp̄uali nec eſt voluntatis diuine vt nos appetamus aliq̄d qd̄ ſit i demeritū ſalutꝭ nr̄e ꝓpter honorem ſuuȝ. Sicut eīm eſſentiale eſt nature appetere eē ſic eſſentiale ē gratie appetere deo placere: et deo inherere Jdeo nunq̄ deus illud a nobis exigit vt magis ſalutem alienam q̄ ꝓp̄iā diligamus. Et qd̄ dicit ap̄ls ꝙ optabat eſſe a xp̄o anathema: illud intelligitur ad tp̄s ⁊ ſub cōditiōe videlicet ſi optabile eſſet. ¶ Sed cōtra qōnēȝ iſtam vltimā arguit ſic. Multi ſunt q̄ plus delectant̄ cū amico ſuo loqui q̄ per orationem loqui deo ḡ videt̄ ꝙ nullus talis charitatē habeat ordinatam qd̄ valde durū videt̄ dicere. ¶ Patet rn̄ſio q2 talis delectatio ſequitur ſenſibilē ex̄pientiā ⁊ q2 ꝓximū ſuū videt: deū aūt non videt. Hinc eſt ꝙ plus delectantur aliq̄n alloqui ꝓximū q̄ orare deū. Licet multo plus deum diligat q̄ amicum ſuū. Licet autē iſte affectus ſit in viris carnalibus qui huic mundo dediti ſunt: aliquo modo ſit tollerabilis Jn viris tn̄ ſp̄ualib᷒ id eſt religioſis quorum eſt ex̄piri q̄ ſuauior dulcis eſt deus valde eſt rep̄henſibilis ⁊ cū magna diligentia dȝ extirpari ⁊c.

Circa diſtinctionē tricesimā queri t̄. Utruȝ cū quantulacūq; charitate poſſit q̄s reſiſtere quātecūq; tētationi. ¶ Nota quātulus. la. lū. eſt diminutiuū iſti᷒ nōis quātus. ta. tū. quātulacūq; eſt ſignū diſtributiuū pue quātitatis. ¶ R n̄deo dicendū ꝙ hoc dupliciter pōt intelligi. Aut loquēdo de poteſtate charitatis ꝑ cōparationē ad adiutorium diuine ꝓuidentie gubernantis. Aut ꝑ cōparationē ad vires liberi arbitrij cōpātis: ſm vtrūq; iſtoꝝ modoruȝ fuit hic duplex modus dicēdi. P̄ria opinio eſt ꝙ ex quātulacunq; charitate pōt q̄s reſiſtere quātecūq; tētationi. Alij ꝓ ꝙ nō. Sed doctor iſte ꝯcordans iſtos dicit ꝙ vtriq; verū dicūt: nec ſibi ꝯtradicūt ſi bn̄ intelligant̄. Si eīm loquamur quātū ad tētationis exordium: quātulacūq; charitas pōt reſiſtere quantecūq; tētationi: quia deus hominem habentē charitatē nūq̄ deſerit: niſi ille volūtarie ab eo recedat: quin potius ſm ꝙ augetur tentāt is bel

lum operatur deus charitatis augmentum. Vñ quãtumcũq ſit modica charitas in hoie: nũq põt inuict⁹ ab aduerſario deijci: q2 ſm q creſcit bellũ creſcit adiutoriũ: ſi hõ faciat qđ i ſe ẽ. Si aũt loquamur de tẽtatiõe q̃tũ ad ɔſumationẽ victorie ſic nõ põt eẽ q hõ ex modica charitate reſiſtat tentatiõi maxime: q2 nõ patitur ordo diuine iuſticie q̃n ex victoria magni belli: fiat ãplificatio meriti. Vñ ſicut iſta duo nõ cõtradicũt ſed ſiĩ natura ſunt: poſſibile ẽ q ex parua charitate in principio tẽtationis et ex magna in fine reſiſtat magne tẽtationi. ¶ Similr ſi loquamur de potẽtia charitatis p cõparationem ad vires liberi arbitrij coopantis. Duplex fuit opinio Nã quidã dixerunt q ex quãtulacũq charitate põt quis reſiſtere quãtecũq tẽtationi q̃dam q non De viribus liberi arbitrij ẽ loqui dupliciter: ſcilicet adiuti gratia vel q̃tum ad libertatem voluntatis: vel q̃tum ad vicium difficultatis ad bonum z pronitatis ad malũ. Si ergo loquamur de gratia per compationem ad libertatem voluntatis: ſic cũ ipſa voluntas de ſe ſit libera ad conſentiendum: z per gratiã ſit liberata a ſeruitute peccati z cogi nõ poſſit: poteſt quãtecũq tẽtationi reſiſtere. Si autem loquamur per compationez ad vicium difficultatis et pronitatis ſic non poteſt reſiſtere impulſui tẽtationis fortis: niſi charitas a deo fortꝫ ſit q ſuo vigore contra pronitatez refrenet a malo: z cõtra difficultatem accendat ad bonum. liberum enim arbitriũ ex vna parte adiutum adiutorio gratie: ex alia corruptum vicio concupiſcentie ſm q magis z magis fortiter excitatur per hoc indiget maiori repreſſione. Et ſic diuerſis conſiderationibus cõcedi poteſt de charitate per compationem ad liberũ arbitrium q quãtulacunq charitas poteſt reſiſtere quãtecũq tentationi z poteſt q̃dem ſi compatur ad dominium libertatis Nõ põt ſi competur ad pronitatis et difficultatis vicium.

Secũdo querit̃. Vtrũ hõ in quãtulacũq charitate ɔſtitut⁹ teneat̃ morte p xpo ſubire. Hoc eſt q̃rere. Vtrũ ois hñs charitatẽ quãtãcunq minimã: teneat̃ vitã ſuã exponere pro xpo. ¶ Rñſio notãdũ ſubire mortẽ intẽtione placẽdi deo. Hoc poteſt eſſe tripliciter. Vno modo qñ adeſt neceſſitas vel deferendi iuſticiã vel amittẽdi vitã. Alio mõ quando ſe offert opportunitas diuinam gloriam manifeſtandi z edificandi eccleſiam. Tertio modo ſolũ ex hoc q vitam ſuam habet exoſam. Primũ eſt iuſticie z neceſſitatis. Scdm eſt perfectionis z ſuper erogationis. Tertiũ eſt ſeueritatis et crudelitatis. Vñ auguſtinus illos q̃ ſemetipſos prefocant z precipitio collidunt propter vite preſentis odium dicit eſſe ſceleratiſſimos homicidas tractãs illud Jo. xij. Qui odit aiam ſuam in hoc mũdo in vitã eternã cuſtodit eã. ¶ Ex q̃ ſequitur primũ dictũ q nullus dꝫ exponere vitã ſuã intẽtione placẽdi deo ex eo q vitã ſuã hꝫ exoſam. ¶ Scdm dictũ q̃libet xpian⁹ in caſu neceſſitatꝫ tenet̃ ſubire mortẽ p xpo vñ p loco z tpe vbi talis optio dat̃ vl' qđ iuſticia deſerat̃: vl' qđ vita corpalis pdat̃: ibi oẽs q̃tũcũq ſint pfecti tenent̃ mortez ſubire z pëligere magis deo dilecto mori q̃z ipſo offenſo viuere. Vbi vo tal' neceſſitas nõ iminet nec dat̃ optio. tñ offert ſe opportunitas manifeſtãdi diuinã gl'iam z edificãdi eccl'iam ſi hõ ſe morti exponat: mortẽ ſubire ẽ pfectõis z ſuperogatiõis ad quã nõ oẽs tenent̃ p xpo. Nota q ita in caſu neceſſitatis pceptũ ẽ oĩa tpalia deſerere cuilꝫ hoĩ ſicut z mortẽ ſubire: imo multo forti⁹ vñ hoc dat̃ intelligi p locũ a minori.

Tertio queritur. Vtrũ perfectam charitatem habentes teneantur ea que ſunt perfectionis implere. Et iſta q̃ſtio poteſt intelligi de oĩ ſtatu

tam religioſorum ꝙ ſecularium. ¶ Reſponſio notandum ꝙ multiplex eſt genus perfectionis. Et multiplex eſt ratio obligandi. Quinq; enim genera perfectionis conſueuerunt diſtingui. Primum eſt perfectio ſufficientie que conſiſtit in adimpletione mandatorum. Et de hoc math.v. Eſtote perfecti ſicut et pater veſter perfectus eſt. Secundum eſt perfectio religionis que cõſiſtit in obſeruantia conſiliorũ. Et de hoc dicitur math.xix. Si vis perfectus eſſe vade et vende omnia que habes ꝛc. Tertiuʒ eſt perfectio prelationis que conſiſtit in regimine ſubditorum. Et de hoc dicitur Luce.vi. perfectus omnis erit ſi ſit ſicut magiſter eius. Quartum eſt perfectio operationis que cõſiſtit in oſtenſione exemplorum de hac dicitur Geñ.vi. Noe vir iuſtus atq; perfectus in generationibus ſuis fuit. Quintuʒ eſt perfectio trãquillitatis que conſiſtit in obſeruatione difficillimorum et optimorum de hac ꝓme Iohan.iiij. Perfecta charitas foras mittit timoreʒ. Et philoſophus dicit ꝙ perfecta virtus optimarum eſt operatiua. Similiter intelligendum eſt ꝙ quinq; modis obligatur aliquis ad aliud. Primuʒ genus obligationis eſt propter mandatum diuinuʒ ꝛ ſic omnes obligat Secundum eſt propter votum emiſſuʒ ſicut religioſi ꝛ illi qui vouent. Tertiuʒ eſt propter officium ſuſceptum. Quartum eſt propter vitandum ſcandalum. Quintum eſt propter conſcientie iudicium ¶ Cũ ergo queritur. Utrũ homo in perfecta exiſtens charitate teneatur ad opera perfectionis. Dicenduʒ ꝙ ſi perfectio accipiatur primo modo vicʒ ꝓ perfectione iuſticie que cõſiſtit in ꝑfectione ꝛ in impletione mandatoꝝ ſic obligatꝰ ad illam perfectionẽ ſicut ꝛ alij: ꝛ eo magis de bono ꝛ equo quo magis ꝑcipit donuʒ ꝑ qꝺ poſſit iplere diuinũ mandatũ. Habentes perfectam charitatem nõ obligãtur ad implenduʒ illa q̃ ſunt in alijs gñi bus perfectorum ꝛ hoc q̃tum eſt ex parte vel obligatione diuini mandati. Ex q̃ ſequitur ꝙ religioſi non obligantur ad magis ſeruanduʒ mandata dei (q̃tũ eſt ex parte mãdati) ꝙ ſeculares niſi interueniat aliqꝺ vinculum q̃ttuor ſequentium videlicet votum: vel officium ſuſceptum: vel ſcandalũ ratiõe cuius obligatur ad perfectionem operationis: vel cõſcientie dictamen ꝑ qꝺ obligatur ad perfectioneʒ tranquillitatis. Hijs eñ interuenientibus ſuperinducitꝰ noua obligatio ad hmõi genera perfectionum predicatarum. Sed ſtatus charitatis q̃tũ eſt de ſe neceſſariam obligationem non inducit. ¶ Nota ꝙ illud ꝙ dicit gregorius ꝙ rationes donoꝝ creſcũt ſicut creſcunt dona hoc verũ eſt q̃tũ ad ea q̃ ſunt neceſſitatis. Preterea hoc nõ dicitur ꝙ deꝰ ſp exigat neceſſario ab hoĩe totũ qꝺ põt: ſʒ qꝛ exigit de bono ꝛ equo ita ꝙ illa exigẽtia nõ inducit tũc rationẽ neceſſitatis ſʒ cõgruitatis: ꝛ eiꝰ obmiſſio nõ iducit culpam mortalem ſed venialem: dominus autem nõ ſolum exigit rationem de mortalibus ſʒ etiam de venialibus ſm illud qꝺ dicitur Math.xij. Homies reddẽt ratiõnẽ de omni verbo ocioſo.

Quarto queritꝰ. Utrũ oẽs teneantꝰ diligere inimicos q̃tũ ad effectum. ¶ Rñſio. Duplex eſt inimicus nature hũane quidẽ qui eſt ſupra vꝰ ſm ſtatum vie ſcʒ diabolus. Alius eſt inimicus hoĩm ſcʒ faciens alicui iniuriã vel inferens aliqꝺ dãnum adhuc iſte eſt duplex: q̃dem ꝑſonalis. Alius cõis perſecutor eccl'ie vt nero ꝛ alij. Queſtio pñs intelligitur de inimico ꝑſonali. ¶ Duplex opinio ponitꝰ in textu: ꝓma reprobatꝰ ab iſto doctore tanq̃ʒ inſufficiẽs: ꝓ eo ꝙ ſm ꝙ auctoritates ſctõꝝ ſonant expꝛſſe ꝛ ipſa rõ apte cõuincit non eſt charitas vera niſi diligat oẽ diligibile Iõ nõ habʒ aliq̃s charitatẽ niſi diligat omẽs illos q̃ ſunt in ſtatu vie ſiue ſint amici ſiue inimici

Un̄ dicit in pš.cxviij. Latum mandatū tuū nimis q2 mandatū charitat3 ad oēs ſe extēdit: z ſicut lōgitudo mādati ſe extendit ad oēm dr̄iam tp̄is: ſic longitudo ad oēm pſonam hominis viatoris. Unde ſicut aliquis nō haberet charitatem ſi pponeret etiam in vno ſolo die peccare z in alijs benefacere q2 deficit ſibi longitudo mandati: ſic eſto q aliqs oēs homines diligat preter vnū ſolū quē a ſdilectiōe excludit charitatem nō habet q2 deficit ſibi longitudo illius charitat3 vel mandati. ¶ Propterea eſt alius modus dicendi q diligere effectu eſt duplex ſm q duplex eſt affectus amor3 quidē a charitate elicitus: qdez a charitate imꝑatus ille eſt affectus amoris a charitate elicitus quo quis optat alij ſummū bonū ſiue btitudinē eternā Jlle vero eſt affectꝰ imꝑatus quo quis optat alij bonū tp̄ale z pſperitatem tranſitoriā. Amor em̄ charitatis facit q hō velit alij omne bonum: ne dū ſummum bonū ſed etiam tēporale: niſi illud ſit impediēs ad ſalutē Si ergo loqmur de affectu primo a charitate elicitē: dicūt q oēs tenēt diligere inimicos etiā actu inimicātes eis vitā eternam optare ſcz ex charitate z nō vtilitate vel conſolatione nr̄a. Si aūt loq̄mur de affectu imꝑato quo qs optat alij proſperitatē tpalem: ſic nō omnes tenētur diligere ſed ſufficit non odiſſe. Et h eſt q ambroſius dicit Sufficit q inimicos diligamus z nō odio habeamus in q innuit q cū duplex ſit charitat3 affectus Uno tenemur diligere Altero vero ſufficit non odiſſe. Unde ad nō odiendum inimicos z nō gaudendum de malis eoꝝ oēs tenent. Dicitur Prouerb.xxv. Cū ceciderit inimicus tuus ne gaudeas. Et eccl'ia.viij. Noli de mortuo inimico gaudere: diligere vero omnino q̄tum ad affectum elicitū z imꝑatum optādo ei bona eterna z tp̄alia hoc eſt pfectionis z ſuper erogationis. Diligere vero ad bona eterna hoc eſt neceſſitatis z preceptiōis z ad hoc oēs generaliter ſunt obligati: tā pfecti q̄ impfecti ſicut ratiōes que ad ptem primam inducuntur oſtendunt.

Quinto querit. Utrū omnes teneantur diligere inimicos q̄tū ad effectum. ¶ R̄nſio eſt duplex opinio in iſta qōne ſicut in p̄cedenti. Pria nihil valet: q2 eodē mandato precipimur diligere inimicos z eis bn̄facere. ſi ergo mādatum illud generale eſt: videtur q gn̄aliter oēs obligent ad vtrūq3. Et iterū ꝑfecti q̄tum ad obligationē que eſt ꝑ mādatum: ad nihil obligantur ad qd nō obligantur imꝑfecti: q2 mandata dei omnibus generaliter pponunt. Si ergo ꝑ illud mandatū obligant perfecti ad diligendum inimicū tam affectu q̄ effectu Uidet ſimiliter de imꝑfectis idē eſſe dicēdū. ¶ Et iō eſt alius modus dicēdi: q diligere in effectu exteriori h pōt eſſe dupliciter Aut qn̄ ſe offert tp̄is oportunitas Aut qn̄ incumbit neceſſitas. Si loquamur de exhibitione opis exterioris generaliter: qn̄ ſe offert tp̄is oportunitas: ſic diligere inimicos effectu cumulus eſt ꝑfectionis. Si autem loquamur de exhibitione opis qn̄ incūbit neceſſitas ſic diligere inimicos effectu eſt generalr̄ neceſſarie obligatiōis: q2 ſi quis videt primū ſuū ſiue amicum ſiue inimicū neceſſitatē hēre z claudit viſcera ſua ab eo. (Juxta ſnīam iacobi) iam amplius nō eſt charitas dei i eo Un̄ etiā exod.xxiij. Si videris aſinū odientis te iacere ſub onere nō ꝑtrāſibis ſz ſubleuabis cum eo. Et h ipſum dicit Prouerb.xxv. Si eſurierit inimicus tuꝰ ciba illū ſi ſitierit potū da illi. Item math.v. Diligite inimicos veſtros bn̄facite his q oderūt vos: z orate p p. vos. Si ergo patet q ſicut diligere effectu vno mō neceſſitatis eſt alio mō pfectionis z ſup erogatiōis.

Sexto queritur quid ſit maioris perfectionis z meriti. Utrā di/

ligere amicū an diligere inimicū. ¶ Rñ ſio notandum q cū querit de cōgatione iſtoꝝ duoꝝ motuū dilectionis: quoꝝ vnꝰ eſt erga inimicū dupliciter pōt qri. Aut prout cōpanī ad diuerſos habitus ꝛ ra/ dices. Aut put cōpanī ad eundē. ¶ Pri/ mum dictum. Si compaī amoꝛ ad ami/ cum ꝛ ad inimicū abſq dubio multo ma gis et excellentius eſt diligere inimicum qꝫ amicū: ꝛ multo pfectioꝛi habitu indi/ genius ad hoc q poſſimus exire in iſtum actum qꝫ ad hoc vt exeamus in alterum Et hoc ē qd dicit Aug. in enchi. ꝛ habe/ tur in lr̃a. Magnuꝫ eſt erga eū qui tibi nihil mali fecit eē bn̄ficiū ꝛ beniuolum. Illud vero multo grandius ꝛ magnifi/ centiſſime bonitatis eſt vt tuum qꝫ ini/ micum diligas. Uide reſiduū in textu. ¶ Omnibꝫ tamen penſatis ſi qraī quis iſtoꝝ motuū amoꝛis excedat reliquū du plex eſt opinio. De pria videī eſſe magi/ ſter in lr̃a. Alia eſt opinio q̄ videī eſſe p/ babilioꝛ q dilectio inimicoꝝ eſt excellen tioꝛ ſimpliciter loquendo qꝛ magꝭ in ea excitaī perfectio charitatis. Auctoꝛitas auguſtini approbat multū iſtam opinio nem que ſupꝛa poſita eſt. Bonauentura etiam videtur magis declinare ad iſtaꝫ qꝫ ad aliam cum ipſe ſoluat rōnem in cō trariū ad formaꝫ. ¶ Sed contra qꝛo di lectio eſt excellentioꝛ tanto eſt dilectiōi ſimilioꝛ. Sed deus diligit magis diligē tes ſe iuxta illud qd dicit Prouerb. viij. Ego diligentes me diligo. Igiī dilectio amicoꝛum magis aſſimilatur dilectioni dei qꝫ dilectio inimicoꝛum ergo eſt mul/ to pfectioꝛ. ¶ Reſpōderi poteſt p inter emptionē minoꝛis: qꝛ perfectio dilectio/ nis diuine magis manifeſta eſt in hoc q dilexit nos cū eſſemꝰ inimici qꝫ ſi eſſemꝰ amici Iuxta illud apl'i Ro. v. Commen/ dat autem deus charitatem ſuam in no bis: quia cum adhuc peccatoꝛes eſſemꝰ ſm̄ tempus: xp̄s pro nobis moꝛtuus eſt. Unde ꝛ ſi in dilectione amicoꝛum chari tas dei oſtendaī eſſe magna in dilectiōe inimicoꝛum oſtēditur eſſe nimia. Iuxta illud Ephe. ij. ꝑpter nimiam charitateꝫ ſuā q̄ dilexit nec ꝛc. ¶ Ad vltimū argu mentum reſponderi poteſt q in exhibiti one alicuius bn̄ficij ꝛ executiōe alicuius actus duplici intentione pōt homo ſe ex ercere: aut ꝑpter pfectum alterius aut ꝑ pter meritum ſuū nec dꝫ hō in operibus ſuis. tm̄ meritū ſuū intueri: ſed etiā pfe/ ctum ꝓximi: lꝫ ergo in exercitatiōe circa dilectionē inimici maioꝛ ſit via pficiendi ꝛ lucrādi ꝛ ad perfectionem perueniēdi. Maꝛ tamē magis obligatur hō amico qꝫ inimico frequētius dꝫ in amoꝛe amici ſe exercere. Unde quādo dicit q debemus nos exercere in hijs que ſunt maioꝛis pfe ctionis. Dicendum q illud non eſt. vl' qꝫ qꝫ verū imo magꝭ debemꝰ nos exercere in hijs que ſunt maioꝛis obligationis.

Circa diſtinctio/ nem triceſimāpꝛimā querit Utrū charitas ſemel habi ta poſſit amitti id eſt deper di. ¶ Rñſio fuit olim opinio ꝛ ſnīa mul toꝝ: q charitas ſemel habita nūqꝫ amit tatur que opinio a longe recitatur a ma giſtro in lr̃a ſꝫ hec opinio eſt potiꝰ erroꝛ ꝛ inſania qꝫ ꝛc. Reſtat igiī q ſm rectuꝫ dictamen rationis recte charitas pdi po teſt in via vl' in ſtatu vie. ¶ Cōtra argui tur foꝛtioꝛ eſt charitas in bono qꝫ ſit ali qd pctm̄ in malo. Sed magis foꝛte non pōt deſtrui p minus foꝛte ergo charitas nō pōt expelli p peccatum nec per aliud habet expelli ꝛc. Dicēdū q amiſſio cha/ ritatis nō eſt propter hoc q pctm̄ aliud agat in ipſam cā expellēdo ſicut vna foꝛ/ ma naturalis aliā: ſꝫ hoc eſt qꝛ cū eē cha/ ritatis depēdeat a duobꝫ: vicꝫ a deo influē te: ꝛ a libero ar. ſuſcipiēte. Cū aūt libeꝝ arbitriū a deo ſe auertit charitas i ſemet ipſa deficit qꝛ ſic oꝛdinauit q nūqꝫ cha/ ritas id eſt grā remanebit cū pctō moꝛ/ tali. Et qꝛ libeꝝ arbitriū nō ſe auertit ni ſi peccando: hinc eſt q charitas dꝛ p pec

ratum expellit:nõ propter fortitudinem
ipſius peccati agentis:ſʒ ꝑpter defectũ
ipſiꝰ liberi arbitriſ ſuſcipiẽtis:grã cũ de
ſtruitur effectiue a deo ꝛ annihilat̃:deme
ritorie aũt a lib.arbi.hoĩs. ¶ Tñ ꝯ̃tra
arguit̃ qꝛ libꝛũ arbitriũ ſeq̃t̃ affectionẽ ꝑ
dñantem. Hoc nõ intelligit̃ de affectiõe
ꝑdñate in habitu:ſʒ de ꝑdñante in actu.
qꝛuis aũt in hoĩe hñte charitatẽ affectio
charitatis ꝑdominet̃ in habitu:cõtingit
tñ affectionẽ carnaleʒ ꝑdñariꝰ in actu ꝛc.

Secũdo querit̃. Utrũ

a charitate cadens poſſit reſurgere in eq̃
li: vt habeo de mane charitatẽ: duplicẽ
vel centũ gradibꝫ poſtea pecco mortalr̃
tota gratia illa deſtruitur. Sed queri/
tur poſtea vado ad confeſſionem ꝛ reſur
go. Utrũ reſurgere poſſim ĩ equali cha/
ritate. Et qꝛ ſic videtur. Unde habetur
expreſſe in gloſa ſuper illõ Leuitici. vij.
Hec eſt hoſtia pro delicto. gloſa. Eque
placet deo virtus iuſtorum ꝛ digna peni
tentia peccatorum que reſtituit in gra/
dum priſtinum. Item Luce. xv. Cito ꝓ
ferte ei ſtolam primam ibi gloſa priſti/
ne dignitati filium reſtituit:ſed non re/
ſtituitur in priſtinam dignitateʒ niſi ha
beat equalem charitatem ergo ꝛc̃. Iteʒ
hoc ipſum oſtenditur per exemplum qꝛ
dauid poſt peccatum homicidij reſurre/
xit deuotior. Et petrus poſt negationẽ
reſurrexit fortior:ſm qꝛ auctoritates ſan
ctorum ꝛ ſcriptura innuit. Iſta tñ qõ eſt
de poſſibili. ¶ Rñſio Unde dico qꝛ poſ
ſibile eſt hominem inequali charitate re
ſurgere. Cũ em̃ dicamus q̃ʒtitatem grẽ
menſurari ſm diuinam largitatẽ ſiue ſm
ſuſcipientis idoneitatem recte conuenit
intelligere qꝛ charitas in qua quis reſur
git poteſt eẽ equalis illi charitati a q̃ q̃s
prius cecidit. Nam ex pte diuine largi/
tatis planum eſt. Ad eius em̃ commen/
dationem ſpectat vt nõ minus larga do
na tribuat homini q̃ʒ ãte tribuebat ſm
qꝛ dicit Auguſtinus niſi ineptitudo ſu/
ſcipientis impediat ideo ſm qꝛ homo ha
bet maiorem contritionem ꝛ diſplicenti/
am de peccatis:ꝛ amorem erga deum cũ
maiori gratia reſurgit. ¶ Ex parte vero
hominis ſe diſponentis ſatꝭ planum eſt
poſſibile eſt enim vt homo poſt peccatũ
amplius deteſtetur malum ꝛ abhorreat
peccatum q̃ʒ prius. Sicut multi corru/
pti amplius deteſtantur peccatum car/
nis q̃ʒ multi qui nũq̃ʒ fuerunt lapſi. Et
ſic rationabiliter poni poteſt ꝛ debet qꝛ
contingat hominem reſurgere in equali
charitate ꝛ rõnes que hoc oſtendunt cõ/
cedende ſunt. Sed contra amos. v. Nõ
adijciat vt reſurgat virgo iſrael qꝛ ſemel
aberrans ꝛ ſi reportetur humeris pij pa
ſtoris non tamen habet tantam gloriaʒ
cum eo qui nunq̃ʒ errauit: gloſa: Non
negat quin poſſit reſurgere ſed ne poſſit
reſurgere virgo. Dicenduʒ qꝛ duplex eſt
gloria quedam accidentalis ꝛ ſic gloria
illa habet veritatem. Quedam vero eſt
gloria qua quis gloriat̃ ſe nũq̃ʒ peccaſſe
in qua non poterit reſurgere qui aliquã/
do peccauit ſi loquamur de glĩa premij
ſubſtantialis:que conſiſtit in videndo ꝛ
amando deum non habʒ veritatem ꝛ pe
nes hãc attenditur q̃ʒtitas charitatꝭ nõ
penes aliam.

Tertio querit̃. Utrum

hõ poſſit reſurgere in charitate minori.
¶ Videt̃ qꝛ in eq̃li vel maiori. Uñ Ro.
viij. Scimus qm̃ diligẽtibus deũ oĩa co
opantur in bonũ gloſa ipſe etiaʒ caſus ĩ/
mortale:ſed caſus ĩ mortale pctm̃ nõ co/
oparet̃ ĩ bonũ niſi hõ reſurgeret ĩ eq̃li vł ĩ
maiori charitate. Videt̃ g̃ qꝛ neceſſariũ
ſit hoĩeʒ ĩ eq̃li vł maiori reſurgere. ¶ Rñ
ſio Omiſſis falſis opinioĩbꝫ. Dicẽdũ qꝛ
ex q̃ hõ ſe preparare poſſit ad maiorẽ et ad
minorem ꝛ ad equalem charitatem com
munis eʒ opinio qꝛ hõ põt ꝛ in maiori et
in minori ꝛ in equali charitate reſurgere
¶ Ad auctoritatẽ apoſtoli ꝛ ad glo. Di
cẽdũ qꝛ illud nõ intelligit̃:qꝛ ſi cogent̃

In bonū ꝗ̄tum ad augmentum pmīj ſubſtantialis ſed hoc pōt eſſe ꝗ̄tum ad quādam humiliationez: ꝛ diligentiorē boni conſeruationē ꝛ cautionē mali vitationē que adiuuant hoīez ad hoc qȫ pſeueret vſqꝫ ad finem. Et melius eſt homini habere guam charitatem vſqꝫ in finem pſeuerātem: ꝗ̄ꝫ magnā ꝛ in media via deficere. Exēplū pōt poni de iſta qōne. Si aliquis eſſet q̄ haberet vinum in infinitu ꝫ ꝛ faceret clamare ꝙ oēs qui habere volūt de vino ſuo afferrēt vaſa ad bn̄placitum ſine etiam ꝗ̄tūcunqꝫ magna ꝛ oīa implebuntur. Moꝛal'r: deus habet vinū id eſt gratiam infinitā oēs q̄ volunt habere de illa afferrent vaſa id eſt coꝛda q̄ ꝗ̄tomagis erunt magna id eſt munda p deteſtationem peccati mag' implebunť de illa gratia. Et ſi gua contritionem parum habebunt ꝛc̄.

Quarto querit. Utrū

fides in gloꝛia euacuetur. ¶ Reſponſio Eſt duplex modus dicēdi. Pꝛimus modus reſpōdendi eſt ꝙ aliq̄ dixerūt ꝙ nō eſt ſimpliciť rn̄dēdum affirmādo vl' negādo Uide in textu. ¶ Et ꝓpterea eſt ali' modus dicēdi magis cōis ꝛ viſitatus: qꝛ ſi loquamur de habitu fidei ſm ꝙ fides eſt virtus ſpecialis: ſic p gl'iam hꝫ ſimpliciter euacuari, p eo ꝙ fides eſt habit' virturis inꝗ̄tū intellectus inclinať ad affectū ſicut in pꝛecedentibus oſtenſum fuit Hoc aūt nō poſſit eſſe ꝗ̄ꝫ diu intellectus de ſe incertus eſt de hȳs que credere dꝫ ꝛ qm̄ in patria illuminatio ꝛ charitas viſionis pꝛecedet motū affectionis nec ab illa inclinabiť intellect' ꝓpter ipſius ſummi luminis claritatē a qua ītellect' nullo modo poterit diſſentire. Hinc ē ꝙ habitus fidei ſimpliciter per viſionem gl'ie pōt tolli ſm ꝙ auctoꝛitates ſctōꝝ et glo. dicunt ſatis expꝛeſſe ¶ Simil'r dicendū eſt de ſpe ſicut de fide: qꝛ habitus ipſius ſpei ſimpl'r euacuať in gl'ia ꝛ ei ſuccedet habitus nouus. Et ratio huius eſt: quia habitus ſpei habilitat ad cōfidendum ꝛ innitendū deo cū quadam pꝛotenſione ꝛ erectione ꝛ expectatione. Et qm̄ ſtatui gloꝛie repugnat expectatio pmīj ſubſtātialis: ꝛ pꝛotenſio et illa erectio ꝛ ibiatio cum ibi affectus oīno quietatur. Hinc ē ꝙ habitus ipſius ſpei ſimpliciter dī euacuari ſm ꝙ ſpes nominat habitū virtutꝫ theologice qui habilitat ipſam aiam. ad expectandum ſubſtantiale pꝛemiuꝫ hoc pꝛobant argumēta. vide textum. ¶ Nota ꝙ differt dicere videre deum in ſpeculo ꝛ videre deum per ſpeculum. Per ſpeculum em̄ dī videre deum qui aſcēdit a cognitione creature ad cognitionē creatoꝛis. In ſpeculo autē videt qui deuꝫ in ipſa creatura clare intueť. Pꝛia viſio nō erit in gloꝛia qꝛ nō erit ibi neceſſaria ſcala. Scđa vero erit qꝛ deus videbiť apte in omnibus creaturis vt dicit Auguſtinus in libꝛo vltimo de ci. dei. Et illa viſio q̄ eſt per ſpeculuꝫ ſpectat ad ipſam fidem. Illa que ē in ſpeculo creature ſpectat ad cognitionem veſpertinaꝫ q̄ bene poterit ſaluari in pꝛima.

Quarto querit. Utrū

habit' ſcīe euacueť in patria. ¶ Rn̄ſio eſt triplex modus dicēdi in textu duo pꝛimi dimittunť quaſi inſufficienter dicentes. Ideo eſt tertius modus dicendi qui eſt cōioꝛ ꝙ cū tria ſit conſiderare in ipſa ſcia videlicꝫ habitū vſum ꝛ modū. Sciētia ꝗ̄tū ad habitū manet ꝛ cōpleť: ꝗ̄tuꝫ vero ad vſum mutať ſed nō tolliť: ꝗ̄tum ad modū: ſimpliciter euacuať ꝛ deſtruiť Habitus em̄ non tollitur: qꝛ perfectiōi nō impugnat: nō em̄ repugnāt iſta duo deū videre: ꝛ ſcire ꝓpoſitiones ꝛ cōcluſiones ꝛ pꝛincipia geometrie: ꝛ alicuius alterius ſciētie. Uſus vero nō tollitur omnino: qꝛ ſi eſſet habitus abſqꝫ vſu et actu eſſꝫ incōpletus ſiue minus cōpletus: qȫ nequaqꝫ cōpetit ſm ſtatum illū pfectiſſimum ꝛ cōpletiſſimuꝫ: mutať tn̄ ꝓpter annexam imꝑfectōeꝫ. Modus vero qui at/

tenditur in diſcurſu ⁊ inq̄ſitiõe:⁊ q̄dam ſucceſſiua ratiocinatiõe ⁊ collatione ſimpliciter deſtruet:ꝑ eo ꝙ in pria modꝰ cognoſcendi erit ꝑ ſimplicē aſpectū cū ibi habeat deiformis intellectꝰ ꝑ glīe cõplementū. Et ſic ſm iſtā opinionē ſcīa quodāmodo ſaluat ⁊ q̄dāmõ mutat:⁊ q̄dam modo deſtruit ⁊ euacuat. Hic autē tertius modus diuidendi magis conſonat ipi glo. ꝑme Coꝛ.xiij.⁊ auctoꝛitati magiſtri:magis etiā cõſonat recte rationi. Jō magis dꝫ poni ⁊ pt rõabiliꝰ ſuſtineri

Quinto q̄ritur Utrum cõtingat charitatis habitū in pria euacuari. ¶ Rñſio abſq; dubio. Charitas in patria nõ euacuat ſed ꝯſūmat ſm qꝺ dicit aplˢ ꝑme Coꝛ.xiij. Charitas nūq̄ excidit.glo.ibi. Nec in h̄ ſeculo nec ī futuro:⁊ ſi opa eius ceſſent. ¶ Ad cuius intelligentiā notandū ꝙ quedā ē diſpoſitio que reſpectu eius ad quid diſponit habet oppoſitionē. Quedā vero ē q̄ ſimpliciter diſponit. Et pꝛima quidē ꝑ aduentū eiꝰ ad qꝺ diſponit euacuat. Secunda vero ꝑficit ⁊ cõſūmat. Et hmõi ē euidens exemplū. Nā pꝛimo mõ diſponit medius coloꝛ ad extremos ⁊ tepiditas ad frigiditatē. Et ſupueniente extremo medius coloꝛ tollit ꝓpter h̄ qꝺ mediū nõ tm̄ ad extremuꝫ diſponebat ſed etiā repugnabat. Secūdo mõ diſponit tranſparentia ad lumē. Nā ſupueniente lumine tranſparentia ⁊ puietas non tollit ſed magis ꝑficit ⁊ decoꝛat:ꝑ hunc etiā modū intelligendū ē in ipāꝝ ꝟtutū habitibꝰ que diſponunt ad glīe cõplementū. Nā quedā diſponūt ſic ꝙ hñt aliquo modo oppoſitionē ei ad qꝺ diſponunt:ſicut fides ⁊ ſpes que dicūt ipius crediti: ⁊ ſperati abſentiā ⁊ carentiā quoꝝ oppoſita ſunt in glīa.ſ.viſio apta ⁊ tenſio firma. Jō neceſſe ē hos habitus tolli ⁊ euacuari ꝑ aduentū glīe. Et ē alia diſpoſitio que nõ habet rõnem oppoſitiõis ſed tm̄ diſpoſitiõis.⁊ talis diſpõ ē charitas q̄ ad glīam diſponit ſicut imꝑfectū ad ꝑfectū non tm̄ habet repugnantiā ad ipm imo cõfoꝛmitatē expꝛeſſam:⁊ iō quantū ad habitū nõ euacuatur:ſed dum tollit imꝑfectio ipe habitus ꝑficit ⁊ cõſūmat. Si autē querat rõ huius quare charitas magis cõſūmat cõplemēto gloꝛie q̄ alius habitus virtutis theologice. Huius poteſt tripl'x rõ aſſignari: Pꝛima attendit penes qualitatē ipoꝝ habituum. Altera vero penes dignitatē potentiaꝝ. Tertia penes largitatē diuinoꝝ muneꝝ. Quātū ad ꝓnē qualitatē habituū rõ ſumit talis.qꝛ dilectio ē reſpectu abſentis ⁊ pñtis. Uiſio vero ⁊ tenſio nõ ē niſi reſpectu habiti ⁊ pñtis :expectatio ꝟo et credulitas ē tm̄modo reſpectu nõ habiti ⁊ abſentis.⁊ iō tam actus q̄ habitus ipius charitatis ſtatui pñe ⁊ vie ē cõis. ⁊ per hoc magis confoꝛmis eſt charitas vie charitati patrie q̄ habitus credendi:habitui videndi vel q̄ expectatio tētioni penes dignitatē potentiarum iparum. Attenditur ratio ſic :quia ſic vult Bernardus de amoꝛe dei:vbi deficit intellectus ibi pꝛoficit affectus. Et Dyonyſius.de diui.no.c.vij. De ſapiā dicit ꝙ multo altiꝰ aſcendit affectus nr̄ ⁊ vis affectiua q̄ vis agnitiua. Ait enim ſic. Opoꝛtet cognoſcere noſtꝝ intellectum quedā habere potētiā ad intelligenduꝫ ꝑ quā videt intelligibilia. vnitionē vero excedentē intellectus naturā ꝑ quā coniungit ad ea que ſunt vltra ſe:⁊ q̄m altius eleuat ipa vis vnitiua in hoīe. Jdeo habet quādā pcipuā excellentiā dignitatis.⁊ habitus ipam ꝑficiens ē aliis habitibꝰ maioꝛ ⁊ excellentioꝛ:ac ꝑ hoc ſtatui glīe cõfoꝛmioꝛ. Penes largitatē etiā diuinoꝝ muneꝝ rõ ſumit qꝛ viris ſanctꝭ dñs largitatē ſue benignitatis quodammodo cõicat ⁊ ꝑguſtare facit dulcedinē eterne refectionis vt in tribulationibꝰ nõ ſuccūbāt ⁊ in vaſtitate heremi ꝑ ariditate ⁊ inopia refectiõis nõ deficiant. Cū ergo ſape celeſtia non poſſit niſi gu/

ſtus diſpoſitus ſm diſpõez illi ſtatui cõ
uenientē. diuine largitatꝫ mun⁹ hoc req̄
ſiuit vt guſtui nr̃o daretur habit⁹ ꝛ di/
ſpoſitio ſm quã ſtatui gl̃ie eēt cõformis
Hec autē diſpõ eſt habit⁹ charitatis ꝑ
quã diſpoſiti ſum⁹ ad ſpũalia deguſtan
da ſm ꝙ vult mgr̃ Hugo. Ideo chari/
tatis habitus nõ euacuaꝛ ſed magis cõ/
ſũmatur in patria.

Sexto queriꝛ. vtrum
Charitas habeat in patria dilatare.

¶ Nota illud dꝛ dilatari qḋ acq̄rit ma
iorē latitudinē. ¶ Rñſio ꝙ longitudo
charitatis dupl'r põt attendi: vicꝫ ĩ ma/
gnitudine libertatis ꝛ iſta põt vocari ĩ/
tenſiua. Et diligendoꝝ multitudine: et
iſta põt vocari extenſiua. Prima latitu/
do eſt charitati eēntialis. ſed ſcḋa ē eidē
accidentalis. Quantũ ad primã latitu
dinē cõcedendũ eſt charitatē ĩ patria di
latari qꝛ creſcit eius bonitas ꝛ cõicatio/
nis liberalitas: ꝛ virtuoſitatis laudabi
litas: ꝛ pro iſta ſunt rõnes ante oppoſitũ
vltima ſic habet. Affectio ſeq̄ꝛ cognitio
nē ſed in patria cognitio dilatabiꝛ ꝛ am/
pliabiꝛ. ergo neceſſe ē charitatis affectionē
ſilr dilatari. Quãtũ aũt ad ſecũdã la/
titudinē charitas in p̃ria non dilatabiꝛ
quin potius reſtringeꝛ nõ rõne ipi⁹ cha/
ritatis ſm ſe ſed ex pte diligibiliũ. pau/
ciora eñ erũt diligibilia. Nũc autem ex
charitate diligendi ſunt q̄ ſunt in ſtatu
p̃rie: ſiue qui ſunt in ſtatu vie q̄ ordinati
ſunt vt poſſint ad illum ſtatũ peruenire
Sed poſt cõſũmationē numeri electoꝝ
ſolum illi ex charitate diligendi erunt q̄
erunt in ſtatu patrie: quia alij nõ erunt
potentes peruenire ad illius ſummi bo
ni ꝑticipationē. Concedendũ ē ergo ꝙ
charitas in patria dilatabitur intenſiue
Ampliori eñ affectu diligeꝛ de⁹ in ſe et
in creaturis ſuis adeo vt ille qui modo
videtur eſſe remotus in patria ſit aman
tiſſimus ꝛ amplius ĩuiſcerabit ſibi tunc
charitas omnes beatos q̄ꝫ modo poſſit
homo vnum amiciſſimuꝫ ſibi affectuoſe
diligere. ¶ Nota ꝙ dicit in oppoſitum:
quanto virtus magis eſt vnita tãto ma
gis ē infinita. i. tanto magis pt̃ ĩ multa.

Septimo queriꝛ Utrũ
ordo charitatis in patria habeat imu/
tari. An is ſit ordo patrie qui ē ordo vie
vt prio nos ipos ꝛ deinde ꝓximos diliga
mus. ¶ Rñ. Circa hãc q̄ſtionē ē dupl'x
modus dicendi. Unus ē ꝙ ĩ p̃ria ſaluaꝛ
ordo charitatis q̄ ē in via nõ tm̃ ꝑ cõpa/
tionē noſtri ad deũ ſed etiã ꝑ cõparatioēꝫ
noſtri ad ꝓximũ. Unde in omni ſtatu ſi
ue gl̃ie ſiue vie plus hõ diligit ſeipm̃ q̄ꝫ
ꝓximũ: ꝛ plus circa ſeipm̃ afficiꝛ. deinde
plus circa illos q̄ ei cõiuncti ſunt q̄ꝫ cir/
ca illos qui ſunt minus cõiuncti. ¶ Ali
us autē modus dicendi ē ꝙ duplex ē or/
do charitatis. Quidã cõueniēs charita
ti ſm ſe: qui quidē attendiꝛ ſm gradum
ꝛ drias boni vicꝫ aſſignatus ab Augu.
ante. Alius ē qui attendiꝛ rõne nature
ſubſtrate: vtpote ille qui ē ſm drias pro
prij ꝛ alieni propinqui ꝛ remoti: ꝛ iſte or
do aſſignaꝛ ab Ambroſio ſupius. Un⁹
iſtoꝝ modoꝝ ſcꝫ ille q̄ ē charitatis ſm ſe
manet in patria: ille eñ ē charitati eſſen
tialis. Unde magis diligit homo in pa/
tria deũ q̄ꝫ ſpm̃ creatũ: ꝛ ſpm̃ magis q̄ꝫ
corpus. Alius vo qui attendiꝛ rõne na
ture ſubſtrate nõ manebit ꝓ eo ꝙ nõ cõ/
petit illi ſtatui. In ſtatu nanq̄ꝫ beatitu/
dinis ꝑfecta erit obediētia nature reſpe
ctu gl̃ie: perfecta cõformitas volũtatis
nr̃e reſpectu diuine: ꝑfecta etiã redũdã/
tia leticie cõis: vide ad longũ in textu.
¶ Nota dicit beatus Anſel. in proſol.
cap̃. vltimo. In illa ꝑfecta charitate in/
numerabiliũ angelorum ꝛ hominũ bea
torum vbi nullus minus alium q̄ꝫ ſeipꝫ
diligit non aliter gaudebit quiſq̄ꝫ ꝓ ſin/
gulis alijs q̄ꝫ pro ſeipo. Prim⁹ ordo eſt
cõmunior. Secũdus ē ſubtilior. vterq̄ꝫ
tamen probabilis Uide warlion in ſe
cunda pte ꝓme q̄ſtionis h⁹ diſtinctiõis

Circa triceſimā ſecūdā diſtinctionē q̄ritur. Utrū deus dilexerit creaturas eternal'r.i.ab eterno

¶ Rñ. Uerba q̄ dicunt᷑ de deo ſunt in triplici dr̄ia. Quedā dicunt᷑ de deo reſpectu creature ⁊ ad extra. Et ſunt illa q̄ cōnotant effectum in actu ſic verbum creandi. Uñ cōnotare ē aliq̄d p̄ter p̄ncipale ſignificatū importare. Quedaꝫ q̄ cōnotant effectū in hitu.i.in potētia: ſic vocabulū p̄deſtinādi Quedā q̄ idēnter dicunt᷑ vtroqꝫ modo ſic vocabulū diligēdi. De⁹ eñ dr̄ aliquē diligere vl' qꝛ actu cōicat ei bonū. vl' qꝛ p̄ponit cōicare. Et qm̄ cōicatio eſt effectus in tpe: p̄poſituꝫ vero cōicandi ē ab eterno. Hinc ē q̄ diligere de deo aliq̄n dicit᷑ eternal'r aliquando tēporal'r dr̄. ¶ Unde duplex eſt dilectio.ſ.electionis ⁊ approbatiōis. Prima eſt ab eterno qꝛ ab eterno intellexit Petrū ⁊ omnes electos: intellexit etiā Iudam ab eterno ⁊ omēs reprobos ⁊ iſtos nō elegit: qꝛ nō obligabat᷑ alicui. Ideo p̄mos elegit ex mera grā: alios autē nō: nec voluit eis aliq̄d bonū Alia ē dilectio approbationis: ⁊ iſta ē in actu. Iō deus in hac dilectione nō diligit eos q̄ actu ſūt mali: nec approbat ſed reprobat inquantū mali. ¶ Nota q̄ deus diligit creaturas effectu nō affectu: qꝛ affectio eſt vinculum amicicie q̄ aliqui colligunt᷑: et p̄t eſſe in bonis ⁊ malis: qꝛ paſſio ē: ideo nō eſt in deo. Dilectio eñ debet eſſe efficax Frui ē alicui adherere amore p̄p̄ ſe. vti aūt ē alicui amore adherere p̄p̄ aliud.

Querit᷑ ſecūdo. Utrū oēs creaturas de⁹ diligat generaliter.

¶ Nota duplices ſūt creature: q̄daꝫ rationales vt angeli ⁊ hoīes. q̄dā irrōales vt oīa irrōnabilia ⁊ in ſenſitiua. ¶ Rñ. notādū ad intelligentiā q̄ſtionis q̄ de⁹ nō dr̄ creaturā diligere rōne affectionis ſed rōne cōicatiōis alicui⁹ boni.i. rōne dilectiōis affectiue: ita q̄ dilectio dei potius dr̄ eſſe dilectio effectus q̄ꝫ affectus. Cōicatio aūt dīne bonitatꝫ attēditur ī duplici genere effect⁹: vicꝫ in effectibus nature ⁊ in effectib⁹ grē. Effect⁹ nature oīb⁹ ē cōis. effect⁹ grē ꝓ⁹ nō. Hinc eſt q̄ dilectio dei quātū ad effectū nature ē oībus cōis ⁊ general'r: ⁊ ſm̄ hāc dr̄ diligere oēm creaturā. Quātū ad effectū grē eſt ſpālis ⁊ ē illa q̄ de⁹ ordinat aliquem ad bona grē ⁊ glīe: ⁊ quātū ad iſtum q̄ſdam diligit: q̄ſdā odit: qꝛ quidā hn̄t in ſe effectū grē: quidā defectū culpe ⁊ pene. vñ ex h̄ ſequit᷑ q̄ bn̄ ſtat dilectio dei generalis alicuius cū odio ſpāli. Rōnes ergo oēs q̄ inducunt᷑ ad p̄mā p̄tē ⁊ p̄bāt deuꝫ diligere omnē creaturā: qꝛ p̄bant de dilectione cōi q̄ attēdit᷑ quātū ad cōicatōꝫ boni general'r vtpote natural' bonitatis Uñ Sapie.xi. Diligis oīa dn̄e ⁊ nihil odiſti eoꝝ q̄ feciſti. Itē Geñ.i. Uidit deus cuncta q̄ fecerat ⁊ erāt valde bona: ſꝫ ſūmū bonū nō p̄t non diligere bona. ḡ de⁹ diligit oēm creaturā. ¶ Ad illō q̄d obiicit᷑ a Hugo. de ſcō vic. q̄ amor trāſformat amātē ī amatū. Dicēdū q̄ illud verū ē de amore affectiōis q̄ fac̄ in alterū tendere: ſed amor diuin⁹ nō ē amor affectionis inclinās ad alteꝝ ſed alia inclinās ⁊ trahens ad ſeipm̄.

Tertia queſtio Utrum deus diligat oēs creaturas equaliter.i. ita diligat creaturas irrōales ſic rōales

¶ Rñ. q̄ de dilcōe dei ē loq̄ dupl'r. vicꝫ ſm̄ eēntiā ſiue ſm̄ naturā ⁊ ſm̄ efficaciā ſiue ſm̄ actū eēntialē ⁊ ſm̄ effectū conſequētē. Si aūt loq̄mur de dilcōe quātuꝫ ad eēntiā ſiue quātū ad actū eēntialē ſic nō tm̄ eq̄li dilectione diligit oīa: imo tm̄ vno ⁊ eodem actu ſimplici ⁊ indiuiſibili nllo variato q̄ q̄dē ē dīna vſia diligit ſe ⁊ oīa alia. vſia tm̄ valet ſic eēntia ⁊ q̄cq̄d ē ī deo ē ſua vſia.i. ē eēntia ſua. iō diligit ſe ⁊ oīa dilectōe īfinita ⁊ imutabili. Si autē loq̄mur de dilectiōe quantū ad ef-

ficaciā ſiue q̄tū ad effectū ↄſequētē: ſic
cū effectus ab ipa dilectiōe dei procedē/
tes ſint ordinati ⁊ ſeſe excedētes. Deus
magis diligit nos in pria q̄ ibi: nō tamē
magis intenſiue ſed quātū ad efficaciā
q̄ cauſabit in nob fruitōꝫ ſupi⁹: modo
aūt ſolū cauſat in nob fidē. ¶ Scot⁹ re
ſpondet ad iſtā q̄ōnem ⁊ dicit ſub alijs
verbis tū in idē redit qđ ē.loq de dilecti/
one duob modis. vł ꝑ ſe vł de cōnotato
Ponit etiā vnū aliū modū rñdendi ſub
alijs ꝟbis clarioribꝰ qui in idē redit.

Querit quarto. Utrū

deus magis diligat hoīem q̄ angelū an
econuerſo. ¶ Rñ. dicēdū q cū de⁹ dicat
diligere creaturas effectu ſm q duplex
ē effectus ꝑncipal' dei reſpectu creature
rōnalis ſm h pt dilectio dei maior ⁊ mi/
nor dupl'r ↄſiderari. Eſt em̄ effect⁹ ↄdi
tionis ⁊ effect⁹ reparationis. Et in effectu
ↄditiōis .i. creatiōis pcipue manifeſtat
dei potētia: ſed in effectu reparatiōis pci/
pue manifeſtat dei mia. Et i vtroq ma
nifeſtat dei ſapia. Si g loq̄mur de dile/
ctione dei q̄tū ad effectum creatiōis: ſic
magis dilexit angelos q̄ meliora ↄtulit
eis naturalia q̄ incorruptibilia ⁊ mag
potentes eos fecit: ⁊ in eis magis mani/
feſtat diuina potentia. Si aūt loq̄mur
q̄tū ad effectū reparatiōis ſic mag boīes
diligit q̄ angelos qm̄ angelos deſeruit:
boīes āt releuauit. Et ſic pꝫ q ſm diuer
ſos effect⁹ hō ⁊ angel⁹ in dilectiōe dei ſe
mutuo excedūt. ¶ Si aūt q̄ras q̄ iſtarū
dilectionū magis excedat reliquā. Tūc
rñdēdū ē q ē loq de dilectiōis exceſſu: vł
nūc vł ſimpl'r ſiue ſm ſtatū pñtē vel ſm
ſtatū finalē. Si loq̄mur de exceſſu dile/
ctiōis ſm ſtatū pñtē ſic ↄcedēdū ē q ma
gis diligat angelos q̄ boīes. Si ꝟo lo/
q̄mur ſm ſtatū final' q̄ñ in q reparatio fi/
et ⁊ erit ↄſumata. ſic videt ſatis rōnabi/
liter poſſe dici q magis diligat homīes
De pl'ribꝰ em̄ hēbit hō in paradiſo ñ ſtus
⁊ deuot⁹ exiſtat deo q̄ angelicus ordo:
tū ꝑpter bñficiū incarnatiōis: tū propt
beneficiū redēptionis. tū propt bñficiū
eminētis glorificatiōis q̄ nō tm̄ manife/
ſtāt erga nos dīne charitatis magnitu/
dinē: ſed etiā eius nimietatē: ſm illđ qđ
dr Ephe.ij. De⁹ q diues ē in mia ꝑpter
nimiā charitatē q̄ dilexit nos cū eſſemus
mortui pctō: ↄuiuificauit nos xpō: ⁊ pro
iſta pte ſūt rōnes in oppoſitū. Uide ibi.

Quinto querit. Utrū

deus magis dilexerit genus hūanum q̄
xpm. ¶ Rñ. dicendū q xps noīat pſonā
in duab naturis: quarꝫ vna ē nobilitat
⁊ dignitat infinite. ſ. natura diuina Et
ipa pſona in ſe ⁊ in natura vnita rōne ꝑ/
ſone (nō in ſe) habet quādā nobilitatē
⁊ dignitatē ſingularē ⁊ ineſtimabileꝫ: q
abſq oī calūnia pōt ↄcedi ⁊ dici q deus
magis dilexerit ⁊ diligat xpm q̄ totum
gen⁹ hūanū ⁊ h ſatis expſſe colligitur ex
ꝟbis Anſel. vbi oñdit q vita illi⁹ hoīs
ꝑponderabat toti mūdo imo etiaꝫ mille
mūdis. ¶ Sꝫ ↄ habet Joh. iij. Sic dile
xit mūm vt filiū ſuū vnigenitū daret. ſꝫ
q dat aliqd ꝑ aliq magis diligit illud ꝑ
quo dat q̄ id qđ cōmutat Si g de⁹ fili/
um ſuū dedit ꝑ ſalute gener hūani. vi/
det q magis gen⁹ hūanū q̄ xpm dilexe
rit. ¶ Dicēdū q illud ē verū q̄ñ pciū ab
emēte oīo alienat ⁊ transfert in dominiū
alienū. ſic aūt nō ē in ꝑpoſito: q̄ pr̄ non
tradebat xpm ſine ſpe rehabēdi eū: imo
ſic tradidit eū ad mortem tpalē vt ſine
mortē diſpēdio ſuſciperet eū ad vitā imor
talē. vñ xps q̄uis vitā ſuā ꝑ nob poſue/
rit nō tū illā amiſit q̄ eadē ꝟtute q̄ aiaꝫ
poſuit volēdo pati: ipſā reſūpſit volen/
do reſurgere. Solutio argumēti. ¶ Qñ
dr q ſtult⁹ ē mercator q emit rē cari⁹ q̄
valeat. Dicendū q illud nō hꝫ ꝟitatem
niſi in eo mercatore q hꝫ indigentiā pcij
⁊ poti⁹ intendit in mercādo ſeipm dita
re q̄ʒ alienā inopiā releuare. Nō ſic aūt
eſt in deo qui eſt diues in mia ⁊ bonorū
noſtrorꝫ nō indiget. qui mercator propt

ſuā vtilitatē augendā ſed propt̄ nr̄az in
opiā releuādā: q̄ etiā nō mercatur ad ſui
vtilitatis pmotionē ſed poti⁹ ad lib̄ali/
tatis oſ̄ſionē. Et p̄terea maiori p̄cio vo
luit nos redimere q̄ȝ nos valeremus: vt
eius lib̄alitatē circa nos cognoſcentes:
ex totis p̄cordiȷs eidē adhererem⁹ vt eū
diligerem⁹ ꝛ etiā p̄cioſitatē nr̄am ex tan
ti p̄cij īmenſitate meli⁹ cognoſceremus.
¶ Alia ſolutio. Preterea de⁹ nō redime
bat ab alio ſcȝ diabolo vł hoīe aliq̄ ſed
a ſeip̄o. Dan⁹ em̄ mie redimebat a ma
nu iuſticie in q̄ redēptiōe nō tm̄ ꝯſidera
bat̄ p̄cioſitas rei empte ſed etiā dignitaſ
ip̄ius iuſticie cui illatū fuerat damnum
ꝛ offenſa. Et q2 offenſio diuine iuſticie ī
menſe quādā hēbat īmenſitatem. Jō q̄ȝ
uis hō redēpt⁹ nō eēt valoris infiniti ne
ceſſariū tn̄ fuit ip̄um redimi p̄cio multo
maioris ꝛ īmenſioris valoris q̄ȝ ſit valor
generis humani.

Sexta queſtio. Utrum

magis deus dilexerit Johānē q̄ȝ Petrū
¶ Rn̄. Notandum q̄ Johānes dilexit
dulci⁹ ꝛ Petr⁹ feruēti⁹: q2 iohes accepit
ſp̄alēȝ gr̄am ad amandū deū in ſe p̄ con
templationis ſaporē. Petrus v̄o p̄cipue
ad diligendū deū in p̄ximo p̄ actiōis la/
borē. Et hinc ē q̄ petr⁹ diligebat̄ a xp̄o:
forti⁹ quātū ad effectū interiorꝫ. Johā/
nes familiari⁹ quātū ad ſigna exteriorꝫ
cōuerſatiōis: nec ē incōueniens Johēm
Petro p̄poni: vt dic̄ Chryſ. Diligebat
em̄ dn̄s iohem magis familiariter pro/
pter ingenitā manſuetudinē ꝛ propter
virginalē puritatē. ꝛ etiā propt̄ iuuētu/
tem que etiā ceteris parib⁹ facit homi-
nem diligi magis tenere. ꝛc̄.

Circa triceſimaȝ
tertiā diſtinctionē q̄ritur.
Utrū oportunū ſit. i. nēce
vel vtile ſit preter virtutes
theologicas cardinales ponere. Quid
ſit virtus cardinalis ꝛ theologice. vide
in diſtinctione. ix. vt ſupra in fine. q. vij.
¶ Duplex eſt oportunitas nēcitatis ſcȝ
et vtilitatꝫ. Jllud dr̄ oportunum opor/
tunitate nēcitatis qd̄ ē neceſſariū. Jllō
dr̄ oportunū oportunitate vtilitatis qd̄
ē vtile. ¶ Nota q̄ttuor ſunt v̄tutes car/
dinales q̄ reſpiciunt p̄ximū: tres āt ſūt
theologice q̄ reſpiciunt deū. De vtraq̄
etiā oportunitate ē q̄ſtio p̄ns. Duplex ē
tn̄ nēcitas. Quedā abſoluta. ꝛ de iſta n̄
intelligit̄. Alia cōditionata ē ꝛ de ea eſt
q̄ſtio p̄ns. ¶ Rn̄. Notandū q̄ generał
nēcitas omniū v̄tutū theologicaꝝ ꝛ car
dinaliū ē ad rectificandū potētias aīme
ꝯtra obliquitatē ꝛ ad vigorandū ꝯ diffi
cultatē. Omnis potentia que pōt recte
ꝛ nō recte agere in op̄ibus ſuis. oīs talis
potentia indiget aliquo regulante ꝛ di/
rectore ad hoc q̄ recte agat. Oīs poten
tia que difficulter agit indiget aliq̄ ha/
bitu vel aliqua virtute ip̄am habilitātē
facilitantē ꝛ vigorantē: ꝛ ſic ē de volūta/
te noſtra que eſt defectibilis: iō indiget
v̄tutib⁹ ip̄am regulantib⁹. Et q̄m cōue/
nit hominē ordinari ad deū cōuenit ni/
bilomin⁹ hoiem ordinari ad proximum
ꝛ ad ſeip̄m: ꝛ in his pōt obliquari ꝛ īpe-
diri ſiue retardari. Hic ē q̄ nō ſoluȝ in
diget habitib⁹ ip̄m vigorantib⁹ p̄ut or/
dinat̄ ad ſeip̄m: ꝛ rectificātib⁹ p̄ut dire
cte tendit in deū cui⁹ ſūt hitus v̄tutum
theologicaꝝ: ſed etiā indiget hitib⁹ ip̄m
regulātib⁹ ꝛ rectificātib⁹ p̄ut ordinatur
ad ſeip̄m ꝛ ad p̄ximū: ꝛ tales ſunt hitus
v̄tutū cardinaliū ſiue moraliū. Un̄ ſic̄
preter p̄cepta p̄me tabule q̄ directe ordi
nant̄ in deū: oportunū fuit p̄cepta ſc̄de
tabule ponere q̄ ordināt ad proximū ſic
etiā in hitib⁹ ē intelligendū: ꝛ p̄pterea p̄
ter habitus v̄tutū theologicaꝝ neceſſa/
riū eſt ad ſalutē ponere habitus v̄tutuȝ
cardinalium. ¶ Querit̄ ſc̄do de virtuti
bus cardinalibus quantum ad ipſaruȝ
diuerſitatem.

Querit̄ ſecundo Utrū

omnes ꝟtutes cardinales ſint vna ꝟtꝰ: an diuerſe. ¶ R̄n. dicendū ꝙ ē loq̄ ꝺ virtutibꝫ cardinalibꝫ tripl'r: vel q̄tū ad formā ꝑ quā ſunt gratuite: ꝛ q̄tū ad formā ꝑ quā ſūt meritorie: ꝛ q̄tū ad formā per quā ſūt ad ſpāles actuū dr̄ias ordinate Si loq̄mur de forma ꝑ quā ſūt ḡtuite: ſic in illa potiꝰ vniunt' q̄ diſtinguūt'. q2 illa forma ē grā gratūfaciēs: q̄ lȝ ſit vna tn̄ gratā reddit deo aiaȝ cū vniuerſ' potētijs eiꝰ ꝛ hītibꝫ ꝟtuoſis. Si loquamur de ipis ꝟtutibꝫ q̄tū ad formā ꝑ quā meritorie ſūt ꝛ hn̄t rōnē merendi pfecte: ſic magis cnectūt' ꝛ vniūt' q̄ diſtinguant': q2 illa forma ē charitas ꝑ quā ꝟtutes cetere tāq̄ pōdere vnico ad vnū finē vltimū inclināt' q̄ſi ad locū ꝓpriū. Si ꝟo loq̄mur de ipis ꝟtutibꝫ ſm formā ꝑ quā ad ſpāles ꝛ actuū dr̄ias ſūt ordinate. ſic dico ꝙ ꝟtutes cardinales cēntialr' et formalr' diſtinguūt'. Et eaꝝ diuerſitas colligit' ex qꝫ cpatiōibꝫ ſic in oppoſito pȝ ¶ Nota oꝑa moralia dn̄r illa q̄ eliciunt' vl' ipant' ab ipā volūtate ſm cē cōpletū dictamē recte rōnis. ¶ Oꝑa meritoria dicūt' illa q̄ eliciunt' a volūtate ſm inclinatōȝ charitat' vl' grē. Propō. Omne opꝰ meritoriū ē opꝰ morale ꝛ nō ecōtra ¶ Uirtutes cardiales vno mō dn̄r ꝟtutes q̄ habilitāt ad oꝑa moralia Alio mō dn̄r ꝟtutes nō ſolū q̄ habilitāt ad bn̄ai oꝑa ſed etiā q2 eleuāt ad oꝑa meritoria ¶ Scd̄a ꝓpo. Uirtutes morales ī q̄tū inclināt vl' habilitant ad oꝑa meritoria moralia: radicalit' ſūt a natura ſȝ cpletiue vl' ab opeꝝ frequētia: vel a grē influētia ꝛ ꝓſidentia vl' ex vtraq̄. A natura ī quā ſūt radicaliter: q2 plātata habemꝰ in nr̄a natura rectitudinē ꝑ quā apti ſumus licet imꝑfecte ad oꝑa virtut' ꝛ honeſtatis: ſed dū aſſueſcimꝰ paulati efficitur nob facile qđ prius erat difficile ſm ꝙ dic' Bernardꝰ ad eugeniū ꝙ nihil ē adeo difficile qđ cſuetudo n̄ reddit facile

Tertio queritur de virtutibꝫ cardinalibꝫ q̄tū ad durationem.

Utrū in patria maneāt an euacuentur. ¶ R̄n. dicendū ꝙ actꝰ nr̄i oīs glorioſi erunt fortes ꝛ iuſti: prudētes ꝛ caſti. ita ꝙ iuſticia excludat oēm obliq̄tatē. Prudentia oēm errorē: fortitudo oēm moleſtiā: tpantia oēm libidinū repugnantiā ſm qđ dicit Augꝰ. ꝛ mgr̄ tangit in lr̄a. Et ſic pȝ ꝙ ꝟtutes cardinales excellentiori modo manebūt in prīa q̄ ſit ī via. Unde rationes pcedende ſunt. ꝛc̄.

Circa triceſimaȝ quartā diſtinctionē q̄ritur primo. Utrū dona ꝛ ꝟtutes ab inuicē differāt

¶ Notādū ſex ſūt gn̄a donoꝝ ſpūaliū q̄ dns decorat aiaȝ ſuā tāq̄ ſponſus ꝛ pulchrificat. Primū donoꝝ genꝰ ſūt ꝟtutes. ſcd̄m ſūt dona. tertiū ſūt btitudines. q̄rtū ſūt fructꝰ. q̄ntū ſūt ſenſus ſpūales. ſextū genꝰ ſūt ſacramēta. ¶ Primū genꝰ ſūt ꝟtutes tres theologice ſcȝ fides: ſpes: ꝛ charitas. et q̄ttuor cardinales .f. iuſticia: prudētia: fortitudo ꝛ tpantia. Secundū genꝰ ſūt ſeptē dona ſpūſſancti ſcȝ ſapiā: intellectꝰ ſciā: cſiliū: fortitudo: pietas: ꝛ timor dei Eſa. xi. Requieſcet ſuꝑ eū ſpūs dn̄i: ſpūs ſapie ꝛ intellectus: ſpūs cōſilij: ꝛ fortitudinis: ſpūs ſcīe: ꝛ pietatis. Item Gregꝰ ſuꝑ Job. Nati ſunt ei ſeptē filij dic̄. q. ſeptē dona ſpūſſancti. ¶ Tertiū genꝰ ſūt beatitudines ꝛ ſunt octo: pauꝑtas: luctꝰ mīa: mititas: cordis mūdicia: pax: patiētia: ꝑſecutio ꝓ xpo. ¶ Quartū genus ſūt duodecim fructꝰ. Gal'. v. Caritas gaudiū: pax: patiētia: benignitas: bonitas: longanimitas: māſuetudo: fides: modeſtia: cōtinentia: caſtitas. Quintū ſūt ſenſus ſpūales ꝛ ſunt duo ꝑ modū intellectus ſcȝ viſus ꝛ auditus: viſus a ſe: auditus ab alio: tres vero ꝑ modū affectus: ſcȝ odoratus a longinquo: ſapor a proximo: ſed tactus de cīuncto. ¶ Sextuȝ genus donoꝝ ſpūalium ſunt ſeptem ſacramēta put ī q̄rto dicet'. ¶ Nota ꝙ aia.

p virtutes recte agit p dona ſpūſſancti expedite z p btitudines pfecte. Jō per habitus virtutum potentie aīe rectifi/ cantur: p dona expediunt: z p habit⁹ beati tudinū ad agendū ſiue patiendū perfi/ ciunt. ¶ Nota ſm Scotum in pñti di/ ſtinctione: q virtutes dona z beatitudi/ nes fructus z ſenſus ſpūales poſſunt re duci ad virtutes. Uide ibi. Sunt idem eſſentialiter licet diuerſis nominib⁹ no/ minentur. ¶ Notādū virtus ſm Aug. eſt bona qualitas mētis qua recte viuitur: qua nemo male vtitur quā de⁹ in nob ſine nobis opatur. Sed vtraqȝ iſtarum diffini/ tionū conuenit cuilibȝ dono z cuilibȝ vir tuti: quorum autē diffinitiones ſunt eedem z ipa ſunt eadem: ergo videtur q virtutes z dona habeant idēptitatē omnimodā.

Circa ſecūdam huius diſtictionis ptem queritur primo. Utrum timor ſeruilis ſit donū ſpūſſancti diuini tus datū. ¶ Notandū timor eſt triplex: ſcȝ paſſionalis: actualis: z habitualis. Prout ē cōmunis iſtis tribus poteſt ſic deſcribi. Eſt quedam reſilitio ab obie/ cto arduo ſiue excellēti ſiue illud ſit bo/ num ſiue malū. z poteſt hec diffinitio cō/ uenire iſtis tribus: ſcȝ timori paſſionali actuali z habituali. Qdcunqȝ obiectum qd ē arduum z magnū ſiue ſit bonū ſiue malum ē obiectum timoris. Ibi tangitur actus timoris quādo dicitur reſilitio. Et dicitur malum vel bonū ꝯ Damaſcenum ¶ Ubi nota q duplex ē reſilitio. Que/ dam eſt ab obiecto malo: z ſic reſilitio ē cū fuga reſpectu mali. Alia eſt reſilitio ab obiecto bono: z iſta eſt cū reuerentia z iſto mō reſiliunt bti z boni. ¶ Ulteri⁹ notandū q timor paſſionalis idē eſt q ipa paſſio. z ē qdā affectio aīe ſm quā dr ex/ pectare futurum malū Et capitur ibi affect⁹ p paſſiōe. Oēs doctores ponūt qttuor paſſiōes q ſunt qttuor affectiōes. ſ. gau/ diū z ſpes: z iſte ſūt de obiecto ꝯuenīeti qr gaudiū ē ſp de bono pñti: z dolor ē de oppoſito ſcȝ de malo pñti. Spes aūt eſt de bono futuro: z timor ē de malo futu/ ro. Affectio aūt ponitur loco generis. ſm quā: ad dñiaȝ ſpei Aliter deſcribitur ſic. Ti mor ē expectatio obiecti diſcōuenientis diſtātis. Et iſta datur ab Aug. et ponitur expectatio loco generis z ponitur diſtans p futuro Iſte tior nō erit in patria: qr ſp ē circa malū. Jō non ē deſcriptio generalis ipius timoris. ¶ Notādū q tior paſſio/ nalis diuiditur in ſex ſm Damaſcenum. Quidā d dr ſegnities: z ē timor future opatiōis. Scōs ē verecundia: z ē tior in turpi actu ſic faciēs aliqd nephariū ti/ met ne videatur. Terti⁹ timor ē erubeſcē/ tia z ē timor in expectatōe ꝯuitij Quar tus ē admiratio: z ē tior ex magna ima/ ginatione vel fantaſia. Quint⁹ ē ſtupor z ē timor ex inſolita admiratiōe. Sext⁹ eſt agonia: z eſt timor qui aliqñ vocatur naturalis a Damaſceno: z ē timor cuiuſ cūqȝ aduerſitatis offendentis affectōis no ſtre. ¶ Corelariū. Nullus tior paſſiona lis ē vitioſus z culpabilis: nec virtuoſus vel laudabilis moralis: qr in his qui ſunt no/ bis a natura nec laudamur nec vitupa/ mur: z iſte timor paſſionalis eſt naturalis Iſte fuit qñqȝ in xpo qñ ſcȝ orauit ī or/ to. ¶ Sciendū inſup q z timor actualis diuiditur in ſex. Primus ē naturalis. z eſt ille q qs timet aliqd horribile ſiue mor/ tem z ē ante rōnis deliberationem: z iſte multū cōcordat cū agonia xpi. ¶ Scōs human⁹ quo quis mauult peccare mor talis q̄ ſuſtinere aliquā leſionē in corpe vel mortem. ¶ Tertius mundan⁹ q quis preeligit peccare mortaliter q̄ perdere bona tpalia vel poſſeſſiones ſuas: et iſti duo timores ſunt vitioſi et prohibentur a chriſto ibi. Nolite timere eos qui occi dunt corpus. ¶ Quartus eſt timor ſer/ uilis: et ſic deſcribitur ab Auguſtino. Eſt quo qs timet penā gehēnne: z q qs continet ſea peccatis. Et hac pticla ha betur z ſequitur q demōes nō hñt iſtū tiorē ſeruilem q etiā preſentiaȝ iudicis metuit

ꝫ penā ꝑ pctis ab ipo infligēda metuit:
et ideo magis timetur iudex ꝙ̄ pena.
Iſte ē prim⁹ timoꝛ virtuoſus vtil' ꝛ bon⁹
ꝛ ꝑ quē paulatim fit ꝯſuetudo iuſticie.
¶ Quit⁹ ē timoꝛ initial' q̄ qͣs timet pec/
care ꝑtim ꝓpter penā: ꝛ ꝑtim ꝓpt' amo/
rē dei Et iō hꝫ duos oclos: vnū ad penā
ꝛ in h̄ ꝯuenit cū tiore ſuili Aliū ad amo
rē: ꝛ i h̄ ꝯuenit cū tiore caſto. ꝛ iō docto
res capiunt aliqñ ꝑ vtroqꝫ. vñ hō hꝫ iſtū
timorē qñ incipit hr̄e caritatē ꝛ iſti duo
tiores euacuabūt̃ in pr̄ia ¶ Sext⁹ ē tioꝛ
caſt⁹ reuerētial' vl' tioꝛ filial' q̄ qͣs ſolo in
tuitu amoꝛꝫ timet offēdere deū vl' ſeꝑari
ab eo: ꝛ iſtū tiorē hn̄t boni ꝛ etiam bti.
Et ſic pꝫ ꝙ ſunt triplices tiores ꝟtuoſi
ḡdatim ſe hn̄tes: ꝑm⁹ bon⁹. ſ. ſeruil'. ſe/
cūdus melioꝛ. ſ. initialis. terti⁹ optimus
ſcꝫ caſtus ꝛ reuentiaľ. ¶ Tioꝛ horꝛibil'
ē ille quo qͣs timet cū maxia cōfuſiōe et
turbatiōe iudicē ne ſibi infligat penā ꝑ
offenſa a q̄ tn̄ nō vult recedere ſed in ea
ꝑmanere obſtinat⁹: vl' ſi habeat aliquaꝫ
penā timet ne habeat maiorē cū tiore et
turbatōe. Et iſte ē in dānatꝫ ꝛ demōib⁹
ꝛ aliqñ in viatoꝛibꝫ hoībꝫ peſſimis: vt pꝫ
de Cain. ¶ Et nota ꝙ dupl'r dꝛ timoꝛ
ḡtuit⁹. qͣdā dꝛ gratuit⁹ a gr̄a ḡtiſdata:
ꝛ ē tioꝛ ſeruil'. Ali⁹ ē timoꝛ ḡtuit⁹ a gr̄a
gratūfaciente ꝛ iſte vocat̃ timoꝛ filialis
¶ Et nota ꝙ q̄t ſt' timores actuales tot
ſunt timores hītuales excepto naturali
cui rn̄det inclinatio natural' ¶ Secūd⁹
termin⁹ ē donum. ſpūſſcti. Donū capit̃
q̄ttuoꝛ modis. ꝑmo ꝯmuniſſime. Scdo
ꝯmuni⁹. Tertio cōit̃. ꝛ Quarto ꝓpe
Cōmuniſſime capit̃ ꝑ oī eo qd̄ eſt alicui
liberal'r cōicatū ſiue in ꝓpꝛia ꝑſona ſiue
in aliis donis. ¶ Primū dc̄n. Ois enti
tas ſiue ſit creata ſiue increata. iſto mō
ē donū. Nā pr̄ liberal'r cōicat eēntiā ſuā
filio ꝛ pr̄ ꝛ fili⁹ ſpūiſcō: ꝛ iſtud ē ꝑmum
donū. O ē etiā cē creature libe ꝛ libalit'
dat̃ a deo. ſm illd̄. Quid habes qd̄ non
accepiſti. Pr̄ etiā pōt dici donū ſm illd̄
Ioh. xv. Ego ꝛ pr̄ ad eū veniemus. ꝛc̄.

Donū cōius captū capit̃ ꝑ oī illo ꝙ ē lib
beralit' ꝓductū ab aliq̄ ꝛ datuꝫ liberalit̃
alicui: ꝛ hoc mō ois creatura ē donū: ſpi
rituſſāct⁹ etiā ē donū hoc mō vt pꝫ ꝛ etiā
fili⁹ ꝓut dꝛ Eſa. Fili⁹ dat⁹ ē nobis. iſto
mō pr̄ in diuinis nō pōt dici donū qꝛ nō ē
dat⁹ ſed dat: ꝑmo mō tn̄ ē donū. Et dr̄a
ē inter ꝓductū liberal'r ꝛ ꝓductū libere
fili⁹ ꝓducit̃ libaliter nō libere: ſol⁹ ſpūs
ſanct⁹ ꝓducit̃ a pr̄e ꝛ filio libere: qꝛ pr̄ ꝓ
ducēs filiū ꝓducit ipm natural'r nec re/
cipit aliqd̄ ab eo. Donū cōiter captū ca
pit̃ ꝑ aliq̄ bono libere collato alicui q̄ſi
i poſſeſſionē ei⁹ trāſlatū ꝛ dn̄iniuꝫ: ꝛ iſto
mō accipiūt donū dn̄i iuriſte. Donū ꝓ
ꝓꝛie capit̃ ꝑ dono qd̄ ē oē donū: ꝑ quod
oīa alia hn̄t rōneꝫ doni. ꝛ ſine q̄ nihil hꝫ
rōneꝫ doni. Et iſto modo amoꝛ ē donuꝫ
ꝛ h̄ vult ſcūs Bonauē. i ꝑmo diſtinctōe
decia. ¶ Scda diſtinctio de dono ꝛ ca/
pit̃ q̄drupl'r. ſ. cōiter: ſtricte: ſtrictius: et
ſtrictiſſime: Cōiter eſt donū: bonū oē qd̄
libere libalit' volūtarie ꝛ gratuite cōica/
tū ē creature: ꝛ ſic oia naturalia ꝛ ḡtui/
ta nr̄a dicunt̃ donum: ſm illd̄ Iacobi. i.
O ē donū optimū. i. dona naturalia: et
oē donū ꝑfectū. i. gratuita dona vt vult
glo. ꝯſeruatio etiā ſanitatꝫ dꝛ donū hoc
mō ꝛ breuit' oia. ꝛ ſic nō capit̃ h̄. Donū
alio mō capit̃ ſtricte: ꝛ ſic ē oē bonū a dō
collatū libe: ſuꝑaditum ipi creature ꝑ li
beralē ꝛ beniuolā ſui cooꝑatiōꝫ ipi⁹ dei
cooꝑantis nature nr̄e: ꝛ ſic iuſtificatio i/
pii ē donū dei. Caſtitas ꝛ ſcia ꝛ oēs ꝟtu
tes ſunt dona dei. Stricti⁹ donū ē oē
bonū collatū a deo libalit' ſuꝑadditum
naturalibꝫ ꝑ īmediatā ifuſionē a deo ſi/
ne nob̄ cooꝑantibꝫ vt fides: ſpes: ꝛ tioꝛ
ſeruil: ꝛ alii etiā duo tiores. Quarto ca
pit̃ donū ſtrictiſſime ꝑ oī bono collatuꝫ
a deo ſic ꝙ ē eēntial'r gratuitū a gr̄a gra
tū faciente. ꝛ ſic ſeptē dona ſpūſſancti di
cunt̃ dona hoc modo: qꝛ ſm iſtū docto/
ctorē ſemꝑ ſunt gratuita. q̄ſtio pn̄s non
eſt de primo dono nec de ſcdo ſꝫ de tio.
Ideo dicit diuinitus datum. i. infuſum

Donuz eſt; datio irredibilis ſimplr ⁊ eſt communis deſcriptio. ¶ Reſponſio ad queſtionem. Abſq̧ dubio timoꝛ ſeruilis eſt donum ſpiritusſancti. Et rō hui⁹ eſt q̄m ſicut donum dei eſt noſſe ſine crede/re penas futuras pro eo ꝙ ibi eſt quedā coꝛdis illuminatio ⁊ directio: ſic donum dei eſt illas penas eternas refugere ⁊ ti/mere pro eo quod ex tali dono eſt quedā coꝛdis emollitio: ⁊ fluxus concupiſcenti/alis reſtrictio: ⁊ in hoc quedam rectifica/tio. Q ꝛ enim ibi ſit emollitio ſatꝫ inuit Jeremias propheta cum dicit induraſti coꝛ noſtrū vt non timeremus ⁊c. Q ꝛ ibi ſit fluxus concupiſcentialis reſtrictio: in/nuit ꝓpheta in pſ̄. Confige timoꝛe tuo carnes meas: qḋ quidē non ſolum fit ti/moꝛe caſto: ſed etiam ſeruili quo timenꝛ eterna ſupplicia ⁊ timentur diuina iudi/cia. Et propter illoꝛum timoꝛem ceſſat homo a peccatoꝛum perpetratione: licꝫ non omnino ceſſet a voluntate: ſicut dicī gloſa: quod eſt totum ex diuino munere Unde Prouerb. xv. In timoꝛe domini declinat omnis a malo. Et Eſa. xxvi. A timoꝛe tuo domine cōcepimus ⁊ parturi/uimus ſpiritū ſalutis. ¶ Illud qḋ dicit iſte doctoꝛ ibi propter illoꝛum timoꝛem ceſſat homo a peccatoꝛum perpetratio/ne. Licet non omnino intelligatur ꝙ nō peccet actualiter quia totaliter ceſſat vo/luntate ⁊ opere licet habitualiter nō ceſ/ſat quia libēter peccaret niſi timeret pe/nam inferni ⁊ diuinum iudiciū. ¶ Quā/do dicitur ꝙ timoꝛ ſeruilis principaliter reſpicit penaꝫ intelligendum ſm altiſio/doꝛeñ. id eſt diuini infligentem penam ⁊ punientem et ſumitur ab euangelio ibi. Eum timete qui poteſt coꝛpus ⁊ animā perdere in iehennam. Non dicit timere penam ſed dominum.

Tertio queritur. De ti

more gratuito q̄tum ad diuiſionez qua diuiditur in inicialem ⁊ filialem. Utrū iſte ſunt diuerſe timoꝛis ſpecies. ¶ Notā dum duplex eſt timoꝛ gratuitus. Quidam a gratia gratiſdata ⁊ eſt timoꝛ ſer/uilis qui vtroq̧ oculo reſpicit deum vt punientem: ⁊ de iſto non eſt ad propoſi/tum hic. Quidaꝫ eſt gratuitus a gratia gratumfaciente. Et iſte eſt duplex qui/dam eſt qui dicitur inicialis. Alius qui dicitur filialis. Et iſtis duobus modis eſt hic ad propoſitū. Et eſt queſtio vtrū diſtinguantur in genere moꝛis: ſicut ho/mo ⁊ aſinus in genere animalis. ¶ Re/ſponſio eſt; triplex modus dicēdi in iſta queſtione. Primi duo modi ſunt inſuffi/cientes ⁊ parum valentes Ideo doctoꝛ iſte eligit mediam viam ſcilicet ꝙ timoꝛ inicialis et filialis nō tm̄ dr̄ūt ſicut dr̄ūt ſpēs foꝛmaliter differentes: cū vnus quo/dam modo ſit materialis reſpectu alte/rius ⁊ quodammodo claudatur in alte/ro. Timoꝛ enim inicialis timet penam ⁊ offenſam. Timoꝛ vero filialis offenſam quidem timet: ⁊ attēdit ſummi patris re/uerentiam: ⁊ ſic vnus quodāmodo ſe ha/bet ex additione ad alterum ⁊ ideo non dr̄ūt ſicut due ſpēs diuerſe vnū genus di/uidētes. Et tñ eſt ibi drñtia ſolū q̄tū ad ſtatū q2 eo ꝙ timoꝛ inicialis principalit̄ aſpicit offenſam. Timoꝛ ꝟo filialis et ſi vnū oculū hꝫ ad offenſam: principal'r tñ hꝫ aliū ad dei reuerentiā. Et q2 diuerſa hn̄t ꝑncipia motiua. Hinc eſt ꝙ ſunt di/uerſi modi timendi. Q ꝛ vero vnus clau/dit in altero ⁊ alteri ſubſternitur. Hinc eſt ꝙ ꝓprie loquēdo nō ſunt alterius et alterius ſpēi: pn̄t tñ dici diuerſi timoꝛes tū rōne ſtatuū: tū rōne modoꝝ timendi: tum etiam rōne principalium motiuoꝝ.

Quarto querit. De ti

more gratuito q̄tū ad ei⁹ diminutiōem Utrū creſcēte charitate timoꝛ decreſcat. ¶ Rn̄ſio obmiſſis opinionib3 q̄ parum valēt dicēdum ſm iſtū doctoꝛē. Q ꝛ du/plex eſt vſus ipſi⁹ timoꝛ gratuiti. Un⁹ inq̄ quo coꝛ hoīs ſollicitaꝛ cōſideratio/ne ſue fragilitatis. Ali⁹ vero quo humi

liatur ex cõſideratione ſue pulcritatis ꝛ di/uine magnitudinis. Et primus vſus in/nuitur cum charitas perficitur: qꝛ confi dentia cõſurgit ex pfectiõe charitatis vt iam hõ dicat illud apl'i Ro. viij. Quis nos ſepabit a charitate xp̄i ꝛc̄. Alius ꝓ vſus creſcit charitate creſcēte: ſicut timo ris habit⁹. Unde q̃to alids plus habet de ſpiritu amoris: tanto plus hꝫ de ſpũ timoris: qꝛ tanto magis elõgaꝛ aſpiritu ſupbie ſiue tumoris ſm ꝙ dicit auguſti.

Quinto queritur. de ti more gratuito q̃tum ad euacuationem Utrum in patria maneat an euacuetur Dicendum ꝙ ſicut tactum fuit in prece/dentibus: timoris eſt intueri tria: videlꝫ penam vt fugiat ſupple pctm̄: offenſionē vt illam caueat. maieſtatem ſummam vt illi ſubiaceat exhibendo reuerētiam. Et ſm hoc triplex eſt differentia doni timo/ris. Unus qui principaliter reſpicit pe/nam id eſt iudicem penam infligentem ꝛ iſte eſt ſeruilis. Alius vero qui vnũ ocu/lum habet ad penam ſed tamē principa liorem habet ad offenſam vitandam: ꝛ h eſt inicialis. Tertius aũt qvnum oculũ id eſt reſpectũ: hꝫ reſpectu offenſe vitan de alium vero reſpectu reuerētie exhibē de ꝛ ſic eſt fillalis caſtus amicabilis. Et ſi vnus vſus ſit in refugiendo ne ſepareꝛ a deo: alter tñ excellentior ꝛ magis preci puus eſt reuerendo ſummam maieſtatē domini reſiliendo in propriam paruita/tem. Et hic quidē vſus fuit in xp̄o: et eſt in ſanctis angelis ꝛ erit in omnibus ſan ctis ꝛ beatis. Et q̃tum ad iſtum oculũ ꝛ vſum manet donum timoris in patria ſm illnd pſ̄. Timor dñi ſanctus perma net in ſeculum ſeculi. Et ecc'ſ. ꝓmo Ni/hil melius q̃ timere deum. Quantum vero ad alios iferiores tollitur: quia iſti competunt ei ſm ſtatum imperfectionis quia vero remanet ei vſus principalis: hinc eſt ꝙ non dicitur euacuari ſed ma/gis perfici ꝛ ſaluari ꝛc̄.

Circa diſtinctio/nem triceſimãquintã queri tur. De actu ꝛ obiecto ipi⁹ doni ſapientie. Utrũ act⁹ ipſius doni ſapientie attendaꝛ penes co gnitionē veri an penes affectionem bo ni. Hoc eſt quærereꝰ vtrum actus ſapien tie ſit perfectio intellectus vel volunta/tis id eſt vtrum ſit in voluntate vel intel lectu. ¶ Rñdeo ꝙ ſapientia quadrupli citer cõſueuit accipi tã a phis q̃ a ſctis. videlicet. Cõiter ꝛ minus cõiter ꝛ ꝓprie ꝛ magis proprie. Cõiter accipiendo ſa/pientiam: ſic ſapiētia dicit cognitiõeꝫ ge neraleꝫ rerũ ſm ꝙ diffinit eã Auguſtin⁹ Et phs ſapiētia eſt cognitio reruꝫ diui/narum ꝛ humanaruꝫ. Et phs dicit: ſapi ens eſt qui oĩa nouit ſm ꝙ ꝯuenit. Alio modo dicitur ſapiē. ia minus cõiter ꝛ ſic ſapientia dicit cognitioneꝫ non quãcũqꝫ ſed cognitioneꝫ ſublimem vicꝫ cognitio nem rerum diuinarũ eternarũ. Et ſic ac cipit eã apoſtolus ꝓme corinth. xij. Alij daꝛ per ſpiritũ ſermo ſapiētie: alij ſermo ſciē ſm qð exponit auguſtinus dicens: ꝙ ſapientia eſt cognitio eternoꝝ: ſciã vero eſt cognitio creatorum. Et ſic etiam di/cit philoſophus ꝙ ſapientia eſt cognitio cauſarum altiſſimarum. Tertio modo accipitur ſapientia ꝓprie: ꝛ ſic nominat cognitionem dei ſm pietatem: ꝛ hec q̃dã cognitio eſt que attēditur in cultu latrie quē exhibem⁹ deo p fidē: ſpem ꝛ charita tem ſm quem modum accipit Aug. xiiij de ci. dei exponēs illð Job. Ecce pietas Et ſapiētia idē eſt qð theoſebia et theo/ſebia idem eſt qð cultus diuinus qui cõ/ſiſtit in tribus virtutib⁹ ſm ꝙ ipſe dicit in principio enche. ad laurentiũ. Quar to modo diciꝛ ſapiētia magis ꝓprie. Et ſic eſt cognitio dei expimentalis: cũ dul/cedine ꝛ ſuauitate dei ꝛ hoc eſt vnũ de ſe ptem donis ſpũſſancti: cuius actus cõſi/ſtit in guſtando diuinam ſapiētiã ſuaui/tatē: ꝛ multotiens ſapientiores ſm alios

modos ſunt minus ſapientes iſto modo q: ibi cognitio ad oſtium ſtat: affectio et amor intus intrat. Et qm̄ ad guſtum interiorem in quo eſt delectatio neceſſario requiritur actus affectionis ad cõiungēdum ⁊ actus cognitiõis ad apprehēdendum ſm illō phi quo dicit ꝙ delectatio eſt cõiunctio cõuenientis cum cõuenienti cum ſenſu eiuſdē. Hinc eſt ꝙ actus doni ſapiētie partim eſt cognitiuus ⁊ ꝑtim affectiuus. Ita ꝙ in cognitione inchoat̄ ⁊ in affectione conſūmatur ſm ꝙ ipſe guſtus: vel ſaporatio vel experimētalis doni ⁊ dulcis cognitio ⁊ ideo actus p̄cipuꝰ doni ſapientie propriiſſime dicte eſt ex ꝑte affectionis. Ratione cuius dr̄. Eccī. ꝙ ſapiētia ſm ſuū nomē eſt. Et gregoriꝰ dicit ꝙ actus eius eſt reficere. Et dionyſius dicit ꝙ iſtius ſapiētie ē amātē eſſe.

Secūdo querit̄. Utrū

actus precipuus doni ſcientie cõſiſtat in actione id eſt in opere exteriori: vel in cõſideratione id eſt contemplatione. ¶ Rñſio Notādum ꝙ ſcie quadruplex eſt differentia. Quedam eſt q̄ ꝯſiſtit in intellectu pure ſpeculatiuo et hec eſt fundata ſupra principia rationis: ⁊ hec eſt ſciētia acquiſita de quacūq; creatura: ſicut ſciētia humane phie. Quedā eſt aūt q̄ cõſiſtit in itellectu iclinato ab affectu: et hec eſt fundata ſupra ꝑncipia fidei: q̄ quidē ſunt articuli: ⁊ nihilominus acquiſita: ⁊ hec ſciētia eſt ſcripture ſacre quā nullus habere pōt niſi ſaltē habeat fidem informē. Quedam autē eſt q̄ cõſiſtit itellectu ſine ratione inq̄ntum inclinat affectū ad operationē: ⁊ hec fundata eſt ſupra principia iuris naturalis: q̄ ordinat̄ ad rectitudinem ⁊ honeſtatē vite ⁊ hmōi eſt ſcientia virtutis prudentie. Quedam aūt eſt ſcia q̄ conſiſtit in itellectu ſm ꝙ eſt inclinatus ⁊ inclinans. Inclinatus inq̄ a fide ⁊ inclinans ad bonā operationē: ⁊ hec fundat̄ ſup ꝑncipia fidei: ⁊ ortū hꝫ a dono grē: ⁊ talis eſt ſcientia q̄ eſt donū ſpiritus ſancti. Et ex hoc pꝫ quis ſit actꝰ ꝓprius huius doni. Eſt eñ actꝰ eius dirigere ad agēda: ſm p̄exigentiā regule ipſius fidei: cuius eſt dirigere ad opa miſericordie vt nō tm̄ bona pro bonis reddat ſm qō dictat lex nature: ſed etiā bona ꝓ malis ſm ꝙ dictat lex grē ad exēplar ipſius ieſu xp̄i in quo fuit gratie habūdātia ⁊ ideo ad ipſam ſciam nō ſolūmodo ꝑtinet dirigere in agendis ſed ex cõſequēti pertinet ei noſſe ea que ſunt fidei tanq̄ fundamentum ſue directionis: ⁊ vlteriꝰ noſſe humanitatē xp̄i tanq̄ exemplar ſui regiminis ita ꝙ hic triplex actus cõuenit at ei ſm triplicē reſpectū. Unus vīz reſpectu obiecti motiui: alter ꝓo reſpectu ſui fundamēti: ⁊ tertius reſpectu exēplaris excitatiui. Et q: ꝑncipalis actus accipitur ex ꝑte obiecti. Hinc eſt ꝙ p̄cipuꝰ actus doni ſcie eſt dirigere circa actiōeꝫ ſm ꝙ dicit auguſtinus. Actus cõſiliādi ſm tuliū i ꝓmo rhetorice. Eſt rō excogitata id eſt moroſa nō p̄cipitata q̄ſi extra cogitata: ſcꝫ ꝓ et ꝯtra: vere id eſt recte et in bonis. Ideo capit̄ abuſiue conſiliū in euāgelio. Ubi dicitur: collegerūt ꝯſiliū aliquid faciēdi vel nō faciendi. ¶ Nota cõſiliū dare non eſt magne vtilitatis nec etiā magne ꝓtutis. Cū multi ſciāt aliis cõſulere qui ſeipſos regūt miſerabiliter valde. Donum enim cõſilii eſt ordinatū ad propriā primo ⁊ principaliter vtilitatē Cõſulere put reſpicit alterū accidit dono cõſilii. Donū eñ cõſilii ꝓprie reſpicit directionē actus proprii. Propter qō dici pōt ꝙ actus doni cõſilii eſt ſeipſum dirigere: ⁊ vlterius cum habundat ſcire in conſimili alterum adiuuare et dirigere.

Circa diſtinctio

c tricеſimamſextam queruntur ſex. Primum de ꝯnexione virtutū gratuitarū. Et nota ibi ꝙ ſcd̄m omnem ſtatum verum ꝙ neceſſe eſt habentem gratiam: habere omnes virtutes que ſunt perfecte vel

aliud eis correſpōdens. Rō aūt hui⁹ cō nexionis ſumi pōt quadruplr ſm q̄dru/ plex gen⁹ cauſe. Uide ibi ſatis pulchre.

Secundo querit. De

connexione donorum. Uide litteram.

Tertio queritur. Utrū

ſit ɔnexio in ꝟtutibꝫ polliticis ita ꝙ vna habita neceſſe ſit hēre oēs (polliticꝭ) id ē moralibꝫ. ¶ Reſponſio. Eſt duplex opinio. Prima eſt ſtoicoꝝ q̄ modo nō tenet. Alia fuit opinio de quibꝫ fuit ariſtote. ꝛ tenet ꝛ dī ꝙ ſimplr loquendo vicꝫ q̄tuꝫ ad omne tps: ꝛ q̄tum ad ipſos habitus virtutū: pꝫ qꝛ multi pollent virtute prudentie qui tn̄ nō habent largitatem aut ꝟtutē patiētie: multi etiā iuſticiā ad pri mū ſeruāt: q̄ tn̄ in ſeipis nō h̄nt ɔtinētiā.

Quarto querit. Utrū

ſit ɔnexio in vicijs ꝛ pctīs. Et ꝙ ſic videtur. Eccē. ix. Qui in vno peccauit multa pdet bona. Itē Jacobi. ij. Qui i vno peccauerit fact⁹ eſt oīm re⁹. ¶ Rñſio dicēdū eſt ꝙ cū ad pctm̄ duo ɔcurrāt vicꝫ auerſio ꝛ cōuerſio: duplr cōuenit cōpare vicia ꝛ pctā adinuicē: vel inq̄tū auertūt ab vno bono incōmutabili: vl inq̄tū cōuertūt ad bona ɔmutabilia. Si ergo loq̄mur de vicijs ſm ꝙ auertūt ab vno bono cōmutabili ſic priuāt hoīeꝫ grāt ceteris virtutibꝫ gratuitis. Dicunt em̄ gratuite a grā gratūfaciēte iō ſine ipſa ſunt informes: ꝛ faciūt ſcꝫ oīa pctā hoīem dignū priuari glīa ꝛ premio corrñdēte oībus bonis meritis ꝛ h̄ q̄dē ita fit p vnuꝫ viciū: ſicut per cetera. Et q̄tū ad hoc vicia ꝛ pctā h̄nt cōnexionē id eſt cōuenientiā quādā: p eo ꝙ ab vno auertūt ꝛ oībꝫ vicijs vnus ꝛ idem deus offenditur. Si vero loquamur de vicijs q̄tum ad conuerſioneꝫ ſicq conuerſiones ad diuerſa bōa cōmutabilia diuerſe oriūt in nob pnitates in vicia: p que obligamur ad diuerſa penarum ſupplicia ꝛ hoc modo in vicijs nō eſt cōnexio qꝛ p quolibet punietur hō ſpeciali pena ſibi dbita. Nec etiā poſſunt eſſe cōnexa ppter repugnātiam pronitatū: nec habēt cauſam ppter quā cōnectant qꝛ ex diuerſis operibꝫ oriunt ꝛ ad diuerſos fines tēdunt. Q̄m ergo vicia ex pte cōuerſionis ſumūt originē ꝛ diſtinctionē: ex hac pte ɔnexionē nō habēt licet aliquo modo in auerſione cōueniāt ¶ Ad illud aūt ecci. ꝛ Jacobi Dicendū ꝙ nō dicit ꝙ ppter vnū vicium incurrat aliqs alioꝝ vicioꝝ pronitates et defectibilitates neceſſario ꝛ imediate ſed hoc dicitur qꝛ qui peccat in vno peccato charitatem perdit in qua eſt plenitudo meritorum ꝛ impletio mandatoꝝ xp̄i. Aut certe dicitur ꝙ perdit multa bona et fit reus q̄tū ad omnia pro eo ꝙ priuat omnibus virtutibus gratuitis. Uel tertio modo qꝛ perdit oīa merita que pri⁹ habebat. Efficiunt em̄ ex vno peccato mortali oīa inutilia ad glīaꝫ aſſequēdā. Ut quarto modo dī m̄lta bona pderet oīm reus eſſe: qꝛ merito vni⁹ pctī pdit eterna premia q̄ oībꝫ virtutibꝫ ꝛ meritꝭ erāt reddenda. Hoc aūt nō eſt ppter cōnexionē virtutū ꝛ dotū ſiue p̄mioꝝ eis correſpōdentium ob quā cōnexioneꝫ ſi quis vno ipſoꝝ bonoꝝ priuatur neceſſe eſt vt priuet ꝛ ceteris.

Quinto querit. Utrū

ſit ponere equalitatē in habitibꝫ gratuitis. Dicunt habitus virtutes ꝛ dona cū grā gratūfaciēte de quibꝫ querit. Utrū ſint equales in habēte. ¶ Rñſio vide textum pulchrū. Et prim⁹ modus dicēdi ē melior ſecurior et ſubtilior iō tene ipm. ¶ Ad illā auctoritatē p̄me corinth. xiij. Nūc manēt fides ſpes ꝛ charitas tria h̄ maior aūt hoꝝ eſt charitas Hoc itelligitur rōne exercicij in actu ſuo i quo plus haurit de grā: ꝛ mior ē occaſio pclitādi. Affectus em̄ amorꝭ diuini dū abſtrahit a terrenis: facit recedere ab occaſiōe peccati. Dum vero vnitur celeſtibus facit inde haurire hūorē gratie ſpirituſſancti

Sexto queritur. Utrū
charitas ſit forma virtutum. ¶ Rn̄ſio
habitus cuiuſlibꝫ virtutis poteſt tripli/
citer conſiderari. Uno modo ꝑ cōpatio
nem ad ſuum obiectum. Secundo mo/
do ad ſubiectum. Tertio modo ad fi/
nem vltimū Uirtutes cōpate ad ſua ꝓ/
pria obiecta habent proprias formas q̄/
bus diſtinguunt:q2 hn̄t ꝓprias formas
ad in ſeipſis z ſic nō ſunt formales nec ꝑ/
fectibiles ab aliquo vno cū ipſe ſint for/
me z perfectiōes diſtincte. Si autē loq̄/
mur de virtutibus in compatiōe ad ſub
iectum ſic forme ſunt:z tn̄ nihilominus
formabiles. Forme quidē ſunt informā/
tes ſubiectum q̄tum ad bonitatem mo/
ralem per ſeipſas:tn̄ non ſufficiunt q̄tū
ad bonitatem gratuitam per quā aīa ef
ficitur deo placita z accepta. Et ideo ꝑ
fici poſſunt z formari per gr̄am q̄ ſimul
gratificat animam z habitus exiſtentes
in illa. Poſtremo ſi loq̄mur de ipſis ha/
bitibus virtutum in cōpatione ad finē
vltimū ſic forme ſunt:z formabiles etiā
Forme ſunt q̄dem:q2 diſpoſitōes ipſius
anime ordinātes ad ꝑueniendum in finē
formeabiles tn̄ ſunt:q2 z ſi omnes diſpo
nant ad tendendum ad finē vltimum:ꝑ/
fectio tn̄ attēdētie venit ex ipſa charita/
tate. Sicut corpora grauia inclinantur
ad centrū per pondus molis. Sic ſpūs
tendit ad ſummū ꝑ pondus dilectionis
Iſte tn̄ doctor ſꝑ ponit differentiam in
ter charitatem z gr̄am per charitatē ſm
ipſum ſemꝑ meremur:per gratiā ſumus
accepti deo: tn̄ ſcot⁹ nō ponit differētiā.

CIrca diſtinctio/
nem triceſimamſeptimaꝫ q̄
ritur. Utrū deus debuerit
hoi imponere mandata ob
ligatoria. ¶ Nota debitū duplex eſt:qd̄
dam obligatiōis quoddam cōgruitatis
Iſtud nomē deus cum iſto verbo debeo
bes.ſꝑ importat venenuꝫ: qd̄ non eſt de
debito obligationis:ſꝫ ꝯgruitatis. Mā
datum dicitur quaſi manu datū. Man/
datum:p̄ceptū:ꝓhibitio dr̄nt. Mādatū
eſt cōe ad preceptū z prohibitionē. Pre/
ceptum em̄ eſt tm̄ de mandato affirma/
tiuo:ꝓhibitio de mandato negatiuo mā
datum aūt reſpicit affirmatiuū z negati
uum. ¶ Decalogi dicitur a decas grece
q̄ eſt decem:z logos q̄ eſt verbum quaſi
ſermo decem verboꝝ. Un̄ dei mandata
dicūtur decalogus. ¶ Rn̄ſio dicendum
abſq̄ dubio verba decalogi debuerunt
dari per modum precepti. Intelligo de
debito congruitatis z obligatiōis:quia
de⁹ nulli obligatur. Ita q̄ nō ſolum in
eis hō īſtrueret:verumetiā obligaretur.
Et rō huius eſt:tum quia deuꝫ decebat
tum q2 nobis expediebat:deū vtrīq̄ dece
bat:q2 in hijs verbis decalogi cōſiſtit re
gula iuſticie ſm q̄ dictat lumen recte ra/
tionis. Et qm̄ deus tanq̄ iuſtus dꝫ eſſe
emulator rectitudinis z iuſticie z in ſub
ditis z in ſeipſo. Hic eſt q̄ homini leges
impoſuit iuſticie:ad quas ipſum obliga
uit vt nullo modo liceret ipſum īpune p̄
tergredi. Uerba igitur decologi ꝑ mo/
dum obligationis debuerūt dari:q2 ſic
decebat diuinam iuſticiam z equitatem:
nec tm̄ decebat equitatem imo etiā eius
maieſtatem. Sicut enim decet ſummam
maieſtatem a creatura ratiōali omni re/
uerentia coli::ſic etiā decet q̄ rationalis
creatura ad manifeſtationem illius ſum
me maieſtatis ꝑ obedientiaꝫ famuletur
Et ꝓptera decuit ipm̄ imponere hoi le/
ges z mandata obligatoria. Non ſolum
autē decebat deū:ſed etiam nobis expe.
diebat tum propter gl'iam nr̄aꝫ augmē/
tandam:tum propter pacem conſeruan
dam:propter gl'iaꝫ vtrīq̄ augmentandā
q2 glorioſius eſt homini obtinere beati/
tudineꝫ ꝑ merita quam ſine meritis. Et
qm̄ cū aliud redditur ex meritis:quodā
modo homo qui meref obligat ſibi retri
butionem:z magis decet hominem obli
gari deo:q̄ deuꝫ hoi. Hinc eſt q̄ ad opa

per q̄ cōtingebat mereri debuit homo ꝑ
precepta obligari vt dum obligatᵘ obe/
diret in merito ꝓficeret ⁊ ad maiorez cu
mulum glͥe ꝑueniret. Alia eſt ratio pro
pter pacem conſeruandam q̄ tm̄ bonuz
eſt (ſic̄ dicit auguſtinᵘ) vt cetera pacē ap
petant. Pax aūt ſeruari non pōt vbi ho
mo vſurpat ſibi qđ eſt alienum. Ideo vt
pax ſeruaretur inter hoīes: debuit deus
mādata homini tradere in quibus obli/
garetur ne qđ eſt alienum vſurparet: ſed
redderet deo ⁊ ꝓximo qđ eis deberet ne al/
teri iniuriam faciendo pacem frāgeret
⁊ frangendo pacez ipſe in ſe pacē amitte
ret: ſic ḡ decuit verba decalogi tradi ꝑ
dictū obligatiōis ⁊ precepti: tū q2 decēs
erat ex parte dei: tū quia expediens erat
ex pte noſtri. ¶ Ad auctoritatem aplī q̄
vult ꝙ mandatū ſincendit ꝯcupiſcētiam
Ro. vij. Dicendum ꝙ illud veritatē ha
bet: ſed valde per accidens et occaſiona/
liter. Ex hoc em̄ ꝙ per legē erat peccati
cognitio: cum per ipſam non erat gratie
collatio: cōcupiſcētia incendebatur in vetitū
⁊ hominem ſcientez fecit perpetrare pec
catū: ex hoc occaſionaliter fiebat ⁊ ipſius
cōcupiſcentie incēſio ⁊ peccati aggraua
tio. Sed hoc nō erat de preſenti intētio
ne ferentis mādata: nec de ipſoꝝ obliga/
tione mandatorum. Nam dn̄s ſic tribuit
mandata obligatoria ꝙ ſp fuit ꝑatus et
promptus tribuere grām adiutricez ad
illa implenda. Vn̄ ꝙ per mandatoꝝ ob/
ligationem augeret concupiſcentia: hoc
non erat ex ipſis mandatiſ: ſed potius ex
negligentia ⁊ culpa hominis. ¶ Ad ter
tium argumētum vero dicitur ꝙ obliga
tio repugnat lib̄tati peccandi: poſſe aut
peccare non eſt libertas nec pars liberta
tis. Et ideo dum obligatio mandati re
pugnat libertati malefaciendi libertatē
non minuebat: ſed potiᵘ augebat. ¶ Cō
tra arguitˀ ſic liberalius dat aliqđ donū
qui dat ſine onere q̄z qui cum oneris im/
poſitione. Si ergo obligatio precepto/
rum magnum onus eſt ⁊ deus liberaliſſi
mus videtur gratiam ⁊ gloriam debuit
dare homini: ita ꝙ ipſum non obligaret
ad aliquod mandatum. ¶ Dicenduz ꝙ
et ſi maioris libertatis ſit ex parte dan/
tis: non tamen eſt tante glorie ⁊ excellen
tie ex parte ſuſcipientis. Et quoniā deᵘ
in cōferendo premium non tantū inten/
dit ſue libertatis manifeſtationem: imo
etiam glorie nr̄e promotionez. Hinc eſt
ꝙ maluit nobis eternam beatitudinem
per impletionem mandatoꝝ ⁊ meritum
obediētie: q̄ȝ nullo merito precedente.

Secūdo queritˀ. Utrū

precepta decalogi obligent ad opa for/
mata id eſt meritoria. i. Utrū homo ob/
ligetur ad implēdū mādata ſm inclina/
tionē charitatis. ¶ Rn̄ſio in iſta qōne ē
triplex modus dicendi. Primᵘ nimis au
ſterus. Scđs nimis remiſſus. Ideo bo/
nauentura ponit aliū modum qui eſt te/
nendus. Et reſpōdet ſic ꝙ Opa forma
ta poſſunt dici dupliciter. Uno modo
per excluſionem deformitatis peccati.
Alio modo per impoſitionem dignitatiſ
meriti. Si primo modo accipiātur ope/
ra formata ſic vtiqȝ ad opa formata ob/
ligant. Obligant em̄ ad vitandum om/
nia peccata mortalia. Si autem dican/
tur alio modo opa formata ſic accipiun
tur ꝓprie: ⁊ tūc diſtinguēdum eſt in ipſa
obligatiōe. Eſt em̄ obligatio abſoluta ⁊
obligatio ꝯditionalis. Obligatio abſo
luta eſt qua qs ſimplr ad aliqd faciendū
obligatur: ita ꝙ ſi illud nō facit incurrit
omiſſiōis reatū. Obligatio vero ꝯditio
nalis eſt qua qs obligatur ad aliqd faci
endum: ſi vult ꝑuenire ad premiū: et hec
obligatio in eo q̇ omittit: nō īducit omiſ
ſionis pctm̄: ſȝ ponit īplicite ꝯditiōis de
fectū. Si igitˀ loq̄mur de obligatiōe con
ditionali: mandata decalogi obligāt ad
opa formata. Si qs em̄ vult ad vitaz in/
gredi: neceſſe eſt ex charitate ſeruare mā
data: q̄ quidē charitas ē meriti ꝓncipiuz
Si aūt loquamur de obligatiōe abſolu
ta: tūc diſtinguēdum eſt in ipſis manda
tis: ꝙ dupliciter cōuenit de eis loq̇. Aut

de eis in vnū collectis ꝓut hñt reduci ad
mādata duo charitatꝭ. Aut de quolibꝫ
ꝑ ſe ſigillatim. Si de eis collectis invnū
cū igitur cōtinuet regula iuſticie ſm or/
dinem ad deum ⁊ ad ꝓximū per quā ex/
cluditur omē pctm̄:ſic ꝯcedi pōt ꝙ obli
gāt ad aliqđ opꝰformatū. Vel i ſe hꝫ vñ
exire poſſit in illud:vel in diſpoſitione ſi
nō hꝫ vnde poſſit in illud exire:vel in di/
ſpoſitione ſiue ꝑ ꝑparationē ad illud. te/
netur enī hō ſic mādata decalogi imple/
re vt ꝑ ipſoꝝ impletionem ꝑcipet locum
ipſi grē:qua obtenta exeat cū locus ⁊ tē/
pus eſt in opa meritoria adiplendo duo
charitatis mandata. Si aūt loquamur
de quolibꝫ ſigillatim ⁊ ꝑ ſe:ſic accipiēdo
ꝓprie opus formatum. Hoc eſt opus
meritorium:⁊ loquēdo de obligatōe ab/
ſoluta:mandata decalogi non obligant
ad opera formata.

Tertio querit. Utrum
obligatio mandatoꝝ decalogi attendit
ſm legem nature. Aut ſm legem ſcriptu
re. ¶ Sciēdū ꝙ triplex ē lex ſcꝫ nature:
ſcripte:⁊ euāgelice ¶ Rñſio notādū ꝙ ē
loqꝫ de mādatoꝝ decalogi obligatiōe tri
plicit ſm ꝙ eſt de ipa ſufficiētia fidei:ſm
ꝙ articl'os fidei ꝯtingit credere tripl'r vi
delꝫ iplicite:explicite:⁊ quoſdā iplicitez
quoſdā explicite:ſic ⁊ de ꝓceptis decalo/
gi itelligēdū eſt. Et ſm iſtū triplicē mo/
dum. obligatio mādatoꝝ decalogi reſpi
cit triplicē ſtatū vicꝫ ſtatū nature iſtitu/
te:ſtatū nature lapſe:⁊ ſtatū legꝭ ſcripte
Ita ꝙ ſtatū legis ſcripte reſpicit ſimpl'r
⁊ explicite vl' lucide vl' diſtīcte:ſm ꝙ illa
decē mādata a deo fuerūt ꝓnūciata ⁊ ſcri
pta:ſtatū vero nature lapſe reſpicit obli
gatio decalogi iplicite ſm duo ꝑcepta iu/
ris naturalis q̄ natura ſp dictabat:vicꝫ
q̄ faceret alijs ꝙ ſibi vellet fieri. Statū
aūt nature inſtitute reſpiciebat quodā/
mō iplicite ⁊ q̄dāmō explicite. Quedaꝫ
enī ſunt ꝑcepta ordinātia ad deū:q̄dam
vero ad ꝓximū. Ad precepta nāqꝫ illa q̄
ordinant ad deū explicite obligabatr ho
mo in ſtatu nature inſtitute vbi idoneꝰ
erat ⁊ diſpoſitus ad colendum deum in
tegre ⁊ perfecte. Ad mandata vero que
ordinant ad ꝓximum obligabatur im
plicite:ꝑ eo ꝙ neceſſitas explicandi mā/
data illa:ortum habuit ex multiplici de
ordinatiōe que ſubſecuta eſt ex ꝑria trāſ
greſſione. Et illđ colligi pōt ex eo ꝙ dr̄
Eccl. vij. loquēs de hoīs cōditione. Sē
ſu impleuit cor illoꝝ ⁊ bona ⁊ mala oſtē/
dit illis:poſuit oculos ipoꝝ ſuper corda
ipſorum ⁊c̄. vſqꝫ ibi Attendite ab omni
iniquo:et mandauit illis vnicuiqꝫ de ꝓxi
mo ſuo Ubi colligit explicita obligatio
hominis reſpectu cultus diuini:⁊ impli
cita reſpectu vitande leſionis ipſius ꝓo
ximi. Scđm hoc igitur patet ꝙ obliga/
tio mandatorum decalogi radicaliter ſe
quitur legem nature:ſꝫ q̄tū ad explica/
tionē ſequit legē ſcripture. Explicatio
enī mādatoꝝ plenaria decalogi oportu/
na fuit ſm ſtatum pctī ꝓpter obſcurati/
onē luminis rōnis:⁊ ꝓpter obliquitatē
volūtatis:qr enī volūtas corrupta:ꝓm/
pta erat ad multiplicem deordinationē
optebat eā regulari ꝑ multiplicia māda
ta. ¶ Rurſus qm̄ ſcriptura cordis iteri
or, ꝓpt pctm̄ erat obnubilata:⁊ hō q̄ fue
rat ſpūali mēte ꝑditus:effectꝰ erat ſenſi/
bilis ⁊ carnal':oportunū erat vt exteriꝰle
geret ⁊ itelligeret ⁊ audiret ꝑ ſenſus cor
poris ea ꝑ q̄ poſſet in rectitudinē iuſticie
regulari. Et iō explicatio ⁊ diſtīctio mā
datorū decalogi ſpectabat ad legē ſcri
ptā q̄uis obligatio ſpectaret ad legē idi
tā. ¶ Notādū ꝙ ſicut dr̄ de virtutibꝫ ꝙ
maneat in patria ſm excellentiores ⁊ no
biliores vſus ⁊ actus. Sic cōcedi poteſt
ꝙ adimpletio mandatorū decalogi ſal/
ua erit in patria Multo tamen nobilio
ri et excellentiori modo q̄ſ ſit in via:ſm
ꝙ ibi excellentiori modo ordinabitur et
ad deum ⁊ ad proximum. Et ſecūdum ꝙ
voluntas excellentiori modo erit ad bo/
num ordinata a malo remota. ¶ Nota

ꝙ oĩa peccata capitalia in mandatis de/calogi habẽt prohiberi. Nam ſuperbia ꝓhibetur in adoratiõe dei: ⁊ in honorifi/catione proximi. Inuidia vero et ira in fuga homicidij. Accidia in ſanctificatio ne ſabbati Auaricia vero in prohibitio/ne furti. Luxuria ⁊ gula ſibi coniũcta in prohibitione mechie ⁊ adulterij. Ubi ꝓ hibetur omnis coitus: ⁊ immoderata de lectatio carnalis.

Circa diſtinctio nem triceſimam octauã q̃/ritur. Utrum eſſentiale ſit mẽdacio eſſe falſum. ¶ No tandũ Mendaciuʒ eſt falſa vocis ſigni ficatio cum intentiõe fallendi Hic ſunt tres particule. Prima eſt vocis ſignifica tio et ponit̃ loco generis ⁊ eſt cõſtructio intranſitiua ibi id eſt vox ſignificatiua. Jdeo neceſſario ad mendacium nr̃m re/quiritur vox. Dicitur nr̃m ad differẽtiã demonũ qui per conceptus ſuos aliquã do ſeipſos decipiunt. Secunda particu la eſt falſa: vnde anteq̃ʒ aliq̃s dicat men daciuʒ requiritur et oʒ ꝙ illud qḋ dicat ſit falſum: (et hoc ſe habet vt materiale) cum intentione fallendi: et hoc ſe habet vt formale. ¶ Primum correlariuʒ. Ali quis poteſt vere mentiri nullum tamen mendacium proferendo vel dicendo pe nitus. Patet q: aliquis põt verum dice/re ꝙ putat eẽ falſum. Mentiri eñ nihil aliud eſt ꝙ̃ ire cõtra mentem: ergo aliq̃s poteſt mentiri ⁊ tñ non dicit mendaciũ: q: illud dictum in ſe eſt verũ. ¶ Scḋm Licet aliquis poſſit vere mẽtiri dicendo verum: nũq̃ʒ tñ poteſt dicere mendaciuʒ dicẽdo verum. ¶ Tertium Ad comple tam rationem mendacij duo neceſſario requiruntur ſcʒ ꝙ dictum ꝓnunciatum ſit falſum ⁊ proferens intendat decipere ⁊ fallere aliuʒ. Mẽtiri eſt (ſm mgr̃m) lo qui cõtra hoc qḋ animo ſentit ſiue illud verum ſit ſiue non. ¶ Correlariũ. Om ne mendacium eſt falſum. Non aũt oĩe

falſum eſt mendacium vt dꝫ pʒ. ¶ Ratio ꝙ dictum exterius prolatum comparatur ad intentionem dicentis ſiue proferẽtis ⁊ ad ipſam rem ſignificataʒ. Et ſm hoc ſortitur dictũ illud ratione duplicis fal ſitatis vel veritatis nam ꝑ compationeʒ ad rem dicitur verus ſermo: per compa tionem aũt ad intentionẽ dicentis dꝛ ve rax. Sic etiã falſitas duplex eſt circa ſer monem nam per compationem ad rem (videlicet cũ non eſt adequatio rei ⁊ ſer/monis) dicitur ſermo falſus per cõpatio nem vero ad intentionem dicentis cũ nõ eſt adequatio ſermonis ⁊ intentionis di citur ſermo fallax ſiue mendax. Quoni am igitur mendaciũ de ratione ſui noĩs nominat ipſum dictum per cõpationem ad rem et ad ipm̃ dicentẽ. Hinc eſt ꝙ ad cõpletam mendacij rationeʒ duplex fal/ſitas cõcurrit. Una ꝑ compationem ad rem ⁊ altera ꝑ compationem ad intentio nem loquentis. Et hanc duplicem falſi tatem tangit auguſtinus in diffinitione mendacij cum dicit. Mendacium eſt fal ſa ſignificatio vocis cũ intentione fallẽ/di. Prima autem falſitas tenet in mẽda/cio rationeʒ materialis. Scḋa vero rati onem formalis: ⁊ ab illa ſcḋa denomina/tur quis mendax: ergo propter hanc du plicem compationeʒ quã importat ipm̃ mendaciũ de ratione ſui noĩs: neceſſe eſt ad eius completam rõnem concurrere ꝑ dictam duplicem differentiam falſitatis Mentiri autem dicit actum per compa tionem ad ipſum loquẽtem. Unde ad hꝫ ꝙ aliquis dicat̃ mentiri: ſufficit falſitas que concurrit ex diſcordia vocis ⁊ inten tionis. Et hoc patet ex ipſa diffinitione vocabuli. Q: ⁊ mentiri eſt contra menteʒ ire. Contra aũt mentem vadit nõ ſolum ille qui dicit falſum ſcienter ſed etiam q̃ dicit verum qḋ putat eſſe falſum vñ mi nus importatur cũ dicimus aliqueʒ mẽ/tiri q̃ʒ quãdo dicimus aliquẽ dicere mẽ/dacium. Quamuis eñ intentio fallẽdi ſufficiat ad hoc vt aliquis dicat̃ mentiri

tamē nō ſufficit ad plenā rōnē mendacij ſm qd dicit mgr̄ in lr̄a Mēdaciū ſimplr̄ ē aliqd dictū in quo ē falſitas p̄ ꝯparatōez ad rē ⁊ intētionē. Mēdaciū alicui ē illd in q̄ ē falſitas ſolū q̄ ad intētionē Mēdaciū ad aliqd ē illd i q̄ ē f'ſitas ſolū q̄ ad rē

Querit̄ ſecūdo. Utrū

eēntiale (.i. neceſſario) ſit mēdacio eē pcc catū. ¶ Notādū aliq̄ ſunt act⁹ cōtingēter mali ſicut blaſphemare: odire deum querit̄ ḡ. Utꝝ mentiri ſit aliqn̄ bonū vl' ſemp̄ ſit malū ⁊ pctm̄. ¶ Rn̄. abſq; dubio. Oē mendaciū ē pctm̄ ⁊ adeo ē ipſi mēdacio eēntiale eē pctm̄: vt nullo pacto: nullo fine: nulla diſpēſatiōe nec humana nec diuina poſſit fieri bn̄. Et hoc dicit Aug⁹. expſſe ⁊ nitit̄ mgr̄ ꝓbare: ⁊ i hoc cōiter ꝯcordāt doctores ſ; rōnē h⁹ eſt difficile aſſignare. Et ad h̄ pcſſumus niti diuerſimode. Una nāq; rō reddi p̄t ex ei⁹ pte ꝯ qd ē mendaciū. Mēdacium eni ē ꝯ ꝟitatē: hōicidiū ꝟo ⁊ furtū ꝯ creaturā. ¶ Sunt ḡ tres modi dicēdi. Duo p̄mi nihil valēt. Terti⁹ mod⁹ ē iſti⁹ doctoꝝ ꝙ dupl'r dr̄ eē aliqd malū. Aut ex genere actus vt pote cū act⁹ tranſit ſup̄ materiā indebitā. Aut ex malicia intentiōis. Cū aūt tranſit act⁹ ſup̄ materiaz indebitā hoc pōt eē dupl'r vl' reſpectu di vel reſpectu ꝓximi. Si reſpectu dei ſic ē malū in ſe ⁊ ſm ſe, nec vllo mō p̄t bn̄ fieri ſicut ē odire ſūmū bonū ⁊ blaſphemare deū. Si reſpectu ꝓximi ſic ē nocumētuz inferre ꝓximo in pſona vl' in reb; : ſic eſt malum in ſe ⁊ p̄t aliquo fine bn̄ fieri: q2 pōt recta intētio ſuꝑuenire ex diſpenſatione. Cū autē aliqd ē malū ex malicia intentiōis tunc ſiue ſit reſpectu dei ſiue reſpectu ꝓximi ſimplr̄ malū ē: ⁊ nullo fine pōt bn̄ fieri: q2 dicit ꝑuationē debiti finis. Un̄ facere h̄ maluz eē bonū nihil aliud ē facere q̄ aliqd eē ſil' bonuz ⁊ malum. Tale autē ē mendaciū. Nā mēdacium nō ſolūmō dīc malū ex h̄ ꝙ actus trāſit ſup̄ materiā indebitā ſed etiaz ex intentione indirecta. Qm̄ ad eſſe mendaciuz iſta duo ꝯcurrunt: vicz dicer̄ falſum: ⁊ intentio fallendi. Et p̄mū ē malum in ſe: ⁊ pōt bn̄ fieri: ab eo q̄ ignorant̄ dicit falſum. Rōne ꝟo ſcdi eſt malū ſm ſe ⁊ nullo fine p̄t bn̄ fieri: nec circa ipſuz pōt diſpenſari. Sicut nullo mō pōt bn̄ fieri ꝙ aliquis cognoſcat aliena intētione adulterādi ſiue iꝓbitate voluntatis. Cōcedendū eſt ḡ ꝙ eēntiale eſt ipſi mendacio eſſe peccatuz: ⁊ ꝙ ipm̄ mendaciū ē malum ſm ſe ſicut dicit aug⁹. qm̄ de rōne ſui noīs id ūdit iordīatā itētiōz

Tertia queſtio Utrum

mendaciū ſit pctm̄ moꝛtale rōe ſui generis. i. vtꝝ oē mendaciū vl' qdlibet ſit peccatum moꝛtale rōne ſui generalitatis. ¶ Rn̄. ꝙ abſq; dubio nō oē mēdaciuz ē pctm̄ moꝛtale imo q̄tū ē de rōne ſui generis. i. cōitatis indrn̄s ē pctm̄ ⁊ ad moꝛtale ⁊ ad veniale. Et rō hui⁹ ē: q2 lingua poſita ē in lubrico ⁊ facili⁹ ē loqui q̄ facere. iō nō ſepe pōderat̄ act⁹ lingue nec ponderari p̄t facil'r. ꝓpter qd dr̄ Jacobi iij. Qui nō offendit in ꝟbo hic pfect⁹ ē vir; ꝓpt̄ qd etiā pctm̄ mēdacij nō ē gnālit̄ moꝛtale. S; moꝛtale fit rōne materie circa quā vt in materia fidei vl' moꝝ: ⁊ rōne cōtēptus: ſic aliqs ꝯſuet⁹ non curās euitare: ⁊ rōne nocumēti in fama vl' reb; tpalib; ⁊ etiā rōne libidinis mentiendi. Libido ibi capit̄ ꝓ amoꝛe inoꝛdinato ſicut iſti magni bauitoꝛes q̄ faciūt mendaciū eē pniciosuz ⁊ moꝛtale. p. Et q̄ncunq; nulla iſtaꝝ cōditionū adeſt tūc ē pctm̄ veniale q2 non ē pctm̄ moꝛtale niſi vbi libido interuenit ⁊ ꝯtēpt⁹. ¶ Ad id ps. Perdes oēs q̄ loquūt̄ mendaciū. Dicenduz ꝙ ſicut glo. exponit nō intelligit̄ h̄ dictū de mēdacio gnālit̄ ſed ſm dr̄iaz mēdacij pniciosi. Un̄ diſtributio illa nō fert̄ ad ipm̄ mendaciū ſed ad pſonas mētientes illo gn̄e mendacij ¶ Ad illd etiā Sapie. Os qd mentit̄ occidit aīam. ⁊c̄ nō intelligit̄ de quolibet mēdacio ſ; mē

dacio pniciosō.¶ Et si obijciat ꝙ augꝰ. exponit ꝙ q̄cunqꝫ mētit̄ occidit animã Dicēdū ꝙ nec ibi intēdit augꝰ. describe re ꝓ oibꝫ differētijs mendacij: sed intelli/gens ð mēdacio pnicioſo qð est ī doctri na religiōis dic̄ ꝙ nllo pacto nullo fine pt̄ q̄s mētiri ꝗn occidat aiam ſuam.

Quarta queſtio Utrū

oēe mendaciū ſit mortale viris pfectis ¶ Nō duplex ē ſtatꝰ viroꝝ pfectoꝝ. q̄dā ē ſtatꝰ pfectiōis exercēde vt paſtores et plati. Aliꝰ ē ſtatꝰ pfectiōis acqrende vt religioſi oēs de vtroqꝫ est q̄ſtio preſens. ¶ R̄ñ. Est triplex modꝰ dicēdi in iſta qōne. Primꝰ ē ſatis rōnal' z tenet̄ a mul tis: z ē ꝙ mendacia illa q̄ ſūt venialia im pfectis ſūt etiā venialia pfectis virꝫ. Et pbat̄ ſic Ad nihil obligat̄ aliō religioſꝰ q̄ alter xpianꝰ niſi ꝑ votū emiſſū ſꝫ nō ꝑ mittit ñ iurare ſiue dicere mēdaciū ioco ſum vł ocioſū: ḡ nll's religioſus dicendo tale mēdaciū peccat mortal'r. Sꝫ tñ qꝛ pfecti minorē h̄nt ꝑnitatē ad mendaciū q̄ imꝑfecti. Hinc ē ꝙ grauiꝰ peccāt. vñ Augꝰ nō vult oñdere vt dicūt ꝙ oē mē/daciū ſit mortale pctm̄ pfectis ſed cum nullū mendaciū poſſet bñ fieri: magꝭ tñ indecēs ē z incōueniens circa imꝑfectos q̄ circa pfectos. ¶ Scðs modꝰ pōit du plicē pfectionē. ſ. religiōis z trāqllitatis De pmis pfectis nō intelligit Augꝰ. ſꝫ de ſcðis. Iſte modꝰ tñ reprobat̄ ab iſto doctore. ¶ Et ꝑpterea ē terciꝰ modꝰ di cēdi q̄ ē iſtius doctoris ꝙ ad aliq̄d obli gat̄ hō ſpāliter preter alios vł rōne voti emiſſe vł rōne officij ꝯmiſſi: vł rōne ſcan/dali alios inuitātis: vł rōne ꝯſcīe dictā/tis. Sic ḡ dicamꝰ viros pfectos obliga ri ad nō mentiendū aliq̄ genere pcti: cū h̄ nō ſit ex ꝑcepto nec et officio cōmiſſo: nec ex voto aut ꝓpt̄ ſcādalū z ꝯſciētie vinculū. Propt̄ ꝙ nota ꝙ quidā ſūt per fecti publici: quidā ſt̄ pfecti occulti. Ui ris publice perfectis adhibet̄ fides tāq̄ cōfirmatoribꝫ ꝟitatꝭ: z q̄ñ mendaciū de ꝑhenſū: facit vt hō alteri nō credat. Si viri pfecti mentirent̄ iam nec ipis cre/derent̄ nec aliquibꝫ z magnū ipi veritati fieret ꝑiudiciū: z daret̄ alijs occaſio ſcan dali Et iō tales viri pfecti debēt habere ꝯſciam ꝙ ꝑ nulla re dicāt falſum ſcient̄ q̄ñ ḡ dicūt peccāt mortal'r: tū qꝛ faciunt cōtra ꝯſcie dictamē. tum etiam qꝛ alios ſcandalizant actiue. Non ſic autē homi nes ſcandalizant̄ de his qui ſunt imper fecti vel etiā de pfectis ocultis. Ideo ta les nō ſic obligant̄ ad oē mendaciū vitā dum. Et ē exemplū huiꝰ: qꝛ ſi quis ipu/gnaret fidē: licitū eēt imꝑfectis fugere z latere: ſed viri pfecti tenent̄ ſtare z libe/re cōfiteri ne ꝑ ipoꝝ fugā z latitatio neꝫ populus infirmꝰ cadat a fide. Uñ con/ſcientia debet eis hoc rōnabiliter dicta/re. Pōt igit̄ cōcedi ſm Aug. ꝙ viris p/fectis quoꝝ perfectio publica eſt mēda/ciū q̄ tūcūqꝫ puū ī putat̄ i mortale pctm̄ q̄ñ propt̄ ſcādalū vitādū dictare dꝫ eis ꝯſcia nullatenꝰ eſſe mentiendū ne faciāt venire in ꝯtēptuꝫ. Et hoc videt̄ ſenſiſſe Auguſtinus qui fuit pcipuꝰ veritatꝭ amator: z oīs vir qui veritatē amat ve/hement̄ odit mendaciū. Unð dꝛ Ecci. Potior ē fur q̄ aſſiduitas viri mēdacis Uide ante oppoſitum auctoritates Au guſtini. Et nota opinionem Scoti pul chrā z tenendam.

Quinto queritur. de

ipiꝰ mendacij diuiſiōe. Diuidit em̄ Au guſtinꝰ z mgr̄ mendaciū ꝑ tres dr̄ias ꝓ/mas vicꝫ inofficioſū: iocoſū: z pnicioſum Perniciosū ē qð ordinat̄ ad nocēdū ali/cui ſiue in mēte cū aufert ꝟtutes eo mō q̄ pñt auferri ſiue in corpe ſiue in bonis fortune: ſiue in bonis honeſte fame: z h̄ mendaciuꝫ ſꝑ eſt pctm̄ mortale. ¶ R̄ñ. Notādū ꝙ cū mendaciū habeat ꝑ for/ma z ꝯplemēto intentiōꝫ fallendi ſm in tentiōꝫ ipius mentientꝭ hꝫ in ſpēs diuer ſificari. Mentiens aūt aut intendit ꝓ/deſſe aut delectare aut ledere: ſm ꝙ in/

tendit ꝓdeſſe ē mendaciū officioſum: ſm
qḋ intēdit delectare ē mendaciū iocoſū:
ſm qḋ intendit ledere ē mendaciū perni
cioſū. Ledere aūt p̄t aliq̄s dupl'r. Aut
dāno tp̄ali: aut dāno ſpūali. Et ſi ledit
dāno tp̄ali. h̄ p̄ōt eē dupl'r. Aut ſimpl'r
ledit aut ita ledit vnū ꝙ alteri prodeſt.
Et ſm h̄ ſunt tres dr̄ie mēdacij ꝑnicioſi
quaꝝ vna cōſiſtit in eo genere mendacij
q̄ quis mentiť in doctrina religionis: ⁊ h̄
qḋ facit ad nocumētū boni ſpūalis: ſcʒ
fidei. Alia dr̄ia cōſiſtit in hoc vt menda
cium ſimpl'r obſit. Tercio ꝯo dr̄ia con/
ſiſtit in h̄ ꝙ mendaciū ſimpl'r non obeſt
ſed alicui prodeſt alicui obeſt. Si vero
q̄s mentiť vt delectet ſic ē mendaciū io/
coſū. Et h̄ p̄ōt eſſe dupl'r. Aut vt dele/
ctet alterum. et ſic eſt mendaciū ſimpl'r
Aut vt delectet ſemetip̄m in mentiēdo
⁊ ſic eſt mendaciū libidinoſuʒ. Si vero
quis mentiť vt pſit alteri: aut mentiť
vt ꝓſit in rebus: ⁊ ſic ē vna dr̄ia mēdacij
officioſi. Aut ꝓſit in ſanctitate ⁊ caſtita
te mentis: ⁊ ſic ē tertia. Aut vt proſit in
ſalute ⁊ vita corꝑis: ⁊ ſic ē alia. Et ſic pʒ
ꝙ tria ſunt genera mendacioꝝ q̄ in octo
ſubdiuiduntť membra. Tā mala eſt pri/
uatio alicuius boni alicui quātum erat
vtile illud bonum.

Circa triceſimaʒ
nonā diſtinctionē queritur
Vtrꝝ oīmi ꝑiurio couēniat
adeſſe mendaciū. i. vtrꝝ oīme
ꝑiuriū ſit mendaciū. ¶ Notādū ꝙ ꝑiu/
riū ſic p̄ōt deſcribi. Eſt temerariū ⁊ in/
ordinatū iuramentū. Primo poniť iura
mentū loco generis. Scḋo inordinatuʒ
ad dr̄iaʒ veri iuramēti ⁊ liciti. ¶ Iura/
mentū aūt ſic deſcribiť a iuriſtis. Eſt af
firmatio vel negatio de aliquo ſacre rei
affirmatiue firmata. ¶ Sciendū ꝙ ad
hoc ꝙ aliquod iuramentum ſit licitum:
oportet ꝙ habeat tres cōditiōes. Prio
oportet ꝙ ſit veritas ex ꝑte rei vl' ex ꝑte
intētiōis ſi ſit de futuris. Scḋo oportet
ꝙ habeat iuſticiā. i. honeſtuʒ ⁊ licitū: qꝛ
omne iuramentū qḋ ē de aliq̄ iniuſto et
inhoneſto ē illicitū. Tertio optet ꝙ fiat
cū iudicio. i. diſcretiōe ⁊ debitis circum/
ſtantijs. Iō oē iuramentū qḋ fit ſine di/
ſcretiōe eſt illicitū licet obliget ¶ Nota
duplex ē iuramentū: qḋdā aſſertoriū ali
ud ē ꝓmiſſoriū. Primū ē ſꝑ de p̄teritis ⁊
p̄ſētibus: quoꝝ eſt determinata veritas
Scḋm ē illḋ quod eſt de futuris: quorū
nō eſt determinata veritas. Et iſte due
ſpecies aſſimilanť duabus ſpeciebus ſo
phiſmatibꝯ ſcʒ poſitōi ⁊ petōi. Iuramē/
tum promiſſoriū vocatur ab iſto docto/
re obligatoriuʒ licet nō ſit obligatoriū.
Iuramentum autem promiſſorium ſic
deſcribitur a Scoto. Eſt aſſertio dicti
humani quod ipſum ſit verum vltima/
te. Aſſertio capiť ibi pro affirmatiue vl'
negatiue ⁊ non proprie pro affirmatiue
dicti homini loco materie: ꝙ ſit verum
ponitur loco differentie formalis ⁊ vlti/
mate. qꝛ ſm Apl'm.: Finis oīs ꝯtrouer/
ſie ē iuramentū. Iō diciť vltimate: qꝛ qn̄
hō iurat nō debet vlteriꝯ ꝓgredi. Iura/
re eīm eſt inuocare deum in teſtem. Iḋo
qn̄ aliq̄s dicit: deꝯ eſt mihi teſtis: eſt vera
iuratio. Magiſter autem ſic diffinit iu/
ramentū dicens ꝙ iuramentum ē men/
dacium iuramēto firmatū: propter iſtaʒ
diffinitionē fit p̄ma q̄ſtio. ¶ Rn̄. Tri/
plex modus dicendi. Primꝯ modꝯ nō ē
tenendus: qꝛ ſequiť mgr̄m ad lr̄aʒ: quia
ſm Augu. cuʒ homo iurat ꝙ putat eſſe
verū ⁊ tn̄ ē falſum temere iurat. ¶ Alij
dixerunt ꝙ non omne periuriū eſt men/
dacium: pro eo ꝙ non ſolūmodo cōtin/
git incurrere crimen ꝑiurij propť ꝟita/
tis defectū: veꝝ etiā ꝓpter defectū iuſti/
cie ⁊ iudicij. Ideo ſi quis iurat aliquid
facere qḋ ē illicitū ip̄o facto ē ꝑiurꝯ. Et
ſimiliter ſi quis iuret ſine diſcretione.
¶ Sed inſtantia iſta que ferť magis vi
detur habere locum in iuramento obli/
gatorio id eſt promiſſorio q̄ʒ in iuramen
to aſſertorio. In illo eīm proprie reperiť

iudiciū ⁊ iuſticia:⁊ iō ad hec remaneat
qō. Utꝝ oē piuriū qḋ opponit̃ iuramēto
aſſertorio ſit mēdaciū cū ſit ꝟitatꝭ ꝑua/
tiuū. ¶ Propterea tertio adhuc pōt re/
ſpondēri ꝙ ſicut patuit ī ꝓcedenti diſti
ctiōe. Aliqḋ ē mendaciū ſimpl'r ⁊ ſm ra
tionē ꝯpletā. Aliqḋ ē mendaciū ſm ꝗd:
vicȝ ꝗtuȝ ad ipſius mendacij materiam
Aliqd ē mendaciū ſm ꝗd ꝗtū ad ipſius
mendacij formā. Mendaciū ſm ꝗd ⁊ ſȝ
formā. ē qḋ hȝ falſitatē in voce ⁊ intētōe
Mendacium vero ſm quid ſm materiā
eſt qḋ hȝ falſitatē in voce ſȝ nō ī itētiōe.
Mendaciū ſm ꝗd ⁊ ſm formā ē qḋ hēt
falſitatem in intentiōe ſed non in voce.
Cū g̃ querit̃ vtꝝ piurium oppoſitū iu'
ramento aſſenſato vniuerſal'r claudat
in ſe mendaciū. Dicēdū vl' large capiat̃
⁊ ſic ꝓcedit̃: vl' ſtricte ⁊c̃. vide textum.
¶ Nota ꝙ ꝓhibet̃ piuriū in ſcḋo ꝓdica/
mēto ꝓme tabule inq̄ꝗtū ꝑ ipm piurium
facit ꝗs ꝯtumeliā ſūme ꝟitati aſſumēdo
eā inuanū dū aſſumit eā ad ꝯfirmatōeȝ
falſi ſciti vl' falſi opinati vl' etiam dubij
¶ Aduertendū ꝙ ſicut ꝯſcīa erronea
in moribꝫ nō excuſat factū iniuſticie: ſic
eſtimatio falſa in his que credunt̃ nō ex
cuſat iuramentū falſum.

Querit̃ ſecūdo. Utrū

oīe piuriū ſit pctm̄. ¶ Dicendū ꝙ abſ/
ꝗ dubio piuriū ē malū nō ſolūmō in ſe:
ſed etiā ſm ſe. ita ꝙ nullo mō pt bn̄ fieri
piuriū loquor inordinatū ⁊ temerariuȝ
Rō aūt hꝰ ē dupl'x. Una propt̃ hoc ꝙ
piuriū plerūꝗ claudit in ſe mendaciuȝ:
qḋ ē ſm ſe malū. Alia ꝟo rō ē gn̄alis: qꝛ
oīs piurās ꝯtumeliā fac̃ ſūme ꝟitati dn̄
eā adducit ad eiꝰ ꝯfirmationē ad qḋ nō
deberet aſſumi: ⁊ iō qꝛ nō tm̄ deordinat
hoīeȝ ad ꝓximū ſed etiā deordiāt hoīeȝ
ad deū: inde ē ꝙ ſemꝑ eſt malū. Et in ſo
lutiōe ꝓmi argumenti Adeo eīn̄ ē nomē
dn̄i terribile ⁊ venerabile ꝙ nullus debȝ
eū in teſtimoniū aſſumer̃ niſi nouerit ꝗd
loquat̃. Un̄ ignorantia nō excuſat ī tali
iuramento. Hoc eīn̄ debȝ vnuſqſꝗ ſcire
ꝙ nō debet iuramento alıꝗd firmare ni/
ſi de illo ſit certꝰ. Un̄ ſi talis ig̃ret rē de
q̄ iuret hoc ipō ſcit ſe male iurare ſi eam
iuramēto affirmat: ⁊ iō n̄ excuſat̃ a culpa

Tertio querit̃. vtrum

omne piuriū ſit mortale pctm̄. ¶ Rn̄.
ꝙ piuriū duo dicit vicȝ iurationē ⁊ inor
dinationē. Eſt eīn̄ piuriū iuramētuȝ in
debitū ⁊ inordinatū. Iuratio āt tripl'x
eſt. Quedā ē deliberata ⁊ ſolēnizata. ſ.
qn̄ teſtes iurāt ſupra ſcā dei euāgelia in
iudicis pn̄tia. Quedā ē delibata ſed nō
ſolēnizata qn̄ ꝗs ī oculto iurat aliꝗd ex/
deliberatiōe intendēs illḋ ꝑ diue ꝟitatꝭ
teſtimoniū ꝯfirmare. Quedā aūt ē nec
deliberata nec ſolēniſata ſic̃ qn̄ ꝗs iurat
in cōi ſmone nō attēdens que inuocat ⁊
ad ꝗd: ſed ex q̄dā ꝯſuetudine. ⁊ ſm h̄ ꝑ/
iuriū pōt cōmitti tripl'r. Nā ſi cōmittat̃
circa iurationē deliberatā ⁊ ſolēnizatā
ſic ē graue pctm̄ ⁊ enorme. ita ꝙ reddit
hoīeȝ infamē. Si ꝟo cōmittat̃ circa iu/
rationē nō ſolēnizatā nec deliberatā: ſic
nō ē pctm̄ mortale ſed veniale ꝓpter h̄
qḋ ling̃ in lubrico poſita ē Si ꝟo cōmit
tat̃ circa iuratiōȝ deliberatā lȝ nō ſolen/
nizatā. Scotꝰ dicit ibi ꝙ iſto mō ē pctm̄
mortale ſine diſtinctōe. Iſte tn̄ doc. bo/
nauen. diſtinguit. qꝛ aut deliberat de di
cto ⁊ iuramēto. vtꝝ vicȝ dictū ſit veruȝ ⁊
vtꝝ ſit iuramētū ꝯfirmādū: ⁊ tūc ſi piurat
mortalit̃ peccat. aut deliberat ḋ dcō tm̄
vtꝝ ſit veꝝ. nō tn̄ de iuramēto ſupaddi/
to ⁊ tūc pt eē veniale pctm̄. Ualde tn̄ ca
uendū ē: qꝛ veniale illḋ ē ꝑiculoſū ⁊ int̃'/
tū appropinq̄t ad mortale pctm̄. Cōce/
dendū ē igit̃ ꝙ nō oē piurium ē mortale
pctm̄ ſic̃ illud qḋ nō eſt deliberatum.

Querit̃ quarto. Utrū

licitū ſit iurare ꝑ deū ⁊ nō peccare. ꝗdaȝ
fuit opio. ſ. manicheoꝝ ꝙ oē iuramētū ē
illicitū ⁊ ꝓſūpſerūt hoc ex ꝟbo dn̄i. Mat
thei. v. Et ex eo qḋ dꝛ Iaco. v. q̄ verba
male intellexerāt Cōtra hos dic̃ Augꝰ
ꝙ iuramētū nō fuit ꝓhibitū propt̃ ſe ſed

ꝓpt̃ vitādū piuriū iſte etiā erroꝛ venit ex manifeſta igñātia: q2 neſcierūt itelligere ꝙ aliū ſenſū facit negatio ꝑpoſita ſigno vñiꝫ aliū ſenſū facit poſtpoſita. Prepoſita ei facͭ eq̄pollere ꝑticl'ari negatiẽ: poſt poſita ſuo contrario. Unde non offert dicere non oīs homo currit et omnis hō nō currit. Dñs aūt nō dixit oīno nō iurabis: ſꝫ nō iurab oīno. Uñ nō ꝓhibuit oēꝫ iuratiōeꝫ: ſꝫ ꝓhibuit ꝙ nō eēt oīno: ꝛ ſine oī cā iurādū. Et iō iſto erroꝛe abiecto tā ꝗ irrōnabilr̃ ꝑniciofo: ꝯcedēdū ē ꝙ licitū ē iurare ꝑ deū et h̄ cōitꝫ vniuerſitas fideliū: q2 tn̄ nō ē ſic licitū q̄n aliquo mō poſſit eē illicitū. Dubiū ē iter doc. Utrū iurare ꝑ deū dicat actū bonū in genere: aut actū idifferētē: ꝛ ſunt opiniōes due ſatꝫ ꝓbabiles: q2 vltia q̄ dicit ꝙ iurare ꝑ deū de ſe ſit indifferens vide ibi in ſolutione vltimi argumenti.

Quinto querit̃. Utrū

iurare ꝑ deū licite. i. ſerioſeꝛ cū diſcretione factū ſit licitū appetēdū. ¶ Rñſio dicēdū ꝙ nō: ꝛ h̄ eſt ꝓpt̃ occaſionē mali ad iūctā. Et ē ſil'e ſicut affluētia diuiciarūꝫ q2 diſtrahit hōieꝫ ne cultui dei intēdat: nō eē in appetitu: lꝫ poſſit licite ꝛ meritorie poſſideri. Sic etiā intelligēdū eſt circa ipm̄ iuramentū. Et ꝓpterea btūs Iacobus dicit nolite iurare nō ſolū oſtēdēs vitādū eē actū iuratōis ſine cā ſꝫ etiā affectū. Uñ etiā monemur circa actū iurationis ꝓpter ꝑiculū piurij vitare ꝯſuetudinē: vitare etiā actuꝫ p̄ter neceſſitatē. ꝛ vitare affectū. Et ad iuramētū nō dꝫ qs ire vltroneus. i. voiūtari⁹: ſꝫ coact⁹. Et hui⁹ ſil'e pōt reddi in ꝑſidētia ꝑlatōis: ꝗuis eīn bonū ſitꝛ licitū alijs pdeſſe. Nō tn̄ eſt appetēdū ſꝫ poti⁹ fugiēdū: ꝛ ad illud dꝫ ho trahi q̄ſi inuit⁹: q2 cū amaf ꝑlatio frequēter ē rō ſupbiēdi: ꝛ quodāmō apoſtatandi ꝛ recedēdi a deo. ¶ Ad auctoritatē dñi: ꝛ iacobi. Dicēdū ꝙ nō ꝓhibetur actus iſte q2 malus ē ſꝫ q2 occaſio ē mali: nec ꝓhibef vl'r ſꝫ ne qs iuret irreuerent̃.

Sexto queritur. Utrū

liceat iurare per aliqđ creatū. ¶ Rñſio dicēdū ꝙ iuramētū aſſertoꝛiū dupl'r hꝫ fieri. Qodā ꝑ ipꝛecatiōnē q̄ddā ꝑ ipſius veritatis teſtimonij inuocatōeꝫ. Per imꝑcationē aūt iuraf cū d: vt viuat fili⁹ me⁹ vl' pr̄. Hoc eſt dicere niſi ego ipleuero ꝙ ꝓmitto: vel niſi ipleuero qđ iuro nō viuat fili⁹ meus vel pr̄ meus. Et in hac foꝛma iurādi creatura ad teſtificādū nō iuocaf ſꝫ poti⁹ ipi creatoꝛi oppignoꝛafꝫ ꝙ dic̃ aug. ꝛ hoc q̄dē ē licitū q2 ꝗuis oīs creatura ſit ipſi⁹ creatoꝛis: tn̄ bonū vl' ſolatiū ꝙ ex ipſa creatura ꝑcipim⁹ ꝛ a deo nob ꝯceſſuꝫ ē: tāꝗ nr̄m oppignoꝛare poſſum⁹: ꝛ iō licita eſt hec foꝛma. Licet h̄ iurameti gen⁹ ſm̄ ꝙ dic̃ aug. in lr̄a ſit grauiſſimū. Illđ vero iuramētū fit ꝑ veritatis ipius teſtimonij inuocationeꝫ: q̄n aliqs iurat ꝑ aliquē ad iuocādū illū in teſtē. Pōt aūt creatura dupl'r aduocari in teſtimoniū. Aut ſm̄ ſe. Aut inꝗtū ē veſtigiū veritatꝫ diuine. Si ſm̄ ſe hoc mō nō lꝫ q2 ſic crederefꝙ aliqđ diuinū eſſꝫ in ea rōne cui⁹ dicti veritas poſſit ꝑ hūōi teſtimoniū ꝯfirmari. Scđo mō vero inꝗtū in ea relucet veſtigiū diuine veritatis: licitū eſt iurare ꝑ creaturā. Hoc eīn nihil aliud eſtꝗ iurare ꝑ eū q̄ in creatura relucet: ꝛ tūc nō veneraf qs creaturā ſꝫ creatoꝛē. Uñ ſicut honoꝛ q̄ exhibef imagini referf ad ꝓthotypū. i. ad exēplar ſm̄ ꝙ ſic̃ dicit Dam. Ita hoc mō iuratio facta ꝑ creaturā referf ad ipſū creaturaꝝ actoꝛē. ¶ Sꝫ ꝯ pi⁹ ꝑp. xxij. q. i. Si qs ꝑ capillū vl' caput dī iurauerit ſi ſ cce iaſtico oꝛdine eſt deponaf ſi laic⁹ anathematizef. Dicēdū ꝙ h̄ canō loquif ꝯ illos q̄ credebāt deū ſm̄ diuinitatē hēre caput vel capillos ꝛ tales erāt blaſphemi. Aut certe ꝯ illos q̄ irreuerēter nomināt mēbꝛa xp̄i ꝛ quodā exq̄ſito mō iurādi diuidūt ipm̄ q̄ſi mēbꝛatim q2 valde rationabil'r ſunt arguēdi ꝛ redarguendi.

Septio querit̃. Utruꝫ

ille q̄ iurat falſum ꝑ lapidem ſit piurus. ¶ Rñſio dicēduꝫ ꝙ ſic ſm̄ ꝙ dicit aug.

qm̄ iurās p̱ lapidē aut intendit ipſi lapi di reuerētiā exhibere aut actori lapidis. Si lapidi intendat reuerentiā exhibere dupl'r peccat ſi vero actori lapidis tunc abſq̧ dubio piurat:q2 ipſi creatori lapi dis ↄtumeliā facit tñ nō eius p̱ effectum creature intellectū aſſumit in vanū. Si qs tñ nō serioſe iuraret:ſed quodāmō lu dere intendit:nō eſt dicēdū piuriū:q2 iu rare nō intēdit:ſ3 poti⁹ ludere. Eſt tñ ta lis mod⁹ loquēdi ſat3 reprehēſibilis ꝛ ca ueri d3 a viri3 pfect3 ꝛ eē a bonis religioſ

Octauo querif. Utrū

obligatio ↄhaf p̱ iuramētum doloſum. ¶ Notandū iuramētū ꝓmiſſoriū eſt qua druplex doloſum. Coactū. Cautū ꝛ ca rēs oib3 iſtis ſc3 doloſitate ꝛc̄. Doloſum eſt cū aliqs iurat aliqd facere:ꝛ tñ in ipo actu iurādi itēdit oppoſitum. Et oē tale iuramentū eſt pctm̄ mortale. Incautu3 iuramētū ē illud qđ trāſit ſup indebita3 materiā ſimil'r ꝛ illicitā vl'trāſit ſup ma teriā q̄ l3 eſſ3 de ſe licita ē tñ illicita ma teria iuramēti. Ut ſi qs iuraret occide re aliquē vel fornicari q2 eſt de materia illicita. Et qcūq̧ iurat hoc mō ſiue intē dit h̄ facere ſiue nō peccat mortal'r. Se cūda ps dicit vel trāſit ſup materiā. Si cut ſi qs iurat nūq̄ intrare religione3:q2 eſt licitū ſecularib3 nō itrare religionem Iurare tñ de hoc eſt pctm̄ mortale. Et de iſto ē qđ pñs. ¶ R̄nſio triplex eſt mo dus dicēdi. Prim⁹ modus dicēdi eſt. Iu ramētū doloſum ſimpl'r obligat. l3 intē dat aliū decipe nec aliquo mō excuſaf p̱ cordis fraudulētiā ꝛ i iſto latere ſūt dñi iuriſte. Sed dñi theologi ꝛ illi q ſunt de ſcđo mō dicēdi dicūt ꝙ obligatō iuramē ti eſt obligatoria ſicut obligatio voti et mr̄imonij. Iō videf alijs dicēdū ꝙ ſicut mr̄imoniū nō eſt verū niſi interſit iterior conſenſus nec eſt votū obligatoriu3 niſi ſit intētio obligādi. Sic etiā nec ipm̄ iu ramentū doloſum dicēdū eſt:eſſe ſimpl'r obligatoriū in quo qs ſic iurat:vt tñ p̱ ſ

la vba ſeipm̄ obligare nō in tēdat. Et ꝑ pterea ſm̄ iſtos diſtinguif. Duplex forū vic3 for ecclie:ꝛ for cōſciētie. Scđm fo rum ecclie iuramētū tale eſt obligatoriū in foro dei q iudicat ſm̄ ſecreta conſcie ꝛ ſm̄ veritatē:iſte qdē nō obligaf:q2 nōlvo luit obligare ſeip3 q2 tñ doloſe iurault ꝛ nomē dei inuanu aſſūpſit ſtatim in actu ipſo cōmiſit crimē piurij nec reportat cō modū de malicia:q2 apud deū ex illo iu ramēto iudicaf dign⁹ pena eterna Uñ ſi veniat ad pñia3 eſt ei grauis pñia iponē da:ꝛ ſanū ↄſiliū ē ei dicēs:vt merito cul pe ſibi iponaf ꝛ iuramētū cōpleat i quo primū decipe intēdebat. l3 nō poſſit ſibi ꝓbari in facie ipi⁹ ecclie. ¶ Ad il'ud rñ dori. Quacūq̧ arte vbo qs iuret de⁹ accipit ſicut ille cui iuraf intelligit. Di cēdū ꝙ h̄ dicit nō q2 ipſe de⁹ ad h̄ putet hoiem obligatū:ſ3 q2 ex hoc ꝙ ille nō in tēdit iurare ſicut ille itēdebat recipe de⁹ q h̄ reqrebat ex veritate ꝛ iuſticia repu tat ip3 obligatū ad penā vl'pōt ille ſmo cauſal'r itelligi vt dicaf ꝙ de⁹ ſic accipit et ſic vult accipi ab ipſa ecclia:ꝛ ſic vult etiam iudicari.

Nono queritur. Utrū

oē iuramtū coactū ſit obligatoriū ¶ No tādū duplex ē coactō qdā ē ſimpl'r. Alia eſt ſm̄ qd. Pria eſt illa q̄ aliqs neceſſitaf ſimpl'r ad agēdū vel volēdu3 aliqd ſic ꝙ nō poſſit in oppoſitū. Et iſto mō ipoſſibi le eſt volūtatē cogi humanā ad actū vo lēdi:etiā ab ipſo deo:q2 de ſe eſt rex. Et de iſta nō eſt h̄ ad ꝓpoſitu3. Coactio ſm̄ qd eſt illa q̄ aliqs metu maioris mali vel piculi facit illū actū ad quē inducif. Ut mercator icidēs in latrones timēs ne oc cidaf ab eis ꝓmittit cētū ſcuta:ꝛ ſte me tus cadit in ↄſtātē virū nunq̄ tñ metus alicui⁹ pene d3 inducere cōſtātē virū vt peccet mortaliter. Et ſi ſic inducatur nō eſt cōſtans vir. Quādo ḡ querif de iura mēto coacto. Utrū omne iuramētū ꝛc̄. ¶ R̄nſio ꝙ ſunt ſcđo mō dicēdi ſat3 pro

babiles. Ultimus tñ ꝓpter reuerētiam beati aug. tenef. Excuſatio a tāto eſt qñ aliqs minus graue peccat faciēdo aliud ꝙ ſi faceret illud libere: vt ſi qs cogeref facere fornicationē ⁊ facere latrocinium minus graue peccaret lꝫ mortalr̄ pecca/ret ꝙ ſi libere faceret. Uñ duplex eſt fo/rum videlicꝫ eccl'ie ⁊ diuinum ita ꝙ obli gatio iuramenti coacti econtrario ſe ha/bet obligationi iuramenti doloſi reſpe/ctu huiꝰ duplicis fori. Nā in foro eccl'ie iuramētū coactū non eſt obligatoriū: tū qꝛ eccl'ia preſumit ꝙ iſte qui coacte iura uit non iurauit voluntate implēdi iura mentum: ſed potius euadendi periculū: tum qꝛ etiaꝫ ille qui iurare cōpulit: cum malicioſe ⁊ doloſe proceſſerit nullꝫ ius acquiſiuit nec de malicia commoduꝫ re/portare debuit. Unde nulluꝫ habet ius repetendi. In foro autem dei Iuramen tum coactum obligatorium eſt quia cū deus aſpiciat voluntatem interiorem: et voluntas non poſſit cogi coactione ſuffi cienti ſed inducente: et ita voluntas co/acta: voluntas fit: iudicat deus taleꝫ ho minem obligari. Et ideo in foro conſci/entie ſm̄ theologos conſulenduꝫ eſt ei q ſic iurauit (niſi relaxationem inueniat) iuramentum implere. Et hoc dico ſi iu/ramentum illud fuit reſpectu rei licite. ¶ Nota in prima ſolutione primi argu/mēti. Si qs (ait doctor) coactiōe inducē te cogaf vt votū emittat vicꝫ vt in pic'u/lo mortis exiſtens a dño liberef nō vide/tur abſurdum dicere eum eſſe obligatuꝫ

Decimo querif. Utrū

iuramentum incautum ſit obligatoriuꝫ Iuramentū autem incautum dico ꝙ ꝟ/git in exitum malum vel in exitum minꝰ bonū. ¶ Notandum ꝙ multipliciter cō tingit iuramentum eſſe iuramentum in/cautum. Primo modo quando iuratur aliqd qđ vergit ſimpliciter in ſalutis de trimentū. Sicut cū aliqs iurat ſe factu/rū aliqd qđ nō pōt ſine pctō mortali cō/ſummari. Scđo mō dr̄ iuramētū eſſe in cautū cū qs iurat aliqd ꝙ ꝟgit in ſaluꝫ ſue diſpēdiū ⁊ ꝑfectōis ipedimētū vt pu ta cū iurat qs ſe nūꝗ intraturū religio/nem. Tertio mō dr̄ iuramentū incautū cū qs iurat aliqd in oēm euētū qđ vno ca ſu cōtingente vergit in ſalutis diſpēdiū Alio caſu cōtingēte vergit in ſalutis ꝓ/fectū. Sicut cū iurat aliqs ſe nūꝗ rece pturū prelationē: qđ qdēꝫ eſt in ſalutis diſpēdiū ſi vtilis ſit ⁊ canonice eligaf: et a maiore ſi iniūgaf: tunc aūt vergit in ſa lutis ꝓfectū ſi ſit ꝑſona vtilis ſibi ⁊ aliis ad ſtatuꝫ illū ꝓmoueri. Si ḡ loqmur de iuramēto incauto. Primo mō ſic abſꝗ du bio nō ē licitū nec obligatoriū: imo q ipꝫ obſeruat cōmittit pcm̄. Si ꝟo loqmur de iuramēto icauto. Scđo mō ſic nec ē licitū nec obligatoriū: lꝫ ipm̄ obſeruare nō ſit pctm̄: qꝛ nō eſt pctm̄ nō intrare re/ligionē: graue pctm̄ tñ eſt iurare ſe nūꝗ aſſenſurū ad gradū ꝑfectōis: qꝛ in h̄ qdā mō ipugnat ipiꝰ iuſticie ꝑfectiōeꝫ ⁊ ſpūſ ſctī inſpirationē. Si ꝟo loqmur de iura mēto. Tertio mō ſic vno caſu cōtingen/te eſt obſeruādū: vicꝫ qñ vergit in ſaluꝫ ꝓfectū. Alio ꝟo caſu cōtigēte ē illicitū ⁊ nō obſeruandū: videlicet cum in ſalutis detrimentum vergit.

Circa diſtinctio/

onem quadrageſimam que ritur. Primo de differentia que aſſignatur penes radi/cem Aſſignatur aūt dr̄ia hec penes radi cē ſm̄ aug. ꝙ lex vetꝰ radicabaf in timo/re: ⁊ lex noua in amore. ¶ Notādū ꝙ du plex ē lex. Queda eſt naturalr̄ ⁊ ē regula iuſticie oīb' vtētib' rōne naturalr̄ inſita ꝙ ꝑcipit fieri q ſr̄ fiēdaꝫ ꝓhibꝫ ꝯria Alia ē lex poſitiua hūana ⁊ regl'a iuſticie vtē tiū rōꝫ oim dictāſ aliqd fieri ſub taxatio ne alicuiꝰ pene. Alia ē lex diuīa ⁊ ē regl'a iuſticie eterna ꝑcipiēs aliqd fieri ſub pe na pene etne. ¶ Ad qōnē Rñdef ꝑ vnā diſtinctionē et duo dicta. ¶ Diſtinctio. Cū cōparamus has leges adinuicē hoc pt̄ eſſe dupl'r. Uno mō ſm̄ ſtatū cōeꝫ. Alio

mõ ſm ſtatũ ſpũalis perſone. ¶ Primũ di ctũ. Si compamus has duas leges ſm ſtatũ ſpũalis pſone ſic nõ eſt dr̃ia qꝛ multi in lege euangelica ducunẗ ſpũ timoꝛis. ꝛ econtra multi in lege veteri ducebanẗ ſpũ amoꝛis vt patet de dauid moyſe ꝛ ſic de alijs ſanctꝭ. ¶ Scõm dictũ. Si com paremus has duas leges ſm ſtatũ cõem ſic drñt iſte due leges: qꝛ lex moſaica re ſpiciebat ſtatũ impfectiõis: ꝛ ideo duce banẗ ſpũ timoꝛis. Lex vero noua ꝛ euan gelica reſpicit ſtatuꝫ pfectionis. Sicut dr̃ Math. vi. Eſtote pfecti ſicut pr̃ vr̃ p fectus. Jdeo dr̃ lex amoꝛis: lex vet⁹ erat lex occidens: lex noua eſt lex viuificans.

Secũdo queritur. De

de dr̃ia q̃ aſſignaẗ penes effectũ. Uicꝫ φ lex vetus erat lex occidẽs: lex vero noua eſt lex viuificãs: ꝛ hec dr̃ia accipiẗ ab aplo ij. coꝛinth. iij. vbi dicit Lr̃a occidit ſpũs aũt viuificat. ¶ Rñdeẗ p duas diſtincti ones ꝛ duo dicta. ¶ Prima diuiſio mul tipliciter dr̃ aliqd iuſtificare. Uno mo do effectiue: ꝛ ſic deus ſolũmodo dr̃ iuſti ficare. Scđo mõ foꝛmaliter: ꝛ ſic gr̃a dei dr̃ iuſtificare: qꝛ infoꝛmat ipſam aĩam ex pellẽdo obliq̃tatẽ peccati ꝛ culpe: ꝛ dãdo certitudinẽ iuſticie. Tertio mõ dr̃ aliqd iuſtificãs nõ ſolũ in hitu verũetiã in effe ctu. Et ſic charitas iuſtificat ſiue fides q̃ opẗ p charitatẽ. Quarto mõ dr̃ aliqd iuſtificãs in ipſi⁹ iuſticie exercitatione ꝛ vſu: et hoc mõ mãdata dei in q̃b⁹ iuſticia exerceẗ iuſtificare dicũẗ qñ mõ debito ob ſeruanẗ. ¶ Scđa diſtinctio duplr̃ põt i telligi lex vetus. Uno modo ſm ſenſum lr̃alẽ. Alio mõ ſm ſenſum ſpũalẽ. ¶ Pri mũ dictũ lex vet⁹ vt capiebaẗ ſm ſenſuꝫ lr̃alẽ occidebat. Et hoc eſt intelligendũ occaſione accepta: qꝛ de ſe nõ occidebat. ¶ Scđꝫ dictũ. Sicut lex noua viuificat ita lex vetus ſm ſenſum ſpiritualẽ viuifi cabat tunc tempoꝛis.

Tertio queriẗ. De diffe

rentia legis euãgelij q̃tũ ad dr̃iaꝫ antiq̃ leg̃. Dr̃ eñ moſaica lex eſſe grauitatis lex. Et lex euãgelica dr̃ eẽ lex ſuauitatis ¶ Rñdeẗ p vnã diſtinctionẽ. Et tria di cta. ¶ Diſtĩctio: triplr̃ ẽ loq de iſtis dua bus legib⁹. Aut rõne p̃ceptoꝝ obligãtiũ Aut rõne affectõnũ mouẽtiũ. Aut rõne ſacroꝝ adiuuantiũ. ¶ Primũ dictũ. Si loq̃mur d̃ hijs duab⁹ legib⁹ rõne p̃cepto rũ obligãtiũ. Dicẽdũ φ in antiq̃ lege tri plicia erãt p̃cepta. Quedaꝫ erãt p̃cepta moꝛalia: ꝛ ſunt decẽ p̃cepta: q̃ etiã hem⁹ in lege noua: ꝛ iſto mõ nõ drñt: qꝛ etiã in lege euãgelica tenemur ea obſuare. alia erãt p̃cepta cerimonialia Et iſto mõ lex vet⁹ erat grauioꝛ ſine cõpatiõe q̃ꝫ ſit lex euãgelica: qꝛ vt diẽ Rabiſalomo hñ ha bebat ſexcẽta p̃cepta cerimonialia Alia erãt p̃cepta iudicialia: p q̃ erãt ſbditi iu dicib⁹. Et iſto mõ lex euãgelica vt ẽ tra dita a xp̃o leuioꝛ ꝛ facilioꝛ ẽ q̃ꝫ ſit lex ve tus qꝛ xp̃s nulla iudicialia p̃cepit licet ſm decreta ꝛ leges plima ſũt q̃ꝫ i lege ve teri. ¶ Scõm dictũ Si cõpem⁹ iſtas du as legeſ rõne affectionũ mouẽtiũ ſic leui us ẽ euãgeliũ xp̃i q̃ꝫ fuerit lex moſaica: qꝛ ad obſuãtiã leg̃ euãgelice amoꝛ nos mouet Mathi. xi. Jugũ eñ meũ ſuaue ẽ ꝛ on⁹ meũ leue. Sꝫ ad obſuãtiam legis moſaice timoꝛ erat affectio mouẽs. Ut pꝫ Exod. vij. vbi dr̃ φ man⁹ moyſi erãt gues. ¶ Tertiũ dictũ Si cõpem⁹ iſtas leges adinuicẽ rõne ſacroꝝ adiuuãtium. Sic mlt̃o leuioꝛ ẽ lex euãgelica q̃ꝫ mo ſaica: qꝛ ſacra illi⁹ leg̃ mlt̃ũ hẽbãt põde ris: ꝛ parũ hẽbãt de efficacia ꝟtutꝭ. Eꝫ eſt in ſacr̃is noue legꝭ qꝛ magnã hñt vtili tatẽ ꝛ parũ de põdere. Ad laudẽ ꝛ gl̃iaꝫ illi⁹ q̃ ẽ via veritas ꝛ vita: q̃ cũ. p. ꝛ. ſſ. vi. ꝛ reg. vn⁹ deus in ſecula.

Expliciũt nõnulla repoꝛtata ſup ter tiũ ſniarũ doctoꝝ ſeraphici ſancti bone uẽture oꝛdinis ſacri minoꝝ de obſeruan tia ſub pſidẽtia Reuerẽdiſſimi mgr̃i fra tris ſtephani bꝛuleſer eiuſdeꝫ oꝛdinis ſa cre theologie pfeſſoꝛis ſcotici alme vni uerſitatis giſieñ. metis gallie cõpoꝛtata

Reportata admodum

lucida ſup ſancti Bonauenture quarto ſniaꝝ Reuerendi mgr̄i fratris Stephani brulefer ordinis minoꝝ ſacri eloquij ꝓfeſſoris clariſſimi Pariſienſ Scotici feliciter incipiunt.

Circa principiū q̄rti ſniarum ſancti Bonauēture doctorꝫ ſeraphici. ¶ Notādum ꝙ omnes ſacrarū litterarum interpretes: z ſacre theologie profeſſores aſſerunt ꝙ ſacra theologia eſt quedam copioſiſſima apotheca in qua inuenit omnis homo quicquid eſt ei neceſſarium z vtile ad aīme ſalutē z eternā gloriā cōſequendā. ¶ Nā primo inueniunſ ibi decem decalogi mandata: q̄ ſunt ad vitaꝫ eternā neceſſaria ¶ Secūdo eqſſima xp̄i ꝯſilia q̄ tutiſſime ſunt ad vitā eternā ꝓmouentia. ¶ Tertio ſaluberrima ſacra expiantia hoīeꝫ viatorē a ſordib9 pctōꝝ ¶ Quarto premia glorioſa z beatifica: viatorē ad amorē dei alliciētia ¶ Quinto tormenta horribiliſſima: hoīeꝫ ſuperbum z cōtumacē a pctis retrahentia: qꝛ ipa cōminaſ malis mala innumerabilia q̄ oculus nō vidit nec auris audiuit: nec in coꝛ hoīs aſcēderūt: ſicut z ecōtra promiſit z p̄parauit infinita z inexcogitabilia bona ſuis ſanctis z ſeruitorib9. Hec nō docet grāmatica nec logica nec philoſophia ſed ſūmus theologus deus christianis z electꝫ reuelauit ꝑ ſacrā ſcripturā. Et ſic pꝫ ꝙ ſacra ſcptura z theologia ē copioſiſſima apotheca ſufficiēs ad ſanitatꝫ ꝯſuatōꝫ z morbi ſanatōꝫ. vn̄ Chryſ. ſup Mat. xxij. In ſacra ſcptura z theologia iueīt ignorās qd addiſcat inuenit cōtumnx quid timeat: laborans quo p̄mieſ: puſillanimis quo nutriatur: famelic9 ꝯuiuiū: vulnerat9 remedium: impinguat9 refrigeriū. ¶ In iſta auctoritate tanguntſ ſeptē ſtat9 hominū. Primo ignorantiū. Scđo ptinaciū z ſuperboꝝ. Tertio iuſtoꝝ. Quarto incipientiū cū puſillanimes ſuauib9 verbis z doctrinis debeant nutriri. Quinto perfectorum. Sexto lapſoꝝ. ſeptimo ꝓficientium cū đr: impinguat9 refrigeriū quia cū ꝓficientes agitanſ multis tētationibus ibi inueniunt refrigeriū z ꝯſolationē. Unde dicͭ Hugo de archa noe in p̄mo libro. Sacra ſcriptura liber ē vite. cuius origo eterna: cui9 viſio incorꝑalis: eēntia: cui9 cognitio vita: cui9 ſcriptura indelibilis: cui9 aſpectus deſiderabilis: cuius doctrina facilꝭ: cuius ſcīa dulcis: cuius ꝓfunditas inſcrutabilis: cui9 verba innumerabilia: vnū tn̄ verbū ſꝭ oīa ſcꝫ charitas. Naꝫ oēs ſacre ſcripture ad hoc tendunt vꝫ deducāt nos ad amoreꝫ dei. ecce ꝟbum vnū. Amor eīn dei vſqꝫ ad ꝯtēptū ſui faciunt ciuitatē dei. Sicͭ ecōuerſo amor ſui vſqꝫ ad ꝯtēptū dei faciunt ciuitatē diaboli (vt dicit Augu). Ille tenet quicqd latet: qcqd pꝫ in diuinis ſermōib9 q charitatē ſuat in morib9.

Circa diſtinctionē primā (que ē de ſacroꝝ inſtitutione querif primo. Utꝝ ſacra debuerūt inſtitui. ¶ Sacramētū ſm Scotū) ē ſignuꝫ ſenſibile gratiā vel effectū dei gratuitū ex inſtitutione diuina efficacitꝭ ſignificāſ vel repſentans ordinatum ad ſalutē hominis viatoris. ¶ In hac diffinitiōe ſex ponunſ particule. Prima ē ſignū: z ponitur loco generis. Secunda ſenſibile tanqꝫ fundamentū illi9 ſigni: qꝛ in diffinitionib9 relationū debet poni fūdamētum z termin9 vt addit amēta z ē ſenſus Sacramentū ē ſignum. i. ē relatio ſigni ad ſignatū fundata in aliquo ſenſibili.

Tertio ponitur etiã termin⁹ qui ẽ gratia dei vel effectus dei gratuit⁹ corporꝭ xp̃i in ſacro altaris: qđ eſt gratuit⁹ dei effectus. Quarto ponit ex inſtitutione diuina ad dĩaȝ alioꝝ ſignoꝝ naturaliũ z etiã inſtitutoꝝ ab homine. Dicit ꝙnto efficaciter.i.veraciter certitudinal'r z p noſtice rp̃ſentãs ad dĩam equiuoci et dubij. ¶ Unde ſignũ ẽ duplex.ſ. verax z certum z vniuocum. Aliud eſt ſignum incertum z dubium z equiuocũ:qđ.ſ.indifferenter poteſt habere ſignificatum ꝯcomitans vel nõ: vt emittere ſaliuã ab ore ſup barbã quia huiuſmodi ẽ ſignum furie ſed nõ certũ:vt pȝ de Dauid Signũ certũ ẽ qđ ſemp ſignat ſuum ſignatũ ſi nõ ſit impedimẽtũ in ſuſcipiẽte:z ſic capit hic cum dicitur efficaciter ſignãs. ¶ Et illud ſignũ ẽ triplex.quoddam ẽ ſignum rememoratiuũ reſpectu preteriti:vt imago alicuius ſancti. Aliud ẽ demonſtratiuũ reſpectu preſentis vt ſignum pendens ante tabernã. Tertiũ ẽ ſignum pronoſticum z ẽ reſpectu futuri qualia ſunt ſigna nr̃a ſacramentalia:quia ſacramentũ non ẽ ſignum rememoratiuũ quia in eo qui baptizatur nunꝙ fuit gratia. Nec ẽ demonſtratiuũ quia cũ in actu ſit applicans non ẽ gratia:ſed ſignat ꝙ in vltimo inſtanti verboꝝ erit gratia in ſuſcipiente vt effect⁹ dei gratuit⁹. Jdeo ſacramentũ ẽ ſignũ pronoſticum. Et dicit efficax:quia cum deus omnipotens z veraciſſimus promiſerit eccl'ie ꝙ dabit gratiã ſuſcipientib⁹ ſacramenta ineffabiliter:ita ſit. Et poſſet dari exinde de aliꝗ:de cuius veritate non dubito ſed credo veraciſſimũ. Si poſtꝙ fui eius inimic⁹ in ſignũ reconciliationis mihi manũ p̃beret:hoc eſſet ſignũ efficax recõciliatiõis: qꝛ ordinaſſet illud ſignũ. Sexto dꝛ ordinatũ ad ſalutem:vbi tangit finis ſacramentoꝝ:quia finis ſacramẽtoꝝ in preſenti ẽ ſalus gratie z in futuro glorie. ¶ Primũ correlarium. Jn ſtatu glorie nõ erunt ſacramẽta cum ſint principaliter inſtituta ad delendũ pctã z ſananda vulnera viatoris. ¶ Secundũ. Si Adam nõ peccaſſet ſꝫ ſtetiſſet in ſtatu innocentie non fuiſſent inſtituta ſacramẽta:quia niſi fuiſſꝫ morbus nullũ inſtitutum fuiſſet medicamentum. ¶ Tertium. Jn inferno nulla ſũt ſacramenta:quia ſacramẽta ordinãtur ad ſalutẽ hominis viatoris:ſed dãnati nõ ſunt amplius viatores. ¶ Quartuȝ Jn purgatorio nulla ſunt ſacramenta: qꝛ nõ ſunt ibi hoĩes viatores. ¶ Quintum. Sacramenta eccl'ie ſolũ ordinant p eccl'ia militante z p hominib⁹ viatoribus. Unde eccl'ia militans ẽ oĩm ꝯgregatio fideliũ viatoꝝ. ¶ Notandum ꝙ viator purus dicit ille qui nõ habet premiũ beneficiũ ſibi poſſibile de lege ꝯmuni:z ẽ in ſtatu merendi z demerendi aut põt eſſe de lege ꝯmuni. Per hoc qđ dicitur:qui nõ habet p̃miuȝ beneficiũ: excludunt beati:per hoc qđ dicit ſibi poſſibile de lege cõmuni: excludunt damnati. Per h̃ aũt qđ dicit in ſtatu ẽ merendi z demerendi excludunt exĩſtes in purgatorio. Per h̃ qđ dicit aut põt eſſe:excludunt furioſi z puuli z hmõi carẽtes vſu rationis. Ex iſto correlario tria ſequuntur dicta. Primũ. Nõ omnis viator ẽ in ſtatu merendi vel demerendi:vt pȝ đ eo qui ẽ in pctõ mortali. Secũdũ. Omis homo viuẽs vita mortali põt mereri vt demereri ſi vtat rõne. Tertiũ dictum. Quãuis demereri ſit ſemp fugibile a viatore tñ p infinitũ tempus mereri nõ ẽ eligibile ſm rectã rationẽ ab hoĩe viatore qꝛ ſemp eſſet in via z nunꝙ in termino. ¶ Sextũ correlariũ. Homo volẽdo nõ mereri põt mereri z aliquãdo meretur:vt patet de Paulo qui cupiebat diſſolui zc̃.vbi nõ poterat mereri. Et đ Helya qui orabat deum vt mereretur. z ſic de alijs. ¶ Notandũ etiã ꝙ duplex ẽ debitum ſcꝫ obligatiõis quo quis tenetur z obligatur alicui:z ſic de⁹ non põt eſſe debitor ipi creature nec cuiuſcunꝙ

ſed ipa creatura obligatur ei. Aliud eſt debitum cōgruitatis: ⁊ ſic debuerunt ſacramenta inſtitui. Item aliquid poteſt inſtitui a deo per modū precepti ⁊ obligationis. Alio mō per modū conſilij et ſalubris monitionis. Et hoc modo conſilia xp̄i ſunt inſtituta: ⁊ quicunq̄ nō facit iſta inſtituta non peccat mortaliter.

¶ Prima propoſitio. Non omnia ſacramenta inſtituta ſunt a deo ꝑ modū precepti ⁊ neceſſarie obligationis: vt ſacramenta cōfeſſionis: extreme vnctionis: et matrimonij quo ad omnes: nec ſacramētum ordinis ⁊ eukariſtie quo ad eiꝰſumptionē: ⁊ quantum ē de precepto dei: ſecus ē de precepto eccl̄ie. ¶ Scđa propoſitio. Sacramentū baptiſmi ⁊ ſacramētum penitentie ſunt inſtituta a deo per modū obligatiōis neceſſarie: cetera autem ſacramēta ſunt inſtituta a deo per modū conſilij ⁊ ſalubris exhortationis. De ſacramento baptiſmi patet Iohannis. iij. Niſi quis renatꝰ fuerit. Ubi dicunt omnes doctores ꝙ baptiſmus fluminis ē neceſſarius ad ſalutē omnibus ceſſante impedimento. De ſacramento penitentie ē certū ꝙ neceſſarium ē ei qui pꝰ baptiſmū cecidit in peccatum mortale. Unde Luce. xiij. Niſi penitentiā egeritis omnes ſimul peribitis.

Ad queſtionē reſpondetur.

Ponendo tres concluſiones.

¶ Prima cōcluſio. Inſtitutio ſacramentoꝝ deū decuit. Hoc ē: decens fuit ⁊ congruū ꝙ deus inſtitueret ſacramēta. Primo em̄ decuit dei miſericordiā: quia homo gratiā male ſeruabat propter volūtatis vertibilitatē. Ideo inſtituit deus ſacramenta ad que homo recurrēs gratiam recuparet: ⁊ ideo miſericordie magne fuit ſacramenta inſtituere: maxime qꝛ nō ad remiſſionē culpe tm̄ verūtiā ad remiſſionē pene faciūt. Secundo decuit dei iuſticiā: qꝛ cū ſit iuſtuus exigebat aliquam humiliatōe₃ per quā homo ad reconciliationē ⁊ gratiā ſe diſponeret vt quando homo peccauit: iuſtum ē ꝙ penitentiā faciat. Tertio decuit eius ſapiētiam. Sūme em̄ ſapientie ē in his inuenire remediū que fuerūt occaſio lapſus vt ſic homo per lignū cecidit: ita per lignū remediū ſalutis inueniret. Et quia homo occaſionē lapſus a viſibilibꝫ ſumpſerat: decuit diuinā ſapiam in eiſdē remedium inuenire. ¶ Secunda ꝯcluſio. Inſtitutio ſacramentoꝝ nobis egrotis expediebat. Primo ad nr̄i humiliatiōm quia ſic per vim iraſcibilē homo ē pronus ad elationē: ita decēs fuit inſtituere ſacramenta ad ſui humiliatiōe₃: vt ē ſacramentū penitētie. Scđo ad nr̄i eruditionē: quia ceci eramꝰ ⁊ ignorabamꝰ viam ſalutis Ideo inſtituta ſunt ſacramēta. Tertio ad nr̄i exercitationē: quia ſicut homo erat ⁊ ē faſtidiꝰ quo ad ꝯcupiſcibilem vim vt non ſaperent ei ſpiritualia: ita ꝯgruum fuit inſtituere ſacramenta ad ſui exercitationē ⁊ excitandū animū nr̄m ne poſſet faſtidiu₃ generari vel tediū. ¶ Tertia ꝯcluſio. Licet non fuerit neceſſariū a deo inſtitui ſacramēta neceſſitate ineuitabilitatis: tn̄ fuit neceſſariū neceſſitate ꝯgruitatis. Pria ps patet: qꝛ deꝰ nō obligauit potētiā ſuam ſacramentis ſed deus pōt conferre gratiam ſuā ſine ſacramētis de potētia ſua abſoluta. Et hoc ē qđ dicit magiſter in littera. Secunda pars patet ſup̄. Nota ꝙ facienti qđ in ſe ē nunq̄ deꝰ deficiet nec ē apud deū acceptio perſonarum Ideo pōt dici ꝙ poſſibile ē de qualibet ſecta aliquos ſaluari in ſenſu diuiſo: qꝛ quicunq̄ infidelis viuens ſm legem naturalem: ⁊ vnū credens rectorē mundi q̄ ē deus: ⁊ querens ab illo perſeueranter ſibi dari noticiam veritatis: indubitanter illā deus ꝯferret ei vel per ſe: vel per angelum: vel per hominem: quomodo ſue prouidentie placuerit vt baptiſetur et ſi non baptiſmo fluminis tamē ei nō deerit baptiſmus flamīs: cuiꝰ ſacerdos

ſummus ē adminiſtrator. Et h quia nō alligauit deꝰ potentiā ſuā ſacramentis: ⁊ ille erga que p̄dicta fiunt ē verꝰ xp̄ianus. ¶ Notandū ꝙ ſacr̄m matrimonij fuit inſtitutū. Primo ꝑpter officiū nature ſcʒ ad ꝓcreandā prolē propt̄ honorē diuinū. Scd̄o propt̄ ꝯcupiſcētiā vitandā. Et licet anteq̄ Adam peccaſſet fuerit inſtitutū: tn̄ ꝓprie nō fuit ſacramētū matrimonij: q2 nulla erat ꝯcupiſcentia vitanda. ¶ Notandū p̄terea ꝙ in generali ſeptē ſūt ſacra. Un̄ verſus. Abluo firmo: cibo: peniteo: vxor: ordinat: vngit. Cū igit̄ d2 abluo: notat̄ ſacr̄m baptiſmi qd̄ eſt ſacramentū incipientiū. Sacramentū aūt cōfirmatiōis notat̄ cū dicit̄: firmo. ⁊ illud ē ſacr̄m militantiū. Cum vero d2 cibo: notat̄ ſacr̄m eukariſtie: qd̄ eſt ſacr̄m proficientiuʒ. Cū d2 peniteo: notat̄ ſacr̄m penitentie qd̄ eſt ſacr̄m deficientiū ⁊ reſurgentiū. Cū d2 vxor: notatur ſacr̄m matrimonij in adiutorium et remediū ꝯtra ꝯcupiſcentiā. Cū autē d2 ordinat: notat̄ ſacr̄m ordinis: qd̄ eſt ſacramentū docentiū alios pugnare. Ultimo vero d2 vngit: vbi notat̄ ſacramentum extreme vnctionis: qd̄ eſt ſacramentū exeuntiū. ¶ Nota finalit̄ ſm Augu. Maius ē iuſtificare impiū q̄ȝ creare celum ⁊ terrā. Cū eīm deus iuſtificat impium creat gratiā: que creatio fit ꝑ omnipotētiā ⁊ eſt maius: q2 poſtq̄ȝ hō lapſus eſt reddit ſe indignū. Et nota ꝯtra ingratos pctōres recidiuātes ꝙ cū ſit maius iuſtificare impiū q̄ȝ creare celū ⁊ terram: qn̄ tantū beneficiū ꝯtēnunt et deſtruunt demeritorie per pctm̄ mortale: maximā iniuriā faciūt deo: ⁊ ſibi dānuʒ inferunt: ⁊ ſe dignos efficiunt nunq̄ȝ a deo releuari.

Querit̄ ſecundo Utrū

ſignificatio ſit de eſſentia ſiue integritate ſacramenti. ¶ Notanduʒ ꝙ duplex ē ſignificatio ſcʒ Actiua ⁊ eſt relatio rei ſignantis ad rem ſignificatā. Alia ē paſſiua que eſt relatio rei ſignate ad rem ſignificatā. Et q̄ſtio ē d̄ ſignificatōe actiua. Et vtraq̄ȝ ſignificatio eſt duplex .ſ. voluntaria ⁊ naturał. Uolūtaria eſt q̄ attribuit̄ ſigno ſignāti ex inſtitutōe voluntarie: vt circulus ante tabernā ſignificat vinū venale. Naturalis aūt eſt illa q̄ attribuit̄ ſigno ſignāti nō ex inſtitutione volūtaria: ſed ꝑ naturā ſuā repreſentat illud qd̄ ſignificat vł ſignatū: vt qn̄ videt̄ fumus naturalit̄ ſignificat̄ ꝙ ibi ſit ignis ¶ Notandū ꝙ duplex eſt ſignificatio ſcʒ equiuoca ⁊ vniuoca. Equiuoca eſt relatio ſigni ſignantis eſſentialit̄ ⁊ indifferent̄ plura et diuerſa ſignata vt canis reſpectu canis latrabilis: ſiderꝭ celeſtis ⁊ piſcis. Uniuoca eſt relatio ſigni ſignantis ad vnū primū ſigantū qd̄ ſolum importat ⁊ ſub eadē rōne. Sacramentū igit̄ eſt ſignū vniuocū q2 determinatur ad ſignandū grām q̄ȝtū eſt ex ſe. ¶ Correlariū. Signū equiuocū nō eſt certū ſed dubiū: ſed vniuocū ſemꝑ ē certum. ¶ Itē ſignū ſm Tulium eſt qd̄ ſe offert ſenſui: aliquid aliud relinquēs intellectui. In hac diffinitiōe multum reſtringitur ſignū: q2 ſm hanc nihil eſt ſignum niſi ſenſibile: nec pōt ꝯuenire brutis animalib9: niſi dicat̄ itellectui vł fantaſie. Uel dic ꝙ ſignare eſt aliq̄d intellectui rep̄ſentare. Ex quo ſequit̄ ꝙ oīs res pōt eſſe ſignū: q2 q̄libet eſt rep̄ſentatiua ſui in intellectu: ⁊ ſi non poſſumus quālibet rem intelligere: hoc eſt ex parte nr̄e infirmitatis: ⁊ nō ex ꝑte rei: et iſta ſignificatio eſt naturalis. Unde ſignuʒ certū et verax eſt qd̄ ſemꝑ ⁊ infallibilr̄ habet ſuū ſignificatū ſecū: vł p̄cedenter ꝓ ſigno rememoratiuo: vł cōcomitant̄ ꝓ ſigno demōſtratiuo. vel ꝯſequent̄ pro ſigno pronoſtico: ⁊ hoc niſi ponat̄ obex: ⁊ impedimentū ex ꝑte illius cui tale ſignū applicat̄. Signū incertū ⁊ dubiū eſt ꝙ q̄nq̄ȝ habet ſuū ſignatū cōcomitāter ⁊ indifferenter. quandoq̄ȝ ſuū oppoſitū. ¶ Nota ꝙ differt aliquid eſſe d̄ eſſentia

alicuius:ꝛ eſſe idem eſſentialiter alicui.
Illud eñ eſt de eſſentia alicuius quod
includitur in eo in ꝑmo modo dicendi
per ſe:vel qđ eſt de diffinitione quiddi/
tatiua eius. Illud aũt eſt idem eſſentia/
liter alicui quando idẽtificatur realiter
et eſſentialiter cum illo vt ꝓpria paſſio.
Et ille modus dicendi habeť ab Augu
ſtino.xiiij.de trinitate:dicẽte ꝙ memoria
ꝛ intelligentia ꝛ bonitas ſunt vna vita:
vna mens. Nam potentie anime nõ ſũt
eſſentia anime:ſed diſtinguunť formali/
ter ab aĩa. ¶ Ad ꝓpoſitum:queſtio nr̃a
intelligiť. Utrũ ſignificare ſit de eſſentia
ſacramẽti ita ꝙ ſignificare non ſit eſſen/
tialiter idẽ cum ſacramẽto: ſed incluſuꝫ
q̃ddirariue cũ eo. ¶ Terti⁹ ꝛ diffinitiue
termin⁹ declarand⁹ eſt ſacr̃m. Unde ſa
cramentũ (ſm magiſtrũ) eſt inuiſibilis
gratie viſibilis forma: vt eius imagineꝫ
gerat ꝛ cauſa exiſtat:ibi forma poniť lo/
co generis:ꝛ tm̃ valet ſicut ſimilitudo q̃
dam extrinſeca rep̄ſentans ipm̃ ſignatũ
viſibilis.i.ſenſibilis. Imago poniť pro
ſimilitudine vt ſicut corpus exteri⁹ la/
uatur:ita interiora mundanť in ſacra/
mento baptiſmi. Ut cauſa exiſtat:ibi tã
gitur efficacia ip̄ius ſacramenti. Sacra
mentũ aũt ſm Scotũ (qui inter docto/
res melius diffiniuit) ẽ ſacre rei ſignum
Hoc modo aqua benedicta ẽ bñ ſacra/
mentũ:qꝛ ſignat ablutionẽ peccatorum
venialiũ. Hugo autẽ in primo libro de
ſacramentis ꝑte nona:cap̄.iij.ſic diffinit
Sacramentũ eſt aliqđ materiale elemẽ
tũ ex ſimilitudine rep̄ſentans ex inſtitu/
tione ſignans ꝛ ex ſanctificatiõe gratiã
continẽs inuiſibilẽ ꝛ ſpiritualem. Uide
warlion. Prima ꝑticula ẽ corporale ele/
mentũ foris ſenſualiť ꝓpoſitũ.i. applica
tum vt fit in baptiſmo.ibi tangiť mate/
ria ſacramenti. Capitur tamen ibi ele/
mentum large pro quocunq̨ corporali
ſenſibile ſiue ſit ſenſibile elementũ purũ
ſiue mixtum. Iſta tamen predicatio eſt
materialis ꝛ non formalis prout diffi/
nit Scotus.

Ad queſtionem reſpon
detur ꝑ talem ꝓpoſitionẽ. Sacramenta
lis medicina de ſua integritate hꝫ ſigni/
ficationẽ ſcꝫ certam ꝛ vniuocã:vt ſupra
Et pro iſta propoſitione ſunt argumen
ta ante oppoſitũ. Ratio aũt huius ẽ (vt
credo) qm̃ ſacramẽtalis medicina ẽ ſufficiẽs
medicamẽ:qꝛ igiť hõ lapſ⁹ nõ tm̃ lapſus
ẽ in pronitudinẽ concupiſcentie:ſed etiã
in cecitatẽ ignorantie. Ideo vt in vtra/
q̨ cureť per ſacramẽtũ nõ tm̃ debet ha/
bere ſacramentũ gratuitum quid ſꝫ eti
am myſticum:ꝛ ita figuratiuũ ꝛ ſignifi/
catiuũ. Per iſta ſigna ſẽſibilia ducimur
incognitionẽ inuiſibiliũ. Rurſus qꝛ eſt
ſufficiens medicina de ſe fert ſecum pre/
paratoriũ ſuũ. Unđ ſicut medicina cor
poralis diſponit hoĩeꝫ vt ei ſit ſalutife/
ra nõ prodeſt niſi ꝓpareť ſuſcipiens: ſic
neceſſe ẽ fieri ſpũaliter:ꝛ qm̃ fides diſpo
nit hoĩem vt ei ſint ſalutifera ſacramen
ta vt motus fidei ꝑ exhibitionẽ ſigni vt
requirat ſignatũ:ꝛ hoc diſponit ad cu/
rationẽ. Ideo tanq̨ medicina efficax et
ſufficiens ſacramẽtalis medicina habet
ſignificationẽ de ſua integritate: et ita
eſſentialiter loquendo ſacramẽtũ eſt ſi/
gnum. ¶ Itẽ ſacramenta nõ ſunt ſigna
rememoratiua nec ꝓprie nec improꝑe ſi
gna demõſtratiua ſm Scotũ: ſed ſunt
ſigna pronoſtica ꝓbať. Omne ſignũ ef/
ficax reſpectu ſui ſignificati ẽ ſignũ pro
noſticũ. Sꝫ omne ſacramentũ ẽ ſignuꝫ
efficax reſpectu ſui ſignificati:ğ oĩe ſa
cramentũ ẽ ſignũ ꝓnoſticũ:ꝓbatur ma/
ior. Omne ſignũ efficax reſpectu ſigni/
ficati eſt reſpectu futuri. Sꝫ oĩe ſacra
mentũ ẽ ſignum efficax reſpectu ſignifi/
cati ſui:ğ oẽ ſacramentũ ẽ ſignũ prono/
ſticum. Minor probať.qꝛ ſignuꝫ efficax
ẽ quo poſito ordine nature:ſequiť ſuum
ſignatum:vel poſterior duratiõe. Unđ
de ratione ſigni efficacis eſt ꝙ precedat
natura vel duratione ſuũ ſignatum.ꝓꝫ

etiā oīa ſigna p allegoriā ꝛ improprie eē rememoratiua. Nō video aūt ꝙ poſſint eſſe ſigna demonſtratiua niſi capiendo p̄ſens large

Tertio querit. vtrum ſacramēta ſint gratie cōtentiua. ¶ Gratia gratis data ē aliqd additū eſſentiali b⁹ naturalitatib⁹ creature rōalis iuuās ꝛ p̄parans ipā ad habendū gratiā gratūfacientē: vel adu'ſum eius ſi iā habeat Contentiuū eſt illud qd ē aptū natum continere. Eſt autē triplex cōtinentia. ſcʒ cōſeruatiua ꝛ localis: alia ē ſubiectiua: tertia ſignatiua ꝛ figuralis. Cōſeruatiua ꝛ localis ē illa qua locatū continetur in loco ſuo ipo cōſeruante. Iſto modo vinū continet in vaſe. Continentia ſubiectiua ꝛ formalis ē illa qua aliqd ſubiectū cōtinet ſuū accidēs ſibi realiter ꝛ formaliter inherens: vt paries dicitur cōtinere albedinē ſcʒ ſubiectiue et formaliter. Cōtinentia ſignatiua ꝛ figuralis ē illa qua ſignū ſignat ſuū ſignatū contineri ab aliquo. Illo modo circul⁹ pendēs ante tabernā cōtinet vinum ſcʒ ſignatiue ꝛ figuraliter. Et de iſtis continentijs eſt queſtio preſens. Circa duas primas errauerūt antiqui doctores: qui dicebant ſacra cōtinere gratiā ſicut vas vinū qd ē falſum vt patebit. Vel etiā ꝙ gr̄a formaliter iherreret ſacramētis ꝛ ſignis ipis ſicut albedo in pariete: ꝛ iſti peius dixerūt. ¶ Nota ꝙ nō ē poſſibile etiā per potentiā diuinā ꝙ accidēs mere ſpūale inſit alicui corporali inheſiue ꝛ realiter: ſicut nec accidēs corporale pōt informare aliquid mere ſpūale. Nō gr̄a nō pōt inherere ſacramētis: ſed bñ de⁹ faceret illā aſſiſtere ſacramētis ipis ſicē corp⁹ xpi aſſiſtit ſpēb⁹ ſacramētalib⁹ Reſolutio queſtionis ſecundū mentem magiſtri ꝛ ſancti Bonauenture. ¶ Propoſitio. Gratia nō conti'ef aliquo modo in ipis ſacris eēntialr tanꝗ aqua in vaſe vl medicina in pixid e: imo hoc intelligere ē erroneū. Sed dicuntur continere gratiā: qꝛ ipa ſignāt: ꝛ quia, niſi ſit defectus ex pte ſuſcipientis in ipis inuenitur gratia ꝛ ſemp confert: ſic intelligēdo ꝙ gratia ſit in anima nō in ſignis viſibilib⁹ ſacramēti: ꝛ pro tanto dicuntur vaſa gr̄e. Poſſunt etiā dici vaſa ratione alia: qꝛ ſicut qd ē in vaſe nō ē de ipo: nec ex ipo ſed ab ipo haurit: ſic gr̄a nō eſt a ſacramentis: nec de ſacramentꝫ ſed orit a fonte eterno: ꝛ ab illo hauritur: ab ipa anima de ipis ſacramentis. Et ſic quis recurrit ad vas cum requirit liquorem: ſic querenti liquorem gratie ꝛ nō habēti recurrendū ē ad ipa ſacramēta: vt pʒ. Nullus em̄ pōt melius domare paſſiones ſuas corpales ꝛ carnales ꝙ deuote ꝛ reuerent ꝛ timorate ſumere ſacrm̄ corporis xpi. Hec ē opinio magiſtri. Et ſic patet reſponſio ꝙ ſacra nō ſunt ꝯtentiua gr̄e ſcʒ ꝯtinētia ꝯſeruatiua ꝛ locali: nec formali ſed ſignatiua ꝛ figurali.

Quarta queſtio tres ī ſe habet queſtiōēs ꝛ ſunt argumēta pro ꝛ ꝯtra ad quālibet qōnē vt pʒ in textu. Primo queritur Vtrū ſacramenta ſint gratie effectiua: hoc eſt querere. vtrum cauſent gr̄aʒ effectiue ¶ Gratia ē forma nobis collata a deo ſine meritis gratūfaciens habentē: qꝛ gr̄a reddit habentē charꝫ deo ꝛ opus ei⁹ bonū reddens: id ē meritoriū: ſic diffiniebat gr̄a antiquit⁹ Magiſtri Pariſien. dicunt ꝙ eſt forma cōtra magiſtrū ſententiaꝝ qui nō ponebat aliquā formā creatā ꝛ inherentē anime noſtre: ſed dicebat ꝙ ſpūſſanct⁹ per ſe habitabat in nobis rōalibus creaturis collata a deo. Ex h̄ ſequitur.

Solutio queſtiōis preſentis. ¶ Propoſitio. Iſta tria ſcʒ effectiuū: cauſatiuum: ꝛ productiuū habēt ſe per ordinem. Effectiuum em̄ eſt ens productiuū alicuius effectus in genere cauſe efficientis: ideo tm̄ valet effectiuū

ſicut cauſa efficiens. Cauſatiuum autē eſt ens productiuū alicuius effectus in genere alicui⁹ per ſe cauſe ſiue formalis ſiue finalis: ſiue material. Productiuū vero eſt aliqua res potēs producere aliquod producibile: ꝛ iſtud producibile ē bene in diuinis. Unde actus ꝛ potentia in diuinis non differunt: quia idem eſt in deo generare ꝛ poſſe generari. ¶ Propoſitio. Omne effectiuū eſt cauſatiuū ſed non econtra: ꝛ omne cauſatiuum eſt productiuū ſed nō econtra: vt patet ex diffinitionib⁹ eorum.

Secūda queſtio. Utrū

ſacramenta ſint cauſa efficiens gratie. Iſte queſtiones ſe habent per ordinem quia ſi ſacramenta nō ſint cauſa efficiēs gratie queritur. Utrum ad minus ſint cauſa diſponens ad gratiā. Iſte autem queſtiōes nō ſūt de cauſis materiali: formali ꝛ finali ſed efficiente. ¶ Notandū ꝙ gratia dicitur operans inquantū gratificat animam: ꝛ dicitur cooperans eadem gratia inquantum dirigit ꝛ inclinant ad opera meritoria Ut dr̄ operās quando inclinat ad actū interiorem elicitum: ꝛ dicit cooperans reſpectu actuū ¶ Notandū inſuper ꝙ triplex eſt cauſa efficiens ſcꝫ proprie effectiua: diſponens ꝛ ſine qua non. Cauſa efficiens proprie effectiua eſt illa que dat eſſe ſuo effectui ipm̄ vere ꝓducendo in genere cauſe efficientis. ¶ Correlarium. Hoc modo pater ē cauſa filij ꝛ deus omniū rerū. Cauſa efficiens diſponens eſt illa que vere ꝓducit aliquam formam diſponentē ad vltimum effectum: ſiue principalem effectum: ſic tamen ꝙ non attingit vltimū effectum. ¶ Correlariū. Iſto modo generatio hominis eſt cauſa diſponens reſpectu anime rationalis: quia producit formā proprie organicam corporis humani que diſponit ad animā rationalē. Et hoc modo intelligitur queſtio ſecūda ſcꝫ vtrum ſacramentū aliquod in ſuſcipiente cauſet diſpoſitiones ad grām gratum facientē: vtpote in ſacramento baptiſmi: effectus proprius eius eſt ablutio corporis baptizati ad quam deus producat gratiam. Cauſa efficiens ſiue qua non eſt illa que neceſſario requirit ad ipm̄ principalem effectum vl ad eſſe effectus. licet ipm̄ non producat vere nec ꝙ aliquid eſt diſponens ad ipm̄ principalem effectum. ¶ Correlarium. Hoc modo vnio anime cum corpore pōt dici cauſa ſine qua non: ꝛ ē minime cauſa ꝛ improprie: tamen reducitur ad cauſaꝫ efficientem. Et de iſta eſt etiā queſtio.

Tertia queſtio que ra-

tione huius queſtionis mouetur ē Utrum in ſacramentis ſit aliqua virtus ꝑ quaꝫ influunt in ipām animā. Declaratio terminorum Anima a natura ſua ē tanꝗ̄ tabula nuda: depingibilis tamen ſcientijs et virtutibus. ¶ Quid ſit virt⁹ moralis in ſecundo Ethicoꝝ dicit eſſe que habentem perficit: ꝛ opus eius bonum reddit. Uirtus autem effectiua (ꝺ qua ad propoſitum) eſt ratio agendi ꝛ ꝓducendi effectum ipi agenti. ¶ Propoſitio In omni agente eſt id quod cauſat: Et id quo cauſat: vt ignis in ſe eſt id quod cauſat: ꝛ calor id quo cauſat. Uel ē illꝺ principiū quo agens agit. Item principium ratio ꝛ virtus idem ſunt. Uirt⁹ autem adhuc ē duplex ſcꝫ naturalis ꝛ ſpiritualis. Uirtus naturalis ē vltimum de potentia: vt ignis ē producere ignem quia prio calefacit: deinde producit ignem. et de iſta non eſt queſtio. Uirt⁹ ſpiritualis eſt aliqua ratio agendi imediate: infuſa a deo in aliquo quo poſſit exire in effectum. Et de iſta ē queſtio vltima. ¶ Nota Augu. in. iiij. de trini. Sacrm̄ eſt id in quo ſub rebus viſibilibus virtus diuina ſalutē nr̄am ſecreti⁹ opatur. Gratia dei gratum faciens eſt quidam

habitus ſupnaturalis a deo immediate
infuſus i natura itellectuali per quē ipa
creatura intellectualis ē dignavita eter
na:chara ⁊ grata deo:ſponſa dei ⁊ filia
Et diciť habitus loco generis. Dicitur
ſupnaturalis ad differentiā omniū ha/
bituū acquiſitoꝝ ſiue intellectualium ſi
ue moraliū. Et diciť ſupnaturaľ: q: ex/
cedit oēm ꝟtutē creature: quia illā nul/
la creatura pōt creare: ꝗuis poſſit acq/
ri per deuotā orationē ⁊ diligentē ꝑpa/
rationē. In natura intellectuali poniť
ad denotandū ſubiectū ipius grē qđ eſt
natura intellectualis: ⁊ in hoc notatur
gratie nobilitas: p quā etiā ibi denotan
tur effectus grē: q: deus ordiauit nullū
acceptare in amiciciā niſi habeat hanc
grām tāq͂ veſtē pulcherrimā. Alia eſt
gratia que diciť gratis data que ſupius
ē deſcripta Et eſt triplex ſcʒ habitualis
actualis ⁊ motiua. Habitualis eſt que
aliqđ donū habituale habet additū: vt
caſtitas: pietas. Unde Criſantus. Ni/
ſi tuo imbre extincta fuerit flāma libidi
nis nō pōt animus puenire quo tendit.
Errat qui proprys viribꝫ putat ſe caſti/
tatem obtinere. Unde Sapiens. Scio
ꝙ ꝯtinens eſſe nō poſſū niſi deꝰ dederit:
⁊ hoc ſcire donū deí eſt. ¶ Sciendum ꝙ
duplicia ſunt creature ronalis natura/
lia. Quedam ſunt eſſentialia vt eſſentia
anime ⁊ ea que ſequunť eam naturaliť ⁊
neceſſario: vt intellectꝰ ⁊ volūtas. Alia
ſunt accidentalia vt clemētia: ingenioſi
tas: pulchritudo corpis: facūdia: ⁊ pñt
dici gratie gratis date. ¶ Propoſitio.
Omnes gratie gratis date ordinantur
ad grām: ⁊ deus dat illos vt homo reci/
piens p illas ſe diſponat ad gratiam vel
ad melius vtendū. Gratia gratis data
actualis ē aliquod actuale donū addi/
tum ⁊c. vt ſupra patuit diffinitione gra
tie gratis date. vt ſunt inſpiratiōes dei:
interiores predicationes ⁊ monitiones
exteriores: ⁊ tribulationes ⁊ omne illud
quod deus nobis facit vt relictis pecca/
tis ad eum redeamus. Unde Johānis
decimoquinto. Nemo poteſt ad me ve/
nire niſi pater traxerit eum. ¶ Nota ꝙ
deus trahit quoſdam dulciter per pro/
ſperitates ⁊ cōſolationes ⁊ interioreſq͂ ſ
dam ſuauiſſimas deuotiones: ⁊ hi trahū
tur ſicut paruulus trahitur ad matreʒ:
cum ei p̄ſentat pomum vel aliquod con/
cupiſcibile. Gratiā vero motiua gratiſ
data (ſm Petrum de aliaco) eſt ſpecia
le dei auxilium vel beneplacitum diui/
ne voluntatis quo nos mouet ad bonuʒ
Apocalipſis.iij. Ecce ego ſto ad hoſtiū
Et hec gratia de principali ſignificato
importat quid increatum id eſt diuinuʒ
beneplacitū ⁊ cōnotat monitionē.

Reſolutio queſtionis

ſtat in duabꝫ opinionibꝫ. Prima eſt do/
ctoris ſancti Thome. Secūda fuit pri/
mo diſputata a magiſtro guilhelmo pa
rienſi: ⁊ approbauit eam Alexander de
Hales. Et Scotus multum eam am/
pliauit ⁊ modo teneť cōmuniter ab om/
nibus doctoribus. ¶ Prima propoſitio
In ſacramentis noue legis eſt aliq̄ vir/
tus ſpiritualis creata per quam inferūt
in animā: ⁊ habent rationem cauſandi
differenter reſpectu triū effectuum. Di/
cunt enim ꝙ in ſacramentis datur gra/
tia gratumfaciens datur etiā in eis gra
tia gratis data. ſicut eſt caracter (⁊ hoc
in tribus ſacramentis duntaxat ſcilicʒ
baptiſmo: confirmatione: ⁊ ordinis ſa/
cramento que ſunt irreiterabilia) et eſt
indelibile. Et eſt ornatus anime i aliis
quattuor ſacramentis. Sed iſte orna/
tus preciſe non placet Scoto. Datur
etiam debilitatio fomitis ſiue expeditio
potentiarum. Hec eſt efficacia gratie.
Et in hoc concordant omnes doctores
excepto de illo ornatu. Dicunt etiam ꝙ
licet ſacramenta noue legis nō ſint cau
ſa proprie effectiua gratie gratumfaci/
entis ſunt tamen cauſa ſine qua nō. Et
pro iſta queſtione ſunt argumenta ſex.

ibi poſt oppoſitum vide in textu. ¶ Se/cunda propoſitio Sacramenta noue le/gis ſunt proprie cauſa effectiua reſpectu caracteris et ornatus. Iſte ornatus ni/hil eſt ꝙ gratia dei. ¶ Tertia propoſi/tio Sacramenta ſunt cauſa diſponens reſpectu efficacie gratie: ſiue reſpectu il/lius virtutis: ſcilicet reſpectu debilita/tis fomitis: ſiue roboris potentiarum. Sic ergo dicunt ꝙ ſacramentuꝫ eſt cau ſa gratie: vt ſine qua non eſt cauſa cara/cteris et ornatus efficiens: et cauſa effica/cie gratie et ſanationis potentiarum vt diſponens et hoc per virtutem que eſt in ipſo ſacramento ſpiritualem a deo col/latam ſibi. Nota ꝙ ſacramenta veteris legis nihil valebant ex parte operis ope rati: ſed ſolum ex parte operis operantꝫ Non ſic in ſacramentis noue legis: quia ſemper valēt ex parte operis operati: nō autē ſemper ex parte operis operantis niſi ſcilicet aliquis ſit in gratia Impoſſi bile enim eſt vt quis mereatur alijs ꝛ nō ſibi: hoc intelligendo de merito perſona li vt eſt in ſacramento altaris. Nam ſi/cut creatura nō poteſt recipere poteſta/tē creandi. ſic nec dandi gratiaꝫ. ¶ Opi nio Scoti ſtat in ſex dictis et tribus ex/emplis. ¶ Primum dictum Cum in ſa/cramentis non ſit proprie cauſalitas re/ſpectu gratie: in ſacramentis non eſt po nenda aliqua virtus ſuper naturalis ſpiritualis ſacramentis inherens que ſit qualitas: vel proprietas aliqua abſo/luta nec effectiua nec diſpoſitiua. Pri/ma pars patꝫ quia ſolus deus poteſt cre are gratiam. Secunda pars patet ibi. In ſacramentis non eſt ponenda virtus aliqua ſpiritualis. Unde notandum ꝙ ad diſpoſitionē gratie requiruntur duo Primo requiritur fides: quia ſine fide impoſſibile eſt placere deo: quia ſi quis crederet ſacramenta ſibi non valere cer tum eſt ꝙ ei non valerent. Secundo re/quiritur deuotio. Et ponitur tale exem plum Nam ad verbū heliſei Naamā ſe lauante aſtitit virtus diuina effectiua ſanitatis: ꝛ deuotio ꝛ obediētia Naamā diſpoſitiua. Nulla tamen cauſalitas vir tutis fuit nec in verbis Heliſei nec in aq̄ iordanis q2 poſito ꝙ aliq̄s leproſus ad aquam acceſſiſſet: non propterea fuiſſet curatus a lepra niſi ſpecialis gratia dei aſtitiſſet ibi Sic dicendum eſt de ſacra/mentis. ¶ Secundum dictuꝫ diuina vir tus aſſiſtens ſacramento eſt proprie cau ſa gratie ꝛ caracteris. licet fides ꝛ deuo/tio ſuſcipientis diſponat ad gratiam: eo ꝙ ad prolationes verbi aſſiſtit virtus di uina aquis ꝛ infundit gratiam ꝛ regene rat dum hijs ſubijcit ſe ei per fidei pro/feſſionem ꝛ obedientiaꝫ. ¶ Tertium di ctum Sacramenta dicuntur habere vir tutem: et eſſe cauſa gratie: et habent vir/tutem cauſandi ꝛ efficere gratiā: ſm mō/dum loquendi: propter aſſiſtentiā diui/ne virtutis. Et ponitur exemplum Po/ſito ꝙ rex ſtatuerit ꝙ quicunq̄ habue/rit tale ſignum tali hora habebit centuꝫ libras. Sic dicendum eſt de ſacramen/tis ꝙ deus ordinauit ꝙ quicunq̄ recepe rit ea debite habebit gratiam ſuam. ¶ Quartum Licet in ſacramentis non ſit ponenda aliqua virtus proprie dicta tamen ponenda eſt aliqua virtus largo modo capta etiam creata. ¶ Correlari um Uirtus hoc modo dicitur efficax or dinatio alicuius ad ſignandum produ/ctioneꝫ alicuius effectus ꝛ gratie. Exem plum. Littere regie annulo regis ſigilla te: magne ſunt dignitatis et virtutis re/ſpectu valoris: tamen in eis nulla eſt vir tus abſoluta ſed ſolum per virtutem re gis et eius aſſiſtentiam: quia mortuo re/ge lr̄e ille nullius ſunt valoris. ¶ Quin tum dictum Sicut ſacramenta ſunt ſi/gna efficacia gratie a deo iſtituta vt qui ea ſuſceperit debito modo habeat inde gratiam: nullam autem habeat gratiaꝫ ad hunc actum. Illa nūꝗ ordinatio eſt/

ficax virtus eſt ſacramenti: ⁊ ratiõe illi⁹ diſponit hominem vt habeat gratiã: q⁊ efficaciter ordinat ad habendam ⁊ ſuſcipiendã gratiam. Rurſus dicunt iſti ꝙ ex tali pactiõe dominus aſtringit ſe quodammodo ad dandum gratiam ſuſcipiēti ſacramentũ: aſtringit enim quodammodo deum ad conferendum: et dicitur virtutem habere ad efficiendum et etiã diſponendum: ⁊ ſicut extenditur nomen virtutis: ita verbum efficiendi vel diſponendi: quia non efficit vel diſponit influendo: ſed efficaciter ordinãdo. ¶ Sextũ dictum Sicut hec extenduntur: ita ⁊ nomen cauſe: quia non dicitur cauſa ſm ꝙ eſt principium operandi: ſed ſm ꝙ eſt ratio ordinandi.

De differētia ſacramētorum noue legis et veteris.

Queritur Utrum ſacramenta veteris legis iuſtificabant. ¶ Magiſter hanc differentiam aſſignat dicens ꝙ ſacramenta veteris legis tantum promittebant ⁊ non dabãt: hec autem dant. Unde communiter eſt differentia ꝙ ſacramenta noue legis efficiunt qđ ſignãt: ſꝫ veteris leg̃ nõ ¶ Sꝫ cõtra hoc eſt Hugo in libro de ſacramētis. Ideo duplex eſt opinio de iſta queſtione. ¶ Sciendũ igitur ꝙ duplex eſt ſacramentũ ſcilicet ſtricte captum: ⁊ eſt ſignum ſenſibile ⁊c. vt ſ̄ diffinitum eſt. ¶ Propoſitio Hoc modo capiendo ſacramentum: nulla erant ſacrameta veteris legis: excepta circumciſione. ¶ Correlariũ Hoc mõ nõ capit̃ hic ſacr̃ꝫ. Alio modo capitur ſacramentũ large: et eſt ſacre rei ſignum. ¶ Propõ Ueteris legis ſacrificia ſeu que facebãt veteres bene erant ſacramenta hoc modo: quia ſignabant ſacram rem ſcilicet paſſionem vel aliquid aliđ. ¶ Prima opinio eſt magiſtri: ⁊ Gilberti porretani qui dicebant ꝙ in ſacramentis veteris legis nõ merebantur homines exercendo illa nec ꝑ ſe nec per accidens nec iuſtificabant. Sed iſta opinio Hugonis non videbatur rationabilis. Uide in textu. ¶ Reſolutio q̃ſtionis ¶ Propoſitio Sacramēta per ſe nõ iuſtificabant: cõiuncta tñ cum fide et deuotione conferebãt grãm Si vero q̃ratur ratio vñ hoc eſt: pꝫ rñſio: q⁊ ſacramenta nr̃a iuſtificant rõne operis opati: illa autem ope operantis: q⁊ cauſalitas ſacramētorum nõ eſt aliud ꝙ̃ quedã efficax ordinatio ad recipiendum gratiã ex pactiõe diuina: hoc autē fuit ſolum in ſacramentis noue legis ⁊ nõ veteris niſi in circũciſione: q⁊ ibi fuit pactio. Quare aũt in iſtis eſt modo pactio ⁊ ordiatio et in illis nõ: pꝫ q⁊ tũc fuit tempus figure ⁊ vincēdi duriciē: modo ē tempus gratie ⁊ reparationis antique.

De gratia ſacramentali

queritur. Utrũ grã ſacramentalis ſit eadem ꝑ eſſentiam cum gratia virtutũ. ¶ Reſolutio queſtionis. ¶ Prima ꝓpõ Grã ſacr̃alis eſt grã gratũfaciēs realiter ⁊ eſſentialiter: pꝫ q⁊ omnis illa grã q̃ expellit ⁊ curat a pctõ mortali eſt grã gratũfaciēs: q⁊ ſola illa expellit pctm̃. Sed grã ſacr̃alis eſt hmõi ergo ⁊c̃. ¶ Correlarium Omis virtus alia a charitate poteſt ſtare cum pctõ: ⁊ etiã facere miracula: et illud correlarium ꝓbat maiorē. Minor aũt pꝫ. q⁊ eſt remedium cõtra morbũ vt pꝫ in baptiſmo ⁊ pnĩa. ¶ Scđa ꝓpõ Eſ ſacramentalis gratia de ꝑ ſe ſignificato ſit grã gratumfaciens: tñ cõnotat aliqđ qđ nec eſt formaliter ipa gratia gratumfaciens: nec põt ſepari realiter: q⁊ connotat expulſionē culpe Sed iſta expulſio ⁊ remiſſio nõ eſt gratia gratumfaciens: q⁊ deus põt remittere culpã ⁊ nõ dare grãꝫ de potētia ipſius abſoluta ꝙ tñ de potētia dei ordinata nunꝙ̃ deus facit: q⁊ qñcunꝙ̃ remittit culpã infundit grãm: gra ergo p̃dicta rõne ſui ꝑ ſe ſignificati vocatur grã: ⁊ rõne ſui connotati vocat̃ ſacra

mentalis. ¶ Correlarium Gratia predi
cta complete capta ſcꝫ ꝓ per ſe ſignifica
to: ꝛ pro ſuo ꝯnotato eſt ens per accidēs
qꝛ ſaltē aggregat ens reale ſcꝫ grām et
ens rōnis ſcꝫ ſigna q̄ ſunt in ſacramentis
ergo in nullo eſt predicamento. ¶ Ter/
tia ꝓpō Lꝫ in ſtatu innocētie fuiſſet grā
gratūfaciens non tn̄ fuiſſet grā ſacr̄alis
qꝛ gratia ſacr̄alis nō eſt niſi vbi eſt mor/
bus. Sed ibi nullus fuiſſet morbꝰ ꝟ ꝛc̄.
¶ Quarta ꝓpō Grā virtutū eſt grā gra
tūfaciens: qꝛ oīs gratia que facit omnia
opera virtutū accepta deo ad vitaꝫ eter/
nam eſt gratia gratumfaciens: qꝛ a ſola
grā ſunt accepta deo. Sꝫ grā ꝟtutū eſt
hmōi: qꝛ dirigit oīa opa virtutū ad vitā
eternā Nam ſicut ſol eſt lux luminuꝫ: qꝛ
illuſtrat oīa inferiora: ſic ꝟtutes ſunt lu
mina: ſed accipiūt lumen ſuum a gratia
gratūfaciente. ¶ Quinta Licet grā vir
tutū de ꝑ ſe ſignificato ſit grā gratūfaci
ens: tn̄ de cōnotato ꝯnotat oēs habitus
ꝟtuoſos ſubſtractos gratie: quaꝓpter
dicitur gratia virtutū qꝛ omnes habitꝰ
aliaruꝫ virtutū ſunt ſubſtracte id eſt for
mate a gratia gratumfaciēte: ꝗtum ad
id qđ eſt eſſe meritorium ꝛ dignum vita
eterna. ¶ Sexta Hoc totum gratia vir
tutum ratione per ſe ſignificati dicitur
gratia: ſed ratione connotati dicitur vir
tutum. ¶ Septima Gratia virtutuum
complete accepta nō eſt aliqua vna res:
ſed omnes virtutes: ſed omnes virtutes:
non ſunt vna virtus. Unde gratia vir/
tutum eſt vnuꝫ ens per aggregationeꝫ.
¶ Correlariū. Hec gratia fuiſſet in ſta/
tu innocentie: quia habuiſſemus omens
virtutes ¶ Octaua propoſitio Gratia
virtutuꝫ ꝓ per ſe ſignificato eſt omnino
idē cum gratia ſacramētali qꝛ ambe pro
per ſe ſignificato nō ſunt niſi grā gratū/
faciens. ¶ Nona Gratia virtutum pro
cōnotato nō ē idem eſſentialiter ꝛ realiť
cū grā ſacramētali: qꝛ grā ꝟtutū ꝓ ꝯnota
to nō eſt niſi habitus aliarū virtutum: ꝛ

grā ſacr̄alis ꝓ cōnotato nō eſt niſi vnus
effectus ſcꝫ remiſſio culpe. Nota ꝙ ideꝫ
ſunt: eſſe idem per eſſentiam: eſſe idem eſ
ſentialiter ꝛ eſſe idem realiter: licet nō ſit
de eſſe. Finaliter ſciendum ꝙ de hac que
ſtione tres ſunt opiniones: quarū tertia
eſt Sanc. Bonauen. ꝛ tenēda. Et reſo/
lutio queſtionis ſatis pꝫ ex dictis.

CIrca ſecundam
prime diſtinctiōis ptē. Pri/
mo q̄rit Utrū ad remediū
original' ſuffecerit fides in/
formis. Remediū eſt medicina q̄ poſt la
pſum ſuccurrit curando ꝛ ſanando. Un̄
medicina eſt duplex ſcꝫ. Preſeruatiua q̄
preſeruat a morbo futuro Alia eſt medi
cina ſubleuatiua q̄ ſubleuat a morbo p̄/
ſenti. ¶ Correlariū Hoc modo remedi/
um eſt medicina ꝛ nō prio mō. Sciēduꝫ
ꝙ qn̄ deus creauit adaꝫ dederat ſibi me/
dicinam preſeruatiuaꝫ id eſt iuſticiā ori/
ginalē: ꝛ ſi ſteriſſet nō hūiſſet remediū vt
pꝫ ſed qꝛ cecidit indiguit ꝛ ſanatōe ꝗtū
eſt ex ſe. Notandum ꝙ peccatum origi/
nale eſt carentia iuſticie originalis debi/
te: qꝛ in primo pente accepte: ex eius cri
mine depdite cui corrn̄det obligatio ad
penā dāni diuīatat: ad drīaꝫ pctōꝝ mor
taliū actualiū: ex p̄miſſa crimis trāſgreſ/
ſiōe ꝓueniens. ¶ Correlariū Adā nō ha
buit pctm̄ originale. Juſticia autē origi
nalis eſt q̄dā habitꝰ ſupnatural' imedia
te a deo infuſus ip̄e aīe Ade faciēs perfe
ctā pacē ꝛ tranqllitatē inter ptē ſenſuali
tatis ꝛ rationē ꝛ volūtatē ꝛ ptē itellectu
alē ¶ Propō iſtud donū q̄ ad aliqd erat
nobiliꝰ habitu charitatis: pꝫ qꝛ faciebat
pfectā pacē inter partē ſupiorē ꝛ inferio
rē: tn̄ ſimpl'r donū charitatis eſt nobiliꝰ
cū ꝑ ipſam aīa reddať chara ꝛ amica dō:
qđ nō faciebat iuſticia originalis. Carē/
tia autem dicit negationeꝫ cū debito ha
bendi illud qđ negatur. Unde catulus
ante nonū diē non dicitur cecus: qꝛ tunc

debet habere viſum. Item Adam rece/
perat donum originalis iuſticie pro ſe ꝛ
pro tota ſua poſteritate: ideo ſumus de/
bitores: quia ſi non habemus hoc non ꝓ
uenit ex defectu ipſius dei dantis: ſ3 ipſi
us recipientis: qui non cuſtodiuit. Ite3
iuſticia aliqua poteſt dici debita. vt in ſe
accepta et actione propria deperdita ac
cipientis. Sic non habemus nec habui
mus iuſticiam originalem. Sciendum
etiam ꝙ fides informis eſt duplex ſcilic3
laudabilis ꝛ virtuoſa: alia eſt damnabi/
lis et vicioſa. Prima eſt virtus ſuper na
turalis theologica formaliter exiſtēs in
intellectu viatoris extra charitatem exi
ſtentis inclinans ipſum ad libere et vo/
luntarie aſſentiendum ꝑme et ſumme/
veritati propter ſe et ſuper omnia: recti
ficans et vigorans ipſum ad vitandum
omnem prauitatem hereticam: et ad fir/
miter credendum aliqua vera que non
ſunt apparētia vt ſunt articuli fidei. Et
de iſta eſt queſtio preſens. Secunda eſt
quedam credulitas de articulis ſicut de
credibilibus fidei noſtre quadam neceſ/
ſitate ꝛ coactōe extorta per multa mira
cula et experimenta: et quodam murmu
re et terrore ſuſcepta. Et ſic eſt fides in
demonibus et non in viatoribus. Et de
iſta intelligitur auctoritas beati Jaco/
bi Demones credunt et contremiſcunt.
¶ Pro reſolutione queſtionis ſunt due
opiniones in textu probabiles. Pri/
ma eſt magiſtri Richardi et Petri de
tharentaſia. Secunda eſt ſpecialis opi/
nio Conueniunt aute3 ambe in tali con
cluſiōe. ¶ Per fidem informē quantum
cunq3 informem dabatur remediu3 par
uulis. Sed habent diuerſos modos aſſi
gnandi. Secunda opinio dicit ꝙ reme/
dium non dabatur ſolum ratione credi/
ti ſicut prima dicit: ſed ipſa fidei profeſ/
ſio id eſt actus elicitus fidei l3 informis.

Secūdo querit̄. Utru3

ad remiſſionem originalis ſuffecerit ſo/
la fides ſupple in paruulis. Hugo in li/
bro de ſacramentis dicit eſt viciu3 quod
naſcēdo contrahimus id eſt in cōceptio
ne noſtra per ignorantiam in mente: et
per concupiſcentiam in carne iſta diffi/
nitio non eſt formalis: ſed potius mate/
rialis: quia nec ignorantia nec concupi/
ſcentia ſunt peccatum originale. Item
peccatum originale vocatur pluribus
nominibus in ſecundo ſcilicet lex carnis
lex nature lex membroru3: tyrannus: cō
cupiſcentia: concupiſcibilitas: fomes.
Intelligitur aute3 queſtio an ſola fides
ſuffecerit: id eſt ſi habitus fidei ſufficit ſi
ne aliquo ſigno exteriori. Nota Omne
quod non eſt ex fide peccatum eſt: id eſt
omne quod fit contra conſcientiā eſt pec
catū mortale. Require modos accipiendi
fides in materia fidei in tertio ſententia
rum. Uel etiam poteſt eſſe queſtio iſta
pro actu fidei: ſine tamen ſigno exteriori
aliquo: vl' ſi requirebatur aliquod ſacri/
ficium vel decimatio vel aliquod aliud
ſignum. ¶ Reſolutio queſtionis in dua
bus ſtat opinionibus. Prima ponit ta/
lem propoſitionem. ¶ Sola fides habi/
ta ſiue informis ſiue formata non ſuffi/
ciebat ſm omnes doctores. Requireba
tur etiam ſm omnes actus fidei in quo
profitebatur paruulum curandum eſſe
ab eo quem expectabant. Et de hoc eſt
duplex opinio. Aliqui enim dicunt ꝙ o/
portebat ꝙ fieret profeſſio non tantum
actu mentis vel oris: ſed etiam ſigno vi/
ſibili vt puta in oblatione vel in ſacrifi/
cio ſiue decimatione vel aliquo alio ſi/
gno. Sed Gregorius in moralibus di/
cit quod apud nos valet aqua baptiſmi
hoc egit apud veteres: vel pro paruulis
ſola fides: vel pro maioribus: id eſt adul
tis virtus ſacrificij: vel pro hijs qui ex
abrahe ſtirpe prodierunt myſterium cir
cumciſionis. ¶ Ideo eſt alia opinio ꝙ

pꝛofeſſio fidei ſufficiebat qualitercūqꝫ fi eret:ſiue actu coꝛdis:et hoc pꝛīcipaliter requirebatur ſiue ſigno ſiue verbo:dum tñ fieret a gentibus ꝛ haberetur reſpect⁹ ad puulum. Si autez queraꝛ quare ma/ gis fides parentum requirebatur. Dici poteſt ꝙ parentes dicuꝛ hic omnes qui curam gerebant de paruulo:ꝛ iſtius opi nionis eſt Richardus ꝛ Petrus de tha rentuſia. Alij dicunt ꝙ debent capi ibi parentes pꝛopꝛij:qꝛ per ipſos paruulus contraxerat culpam Ideo cōgruū erat vt eoꝝ fide mereretur gratiam:ſed pꝛia opinio eſt miſericoꝛdioꝛ.

Tertio queritur. Utrū requiraꝛ virtus ſacrificij in remediū oꝛi/ ginalis in adultis. Sacrificiū poteſt ca/ pi tripliciter. Uno modo comuniter et ſic eſt oblatio facta deo in recognitionē ſupꝛemi dominij ſui ſiue fiat actu interi oꝛi in ſpiritu ſiue fiat actu exterioꝛi: affe ctu ſcꝫ et effectu. Oblatio ponitur loco generis:facta deo ad differentiā ſacrile gioꝛuꝫ idolatroꝝ. Alio modo ſacrificiū capitur pꝛopꝛie ꝛ eſt oblatio qua offere/ batur aliqua hoſtia ſeu victima deo:cu/ ius aliqua ps cremebatur in altari ꝛ alte ra cedebat ad vſum offerentis. Et di/ citur victima ad differentiam inanima/ toꝛum vt oleum frumentum ꝛ vinum qꝛ hoc totum fiebat in animalibus:ꝛ ſic di/ ſtinguitur a pꝛima acceptione que intel ligitur tam de inanimatis ꝙ̄ animatis. Et dicitur cuius aliqua ps ꝛc. ad diffe/ rentiam holocauſti qđ totaliter crema/ batur:ꝛ ſic etiam pꝫ quid ſit holocauſtū Tertio modo ſacrificium capitur pꝛo/ pꝛijſſime:ꝛ dicitur quaſi ſacrumfactum: quia pꝛece myſtica conſecratur pꝛo noƀ in memoꝛiam dominice paſſionis:ꝛ hoc ſolum conuenit ſacramento altaris ꝛ no ue legis. ¶ Coꝛrelariū. Sacrificium in queſtione capitur cōitur ꝛ ꝑpꝛie:ꝛ nō vl/ timo modo. Item Uirtus ſacrificij pōt cap. dupliciter. Uno modo poteſt eſſe ipſa fides que faciebat valere ipſum ſa/ crificiū in lege antiqua:qꝛ de ſe nihil va lebant:ſed tm per fidez venturi valebāt ꝛ ſic nō capiꝛ hic. Alio modo dicitur in/ terna mētis attritio ſiue diſplicentia de peccato actuali eo ꝙ addiderant pecca/ ta:ꝛ ſic accipit Gregoꝛius in auctoꝛita/ te pꝛeallegata vel pꝛo fide:melius tamē videtur pꝛo interna mentis attritione. Adultus ſm iuriſtas eſt ille homo quī compleuit. xxv. annos:quia vſqꝫ ibi cre ſcit et tunc dicitur adultus. Adultus alio modo eſt viatoꝛ habens vſum ratio nis:per quem poteſt diſcernere inter bo num ꝛ malum. Adultus eīm cōnotat ſta tū in quo homo creſcit. Dicitur habens vſum rationis ad differentiam fatuoꝛū ꝛ ratione carentiū. Dicitur per quē ꝛc. ꝛ hoc citius eſt in vno ꝙ̄ in alio vt pꝫ de il lo puero de quo loquitur Gregoꝛi⁹. iiij. dialogoꝝ. ꝛ ſic accipiꝛ hic adult⁹. ¶ Rñ ſio ad queſtionē. Pꝛopoſitio In lege na ture tria fuerunt genera ſacramentoꝛuꝫ ſcꝫ decimationes oblationes ꝛ ſacrificia Sacramentuꝫ capitur tribus modis vt ſupꝛa dictū eſt. Uno modo ꝑpꝛie. Pꝛo/ poſitio Nulla fuerūt ſacramēta in lege nature capiendo ſacramentum pꝛopꝛie patet de iacob qui effudit oleū ſuper al/ tare qđ erexerat. Sacramentū comuni/ ter captum:dicuntur quedā ſigna a deo inſtituta ꝛ nō ante legeꝫ nature per que homines frequentabant in quibus ſe ex ercebant in colendo deum. Dicitur no/ tanter non ante legeꝫ nature pꝛopter ſa cramentum matrimonij:qđ fuit inſtitu/ tum in paradiſo terreſtre ꝛ ſic capitur h ſacramentum. Item ſub oblatione com pꝛehenditur pꝛimitia que fiebat ex pꝛi/ mis terre fructibus vel ex pꝛimogenitis aīaliū mundoꝝ. Decimatio eſt decime ptis oblatio:ꝛ nouē ptes ſibi reſeruādo. Sciēduꝫ ꝙ ptes aliq̄ te dicuꝛ q̄ aliquo tiens ſumpte reddunt numerum ſuū eſ/ ſentialem vt ſunt. i. ij. iij. que cōſtituunt numerum ſenariuꝫ. Item ternarius nu

Sacrificiū: oblatio victima vel hoſtia holocauſtum ſacramētū altaris Not.

merus componitur ex partibus aliquo/
tiens ꝛ nõ aliquotis ꝛ ideo eſt perfectioꝛ
Denarius aũt eſt perfectiſſimus ad quē
ſtat reſolutio omnium numeroꝛum ꝛ di
citur limes pꝛimus: centum autem eſt li
mes ſecundus ꝛc. Ad euidentiam pꝛedi
ctoꝛum tria ſunt videnda: pꝛimo que ſit
ratio inſtituendi illa ſacramēta: ſcḋo q̄s
ſit modus: tertio que efficacia. Oblatio
capitur tripliciter. Uno modo commu/
niſſime ſcilicꝫ pꝛo omni illo quod deo iu
ſte offertur cum deuotione ſiue actu in/
terioꝛi ſiue exterioꝛi: ꝛ ſic nõ capitur hic.
Secundo modo communiter pꝛout ſci/
licet diſtinguitur contra decimam ꝛ pꝛi
mitiam: ꝛ ſic quodcũqꝫ offerebatur deo
preter decimam et pꝛimitias dicebatur
oblatio. Tertio modo capitur oblatio
ſtricte: ꝛ ſic diſtinguitur contra ſacrifici/
um et holocauſtum: ꝛ ſic capiebat pſal/
miſta dicendo. Acceptabis ſacrificium
iuſticie oblationes ꝛ holocauſta: ꝛ ſic fie
bat in rebus inanimatis: vtputa in liqui
dis: ꝛ ſic capitur hic ab Hugone triplici
ratione. Pꝛima ratio eſt dei honoꝛifica/
tio. Notãdum ergo ꝙ fides in iuſtis om
ni tempoꝛe cucurrit ꝛ nullus niſi in fide
ſaluatus eſt: ergo tempoꝛe legis natura/
lis hec fides erat que fideles illumina/
bat ad hoc ꝙ crederent ꝙ deus erat cre/
atoꝛ redemptoꝛ et remuneratoꝛ: ideo fi/
des illuminabat ꝛ dictamen nature con
ſonabat: vt homo deo ſeruiret: et ſua ab
ipſo recognoſceret: ꝛ hoc qḋ credebat ſi
gno viſibili etiam quodãmodo manife/
ſtaret ideo ſigna fuerunt tempoꝛe legis
nature in quibus deꝰ honoꝛabatur qui
omnia creauerat vt in oblatione: ſimili/
ter honoꝛabatur vt redemptoꝛ: vtputa
in ſacrificio. Ut pfectꝰ remunerator in
decimatiōe. Et nota quodammodo de/
narius eſt perfectiſſimus numerus: quia
tres perfectiones habꝫ in ſe. pꝛia eſt vni
tatis. ſcḋa ternarij. tertia ſenarij: que ſil
iuncta faciũt denariũ: ꝛ ideo ibi eſt ſtatꝰ

Propter hoc honoꝛabatur deus vt per/
fectus remuneratoꝛ: vnitas eñ eſt perfe
cta: qꝛ eſt oīs numeri perfectio. Secun/
da ratio eſt fidei redemptoꝛis pꝛofeſſio:
ſicut enim nullus ſine fide poteſt deo
placere ſic nullus ſine fide mediatoꝛis a
peccato reſurgere: ꝛ ſicut fides ſimplici/
ter dictabat dei honoꝛificationem ita et
hec pꝛofeſſionem. Et qꝛ tunc pꝛofitetur
homo qñ qḋ interius credit exterius ma
nifeſtat. Ideo tempoꝛe legis nature fue
runt ſigna ad hoc manifeſtandũ. Etiã
honoꝛabatur vt redemptoꝛ ꝛ hoc modo
tria conſiderantur: ſcilꝫ redemptũ vt ge
nus humanum ꝛ hoc per decimationem
homo enim ſignatur p decimã dragmaꝫ
perditaꝫ. Scḋo ipſe modus redimendi
ꝛ eſt ipſa paſſio domini noſtri ieſu xp̄i: et
hoc per oblationeꝫ. Tertio cõſideratur
ipſum preciũ ꝛ hoc per ſacrificiũ in quo
erat ſanguinis effuſio. Et iſta pfeſſio in
huiuſmodi ſignis erat maxie neceſſaria
pꝛo ipſis imperfectis. Perfectis eñ deꝰ
reuelauit ſacramenta fidei: imperfectis
celauit. Unde minoꝛes adherebãt fidei
maioꝛũ ꝛ credebant implicite: ꝛ ſicut im/
plicite credebant: ſic ſigna data ſunt eis
a maioꝛibus in quibus fidem implicite
pꝛofiterentur. Tertia ratio eſt vite agē
de inſtructio. Sicut eñ aliquis nõ pote
rat deo placere ſine fide nec a pctõ reſur
gere ſine fide redemptoꝛꝭ ſic nec in bono
ſtare ſine bono opere. Et ideo fidei adie
cta ſunt ſigna que ſignificarēt ea que ne/
ceſſaria ſunt cum fide. Hec autem tria
ſunt in coꝛde: et ſunt tria exterius q̄ hijs
ſequentibus ſignantur in decimatione
peccati recognitio et eius dimiſſio: quia
in ea daꝛ deo qḋ pfectũ ꝛ qḋ bonũ ē: ꝛ re/
manet nobis qḋ eſt imperfectũ. Unde ſi
gnatur ꝙ bona tãtuꝫ ſunt a deo: ſꝫ mala
a nobis. In ſacrificio ſignatur interna
contritio: quia ſacrificium deo ſpiritus
contribulatus: ꝛ exterioꝛ carnis macera
tio: quia occidebatur pecus. Unde moꝛ

tificanda ſunt corda et membra noſtra. Romanorum.xij. Exhibeatis corpora veſtra ꝛc. In oblatione enim requiritur mētis deuotio: ꝛ exterior bona operatio que ſi aſſint cum fide ſufficiunt ad ſalutem: ꝛ ſic patet ratio inſtitutionis. Secundo deb3 attendi modus inſtituendi non enim inſtituta ſunt per modum precepti vt dicit Hugo Conſilio erudiuit paruulos: loquens pro illis qui fuerunt tempore leg. Tertio attendenda eſt efficacia in hijs. Et notandum ꝙ de ſe nullam habebant efficaciam mundandi vel iuſtificandi: ſed ſolum ratione fidei redēptoris. Non enim erāt inſtituta ad hoc ſed ad hec que predicta ſunt.

Quarto querit. Utrū

remedium circumciſionis congrue ſit inſtitutum. ¶ Circūciſio ibi eſt remediu3 ad remouendum peccatum originale diſtinguens populu3 fidelem a populo infideli. Cuius deſcriptiōis ſunt due partes. Primo circūciſio fuit inſtituta in remedium contra originale peccatu3. Secundo fuit inſtituta in officiu3: ſignificabat enim peccatum originale ꝗtum ad cauſam que eſt propagatio libidinoſa q̄ fit in pte generatiua: ideo debuit ibi poni remedium. Signabat etia3 ꝗtum ad proceſſum etiam ꝗ ūn ad effectum In officium diſtinguentis ſcil3 populum fidelem ꝛc. ¶ Rñſio ad queſtionē. ¶ Propoſitio Inſtitutio circūciſionis cogrua fuit: quia fuit expreſſum ſignum curationis originalis. Ad illud quod obijcitur Deus non delectat in penis. Dicendu3 eſt ꝙ pena. Uno modo comparatur ad punitum: ꝛ ſic nō placet deo. Non enim creauit nos deus ad puniendum. Alio modo comparatur pena ad meritum ſcilicet ad preexiſtentem culpam ꝛ ſic eſt in ea manifeſtatio iuſticie et ordis ꝛ ſic placet deo inquantum iuſtus. Tertio comparatur ad finem vel effectu3 vtputa iuſtificationem rei ꝛ ſic placet ei inquantū eſt miſericors. Unde in punitione (que eſt via ad iuſtificationem) relucet miſericordia ꝛ iuſticia: ꝛ ita eſt placens deo: et talis fuit pena circumciſiōis. De forma ſiue integritate circumciſionis. Notandum. Illud dicitur eſſe de forma ꝛ integritate alicuius quod non poteſt eſſe ſine illo ꝛ reqrit neceſſario ad eē ei⁹: ſic ptes dom⁹ neceſſario reqrunt ad eē dom⁹ Illud aūt eſt de decētia alicuius qd nō requiritur neceſſario ad eſſe alicuius: ſ3 ad bene eſſe: ſicut feneſtre in domo. queſtio poteſt eſſe de vtraq3 ꝛc. ¶ Propoſitio Tria fuerunt neceſſaria ꝛ de integritate ſacramenti circumciſionis ſc3 ſexus maſculinus: membrum prepucij ꝛ mod⁹ circumcidendi que fienda erant circulariter amputando ſcilicet interiore3 partem illius membri. Dies tamen octau⁹ non erat de neceſſitate: vt patet in Abraham ꝛ vernaculis ſuis et proſelitis nouiter conuerſis tamen omittentes illam in die illo peccabant facientes contra preceptum domini quia precipiebat illam fieri in tali die Reſolutio patet ex dictꝭ Unde Triplex eſt circumciſio ſcilic3 ſacramentalis de qua iam dictū eſt. Alia eſt moralis ꝛ eſt illa qua circumciduntur corda noſtra ab omī iniquitate. Tertia ē circūciſio anagogica ꝛ ē illa q̄ p meritū paſſiōis xpi fiet in iudicio circūciſio corpoꝝ nroꝝ mūdando ab omni corruptōe

Quinto queritur. de efficacia circūciſionis.

Utru3 ſacrm circūciſionis ſit grē collatatiuū. i. vtru3 ex vi circūciſiōis ɔferat grā. ¶ Regula Scoti ita ordinauit ds ꝙ nūq3 aliqs erit i puris naturalib3: ſ3 oīs hō de lege dei ordinata vel eſt in grā: vel in pctō mortali: et īpoſſibile ē aliquē eē i grā ꝛ pctō mortali Nota Scotu3 in pñti materia in q̄rto. ¶ Pro reſolutione huius qōnis ſciēdu3 eſt ꝙ quattuor ſunt poſitiones de ipa in

textu:quarum tres reprobantur ab iſto doctoꝛe. Quarta vero eſt ipſius ꝛ ꝓ nūc tenenda que in tali ſtat dicto. ¶ In cir/cumciſiōe dabatur gratia:ſed tamē par/uula reſpectu eius que datur in baptiſ/mo:ꝛ qꝛ gratia quātumcunqꝫ parua ple/num effectum habet ad delendum omnē culpam moꝛtalem:ſed ſemiplenū ad ha/bilitandū potencias anime ꝛ ad pꝛofici/endum:ideo circumciſio dicitur oꝛdina/ri ad effectū ablationis culpe:nō qꝛ ipm ſolum haberet:ſed qꝛ ſolum habet com/plementum.

Circa diſtinctio/nem ſcđaꝫ queritur. Primo

Utrum omne tempus fue/rit idoneum ad inſtitutiōeꝫ ſacramentoꝛuꝫ. Duo ſunt ſtatus tempo/ris ſcꝫ tempus nature inſtitute ꝛ ſm ali/quos ſoluꝫ fuit per tres hoꝛas ꝛ per tres hoꝛas hō ſtetit in ꝑadiſo terreſtri cū con/fuſione. Pꝛo iſto tempoꝛe datur talis ꝓ/poſitio. ¶ Nulla ſacramēta debuerunt nec fuerunt inſtituta in ſtatu nature in/ſtitute:pꝫ qꝛ nullum fuit ibi pctm̄ nec ſe/quela peccati. Alius eſt ſtatus nature la/pſe:ꝛ diuiditur in tria tꝑa ſcꝫ in legeꝫ na/ture:ſcripte ꝛ gratie. Pꝛia icepit a lapſu ade ſm Hugonē ꝛ durauit vſqꝫ ad Ab/raham:ſm alios autem vſqꝫ ad moyſen. Scđa incepit ab his et durauit vſqꝫ ad chꝛiſtum. Tertia durabit vſqꝫ ad finem mundi. Et pꝛo iſto temꝑe talis ponitur pꝛopoſitio. ¶ Homo viatoꝛ ꝛ lege natu/re ꝛ lege diuina obligaꝛ vt recedat a ma/lo:ꝛ ad bonum accedat ſm illud pš. De/clina a malo ꝛ fac bonuꝫ. Sed humana natura vulnerata per peccatum non po/tuit iſta duo facere ſcꝫ declinare a malo et facere bonum ex puris naturalibus ꝛ dicere contrarium eſſet erroꝛ pelagij Jō videns deus miſeriaꝫ humane fragilita/tis ꝛ obligationem voluit et dedit ſemꝑ remedia ſalubꝛia ꝛ iſta fuerunt ſacramē/ta. incepit autꝫ tempus remedij a lapſu Ade ꝛ pꝛofecit in lege ſcriptā ꝛ cōſūmat/tum eſt in euāgelio ſcꝫ temꝑe legis noue Ideo idoneum fuit ꝛ congruū inſtitue/re ſacramenta in iſtis tribus temꝑibus ſcꝫ in tꝑe legis nature vbi inſtituta fue/runt oblationes decimationes ꝛ ſacrifi/cia. In tempoꝛe legis ſcripte fuit inſtitu/tum ſacramentū circūciſionis in temꝑe legis noue inſtituta ſunt ſepteꝫ ſacramē/ta:tñ ſm magꝭ ꝛ minꝰ qꝛ temꝑe legis na/ture inſtituta fuerunt ſacramēta ꝑfecto modo:tēꝑe legis ſcripte ꝑfectioꝛi modo tempoꝛe vero legis noue ꝑfectiſſimo mo/do:qꝛ ꝯtra omnes moꝛbos daꝛ remediū Unde notandum ꝙ duplex eſt malū ſcꝫ pene ꝛ culpe. Malū culpe eſt triplex ſm ꝙ triplex eſt culpa. Pꝛima eſt culpa oꝛi/ginalis contra quā oꝛdinatuꝫ fuit ſacra/mentum baptiſmi. Alia eſt culpa actua/lis id eſt moꝛtalis ꝯtra quā oꝛdinatū fu/it ſacramētū penitentie. Tertia eſt cul/pa venialis contra quā fuit oꝛdinatū ex/treme vnctionis ſacramentuꝫ. Malum pene eſt qđ patimur pꝛopꝛ pctm̄ pꝛimi parentis:ꝛ eſt quadruplex. Pꝛimum eſt ignoꝛantia cōtra quam inſtitutum eſt ſa/cramentū oꝛdinis ꝛ maxime qꝛ ſacerdo/tes debent ſe exercere in ſciētia ꝛ ſapien/tia. Scđm malum eſt malicia ꝯtra quā oꝛdinatum fuit ſacramentū euchariſtie vbi maxime viget ꝛ demonſtraꝛ bonitas ꝛ miſericoꝛdia. Tertium malū eſt impo/tentia:qua ſumus debiles ad reſiſtendū inimicis ſpiritualibus:cōtra quā inſtitu/tum fuit ſacramentum confirmationis. Quartum malum eſt cōcupiſcentia cō/tra quam inſtitutum fuit ſacramentum matrimonij. Et ſic patet qualiter ſacra/menta noue legis ſufficienter ſunt inſti/tuta ad fugiendum malum ꝛ reſiſtendū ei. Nunc videndum eſt qualiter ſunt vti/lia ad pꝛoſequendum bonū. Notanduꝫ igitur ꝙ oīa bona quecunqꝫ ſint poſſunt attingi per actus ſeptem virtutū:quarū tres ſunt theologice ſcꝫ fides:ſpes ꝛ cha/ritas:ꝛ quattuoꝛ cardinales ſcꝫ temꝑan

tia:iuſticia:fortitudo:z prudētia. Baptiſmus igit̃ ē adiutoriū p actibus fidei. Extrema vnctio pro actib; ſpei.qz recipimus extremam vnctionē vt liberati a pctis venialib; citiꝰ eamus ad paradiſum Eukariſtia pro actib; charitatis. Matrimoniū p actib; tēperantie. Penitētia p actib; iuſticie. Confirmatio p actibꝰ fortitudinis. Ordo autē p actib; prudētie. Et ſic patet qualiter ſacrā noue legis ſunt ordinata ad fugiendū z repellēdum malū z pſequendū bonū.

Reſolutio igitur queſtionis

in his duab; ſtat propoſitionib;. ¶ Prima. Omnia ſacramenta data a deo erant remedia ad fugiendū malum ¶ Scda. Oia ſacrā ſunt inſtituta ad pſequendū bonū. Et oia ſacrā pncipalit̃ z ſpecialiter ſunt inſtituta in remedium excepto matrimonio qd pmo inſtitutuz ē in officium.

Querit̃ ſecūdo. Utrū

in diuerſis tpib; debuerūt alia ſacrā inſtitui vel ſemp eadem. Pro declaratiōe ponunt̃ due ↄcluſiones date a Scoto. ¶ Prima Legē euāgelicā ↄgruū fuit pfectiſſimis ſacramentis adornari: qz lex euāgelica ē pfectiſſima lex quā tota trinitas inſtituit z ordinauit dare homini viatori:ſm illud Matth.xxvi. Noui z eterni teſtamenti. Dicit̃ aūt eternum: teſtamētū:qz pꝰ ipm nullū erit. ¶ Secūda ↄcluſio. Oia ſacrā legis noue fuerūt imediate inſtituta a xpo aliquo mō:vel ſimplr̃ z abſolute vel approbatiue. Prio patet de baptiſmo:qz ante mortem xpi apoſtoli baptizabāt:etiā pꝰ reſurrectionē dixit diſciplis ſuis q baptizarēt alios. Marci vltimo. Scdo pz de ſacro eukariſtie in cena anteq̄ pateret̃. Tertio patet de ſacro ↄfirmatiōis: Joh.ij. Accipite ſpm̄ ſcm̄. Quarto pz de ſacro penitētie.ibidem Quoꝝ remiſeritis pctā. Quinto pz d ſacro extreme vnctiōis qz qñ mittebat diſciplos binos z binos:&c q vngebāt īfirmos z ſanabāt̃ Sexto pz de ſacro mr̄imonij qz approbauit illd cū dixit. Quos deus ↄiunxit hō nō ſepet. Septimo pz de ſacro ordinis: Nam in ſacro ordinis ſacerdotal̃ maxie ē duplex ptās. Prima ſup corpus xpi veꝝ ſcz i cōſecrando.z iſta ptās fuit data ſacerdotibus in cena xpi. Alia ē ptās ſup corpus xpi myſticū eis data Joh.xx. Quorum remiſeritis.zc̄.

Reſponſio ad queſtionē

¶ Propoſitio. Debito ↄgruitat̃ alia z alia ſacrā inſtitui debuerūt ſm q fuerunt diuerſa tēpora. Nā ſicut lex noua ē perfectior:ita pfectiora debuerunt inſtitui in lege noua. Prio ibi aptum documentum diuini ſecreti. Scdo ibi: efficax remediū morbi. Tertio ibi Pulcrū ornatū ſponſi z ſponſe. Reuelatio igit̃ ſecretoꝝ nō debet fieri in omi tpe:ſz illo potiſſime in quo intellectus hois ē capacior:ſic ſacrā pfecta dilata ſūt vſq3 ad tēpus pfectū Sicut igit̃ in homine ſexta etas ē perfectior vbi maxie viget intellectus:ſic etiā in mundo ē ſexta etas q̄ eſt pꝰ aduentū xpi. ¶ Uñ ſeptē ſūt etates hois. Prima dr̄ infantia z durat a natiuitate vſq3 ad ſeptimū annū. Secunda etas ē pueritia que durat a ſeptimo vſq3 ad decimūquartū. Tertia etas ē adoleſcentia que durat a q̄tuordecim vſq3 ad xxv.annū. Quarta etas ē iuuētꝰ:z dicit̃ a iuuando.qz debēt maxime iuuare parentes z impendere obſequiū:z durat a viceſimo q̄nto vſq3 ad q̄drageſimū annum. Quinta etas ē virilitas:z durat a q̄drageſimo vſq3 ad ſexageſimū annum Sexta dr̄ ſenectꝰ:z durat a ſexageſimo vſq3 ad ſeptuageſimūoctauū Septima durat a.lxxviij.vſq3 ad finē:z dr̄ decrepitus. ¶ Sic etiā i mūdo ſunt ſeptē etates. Prima etas durauit ab Adam vſq3 ad Noe. Scda a noe vſq3 ad Abraham. Tertia ab Abraham vſq3 ad Dauid

Quarta a Dauid vſq ad trāſmigrōēз babylonis. Quinta a trāſmigratōe babylonis vſq ad xp̄m. Sexta a xp̄o vſq ad diē iudicij. Igif ſicut i ſexta etate hō ē ſapientioꝛ: ꝛ in eo viget magis intellectio: ſic etiā in iſta ſexta etate mundi homies ſunt capatioꝛes ad recipiendū ſacramenta ꝛ ſecreta diuina. Scđo: quia ſacramenta ſunt medicamētū moꝛbi efficax: ꝛ illo tēpoꝛe debent dari in quo efficatius curēt: ſed ſpūalis infirmitas efficaciter nō curaf niſi qn̄ cognoſcif ꝛ ſentitur: alioquin redditur homo ingratus ꝛ peioꝛi vulnere infirmaf: ideo neceſſe fuit ſacramenta differri quouſq moꝛbꝰ tātū in valeſceret ꝙ ipm̄ moꝛbū cognoſceret ꝛ remediū q̄reret. Hoc fuit tpe grē: qꝛ tempoꝛe legis nature cōuictꝰ ē ēē cecꝰ ꝛ tunc venit lex docens ꝛ onerans: ꝛ tūc cōuictus ē de impotentia: tunc ḡ reſtabat tp̄s gratie in quo moꝛbꝰ iaз cognitꝰ curaref: ꝛ in hoc ſacrā cōpleta darentur Tertio qꝛ ſacrā ſunt in pulchꝛū oꝛnatū ſponſe: ideo xp̄s debuit ea illi ſponſe reſeruare a qua nunq̄ ſepari deberēt: ꝛ qꝛ talis fuit ecclīa collecta d̄ gentibꝰ ſcз cōgregatio chꝛiſtianoꝝ ꝛ nō ſinagoga que ipm̄ deſeruit ꝛ negauit: ideo debuit ea reſeruare vſq ad tēpus gratie: nihilominus tn̄ aliqua impfecta ſacramēta illis tempoꝛibꝰ dedit pcedentibꝰ tēpus gratie ſm ꝙ congruebat illis tempoꝛibus inſtitutionē. Septima vo etas mundi incipiet in requie ſanctoꝝ poſt iudicium ꝛ durabit vſq in eternū.

Tertio queritur de numero ſacramentoꝝ tempoꝛis euangelij.

Reſpondef ponendo tres ꝓpoſitiones ¶ Pꝛima. Congruū eſt in lege euangelica plura eſſe ſacramenta: qꝛ ſacramenta data ſunt nobis ad docendum nos ꝛ erudiendū: ſed ſi fuiſſet vnū ſolū ſacrm̄ datum non ſufficienter exercitaret nos: qꝛ hoc eēt nobis faſtidioſum ſemp exercere nos in vno ſolo ſacramento: ḡ congruū fuit plura eſſe ſacramēta. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Tantū ſunt ſeptē ſacra i lege euāgelica ꝛ nō plura: qꝛ ſacramēta pncipaliter ponunf in remediū ſeptem moꝛboꝝ qui maxime vigēt in nobis. ¶ Tertia. Sacramenta noue legis ſunt medicamenta efficacia ſanando infirmitates. ſunt adiumenta ſalubꝛia: cōſeruando ꝛ adiuuādo virtutes: ſunt etiā arma bellica muniendo ꝛ armādo xp̄i milites. ¶ Notandū ꝙ ecclīa militans eſt cōgregatio omniū fideliū viatoꝛū ſub chꝛiſto duce militantiū: cōtra diabolū: carnem ꝛ mundū. ¶ Pꝛimū coꝛrelariū. Pagani ꝛ infideles non ſunt de ecclīa militante. ¶ Scđm. Beati ꝛ cōpꝛehenſoꝛes etiaз nō ſunt de ecclīa militante. ¶ Tertium Nec xp̄s licet ſit dux ꝛ rectoꝛ ecclīe militātis. Unde notandū ꝙ iſta ecclīa militans habet arma. Pꝛimo baptiſmus eſt armatura intrātiū ecclīam militātem. Secundo ē terribilis (ſm qđ dꝛ Cāticoꝝ q̄rto. Ipa eſt terribilis vt caſtroꝝ acies oꝛdinata) qꝛ munita ꝛ foꝛtis: et h̄ p ꝯfirmationē. Tertio dicif acies: quia ꝯiuncta ꝛ vnita eſt xp̄o ꝛ hoc per eukariſtiaз. Quarto dicif oꝛdinata: ꝛ hoc per ſacramentū oꝛdinis. Quinto qꝛ aliqui ex ea extrahunf ꝑ moꝛtē coꝛpoꝛalē: ideo inſtitutū eſt ſacramentum matrimonij ad multiplicandū pꝛolem. Sexto: quia multi ꝓſternūf per culpā moꝛtalē: ideo inſtitutū eſt ſacramentū penitētie ad reſurgendū. Septimo ē ſacramētū excuntiū ſcз extrema vnctio. ¶ Coꝛrelariū. Quicunq egreſſus fuerit de ecclīa militante cū omibꝰ armis ſuis ſcз ſacramētis ꝯferētibꝰ gratiā ſine dubio vadit ad ecclīaз triūphantē. ¶ Scđm coꝛrelariū Quicunq exit de ecclīa militante ſine armis neceſſarijſ ad ſalutē vt ē baptiſmꝰ penitētia ſine dubio in infernū vadit.

Quarto querif de baptiſmo iohannis a quo fuit inſtitutus

¶ Notādum ꝙ baptiſmus iohānis po/

teſt capi tripl͛r. Primo modo paſſiue ꝑ
illo baptiſmo quo fuit baptizat⁹ ꝛ ſan/
ctificatus in vtero matris ſue: ꝛ iſte vo/
catur baptiſmus flaminis: ꝛ de iſto non
ē hic ad propoſitū. Secundo modo ca/
pitur actiue: ꝛ hoc dupl͛r. Uno modo ꝑ
illo baptiſmo quo baptizabat iohānes
homines in nomine xp̄i: ꝛ ſub forma ba/
ptiſmi xp̄i: hoc ē tempore ꝙ diſcipuli xp̄i
baptizabant: ita ꝙ potuiſſet ab eis ſ inq̄/
rere modū baptiſmi xp̄i: ꝛ ſimilit͛ bapti/
zari ſicut ꝛ ceteri apl̄i: nec etiā de iſto eſt
queſtio: qꝛ iſto modo qui erant baptiza
ti a iohanne nō debebāt iterū baptizari
Tertio modo capit͛ actiue ꝑ illo baptiſ
mo quo baptizabat iohānes homies in
nomine venturi xp̄i: et iſto modo iteruꝫ
erāt rebaptizādi baptiſmo xp̄i: ꝛ ſic ca/
pitur hic. ¶ R̄nſio ad q̄ōnem ponit͛ ta/
lis ꝯcluſio. Licet baptiſmi iohānis de⁹
fuerit ꝑncipalis inſtitutor: iohannes ta
men fuit adminiſtrator plenari⁹ ꝛ preci
puus: ita ꝙ de⁹ baptiſmū iohannis inſti
tuit ꝛ ei officiū baptizandi commiſit: vt
null⁹ baptizaret illo baptiſmo: niſi ipē
vel aliquis eius auctoritate: ꝛ inde ē ꝙ
denominat͛ a iohanne: ꝛ ceſſauit iohāne
ceſſante. Sꝫ in baptiſmo xp̄i null⁹ erat
adminiſtrator plenari⁹: qꝛ ibi erat inte/
rior regeneratio que ſolū fit a deo non a
miniſterio humano. Nullus etiam erat
adminiſtrator ꝑ̄cipuus: qꝛ xp̄s inſtituit
baptiſmū: ꝛ ideo q̄n baptizabant beati
Petrus ꝛ Paulus ꝛ ceteri apl̄i nō appe/
labat͛ baptiſm⁹ pauli nec petri ſed xp̄i.

Quinto queritur. Ad

quid fuit baptiſmus iohānis inſtitut⁹.
Hoc ē vtꝝ efficiebat grām. ¶ Reſpon/
ſio. Baptiſma iohannis fuit inſtitutuꝫ
propter tria. Pr̄io ad ꝑ̄ſignandū baptiſ
ma xp̄i: ſicut dicit mgr̄ in lr̄a: ꝙ baptiſ/
ma iohis erat ſacre rei ſignū: ꝛ ſic pt vo
cari ſacr̄m capiēdo ſacr̄m large. Scd̄o
fuit inſtitutū ad aſſuefaciēdū ad baptiſ
ma xp̄i. Marc. iij. Ego baptizo ꝛc. glo.
tm̄ corpe lauo: quia peccata ſoluere ne/
queo: vt ſicut naſcendo ꝛ ꝑ̄dicando pre/
curro: ſic baptizando ad baptiſma xp̄i
dirigam: ꝛ q̄ꝫtum ad hoc nō ē ſacramen/
tum ſed ſacramentale: ſicut torneamen/
tum in quo milites aſſueſcūt nō ē bellū.
Tertio fuit inſtitutū ad nūciandū ba/
ptiſmū xp̄i: manifeſtando auctorem ſcꝫ
xp̄m ꝛ preparando materiā ſcꝫ aquas.
Johānis decimo. vt manifeſtet͛ in iſrael
Propterea veni ego in aqua baptizans
Et illo actu baptizandi ꝯtul. t chriſtus
aquis vim regeneratiuā cum tactu car/
nis ſue mundiſſime. Concedendū ē igi/
tur ꝙ baptiſmus iohannis erat inſtitu/
tus ad ſignificandū ꝛ nō ad efficienduꝫ
gratiā: quia nō purgabat pctā ſed erat
inſtitut⁹ ad ſignificandū: aſſuefaciendū
ꝛ nūciandū baptiſma xp̄i.

Sexto queritur de vſu

baptiſmi iohannis ſiue de efficacia eius
Utrū baptiſmus iohānis cum impoſi/
tione manuū equipollēs eſſet baptiſmo
chriſti. ¶ Notandū ꝙ apoſtoli xp̄i poſt
q̄ꝫ baptizauerant homines imponebāt
man⁹ ſuꝑ illos ꝑ modū confirmationis
in ſignū ꝙ recipiebāt ſpiritū ſanctū: ꝛ ſic
ē queſtio. Poſito ꝙ aliqui fuiſſent bap/
tiſmo iohannis baptizati: vtrum ſuffice
ret poſtea ꝙ apoſtoli imponerēt manus
ſuꝑ illos: ita ꝙ nō eſſent iterū rebaptizā
di. vel vtꝝ requirebat͛ ꝙ iterū tenerent͛
rebaptizari baptiſmo xp̄i. ¶ R̄n. Oēs
illi qui erāt baptizati baptiſmo iohan/
nis: rebaptiſandi erāt baptiſmo xp̄i Et
ibi errauit magiſter qui dicit ꝙ baptiſa
ti a iohāne qui habebāt trinitatꝫ fidem
nō erāt rebaptiſandi baptiſmo xp̄i: ſed
ſufficiebat manuū impoſitio per apl̄os
xp̄i: ꝛ in hoc nō tenet͛ mgr̄ Unde Augu
ſtin⁹ Baptiſauit Judas: ꝛ rebaptiſatū
nō ē: baptiſauit iohes ꝛ rebaptiſatum ē
Jtē legit͛ Actuū. xix. ꝙ Paulus rebapti
ſauit baptiſatos baptiſmo iohannis. i.

Circa terciam diſtictionē queritur pmo: quid ſit baptiſm⁹ ſm ſuā eēntiā Utrū aqua vel intinctio in aquā. ¶ Baptiſm⁹ ē ablutio hoīs viatoris aliqliter ꝯſentientis vel nunq̃ vſus libero arbitrio facta in aqua elemētari fluida: ab alio ſil' abluente ꝛ proferente certa verba a xpo inſtituta cū intentiōe faciendi qd intendit eccl'ia xpiana facere. Primo dr ē lotio vel ablutio: que qdem ꝯtactus ē aque fluide libere ſe ꝯtingētis cutē ſine impedimento: ꝛ ſepantis inter cutem ꝛ ad corpus: ſic ꝙ imediate tāgat. ¶ Correlariū. Aqua imbibita ſpongie ſic ſcʒ ꝙ ꝯtingat corpus pueri pciſe mediante ſpongia: puer non ē baptizatus: quis tangat cū illa ſpongia niſi exprimatur ab illa ſpongia. ¶ Scdm correlariū Si puer inuolueretur corio aliq̄ ꝛ mergeretur in aqua: ſic ꝙ nō tangeret corpus pueri nō eſſet baptizatus: qꝛ nō ablueretur. ¶ Tertiū exiſtens in vtero matris ſm oēs ſuas ptes nō pōt baptizari: ꝛ ſic baptiſmus mulieris cū fit: ſufficit ꝓ puero baptizādo: ꝛ qn dr ē ablutio: ē predicatio fundamentalis ꝛ non formalis ſicut ibi. Homen ē vox in logica. Dicitur hoīs viatoris ad differentiā angelorū: demonū ꝛ brutorū: qꝛ ē ſacrm militantis eccl'ie ꝛ ad drīam illorū qui ſunt extra viā. Dicitur aliqualr: qd ponitur ad drīam adultorū: qui debēt venire cū deuotiōe ꝛ diſplicentia de vita veteri. Et dr aliqualr v l'hrualiter vl' actualr: ꝛ h ꝯ Pe. d alia co q dicit ꝙ ſufficit ꝙ adult⁹ nō diſſentiat ſed nunq̃ pro pueris. Quinto dicitur vel nunq̃ vſus ꝛc. Dicitur facta in aqua: ad drīam vini ꝛ aque artificial'. Fluida qꝛ ſi eſſet in ſpongia niue vel glacie non eſſʒ baptiſmus. Dicitur ab alio ſcʒ homie viatore: ꝛ ibi exprimitur idone⁹ miniſter. Jdeo ſi angelus malus baptizaret aliquē de lege cōmuni nō eēt cenſendus baptizatus: nec eſſet ſibi credendū. Si tū bonus angelus vel aliquis ſanctus baptizaret. nō eſſet iterū baptizādus. Dicitur certa verba a xpo ꝛc. Ex hoc ſequitur ꝙ ſi aliquis eſſet mancus ꝛ alter mutus ꝛ vnus diceret verba: ꝛ alter ablueret: nihil facerēt. Hec autē ſūt verba. Ego baptizo te ī noīe pr̄is ꝛ filij ꝛ ſpūſſancti amen. i. ita fiat. Et ibi ſunt qnq̃ vt patʒ pmū tn̄ ꝛ vltimū ſcʒ ego ꝛ amen: nō ſunt de neceſſitate tn̄ omittens ſcienter vl' per ignorantiā peccat. Jdeo aliqua ſunt de neceſſitate ſacri: ꝛ aliq̄ de neceſſitate miniſtri vt melius infra videbitur. ¶ Propoſitio. Oīs hō cuiuſcunq̃ ſecte intēdens facere qd eccl'ia facit ꝛ intēdit facere cū ꝯditiōib⁹ requiſitis vere baptizat. Baptiſmus autē ſm mgr̄m in pn̄ti diſtinctione ſic deſcribitur Eſt intinctio. i. ablutio corpis exterior fcā ſb forma vboꝝ pſcripta. Et iō diffinitio baptiſmi ſupi⁹ poſita nō ē niſi ꝯclaratiua iſti⁹ diffinitiōis magiſtri. Hugo aūt ſic diffinit. Eſt aq̄ abluendis criminib⁹ ſcrificata. tn̄ mgr melius diffinit: licet btūs Bonauentura bat magis ad iſtā ſm Scotum ꝛ modernos. ¶ Nota ſolutionē vltimi argumenti vbi ponuntur quattuor diffinitiones et quattuor acceptiones.

Queritur ſecundo Utrū

expreſſio verbi vocalis ſit de integritate baptiſmi. ¶ R n̄. Neceſſe ē exp̄mi vbuʒ vocale: qꝛ de⁹ ꝯtulit vim verbo. Unde ſine vbo nulli⁹ ē efficacie. Rō aūt quare de⁹ voluit exprimi ē pfecta fidei profeſſio vt ſit in facto ꝛ verbo. Et etiaʒ ꝑfecta ſignatio qꝛ eīn pacta ē regeneratio ꝑ verbū incarnatū: ꝛ vbum incarnatuʒ optime ſignatur ꝑ vbum voce inductum Jdeo voluit ꝛ inſtituit ꝙ eēt ibi verbuʒ vocale.

Tertio queritur vtrum

ad cōpletū ꝛ integrū eſſe baptiſmi ſit neceſſaria fides alicui⁹ articuli. Articul⁹ (vt habitū ē in tertio. diſtincti oē. xxiiij)

aliter capit a grāmaticꝭ:alit a rhetori/
cis:aliter a geometricis:ꝛ aliter a theo/
logis. ¶ Reſolutio queſtionis. Duplex
eſt fides:ſcȝ.perſonalis:ꝛ ē fides ſingu/
larum pſonaꝝ:ꝛ iſta pōt deficere. Alia ē
fides eccl'ie:ꝛ iſta nō deficiet vſq ad iu/
diciū. Sed hoc ē ex protectione diuina.
¶ Propoſitio. Fides baptizantis nō eſt
neceſſaria ad cōplementū ꝛ integrū eſſe
baptiſmi:nec etiā baptizati.patet: quia
adultus baptizandꝰ nō habet fidē infu/
ſā:qꝛ infundit in baptiſmo. Nec fides
etiā parentū requirit ad integꝝ baptiſ/
mi. Sed neceſſaria ē fides eccl'ie de aliq̄
articulo vel articulis fidei. ¶ Correla/
riū. Peccatores puta luxurioſi:auari ꝛc̄
ſunt de eccl'ia ꝛ mēbra xp̄i licet putrida:
ſed poſſunt ſanari p penitētiā:ſed here/
tici ſunt ab eccl'ia.

Quarto querit. Utrū

verbū exp̄mens actū baptizandi ſit de
neceſſitate forme baptiſmi. ¶ Notāduȝ
ꝙ aqua elementalis fluida ē materia ba
ptiſmi capiendo materiā large. Forma
autē baptiſmi capiendo formā large:eſt
in verbis plat̄is a baptiſante que ſunt
Ego baptiſo te i noīe patris ꝛ filij ꝛ ſpi/
rituſſancti Amen. In iſtis v̄bis exp̄mū
tur quinq̄. Primo pſona baptizans.ibi
ego. Secūdo actus baptizandi:ibi ba/
ptiſo Tertio perſona baptizata:ibi te.
Quarto inuocatio trinitatis:ibi in no/
mine.pa.ꝛ fi.ꝛ.ſſ. Quinto implorati o
diuina:ibi Amen. ¶ Primū correlariū.
Primū v̄bū.ſ.ego:ꝛ vltimū.ſ. amen nō
ſunt de neceſſitate forme baptiſmi tamē
miniſter omittens peccat mortaliter.
¶ Scōm correlariū. Licet exp̄ſſio actꝰ
baptizandi ſit de neceſſitate ſacramēti:
nō tamē eſt de neceſſitate exp̄mere actū
baptizandi (ſcȝ baptiſo) in p̄ma pſona.
qꝛ greci ſic baptizant. Baptizet ſeruus
xp̄i in nomine p̄ris ꝛ filij ꝛ ſpirituſſancti
¶ Tertiū correlariū. Licet exp̄ſſio per/
ſone baptizate ſit de neceſſitate baptiſ/
mi:tm̄ nō ē neceſſe exprimere in ſecunda
pſona vt pȝ:qꝛ greci exprimūt tertiā p/
ſonā. Unde latini licet baptizarent ex/
p̄mendo tertiā pſonam tm̄ peccarēt mor
taliter:quia ↄtemnerent modū eccleſie.
¶ Rn̄ſio ad queſtionē. Uerbū exp̄mēs
actū baptizandi (.ſ.baptiſo) ē de neceſſi
tate forme baptiſmi. Unde alexander
tertius dicit. Si quis pueꝝ in aqua ter
merſierit dicēdo in noīe patris ꝛ fi. ꝛ.ſſ.
niſi dicat ego baptiſo te:talis immerſio
nō ē baptiſmus.

Quinto q̄ritur Utrum

exp̄ſſio totius trinitatis ſit de neceſſita/
te baptiſmi. ¶ Rn̄ſio. Plena exp̄ſſio tri
nitatis eſt de neceſſitate baptiſmi:ita ꝙ
neceſſe ē noīare patrē ꝛ filiū ꝛ ſp̄m ſc̄tū.
p exp̄eſſionē oris:nec p̄deſt nec obeſt ſi
baptizans credat i corde vel nō:ſed ſuf/
ficit ꝙ ore p̄ferat verba baptiſmi. Ad il
lud qđ obijcitur ꝙ apl'i in p̄mitiua ec/
cleſia baptizauerunt in nomine xp̄i. Di
cendū ꝙ fuit licitū in p̄mitiua eccleſia:
qꝛ nomē xp̄i erat ignotū ꝛ ↄtumelioſum
ꝛ ideo vt exaltaretur:baptizabant apo/
ſtoli in noīe eius. Alia ratio:quia nomē
xp̄i implicat ꝛ inſinuat totā trinitatem.
Xp̄s enim dicitur vnctus:ꝛ ideo inſinu/
at vngentē.ſ.patrē:ꝛ vnctū.ſ. filium: et
vnctionē.ſ.ſpiritū ſanctū.

Sexto queritur de va

riatione forme in nominando totā trini
tatem. ¶ Notandum ꝙ in forma baptiſ
mi ſunt verba principaliora que ſunt in
nomine patris ꝛ filij ꝛ ſpirituſſancti:ita
ꝙ ſi diceretur. In nominibus patris et
ꝛ filij ꝛ ſpirituſſancti.nō eēt baptiſmus:
Et in iſtis poteſt fieri quintuplex varia
tio. Prima dicitur mutatio in nomine
trinitatis:ꝛ eſt quando ponitur nomen
pro nomine:vtpote ſi loco patris dica/
tur genitoris:ꝛ ſic iſta variatio impedit

ſacramentū ſiue fiat ex certa ſcientia ſi/ue alio modo. Et ideo nō oportet dice/re: In nomine genitoris z genitis proce/dentis ſed in forma data a xp̄o ſcȝ in nomine patris z filij z ſpiritusſancti ¶ Secunda eſt additio. Et ē quando nomen quod nō ē expreſſum in forma ſupadditꝰ vt ſi dicatur. In nomie patris omnipo/tentis: z ſic diſtinguēdū eſt: quia aut eſt additio vocis diſtrahens: vt in nomine patris maioris z filij minoris zc̄. tūc nō eſſet baptiſmus: quia hoc ē hereticū di/cere. Aut ē additio vocis nō diſtrahēs nec repugnans: vt in nomine patris in/geniti z filij geniti z iſta additio nō īpe/dit ſacramentū. Tertia eſt corruptio: z ē quando prolatio nominis ē minus be/ne plata: vtpote ſi dicatꝰ In nomine pa/trias z filias: z ſic diſtinguendū ē. Aut eſt tanta corruptio ꝙ nullo modo tenet ſenſum: z ſic omnino impedit: vt dicere. In nomie tis z li z ti aut non ē tāta cor/ruptio quin bene maneat ſenſus. vt de puero balbutiente. Quarta eſt tranſ/mutatio: z ē quando aliter ordinatꝰ: vt In nomine filij z patris z ſpiritusſancti z ſic ē diſtinguendū: aut fit ſimpliciter z ſine erroris dogmatizatione: z ſic nō impedit: aut fit ex certa malicia z cū here/ſi: z tunc impedit. Quinta eſt interpoſitio z ē cū in medio cadit actus vt ſternutatio: vel verbum: vt in nomine patris: id eſt iſta aqua eſt valde frigida. z filij z ſpiritusſancti: z ſic ē diſtinguendū: aut eſt tanta intermiſſio ꝙ diſcontinuet in/tentionē z longā facit moram vtpote ſi longū facit ſermonē: vel vadit ad venā/dum: z tunc neceſſe ē vt reincipiat: aut ē parua intermiſſio z morula vt eſt ſternutatio vel alia parua morula: ita ꝙ non diſcontinuatur actus: z ſic non oportet reincipere. Ex his patet reſponſio.

Septimo querit Utrū

ſacramentum baptiſmi debuerit inſti/tui in aqua. ¶ Notandum ꝙ aqua pro/ut nunc ſufficit eſt triplex. Quedam eſt aqua artificialis: z eſt illa que fit p actio nem ignis decoquentis z reſoluentis ex miniſterio artificiȝ applicātiȝ act.ua paſſiuis z paſſiua actiuis Et iſta aqua nō eſt elementum ſed eſt corpus mixtum. Et ſic aqua artificialis (vt aqua roſea) nullo modo eſt conueniens ad ſacramentū baptiſmi. Alia eſt aqua naturalis: z eſt aqua elementalis: pura tam per immixti/onem ꝗ per iuxta poſitionem. Tertia eſt aqua vſualis pura per immixtionē: licet non ſit pura per iuxtapoſitionem. ¶ Correlarium. Aqua vſualis z aqua naturalis ſunt eiuſdem ſpeciei: et ſunt cōuenientes ad ſacramentū baptiſmi. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in tribus propoſitionibus. ¶ Prima. Sacramē/mentum baptiſmi inter omnia ſacramē ta ē ſumme efficax z maxime neceſſariū. Nam in ſacramento tria ſunt. Primo imprimitur character. Secundo datur gratia mundans ſcilicet a peccato origi nali. Tertio datur virtus ad extinguen dum ardorem libidinis z concupiſcen/tiarum. ¶ Secunda ꝓpoſitio. Hec om/nia tria que dantur in baptiſmo opor/tuit dari in aliquo ſigno quod deſigna/ret illa tria: z iſtud ſignum ē aqua. Pri/mo aqua ſignat characterem ī eo ꝙ corpus dyaphanum. Secūdo aqua ſignat gratiam mundantē in eo ꝙ lauat z mū dat. Tertio ſignat virtutem extinguen tem ardorem libidinis: in eo ꝙ aqua eſt frigida. ¶ Tertia propoſitio. Quia a ſacramento baptiſmi nullus abſoluitur z in eo omnes cōmunicant: ideo neceſſe fuit ꝙ fieret de materia cōmuni ſcilicet de aqua que ē cōmunis tam diuitibꝰ ꝗ pauperibus: z talis ē liquor aque.

Octauo querit. quan

do inſtituit dominus ſacramentū bap/tiſmi. ¶ Dicendum ꝙ chriſtus primo baptiſmum inſtituendū inſinuauit: īn/ſtituit z confirmauit. Inſinuauit quidē

verbo ꝫ facto. Facto cuꝫ baptizatus fu
it a Johanne in aqua ꝫ oſtendit ceteros
credentes in aqua fore baptizandos.
Uerbo cum predixit Nicodemo Johã
nis tercio. Niſi quis renatus fuerit ex
aqua. Secundo inſtituit: cum ipſe bap/
tizare cepit ꝑ diſcipulos. Johannis ter
tio. Poſt hec venit in terrã iudeam ꝫ ba
ptizabat: ꝫ ſi non ipſe in ꝓpria perſona:
tamẽ diſcipuli in ſua preſentia. Et Lu/
ce decimo. Diſcipulos miſit ad p̄dican/
dum ꝫ baptizandum binos. ꝛc̃. Tertio
cõfirmauit baptiſmum ꝫ verbo ꝫ facto.
Facto cum de latere eius non tm̃ ꝓflu/
xit ſanguis: verum etiam aqua. Uerbo
autem confirmauit: quando poſt reſur/
rectionem diſcipulos ad baptizandos
omnes ꝫ ſingulos miſit. Math. vltimo

Nono querit̃. Utrum

ex inſtitutione baptiſmi in aqua colla/
ta ſit aliqua vis aquis. ¶ Notanduꝫ ꝙ
vis poteſt capi quadrupliciter. Primo
modo capitur pro violẽtia ſiue coactio/
ne: et ſic diffinitur a iuriſtis. Uis ẽ ma/
ioris rei impetus qui repelli non poteſt
Secundo modo capitur ꝓ fortitudine
vt iſte homo habet magnam vim: id eſt
fortitudinem. Tertio modo capitur ꝓ
potentia anime: vt vis intellectiua: vis
viſiua. Et iſtis tribus modis non capi/
tur hic. Quarto modo capitur ꝓ virtu
te aliqua ſiue corporali ſiue ſpirituali:
vt ſancti vi id ẽ virtute fidei fecerũt mi
racula. Et iſto modo capitur hic. De/
clinatur autem ſic. Hec vis: hui⁹ vis: et
habet ſolũ accuſatiuũ pluralem contra
Alexandrũ: ꝫ conuertunt̃ vis ꝫ virtus.
¶ Ad qõnem reſpondetur ꝙ dominus
contactu mundiſſime carnis ſue vim cõ
tulit aquis nõ ꝙ illa vis ſit aliqua pro/
prietas vel eſſentia abſoluta addita aque
ſed ſola ordinatio dei: qꝛ inſtituit bap/
tiſmũ fieri in aqua quando ipſe voluit i/
mergi in aqua: ꝫ ſic dedit vim regenera/
tiuam aquis. nõ ꝙ mundicia xp̄i tranſi/
ret a carne ipſius in aquam: ſed cum do/
minus eſſet mundus: noluit ob aliud in
aquã mergi niſi vt illa imerſione aqua
haberet iſtam ordinationẽ.

Decimo queritur quo/

tiens oporteat mergi puerum in aqua.
¶ Reſpondetur ꝑ tres concluſiones.
¶ Prima vnitas vel multitudo imerſio
num non eſt de neceſſitate baptiſmi: qꝛ
ꝑ ſolam aſperſionem aque ſuꝑ puerum
fit baptiſmus. ¶ Secunda concluſio.
Licet vnitas vel multitudo imerſionũ
nõ ſit de neceſſitate baptiſmi: tamẽ ẽ de
congruitate ꝫ hoc ꝓpter ſignationeꝫ: qꝛ
quãdo ẽ vnica imerſio: ſignat diuinam
eſſentiam eſſe vnicã: vl' ſignat vnicã mor
tem xp̄i. quando vero ẽ triplex imerſio:
ſignat tres pſonas in diuinis: ſcilicet pa
trẽ ꝫ filiũ ꝫ ſpiritũ ſanctũ: etiã ſignat il/
los tres dies quib⁹ xp̄s fuit in ſepulchro
etiã ſignat diminutionẽ concupiſcẽtia/
rũ q̃ maxime ſunt tres. Prima carnis. ſe
cunda oculoꝝ. ſ. auaricia. tertia ambiti
oſa ꝫ vane glie. ¶ Tertia ꝯcluſio. Puer
põt baptiſari vna imerſione ꝫ vere bap/
tiſat⁹ ẽ ſic ſi eſſet ter imerſus

Undecimo querit̃ quã

tũ oporteat puulũ imergi ad hoc vt ſit
baptiſat⁹ an oporteat imergi totũ cor/
pus an aliquã ꝑtem corpis. ¶ Rñdet̃ ꝙ
pſumit̃ ꝙ aplĩ baptiſauerunt aſpgendo
ꝫ mos ille ſeruatur adhuc in pluribꝫ ec/
cleſijs: ꝫ maxime in eccleſia gallicana: et
ſeruari poteſt: quia ẽ ibi integra ratio ſa
cramenti. Et debet ſemper ſeruari i om
nibus eccleſijs cum neceſſitas imminet.
aut propter infirmitatem baptiſantis:
quando ſcilicet habet manus nimis de/
biles: vel rudis ẽ: ꝫ timet̃ ne ledat puer.
Vl' ꝓpt' ipotẽtiã ꝫ infirmitatẽ pueri: vt
poteſt nõ eẽt tot⁹ nat⁹: vl' ꝓpt' penuriã
elemẽti: vt ſi fiat modicũ d aq̃. Et i iſtis
neceſſitatib⁹ debẽt oẽs eccl'ie ſic baptiſa
re. Etiã poſſunt baptizari ſolũ ꝑ aſper/

ſionē: etiā quando nulla eſt penuria: vel infirmitas: vt patet in eccl'ia gallicana. Mos tamen cōmunis eccl'ie eſt baptiʒa re imergendo. Et modus ē iſte. Sacer/ dos eñ debet puerū tenere per latera: et verſa facie ad aquam debet mergere: ita ꝙ habeat caput verſus orientē pmo. ſcđo verſus aquilonē: tercio verſus me/ ridiē. Et ſi ē multū de aq̄: totū corp⁹ dʒ mergi ſi parū: ſufficit ꝙ imergat̄ princi/ palis pars vt caput ꝛ pectus: vel caput tm̄ vel facies tm̄. qꝛ ibi ſunt oēs ſenſus.

Duodecimo queritur.

Utrum adueniente baptiſmo debuerit ceſſare circūciſio. ¶ Rñſio. Non ſolum circūciſio ſed etiā oīa ſacramenta lega/ lia ceſſare debuerūt: aduenientib⁹ ſacra mentis noue legis. Et hoc propt̄ tria. Primo qꝛ illa ſacramēta erant obſcura q̄tum ad ſignificantiam: erant enī vela men ꝛ ſignū noue legis. Jdeo aduenien te veritate qui ē chriſt⁹: debuerūt illa ſa cramenta veteris legis ceſſare. Secūdo qꝛ erant parue virtutis q̄tū ad efficaci/ am. Tertio qꝛ erāt grauia q̄tū ad ob/ ſeruātiam: et hec omnia illi legi cōpete/ bant que erat lex figure ꝛ oneris ad cō/ frigendā duriciem ꝛ ſuperbiam ceruicis iudaice. Lex autē noua oppoſitas habʒ cōditiones: qꝛ ē lex veritatis: grē ꝛ ſuaui tatis. Auguſtin⁹ ꝯtra Fauſtū. Prima ſacramenta que obſeruabant̄ ꝓnunciati ua erant xp̄i venturi. que cū ſuo aduētu xp̄s impleſſet ablata ſunt ꝛ alia inſtitu/ ta ꝟtute maiora: vtilitate meliora: actu faciliora ꝛ numero pauciora.

Tredecimo queritur.

Utrum circūciſio ceſſauerit ante ꝓmul/ gationem euangelij. ¶ Notandum ꝙ in ſtitutio: promulgatio ꝛ obligatio ſe cō/ comitantur. ¶ Prima propoſitio. Jnſti tutio baptiſmi preceſſit promulgationē quia nulla lex poteſt promulgari: id eſt diuulgari niſi prius fuerit inſtituta: eti/ am promulgatio preceſſit obligationē. ¶ Secunda propoſitio. Congruū fuit ꝙ baptiſmus prius obligaretur per mo dum conſilij q̄ per modum precepti. qꝛ lex noua eſt lex gratie ꝛ ſuauitatis.

¶ Tercia propoſitio. Duo ſunt tempo ra baptiſmi: quādo ſcʒ chriſtus miſit di/ ſcipulos ſuos binos ad baptiʒandū: ita ꝙ poterant homines circūciſionem vel baptiſmū recipere ꝛ alter ipoꝝ ſuffi/ ciebat: quia primū tempus ſub conſilio ꝛ incepit ab inſtitutione baptiſmi. Jo/ hannis tercio. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Te pus fuit in quo ipa circūciſio fuit morti fera ꝛ durauit a promulgatione euāge/ lij (quando ſcʒ diſcipuli xp̄i ꝓmulgaue/ runt euangelium in omnē terram) vſꝙ ad diē iudicij. Ex his patet qñ ꝛ quomo do ceſſauit circūciſio.

Circa diſtinctio nē quartā queritur primo.

Utrū baptiſm⁹ digne ſuſci pientib⁹ deleat omnē culpā

¶ Notandū ꝙ accedentes ad ſacramē/ tū baptiſmi ſunt in quadruplici differē/ tia. Quidam ſunt qui recipiunt ſacra/ mentū ꝛ rem ſacramenti: vt ſunt puuli: etiā oēs adulti veniētes ad baptiſmum nō ponentes obicem ſed cum deuotione recipiunt ſacramentū: ꝛ rem ſacramenti id eſt gratiā. Alij ſunt qui recipiunt ſa/ cramentū ꝛ nō rem ſacramēti. vt ſi quis adultus oſtendat exteri⁹ recipe baptiſ/ mum ꝛ etiam intendat interi⁹ recipe ſa/ cramentū tñ in corde ſuo hʒ volūtatem peccādi: vtpote fornicandi vel furandi. talis recipit ſacramētū baptiſmi nec eſt rebaptiʒandus: ſed nō recipit rem ſacra mēti ſcʒ grām qꝛ ponit obicē. Tertij ſūt qui nec recipiūt ſacrm̄ nec rē ſacramēti: vt ſi quis adultus veniens ad baptiſmū oſtendat exterius ſe recipere baptiſmuʒ ꝛ tamen interius non intendit: talis eſt

rebaptizandus. Quarti recipiunt rē ſa
cramentiz non ſacramentum: vt baptiſ/
mo flaminis z ſanguinis. ¶ Notandum
ꝙ triplex eſt culpa Quedam eſt culpa
originalis z idem eſt ꝙ peccatum origi/
nale: de qua ſuperius diſtinctione prima
huius quarti ſatis patuit. Alia eſt mor/
talis: z ab Auguſtino ſic diffinitur. Pec
catum mortale eſt aliqđ dictū vel factū
vel concupitum contra legem dei: ibi no
tantur modi tres peccatorum ſcꝫ pecca
tum oris: cordis z operis. Tertia eſt cul
pa venialis. Intelligif itaq̄ queſtio ſic.
Poſito ꝙ aliquis adultus ꝯmiſerit mul
ta peccata tam mortalia ꝙ̄ venialia: et
venerit ad ſacramentum baptiſmi cum
contritione ſuorum peccatorum z cū vo
luntate ſe emendandi. Utruꝫ baptiſm⁹
deleat omnē culpam abſq̄ eo ꝙ talis ve
niens ad baptiſmum confiteatur pecca/
tum. ¶ Reſpondetur ꝙ abſq̄ dubio (et
in hoc concordant om̄es doctores) talis
recipit remiſſionem oīm peccatoꝝ ſuoꝝ
z reſtituitur homo in priſtinam innocen
tiam ꝙ̄tum ad animaꝫ. ita ꝙ ſi illico mo
reretur: immediate euolaret ad celū. Et
ratio cauſalis fuit diuina libertas: que
tantam huic ſacramento contulit effica/
ciam. Si queratur autēꝫ ratio huius cō
gruitatis. Reſpondetur ꝙ eſt dulcedo
diuine miſericordie: eo ꝙ virt⁹ paſſionis
ſpecialiter huic ſacramēto adeſt: ideo de
dit expreſſam ſignificantiaꝫ. Hoc ſacra/
mentum inter cetera magis iudicat ani
mam fieri puramz ſanctam z eſt primuꝫ
fundamentum ad omnia alia ſacramen
ta: z eſt remediū congruū ꝯtra oīa pctā.

Secūdo querif. Utruꝫ
ſacramentum baptiſmi deleat omnē pe/
nam. ¶ Nota ꝙ pena ſic diffinitur. Pe/
na eſt aliqđ dānum vel malū priuās bo/
num conueniēs: ꝑpter meritū precedēs.
Ibi ponif dānū loco gn̄is: qꝛ oīs priuatio
eſt dānū vel malum. Dī priuās: qꝛ om̄e
malū eſt priuatio alicui⁹ boni qđ de ſe ē
cōueniens. Notandū ꝙ duplex eſt pena
ſcꝫ dāni et ſenſus. Pena dāni eſt ipm dā/
nū ſeu ꝑuatio boni. ¶ Correlariū Hāc
penā habent pueri q̄ decedunt abſq̄ ba/
ptiſmo: qꝛ priuātur a viſione diuina. Pe
na ſenſus eſt illa que infert dolorē: z hec
eſt aliquod poſitiuū z non priuatiuū: ſi/
cut pena dāni. Pro intellectu dictorum
ponuntur quattuor ꝑpoſitiones. ¶ Pri
ma in ſtatu beatitudinis nulla eſt pena
qꝛ in illo ſtatu beatitudinis ſemꝑ eſt bo
nū: qđ eſt mali oppoſitum. ¶ Scđa pro/
poſitio Si adam non peccaſſet: non ha
buiſſemus penam quia non habuiſſem⁹
demeritum precedens. ¶ Tertia Licet
deus de ſua potentia abſoluta poſſet in/
fligere tantā penā matri ſue virgini glo
rioſe: ꝙ̄tum habet lucifer: tū ſibi nō eſſet
pena: pꝫ qꝛ de rōne pene eſt ꝙ ſit culpa ꝑ
cedens: ſed ipſa glorioſa virgo nūq̄ ha/
buit culpaꝫ: ergo. ¶ Quarta ꝑpō Licꝫ
bruta animalia moriantur et plurimos
dolores ſentian: non tamen habent pe/
nam: quia iſta omnia nō inferuntur pro
pter peccata ſeu demerita: ſed illi dolo/
res ſunt eis naturales. Notandum inſu
per ꝙ quadruplex eſt pena: quedam eſt
pena acta z eſt illa quam q̄libꝫ peccator
facit ſibiipſi peccādo: peccatum enim de
ſe eſſentialiter eſt pena ſm Bonauentu
ram in ſecundo. Unde Auguſtinus iuſ
ſiſti domine z ita eſt vt omne peccatum
ſit ipſi peccanti pena. Alia eſt pena con/
tracta: z eſt illa q̄ infligitur propter pec/
catum primi parentis: vt fames: ſitis in
firmitas z conſequēter mors. Tertia di/
citur pena inflicta: z ē illa que infligitur
a iudice propter demerita contra legeꝫ
commiſſa: et iſta ſemper infert dolorem
ſenſus: ſicut patet in damnatis: vel exi/
ſtentibus in purgatorio: et etiam in la/
tronibus. Quarta eſt pena permiſſa: et
eſt illa qua aliquis iuſto dei iudicio per/
mittitur cadere: et relinquitur a deo ſic
ꝙ faciliter de vno peccato labitur in ali
ud. De illa in apocalipſi. Qui in ſordi/

bus eſt ſordeſcat adhuc. Iteruꝫ duplex
eſt pena ſatiſfaciens: ſcilicet voluntarie
aſſumpta: ⁊ inuoluntarie aſſumpta. Pe
na voluntarie aſſumpta eſt illa que vo/
luntarie aſſumitur ab aliquo nō tamen
pro peccatis a ſe commiſſis. ¶ Correla/
rium Hoc modo chriſtus habuit penaꝫ
quādo paſſus eſt pro nobis. Alia eſt pe/
na ſatiſfaciēs voluntarie aſſumpta pro/
pter delicta prius a ſe commiſſa: ſicut eſt
penitentia. ¶ Correlarium Iſta pena
non fuit in chriſto: nec in virgine glorio/
ſa. Pena vero inuolūtarie aſſumpta etiā
eſt duplex: quia quedam eſt eterna ⁊ in/
fernalis: ⁊ eſt carentia glorie: et afflictio
ſeu dolor inflictus. Alia eſt temporalis
et illa habet finem ſicut pena purgato/
rij. ¶ Propoſitio Unica eſt pena ſatiſfa
ciens nec voluntarie aſſumpta cuiuſmo
di eſt pena malefactorum: damnatorum
¶ Reſponſio. Sacramentum baptiſmi
abſoluit ab omni pena īfernali: ⁊ ab om
ni pena tēporali ſatiſfactoria ſiue aſſum
pta: ſed non a pena contracta per pecca/
tum originale: abſoluit enim a pena per
ſonali: ſed non a naturali. Unde Pena
naturalis eſt que omnibus conuenit: ſi/
ue que omnibus infligitur: ſicut ſunt pe
ne conſequētes peccatum primorum pa
rentum. Pena vero perſonalis eſt illa q̄
conuenit alicui ⁊ non conuenit alteri: vt
ſunt pene infernales. Rō autem quare
baptiſmus abſoluit a tātis penis eſt bo
nitas dei: qui dedit tantam efficaciā ipſi
ſacramento baptiſmi. Ratio auteꝫ qua
re in baptiſmo non dimittūtur pene na
turales (ſicut fames ſitis infirmitas: ten
tatio ⁊ mors) eſt quia deus ſic ordinauit
⁊ eſt congruum propter tria. Primo ad
manifeſtandum diuini iudicij equitateꝫ
vt ſententia de morte ade immobilis ꝑ/
maneret. Secūdo ad oſtendendum fru
ctuꝫ paſſionis chriſti. vt omnes ipſius ſe
noſcāt egere: vt penas remittat. Tertio
ad amplificandum meritum liberi arbi/
trij. Promouent enim huiuſmodi pena/
litates ad bonuꝫ Dantur enim primo ꝓ
pter humilitatem Iob. vj. Sagitte do/
mini militāt in me quarū indignatio ⁊c.
Secundo propter timoris incuſſionem
Iob. vi. Terrores domini militant con
tra me. Tertio propter ſuipſius cogni/
tionem Eſaie. xxviij. Tantūmodo ſola
vexatio dabit intellectum. Quarto pro
pter ſtimulationeꝫ ad bonū Michee. ij.
Surgite ⁊ ite: quia non habetis hic re/
quiem: ⁊ hoc facit maxime remorſus con
ſcientie q₂ nūq̄ dimittit peccatorem in
pace. Quinto ꝓpter nō peccandi exem
plum Zacharie. iij. Adam exēpluꝫ meū
ab adoleſcentia mea. Sexto propter ex/
ercitiuꝫ virtutum: et maxime in virtute
patientie Romanorū. v. Et gloriamur
in ſpe glorie filiorꝫ dei: non ſolum autem
ſed ⁊ gloriamur in tribulationibus: ſciē/
tes q₂ tribulatio patientiam operatꝫ ⁊c.

Tertio queritur. Utrū

digne recipientes ſacramentum baptiſ/
mi: omnes equaliter recipiant eius effica/
ciam. ¶ Reſpōſio ſtat in quattuor pro/
poſitioibus. ¶ Prima propoſitio. Res
ſacramēti baptiſmi eſt caracter quid au
tem ſit caracter dicetur poſtea. ¶ Secū
da Res baptiſmi eſt gratie infuſio.
¶ Tertia propoſitio eſt reſtitutio inno/
centie. ¶ Quarta propoſitio (que eſt ſe/
cūda principalis quia prime tres ꝓ vna
computantur) q̄tum ad caracterem in
baptiſmo non eſt maior efficacia in vno
q̄ in alio: quia omnes equaliter recipiūt
caracterem. ¶ Tertia propoſitio Quā
tum ad reſtitutioneꝫ innocentie: non eſt
maior efficacia in vno q̄ in alio: q₂ vnus
nō eſt magis innocēs q̄ alius. ¶ Quar/
ta propoſitio Quantum ad remedium
(qđ eſt gratia) maior poteſt eſſe efficacia
in vno q̄ in alio. Unde notanduꝫ q̄ gra
tia habet duplicem actum ſcꝫ delere pec
catum: ⁊ habilitare in bonum: q̄tuꝫ ad
delectionem peccati maiorem habet effe
ctum in eo qui plura commiſit peccata:

ſ3 propter hoc nõ eſt gratia maior:quia
modica gratia poteſt delere omnem cul/
pam:q̃3tum vero ad habilitatem ad bo/
num in eo qui magis ſe diſpoſuit maio/
rem hab3 efficaciã:ꝛ preterea ipſa eſt ma
ior:qꝛ ex hac parte attenditur augmen/
tum gratie. Et hoc etiam verũ eſt de ſa/
cramentis penitentie ꝛ eucbariſtie.

Quarto querit̃. Utrũ

aliq̃s inuitus ſiue coact⁹ ſuſcipiat ſacr̃m
baptiſmi. ¶ Notãdũ ꝙ duplex ẽ coactõ
ſc3 ſimpliciter ꝛ ſm q̃d Coactio ſimplici
ter eſt illa qua aliq̃s neceſſitatur vel vio/
lentatur ſimpl'r ad aliq̃d faciendum vel
patiendum:ſic ſc3 ꝙ nõ poteſt nõ agere:
ſ3 neceſſario agit:ꝛ nõ poteſt nõ pati:ſed
neceſſario patit̃. ¶ Prima propoſitio im
poſſibile eſt voluntatem nr̃am cogi ſim/
pliciter ad volendũ vel nolendu3:qꝛ nul
lam ſimpliciter coactum eſt liberu3. S3
omnis actus voluntatis elicitus a volũ
tate eſt liber. g̃ ꝛc̃. ¶ Sc̃da ꝓpõ Nullus
actus humanus põt dici ſimpliciter co/
actus. Uñ Actus human⁹ eſt ille q̃ eſt li
bere elicit⁹ ab hoie:ſiue ſit velle:ſiue nol
le S3 aliud eſt actus hoĩs:qꝛ act⁹ hoĩs
eſt oĩs actus ſiue ſit elicitus ab hoĩe ſiue
nõ:vt ſunt ꝯcupiſcẽtie ĩ pte ſenſitiua:qñ
aliqñ veniũt abſq3 elicione hoĩs:ꝛ etiã vi
dere audire ꝛ ſil'es dicunt̃ act⁹ hominis.
¶ Tertia ꝓpõ Membra hoĩs pñt ſim/
pliciter cogi ab aliquo extrinſeco ad ali/
quid opandũ:vt qñ cogunt̃ latrones in/
carcerari vel de thurificatiõe idolis Co
actio ſꝫo ſm q̃d dr̃ illa q̃ q̃s timore pene
vel alicui⁹ ſupplicij:vl' ex amore cogit̃ ad
aliq̃d faciẽdũ qđ tñ libere nõ faceret:niſi
eſſent timores vl' amores:vt de mercato
re ꝓijciẽte mercãtias ſuas in mare in ca/
ſu neceſſitatis. ¶ Rñſio ad queſitũ Du
plex eſt coactio ſc3 ſufficiẽs vl' ſm ſimpl'r
Alia eſt inducẽs vel ſm quid Si aliq̃s
mergatur coactiõe ſufficiente:vtpote qꝛ
violenter acceptus eſt:ꝛ ipõ renitẽte ma
nib' ꝛ pedibus merſus eſt:tunc talis nul
lo modo eſt baptizat⁹:qꝛ nullo mõ in eo
fuit conſenſus vel voluntas Si aũt ali/
quis ĩmergat̃ coactiõe inducẽte:vtpote
minis ꝛ flagellis ita ꝙ magis vult ſe ſub
ijcere ſacr̃o eccl'ie q̃3 morte perire:hoc põt
eſſe dupl'r aut talis intẽdit alios illude/
re ꝛ mortẽ euadere vtpote:ſi dimittat ſe
immergi:tñ interius nullo modo inten/
dit recipe baptiſmũ:tũc talis nullo mo/
do recipit ſacr̃m. Aut talis coactus fine
finali mag' acceptare baptiſmũ q̃3 peri
re:tũc ſiue credat:ſiue nõ:ſiue velit habe
re gr̃am ſiue nõ talis eſt baptizatus.

Quinto querit̃. Utrũ

furioſi ſunt baptizandi. Pro reſpõſione.
¶ Notandũ ꝙ ſi aliq̃s ſit effectus a nati
uitate demẽs:iudicandum eſt ſicut de ꝑ/
uulo:ꝛ põt baptizari cuiuſcunq3 ſecte ſit
etiam ipõ inuito:ꝛ ſaluatur talis Si au
tem effectus eſt furioſus poſt vſum libe/
ri arbitrij:queritur Utrum ſaluatur ta
lis. Dicendum ꝙ aut erat in ſtatu gra/
tie ꝛ charitatis quando cecidit in illam
dementiam:aut in peccato mortali Si
erat in gratia:et dementia perſeuerat in
eo vſq3 ad mortem incluſiue. Dico ꝙ ſal
uabitur finaliter quicq̃d faciat in illo tẽ
pore. Si autem erat in peccato mortali
ꝛ ꝑſeuerat vſq3 ad mortẽ:ſine dubio erit
dãnatus:qꝛ iudicabit̃ ſm diſpoſitionem
in q̃ erat qñ fuit effect⁹ demens. Hoc dꝫ
multũ inducere homines ad viuendum
virtuoſe:ꝛ in ſtatu gratie ꝛ ad vitandu3
peccata.

Sexto queritur. Utrũ

fict⁹ recipiat ſacr̃3 baptiſmi ꝛ nõ rẽ ſacra
menti: ¶ Notandũ ꝙ fict⁹ eſt q̃ aliđ exte
rius ꝑtendit ꝛ aliud itẽdit iteri⁹. Et tal'
fict⁹ põt accedere ad ſacr̃m baptiſmi du
pliciter. Uno mõ cũ intentõe decipiẽdi
xp̃ianos:ꝛ nõ ꝓpter deuotiõe3 recipiẽdi
illud qđ eccl'ia intendit d re:imo nullo
modo intendit ſacramentum recipere:
tunc talis non recipit ſacramentum nec

rē ſacramenti. licet immergatur in aqua et fiant ei alia myſteria. Et de iſta fictione nō eſt queſtio. Alio modo poteſt qs adultus accedere ad ſacramentum baptiſmi in peccatis commiſſis: et tamen interius habꝫ propoſitum recidiuandi cū intentiōe recipiendi qđ eccleſia intendit dare ſcꝫ ſacramentum baptiſmi: talis recipit ſacramentum et nō rem ſacramenti ſcꝫ gratiā: nec debet rebaptizari: nihilominus facta confeſſione et habita contritione: poteſt illam gratiam recuperare. Et per hoc patet reſponſio ad queſtionē: cetera ſunt clara in textu.

Septīo querit. Utrū

fictus recipiat rem poſt ſacramentū recedente fictione. ¶ Reſpondetur ꝙ ſacramentum baptiſmi cum non ſit iterabile imprimit caracterē: ideo ille fictus habet omnem efficaciam recedente fictione quam habuiſſet in baptiſmo ſi non fuiſſꝫ fictus. Unde baptiſmus remittit illa peccata q̄ꝫtum ad penam et culpam que preceſſerunt baptiſmum: nec eſt penitentia iniungenda: que autem poſt cō miſit: virtute penitentie remittuntur: et pro illis eſt pnitentia imponenda ſibi.

Octauo querit. Utrū

baptiſm⁹ flaminis ſine baptiſmo fluminis ſufficiat ad ſalutē. ¶ Notandum ꝙ ſanctificatio eſt duplex ſcilicet vie et patrie Sanctificatio vie eſt infuſio gratie gratūfacientis alicui nature intellectuali: et iſto modo tam adulti q̄ꝫ paruuli ſctī cantur per gratiam. Et notandum ꝙ ſolus deus poteſt ſanctificare nec eſt officium beate virginis nec angelorum nec ſanctorum ſanctificare: et de iſta eſt hic queſtio. Sāctificatio aūt patrie nihil aliud eſt q̄ꝫ glorificatio: et ſolus deus ſanctificat etiā hoc modo: nec de iſta eſt hec q̄ſtio. Notādū inſuper ꝙ triplex ē baptiſmus ſcꝫ fluminis flaminis et ſanguinis.

De baptiſmo fluminis ſupra dictum eſt Baptiſmus flaminis eſt infuſio grē gratumfacientis: immediate facta a ſpiritu ſancto: per quam homo mundatur et purificatur ab omni peccato: et iſte eſt reiterabilis. Baptiſmus ſanguinis qui fit ꝓpter martyriū: et capitur ibi effuſio ſanguinis ꝓ quocunq tormento de quo homo moritur pro chriſto: vt ſuffocatione ſuſpēſiua. ¶ Prima propoſitio Nullus baptiſmus eſt neceſſarius ad ſalutem de poteſtate dei abſoluta: quia deus nō alligauit potentiam ſuam ſacramentis. ¶ Secunda ꝓpoſitio Nullus baptiſm⁹ fluminis: etiā de potentia dei ordinata eſt neceſſarius ad ſalutem: patꝫ quia baptiſmus ſanguinis ſufficit ad ſalutem ſicut patet de Emerenciana et de innocentibus ergo baptiſmus fluminis non eſt neceſſarius. Item baptiſm⁹ fluminis eſt ſufficiens ergo baptiſmus flaminis non eſt neceſſarius. Et baptiſmus flaminis eſt ſufficiens ergo baptiſmus ſanguinis non eſt neceſſarius: ergo patet ꝙ nullus baptiſmus eſt neceſſarius. ¶ Tertia ꝓpoſitio Cuilibet viatori de lege dei ordinata neceſſariuſ eſt baptiſmus fluminis ¶ Quarta propoſitio Cuilibet viatori de lege communi eſt neceſſarius baptiſmus flaminis. Notandū etiā ꝙ triplex eſt ſalus ſcilicet nature glorie et gratie. Salus nature eſt integra et tuta incolumitas et ſanitas corporis cum temperantia nature: cum calido et humido qđ eſt ſanguis: et de iſta non eſt queſtio Salus gratie nihil aliud eſt q̄ꝫ gratia gratumfaciens que reddit nos gratos deo Salus autē glorie eſt duplex Quedā eſt obiectiua: et eſt ipſe deus. Unde pš. Dominus illuminatio mea et ſalus mea Domini eſt ſalus. Alia eſt formal' et ſubiectiua: et ē clara dei viſio. ¶ Reſolutio queſtionis ſtat in qnq ꝓpōnib⁹. ¶ Pria Baptiſm⁹ flamīs eſt neceſſari⁹ ad ſalutē qꝛ nihil aliud ē q̄ꝫ grā gratumfaciēs ſine

qua non poteſt haberi ſalus. ¶ Scḋa ꝓ
poſitio Baptiſmus fluminis eſt neceſſa
rius ad ſalutē: qꝛ eſt ſub precepto: eo ꝙ
xp̄s ſic ordinauit. ¶ Tertia Qꝛ deꝰ ne
minē obligauit ad impoſſibile ex ſuo p̄ce
pto: iō aliq̄s p̄ōt ſaluari abſq̄ baptiſmo
fluminis: vt pote. Si aliquis haberet vo
luntatem baptzari: ꝛ tñ non poſſit inue/
nire oportunitatē: talis ſaluaret̃ abſq̄
baptiſmo fluminis. Unde qḋ quis non
poteſt facere: ſit velit facere reputatur ꝓ
facto. ¶ Quarta ꝓpoſitio Nullus ſine
baptiſmo flamīs p̄ōt ſaluari: ſi talis ha/
beat oportunitatē ꝛ negligat. ¶ Quin
ta ꝓpoſitio ꝛ ad queſtionem reſponſiua
Baptiſmus fluminis ſine baptiſmo flu/
minis ſufficit ad ſalutem dum tamen nō
īueniatur oportunitas recipiēdi baptiſ/
mū fluminis. Dicunt multi ꝙ beata ma
ria ꝛ omnes apoſtoli fuerūt baptizati: ſꝫ
quando vel vbi non legitur.

Nono querit̃ quis ba

ptiſmus iſtoꝝ ſit dignior. ¶ Notanduꝫ
ꝙ nouē ſunt baptiſmi ſm̄ Damaſcenū
Primus baptiſmus eſt diluuij t̄p̄e Noe
Scḋs eſt maris rubri. Uñ apl's prime
corinth. x. Omnes baptizati ſunt in nu
be ꝛc̄. Tertius eſt baptiſmus luſtratōis
qui fiebat ex aqua ꝛ cineribꝫ vitule ruffe
combuſte et ſignabat paſſionem chriſti.
Quartꝰ eſt baptiſmus iohānis: de quo
dictum eſt ſupra. Quintꝰ eſt baptiſmꝰ
xp̄i paſſiue: quando ſcꝫ fuit baptiſatus
a iohanne. Sextus eſt baptiſmus peni/
tentie: qui eſt purgatiuus a culpa: ꝛ non
a pena: ꝛ ſm̄ aliquos vocatur baptiſmꝰ
flaminis. Septimus eſt baptiſmus flu/
minis: qui fuit inſtitutꝰ a xp̄o: et purgat
a culpa ꝛ a pena. Octauus eſt baptiſmꝰ
linguis igneis quē receperūt apoſtoli in
die penthecoſtes ꝛ iſte purgat a culpa ꝛ
pena ꝛ etiam a ſequela pene. Nonus eſt
baptiſmus ſanguinis: et iſte eſt perfectiſ
ſimus: qꝛ facit hominē euolare ad celos.
Notādū etiam ꝙ ſanguis capit̃ quadru
plicit er. Primo modo pro ꝓgenie: vt qñ
dicitur iſte eſt de ſanguine meo id eſt pa
rens meus. Scḋo modo capitur pro hu
more quodā calido ꝛ humido: vt eſt ſan
guis humanus quo fouet̃ corpus huma
num. Tertio modo pro peccato. Unde
pš. l. Libera me de ſanguinibꝫ ꝛc̄. Quar/
to modo ꝓ vita: vt in hymno. Pro te ef/
fundens ſanguinem id eſt vitam. ¶ Ad
queſtionem reſpondetur ꝙ baptiſmꝰ flu
minis ꝛ baptiſmus ſanguinis ſe habent
ſicut excedētia ꝛ exceſſa. Nā baptiſmus
fluminis extenſiue hꝫ maiorem efficaciā
qꝛ liberat a culpa originali mortali ꝛ ve
niali: ꝛ etiam imprimit caracterem ꝛ dat
gratiā ꝛ multos liberat: baptiſmus aūt
ſanguinis paucos liberat: qꝛ pauci ſunt
martyres reſpectu baptizatoꝝ. Sed li/
cet nō ſit dignior extenſiue baptiſmo flu
minis: eſt tamen dignior intenſiue: qꝛ li/
berat hominem ab omni miſeria ꝛ facit
eum euolare ad celum: ꝛ hec efficacia pre
cellit omnes alias. Nec eſt ſacramentuꝫ
qꝛ deſunt ſibi conditiones ſacramenti.

Decio queritur. Utrū

baptiſmus ſanguīs ſit ſacramētū ſaltē.
¶ Notādū ꝙ baptiſmꝰ ſanguīs fit quo
tienſcū̄q̄ q̄s morit̃ pro fide catholica: vl̃
pro veritate. Baptiſmus vero flaminis
fit quotienſcū̄q̄ quis per miſericordiā
dei ſanctificatur vel iuſtificatur a pecca
tis ſuis ſiue fiat in vtero: ſicut de hiere/
mia ꝛ iohāne baptiſta: ſiue extra vterū: ſi
ue virtute penitentie. ¶ Reſponſio ad
queſtionem baptiſmus ſanguinis nō eſt
ſacramētum: qꝛ deficiūt ei omnia q̄ ſunt
de ratione ſacramenti: ſcꝫ repreſentatio
ex ſimilitudine: ſignificatio ex iuſtifica/
tione: ſanctificatio ex verbi prolatione.
Et etiam (vt dicit magiſter in textu) ſa/
cramentuꝫ baptiſmi tantum in aqua ce
lebratur: ꝛ non alio liquore: ſed ſanguis
non eſt liquor eiuſdē ſpeciei cum aq ꝛc̄.

Undecimo querit̃ qua

te citius vocatur baptiſmus ſanguinis q̄ baptiſmus ignis: cum tñ multi martyres in igne fuerūt martyrizati: ⁊ in exilio. ¶ Dicēdum ꝙ in martyrio ponitur vita carnis: carnis autem vita conſiſtit in ſanguine: et etiam (vt dictum eſt) ſanguis aliquādo accipitur pro vita. Alia ratio: quia multi fuerūt liberati ab igne ⁊ a ſubmerſiõe aq̄ ſ; nulli a pena gladij.

Duodecimo queritur.

Utrum paruuli in baptiſmo recipiant ſanctificationem. ¶ Notandum ꝙ paruulus poteſt capi quadrupliciter prout nunc ſufficit. Primo modo dicitur paruulus per carentiaʒ iniquitatis. Unde apoſtolus Malicia eſtote paruuli.

¶ Correlarium primum Chriſtus erat ita paruulus in cruce: ſicut in vtero matris ſue virginis glorioſe. ¶ Scd̄m correlariuʒ Uirgo glorioſa erat ita puula quando cōcepit xp̄m: ſicut erat quando concepta eſt in vtero matris ſue. ¶ Tercium Johānes baptiſta erat magis paruulus quando baptizauit xp̄m q̄ quando fuit conceptus: quia conceptus fuit in originali peccato. ¶ Quartum Correlarium Impoſſibile eſt aliqueʒ hominem ſaluari de potentia dei ordinata niſi ſit paruulus: capiendo paruulum pro carentia iniquitatis. Secundo modo capitur paruulus pro carentia elatiōis et iſti ſunt humiles. Et de iſtis dicebat chriſtus Mathi. xviij Sinite paruulos venire ad me. Et iterum Niſi quis humiliauerit ſe ſicut paruul⁹ iſte nō introibit in regnum celorum. Tertio modo capitur paruulus per carentiam diſcretionis. Et ē homo qui nūq̄ vſus eſt libero arbitrio: vt ſunt parui immediate nati ⁊ etiam q̄tumcunq̄ magni in q̄titate qui nunq̄ habuerunt vſum liberi arbitrij: vt ſunt fatui ⁊ furioſi: ⁊ iſto modo ſoluʒ capitur hic. Quarto modo capitur paruulus ꝑ defectuʒ perfecte q̄titatis: ⁊ ſunt illi qui nōdū attigerūt. xxv. annum q: ſm ph̄s vſq̄ ad illam etatem poſſunt creſcere: ⁊ iſto modo (ſicut ⁊ duobus primis) non capitur hic. ¶ Ad queſtionē reſpōdetur ꝙ abſq̄ dubio paruuli in baptiſmo recipiunt ſanctificationē q̄ eſt expulſio culpe originalis: ⁊ hoc per meritum paſſionis xp̄i.

Tredecimo queritur.

Utruʒ puuli recipiāt plene rem hoc eſt gratiam cum habitibus virtutum que ſunt fides: ſpes ⁊ charitas. ¶ Reſpōſio. Paruulis dantur habitus pfecti virtutum: ſicut ⁊ adultis: q̄uis per illos non operentur. ¶ Propter quod notanduʒ ꝙ potentie aie dupliciter impediunt̄ ne debite exeant in actus ſuos. Uno modo a corporis imperfectione ⁊ corruptione: ⁊ ſic impediūtur in paruulis: ſtultis ⁊ dormientibus. Et contra hoc impedimentum eſt corporis perfectio ⁊ bona diſpoſitio. Alio modo impediuntur ab habitu malo: vt concupiſcentia: ſiue a culpa et contra hoc impedimentū eſt gr̄a: q̄ eſt in paruulis baptizatis: ⁊ ideo nō impediuntur ex parte culpe: ſed impediūtur ex parte imperfectionis corporis.

Quartodecimo queritur.

Utrum equalis gratia det̄ omnib⁹ paruul̄ in ſacramento baptiſmi. Pro declaratione ponuntur quedā correlaria.

¶ Primū correlariū Stat enim de lege dei ordinata aliquos duos puulos pueros i ſacro baptiſmi ſic ſe habere ꝙ alt̄ eoꝝ recipiat maiorē gr̄am q̄ alius: ⁊ hoc nō ex pte ſacri ſ; virtute parentū ⁊ patrinoꝝ ⁊ etiā baptizātis ſe diſponētis ⁊ orātiū pro puero. ¶ Scd̄m correlariū Melius eſt puerū baptizari a bono ſacerdote q̄ a malo. ¶ Tertiū Stat de lege dei ordinata duos pueros baptizatos ineqūli in eterna btīudine premiari: ⁊ h ppt̄ meritū offerētiuʒ: ⁊ iō errāt illi q̄ dicūt ꝙ oēs pueri equalr̄ pmiant̄ in gloria: q: certum eſt ꝙ gr̄a in futuro ꝯcomitat̄ gr̄aʒ

que habet̄ in pn̄ti:ſed multi recipiūt ma
iorem grãm in baptiſmo ꝙ̄ alij:vt pʒ de
ſancto nicolao. gr̄c. ¶ Reſolutio q̄onis
ſtat in tribꝰ dictis cū diſtinctōe tali Grã
⁊ pōt mēſurari ſm̄ liberalitatē dei dantꝭ
pōt menſurari ſm̄ diſpoſitionē recipien
tis. ¶ Primum dictū Licʒ grã menſure/
tur principal'r ſm̄ liberalitatē dei dātis:
tñ menſurat̄ aliqual'r ſm̄ diſpoſitionem
ſuſcipientis:⁊ hoc de cōgruo. Et hoc po
teſt ſolūmodo fieri in adultis⁊ nō in par
uulis qꝛ certuʒ eſt ꝙ paruuli nō poſſunt
ſe diſponere. ¶ Scd̄m dictuʒ Qꝛ deus
opatur in baptiſmo ſm̄ exigētiā ſacr̄i:ſʒ
notū eſt ꝙ ꝑuuli nō poſſunt ſe diſponere
ideo pueri equal'r recipiūt grãm de lege
cōi. ¶ Tertiū dictū Qꝛ poteſtas dei nō
eſt alligata ſacr̄o nō eſt neceſſe ꝙ ſemper
det eq̄liter:ſed pōt ꝯferre cuivult grãm.

Circa diſtinctio-

nem quintam querit̄. Prio.
Utruʒ ſoli ſacerdotes ſiue
clerici habeant ptãtem ba-
ptizandi. ¶ Notanduʒ ꝙ clericus capit̄
duobus modis. Uno modo pro viro do
cto:ſcientifico:perito:ſcientia pleno:re-
pleto ⁊ experto. Ecōtra:laicus capitur
pro viro indocto:imperito: inſipiente et
lapideo Unde laicus dicitur a laos gre
ce quod eſt lapis latine. ¶ Correlariuʒ
Omnis clericus inq̄ʒtum cleric9 eſt lau
dabilis. ¶ Secundum correlariuʒ Lai-
cus inq̄ʒtum laicus eſt vituperandus.
¶ Tertium Clerici a toto genere de iu
re preponuntur ⁊ debent preponi laicis
Secūdo modo capitur clericus pro ho
mine habente aliquod officium in eccle-
ſia. Unde Clericus eſt homo in eccleſia
chriſti ſm̄ ordinē ſacramentaleʒ deſerui
ens. ¶ Correlariū primuʒ Neqꝫ angeli
neqꝫ demones ꝓprie ſunt clerici. ¶ Se-
cundum Sarraceni ex heretici iſto mo-
do nō ſunt clerici. ¶ Tertiū ille dicitur
clericus ꝗ hʒ officiū hoſtiarij ſiue lectorꝫ
vel vnū de ſeptē ordinibus. ¶ Quartuʒ
correlariū Tōſura nō eſt ꝓprie ordo nec
facit hoīeʒ clericū Et ꝑ oppoſitū:laicus
ſcd̄o modo capit̄ ꝓ hoīe nō habente ordi
nē ſacr̄alem in eccl'ia xp̄i. ¶ Sciēdū etiā
ꝙ ſacerdos capit̄ tripl'r. Uno mō idem
eſt ꝙ ſacrꝫ datus. ¶ Correlariū iſto mō
hoīes laici:⁊ etiā mulieres pn̄t vocari ſa
cerdotes:⁊ breuit̄ ꝗ iuſte viuūt ⁊ hoc mō
nō capit̄ hic. Scd̄o mō dicit̄ ſacerdos q̄-
ſi ſacra dās. ¶ Correlariū Hoc mō ī an
tiq̄ lege ꝓmogeniti erāt ſacerdotes:⁊ nō
alij. Et iſti primogeniti habebāt tria ꝓ-
uilegia. Primū qꝛ recipiebāt bn̄dictiōeʒ
p̄ris. Scd̄m priuilegiū:qꝛ cōſtituebant̄
dn̄i fratrū ſuoꝝ. Tertiū qꝛ recipiebant
primogenita oīm bonoꝝ. Tertio mō ſa
cerdos capit̄ q̄ſi ſacra docēs:vt maxime
ſunt ſacerdotes noue legis:ꝗ debent eſſe
ſacris dati:ſacra dantes ⁊ ſacra docētes
Notandū ꝙ ſex ſunt ptãtes:de quibꝰ in
ferius dicet̄:ſed ꝓ nunc eſt q̄ſtio de ptãte
miniſterij. ¶ Rn̄ſio ad q̄onem. Nō ſolū
clerici ⁊ ſacerdotes ſed etiā laici ⁊ mulie
res pn̄t baptizare. Unde notandū ꝙ ba
ptiſmus eſt ſacr̄m:vnū verū ⁊ integrum
¶ Correlariū primuʒ Qꝛ baptiſm9 eſt
ſacr̄m:⁊ ſacr̄m eſt ſignum ſenſibile:ideo
diaboli nō pn̄t baptizare:nec angeli bo-
ni de lege communi:eo ꝙ ſunt īuiſibiles
¶ Secundū correlariū eo ꝙ baptiſmus
eſt ſacramētū vnū:ideo duo hoīes ſil' nō
pn̄t baptizare:ſed req̄rit̄ ꝙ vn9 ſolus ba
ptizet. ¶ Correlariū tertiū. Qꝛ baptiſ-
mus eſt ſacr̄m verū:iō ille ꝗ baptizat dʒ
cū intētiōe ꝓferre verba:vñ ſequit̄ ꝙ nec
fatuus:nec furioſus:nec infans carēs di
ſcretione:nec ebri9 ꝗ caret vſu rōnis:nec
mutus pn̄t baptizare. ¶ Quartū corre
lariū Qꝛ in elemēto aq̄ imergi puer dʒ:
iō mācus nō pōt baptizare. ¶ Quintuʒ
Oīs hō ꝗ p̄t exercere ea q̄ ſunt de itegri
tate ſacr̄i p̄t baptizare:⁊ ī neceſſitate dʒ
et notanter dr̄ in neceſſitate: qꝛ ſi aliq̄s
laicus baptizaret in preſentia ſacerdotꝫ
peccaret. ¶ Sextū correlariū Null9 p̄t
ſeip̄m baptizare. ¶ Septimū Un9 pōt

ſimul baptzare plures:dicendo Ego ba
ptizo vos:in noie.pa.ꝛ fil.ꝛ ſpūſſan.amē

Secūdo querif. Utruʒ

heretici poſſint baptizare. ¶ Notanduʒ
ꝙ hereticus pōt capi quinqꝫ modis. Pri
mo modo capif pro omi excōicato ab ec
cleſia vt infra patebit qōne q̄rta. Scđo
modo ꝓ omni peruerſoꝛe ſacramentoꝝ
vt eſt ſimoniacus qui emit bñficia eccle/
ſiaſtica. Tertio modo pro omni illo qui
putat vel dubitat fidem catholicam eſſe
falſam vel fictam:ꝛ iſto modo ſortilegi:
qui negant fidem catholicaʒ oꝛe ꝛ coꝛde
dicuntur heretici:ꝛ etiam omnes iudei ꝛ
pagani ꝛ omnes qui oꝛe ꝛ coꝛde negaue/
runt fidem:ꝛ iſtis tribus modis capitur
large. Quarto modo capitur hereticus
proprie pro illo qui eſt xp̄ianus vel repu
tans:vel qui putauit ſe eſſe xp̄ianum:er/
rans tñ ꝑtinaciter contra veritateʒ. Di/
citur reputans:pro illis q̄ ſe baptizatos
eſſe reputant:et non ſunt. Quinto mo/
do ꝓ pro omī illo qui ꝑtinaciter aſſerit vel
determinat aliquā hereſim:ꝛ iſto modo
capitur ꝓpꝛiiſſime. Unde Heref eſt do/
gma falſum:cōtrarium fidei oꝛthodoxe
et iſta eſt diff.nitio ockam. Sic heretic⁹
eſt serioſe baptizatus:vel gerens ſe pro
baptizato dubitans vel errans ꝑtinacif
contra catholicam fidem. Sunt em̄ q̄t/
tuoꝛ genera veritatū. Primū genus ve/
ritatum eſt continentia oīm propoſitio/
num que ſillogiſtice pñt elici:ꝛ deſcēdūt
a ſacra ſcriptura:ſicut ſi quis vellet ꝑtina
citer dicere ꝙ xp̄s nō habuit neruos vel
naſum:qꝛ illđ pōt elici ex illo qđ ſcriptū
eſt:ꝛ homo factus eſt. Scđm genus ve/
ritatum ſunt omnes ꝓpoſitiones que de
terminantur per totam eccleſiam. Ter/
tium genus veritatum catholicarū ſunt
omnia que data fuerunt nobis a xp̄o:et
ab apoſtolis:nō per ſcripturas ſʒ oꝛe te/
nus vt eſt confeſſio peccatoꝛum. Quar/
tum genus veritatum eſt ꝯtinentia oīm
veritatum exiſtentium in ſacra biblia.

¶ Reſpōſio ad queſtionē. Sicut dictū
eſt ꝙ de integritate ſacramēti baptiſmi
ſunt īmerſio in aquam:ꝓlatio verbi ꝛ in/
tentio faciendi qđ facit eccleſia ꝛ hereti
cus manens hereticus pōt illa tria habe
re:ideo pōt baptizare:et baptizat qñ ali
quod iſtoꝛum nō deficit:opatur em̄ tūc
non vt hereticus:ſed vt catholicus. Un
de Auguſtinus. Nulli ſacramēto eſt in/
iuriandum:illi aūt iniuriantur ſacramē
to qui dicunt illud pollui per pollutio/
nem miniſtroꝛum. Ideʒ. Errare potero
hereticus tñ non ero:qꝛ nō omnis errās
eſt hereticus.

Tertio queritur. Utrū

mali miniſtri licet catholici dent ſacra/
mentum ꝛ rem ſacramēti id eſt gratiaʒ.
¶ Notanduʒ ꝙ quadruplex eſt malicia
ſcʒ nature:ex genere:ex circūſtantia ꝛ de
meritoꝛia. Malicia nature ē carētia ali/
cuius entitatis:ſiue alicuius perfectiōis
naturalis in aliquo ente:cui naturaliter
dʒ cōuenire ꝛ cōpetere ſibi reddens ipm
imperfectum. Uel eſt additio ſuperflua
entitatis alicuius in aliquo reddens ipʒ
defoꝛmē:vt eſt monſtruoſitas vt ſi quis
naſceretur cum duobus capitibus:vel ſi
ne bꝛachijs:ꝛ iſto modo non capitur hic
Malicia vero ex genere eſt illa q̄ conue/
nit alicui actui vel operationi alicui:eo
ꝙ tranſit ſuper aliqđ obiectum diſcōue/
niens:ꝛ hoc ſm rectaʒ rationē:vt eſt odi
re ꝛ blaſphemare deuʒ. Unde notandū
ꝙ actus malus ex genere:nūqꝫ poteſt be
ne fieri. Malicia ex circūſtātia eſt illa q̄
cōpetit alicui actui:qui eſt bonus ex gñe
tñ caret aliq̄ circūſtantia neceſſaria. vt
dare elemoſynam propter vanam gloriā
Malicia demeritoꝛia eſt illa q̄ eſt in pec
cato moꝛtali:ꝛ de iſta proprie eſt hic que
ſtio. Notādum inſuꝑ ꝙ catholicus eſt il
le qui credit implicite vel explicite actu
vel habitu oīa que ꝑtinent ad fidem oꝛ/
thodoxam formatā vel infoꝛmē. ¶ Coꝛ/
relariuʒ primū. Paruuli baptiſati ſunt

catholici cenſendi habitu. ¶ Secundū. Omis hō habens charitatē ē catholicus qꝛ nō pōt habere charitatē ſine fide infuſa. ¶ Tertiū. Omnes exiſtētes ī gratia: etiā quando dormiunt ſunt catholici: qꝛ habitu credunt. ¶ Quartū correlariū. Omis hō peccatoꝛ xp̄ianꝰ exiſtens in pctō mortali alio a pctō hereſis: dicit catholicus: qꝛ licet nō habeat fidem formatā tamē habet fidē informē ¶ Quintum. Nec iudei nec ſarraceni ꝛ non baptizati dicunt catholici ¶ Rn̄ſio ad queſtionē. Malus ſacerdos. i. qui ē in pctō mortali nō tm̄ dat ſacramētū ſed rem ſacramēti. i. gratiā. nō ipe ſed deus cuiꝰ ſacramenta ſūt bona ꝛ impolluta. Et ſic pꝫ ꝙ peccatū ſacerdotis nō impedit: q̇n baptizatꝰ recipiat gr̄am: miniſter enim in baptiſmo nō mundat: neqꝫ interiꝰ baptizat ſed deꝰ: ꝛſic deꝰ baptizat ꝑ̇ncipaliter: miniſter autē miniſterialr dat tm̄ ſacramentū: q̄ ē tantū exterioꝛ ablutio facta cū cōditionibꝫ requiſitis. Res vero ſacramenti ē ipa gratia mundans ſpiritualiter aīaꝫ a pctō: inter iſta mediatꝰ caracter: qꝛ dicit ſacramētū ꝛ res ſacramēti diuerſis reſpectibꝫ. ¶ Notandum ꝙ ē qddam opus qd habet virtutem a charitate iterna ſolū. quoddā aūt habet virtutē ab inſtitutione diuina. Primum ē opus virtutis ꝛ vitiJ: ꝛ a deo penſat ſm quantitatē voluntatis. Scdm eſt opus ſacramenti: ꝛ hoc penſat ſm meritum et dignitatē chriſti inſtituentis: tale ſemꝑ remanet efficax ꝛ impollutū: nec pōt aliquo modo polluiꝛ ſic nec melioꝛari: habet eñ ꝟtutē a xp̄o nō a miniſtro: ſicū ſemen iactū in terrā eq̄liter fructificat ſiue ſit bonꝰ q̇ ſeminat ſiue malꝰ. ¶ Queritur incidentalr vtruꝫ peccet q̇ accedit ad ſacerdotē malū. Rn̄. ꝙ non: imo magis peccat ille qui eū recuſat: credēs ſacramentū ꝑ ipm diſpēſatū eē viciatū: qꝛ facit iniuriā ſacro. Itē eſto ꝙ ſacerdos petat ꝓciū ꝓ baptiſmo: nūq̇d ē ei dāduꝫ. Si ſic (cū emat ſacr̄m) ē ſimonia. ſi non aut remanet nō baptizatꝰ: ꝛ h̄ ē ꝑiculū: aut baptizatꝰ ſine ſacerdote ꝑter neccītatē. Quidā dicūt ꝙ q̇s ſe ꝑ̇us dꝫ baptiſari facere a layco: ſed eſto ꝙ nō eēt alius: dicūt ꝙ nō pōt dare ꝓciū vt ſacr̄m emat ſed vt emat aquā. Sꝫ eſto ꝙ aq̄ ſit cōſecrata: tūc dicūt ꝙ ante debēt ꝑuulū dimittere mori ſine baptiſmo: qꝛ nō ſūt faciēda mala vt eueniāt bona. meliꝰ tn̄ ē dicere ꝙ dari pt̄ ꝓciū nō ad emendū ſacramentū vel aquā ſed ad redimendum vexationē iuris ſui: ꝛ hoc magis videtur ꝯſonare pietati ꝛ rōni ꝛ iuri.

Quarto querit Utruꝫ

heretici dent rem ſacr̄i. ¶ Hereticꝰ ſm Augu. ē qui alicuiꝰ tp̄alis cōmodi ꝛ maxime vane glie: ꝑ̇ncipatuſqꝫ ſui gr̄a: nouas opiones ꝛ falſas aut gignit aut ſeq̇tur. ¶ Rn̄. ad q̄ōnē. Baptiſmꝰ q̇ datur ab hereticis in forma eccl̄ie baptiſmꝰ ē: qꝛ regenerat filios eccl̄ie nō hereſi: regenerat etiā filios in xp̄o. Habet igit baptiſmꝰ ſꝑ efficaciā niſi habeat obicē in ſuſcipiente. Tūc aūt hꝫ obicē: qn̄ ille qui baptizat ꝯſētit hereſi: ꝛ h̄ fit tripl'r: aut qn̄ ē hereticꝰ ꝛ fauet erroꝛi: aut ſi nō eſt hereticꝰ tn̄ vadit ad hereticū ꝓciſū i contēptū eccl̄ie. Aut ſi nō ē ꝓciſus vadit tn̄ ad occultū quē ſcit eē hereticū: ꝓpter alīq̇d ꝯmodi vl̄ fauoꝛē: ꝛ tunc nihil accipit ab heretico. Sꝫ ſi nō pōt hr̄e potentiaꝫ diſcernēdi vt ꝑuulꝰ: aut qn̄ iſte hereticꝰ ē occultꝰ ꝛ credit eē xp̄ianꝰ catholicus: aut qn̄ hō ē in neceſſitate ꝯſtitutus ſolo neceſſitatis intuitu credit eē baptizatꝰ.

Quinto queritur. que

ē iſta ptās quā xp̄s dare potuit ꝛ nō dedit. ¶ Notādū ꝓ declaratōe ꝙ circa baptiſmū pn̄t ſex ptātes aſſignari. Pria ē ptās auctoꝛitatis: ꝛ ē illa q̄ deꝰ a ſeipo ꝛ nō ab alio habet ptātem mūdādi a culpa ꝛ dandi gr̄aꝫ: ꝛ iſta ſolūmodo deo cōpetit. ¶ Correlariū. Implicat ꝯtradictionē creaturā hr̄e ptātem auctoꝛitatꝭ

in baptiſmo ptē:q2 talis ptās ē infinita ſed implicat ꝯdictionē hoīe3 hr̄e ptāte3 infinitā: ꝗ ꝛc. ꝛ de iſta ptāte nō ē hic qo.
¶ Scđa ptās ē coopatiōis: ꝛ ē potentia diuinit⁹ accepta qua hō in tali actu baptizando ē coopator: vt ē dimittere peccata. ¶ Tertia ptās ē ptās excellentie: ꝛ ē illa ſm̄ quā aliqs baptizās ꝓpter ei⁹ ſcitatē maiorē ꝯfert grām in baptiſmo.
¶ Quarta ē ptās inuocatiōis: ꝛ eſt illa qua homo poſſet baptizare in noīe Petri vel alicui⁹ ſancti: ſicut in noīe xp̄i vel trinitatis. Quinta ē ptās inſtitutionis: vt ſi xp̄s inſtitueret ꝙ aliqs poſſet baptizare in vino ꝛ in q̄libet liquore ſic̄ i aq̄.
¶ Sexta ē ptās miniſterij qua de⁹ dat vt per hoīe3 poſſit exteri⁹ miniſtrari: et verbū ꝛ elemētū. ¶ Propoſitio. Primā ptātem nec deus potuit dare nec dedit vltimā dare potuit ꝛ dedit. De oīb9 intermedijs dicūt magiſtri ꝙ dare potuit ſed nō dedit. ſcđa3 ꝛ tertiā non dedit: ne ſpes in hoīe poneref. q̄rtā ꝛ quintā non dedit ne eſſent tot baptiſmi q̄t baptiſte.
¶ Ad q̄ſtionē r̄n̄ſio. De⁹ dare potuit vt hō ſm̄ actū interiorē baptizato gratia3 obtineret nō grām efficiēdo ſed ipa3 impetrando ſicut dedit homini ptātē faciendi miracula: nō q2 ipe efficeret: ſed virtute ſibi a deo data quotiēs vellet: ipetraret: ſed hāc nō dedit homini. ſ. vt tm̄ poſſit interius in ſaluādo aīam: ſic̄ exterius virtute miraculoꝝ ſanat corpa: q2 tunc ad eos recurrereť ꝓ ſalute anime ſicut ad deū. De⁹ aūt quantum ad hanc ptātem omnes fecit equales: vt ſalutem anime ipi ſolo deceat relinquēdā. ¶ Ad exponendū illud Auguſtini. Maius ē iuſtificare impiū q̄ȝ creare celū ꝛ terram Notandū ꝙ ex pte dei nō ē mai⁹ iuſtificare impiū q̄ȝ creare celū ꝛ terrā: q2 eque potens ē deus iuſtificare impiū ꝛ creare celum ꝛ terrā: tamē ex pte cōnotatoꝝ et ex pte noſtri maius ē: quia in creatione celi ꝛ terre ē ex nihilo creatio. S3 in iuſtificatione peccatoris quattuor cōcurrunt. Primo ē creatio gratie: ꝛ iſta equipollet creationi celi ꝛ terre. Scđo eſt remiſſio culpe: q2 deus pōt remittere culpam abſq3 datiōe gratie: ſicut rex tpalis poteſt dimittere culpā ꝛ penā ſeruitorꝫ eius nō recipiendo eū ad priſtinū officiū Sed tam liberalis ē de⁹ ꝙ nō ſufficit ei dimittere culpā: ideo ſequiť tertiū Tertio igiť ē reformatio anime infundendo gratiā ꝛ adoptādo animā i filiā. Quarto eſt ordinatio ad vitam eternam: quia poſſet dare gratiā abſq3 datione glorie ſed non ſufficit deo iuſtificando impiū: dare ei grām: ſed eum habilitat ad gloriam obtinendā. Et ſic patet qualiť in tribus iuſtificatio impij excedit creationem celi ꝛ terre.

Sexto queritur. Utrū

xp̄o data ſit ptās dimittendi peccata.
¶ Reſponſio Duplex ē poteſtas dimittēdi peccā: ſc3 effectiua ꝛ diſpoſitiua. Poteſtas effectiua dimittēdi peccā ſolū conuenit deo: ſic em̄ ſolius dei eſt dimittere peccā ꝛ non hominis: q2 xp̄s interius baptizat non ſm̄ ꝙ homo: ſed ſm̄ ꝙ deus.
Poteſtas vero diſpoſitiua eſt que fit ꝑ aliquid: vt pote ꝑ modū meriti: ꝛ ſic xp̄s meruit nobis dimittere peccā ꝛ q̄ȝtu3 ad penā ꝛ q̄ȝtum ad culpā. Unde quia de⁹ ē dedit dona hominib9 ꝛ cōdonauit culpam: quia vero homo innocens: accepit in nobis dona. i. meruit vt nos accipere mus. Meruit autē nobis xp̄s remiſſionem culpe: ꝛ relaxationē pene ſua paſſione que fuit deo gratiſſima: ꝛ in ſe fuit acerbiſſima: nullo ex delicto ſuo: imo propť ſoluenda debita noſtra: ꝛ in h̄ hab3 xp̄s excellere inq̄ȝtum homo in ptāte dimittendi peccata: q2 per ſe poteſt totū cōdonare ſicut ꝛ fecit mľieri (Johānis. viij) in adulterio dep̄henſe: ꝛ nunc etiam pōt ſine claue aliqua. Alij autē homines ſi poſſunt: hoc ē ptāte per quā domin⁹ eis cōmiſit ſue paſſionis theſaurū ꝛ meritū diſpenſandi id eſt cuſtodibus theſauri

Ideo ampliozi modo nobilitatis attri/
buit̄ xp̄o:etiā ſm qđ homo:ptās dimit/
tendi pctā q̄ʒ aliīs:non ꝙ ipe deleat cul/
pam:qꝛ talis deletio fit ꝑ gratie infuſio
nē ꝛ creat ionē:et iſte ē actus infinite po
tentie:creatura vero finita infinite po/
tentie nō ē capax ꝛ ideo nullo modo nec
vnite nec nō vnite creature alicui cōue/
nit ptās baptizandi interiꝰ ſiue remittē
di peccata effectiue:ſed ſolum diſpoſiti/
ue:ꝛ hoc cōpetit merito xp̄i vel tm̄ foz/
maliter ꝛ hoc cōpetit gratie quā impe/
trat xp̄s:non ſm ꝙ homo.

Circa diſtinctio

nem ſextā querit̄ pzimo qđ
ſit character. vtꝝ ſit habitus
¶ Notandū ꝙ charact̄ ſm
Scotū ſic diffinit̄. Eſt ſignū ſpūale im
pzeſſum recipienti ſacramentū nō itera
bile: indelibiliter manens poſtq̄ʒ rece/
ptum ē: diſtinguēs ſuſcipientē ſacramē/
tum a non ſuſcipiente. In iſta diffinitio
ne quinq̄ʒ ponuntur particule. Primo
ponitur ſignum ſcʒ diſpoſitiuū ad gr̄aʒ
ꝛ in hoc conuenit cuʒ ſacramentis: et ꝓ/
pinquius ſignat:ꝛ ponitur loco generis
Secundo ponit̄ ſpirituale loco differē/
tie:ad differentiā ſacramentoꝝ q̄ ſūt ſi/
gna ſenſibilia. Tercio ponitur impꝛ̄ſſuʒ
recipienti ſacra. nō ite. Unde notādum
ꝙ ſolꝰ deꝰ pōt impꝛ̄mere characterē (qđ
ē nobilius) nec ē officiū beate marie vir/
ginis nec angelozū impꝛ̄mere characte/
rem:quia a deo creat̄ ſicut aīa ꝛ gratia:
ꝛ ſignū manuale dei. Non iterabile po/
nitur ad differentiam ſacramentoꝝ que
pñt reiterari. Unde tria ſunt ſacramen
ta q̄ nō pñt reiterari. ſ. baptiſmus: cōfir/
matio ꝛ ozdo. Quarto ponit̄ indelibili
ter manēs poſtq̄ʒ ſemel receptū ē. Ex q̄
ſeq̄tur ꝙ in dānatis nō delet̄ character:
ſcʒ ad obpzobziū ipoꝝ ꝛ maiozē ꝯfuſio/
ne: nec etiā delet̄ in btīs ad maiozē eozū
gloziā ꝛ pulchzitudinē: intelligit̄ tñ illđ
de potentia dei ozdinata. qꝛ poſſet deꝰ
delere. Quinto ponit̄ diſtinguens ſuſci
pientē ⁊c̄. quia diſtinguit oues ab hedis
Unde ſignū diaboli manuale ē peccatū
moztale. ideo infideles (qꝛ peccato moz
tali ſunt inſigniti) nō ſunt đ familia xp̄i
Sed oēs xp̄iani baptizati ſunt de fami
lia xp̄i rōne huius ſigni: ꝛ ē pzimꝰ ḡdus
familie xp̄i. Secūdus gradus in altiozi
gradu (q̄ ſunt de familia xp̄i) ſunt ꝯfir/
mati qui ſunt tanq̄ʒ milites ad defendē/
dū regem. i. ad ꝯfitendū nomē xp̄i corā
infidelibꝫ Adhuc ē gradus altioz (ſicut
in curia regꝫ ſunt baliui ꝛ iudices) ꝛ iſti
ſunt ſacerdotes in curia xp̄i familie qui
cōſtituunt̄ i gradu nobiliſſimo. In aliīs
ſacramētis nō ipzimitur character. No
tandū ꝙ in charactere ponunt̄ ſex ſigna
ſm doctozes. Primo ē in charactere ſig/
nū aſſimilatiuū: qꝛ aſſimilat alteri hñti
characterē. Scđo ē ſignū diſſimilitiuuʒ
qꝛ diſſimilat hñtem ſacramentū a nō ha
bente. Tertio ē ſignū ꝯfiguratiuū: quia
cōfigurat nos xp̄o: eo ꝙ per iſtud omēs
recipientes efficiunt̄ de familia chziſti.
Quarto ē ſignū diſpoſitiuū tanq̄ʒ cau/
ſa ſine qua non: qꝛ character p̄cedit gra/
tiā: ꝛ ſine ipo đ lege cōmuni nō habetur
gratia: ꝛ ſic patet ꝙ de lege cōi chara/
cter ē neceſſariꝰ ad ſalutē. Quito ē ſig/
nū obligatiuū qꝛ obligat ſuſcipiētes ad
obſuātiā mādatoꝝ dei. Sexto ē ſignuʒ
rememozatiuū: qꝛ in futura vita cogno
ſcent̄ xp̄iani ꝑ characterē Notādū ꝙ ha
bitꝰ ibi capit̄ ꝓ q̄libet q̄litate ꝑfecta vel
impfecta de difficili mobili vł de facili
acq̄ſita: vel infuſa: vel innata diſponēte
ꝛ ꝑficiēte ipaʒ aīaʒ. Sex aūt ponūt̄ opi/
niones in textu. Pzīa dic̄ ꝙ nō ē aliđ q̄ʒ
quidā reſpectus: ꝛ iſtā defendit Scotꝰ
ꝛ dic̄ ꝙ ē ꝓbabilis ꝛ etiā vltima: vide in
textu vbi ponit exēplū de ſigno ante ta/
bernā ꝛ de eccl̄ia ꝯſecrata Caract̄ (ſm
Dionyſium in libzo de eccleſiaſtica hie/
rarchia) eſt ſignum ſanctum cognitiōis
vel cōicatiōis fidei ꝛ ſacre ozdinationis
datū accedēti: ab hierarcha. i. epiſcopo.

Dicit̄ ſcm̄:qꝛ diſponit ad ſcitatē.i. grāȝ
Dicit̄ cognitiōis vel cōicatiōis fidei: qꝛ
ſicut fides ē fundamētū ꝟtutū:ita chara
cter fundamētū ſacroꝝ. Dicit̄ eſt ſacre
ordinatiōis ⁊c̄. ⁊ reprobatio ſci Bona/
uenture parū valet ſm Scotū. ¶ Rn̄.
ad q̄ſitū Character (ſm ſcotū) cū ſit in
aīa ⁊ ſit q̄l'itas ſpūalis ē habitꝰ n̄ paſſio
nec potentia. Un̄ tria ſunt in aīa.ſ. po/
tentia:paſſio:⁊ habitus: nā diſpoſitio ē
in aīa ⁊ nō ē potentia nec paſſio. Pōt tn̄
habitꝰ accipi dupl'r. Uno mō large:et
ſic character ē habitꝰ. Alio mō ſtricte:
ſic qꝛ character ē ꝑpetuꝰ:ideo habitus.
ſed qꝛ nō ꝑficit ſed diſponit ad vlteriorē
ꝑfectionē.ſ.gratie:⁊ quo ad hoc ē diſpo/
ſitio. Unde ſciendū ꝙ ē quoddā lumen
ſpūale ſemiplenū:vt quidam calor ḡtis
datus:⁊ illud nō dicit̄ ſignaculū aīe vł
ſignari i aīa ſm p̄s. Signatū ē ſuꝑ nos
lumen vultus tui dn̄e:ſignatū inquam
ꝑ naturā:⁊ iſtud h̄nt etiā infideles vt eſt
intellectꝰ. Aliud ē lumē ſpūalius qđ.ſ.
ꝑ ſacr̄a diuina dat̄ in quibꝫ imp̄mit̄ cha/
racter:⁊ iſtud habēt ſoli xp̄iani boni et
mali ꝑ grām ſpiritusſancti.

Secundo querit̄. Ad

quid vicȝ ſit vtilis. Preſupponēdo ꝙ ca/
racter ſit vtilis. Alexander de hales po
nit ſex vtilitates characteris in q̄rta ꝑte
in materia de charactere. Character ſꝫ
Scotū ſic diffinit̄ Character baptiſma
lis ē quidā habitus ſpūalis indelibił im
preſſus imediate a deo ſuſcipiēti ſacr̄m
baptiſmi diſponens imediate ⁊ de ꝓpin
quo ip̄m ſuſcipientē ad grām gratūfaciē
entē ꝯfigurās ip̄m filio dei approp̄ate ⁊
toti trinitati cōiter vel eēntialit̄ diſtin/
guēs baptizatū baptiſmo fluminis a nō
baptizato tali baptiſmo ⁊ aſſimulās ta/
liter baptizatū cuilibet talit̄ baptizato
obligās recipientē ad obſeruandā legē
xp̄i. Dicit̄ habitꝰ ſpūał:ad drīaȝ habitu
um corꝑaliū vt roboris: fortitudinis ⁊c̄.
Dicit̄ ſuſcipienti ſacr̄m:qꝛ multi ſt̄ ſal/
uati q̄ nō h̄nt characterē:ſicut oēs illi
qui nō fuerūt baptizati baptiſmo xp̄i.ſ.
fluminis: Jō p̄res in veteri teſtō nō ha/
buerūt characterē:nec etiā illi ſancti vł
ſcē qui vel que fuerūt baptizati baptiſ/
mo fluminis vel ſanguinis:nec beatꝰ io/
hānes baptiſta habuit niſi fuerit bapti/
zatus baptiſmo xp̄i. ¶ Notandū ꝙ vti/
le dr̄ q̄ttuor modis. Primo mō ꝓ illo qđ ē
appetibile ꝓpter aliud tm̄ ⁊ nō ꝓpter ſe.
ſine q̄ illud qđ appetit̄ pōt haberi:vt po/
tio amara q̄ ē vtilis ad ſanitatē:non tn̄
neceſſaria. Scđo mō capit̄ vtile pro illo
qđ ē appetibile ꝓpter aliud tm̄ ⁊ nō ꝓpt
ſe:ſine quo illud qđ appetit̄ nō pōt habe
ri vt ē amputatio tibie:qn̄ quis hȝ ignē
ſacrū in ip̄a tibia. Tertio mō ꝓ illo qđ ē
appetibile ꝓpter ſe ⁊ ꝓpter aliđ ſine q̄ il/
lud qđ appetit̄ pōt haberi:vt ē ingreſſio
religionis q̄ ē appetibilis ꝓpter ſe. qꝛ eſt
bonū:⁊ ꝓpter aliud.ſ.btitudinē. Quar
to mō ꝓ illo qđ ē ꝓpter ſe appetibile ⁊ ꝓ/
pter aliud ſine q̄ illud nō pōt h̄ri:⁊ iſto
vltimo mō character ē vtilis:qꝛ de ſe eſt
bonꝰ ⁊ etiam diſponit ad grām. ¶ Rn̄.
Character ē ſignaculū ſacrale a deo im
p̄ſſum:⁊ iō grām ſigt̄:imo aliq̄ mō p̄pa/
rat:qꝛ vſus ſacroꝝ nō tm̄ ē in ſignando
⁊ qꝛ grām ſignat ⁊ ad grām diſponit:iō
habet aliquā ſimilitudinē cum grā' que
eſt ſimilitudo dei:ideo aliquo mō confi/
gurat deo:⁊ quia omnes cōfigurat vni:
aſſimilat etiā gregē dn̄i inter ſe: ⁊ ꝑ' hoc
diſtinguit ab alijs qui nō ſunt de grege
⁊ etiā diſtinctionē facit in eodem grege:
ſm aliā ⁊ aliā rōnem aſſimilandi. ¶ Di/
cendū ergo ꝙ character ē vtilis ad ſignā
dum:ad p̄parandū: ad aſſimilādū: ⁊ ad
diſtinguendū. ¶ Pro declaratōe q̄dam
notande ſunt ꝓpoſitiōes. ¶ Prima ꝓpo
ſitio. Character ē ſignaculum ſacrale a
deo īmediate ip̄ſſum ¶ Scđa. Non tm̄
ſignat grām ſed etiā diſponit ad gratiā
⁊ p̄parat ad eā. ¶ Tertia: qꝛ character
ſignat grām ⁊ ad grām diſponit. iō aliq̄
modo aſſimilat̄ grē ¶ Quarta. Qꝛ grā

gratū faciēs eſt ſilitudo dei: iō charact ad ipam diſponēs ⁊ pparās ⁊ ipam ſig/ nificans ⁊ quodammodo ↄfigurās nos deo. ¶ Quinta ꝑpoſitio. Quia chara/ cter omnes ↄfigurat vni: ideo aſſimilat gregē xpi inter ſe. ¶ Sexta ꝑpō. Q₂ di ſtinguit eos q̄ ſunt de grege xpi ab alijs qui nō ſunt de grege xpi. ¶ Septima ꝑ poſitio. Diſtinguit eos qui ſunt ꝺ codē grege xpi ſm ꝙ receperūt diuerſa ſacra ¶ Nota ſm Bonauenturā ꝙ character diſponit ſicut qōdā lumen ⁊ calo₂ dat⁹ Diſpoſitio em̄ illa non ē neceſſitatis: ita ꝙ agens nō poſſit aliter agere vl' ſuſcipi ens capere: ſed tm̄ congruitatis. q₂ eni natura co₂rupta ē ꝑ peccatū ⁊ indiſpoſi ta ad grām: ↄgruū₃ fuit ꝙ intercidet di ſpoſitio media. Eſt autē ſicut lumē ſtel/ le p̄cedens ſolem in auro₂a diei: ſic cha/ racter p̄cedit grām ſicut puum lumen. Eſt etiā paruus calo₂ ſiue tepiditas q̄/ dam reſpectu magni calo₂is ſignat etiā grām inceſſe: ⁊ ꝙ ibi nō eſt: illud ē ex defe ctu ſuſcipientis tm̄. ¶ Notandū etiam ꝙ triplex ē aſſimilatio. Prima ē ꝑ vnius qualitatis ꝑticipatōꝫ creature ad crea/ turā. Scđa ꝑ imitatiōꝫ creature ad de/ um. Tertia per oīmodā indiuiſionē ſc₃ dei ad deū: ſiue vni⁹ perſone ad alteram Aſſimilatio aūt creature ad deū vl' per/ fecta eſt vel ſufficiens vel ad ſufficientē diſponens. Pꝛima ē in glo₂ia. ⁊ hec non cōpatiť diſſimilitudinē aliquā nec culpe nec miſerie. Scđa ē in gratia: ⁊ hec ↄpa tiť diſſimilitudinē miſerie ſed nō culpe. Tertia eſt in charactere: ⁊ ↄpatiť vtrā/ ꝗ: q₂ ſolū eſt gratie gratis date: ⁊ mul/ tum longinqua.

Tertio queritr in quo

ſit character ſicut in ſubiecto ¶ Notan dum ꝙ character eſt nomen grecū ⁊ idē eſt in latino ſicut figura. Heb₂eo₂ pmo eſt ſic figura ſubſtātie eius: in greco ha/ betur character. ¶ Notandum itaꝗ ꝙ character capiť trib₉ modis. Pꝛimo p₂o qualibet nota exterio₂i q̄ facit venire ali quid in mentē alicui⁹. Vñ Hiero. Ser mo caldaicus ⁊ heb₂aic⁹ ſolū differunt characterib₉. Scđo mō capiť ꝑ q̄lib₃ di ſtinguente aliq̄d ab alio: ⁊ iſtꝭ duob₉ mo dis nō capiť hic. Tertio mō ꝑ q̄dā ente ſpūali imediate impſſo a deo: ſuſcipien/ ti ſacrm̄ nō iterabile. Et ſic diffiniť ab antiq̄s docto₂ib₉. Caracter ē diſtinctio ſuſcipientis ſacrm̄ a caractere eterno. ſ. filio dei imediate impſſa aīe rōnali ſm imaginē ↄfigurans trinitatē creata₃. i. trinitati creanti. diſtinguens a nō confi guratis ſm ſtatū fidei. Triplex em̄ eſt ſtatus fidei: vt infra patebit. ¶ Nota ꝙ ſanct⁹ Thomas ponit caracterē in in/ tellectu. Scotus aūt in voluntate. Do cto₂ aūt iſte ⁊ Alexander de hales po/ nunt eum in tota imagine. vt patet.

Quarto queritu₂. per

quid caracter impmať. vt₃. ſ. impmať ꝑ virtutes an ꝑ ſacra. ¶ Notandū ꝙ im/ preſſio pōt ſic diffiniri. Impſſio ē aliqua ꝑductio cauſalis ⁊ effectiua alicui⁹ rei ī aliq̄ ſubiecto qđ info₂mat. ¶ Pꝛimum co₂relariū. Pater in diuinis nō pōt im/ primi q₂ nō pōt ꝑduci. ¶ Scđm Entia repugnātia (vt chymera) nō pñt impri/ mi. ¶ Tertiū. Fili⁹ in diuinis nō pōt ī/ primi nec etiā ſpūſſanct⁹: q₂ nō pñt cau/ ſari. ¶ Quartū Angel⁹ nō pōt impmi q₂ nō pōt eē in ſubiecto ꝑ info₂mationē ¶ Quintū. Nulla ſubſtātia ↄpoſita et ↄpleta pōt impmi: q₂ nō pōt eſſe in ſub/ iecto ꝑ info₂mationē. ¶ Rñſio. Chara cter ē ſignū interi⁹ diſtinctiuū: q₂ ꝫ ſigni care nō ↄuenit ei niſi rōne ſigni viſibiť. Iō nō impmiť in ꝟtutib₉ ſed ſolū ī trib₉ ſacris nō iterabilib₉. ſ. i baptiſmo tāq₃ ī ſtatu fidei genite. i. in ↄfirmatōe tāq₃ in ſtatu fidei robo₂ate. In ſacro o₂dis tan ꝗ in ſtatu fidei mltiplicate q₂ officiū ſa cerdotis ē mltiplicare fidē ⁊ gñare ſpūa liter filios ⁊ filias. Et ſic p₃ ꝙ tripl'x eſt diſtinctio in ꝑp'lo. ſ. bono₂ a mal': fo₂tiū

ab infirmis:clericoꝝ a laicis. Et hec di/ſtinctio p̄ceſſit in figura in ppl'o iſrl'. P̄ria cū oēs ſunt diſtincti ab egiptijs ad veniendū in terrā ꝓmiſſiōis. Sc̄da cū fortes ab infirmis diſtincti ſūt ad pugnādū in bellū. Tertia cū leuite ab alio ppl'o di/ſtincti ſūt ad miniſtrādū in tēplo. Et ꝗ tm̄ tria ſūt ſacra q̄ reſpiciunt ſtatū fidei determinatū:baptiſmꝰ p̄mū:qꝛ ibi fides gignit̄ ⁊ hō ab egiptijs ſepat̄. ꝯfirmatio ſecūdū:qꝛ ibi diſcernit̄:⁊ ordo tertiū:qꝛ ibi virtꝰ multiplicāda dat̄:⁊ hō vt ſctūs ad miniſteriū tēpli a laicis ſepat̄:iō ī iſta tria tm̄ imp̄mit̄ caracter:p̄mū p̄cedit de neceſſitate. ſcḋm ⁊ tertiū de ꝯgruo:quia vero interiꝰ ſpūal'r diſtiguēs:iō i ſacris q̄ ſunt nō carnal' ppl'i:ſed ſpūal':iō imprimit̄ in ſacramētis noue legis nō veteris qꝛ diſtinctiuū nō vnius ſed multoꝝ vni/tiuū in vno ſtatu fidei.

Quinto q̄ritur Utrum

character indelibilit̄ imprimat̄. ¶ Notandū ꝙ deletio ē triplex. P̄ria ē deletio acceptiōis vl' acceptatiōis diue:⁊ eſt illa q̄ delet̄ gr̄a vel ipa charitas p quā hō ē acceptabilis ad vitā eternā:⁊ iſta deletio ē peſſima:⁊ eſt a deo effectiue a pctōribus demeritorie. Ūn̄ ps̄. Deleant̄ de libro viuētiū:⁊ cū iuſtis nō ſcribant̄. Sc̄da ē deletio iniq̄tatis p̄uerſe.⁊ ē illa q̄ pctm̄ mortale delet̄ i aliq̄:⁊ iſta ē optima:⁊ fit p grām formal'r. De hac dicebat ps̄. ſm multitudinē miſerationū tuaꝝ dele ini/quitatē meā.⁊ de iſtis nō ē hic ad ꝓpoſi/tū. Tertia ē deletio entitatꝫ create.⁊ ē illa q̄ delet̄ ⁊ dſtruit̄ aliq̄ entitas creata ⁊ iſta ē duplex. Quedā ē ānullatiua ſim/plicit̄ ⁊ totalit̄:⁊ ē illa q̄ res ſic delet̄ ꝙ ex ea nihil remanet: vt qn̄ delet̄ ⁊ deſtruit̄ gr̄a totalit̄:⁊ h̄ fit qn̄ ꝗs peccat mortal'r Alia ē deletio ānullatiua ptial'r:⁊ ē illa q̄ aliq̄d annihilat̄:ſic tn̄ ꝙ aliq̄ pars eiꝰ remanet vt fit in morte aīalis. Ūn̄ caracter nō delet̄ p deletionē qn̄ ꝗs peccat:licet deleat grām. ¶ Correlariū primum Character nō delet̄ p deletionē acceptatiōis diuine:qꝛ pōt ſtare cū pctō. ¶ Secundū. Character nō delet̄ nec pōt de/leri p deletionē iniq̄tatis p̄uerſe. ¶ Tertiū. Character nō ē delibil' p deletoꝫ en/titatis create ab aliquo ente naturali. ¶ Quartū correlariū. Character ē de/libil' de potentia dei increata vt olim dicebat. Delebo oēm ſubām quā creaui a facie terre:ſed character ē entitas inde/libil' de potētia dei ordinata:qꝛ ſic ordi/nauit. Et ſic pꝫ rn̄ſio ad q̄nem ꝙ cha/racter ē indelibil' nec vnq̄ delet̄ de potētia dei ordiata:⁊ rō ē qꝛ deꝰ ordīauit ſic.

Sexto queritur vtrum

baptiſmꝰ debeat iterari. ¶ Rn̄ſio ſtat ī q̄ttuor ꝓpoſitiōibꝰ. ¶ P̄ria. Baptiſmꝰ nō debet iterari. ¶ Sc̄da. Baptiſmus nō pōt iterari. ¶ Tertia. Si ꝗs bapti/zet ſcḋo baptiſmo nihil fac̄. ¶ Quarta Si ꝗs ſcient̄ baptizet bis aliquē:grauiter peccat:⁊ propter h̄ efficitur ſacerdos irregularis.

Septimo querit̄ Utrū

aliꝗs poſſit in vtero baptizari:ſic̄ ⁊ ſan/ctificari. ¶ Notādū ꝙ triplex ē ſanctificatio. P̄ria ſanctificatio ē gr̄e infuſio:et iſto mō ſacrm̄ penitētie pōt dici ſanctificatio:qꝛ ibi infundit̄ gr̄a. Sc̄da ſancti/ficatio ē excellēs culmē ꝟtutū vel alicu/ius ꝟtutis:⁊ iſto mō viri pfecti dn̄r ſm theologos ſcī:ſm vero phos vocant̄ viri heroici:⁊ iſte due ſanctificatōes ſūt ſan/ctificatiōes vie. Tertia ē ſanctificatio gl'ie q̄ habet̄ in patria. ps̄. Exultabunt ſancti in gl'a.⁊c̄. ¶ Notandū ꝙ loquen/do de rigore ſermonis iſta differunt. gr̄e infuſio:ſanctificatio:⁊ gl'ificatio. Nam ois gl'ioſus ē ſcūs:ſed nō ois ſanctus eſt gl'ioſus:vt pꝫ de ſcō viatore:etiā omnis ep̄ns in gratia ē ſanctus ꝓprie loquēdo: vt pꝫ in paruis pueris. ¶ Ad q̄nem reſpondet̄ ꝙ ſanctificatꝰ (vt hic capitur): ē ille qui recipit grām ſpūſſancti. Pre/ſuppoſito igitur ꝙ puer poſſit ſanctifica

ri in vtero matris. vt pȝ de Jeremia et Johanne baptiſta tñ nunq̄ poteſt baptizari baptiſmo fluminis niſi aliqđ mẽbrum pueri exterius appareat: ita q̄ requiritur q̄ aqua tangat aliquod membrum pueri: ⁊ principalis ratio huiꝰ eſt quia deus ſic ordinauit.

Octauo querit. Utrū ſanctificatus in vtero debeat baptizari cū natus ē. ¶ Rñſio. Sanctificatus debet baptizari baptiſmo aque: ſicū baptizatus baptiſmo flaminis: cuiꝰ triplex ē ratio. Prima ē ꝑpter bonū obedientie: qꝛ deus precepit vt oīs renaſcatur aqua Scđo ꝑpter humilitatē: qꝛ debet ſe reputare pctōrem ⁊ indigere xp̄i redēptione. Tertio ꝑpter vnitatē: vt ab alijs mẽbris xp̄i nō diſcordet.

Nono querit. Utrum intentio ſit đ neceſſitate baptiſmi ¶ Notandū q̄ intentio pōt capi duobus modis ſcȝ large ⁊ ſtricte. Intentio large capta ſumit quinq̄ modis. Primo modo pro quacunq̄ ſpecie repſentatiua alicuius rei: ſiue illa ſit ſpēs intelligibil': ſiue ſenſibil': vt ſm Auguſtinum. Lumen ē ſpēs repſentatiua lucis: ⁊ iſto modo nō capitur hic. Secundo modo pro quocunq̄ actu alicuius potentie tendentis in aliquod ſiue ſit potentia cognitiua ſiue appetitiua: ſiue tendat ī aliud tanq̄ ī obiectum: ſiue tanq̄ in finē. Tertio mō capit pro obiecto intento a potentia: vt dicunt logici q̄ duplex ē potentia. ſ. prima ⁊ ſecunda. Quarto modo ꝑ aliqua mutatione augmentatiua vl' pfectiua ⁊ intenſiua ſm quā aliqua forma pficitur ſuſcipiendo pl'es gradus. Quinto modo ꝑ omī mutatiōe augmētatiua ſiue fiat ꝑ appoſitionē ſiue ꝑ additionē ſiue fiat intenſiue ſiue extenſiue: vt quādo dicitur q̄ aliquid intendit id eſt augmentatur. Et de iſtis q̄nq̄ modis nō intelligitur q̄ſtio. Intentio aūt ſtricte capta ē actus volūtatis tendētis in aliquē finē. ꝑ aliqđ vel ꝑ aliqua ad ipm finē ordinata. ¶ Correlariū pmū. Nullus actꝰ potentie ſenſitiue ē intentio ꝓprie loquendo eo q̄ non ē actus voluntatis. ¶ Secundū. Nullꝰ actꝰ intellectꝰ ꝓprie pōt dici intentio: ¶ Tertiū. Reſpectu preteriti nō pōt eſſe intentio: ꝓprie loquendo qꝛ intentio ē reſpectu futuri: nō cuiuſlibet futuri: ſed futuri tendētis in finem. Nec etiā ꝓprie loquēdo intentio pōt eē pſentis. Et de iſta intentiōe ſtricte capta ē pñs qō. Et iſta intentio ē triplex. ſ. actualis: habitualis: ⁊ virtualis. Uñ ille dicit intēdere actualr': q̄ actu intendit ad illud qđ intendit: vt qñ quis actu intendit celebrare: ⁊ iſta ē perfectiſſima: et iſta non ē in dormiente. Ille autem dicitur intēdere habitualiter: qui habet habitum ex actibꝰ frequentatis: inclinantē ad actuȝ quē intēdit: ⁊ iſta ē imperfecta intentio: ⁊ poteſt eſſe in dormiente. Ille vero dicitur intendere virtualit' q̄ priꝰ habuit intentioneȝ aliquid facere. tamē quando illud adimplet non intendit vt ſi quis intenderet celebrare: ⁊ añ miſſaȝ haberet illam intentionem tñ per totaȝ miſſam non intendit ad ea que profert. ¶ Reſolutio qōnis habet in tribꝫ ꝓpoſitionibꝫ. ¶ Prima intentio actualis nō requiritur in baptizante: ad h̄ q̄ baptiſet: qꝛ deꝰ non obligauit hominē ad impoſſibile: nec ad nimis difficile: ſȝ ē valđ difficile q̄ ſemper actiue tendat ad ea q̄ exercet: ḡ ⁊c. ¶ Scđa ꝓpoſitio. Intentio habitualis nō ſufficit: qꝛ iſta ē ī dormiente: ſed ſi aliquis dormiendo baptiſaret ibi nō eſſet baptiſmus. ¶ Tertia intentio virtualis ē neceſſaria: ad hoc q̄ aliquis baptizet: vtpote ſi aliquis baptizaret non requirit q̄ actu qñ baptizat habeat intentionē actualem baptizādi: ſed ſufficit q̄ priꝰ habuerit. Et ſilit' dicendum eſt de omnibus ſacramentis. ¶ Concluſio. In omni ſacramento neceſſaria ē intentio ſaltem virtualis

Decimo querit᷑ Utruꝫ

recta intẽtio ſit neceſſaria ad baptiſmū.
¶ Notandū ꝙ duplex ē intẽtio actual᷑.
Quedã ē recta ⁊ ē actus volũtatis tẽden
tis in aliquẽ finẽ debitū ⁊ debito mõ: ꝑ
aliquid vel aliqua ad ipm̃ finẽ ordinata
vt qñ aliqͥs vult intrare religionẽ propt̃
deū: ibi eſt intentio recta. Alia ē intẽtio
ꝑuerſa: ⁊ eſt actus volũtatis tendentis
in aliquẽ finem indebitum vel indebito
modo per aliqͥd vel ꝑ aliqua ad ipm̃ fi/
nem ordiata: vt quãdo aliquis vellet in/
trare religionẽ ꝓpter honores habẽdos
vel ꝓpter malū finẽ: ibi ē intentio ꝑuer/
ſa. ¶ Rñſio. Ad ſacramentū baptiſmi
nihil facit intentio recta nec aliquid ob
ſtat intentio nõ recta ꝙ̃tū ad ſubſtãtiaꝫ
ſacramenti ſed nocet vel prodeſt tm̃ ha
benti illam intentionẽ: vtpote ſi aliquis
ſacerdos baptizaret ꝓpter pecunias il/
la ꝑuerſa intentio non nocet baptizato
ſꝫ ſufficit ⁊ requirit᷑ ꝙ ſacerdos intẽdat
facere qᷣ eccl'ia intendit.

Undecimo queritur.

Utrū ꝑuuli debeãt cathesizari. ¶ No/
tandū ꝙ iſta tria ſcꝫ ſacrū: ſacramentuꝫ
⁊ ſacramentale differunt. Sacrū eñ dᷣr
quodlibet ꝑtinẽs ad ſanctitatẽ: ſiue ſit ĩ
ſigno vt eccl'ia: cimiteriū ⁊ ſacra vaſa: ſi
ue tanꝗ̃ in effectu: vt mens humana di/
cit᷑ ſacra ꝑ grãm: ſiue ꝑ eſſentiã: vt deꝰ ē
ſacer ꝑ eſſentiã. Sacramentū aũt ſupe/
rius ꝓlixe declaratum eſt: diſtinctõe pri
ma. Sacramentale vero dicit᷑ eſſe illud
qᷣ ē ordinatū ad ſacramẽtū tanꝗ̃ ꝑuiū
⁊ diſponens ad ſacrm̃: ⁊ ſic capit᷑ h̃ in q̃/
ſtione: vt cathecismus ⁊ exorciſmus di/
cunt᷑ ſacr̃alia baptiſmi: aliqñ tñ capitur
ſacr̃ale pro eo qᷣ eſt de eẽntia ſacramen
ti: ⁊ iſto mõ nõ capit᷑ h̃. ¶ Notãdū ꝙ ca/
thecismꝰ ē inſtructio de his q̃ ꝑtinẽt ad
fidẽ catholicã: ⁊ ſic in ꝑ̃mitiua eccl'ia ca/
thesizabant᷑ adulti añ baptiſmū ⁊ ĩſtrue
bant᷑ de his q̃ ſũt neceſſaria ad fidem ca
tholicã obſeruãdã. ¶ Ad qõnem rñdet᷑:
ꝙ in ꝑ̃mitiua eccl'ia cathecismꝰ in adul/
tis ꝓ̃cedebat baptiſmū. Primo vt bapti/
zandi inſtruerent᷑ de credẽdis. Scḋo vt
ſe obligarẽt volũtarie ad dei impia faci/
enda. Paruuli q̄dẽ ⁊ ſi nõ poſſint doceri
pñt tñ ꝑ patrinos obligari: iõ fit ĩ eis ca/
thecismus ⁊ patrini obligãt ꝑuuluꝫ ad
ſeruãdã fidẽ catholicã. Diony. Senſus
verboꝝ que dicunt patrini ē ꝙ cū puer
ille ĩ ſeniũ venerit teneat ſacras ꝯfeſſio/
nes. Etiã patrini obligant᷑ ad inſtruen/
dū pueꝝ vel ad faciendū inſtrui puerū
poſito ꝙ talis puer nõ habeat alios pa
rentes vel doctores docentes eum

Duodecimo queritur.

Utrū exorciſmus habeat aliquã effica/
ciã in ꝑuulo vel in adulto. ¶ Notanduꝫ
ꝙ exorcismꝰ ĩ greco idẽ eſt qᷣ ꝯiuratio ĩ
latino. ¶ Eſt aũt triplx exorcismꝰ. Qui
daꝫ ē exorciſmus ſalomonis: ⁊ ē ille q̄ fit
ꝑ aliq̃ ſacra verba ⁊ per certos characte
res quibꝫ fugant᷑ demones ⁊ de iſto nõ ē
hic ad ꝓpoſitū. Aliꝰ ē exorcismꝰ benedi
ctionis ⁊ eſt qñ cõiurat᷑ aliqua creatura
vt ordinet᷑ ad aliquẽ actū benedicti. Et
iſto modo exorcizat᷑ aqua benedictiõis:
⁊ ſic nõ capit᷑ hic. Tertiꝰ eſt exorciſmus
ſolẽnitatis ⁊ ſic diffinit᷑. Exorcismꝰ ē ꝯiu
ratio diaboli q̄ arcet᷑ ptãs diaboli ne no
ceat baptizãdū a ſuſceptõe ſacr̃i: ne etiã
habeat tãtã ptãtẽ ſuꝑ exorciſatū ꝙ̃tam
hr̃et ſi nõ eẽt exorcizatꝰ: ⁊ iſto mõ exorci
zant᷑ pueri ⁊ adulti baptizãdi ꝑ ꝯiurati
onẽ diaboli ¶ Rñ. ad q̃ſitū. Exorcismꝰ
valet ad duo. Primo ꝓpter ſolẽnitateꝫ qꝛ
baptiſmꝰ dꝫ fieri ſolennit᷑ qñ oportuni/
tas dat᷑: eo ꝙ ē ianua oĩm ſacroꝝ. Scḋo
valet ad cohibendū diabolū vt nõ poſ/
ſit occidere ꝑuulū nec ita fortiter vexa/
re adultū. vt retrahat eum a baptiſmo.
Uñ nõ ē ꝯ vexatiõꝫ quã faciat ĩ corpe:
ſed quã faceret in aĩa ⁊ ſpũ: qꝛ diabolus
ex q̄ videt hoĩem ꝓ̃parare ad baptiſmū:
ipm̃ vexaret. Uñ Gregoriꝰ dic ꝙ illos

pulſare negligit: quos ꝗtos iure ſe poſſi dere ſentit ſed quādo videt ſe deſeri tūc prouocatur.

Circa diſtinctio/

nem ſeptimā querit̃ primo de cōfirmatōe. Utrū ſit neceſſariū in ſacramento ꝯfirmatiōis habere formā verboꝝ. ¶ Notādum ꝙ confirmatio ſm theologos capit̃ tribus modis. Primo mō capit̃ ꝑ firma et cōſtanti adheſione in bonū ⁊ ſic diffi/nitur. Confirmatio eſt ꝑſeuerantia cōtinua: firma ⁊ ꝑfecta: alicuius volūtatꝫ in bonū: ⁊ iſto modo bti dicunt̃ cōfirmati in bono: qꝛ ſꝑ ꝑſeuerant in bono. Scdo mō capit̃ ꝯfirmatio pro impoſſibilitate peccādi ꝑ grām: ⁊ ſic pōt diffiniri Cōfirmatio eſt ĩpoſſibilitas peccādi ꝑ grāꝫ: ſolum ꝓueniens ex manutenētia dei omnipotentis: ſeu ex dono ⁊ ꝓuidentia ipſius qua cōtinuat ſuos iuſtos ⁊ beatos firmiter in bono: ⁊ iſto mō bti dicūtur impec/cabiles: ⁊ hoc ꝑ grāꝫ in ſolo aūt deo ē im poſſibilitas peccandi ꝑ naturā. Tertio modo capit̃ ꝑ ſacramento ꝯfirmationis ⁊ ſic capit̃ hic: ⁊ diffinit̃ a Scoto Confirmatio eſt vnctio hominis viatoris aliq̄liter cōſentiētis: vel libero arbitrio nunq̄ vſi facta in frōte in figura crucis cū criſ/mate ſanctificato et h̄ a miniſtro idoneo ſimul cū intentiōe debita in vngēte ⁊ v̄/ba certa ꝓferēte ſignificās efficaciter ex inſtitutiōe diuina vnctioneꝫ aīe ꝑ grām roborātē ad ꝯfitendū cū ꝯſtātia fidē xpi ¶ Rn̄ſio Forma eſt de neceſſitate ſacri ꝯfirmatōis. Forma vero hec eſt Signo te ſigno crucꝫ ꝯfirmo te criſmate ſalutꝫ in nōie. p. ⁊ fi. ⁊ ſpūſſ. Notādū ꝙ anteq̄ aliq̄s poſſit confirmari req̄rit̃ ꝙ ſit baptizatus. Notādū etiā ꝙ criſma eſt oleum oliue balſamatū id ē mixtū cū balſamo ⁊ ꝯſecratū ab epiſcopo.

Secūdo querit̃. Utrū

materia ſit neceſſaria ſacro ꝯfirmatiōis.

¶ Notādū ꝙ q̄ñcunq̄ plura entia ꝯcurrūt ad ītegritatē alicꝰ minꝰ ꝑncipale qđ eſt de neceſſitate totiꝰ ītegritatꝫ pōt vo/cari: materia maiꝰ aūt pꝛicipale pt vocari forma: vt in ſacro baptiſmi aq̄ ē minꝰ pꝛicipale ⁊ dr̄ materia: v̄ba aūt q̄ ſūt maius pꝛicipale dicunt̃ forma. Siłr ī ſacro cōfirmatiōis: criſma: balſamū ꝯſecratuꝫ dr̄ materia v̄ba v̄o dicūt̃ forma. Rn̄ſio Sicut forma eſt neceſſaria: ita etiā materia eſt neceſſaria in omni ſacramento.

Tertio queritur. Utrū

ſolꝰ ep̄s poſſit miſtrare h̄ ſacr̄m. ¶ Dicēdū ꝙ illud ſacr̄m non pōt nec dꝫ ꝑ alios diſpēſari. i. miſtrari q̄ ꝑ ep̄os: ⁊ ſi alij preſumūt nihil faciūt. Et rō huiꝰ eſt qꝛ au/ctoritas eccl'ie fuit ꝺriuata ad membra ſm primū ordinē eccl'ie. Un̄ ſicut apl'i h̄ poterant ſoli: ſic nūc ſoli eoꝝ ſucceſſores pn̄t ꝯferre h̄ ſacr̄m ⁊ nllus inferior eoꝝ.

Quarto queritur ꝺ vir

tute ⁊ efficacia ſacri confirmatiōis. Preſuppoſito ꝙ det grāꝫ cū ſit ſacrꝫ noue le/gis q̄rit̃. Utrū det grāꝫ gratūfaciētem. ¶ Rn̄det̃ ꝙ ſicut inuit Rabanꝰ: ⁊ mgr̄ dic̄ ⁊ cōiter oēs doctores ꝯcordāt in hoc ꝙ ꝯfirmatio dat grāꝫ gratūfaciētē. Sꝫ notādum ꝙ duplex eſt grā gratūfaciēs Quedam eſt iuſtificatiōis: q̄ facit de nō grato gratū: de inimico amicū: vt grā q̄ datur in baptiſmo ⁊ in ſacro penitentie. Alia eſt grā gratūfaciēs augmētans: q̄ facit de iā grato magis gratū: de iā ami/co magis amicū. Et iſta eſt grā q̄ dat̃ in ſacramento ꝯfirmationis.

Quīto querit̃. Utrum

eadē grā ꝯferat̃ in baptiſmo ⁊ ꝯfirmati/one. ¶ Rn̄ſio Grā gratūfaciens in aīa eſt vna: qꝛ vna eſt aīa q̄ gratificat̃ et rur/ſus tota grā tollit̃ vnico pctō. Propter hoc dr̄ ꝙ vnica eſt grā ꝑ eſſentiā: ſꝫ habꝫ diuerſos effectus qꝛ effectꝰ grē in ſacro baptiſmi eſt iuſtificare: ⁊ purgare a pec/

cato:effectus aūt gratie in sacro confir/matiōis est roborare.

Sexto queritur. vtrum

copiosius munus grē cōferaſ in cōfirmatione ꝙ̄ in baptiſmo. ¶ Dicēdum ꝙ grā cōfirmatiōis ꝑſupponit grām baptiſmalem:ſicut bñ eſſe preſupponit eſſe. Poteſt itaqꝫ duplex fieri cōparatio inter hoꝶ gratias. Uno mō pñt compari cōpatōe preſuppoſitionis:ꝛ ſic oino maioꝛ eſt grā cōfirmationis ꝙ̄ baptiſmalis:qꝛ grā q̄ daſ in baptiſmo augmentaſ in cōfirmatiōe. Alio mō pñt iſte grē compari compatione preciſiōis:vt ſcꝫ iſta grā que addiſ ſit maioꝛ vel minoꝛ: tunc ſine dubio grā baptiſmalis eſt maioꝛ ꝙ̄ grā ꝯfirmationis qꝛ maius eſt viuificare moꝛtuū:ꝙ̄ iā viuificatū ſanare vel foꝛtificare:ſꝫ in ſacramēto baptiſmi moꝛtu⁹ p pctm̄ viuificaſ per grām. In ſacro aūt cōfirmatiōis ſolum roboꝛatur per gratiam.

Septio queriſ de vſu

id eſt de receptione ſacri cōfirmationis. Utrū ſit gñalis omnib⁹:ſcꝫ tam viris ꝙ̄ mulieribus:tā puulis ꝙ̄ magnis:tā mutis ꝙ̄ loquētib⁹:tā clericis ꝙ̄ laicis:tā ſanis ꝛ viuentib⁹:ꝙ̄ infirmis ꝛ moꝛientib⁹. ¶ Rñſio Illud ſacramētū omnib⁹ cōpetit his qui ſunt de acie pugnātiū in bello ſpūali:ꝛ qꝛ hoc cōpetit omni ſexui iō ꝛ hoc ſacrm̄ oib⁹ cōpetit. Uñ Hugo in li. de ſacramētꝭ. Omnino periculoſum eſt ſi ab hac vita ſine cōfirmatione migrare contingeret ꝛ moꝛienti etiam opoꝛtunū eſt ſuple recipere.

Octauo queriſ. Utrū

grā ꝯfirmatiōis ſit de neceſſitate ſalutis ¶ Reſolutio qōnis ſtat in duab⁹ ꝑpōnibus cū diſtinctione tali. Neceſſitas eſt duplex ſcꝫ ſimpliciter ꝛ ꝯditionata. Neceſſitas ſimpliciter ē qñ aliq̄d ē ita neceſſariū ꝙ ſine illo non pōt qs ſaluari vt ſacramētū baptiſmi Neceſſitas aūt cōditionata ē illa q̄ preſupponit aliq̄d ad h̄ ꝙ ſit neceſſaria:vt ſi aliqs velit viuere:neceſſe eſt comedere. ¶ Pria ꝑpoſitio Gratia cōfirmatiōis nō eſt ſimpliciter neceſſaria ad ſalutē pꝫ qꝛ puulus baptizat⁹:nō cōfirmatus:qñ moꝛiſ euolat ad celos ¶ Scda ꝑpō Receptio ſacramēti cōfirmationis eſt cuilibꝫ adulto ad ſalutē neceſſaria ſuppoſito ꝙ habeat opoꝛtunitatem plenariam recipiēdi. Uñ Melchiades papa dicit(ꝛ habeſ de cōſecratiōe diſtinctione quinta) Quia in hoc mundo tota etate victuris inter hoſtes inuiſibiles et picula gradiēdū eſt:ꝛ baptiſmo regeneramur ad vitam poſt baptiſmū cōfirmamur ad pugnā Hugo. Quid pꝛodeſt ꝙ per baptiſmū a lapſu erigeris niſi etiam per cōfirmationē ad ſtādū cōfirmeris:quaſi dicat nihil.

Nono queriſ. Utrum

poſſit dari ante ſacrm̄ baptiſmi. ¶ Rñdetur ꝙ abſqꝫ dubio iſtud ſacrm̄ nō pōt dari ante ſacramētū baptiſmi:et ſi aliqs attentaret nihil faceret:pꝫ ex duplici rōne. Pꝛimo ex pte grē qꝛ in baptiſmo daſ grā iuſtificās:ꝛ in ſacro cōfirmatiōis datur grā roboꝛans:q̄ nō pōt haberi ſine pꝛima grā ſcilꝫ iuſtificāte. Scdo pꝫ ex pte caracterꝭ qꝛ in baptiſmo daſ caracter q̄ eſt fundamentum oim alioꝶ ſacroꝶ:ſine quo nō pōt haberi alius caracter:vl̄ aliȷ̄ caracteres non poſſunt haberi.

Circa diſtinctōꝫ

octauam q̄riſ pꝛio. Utrum ſacrm̄ euchariſtie debuerit id eſt cōgruū fuerit ꝑfigurari. ¶ Notanduꝫ ꝙ euchariſtia ſic diffiniſ a Scoto. Euchariſtia eſt ſacramētū coꝛpoꝛis ꝛ ſanguinis xp̄i veraciter cōtētiuum ſub ſpēbus panis ꝛ vini poſt cōſecrationē factā a ſacerdote.i.ſb certis verb' cū debita intētiōe ꝓlatis ex inſtitutiōe diuina ſignificās coꝛpus et ſanguinē xp̄i ſub illis ſpēb⁹ realr̄ cōtineri:ꝛ ipm̄ digne ꝛ re

nerenter recipientes realr̃ refici. In iſta
diſtictōe ponūtur ſeptē ꝑticule. Pria eſt
ſacr̃m: ⁊ ponit̃ loco gn̄is. Scd̄a corꝑis ⁊
ſanguis xp̄i realiter ꝯtētiuū: ⁊ ponit̃ ad
drīam alioꝝ ſacr̃oꝝ: qꝛ in iſto ſolo ⁊ excel
lentiori ſacr̃o cōtinet̃ xp̄s veraciter: ⁊ nō
ficte ſicut dixerūt quidā heretici: ſed eſt
ipſe verus xp̄s: ꝗ natus eſt de maria vir/
gine ⁊c̄. ita ꝙ ī iſto ſacr̃o tota trinitas cō
tinet̃ ⁊ xp̄i humanitas. Eſt etiā verbū
diuinū: ⁊ qꝛ verbū eſt deus. iō ibi ē eſſen/
tia diuina: ⁊ pr̄ ⁊ ſpūſſctūs ſacr̃alr̃ et ali/
ter ꝙ̄ ī alio loco. Tertia ꝑticl̃a: ſub ſpē/
bus panis ⁊ vini hic tangit̃ materia iſti⁹
ſacr̃i. Quarta ꝑticula factā a ſacerdote
vbi tangit̃ idoneitas miſtri: qꝛ ſolus ſa/
cerdos pōt cōſecrare: nec pōt btā maria
virgo nec angeli nec demōes: nec aliꝫ ho
mines a ſacerdotibꝫ pn̄t ꝯſecrare. Qui/
ta ꝑticula cū certis verb̄ cū intētiōe ꝓla/
tis: ibi tangit̃ forma cōſecratiōis de qua
poſtea dicet̃. Sexta ꝑticula ex iſtitutio/
ne diuina: ibi tangit̃ excellētia qꝛ imedia
te fuit inſtitutū a xp̄o ieſu. Septima ꝑ/
ticula: ⁊ ip̄m digne ⁊c̄. ibi tāgit̃ efficacia
iſtius ſacramēti. Notādū ꝙ iſtud ſacr̃m
excellit alia: q̄ttuor excellentijs. Pria qꝛ
iſtud ſacr̃m ē ſꝑ veruꝫ: nec vnꝙ̄ pōt ipe/
diri. Alia vero ſacramēta poſſunt impe
diri ex indiſpoſitiōe ſuſcipiētiū: vt pꝫ de
ſacr̃o baptiſmi in ficto. Sed in ſacr̃o eu/
chariſtie quocūꝙ̄ impedimēto poſito ſꝑ
ibi eſt ꝑncipalis effectus: ſcꝫ ꝯtinētia cor
poris xp̄i: nec ſolū h̄ ſꝫ etiā ſcd̄a ꝑſona tri
nitatis ⁊ diuinitas: ⁊ ꝑ ꝯn̄s tota trinitas
cū pr̄ ſit in filio ⁊ ſpūſſctūs: ⁊ filius in pa
tre ⁊ in ſpūſctō. Et h̄ adoramus ꝑncipa/
liter: nō ſolū corp⁹: ſꝫ corpus vnitū diui/
nitati. Scd̄a excellētia ē qꝛ iſtud ſacr̃m
qd̄ ſignat ꝯtinet: qꝛ ſignat corp⁹ xp̄i qd̄ ē
refectio ſpūalis aīe: qꝛ ibi gr̃a ꝯfert̃ ⁊ eſt
ibi vere: baptiſm⁹ aūt ⁊ alia ſacr̃a ſignāt
gr̃am ⁊ tn̄ in ip̄is nō eſt gr̃a ſꝫ ē in anima
Tertia eſt: qꝛ illud qd̄ ſignat̃ ibi eſt gr̃a
ꝑ ſe extn̄s: alia ꝟo ſacr̃a nō ſignāt niſi gra
tiā accn̄talē ſiue inherētē: ⁊ ſic pꝫ ꝙ iſtud
ſacr̃z hꝫ excellētiſſimū ſignatū qꝛ ſignat
ibi deū eſſe ⁊ ꝑ ꝯn̄s trinitatē totā. Quar
ta excellētia eſt qꝛ iſtud ſacr̃m eſt in eſſe
ꝑmanēti: qꝛ inetermiꝫ ꝑmanet: alia vero
ſacr̃a nō ſunt ꝑmanētia. qꝛ celebrato ſa/
cramēto baptiſmi ampli⁹ ſacr̃m baptiſ/
mi nō eſt actu ſed tranſijt illa ablutio: ⁊
nō remanet: ſunt ergo cū fiūt ⁊ nō vltra.
Notandū ꝙ in hoc ſacr̃o ſunt tres act⁹
Prim⁹ eſt ꝯſecratio. Scd̄s eſt ip̄m ſacr̃ꝫ
Tertiū eſt ip̄ius ꝑceptio. Cōſecratio ē
quidā act⁹ ſacr̃alis ꝑui⁹ ad ip̄m ſacr̃m: ⁊
ſunt ꝟba neceſſaria ad ꝯſecrationē. Vn̄
cōſecratio eſt aliud a ſacramēto. Sacr̃ꝫ
ſunt ipſe ſpēs: ſcꝫ illa albedo ⁊ rotundi/
ta ꝗ prius erāt informātia panē poſt cō/
ſecrationē illa eadē remanēt in ſacr̃o eu/
chariſtie. Perceptio eſt ꝗdaꝫ actus ſacr̃i
ꝗ eſt via ad h̄ ꝙ corpus xp̄i ſumat̃ a fide
libus ⁊ ad icorꝑandū caput: ſcꝫ xp̄m ip̄i
mēbro ſcꝫ hoī fideli: ⁊ ip̄m xp̄i mēbrū ca/
piti: ꝑ hunc actū digne ſuſcipiēs incorꝑa
tur ꝗ xp̄o ⁊ toti trinitati vnit̃ tanꝙ̄ mem/
brū capiti: ⁊ iſta incorꝑtio fit ꝑ amorē et
gr̃aꝫ: nihilominus in ꝯſecratiōe dat̃ gr̃a
ꝯſecrāti: ſi ſit dign⁹ ⁊ ꝑcipiēti. ¶ Rn̄ſio
ad qōnē iſtud ſacr̃m debuit ꝓfigurari ꝓ
pter duo ſcꝫ rōne dignitatꝭ ⁊ difficultatꝭ
Prio rōne dignitatis qꝛ ꝑdicatū ⁊ expe/
ctatū erat ſicut donū dei excellētiſſimuꝫ
iō figure huius ſacramēti ꝑire debuerūt
Unde figurarū premiſſio nō fuit aliud
ꝙ̄ fame eius diuulgatio. Scd̄o rōne dif
ficultatis: qꝛ hoc inter cetera ſacramēta
eſt difficillimū ad credendū: imo inter ce
tera credibilia. ideo debuerūt homines
aſſuefieri quadam manuductione. Vo/
luit ergo xp̄s eſſe nobiſcū (vt creditur ꝓ/
babiliter) in tali ſigno ſenſibili vt magis
excitet̃ ꝗlibꝫ ad amorē xp̄i recogitādo il/
lū amorē dulciſſimū quē nobꝭ in paſſiōe ⁊
morte oſtendit. Ideo dicit Luce. xxij. et
mathi. xxvi. Hec quotienſcunꝙ̄ feceri/
tis ⁊c̄. Vn̄ tota deuotio xp̄ianoꝝ eſt ad
iſtud ſacr̃m: qꝛ deuoti⁹ audit miſſaꝫ ꝙ̄ a
liud officiū: ⁊ ꝯfitētur dū recipiunt.

Secundo querit̃ de numero ꝛ ſufficientia figurarū huius excellentiſſimi ſacramenti. ¶ Notandum ꝙ oēs cibationes ꝛ potationes et occiſiōes animaliū ꝛ alia ſacrificia que a deo erāt inſtituta repreſentabāt iſtud ſacrificiuȝ ſcilȝ ſanctiſſimū ſacrm̄:ſed reducunt̃ ad quattuor figuras ſm mgr̄m ſcȝ agnū paſchalē:manna:ſacrificiū melchiſedech et ſanguinē qui fluxit de latere xp̄i. Notandum ꝙ figura pōt capi qnqȝ modis. Primo modo capit̃ figura ꝓ q̄titate terminata. Scd'o mō pro diſpoſitiōe ꝑñte ex q̄titate. Tertio mō capit̃ grāmatice vt figura ſimplex et cōpoſita. Quarto modo pro quadam imagine repreſentāte imaginatū:vt imago crucifixi repñſentat xp̄m crucifixū:ꝛ omibus iſtis modis nō capitur hic. Quīto modo ꝓ quacūqȝ re vel quocūqȝ exēplo ducente in veritate rei:ꝛ iſto mō capitur hic:vt in ātiquo teſtamēto māna repreſentabat ſanctiſſimum ſacrm̄ euchariſtie:qꝛ ſicut manna deſcēdebat de celo:ita xp̄s qui eſt verus panis deſcendit de celo:etiā ſicut māna erat commeſtibilis ꝛ ad vſum filiorum iſrahel ita xp̄s ſumit̃ a nobis:ꝛ ſi'r pȝ de alijs figuris. ¶ Ad rōnem rñdet̃ ꝙ magiſter in lr̄a ſufficienter aſſignat figuraſ in hoc ſacramēto habito reſpectu ad oēs leges nam in lege nature ponit figuraȝ ſacrificiū Melchiſedech In lege moiſi ponit figuram agni paſchalis:ꝛ figurā māne in deſerto:ꝛ in lege grē ſanguinē paſſionis xp̄i Sufficiētes ſunt figure ſi attēdam⁹ ad ea que preſignant̃. Nam in ſacramento eſt viſibilis forma ſcȝ ſpēs:ꝛ hec preſignata eſt in ſacrificio melchiſedech. Et eſt res ꝯtenta ſcȝ corpus xp̄i:ꝛ hec fuit in agno paſchali pſignata. Tertia eſt res ſignata tm̄:que eſt refectio ſpūalis:ꝛ hec eſt in māna pſignata. Et virtus dās efficaciā:et eſt meritū paſſiōis xp̄i:ꝛ hec ē in ſanguie q̄ fluxit de latere xp̄i. Vñ tres p̄me tenēt rōneȝ figure:ſed vltima magis tȝ rōnē cāe. Vñ oēs oblatiōes:ſacrificia ꝛ occiſiōes thaurorum et occiſorum reducunt̃ ad agnū paſchaleȝ id eſt xp̄m. Auguſtinus dormit adā vt fiat eua:morit̃ xp̄s vt fiat eccl'ia. Dormiēte aūt adā fit eua de latere:mortuo xp̄o lancea pcutit̃ lat⁹ vt pfluāt ſacra quib⁹ format̃ eccleſia.

Tertio queritur que figura ſit expreſſior. Vtrū illa q̄ fuit tēpe legis nature:an illa que fuit tpe leg' moſaice. ¶ Rñſio Figure illarū legū ſm diuerſas ꝯſiderationes mutuo ſe excedūt in expreſſiōe:ſicut oñdūt rōnes. Pōt eīm h̄ ſacrm̄ prefigurari q̄tū ad ritū ꝛ ſignuȝ vel q̄tū ad effectū ꝛ ſignatū Si q̄tū ad ſignū ꝛ ritū:tūc expreſſior figura pceſſit in ſacrificio melchiſedech:q̄ obtulit panem ꝛ vinū ꝛ iſtud ſanctiſſimū ſacrm̄ ſi'r offert̃ ſub eiſdē ſpeciebus. Si aūt q̄tū ad effectū ſic expreſſe preſignat̃ in māna:qꝛ per iſtud omnes reficiebantur.

Quarto queritur. vtrū ſacrm̄ euchariſtie debuerit inſtitui a p̄ncipio. ¶ Notādum ꝙ iſtud ſacrm̄ nominat̃ qnqȝ modis. Pmo mō dr̄ hoſtia. Scd'o ſacrificiū:ꝛ h̄ qꝛ ibi repñtat̃ mēoria paſſionis xp̄i:q̄ fuit hoſtia et ſacrificiū ꝓ oib⁹ oblatū. Tertio mō dr̄ euchariſtia:ꝛ idē ē ꝙ bōa grā ꝛ ipe xp̄s ē ipa grā. Quarto mō dr̄ viaticū qꝛ refic̄ viatores:ꝛ ſic dr̄ cib⁹ viatorum. Quītoōm dr̄ cōio:qꝛ vnit noſ ipi xp̄o:ꝛ vnit nos iter noſipſos tāqȝ mēbra capiti xp̄o iuicē. Notādū ꝙ a principio h̄ totū ꝯplexū pōt capi dupl'r. Vno mō cauſal'r ꝛ effectiue ꝛ denotat p̄ncipiū aliqd̄ cauſale ꝛ ſic dicim⁹ ꝙ oia ſūt a p̄ncipio cauſali:qd̄ ē d's:ꝛ iſto mō ñ capit̃ h̄ Alio mō capit̃ tpal'r ꝛ ſucceſſiue:ꝛ dicit ſucceſſionē imediatā vel ſatȝ ꝓpinquā ꝛ ſubitā poſt initiū rei:ꝛ ſic dr̄ ꝙ diabolus a p̄ncipio peccauit id eſt ſtati poſtqȝ creatus eſt:ꝛ iſto mō capit̃ h̄ a p̄ncipio:ꝛ ſic eſt ſenſus queſtionis. Vtrum ſacramentum euchariſtie debuerit id eſt cōgruuȝ fuerit iſtitui a p̄ncipio id eſt ſtatim poſt lapſum primi pentis. ¶ Rñſio. Hoc ſa-

cramentum congruebat leg. gr̄e tm̄:tū propter rem cōtentā que eſt corpus xp̄i verū:qui xp̄s nondum erat natus de maria virgine: tum ꝓpter xp̄i efficaciā q̄ eſt vinculum charitatis:que charitas in lege noua apparere ꝛ habūdare debuit in anterioribus autem imperfecte poſſideri vt ita grad⁹ſit i mūdo ſicˀ in vno hoīe.

Quinto queritur. vtrū

debuerit inſtitui ante paſſionem chriſti vel poſt. ¶ Reſpondetur ꝙ iſtud ſacramentum ſanctiſſimum continet corpus chriſti verum:et vere eſt ibi cibus:ꝛ precipuus effect⁹ cibi eſt reficere:ideo tempore refectionis debuit inſtitui:etiaꝫ eſt cibus paſchal:ideo in paſchali cena debuit inſtitui. Quia vero erat ſignū amoris ꝛ in receſſu debet oſtēdere homo amoris ſigna et memoꝛale vt arti⁹ in memoria maneat:ideo in vltima cena inſtituit chriſtus hoc ſacramentum ſanctiſſimū.

Sexto queritur. vtruꝫ

prius confecerit ꝙ̄ verbum protulerit. ¶ Reſponſio Xp̄s ſimul cōfecit:ꝛ ſimul verba ꝓtulit:ꝛ hoc eſt intelligēdū ſimultate imediatiōis:qꝛ in illo inſtāti quo ỽba fuerūt totaliter ꝓlata:etiā in illo iſtāti fuit ꝯfectū corpus xp̄i:nec eſt cōſecratio facta niſi ſit finita ꝓlatio verboꝝ. Et q̄uis poſſ ꝯficere ſine ỽbo debuit tñ cōficere verbū dicendo:vt ap̄lis formā traderet:qꝛ dñs nō tm̄ ibi ſuā potentiā oſtēdebat:ſed etiā diſcipulos informabat.

Septimo querit̄ ī qua

die fuit inſtitutuꝫ iſtud ſctiſſimū ſacr̄m. ¶ Dicēdū ꝙ in die iouis fuit facta inſtitutio iſtius ſacri. Vñ notāduꝫ ꝙ dies iouis fuit a deo decorata in q̄ttuoꝛ. Pꝛio qꝛ illa die fuerūt create aues in aere ꝛ piſces in aq̄:ad denotādū ꝙ tā cōtēplatiui q̄ p aues deſignant̄:q̄ actiui q̄ p piſces ſignant̄ pñt ꝛ debēt recipe iſtud ſctiſſimum ſacr̄m. Et notat̄ p hoc ꝙ martha ꝛ Maria magdalena receperūt xp̄m in domo ſua. Sc̄do ē oꝛnata iſta dies in hoc ꝙ in ipſa beata virgo pñtauit filiū ſuū in templo. Tertio qꝛ in iſta die inſtitutuꝫ eſt a xp̄o iſtud ſacramentū. Quarto quia eadem die chriſtus aſcendit in celum.

¶ Poteſt etiaꝫ queri qua hora fuit inſtitutum iſtud ſacr̄m. ¶ Rñdet̄ ꝙ hora cōpletoꝛiȷ̄ q̄ hora oꝛnat̄ tribus gratijs. Pꝛimo i ipſa fuit facta annūciatio dñica:qñ miſſus eſt gabriel angelus ad virginem. Sc̄do in ipſa fuit inſtitutū iſtud ſacr̄m. Tertio eadem hora xp̄s fuit ſepultus.

Octauo querit̄ de foꝛma

verbi in ſacramento euchariſtie. Et primo de forma verbi ſup panē que eſt. Hoc ē coꝛp⁹ meū:q̄d ſcꝫ iſtud ꝓnomē h̄ demōſtratiuū demōſtret an demonſtret coꝛp⁹ xp̄i an panē. ¶ Notādū ꝙ iſta dictio eīm nō ē de neceſſitate ꝯſecratōis:qꝛ xp̄s non protulit eā qñ dedit corpus ſuū diſcipulis ſuis:tñ ſi q̄s ſacerdos ſcienter omitteret peccaret moꝛtaliter ꝓ eo ꝙ eccleſia inſtituit illā dictioneꝫ addi:ſꝫ cōſecraret. ¶ Pro reſolutiōe q̄onis ſunt multe opiniones:ſicut pꝫ in textu. Cū mgr̄ Stephanus brulefer tꝫ primā que dicit ꝙ ſacerdos dicit illa verba nō vt ſua:ſed vt xp̄i. Vñ materialr̄ tenent̄ nec tūc eſt q̄rere q̄d ibi demōſtret̄ p ꝓnomen vel q̄d copulet̄ p verbū qꝛ nec eſt ibi ſubiectum nec p̄dicatū nec copulatuꝫ nec verbū:tamen iſta non eſt opinio Bonauenture.

Nono queritur de forma

verbi ſup vinū. Hic ē calix ꝛc̄. Vtrū hec forma ſit recta. ¶ Notandū ꝙ calix capit̄ multis modis. Pꝛio mō ꝓ paſſiōe ſiue moꝛte. vñ pat̄ ſi poſſibile eſt ꝛc̄. pꝰ. Calicē ꝛc̄. Sc̄do mō capit̄ ꝓ quodā genere poculoꝝ q̄d fiebat ex quodaꝫ ligno aromatico. Tertio mō ꝓ quodā vaſe aureo vl̄ argēteo vel ſtāneo in q̄ ꝯſecrat̄ coꝛpus xp̄i. Quarto mō ꝓ q̄libꝫ vaſe ſiue lapideo ſiue vitreo facto ad modū calicis: ꝛ iſto mō dr̄ de iohāne euāgeliſta ꝙ dederūt ei venenū in calice. Quīto mō capit̄

pro quocūq; potu cōtento in vaſe: z iſto modo vinum dicit̃ calix. Sexto mō capitur calix p̄ p̄cioſo ſanguine xp̄i: z iſto mō ſolum capit̃ hic: z ſignat proprie ſanguinis xp̄i effuſionē in cruce. Et qñ dicitur hic eſt calix zc̃. idē eſt: hic eſt potus meꝰ qui eſt ſanguis meꝰ. ¶ R̄nſio q̄onis ſtat in duabus ꝓpoſitiōib;. ¶ P̄ria ꝓpō ſeu concluſio Hec forma. Hic eſt calix ſanguinis mei: eſt recta z congrua. ¶ Scđa cōcluſio Hec forma an ſit ſufficiens z tota: dubitat̃: tñ Bonauētura credit q̄ eſt tota z ſufficiēs ad cōſecrationē ſanguis tñ q̄d ſequit̃ ſc; noui z eterni teſtamenti myſteriū fidei q̄ pro vob z p multꝭ effundet in remiſſionē pctōꝝ nō ponitur fruſtra q2 ibi ponit̃ effectus ipſius ſacri: tñ iſta verba nō ſunt de eſſentia z neceſſitate ſacri: dimittēs tñ ſcieter formā ordinatam ab eccl'ia peccat mortaliter: tñ vere cōſecrat dicēdo q̄ttuor p̄ria v̄ba. ¶ Notandū q̄ in iſtis verb ſc; noui z eterni zc̃. ponunt̃ tres effectus. Primus eſt inouatio teſtamēti z eius cōfirmatio cū dr̄ noui z eterni teſtamenti eterni a parte poſt q2 in morte xp̄i cōfirmat̃ teſtm̄: z nouum efficitur: q2 vetus fuit in ſanguie aīaliu; z thaurorꝝ: q̄d ibi eſt euacuatū. Scđs effectus ē fidei manifeſtatio: q2 in lege antiqua fides erat obſcura: ſed in effuſione ſanguis xp̄i fuit māifeſtata fides: q2 oīa ſacrificia q̄ fiebāt in antiqua lege: erāt ſignum et vmbra iſtius ſacri: z h̄ notatur cū dr̄ myſteriū fidei. Tertius effectꝰ eſt amoris dei erga nos oſtenſio: cū dicitur qui pro vobis z p multis zc̃. Et ſic expoitur. Qui pro vob iudeis effundetur z pro multis ſc; gentilibus vl' ſic p vobis ſacerdotibus: z pro multis laicis. Ideo ſi quis ſacerdos vellet excludere ſe a merito miſſe ſue: z dare alicui peccaret mortaliter: etiā ſi vellet aliquos de eccl'ia excludere: q2 d; gñal'r pro omnibus orare.

Decimo queritur de ſacramēto eucariſtie q̄tū ad ſignationē vic; q̄d ſit res ibi z quid ſacrm̄ ¶ R̄nſio

In hoc ſacramēto ſunt tria. P̄io eſt aliqd q̄d eſt ſacramentū tm̄: z ſunt ille ſpēs viſibiles q̄ remanēt poſt cōſecrationē q̄ ſūt albedo rotūditas ſapor z rubedo i vino. Scđo ibi ē aliq̄d q̄d ē res ſacri tm̄ et pciſe: z ē corpꝰ xp̄i myſticū vñ corpus xp̄i myſticū ē vnio oīū fideliū exñtiū in charitate militātiū ſub xp̄o. Tertio ibi eſt aliquid q̄d eſt ſacrm̄ z res ſacri: z eſt ip; corpus xp̄i verū. Ideo Bonauentura dicit (ſicut dicūt mgr̄i) tria ſunt in hoc ſacro: ſpēs viſibiles corpus xp̄i verū: z corpus xp̄i myſticū. ¶ Correlariū Fideles exiſtētes in pctō mortali nō ſunt ꝑp̄e de corpe xp̄i myſtico: q2 ē purū z nitidū: ſic̄ corpꝰ xp̄i ē puriſſimis ſanguib; v̄gis ꝯceptū ſic corpus xp̄i myſticū eſt ex puris fidelib;.

Undecimo queritur de vnitate huius ſacramēti. Utrū ſit vnu;

¶ Pro queſtiōis clariori elucidatiōe ponunt̃ tres ꝓpoſitiōes. ¶ P̄ria Sacrm̄ eucharistie nō eſt vnū vnitate indiuiſibilitatis: q2 ſpēs vini diſtinguunt̃ a ſpēb; panis: z etiā ex verbis differētib; vt p; in cōſecratiōib;. ¶ Scđa ꝓpō Sacrm̄ eucharistie nō eſt vnū vnitate integritatis abſolute: q2 illud dr̄ vnū vnitate itegritatꝭ abſolute: q̄d ꝯſtituit̃ ex pluribꝰ ptib; itegrantib; ipm̄ ſed iſtud nō ꝯſtituit̃ ex plurib; ptibus integrātib; ip;. g̃. ¶ Tertia Sacrm̄ eucharistie dr̄ vnū vnitate integritatꝭ relatiue z q2 cōparatiue: illud dr̄ vnū vnitate integritatis cōpatiue q̄d ordinat̃ ad vnū: ſed ſacrm̄ eucharistie inſtituit̃ ad ſignificandū vnū ſc; corpus xp̄i. g̃ zc̃. talis integritas ordinatiōis vnius diſpoſitiue venit a natura: q2 nec panis eſt p ſe plene reficiēs nec vinu;: ſ; vtrūq; vna plena refectio Iō Gregorius dicit: q2 ſacrm̄ vna ordinatiōe ordinat̃ iō ſtatī dicit. Et p̄ſta vt hoc tuū ſacramētu; zc̃.

Circa diſtinctionē nonā q̄rit̃ p̄mo quot ſint modi mādu cādi iſtud ſcētiſſimū ſacrm̄. ¶ Notandū q̄

grāmatice loq̄ndo iſta tria dr̄n̄t:edo:es:
comedo:ꝛ māduco as. Nā edo es:ec̄: eſt
comedere totalr̄ vl̄ vorare vl̄ turpit̄ co/
medere cibū ſine maſticatiōe. Comedo
aūt ſignat cū alijſ comedere turpiſ vl̄ cū
alijs vorare:ꝛ nō differt ab edo:niſi q2 ſi
gnat cū hoc ſocietatē habere. Māduco
vero eſt idē ꝙ honeſte comedere. ¶ No/
tandū ꝙ in māducatiōe corꝑali tria ſūt.
Prīo eſt cibi maſticatio. Vn̄ ſi q̄s pone/
ret cibū in ſtomacho ſine maſticatiōe ꝓ/
prie nō eſſet māducatio. ¶ Scd̄o eſt cibi
maſticati in ſtomachū traiectio. Tertō
eſt cibi traiecti cū corꝑe incorꝑatio. Si/
milr̄ ī iſto ſacr̄o ſpūalr̄ loquēdo iſta tria
debēt eſſe. Prīo maſticatō ꝑ fidē. Scd̄o
dz eſſe maſticati in ſtomachū traiectio ꝑ
ſpez. Tertio dz eſſe ꝑ charitatē incorꝑa/
tio. Tamen differt a cibo corꝑali:q2 in/
corꝑamus cibū corꝑalē in nos ſz in cibo
ſpūali ſcz in iſto ſacr̄o ↄuertimur in ip̄m
cibū:q̇ eſt xp̄s. Vn̄ xp̄s dixit Auguſtino
cibus ſum grandiū:crede ꝛ me māduca:
nō cōuertes me in te:ſz tu cōuerteris in
me. Notādū p̄terea ꝙ q̄druplex eſt mo/
dus māducādi (ſm doctorē ſubtilē) iſtō
ſctiſſimū ſacr̄m Aliq̇s eīn p̄ot manduca
re ſacr̄m euchariſtie tm̄:ꝛ nō ſacr̄alr̄ nec
ſpūalr̄ vt ſi q̇s ſumeret ſacr̄m iſtud ſicut
aliū cibū nec credēs ibi eſſe corp⁹ xp̄i:nō
dījudicās corp⁹ dn̄i:talis māducat ſacr̄z
ſz nō ſacr̄aliter:nec ſpūalr̄. Scd̄o aliq̇s
p̄ot ſumere ſeu māducare ſacr̄alr̄ ſz non
ſpūaliter vt ſi q̇s exn̄s in pct̄ō mortali re
cipiat ſacr̄z:tn̄ cū fide informi credēs ibi
eſſe corpus xp̄i. Tertio aliq̇s p̄ot mādu
ducare ſacr̄aliter ꝛ ſpūaliter:ſicut ille q̇
cū fide ſe prepat ꝑ purā cōfeſſionē ꝛ ↄtri
tionē de pctīs. Quarto aliq̇s māducat
nō ſacr̄alr̄ ſz ſpūaliter tm̄:ſicut ſunt illi
qui ſunt in gr̄a q̇ ꝓpter reuerentiā aliq̄n
abſtinēt a receptiōe iſtius ſacr̄i:etiā oēs
qui ſunt in gr̄a ꝑ fidē:ſpem ꝛ charitatem
māducāt ſpūalir̄. Vn̄ Auguſtin⁹ Cre/
de ꝛ māducaſti. ¶ Ad q̄ōnez rn̄dr̄ ꝙ du
plex eſt modus māducandi:ſcz ſacr̄alr̄ ꝛ
ſpiritualiter:ꝛ iſti ſunt duo modi princi
pales:ꝛ alij reducunt̄ ad iſta duo.

Secūdo queritur quid

ſit manducare ſpūaliter. ¶ Rn̄ſio Mā/
ducare ſpūaliter eſt cū fide ſpe ꝛ charita
te xp̄o adherere. Vn̄ ſicut in māducatio
ne corꝑali tria ſunt principalr̄ ita etiā in
manducatiōe ſpūali. Maſticatio ſpūal̄
eſt recogitatio cibi ſcz carnis xp̄i ꝓ nobis
expoſite in p̄ciū ad redimendū:ꝛ in cibū
ad reficiēdū. Incorꝑatio vero attendit̄
dū recogitās charitatis amore ei q̇d co/
gitat̄ iūgit̄ ꝛ ſic incorꝑat̄ ꝛ dū incorꝑat̄ re
ficit̄ ꝛ magis aſſimilat̄. Ad h̄ ergo ꝙ q̇s
ſpūaliter māducet req̇rit̄ recogitatio fi/
dei:ꝛ affectio charitatis ꝛ ſic patz q̇d ſit
manducare ſpūaliter.

Tertio querit̄ quid ſit

māducare ſacr̄alr̄. ¶ Rn̄ſio. Manduca
re ſacr̄alr̄ eſt manducare ſacr̄m ita ꝙ re/
quirit̄ intētio ꝛ intētōis regulatio:vl̄ ſm
fidē q̄ eſt in ip̄o vel ſm fidē q̄ eſt in altero
Intentio inquā neceſſaria eſt Si eīn q̇s
iret ad mēſam ꝛ intēderet corp⁹ reficere
ꝛ aliq̇s ꝓ pane cōi ſacr̄m ſibi ſicut panez
offerret:ꝛ intēderet oīno cibū corꝑalē aſ
ſumere nemo diceret eū ſacr̄alr̄ māducaſ
ſe. ¶ Correlariū Mus vl̄ canis ꝛ cetera
aīalia brutalia p̄nt māducare ſacr̄m ſed
nō ſacr̄aliter Neceſſe ē ergo ꝙ illa intē/
tio dirigat̄ vel ſm fidē q̄ eſt in ipſo vel in
altero:q2 vl̄ opz ꝙ credat ꝙ ſub illa ſpē
aliquid ſpūale lateat q̇d ſumere intēdit
vel oz ꝙ ſaltē intendat ſumere q̇d alios
credere eſtimat q̄uis ipſe nō credat.

Quarto querit̄. Utrū

xp̄s māducauerit ſacr̄z q̇libz p̄dictoꝝ mo
doꝝ. Hoc eſt vtꝝ māducauerit ſeip̄m ſa
cramētalr̄ ꝛ ſpūalr̄. ¶ Rn̄ſio ꝑ duas hēt
ꝓp̄ōnes. ¶ Pria Xp̄s māducauit ſeip̄m
ſacr̄alr̄ Vn̄ gloſa ſup illō Leuitici. viij.
Cūq3 de ſanguine arietis ꝛc̄. Gloſa Eſt
cij. primo ſacerdos:deīde filij ſanguie in
tingebant̄:q2 xp̄s in cena prius ſangui/
nē accepit:deīde diſcipl'is dedit. Et rur

ſus ibidē dicit gloſa:bibit et alijs bibere dedit. Itē Eſicius dicit ꝙ xp̄s p̄mo dedit ſibi ne alij potū ſanguis abhorreret ¶ Secūda ꝓpo. Lz xp̄s mādu caverit ſeipm ſacramentalr nō tñ ſpūalr:qꝛ viator(ꝗtū cūcꝗ ꝑfect⁹)qñ māducat ſpūalr iſtud ſacramētū motu vel habitu augmentaṫ in charitate:ſꝫ in xp̄o nō potuit augmētari charitas cū ab inſtāti ſue cōceptionis fuerit ꝯſūmat⁹ in grā ꝛ charitate.ꝗ ꝛc.

Quīto queriṫ. Utrum

mali id eſt pctōres ſumāt corpus xp̄i veraciṫ. ¶ Rñſio Mali recipiūt ſacrm qḋ eſt corp⁹ xp̄i verū:qḋ natū ē de maria virgine:qḋ pepēdit ī cruce qḋ a mortuis reſurrexit ꝛ eſt in cel':tñ nō recipiūt rē ſacrī que eſt vnio in corpe myſtico ꝑ charitatē ſꝫ recipiūt ſacrm ad dānū ſuū: Nā ꝗ mā ducat indigne iudiciuın ꝛc.

Sexto queritur. vtrum

peccator ꝗ eſt in pctō ex certa ſciā mādu cet corpus xp̄i dānabiliter. ¶ Notāduꝫ ꝙ hō pōt eſſe in pctō dupl'r. Uno modo ſciēter qñ bñ ſcit ſe eē in pctō mortali:ꝛ ñ vult penitere nec ꝯfiteri. et iſto mō capitur in qōne. Alio mō pōt eē in pctō igrāter:qñ ſcꝫ ē in pctō mortali tñ igrat ꝛ nō hꝫ memoriā de pctō. Et de iſto mō diceṫ in qſtione ſequenti. ¶ Ad qōnem dicendū ꝙ peccator qui eſt inpeccato ex certa ſcia ſumit ſibi corpus xp̄i ad dānationē nō qꝛ ipſum corpus xp̄i aliquam maculam det aīe:ſꝫ qꝛ peccator ipſum cōtemnit. Unde talis committit duo peccata. Primo cōmittit pctm̄ omiſſionis in hoc ꝙ ſe nō p̄pat debite:nō dijudicans corpus xp̄i. Secundo cōmittit pctm̄ cōmiſſionis:quia contēnit deum.

Septīo queriṫ. Utruꝫ

videre vel tangere corpus xp̄i in peccato mortali ſit peccatum mortale. ¶ Reſpōſio eſt in quattuor propoſitionibus. ¶ Prima Quicūꝗ recipit corpus chriſti in peccato mortali ſciēter peccat mortaliter. ¶ Secunda propoſitio Uidere corpus chriſti in peccato mortali nō eſt peccatum mortale:niſi fiat cum mala intentiōe. ¶ Tertia Tāgere corpus chriſti in mortali peccato(neceſſitate vrgente)non eſt peccatum mortale. ¶ Quarta Tangere corpus xp̄i in pctō mortali (neceſſitate nō vrgēte)eſt pctm̄ mortale

Octauo queritur. vtꝝ

peccator ſumēdo corpus xp̄i mortaliter peccet ¶ Notādum ꝙ queſtio intelligiṫ de peccatore exiſtente in peccato mortali per ignorātiam vel ignoranter. ¶ Ad queſtioneꝫ reſpōdetur(ad predictoꝝ intelligētiā)ꝙ in hoc ſacramento teneṫ ꝑcipiens ſe preparare:qꝛ deus venit ad habitandum in homine. Preparatio autē ſemper eſt ſufficiēs:qñ inimicus dei expellitur de hoſpicio per veraꝫ examinationē et contritōeꝫ ſiue iudiciū pnie in ꝗ pctōr eſt reus ꝛ accuſator ꝛ ē ibi ꝯſcia ſcꝫ deus ꝛ ē ibi arbiter ſcꝫ ipē ſacerdos. Rurſus qꝛ diuia maieſtas ſūma ſe dignatōne humiliat et diuina bonitas offert grām doꝫ homo vltra predicta cū metu reuerentie ꝛ cum omni dilectione accedere ad hoc ꝙ digne māducet. Digne autē māducare eſt ſufficienṫ ſe preparare ſcꝫ cū oīs pctī expulſione cū reuerētia ꝛ dilectiōe Quidam igitur ſunt qui ſe ſufficiēter p̄parāt ſm veritatē ſicut ſunt illi qui fecerūt bonā ꝛ longā examinationem. Unde dicit Scot⁹ ꝙ qui accedit ad iſtud ſacrm doꝫ ſe preparare:ac ſi vellet ad aliqḋ opus arduiſſimuꝫ accedere:vt eſt pro morte eulitanda:hij habent diſplicentiā de peccatis ꝛ voluntatem cauēdi Quidā ſunt ꝗ nō ſufficienter ſe p̄pant ſm veritatē tñ ſufficienter ſe p̄pant ſm ꝓbabilitatem et ſunt illi ꝗ examinant ꝯſciām ſuā ſufficiēter ſm eoꝝ iudiciū:tñ in eis remanet aliqḋ pctm̄ mortale de quo nō habēt memoriā. Et iſti(ſm Bonauen.)nō māducant digne:qꝛ nō ſe p̄pauerūt ſufficienter:nec indigne:qꝛ ſe p̄pauerūt ꝓbabiliter. Tales ꝗuis nō recipiāt grāꝫ:tñ nō

incurrũt offenſam. Sʒ iſta opinio videt̃ eſſe nimis dura Jõ Scot⁹ dicit ꝙ pctm̃ tale delet̃ ꝟtute ſacri ⁊ recipit gr̃aʒ i hoc caſu. Durandus aũt dicit ꝙ tale pctm̃ remittit̃ ꝟtute ſacri vel reducit̃ ad mẽo/riam pctm̃ vt ↄfiteat̃. ⁊ hec opĩo multũ placet. Ad illud qđ obuicit̃ de digne ⁊ in digne ſumẽte: q2 ẽ ibi mediũ: ꝙuis nõ ſit mediũ inter dignũ ⁊ indignũ: ſm̃ tamen Scotũ ⁊ Durandũ nullũ ẽ mediũ: q2 q̃ ſe ꝑparat ſm̃ ꝓbabilitatẽ: recipit gr̃am: ſi coteraṫ de oĩb9. Jtẽ nullus tenet̃ ſuffi cienter ſe ꝑparare: ꝑ ↄñs nullus põt ſcire vtꝝ accedat digne ⁊ in gr̃a. Jõ ſufficit ꝑ paratio ſm̃ ꝓbabilitatẽ: hoc ẽ ſm̃ dicta/men ↄſcie: ⁊ in ħ debet hõ eſſe ↄtent⁹. ꝯ ſm̃ Scotũ talis gr̃am recipit. Jtẽ inde uotus capit̃ dupl̃r. Uno mõ ↄr̃ie vt eſt ille qui accedit cũ ꝓpoſito peccãdi Alio modo ꝑuatiue vł negatiue: ⁊ ƀʒ ille qui caret deuotiõe: ⁊ talis indeuotio nõ im/pedit: q2 habere deuotionẽ nõ ẽ in ꝑtãte noſtra. Ad vltimũ ꝙ iuſtus ex tali ↄſcia ſe reddit magis inhabilẽ nõ ꝑpt̃ culpaʒ ſed ꝑpter ↄſciam erroneã. que quidem ꝙdiu ꝑſiſtit obligat vt nõ recipiat gr̃aʒ ꝑpter ħ ꝙ nõ poteſt cũ hac ↄſcia recipere quin ↄtẽnat. Quidã aũt neutro modo ſe ꝑparãt imo ↄtennũt: ⁊ iſti ſine dubio indigne mãducãt Ap̃ls. ꝑme Coꝛ. xi. Probet aũt ſeipm̃ hõ ⁊c̃. ſcʒ ꝑ diligentẽ examinationẽ ⁊ diſcuſſionẽ ↄſcie ſue per attritionẽ ⁊ diſplicẽtiã de pctĩs ↄmiſſis per purã ⁊ verã ↄfeſſionẽ vocalẽ. ꝑ ꝓpo/ſitũ abſtinendi de cetero a pctõ

Nono queritur Utruʒ

peccet dãnabił̃r qui coꝛp⁹ dñi dat ei quẽ ſcit eſſe pctõꝛem. i. eſſe in pctõ moꝛtali.

¶ Notãdũ ꝙ ille peccat dãnabił̃r qui peccat moꝛtal̃r: q2 pctm̃ moꝛtale ẽ pctm̃ ad dãnatiõeʒ. Sciendum ꝙ dr̃ia ẽ inter manifeſtabile: manifeſtum: ⁊ notoꝛium. Manifeſtabile ẽ illud qđ põt mãifeſta/ri in publico ꝑ teſtimoniũ duoꝝ teſtium Manifeſtũ ꝟo ẽ illud qđ ſcit̃ ꝑ teſtimo/nium duoꝝ teſtiũ Notoꝛiũ aũt põt fieri tripl̃r. Uno mõ fit aliqđ op⁹ notoꝛium ꝑ ſniaʒ iudicis. Scđo mõ ꝑ ↄfeſſionem factã in iudicio: vt ſi quis ↄfiteret̃ pctm̃ ſuũ in iudicio. Tertio mõ ꝑ euidẽtiã rei q̃ nulla tergiuerſatiõe rei põt occultari vt ſi q̃s occiderit hoiem in publico corã hoib⁹ ⁊ oĩbus. ¶ Rñ. Sacerdos debet coꝛp⁹ dñi dare illi quẽ ſcit eẽ pctõꝛem ſi petat in apto: ſi ſit pctõꝛ occult⁹: et ipſe ſolus ſcit. Si notoꝛi⁹ nullo mõ debeat dare ſiue petat ſiue non. Sic̃ dñs dic̃: et Ciprian⁹. Nolite dare ſcm̃ canib9: ꝯ hy ſtrione. Ratio aũt q̃re dꝫ dari ẽ multi/plex. Prima ẽ q2 neſcit an deus occulte opet̃. Scđa ne ꝑdat crimẽ eius: Tertia ẽ ne alios ſcãdalizet. Quarta q2 ius ha bet in facie eccl̃ie: ⁊ tunc tenetur illi ius ſuum petenti reddere.

Circa diſtinctio

nem decimã q̃rit̃ ꝑmo Utꝝ coꝛpus xp̃i ſit i altari ſm̃ ve ritatẽ. ¶ Notãdũ ꝙ altare põt capi multis modis. Pr̃io capit̃ pro ipõ deo ꝟo: trino ⁊ vno: ⁊ ꝯ iſto altari di cit pš. Jntroibo ad altare dei ⁊c̃. i. ibo ad deũ meũ. Scđo mõ capit̃ ꝑ ipõ dño nr̃o ieſu xp̃o Apocal̃. vi. Uidi ſub alta ri dei aĩas interfectoꝛũ. i. vidi ſub prote ctiõe xp̃i aĩas interfectoꝝ. i. martyrum. Tertio mõ capit̃ altare ꝑ glĩoſa ⁊ bñdi cta cruce in q̃ pependit xp̃s. vñ canit̃ in hymno paſcali. Cui⁹ coꝛp⁹ ſciſſimũ in ara crucis toꝛridũ. i. in altari. Quarto mõ ꝑ aĩa cuiuſlibet iuſti exñtis i gratia. Quinto mõ põt capi ꝑ aĩa peccatrice ⁊ iſtud altare ẽ ſacrilegũ. Sexto ꝑ ſta/tu eccl̃ie militãt̃. Septĩo ꝑ illo loco i q̃ i lege veteri offerebãt̃ victĩe. Octauo ꝑ padiſo vbi ſũt aĩe btẽ: ⁊ oĩb9 iſtis modis nõ capit̃ ħ. Nono capit̃ ꝑ illo loco i q̃ vł ſup quẽ ſacerdoſ i noua lege offert coꝛp⁹ Et iſtud ẽ duplex. q̃dã ẽ fixũ: ſic̃ ẽ coĩt̃ in eccl̃ijs: ⁊ tũ reqrit̃ ꝙ ſit lapideũ. Aliđ ẽ altare viaticũ qđ põt poꝛtari: ⁊ reqrit̃ ꝙ

ſic la pideū: ꝛ ꝓprie iſto mō nō capitur h̄ Decimo capit̄ ꝑ ſpēb9 panis ꝛ vini ꝯſecratis q̄ ſpēs ꝯſecrate vere ꝯtinēt corp9 xp̄i: ꝛ iſto mō ꝓprie capit̄ hic. ¶ R n̄. In altari ē corp9 xp̄i vez qđ natū ē de maria virgine qđ circūciſū octauo die: qđ crucifixū ē qđ fuit ſepultū. qđ reſurrexit tertia die: qđ aſcendit ſup oēs celos: qđ eſt in glīa pr̄is: ꝛ veniet cū eadē iudicare viuos ꝛ mortuos. ¶ Notandū ꝙ diuina potentia ꝛ bonitas relucet in h̄ ſacramēto alti9 ceteris ſacr̄is. Un̄ cetera ſacra excellit ꝛ q̄ſi ꝯſūmatiuū ē oīm aliorū ſic charitas oīm ꝟtutū Primū igitur hic manifeſtat̄ dei potentia in opis ſingularitate. Cū em̄ panis in xp̄i corpus vez ꝛ integꝝ in multis altarib9 ꝯuertit̄ nullo remanēte cōi ꝛ ſubito h̄ fit: ꝛ hoc oñdit ſe de9 poſſe ſup oēm potētiā opatiuā in ꝯuerſione: q2 in ꝯuerſione naturali aliqđ remanet cōe. ſ. materia ꝑma. vt qñ ex aqua fit vinū. Sup imaginatiuā potentiā in hoc ꝙ idem ē in plurib9 locis. Sup intellectiuā in h̄ ꝙ tam magnū ꝛ integrū in tam parua ſpē facit exiſtere nō ꝯtractū. Scđo relucet ibi diuina ſapīa in opis ꝯgruitate. Xp̄s eniꝫ dñs nr̄ ſatis magnū ꝑp̄lm dño acq̄ſierat ip̄os in ſuo corpe myſtico vniēdo. In h̄ aūt corpe (qđ ē eccl̄ia) ſūt mlti ꝛ diuerſi ſunt viatores ꝛ infirmi: ſūt etiā pctis ꝯtidianis circūdati: ꝛ q2 ſunt multi in vno corpe: indigēt ꝯnexione: q2 viatores idigent refectiōe: ꝛ ꝯtidianis pctis īplicati indigent oblatiōe: ꝛ hec quidē nō tm̄ interi9 fienda erāt ꝑ grām ꝟtutū: ſed exterius ꝑ grām ſacroꝝ. Congruū ḡ fuit vt haberet exteri9 vnū ꝯnectēs: ſic hēbant vnū interi9: ſed illud vnū debuit eē vbi mēbra: ꝛ ita (cū in multis ſint mēbra locis) debuit eē: ꝙ ꝯgrueret eē in multis. ſed h̄ nō ē niſi deus vl̄ deitati vnitum: ſic aūt ē corpus xp̄i. ḡ corpus xp̄i debuit dari in ſacro exteriori qđ ē vnū in ꝙ oēs fideles eius vniunt̄ in mādu cādo vnam ꝛ candē eſcam haberēt. Cōgruebat etiā vt habebāt exteri9 reficiens in ſacro: ſꝫ reficiens animā nō eſt niſi deus: vel deo vnitū: ꝛ hoc ē corpus xp̄i vnica oblatio. Et ita ꝯgruum fuit: vt corpus xp̄i verū in ſacro iſto eſſet. Cōgruebat etiā vt haberent oblationē exteriorē: ſed domin9 vnica oblatione offerēdo ſe oēs alias oblationes euacuauerat: ḡ ſi nō debuit reficere qđ deſtruxerat: debuit nobis dare illam candē quā obtulit ꝛ nō aliā: qđ ē corp9 xp̄i oblatū in cruce ita ſacrificat̄ in altari. Et ex h̄ ptꝫ q̄tum valet ꝙ obicit ꝓpter ꝯgruitatē ꝙ hō non humiliat̄ in h̄ ſacramēto. Dicēdū ꝙ imo: q2 in ſig̃ exteriori viſibili ē humiliatio. In h̄ em̄ ſup oīa humiliat̄ ꝛ captiuat̄ hoīs intellectus: q2 credere ꝯpellit̄ ꝙ nullaten9 pōt ꝯprehendere. Preter h̄ etiā in h̄ ſacramento ē exemplū totius humilitatis: q2 dñs maieſtatis tā mendico ꝛ paupe pallio adhuc in exemplū humilitatꝭ ꝛ paupertatis veſtit̄. Tertio apparet diua bonitas ſiue clementia in vtilitate. Nā ex h̄ ꝙ xp̄s ē ibi corpalit̄ pñs: fidei meritū augetur dū hoc credit: qđ nullatenus rōne ꝯgnoſcit: charitatis etiā deuotio inflammat̄ qū ſentit dñm pñtem in carne. Sicē em̄ ad pñtiā ignis expellit̄ frigus: ſic ad pñtiā carnis xp̄i expellit̄ tepor. Un̄ Damaſcenus dicit ꝙ caro xp̄i ē tanq̄ carbo ignitus. Itē ſpei fiducia ſubleuat̄: dum em̄ ip̄m eundē ꝓffert patri qui oblat9 ē in cruce: qs ē qui nō ꝯfidat exaudiri

Secundo querit̄, vtrū

corpus xp̄i ſit in altari ſm̄ ſuā naturalē q̄titatē: an ſit ibi q̄titate abſtractum. ¶ Notandū ꝙ corp9 xp̄i capit̄ ibi ꝓ alte ra pte ꝯpoſiti: diſtincta realit̄ ab alia pte. ſ. ab aīa: ſicut dicim9 ꝙ corp9 xp̄i fuit in ſepulchro. ¶ Notandū ꝙ duplex eſt quātitas ꝟtutis ſcꝫ ꝛ molis. Quantitas ꝟtutis ē illa qua vnūquodq̄ ens eſt perfectū vel pfectione totali ꝛ ſimplicit̄ ꝛ ſic ſolus deus eſt perfectus vel perfectione ptiali ꝛ finita: ꝛ iſto modo omnis

creatura ē perfecta:tamē aliqua magis habet de perfectiōe ꝙ̄ alia:ꝛ de iſta quātitate nō ē hic queſtio. Quātitas autem molis eſt illa ſm quā quanti vl' quoti dicimur. Et iſta quantitas hꝫ tres dimenſiones:que ſunt longitudo: latitudo:et ꝓfunditas:ꝛ de iſta quantitate eſt queſtio:videlicet. Utrū corpus xp̄i in altari habeat tātū de longitudine ꝛ latitudine ꝛ ꝓfunditate ꝙ̄tum habuit in cruce:ꝛ ſic nunc habet in celo. ¶ Rn̄. Corpus xp̄i eſt in altari ſm ſuā naturalem ꝙ̄titatē:ꝛ nō videt̄ ꝛ ē preſens

Tertio queritur vtrum

corpus xp̄i ſit ſub ſpecieb⁹ diffinitiue.i. accidentibꝫ viſibilibꝫ. ¶ Notandum ꝙ ſpēs capit̄ multis modis. Primo mō capit̄ pro exteriori ꝯpoſitione ſm quā ꝗs dicit̄ pulcher ꝛ ornat⁹.pſ. Specie tua ꝛ pulchritudine ꝛc̄. Scd̄o modo ꝑ formā dante eſſe ſpeciuocuꝫ formale:ꝛ iſto modo diſtinguitur ꝯ materiā. Tertio modo ꝑ ꝗcūꝗ ſilitudine rep̄ſentatiua aliquā rē q̄ eſt ratio cognitiua illius rei. Quarto mō capit̄ ꝑ manerie rerꝫ:ſic dr In orto meo ē ſpēs talis herbe. Quīto pro eterna btitudine q̄ ē viſio dei:vt dr in collecta epiphanie:vſꝗ ad ꝯtēplādā ſpēm tue celſitudīs ꝑducamur. Sexto capit̄ ſpēs vt ē vnū de ꝗnꝗ vlib⁹. Septimo capit̄ ꝑut ē quoddā accn̄s ꝯtiūorationis:ꝛ ſic capiūt grammatici. Octauo capitur pro imagine figurata vel artificiali facta ad ſilitudinē alteri⁹. Et oībꝫ iſtis modis nō capitur h̄ ſpēs. Nono capit̄ pro ꝗcunꝗ ſigno viſibili ꝛ ſenſibili diſtincte rep̄ntatiuo alicui⁹ rei viſibil':ꝛ h̄ ē ex inſtitutione dīna:ꝛ iſto mō capitur h̄ vt in ſacro altaris ſpēs ſūt:albedo:rotunditas:illa imp̄ſſio imaginis alicuius figure ꝛ ſapor panis ꝛ vini. ¶ Notādūꝫ etiā ꝙ aliquid pōt eſſe iin loco ꝗdrupl'r. Primo mō circūſcriptiue ſiue dimēſiue ꝛ eſt illud qđ ſic ē in loco ꝙ totū locatuꝫ eſt ī toto loco:ꝛ pars locati corrn̄det pti loci:ꝛ iſto mō vinū ē in dolio tāꝙ̄ i loco ſuo. ¶ Correlariū. De⁹ nō pōt eſſe i loco circūſcptiue.qꝛ de⁹ nō hꝫ ptē ꝛ ptem. ¶ Scd̄m correlariū. Angeli nō pn̄t eē i loco circūſcptiue nec etiā aīa:qꝛ nō hn̄t ptem ꝛ ptem. Tertiū. Corp⁹ xp̄i i ſacro nō eſt in loco circūſcptiue ſic patebit in ſeqn̄ti qōne. Scd̄o modo aliq̄d pōt eſſe i loco diffinitiue.i. determiate:qđ .ſ.ē in loco ꝑ realē p̄ntiā ꝛ exiſtētiā. ſic tn̄ ꝙ qn̄ eſt in loco illo de potentia ſua naturali nō pōt eē in alio:ꝛ eſt i loco indiuiſibil'r ꝛ iſto mō corp⁹ xp̄i eſt in ſacro diffinitiue:qꝛ de ſua propa natura nō p̄t eſſe in pluribꝫ:ſed ſolū ꝑ potētiā diuinā tn̄ pro p̄ic loqn̄do nō ſic capit̄ diffinitiue i preſenti qōne. Tertio mō aliq̄d dr eſſe in loco īmenſiue:qđ ex ſua īmenſitate ſeu illimitatione ad locū neceſſario ꝛ d̄ ſua natura eſt in ꝗlibet loco. ¶ Correlariū. Solus de⁹ ē in loco īmenſiue. Quarto mō aliq̄d dr eſſe in loco ſacralit̄ qđ eſt in illo loco ꝑ realē p̄ntiā ꝛ exiſtētiā tāꝙ̄ ſb ſigno viſibili rep̄ntante ipm ex inſtōne diuina:ꝛ iſto modo corpus xp̄i eſt in ſacramēto altaris:hoc eſt ſub illis ſpeciebus:ꝛ poteſt eſſe in pluribus locis ſacramentaliter. ¶ Ad queſtionem reſpondetur (ſicut dicit Innocentius) Quēadmodum dei filius ſm diuinitateꝫ habet triplicem moduꝫ eſſendi:videlicet i omnibus ꝑ eſſentiā:in iuſtis per gratiā:in xp̄o per vnionem:ſic corpus xp̄i localit̄ eſt in celo:perſonaliter i verbo: ſacramētaliter in altari. Et h̄ tertio mō dic̄ ipm reperiri in pluribus locis:ꝛ poteſt eſſe: quia plures ſunt ſpecies ꝯtinentes. Sꝫ ſm Scotū ratio quare poteſt eſſe i pluribꝫ locis:ē dei voluntas ſimpliciter. Et ſic pꝫ reſponſio ad qōnem ꝙ corp⁹ xp̄i nō ē ſub ſpecieb⁹ diffinitiue.i.determiate capiendo eſſe i loco diffinitiue ſtricte ꝑ illo qđ eſt determinate in aliq̄ loco:ſic ꝙ non eſt in alijs locis:ſed notum eſt ꝙ

corp⁹ xp̄i ē in pl'ibꝫ locis ſacramētaliter.

Quarto querit᷑ Utruꝫ corp⁹ xp̄i ſit dimenſiue.i.localit᷑ extenſiue ſiue circūſcͥptiue ſub ill' ſpēbꝫ. ¶ Sciendū ꝙ illud dr̄ eē dimēſiue alicubi. qḋ ita ē in illo ꝙ totū in toto ⁊ ꝑs in parte ſm̄ ꝯmenſuratiōꝫ:⁊ hmōi nō debuit eſſe corp⁹ xp̄i ſub ſacro:qꝛ tunc neceſſarium eēt illi eq̄ri ⁊ ꝯfigurari ſic probāt rōnes ſed h̄ nō ꝯgruebat ꝟitati ſacri:qꝛ ad veritatē ſacri requirit᷑ ꝙ ſit ibi in q̄ꞇitate ſua:⁊ ſi equaret᷑ hoſtie nō eēt in q̄ꞇitate ſua ſed formaret᷑ nō in ſua figura: ⁊ iō h̄ nō debuit fieri:ſed debuit fieri vt corp⁹ hn̄s ſuā ꝑfectionē eſſet in illa hoſtia: nec corp⁹ excedit hoſtiā:nec excedit᷑ ab ea. ¶ Notandū etiā ꝙ duplex ē ꝯuerſio.q̄dā ē ꝯuerſio partialis q̄ pōt fieri ab agēte naturali:vt fit in trāſmutatiōibꝫ elementoꝝ ⁊ ſp̄ aliq̇d cōe remanet:qꝛ ſemꝑ materia remanet.vt aq̄ in vinū. Alia eſt ꝯuerſio totalis q̄ fit ab agente ſupnaturali:vt pꝫ in ſacro altaris:qꝛ tota ſb̄a panis ꝯuertit᷑ in ve ⁊ corp⁹ xp̄i. Itē motus trāſlationis fit ꝟtute dīna ſolū.qꝛ ſicut ꝟtute diuina corp⁹ xp̄i efficit᷑.ita in hoc ſacro ꝟtute diuina mouet᷑. Ad motionē hoſtie ſciēdū ꝙ motio illa nō fit a ſacerdote nec ab angelo:ſed a ſola ꝟtute diuina:qꝛ ſic determinauit. Et qꝛ nō ē ſub mō q̄ꞇitatiuo extēſibili ⁊ viſibili: iđo nō pōt tractari:videri vel moueri motu locali. Iō iſte ꝓpōnes:comedi corp⁹ xp̄i tetigi ⁊ vidi corp⁹ xp̄i:ſunt intelligende de ſpeciebꝫ panis ⁊ vini.i.vidi ſpecies et ſacr̄m ſub quibꝫ ꝯtinet᷑ corp⁹ xp̄i. Motu aūt giratiuo non mouet᷑ nec ꝑ ſe nec per accn̄s:ſed ad motū ꝯriū niſi transferat᷑ tota hoſtia. ¶ R̄n̄.ad q̄ſitū. Corp⁹ xp̄i nō ē circūſcͥptiue ſub ill' ſpēbꝫ:qꝛ corpus xp̄i hꝫ ibi tātū de latitudine ⁊ longitudine q̄ꞇū hꝫ in celo ⁊ habuit in cruce:ſꝫ nō tū ē ꝙ nō tm̄ occupat de loco. igitur ⁊c̄. Qualr̄ aūt h̄ pōt fieri. nō pōt hūana rō intelligere:ſed oꝑtet ſuū intellectū ⁊ oēꝫ rōnē captiuare ⁊ ſubijcere:⁊ credere ſūme ꝟitati q̄ ē xp̄s. Iō Innocēti⁹ diſtinguit eſſe localr̄ ꝯ eſſe ſacramentalit᷑.

Quinto queritur Utrū corp⁹ xp̄i ſit in q̄lıbet pte hoſtie. ¶ Notandū ꝙ hoſtia pōt capi multis modis. Primo mō capit᷑ hoſtia cōiter pro oī ſacrificio qḋ offerebat᷑ deo in lege antiq̄ ſiue eēt pro expiatōe pctōꝝ ſiue pro pace hn̄da. Scḋo mō capit᷑ ꝓprie ꝓ ſacrificio qḋ offerebāt pagani ⁊ idolatre:idol' pro victoria hn̄da. Et iſtis duobꝫ modis nō capit᷑ h̄. Tertio mō capitur mag' ꝓpe: ⁊ idē ē ꝙ ſacr̄m eukariſtie:⁊ ſūt ille ſpēs ſcꝫ illa albedo ⁊ illa rotūditas ſb̄ q̄bꝫ ꝯtinet᷑ corp⁹ xp̄i. Et dꝫ hoſtia hmōi hr̄e ſeptē ꝯditiōes q̄ ꝯtinent᷑ in h̄ ꝟſu. Parua nitens:ſana:teres:azima:mūdaq; ſcͥpta Et ꝑ iſtas ꝯditiōes myſtice notat᷑ fuga ſeptē pctōꝝ mortaliū. Primo dꝫ eē pua ſcꝫ pue q̄ꞇitatis:⁊ ꝑ h̄ notat᷑ euitatio ſuꝑbie:eo ꝙ xp̄s tātū ſe humiliauit ꝙ voluit ꝯtineri ſub illis puis ſpēbꝫ. Scḋo debet eē nitēs.i.ſplēdida:ita ꝙ nō ſit aliaq̄ macula euidens:⁊ ꝑ h̄ notat᷑ euitatio inuidie. Tertio dꝫ eē ſana.i. integra ⁊ ꝑ h̄ notat᷑ euitatio ire. Quarto dꝫ eē teres.i.rotūda:⁊ ꝑ h̄ notat᷑ euitatio accidie:qꝛ cōiter corpa rotūda ſūt agilia:ita debem⁹ eē ꝓmpti ⁊ agiles ad bona opa exercēda. Quinto dꝫ eē azima.i.ſine fermēto ⁊ ꝑ h̄ notat᷑ euitatio auaricie Sexto dꝫ eē mūda.qꝛ ſi eēt lutoſa nō eēt decens:⁊ ꝑ h̄ notat᷑ euitatio luxurie. Septimo dꝫ eē ſcͥpta:h̄ ē debet in ea impmi aliq̄ figura:⁊ ꝑ h̄ notat᷑ euitatio gule qꝛ guloſus nullā hꝫ figurā tēperātie:⁊ iſto mō capit᷑ hoſtia in p̄n̄ti q̄one. Quarto mō capitur hoſtia ꝓpiiſſime pro re cōtenta in ip̄a hoſtia:⁊ ē ip̄e xp̄s. Un̄ canit eccl'ia in hymno. O vere dig̃ hoſtia:et iſto mō nō capitur h̄. Quinto capit᷑ hoſtia pro q̄cunq; hoīe iuſto ⁊ ſcō:ſcificāte ſe totalit᷑ dn̄o:⁊ h̄ mō etiā nō capitur. h̄ ¶ Ad q̄onem r̄ndetur ꝙ q̄n panis ē ꝯſe/

erat⁹ totū corp⁹ xp̄i ē in ſingul' ptib⁊:et i
pm anteꝗ̄ frangaꝛ hoſtia. Nec ꝓpterea
ſequiꝛ ꝙ xp̄s ſit infinities in hoſtia:quia
ꝗ̄uis aīa ſit in q̄libet pte corpis:tn̄ ſemel
ē:q2 vnū ē corpus. Sil'r ī vna hoſtia (ꝗ̄
uis in oīb⁊ ptib⁊) ē ibi tm̄ ſemel: nec ho/
ſtia ē diuiſibilis in ptes infinitas.

Sexto queritur vtrum equalis ꝟtutis vel maioris ſit panē in corp⁹ xp̄i ꝯuertere:ꝗ̄nte eſt aliqd de no/uo creare. ¶ Notādū ꝙ panis ē duplex. increatus ⁊ creat⁹. Panis increat⁹ capi tur dupl'r. Uno mō ēēntialit' ⁊ ē tota tri nitas. Uñ Lu.xiiij. Beat⁹ q̄ mãducabit panē in regno dei. Alio mō capiꝛ pſona liter:⁊ ē ipe fili⁹ dei. Joh.vi. Ego ſū pa nis viu⁹ qui de celo deſcēdi. Panis vero creatus pōt capi q̄nq̄ modis:ad q̄s pñt oēs alij reduci. Prim⁹ panis ē ſacr'alis ⁊ ē corpus xp̄i. Joh.vi. Panis quē ego dabo caro mea ē ꝓ mundi vita. Secun/dus panis ē ſpūal':⁊ ſunt ꝟtutes exñtes in hoīe iuſto:nã aīa reficiꝛ ꝑ ꝟtutes:ſine q̄bus moriꝛ aīa ſpūal'r. Terti⁹ ē panis ſcientialis:⁊ ē ipa ſcīa ꝑ quã iuuenes do cenꝛ a doctorib⁊. Uñ Apl's.ij.ad Thi/motheū.iiij. Erit eñ tp̄s in q̄ ſanã doc/trinã nō ſuſtinebūt ⁊c̄. Quart⁹ ē panis materialis:de quo q̄tidie veſcimur cor/poralit'. Uñ. Frange eſurienti panē tuū: ⁊ de iſto ſolo panē h̄ ad ꝓpoſitū. Qui tus ē panis penitential':q̄ deguſtaꝛ ꝑ cō tritionē:maſticaꝛ ꝑ ꝯfeſſionem:⁊ digeriꝛ ꝑ ſr̄e ſuſceptioꝫ. Ps. Surgite poſtq̄ ſe deritis q̄ mãducatis panē dolorꝫ. ¶ No tanduꝫ ꝙ duplex ē ꝯuerſio. Quedam ē large capta:⁊ capiꝛ ꝓ quacunq̄ mutati/one vnius rei in aliã rem:ſiue illa ſit ſub ſtantie in ſbām:ſiue accidentꝫ in accñs. Et hec adhuc ē duplex. Quedā eſt na/turalis ⁊ ē illa que fit virtute agentꝫ cre ati.ſ.nature vt ex aqua generatur aer ex aere ignis:ex homine ſano fit hō eger et infirmus:ex aqua frigida mediãte igne fit aqua calida. Alia eſt ꝯuerſio ſupna/turalis:⁊ ē illa que fit ab agente ſupna/turali:qui ē deus:vt qñ ipe ꝯuertit femi nã Loth in ſtatuã ſalis:qñ etiã deus cō uertit petrū ad pniam:ſic de Paulo ⁊ Magdalena. Et de iſtis ꝯuerſionib⁊ nō ē ad ꝓpoſitum. Alia ē ꝯuerſio realis ſtricte capta:⁊ idem eſt ꝙ tranſſubſtan/tiatio. Et diffiniꝛ a doctore ſubtili. Cō uerſio ē tranſitio totalis ſub̄e in ſbām. ibi tranſitio poniꝛ loco generis: totalis poniꝛ ad drīam generatiōis naturalis: in qua nō eſt totalis trãſitio: q2 ſemper remanet materia cōis que pri⁹ erat ſub vna forma:poſt ſub alia vt materia aerꝫ ſub forma aeris:⁊ poſt ſub forma ignis: ſi ex aere fiat ignis. Diciꝛ ſub̄e in ſbām: ad drīam illi⁹ tranſitiōis in qua mutaꝛ accidens in aliud accidēs:vt quando ex aqua frigida fit aqua calida. ¶ Notan dū inſup ꝙ creatio pōt dici tripl'r. Prīo mō capiꝛ ꝓprie:⁊ eſt ꝓductio alicui⁹ en/tis de nō ente ſimpl'r ⁊ oīmode: ⁊ iſtud creare ſolū ꝯuenit deo:⁊ iſto mō capiꝛ ī qōne:vt de nihilo creare aīam. Alio mō capiꝛ creatio ꝓ ordinatōe. Uñ Eſa.xlv Ego dñs faciēs pacē ⁊ creãs malū. Ter tio mō capiꝛ ꝓ recreatiōe:vt qñ deus re creat ⁊ reformat aīam ꝑ grām. ¶ Rñ. Si loqm̄ur de ꝟtute creãte ⁊ tranſſub/ſtantiante ꝗ̄tū ad ſe nō ē drīa:q2 de⁹ eſt ipa ꝟtus creans ⁊ tranſſubſtantians:q2 eque potēs ē creare celū ⁊ terrã ꝺ nihilo ſic mutare panē in corp⁹ xp̄i:⁊ ecōuerſo: Si aūt queraꝛ quantū ad effectū q̄s fit maioris potentie. Dicendū ꝙ in q̄libet hax opationū ē ꝯſiderare:ꝑncipium in/itiale:terminū finalē:⁊ diſtantiã mediã: Quãtū ad ꝑncipiū initiale:maiorꝫ vir/tutis ē creare de nouo celū et terram ꝗ̄ tranſſubſtātiare panē in corp⁹ xp̄i.q2 ex nihilo fit aliquid. Sed ꝗ̄tū ad diſtãtiã mediã equalis ꝟtutis ē:quia vtraq̄ po/tãtia ē īfinita ⁊ ſoli deo reſeruaꝛ. Quan tum vero ad terminū finalē.q2 in creati one fit vt qꝺ nō erat ſit:in tranſubſtãtia tione fit vt qꝺ erat alicubi ſine mutatōe

fit alibi. Jō q̄tū ad terminū finalē maius ē creare: ſed videtur ꝙ trāſſubſtare ſit maius. ¶ Correlariū. Qꝛ corp⁹ xp̄i eſt cū aīa ⁊ etiā ē ꝯiunctū diuinitati: ⁊ ibi ī ſacro ē diuinitas. Jō iſta trāſſubſtātiatio quantū ad nobilitatem excellit oēm aliam creationem.

Septimo querit̄ Utrū

virtus trāſſubſtantiādi ſit maioꝛ ⁊ nobilioꝛ vtute ꝯcipiendi corp⁹ xp̄i. ¶ Notādū ꝙ duplex fuit vtus in ꝯceptiōe corporis xp̄i. Quedā fuit increata ⁊ ſupnaturalꝭ: ⁊ ē tota trinitas ipa diuina. de q̄ dꝛ Luc.i. Et vtus altiſſimi obūbrabit tibi. Alia fuit virtus naturalꝭ: ⁊ fuit illa virtus ꝯcipiendi q̄ erat ī btā vgine maria. ¶ Ad q̄ōnem rn̄deꝛ ꝙ ipa pōt eſſe de virtute ſupnaturali: ⁊ de vtute naturali. Si loq̄mur de vtute ſupnaturali. Dicendū ꝙ vna nō ē maioꝛ alia: qꝛ oīa fiūt p ſolū velle dei. Si aūt q̄raꝛ de manifeſtatiōe facta p effect⁹. Dicendū ꝙ ſe habent ſicͭ excedentia ⁊ exceſſa. Licet enim vtrūq; ſit nobiliſſimū ⁊ oñdat dei potentiā eſſe ſummā in illo.ſ. in ꝯceptiōe filij dei in btā virgine magis laudatur maieſtas diuina: ſed in tranſſubſtātiatōe magis captiuaꝛ ratio nr̄a. Si aūt loq̄mur de vtute naturali, put cōicaꝛ creature ſꝫ qd̄ dꝛ ꝙ vgini data ē ptās ꝯcipiendi: et ſacerdoti p vbum ptās ꝯficiendi. Sic loquēdo ſimpl'r vtus ꝯcipiendi ē dignioꝛ ⁊ nobilioꝛ ⁊ excellentioꝛ: qꝛ magis nobilitat ſubiectū. Mai⁹ eīm ē eē mrē3 dei q̄ eē ſacerdotē: mai⁹ ē ꝯcipe q̄ ꝯficere. qꝛ termin⁹ actiōis pl⁹ accipit a ꝯcipiēte mr̄e q̄ a ꝯficiente ſacerdote. Accepit eīi a mr̄e hūanitatē ⁊ eſſe non tm̄ h vel ibi. Jn ꝯſecratōe vo (ſicͭ meli⁹ patebit) corpus xp̄i nō incipit eē. Jn ꝯceptiōe aūt ſeptē fuerūt mirabilia ſeu opatiōes. Primū fuit collectio ſubita ⁊ ſcificatio ſ puriſſimoꝝ ſanguinū ⁊ deductio in locū cōuenientē gn̄ationi ⁊ ꝯceptioni: q̄ dē gutte ſanguinis erāt añ diſpſe p totū corp⁹ btē vginis. Scd̄a opatio fuit pfecta formatio ⁊ organizatio corpis xp̄i in eodē inſtanti: q̄ ⁊ pꝛia facta ē opatio: q̄uis eēt corp⁹ valde puū. Tertia opatio fuit creatio aīe. Quarta. Unio aīe cū corpoꝛe. Quinta fuit corpis ⁊ aīe ſibi vnitarum aſſūptio a vbo diuino in vnitate pſone. Sexta fuit ſūme collatio gr̄e ⁊ oīm virtutū pfectio. Septima fuit pfecta beatificatio ⁊ gloꝛificatio: qꝛ habuit aīa in illo inſtanti tantā gl'iam quātā hꝫ nunc in celo. Hec ſeptē mirabilia opa facta fuerūt in eodē inſtanti: de quib⁹ pōt exponi illud Eſaye. Jn die illa apphēdēt ſeptem mulieres.i. ſeptem operationes mirabiles viꝝ vnū ſcꝫ xp̄m.

Octauo querit̄. Utrū

virtus tranſſubſtātiādi.i. ꝯuertendi ſit data vbo pꝛolato: an ſolū ſit virtus vbi increati.i. filij dei. ¶ Pꝛo rn̄ſione duplex ē opio. Prima ē ſancti Thome q̄ modo dimitteꝛ. Scd̄a opio ē mgr̄i Guillermi pariſieñ. ⁊ iſti⁹ doctoꝛis ꝙ virt⁹ vbi extenſo noīe dꝛ: nō qꝛ aliqua q̄litas ſit data vbo p quā opatur: ſed ex diuina inſtitutione hoc firmatū ē: vt vbo pꝛolato a ſacerdote ſup panē cū intentione ꝯficiēdi panis tranſſubſtātieꝛ. Uñ ad platione illi⁹ verbi: verbū increatuꝫ facͭ illa: ꝗ oꝛdinatio verbi infallibilis ad talē effectū virtus dꝛ: que nō ē aliqua qualitas data verbo. nec aliquid de nouo creatū. Hec poſitio mgr̄oꝝ ē ⁊ bn̄ intelligentiū.

Nono queritur Utruꝫ

virtus verboꝝ poſſit cōuertere quantācūq; materiā. ¶ Pꝛo reſolutiōe ſūt tres opiniones. Prima opinio ē nimis arta: quia ſicͭ dicit Aug⁹. ⁊ habeꝛ diſtinctiōe octaua. Foꝛma verboꝝ in quib⁹ cōſiſtit vis ꝯficienda valde modica ē: ⁊ conſtat additā eſſe hmōi ad ſolennitatem. Alia opinio dicit ꝙ ſi aſſit intentio verbum ⁊ elementū ē ſacramentū in quantacunq; materia. Unde ſi ſacerdos totū panem

de foro intenderet ꝯficere: ꝯfectum eſſȝ ⁊ ſimilr̃ totū vinū de celario. Hec opinio nō placet iſti doctori: q2 ē nimis ampla. dum nimis tribuat v̾bo et miniſtro infert ꝯtumeliā ſacramento. Nec credendū ē ꝙ xp̄s hoc daret: tum nec ſapiens h̄ dictaret hoc eſſe dandū: ⁊ ip̄e ſapientiſſime fecit oīa: ⁊ maxime ſapienter hoc inſtituit ſacr̄m. Opinio tertia ⁊ ad q̄ōnez rn̄ſiua que dicit ſine preiudicio ꝙ nō ſit v̾tute verboꝝ ꝯuerſio: niſi aſſit intentio ⁊ intentio cōcors inſtitutioni eccl'ie: q2 ſic dic̃ Hugo. Omne ſacramētū irritū reputat̃ ſi ꝯtra inſtitutionē celebrat̃. Intentio aūt eccl'ie ⁊ inſtituentis ē ꝯuertere ad vſū fideliū. Unde cū dr̄ ſm intentionē regulat̃ ad tantā materiā ſe extendit ad quantam pōt ſacerdos ꝯuertere qd̄ debebat ⁊ ꝯgruit ſumi in vſum fideliū. Per hoc ſequit̃ ꝙ ſacerdos non pōt ꝯficere panē de foro vl' vinū de celario. Sciēdū ꝙ elemētū pōt accipi dupliciter Uno mō ꝓ elementato: ⁊ ſic pōt capi ſic̃ cā ꝓ cauſato: ⁊ ſic panis eēt elementum. Alio mō capit̃ ꝓ om̄i illo ꝯcurrēte min⁹ p̄ncipalr̃ ad integralitatē ſacramētoꝝ. ⁊ ſic capit Aug⁹. Accedit v̾bum ad elementū ⁊ fit ſacramentū: ⁊ ſic capitur h̄ ⁊ in oībus ſacramētis ⁊ ī baptiſmo ⁊ cōfirmatiōe. q2 claꝝ eſt ꝙ balſamū ⁊ oliue oleū nō ē ꝓprie elementū: ſed ꝯcurrit minus p̄ncipalr̃ ad integritatem illius ſacramenti.

Decimo querit̃ Utruȝ

talis exiſtentia ſit ſupra intellectū viatoris. Exiſtentia ē illa q̄ aliquid dicitur exiſtere in reꝝ natura actualr̃. ¶ Propoſitio. Aliter dicit̃ exn̄tia de deo (. q2 neceſſario) ⁊ aliter de creaturis: q2 cōtingēter: poſſet eīn eas annihilare. ¶ Notandū etiā ꝙ intellect⁹ capit̃ q̄ttuor modis Uno mō ꝓ potētia intellectuali q̄ intelligit̃: ⁊ ſic capit̃ in q̄ōne. Alio mō ꝓ actu intelligēdi. Tertio mō ꝓ obiecto intellecto: vt aſin⁹ ē aīal: qīal ē de intellectu aſini. Quarto mō capit̃ ꝓ ſnīa. Itē illd̄ eſt ſup̄ intellectū qd̄ nō p̄t intelligi v̾tute ꝓpria naturali intellect⁹: ſic ꝙ ex puris naturalib⁹ nō p̄t attingere ad cognitionē illi⁹ rei. Uiator ē ille q̄ nō hȝ notitiā intuitiuā deitatis (⁊ ꝑ h̄ ſecludūt̃ beati) poſſibilē ſibi de potētia dei ordinata: ⁊ ꝑ h̄ ſecludunt̃ dānati. Ex h̄ ſequit̃ ꝙ nos ſum⁹ viatores. Sequit̃ etiā ꝙ iſte doctor defecit in hac deſcp̄tōe. Uiator ḡ ē ille q̄ cognoſcit ꝑ ſpeculū .i. ꝑ cognitoꝝ fidei: ⁊ ē in ſtatu merendi ⁊ demerēdi: ꝑ vltimā ꝑticulā ſecludunt̃ illi q̄ ſunt in purgatorio ꝯ primā deſcp̄tōez Iſta tn̄ ē adhuc inſufficiēs. Huguillius Uiator ē hō trāſiens in terminū eterne māſionis: potēs agendo hereditare per merita ad vitā eternā: vl' ad mortē et̄nā ꝑ demerita. Iſta ē melior duab⁹ primis ⁊ tn̄ adhuc ē inſufficiēs: pȝ q2 dic̃ ꝙ viator ē hō. Ex h̄ ſequit̃ ꝙ angel⁹ nō ē viator. Jō ſic deſcribit̃ veri⁹. Uiator ē creatura rōnalis q̄ nō hȝ p̄miū beatificū ſibi de potētia dei ordinata poſſibile: ⁊ ē in ſtatu merēdi ⁊ demerēdi: aut eē p̄t de lege cōi. ⁊ h̄ dr̄ propt̃ ꝑualos ⁊ furioſos.

¶ Rn̄. ꝙ duplex ē opio in textu. Prima reprobat̃ a doctore. iō alit̃ rn̄det ꝙ h̄ eſt ſupra nr̄m intellectū. Utrū aūt ſit intelligibile. Dicendū ꝙ duplr̃ eſt loq̄ de intellectu nr̄o. ſ. vt eſt hūan⁹ (⁊ dr̄ humanus quātū intelligit v̾tute propria ⁊ naturali) vel vt eſt fidelis Si vt eſt humanus ſic intelligit conuerſus ad imaginationem ⁊ ſenſum ⁊ iudicat ſm cauſas intrinſecas ⁊ inferiores. Deficit autem in aſſentiendo: quia non aſſentit niſi ꝑ manuductionem que ortum habet ab imaginatione ⁊ ſenſu. Item quia iudicat ſȝ cauſas intrinſecas ⁊ creatas: ⁊ ita comparando potentiā cōtinendi actiue ipſius hoſtie ad potentiā continendi paſſiue: et ipius corporis: et quia inuenit repugnantiam ⁊ inproportionabilitatem ideo ꝯdicit in rōcinando. Et ita iſte articulus dr̄ eſſe ſupra intellectū: ⁊ contra

ſintellectū: ſm ꝙ ē intellect⁹ hūan⁹. Si aūt loq̄mur de intellectu ſm' qd̄ ē fidel': ſic dicēdū ē ꝙ aſſentit ſm dictamē fidei: ⁊ ſm regulā ꝟitatis eterne: iō ſufficit in aſſentiēdo: ⁊ ꝯcordat in ratiocināndo Jntellect⁹ eñ fidē hñs ſtatim credit: ex q̄ h̄ ꝓpoſitū ē ſibi. ſ. ꝙ xp̄s ē ſub ſpēb⁹ illis: et h̄ adiut⁹ lumine fidei. Silr̄ ꝯcordat in ratiocināndo: q2 aſpicit ad cauſas ſupiores. ſic eñ dicit intellect⁹. De⁹ pōt facere om̄e qd̄ ē ꝯgruū ⁊ decens ⁊ fides aſſumit: ꝯgruū eſt ꝙ caro xp̄i exponaꝛ in cibo: ⁊ iō ꝯcludit ꝙ de⁹ h̄ poſſit facere ſibi Jtē intellect⁹ dic̄ ꝙ veritas nō pōt dicere falſū: ⁊ fides aſſumit: ꝟitas dicit h̄ eſt corpus meū: ⁊ p̄cepit vt diceretꝛ: ḡ dixit verū. Cū ḡ ſit ī nobis duplex intellect⁹ ſcʒ fidelis ⁊ human⁹. Jō ſentim⁹ in nob̄ aliq̄ñ colluctatões. Fidelis tñ intellect⁹ p̄ualet ei q̄ ē humanus: q2 eleuat ipm extra aialitatē: attñ nō intantū eleuat ꝙ cōp̄hendat vt meritū fidei integrū maneat: ⁊ h̄ p̄tʒ: q2 intellect⁹ hūanus dic̄ ꝙ īpoſſibile ē ꝙ maius ꝯtineaꝛ a minori: et fidelis intellectus r̄ndet ꝙ ver̄ eſt localiter: ⁊ corpus xp̄i magnū nō ē ibi localiter ſed ſacraliter: ⁊ q̄uis illd̄ ſit impoſſibile: tñ poteſt eē deo poſſibile: ⁊ q2 neſcimus quid deus poſſit mutato mō eēndi iō intellect⁹ ſibi p̄ualet: tñ nōdū ꝯp̄hendit. Et ſic patent rōnes ad vtrāq; p̄tem p̄me p̄cedunt de intellectu ſm ꝙ eſt human⁹ ⁊ ſcd̄e de intellectu ſm ꝙ ē fidelis

Undeciō queritꝛ. cum

alij articuli fidei ſint ſup intellectū: propter quod magis dr̄ de iſto q̄ de alijs. ¶ Dicēdū ꝙ in hoc quodāmō cōicat noſtra imaginatio cū ipm ſit imaginabile ⁊ qm̄ illudiꝛ ei q2 vt eſt ſub ſacrō ſubterfugit imaginationē: imo ſup ipam ē: vt p̄habitū fuit: cū accipiat moduʒ eſſendi quā habet ſpūs. Jdeo cū repugnet imaginatio magis ē ꝯtra intellectū: ſed ī articulis alijs. ſ. diuinitatis omnino defic̄: ⁊ nō adeo repugnat. ¶ Arguiꝛ. Omne qd̄ eſt ſupra intellectū ē ſupra verbum ⁊ ſermonē: q2 ſermo ortū habet ab intellectu: ḡ nō videꝛ ꝙ aliquis poſſit de h̄ ſacramento loqui.

Duodecimo queritur

iuxta h̄. Si totū eſt fidei qd̄ ē in hoc ſacramēto videꝛ ꝙ peccet quicunq; ſe intromittit diſputare de ipō. ¶ Reſponſio. Nō diſputaꝛ ad generandā fidē: ſed ad nutriendā: ne propꝛ ignorantiam aliquis ꝯtendat repugnans fidei vl' neget ꝯſequēs ad fidē: ⁊ hoc vtiliſſimū ⁊ neceſſariū ē: q2 multa ponunꝛ in hoc ſacrō ab incautis: in quibus ē periculū ī aſſerendo. Unde diſputamus nō vt melius credamus: ſed vt fidem illibatam ſeruemus dum ipa cognita errores cauemus ⁊ cauendo in veritate ꝑſiſtamus.

Tredecimo queritur.

Utrū exiſtentia xp̄i ſub ſacramento ſit ſupra ſenſū ꝯp̄henſoris. ¶ Senſus capitur q̄nq; modis. Primo modo p aīa ſenſitiua que ineſt omnib⁹ animalibus. Scd̄o modo p potentia ſenſitiua aīe Sūt eñ decē potentie in anima. ſ. q̄nq; exteriores: ⁊ q̄nq; interiores: ⁊ ſic capiꝛ ī queſtione nr̄a. Tertio modo capiꝛ pro actu ſentiendi: ⁊ ſic viſus ⁊ auditio dicūtur ſenſus. Quarto modo pro obiecto ſenſato: ⁊ ſic roſe ⁊ herbe odorifere dicūtur bene ſentire. Quinto modo capiꝛ p ſignatiōe pfecta ⁊ integra: vt orō pfecta generat pfectū ſenſum in aīo auditoris Cōp̄henſor dr̄ a ꝯp̄henſiōe. Cōp̄henſio aūt dr̄ multipl'r. Priō mō idē ē ꝙ adheſio charitatꝭ. iſto mō petores nō dr̄ ꝯp̄hēſores: q2 ſm Bern̄. Si ſcūs es ꝯp̄hendiſti (ad Eugeniū) p adheſiōʒ charitatꝭ. Scd̄o mō idē ē ꝙ clara viſio ⁊ ꝯp̄hēſio dei. ⁊ ſic q̄cūq; videt deū clare dr̄ cōp̄hēſores: ⁊ ſic capiꝛ ī q̄one iſta. Tertio mō capiꝛ put idē ē ꝙ interclusio: ⁊ ſic ſolemus dicere ꝙ de⁹ ē incōp̄heſibil'. Pōt aūt ſcd̄s modus ꝯp̄henſionis ſubdiuidi

Uno mõ rõne memorie:ꝛ hoc per tenſio/nem. Scdo rõne viſionis per claram vi/ſionẽ. Tertio mõ rõne amoris fruitiui ꝑ fruitionẽ. Itez cõprehenſio capit adhuc dupl'r ſm Scotuz. Uno mõ ꝓprie ꝛ eſt intellectio cõpletiua ꝛ ꝑfectiſſima q̃ itel/ligitur aliqđ obiectũ itelligibile tm q̃tũ eſt intelligibile:ꝛ intellectus eſt tante in tellectiuitatis q̃te intelligibilitatis eſt obiectũ. ¶ Correlariuz Nulla creatura põt cõprehendere deũ:nec aĩa xp̃i:q2 nõ hꝫ tantã intellectiuitatẽ ſicut deꝰ habet ¶ Scdm correlariũ Solus deus eſt cõ prehẽſor ſuꝑpius. Scdo mõ cõprehẽſio capit large:put eſt clara viſio dei ꝛ frui/tio. Et de iſta dicit apl's. Si quo mõ cõ/prehendã deũ:in quo cõprehenſus ſum. ¶ Rñſio Exñtia corpis xp̃i ſub ſacro ẽ ſublimata ſup oẽz modũ eſſendi oĩs ſpũal' rei ꝛ oĩs corpis:ꝛ oĩs rei corpal' ꝛ dimẽſi/ue cum viſus nõ poſſit abſtrahere a q̃ti/tate:q2 de rõne ſenſatoꝝ eſt ꝑcipere:ꝛ ha beat corpus ſm moduz exiſtẽdi corpalẽ ꝙ nullo modo viſus q̃tũcũq3 glorioſus ad hoc attigit vt videat ibi ſicuti eſt:eti am ſi preſens ſit. ¶ Pria ꝓpõ Nullꝰ ocu lus cuiuſcũq3 ſiue cõprehenſoris ſiue vi/atoris virtute ꝓpria põt videre corpus chriſti in ſacramẽto altarꝭ:q2 anteq̃3 ali/quis oculus videat aliquod viſibile viſi one naturali:oportet ꝙ recipiat ſpecie3 talis intelligibilis ꝑ mediũ corpale. Sꝫ corpus xp̃i(vt eſt ibi)non poteſt cauſare ſimilitudinem vel ſpeciẽ ſui in oculo:q2 non habet modum q̃titatiuũ.xp̃s etia3 nõ poteſt videre ſeipſum pꝫ vtſupra:nec etiam habere aliquã ſenſationem ꝛ cor/poralem operationez. ¶ Secunda ꝓpõ Oculus glorificati nõ põt virtute glo/rie videre xp̃m. ¶ Tertia ꝓpõ. Deus nõ poteſt facere(etiam per miraculũ)ꝙ ocu lus beati videat corpꝰ chriſti vt eſt in ſa cramẽto altarꝭ:qđ ſic ꝑſuadet:q2 deꝰ nõ põt facere ꝙ oculus corpalis glificatus: vel nõ:videat angelũ id eſt ſbam angeli/cã:q2 non eſt viſibilis tali viſione. Ta/mẽ melius dicitur ꝙ deus poteſt facere vt videatur ibi corpus per miraculum: Nota tñ ꝙ ſi alicui miraculoſe oſtenſuz eſt:nũq̃3 tñ oſtenſum fuit in forma quaz ibi habet(vt cõiter dicit)q2 oſtẽſum fuit in forma puuli:ꝛ ipſe eſt ibi ſm eandem q̃titatẽ quã hꝫ in celo:ꝛ ſic eſt in qualibꝫ parte:ꝛ iſte modus exiſtẽdi abſtrahit ab omni ſenſu.

Circa diſtinctõꝫ vndecimam queritur pmo: Utrũ in hoc ſacro ſit aliq̃ cõuerſio panis in corpꝰ xp̃i ¶ Notandũ ꝙ cõuerſio ꝛ trãſſubſtãtia/tio idem ſunt. Uñ trãſſubſtãtiari ꝛ con/uerti(vt eſt hic ad ꝓpoſitũ)eſt rẽ eſſenti/aliter ꝛ intrinſece mutari:tali mutatiõe ꝙ res totaliter deſinit eſſe ſm ſe ꝛ ſm qđ libet eſſe ſuũ eſſentiale et intrinſecũ:cuiꝰ terminus ad quem eſt aliqđ poſitiuũ qđ prefuit. In iſta diffinitiõe ponũtur ſque dam particle. Uñ rem eſſentialiter ꝛ in trinſece mutari. Ponit ad dñiam aliqua rum mutationũ depditarũ ſiue acciden taliũ. Tali mutatione ꝛc̃. ponit ad diffe rentiã corruptionis naturalis. Cuiꝰ ter minus ꝛc̃. ponit ad dñiam annihilatiõis que eſt oĩno nõ ens:vt ſi deus annihila/ret me: Eſt aũt dñia inter ſubſtantiatio/nem ꝛ trãſſubſtantiationẽ vt pꝫ in dua/bus propoſitionibꝫ ſequẽtibus. ¶ Pria ꝓpõ. Aliquã ſubſtãtiã exñtẽ trãſſubſtan tiari in rẽ nõ exñtẽ eſt impoſſibile pꝫ per diffinitionẽ trãſſubſtãtiatiõis. ¶ Scda propoſitio Res exñs poteſt ſubſtãtial'r verti in aliquã rẽ nõ exiſtentem: vt pꝫ de vxore Loth:q̃ conuerſa eſt in ſtatuã ſal' q̃ ſtatua non erat ante ꝯuerſionẽ. Et ſic pꝫ qualiter differãt ſubſtãtiatio ꝛ trans ſubſtantiatio. ¶ Rñſio ad qõnẽ. Verbi prolatis fit cõuerſio panis in corpꝰ xp̃i: ita ꝙ panis totaliter deſinit eſſe:ꝛ eccl'ia cõiter tenet hanc opinionẽ videlicet ꝙ ẽ ibi conuerſio panis in corpus chriſti:nõ tñ q̃3 in ꝑtẽ corporis:ſꝫ in totũ. Et reproba

tur opinio contraria. Sed ꝯtra Grego
rius dicit (z habet in littera) Quis fide
lium dubiū habere poſſit in hora imola/
tiōis celos apiri ſūma z yma ſociari. Ui
det ſm Gregoriū ꝙ deſcēdat. ergo ibi nō eſt
cōuerſio. Dicēdū ꝙ iſte ſermo ē tropic⁹
id eſt figuratiuus: z dicunt celi apiri ſili
tudinarie ſcʒ ꝙ diuina bonitas: nob tūc
tribuit panē celeſtē. Sūma etc. z yma di/
cit ſociari ꝓpter corpis xp̄i p̄ntiam. Et
rurſus ꝑ manus angeloꝝ dicit deferri ꝗ
tum ad deuotionē offerentis q̄ mittit ſa/
crificiū z orationē i celū quā ad angelos
ſpectat domino preſentare.

Secūdo querit. Utrū

totus panis conuertat in corpus xp̄i an
aliquid remaneat preter accidentia.
¶ Notandum ꝙ totum pōt capi tripl'r.
Uno modo cathegorematice: z eſt ali/
quod ens cōſtitutū ex ptib⁹: z iſto mō ſo/
let logici dicere Totuʒ qḋ eſt imūdo eſt
in oculo meo: q2 pupilla oculi mei eſt to/
tum (q2 cōpoſitū ex ptib⁹) z eſt in mūdo:
z in oculo meo. ergo etc. Scđo mō totuʒ ca/
pit ſyncathegorematice z ē q̄libet ps: z
iſto modo ſolent dicere logici: ꝙ tot⁹ ſor
tes eſt minor ſorte: id eſt quelibet ps eſt
minor ſorte: z iſtis duobus modis nō ca/
pitur in preſenti qōne. Tertio modo ca
pit totū pti cathegorematice z pti ſyn/
cathegorematice: et eſt ens cōpoſitū ex
partibus z q̄libet ps: vt in ſacro altaris
totus panis z q̄libet ps eius cōuertit in
corpus xp̄i. Notādū ꝙ accidēs (ꝓut nūc
ſuffic) capit dupl'r. Uno mō ꝓ ꝑ ſe ſigna
to: vt dicit inherētiā alicuius entis natu
ralis: ſic dicimus ꝙ albedo inheret pari/
eti. Iſta inherentia que diſtinguit ab al
bedine dicitur accidēs. Alio mō capitur
accidēs pro denominato: z eſt illa quali/
tas que inheret: vt eſt ipſamet albedo vl'
nigredo: z iſto modo capitur hic accidēs
¶ Ad queſtionem reſpondetur ꝙ totus
panis cōuertitur in corpus xp̄i ſolis acci
dentib⁹ remanētib⁹. Si queras ſub quo
genere motus vel mutationis ꝯtinetur.
Dicendum ꝙ hec eſt mutatio ſingularis
que nullū ſimile plenum habet. Aſſimi/
latur tamen in aliquo: q2 eīm in hac mu/
tatiōe nihil cōmune manet. aſſimilatur
creationi q2 vero principiū initiale non
eſt nihil (ſcʒ in panē) ſed ē aliqd: ideo diſ/
ſimilis eſt creationi: z ſimilis generatiōi
q2 vero terminū finalem nō habet ſcʒ ali
quid de nouo factū (q2 factū fuit in vte/
ro virginis) ſed prius exiſtens: ideo diſſi/
milis generationi z ſimilis augmēto eſt
Cetera patent in textu.

Tertio queritur. Utrū

iſta conuerſio ſit annihilatio. ¶ Notan/
dum ꝙ duplex eſt mutatio ſcʒ naturalis
z ſupernaturalis: z quelibʒ illarū eſt tri
plex. Mutationū itaqꝫ naturaliū prima
eſt de ſubiecto in ſubiectū z eſt illa cuius
vterqꝫ terminus eſt ens poſitiuuʒ vt de
aqua frigida fit calida. Alia ē mutatio
q̄ eſt de nō ſubiecto in ſubiectū: z eſt illa
cuius terminus a quo eſt nō ens: z termi
nus ad quē eſt ens: vt generatio eſt ꝓgreſ
ſio de nō eē ad eſſe. Tertia ē mutatio de
ſubiecto in nō ſubiectuʒ vt corruptio eſt
de eſſe ad nōeſſe: vt qñ hō morit. Super
naturaliū aūt mutationū ꝑma eſt de nō
ſubiecto in ſubiectū. vt eſt creatio. Se/
cūda eſt de ſubiecto in nō ſbiectū: vt ē an
nihilatio: pōt aūt ſic diffiniri: ānihilatio
eſt deſtructio alicuius eſſe ſimpl'r in pu/
rū nihil: vt ſi deus deſtrueret celūʒ terrā
in purū nihil. Tercia ē mutatio ſuꝑ na/
turalis: que eſt de ſubiecto in ſubiectū: z
idē eſt ꝙ ꝯuerſio: z iſto mō panis mutat
in corpus xp̄i nec eſt dicēda annihilatio
ſed in melius ꝯuerſio. Hijs dictis facili/
ter. ¶ Rñdet ad qōnē ꝙ tal' ꝯuerſio nō
nō eſt annihilatio: pʒ ꝑ diffinitionē anni/
hilatiōis: panis eīm non deſtruit in purū
nihil: ſʒ ꝯuertit i ens ꝑfecti⁹. ſ. i corp⁹ xp̄i

Quarto queritur. vtrū

panis ꝯuertat in totū xp̄m hoc eſt in q̄d/

ſibet qđ eſt in xp̃o. Uicȝ vtrũ panis con
uertat᷑ in diuinitatē in aiam in corp⁹ ꝛ in
ſanguinē. Xp̃s tm̃ valet ſicut de⁹ ꝛ homo
¶ R̄nſio Panis p̄ciſe ꝯuertit᷑ in corpus
xp̄i qđ eſt ꝑs hũanitatꝭ q̄ iformat᷑ ab aia
nec panis ꝯuertit᷑ in ſanguinē: nec ĩ aiaȝ
nec in diuinitatē. ¶ Propõ Lȝ panis ſo
lũ ꝯuertat᷑ in corp⁹ xp̄i tñ ꝯcomitãter ꝛ
ꝑ inſeꝑabilē vnionē eſt ibi ſanguis ꝛ aia
xp̄i ꝛ diuinitas. Siľr dicēdum eſt de ſan
guine: ſcȝ ꝙ vinũ ſolũmõ ꝯuertit᷑ in ſan/
guinē: tñ cocomitant᷑ eſt ibi corp⁹ aia xp̄i
et diuinitas. Et ſic pȝ ꝙ xp̃s eſt tot⁹ ſub
vtraqȝ ſpecie.

Quĩto querit᷑. Utrum

hec conuerſio ſit ſubita an ſucceſſiua.
¶ Notãdũ ꝙ illa ꝯuerſio dr̄ ſubita q̄ fit
in inſtãti ꝛ in ſpũcto indiuiſibili. Dura/
tio aũt ſucceſſiua eſt illa q̄ fit in tꝑe ꝛ di/
uiſibiľr: q̄rit᷑ ḡ Utrũ qñ ꝓfert᷑ aliq ꝑs ṽb/
boꝝ: an aliq̄ ꝑs corꝑis xp̄i cõuertat᷑ et ſic
fiat ſucceſſiue. ¶ R̄nſio Hec ꝯuerſio fit
ſubito ꝛ in inſtãti: ꝛ nõ ſucceſſiue: ꝛ fit in
inſtãti ꝓlatiõe verboꝝ: ſcȝ ꝓlatione vltie
ſyllabe. Hoc fit ꝑ verbũ icreatũ: qđ oꝑa
tur in inſtanti.

Sexto queritur quibuſ

verb̃ debeat exprimi iſta ꝯuerſio. ¶ No
tandũ ꝙ ṽbũ ibi capit᷑ ꝓ loq̄la exteriori.
¶ Reſolutio q̃onis ſtat in q̄nqȝ ꝓpõnib⁹
ꝛ vna ꝯcluſiõe. ¶ Pria ꝓpõ: q꜠ panis in
iſta ꝯuerſiõe trãſit in totũ corp⁹ xp̄i (ꝛ h̄
virtute diuina ꝛ ſuꝑnaturali) iõ iſta con
uerſio eſt ſingularꝭ ꝛ miraculoſa. ¶ Se/
cũda ꝓpõ Ipſi⁹ panis ad corp⁹ xp̄i nul/
la eſt idētitas: ſȝ adiuicē dr̄ñt. ¶ Tertia
Panis nullã hȝ cauſalitatē ad corp⁹ xp̄i
nec efficiētem: nec materialem nec finalē
¶ Quarta In corꝑe xp̄i nulla eſt inoua
tio ſm̄ idētitatē abſolutã: q꜠ ideȝ ē in ce/
lo q̄ eſt in ſacr̃o. ¶ Quĩta ꝓpõ In pane
nulla ē ſm̄ cauſas iferiores ordīatio ad
iſtã ꝯuerſionē: q꜠ nec ſol: nec aer: nec alia
elemēta faciũt ad iſtã ꝯuerſionē. Pro q̃

notãdũ ꝙ duplices ſunt cãe Quedã ſũt
inferiores: ꝛ ſunt oẽs creature alie a deo
Cã vero ſuꝑior ē ipſe de⁹. Ex hĩs ſuꝑe/
rius dictꝭ eliciunt᷑ q̄tuor regľe. ¶ Pria
ē ꝙ oĩa ṽba ſignificãtia idētitatē panis
ad corp⁹ xp̄i faciũt ſermonē falſum. Uñ
oẽs tales locutiões iproprie ſunt ꝛ expo
nēde panis eſt corp⁹ xp̄i: vt qđ fuit panis
eſt corp⁹ xp̄i. Oẽs tales ſimpľr ſunt fal
ſe ꝛ nullo mõ admittende ſeu recipiēde.
¶ Scđa regula Oĩa verba ſignãtia in
nouationē circa corpus xp̄i ſunt falſe di
cta vt nõ põt vere dici corp⁹ xp̄i generat᷑
ex pane: corp⁹ xp̄i fit ex pane: ꝛ ſic ď alĩs
ꝓpõnib⁹ q̄ ſignant innouationē circa cor
pus xp̄i Que aũt ſignãt ꝯuerſiõeȝ ꝛ trã
ſitũ vere dicunt᷑: vt panis cõuertit᷑ in cor
pus xp̄i. ¶ Tertia regula: q꜠ nõ eſt ordi
natio panis ad corp⁹ xp̄i ſm̄ cauſas iferi
ores: iõ ṽba ſignãtia (ſicut h̄ verbũ põt
abſolute dictũ) faciũt locutionē falſam
vt ſi dicat᷑ panis põt eſſe corpus xp̄i: ſȝ ſi
dicatur ordinatio ſm̄ cauſas ſuperiores
tunc eſt in locutione veritas: ſi verba ſi/
gnant conuerſionem ꝛ tranſitum: vt ſi di
cat᷑ panis poteſt ꝯuerti a deo. ¶ Quar/
ta regula: quia nulla eſt cauſalitas ſed
ſolum tranſitus panis in corpus chriſti.
Omnes prepoſitiones cauſalitatem im
portantes reddunt locutionem impro/
priam: vt ſunt ex de ꝛc̄. vt de pane ſit cor
pus xp̄i. ex pane fit corp⁹ chriſti: oẽs ta/
les ſunt improprie. ¶ Concluſio reſpon
ſalis Illa propoſitio eſt vera et propria
in qua verbum ſignificans non cauſali/
tatem: nec idētitatem: nec innouationeȝ
nec ordinationem naturalem: ſed ſolum
conuerſionem cum prepoſitione impor/
tante tranſitum: vt hec eſt vera. Panis
conuertitur in corpus xp̄i. Et hic eſt ve/
rior ꝛ ſecurior modus loquendi.

Septimo queritur.

Utrum hoc ſacramentum ꝯfici debeat
in ſpē panis ꝛ vini. ¶ Notãdũ ꝙ ꝯficere
capitur multis modis. Uno mõ idem ē

ꝙ ſimul facere: ⁊ dicit a con: qđ eſt ſimul et facio quaſi ſimul facere. Alio modo idē eſt ꝙ perficere: vt iſte cōfecit iſtū librum id ē perfecit. Tertio modo idē eſt ꝙ deficere vel deſtruere. Quarto mō idem eſt ꝙ componere ⁊ cōmiſcere. Eccl: xxxviij. Unguentarius vnctiones ꝯficiet ſanitatis. Quīto modo idē eſt ꝙ cōuincere vt iſte cōfecit hoſtes id ē ꝯuicit. Sexto mō idē eſt ꝙ tingere: ſic dicimus iſte pān⁹ eſt cōfect⁹ id eſt tinctus. Et oībus iſtis modis nō capitur hic. Septīo cōficere id ē corpus xpi cōſecrare: ⁊ iſto mō capit̄ hic. Notandū ꝙ duplex eſt vinū. Quoddaꝫ materiale: ⁊ eſt ille liquor precioſus q̄ naſcitur ex vinea: ⁊ ab ipſo vite diſtillatur ad vſum hoīs: ⁊ de iſto vino materiali eſt hic ad ꝓpoſitū. Aliud eſt vinū ſpūale: et iſtud eſt quadruplex. Quoddā eſt vinū ſpūale bonū ⁊ dilectabile: vt eſt vinū grē ſpūſſancti: eſt etiā vinū ſcie Cāticoꝝ. v. Bibi vinū meum cum lacte meo: bibi vinū: id eſt grām dei: cum lacte id eſt cū ſciencia. Scđm vinū eſt ſummū ⁊ delectabile: ⁊ eſt vinū eterne glorie: que eſt ipſemet deus. Ps. Inebriabuntur ab vbertate domus tue. Uinum letificat cor hominis. Tertiū eſt vinum vanū ⁊ deteſtabile: ⁊ eſt vinū delectatiōis humane ⁊ luxurie: ad Epheſeoſ. v. Nolite iebriari vino in quo eſt luxuria. Quartū vinū eſt duruꝫ ⁊ execrabile: ⁊ eſt pena eterna ps. Fex eius non eſt exinanita bibent omēs pctōres terre. ¶ Rñſio ad qōnem Iſti⁹ ſacri duplex eſt res ſcꝫ corpus xpi veruꝫ: et corpus xpi myſticū: ⁊ qꝛ ſigna ſunt inſtituta ꝓpter ſignationē rei ſignate: ideo talia debuerūt eſſe ſigna: q̄ de ſui natura vtrūꝗ exprimerent. Nam ſicut corpus myſticū ē cōgregatio oīm fideliū in charitate xpīanoꝝ: ſic panis fit multis granis ſimul ꝯgregatis: ⁊ vinū ꝯfluit ex multis racemis ſimul preſſis. Etiam qꝛ corpus xpi datur in verū cibum: ideo inſtitutuꝫ eſt iſtud ſacrm̄ vt cibus nō qualiſcūꝗ ſꝫ vt cibus ꝯueniēs: cib⁹ efficax: cib⁹ ſanās cibus in omnib⁹ cōis. debuit propterea inſtitui ſignū qđ quidē eſſꝫ cibus habēs iſtas ꝓprietates. Cibus aūt magis ꝯueniens eſt panis de frumento: ⁊ vinum de vua: ⁊ huius ſignum eſt: qꝛ nature nō generat ex frequentatione faſtidiū: eſt etiā efficax in confirmando: qꝛ panis confortat: ⁊ vinū letificat: eſt etiā ſuauis. Ulterius eſt cibus cōis ⁊ vſitatus: maxime inter gētes rationabiliter viuentes. Cetera patent in textu.

Octauo queritur. vtrū

vtraꝗ harum ſpecierū ſit de integritate ſacramenti. ¶ Rñſio In hoc ſacro ſunt duo ſcꝫ efficacia ⁊ ſignātia. ¶ Prima ꝓpoſitio in qualibet harum ſpecieruꝫ per ſe etiā remota alia eſt totū ſacramētum q̄tū ad efficaciā: qꝛ ſub ſpecie panis continet̄ ſanguis cū corpe: et ſub ſpecie vini cōtinetur corpus cū ſanguine. ¶ Scđa ꝓpō Utraꝗ harū ſpērum cōiunctim requirit̄ ad integritatē iſtius ſacri q̄tū ad ſignificātiā: qꝛ i iſtis ſpēb⁹ ſignat̄ ibi xp̄s vt eſt reficiens fideles ſuos ſacrālr̄: ſꝫ ꝑfecta refectio nō pōt eē in ſolo potu: nec in ſolo cibo: ſed requirit̄ vtrꝗ. ideo q̄tū ad ſignantiā reqritur vtraꝗ iſtarū ſpecierum. Notandum ꝙ māducare iſtud ſacramentum ſpiritualiter eſt recognoſcere et affici circa eius paſſionem: que fuit in multiplici afflictione corpis: ⁊ effuſione ſanguinis: in quo manifeſtat̄ imenſa dei charitas: ⁊ in hoc anima perfecte reficitur et delectatur.

Nono queritur. Utrū

aqua ſit de integritate ſacramēti euchariſtie. ¶ Notādū ꝙ q̄ttuor ſunt de integritate hui⁹ ſacri ſcꝫ materia ⁊ ē duplex quedā eſt materia ex qua ꝯſecrat̄ corp⁹ xpi: ⁊ eſt panis triticeus Alia ē materia ex q̄ ꝯficit̄ ⁊ conſecratur ſanguis xp̄: ⁊ eſt vinū de vite. Scđo reqrit̄ forma: ⁊ ſunt vba neceſſaria ad ꝯſecratiōeꝫ: ſcꝫ h̄ eſt eī corp⁹ meū. Tertio reqrit̄ ordo: qꝛ niſi cō

ſecrans eſſet ſacerdos:nō poſſet ꝯſecrare ¶ Quarto reqͥrit intētio:qꝛ reqͥrit ꝙ ſacerdos intēdat ꝯſecrare. Alia aūt non ſunt de neceſſitate ſacri. ¶ Ex hijs pꝫ rñſio ꝙ aqua nō eſt de integritate ſiue neceſſitate ſacri:tñ q̄ ſcienter omitteret ponere ex cōtēptu:vl' credēs ꝙ eſſet hereſis ponere aquā tūc peccaret mortal'r. Si aūt faciat ex negligentia diſtinguēdū eſt:qꝛ vel fac. ex negligētia plena qñ.ſ.nullā adhibet diligētiā:ꝛ ſic peccat mortal'r:qꝛ opꝫ ire ad iſtud ſacrm̄ ſctiſſimū cū reuerētia ꝛ diligētia. Si aūt omittat ex negligentia ſemiplena:qñ ſcꝫ aliquā adhibet diligentiā:ſꝫ nō ſufficiētē tūc peccat venial'r Nō aūt quare ponit aq̄ cum vino eſt qꝛ aqua ſignat pp̄lm:vinū autē ſignat xp̄m qui eſt caput:ꝛ illa cōmixtio ſignat vnionem cum capite.

Decimo queritur. vtrū

hoc ſacrm̄ poſſit cōfici in oī pane ꝛ vino. ¶ Rñdet ꝙ Solū pōt cōfici in pane triticeo ꝗ eſt de frumēto:ꝛ ſine fermēto:ꝛ ī vino de vite. Nec pōt ꝯfici in pane de ordeo:nec de ſiligine:ꝛ ſic de alijs ſpēbꝫ diſtinctis a tritico. Nec etiā pōt ꝯfici ſanguis in ſiccra:vel ceruiſea:nec in alia ſpē diſtincta a vino de vite.

Undecimo queritur de

mō quo xp̄s cōfecit quo ad ſignū exteriꝰ Utrū ſcꝫ xp̄s ꝯfecerit in pane azimo:an in fermētato. ¶ Notandū ꝙ panis dicit fermētatus:qñ in ipſo pane ponit fermēmentū. Unde notandum ꝙ fermentum eſt duplex. Quoddam eſt corporale et materiale: ꝛ eſt illud qđ facit leuare paſtam:ꝛ vocat grece leuain:ꝛ dicitur a ferueo ferues. Aliud eſt fermentū ſpūale:ꝛ eſt pctm̄. Uñ prime corintheoꝝ.v. Expurgate vetus fermentum id eſt pctm̄. Notandum etiā ꝙ panis dicitur azimꝰ quādo in ipſo pane nō ponitur fermentum. E dicitur azimus ab a qđ eſt ſine ꝛ zima qđ eſt fermētū quaſi ſine fermento Inuenit autē azimus in ſacra ſcriptura multis modis. Primo mō cum lactuca. Exod.xij.et edet carnes nocte illa aſſas igni:ꝛ azimos panes cū lactucꝭ agreſtibus. Et in hoc notat ꝙ debemꝰ ſumere hoc ſacrm̄ cū lactucis agreſtibꝫ id eſt cū penitentia. Scđo mō inuenitur azimus cū palenta:ꝛ ibi capit cū polēta ꝓ quodā grano rotundo Joſue.v. Comederunt de fructibꝫ terre:ꝛ azimos panes cū polēta. Et in hoc notat ꝙ debemus ſumere iſtud ſacrm̄ cū polēta:id eſt cū multitudine bonoꝝ operuꝫ. Tertio mō inuenit azimus cū oleo Leuitici.vij. Offerēt panes ſine fermēto ꝯſperſos oleo:ꝛ lagana azima vncta oleo. Et in hoc notat ꝙ debemꝰ iſtud ſacrꝫ ſumere cū oleo id eſt cū charitate. Quarto mō inuenit azimꝰ cū cinere. Exod.xij. Coxerūt farinā ꝛ fecerunt ſubcinericios panes azimos. Et in hoc notat ꝙ debemus iſtud ſanctiſſimū ſacrm̄ ſumere cū mortalitatis future cōſiderata meſtitudine:ꝛ etiā cū meditatione mortis xp̄i. Quīto mō īuenit azimꝰ cū carne. Judicū ſexto Ipe appoſuit coram angelo azimos panes ꝛ carnes. ¶ Rñſio ꝙ xp̄s cōfecit in pane azimo: ꝛ nō fermētato:ꝛ q̄ aliter faceret:lꝫ ꝯſecraret:tñ peccarꝫ:qꝛ nō ꝯformaret ſe eccl'ie Romane diſtinctiōe.xij.qōne.xiij.

Duodecimo queritur

de mō quo xp̄s ꝯfecit q̄ ad ꝯtētū īteriꝰ Et q̄rit q̄le corpꝰ dedit diſciplis in cena: an paſſibile vel imortale. ¶ Notādūꝫ ꝙ corpa btōꝝ hñt q̄ttuor dotes. Primo habent claritatē. Fulgebūt iuſti ſicut ſol. Scđo hñt imortalitatē: Juſti aūt ippetuū viuēt. Tertio habēt agilitatē ita ꝙ in puo ſpacio tpis pñt de celo in terrā deſcendere ꝛ eꝯ. Quarto hñt ſubtilitateꝫ: ita ꝙ ꝑꝑt eoꝝ ſubtilitatē duo corpa pñt ſimul ꝛ ſemel eſſe in eodē loco:ſicut pꝫ de corpe xp̄i qđ trāſiuit ꝑ tumulū clauſum ꝛ veniebat ad diſcipl'os ſuos ianuis clauſis. Xp̄s vſus eſt ſubtilitate in natiuitate ſua:qñ natus eſt:btā maria remanēte

virgine:vſus eſt agilitate in mari claritate in mõte:ꝛ imoꝛtalitate in reſurrectione ſua. ¶ Rñdetur ꝙ xps in cena dedit tale coꝛpus diſcipulis ſuis:quale habuit:ſcꝫ paſſibile ꝛ moꝛtale:nõ tñ eſt intelligẽdũ ꝙ coꝛpus xpi put erat in ſacro potuiſſet ibi:ſcꝫ in ſacro pati. Notãdũ ꝙ ſi petrus cõſecraſſet in triduo moꝛtis xpi nõ fuiſſꝫ ibi aīa ꝯiuncta coꝛpi:lꝫ fuiſſet ibi diuinitas:ꝛ ꝓpterea adoꝛãdũ adoꝛatiõe latrie Si aũt ꝯſecraſſet ſanguinẽ vere cõfeciſſet:ſed diuinitas nõ fuiſſet vnita ipſi ſanguini:q2 erat ſepatus a coꝛpe:ꝛ ꝓpterea nõ erat tũc ſanguis(etiã ꝯſecratus)adorandus adoꝛatione latrie.

Circa diſtinctionem duodecimã qrit̃ pmo.

Utrũ ſit poſſibile accñtia eſſe ſine ſubiecto:etiaꝫ ꝑ miraculũ. ¶ Notãdũ ꝙ miraculũ eſt aliqd arduũ ꝛ inſolitũ:ſupꝛa ſpem ꝛ facultatẽ admirantis:ꝛ inſolitũ ibi non capit̃ pꝛo illo qd raro fit:q2 ſequeret̃ ꝙ eclipſis eẽt miraculũ:ſꝫ capitur ꝓ illo qd fit ꝯ cõem curſum nature. Unde triplicia ſunt miracula. Quedã ſunt q̃ fiũt ꝑ publicã iuſticiã:ꝛ ſunt illa que fiũt ꝑ depꝛecatiões deuotoꝝ:in quibꝫ ẽ publica iuſticia per grãm:q2 deus(q eſt ipa iuſticia)habitat in eis. Alia ſunt q̃ fiunt ꝑ ſigna publice iuſticie ꝛ ſic faciũt pctõꝛes:qui lꝫ ſint in pctõ tñ habẽt illam grãm gratiſdatã a deo per quã pñt facere miracula. Quedam vero ſunt q̃ fiũt ꝑ priuatos ꝯtus:ꝛ iſta fiũt ꝑ inuocationeꝫ demonũ q demones ſciũt priuatos ꝯtus:ꝛ iſto mõ antichriſtus faciet miracula. Sꝫ iſta vltia differũt ab alijs duobꝫ modis tripľr. Pꝛio q2 duo pꝛia fiunt imediate a deo:iſta ꝟo fiũt a demone. Scðo dr̃ñt:q2 illa fiũt ꝓpter bonũ cõe:iſta vero fiũt ꝓpter vanã gl'iam. Tertio q2 illa fiunt ꝓpter laudẽ dei:iſta ꝟo ꝓpter deceptionẽ ꝛ fraudem. ¶ Notandũ etiã ꝙ duplex eſt ſubiectũ. Quoddã eſt vltimatũ ꝛ eſt illud qd vltimate ꝛ pꝛincipaľr terminat dependẽtiã accidẽtis ſibi inherẽtis:ſic paries dr̃ ſubiectum albedinis. Aliud eſt ſubiectũ pꝛimũ:ꝛ eſt illud qd ꝓpꝛime(nõ tñ vltimate:nec pꝛincipaľr)terminat depẽdẽtiã accidentis inherẽtꝭ:vt ſupficies dr̃ ſubiectũ ꝓximũ albedinis:ꝛ iſtis duobus modis põt capi in pñti qõne. Sciẽdũ etiã ꝙ accidens põt capi duobꝫ modis ſcꝫ ꝓ ꝑ ſe ſignificato ꝛ ꝓ cõnotato vt patuit diſtinctiõe.xi.qõne.ij.huius.ꝛ iſtis duobus modis põt capi accñs in pñti qõne. ¶ Reſolutio qõnis ꝑ tres ꝓpꝓõnes. ¶ Pꝛia implicat ꝯdictionẽ intelligere accñs ꝓ ꝑ ſe ſignato ſine ſubiecto. ¶ Scða ꝓpõ implicat ꝯdictionẽ accñtꝫ. ¶ Tertia ꝓpõ ꝛ ad qõnẽ rñſalis Nõ iplicat ꝯdictioẽꝫ accidentia eſſe ſine ſubiecto ꝑ miraculũ:q2 hoc nõ poſſet fieri ꝑ naturã. Cũ eñ accidẽtia ꝛ ſubiectũ differãt ꝑ eſſentiã iõ põt deus ſine omni icõueniẽtia ꝑ virtutẽ ſuã illa ſepare. Jtẽ baſilius in exameron. Cũ eñ deus poſſit plus facere ꝙ̃ intellectus intelligere:ꝛ intellectus intelligat accñs pꝛeter ſubiectũ. g deus põt h̄ facere ꝙ accidens ſit ſine ſubiecto.

Secũdo querit̃. Utrũ

cõgruat ꝙ in h̄ ſacro ſint ſpẽs ſine ſubiecto. ¶ Rñſio nõ ẽ icõueniẽs:imo valde ꝯueniẽs ꝛ ꝯgruũ. Cetera patet in textu

Tertio queritur. Utrũ

ſit verũ accidentia ibi eſſe ſine ſubiecto. ¶ Rñdet̃ ꝙ cõiter tenẽt mgr̃i ꝙ accñtia ibi ſint ſine ſubiecto.

Quarto queritur de mu

tatione ꝛ actiõe illoꝝ accidentiũ:ꝛ queritur. Utrũ illa accidentia poſſint conuerti in alimẽtũ. Notandũ ꝙ alimẽtum eſt aliqd cõceſſum a deo ꝛ natura aīalibus et plantis ꝓpter reſtaurationẽ humoꝝ q per actionẽ caloꝛꝭ in coꝛpe ꝯtinue diſſoluũtur ꝛ deperduntur:ꝛ dicitur alimẽtũ q2 alit ꝛ nutrit. ¶ Rñſio Jlla accidẽtia pñt cõuerti in alimẽtũ:ꝛ ꝑcipiens ſacrm

alitur ⁊ nutrit. Et illud ſatis ꝓbari põt ad ſenſum Manifeſtũ eſt em̃ ꝑcipiẽti ꝙ per ſumptõe ȝ vini ſiue illius ſpẽi ſitis ex tinguit: ꝙ ſi nõ extingueret fides non haberet meritũ: qꝛ ibi eſſet experimentum.

Quito querit. Utrum accñtia habeãt ptãtem ↄuertẽdi alia ſacramẽta in ſacro: vt pote ſi vino ↄſecrato id eſt ſpeciebus vini ↄſecrati apponatur aq̃ Utrũ illa aqua (etiã q̃tũcũq̃ modica) conuertatur in ſacrm̃. ¶ Rñſio Accñtia nõ habẽt virtutẽ ↄuertendi aliã ſbam in ſacrm: ⁊ rõ hui⁹ ẽ: qꝛ in hoc ſacro eſt trãſſubſtãtiatio: Trãſſubſtãtiatio autẽ non fit ſine verbo. Jdeo q̃tumcunq̃ appo natur aliud elementum niſi aſſit verbuȝ non fit ſacramentum.

Sexto queritur. vtrum accñtia habeãt opatiões ſuas ꝑ naturaȝ an ꝑ miraculũ. ¶ Notãdũ ꝙ in iſtis accidentib⁹ ſunt tres opatiões. Prima opatio illoꝝ accidẽtiũ eſt mutatio ſenſus ſcilicet mutare guſtũ vl' tactũ: ⁊ de iſta mutatiõe eſt pñs qõ. Unde mutatio ſenſus (put eſt ad ꝓpoſitũ) eſt aliqua opatio: q̃ ipm ſenſibile cauſat obiectiue ⁊ ꝑtialiter actũ ſentiendi in ſenſu: ſic ſapoꝛ imutat in guſtu actũ ſentiẽdi: coloꝛ imutat in viſu actũ ſentiendi. Scõa opatio illoꝝ accidentiũ eſt trãſmutatio: vt eſt putrefactio. Uñ putrefactio eſt coꝛruptio ꝓpoꝛtionis elemẽtoꝝ in mixto ꝓpter exalatiõnem humidi a coꝛpe ꝑtinẽtis ptes in mixto facta a calido coꝛpe circũſtantis. Jõ ſi aliq̃s ſepeliret in niuib⁹ ꝑpetuis nunq̃ coꝛrumpetur ſm Ariſtotelẽ qꝛ humiditas hȝ cõtinuare ptes: ſicut ſiccitas diſſoluere. Tertia opatio eſt nutritio. Jtẽ differentia eſt inter nutritioneȝ ⁊ refectionem Refectio eñ eſt alimẽti ſumptio ad replendum loca euacuata ꝑ digeſtionem Nutritio inſequitur refectionem: quia eſt alimẽti in alitum conuerſio per virtutem digeſtiuã Et ſm has tres operationes ſunt tres parue queſtiones. Prima. Utrum illa immutatio ſenſus ſit naturalis: an miraculoſa. Secunda. Utrum illa putrefactio ſit naturalis an miraculoſa. Tertia queſtio vtrũ illa nutritio ſit naturalis an miraculoſa. Ad iſtas queſtiones reſpondetur ponendo vnam diſtinctionem et duo dicta. Diſtinctio Omnes iſte operatiões poſſunt comparari vel ad virtutẽ a qua egrediũtur vel ad obiectũ circa qđ operant. ¶ Primũ dictũ. Si comparent ad virtuteȝ a qua egrediunt tũc omnes ille operationes ſunt miraculoſe: qꝛ iſte opationes nec ſunt ſubſtantiales: nec dependent a ſubſtãtia. ¶ Scõm dictũ Si cõparent ad id circa qđ opantur: tũc ſunt naturales: qꝛ q̃ñ illa accidentia imutant ſenſum vel putrefiunt aut nutriũt nõ eſt miraculum: ſed eſt miraculuȝ ꝙ habent illam virtutem.

Septio querit. Utruȝ vera fractio ſit in coꝛpoꝛe chꝛiſti. ¶ Reſpondetur ꝙ corpus chꝛiſti non frangitur: immo in quotcunq̃ partes diuidat hoſtia eſt coꝛpus totum et integruȝ: nec dicitur mãducari coꝛpoꝛaliter eo ꝙ coꝛpaliter maſticetur. Sicut enim nõ frangitur ſic nõ maſticatur.

Octauo querit. Utrũ in ſpeciebus ſit vera fractio. ¶ Reſponſio Diuiſio eſt ibi vera quantitas vera ſolidita: ⁊ quia diuiſio conſequituquantitatem per ſe: ideo ſicut eſt ibi vera quãtitas: ita eſt vera fractio in iſtis ſpeciebus: non tamen ſequitur ꝙ coꝛpus chꝛiſti frangatur.

Nono queritur quid ſignificent partes. ¶ Notandum ꝙ communiter diuiditur hoſtia in tres partes ⁊ caꝝ ſignificatõ ꝑtinet i hijs ꝟſib⁹ Hoſtia diuidit in ptes (ſcȝ tres) ticta brõs. Plena ſicca (ſcȝ magna) notat viuos: ſer

nata ſepultos:ſcʒ in purgatorio. ¶ No/
tādū ꝙ antiq̄tus vna ps reſeruabaꝛ vſqꝫ
ad finē miſſe:ſʒ mō nō reſeruaꝛ ꝓpter pi/
culū. ¶ Rñſio Hoſtia ſignificat paſſio/
nem xpi ſʒ tres ptes fracte ſignant ꝑtes
corꝑis myſtici. Et qꝛ corꝑa myſtica ſūt ī
triplici dꝛia. Quidā eīn regnāt in ꝑadi
ſo:q̄dā ſecuri expectāt ī ſepulchꝛo:ſcʒ in
pugatorio q̄dam aūt pugnāt in merito:
ſicut ſunt viatores.iō tres ꝑtes fiunt in
hoc ſacro. Nota tñ ꝙ mali ꝛ pctōres nō
ſignanꝛ in aliq̄ ꝑte hoſtie. Et ſm Augu.
ſacrificiū corꝑis xpi ſolū ꝓ hijs offerri dꝫ
qui ſunt de corꝑe xpi myſtico:nec valʒ ꝙ
xp̄s ꝓ oīb; eſt oblatus:qꝛ hic nō ſignanꝛ
oēs (vt dictū eſt) ꝓ q̄b; eſt oblatus:ſʒ tm̄
illi q̄ ſunt de corꝑe xpi myſtico.

Decimo queriꝛ. Utrū

hoc ſacr̄m habeat efficaciā in quolibʒ vi
ro iuſto ¶ Pro declaratōe notādū ꝙ du
plex eſt efficacia ſcʒ actiua ꝛ paſſiua. Ef/
ficacia actiua eſt duplex Quedā eſt effi
cacia actiua pro actu ꝑmo:ꝛ eſt rō effecti
ua ipſi⁹ agentis:ꝑ quā agēs efficit ꝛ cau/
ſat:vt calor ē cā effectiua quare ignis ca/
lefacit. Alia eſt efficacia actiua ꝓ actu ſe
cūdo:ꝛ eſt ipſa actio ipſius agētis:ꝑ quā
agēs efficit ꝛ cauſat:vt calefactio ī igne.
¶ Correlariū Iſta efficacia tā ꝓ actu ꝑ
mo q̄ꝫ ꝓ actu ſcđo in ſacro:eſt ſꝑ in deo:ꝛ
de iſta nō eſt hec q̄ō. Efficacia ṽo paſſi/
ua nihil aliud eſt q̄ꝫ effectus ꝓductus et
cauſatus ab ipſo efficiēte:vt gr̄a pōt eſſe
efficacia in hoc ſacro:ꝛ de iſta eſt hic q̄ō.
Notādū ꝙ vir dr̄ iuſtus qñ nō eſt in pec
cato mortali:ſʒ in gr̄a. ¶ Reſolutio q̄ō/
nis habeꝛ per tres ꝓpōnes. ¶ Pria ꝓpō.
Hoc ſacr̄m non hʒ efficaciā in viro ſiue
iniuſto ſiue iuſto:niſi digne accedat.
¶ Scđa Digne accedit qñ ſe preꝑat di/
gne:ꝛ ſicut digne dʒ. Ideo dʒ accedēs co
gitare ꝙ ibi eſt xp̄s verus deus et verus
hō:ꝛ ꝑ ꝯñs tota trinitas:ac diuina maie
ſtas ꝛ ſic dʒ accedere cum amore ꝛ hono
re. Notanduʒ ꝙ anteq̄ꝫ aliquis digne ſe
preꝑet ad iſtud ſanctiſſimum ſacr̄m reci
piendum tria requiruntꝛ. Prio opꝫ ꝙ di
ſcernat iſtū cibū ſpūalēʒ ab alijs cibis:ꝛ
hoc ꝑ fidem:tm̄ eīn ſacr̄m recipe ſicut re
cipiꝛ alius cibus nō eſt ꝯgruum nec fru/
ctuoſum. Scđo oꝫ ſuū hoſpiciuʒ preꝑa
re ꝑ verā examinationē:ꝑme corinth.xi.
probet aūt ſeipʒ hō. Tertio opꝫ ꝙ ſuū
hoſpitē ſcilʒ xpm cū honore ꝛ amore reci
piat:ſicut fecit zacheus. Et qꝛ multi re/
cipiūt h̄ ſacr̄m:q̄ ſe nō debite preꝑant.iō
multi ībecilles ꝛ īfirmi ꝛ dormiūt multi
¶ Tertia ꝓpō Lʒ h̄ ſacr̄m nō hēat effi/
caciā in viro iuſto eo ꝙ nō ſe digne prepa
rat:tñ nō incurrit mortalē offenſionē ſʒ
venialem. Notādum ꝙ triplex eſt obex:
quare hoc ſacr̄m non habet efficaciaʒ in
recipiente. Primus obex eſt pctm̄ mor/
tale:in quo cōmittiꝛ offenſa mortalis.
Scđs obex eſt omiſſio debite preꝑatio/
nis. Tertius obex eſt ſollicitudo vel di/
ſtractio nimia circa exteriora. Iō vir iu
ſtus nō ſꝑ manducat ſpiritualr̄:vt puta
quando dormit:vel qñ diſtrahitur ꝑ co/
gitationes extrinſecas. Sed tūc ſpūali/
ter manducat quādo mouetur motu fi/
dei ꝛ charitatis:ꝛ tūc maſticat ꝛ incorꝑa
tur:ꝛ ideo ſi neglig t nō reportat effectū
Notandū etiaʒ ꝙ triplex eſt memoriale
paſſiōis ſcʒ in ſcripto in verbo ꝛ in ſacra
mēto. In ſcripto:vt qñ paſſio deſcribiꝛ
vel narraꝛ ꝑ ſcripturaʒ vel qñ imaginib;
exprimiꝛ:ꝛ hoc eſt memoriale quaſi mor
tuū:ꝛ habet fieri ad viſum qui apprehen
dit magis de lōginquo. In verbo vt po/
te quando aliq̄s verbotenus narrat paſ
ſionem xpi ꝛ illud ꝑtim eſt viuum ꝛ par/
tim eſt mortuū viuū eſt in corde bonorū
predicatorum:ſed mortuū in corde tepi
dorum et malorum vel viuū in corde et
cogitatiōe:non viuū in voce:ꝛ hoc eſt ad
auditū. Auditus autem nō ita de lōgin
quo apprehēdit. In ſacro vero eſt memo
riale cum ipm̄ corpus xpi ſignatur ꝛ con
tinetur in ſpecie panis:ꝛ ſanguis in ſpe/
cie vini:ꝛ hoc eſt memoriale viuū:qꝛ ipe

he xp̄s ſeipm̄ ibi p̄bet: offerens nob corpus qđ p nobis fuit occiſū: ⁊ ſanguinē qui p nobis fuit effuſus: ⁊ h̄ ē ad guſtū qui de pximo apprehendit: vt iā nō quaſi ſpeculatiue ſed quadā expientia paſſionis ei⁹ memores ſim⁹. Si ergo accēdit affectū nr̄m paſſio deſcripta: ⁊ amplius feruenter p̄dicata: multo magis inflammare debet ⁊ afficere in hoc ſacro expſſa ⁊ hoc abſq dubio facit ſi qs ſenſū habet ⁊ illum ↄuertit ad hoc ſacrm̄ ⁊ ille efficaciam reportat. Ille vero audit miſſā nō qui tantum verba dicit vel audit ſine deuotione: ſed ad hoc memoriale totā mentis intentionē ↄuertit.

Undecio querit̄ vtrū

habeat efficaciā in aliquo pctōre. vicꝫ q̄ eſt in pctō mortali. ¶ Rn̄ſio. Scđm generalē inſtitutionis ſacramenti rōnem: iſtud ſacrm̄ datum ē in cibum illis qui ſunt de corpore xp̄i: ⁊ oēs tales hn̄t charitatē: ideo effectum habet i ſolis iuſtis Effectus aūt i iuſtis ē liberādi a culpa veniali: ⁊ p̄ſeruādi a mortali vt patebit

Duodecimo queritur.

que ſit efficacia huius ſacramēti. ¶ Reſpondet̄ q huius ſacramenti plures ſūt effectus. Primus tamen ⁊ p̄ncipalis eſt magis vnire: quia digne accedentē reddit feruentiorē: vt carbo ignit⁹: ⁊ iterū reddit firmiorē: vt bonus cibus. Et ex hoc q reddit charitatē magis ignitam: adiuuat ad cōſumendam pctī venialis rubiginem. Secūdus effectus eſt remiſſio pctōꝝ venialiū. Nō autē requiritur q ſemp pctā omnia dimittant̄: ſed parū aut multū ſm q accedens ſe diſponit. Terti⁹ effectus ē p̄ſeruatio a culpa mortali. Quart⁹ effect⁹ ē augmētatio v̄tutum. Quintus effectus elicit̄ a doctore ſubtili: ⁊ ē remiſſio pctī mortalis obliti: facta tn̄ diligenti examinatione cōſcientie ſue. Et ſm Durandū. Uel tale peccatū mortale remittit̄ virtute huius ſacramenti vel ad memoriam reducit̄ vt confiteatur.

Tredecimo queritur.

Utꝝ neceſſe ſit ⁊ teneamur ad h̄ ſacramentū accedere. ¶ Rn̄ſio. Hoc ſacramentū nō ē de neceſſitate ꝙtum ē d̄ ſua inſtitutione: qꝛ parui pueri bene ſaluantur abſq hoc ſacramento: ſed tenet̄ qs ex aſſumpto officio: vt cū ſacerdos viuit de altari: vt (parochianus) debet ſeruire altari. Si autē nō viuat de altari ſed in libertate ſua maneat: non tenet̄ magis ꝙ ali⁹ hō ex debito: ſed mag̃ de bono ⁊ equo: ex mandato ſupaddito: eo q inſtituit eccl̄ia vt fideles cōicarēt ſemel in anno ⁊ in morte. Unde ſi quis negligit nō ē ſine ↄtēptu: iō peccat mortalit̄

Decimoquarto queritur.

Quid ſit melius an frequētare: an tarde accedere. ¶ Rn̄ſio. Si quis eſſet ſemp parat⁹: ſemp vtile eēt hoc ſacramētū recipere: vt ſcꝫ ſi haberet habitaculū mundū ſcꝫ ↄſciam bonā ⁊ puram: ⁊ ſpiritualiter comederet hunc cibū cū honore ⁊ deuotione. Quia igitur tempore primitiue eccl̄ie erant mundi p baptiſmum ⁊ innocentiam ⁊ charitatē ardētes: per donationem ſpirituſſancti. ideo congruebat eis quotidie communicare quia vero poſtmodum charitas refriguit ⁊ per peccata: mundicia baptiſmalis (vt in pluribus) perdita eſt: relictū fuit iudicio ⁊ conſcientie vniuſcuiuſq vt reciperet quando diſpoſitum ſe videret: ne aliter manducaret ad ſuam damnationem. Et quia homines inceperūt fieri negligentes: oportuit vt iterum inſtitueretur a ſummo pontifice frequentatio. Sed quia frequentabant multi: et non bene ſe preparabant. Ideo inſtituit Fabianus vt tribus anni ſolennitatib⁹ in quibus homines melius parantur. ⁊ quas deſiderabilius expectant cōmunicarent. ſcꝫ in natali: paſcate: ⁊ pen/

thecoſte. Et q₂ hoīes proceſſu tempozis ſm his tribus tēpoꝛib⁹ negligent ſe pa/rabant. Ideo hoc ad extremū ē ad paſca reductum: qḋ pcedit tempus pꝛeparatiōis ſcꝫ quadrageſima. Si ꝗ querit Utrū expediat frequentare alicui. Dicendū ꝙ ſi ſe videat eſſe in ſtatu eccleſie pꝛimitiue: laudandū ē quotidie cōmunicare: ſi autē in ſtatu finalis eccl'ie (vt potè frigidum ꝛ tardū) laudandū ē ꝙ raro: ſi autē medio modo: medio modo ſe debet habere. Aliquādo ei oꝫ ceſſare vt addiſcat reuereri aliqn̄ accedere: vt inflāmetur amoꝛi: q₂ tali hoſpiti debetur honoꝛ: debet ꝛ amoꝛ

Quintodecimo q̄ritur

Utrū homo debeat ſe retraherē ab hoc ſacramēto ꝓpter imundiciam coꝛpalem ¶ Reſpondet ꝙ quadruplex ē imundicia coꝛpoꝛalis. Quedā eſt immundicia coꝛpalis que ē coniūcta ſpirituali ſm veritatem: vt pollutio veniens ex turpi cogitatione vel ex crapula: ꝛ iſta īmundicia impedit: pꝛopter h̄ ꝙ homo debet ſe reputare imundum. Unde non recipit ſacramentū cum reuerentia qui ſic immundus ē niſi neceſſitas ꝯpellat. ꝛ pꝛopter hanc reuerentiam pꝛiuatur fructu ꝛ incurrit damnū. Secunda immundicia coꝛpoꝛalis q̄ ē ꝯiuncta ſpirituali ſm ꝯfoꝛmitatem vt pollutio veniēs ex diabolica illuſione: vel ex nature ſuperfluitate in qua ſentitur pꝛuritus ꝛ delectatio inoꝛdinata: ꝛ iſta īmundicia arcere debet de ꝯgruo: tamē non neceſſitat: q₂ nō eſt certum ꝙ anima ſit ibi maculata tamē pꝛobabiliter poteſt dubitari: ꝛ iō qui ſe reputat indignum bene facit Unde Iſidoꝛus de ꝯſecratione diſtictione ſecunda. Quiſquis nocturna illuſione polluitur: ꝛ ꝗ̄uis extra memoꝛiā turpium cogitationū ſeſe pꝛeſenciat inquinatum: tamen h̄ vt tempetur culpe ſue attribuat: ſuamꝗ imundiciā ſtatim fletibus tergat. Tertia imundicia eſt que nō ē ꝯiuncta ſpirituali: tamen ē generās hoꝛroꝛem immundicie ꝛ pollutio veniens ex infirmitate: ꝛ iſta ē indifferens: q₂ tantū ē pena: ꝛ ideo nō arcet. Si tamen ratione hoꝛroꝛis abſtineat: deuotio ꝛ reuerentia ē laudanda. Unde nec mulier menſtruata arcet: nec etiam mulier poſt partum. Quarta vero īmundicia ē pure coꝛpalis nullum hoꝛroꝛeꝫ īmundicie generās: vt īmundicia in pedibus: vt pote qn̄ aliquis habꝫ lutoſos ꝛ maculatos ꝛ iſta eſt indifferens ꝛ nullo mō īpedit Unde ſi quis querat. Utrū ſemꝑ polluitur coꝛpaliter ceſſare debeat. Dicendum ē ꝙ ſi ſentit inquinationē illā multum inclinaſſe animā (q₂ in actu illo fit homo caro: ſiue in ſomnijs ſiue in vigilijs) ꝯſulendum eſſet ei facere reuerentiam ſacramento. Si autē ſentit naturaꝫ magis expeditam ꝛ vlteri⁹ deuotio trahat ad pceptionē: ꝛ ſolennitas etiam trahat vel aliquid qḋ multū recompenſet: tunc poſſet ſine remoꝛſu ad ſacramentū accedere. ¶ Notandū tamē ꝙ ꝗ̄uis pollutio ſit pctm̄ veniale: magis tamen impedit ꝗ̄ aliud veniale. pꝛopter hoꝛroꝛis diuturnitatē ꝛ maioꝛē deoꝛdinationem

Circa diſtinctio

nem tredecimā querit pmo Utꝝ omnis ſacerdos poſſit conficere id eſt ꝯſecrare coꝛpus xpi' ¶ Reſpondetur ꝙ duplices ſunt ſacerdotes. Quidam ſunt iuſti et boni: ꝛ iſti poſſunt ꝯficere. Alij ſunt ſacerdotes pctōꝛes ꝛ mali. Et iſti adhuc ſunt duplices. Quidā ſunt occulte peccatoꝛes qui ſūt de eccl'ia (ſalteꝫ nomie): ꝛ tales pn̄t ꝯficere. Alij ſūt ſacerdotes manifeſte mali: ꝛ iſti ꝯficiūt ꝛ pn̄t ꝯficerē q₂ ꝓpter pctā coꝝ nō pt caracter delerī: etiā ſi fuerit degradat⁹. Et ſic pꝫ ꝙ oīs ſacerdos ꝗ̄tū ad ṽitatē pt ꝯficere. Sꝫ ē dr̄ia ꝗ̄tū ad vtilitatē: q₂ boni ꝯficiunt ad vtilitatē ſui ꝛ aſſiſtentiū qui cū fide ꝛ deuotione miſſam audiūt. Mali autē

occulti ſolum ad dānationē ſuā: et non aſſiſtentium ꝯficiunt. Mali vero manifeſte pctōres (ꝛ maxime heretici preciſi ab eccleſia) ꝯficiunt ad damnationem ſuam ꝛ omniū aſſiſtentium habentium noticiam de pctō illiꝰ ſacerdotis. ¶ Notandū ꝙ ſanctus Thomas ꝛ antiq doctores in hͦ ꝯcordant ꝙ idem iudicium eſt de publicis ꝯcubinariis ꝛ publicꝫ hereticꝫ. ſꝫ hec opio nō tenet: qꝛ refrigeſcet charitas vbi abūdat iniq̃tas Mat. xxiiij.

Secundo querit. vtrū

ſoli ſacerdotes poſſint ꝯficere. ¶ Rñdetur ꝙ ſic: ꝛ ſi alij faciunt nihil oino faciunt. Ratio quare ſolis ſacerdotibꝰ cōmittitur ꝯficere hoc ſacramentū eſt: qꝛ hoc ſacramentū eſt digniſſimū: ꝛ in magna reuerentia habendū. ideo fuit perſonis ſpēalibus ꝯmiſſum ꝛ ꝯmitti debuit: aut ergo ratione ſanctitatis: aut ratione auctoritatis. Si ſanctitatis (vt dicunt heretici) tunc ergo nemo eſſet certus vtꝝ ꝯficeret ꝛ ſalus noſtra penderet ex aliena bonitate. Si ratione auctoritatis: ꝛ auctoritas pōt tam bonis q̃ malis ꝯcedi: ꝛ hanc vocamus ordinem ſacerdotij. Non ꝯſideratur ergo in poteſtate ꝯficiendi dignitas: ſed tm̄ auctoritas que eſt in ſacerdotibꝫ ratione characteris. Sancti viri non dnr ſacerdotes ab oblatione corporis dn̄i ſed ſui: quia vnuſquiſq; corpus ſuum offert hoſtiam viuentem. ad Roma. xij.

Tertio queritur. cū po

teſtas ſacerdotalis ꝯcurrat ad ꝯſecrandum: ꝛ verbi virtus. Circa qd magis reſidet poteſtas: an circa verbum vel circa ſacerdotē. ¶ Notandū ꝙ poteſtas ſacerdotalis ꝯficiendi pōt capi dupl'r. Uno modo pncipaliter ꝛ potentialiter: ꝛ iſta eſt poteſtas auctoritatis. Et iſta ſoli deo ꝛ toti trinitati ptinet. Secunda eſt ptās inſtitutiōis ꝛ hanc habuit xp̄s: qñ inſtituit hoc ſacramentū. Tertia eſt poteſtas miniſterialis: ꝛ iſta ē ptās quā habent ſacerdotes. Et iſta ptās eſt quedā ordinatio ipſius ſacerdotꝫ: qua ipe ſacerdos ordinat ad ꝯficiendū miniſterialit iſtud ſacramentū ꝛ iſta ordinatio eſt in verbis. ¶ Ad q̃ſtionē rñſio. Uirtus verbi nō eſt aliqua qualitas abſoluta: ſꝫ ſolum ordinatio ad talē effectuꝫ. vt ad eiꝰ ꝓlationē fiat: nō ad ꝓlationē factā a q̃libet ſed habēte xp̄i ſignaculum. Et ſm hanc poſitionē dicendū ꝙ vna eſt ptās ꝯficiendi ꝯſiſtens in miniſtro ꝛ in verbo cum intentione ꝛ prolatione verborum ſuper debitam materiam.

Quarto querit Utruꝫ

melior ſit miſſa ſacerdotis boni q̃ mali ¶ Notandum ꝙ miſſa pōt dici ab emittendo: ꝛ idem ē ꝙ emiſſa: ꝛ iſta eſt miſſa cathecuminorum: qꝛ emittebant cathecumini antiquitꝰ: qñ ſacerdos incipit offerre ſacra. Alia ē miſſa ſacroꝝ ꝛ durat vſq; ad finē: ꝛ dr̄ miſſa a mittendo: qꝛ ibi mittit agnꝰ. i. xp̄s ad patrē ad dimittendū pctā nr̄a. Alio mō pt dici miſſa a dimittēdo: ꝛ ē i fine qñ pp̄ls dimittit qñ. ſ. diaconꝰ dic̄ Ite miſſa ē. Uñ ſic exponit Ite miſſa ē: ite ſupple ſecuri qꝛ miſſa ē hoſtia. ſ. xp̄s ad patrē vt intercedat ꝓ nob. Notādū etiā ꝙ miſſa valet tripl'r. ſ. ſpecialiſſime gn̄aliſſime: ꝛ ſpēalit. Pͥo mō miſſa dr̄ valere ipi celebrāti ſpēaliſſime: qꝛ nō pt applicare ſuā miſſā alicui qn ipe habeat maiorē patrē ꝓ ſe Scđo mō miſſa valet gn̄aliſſime ꝓ tota eccl'ia: tā pro viuis q̃ defunctis: ꝛ etiā celebrās nō debet aliquē excludere. Tertio mō miſſa valet ſpēalit illis ꝓ quibꝫ celebrat miſſā vt puta qñ celebrat ꝓ aliq̃ ſpēali defuncto aut viuo. Nec tñ ſic pōt valere iſti p q̃ celebrat. qn etiā valeat toti eccl'ie generaliſſime ꝛ celebranti ſpēaliſſime Exēplū: vt ſi miſſa eēt duodecim graduū: q̃tuor primi gradꝰ ſūt celebrāti vl' ꝓ celebrāte: q̃ttuor vltimi ꝓ tota eccl'ia: ꝛ q̃ttuor medij pro illo pro quo celebratur.

¶ Ad ꝯ̃onem rn̄detur per ſex propoſiti/
ones. ¶ Prima ꝑpoſitio. In qlibꝫ miſſa
a ſacerdote celebrata inuenitur duplex
opus.ſ.opus operatum: ⁊ eſt ipſe xp̄s q̄
ſe offert patri pro nobis. Aliud ē opus
operantis ⁊ ſunt illa: celebratio: oratio/
nes ⁊ proceſſus miſſe que fiūt a ſacerdo/
te. ¶ Secunda propoſitio Miſſa dicta
(etiam a ſacerdote quātūcunq; peccatore).
ex parte operis operati ſemper aliquid
valet. ¶ Tertia. Miſſa mali ſacerdotiſ
ex parte operis operati tantū valet q̄ꝫ/
tum miſſa boni ſacerdotis. ¶ Quarta.
Miſſa mali ſacerdotis quantū ad opꝰ
operantis nihil omnino valet. ¶ Quin
ta ꝑpoſitio. Miſſa mali ſacerdotis (ſim
pliciter loquendo) non ē ita bona ſicut
miſſa boni ſacerdotis: qꝛ miſſa boni ſa/
cerdotis habet duplex meritū ſcꝫ ex pꝰ
te operati: ⁊ ex parte operantis: Miſſa
vero mali ſacerdotis habet ſolum meri/
tum ex parte operis operati. ¶ Sexta
propoſitio. Melius ē audire miſſaꝫ bo/
ni ſacerdotis q̄ꝫ mali: qꝛ ſacerdos ī miſſa
orat pro circumſtantibus.

¶ Poteſt hic queri: quare quorundam
miſſe prohibētur audiri. Unde ſm̄ Du
randuꝫ prohibentur audiri a quattuor.
Primo ab hereticis publicis Secundo
a ſciſmaticis qui ponunt diuiſionem in
eccleſia. Tertio a ſimoniacis: qui ven/
dunt beneficia ⁊ ſacramenta eccleſie.
Quarto a fornicarijs notorijs ¶ Notā
dum ꝙ triplex ē notorium. ſcꝫ facti: iuriſ
⁊ preſumptionis Notoriū facti eſt illud
qđ ita ſe conſpectui hominum exhibet:
ꝙ nulla tergiuerſatione poteſt celari vt
ſi quis percuteret aliquē publice ⁊ corā
omnibus. Notoriū vero iuris ē duplex.
Quoddā ē per ſn̄iam quādo ſcꝫ aliqs
ꝯdemnatur in iudicio. Aliud ē ꝑ ſpon/
taneam voluntateꝫ quando confitetur
ſponte in iudicio. Notorium autē pre/
ſumptionis (vt ē cōſanguineitas) ſicut
quando preſumitur ꝙ iſte ē filius talis:
tamen non poteſt de aliquo aſſertiue et
veraciter probari. De duobus primis
modis notorijs (ſcꝫ facti ⁊ iuris) poteſt
ſacerdos licite notorius fornicarius iu/
dicari: tamen propter ſuſpitionē vꝉ alia
ſigna probabilia non poteſt licite iudi/
cari. Unde cauſa quare miſſe prohiben
tur audiri ab iſtis quattuor modis ſa/
cerdotum ē triplex. Prio propter opus
iuſticie: qꝛ non ſunt digni cōficere: ⁊ ſi cō
ficiant non ſunt digni audiri. Secūdo
propter opus miſericordie: vt confuſi đ
culpa redeant ad gratiam. Tertio pro/
pter opus prouidentie: vt alij retrahant
ab eoꝝ imitatione.

Quinto queritur Utrū

corpus xp̄i traijciatur in ventrē muris.
¶ Notandum ꝙ differunt venť aluus:
⁊ vterus. Uenter eſt qui cibos digerit:
⁊ mittit ad ſingulas ꝑtes corporis ⁊ eſt
illa pars que eſt a fundo infimo ſtoma/
chi vſq; ad inguinem. Aluus ē illa pars
interior que nō videť in qua reponūtur
ſordes. Uterus vero pertinet ad mulie
res in quo ponunť infantes. Notādum
ꝙ traijcere idē ē ꝙ intra proijcere ¶ No
tandum inſup ꝙ mus capiť dupliciter.
Uno modo idem eſt ꝙ terra: ⁊ diciť ab
humo: ⁊ ſic non capitur hic. Alio modo
capiť mus vt eſt animal puſillum quod
ab humore terre naſciť. Et dicunt phi/
loſophi ꝙ tale animal non bibit. ¶ Pro
reſolutione queſtionis due ſunt opinio
nes. Aliqui enim dixerunt ꝙ corpꝰ xp̄i
continetur in illis ſpeciebus inſeparabili/
ter q̄ꝫdiu ſunt ſacramentuꝫ. Et ideo di/
cunt ꝙ corpus xp̄i eſt ſub illis ſpeciebꝰ
in ventre muris q̄ꝫdiu ille ſpecies ſūt in
farina panis. Et iſta opinio modo tene
tur ⁊ eſt ſecurior. Alia opinio eſt ꝙ cor/
pus chriſti nullo modo deſcendat ī ven/
trem muris: ſed quando incipit rodere
tunc ſacramentum eſſe deſinit ⁊ corpus
chriſti in ſubſtantiam panis redit: ⁊ ſimi
liter dicendum eſt quando proijcitur in
cloacam vel in latrinam. Sed iſta opio

modo nō tenetur: qꝛ coꝛpus xp̄i non pōt maculari ꝓpter aliquas ſoꝛdes: nec etiā coꝛrodi a mure qđ ē glꝛioſum.

Sexto querif Utrum

coꝛpus xp̄i deſcendat in ventrē homīs. ¶ Notandum ꝙ deſcendere in ventrem ē dupliciter. Uno modo q̄ꝫtū ad ſubam ꝛ iſto modo aliquid qđ non ē cibus pōt deſcendere in ventrē ſicut ſaliua pōt deſcendere in ventrē: ꝛ tamen non ē cibus. Alio modo q̄ꝫtū ad efficaciā: ꝛ iſto modo cibus deſcendit in ventrē q̄ꝫtum ad efficaciam qꝛ nutrit. ¶ Coꝛrelariū primū. Coꝛpus xp̄i nō deſcendit in vētrem q̄ꝫtum ad cibandi efficaciā: qꝛ licet coꝛpus xp̄i deſcendat cum illis ſpeb₉ tamen nō cōuertif in cibum ꝛ alimentū. ¶ Secundū coꝛrelariū. Coꝛpus xp̄i vadit in mentē quantū ad cibandi efficaciam: qꝛ reficit mentē. ¶ Notandum ꝙ in mentē ire pōt eſſe dupliciter. Uno mō quātuꝫ ad ſubſtantiā: ꝛ ſic vadit qđ illabif animę ꝛ ē ſolus deus. Alio modo quantum ad efficaciā: ꝛ ſic đꝛ ire in mentem quod ipam reficit. ¶ Rn̄ſio. Coꝛpus xp̄i non ſolū in ventrē hominis vadit ſed ibi manet q̄ꝫdiu ſpēs ille ſūt oꝛdinabiles ad refectionē. Unde vadit in ventrē ꝛ moꝛaf quouſq₃ refectionis opatio cōpleatur

Circa diſtinctionem decimāquartā in qua poſtq₃ dictū ē de tribus ſacramentis. ſ. baptiſmo. confirmatiōe ꝛ eukariſtia determinaf đ ſacramēto penitentie. Et diuidif in duas partes. In pꝛima determinaf de penitētia in generali. In ſecunda in ſpeciali. Pꝛo pꝛima itaq₃ parte preſentis diſtinctionis.

Pꝛimo querif Utꝛum

penitentia ſit virtus. ¶ Pꝛo fundamento huius materie ponuntur alique auctoꝛitate. Deutero. xxiiij. Non accipies loco pignoꝛis inferioꝛē ꝛ ſuperioꝛē molā. nō accipies. i. nō auferes: loco pignoris. i. a ꝯfeſſione pctōꝛis inferioꝛem molam id ē timoꝛē ꝛ ſuperioꝛē molam: id ē ſpem. Pꝛo mola ſuperioꝛi Ezechielis. xviij. Si impius egerit penitentiaꝫ ab omnibus pctīs que opatus ē vita viuet id ē habebit gratiā ꝛ nō moꝛietur moꝛte eterna. Omniū iniquitatū eius non recoꝛdaboꝛ. Penitentiam agite appꝛopīquabit regnū celoꝛū. Matthei primo. Pꝛo mola timoꝛis. ſ. inferioꝛi. Luc. xiij. Niſi penitentiā ageritis omnes ſil' peribitis. ſupple damnatione eterna. Timete eū qui pōt coꝛpus ꝛ animā perdere in gehennā. Matthei. x. Licet autē penitētia naſcaf ex ſpe ꝛ timoꝛe: magis tamen ex timoꝛe ſm magiſtrū ſententiaꝝ i textu. ¶ Notandū ꝙ quadruplex ē penitētia. Quedā ē ſacramentalis: ꝛ eſt ipſum ſacramentū penitentie: qđ ē remedium ꝯtra pctm̄ moꝛtale actuale ꝯmiſſū poſt baptiſmū: ꝛ debet adminiſtrari per ſolos ſacerdotes. Et ſic diffinif a Scoto. Sacramētū penitētie ē ablutio ſcelerū hominis penitētis facta certis verbis: ex debita intentione ꝓlatis a ſacerdote iuriſdictionē habente ex inſtitutione diuina ſignans efficaciter abſolutionē anime a pctō. In iſta diffinitione ponūtur octo particule. Pꝛimo đꝛ ꝙ ē abſolutio Unde abſolutio ē ſententia diffinitiua abſoluens reum vel ligans: data a iudice ꝯmiſſario ſcꝫ ſacerdote. Et ꝓpterea nō daf a deo ſupꝛemo iudice: ſed a ſacerdote ſolū qui abſoluit vl' ligat peccatoꝛē. ¶ Coꝛrelariū. Iſtud ſacrm̄ eſt ſacramētū iudiciale: qꝛ ꝯfeſſoꝛ ligare ꝛ ſoluere pōt ſm ꝙ videbif ſibi. Scđa ꝑticula hominis. Ex quo ſequif ꝙ angeli nō pn̄t penitere lꝫ potuiſſent an̄ caſū. Tercia ꝑticula: penitētꝭ ponif ad dr̄iaꝫ hoīs q̄ nō ꝯmiſit pctm̄ actuale. ꝛ ſi q̄s non hꝫ pctm̄ non dꝫ penitere: ſic fuit btā virgo maria. iō nō accipit ſacrm̄ pnīe. Et etiā ponif ad differentiā pctōꝛis nō penitētꝭ

qꝛ ſi haberet voluntatem pſeuerandi in pctō ſuo nō poſſet abſolui. Quarta ꝑti cula facta certis verbis.i. determinatis ¶ Notandū ꝙ nō ita certa ꝛ determinata ſunt verba ſicut in ſacrō baptiſmi et eukariſtie:tñ (vt dicit Scot⁹) Cōgruū eſt vti iſtis verbis. Ego abſoluo te ab oībus pctīs tuis in noīe patris ꝛ filij ꝛ ſpiritusſancti ꝛ omnia p̄cedētia ꝛ ſequētia nō ſunt neceſſaria ſed de bona ꝯgruitate. Quinta ꝑticula et debita intentione ꝓlatis Et hoc debet intelligi ſicut in alijs ſacrīs. Sexta ꝑticula a ſacerdote: ponit̄ ad drīam alioꝝ qui nō ſunt ſacerdotes. Unde Scotus. Nihil diſpenſādum in hoc ſacrō poteſt diſpenſari a laico:ꝛ hoc ē cōtra multos. Septima particula:iuriſdictionē habente: ponit̄ ad differentiam illorum qui nullā habēt iuriſdictionē:vt vnus curat⁹ (qui nō habet iuriſdictionē ſuꝑ parrochianos alteri⁹ cure) nō pōt abſoluere illos niſi habeat ↄ̄ceſſam ꝑtātem a papa vel ab epiſcopo Octaua ꝑticula:ſignans efficaciter.ꝛc̄. Unde illa verba ſcꝫ Ego abſoluo te.ſignant abſolutionē aīe a pctō. Secūda potentia dr̄ actualis que nihil aliud eſt ꝙ̄ ipſe actus penitendi:quo ipſe pctōꝛ actualiter penitet de pctō a ſe ↄmiſſo. Notandū ꝙ actus penitendi ē quadruplex Quidā ē actus penitēdi qui ē vindicare ↄmiſſū. Et ē vindicare pctm̄ a ſe com miſſū. Unde vindicare nihil aliud eſt ꝙ̄ velle punire vl̓ velle penā infligere alicui ꝑ pctō. Exemplū vt deus vindicat pctā:quia infert penā pro pctīs. Unde duplex ē pena. Quedā ē generalit̄ capta ꝛ accipit̄ pro quocunq̄ incōmodo vl̓ diſcōueniente qđ pōt ↄuenire parti ſenſitiue. Alia ē pena ſpecialiter capta: et accipit̄ pro quocunq̄ incōmodo:vl̓ diſconueniente quod pōt ↄuenire parti intellectuali:vt ē triſticia que ē in anima. Secundus actus penitēdi ē habere diſplicētiam de pctō a ſe ↄmiſſo. Tertius actus penitendi ē acceptare gratant̄ penam inflictā ꝑ pctō a ſe ↄmiſſo. Quartus actus penitendi ē patient̄ ferre penā inflictā ꝑ peccato:ꝛ iſte actus non eſt tanti meriti ſicut terti⁹. Tertia ē penitētia habitualis:ꝛ ē habit⁹ habilitas hominē ad penitēdū ſub debitis circūſtantijs a ſupmo legiſdatoꝛe dictatis ex multis actib⁹ frequētatis penitēdi generat⁹ inclinās ad cōſimiles actus illis ex qb⁹ generat̄:ꝛ de iſta penitentia habituali ē queſtio iſta. ¶ Notandū ꝙ ibi ponit̄ ſb debitis circūſtantijs:qꝛ ſi quis peniteret ꝓpter vanā gl̓iam:nō eſſet vera penitētia Ideo pōitur a ſupmo legiſdatoꝛe dictatis. Et ſunt iſti tres circūſtantie ſcꝫ contritio:ſatiſfactio:ꝛ verecūdia de pctīs q̄ habetur ꝑ ↄfeſſionē. Quarta ē penitentia paſſionalis ꝛ ē ipa triſtitia volūtarie aſſumpta pro peccatis a ſe ↄmiſſis Sciendū etiā ꝙ virt⁹ capit̄ dupl̓r. Uno mō generaliter vt ē quid cōmune ad ꝟtutē moꝛalem ꝛ theologicā. Alio modo capitur ſpecialit̄ ꝛ ē duplex. Nam quedaꝫ ē moꝛalis:alia vero ē virtus theologica. de quibus omnib⁹ ꝓlixe dictum ē in reportatis ſuꝑ tertio ſentētiaꝝ:diſtinctione nona:q̄ſtione ſeptima. Penitētia ſm Ambroſiū ē mala p̄terita plāgere ꝛ plāgenda iterum nō committere. Unde in omni bona cōfeſſione tria requiruntur. Primo doloꝛ ꝛ triſticia de cōmiſſis peccatis. Secūdo requiritur integra ꝛ diſtincta cōfeſſio omniū peccatoꝛum ſuoꝛum Auguſtinus. Impium eſt a deo dimidiam ſperare veniam. Tertio requiritur ꝓpoſitum nō redeundi ad vomitum: ſicut facit canis. ¶ Reſponſio ad queſtionem. Penitentia ē habitus virtutis ſm ꝓpꝛiam acceptationē non tm̄ ſm cōmunem ſicut patebit meli⁹ in ſeq̄ntibus

Secundo querit̄ vtꝛuꝫ

penitentia ſit virtus generalis vel ſpecialis. ¶ Notandum ꝙ aliqua virtus pōt dici generalis tripliciter. Uno modo ꝑ p̄dicationem:quia p̄dicatur de omnib⁹.

aliõs virtutibus: ⁊ ſic iuſticia communiter capta dicitur eſſe virtus generalis ⁊ cõmunis. Et ē quecunq̄ rectitudo anime docēs declinare a malo ⁊ facere bonum. Secundo modo aliqua virtus dicitur generalis ꝑ regulationē: ⁊ ſic prudentia ē regula omniū virtutum: q₂ omnes virtutes debent regulari ꝑ prudentiam. Unde prudentia docet tenere medium ⁊ abijcere extrema. Tertio modo aliqua virtus dicit̄ generalis ꝑ formationem: ⁊ ſic charitas ⁊ gratia gratūfaciens ē virtus communis: q₂ format alias virtutes ⁊ facit eas acceptabiles deo. ¶ Reſponſio. Penitentia ē virtus ſpecialis: quia ſicut ira per zelum qua detestatur omne malum in ꝓximo ē ſpecialis virtus: quia reſpicit illud ſub ratiōe digni pena: ſic etiam penitentia ē virtus ſpecialis: q₂ reſpicit ſub rōne mali proprij a ſe contra deum ꝑpetrati: ꝓut homo ex hoc dignus ē puniri.

Tercio queritur. Utrū

penitentia ſit virtus theologica vl' cardinalis. ¶ Notandū ꝙ virtutes theologice ⁊ cardinales differunt quadrupliciter. Primo modo quia virtutes theologice reſpiciunt deū ꝓ obiecto: vt fides reſpicit deum ei adherendo. Uirtutes vero cardinales reſpiciunt creaturā ſicut fortitudo res arduas. Secūdo differunt: quia virtutes theologice reſpiciunt portionem ſuperiorem anime: quia reſpiciunt deum. Uirtutes vero cardinales reſpiciunt portionem inferiorem: ſc₃ proximum. Tertio modo differunt: quia virtutes theologice nō poſſunt excedere per nimietatem: quia non poteſt aliquis nimis diligere deum: vel nimis ſperare in deo. Uirtutes autem cardinales poſſunt excedere per nimietatem: vt aliquis diſtribuēdo bona ſua vbi nō oportet: non dicitur liberalis ſed prodigus. Quarto modo differunt: quia virtutes theologice non ſunt in medio: q₂ non habent extrema ſc₃ nimietatem: ſicut dictum eſt. Uirtutes autem cardinales ſiue morales ſunt in medio ⁊ inter extrema ſicut liberalitas ponitur inter prodigalitatem ⁊ auariciam. ¶ Reſpōdetur ad queſtionem ꝙ penitētia ē virtus cardinalis: ⁊ continetur ſub iuſticia. Unde penitentia non ē niſi quedam iuſticia qua peccator vult vindicare peccatū cōtra legē dei a ſe cōmiſſum.

Quarto queritur. In

qua vi anime ſit penitentia. ¶ Notādū ꝙ triplex ē vis. Quedā ē vis rationalis ⁊ ē ipſemet intellectus ſiue potentia rationalis. Alia ē vis cōcupiſcibilis ⁊ ē illa que appetit obiecta primo ſibi ꝯuenientia ⁊ fugit obiecta diſcōuenientia. Unde notandū ꝙ circa cor ſunt due pelliculę: vna ē tanq̄ organū ꝯcupiſcibilis: ⁊ dilatat̄ illa pellicula quando homo letatur. Unde quādo homo ꝯcupiſcit cibum tunc letat̄ qñ habet. Si aūt nō habet tunc triſtat̄. ita etiam aīa vi ꝯcupiſcibili ſc₃ per charitatē: deum ꝯcupiſcit tanq̄ primo omni cōueniens. Tertia ē vis iraſcibilis: ⁊ ē illa q̄ fugit obiecta ſecundo ſibi diſcōuenientia. Unde notandū ꝙ circa cor ē alia pellicula q̄ reſtringit̄ quando homo triſtatur de pctō a ſe ꝯmiſſo: hoc facit per vim iraſcibilē. Notandum ꝙ duplex ē ira. Quedam ē ira per zelum ⁊ ē velle punire pctā aliena: ⁊ iſta ira fuit in xp̄o: Sicut patet quādo eiecit vendentes ⁊ ementes de templo. Pſalmiſta. zelus dom⁹ tue comedit me. Alia ē ira per penitentiam: ⁊ ē velle punire pctā propria: ⁊ iſta non fuit in xp̄o. nec in beata maria: quia nullum habuerunt peccatū. ¶ Reſponſio. Penitentia vt eſt ſpecialis virtus ē in iraſcibili quia per penitentiā vult homo punire pctm̄ a ſe ꝯmiſſū tāq̄ obiectū ſibi diſcōueniens. Unde Aug⁹ in li. de penitētia

Penitentia ē quedā dolentis vindicta: ſed cōſtans ē ꝙ vindicta ē ipſius iraſcibil. Pſ. Iraſcimini.glo. Quid iuſti⁹ ꝙ̄ vt ſuis quiſ iraſcatur pctīs poti⁹ ꝙ̄ alienis: ſeq puniēs ꝑ penitentiā ſe.deo offerat. Itē Chryſ. Perfecta penitētia cogit penitentē oīa libenter ſufferre: ſed h̄ eſt ipſius iraſcibilis.ergo penitentia ē in vi iraſcibili.

Quinto querit̄ de origine penitētie. vtrū concipiatur a timore ſeruili. ¶ Notandū ꝙ origo penitentie ē triplex. Quedā ē pncipalis ꝛ efficiēs.et ē ipe de⁹ qui ꝑ benignitatē ꝛ liberalitatem ſuā trahit nos ad penitentiā. Unde Nemo pōt ad me venire niſi pater me⁹ traxerit eū. Item ad Roma.ij. Ignoras ꝙ benignitas dei te attraxit ad penitentiā. Aliqui eīm trahunt̄ per flagella alij vero portant̄ inter brachia diue dilectiōis. Et de iſta origine nō ē h̄ ad propoſitū. Alia ē origo ꝑparans que dicit̄ deprimens ꝛ ē ipe timor ſeruilis: de q̄ eſt mentio in pñti q̄ſtione. Tertia eſt origo diſponens q̄ dicit̄ ꝑmouens ꝛ ē timor initialis. ¶ Notandū ꝙ ſextuplex ē timor put dictū ē in tertio: diſtinctiōe quindecima. ¶ Reſolutio q̄ōnis patet ꝑ quinq̄ propoſitiones. ¶ Prima. Origo ſiue conceptio penitentie virtutis principalis ꝛ effectiua ē ipe deus. ¶ Scda propoſitio. Conceptio ꝛ origo pnie diſpoſitiua ē partim a nobis. Auguſtinus. Qui creauit te ſine te: non iuſtificabit te ſine te. ¶ Tertia propoſitio. Diſpoſitio debita ad penitentiā ꝓcedit ex diuine iuſticie cognitione: ꝛ ex cognitiōe diuine miſericordie. Ex prima cognitōne gñatur timor ſeruilis. ꝛ ex ſecūda cognitoe generatur ſpes. ¶ Quarta propoſitio. Si pctōr habeat timorem ſeruilē ꝛ habeat ſpem venie ꝛ incipiat facere quod in ſe ē tunc eſt diſpoſitus ad veram penitētiā. ¶ Notandum preterea ꝙ quattuor req̄runtur ad hoc ꝙ aliquis incipiat facere quod in ſe eſt. Primo requiritur dolor ꝛ diſplicentia de pctīs. Secūdo cōfeſſio integra ꝛ diſtincta. Tertio ſatiſfactio larga. Quarto propoſitum nunꝙ̄ redeundi ad vomitum ꝛ pctā. Quinta propoſitio. Penitentia magis ↄcipitur timore ꝙ̄ ſpe. quia timor concipit: ꝛ ſpes promouet. Ex hoc patet ꝙ ↄcipitur timore ſeruili ſ₃ ſuff. ē ꝙ tīor ſeruil ꝑparet. Nec ē incōueniens: quia ↄceptio iſta nō ē per productionē in eſſe: ſed per diſpoſitionē ꝛ ꝑparationē: ꝛ ideo non oportet ꝙ penitētia ſit cū timore ſeruili: ſed ſufficit ꝙ timor ſeruilis ꝑparet.

Sexto queritur de ordine. Utrū penitētia ſit ꝑma virtus int̄ alias virtutes. ¶ Notandū ꝙ aliq̄d dicit̄ prius dupl'r. Uno mō dignitate: ꝛ ē illud qđ eſt dignius: perfectius: ꝛ excellentius reſpectu alioꝝ: vt homo int̄ oīa aīalia dr̄ dignior ꝛ ꝑfectior. Alio mō dr̄ ꝑus origine: ꝛ ē illud qđ pri⁹ naſcitur et generat̄: vt flores ꝛ folia dicunt̄ pri⁹ naſci ꝙ̄ fruct⁹. ¶ Correlariū. Si fiat queſtio de prioritate dignitatis: certum eſt ꝙ penitentia nō eſt prima inter ꝟtutes: quia virtutes theologice que reſpiciunt deum pro obiecto ſunt priores dignitate: ꝛ inter virtutes morales. Latria eſt dignior aliis: ꝛ poſt latria penitentia im portat dignitatem. Sed nō ē queſtio đ prioritate dignitatis. ¶ Sed queritur. Utrum penitentia ſit prima prioritate originis. Dicendum ꝙ latria ꝛ penitentia ſunt digniores alijs virtutibus: quia licet penitentia reſpiciat pctīm ꝓ obiecto tamē reſpicit illud vt ē offenſiuū dei ꝛ latria vt cultus ei debit⁹ exhibeatur. ¶ Notandum ꝙ duplex eſt penitentia. Quedam eſt penitentia virtus acquiſita: ꝛ eſt illa que acquirit̄ ex actib⁹ penitētie frequentatis. Et hanc penitentiam cōmuniter habent religioſi que ſepe cōfitentur. Et de iſta penitentia nō ē q̄ſtio Alia eſt penitentia infuſa q̄ immediate

Iſunditur a deo:z operatur deus in nob
ſine nobis. Unde Nemo pōt ad me ve/
nire niſi pater meus zc. z de iſta eſt que/
ſtio. Et iſta eſt ſemper cum charitate et
eſt penitentia iuſtificans. Et dicitur pe
nitentia formata: qz eſt cum gratia: que
eſt accepta deo z placens. Penitentia ve
ro informis eſt illa que precedit iſtam et
eſt attritio: z dicitur informis: qz eſt ſine
gratia. Iſta qō eſt de penitētia formata
z de virtutib9 formatis. Sciendū q ho/
mo pctōr nullas hz virtutes formatas:
lz poſſit habere informes. ¶ Rñſio que
ſtionis ſtat in duab9 diſtinctiōib9 z trib9
dictꝪ. Prima diſtincio aliquid poteſt di/
ci prius origine dupl'r. Uno mō ſm ſub
ſtantiaz: vt qñ paruus puer baptizatur
omnes virtutes infunduntur in ipſo ſm
ſubſtātiā: z qñ homo grām recipit: q̄ de
corāt z ornant aiam noſtrā. ideo nō ſunt
fruſtra prius origine. Alio modo aliq̄d
dicitur prius alio ſm vſum: z eſt quo ali
quis prio vtitur: vt ſi quis reciperet de
nouo duo inſtrumēta ſcz vnam ſecurim
ad diuidendum ligna: z cultellū ad ſcin
dēdū panē ſi prius vteref cultello: ſcindē
do panez: tūc cultellus diceref prior ſm
vſum. ¶ Primum dictuz. Oēs virtutes
ſm ſubſtātia ſimul z ſemel infundunf ſi/
cut quādo aliquis adultus baptizatur
tūc deus infundit in eo omnes virtutes
q̄ꝝum ad ſubſtantiam. Secunda diſtin
ctio. Aliquam virtutem eſſe priorez alia
ſm vſum pōt eſſe dupliciter aut ſm ima
ginis informationem: aut ſm ingreſſum
et reparationem. ¶ Secundum dictuz Fi
des eſt prima ſm informationem imagi
nis: quia fides eſt in intellectu: qui intel/
lectus precedit alias potentias. ¶ Ter
tium dictuz Penitentia eſt prima ſm re
regreſſum z reparationez: qz poſtq̄ꝫ homo
peccauit: nō poteſt ad eum redire p gra/
tiam niſi habeat penitentiaz: z ſic actus
penitētie eſt prim9 qz īmediatior eſt om/
nium virtutum: qz penitentia virtus: fa
cit declinare a malo: z facere bonum.

Septīo querif. Utruz

contingat cadere a vera penitentia.
¶ Notandum q tria requirūtur ad per
fectam veram penitentiam. Primo req/
rif q proponat z doleat de pctis pteritꝪ
cōmiſſis. Scdō q non cōmittat actu ali
quod pctm̄ de nouo p illo tēpe pro quo
penitet z dolet. Tertio q pponat nūq̄ꝫ
cōmittere pctm̄: nec redire ad vomituz.
Et hijs habitis eſt vera penitentia virt9
Et eſt Utrū habens talem penitentiaz
poſſit cadere. ¶ Reſpondef breuiter q
ſic: ſicut pz de dauid rege q (poſtq̄ꝫ pec/
cauit in adulterio: homicidio z pditione
primi Regum. c. xi. z. xij.) veraciter pe/
nituit: z habuit veram penitētiam: tñ ad
huc cecidit nūerādo pplm ſcdi reg. xxiiij.

Octauo querif. vtrum

contingat per penitentiam reſurgere: h
eſt penitentiam reiterare. ¶ Rñdef per
duas cōcluſiones. ¶ Prima penitentia
pōt reiterari totiēs: quotiēs homo eſt in
hac vita. ¶ Scda concluſio Penitentia
poſt hanc vitam non poteſt reiterari: qz
penitentia non pōt reiterari niſi in ſtatu
merendi z demerendi.

Nono querif quare pe

nitētia poſſit z debeat reiterari: z baptiſ
mus non. ¶ Pro reſolutiōe notādum q
triplex ē ratio. Una eſt: qz in baptiſmo
imprimif caracter qui eſt indelibilis in
penitentia nō. Secūda ratio: qz baptiſ/
mus eſt cōtra morbū nō iterabilem: qua
lis eſt originalis morbus: ſed penitentia
eſt contra morbū iterabilē qual' eſt mor/
bus actualis peccati z mortalis: medici/
na autez dz aptari morbo. Tertia rō eſt
qz baptiſmus hz totā efficaciā a paſſiōe
pnīa vero hz efficaciā nō tm̄ a paſſiōe: ſz
ab actu nr̄o: z iō baptiſmus nō iteraf: ſi/
cut paſſio: pnīa vero iteraf ſm q volun/
tas cōuertif z reuertif: Inde eſt q in ba/
ptiſmo oīs pena remittif in pnīa nō. Et

ſi baptiſm⁹ iteraretur dareť nobis occa/ ſio peccandi: nõ ſic eſt in penitẽtia qꝛ be/ ne punit. Contra ad hebꝛeos ſexto Im poſſibile ẽ apud eos qui ſemel illumina/ ti ꝛ pꝛolapſi ſunt rurſus renouari ad pe/ nitentiam. pꝛimo intelligitur hec aucto ritas: impoſſibile ẽ ex pꝛopꝛijs viribꝫ no/ ſtris: vel aliter: id eſt difficile: vel ſm glo/ ſam: impoſſibile renouari per baptiſmũ ¶ Regula Omnis penitentia ſolẽnis ẽ publica: ſꝫ nõ omnis publica eſt ſolẽnis Penitẽtia ſolẽnis eſt illa que fit extra ec cleſiam in manifeſto in cinere ꝛ cilicio: q̃ pꝛo hoꝛrendis grauioꝛibuſq̀ ac manife/ ſtis imponiť: vt ꝓ homicidio ꝛc̃. Publica vero penitẽtia eſt illa que fit publice: nõ tñ cum tanta ſolẽnitate: vt illi qui publi ce flagellantur.

Decimo queriť. vtrum

omnis agens pniam ſuper culpã inueni/ at veniam: etiam q̃tumcũq̀ peccauerit. ¶ Notandum ꝙ agere penitentiaꝫ ſuꝑ culpaꝫ nihil aliud eſt q̃ꝫ dolere de culpa ꝓpꝛia ꝛ triſtari. ¶ Reſpõſio Aliqͣ põt agere penitentiam ſiue dolere de culpa cõmiſſa dupliciter aut ꝓpter leſionẽ na/ ture: et offenſionem maieſtatis diuine ꝛ ipſius iuſticie. Penitentiaꝫ ſuper culpa cõmiſſa poteſt quis habere ex ſola natu/ ra ꝛ ſine aliqua gratia. Sicut em̃ homo naturaliter ſe diligit: ita etiã omne odit ꝓpter qḋ malũ incurrit. Et hec penitẽ/ tia eſt in malis ꝛ dãnatis ꝛ erit aliquan/ do in malis angelis cũ abſoꝛpti fuerit a penis. Unde ille dicitur eẽ abſoꝛptus a penis: qui ſic eſt afflictus ꝙ non eſt inten tus niſi circa penam quã ſuſtinet. Et ſic ſunt modo damnati: ꝛ ſimiliter erũt de/ mones poſt diẽ iudicij. Nam modo nõ ſunt abſoꝛpti i penis: qꝛ ſi eẽnt abſoꝛpti: non eſſent occupati ad tẽtandũ nos licet habeant ſemper aliquã penam. Et hãc penitentiã que fit propter penaꝫ infligẽ/ dam ſolũ vel inflictam nõ acceptat deus nec penitẽs inuenit gratiã vel veniã. Et hanc penitentiam habuit antbiochus q̃ veniam petijt tñ nõ inuenit: ſicut pꝫ ſe/ cundi machabeoꝝ. ix. Etiam hanc penĩ tentiam habuit Eſau. Uñ ad Hebꝛeos. xij. loquẽs apoſtolus de Eſau ait. Non inuenit locũ penitentie: q̃q̃ cum lachꝛy mis poſtulaſſet eã. Et rõ huius fuit: qꝛ nõ fecit penitentiam ꝓpter offenſam dei ſed ſolum ꝓpter amiſſionẽ bñdictionis. Alia eſt penitẽtia qua quis penitet pꝛo/ pter dei offenſam: et eſt paratus facere emendam ꝛ hoc nõ eſt diuina gratia grã tumfaciẽte vel gratiſdata. Et oĩs agẽs penitentiam hoc modo q̃tũcunq̀ pecca uerit inuenit gratiaꝫ. Et ſi ꝑ impoſſibi/ le poneret ꝙ diabolus haberet: vtiq̀ do minus daret ei veniam. Et hec eſt potiſ ſima ratio quare nõ inuenit gratiam: qꝛ non habet nec poteſt habere hanc peni/ tentiam ſcꝫ ꝓpter dei offenſam.

Undecimo queritur de

effectu penitentie iterate. Utrum neceſ/ ſe ſit reſurgere equali charitate vl̃ maio/ ri. ¶ Reſpondetur ꝙ reſurgit in maioꝛi ꝛ equali ꝛ minoꝛi ſm ꝙ ſe melius pꝛepat et diuina largitas diſpenſat. Unde põt reſurgere aliqͣ in minoꝛi gratia ꝛ chari/ tate: vt qñ ꝯtingit perfectum cadere: qñ reſurgit niſi ſe multũ pꝛepet per magnã cõtritionẽ ꝛ penitentiã non eſt ſtatim ita perfectus ſicut pꝛius erat anteq̃ peccaſ ſet: qꝛ nemo repente fit ſũmus: põt etiaꝫ in maioꝛi charitate qñ multũ ſe pꝛepat: ſicut pꝫ de dauid qui fact⁹ eſt deuotioꝛ poſt pctm̃: ꝛ petrus robuſtioꝛ ꝛ cautioꝛ.

Duodecimo queritur.

Utrũ perfecta penitentia reſtituat in ꝓ ſtinum gradum. ¶ Notandum ꝙ perfe/ ctum capitur tripliciter vel tribus mo/ dis. Uno modo aliquid dicitur ꝑfectuꝫ quo ad eſſe: ꝛ eſt illud cui nihil deeſt. Et iſtud eſt duplex quoddã ẽ perfectũ quo ad eſſe ſimpliciter ꝛ extra gen⁹: ꝛ iſto mõ ſolus deus eſt perfectus. Alio modo ali

quid dr̄ pfectum in gñe et ſm quid et eſt illud cui nihil deeſt de neceſſario requiſitis ad perfectionē eius: ſic homo dicit pfectus. Et iſto etiam modo pnīa poteſt dici perfecta quando hʒ omnes pditiones requiſitas ad bonā ꝛ perfectā penitētiam. ꝛ iſto modo dicitur penitentia perfecta in preſenti queſtione. Secūdo mō aliquid dicitur pfectū ſm virtutē ꝛ eſt illud quod habet virtutem que non excedit ab alio: ꝛ hoc eſt dupliciter vel ſimpliciter: ꝛ ſic ſolus deꝰ dicitur perfectus vt in genere ꝛ ſm quid: ꝛ ſic aliquis dicit perfectus ſm virtutem qui hʒ virtutem que nō exceditur ab alio: ꝛ ſic aliquis dicitur perfectus theologus. Tertio modo aliquid dicitur perfectum ſm finem: et eſt illud quod habet finē pſummatū ſic ſancti dicunt habere finem perfectuʒ Et iſtis duobus vltimis modis nō capitur hic perfecta penitentia. ¶ Reſponſio ad queſtionem Penitentia pfecta poteſt conſiderari dupliciter. Uno modo q̄tum ad durationem: vt ſi quis ieiunet q̄diu imponit ei: et compleat qđ ſibi eſt impoſitum ſm rectā taxationeʒ ſacerdotis. Et ſic nō eſt neceſſe aliquem in ſtatū priſtinum reſtitui: qꝛ ita negligenter poteſt exequi: ꝙ nō preparat ſe ad tantam gratiam quantaʒ amiſit. Alio modo poteſt conſiderari penitentia perfecta quā tum ad feruorem: vt ſi aliquis ita feruēter penitet et dolet de culpa ſm ꝙ contingit ei qui de tāto ſtatu cecidit. Et ſic penitentia perfecta reddit penitentem in priſtinam ſanitateʒ: ꝛ in priſtinum ſtatum. Unde auguſtinus in libro quinq̧ rationum. Penitentia eſt res optima et perfecta: oēs defectꝰ reuocās ad pfectū.

Tredecimo queritur.

Utrum penitētia reſtituat homini opera bona priꝰ mortificata p culpā. ¶ Notādū ꝙ q̄druplicia ſunt opa humana ſcʒ viua mortua mortificata ꝛ mortifera: de quibus prolixe dictum eſt ſuper tertiuʒ diſtinctione. xxiij. q. iiij. Unde opa dicūtur mortificata: que alias fuerunt facta in charitate: ſed poſtea per peccatū ſunt mortificatata: quia qui offendit in vno factus eſt omnium reus. ¶ Reſponſio Opera que prius fuerunt mortificata per peccatum: per penitentiam viuificātur: ꝛ ſunt digna eterna remuneratione. Notanduʒ ꝙ hec auctoritas Hugonis Nemo in ſpe correptionis peccare debʒ qꝛ qđ ſemel amittitur ipſuʒ amplius nō recuperatur: non debet intelligi ꝙ opera mortificata non poſſint viuificari ſed debet intelligi de ope bono quod homo potuiſſet facere vel feciſſet illo tempore quo peccauit: qđ quidem non recuperabit: quia ſi alio tempore velit facere opꝰ qđ omiſit: perdit opus qđ debuiſſet in illo tempore facere. Unde Seneca Grauiſſima eſt iactura temporis: quia nō poteſt recuperari.

Circa diſtinctionem quindecimam queritur primo. Utrum poſſibile ſit deo reconciliari per ſatiſfactionem. ¶ Notādum ꝙ ſatiſfactio capitur dupliciter. Uno modo generaliter ꝛ communiter ꝛ eſt redditio voluntaria equalentis alias indebiti. Ibi redditio ponit ad drīam donatiōis volūtarie: volūtaria ponit ad drīam redditiōis inuolūtarie: q̄ ppꝛie nō eſt ſatiſfactio: tā in actu exteriori q̄ȝ iteriori. Satiſfactio aūt ppꝛie capta eſt opatio exterior laborioſa vel penalis volūtarie aſſumpta ad puniēdū pctm̄ a ſe cōmiſſum: ꝛ ħ ad placādū diuinā offenſam. Opatio exterior ponit ad drīam ſatiſfactiōis large capte q̄ pōt in opatiōe interiori fieri. Laborioſa vel penalis. In ħ cōtinent tres opatiōes. ſ. ieiuniū: oīo ꝛ elemoſyna. In hijs trib' ſatiſfacimꝰ deo Uñ p ieiuniū itelligunt oēs pegrinatiōes: maceratiōes carnis: ꝛ cetere afflictiōes. ¶ Pꝛia ppō Lʒ xp̄s p paſſionē ſuam ꝛ mortē ſatiſfecerit

ꝑ peccatis nr̄is ſatiſfactiōe large capta: nō tamen ſatiſfecit ſatiſfactiōe ꝓprie capta. ¶ Scd̄a ꝓpō Nullus pōt ſatiſfacere ſatiſfactiōe ꝓprie dicta ꝑ alio lʒ poſſit ſatiſfactiōe large capta. ¶ Tertia Brā virgo nō potuit ſatiſfacere ſatiſfactione proprie capta:qꝛ nūq̄ habuit peccatuʒ. ¶ Quarta ꝓpō Demones nō pn̄t ſatiſfacere:nec ſatiſfactione large nec ꝓprie capta:qꝛ inuite ꝛ nō voluntarie ſuſtinēt penam:ideo nō ſatiſfaciūt:ſed ſatiſpatiuntur. ¶ Reſponſio. De omni eo qđ eſt in pcc̄ō nō eſt ſatiſfactio:qm̄ hoc eſt ipoſſibile. Unde ꝛ deus nō exigit ſatiſfactionem de omni eo qđ eſt in culpa:ſʒ aliqđ condonat per miſericordiaʒ:ꝛ de aliquo requirit ſatiſfactionem ꝑ iuſticiam vt ſimul ſit hic miſericordia ꝛ iuſticia.

Secūdo querit̄. Utrū

ſit poſſibile deo ſatiſfacere de vno peccato ſine alio. ¶ Notandum q̄ duplex eſt ſatiſfactio ꝓprie dicta. Quedam eſt recōciliatiua:qua quis ſatiſfacit deo ex deuotiōe ꝛ in gratia ꝛ vocat̄ ab aliquibꝫ ſatiſfactio meritoria. Alia ē ſatiſfactio ſolutiua pene:ꝛ eſt qui fit in peccato mortali. Et lʒ ſit ſolutiua pene ꝛ ſatiſfaciat deo q̄tum ad penam:tn̄ nō eſt meritoria ¶ Reſpondet̄ q̄ ſi ſatiſfacere capiat̄ pro penitere:ita q̄ peniteat de vno pctō nō de alio:ſed illud reſeruet nō confitendo tunc notū eſt q̄ nō ſatiſfacit. Unde Auguſtinus impium eſt a deo dimidiaʒ ſperare veniaʒ. Item Gregorius in omelia Qui ſic alia plangit vt alia ꝯmittat:penitētiā agere aut ignorat aut diſſimulat Si autem capiat̄ ſatiſfacere ꝓut eſt penitentiam iniunctam implere.tūc pōt ſatiſfacere de vno peccato ſine alio:vt ſi fuerit iniunctū penitenti q̄ pro peccato ſuperbie dicat ſeptem pſalmos ꝛ vacet orationi:pro peccato luxurie ieiunet ꝛ ꝑ peccato auaricie det elemoſynam:tunc pōt ſatiſfacere de vno peccato(ſcʒ luxurie)ſine alio:qꝛ non tenetur ſatiſfacere ꝑ omnibus ſimul ꝛ ſemel.

Tertio queritur. Utrū

extra charitatē abſtinētē a peccatis:poſſibile ſit ſatiſfacere. ¶ Reſponſio. Homo q̄diu eſt in peccato(ſm̄ Bonauēturam)nō poteſt ſatiſfacere:ſed requiritur q̄ pniam iniunctam ſibi faciat in gratia et ſine peccato mortali. Sʒ moderni doctores:ꝛ Scotus dicūt q̄ homo exiſtēs in peccato mortali poteſt ſatiſfacere:nō tamen meretur.

Quarto querit̄. Utrū

opera ſatiſfactoria facta extra charitatē reuiuiſcāt ſiue viuificent̄ adueniēte charitate:ꝛ debeāt in ſortē cōputari. ¶ Notandum q̄ dr̄ñt opa humana ꝛ opera hominis. Opera enim humana nō ſunt cōmunia hominibus et beſtijs ſicut orare deū ꝛ diligere primū. Opa ꝟo hoīs ſūt cōia beſtijs et hoībꝫ:ſic dormire:bibere ꝛ comedere. Notādū etiā q̄ q̄druplicia ſūt opa hūana.ſ.viua mortua mortificata ꝛ mortifera ꝓut hēt̄ diſt.xxiij.tertij.q.iiij. Ulteriꝰ ſunt quedā opa viuificata ꝛ ſūt illa opa q̄ aliqn̄ fuerūt mortificata ꝑ peccatū:ſʒ adueniēte gr̄a viuificant̄. ¶ Notādū inſup q̄ ſors capit̄ multis modis. Pmō mō ꝓ euētu vel ꝑ aliq̄ fortuna:pſ.xxi.ꝛ ſup veſtē meā miſerūt ſortē. Scd̄o mō capit̄ ꝓ ſortilegio. Tertio mō ꝓ diuinatiōe. Quarto mō capit̄ ꝓ pte vl̄ portione alicuiꝰ hereditatis. Quito capit̄ ꝓ capitali. Nā capitale pōt capi ꝓ tota ſūma pecūie. Pōt etiā capitale capi ꝓ capitali pena:etiā ꝓ capitali ſnīa pene. Et capit̄ ſors in pn̄ti q̄ōne metaphorice ꝓ capitali pena:vt ſi det̄ pn̄iaʒ alicui ieiuniū q̄ttuor dierū:totū illud ieiuniū vocat̄ ſors: ꝛ q̄libet dies vocatur pars ſortis. ¶ Reſpondetur ad queſtionem q̄ opera ſatiſfactoria facta extra charitateʒ ꝛ in pctō mortali adueniente gratia nō reuiuiſcūt quantum ad collatiōem gl̄ie:ſcʒ ad vitā eternā ſʒ reuiuiſcūt ꝛ viuificant̄ q̄tū ad remiſſionē pene ꝛ dn̄t in ſorteʒ cōputari

q2 principalis effectus penitentie eſt ſa/tiſfacere pro pctō ꝛ euitare penam inflictam pro peccato.

Quīto queriť (ſuppoſito ꝙ per opa facta extra charitatē nō fiat ſatiſfactio nec viuificenť) Utrum homo per ea mereatur aliquid. ¶ Notādum ꝙ ſm Scotū (ſicut dictū eſt in queſtione pcedenti) iſta queſtio preſupponit vnum falſum: q2 ſm Scotum ꝛ modernos doctores p opa facta extra charitatem fit ſatiſfactio: ꝛ viuificanť ꝗtuꝫ ad remiſſionē pene Notandum etiam ꝙ triplex eſt meritū ſcꝫ de ꝯgruo: de digno ꝛ de cōdigno. Meritū de ꝯgruo eſt quādo peccato2 facit qđ eſt in ſe ꝛ pro ſe: ipo ſemper remanente in peccato. Meritū vero de digno eſt quando aliquis iuſtus et in gratia exiſtens o2at: vel aliquid bonum operatur pro exiſtente in peccato: ꝛ iſtud eſt melius ꝗ3 primuꝫ. Meritum autem de condigno eſt quando aliquis exiſtens in gratia o2at: vł aliquod opus bonum operatur pro ſeipſo ꝛ iſtud meritum eſt optimum. ¶ Reſponſio Peccato2 apud deum nihil meretur de condigno: ſed tamen mereri poteſt de ꝯgruo. peccato2 aliquando facit bonum opus in genere propter vanam gloriaꝫ: ex hoc opere non meretur mercedem: ſed penaꝫ quia procedit ex contumelia. Aliquando autem facit opus bonum ad dei gloriam: ꝛ propter amo2em dei quem habꝫ et hoc non poteſt eſſe ſine aliqua gratia gratiſdata: que diſponit de congruo ad gratiam gratūfacientem quam deus acceptat: et ex hoc meretur de congruo: q2 facienti quod in ſe eſt: nunꝗ3 deus deficit. Etiam nullum malum impunitum: et nullum bonum irrenumeratum.

Sexto queriť. Utrum bona opera facta extra charitatem valeant ad tollerabilio2em penam. Hoc eſt ſuppoſito ꝙ nō remunerentur in hoc mūdo. Utrum valeant ad tollerabilio2em penam infernalem. Notādū ꝙ opera facta extra charitatē valēt ad ſex. Pᵒ ad tꝑaliū multiplicationē Eſaie. i. Si volueritis ꝛ audieritiꝫ me bona terre comedetis. Scđo ad tꝑalis pene diminutionem. iij. Regū. xvi. Nōne vidiſti achab co2ā me humiliatū. icirco nō inducā ꝛc. Tertio ad grē impetrationē: ſicut raab inuenit grām ꝑpter opera q̄ nūcijs fecit Joſue. vi. Quarto ad bone vite aſſuefactionē Trenoꝝ. iij. Bonuꝫ eſt viro cum po2tauerit iugum ab adoleſcētia ſua. Quinto ad peccati reſiſtentiam: q2 peccatū trahit ſuo pondere ad aliud. Eccl. iij. Ignēꝫ ardentē extinguit aqua: ꝛ elemoſyna reſiſtit pctō. Sexto valēt ad tollerabilio2em penam eternā: nō q2 diminuant penā que eſt in inferno: ſed valent ad tollerabilio2em penā ex cōſequēti: q2 niſi feciſſent illa bona: maio2a pctā cōmiſiſſent: ꝛ cū maio2i cōcupiſcētia: q2 bona opera diminuūt cōcupiſcentiam. Et ſic pꝫ ꝙ illa bona opera valēt ad tollerabilio2em penam.

Septīo queriť quid ſit ſatiſfactio. Un̄ Aug. ſic eam deſcribiť. Satiſfacere eſt pctōꝝ cauſas excidere: ꝛ earum ſuggeſtionib9 aditū nō indulgere Et ꝯtinet iſta deſcriptio ſeu notificatio tria. Pᵒ cōtinet ꝙ ſatiſfactio ſemꝑ reſpicit pctm̄: ꝛ eſt ſꝑ ꝓ pctō. Un̄ q̄ non hꝫ pctm̄ nō pōt ſatiſfacere. Scđo ꝯtinet ſatiſfactio emēdā pn̄tē de pctīs cōmiſſis: et hoc tangiť cū dr̄ Satiſfacere eſt pctōꝝ ū cauſas excidere. id eſt remouere ꝑ dolo2em. Tertio ſatiſfactio ꝯtinet firmū ꝓpoſitū de futuro ꝛ hoc tāgiť cū dr̄: ꝛ eoꝝ ſuggeſtionib9 aditū nō indulgere. Item Anſhelmus Satiſfacere eſt hono2ē debitū deo īpēdere ſupple: pro pctō nā illa diffinitio Augu. reſpicit receſſuꝫ a malo Iſta ꝟo anſhelmi reſpič acceſſū ad bonū

Octauo queriť cui ſit

facienda ſatiſfactio. ¶ Rñdet breuiter: ꝙ ſatiſfactio ꝓncipaliter fit deo: qꝛ deꝰ iniuriatur per culpã: qꝛ pctm̃ eſt ſpreto incõmutabili bono rebus cõmutabilibꝰ adherere. Hec Auguſti. Uide textum.

Nono queritur per qualia opera debeat fieri ſatiſfactio.

¶ Rñſio Satiſfactio dꝫ fieri per opera penalia ꝛ laborioſa. Et hoc propť quattuoꝛ que ꝓlixe habentur in textu.

Decio queriť per que opera contingat ſatiſfacere.

¶ Notãdũ ꝙ tria ſunt per que debemus ſatiſfacere ſcꝫ per orationẽ ieiunium ꝛ elemoſynaꝫ. ¶ Notandum etiã ꝙ ieiuniũ capiť duobus modis. Primo modo ieiuniuꝫ diciť quoddã inteſtinuꝫ tenue in quo nihil recipitur: ſed eſt ſemper vacuũ: ꝛ de iſto nõ eſt queſtio. Scďo modo ieiuniũ dicitur abſtinẽtia a cibis vel vicijs. Et iſtud eſt duplex. Quoddã eſt ſpũale ꝛ illď eſt abſtinẽtia a quolibet pctõ mortali: ꝛ de iſto ieiunio quilibet viatoꝛ tenetur ieiunare ad ſemper ꝛ pro ſemper. Et iſtud ieiunium eſt neceſſariũ ad ſaluteꝫ. In iſta parua deſcriptione ſunt due particule. Prima eſt abſtinẽtia: et ponitur loco generis. Secunda particula a quolibet peccato mortali. Ex quo ſequiť ꝙ quilibet viatoꝛ tenetur ſemper ieiunare iſto ieiunio: vt dictũ eſt: ꝛ iſtud eſt principale ieiuniũ: ꝛ de iſto ieiunio nõ eſt hec queſtio. Aliud eſt ieiunium corpoꝛale et ſic diffinitur a dioniſio. Ieiunium eſt parſymonia victus abſtinentiaqꝫ ciboꝝ. In qua due ponũtur particule: ſed ſecũda exponit primam. Et iſtud ieiuniũ corpoꝛale non eſt neceſſarium ad ſalutem nec obligat ad ſemper nec pro ſemꝑ. Unde poſſibile ẽ ꝙ hõ nũqꝫ ieiunet corpaliter ſeu ieiunio corꝑali: tñ nõ eſt trãſgreſſoꝛ ꝓcepti eccľie pꝫ qꝛ non teneť ad ſꝑ. Scďo qꝛ poſſibile eſt aliquẽ eſſe conſtitutũ in tali neceſſitate corꝑali vel ex infirmitate ꝙ non poterit ieiunare: ꝛ lex diuina nõ obligat ad ĩpoſſibile. Et de iſto ieiunio corpoꝛali eſt hic queſtio. Notãdũ igitur ꝙ triplex eſt ieiunium corpoꝛale. Quoddam eſt ieiunium nature: ꝛ eſt quãdo aliquis eſt ieiunus: qꝛ illa die non comedit eſt autẽ iſtud ieiuniũ neceſſariũ volenti celebrare. Aliud eſt ieiuniũ virtutis: ꝛ ẽ actus abſtinentie virtutis regulatus ſm̃ dictamẽ recte rationis: vt ille qui ſobrie comedit: ꝛ de iſtis nõ ẽ queſtio. Tertiuꝫ eſt ieiuniũ eccľie: qď inſtitutuꝫ eſt ad macerandum carnem pro peccatis: ꝛ eſt afflictio carnis ſm̃ guſtuꝫ et de iſto eſt hic queſtio. ¶ Notanduꝫ inſuper ꝙ triplex eſt oratio ſcilꝫ logica rhetoꝛica ꝛ de iſtis nõ eſt q̃ſtio. Tertia vero eſt oratio theologicalis ꝛ ſm̃ theologos eſt piꝰ: ꝛ humilis affectus mentis in deũ directus. Ibi affectus ponitur loco generꝫ: qꝛ proprie oratio ſtat in affectione. Dicitur pius. Unde ille pie orat qui deuꝫ perfecte diligit. Mentis ibi tangitur ſubiectum: ꝛ dicitur mens ab emineo: es. Unde oratio ſtat in ꝑte intellectuali ꝛ nõ ſenſitiua In deum directus: ibi tangitur obiectũ: ſcilicet deus. Pro tertio termino (qui eſt elemoſynam) ¶ Notanduꝫ ꝙ triplex eſt elemoſyna ſcilicet in coꝛde: ĩ oꝛe: ꝛ in opere. Elemoſyna in coꝛde eſt miſericoꝛdia in coꝛde compatiendo proximo: et dicitur ab elemon quod eſt miſericoꝛdia: et ſina: quod eſt mandatum: quaſi mandatum miſericoꝛdie. Sꝫ elemoſyna in oꝛe eſt ad conſolandum verbis proximum. Elemoſyna vero in opere fit ſubueniendo proximo in neceſſitate. Et ſic diffinitur eſt opus quo datur quid indigẽti: ꝑ compaſſionem ꝛ propter deum. Une elemoſyna poteſt fieri triplici bono fine. Uno mõ ex naturali pietate: ꝛ iſta ẽ in aĩalibus brutis: ꝛ iſte finis ẽ bonus. Secũdo mõ ex iuſticie ꝟtute: qꝛ iuſtũ ẽ ſubuenire populo chriſtiano: et iſte finis eſt melioꝛ. Tertio mõ poteſt fieri ex amoꝛe dei ꝛ iſte finis eſt optimus. Finaliter ſcꝫ

endū ꝙ duplex ē elemoſyna .quedā ē ele/
moſyna corꝑal':z eſt ſeptuplex. Vn̄ verſus
Viſito poto:cibo:redimo:colligo:veſtio
cōdo:Viſito ſcꝫ infirmos:poto ſitiētes:
cibo eſurientes:redimo incarceratos:col/
ligo errantes:veſtio nudos:et condo:id
eſt ſepelio mortuos. Alia eſt elemoſyna
ſpiritualis:z illa ſimiliter eſt ſeptuplex.
Vnde verſus. Conſule caſtiga:ſolare:
remitte:fer:ora:et hijs additur compaſ/
ſio. Conſule:id eſt doce ignorantem:ca/
ſtiga delinquentē:ſolare:id eſt conſola/
re triſtem:remitte delinquentibus in te:
fer id eſt porta infirmitates aliorū:ora
pro proximo. ¶ Reſponſio ad queſtio/
nem. Contingit ſatiſfacere per ieiuniū
orationem z elemoſynā:z omnes alij bo
ni actus reducuntur ad iſtos tres. Vn̄
prime epiſtole Johannis ſecūdo. Om/
ne quod eſt in mundo aut eſt concupiſcē
tia carnis:ꝯ quā eſt ieiuniū:aut eſt con/
cupiſcētia oculoꝝ ſcꝫ auaricia ꝯtra quā
eſt elemoſyna:aut eſt ſuperbia vite con/
tra quam eſt oratio.

Undecimo queritur de

quibus debet fieri elemoſyna. ¶ Dicen/
dum ꝙ debet fieri de bonis proprijs:iu/
ſte acquiſitis et neceſſarijs:ſupple ſm cō/
munem vſum viuendi. Vnde ſm Sco/
tum Nullus poteſt dare pecuniam fra/
tribus minoribus. ¶ Correlarium Fra
tres minores non poſſunt facere elemo/
ſynam:quia nihil habent proprium.
¶ Secundum correlarium Aleatores
et vſurarij nō poſſunt facere elemoſynā
de male acquiſitis:ſed potius tenentur
reddere ꝙ̄ dare.

Duodecimo queritur.

Utrum ieiunio contingat ſatiſfacere.
¶ Reſponſio Ieiuniū eſt opus ſatiſfa
ctorium:ſm ꝙ ipſe dominus dicit Ma/
thei.xvij. Hoc genus demoniorum non
eijcitur niſi in oratione z ieiunio. ¶ No
tandum ꝙ ieiunium valet ad quattuor.
Primo vt corpus ſpiritui non repugnet
contumaciter. Prouerbiorū.xxix. Qui
delicate a pueritia nutrit ſeruum ſuum
ſentiet illum contumacem ſeruum:id eſt
corpus. Secundo valet vt corpus ſpiri
tui totaliter ſubijciatur. Prime corin/
theorum nono. Caſtigo corpus meum:
et in ſeruitutem redigo zc. Tertio valet
vt corpus non crucietur eternaliter Eccl.
ſecundo. Eſt qui multa redimat modi/
co precio:z Ezechielis quarto. Diem ꝓ
anno dedi tibi. Quarto vt corpus glo/
rificetur eternaliter:ſecunde corinthio/
rum quarto. Id enim quod in preſenti
eſt momentaneum et leue tribulationis
noſtre ſupra moduꝫ in ſublimitate eter/
num glorie pondus operatur in nobis.

Tredecimo queritur.

Utrum contingat ſatiſfacere oratione.
Et cum duplex ſit oratio ſcilicꝫ vocalis
et mentalis queritur que magis ſit ſatiſ
factoria. ¶ Notandum ꝙ triplex eſt ora
tio:quedam eſt pure mentalis:quādo la
bia non mouentur ſed cor ad deum loqui
tur. Alia eſt pure vocalis et eſt quando
hō nihil cogitat:nec in gn̄ali nec in ſpāli
ita ꝙ nō referat ad ſenſum vboꝝ vl' ad fi
nē intētionē:ſed cū orat fabricat caſtra
et ſic mentalis excedit ſimpliciter voca/
lem z paruꝫ valet. Alia eſt mixta in qua
ſcilicet orat mentaliter et vocaliter:z de
iſta eſt diſtinguendum:quia aut verba
illa impediunt affectum:quia ſcilicet ſic
inflammatus eſt ꝙ verba impediunt af/
fectum cordis: tunc oratio mentalis eſt
melior z vtilior. Si autem verba vnian
tur:ita ꝙ nō impediāt:tūc vtilior eſt vo
calis:et multi ſunt tales:z maxime illi q̄
nō ſunt ſpirituales:ad quoꝝ affect⁹ ꝓuo
cādos inſtitute ſunt vocales orōnes. Si
q̄raſ q̄ oratio ſit ſatiſfactoria. ¶ Rn̄ſio
Credo ꝙ oīs orō ſit ſatiſfactoria.q2 nul
la eſt in q̄ nō laborēt vires aīales:z quā

tum delectaꝛ ſpũs tñ caro frequẽter ta/beſcit. Firmiter aũt teneo ꝙ illa inter ceteras eſt ſatiſfactoꝛia: in qua accedit bõ ad gemitum Grego. Amoꝛes in cõpunctione gemitus: nõ oꝛnata verba reſonare. Mathi. vi. Oꝛantes nolite multum loqui: ſicut ethnici faciunt. ¶ Regula Omnis oꝛatio vocalis reqrit oꝛationez mentalez: ſed nõ econuerſo apud deũ enim nõ eſt agendum verbis: ſʒ affectibus.

Ultimo queritur. Utrum reſtitutio ſit ps ſatiſfactionis. ¶ Notandum ꝙ reſtitutio eſt redditio alicuiꝰ rei bone ꝛ vtilis: que fuit iniuſte ablata vel iniuſte detenta. ¶ R̃ñſio Reſtitutio nõ eſt pars ſatiſfactiõis: ſed fundamentum Pꝛo quo ſciendũ ꝙ quedã requiruntur ad penitẽtiã ſiue ſatiſfactiõem vt fundamenta ꝛ talia ſunt pctĩ dimiſſio: ꝛ aliene rei reſtitutio. Et iſta reſtitutio non põt imponi a ſacerdote pꝛo pnĩa ꝛ ſatiſfactione: qꝛ iam obligaꝛ ex lege diuina. Quedam requirũtur vt expediencia: vt vitare pꝛauã ſocietatẽ. Quedã vt ſatiſfactoꝛia: vt ieiuniũ et elemoſyna. Alia ſũt perficientia: vt ſunt opa ſupererogationis. Et iſta non ſunt neceſſaria Luce. x. Quodcũqꝫ ſupererogaueris reddam tibi. Ex quo ſequitur ꝙ non ſunt neceſſaria niſi de congruo.

Circa diſtinctionem ſedecimaȝ queritur de cõtritione: ꝛ pꝛimo qñtũ ad quidditatem. Uñ mgr̃i dicunt ꝙ cõtritio eſt doloꝛ voluntarie pꝛo pctis aſſumptus. Scotus dicit Contritio eſt deteſtatio ſeu diſplicentia pctõꝝ a ſe cõmiſſoꝝ: libere elicita a volũtate ad placandã diuinã offenſam. ¶ Ad qõnez reſpõdeꝛ ꝙ ſicut pctm̃ perpetraꝛ per cõſenſum ſic econtra deleꝛ ꝛ deſtruitur per diſſenſum voluntatis rationalis. Et qꝛ diſſenſus ab ea re quã impoſſibile eſt nõ eſſe generat doloꝛem ſicut dicit Auguſtinus. Ideo dicendum ꝙ ꝯtritio eſt doloꝛ per eſſentiam. Sed attendendum ꝙ doloꝛ dicitur dupliciter. Uno modo eſt ipſe diſſenſus voluntatis. Alio modo eſt paſſio reſultans ex illo diſſenſu: per queȝ pꝛorumpit homo in lachꝛymas: ꝛ ille diſſenſus eſt de eſſentia cõtritionis: ſed illa paſſio eſt effectus eius. Notandum etiã ꝙ aliquis poteſt habere diſplicentiã de peccato a ſe cõmiſſo dupl̃r. Uno modo ipſo exiſtente adhuc in peccato et vocaꝛ attritio: ꝛ eſt actus infoꝛmis: qꝛ nõ fit in gratia licet ſit bonus: qꝛ eſt neceſſariꝰ ad ſalutem. Alio modo aliquis poteſt habere diſplicentiam ipſo exiſtente in gratia: ſcilicet poſt confeſſionem: ꝛ vocatur contritio. Demum notandum ꝙ ad veram contritionem quattuoꝛ requiruntur. Pꝛimo requiritur diſplicẽtia de peccatis a ſe commiſſis. Secũdo doloꝛ qui concomitatur illam diſplicentiã. Tertio pudoꝛ de peccatis non de confitẽdo ipſa peccata. Quarto ſequitur gaudiũ de contritione quam habet.

Secũdo queritur. vtrũ ꝯtritio ſit in genere moꝛis: id ē ſit actus virtutꝫ. ¶ Reſpõſio Cõtritio eſt actus virtutis moꝛalis ſcilicet iuſticie: quia ptinet iuſticie deteſtare peccatum: ꝛ eſt motus ſpecialis virtutis ſcꝫ patientie.

Tercio queritur de contritione quo ad quãtitatem. Utrum neceſſe ſit doloꝛem contritionis eſſe maximum. ¶ Notandum ꝙ doloꝛ poteſt dici dupliciter maximus: et ſic dicendum eſt de omni ſuperlatiuo. Uno modo poſiti ue ꝛ affirmatiue: ꝛ tũc eſt ſenſus doloꝛ cõtritionis eſt magnus et omni alio maioꝛ Alio modo negatiue: ꝛ ē ſenſus. Doloꝛ contritionis eſt magnus et nullus eſt eo maioꝛ. ¶ R̃ñſio ad queſtionẽ Doloꝛ poteſt dici diſplicentia de pctõ: ꝛ eſt diſſenſus voluntatis. Uel poteſt dici paſſio ex hoc reſultans: ꝑ quã ꝓꝛũpit hõ ad lachꝛi

mas. Si ergo accipiatur dolor hoc ſcdo modo. Dicendū ē q̄ nō ē neceſſe magis dolere de pctō q̄ꝫ de damno tpali: nec etiaꝫ neceſſe ē dolere: q2 nō ē in ptāte cuiuſlibet: tamen q̄ aliquis magis doleat de pctō q̄ꝫ de aliquo damno: ē perfectionis ꝛ ꝯgruū: non tamen neceſſariuꝫ. Si autē dolor accipiatur pmo mō ſcꝫ p diſſenſu voluntatis. Dicendū ē q̄ ſicut habens charitatē debet diligere ſup omia .ſ. q̄ p nullo dāno vel cōmodo velit offendere deū: ſic intelligendū ē de diſplicentia cōtritionis: q2 ſic debet hō deteſtari pctm̄ cōmiſſum q̄ p nulla re mundi debuiſſet illud cōmiſiſſe.

Quarto queritur. Utrū

poſſibile ſit in dolore cōtritionis cadere exceſſum .i. q̄ cōtritio ſit nimia. ¶ Reſolutio ſtat in trib9 dictis ꝛ ī vna diſtinctione que talis ē. Contritio capitur dupliciter. Uno modo vt ē dolor put ē diſplicentia volūtatis rōnalis. Alio modo vt ē dolor ꝛ paſſio redūdans inſenſualitatem. ¶ Primuꝫ dictū. Contritio put eſt diſplicentia de pctō cōmiſſo pōt eſſe nimia: quia ſicut nemo pt nimis amare deū: ita nemi pōt nimis diſplicere pctm̄ q2 ē ꝯtra deū. ¶ Scōm dictū. Cōtritio vt ē paſſio redundans in ſenſualitatem: vix aut nunq̄ꝫ ē nimia. ¶ Tertiū dictuꝫ. Poſſet eſſe tantus dolor in pte ſenſitiua q̄ nemo poſſet ſufferre niſi abbreuiando vitā ſuā.

Quinto queritur Utrū

cōtritio ſit mot9 inſtantane9 vel ſucceſſiuus. ¶ Rñſio. Poſſum9 loqui de cōtritione tripli'r. ſcꝫ quantū ad durationem q̄ꝫtū adeſſe: ꝛ q̄ꝫtū ad ſuū fieri. Tunc dr q̄ ꝯtritio q̄ꝫtum ad duratione ē ſucceſſiua. Unde q̄ꝫdiu hō viuit ſemp debet cōtritionē querere ꝛ habere de pctis (ſi recordatur ſaltem) q̄ꝫtum ad ſuum fieri. Quandocunq̄ꝫ enim habet recordationem de pctis ꝯmiſſis debet habere ꝯtritionē ꝛ dolere de illis. Contritio autem q̄ꝫtum ad ſuum eſſe ē ſubſtātanea: quia ꝯtritio ē actus pmanens.

Sexto queritur vtrum

homo debeat ſemp conteri ¶ Rñdetur q̄ (ſicut dicit Hugo) Cum deus abſoluit hominē a culpa: ligat eū vinculo perpetue deteſtatiōis: tenet eñ ſemp malū quod fecit deteſtari. Sed q2 deteſtatio talis eſt pcepti affirmatiui quod ſemp obligat ſed nō ad ſemp. Ideo dico q̄ tenetur cōteri ſed nō ad ſemp: ſed p loco ꝛ tpe: vicꝫ cum recogitat pctā ſua in quibus offendit deū.

Septio queritur. vtrū

cōtritio poſſit intendi ¶ Notandum q̄ intentio poteſt capi quinq̄ꝫ modis: ſicut prolixe dictū ē diſtinctiōe ſexta. queſtione .xiiij. tertij hui9. Sed hic capitur intentio pro omni mutatiōe augmētatiua: vt pfectiua ꝛ intenſiua: ſm quā aliqua forma pficitur: ſuſcipiendo plures grad9: vt calor in igne dicitur augmentari ꝛ minui. ¶ Reſponſio. Contritio poteſt intendi. Unde ſicut certum eſt charitatē augeri: ita ꝛ penitentiā: ac per hoc contritionem augeri ꝛ intendi.

Octauo queritur Utruꝫ

per contritionē plus vel intenſius oporteat cōteri de vno pctō q̄ꝫ de alio ¶ Reſpondetur q̄ de contritione poſſum9 loqui dupliciter. Uno modo vt eſt deletiua culpe. Alio modo vt ē deletiua pene Si loquamur de contritione vt eſt deletiua culpe: ſic operatur in inſtanti cōtra omne pctm̄ cōmiſſum: ſed in actu nō poteſt habere ordinem reſpectu ſpecialiuꝫ pctōꝝ: igitur contritio q̄ꝫtum ad deletionem culpe non intenditur plus vel minus. Si autem loquamur de contritione vt eſt deletiua pene: tunc oportet conteri per contritionem plus vel intenſius ſm qđ peccatū ē magnum vel pūū.

Nono queritur Utruꝫ ſit neceſſe penitere ⁊ dolere pro originali pctō. Rñſio. De originali pctō poſſumus loqui dupl'r. ſcꝫ ꝯmuniter ⁊ ſpēaliter. Si cōmuniter vt ē in omnibus. ſic ad eius deletionē nō requiritur aliquis actus ex parte illius in quo eſt vt pꝫ in puulis. Si autē loquamur ſpēalit' quātum ad adultos: hoc poteſt eē dupliciť aut tales adulti ſe habere neſciūt: ⁊ tūc nō oportet ꝙ aliquis actus deteſtatiōis interueniat nec teneň penitere. Aut tales adulti ſciunt ſe habere pctm̄ originale: tunc ꝯgruum ē ꝙ ſibi diſpliceat: quia eſt ꝯ deū: tamē nō ē neceſſariū penitere.

Decimo queritur vtrū adultū accedentē ad baptiſmū cū actuali (ſicut patet de iudeo exiſtēte in pctō mortali accedente ad baptiſmū) neceſſe ſit ante ſacramentū penitentie accipere ꝗꝫ baptiſmi. ¶ Rñſio. Penitentia capiť dupliciter vno modo vt ē virtus cuius actus ē cōtritio: ⁊ tunc neceſſe ē ꝙ precedat baptiſmū in adulto qui habꝫ actuale pctm̄. Nemo enim inchoare pōt nouam vitā niſi cū peniteat veteris vite. Alio modo capiť penitentia vt ē ſacramentū ſcḋm qḋ homo ꝯfitetur vt recipiat abſolutionē: tunc non ē neceſſe p̄cedere ſed de ꝯgruo poteſt. Fit enim ꝯfeſſio ſacerdoti propter tria. Primo vt homo erubeſcat. Secūdo vt pctā ſua recognoſcat. Tertio vt de eoꝝ remiſſione deo ingratus non exiſtat: ⁊ ꝗꝫtum ad hoc congruum ē ſed non neceſſe: nec debet ſequi abſolutio nec ligatio: qꝛ oīno abſoluiť in baptiſmo. igitur penitentia ꝗꝫtuꝫ ad ꝯtritionē precedit neceſſario: ꝗꝫtū ad cōfeſſionē: de ꝯgruo ⁊ quātum ad abſolutionē ⁊ ſatiſfactionē neutro modo.

Undecīo queriť de penitentia poſt baptiſmū. Utrū de mortalibus per ignorantiaꝫ ꝯmiſſis neceſſe ſit penitere. ¶ Rñdetur ꝙ penitere de aliquo eſt dupliciter ſcꝫ in generali ⁊ in ſpeciali. In generali quādo homo dolet generaliter de omni offenſa dei quā ſibi fecit. In ſpeciali autē quando dolet de hac vel illa. Dicendū ē ergo ꝙ de pctis ꝯmiſſis p ignorantiā debet penitere ī generali ⁊ dicere cū propheta. Delicta iuuentutis mee ⁊ ignorantias meas. ⁊c̄. In ſpeciali vero nō teneť penitere ſꝫ tenetur facere qḋ in ſe eſt vt ſciat ⁊ peccata recognoſcat. Cōmittūť enim pctā dupliciter. Uno modo per ignorantiā iuris: ⁊ tunc cognito iure ſcit hō ſe peccaſſe vtputa qui fornicat' ē: ignorans illud eſſe pctm̄ tn̄c debet penitere poſtea. Secūdo mō ꝯmittunť pctā per ignorantiā facti: diligentia debita non adhibita. et tunc quādo cognoſcuntur domino reuelante debet penitere: vt ſi hō proĳciēdo lapidem: ipō neſciente occideret hominem: tunc ex quo nō facit prius diligentiā reſpiciendi ante proiectionē lapidis teneť orare: vt dn̄s reuelet ⁊ parcat ei.

Duodecimo queritur. Utrū de pctīs ſcienť ꝯmiſſis ⁊ poſtmodum oblitis teneať homo cōteri an poſſit de talibus ſine penitentia ſaluari. ¶ Rñdetur ꝙ oblitus: aut ē oblit' omnino ita ꝙ nō recordatur nec in generali nec in ſpeciali: aut oblitus eſt tm̄ in ſpeciali ſed tamen in generali recordatur. Si oblitus eſt in ſpeciali ſolum vt quādo ſcit bene ſe ꝯmiſiſſe aliquod pctm̄ in tali tempore: ſed tamen non poteſt bene diſcernere quale fuit: tunc tenetur in generali de negligentia ſua. Si autem ſit oblitus in generali ⁊ ī ſpeciali: adhuc tenetur penitere: quia debet hō probabiliter credere ꝙ in multis offendit quoꝝ nō recordatur: et ſic ex illa eſtimatione doleat: ſicut ſi certus eſſet tamen debeť in omnibus iſtis adhiberi diligentia.

Tredecimo queritur.

de penitentia venialium. Utrū veniale poſſit fieri mortale. ¶ Notādū ꝙ pctm̄ veniale ſic pōt diffiniri. Pctm̄ veniale ē aliqđ factum dictum vł ꝯcupitum contra monitionē diuinā: cui correſpondet ſm leges ſapientie diuine punitio ſolū temporalis pene. ibi ꝯtra monitionē diuinam ponit ad differentiā pcti mortalis qđ ē ꝯtra legem dei. ¶ Ad queſtionē rn̄ſio. Triplex ē genus pcti venialis. Quoddā enim ē ex ſurreptione: ꝛ ideo veniale: quia vitari nō poteſt tunc: tamē multi ſunt doctores moderni dicentes ꝙ primi motus nō ſunt pctā venialia ſꝫ homo in hoc meret reſiſtendo Aliud eſt ex cogitatione ſine cōſenſu: ꝛ iō veniale: quia nō plene ꝯſentit hō in cogitatione Tertium ē veniale cum ratione ꝛ cum ꝯſenſu: ſed tamen ideo ē veniale. qꝛ non eſt deordinatio ꝯtra preceptū diuinum vt mendacium iocoſum: ꝛ ebrietas. Cū igitur queritur: vtrū veniale fiat mortale: ſi intelligat ꝙ hec culpa ꝑ eſſentiam fiat illa nulla eſt queſtio: qꝛ hoc eſt impoſſibile. Si autē intelligat ꝙ illud qđ alias erat veniale poſſit fieri mortale, vt mendaciū iocoſum ꝛ ebrietas. Dico ꝙ quoddā fit mortale ꝛ quoddam non fit mortale. Primū igitur veniale qđ committit preter rationem nunꝙ fit ſeu eſt mortale pctm̄. Sed ſecundo modo veniale ꝑ delectationem citra ꝯſenſum fit mortale per ꝯſenſum: ꝛ ita per complacentiam ſm ꝙ placitum dicitur ꝯſenſus vt ſi aliquis cogitans đ aliqua muliere habeat ꝯplacentiā ꝛ aduertat: tunc illa delectatio deliberata pōt eſſe mortalis. Tertiū veniale qđ ē per delectationem citra deum qđ fit cū ꝯſenſu poteſt fieri mortale per libidinē magnā ſicut mendacium iocoſum: vt ſi aliquis eēt aſſuefactus cū libidine ꝛ delectatione dicere mendacia iocoſa. Auguſtin⁹. Plura venialia obruūt: nō ꝑ ſe ſed qꝛ diſponunt ad libidinē nō diſpoſitione neceſſitatis: ſed ꝓnitatis.

Quartodecimo queritur de penitentia venialiū ꝗtū ad neceſſitatē remedij. vtrū teneat quis penitere de venialib⁹. ¶ Rūdet ꝙ (ſicut tactū eſt) tria ſunt gnā venialia. Quedā ſūt ex ſurreptione ꝛ de his nō tenemur penitere niſi de ꝯgruo. Quedā ſunt ex cogitatiōe ſine ꝯſenſu quibus ſi ꝯſentiat incidit homo in mortale ꝛ đ talib⁹ tenetur homo penitere nō ſimpliciť ſed in caſu ſiue ꝓ loco ꝛ tempore qn̄ recogitat ea ne ſi ꝯſentiat cadat. Quedā aūt ſūt venialia que ꝑ ſui multitudinē augent libidinem: ſicut illa in quibus eſt ꝯſenſus: ſed deordinatio infra deū: ꝛ nō ꝯtra deum ſicut mendacia iocoſa: ꝛ de talibus tenet hō penitere ne multiplicent ꝛ hō ꝑiculo ꝛ diſcrimini ſe cōmendet. Sciēdū autē ꝙ penitere nō capit hic ꝑ ꝯfiteri

Circa diſtinctionē decimāſeptimā ꝗrit pꝛio Utꝝ ad iuſtificatoꝫ impij ſit neceſſaria infuſio gratie ¶ Notandū ꝙ iuſtificatio pōt capi tripliciter. Uno mō idē ē ꝙ ad grām ꝑparatio: ſic ē qn̄ aliquis habet attritionē de pctis ſuis: ꝛ iſto mō non intelligit ꝗſtio. Alio mō capit iuſtificatio vt ē grē infuſio. Tertio mō pōt capi iuſtificatio vt ē in iuſticia exercitatio: ſic dicim⁹ ꝙ iuſt⁹ ex fide viuit ¶ Rn̄. Ad iuſtificatoꝫ ipij ē neceſſaria gre infuſio: qꝛ ſic de⁹ de ſua mīa ꝛ bonitate decreuit ꝙ qn̄ iuſtificat impiū etiam dat grām: Ad Roma. iij. Juſtificati ꝑ grām ipſius

Secundo querit. vtrū ad iuſtificationē ſit neceſſari⁹ mot⁹ liberi arbitrij. ¶ Notādū ꝙ liberꝫ arbitriuꝫ noīat duo inꝗtū liberꝫ noīat volūtateꝫ inꝗtū aūt arbitriū noīat intellectum. ¶ Rn̄ſio. Sicut iuſtificatio nō ē niſi volentis: ſic etiaꝫ eam deus nō dat niſi volenti: dum ſit in ſtatu tali ꝙ conſentire

z diſſentire poſſit: ideo ad ſuſceptionem iuſtificationis in adulto requirit motuſ liberi arbitrij ſm quē cōſentit grā. Unde Bern. de libero arbitrio. Opus ſalutis duo requirit. ſ. deū dantē: z liberū arbitriū recipiens z conſentiens. Auguſtinus. Qui creauit te ſine te: nō ſaluabit te ſine te. ſeu nō iuſtificabit te ſine te. ¶ Notandū q̄ prim⁹ motus per quē cōſentit homo gratie eſt motus fidei. Ad Roma. v. Iuſtificati ꝑ fidez gloſa. id ē motu liberi arbitrij qui ē ex fide. Ideo dicit Actuū. xv. Fide purificante corda quia motus fidei primo requirit ad purificationē.

Tertio queritur. vtrū

ad iuſtificationē neceſſaria ſit cōtritio. ¶ Rñſio. Loquendo de iuſtificatiōe ꝑut eſt infuſio grē reqrunt q̄ttuor ad iuſtificatōz duo a deo. ſ. expulſio culpe: et infuſio grē: z duo a nob. ſ. liberi arbitrij cōmotio z pcti ꝑ ɔtritionem deteſtatio. Ps. Cōmouiſti terrā z conturbaſti eaz ſana cōtritiones q2 cōmota ē. Cōmouiſti terrā: ibi tangitur motus liberi arbitrij: quando homo cognoſcit ſe peccaſſe z per motum fidei credit q̄ deus pōt ei indulgere: cōturbaſti eā: ibi tangitur deteſtatio pcti per cōtritionē. Sana cōtritiones: ibi tangitur expulſio pcti q̄ fit a deo. quia cōmota: ibi tangit infuſio gratie: q2 ꝑ infuſionē gratie homo ponit in pace z quiete z remouet cōmotio.

Quarto querit Utruz

ad iuſtificationē neceſſaria ſit confeſſio. ¶ Notandum q̄ duplex ē cōfeſſio. ſ. laudis z fraudis. Cōfeſſio laudis eſt q̄dam gloria z iubilatio per quā magnificatur z benedicitur deus cum omni gratiarū actione omnimoda. Pſalmiſta. Confitemini domino quoniā bonus. Confitebor tibi domine in toto corde meo: z de iſta confeſſione non eſt queſtio. Cōfeſſio autez fraudis ſic poteſt deſcribi. Eſt ſecreta manifeſtatio pctōꝝ actualium a ſe cōmiſſorū vocaliter facta ſacerdoti iuriſdictionem habenti: z hoc propter veniam z abſolutionem obtinendam. ¶ Notandū q̄ confeſſio diuidit in vocalem: mentalem: z cerimonialē. Cōfeſſio vocalis prius eſt deſcripta. Cōfeſſio mētalis eſt quedam poſtulatio qua aliquiſ poſtulat veniā de pctis ſuis. Confeſſio vero cerimonialis eſt qua aliquis confitetur ſe peccaſſe offerendo aliquod ſacrificium ſicut fiebat in lege moſayca. ¶ Ad q̄onem reſpondet q̄ ſi iuſtificatio dicatur gratie infuſio non eſt neceſſaria cōfeſſio. Unde iſta quattuor ſoluz ſunt neceſſaria ſcʒ gratie infuſio: liberi arbitrij motio: pcti expulſio: z cordis contritio. ſm enim rectum ordinē (ſicut patebit) Cōfeſſio ſequit tpe z natura cōtritionē. Cum ergo ipa ɔtritio nō ſit ſine iuſtificatione nec ecōuerſo: ſequit q̄ ſine ɔfeſſione iuſtificatio eſſe nō poteſt. Ps. Dixi confitebor aduerſum me iniuſticiam meam domino. i. diſpoſui confiteri pctm̄ meum. Caſſiodorus. Magna pietas dei q̄ ad ſolam promiſſionē pctm̄ dimittit. Auguſtinus ſuper illud idē: Luce clarius ɔſtat cordis ɔtritione nō oris ɔfeſſione pctā dimitti. Tamen notandum q̄ ɔfeſſio eſt neceſſaria in facto vel in voto: quia requiritur q̄ tempore z loco penitens intendat confiteri.

Quinto querit Utruz

infuſio grē neceſſario p̄cedat expulſionē culpe. ¶ Notandū q̄ infuſio grē poteſt capi duob9 modis. Uno mō ꝑ ꝓductōe grē q̄ ē creatio: q2 ē de nō eē ad eſſe. z iſto mō ꝓprie capit h ſm Bonauentu. Alio mō capit ꝑ nō eē vnito ad eſſe vnitum z idē ē q̄ gratificatio. ſ. q̄n grā infūditur in anima. z ſm aliquos intelligit q̄ſtio ſic. ¶ Uñ notandū q̄ ī eodē inſtāti creatur grā z infunditur in anima. Et ideo q̄ſtio nō intelligitur de prioritate tpis nec ꝑfectiōis ſed de prioritate nature.

¶ Rñſio. Deus expellit pctm̄ p gratiā ſic ſol per radios tenebras. Sic dicitur Actuū.xv. Fide purificās ⁊c̄. ⁊ h̄ ſupra monſtratū ē. Ideo cū cā p̄cedat effectū infuſio grē naturalit̄ prior ē expulſione pcti. Ambroſius. Queadmodū intrās animā ſapientis diſciplinā ⁊ iprudentiā tollit: ita pfecta virtus iniquitatē.

Sexto querit̄. vtrum

expulſio culpe neceſſario p̄cedat ↄtriti/onē. ¶ Rñdetur φ (ſicut ſupra dictū ē) cōtritio neceſſaria ē in ipius grē infuſio/nem. Unde ⁊ ↄtritio p̄cedit pcti expul/ſionem natura.

Septio queritur. vtrū

nc̄e ſit φ attritō p̄cedat ipij iuſtificatōē ſiue ↄtritiōē. ¶ Notādū φ attritio ē diſ plicētia d̄ pctis a ſe cōmiſſis ante iuſtifi cationē. ¶ Ad q̄ſtionē rñdetur φ ſm ſpe ciale priuilegiū poteſt deus iuſtificare ſine omi p̄paratioe: ſic̄ pt₃ de btō Pau/lo iuſtificato: in quo nulla p̄ceſſit prepa ratio nec ↄtritio ſm legem tn̄ ↄmunem nō iuſtificat niſi eos qui ſe p̄parant: ſic̄ dicitur zacharie. Conuertimini ad me ⁊ ego cōuertar ad vos. Et ideo dicēdū φ attritio p̄cedit impij iuſtificationem.

Octauo querit̄ Utrū

ↄfeſſio neceſſario ſequatur iuſtificatōē ¶ Reſponſio. Cōfeſſio ē inſtituta ſub p̄cepto ſicut meli⁹ patebit infra. Et iō poſito φ aliquis haberet tantā ↄtritiōe de pctis ſuis φ iuſtificaret̄ abſqꝫ ↄfeſſio ne tn̄ tenet̄ poſtea ↄfiteri: ⁊ ſi nō cōfitet̄ cadit a iuſticia. Sic̄ eni nullus pōt iu/ſtificari qui ſacra ↄtemnit: ſic nullus in iuſticia pſeuerat ſi poſt iuſtificationem ex ↄtemptu negligeret ↄfiteri. g̃ ↄcedē/dum ē φ ↄfeſſio p⁹ iuſtificationem ē ne/ceſſaria neceſſitate precepti: tn̄ excuſat i poſſibilitas.

Nono queritur vtrum

mandatum de ↄfeſſione ptineat ad legē nature. H̄ eſt vtrū exiſtentes in lege nā/ture ſc₃ ab Adam vſqꝫ ad legē moyſi te nebantur ↄfiteri ſaltē ↄfeſſioe mentali. Quid aūt ſit ↄfeſſio mentalis: vocalis: ⁊ cerimonialis prius dictum ē. ¶ Rñſio Confeſſio mētalis ē de dictamine iuris naturalis i ſpeciali Un̄ ius naturale in ſpeciali ē quedam regula oibus virtuti bus ratione iuuata: vt honorare paren/tes. Sic naturaliter cognoſcit̄ φ quan/do offenditur deus ſibi debet̄ reſtitutio p cognitionē culpe ⁊ petitionē venie Et ſic pt₃ φ cognitio diuine offenſe ē de' di/ctamine nature adiute p lī fidem. Quo/modo em̄ ſcit homo ſe offendere deum quē nō videt niſi p aliquē radium fidei. ¶ Notandū φ duplex ē confeſſio vocal̄ Quedā ē que fit ſoli deo qn̄ homo inter ſe ⁊ deū vocaliter ↄfitetur pctā ſua. Et iſtomodo natura dictat ↄfiteri deo non ſimpliciť ſed in caſu: vtputa qn̄ de⁹ ex/igit ſic̄ exegit ab Adam ⁊ Caym. Alia ē ↄfeſſio vocalis que fit homini. Et iſto modo natura nō dictat ↄfiteri homini niſi in generali. Natura em̄ dictat φ oi/bus modis oportet deo reconciliari qui bus ipe ſtatuit. Un̄ natural' dictabat φ ſi deus arbitriū ↄſtitueret inter ſe ⁊ pec catorē φ ipi cēt culpa reuelanda. Notā dum finaliter φ ↄfeſſio valet ad ſeptē. Primo ad pcti cognitionē. ⁊ hoc propt̄ inſtructionē ſacerdotis. Leuitici. xiij. Si difficile ⁊ ambiguū apud te ⁊c̄. Se cūdo ad cogniti deletiōē. Ps. Dixi ↄfi tebor. ⁊c̄. Si ppoſitū valet q̄nto magis opus. Tertio ad cogniti ⁊ deleti ſatiſfa ctionē q₃ erubeſcentia ē mag̃ ps ſatiſfa/ctiōis. Ecci. iiij. Eſt ↄfuſio educēs grā₃ ⁊ glīā₃. Quarto ad pene diminutionē in ptāte clauiū. Mat. xvi. Quodcūqꝫ ſolueris ſup terrā ⁊c̄. Quīto ad dei lau dē Joſue. vij. Da glīā₃ deo ⁊ ↄfitere pec cata tua. Sexto ad interceſſorū multi/plicatiōē. Jaco. vlt. Cōfitemi alterutr₃ pctā vrā ⁊c̄. Septio valet ↄfeſſio ad cō ſcientie aſſecurationē. Un̄ ſtatim dū di

et peccaui: audiuit: trãſtulit dñs pctm̃ tuũ a te. ij. Reg. xij. ⁊ hoc magnũ bonũ ē. ij. Cor. i. Gloria noſtra hec ē: teſtimoniũ ↄſcientie noſtre.

Decimo queritur vtrũ ↄfeſſio fuerit inſtituta in lege ſcripta. ¶ Rñſio. Uocalis ↄfeſſio prout eſt ſacramentũ ſolius legis noue fuit nec precesſit i lege veteri niſi in figura q̈z illi legi nõ cõpetebat: preceſſit aũt in hoc q̈ ſacerdotib⁹ data erat auctoritas diſcernẽdi inter leprã ⁊ nõ leprã: ſcḿ ⁊ ꝓphanũ.

Undecimo queritur. a quo fuit inſtituta. ¶ Rñdetur q̈ confeſſio fuit a xp̃o inſtituta. licet nõ inueniatur quãdo. Credẽdũ eſt ergo q̈ nullus apl'orum attentaſſet inſtituere tam durum ⁊ arduũ ſacr̃m niſi habuiſſent a xp̃o: licet nõ ſit opinio Bonauenture.

Duodecimo queritur. Utrũ oẽs adulti boni ⁊ mali ad ↄfeſſionem teneanť. ¶ Notandũ q̈ ille dr̃ bonus qui ē i gratia dei ⁊ nullũ habet peccatũ mortale. Ille vero diciť malus qui eſt in pctõ mortali. ¶ Ad queſtionẽ reſpondeť q̈ de malis nõ ē dubiũ q̈ tenentur ↄfiteri. Sed de bonis ſunt diuerſe opiões Bonauentura eñ dicit q̈ teneri ad ↄfeſſionẽ pctõꝝ ē dupliciť. ſcʒ ex inſtitutiõe pma que fuit ab aplis data ſb p̃cepto: ⁊ iſto modo teneť quis ↄfiteri niſi de pctõ mortali. Alia fuit inſtitutio a patrib⁹ data in generali ↄcilio: ⁊ vulgatum ab Innocentio tertio. Et propter iſtã inſtitutionẽ teneñť oẽs ↄfiteri ſemel in anno. Et ideo boni qui ſolũ hñt veniale pctm̃ teneñť ſemel cõfiteri ſcʒ in paſcate: ⁊ hoc propť tria que habeñť i textu. Tamẽ opinio Scoti ē q̈ nullus teneť ↄfiteri de venialibus.

Tredecimo queritur. Utrũ pctõr ſtatim cũ põt teneať ↄfiteri. ¶ Rñdetur q̈ quidaʒ ad ↄfeſſionem obligañť nõ ex culpa ↄmiſſa ſed ex eccl'iaſtica inſtitutione: vtpote illi qui nõ habent mortalia pctã tales differre poſſũt vſq; ad paſca: q̈z mandatũ illius decretalis nõ obligať niſi ſicut obligat ad eukariſtiã ad quã p̃parat ↄfeſſio ſacerdoti facta. Quidã vero nõ ſolũ obligañť ex eccl'iaſtica inſtitutione: ſed ex ꝓpria trãſgreſſione ⁊ hi teneñť ex inſtitutiõe ſacramenti: ſiĉ ſunt illi qui ſunt in pctõ mortali. De talib⁹ eni generaliter põt aſſeri q̈ poſſũt vſq; ad paſca differre tamen videť periculoſũ. Similiter q̈ teneanť ſtatim ↄfiteri quãdo ſe offert oportunitas videtur ſatis durum. Ideo videť rationabiliter ſentiendũ mediũ ſcʒ q̈ ſit oportunitas loci: temporis: ⁊ ſacerdotis. Dupliciter aũt poteſt ſe quis ante paſca offerre: aut ita q̈ timeť ne vnq̃ ſe offerat: ſicut ē in his qui grauiť infirmantur vł ſe ponunt in articulo mortis: ⁊ tales teneñť abſq; dubitatiõe ad ↄfeſſionẽ Aut ita q̈ maior oportunitas expectatur vł q̄tum ad temp⁹: vel q̄tũ ad ſacerdotẽ q̄ñ ſcʒ intendit ſacerdotẽ habere prudẽtiorẽ: ⁊ ſic põt differri ſine aliquo pctõ: tamẽ aliter ſentiendũ ē de religioſo: aliť de laico. Nam religioſo totũ tẽpus vite ſue ē temp⁹ penitentie: ⁊ ideo habẽti copiam ſacerdotis: ſi peccauit mortaliter credo q̈ teneť ſine mora ↄfiteri.

Decimoquarto queriť Utruʒ obligemur ↄfiteri ex charitate. ¶ Rñ. Ad ſacr̃m pnie nõ ē neceſſe accedere cũ charitate vł diſpoſitiõe ad charitatẽ ſufficientẽ ſm veritatẽ: ſed ſufficit ſm ꝓbabilitatẽ. Hec aũt diſpoſitio ē attritio q̈z aliq̃n ↄtigit q̈ aliq̇s añ ↄfeſſiõʒ hʒ tm̃ de attritõe q̈ acq̇rit grãʒ ſʒ nõ reqriť q̈ ſit tãta attritio ſm v̾itatẽ: q̈z ſepe ꝓpter cõfeſſiõʒ ſupadiunctã ⁊ abſolutionẽ ſacerdotꝭ: tał attritio formať p grãm

Decioquinto queritur cui ſit cõfitẽdũ. vtꝫ ſufficiat cõfiteri laic

co. ¶ Rñdet ꝙ duplr pōt loq̄ de cōfeſſione. Uno mō, put ē opus ꝟtutis. vt qñ aliq̄s ad ſui humiliationē dic pctā ſua: ⁊ ſic q̄s pctm̄ ſuū cuilibet cōfiteri pōt ſiue clerico ſiue laico. Bern̄. ſup cantica. Uir pfectus tantus ē virtutis amator: ꝙ vellet omnes noſcere mala ſua: dū tamen eis nō eſſet occaſio mali ſed boni. Tñ ſm doctores ꝯmodernos ⁊ maxime Scotū nō ē ibi prudentia: ſed aliquādo piculum. Alio modo poſſum⁹ loqui de cōfeſſione, put ē opus ſacrāle. put ſcʒ ordinaṫ ad recōciliatōʒ q̄ fit p abſolutōʒ ⁊ ligationē. Et qm̄ hec ptās collata ē ſoli ſacerdotib⁹ (ſicut melius patebit infra) ideo hec cōfeſſio nulli niſi ſacerdotibus eſt fienda.

Decimoſexto querit.

Utrū cōtra voluntatē proprij ſacerdotis liceat cōfiteri alij diſcretiori. ¶ Notandū ꝙ ppri⁹ ſacerdos poteſt capi ſex modis. Primo mō aliquis dr̄ proprius ſacerdos alicui⁹ qui hʒ iuriſdictionem ordinariā modo inferiori: vt ſunt curati. Scd̄o mō qui habet iuriſdictionē ordinariā modo principaliori: vt ſunt epi. Tertio modo qui habet iuriſdictionem excellentiſſimo mō: ⁊ iſto mō papa dicit ſacerdos reſpectu omniū xpianorum. Quarto mō qui habet iuriſdictionē delegatā vł cōmiſſariam ab aliq̄: vtpote a papa vel epo aut curato. Et iſto modo mendicātes (⁊ maxime frēs minores et pdicatores) ſunt pprij ſacerdotes: q̄r habent iuriſdictionē delegatā a ſūmo pontifice. Quinto modo dr̄ ppri⁹ ſacerdos ex pmiſſione: ⁊ ex cōi cōdeſcenſione iuris ſic qui habent licentiā a iure eligendi ſibi pprios ſacerdotes: ſic ſūt epi ⁊ abbates. Sexto dr̄ ppri⁹ ſacerdos pper neceſſitatē vt ē in articulo mortis: q̄r tunc ſimplex ſacerdos non priuilegiatus pōt in neceſſitate quēlibet abſoluere. ¶ Ad queſtionē rñſio. Quilibet teneṫ cōfiteri pprio ſacerdoti: accipiendo pprium ſacerdotē pro aliquo iſtoꝝ modoꝝ. Et iō bene ſequiṫ. Iſte ē cōfeſſus fratri minori: ḡ eſt cōfeſſus pprio ſacerdoti: nec tenetur amplius cōfiteri ſuo curato: quia eq̄ue bene ē proprius ſacerdos frāt minor vel aliquis hñs iuriſdictionem delegatam ſicē proprius curatus qui habet iuriſdictionem ordinariam.

Decimoſeptio querit

Utrū neceſſe ſit cōfiteri pprio ſacerdoti corā populo. ¶ Notandū ꝙ p corā populo intelligiṫ corā multis audientib⁹ confeſſionē. ¶ Rñſio. Confeſſio ſacramentalis ſacerdoti ſoli ⁊ in ſecreto debet fieri: niſi ſit pctm̄ adeo enorme ꝙ totam cōmouerit vrbem: q̄d quidē debet quis cōfiteri in publico: vt i publico puniatur: tamē hec punitio nō debet imponi a cōfeſſore in cōfeſſiōe ſacramentali.

Decimo octauo q̄ritur

quid ſit confitendū. Utrū ſcʒ oporteat confiteri omnem venialem culpā. ¶ Reſpōſio. Confeſſio venialium nō ē in precepto: eſt tamē conſiliū ⁊ maxime p religioſis qui debent eſſe pfecti. Et ideo bonum ē eis cōfiteri pctā venialia: nō tamē obligaṫ. q̄r venialia multis modis delenṫ: vtpote dicēdo. Pater noſter. accipiendo aquā benedictā: p feruentē ōrōneʒ p bn̄dictionē datā a ſacerdote in miſſa. vł ab epo. Tñ ſm Bonauentu: pctā venialia ſunt cōfitenda in caſu qñ ſcʒ penitens nō habet pctā mortalia: q̄r (ſic ꝑus dictū ē) ſm ordinatōʒ eccl'ie quilibet tenetur ſemel cōfiteri omni āno pctā ſua: Inſup in h̄ cōcordāt oēs doctores ꝙ ſi aliq̄s eēt dubi⁹ ſi eēt ī pctō vēiali vł mortali: tūc teneṫ cōfiteri pper periculum.

Decimonono q̄ritur.

Utrū ſit cōfitenda omnis peccati mortalis dr̄ia: ſcʒ cordis: oris: ⁊ opis pctm̄ etiā latens ⁊ manifeſtū. ¶ Notādū ꝙ pctm̄ mortale ē aliq̄d dictū vel factū vł cōcupitum contra legem dei. ¶ Reſponſio.

Omnis pecti mortalis differentiam neceſſe eſt cofiteri:ſiue ſit latens ſiue manifeſtū. Unde ſi ſacerdos bene ſciret peccatum:tamen penitens debȝ ei dicere in cōfeſſione:qꝛ prius ſciebat pctm̄ incognitꝰ homo:ſȝ neceſſe eſt ꝙ noticiā habeat inquātum vicarius dei. Etiam ſicut peccator non erubuit cōmittere peccatum coram deo:ita oportet ꝙ erubeſcat coram homine manifeſtando peccatum ſuum. Neceſſe eſt etiā confiteri oīam pcti mortalis ſiue ſit cordis:ſiue oris ſiue operis.

Uiceſimo querit. vtrū

teneamur confiteri omneȝ peccati circūſtantiam. ¶ Notandū ꝙ circumſtantia eſt illud qđ eſt extra ſubſtantiam actus quodāmodo tamen attingens ipſum:vl quātum ad eſſentiaȝ:vt ſunt tempus:locus:modus agendi:vel q̄tū ad effectum ſicut eſt mutilatio grauis vl leuis:vel q̄tum ad cauſam:ſiue efficientem ſiue finalem:qꝛ in pctō fornicationis (ceteris paribꝫ)plus peccat religioſus q̄ȝ ſecularis ¶ Reſpondetur ꝙ circumſtantie que attingunt peccatum:quedam ſunt alleuiantes:que ſcilicet alleuiant peccatum. Et iſte circumſtantie de neceſſitate non ſunt confitende:ſed bonum eſt ſilere:niſi propter hoc ſatiſfaciat alieni inquiſitioni:vel ad vitandum perturbationē ſacerdotis:vel etiam ad vitandum ſcandalum penitentis. Alie ſunt circumſtantie in aliud genus trahentes:ſicut adulterium:ꝛ eſt grauius q̄ȝ ſimplex fornicatio. Et iſtas circumſtantias neceſſe eſt confiteri. Alie ſunt circumſtantie aggrauātes:ſicut grauiꝰ eſt cōmittere fornicationē in die dn̄ico:q̄ȝ in feriali. Et ſecurius ē ↄfiteri iſtas circūſtātias:tn̄ nō ſunt neceſſe cōfiteri:niſi ꝓpria ↄſciā obligaret.

Circa diſtinctionem decimāoctauā (in qua de clauibꝫ eccl'ie incipit mētio) Primo queritur. Utrū

claues eccleſie date ſint. ¶ Notādum ꝙ eccl'ia ibi capitur pro clero id eſt pro cōgregatione ſacerdotum. Notanduȝ etiam ꝙ claues ſpirituales dicūtur ad modum clauium materialium. Unde clauis materialis eſt proximum inſtrumentum aperiendi vel claudēdi oſtium per quod intratur in domum. Clauis ſpiritualis eſt quedam poteſtas vel auctoritas iudiciaria qua ſententiatur cui celū eſt aperiendum propter merita:vel claudendum propter demerita. Per accidēs tamen eſt ad claudendum:et principaliter ad aperiendum:ꝛ in hoc differt a claue materiali que fit pricipaliter ad claudendum:ꝛ minus principaliter ad aperiendum. ¶ Reſponſio ad queſtionem. Triplex eſt clauis ſpiritualis ſcilicȝ auctoritatis excellētie ꝛ miniſterialis. Clauis auctoritatis eſt ꝓncipalis poteſtas iudiciaria:qua aliquis iudicat eminēter et excellenter huic celum aperiēdum vel claudendum:ꝛ hanc ſolus deus habȝ:ꝑ quam dimittit debitū eterni ſupplicij ſcilicet peccatum mortale. Clauis autem excellentie eſt iudiciaria poteſtas auferēdi debitum ſolutiōis:ꝛ iſtam habet chriſtus qui ſoluit debitum noſtrum:quando pro nobis mortuus eſt:ꝛ aperuit nobis paradiſumꝛ depoſuit obſtaculū peccati originalis. Clauis vero miniſterial' eſt per quā dimittitur pena temporalis que eſt debitū peccati dimiſſi ꝛ remiſſi:ꝛ iſta data fuit petro ꝛ alijs ſacerdotibus Mathi.xvi. Tibi dabo claues reg.celo.

Secundo queritur ad

q̄d ſūt iſte claues. Et ſuppoſito ꝙ ſint ad apiendū q̄rit. Utrū ſint ad claudēdum. ¶ Rn̄ſio Ptās ſacerdotibꝫ cōiter data ē ſup ſbditos:nō ad oīno ſoluēdū debituȝ qꝛ nō debebat h̄ cuilibȝ cōicari:ne culpa ſine pena remaneret. Jō data ē eis ptās vt ligādo ſoluerēt:ligādo ad vnū ſcȝ ad penā temporalem ꝛ abſoluerent ab alio ſcilicet ab eterna pena. Sed non eſt data poteſtas ligandi niſi propter ſolutionem:quia ligant pena tēpali:vt ſoluant

a pena eterna:tñ miniſterialiť. qȝ ꝓprie loquendo ſolus deus põt ſoluere a pẽa eterna:ſicut patebit infra.

Tertio queriť de poteſtate ligandi ⁊ ſoluendi in foro penitentiali.i.ſacro penitẽtie Utrum ſacerdos poſſit in culpã. Hoc ẽ vtꝝ habeat ptãtẽ dimittendi vel remittendi culpã.¶ Reſponſio ad q̃ſtionẽ habẽs clauẽ ꝑ ptãteȝ clauis mediator ẽ dei ad hominẽ:⁊ hoĩs ad deũ. Uñ ꝑ ipm hõ pctõr aſcendit ad deũ. Et ſic ſacerdos ẽ angelus dei:⁊ mediator:⁊ ſe habet ꝑ modũ ſupplicantis. Etiã cõmuniter ſacerdos ante abſolutionẽ orat ꝓ penitente:⁊ quãdo dat abſolutionẽ p̃ſupponit ꝙ ẽ abſolutus a deo. Sacerdos eñ nunq̃ʒ abſolueret queq̃ʒ de quo nõ preſumereť ꝙ eẽt abſolutus a deo. Si ergo queratur verũ ptãs clauium ſe extendat ad delendã culpam. Dicendũ ꝙ bene poteſt ſe extendere ꝑ modum depcantis ⁊ impetrantis (⁊ illud ſignatũ ẽ in benedictione ſacerdotũ. Numeri ſexto) ſed nõ per modum impantȝ Quoniã ergo ptãs ſanat per modum actiui ⁊ imperantis per ſe. Hinc ẽ ꝙ poteſtas clauium ꝓprie loquendo nõ extẽdit ſe ſupra culpam. Unde Auguſtinꝰ ⁊ Gregorius dicunt ꝙ in ſuſcitatiõe lazari:figurata ẽ reſuſcitatio pctõris: ſed lazarus prius ẽ a domino viuificatꝰ:q̃ʒ tradereť diſcipulꝭ ex oluendus.ꝗ ⁊c̃.

Quarto queriť vtrum ſcientia ſit clauis.¶ Notandũ ꝙ dupliceſ ſunt claues.ſcȝ potẽtie ⁊ ſciẽtie. Per clauẽ ſcientie diſcernit ſacerdos inter lepzã ⁊ lepram. Per clauem vero poteſtatis iudicat ſacerdos cui celũ ẽ apiendũ ⁊ cui claudendũ. Et iſta ẽ principalis et p̃ſupponit clauẽ ſcientie. Uñ clauis ſcientie ſic põt diffiniri. Clauis ſcie ẽ auctoritas cognoſcendi in cauſa pctõris. ſi illi ſit aperiendũ celũ ꝓpter merita vľ claudendũ propť demerita. ¶ Correlariũ. Clauis ſcie non eſt habitus ſcie:nec ipa ſcia qȝ multi habẽt clauem ſcientie: qui nõ habent habitũ ſcientie :vt pȝ i ſacerdotibꝫ huius temporis qui parũ ſciunt ⁊ tamẽ habẽt clauem ſcientie: qȝ ſacerdotes:⁊ acceperũt eam in ordine. Et ideo bene diciť in diffinitione ꝙ clauis ſcie eſt auctoritas cognoſcendi ⁊ nõ habitus ſcie. ¶ Rñſio. Scientia ẽ clauis nõ incõgruum dicit habitũ:ſed incõgruũ dicit auctoritatem ſiue officiũ diſcernendi licet ſcie habitꝰ ſit diſpoſitio ad bene ſe agendũ in claue ptãtis.quia nemo põt bñ diſcernere an celum ſit apiendũ aut claudendũ niſi habeat habitũ ſcientie.

Quinto q̃ritur Utrum ſcia ſit alia clauis q̃ʒ potentia ſoluendi. ¶ Rñdetuť ꝙ ſunt due claues diſtincte Nam ſicut in foro iudiciali duo ſũt: ita in foro penitẽtiali. In illo eñ duo ſunt actus ſcȝ diſcernere cãm:⁊ poſtmodum ſententiare:ita etiam in foro penitentiali:ptinet claue ſcie diſcernere inter lepzã ⁊ lepzã:⁊ claui potentie ptinet iudicare: igitur ⁊c̃.

Sexto queritur vtrum aliquis poſſit vel debeat excõmunicari. ¶ Notandũ ꝙ duplex eſt excõmunicatio ſcȝ maior ⁊ minor. Excõmunicatio maior ẽ ſepatio a cõione fideliũ ⁊ eccľie q̃ʒtũ ad fructũ ſacramentoꝝ :⁊ q̃ʒtuȝ ad ſubſidia tam corporalia q̃ʒ ſpiritualia. ¶ Notandũ ꝙ triplex ẽ comunio. Quedaȝ ẽ cõio ſpũalis ⁊ charitatiua:⁊ extra iſtã nullus poteſt eijci qȝ poſſumꝰ particulariter orare ꝓ excõicatis. Alia ẽ communio corporalis:⁊ extra iſtã ꝑ excõicationẽ quis expellitur. Tertia ẽ cõmunio ꝑtim ſpũaľ ⁊ ꝑtiȝ corpalis q̃ aliqͥs ſepať a cõione ſacroꝝ ſolũ ꝑ minorẽ excõicationẽ. Excõicatio eñ minor eſt expulſio a pceptiõe ſacroꝝ ¶ Notãdũ etiã ꝙ ꝑ maiorẽ excõicatoȝ qͥs puaťa qnq̃ʒ ſubſidijs ſic pȝ in h̃ v̾ſu. O s:orare: vale:ꝯuiua:

mēſa qđ negat Ⓞ s:id eſt oſculū:ꝛ loque
la:orare id ē oratio:vale id eſt ſalutatio:
conuiua:conuerſatio vel habitatio:men
ſa:id eſt cōmunicatio menſe. ¶ Ad que/
ſtionē reſpondetur ꝙ ſicut in medicinali
bus duplex eſt modus curandi ſcilꝫ per
medicamenta lenientia:vt per emplaſtri
appoſitionē:ꝛ per medicamenta aſperan
tia:ſicut per ſectionē. Et ſicut in mora
libus eſt duplex modus corrigendi ſcꝫ ꝑ
dulces monitiones:ꝛ ꝑ aſperas increpa/
tiones: ſm ꝙ ſunt duo genera hominum
quia quidam ſunt plicabiles ꝛ tractabi/
les quidam vero duri ꝛ rebelles. Sic eti
am in diuinis ꝛ eccleſiaſticis iudicijs eſt
duplex modus curandi. Dñs enim inſti
tutor vel fundator nō ſolum dedit medi
camenta ſacramentoꝝ ad curandum ac
cedentes:ſed gladiuꝫ ſpiritus qđ eſt ver
bum dei:ꝛ poteſtatem amputandi ꝛ reſe
candi cōtemptores ꝛ rebelles. Et ſic pꝫ
reſponſio ꝙ aliquis poteſt:vel debet ex/
communicari.

Septimo querit. vtrū

pro dāno:vel pro iniuria illata eccl'ie ꝗs
debeat excōmunicari. ¶ Reſpōſio Du/
plex eſt excommunicatio:ſiue excōmuni
candi modus. Quedam eſt excōmuni/
catio a iure ꝛ preſeruatiua:vt quicūqꝫ ꝑ/
cuſſerit clericū:vel incenderit eccleſiā eſt
excōmunicatus. Alia eſt excōmunicatio
a iudice et curatiua:et eſt quando iudex
per ſententiam excōmunicat aliquem.
Notādū pro ſolutione queſtionis ꝙ ꝓ
ſolo peccato contumaci debet quis exco
municari maiori excōmunicatione. Un
de contumax dicitur ille qui ſemel:ꝛ bis
monitus. Tertio pemptorie citatus nō
comparet:aut ſi comparet nō vult ſtare
iuri:vel quādo offenſa eſt manifeſtat iuſ
ſus a iudice nō vult emendare.

Octauo q̄rit a quo poſ

ſit excōmunicatio fieri. Reſponſio Po/
teſtas excōicandi collata eſt petro:vt p̄/
lato:ꝛ deſcēdit in omnes perſonas eccle
ſiaſticas que habent prelationem vel iu/
riſdictionē ſicut archidiaconi:ꝛ aliqua
capitula. Ideo qui nō habēt iuriſdictio
nem in foro iudiciali:vt ſimplices ſacer/
dotes nō poſſunt excōmunicare niſi per
commiſſionem vel in caſibus determina
tis:vt in furto et rapinis obſeruatis tñ
circūſtantijs debitis:qꝛ nemo poteſt ex/
cōmunicari niſi pro peccato contumaci.
Cetera patent in textu.

Nono queritur. Utruꝫ

aliquis poſſit pluries excommunicari.
¶ Reſpondet ꝙ excommunicatus bene
poteſt iterum excōmunicari:vel eiuſdeꝫ
excommunicationis iteratione renoua/
ri ad maiorem ſui confuſionem:ꝛ voca/
tur aggrauatio ꝛ reaggrauatio:vel alia
excommunicatione:propter noue culpe
cōmiſſionem:ꝛ tunc tot erunt excommu/
nicationes quot cauſe principales pro ꝗ
bus excōicat. Sicut eñ iterat culpa:ita
rōnabiliter iterari pōt ꝛ dꝫ ipſa pena.

Decimo queritur. vtrū

cōicās cū excōicato ſit excōicat⁹. ¶ Rñ/
ſio Duplex eſt excōicatio(ſicut ſupradi/
ctū eſt)ſcꝫ maior ꝛ minor. Minor tm̄ ſe/
parat a ſacris. Maior vero nō tm̄ ſepat
a ſacris:ſꝫ etiā ab actib⁹ legittimis:ꝗ cō/
tinent in h° verſu Ⓞ s ꝛc̄. ſexta qōne hui⁹
diſtinctiōis. Et ſic pꝫ ꝙ cōicās cū excōi/
cato maiori excōicatiōe ſilr eſt excōicat⁹
tñ minori excōicatōe. Tñ excipiunt aliq
ſcꝫ ignorātes ipꝫ eſſe excōicatū etiā vxor
qꝛ tenet reddere debitū marito ſuo cū re
qrit ſilr filij et filie q̄diu ſunt ſub manu
parētū etiā ſerui ꝛ ancille pegrini ꝛ pau/
peres:qñ nō hñt vñ alibi ſuſtētent. Silr
quicūqꝫ cōicāt ex vtilitate vt pctōr a via
ſua mala recedat ꝛ corrigat:ꝛ hec circū/
ſtātie iſto vſu cōtinent. Utile lex humile
res ignrata neceſſe. Utile .i. grā vtilitatꝭ
lex .i. mrimonij: hūile ppt ſuos. res igno
rata ppt igrātiā nece .i. ppt neceſſitatē.

Undecio querit. vtruꝫ

aliqs poſſit abſolui inuitus.i.ipſo nolente. ¶ Rñdet q duplr eſt loquēdū de potētia excōicādi z abſoluēdi vl de facto vl de iure. Differt em̄ facere z iuſte facere. Si loqmur de fcō: vt ſi eps excōicet nō cōtumacē ptermiſſo ordine iuris.i.non habitꝫ preuijs monitialibꝫ talis excōicatus eſt (quis iniuſte lata ſit ſnīa) z tenet eā ſuſtinere lꝫ nō ſit excōicatꝰ in foro cōſcientie z corā deo niſi cōtēneret excōicationē: qꝛ ppter cōtēptū efficeret dignus excōicari: z ligaret apud deū. De iure aūt eſt excōicatus: quādo ſm ordinē iurꝫ ab eo qui habet iuriſdictionē canonicā fert ſnīa in cōtumacem z hic ligat apud deū. Similiter intelligendū eſt in abſolutione q pōt aliqs abſolui de iure vl de fcō. De iure nullus excōicatꝰ abſolui pōt niſi in eo ceſſet cōtumacia z ipſo volēte abſolui. De facto abſolui pōt ſm voluntatē prelati i cuius poteſtate fuit ſentētiā inferre z reuocare. Vn̄ ſi tal abſoluat in foro iudiciali: eſt abſolutus: nec eſt excōicatus q ei cōicat: tn̄ in foro cōſcientie adhuc eſt excōicatus. Si aūt excōicatꝰ fuiſſet iniuſte poſſet eū prelatus de iure abſoluere: etiam inuitū: nō ppter ſuū meritum: ſed ad remouendū errorē ppriū. Tamē inuite abſolutus ſemp remanet in pctō mortali: ppter cōtēptum eccleſie

Circa diſtinctionē decimānonā qrit pmo. Vtrum claues date ſint ſacerdoti legali an ſoli ſacerdoti euāgelico ¶ Notādū q ſacerdos legalis eſt ille q erat iſtitutꝰ in lege moſaica: z dr ſacerdos figuralis: z ſm qd Sacerdos aūt euāgelicꝰ eſt q eſt inſtitutꝰ tpe legis euāgelice: vt apli: z ceteri ſacerdotes ſubſequētes: z dicunt ſacerdotes ſimpliciter: z ſm veritatē ¶ Rñſio Ptās clauiū ſcꝫ ſcietz ptātis data fuit ſacerdotibꝫ euāgelicis z nō legalibꝫ: nec īchoata fuit in lege veteri ſed magis figurata.

Secūdo querit. Vtrū malus ſacerdos cōicet cū bono in ptāte clauiū. ¶ Notādū q malus ſacerdos dr ille qui nō eſt in grā: ſed in pctō mortali. Bonꝰ aūt ſacerdos dr q ē in grā. ¶ Rñdet q ē loq de collatōe clauis alicui qtū tū ad ea q ſūt d neceſſitate: vl qtū ad ea q ſūt de idoneitate. Si loqmur qtū ad ea q ſūt de necitate: ſic ad eē clauis ſufficit donū ſpūſſcti ſm grām gratiſdatā: h aūt ifallibilr z ſm diuinā īſtitutiōeꝫ dat oī ſuſcipiēti ordinis ſacrꝫ ſiue ſit bonꝰ ſiue malꝰ. Rō aūt huius eſt: qꝛ donū grē gratiſdate nō repugnat iniqtati qn ſunt ſtet cū ea: ſic pꝫ in ſcīa z in alijs donis. et rurſus puerſitas nō repugnat vtilitati illius doni: ſic ſi malꝰ pdicaret ſz bn̄ pdicaret: z freqnter fructificat ppt qđ noluit dñs phibere eū q in noīe ipiꝰ eijciebat demonia. Et ſic pꝫ q ptās clauiū data eſt mal ſacerdotibꝫ ſicz bonis qtū ad id qđ ē de neceſſitate clauis: ſiue qtū ad executiōeꝫ. Si aūt loqmur qtū ad idoneitatē. Dicēdū q nullꝰ ē idoneꝰ z dignꝰ habere ptātē clauiū: niſi ſit i grā. Rōnes patēt in textu. Et ſic p dicta pꝫ rñſio ad qōnem q claues ſunt in malis ſacerdotibꝫ.

Tertio queritur. vtrū claues dent in ordine ſacerdotali ¶ Rñſio Claues z ptās clauiū dant in ordine ſacerdotali tm̄. Et h itelligit de foro penitētiali: qꝛ ſacerdos inqtū ſacerdos: nō hꝫ ptātem in foro iudiciali z publico.

Quarto queritur. vtrū Vtrū hec ptās comitet inſepabilr ordinē ſacerdotalē. Hoc ē vtrū qlibet ſacerdos ſp hēat ptātē clauiū in foro penitētiali. ¶ Rñſio Duplr poſſumꝰ loq de iſta ptāte aut qtū ad eſſentiā: vl qtū ad vſū Si loqmur qtū ad eſſentiā. Dicēdū q illa ptās radicalr ē in ipa aīa: ſicut caracter: et ſic inſepabilr ſe tꝫ cū ſacerdotali ordine tā in pnti vita qꝫ in alia Si autē loqmur de potētia qtū ad vſū: tūc neceſſario reqrit ſtatꝰ viatoꝛ: z p mortē dicit ptās vſū amittere. Etiā i dgradatꝫ ſciſmaticꝫ: hereticꝫ: pcit: foꝛnicarijs notoꝛijſ

excommunicatis: et huiuſmodi perditur vſus et executio poteſtatis: et nõ eſſentia.

Quinto queritur. Utrum ſacerdos qui poteſt abſoluere ſubditũ vnum poſſit et quemlibet. ¶ Reſponſio Solus ſummus pontifex de iure poteſt quemlibet abſoluere: ideo virtus eſt in eo vnica et ſolus eſt inter prelatos qui habeat plenitudinem poteſtatis: et quoniam per receſſum ab vno fit multiplicatio: et per hoc virtutis diminutio: ideo quanto prelati alij ſunt inferiores: tanto minorem poteſtatem habent: quia epiſcopi minorem poteſtatem habent quam ſummus pontifex: et curati minorem quam epiſcopi: et cuilibet limitata et artata eſt ſua portio: et hoc de lege communi: quia excipiuntur quinque caſus. Primus Si ouis aliena in parrochia ſua deliquit. Secundus Si mutauit ſibi domiciliũ: ſicut eſt in ſcholaribus manẽtes pariſius. Tertius Si ſit vagabũdus. Quartus Si ſacerdos proprius ſit inſcius vel malicioſus: et petita licentia vult adire peritiorẽ. Quintus caſus eſt in articulo neceſſitatis et mortis: et in hoc caſu non oportet licentiam petere. In alijs autem oportet non a ſacerdote penitentis ſolum eſſe licentiatũ (quia ipſe non poteſt ſubditum licentiare) ſed oportet licentiatũ eſſe ab ordinario ſcʒ epiſcopo.

Sexto queritur. vtrum inferior poſſit abſoluere ſuperiorem ipſo volente. ¶ Reſponſio Inferior poteſt abſoluere ſuperiorem: ſi ſuperior velit ei ſe ſubijcere.

Circa diſtinctionem c vicesimam queritur primo. de pena purgatoria.

Utrum ſit ponere penam purgatoriam. ¶ Notandum quod purgatorium nõ capitur hic ſolummodo: pro loco qui eſt in inferno et pars inferni (de quo dictum eſt in tertio diſtinctione. xxij.) ſed intelligitur pro omni pena purgatoria ſiue ſit in terra: ſiue in aqua: ſiue in aliqua parte inferni: que dicitur purgatorium. ¶ Ad queſtionem reſpondetur quod abſque dubio poſt hanc vitã (ſicut dicit ſcriptura et auctoritates ſctõrum: et plures reuelationes: et rationes cõcordant et eccleſia vniuerſalis cõfirmat: quod pro illis orat) eſt ponere penam purgatoriam. Ratio autem huius eſt: quia vniuerſe vie dñi miſericordia et veritas. Sic autem miſericordia parcit dominus: vt veritati ſiue iuſticie nõ faciat preiudicium. Ideo dimitti culpã et penam eternã ita tamen vt obligatũ teneat ad penã temporalẽ. Unde Apoſtolus prime corintheorum tertio. Ipſe autem ſaluus erit: ſic tamen quaſi per ignẽ ſcʒ purgatorij. Item Auguſtinus Aut homo punit: aut deus punit: ſed frequẽter aliquid cõuertuntur in fine qui nõ puniuntur in pñti. ergo neceſſe eſt quod puniantur a deo in futura vita: ſed nõ in pena eterna inferni. ergo oportet quod puniãtur in purgatorio.

Scdo queritur. Utrum pena purgatoria ſit maxima penarum tẽporaliũ. ¶ Notandum quod pena purgatoria eſt temporalis: quia finem habet. Nam certum eſt quod poſt iudicium non erit purgatorium. ¶ Reſponſio Pena purgatoria eſt maior et grauior: quam homo in hoc mũdo poteſt pati. Unde Maior eſt pena eſſe in purgatorio: quam cõburi vel acerbiſſime verberari in hoc mundo. Sicut dicit Gregorius quod idẽ ignis cõburit exiſtentes in inferno: et exiſtentes in purgatorio. Non tamen ſequitur quod minor pena purgatorij ſit omni alia pena tpali grauior: quia multi poſt mortẽ faciũt penã purgatoriã in hoc mũdo: ſicut dicit Grego. de illo qui faciebat purgatoriũ ſuũ fuluendo eũtes in balneis. Etiã aliqui parũ affligũtur in purgatorio: ſicut patet de btõ Auguſtino: qui tranſijt per purgatoriũ. Et ſic patet quod

illa indefinita ē vera. Pena purgatoria
eſt maxima penarum tpaliū. Et iſta vni
uerſalis eſt falſa Omnis pena purgato
ria eſt maxima penarum temporalium.

Tertio queritur. vtruʒ
illa pena purgatoria ſit voluntaria.
¶ Reſpōdet ꝙ aliqua pena dicit volun
taria tripliciť. Uno mō qꝛ aſſumit a vo/
luntate impante: ſicut eſt pena peniten/
tialis: qꝛ voluntas impat facere peniten
tiam: ꝛ iſto mō pena purgatoria non eſt
volūtaria: qꝛ ibi exiſtētes vellēt eē extra
vt irent ad ꝑadiſum. Scđo modo quia
ſuſtinetur a volūtate acceptāte: ſicut eſt
pena martyriū: qui gaudebant in penis.
Et iſto mō pena purgatoria nō eſt volū
taria: qꝛ ibi nō gaudent de illa pena: qꝛ
bene vellent ab illa liberari. Tertio mō
pena dicit voluntaria: qꝛ ſuſtinetur a vo
lūtate tolerāte. Et iſto modo pena pur/
gatoria eſt voluntaria: qꝛ patienter ꝛ to/
leranter ſuſtinetur.

Quarto querit. Utrū
in illa pena ſit maioꝛ certitudo de gloria
q̄ꝫ in via. ¶ Rńſio Exiſtentes in purga/
torio maiorem certitudinem habent de
gloria q̄ꝫ exiſtentes in via. Nam triplex
eſt certitudo. Quedam eſt patrie vbi eſt
certitudo tentionis euacuās expectatio
nem ꝛ timorem. Alia eſt certitudo vie: q̄
eſt certitudo expectationis mixta timo/
re: qꝛ quilibet labi pōt q̄ꝫdiu viator eſt.
Tertia eſt certitudo media: q̄ eſt in pur
gatorio: ꝛ eſt certitudo expectatiōis (qꝛ
nondū obtinēt) ſed eſt euacuatio timoꝛꝫ
propter cōfirmationē: qꝛ ſciūt ſe deinceps
peccare nō poſſe. Et ſic pꝫ ꝙ ī pena pur/
gatoria ē maioꝛ certitudo đ glia q̄ꝫ ī via

Quīto querit. Utrum
miniſterio bonoꝝ angeloꝝ vel maloꝝ pe
na īfligatur. ¶ Rńſio Sicut diuina iu
ſticia iubente: ꝛ flatu eius ſuccedēte ma/
li adurent in inferno poſt iudiciū: ſic etiā
ꝛ nūc in purgatorio. Non eīm videt ꝓba
bile ꝙ demones illud miniſteriū exerce/
ant: cū ibi purget pcti ſcoria ſm quam q̄
dāmodo anima ſimilis eſt diabolo: ꝛ ſuā
ſimilitudinē nolit diabolus deſerere: ſed
potius cōfirmare: nec vnq̄ꝫ exerceat ho/
minē niſi in quo ſperat victoriā acq̄rere.
Ruſus nō videtur hoc probabile ꝙ mi
niſterio fiat angeloꝝ: vt tam grauiter il/
los puniant.

Sexto queritur a quo
poſſit fieri relaxatio ſiue indulgentia.
¶ Notandū ꝙ qn̄cūq̄ꝫ aliquis eſt in cha
ritate: quodlibet opus qđ facit valet tri
bus modis. Primo modo valet ſpecialiſ
ſime ſcꝫ ſibi exiſtenti in charitate vt ali/
quis celebrās miſſam pro alio plus intē/
ſiue valet ſibi q̄ꝫ illi ꝓ quo celebrat. Se/
cundo modo valet generaliſſime ſcꝫ pro
tota eccleſia. Et iſta ſunt merita ſupero
gationis: q̄ ponuntur in theſauro eccl'ie
de quibꝫ meritis fiunt relaxationes ꝛ in/
dulgentie. Tertio modo valet ſpāliter
ꝓ illo ꝓ quo fit illud opꝯ meritoriū: vt qn̄
aliq̄s celebrat ꝓ alio. Et ſic q̄ celebrat ꝓ
alio in grā. Prio ſibi valet miſſa. Scđo
illi pro quo celebrat: ꝛ tertio toti eccl'ie.
Notādū vlterius ꝙ theſaurus eccl'ie nō
eſt ſolum aggregatus de meritis ſupero
gatiōis qꝛ cito euacuaret. ſꝫ etiā aggrega
tur ex meritis paſſiōis xp̄i btē vgis ꝛ oim
ſctōꝝ. Et ex illo theſauro accipiunt in/
dulgētie ꝛ relaxatiōes. ¶ Rńſio ad qō/
nē Ad ſolos ep̄os ptinet facere relaxati/
ones ꝛ īdulgētias. Rōnes patēt in textu
¶ Correlariū Nec cardinales inq̄ꝫtū car
dinales: nec abbates: nec ceteri ſacerdo/
tes pn̄t īdulgētias dare: ſꝫ ſolꝰ ſūmꝰ pōti
fex ꝛ ceteri epi. Et rō eſt: qꝛ ſolus eps eſt
ſpōſus eccl'ie: q̄ auctoritatē hꝫ ſup eccl'iā
Notandū ꝙ eps nō pōt facere indulgē/
tias ī aliena dioceſi q̄ꝫ ſua: ſꝫ poſſit cōica
re bōa ſua ſbditꝭ alienis Etiā q̄libꝫ ſiue
ſacerdos ſiue laicus poteſt bona ſua cō/
municare alijs.

Septimo queritur pro

quo debeat relaxatio fieri. Utrum ſcꝫ p ſpūali an pro corpali. ¶ Rñdet q ſicut videmus in politijs et cōmunitatibus humanis q theſaurus ibi publice propter duo maxime ꝯſueuit pferri ꝛ cōicari exterius: ſcꝫ ad gl'iam principis: ꝛ ad vtilitatē cōitatis: ſic in ſpūalibꝫ cōicat theſaurus eccl'ie p indulgentias duplici de cauſa. Primo pter gloriaꝫ dei. Et qm̄ gloria ꝛ laus dei ē qn̄ ſancti ſui honorant in conſtructiōe baſilicarū ſuarum in cōmemoratione virtutū ſuarū: ꝛ hoc quidem fit in predicationibꝫ ꝛ ſermonibꝫ. Ideo p hijs omnibꝫ indulgentie recte fiunt. Secundo propter cōem vtilitatem. Et qm̄ cōis vtilitas eſt defenſio terre ſancte: defenſio fidei: pmotio ſtudij ꝛ cōſimilia. io pro talibꝫ adhuc debēt fieri. Et qm̄ hec conſiſtunt in actibꝫ exterioribus: dicitur q relaxatio fit ꝛ dat p actibus corpalibꝫ

Octauo queritur cui relaxationes pnt fieri.

Utrum exiſtenti in purgatorio: an ſolum viuēti in hoc ſeclo ¶ Reſpōſio. Relaxatio ſiue indulgētie collatio (ſicut in precedētibꝫ colligitur) duo dicit: ſcꝫ theſauri eccl'ie cōicatiōem: ꝛ cū hoc quādā iudiciariam abſolutiōeꝫ ſicut expreſſe colligit ex decretali de penitētijs et remiſſiōe. Ad aūt ꝯſuluiſti. ꝛc. Dico igit q qꝛ bona et theſaurus eccl'ie ſunt in ſūmi pōtificis ptāte: et illi q ſunt in purgatorio (ratōe charitatis) ſunt idonei ſpūalia bona recipe: qꝛ papa eis pōt bona eccl'ie cōicare. Quantū aūt ad auctoritatē iudicādi (cū illi iā iam exierint forū eccl'ie ꝛ eccl'iaſticū iudicij) videt q eis nō poſſit fieri abſolutio niſi p modū depcatiōis ꝛ ſuffragij: ꝛ ſic ppie loquendo nō fit eis relaxatio: qꝛ relaxatio dicit iudiciariā abſolutionē. Sꝫ ſolū fit via/tori: ſup quē papa pōt tam adiuuādo q̄ iudicādo. Sup exntes aūt ī purgatorio ſolū pt adiuuādo ꝛ etiā qlibꝫ in ſuis orōibꝫ ꝛ bonis opibꝫ. Sup exntes vo in eccleſia triūphāte nihil pōt: nec adiuuādo nec iudicādo. Item dicit Bonauē. Diſpēſatio bonoꝝ eccl'ie diſcrete ꝛ cū moderamine faciēda eſt aliodn (niſi diſcrete fiat) deus nō acceptat. Et bona ſpūalia nō pñt diſſipari: nec ꝯ diuinā acceptioneꝫ diſtribui: q̄uis poſſint bona tpalia nō ſoluꝫ diſpenſari: verū etiam diſſipari de facto: q̄uis aliter dictet ius diuinum eſſe faciendum.

Nono querit de valore indulgentiarū.

Utrū valeāt tm̄ q̄tū p/dicatur. ¶ Notandū q cōiter ſm doctores ad hoc q indulgētie vel relaxatiōes aliqd valeāt exigit duplex cōditio ex pte donantis: ꝛ duplex ex pte recipiētis. Ex parte dantis reqrit potentia: ꝛ honeſtaꝫ rationabil' cā. Nō em credenda eſſꝫ idulgentia valoris alicui⁹: ſi qs daret eā euntibꝫ videre torneamēta. Ex pte vero recipientis exigit cōfeſſio cū vera ꝯtritiōe ꝛ fides cū vera deuotōe vt vere de peccatis ſit penitēs: ꝛ vere cōfidens q paſtoꝝ indulgētia valeat ſibi. ¶ Rñſio. Quātitas īdulgētie attēdit reſpectu pene dēbite p pctis ꝯfeſſis ꝛ dimiſſis: ꝛ nō attēdit rōne ſcorie pctī: qꝛ īdulgētie nō abſoluūt a culpa: ſꝫ ſolū a pena. Dicēdū ē igit q q̄titas īdulgētie ꝛ dimiſſiōis illi⁹ pene meſurat ſm iudiciū ſūmi pōtificis vel ei⁹ q fecit īdulgētias. Ille aūt q dat īdulgētias cū eas tribuit ꝯſiderat cām p q̄ reputat eū dignū tāta grā: ꝛ ſm plus vl' minus pticipāt de īdulgētia. Uerbigrā Stationes rome īſtitute ſunt vbi ſunt indulgētie determiate. Hoc inſtituebāt pres ppter pegrinos q veniebāt de locis remotꝭ nec eſtiauerūt dignū eē tāta grā eū q eſt nat⁹ iuxta eccl'iaꝫ: ſic eū q de remotis venit ptibꝫ vñ nec tātā recipit grāꝫ: ſꝫ aliq̄tā. Cōcedēdū ē igit q īdulgētie tātū valēt q̄tū ſonāt q̄tū ē ex pte dātis: tn̄ nō tm̄ valēt cuilibꝫ q̄tū ſonāt n' eqlr oibꝫ ſic pꝫ

Circa diſtinctionē viceſimāprimā pmo qrit Utrū venialia poſſint deleri ſine grā. ¶ Rñſio. Pecā

venialia nõ pñt deleri ſine grã gratiſaci ente ita ꝙ q̃diu hõ ẽ in pctõ mortali nõ delenť pctã venialia. Sꝫ ſi morieť i pctõ mortali cũ venialibꝫ: punieť in iferno ad tẽpus pꝛo venialibꝫ: ita ꝙ ꝑ aliqđ ſpaciũ tẽ poris magis affligeť ꝛ h̃ ꝓ pctis veniali bus quouſq; ſatiſfecerit: ꝛ hec eſt opinio Scoti. Auguſti. de ci. dei. xxi. Nec ma gna nec pua pñt nobꝫ dimitti: ſi nõ dimi ſerimus debitoꝛibꝫ noſtris.

Secũdo querif. Utrũ

venialia poſſint deleri a grã: ſine ꝯtritio ne, ſiue exterioꝛi pena. Rñdeť ꝙ lꝫ venia lia valde ꝯgrue ꝑ pniam deleanť: pñt tñ ꝑ grãꝫ adiutaꝫ aliquo ope exterioꝛi aliť deleri: ſicut ꝑ ſacra euchariſtie: extreme vnctiõis ꝛ baptiſmi: ꝑ aque aſperſionem ep̃alẽ bñdictionẽ ꝛ miſericoꝛdie exhibiti onẽ per oꝛationis dominice deuotam ex oꝛationẽ ꝛ paſſiõis xp̃i ferueẽtẽ meditati onẽ. Et ſic pꝫ ꝙ ad deletionẽ venalium nõ eſt neceſſaria cõtritio ſiue interioꝛ pe na: ſꝫ pñt deleri ꝑ illos actus exterioꝛes etiã poſito ꝙ hõ nõ cogitet: nec recoꝛdeť de pctis venialibꝫ a ſe cõmiſſis.

Tertio queritur. vtruꝫ

in purgatoꝛio poſt hanc vitã fiat aliqua purgatio ab aliqua culpa an ſolũ a pena ¶ Notandũ ꝙ in purgatoꝛio nõ fit pur gatio pcti moꝛtalis quo ad culpã: qꝛ de legeꝫ cõi q̃libet decedens in peccato moꝛ tali damnatur in inferno: tamen in pur gatoꝛio bene fit purgatio peccati moꝛ talis quo ad penaꝫ: ꝛ ideo q̃ſtio nõ eſt de culpa moꝛtali: ſꝫ ſolũ veniali. ¶ Rñſio In purgatoꝛio poſt hanc vitã pctã veni alia deleñť quo ad culpaꝫ. Greg. in q̃rto dialogoꝛuꝫ dicit ꝙ quedã leues culpe re mittunť in futuro: ꝛ ibi multa dicit q̃ ad oſtendendũ hoc faciũt. Si dicas ꝙ hoc itelligat q̃tũ ad reatũ pene: hec ñ ſoluit qꝛ in futuro (vtpote in purgatoꝛio) non ſolũ fit purgatio a reatu penarũ venali um verũetiã moꝛtaliũ: cetera patent.

Quarto queritur. vtrũ

purgatio illa fiat ꝑ ignẽꝫ materialẽ aut per ſpũalẽ. Rñdeť ꝙ lꝫ Auguſtinus vl ſus fuerit dubitare: aliꝫ tñ doctoꝛes no bis auferũt dubitationẽ (qm̃ hoc cogno uerũt multiplici ratõe) vt Gregoꝛius in quarto dialogoꝝ: ꝛ iſidoꝛ⁹ de oꝛdine cre aturarũ: ꝛ cõiter tenẽt doctoꝛes nr̃i tpis ignẽ purgatoꝛiũ eẽ materialẽ ſiue coꝛpo ralem q̃ eſt calidiſſimus ꝛ obſcuriſſimus Uñ idem ignis cõburit exiſtentes in in ferno: ꝛ purgatoꝛio.

Quĩto querif. Utrum

vnus libereť ante aliũ. ¶ Rñſio In illo igne citius purgať vnus q̃ꝫ alius (vt diĉ Auguſtinus ꝛ omnes doctoꝛes in h̃ con coꝛdãt) q̃ eñ diutius in pctõ ꝑmanſit di gnum eſt vt diutius ſuſtineat penam.

Sexto querif. Utrum

aliq̃s ſctõꝝ euolet in celũ ante iudiciuꝫ. ¶ Notãdũ ꝙ ſctũs pt̃ capi tripl'r. Uno mõ large ꝓ q̃libet exñte in grã dei: ꝛ iſto mõ aliq̃ pñt in hac vita eſſe ſcti. Uñ Sã cti eſtote: qꝛ ego ſctũs ſum. Scđo mõ ca pif ſctũs ꝓpꝛiſſime ꝓ illo q̃ eſt in grã dei q̃ nõ hꝫ aliq̃d purgabile ꝛ videt eſſentiã diuinaꝫ: vt ſunt btĩ exñtes in glïa ꝛ iſtis duobꝫ modis nõ capiť in q̃õne pñti. Ter tio mõ capiť ſctũs ꝓpꝛie ꝓ illo q̃ ẽ in gra tia ꝛ nihil hꝫ purgabile: tñ nõ videt eſſen tiam diuinã: ſicut ſunt aĩe q̃ in purgato rio fecerũt pniaꝫ ſuã. Uel ſancti: q̃ dece dentes de hoc ſeculo nihil habẽt purga bile: ſicut fuit beatus franciſcus ꝛc̃.

Septimo querif. vtrũ

liceat aliqđ pctm̃ in cõfeſſiõe dimittere. ¶ Notãdũ ꝙ qõ ñ itelligiť de venialibꝫ pctis: qꝛ nõ ẽ neceſſe ꝯfiteri venialia pctã ꝛ ꝑ ꝯñs aliq̃ pctã venialia pñt dimitti: ſꝫ itelligiť q̃ſtio de pctis moꝛtalibꝫ. ¶ Rñ ſio anteq̃ꝫ aliqua cõfeſſio ſit bona ꝛ rite facta neceſſe eſt ꝙ confitens dicat om̃ia peccata ſua moꝛtalia: ſimul et ſemel in

vna ⁊ eadē ꝯfeſſiōe:⁊ vni ⁊ eidē ſacerdoti ita ꝙ nll'a pctā moꝛtalia ſciēter reſeruet qđ ſi nō fecerit ꝯfeſſio erit irrita. Vñ qt tuoꝛ modis cōfeſſio fit irrita duobꝫ modis ex pte abſoluētis ⁊ bis ex pte cōfitentis. Ex pte abſoluētis. Pͥo ſi nō ſciat: qꝛ nō pōt abſoluere niſi hēat notitiaꝫ de pctō. Scđo ſi nō poſſit:qñ ſcꝫ nō hꝫ ptātem abſoluēdi. Ex pte aūt ꝯfitētis. Primo ſi ficte cōfiteat̃. Jlle aūt ficte cōfitet̃ qui vnā ptem pctōꝛum ꝯfitet̃ vni:et aliā alteri:etiā qñ nō hꝫ diſplicētiaꝫ de pctis ſuis:nec itēdit emēdare ſe. Auguſtinus Jmpiū eſt a deo dīmidiā ſperare veniā. Notandū ꝙ ſi aliqs vere fuiſſet cōfeſſus pctā ſua vni ſacerdoti ⁊ p duos dies ſe/quētes recoꝛdaret̃ de aliquo pctō nō cōfeſſo tūc bonum eſt ꝙ cōfiteat̃ illud eidē ſacerdoti:ſi aūt nō poſſit habere copiaꝫ illiꝰ ſacerdotꝭ:⁊ cōfiteat̃ alteri:tūc alteri ſacerdoti ñ tenet̃ reiterare alia pctā cōfeſſa tñ ꝯgruū eēt ⁊ ſecuriꝰ alia reiterare

Octauo querit̃. Vtrū

liceat aliqđ in cōfeſſione addere. ¶ Rñſio Nullꝰ dꝫ aliqđ addere ꝯtra teſtimonium ꝯſcīe ſue:qꝛ nec cā humilitatis aut alterius ſimulatiōis nō dꝫ dicere mēdacium qꝛ tūc perderet̃ cōfeſſionis meritū. Tamen qñ lingua nō cōtradicit cōſcientie poteſt abſqꝫ pctō aliqđ addere:etiaꝫ cū merito vt ſi quis cōmiſiſſet puū pctm̄ ⁊ crederet ſe cōmittere magnū pctm̄:tūc dicēdo in cōfeſſione ſe grauiter peccaſſe: tūc licitum eſt illud addere(lꝫ falſum)et tñ non demereretur:ſed meret̃.

Nono queritur. Vtruꝫ

in cōfeſſione liceat aliena pctā referre. ¶ Reſpondet̃ diſtinguēdo. Quia aut aliena pctā ſunt ad accuſationem pctōrum noſtroꝝ imptinētia:ita ꝙ bñ poſſumus accuſare pctā noſtra ſine reuelatione alienoꝝ pctōꝝ tūc non eſt licitum aliena pctā referre:imo qui hoc malicioſe faceret moꝛtaliter peccaret. Si aūt aliena pctā ſint ptinētia ad accuſationē pctōꝝ noſtroꝝ:ita ꝙ nr̄a pctā nō poſſumus accuſare abſqꝫ reuelatione alienoꝝ pctōꝝ: tunc licitum eſt aliena pctā accuſare no ſtra:ſic tñ in generali aut alio mō taliter ꝙ confeſſoꝛ non intelligat perſonam cū qua fuit commiſſum peccatum.

Decimo querit̃. vtruꝫ

in aliquo caſu liceat cōfeſſionem reuelare:hoc eſt querere. Vtrū ſacerdos in aliquo caſu poſſit abſqꝫ pctō cōfeſſioneꝫ reuelare. ¶ Reſponſio Pro nullo ſcandalo eſt confeſſio reuelanda vt dicit Greg. ⁊ habet̃ in littera. Unde ſacerdos talit̃ debꝫ noſcere quaſi nō audierit ⁊ nouerit Jdeo ſigillū cōfeſſionis eſt diligētiſſime cuſtodiendū ꝓpter ſcandalū ne penitentes retrahant̃ a confeſſione. Propter qđ factū fuit miraculum magnū ꝙ quidam publice cōfeſſus eſt in mari ⁊ naui ꝓpt̃ piculū qđ euenerat in mari:⁊ poſtqꝫ venitū ē ad poꝛtū:⁊ ſaluꝰ fuerat ⁊ oēs aliȷ nemo nouit quod dixerat ille. Rñdet̃ igit̃ ꝙ in nullo caſu licet cōfeſſionē reuelare. Notandum ꝙ drīa eſt inter ſigillū cōfeſſionis:⁊ ſigillū ſecreti. Aliqđ eīn dat̃ ſub ſigillo cōfeſſionis qñ ſcꝫ pctā cōfitent̃ in cōfeſſione ſacrāli. Et iſta nullo mō dꝫ reuelari. Aliqđ aūt dat̃ ſub ſigillo ſecreti: qñ ſcꝫ aliquis dicit aliqđ alteri ſub fide ꝙ nō reuelabit illud:tūc aliqua data ſub iſto ſigillo pꝛeiudicabilia nō debēt recipi:⁊ pñt reuelari abſqꝫ pctō vt ſi aliqs diceret alteri ego occidam frēm meum: vel ego cōburam talem ciuitatē:tunc in tali caſu poſſet illud reuelare. Et ſic futura que ſunt pꝛeiudicabilia data ſub ſigillo ſecreti pñt reuelari. Pꝛeterita vero nullo modo debēt reuelari. ¶ Regl'a ad oē ſecretū celandū tenet̃ quilibꝫ hō de iure

Undecimo queritur.

Vtrū ꝯfitens poſſit ſacerdotē licētiare. ¶ Rñſio qñ hō ꝯfitet̃ pctā ſua ſacerdoti nō pōt in cōfeſſiōe ſacerdoteꝫ licētiare

vt peccata ſua reuelet: qꝛ non habet hāc auctoꝛitatem nec poteſtatē. Nec etiā extra confeſſionē poteſt dicere reuelctis ea que dixi vobis in confeſſione: nec etiam confeſſoꝛ debet reuelare. Si aūt cōfitēs velit ꝙ cōfeſſoꝛ reuelet peccata ſua: poteſt ei extra confeſſionē dicere. Rogo reuelctis talia ⁊ talia peccata q̄ ego cōmiſi: tūc ſacerdos poteſt illa reuelare. Nec ꝓpterea cōfitens licentiat eum: qꝛ ſm Scotum confitens non pōt ſacerdotem licentiare. Et eum ſequuntur doctoꝛes moderni.

Duodecimo queritur.

Utrum ſciens aliquid per confeſſionē ⁊ per aliā viam teneat̄ illud celare. ¶ Notandū ꝙ aliquid poteſt ſciri dupliciter extra confeſſionē. Uno modo per viam ſecretam ⁊ occultam: ⁊ eſt quando illud non pōt pꝛobari per teſtimoniū duoꝝ vel trium. Alio modo per viam publicam ⁊ manifeſtā quādo pōt pꝛobari ꝑ teſtimoniū duoꝝ vel triū. ¶ Coꝛrelariū. Sciens aliquid per confeſſionē: ⁊ ꝑ aliam viā tenet̄ illud celare. ¶ Scđm coꝛrelariū. Illud qđ ſcitur per ꝯfeſſionem et per viam publicā ſcitur duplici via: ita ꝙ homo pōt vnum modū obliuiſci. ſ. per ꝯfeſſionē: ⁊ aliū modū ſcire ⁊ reuelare ſcꝫ per viā publicā. ¶ Rñſio. Sciens per confeſſionē aliquid: ⁊ ꝑ viā ſcꝫ publicam: non tenetur illud celare. Sed ſi velit reuelare non debet dicere. ego ſcio illud duplici via (quia tunc reuelaret cōfeſſionem) ſed ſimpliciter debet dicere. Ego hoc ſcio. Tamen ſecurius eſt ꝙ nihil dicat: niſi ſit coactus. Nā tunc cum magna maturitate reuelandum eſt alienum pctm̄ qñ prodeſſe poteſt.

Circa diſtinctionem viceſimāſecundā ꝑmo querit̄. Utruꝫ pctā dimiſſa redeāt ꝙ̄tum ad maculā ſiue culpā. hoc eſt q̄rere. Utrū qñ hō peccat redeant ꝙ̄tum ad maculā alia pctā de quib⁹ fecerat penitentiā. ¶ Notandū ꝙ iſta tria ſcꝫ macula reat⁹ ⁊ offenſa nō differūt ſimpliciter: ſed rōne. Nā trāſeūte actu peccati tam interioꝛi ꝙ̄ exterioꝛi: ibi remanet obligatio ad penā eternā ⁊ iſta obligatio aliqñ vocat̄ macula: aliquādo reatus: ⁊ aliqñ offenſa. Inꝙ̄tuꝫ eſt diſcōueniēs aie vocat̄ macula. Inꝙ̄tum ducit ad penā eternā: dr̄ reat⁹. Inꝙ̄tum ꝟo infligit̄ a deo vel diſplicet deo dicit̄ offenſa. ¶ Rñdet̄ ad queſtionem. Peccata dimiſſa nullo mō redeunt quo ad culpā: qꝛ poſtq̄ deus ꝑ gr̄am deleuit ⁊ dimiſit peccatum nunq̄ illud redit in animam. Rōnes patēt in textu.

Secūdo q̄ritur. vtrum

peccata dimiſſa redeāt ꝙ̄tum ad reatū. ¶ Notandū ꝙ reatus ꝓpꝛie eſt obligatio ad penā eternaꝫ. Pena ꝟo eterna eſt duplex. Quedā eſt pena damni: ⁊ ē ꝑpetua pꝛiuatio viſionis dei. Et ſic pctā dimiſſa redeunt ꝙ̄tum ad penā damni: qꝛ eque bñ pꝛiuat̄ aliq̄s viſione dei in inferno pꝛo vno pctō moꝛtali: ac ſi cōmiſiſſet mlt̄a pctā moꝛtalia. Et ſic intelligitur hec auctoꝛitas. Qui peccat in vno fact⁹ eſt oim̄ reus. ſupple ꝙ̄tum ad penā dāni. Alia eſt pena ſenſus q̄ dānati affligunt̄ in coꝛꝑe vel in aīa: ⁊ tūc diſtinguendum eſt. aut eīn̄ talis q̄ recidiuat in pctm̄ ꝑfecit penitentiā in gr̄a de pctis ꝑus dimiſſis. ⁊ ſic pctā dimiſſa nō redeūt ad reatū aut talis nō ꝑfecit pniam ſuā in gr̄a: ſed in pctō moꝛtali: ⁊ tūc (ſm Bonauētu.) Pctā dimiſſa redeūt: ita ꝙ erit punitus in inferno de pctis ꝑteritis. Tamen hec nō eſt opinio Scoti ⁊ doctoꝝ modernorū dicentiū ꝙ nō eſt neceſſe pniam adimplere in gr̄a. Et ideo dicunt oēs ꝙ pctā dimiſſa nullo mō redeūt ꝙ̄tum ad reatū: ſiue ꝙ̄tum ad penā eternā: tñ in hoc cōcoꝛdant oēs ꝙ ꝓpter ingratitudinem magis aggrauat̄ peccatū. Et tenet̄ ille ꝯfiteri de illa ingratitudine.

Tercio querit̃. Utrum ſacramentũ pnie fuerit inſtitutum?

¶ Rñſio. De penitẽtia eſt loq̃ dupliciť. aut ꝓut eſt recõciliatiua deo. aut ꝓut eſt recõciliatiua nõ ſolũ deo: ſ; etiã eccleſie. Si loq̃mur ꝓut eſt ſolũ reconciliatiua deo: ſic eſt de dictamine legis nature: q̃ dictat ↄteri de pctõ ꝛ humiliari debere tñ cum aliqua illuſtratione fidei: qꝛ niſi deꝰ illuminaſſet patres legis naturalis nõ potuiſſent ex ſeipſis inueniſſe modum penitẽdi. Et ſic dicendũ eſt ꝙ in lege nature nõ fuit inſtituta penitẽtia proprie loquẽdo: ſed ſolũ inſinuata: et tunc dñs inſinuauit qñ poſt peccatũ Adã vocauit Geneſ. iij. Ubi es Adam: vbi dicit gloſa ꝙ monebat eũ redire ad cor iuxta illud Eſaie. xlvi. Redite preuaricatores ad cor. Si aũt loquamur de penitentia ſm ꝙ eſt ſacramentũ eccleſie: ꝛ ſic habuit inſtitutionẽ in lege ſcripta ſiue moſayca tñ imꝑfecte ꝛ ſm quandã generalitatẽ in determinatione oblationũ: q̃ erãt loco ↄfeſſionis ꝛ ſatiſfactionis. In lege aũt noua vbi vnitas eccleſiaſtica eſt ꝑfecta ꝛ recõciliatio plena: penitẽtia inſtituta fuit ſm ſtatũ ꝑfectionis. ꝛ q̃tuȝ ad formale qđ eſt abſolutio ſacerdotalis ꝛ ligatio: qđ dñs inſtituit ꝛ ꝓmulgauit qñ (Joh̃is. xx.) poſt reſurrectionem ſuã dedit diſcipulis ſuis poteſtatẽ clauium. ꝛ q̃tum ad materiale: qđ eſt q̃dã lucida ꝛ apta ↄfeſſio. nõ ſolũ in gñali: ſ; etiã in ſpeciali: qđ dñs inſtituit ꝛ apl'os docuit: ꝛ ipſi a dño edocti ꝛ accepta eius ꝑtãte ꝓmulgauerũt. Nõ eñ nobis tradidiſſent niſi a dño vel a ſpũſctõ accepiſſent. Et ſic ptȝ ꝙ ſacr̃m penitẽtie ꝑfecte fuit inſtitutũ in lege noua a xp̃o.

Quarto querit̃ quid ſit ſignũ ꝛ ſignatũ q̃ ad ſignificationẽ pnie

¶ Rñſio. Dupl'r poſſumus loq̃ de ſacr̃o pnie. ſic dictũ ẽ. aut ſm ꝙ ẽ ſolũ recõciliatiuũ deo. aut ſm ꝙ nõ ſolũ recõciliat deo ſ; etiã eccl'ie. Si q̃ loq̃mur de ſacr̃o pnie recõciliãte ſolũ deo: tũc res ſacr̃i ẽ remiſſio pctõꝝ. ſignũ ṽo ſtat in iſtis tribꝰ ſcȝ in exteriori ↄtritione: ↄfeſſione ꝛ ſatiſfactiõe. Quãtum ṽo ad eccleſiam addit̃ abſolutio a pctis a ſacerdote data.

Quinto queritur. vtrũ pnia habeat ꝛ teneat fundamẽti rõnem.

¶ Rñdet̃ ꝙ fundamentũ dr̃ dupliciter. Uno mõ locus in q̃ edificiũ ſtabilit̃: et hoc mõ xp̃s dr̃ fundamentũ. Et hoc bñ notat̃ in gloſa ꝑme Chorinth. iij. vbi dr̃ ꝙ ſicut totũ edificiũ materiale tẽdit deorſum: ſic edificiũ ſpũale tendit ſurſum qꝛ xp̃s dñs q̃ eſt fundamẽtũ ſpũalis edificij eſt ſurſum. Alio mõ dr̃ fundamẽtũ illud ſm qđ res fundat̃ ꝛ ſtabiliri ſuo ſuſtentaculo. Et hoc põt eẽ tripl'r. aut eñ eſt illud ꝑ qđ ꝓhibẽs remouet̃. aut illud ꝑ qđ ibi locat̃. aut ꝑ qđ ↄfirmat̃ ꝛ ſtabilitur. Si eſt illud ꝑ qđ remouet̃ ꝓhibẽs. ſic eſt pnia q̃ remouet immundiciã peccati: ſuꝑ quã erat ↄſtructa machina diaboli. Si aũt ſit vt collocãs: ſic duo ſunt in nobis ꝑ que nati ſumꝰ collocari ꝛ tendere ad locum nr̃m ſcȝ intellectus ꝛ affectus. Intellectus locat̃ in xp̃o ꝑ fidem ꝛ affectus locat̃ ꝛ cõglutinat̃ ꝑ charitatẽ. Si aũt ſit vt defendẽs ꝛ roborãs. hoc ẽ dupliciter. aut eſt defendẽs ↄtra ventuȝ ꝓſperitatis: ꝛ ſic eſt humilitas. aut ↄtra ventũ aduerſitatis: ꝛ ſic eſt patientia ſiue fortitudo. Et ſic ꝑ hoc fundat̃ aĩa ſuꝑra petrã: ꝛ ſic ptȝ ꝙ rõ fundamẽti de oĩbus dr̃ ſm quandã analogiã q̃ ortũ hȝ ꝛ radicẽ in xp̃o. Dicendũ igit̃ eſt ꝙ pnia ẽ fundamentũ accedẽti ad xp̃m de regione diſſimilitudinis ſiue peccati.

Sexto querit̃. Utrum pnia ſit tabula.

¶ Rñſio. Penitentia ſiue dicat̃ fundamẽtum ſiue tabula: ſub tropo dictũ eſt: tñ ſm aliã ꝛ aliã acceptionem ſm ꝙ fit duplex trãſlatio. Penitẽtia eñ eſt virtus: ꝛ ſic cõpetit ei rõ fundamẽti: qꝛ fundamentũ oĩm virtutũ eſt qꝛ oportet prius liberari a malo q̃ȝ facere bonũ. Penitẽtia etiam eſt ſacr̃m: ꝛ ſic cõpetit ei ratio tabule. Nã cum aliquis

patitur naufragiū in mari: neceſſe eſt ꝙ ſaluet̄ per aliquod adiutoriū. Tabula autē eſt adiutoriū aliqđ collatū ꝑ quod poſſet aliqs qui eſt in periculo naufragij ſubleuari a periculo peccati. Et hoc modo penitētia dr̄ tabula. Nā ſicut duplex dr̄ periculū ⁊ naufragiū pctī. ſ. originale ⁊ actuale: ita eſt duplex ſacr̄m. et tabula ſaluans. Nā contra originale eſt ꝓma tabula ſcꝫ ſacr̄m baptiſmi. Cōtra actuale eſt ſcđa tabula ſcꝫ ſacr̄m pnie.

Circa diſtinctionem viceſimāterciaꝫ querit̄ primo. Utrum ſacr̄m extreme vnctionis principaliter ſit ordinatū ad morbū corꝑalem an ad ſpūalem. ¶ Notandū ꝙ ſacr̄m extreme vnctionis eſt ipſa vnctio. Et diffinit̄ ſic ſm̄ Scotū. Sacramentū extreme vnctionis eſt vnctio infirmi hoīs penitētis facta in determinatis ꝑtibus corꝑis cum oleo ab epō ꝯſecrato: miniſtrata a ſacerdote: certa verba cū debita intentione ſimul proferēte: ex inſtitutione diuina efficaciter ſignificans vel repñtans finalē curationē peccatoꝝ venialiuꝫ. In hac diffinitione tangunt̄ nouem particule. Prima particula tangitur ibi: vnctio. et eſt materia ꝓpinqua. oleū ꝟo eſt materia remota. Scđa particula hoīs infirmi ⁊ ponit̄ ad differētiā hoīs ſani cui non debet dari hoc ſacr̄m. Nec etiā cuilibet homini patiēti ſe in periculo mortis exponere: vt in mari vel in prelio eunti: nec etiam cuilibet infirmo ſed grauiter infirmāti. de q̄ probabiliter creditur ꝙ decedet de hoc mūdo. Tercia particula eſt penitentis. Uñ nec parui pueri q̄ non habent vſum rōnis: nec furioſi: nec etiam q̄ perdiderūt vſum rōnis debent habere iſtud ſacramentū: niſi prius ante furiam queſiuiſſent. ¶ Correlarium. Beata virgo non habuit iſtud ſacramētum: quia nunꝙ̄ penituit: eo ꝙ nullum habuit peccatum. Quarta particula in determinatis partib⁹ corporis ſcꝫ in organis potentiarū: ſcꝫ in oculis: vbi ē potentia viſiua. i auribus: vbi eſt potētia auditiua. in narib⁹: vbi eſt potētia odoratiua. in ore: vbi viget potentia guſtatiua. in manib⁹: vbi viget potētia tactiua. in pedibus: vbi eſt potentia motiua in lumbis: vbi eſt in viris potentia generatiua; ⁊ in vmbilico in mulierib⁹. Et ſic in toto ſūt vndecim vnctiones. Quīta particula cū oleo: ibi tangit̄ materia remota. Unde triplex eſt oleum. ſ. cathecuminoꝝ: quo vnguntur cathecumini et parui pueri ante baptiſmum. Aliud eſt oleū balſamicū: vbi eſt balſamū ⁊ vocatur criſma. de quo vngunt̄ confirmādi ⁊ baptiſati. Terciū eſt oleum infirmoꝝ in quo non eſt balſamū. Sexta particula ab epō conſecrato: quia ſolus epiſcopus poteſt iſtud oleū conſecrare. Septima ꝑticula miniſtrata a ſacerdote: ibi tangit̄ idoneitas miſtri: qꝛ ſi laicus attētaret iſtđ ſacramētū dare: nihil faceret. Octaua ꝑticula. certa ꝟba cū debita intētione ſil̄ ꝓferente. de qb⁹ poſtea dicet̄. Nona. ex inſtitutione diuia: ibi tāgit̄ cā finalis. ¶ Rñſio ad qōnē. Iſtud ſacr̄m ꝑncipal'r ordinat̄ ad morbū ſpūalē. ſ. ad delēda pctā venialia. Cet̄a patēt i textu

Scđo q̄rit̄. Utruꝫ hoc ſacr̄m iſtituerit xp̄s vl aliqs ei⁹ diſcipl's ¶ Rñdet̄ ꝙ licet aliq̄ voluerūt dicere ꝙ xp̄s iſtituit h̄ ſacr̄ꝫ. cū Bonauē. ⁊ Sco. ⁊ oēs q̄ſi doctores moderni cōcordāt in h̄ ꝙ xp̄s nō inſtituit: ſꝫ p⁹ aſcēſionē eius ſpūſſan. ꝑ apl'os h̄ ſacr̄m inſtituit: ſicut ſup̄ dictū ē de ſacro ꝯfirmatōis: nec etiā apl'i inſtituerūt. ſed ſolū ꝓmulgauerūt. Uñ dicit Scotus ꝙ omia ſacrā noue legis data ſunt a xp̄o vel a deo.

Tercio querit̄ de hui⁹ ſacr̄i materia. ¶ Rñſio. Materia hui⁹ ſacr̄i (ſicut dicit mgr̄ in lr̄a: ⁊ cū eo concordant oēs) eſt oleum ab epiſcopo conſecratum: nō mixtum criſmate: nec alio liquore. Cetera patent.

Quarto queritur. vtrū forma verbi ſit de eſſentia huius ſacri. ¶ Notādū ꝙ in omi ſacro noue legis cō currūt duo ſcȝ materia ſicut i baptiſmo aqua eſt materia: ⁊ in extrema vnctiōe materia eſt oleū. Concurrit etiā forma: et ſunt aliq̄ verba q̄ debēt pferri: ⁊ ſunt tanꝗ principalius in ſacramēto: materia vo tanꝗ minus principale.

¶ Rūſio. Forma verbi eſt de integritate ſacri q̄ debet fieri p modum depcatio nis. Forma aūt (ſm ꝙ tenet romana ecclesia) hec eſt. Per iſtam ſanctā vnctionē ⁊ ſuā piiſſimā miſericordiā indulgeat tibi dn̄s quicquid oculoꝝ vicio deliquiſti. Et ſic dicēdū eſt in aliis organis potentiarū ſcȝ in auribꝰ: naribꝰ et ſic de aliis. Rōnes autē q̄re potius in iſto ſacramēto omnino eſt de eēntia ꝗ in aliis patet in textu.

Quito q̄rif quis de beat amminiſtrare hoc ſacrm̄. ¶ Rn̄detur ꝙ huius ſacri diſpēſatio ⁊ amminiſtratio: ex officio ſpectat ad ſacerdotes. Et iſtud confirmat auctoritas ⁊ ratio. Vn̄ Jacobi vltimo dr̄. Inducāt pſbyteros ⁊ orent ſup eū. Ratio aūt eſt: q2 cuȝ huius ſacramenti materia ſit oleū conſecratū non debet amminiſtrari nec cōtingi niſi ab eo q̄ habet manꝰ cōſecratas: et talis eſt ſacerdos. Ideo nō ſe extēdit ad oēs: nec ad ſolos epos: q2 cum hoc ſit ſacramētū piclitantiū qḋ datur ſolis grauiter infirmis: de quibꝰ credif de proximo eminere mors: ⁊ epiſcopi nō poſſint ſemp adire: ideo multos oporteret periclitare. Notandū ꝙ bene dr̄ in reſpōſione queſtionis ꝙ ſoli ſacerdotes debeant ex officio illud adminiſtrare: q2 aliquādo aliq̄ aliis amminiſtrare pn̄t ex ſingulari priuilegio: vel ex merito, ſicut legif de virgine glorioſa ꝙ multos iniunxerit in morte: ſicut legif ꝙ vnxit beatum martinū. Etiā ptȝ de beata Genoueſa: que inungebat infirmos ⁊ ſanabanf vel ſpūaliter: vel corpaliter: ſed hoc erat ex merito ⁊ ꝓpter ſanctitatē ſuam.

Sexto querif cui debeat ſacramentū iſtud dari. ¶ Rn̄ſio. Illud ſacramentum debet dari ſolis infirmis rōne vrentibꝰ ⁊ in periculo mortis exiſtentibꝰ. ¶ Correlariū. Nō debet dari paruis pueris: nec furioſis a natiuitate: eo ꝙ nunꝗ habuerunt vſum rōnis. Nec etiā debet dari perdēti vſuȝ rōnis niſi pus anteꝗ pderet vſum rōnis q̄ſiuiſſet iſtud ſacramētū. ¶ Correlariū ſcḋm Iſtud ſacramentū nō debet dari ſentētiatis ad mortē: ſiue ſint iuſte vel iniuſte ſententiati: q2 corā eccleſia dicunf infames.

Septimo queritur in q̄ loco debeat fieri vnctio. ¶ Rn̄def ꝙ ex quo iſtud principaliter ordinaf ad veniālium deſtructionē (ſm ꝙ ex textu beati Jacobi capif) ⁊ venialia ꝑpetranf in aīa: ⁊ ab aīa ſm vnionē ipſius ad carnē corruptam. Eſt aūt triplex aīe potētia ſm quā tangit corpꝰ ſcȝ ſenſitiua: generatiua ⁊ ꝓgreſſiua. ⁊ ideo iſtarum potētiarū organa debēt inungi. ⁊ qm̄ quinꝗ ſunt organa deſeruientia quinꝗ ſenſibꝰ ſcȝ oculi. nares. os. aures ⁊ manus. Lūbi aūt deſeruiunt potētie generatiue: et pedes potentie ꝓgreſſiue: ideo iſte ſeptē partes inungunf. Et ſic in toto ſunt vndecim vnctiones: q2 due in auribꝰ: due in oculis: due in manibꝰ: due in pedibꝰ vna in ore: vna in naribus ⁊ vna in lumbis: ſi ſint viri. Si autem ſint mulieres poſſunt inungi in vmbilico vbi viget potentia generatiua: vel ꝓpter verecundiam pn̄t inungi in lumbis. Notandū ꝙ ſi infirmus nō haberet pedes aut manꝰ: tn̄ inungi debet in ptibꝰ magis ꝓpinquis vel appropinq̄ntibꝰ illas ptes. Etiā poſito ꝙ fuiſſet ſurdus ⁊ cecus a natiuitate: tamē debet inungi in illis partibus quia ſi non vidit: tamen habuit voluntatem videndi ⁊ audiendi.

Octauo queritur quotiens debeat hoc ſacrm̄ dari. Dicēdū ꝙ tria ſūt ſacr̄a ꝑ que imp̄mit̄ character.ſ. baptiſmus:ↄfirmatio:ꝛ ordo. ideo non pn̄t iterari. Oīa vero alia ſacr̄a poſſūt iterari:qꝛ ꝑ ip̄a nō imp̄mit̄ character.iō iſtud ſacrm̄ pōt iterari ꝛ etiā iterari totiens quotiens q̄s infirmat̄ tali infirmitate ꝙ eſtimat̄ de morte. ¶ Notandū ꝙ ſi ſacerdos dans iſtud ſacrm̄ poſtq̄ⁱ iunxiſſet oculos ꝛ nares ꝛ poſtea moreret̄ vel nollet ꝑficere:tūc alter ſacerdos non dꝫ incipe ad inungendū ocl'os ſed deberet ꝑficere qđ alter ſacerdos incepit. ¶ Notandū ꝙ ſi aliquis hr̄et ꝓlixā infirmitatem toties debet ei dari h̄ ſacrm̄ :q̄tiens de morte ip̄ius eſtimat̄:dūmodo ſit aliqđ ſufficiens interuallū (qđ cōiter nō limitat̄ a doctoribꝫ licet aliqui voluerint dicere ꝙ requirit̄ ſpaciū triū menſiū pro interuallo). Nā ſic̄ in illa met infirmitate iterant̄ pctā venialia:ita etiā dꝫ iterari remediū. Cetera patent in textu.

CIrca diſtinctionē vigeſimāquartā querit̄. p̄rio de ordinis ſignaculo. Utꝝ clerici ordinādi debeant tonſurari. ¶ Notandū ꝙ tonſura ē amotio capilloꝝ a p̄te inferiori rotunde facta:ita ꝙ videant̄ aures. Et ſic ↄuerſi ad religionē etiā laici debent iſto modo tonſurari:nō tamē debēt coronari. Unde corona ē amotio capilloꝝ orbicularis a p̄te ſup̄iori capitis orbicularis.i.rotunde. ¶ Notandū etiā ꝙ ordinādus venit ab ordine. Ordo aūt put nunc ſuffic̄ eſt duplex ſeu capit̄ dupl'r. Uno mō ꝓ congrua diſpōne reꝝ pariū ꝛ ipariū. Et ſic diffinit̄ ab Augꝰ. Ordo ē reꝝ pariū diſpariūq̄ vnicuiq̄ ſua loca tribuens congrua diſpō. In q diffinitōe ponūt̄ tres ꝑticule. P̄ria ꝑticula ē ↄgrua diſpō:ꝛ ponit̄ loco gn̄is.nā oīs ordo ē diſpō ꝛ non ecōtra:qꝛ mlta ſūt bn̄ diſpoſita q̄ nō ſūt ordinata. Scđa ꝑticula.pariū diſpariūq̄:h̄ ē ſimiliū ꝛ diſſimiliū eq̄liū ꝛ ineq̄liū. Nā ſi oīa eēnt eq̄lia:ibi nō eēt ordo. Tercia ꝑticula vnicuiq̄ ſua loca tribuēs: vñ iſte ordo ē in paradiſo:qꝛ vnuſq̄ſq̄ locat̄ ſm merita ſua ꝛ etiā ſꝫ officia. Iſte ordo etiā ē ī reꝝ natura ſic̄ in celo ꝛ in t̄ra. Dꝫ etiā eē in pollitijs hūanis. Etiā ī eccl'ia militāte ē iſte ordo in q̄ eccl'ia ē ſummus hierarcha q̄ ē xp̄s: vicariꝰ eius eſt papa. ꝛ ſic deſcēdēdo vſq̄ ad minores ſacerdotes. Scđo mō capit̄ ordo ꝓ aliq̄ gradu eminēti:ꝛ iſto mō p̄latꝰ dr̄ hr̄e ordinem etiā ep̄s:rex:imꝑator:ꝛ ceteri habentes gradū eminentie dicūt̄ hr̄e ordinem. Et iſto mō capit̄ in p̄nti q̄ōne ꝛ nō p̄mo mō. Unde pōt ſic diffiniri ordo put ē in eccl'a. Ordo ē gradꝰ p̄eminēs in eccl'ia diſponēs de ↄgruo ad aliquē actū ꝑtinentem ad ↄſecratiōeꝫ vel diſpenſatiōꝫ eukariſtie:ibi ſunt due ꝑticule. Prima ꝑticula Gradꝰ p̄eminēs in eccl'ia:ibi tāgit̄ dr̄ia ab ordine p̄mo mō capto. Scđa ꝑticl'a: diſponens de ↄgruo ꝛc̄. Unde ↄſecratio corꝑis xp̄i ē ſūmꝰ ꝛ excellētiſſimꝰ gradꝰ: ꝛ oēs alij ordīes ſt̄ iferiores ip̄o. Notādū ꝙ in iſto ordine ſcđo mō capto ſūt ſeptē g̅dus. Primꝰ g̅dꝰ (q̄ ꝑtinet immediate ad ↄſecratiōꝫ) ē ſacerdotiū. Scđs g̅dꝰ ē īmediate diſpenſans iſtud ſacrm̄ eukariſtie:ꝛ ē officiū diaconatꝰ:qꝛ antiquitꝰ diacones miniſtrabāt ꝛ diſpenſabāt ſanguinē xp̄i:ſed mō nō diſpenſant: qꝛ ſunt ſacerdotes ſufficiētes:ꝛ etiā mō non dat̄ ſanguis cōicantibꝫ. Tertiꝰ gradꝰ ē immediate diſponēs ad diſpenſationē ꝛ cōſecrationē:ꝛ ē officiū ſubdiaconatus: qui habet offerre panē ꝛ vinū ſacerdoti. Et iſti tres ordines dicunt̄ ſacri:nec poſſūt vxorari habētes eos:ſed tenentur viuere caſte. Sunt alij tres gradus diſponētes ad deuotionē. Si ad deuotionē interiorem:ſic ē officiū accolitatꝰ.qꝛ officiū accoliti ē accendere candelas ꝛ luminaria que accendunt hoīes ad deuotionem. Quintus gradus diſponit ad h̄ ꝙ po/

p̄ulā faciat intentū:ꝛ ſic ē officiū lecto/
ris. Sextus gradus ē in hoc diſponens
ꝙ expellit indignos ſpūs:ꝛ iſto mō ē offi
ciū exorciſte. Septim⁹ grad⁹ ē diſponēs
in h̄ ꝙ expellit indignos hoīes ſcꝫ excōi
catos:ꝛ ſic eſt officium hoſtiarij. ¶ No/
tandum etiā ꝙ ſacramentū ordinis non
eſt ipē ordo ſed ꝓprie vocatur ordinatio
Eſt igit̄ ordinatio (ſm Scotum) inſti/
tutio alicui⁹ in gradu eccl'ie p̄eminente
cui ꝯuenit aliqđ miniſteriū circa eukari
ſtiam exhibēdū facta a miniſtro idoneo
ſcꝫ epiſcopo certa verba ꝓferente:ꝛ cuꝫ
intentione debita aliquo ſigno viſibili
repſentans ex inſtitutiōe diuina ſignās
miniſteriū gradus illius grām p̄eminē/
tem qua ordinatus digne aliquod mini
ſteriū exequatur. ¶ Ad queſtionē reſpō
detur ꝙ clerici ꝛ ordinādi debent tonſu
rari ꝛ coronari:ꝛ hoc propter duo. Pri/
mo propter diſtinctionē:qꝛ ꝑ coronā di/
ſtinguunt̄ a laicis. Scđo propter erudi
tionē:qꝛ in hoc ꝙ in tonſura eſt ſupflui/
tatis capillorūꝫ amotio: inſtruunt̄ cleri
ci ꝙ vitanda ē ſuperfluitas terreneitatꝫ
ſm illud Apoſtoli p̄me ad Timotheū
vltimo. Habētes alimēta ꝛ quib⁹ tega/
mur his cōtenti ſimus. In hoc etiam ꝙ
corona ē in ſūmitate capitis inſtruunt̄
clerici ꝙ ſumma bona ꝛ celeſtia debent
deſiderare:ſm illud Apl'i ad Philip.iij.
Noſtra ꝯuerſatio in celo eſt.

Secūdo queritur vtrū

corona ſit ſacramentum. ¶ Reſponſio.
Sicut de tranſeūtibus de vno ſtatu ad
aliud premittitur aliqđ preparatoriuꝫ
quod nō ponit in ſtatu ſed diſponit:ſic ī
propoſito intelligenduꝫ eſt. Nam ſicut
nouitius in religione nec dicit̄ ſecularis
nec religioſus:ſed mediat inter illa duo
ꝛ nouiciatus ē quedam diſpoſitio ad re/
ligionem. Sic recipiens coronā non ſu/
ſcipit ſacramentum ordinis ſed eſt que/
dam diſpoſitio ad ſacramentū ordinis.
Unde recipientes coronam īpropꝛie
ꝛ confuſe vocantur clerici:quia propꝛie
loquendo nullus dicitur clericus niſi re
cipiat aliquod ſacramentū ordinis. Et
ſic patet ꝙ corona nō eſt ſacramentum:
ſed quedam diſpoſitio.

Tertio queritur. Utrū

in ſuſceptione corone fiat abrenūciatio
temporalium. ¶ Reſponſio. Suſcipiē/
tes coronam nō cōpelluntur neqꝫ de iu/
re diuino nec humano abrenunciare tē/
poralibus ꝗ̄rum ad poſſeſſionem:tamē
de bono ꝛ equo minus debent inſudare
ſollicitudini temporalium ꝙ̄ laici ꝛ ma
xime illi qui ſunt in aliquo ordine ſacro
Una ratio:quia nō expectant poſteros
Alia ratio eſt:quia magis debent eſſe
intenti ad ſpiritualia ꝛ ſollicitudo tem
poralis impedit ſpiritualem.

Quarto querit̄ vtrum

prelati eccleſie teneant̄ clericis ꝗ̄tuꝫ ad
temporale ſtipendiū.hoc ē.vtrum tene/
antur nutrire quo ad victum ꝛ veſtituꝫ
quos ordinant. ¶ Reſpondetur ꝙ cleri
cus ordinatus aut eſt ad ſacros ordines
promotus aut non. Si ſit ad ſacros or/
dines promotus ꝛ non habeat vnde vi/
uat (cum ei eccleſia teneatur tanꝙ̄ mi/
niſtro ad ſeruitium eccleſie deputato:et
ipē indigeat). Dicendum ꝙ epiſcopus
qui eum promouit ſibi de neceſſarijs ꝓ/
uidere tenetur. Si autem nō ſit promo/
tus ad ſacros ordines ſed ſolum ad mi/
nores tunc nō tenetur epiſcopus eū nu/
trire. Etiam ſi habeat ſacros ordines ꝛ
habeat patrimonium de quo bene poſ/
ſit viuere:adhuc nō tenet̄ eccl'ia vel epi/
ſcopus ei prouidere de ſtipēdijs. Nihilo
minus debet ille promotus ad ſacros or
dines eccleſie ſeruire ratione ordinis.
Et hoc confirmatur per illud quod di/
citur in decretali Alexandri libro ter/
tio de prebendis. Epiſcopus ſi aliqueꝫ
ſine certo titulo de quo neceſſaria vite
percipiat in diaconum vel preſbyterum

ordinat tamdiu ei neceſſaria vite ſubmi niſtret: donec ei in aliqua eccleſia conue niencia ſtipendia militie clericalis aſſi/ gnet niſi talis de ſua vel paterna heredi tate ſubſidia vite poſſit habere.

Quinto qͥritur Utrum

ordo ſit in eccleſia. ¶ Notandum ꝙ or/ do ibi capitur pro congrua diſpoſitione parium ꝛ imparium. ¶ Reſponſio. In eccleſia neceſſarius ē ordo: ꝛ hoc dupli/ ci ratione: ſcilicet propter pulchritudi/ nem ꝛ rectitudinem. Primo propt̄ pul/ chritudinem. Cum enim in eccleſia ſit multitudo niſi eſſet ibi ordo: tunc eſſet confuſio. Secundo propter rectitudi/ nem. Etenim multitudo cum ē in ſtatu in quo deuiare poteſt errat ſi non habet ducem nec rectorem. Sicut dicit̄ tertij Regum vltimo. Uidi cunctum iſrahel diſperſum in montibus: ſicut oues non habentes paſtorez. Quoniam ergo ec/ cleſie multitudo eſt in ſtatu in quo po/ teſt deuiare: indiget capite ꝛ regimine: ꝛ cum vnus non poſſit omnibus ſufficere ad omnia. Ideo oportuit ſm plus ꝛ mi nus eccleſiaſtica officia ꝛ poteſtates di/ ſtribuere vt eccleſia regatur et dirigat̄ ſine errore.

Sexto queritur. Utruz

ordo ſit ſacramentum. ¶ Dicendum ꝙ ordo dicitur dupliciter. Uno modo di/ citur ordo ipſa relatio ordinatorum: vt prelatio ꝛ ſubiectio. Et ſic ordo non di/ citur ſacramentum: quia tunc ſequere/ tur ꝙ haberent omnes ſacramentum or dinis: quia om̄s vel ſunt prelati vel ſub iecti. Alio modo dicitur ordo ordinata poteſtas ſm quam ip̄m ſubiectum po/ teſt ꝛ debet ordinari: ꝛ hoc dupliciter. Uel ad opus ſcilicet ad poteſtatem cō/ ſecrandi corpꝰ chriſti: et ſic eſt ordo dia/ conatus: ſubdiaconatus: ꝛ ceteri ordi̇es inferiores. Unde datur iſtud ſacramen tum quando epiſcopus dat poteſtatem alicui cōficiendi corpus chriſti: ꝛ illa or dinatio vocatur ſacramentum. Simili ter dicendū ē de ordine diaconatus ꝛ de alijs inferioribus ordinibꝫ.

Septimo querit̄. vtrū

ſacramentū ordinis ſit noue legis ꝓpri/ um. Hoc eſt querere. Utrum hoc ſacra mentum fuerit in lege antiqua. ¶ Re/ ſponſio. Sacramentum ordinis fuit in antiqua lege figuratiue ſed nō vere. Et ideo reſpondetur ꝙ ſacramentum ordi/ nis eſt noue legis proprium. Et ſic dicē dum eſt de omnibus alijs ſacramentis: excepto ſacramento matrimonij: d̄ quo poſtea dicetur.

Octauo querit̄ Utruz

ordo ſit ſacramētū vnū vel plura ¶ Re ſpondetur ꝙ eſt vnum vnitate integri/ tatis ꝛ nō plura ſacramēta: habet tamē ptes multas que ſacramenta nō plurifi cant: ꝓ eo ꝙ nō ſunt omnino ptes ſubie/ ctiue. ¶ Notandum itaqꝫ ꝙ prout nūc ſufficit triplices ſunt partes. Quedam ſunt ſubiectiue: vt omnia inferiora dicū tur partes ſubiectiue reſpectu ſuperio/ rum: ſic homo eſt inferius reſpectu ani/ malis. Alie ſunt partes integrales que conſtituunt aliquod totum ſm ꝙ ē quā tum. Et iſte ptes non inueniuntur ī an/ gelis nec in anima ſed ſolum in corpora libus. Unde. Nulla pars integralis re cipit integritatem ſicut paries: tectum: ꝛ fundamentū dicuntur partes domus Alie ſunt partes poteſtatiue: ꝛ ſūt que conſtituunt aliquod totuz poteſtatiuū Unde totum poteſtatiuuz eſt illud qđ in ſe eſt ſimplex in eſſentia ſua: ſed conti net plures poteſtates vel virtutes: ſicut anima intellectiua (que ī ſe ſimplex eſt) continet multas potēcias ſcꝫ intellectū voluntatem memoriā. ꝛ ceteras poten/ tias. Et ſic in ꝓpoſito om̄es ordines (q̄ ſunt in toto ſepte) dn̄r ptes poteſtatiue qꝛ ꝯſtituūt vnū totū poteſtatiuū ꝛ inte

grale:qđ dicit̃ vnũ ſacramentũ.

Nono queritur vtrum

character imp̃mat̃ i q̃libet iſtoꝝ ordinũ. ¶ R̃nſio. Licet aliqui voluerũt dicere ꝙ in ſolo ſacerdotio imp̃mat̃ character tñ hec opinio nõ tenet̃ a doctorib⁹. Vñ/ de. Hec ẽ opinio Bonauenture ꝙ cha/ racter imp̃mit̃ in q̃libet ſeptẽ ordinũ: et cũ principalis ẽ:q: ſacr̃m ordinis nõ po teſt iterari. vnde qui recepit ordinẽ acco litatus nõ poteſt amplius illũ recipere: ⁊ ſic dicendũ ẽ de alijs.

Decimo querit̃ vtrum

in diuerſis ordinib⁹ diuerſi characteres imprimant̃. ¶ R̃ndetur ꝙ ĩ diuerſis or dinib⁹ iprimunt̃ diuerſi characteres. Et ratio ẽ:q: nõ ſolũ ſuſcipientes iſtos ordi nes diſtinguunt̃ a laicis per ipos:immo etiã inter ſe inuicem eſt diſtinctio. Nam alia ptãs datur in ordine oſtiarij:⁊ alia ptãs datur in ordine accolitat⁹: ⁊ ſic de alijs. Ideo ſicut diuerſe ptãtes dantur: ita diuerſa ſignacula ſiue characteres debent imprimi.

Undecimo queritur.

Utrũ characteres diuerſoꝝ ordinũ ſint eſſentialiter ordinati. ¶ Notandũ ꝙ or/ do eſſentialis ẽ ille qui ẽ inter duo extre/ ma ſic ſe habentia ꝙ iplicat ꝯdictionẽ poſterius eẽ ſine priori:ſicut ẽ impoſſibi le prius aliquid diligere q̃ cognoſcere: quia diligere ſe habet vt poſterius:cog/ noſcere vero vt prius. Auguſtinus. In uiſa diligere poſſum⁹:incognita nequa/ q̃. Nihil eĩn volitũ niſi precognitum. ¶ Querit igit̃ hec queſtio. Utrũ aliq̃s ordo poſterior poſſit dari ſine priori: vt pote ordo ſacerdotij poſſit dari ante or/ dinem diaconatus.⁊ ſic de alijs. ¶ Re/ ſponſio ad queſtionẽ. Dupliciter poſſu mus loq̃ de ordine:aut de ordine neceſſi tatis:vel de ordine ꝯgruitatis. ¶ Pria ꝓpoſitio. Characteres diuerſoꝝ ordinũ nõ ſunt ordinati ordine neceſſitatis ſiue ordine eſſentiali:q: põt aliq̃s recipe or/ dinẽ p̃ſbyteratus anteq̃ fiat accolitus vel diacon⁹:⁊ ſic đ alijs:tñ peccaret mor taliter ſi ſcient̃ h̃ attẽtaret. ¶ Scđa pro poſitio. Characteres diuerſoꝝ ordinuꝫ ſunt ordinati ordine ꝯgruitatis. Nã cõ gruũ ẽ ⁊ valde decẽs ꝙ ordinate dentur ordines. Ordo autẽ talis ẽ. Prio datur ordo oſtiarij. Scđo lectoris. Tertio ex orciſte. Quarto accolitat⁹. Quinto ſb diaconatus. Sexto diaconat⁹ Septio p̃ſbyterat⁹ ordo. Uñ ſi ep̃s ſcient̃ muta ret ordinẽ peccaret mortalit̃: ⁊ ſi ſcient̃ vl̃ ignorant̃ daret ordinẽ p̃ſbyterat⁹ ali cui nõ habenti alios p̃cedẽtes ordines: tunc teneret̃ poſtea in ſecreto ſoluꝫ dare iſtos ordines qui dimiſſi fuerant. Et ſic dicendũ ẽ de alijs ordinibus

Duodecimo queritur.

qñ imp̃mat̃ character in diuerſis ordi/ nibus. ¶ R̃nſio. Character imp̃mit̃ in quolibet iſtoꝝ ordinũ in porrectiõe vel datione rei materialis :vtpote libri vel vaſis:vel clauis:vel calicis:ſm ꝙ compe tit ipi ordini:⁊ in ꝓlatiõe verboꝝ. ꝑ que datur ptãs ordinato:vt pote in ordine p̃ ſbyterat⁹ dat̃ calix in ordinãdo cũ pro/ latiõe iſtoꝝ ṽboꝝ. Accipe ptãtẽ ꝯficien di corp⁹ xp̃i. Nec ſolũ dat̃ character in datione illius rei materialis.nec ſolũ in ꝓlatiõe ṽboꝝ ſed ĩ ambob⁹ ⁊ ꝑ illa duo imp̃mit̃ character. Oia vero alia q̃ fiũt ſcꝫ bñdictio ep̃i:impoſitio manuũ :inun ctio digitoꝝ fiũt ꝓpter ſolẽnitatẽ vl̃ ali/ qua myſteria q̃ plire dicunt̃ in textu.

Tredecimo queritur.

de ordinibus quantum ad numerum et diſtinctionem:et queritur de diuiſione ordinũ inter ſacros ordines ⁊ nõ ſacros ¶ R̃ndetur ꝙ ſacr̃m ordinis habet plu res gradus. Prima quidem diuiſio in/ ter iſtos ordines eſt per gradus ſuperi/ ores et inferiores ſiue per gradus ſa/ cros et non ſacros. Gradus enim ſiue

ordines ſacri ſũt ordines pſbyterat⁹ dia conat⁹ ⁊ ſubdiaconat⁹: quoꝝ officiũ eſt portare vaſa ſacra: offerre ſacrificiũ ⁊ cõſecrare diſtincte ſm ptãtẽ eis datã et iſti obligant̃ ſeruare caſtitatẽ. Ordines aũt nõ ſacri vt ſunt accolit⁹ exorciſta lector ⁊ oſtiarius qui nõ tenentur ſeruare caſtitatem: quia poſſunt vxorari.

Decimoquarto q̃ritur

Utrũ pſalmiſtat⁹ ſit ordo? Uñ pſalmiſtat⁹ ẽ officiũ pſalmiſte. Pſalmiſta ẽ cantor in eccleſia q̃ non ſolũ h̄ȝ cantare pſalmos: ſed bñdictões. i. bñdicam⁹ dño: et laudes. i. alleluia. ⁊ ſacrificiũ. i. offertoriũ ⁊ gñalit̃ oĩa q̃ ptinẽt ad officiũ canonicoꝝ. ¶ Rñſio. Pſalmiſtat⁹ ꝑprie nõ ẽ ordo ſꝫ officiũ ordini ãnexũ: ⁊ dr̃ ordini annexũ q2 maxime ꝯuenit illi facere officiũ pſalmiſte q̃ debet aut põt ordinari. Ḡ nõ ꝯuenit laycis qui non poſſunt ordinari officium pſalmiſte facere.

Quintodecimo q̃ritur

Utrũ ẽpatus ſit ordo? Rñdet̃ breuiter ꝙ ẽpat⁹ nõ ẽ ordo: q2 ſunt ſolũ ſeptẽ ordinés) ſed ẽ q̃dã dignitas ⁊ ꝑemin̄tia que addit̃ ſup ordinẽ pſbyterat⁹ Uñ nullus pt fieri eps niſi ꝑus fuerit ſacerdos.

Sedecimo q̃ritur. vtrũ

ordines ſint ſeptẽ aut plures vl̃ paucio res? ¶ Rñdet̃ ꝙ tm̃ ſũt ſeptẽ ordĩes: tres ſacri ⁊ q̃tuor ñ ſacri: ſufficiẽtia patuit ſ̄

Circa diſtinctio

nẽ. xxv. (in q̃ determinat̃ de ptãte ordinandi) q̃rit̃ ꝑmo Utrũ ſolus eps poſſit ordinare ¶ Notãdũ ꝙ q̃tuor ſũt modi epoꝝ q̃dã ſunt patriarche ⁊ ſunt q̃tuor. quidã vocant̃ metropolitani; quidã archiepi: ⁊ quidã epi. Et oẽs iſti pñt dare ordines. ¶ Ad q̃ões rñdet̃ ꝙ ſm ius cõe (ſicut ſacri canones bñ dicũt) non põt aliqs ordines diſpẽſare: pſertim ordines ſacros niſi ſolus eps. Hui⁹ aũt ſtatutũ orũ h̄ȝ ex ſacra ſcriptura: q2 cũ dñs duo genera diſcipuloꝝ habuit: quoſdã in numero duodeno. quoſdã in numero ſeptuageſimo. Primos apl'os noiauit: ſup q̃s etiã fundauit eccleſiã: ipſos tñ ꝑmo fundendo i ſe. Alios appellauit ſimplices diſcipl'os; Et apl'is ꝑmo collata fuit ptãs iponendi man⁹ ⁊ cõſecrãdi: nõ aũt ſimplicib3 diſcipulis. ¶ Notãdũ ꝙ eps dr̃ ab epy qd̃ eſt ſup ⁊ copin qd̃ ẽ intendere q̃ſi ſup intendere: q2 h̄ñt vigilare ſup̄ gregẽ ſuum Uñ epus grece idẽ eſt ꝙ ſpeculator latine. Notandũ vlteri⁹ ꝙ ſoli epi pñt conſecrare abbates moniales et eccleſias: niſi ex ſpeciali ꝑuilegio: ſicut ſũt alique moniales priuilegiate.

Secũdo queritur. vtrũ

eps heretic⁹ poſſit dare ordines? Quid autẽ ſit heretic⁹ dictũ ẽ ꝑus diſt. v. q. iij. hui⁹ q̃rti. ¶ Reſponſio. Licet magri doctores voluerũt dicere ꝙ nullus hereticus poſſit dare aliqd̃ ſacm̃: tamẽ ꝑ illuſtriſſimũ doctorẽ Auguſtinũ apte ẽ nobis hec q̃ſtio patefacta; ꝙ ſacra eccleſiaſtica heretic⁹ põt dare qui formã eccleſie ſeruat ⁊ intentionẽ h̄ȝ faciẽdi qd̃ facit eccleſia. Et ſic patet rñſio ꝙ epus hereticus põt ordines dare q̃tũ ad veritatem ⁊ hoc ꝑpter perfectionẽ ſacramẽtoꝝ que ꝑpter maliciã vel peccatũ dantiũ vel recipientiũ nõ poſſunt violari nõ tñ q̃tũ ad vtilitatẽ ſemp dantur: ⁊ hoc propter obicem qui ponit̃ a parte dantis vel ſuſcipientis: tamen poteſt poni obex in ſacramento penitẽtie q̃tũ ad ſuſceptionẽ ſm veritatem: quia anteq̃ recipiatur ſacramentũ penitẽtie: oportet ꝙ ſuſcipiẽs habeat cõtritionẽ cũ ꝑpoſito emẽdandi ſe: ſicut dictũ eſt in materia de penitẽtia

Querit̃ tercio. Utrum

ſymoniacus epus aliquẽ valeat ordines vendere. ¶ Symonia eſt ſtudioſa voluntas emendi vel vendendi aliquod ſpirituale vel annexũ ſpirituali: ibi ſtudioſa voluntas capitur pro actu voluntatis.

Unde ſtudioſa voluntas ē magnū velle vehementer ſe applicans ad aliquid pficiendū. Scđa particula emendi vel vendendi ꝛc. Unde ſymonia venit a ſymone mago. Nā fuerūt duo ſymones: vnus bon⁹ ſcʒ ſymon petrus: alter mal⁹ ſcʒ ſymon magus: q̄ vidēs ꝙ ſctūs petrus ponebat man⁹ ſup homies ꝛ tūc recipiebāt ſpm̄ ſctm̄ viſibiliter: tunc ille ſymon magus voluit a btō petro emere gratiā illā ꝛ tunc btūs petrus rn̄dit ꝙ gr̄a dei non poterat vendi. ꝛ ſic ab illo ſymone mago venit ſymonia. Tercia particula vel annexū ſpūali: vt ſi aliqͥs vellet vendere calicem cōſecratū: ꝛ vltra p̄ciū auri vel argenti vellet vendere ꝯſecrationē: dicēdo iſte calix eſt conſecrat⁹: ideo plus debeo habere q̄ꝫ de alio nō conſecrato: tunc ibi eſſet ſymonia. ¶ Reſponſio. Spirituale capit̄ tripl'r. Uno mō pro illo qđ ē pure ſpūale: ita ꝙ nō adiūgit̄ rei corporali: ſicut ſunt gr̄a ꝛ virtutes ꝛ dona gratis data. Et hec de iure nec vendi nec emi pn̄t nec etiā de facto: quia ſi qͥs vellet emere gratiā alterius: pderet quicqͥd p̄cij poneret. Alio mō ſpūale capit̄ pro illo qđ adiungit̄ rei corporali q̄ tn̄ rōne illi⁹ ſpūalis cōſecrat̄ ꝛ accipit rōnem ſpūalis. Et hoc ſpūale de iure nō pōt vendi: pro eo ꝙ non pōt poni ſub p̄cio. De facto tn̄ rōne rei corporalis vendi pōt: tn̄ cū pctō mortali ꝛ eſt ſymonia: vt ſunt ſacra eccleſiaſtica. Et ſic patet rn̄ſio ad qōnē ꝙ epūs pōt vendere ordinē de facto ꝛ vere ordinabit̄ recipiens ordinem. tn̄ ambo cōmittunt ſymoniā ꝛ peccant mortal'r. Tercio modo capit̄ ſpūale pro illo qđ adiungit̄ rei corporali q̄ tn̄ habet rōne tpalis: vt calix cōſecratus: ꝛ ius patronat⁹: qꝛ ibi conſecratio iuncta eſt argento ꝛ ius patronatus fundo. Et illud dr̄ ſpirituale: quia annexum ſpūali. Et tunc ſpūale de facto pōt vendi: tn̄ de iure nō pōt vendi: quia tunc eſſet ſymonia. Calix tamē cōſecratus pōt bene vendi: dū tamē nō vendatur illa conſecratio ſed valor argenti tamen illa cōſecratio tranſit cū venditione argenti vel auri: nec oportet poſt venditionem iterū conſecrare.

Quarto querit̄. vtrum dans ordines ſymoniace ex hoc ipſo fiat hereticus. ¶ Reſponſio. Sacri ordines nec aliquod ſacramentorūꝫ pro pecunia dari pōt ſine graui et enormi peccato pro eo ꝙ ſpirituale (qđ ex ſola libertate pro ſui dignitate dandū eſt) mercatur et fit vile. Rurſus quia illud quod erat ipreciabile ſub precio ponitur qđ nullo modo poteſt fieri: quin fiat cōtumelia ſpiritui ſancto: ideo non ſolum eſt malū in ſe: ſed etiā ſm ſe. Si autē queraf an ſit peccatum in fide vel in moribꝰ? Dicendum ꝙ ille qui emit ſpiritualia: aut credit ea pro precio eſtimari poſſe ꝛ valore terrene rei equari: et pro pecunia poſſideri. Et hec eſt hereſis manifeſta: ꝛ ſic eſtimauit ſymon magus talis em̄ erat infidel: quia credidit gratiam non eſſe gratiam Aut ille qui vendit vel emit huiuſmodi ſpiritualia: non hoc credit ꝙ gratia dei poſſit vendi vel emi: ſed tamen pꝑter ardentem auariciā quā habet hoc facit: et tunc eſt peccatū in moribus ꝛ nō hereſis Et pꝑterea qui hoc vltimo modo vendit vel emit ſpiritualia nō fit hereticus. Sed ſi pmo modo emat vel vendat. ſcʒ credendo ꝛ ſuſtinēdo ꝙ emere ꝛ vendere ſpiritualia poteſt licite fieri: tunc epiſcopus dando ordines ſymoniace: ex hoc fit hereticus.

Quinto q̄ritur de poſſibilitate ſuſcipiendi ordines Utrum ad hoc ꝙ ab aliquo poſſit ordo recipi requiratur ſexus virilis. hoc eſt querere vtrū femine poſſint ordines recipere. ¶ Reſponſio. Mulieres ad ſacros ordines: nec etiā ad minores ordines admitti nec poſſunt nec debēt. Et ſi obijciatur in religione monialiū quedā vocantur p̄ſbytere: ꝛ quedā dyacone. Dicendum ꝙ aliqua mulier vocatur vſurpatiue p̄ſbytere

ra propter diſcretionē vel bonos mores: vel propter prelationes. Etiam aliqua vocatur diacona: quia facit officiū dya/coni: legendo in matutinis omeliā euangeliȳ nec propterea recipiunt ordines.

Sexto queritur. vtrum ad ſuſceptionem ordinis neceſſarius ſit vſus rationis. ¶ Reſpondetur ꝙ ad aliquem requirit vſus rationis de neceſſitate ſacramenti ad aliquē ordinē de neceſſitate pcepti: et aliquos de boneſtate z congruitate. Ad epiſcopatū nāq (qm ibi contrahit matrimoniū ſpirituale) neceſſario requirit conſenſus ſine quo non fit matrimoniū nec ſpirituale nec corporale vt infra videbit: ac p hoc neceſſario requirit vſus rōnis z diſcretionis de neceſſitate ſacramenti. Ad ordines vero ſacros requiritur vſus de neceſſitate pcepti: pro eo ꝙ non debēt ad illos admitti niſi qui poſſunt ad cōtinentiā obligari. Et ideo qui ordināt ſcienter eos qui nō poſſunt obligari (quia ratione carent) faciunt contra ſtatutū z preceptū eccleſie. Et ideo ſi tales ordinant caracterē recipiunt de facto nec debent iterū ordinari. Ad minores autem ordines requiritur de boneſtate rationis vſus. quia ibi cōmittuntur officia que ſpectant nō ſolū ad babentes vſum rationis ſed etiā ad babentes ſcientiam litterature. Sed tamen quia illi ordines ſūt ad aſſuefactionem ex aliqua vtilitate vel neceſſitate videtur expediens: poſſunt ad minores pmoueri ordines: etiam ante annos diſcretionis. Sed ꝙ ita paſſim promouentur z beneficijs eccleſiaſticis ditentur: vix poteſt eſſe ſine contemptu canonum z ſcandalo bominum: et periculo animarum. Concedende ſunt igitur rationes oſtendentes ꝙ non eſt neceſſarius vſus rōnis ad eſſe ſacramenti: vel ſuſcipere: ſed ſolū ꝙ de congruitate z boneſtate.

Queritur ſeptimo. vtrū ad conſumptionē ordinis neceſſaria ſit indiuiſio carnis? ¶ Notandū ꝙ diuiſio carnis z indiuiſio carnis opponuntur: z quoniā (iuxta pbiloſopbū) oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt. Ideo videndū eſt quid ſit diuiſio carnis. Diuiſio carnis eſt illa qua aliquis eſt ſortitus ſecunda cōiugia: z hoc duobus modis. Primo modo quādo aliquis babet plures vxores ſucceſſiue. Secūdo modo quādo aliquis babet vnicā vxorem que babuit alium virū: z iſtis duob9 modis fit bomo bigamus. Indiuiſio vero carnis eſt quādo aliquis babuit vnicā vxorem que nunꝙ babuit alium virum.

¶ Reſponſio ad queſtionē. Bigam9 nō poteſt promoueri ad ſacros ordines ſcȝ ad dyaconatū: ſubdyaconatū z ſacerdotium: z potiſſime ad epiſcopatū. Et idō in bis ordinib9 nō debet fieri diſpēſatio nō q2 ſacrm̄ eſſentialr̄ deficiat: imo bigamus recipit caracterē: licȝ indebito mō. Tamē in ordinib9 minorib9 ex cauſa neceſſitatis poteſt fieri diſpenſatio.

Octauo querit. vtrum ad ſuſceptionē ordinis ſit neceſſaria conditio libertatis. Notandū ꝙ libertas z ſeruit9 opponunt de q̄ libertate dicet in materia de m̄rimonio. Tū put nūc ſufficit. ſeruit9 pōt ſic diffiniri. Seruit9 eſt obligatio vl̄ ſubiectio q̄ aliqs ſic ſubijcit ſuo dn̄o ad oēs act9 bumiles et viles: tal'r ꝙ etiā dn̄s pt eū vēdere ſicut vnā beſtiā z econtra ille dr̄ liber q̄ nō ſic ſubijcitur. ¶ Reſponſio. Iſtud ſacramentū non ſolum reſpicit boneſtatē interiorē ſed etiā exteriorem. Unde requiritur boneſtas a parte originis: nomis: corporis: actionis: conditionis z cōuerſationis. Propt defectū a parte originis ineptus eſt fili9 ſacerdotis: ſpurius. z etiā q̄libet illegittimus. A parte nominis ſiue fame: inepti ſunt infames z publice penitētes. ppter defectū a parte corporis: inepti ſunt corpore viciati: ſicut leproſi et epilentici et demoniaci. ppter defectū a parte actionis: vt quād incidit in peccatū enorme:

ſiue factū vt homicidium: et hoc propter magnū horrorē et ſanguis effuſionē: ſiue iuſte ſiue iniuſte fiat. ꝓpter defectū cōditionis vt ſeruus: et p hoc patet rñſio ad queſtionē ꝓpter defectū couerſationis.

Circa diſtinctionem .xxvi. (in q̄ de mrīmonij ſacro incipit determinatio duos hñs articulos) q̄ritur pmo de inſtitutione mrīmonij qñ fuit inſtitutū. ¶ Notādū ꝙ aliud ē matrimoniū: aliud ē ɔct⁹ mrīmonij: et aliud eſt ſacrm mrīmonij. Diffinit itaqꝫ matrimoniū a Scoto ſic. Matrimoniū ē vinculū indiſſolubile inť marē et mulierē ex mutua trāſlatōne ptātis corpoꝝ ſuoꝝ in ſeinuicē facta ad ꝓcreandā ꝓlem debite educandā. In iſta diffinitōe ſunt q̄tuor pticule. Prima pticula ē vinculū idiſſolubile. i. obligatio idiſſolubil' q̄ ppetuo tenet. Vñ ſi aliqs eoꝝ eſſet leproſus: tñ adhuc teneť vnus alteri reddere debitū. Scđa pticula inť marē et feminā. Unde inť duos mares nō pt eſſe mrīmoniū nec etiā inť dūas mulieres. Tercia pticula ex mutua trāſlatione ptātis corpoꝝ ſuorū in ſeinuicē. Vñ qñ aliqs eoꝝ cōmittit adulteriū: cōmittit furtū: qꝛ furať dādo corp⁹ ſuū alteri qđ ñ ſibi ptinet ſꝫ ſuo marito: et etiā (qꝛ frāgit qđ ꝓmiſerat i ſacro) cōmittit ſacrilegium. Quarta pticula facta ad procurādā ꝓlem: qꝛ mrīmoniū fuit inſtitutū vt fiat ples ad laudādū et ſeruiēdū deo. Contract⁹ po mrīmonij ē maris et femine mutua tranſlatio ptātis corpoꝝ ſuoꝝ ꝓ ſuo ppetuo ad ꝓcreandā ꝓlem debite educandā. Sacrm aūt matrimonij ē exꝑſſio certoꝝ ꝟboꝝ vel ſignorum maris et femine ad ſeinuicē ſignatiū traditionē mutue ptātis corpoꝝ ad ꝓlē ꝓcreandā debite educādā ex inſtitutōne diuina efficacit' ſignificās gratiā ɔferendā mutuo ɔhentib⁹ ad cōiunctionē mutuā aioꝝ gr̄oſaꝫ. Pria pticula ē exꝑſſio certoꝝ ꝟboꝝ (qꝛ oīa ſacra noue legis ſūt in ꝟbis) de qb⁹ ꝟbis poſtea diceť. Cetere pticule patēt ex ſupdictis ¶ Ad q̄onem rñdeť ponēdo tres ſuppoſitōes. ¶ Prima ſuppoſitio. Matrimoniū fuit iſtitutū in officiū ſcꝫ ad ꝓlē ꝓcreādā: et h̄ pmo mō ante lapſū pcti. ſcꝫ antequā adā peccaſſet. Alio modo matrimoniū fuit inſtitutuꝫ poſt lapſum peccati. et tunc fuit inſtitutum nō ſolum in officiū: ſed etiā in remedium. Unde apoſtolus. Unuſqſqꝫ accipiat ſuā ꝓpť fornicatiōnē vitādā. Scđa ſuppoſitio. Uſus mrīmonij fuit iſtitut⁹ ꝓpť duplex remediū ſcꝫ ꝓpť ignorantiā dū erudit incptū ſignū et i remediū ɔ cōcupiſcētiā dū refrenat illā ¶ Tercia ſuppoſitio. Officiū mrīmonij ante lapſum fuit iſtitutū q̄tū ad duas opationes potentiarū ſcꝫ cognitiue et gñatiue de qb⁹ pꝫ in textu. ¶ Notandū ꝙ mrīmoniū differt ab alijs ſacris: qꝛ oīa alia ſex ſacra inſtituta ſunt ſolū ꝓpter remediū: matrimoniū vero nō ſolū in remediū ſed etiaꝫ in officiū eſt inſtitutū.

Secundo q̄ritur a quo fuerit ſacrm matrimonij iſtitutū. ¶ Reſpondeť ꝙ fuit inſtitutū a deo. Vñ Mathei. xix. Quos de⁹ ɔiūxit hō nō ſeparet Itē Geneť pmo. de⁹ dixit eis. Creſcite et multiplicamini: ſed illud cremētū erat p vſum act⁹ mrīmonial'. Fuit etiā inſtitutū qñ deus locut⁹ eſt p os ade q̄ dixit. Hoc nunc os ex oſſibus meis: et caro de carne mea eſt etc̄.

Tercio queritur qualiť fuerit inſtitutū mrīmoniū vtrū ſcꝫ inſtitutio mrīmonij fuerit ſub pcepto. ¶ Reſponſio. Prima inſtitutio mrīmonij fuit facta ſub pcepto (ſicut dicit mgr) et preceptū iſtud fuit affirmatiuū: ſicut pꝫ p illud Geñ. pmo. qñ de⁹ pcepit ade et eue ꝙ creſcerēt et mltiplicarenť et adhuc illđ de⁹ reiterauit poſt ɔſūmatōꝫ diluuij Sꝫ attēdēdū ꝙ iſtud pceptū nō ſp durauit ſed ſolū pro illo ſtatu in quo pauci erāt: et ideo neceſſariuꝫ erat generare et multi/

plicare prolem. Sȝ in lege gratie fuit facta indulgentia: ſicut patet quādo xp̄s cōſuluit virginitatē. Et ſi obijciatur ꝙ beata virgo vouit virginitatē et tamen erat in lege antiqua. Dicēdū ꝙ hoc fuit ex inſpiratōe ſpeciali ſpiritusſancti. Et ſimiliter dicendū eſt de Iheremia et de multis alijs qui in veteri teſtamento cuſtodierūt caſtitatē. Tamen in p̄ncipio inſtitutionis fuit magis ſecretū p̄ceptuȝ propter paucitatē hominū.

Pro ſecundo huius diſtinctionis articulo querit̄ primo de integritate matrimonij.

Quid ſit in ſacramento ſignū ꝛ quid ſignatū. ¶ Reſpondetur ꝙ ſicut i alijs ſacramētis aliquid eſt qḋ eſt res tm̄ aliquid qḋ eſt ſignū tm̄ ꝛ aliquid qḋ eſt ſignuȝ ꝛ res (que omnia prius determinata ſunt) ita etiā in ſacramento matrimonij omnia iſta ſunt ponēda. Nam in iſto ſacramēto ſignū eſt verbum vel nutus: verba itaq̄ ſunt iſta. do ſi des. do vt des: qñ autē ſunt muti: tunc pōt fieri per nutū ꝛ ſignū vel oſculando vel amplexendo: ꝛ iſta ſunt principale ſignum: ſignū autē minus principale ē copula carnalis. Signatū autē in hoc ſacramento eſt cōiunctio xp̄i cum eccleſia que cōiunctio ſignificatur p ſignū: ꝛ per illam coniunctionē carnalem.

Secundo querit̄. qḋ ſit in hoc ſacramēto cauſans ꝛ quid cauſatum.

Utrū ſcȝ hoc ſacramentū aliquid efficiat. ¶ Reſponſio ad queſtionē. Su ſapientib̄ hoc ſacramentū datur remedium (q̄ntum eſt de ratione ſacramenti) qḋ excuſat coitū: quia facit illū venialē: ſiue nō eſſe peccatū: qui (niſi eſſet matrimoniū) ſemper eſſȝ mortale: ꝛ hoc pōt eē ſine gratie dono: ꝛ habuit hoc iſtḋ ſacramentū poſt lapſum. Sed nunc tempore legis noue nō tm̄ p̄ſtat hoc remediū; ſed etiā aliquod gratie donū in ſuſcipientibus digne; vtpote in his qui vniūtur ex charitatis conſenſu ad procreandā prolem ad diuinum cultum.

Querit̄ tercio. Utrum carnalis cōmixtio ſit de integritate matrimonij q̄tum ad ſignationē ꝛ efficaciā

Dicendū ꝙ integritas dupliciter accipitur. videlicet q̄tum ad eſſe neceſſitatis: vel q̄tum ad eſſe completionis ſiue plenitudinis. Si loquamur q̄tum ad eſſe neceſſitatis ſiue ſufficientie: veruȝ eſt ꝙ ſacramentuȝ matrimonij habet eſſe ſine cōmixtione carnali. Et ſic inter virginē mariā ꝛ ioſeph fuit verū matrimoniū: ꝛ tamē inter eos non fuit copula carnalis Si autē loquamur q̄tū ad eſſe cōpletionis ꝛ plenitudinis: ſic copula carnalis ē de integritate ſacramenti: ita ꝙ alio mō matrimoniū nō eſſet ꝯſummatū. Unde dicunt iuriſte ꝙ qñ in foro eccleſie vir et mulier ꝓmittunt ſibi inuicē fidem: tunc illud vocat̄ matrimoniū ratū p copulaȝ vero carnalē tunc fit cōſummatū.

Circa diſtinctionem vigeſimāſeptimā p̄mo querit̄.

Utrū matrimoniū ſit cōiunctio maris ꝛ femie ¶ Reſpōdet̄ ꝙ matrimoniū (ſicut dicit mgr̄ in lr̄a) eſt viri ꝛ mulieris ꝯiunctio: indiuiduam vite conſuetudinē retinēs. ¶ Notandū ꝙ ibi ꝯiūctio nō capit̄ p cōmixtione carnali: ſed pro ꝯiunctōe aioꝝ que fit per prolationē verboꝝ de p̄ſenti vtpote. Ego accipio te in meā: ꝛ ego accipio te in meum.

Secūdo q̄ritur quid ſit matrimoniū.

hoc eſt querere quare cicī⁹ vocat̄ matrimoniū q̄ patrimoniū a prē. Dicendū ꝙ m̄rimoniū dī a matre: quia mulier ꝓpter creationē liberoꝝ facta eſt in adiutoriū viri. Et q̄ ex ꝓcreatōe prolis magis incūbit ſibi labor: ideo meli⁹ vocat̄ matrimoniū a matre q̄ patrimonium a patre. Poteſt etiā vocari nuptie quaſi a nubibus: quia nubentes operiri ſolebant: ꝛ coꝝ capita velabant. Poteſt

etiã iſtud ſacr̃m vocari ꝯiugiũ a cõmu‑ ni iugo. qꝛ vir ⁊ mulier in coniugio ⁊ ma‑ trimonio habẽt equalẽ ptãtẽ ſup ſeinui‑ cem ꝗtũ ad actũ matrimonij.

Tercio queritur vtrum ꝯſenſus ſit cauſa matrimonij. ¶ Rñſio. Conſenſus ẽ cauſa m̃rimonij nõ tota: ſꝫ cũ inſtitutiõe diuina: ꝯſenſus aũt nõ alte rius tm̃ ſed vtriuſq; perſone: ita q amꝯ bo conſentiant.

Queriť quarto Utrum ad ꝯtrahendũ matrimoniũ ſufficiat con ſenſus vocalis abſq; mẽtali. ¶ Rñdetur q eſt loqui de m̃rimonio dupl'r aut in fa cie eccl'ie: aut in facie ꝯſciẽtie ſm duplex forum ſcꝫ iudiciale ⁊ penitẽtiale. Et ſm hoc ẽ dupl'r iudicare qꝛ in foro iudicia‑ li iudicať ſm allegata. in penitẽtiali fo‑ ro ſm veritatẽ ⁊ ꝯſcientiã. Si ergo loq̄ mur de foro pniali (quia ibi eſt iudiciũ ſm veritatẽ ⁊ in ꝯſpectu dei) dicendũ q (ſicut dicunt doctores nr̃i) nõ eſt ibi ma trimoniũ: nec matrimoniũ iudicandum ⁊ rõ p̃ncipalis ẽ: qꝛ ĩ oibꝫ ſacr̃is requiriť intentio volũtaria faciẽdi qđ facit eccle‑ ſia. Si autẽ loq̄mur de foro iudiciali et eccleſie (vbi ſm allegata oportet iudica‑ re) tũc ibi iudicabitur eſſe matrimoniũ abſq; cõſenſu mẽtali: qꝛ eccleſia iudicat ſm exteriora: tñ ibi eccleſia decipitur.

Queriť quinto de inſo lubilitate ꝗtũ ad m̃rimoniũ ꝯſũmatũ. Utrũ tale ſit ſolubile. ¶ Reſpondeť q tale matrimoniũ nunq̃ põt ſolui niſi de cõſenſu ambarũ partiũ ſcꝫ viri ⁊ mulie‑ ris vtpote qñ ambo vellent intrare reli‑ gionem: ita q nullus eoꝝ põt m̃rimoniũ ꝯtrahere niſi poſt mortẽ alterius.

Sexto queriť de inſolu bilitate illiꝰ matrimonij qđ ſolum eſt in animoꝝ ꝯiunctione. ¶ Rñſio. Tale ma trimoniũ nõ ẽ inſolubile qꝛ pt̃ ſolui. Uñ ſi aliq̇s eſſet ꝯiunctꝰ cũ aliq̄ muliere per m̃rimoniũ ratũ ⁊ ñ ꝯſũmatũ poſſꝫ abſq; licentia ⁊ ꝯſenſu mulierꝭ intrare religiõ nẽ ⁊ vouere caſtitatẽ. Et poſt annũ pba tionis (qñ ſcꝫ ille vir eſſet pfeſſus) poſſet illa mulier accipe aliũ virũ: tñ nõ poſſet ante ipſiꝰ pfeſſionẽ. Silr̃ dicẽdũ ẽ de mu liere. ¶ Notãdũ q exiſtẽtes ĩ m̃rimonio rato pñt de ꝯſenſu amboꝝ ſemp ſeruare caſtitatẽ: ſicut de maria ⁊ ioſeph qꝛ nũq̃ beata v̓go accepiſſet ioſeph in virũ niſi fuiſſet certa q ioſeph nõ q̄reret ſibi debi tũ m̃rimonij. Notandũ vltra q exiſtẽtes nouiť in m̃rimonio rato nõ teneť redde‑ re debitũ niſi fuerint p ſpaciũ duoꝝ men ſiũ in m̃rimonio ita q ſi alter eoꝝ q̄reret debitũ illo ſpacio duoꝝ mẽſiũ: alter poſ ſet licite denegare. Et hoc dicũt iura.

Circa diſtinctio‑ nem. xxviij. q̄riť pmo Utrũ ꝯſenſus đ futuro faciat ma trimoniũ. ¶ Notãdũ q du‑ plex eſt ꝯſenſus. ſcꝫ de pñti ⁊ de futuro. Cõſenſus de pñti eſt q̇ exꝑmiť p v̓ba de pñti: vt ego accipio te in vxorẽ ⁊c̃. Con‑ ſenſus de futuro ẽ q̇ exꝑmiť p v̓ba de fu‑ turo: vtpote ego accipiã te ⁊c̃. ¶ Rñſio. Nunq̃ fit matrimoniũ niſi exprimatur ꝯſenſus per verba de p̄ſenti.

Secũdo queriť. vtrum ꝯſenſus ad tẽpus faciat m̃rimoniũ. Cõ‑ ſenſus ad tp̃s ẽ qñ limitať tp̃s in ꝯſenti‑ endo: vtpote. Ego ꝯſentio tecũ ĩ m̃rimo niũ vſq; ad decẽ ãnos. ¶ Rñdeť q ad h̓ q ſit m̃rimoniũ neceſſe ẽ ꝯſenſum eſſe et exꝑmi ſimpl'r. Ideo ſi aliq̇s ꝯſentiret in m̃rioniũ q̇ ad tp̃s tũc ibi ñ eẽt m̃rioniũ.

Queritur tercio. Utrũ ꝯſenſus ꝯditionatꝰ faciat m̃rimoniũ. vt ego accipio te ĩ meã ſi dederis mihi cẽtũ libras. ¶ Rñſio. Si ꝯſenſus fiat p v̓ba de futuro tũc nõ ẽ ibi m̃rimoniũ. Si aũt p v̓ba de pñti diſtinguẽdũ ẽ. Nota q ibi ſunt multe diſtinctiões ⁊ m̄lti caſus qui manifeſte tractãť in libro q̇ dimitto ꝓpꝑ plixitatẽ vide bonauẽ. ibidẽ ĩ eadẽ qõe.

Queritur quarto. vtrum ꝯſenſus tacit⁹ faciat m̄rimoniū. ¶ Reſpondetur ꝙ m̄rimoniū non ꝯtrahitur niſi cōſenſus exteri⁹ exprimatur ꝑ verba ꝯueniētia vel ꝑ nutus idē importātes ſicut ꝑ amplexus oſcula ⁊ huiuſmodi. Cetera patent.

Quinto queritur. vtrum ꝯſenſus de p̄nti expſſus in occulto verum faciat m̄rimoniū ¶ Rn̄ſio ē ꝙ ad eē m̄rimonij ſufficiūt iſta duo. Prio vt ſit legitimitas i ꝑſonis: q2 p̄r nō p̄t ducere filiā nec ecōuerſo: nec frater ſororē. Scdo requiritur vnitas in ꝯſenſu. Ad ſolennitatē vero ⁊ decorē ſiue honeſtatē reqrit ⁊ parentū traditio ⁊ ſacerdot bn̄dictio. Et ſic p3 ꝙ ꝯſenſus de p̄nti expſſus in occulto verū facit matrimoniū dūmō ſit legitimitas in ꝑſonis ⁊ vnitas in ꝯſenſu: ita ꝙ ambo ꝯſentiāt tn̄ ſi aliq̄ facerēt ita peccarent mortalr quia facerēt contra inſtitutionem eccleſie.

Queritur ſexto ī quid debeat eſſe ꝯſenſus vtrū in carnalē copulā ¶ Rn̄ſio. Ad verū m̄rimoniū nō reqritur copula carnalr tn̄ oportet ꝯſentire in carnali copula vl abſolute vel ſub ꝯditiōe: ita ꝙ oportet hr̄e intentionē ꝯſentiēdi in copulā carnalē ſi aliq̄s coꝝ debitū q̄rat ¶ Notādū ꝙ int̄ mariā ⁊ ioſeph fuit verū m̄rimoniū ita ꝙ ſi ioſeph q̄ſiuiſſet matrimonij debitū ꝟgini marie ipſa tenuiſſet reddere. Nec ꝓpterea ſeqtur ꝙ nō vouerit caſtitatem: q2 certificata erat a deo ꝙ ioſeph nūq̄ ei q̄reret debitū matrimonij.

Circa diſtinctionem. xxix. q̄ritur p̄mo Utrum ꝯſenſus coact⁹ faciat matrimoniū. ¶ Notādū ꝙ voluntatē cogi p̄t capi dupl'r. Uno mō ſimpliciter ⁊ ſic volūtas nō pōt cogi. et iſto mō non capitur in q̄ōne. Alio mō pōt capi ſm q̄d: q̄n ſc3 aliq̄s cogitur ad faciendū aliq̄d vel ꝑ vim vel ꝑ metū. Uis ē rei maioris impet⁹ q̄ repelli nō pōt. Met⁹ aūt eſt inſtantis vel futuri periculi trepidatio ¶ Ad q̄ōnē rn̄ſio. Cōſenſus coact⁹ vi nō facit m̄rimoniū nec ibi ē matrimoniū vt q̄n q̄s rapitur ducitur trahitur inuit⁹ ipſo reclamante ⁊ renitente. De ꝯſenſu coacto ꝓpter metū diſtinguēdū ē. Nā duplex ē metus Quidā ē met⁹ leuis: vt q̄n paruū malum minatur vt dare alapā vel hmōi: ⁊ tunc cōſenſus cū tali metu nō īpedit m̄rimoniū Alius ē met⁹ iuſt⁹ q̄n aliq̄s cōminatur dānum mortis mutilatōis: ſeruitutis ⁊ ſtupri: poſito ꝙ ille q̄ cōminatur habeat ptātē hoc facere. Et ſic rn̄detur ꝙ conſenſus coactus metu iuſto non facit matrimoniū: nec eſt ibi matrimoniū.

Queritur ſecundo. Utrū ꝯſenſus ī renitentē generet ſibi p̄iudiciū vt n̄ poſſit ꝯtrahere cū alio m̄rimoniū. verbi gr̄a Si iohānes ꝯſentiat i m̄rimonio cū bertha ⁊ bertha nō velit ꝯſentire vtrū iſte iohānes gn̄et ſibi p̄iudiciū itaꝙ n̄ poſſit accipe aliā vxorē. ¶ Rn̄ſio. Ille nullū ſibi facit p̄iudiciū q2 ad m̄rimoniū reqritur cōſenſus amboꝝ. Et ideo ille poteſt accipere aliam vxorem.

Queritur tercio. Utrum aliq̄s poſſit ad m̄rimoniū ꝯpelli per p̄ceptū patris: Rn̄detur ꝙ ꝯtractus debet eſſe liber oīno. Et iō nō p̄t cōpelli aliq̄s a parentibꝫ ad recipiendū aliquā in m̄rimoniū. Tn̄ p̄r pōt p̄cipere filio vt aliquam recipiat in m̄rimonio: ⁊ fili⁹ tenetur ei obedire in trib3. ſc3 q̄n ē rōnabil' cauſa vt q̄n h3 inimicicias cū aliq̄ alio vt fiat pax inter eos. Scdo q̄n charitas cōpellit vt ſi aliq̄s vellet accipere meretricē: p̄r p̄t p̄cipere ꝙ nō accipiat. Tercio q̄n ē ꝑmiſſio volūtaria: vt q̄n aliq̄s ſine ſcitu p̄ris contraxit m̄rimoniū cū aliqua tunc p̄r pōt ei p̄cipere ꝙ eam accipiat.

Circa diſtinctionē. xxx. q̄ritur p̄mo vtrū ꝯſenſus erroneus faciat m̄rimoniū. ¶ Rn̄ſio. Error p̄t eſſe

dupliciter. Primo circa pſonā ſicut patet de iacob qui credebat habere rachelem: ⁊ tñ habebat lyam: ⁊ tunc ibi nō eſt matrimoniū. Alio mō pōt error eſſe circa pprietates vt ſi quis crederet habere vnam ꝟginē ⁊ tñ haberet meretricē vel crederet habere humilē ⁊ habet ſupbā. Et ſic dicendū ē ꝙ iſte errores nō impediunt matrimoniū. Tñ vnus error pōt impedire. ſcꝫ qñ vir vel mulier ſunt i ſeruitute: qꝛ ſi aliquis crederet habere liberam ⁊ tñ haberet ſeruitricem: tūc error iſte impediret matrimoniū.

Querit̄ ſecūdo. vtrum cōſenſus mrīmonialis beate marie deo fuerit placit⁹ ⁊ in ſe boneſt⁹. ¶ Notādū ꝙ in virginis marie mrīmonio tria fuerunt. Primo ipa vouit ꝟginitatē anteꝙ̄ accepiſſet ioſeph in virum. Scdo nupſit viro. Tercio nupſit ipſi ioſeph qui erat de cognatione ipſius ⁊ de tribu eadē ſcꝫ iuda. Notandū ꝙ i ſacra ſcriptura tres laudabiles inuenim⁹ Joſeph. Prim⁹ ioſeph fuit fili⁹ iacob ⁊ primogenitus Rachelis vxoris iacob: ⁊ iſte ſignat chriſtū: quia fuit vendit⁹ a fratrib⁹. Secūdus ioſeph fuit iſte ſponſus ꝟginis marie q̄ honorat̄ in euangelio tribus rationib⁹ ⁊ noib⁹. Primo mō vocat̄ ſponſus marie. Math. ij. Scdo mō iuſtus vocat̄ et canonizat̄ in euangelio Math. ij. qꝛ ibidē vocat̄ iuſtus. Tercio mō vocat̄ in euangelio pr̄ dei. Luce. ij. Ego ⁊ pr̄ tuus dolentes q̄rebam⁹ ⁊c. Tercius ioſeph fuit ab arimathia. de quo dr̄ in euangelio ꝙ erat iuſtus. Notandū etiaꝫ ꝙ maria eſt nomē hebreū ⁊ interp̄tatur tripl'r. Prio mō maria. i. maris ſtella: quia ducit nauigantes in hoc mūdo ad portū ſalutis. Scdo mō dr̄ illuminatrix: qꝛ genuit lumen mūdi ſcꝫ xp̄m ieſum. Tercio mō interp̄tatur dn̄a. Notādū ꝙ Anna mater marie habuit tres viros. Prim⁹ fuit ioachim de quo habuit vnaꝫ filiā ſcꝫ ipſam ꝟginē mariā matrē dei q̄ deſpōſata fuit ioſeph. Mortuo ioachim: accepit Cleopham fratrē ioſeph: ⁊ genuit ex eo aliaꝫ filiā quā ſilr̄ mariā noiauit. Hec autem maria ex Alpheo viro ſuo quatuor filios genuit. ſcꝫ iacobū minorē: ioſeph iuſtum q̄ et barſabas dictus ē. Simonē et Judā. Mortuo ſcdo viro Anne tercium accepit noie Salome ex quo aliā filiam genuit: quā rurſus maria vocauit: et zebedeo in cōiugem tradidit hec autē maria duos filios genuit ex viro ſuo ſcꝫ iacobum maiorē ⁊ iohannē euangeliſtam. Ex his patet genealogia xp̄i. De q̄bus ꝯſtant tales ꝟſus. Anna ſolet dici tres cōcepiſſe marias. Quas genuere viri ioachim: cleophas: ſalomeꝙ̄. Has duxere viri ioſeph. alpheus: zebedeus. Prima parit xp̄m: iacobūꝙ̄ ſcdā minorē. Et ioſeph iuſtū peperit cū ſimone iudā. Tertiam maiorē iacobū: volucremꝙ̄ iohannē ¶ Ad queſtionē reſpondet̄ ꝙ hꝫ totū qd̄ in illo matrimonio geſtū eſt ſcꝫ ꝙ beata virgo vouit caſtitatē ⁊ fuit nupta viro. ſcꝫ ioſeph: familiari ꝯſilio ſpiritusſancti factū eſt. Rationes patent in textu.

Tercio querit̄ Utrū cōſenſus libidinoſus ſit cauſa matrimonij reputa cū aliquis conſentit in aliquam propter diuitias vel propter pulchritudinem. ¶ Reſponſio. Conſenſus libidinoſus dupliciter dicitur: aut quia intendit libidinē per modum finis ⁊ obiecti: videlicet quia talis conſenſus nihil querit niſi carnalem copulam extorquere. i. feminā nō vxorē ducere ⁊ illud ꝑuat intentioneꝫ contrahendi: potiſſime in foro cōſcientie. Alio modo dicitur libidinoſus: quia ſi cōſentiat in aliquā vt ducat in vxorem: tamē hoc nō facit propter ſeruandam caſtitatē: ſed propter explendā cupiditatē ſiue voluptatem: ⁊ iſte cōſenſus nō eſt contra ſacramenti veritatem: ſed contra vtilitatē: quia iſte ꝯſenſus eſt cauſa matrimonij. p̄mus vero ꝯſenſus ē contra veritatē ſacramenti.

Circa diſtinctionem triceſimāprimā querit̄ Primo de bonis matrimonij: q̄ ſint bona in matrimonio. ¶ Reſponſio. Tria ſunt bona i matrimonio (ſicut dicit Aug⁹.) ſcʒ Fides. Proles. ꝛ Sacramētū. ibi fides capit̄ ꝓ fidelitate quā habēt ꝛ ꝓmiſerūt ſibijnuicem vir ꝛ mulier. ꝛ ſacr̄m capit̄ ibi ꝓ inſeparabilitate et indiſſolubilitate inter virum ꝛ mulierem.

Querit̄ ſecundo de numero ꝛ ſufficientia bonoꝝ matrimonij.

¶ Reſpondet̄ ꝙ ſicut dictū eſt. Auguſtinus ponit tria bona. ſcʒ fidē. prolem. ꝛ ſacramentū. q̄ bona ſunt cōtra triplex malum cōcupiſcentie ſcʒ fluxū. inordinationem ꝛ faſtidiū. Fluxus aūt dr̄ eſſe in matrimonio qn̄ vir ꝛ mulier cōmittūt adulteriū: ꝛ ꝯ hoc malū eſt fides. i. fidelitas. Inordinatio aūt dr̄ in matrimonio: qn̄ ꝯtra vſum nature vel nimis inordinate cognoſcunt ſe mutuo. ꝓpter qḋ impedit̄ bonū prolis. Ad hoc igit̄ ꝙ matrimoniū habeat eſſe cōpletuʒ tria ſunt neceſſaria ſcʒ inſtitutio. vſus ꝛ fruct⁹. Rōne inſtitutionis eſt bonū ſacramenti. ſcʒ inſeparabilitas rōne debiti vſus: fidei bonum: rōne fruct⁹ cōferentis vſum eſt bonū prolis. Et ſic patet ꝙ ibidē eſt triplex bonū ſcʒ honeſtū. vtile. ꝛ delectabile. Rōne boni honeſti ē fides: rōne vtile conferentis prole: ꝛ rōne delectabil' eſt ſacramentum Rōe ſingularitatis in vnione eſt fides: rōne vtilitatis proles: rōne inſeparabilitatis eſt ſacr̄m. Et ſignāt triplicē ꝓprietatē vnionis xp̄i cū eccleſia: quia vnitur ſcʒ vni: ꝛ quia ex ea filias generat: ꝛ quia nunq̄ ſeperatur ab ea.

Querit̄ tercio. Utrum

iſta tria bona ſint de neceſſitate ſacramēti. ¶ Reſponſio. Cū ſint tria bona matrimonij. ſcʒ fides. proles. ꝛ ſacr̄m (ſicut tangit magiſter i littera ꝛ accipit ab auguſtino) vnū ſcʒ ſacr̄m eſt de neceſſitate ſacramēti. Sacramētū eīm venit ex mutua obligatione ꝛ diuina inſtitutione et ſignatione illi⁹ vnionis: et ideo quia iſta ſunt de neceſſitate ſacramēti: ꝑ ꝯſequēs ꝛ ſacramētū. Sʒ alia duo bona quodāmodo ſunt de eſſe ꝛ quodāmodo de bene eſſe: qm̄ vſus matrimonij abſq̄ his pōt eſſe. Uñ ſterilitatis ꝛ aborſus procuratio ꝛ fidei fractio nō diſſoluūt matrimoniale vinculū contractū. Matrimoniū eīm nō tm̄ ꝓpter bonū prolis inſtitutū eſt ſed ꝛ etiā in remediū ꝛ in ſignū. Si aūt hō ſtetiſſet: tūc ſemꝑ fuiſſet hoc bonū: quia tm̄ fuiſſʒ in officiū: ꝛ hoc bonū nō deeſſet quia nulla eſſet ſterilitatis pena.

Querit̄ quarto Utrum

coitus ꝓpter prolem poſſit eſſe ſine omni culpa. ¶ Reſponſio ſancti Bonauenture ꝛ oēs katholici dicunt matrimonij coitū ꝑ ſacr̄m excuſari a culpa mortali: maxime qn̄ grā prolis fit. Et hoc videt̄ ſentire Aug⁹. ꝙ cū de⁹ ꝓfectū det remedium cōtra morbū: ꝛ qn̄ grā ꝓlis coitur pōt eſſe ſine omni culpa: ꝛ hoc eſt magis cōſonū rōni ꝛ pietati fidei: ſi tn̄ hec intentio duret a principio vſq̄ ad finē: vt nō deflectatur ad aliud medium: quod tamen eſt valde difficile.

Querit̄ quinto. Utruʒ

coitus cōiugalis cauſa fornicationis vitande poſſit eſſe ſine omni pcc̄ō veniali. ¶ Reſpōſio. Qui coit cauſa fornicationis vitande: aut hoc ē in ſe aut in altero Si in altero vt reddat debitū: hoc ē pure iuſticie ꝛ meritoriū: hoc ē fidei: ꝛ eſt de bonis matrimonij: ideo a culpa excuſat̄ omnino. Qui ꝟo coit cauſa fornicatōis in ſe vitande: in hoc ſemꝑ peccat venial'r Alij dicūt ꝙ eſt i remediū ꝛ ſic n̄ peccat.

Queritur ſexto. vtrum

coire cū vxore rōne ꝯcupiſcētie ſatiāde ſit ſꝑ pctm̄ mortale. ¶ Rn̄det̄ ꝙ aliq̄ dicūt ꝙ q̄ final'r cognoſcit vxorē vt habeat illam

miſeram delectationē q̄ dī eſſe in coitu ſemꝑ peccat mortal'r qñ illā ponit añ finē principalē. Sʒ hec opinio. Licet ꝓbabilis videat̄ tñ nimis dura ē. Licet eñ viris cū vxoribus iocari ⁊ etiā delectari ⁊ veniale eſt:ita tñ ꝙ faciant affectu maritali. Secus ſi quis cognoſceret eo mō quo nō debet cognoſci: vl' q̄ cognoſceret eā dato ꝙ nō eſſet vxor eius: ſicut meretricem:tunc peccat mortaliter.

Circa diſtinctionem triceſimāſecundā queritur primo. Utrū poſt carnalem copulā poſſit vir continere vxore nolente. ¶ Reſpondet̄ ꝙ cōtinere eſt duobus modis:aut oīno ita ꝙ debitū nec petat nec ſoluat. Et iſto modo vir non pōt cōtinere vxore inuita et ꝯtradicēte:q2 non pōt ei auferre ius qḋ habet in corpus viri. Scḋo mō pōt q̄s ꝯtinere:non oīno ita ꝙ debitū nō petat tñ petenti ſoluat:⁊ iſto mō poteſt vir cōtinere vxore ꝯtradicente ⁊ vouere pōt:⁊ ſi voueat:tenetur ſeruare.

Scḋo queritur. Utrū vir ante carnalē cōmixtionē poſſit continere vxore nolente. Notandū ꝙ ꝯtinere capit̄ ibi pro oīni ꝯtinere. ¶ Rñſio. Añ conſummationē mr̄imonij vtraq3 ꝑſona nec oīno obligat̄:nec oīno eſt libera. Nō obligat̄ oīno:q2 pōt mori mūdo intrādo ſcʒ religionē et vouendo caſtitatē. Nec etiā oīno eſt libera:q2 ſi vult huic mūdo viuere: neceſſe hʒ petenti debitū reddere:⁊ hoc ſi per ſpaciū duoꝝ menſiuʒ fuerint in matrimonio rato; q2 ante illud ſpacium non obligatur quis coruʒ reddere debitum. Notandū ꝙ ſi matrimonium violenter conſummaret̄: vtpote ſi vir violenter cognoſcat vxorem ſuam: tunc matrimoniū eſt ꝯſummatū: et non pōt amplius alter coꝝ vouere caſtitatē niſi de cōſenſu amboꝝ.

Tercio querit̄. Utrum oporteat debituʒ reddere ſi alter fuerit leproſus. ¶ Rñdet̄. Q2 q̄uis lepra ſoluat ſpōſalia:non tñ pōt ſoluere mr̄imoniū. Et ideo cū aliq̄s eſt leproſus: tunc mulier tenet̄ ei reddere debitū ſi petat:⁊ ecōuerſo:tñ non tenet̄ cohabitare ſimul q̄ntum ad ſocialē habitationē.

Quarto queritur. vtrū teneat̄ reddere debitū fornicanti. ¶ Reſpondet̄. ꝙ ſi alter fornicat̄ ⁊ hoc pōt alter ſcire ꝑ ſigna ꝓbabilia:et ꝑ coniecturas apertas: nec tenetur ſoluere: nec ab eccleſia eſt cogēdus. Si aūt ambo eēnt fornicatores:tenentur reddere.

Quinto queritur. vtrū tp̄e mēſtruoꝝ obliget̄ mulier ad debitū reddendū. Notādū ꝙ menſtruū eſt pro fluxus ſanguinis q̄ ſolet euenire mulieribus ꝑ meſem vel ꝑ circuitū lune ⁊ cauſat in eis infirmitatē. Etiā qñ vir cognoſcit mulierē tp̄e iſto:ples efficit̄ gibboſa vl' ceca:vl' leproſa: vel hʒ aliā infirmitatem. Etiā iſte ſanguis eſt venenoſus:ita ꝙ ſi canis comederet efficeret̄ rabidus: ⁊ ſi ſāguis iſte tāgeret ſegetes deſiccarēt̄. ¶ Rñdet̄ ad q̄onem. Q2 oīni tp̄e ſiue in mēſtruo ſiue in alio debet debitū reddi: ſed nō debet peti:ideo ſi aliq̄s coꝝ petat alter debet reddere:tamen ille qui petit malefacit.

Sexto queritur. vtruʒ tp̄e dierū ſolenniū debitum poſſit licite peti ⁊ ſolui. ¶ Rñſio. Debitū eſt ſēꝑ poſcenti ſoluendū(ſicut dicit magr̄) nec tñ licet ſemper petere:quia bonum eſt diebus ſolēnibus abſtinere.

Septimo q̄ritur. vtruʒ in celebrādis nuptijs debeat tp̄s obſeruari. Notanduʒ ꝙ in nuptijs faciendis tria tp̄a debent obſeruari. ſ. a tp̄e prime dñice aduētus vſq3 ad octauā ep̄hie. A tp̄e ſeptuageſime vſq3 ad octa. paſce. et

a tercio die añ aſceſſionē xp̄i vſq; ad octa uã pētheccoſtes ſiue feſtū trinitat̄. Et h̄ maxime fit propt̄ diſſolutiones q̄ ibi fiunt: et ꝓpt̄ choreas: q2 mr̄imoniū qḋ fit per ſimplicem cōſenſum pōt in iſtis tpi/bus bene fieri.

Octauo queritur. vtrū mr̄imoniū ɔtractū in tpe indebito debeat ſeparí. ¶ Pro ſolutione notandum ꝙ iūctos mr̄imonialiter triplici mō ſeparat eccleſia. Quoſdaꝫ ſimpl'r q̄ītum ad vinculū oſtēdens inter eos nō fuiſſe matrimoniū. ꝛ hoc eſt ꝓpter hoc ꝙ interuenit aliqḋ impedimentū qḋ eſt ɔtra ſubſtantiam mr̄imonij vel ex parte ɔſenſus vel legittimitatis pſonarū. Et illud dr̄ impedire ɔtrahendū: ꝛ dirimere iā contractū. Quoſdā ꝑo ſepat ſimpl'r q̄ītuꝫ ad temp⁹ ſolū in penā: ꝛ hoc ꝓpt̄ aliqḋ crimen qḋ eſt contra mr̄imonij bonum. Quoſdā aūt ſeparat ad tps ſolū ad penitentiā agendā: ꝛ hoc qñ interuenit aliqḋ impedimentū qḋ non eſt ɔtra matrimonium: nec q̄ītum ad ſubam: nec q̄ītū ad bonū: ſed inducit peccatum: ꝛ tale eſt interdictū eccleſiaſticū. Et de tali ſepatione intelligit̄ dictū ſeu auctoritas canonis quā mgr̄ adducit. Et ſic dicendū ꝙ tales nō debēt ſimpl'r ſeparí: ſed ſolū ad tps in penā peccati: q2 ɔtempſerunt mandatū eccleſie. Et hoc fit iam in aliorum terroꝛē: ſicut in mr̄imonio clandeſtinorum.

Circa diſtinctionem triceſimātercīā querit̄ primo de ɔcubinis. Utruꝫ ſit ɔtra legē nature cōcubinā habere. Notandū ꝙ cōcubina pōt capi dupliciter. Uno mō ꝓprie: et ſic pōt diffiniri Cōcubina eſt mulier q̄ ad vſuꝫ veneris nō legittime tenet̄. Et ſic omēs meretrices dicunt̄ ɔcubine: ꝛ hoc mō capit̄ in pn̄ti q̄one. Alio mō capit̄ ɔcubina cōiter ꝛ pōt dici ois mulier que ad vſuꝫ veneris tenetur ſiue legittime ſiue illegittime ſic tñ ꝙ nō ſit principalis vxor viri. Et iſto mō Abraam habuit cōcubinas: ſiliter dauid habuit multas concubinas nec tñ fuerūt meretrices: et iſto mō non capit̄ in pn̄ti q̄one. ¶ Reſpōſio. Jus naturale dr̄ tripl'r. ſ. cōiter: ꝓprie ꝛ magis proprie. Jus naturale cōiter captū ſic diffinit̄ ab Jſidoro. Jus naturale eſt qḋ in lege ꝛ in euāgelio cōtinet̄. Et iſto modo habere cōcubinā eſt ɔtra ius naturale: q2 ɔtra legē ꝛ euāgeliū. Uñ in lege moſayca ſcribit̄ Deut. xxiij. Non mechaberis. vbi ꝓhibet̄ omnis coit⁹ nō matrimonialis. Etiā in lege euāgelica dr̄ pme Coꝛ. v. ꝙ fornicarij non habent partē in regno dei. Jus naturale ꝓprie captū diffinit̄ in principio decretoꝝ ſic Jus naturale eſt qḋ eſt cōmune omniuꝫ nationū: ꝛ hoc ius eſt qḋ dictat recta ratio. Et ɔtra hoc ius naturale eſt habere ɔcubinā: quia recta ratio dictat: ꝙ vn⁹ debet vni adherere vel plurib⁹ vxorib⁹ tñ p matrimoniū: ſicut in lege veteri poterāt habere plures vxores p diſpēſationē: tamē nō poterāt habere meretrices. Tercio mō capit̄ ius naturale ꝓprijſſime: ꝛ eſt qḋ natura docuit omīa aīalia. Et hoc mō habere ɔcubinā non eſt contra naturā oīno: nec oino ſm naturā: q2 quedā aīalia bruta ſunt que in indiuiduam copulā cōiunguntur.

Scḋo querit̄. Utrū ſit cōtra legē nature ꝙ vn⁹ habeat plures vxores. ¶ Dicendū eſt ſicut de ɔcubina diſtinguēdo triplicit̄ ius naturale ſicut dictū ē in p̄cedēti q̄oe. Ad illud qḋ obijcit̄ ꝙ antiq̄ pr̄es (etiā ſcti. ſ. Abraā: dauid) habuerūt plures vxores: ꝛ tñ nō peccauerūt in hoc. Dicendū ꝙ de⁹ eos diſpēſabat: q2 de⁹ pōt ſupra naturā.

Tercio querit̄. Utrum deus debuerit diſpenſare ꝙ licitum eſſet habere concubinas: ꝛ ꝙ licitū eēt habere vxores. Notādū ꝙ cōcubina ibi capit̄ ꝓ mlīere q̄ ad vſuꝫ venerꝫ legittime

teneſ. ſic tñ ꝙ non ſit principalis vxoꝛ viri: ⁊ non capitur hic cõcubina pro meretrice. ¶ Reſponſio ad veram diſpenſationem ⁊ ad hoc ꝙ bõ ꝯuenienter ea vtar: concurrũt quattuoꝛ ſcꝫ neceſſitas: vtilitas: cõgruitas: ⁊ honeſtas: q̃ om̄ia erant in diſpenſatione a deo facta in antiquis patrib⁹. Vñ non oẽs diſpẽſabat de⁹ in antiqua lege: ſed ſolũ illos q̃ bñ ſciebant vti: q: honeſte ⁊ caſte vtebant: ⁊ etiã quãdo erat neceſſe. Nota ꝙ iſta q̃ttuoꝛ prolixe declarant in textu ſcti Bonauẽtu.

Quarto querit. Utrũ

virginitas ſit virtus. ¶ Rñſio. Virginitas ſiue continẽtia virginalis tria dicit. Primũ eſt abſtinentia ab omi coitu illicito. Vñ. Ois coitus dicit illicitus q̃ nõ eſt mrimonialis. Scdm eſt ab omi coitu licito Coitus aũt dicit licitus qñ fit in mrimonio. Terciũ eſt integritas mentis ⁊ carnis. Ex iſtis põt elici diffinitio virginitatis. Virginitas eſt abſtinentia ab omni coitu tam illicito q̃ licito: ⁊ integritas mentis ⁊ carnis. Põt etiam ſic diffiniri. Virginitas eſt habitus ꝯtinentie ꝑfectus ⁊ decoꝛus. Unde triplex eſt ꝯtinentia ſcꝫ mrimonialis: virginalis ⁊ vidualis. Continentia mrimonialis eſt qua aliquis vel aliqua ꝯtinet ab omni coitu illicito: ⁊ iſta habet fructum triceſimuꝫ. Continentia vero vidualis eſt qua aliquis vel aliqua ꝯtinet ab omi coitu licito ⁊ illicito: non tñ ſemꝑ continuit: ⁊ iſta habet fructuꝫ ſexageſimum. Continentia virginalis eſt qua aliquis vel aliqua vult ſemꝑ ꝯtinere ab omi coitu licito ⁊ illicito: ⁊ ſemꝑ cõtinuit. ⁊ hec habet fructum centeſimum.

Quinto querit. vtrum

ꝟginitas ſit melioꝛ ⁊ ꝑfectioꝛ q̃ alie ꝯtinentie. ¶ Rñ. In ꝟginitate ẽ tria ꝯſiderare (ſicut dictũ ẽ) ſcꝫ habitũ: ſtatũ: ⁊ decoꝛem virginitatis. Si loq̄mur q̃tum ad habitũ: ſic habẽt vt excedẽtia ⁊ exceſſa q: ex maioꝛi virtute põt continere etiam ꝯiugata q̃ virgo: ⁊ ecõuerſo. Si autem loquamur ad decoꝛẽ: ſic ſemꝑ ꝟginitas pꝛefertur ꝯtinẽtie ꝯiugali: q: eſt ibi coꝛruptio feda: in virginitate aũt eſt incoꝛruptio ſancta. Si ꝟo loquamur q̃tum ad ſtatum: eſt loqui dupliciter: aut ẜm idẽ tẽpus: aut ẜm diuerſa tpa. Si ẜm idẽ temp⁹: hoc eſt dupliciter. Aut ẜm tẽpus legis: ⁊ ſic ſtatus ꝯtinẽtie ꝯiugalis oĩno pꝛeferꝛ: ⁊ ſtatus virginitatis phibeꝛ: ⁊ ſterilitas maledicit: ⁊ habeꝛ in contumelia. Aut ẜm tps gr̃e (vbi nõ requirit fecũditas ventris: ſed ſctitas ⁊ incoꝛruptio ⁊ puritas mẽtis) tũc virginitas pꝛefert ꝯtinẽtie cõiugali. Si aũt ẜm diuerſa tpa loquamur: vtpote cõtinentie ſtatũ ꝯſiderem⁹ in tpe legis: ⁊ virginitatem in tpe gr̃e: ſic vnuſq̈ſq; in ſuo ẽ optimus: ſic ſtat⁹ ſtatui nõ ꝑferꝛ: nec meritũ merito: dũ tñ ſit charitas eq̃lis. Et hoc eſt qd dicit Auguſtin⁹ ꝙ celibatus Iohannis non ꝑfertur ꝯiugio abꝛae.

Sexto querit de virgi

nitate ꝑ cõparationẽ ad ꝑmiũ. Notandum ꝙ triplex pꝛemiũ legim⁹ in ſcriptura ſcꝫ pꝛemiũ ſubſtãtiale: accidentale et fructus. Pꝛemiũ ſubſtãtiale eſt clara viſio ⁊ fruitio dei: ⁊ vocat aurea: ⁊ iſtã auream hñt oẽs bti. Pꝛemiũ accidẽtale eſt illud qd datur alicui ſancto ꝓpter aliquã ꝑogatiuã: ⁊ vocat aureola: et hanc habent virgines: doctoꝛes: ⁊ martyres. Et de iſtis duob⁹ ꝑmijs figuraliter habetur Exodi. xxv. vbi pꝛeceptũ eſt fieri ſupꝛa magnã coꝛonã aliã coꝛonulã Per magnã coꝛonã intelligit aurea. per paruam autem coꝛonam intelligitur aureola. Pꝛemiũ aũt fructus eſt qñ aliquis meretur triceſimum fructũ ſicut continentes in matrimonio. vel ſexageſimuꝫ ſicut continentes in viduitate. vel centeſimum ſicut continentes in virginitate. ¶ Ad queſtionem reſpondetur ꝙ in integritate (ſicut ſupꝛa dictũ eſt) tria ꝯſi

derantur ſcʒ habit⁹: ſtatus ꝛ decoꝛ. Habitui coꝛreſpōdet aureaꝫ ſtatui: fruct⁹: ſed decoꝛi integritatis aureola: ꝛ ſic pꝫ ad queſtionē ꝙ p̄miū virginitatis eſt aureola. Notandū ꝙ ſi aliqua virgo in mente pderet virginitatē ꝛ nō in coꝛpe: ſi poſtea peniteat: non pdet aureolā.

Septimo querit̄. vtrū licitū fuerit vxoꝛem repudiare. Notandūʒ ꝙ materia de iſto libello repudij in antiquo teſtamēto accipit̄ ex illo Deut. xxiiij. Si acceperit hō vxoꝛem ꝛ habuerit eā: ꝛ nō inuenerit grām ante oculos eius ꝑpter aliquā feditatē. ſcribat libellum repudij: ꝛ dabit i manu illius: ꝛ dimittet eam de domo ſua. Dicitur libellus: quia ibi pauca verba dicebant̄: vt poꝛe: vir dicebat mulieri. Recede a me quia ꝑmitto tibi ꝙ nunꝗ̄ cōuenies mecum. Dicit̄ etiaꝫ repudiū vxoꝛis a refutoas ꝛ es edis qḋ eſt domus q̄ſi refutās ꝛ repudiās eā a domo ſua ꝛ ꝯſoꝛtio ſuo. ¶ Reſpōſio. Repudiū vxoꝛis (ſicut dominus dicit) nunꝗ̄ fuit licitū vt ſine culpa fieret: qꝛ qui faciebat libellum repudij: peccabat moꝛtaliter. Tamen licitū fuit ꝙ fieret ſine pena: qꝛ qui ex cauſa ſufficiente faciebat libellū repudij nō erat punitus. Cauſa itaꝗ̄ faciendi libelluꝫ repudij erat: quādo mulier erat lepꝛoſa vel habebat moꝛbū caducum.

Octauo queritur. vtrū repudiare vxoꝛem debuerat permitti. ¶ Reſpondet̄ ꝙ quadruplex eſt permiſſio. Pꝛima eſt ꝑ pꝛiuationē p̄ceptionis: et ſic apl's permittit minus bonū: quia non pꝛecepit maius bonū: ſicut virginibus permittit nubere. Scḋa eſt per pꝛiuationē ꝓhibitionis: ꝛ ſic venialia dicūtur permiſſa: quia non ꝓhibita: ſed moꝛtalia ſolum ſunt pꝛohibita. Tercia eſt per pꝛiuationem punitionis: ꝛ ſic repudiatio vxoꝛis eſt permiſſa: quia non punitur in lege. Sic etiā dicitur ꝙ ſic permittuntur meretrices. Quarta vero permiſſio fit per pꝛiuationem cohibitionis: et ſic omnia mala dicuntur a deo permiſſa: que non pꝛohibet. Permiſit ḡ. moyſes: quia non poterat ꝓhibere hoc malum: quin triplex malū inde ſequeretur. Pꝛimo quidē defectus ſacramenti: qꝛ non vellent vxoꝛes ducere. Secundo multiplicatio foꝛnicationis. Tercio homicidium. Et ſic patet reſpōſio.

Nono queritur. vtrum vxoꝛ poſt repudium debeat viro reconciliari. ¶ Reſponſio. Licitū eſt poſt repudium vxoꝛē viro recōciliari: niſi culpa interueniat adulterij: pꝛopter quam puniendā pꝛohibetur ne ad virū redeat. quia tūc licite fiebat diuoꝛtiū hieremie tercio. Oꝛ lex dicit ꝙ non eſt recipienda intelligitur ꝑpter adulteriū cōmiſſum: non quia non ſit vxoꝛ: ſed contra matrimoniū fecit: Ergo ſequit̄ ꝙ lex iudicabat inſeparabile coniugij ſacramentū.

Circa diſtinctionem triceſimamquartā pꝛimo queritur. Vtrum matrimonium habeat impedimentum. ¶ Rn̄det̄ ꝙ matrimonium habet plura impedimēta: quia nec religioſus: nec aliquis impotens generare poſſunt ꝯtrahere matrimonium: ſicut patebit poſtea.

Scḋo queritur de numero et ſufficientia impedimentoꝝ matrimonij. ¶ Reſponſio. Matrimonium habet plura impedimenta. Quedā eñ impediūt de congruitate: non tamen de neceſſitate: vt nubere tempe interdicti: vel tpe ꝓhibito vt in quadrageſima: qꝛ ſi qs ꝯtraheret tpe illo: vere cōtraheret: ꝛ ibi eſſet m̄rimoniū: tn̄ peccaret moꝛtaliter q̄ ꝯtraheret iſto tpe. Quedā autē impediūt de neceſſitate: qꝛ nō ſtat cū eis ſacrm̄: ꝛ illa dicunt̄ impedire cōtrahendū ꝛ dirimere ꝯtractū: qꝛ ꝗ̄uis eſſet contractū de facto: tn̄ in veritate non fuit ſa

cramentū nec matrimoniū verū. Impedimēta itaq̧ illa ꝯtinenť his verſibus. Error. cōditio. votū. cognatio. crimen. cultus. diſparitas. vis. ordo. ligamē. honeſtas. Si ſis affinis: ſi forte coire nequibis Hec faciēda negāt: cōnubia facta retractant. De q̄bꝫ ipedimētis in ſequentibus videbiť queſtōnibꝫ. Et ſic pꝫ ꝙ ſunt duodecim impedimēta. Sufficiētia eorum patet in textu Bonauēture.

Queriť tercio. Utrum

impotētia naturaľ coeundi mr̄imoniuꝫ impediat. ¶ Reſponſio. Impotētia naturaľ coeundi: aut tp̄alis ē: aut ꝑpetua. Si tp̄alis: nō impedit: vtpote ſi eſſet impedimentū ꝑ tres ānos ſolūmodo: tunc nō impedit. Si aūt impotētia coeundi ſit ꝑpetua tūc impedit ꝯhendūꝫ dirimit ꝯtractū: ita ꝙ vir hn̄s tale impedimentū non pōt ꝯhere matrimoniū: nec etiā mulier: ꝫ ſi iā factū eſſet matrimoniū poſſet dirimi. Et ſi alter ꝯiugū petat ſeꝑationem: ſeꝑandi ſunt. ſi autē velint mutuo cohabitare: pn̄t: vt q̄ nō pōt mulierē habere vt vxorē habeat vt ſororē tn̄ ibi nō eſſet verū matrimoniū: licet recepiſſent ſacramentum.

Queriť quarto de im-

potentia coeundi accidētali q̄ eſt maleficium. Notandū ꝙ maleficiū eſt virtutū naturaliū faſcinatio ſiue obſtupētia Et ſit qn̄ diabolus ꝑ aliquā artem impedit naturalia: vt qn̄ ad req̄ſitū ſortilegarū impedit diabolus ꝙ aliq̄s non poſſit cognoſcere vxorē ſuā: dando impedimētū circa partē generatiuā. ¶ Ad queſtionē rn̄detur ꝙ impotentia coeundi accidentalis: aut eſt tēp̄alis aut ꝑpetua. Si ſit tp̄alis: nō impedit. Si aūt ſit perpetua diſtinguendū eſt: quia aut p̄cedit legitimam cōtractionē matrimonij: aut ſequitur. Si p̄cedit: facit ꝑſonā illegitimam ita ꝙ impedit ꝯtrahendū ꝫ dirimit iam ꝯtractū. Si aūt ſequiť: tunc nō impedit ꝯhendū ſicut de ſectis diciť cauſa .xxxiij. qōne. vij. Illi qui matrimoniū ſani contraxerūt: ꝫ vni ex duobus aut amentia: aut furor: aut infirmitas aliqua accidit ob hanc cauſam coniugia talia ſolui nō poſſunt.

Queriť quinto. vtrum

furia impediat matrimoniū. ¶ Reſponſio ſtat in hac diſtinctione. Furia vľ concomitať matrimoniū: aut p̄cedit aut ſeq̄tur. Si concomitať tūc impedit matrimoniū: quia talis furioſus nō habet poteſtatē ꝯſentiendi: quia non habet vſum rōnis. Si aūt p̄cedit: ꝫ ille hꝫ lucida interualla: hoc eſt ꝙ in aliquo tp̄e habeat vſum rōnis: tunc ſi ꝯtrahat in illo interuallo eſt verū matrimoniū: nec pōt dirimi. Si aūt nō habeat lucida interualla hoc eſt ꝙ ſemꝑ ſit in furia: tūc illa furia impedit matrimoniū ꝫ ꝯtractū dirimit Si vero illa furia ſequať matrimoniuꝫ tunc nō dirimit: ſed manet matrimoniū

Sexto queritur de per-

uerſitate ꝫ ꝑuerſione voluntatis ꝫ inceſtuoſis: vtputa cū q̄s iacet cū vxoris ſorore Utrū tale crimen impediat matrimoniū ꝫ faciat ꝑſonā illegitimā. Notandum ꝙ inceſtus cōmittiť qn̄ aliq̄s cognoſcit cōſanguineā ſuā: vtputa matrē aut ſororē aut cognatā: vel qn̄ cognoſcit affinem: vtpote qn̄ cognoſcit ſororeꝫ vxoris ſue. ¶ Reſpōſio. Aliq̄s pt cōmittere inceſtū cognoſcendo vxoris ſue ſororē dupliciter: aut anteq̄ꝫ ꝯhat mr̄imoniū cuꝫ ſorore: aut poſt ꝯtractionē. Si poſt contractioneꝫ matrimonij: mr̄imoniū illud nō ſoluiť: tn̄ ille q̄ cōmittit inceſtū: amittit ius petendi debitū vxori ſue. Non tn̄ ꝑdit ius reddēdi. imo tenetur reddere ſi vxor eiꝰ petat dūmodo ipa nō ſit i culpa ꝫ ꝯſcia ſceleris. Si aūt cognouit ſororē ante mr̄imonij ꝯtractionē: etiā poſt ſponſalia de futuro: nullū ē mr̄imoniū ꝯtctū rōne affinitatis. Un̄ ſeꝑandi ſunt iudicio eccľie: ꝫ mulier pōt nubere. Uir aūt (ꝯtū de rigore iuris) nubere nō poteſt.

Sponſalia aūt de futuro dicunt qñ per verba de futuro pmittūt in futuro i matrimonio ꝯiungi: proferēdo iſta verba. Ego accipiā te in meā: ⁊ econuerſo.

Circa diſtinctionem. xxxv. Primo queritur Utrū liceat vxorē ex fornicationis cauſa dimittere.

¶ Notandū ꝙ diuortiū ē ſeparatio viri ⁊ vxoris ꝗtū ad thoꝝ ⁊ ꝗtū ad cobabitationē facta ſolēniter ⁊ publice p manus epi. Un̄ pro declaratione notandū ꝙ antequā̄ fiat diuortiū oportet ꝙ vir ⁊ mulier ſint matrimonialr̄ cōiuncti: quia nō pōt fieri diuortiū int virū ⁊ mulierē nō coiugatos: ſed ſolūmodo dr̄ ſeparatio. ¶ Ad queſtionē dicit ꝙ ppter fornicationē licitum eſt fieri diuortiū int ꝯiuges altero poſtulante. Et rō huius eſt: q2 dñs ꝯceſſit Rō autē quare ꝯceſſit hec ē: quia nō ſeruanti fidē (imo frangenti) non tenet vir fidē ſeruare. ⁊ ſilr̄ dicendū eſt de muliere. ¶ Notandū ꝙ cauſa iſtius diuorcij debet eſſe culpabilis: quia ſi mulier etiam cognita ab alio violenter: aut ignorāter credendo de alio ꝙ eſſet maritus ſuus: tūc nō debet fieri diuortiū. Etiā requirit ꝙ culpa ſit ſingularis: quia ſi ambo eſſent fornicarij: tūc nō deberet fieri diuortiū. Etiā ſi vir eſſet in culpa ꝙ vxor eſſet fornicaria: tunc etiā nō deberet fieri diuortium: vt ſi ex ꝯſenſu mariti mulier fornicaretur. Notādū ꝙ poſt diuortiū factū ſi alter ꝗ fornicatus fuerat poſſit ꝑcipere ⁊ probare ꝙ alter etiā fornicat tunc poteſt eum cogere per epiſcopum ad adnihilādum diuortiū ⁊ ad inuicē vniendū.

Secundo querit. Utrū dimittere vxorē fornicariā ſit in pcepto. ¶ Reſponſio. Fornicans cōiunx aut fornicat in manifeſto aut in occulto. Si in occulto: ſic nō poteſt dimittere: quia nō poteſt probare: ⁊ non eſt noſtrū de occultis iudicare. Si in manifeſto: aut perſeuerat in malicia: vel cōuertit ad penitentiam. Si pſeuerat in malicia ſic q2 ſcandaliſat: vir tenetur vxorē corrigere iuxta mandatū dñi euangelicū: et ſi nō correxerit tenet eā dimittere. Et ſimiliter dicendū eſt de viro. Si aūt penitet et ſe corrigit nō tenet. Unde Jeronimus. Si vir ſcit vxorē deliquiſſe: ⁊ mulier pmanſerit in fornicatione: ⁊ viuit cum ea: vir particeps eſt peccati eius. Tenet ergo vir vxorem corrigere ⁊ fornicantē dimittere. Similr̄ ⁊ mulier tenetur.

Queritur tercio. Utrū poſſit quis vxorē fornicantē auctoritate propria dimittere ſine iudicio eccleſie. ¶ Reſpondet ꝙ ꝯtingit vxorē a viro dupliciter dimitti: vel quantū ad thorum tm̄ vel quantum ad thorum et cohabitationē. Si primo modo: ſic dico ꝙ vir cōperto ⁊ cognito certitudinalr̄ ꝙ vxor fornicetur vel ecōuerſo pōt debitū denegare nec ad hoc tenet niſi p cenſuram eccleſiaſticā cōpellatur: ⁊ tunc ſi cōpulſus debitum reddiderit nullū ei iudiciū generatur. Si autē loquamur de ſeparatione ſecūdo modo ſic dicit diuortiū et hoc q2 eſt in manifeſto: ideo nō dꝫ fieri in occulto: ſed in facie eccleſie. Et quia matrimoniū eſt magnum ſacramentū: non ſub quocūꝙ iudice: ſed ſub epiſcopo debet fieri diuortium.

Querit quarto. vtrum diuortio celebrato vir poſſit aliam vxorem ducere vel vxor alium virū. ¶ Reſponſio. Diuortiū pōt fieri dupliciter: aut quia pſone erant illegitime ad contrahendū ſimplr̄: ⁊ tunc vterꝙ poteſt alteri nubere: quia matrimoniuꝫ fuit nullum. Poteſt etiaꝫ diuortiū fieri propter crimen fornicationis: ⁊ tunc nō poteſt cōtrahere nec vir nec mulier: quia cū eēnt pſone legitime: fuit inter eos ſacramētū quod ē vinculū inſolubile. Unde diuortium non eſt ſeparatio ꝗtum ad vinculum ſacramentale ſed ꝗtum ad debituꝫ ⁊ cobabitationem.

Querit quinto. vtrum

poſt diuortiū poſſint vir ⁊ vxor inuicem reconciliari. ¶ Rñdet ꝙ ad recōciliationem faciendā: aut vterq; concordat: aut vterq; diſcordat: aut vn⁹ petit ⁊ alter repugnat. Si vterq; concordat: abſq; dubio fit recōciliatio. Si vterq; diſcordat nec pōt nec debet fieri niſi fiat ſcandalū eccleſie: q̄ ſcandaliſat pro eo ꝙ vterq; fornicatur publice. Unde i illo caſu debet eos eccleſia cogere ad recōciliandū. Si autē alter petit: aut nocēs petit innocentem: ⁊ ſic nō debet cogi ad recōciliationē aut innocēs petit nocentē: vt vir caſtus vxorē adulterā: ⁊ ſic inuita debet reconciliari p iudiciū eccleſie: aut nocēs nocētem petit: vt mulier q̄ p⁹us ē fornicata repetit virū q̄ eſt poſt diuortiuz fornicat⁹ ⁊ ſic reſtituēdus ē marit⁹ vxori etiā inuitue. Quātūcunq; tñ mulier faciat penitentiā nūq̄ acqrit ius in virū ipſo nolente niſi vir fornicet: ⁊ hoc ꝓpter ɔtumeliā quā intulit mr̄imonio: qꝛ directe peccauit ɔtra bonū fidei. i. fidelitatis.

Sexto queritur. vtrum

poſſit fieri diuortiū ſi nō p̄cedat aliqua culpa. ¶ Reſponſio. Diuortium inter legitimos coniuges poteſt fieri dupliciter: aut vt in eodem ſtatu perſiſtant: aut vt ad frugem melioris vite tranſeant. Si in eodem ſtatu perſiſtant: tunc non debet niſi manifeſta culpa p̄cedat: tum ꝓpter piculū: maxime qñ ſunt iuuenes: tum etiā ꝓpter ſcandalū. Si vt ad frugem melioris vite trāſeāt: tūc aut vterq; eſt volūtari⁹ aut alter inuit⁹. Si vterq; eſt volūtarius: tunc pōt fieri ſine culpa: ita tñ ꝙ vterq; votum emittat ſolenne ⁊ vterq; habitum religionis aſſumat: niſi ſit talis pſona de qua nulla poſſit oriri ſuſpicio q̄ voto ſolenni emiſſo poterit remanere i domo. Si aūt oportet vtrūq; cōuerti (ſicut expſſe in pluribꝫ decretalibus tangit de cōuerſione coniugali. Et rurſus) tale diuortiū fieri debet per pſonam publicā: maxime p epm. Si autē alter vult cohabitare: nullo mō fieri poteſt niſi per culpam p̄cedentem.

Circa triceſimā ſextā diſtinctionē pmo queritur Utrū error ɔditōnis impediat matrimonium. i. Utrū ɔditio ſeruitutis cū ɔdictione domini matrimoniū impediat. Notandū ꝙ ſm magiſtrū Hugonē ſeruit⁹ hꝫ tres gradus. Prim⁹ ē obediētialis ſubiectio vni⁹ ad alterꝫ in actibꝫ decentibꝫ. Et iſto mō filij ſeruiūt ⁊ obediūt patribꝫ: etiam iſta ſeruitus eſt in religione: qꝛ iuuenes debent obedire ſenioribꝫ: ⁊ maxime platis. Et fuiſſet etiā iſta ſeruitus poſito ꝙ Adā non peccaſſet. Scd̄s gradus ſeruitutis ē obligatio ⁊ ſubiectio vni⁹ ad alterum: q̄tū ad act⁹ viles ⁊ ſeruiles: ita tñ ꝙ ille ſeru⁹ remanet liber ad ɔſeruationem ſpeciei ſcꝫ ad accipiēdū vxorē abſq; licentia dñi ſui: et etiam ꝙ remanet liber ad ɔſeruationē indiuidui ſcꝫ ad conſeruandū bona ſua: vt qñ aliquis ad tempus ſeruit alicui dño: ⁊ de iſtis duabus ſeruitutibꝫ non eſt hic queſtio. Tercius gradus ſeruitutis ē totalis obligatio ⁊ ſubiectio vnius ad alterū q̄tū ad actus viles ⁊ ſeruiles: ita ꝙ ille ſeruus non remanet liber ad ɔſeruationē ſpeciei ⁊ indiuidui: imo dñs eius pōt eū vendere et de ipſo facere ſicut de vna vacca vl' aſino Et de iſta ſeruitute hic eſt ad ꝓpoſitum Prima ſeruit⁹ vocat filialis. ſcd̄a politica: ⁊ tercia vocat extrema: ⁊ ab aliquibꝫ miſera. ¶ Ad queſtionē reſpondet ꝙ ſm ius nouū cōditio ſeruitutis nō impedit matrimoniū etiā dño ɔdicente qꝛ ſeru⁹ etiā ɔiugatus pōt dño ſuo ſeruicia exhibere. Unde per matrimoniū non ſubtrabitur a domini poteſtate.

Querit ſecundo. Utrū

ɔditio ſeruitutꝫ cū errore impediat matrimoniū? Conditio ſeruitutis fit cum errore: quādo vnus ipſo ignorante acci

pit alium ſeruū. ¶ Rñſio. Error cōdi/
tionis pōt eſſe triplr. Aut paris: vt cū
ſeruus contrahit cū ancilla ⁊ econuerſo:
ipſis igorantib⁹ alterū eoꝝ eſſe conditi/
onis ſeruitutis. Aut melioris: vt cū ſer/
uus contrahit cum libera. Aut deterio
ris: vt liber cum ancilla. In pmis duo/
bus caſibꝫ error nō impedit mrimoniū.
In tercio vero dirimit matrimoniū: et
impedit niſi poſt cognitionē ſeruitutis
conſenſerit verbo vel facto.

Tercio queritur cuius

conditionē ſequatur ples. Utrū patris
aut matris. ¶ Rñdetur ꝙ ſm leges ci/
uiles ſiue ius impiale: partus ſequitur
ventrem. Ideo dicendū ꝙ ſi mulier ſit
ancilla: proles erit ſeruilis cōditionis.
Et ſi pater ſit ſeruus et nō mater: tunc
ples non erit ſeruilis conditionis.

Quarto queritur. de im/

pedimēto qđ venit ex defectu etatis. cir/
ca qđ tria queruntur. Primo. Utrū ſtat⁹
etatis impediat mrimoniū. Notandū
ꝙ debita etas eſt pubertas. Uñ puber/
tas in maſculo incipit in quartodecimo
anno: quia in pudendis incipiūt habere
primā barbā. ⁊ tunc poſſunt coire. In
muliere aūt incipit in duodecimo anno
¶ Ad queſtionē rñdetur ꝙ matrimonium
eſt in officiū: in remediū: ⁊ in ſacramētū
vel ſignū. In officiū inꝗ procreādi pro
lem. In remediū: cōtra impulſum libi/
dinis. Et in ſacramentū inſolubilis cō/
iunctionis. Quoniā igitur añ tps puber/
tatis nō pñt maſculi ⁊ femine gñare: nec
feruore libidinis incitantur, tanꝗ impotē
tes ad eius actū. Et etiā quia añ illud
tps ſunt variabiles: ⁊ mrimoniū eſt im/
mutabile. Ideo decreuerunt iura tales
pſonas nō eſſe legitimas añꝗ ad tps ve
niant pubertatis.

Quinto queritur. vtrū

defectus etatis impediat contractionē
ſpōſalium. Notandum ꝙ ſponſalia di/
cuntur a ſpondeo es. ere. Uñ ſponſalia
ſunt futurarū nuptiarum promiſſio.
¶ Rñſio. Spōſalia de iure non poſſunt
cotrahi ante ſeptimum annum. Et ſi cō
trahantur: defacto nihil fit.

Sexto queritur. vtrū

ſponſalia cōtracta poſt ſeptimū annum
poſſint diſſolui per mutuū conſenſum.
¶ Rñdendū eſt ꝙ ſponſalia multis mo
dis poſſunt ſolui. Prim⁹ modus eſt vo/
to ſuueniente: puta ſi alter ſponſoꝝ in/
trauerit religionē. Scđs mod⁹ ſuuenī
ente mrimonio: puta ſi cōtrahat cū alia
p verba de pñti poſt ſponſalia. Terci⁹
modus ſuueniēte affinitate: puta ſi co
gnouit conſanguineā ſponſe. Quartus
ſuueniēte infirmitate incurabili: puta
lepra vl' mutilatōe alicui⁹ mēbri. Quin
tus modus eſt altero ſe abſentāte: puta
cū vadit in regionē longinquā ſine licen
tia. Sextus. altero fornicante: puta cū
alter cognoſcit alterā ꝗ ſponſam ſuam
Septimus eſt. vtroqꝫ volente. Et p hoc
patet rñſio ad queſtionē. Qꝫ ſponſalia
ꝯtracta poſt ſeptenniū poſſunt diſſolui
per mutuū conſenſum. Octauus modus
eſt minore petente: puta ſi cōtracta ſint
ſponſalia inter aliquos duos quoꝝ al/
ter eſt in debita etate: alter eſt minor: ec
cleſia magis fauet minori. Primis duo
bus modis ſoluuntur ſpōſalia ipſo facto:
alij vo per iudicium eccleſie.

Circa diſtinctio/

nem triceſimāſeptimā pmo
queritur. Utrū ordines mino
res impediant matrimoniū
¶ Rñſio. In iſtis ordinibus minorib⁹
eſt ꝯſiderare ordinē ⁊ officiū ſiue mini/
ſteriū et bñficiū. Et hec tria pñt cōpara
ri ad mrimoniū. Nā minores ordines:
nec rōne ſui: nec rōne ordinis: nec cara/
cteris: impediunt matrimoniū: quia ꝗ
ſolum haberet minores ordines: poſſet
contrahere cum muliere: et vti ea in ma
trimonio Sed tamen minores ordines

impediunt matrimoniū: quia habēt oppoſitionē ad mrimoniū: ꝙ̄ſtrum ſad vſuȝ ꝑpter honeſtatē rōne bñficiȷ ꝛ miniſterȷ qꝛ matrimonio iunctus non pōt tenere bñficium nec miniſtrare circa altare: tñ poteſt ꝯtrahere ſine impedimento.

Secūdo queritur. vtrū

ſacer ordo impediat matrimoniū. Notandū ꝙ tres ſunt ſacri ordines .ſ. ordo ſubdyaconatus: dyaconatus ꝛ pſbyteratus. ¶ Rñdet ꝙ abſq̄ dubio (ſicut ſacri dicunt canones) ſacer ordo impedit matrimoniū ꝯtrahendū et dirimit iam contractū: hābet eñ inſeꝑabiliter continentiam annexam ex voto ꝛ ſtatuto.

Tercio queritur. vtruȝ

eccleſia debuerit inſtituere hoc: ꝛ ꝑ tale ſtatutū clericos ad ꝯtinentiā obligare. ¶ Reſpondet. ꝙ iſtud ſtatutū de clericorū cōtinentia fecit eccleſia: qꝛ decuit: qꝛ expediens fuit. Vñ ſi vxor ſacerdotis greci iret ad aliquē aliū: ꝛ cognoſceret eam poſtea: hec ſciens: tunc eſſet irregularis. ideo ad remouendū iſtud vicium: latini ſe obligauerūt ad cuſtodiendum continentiā: tum ꝑpter auctoritatem platorū maxime ſummi pontificis tum ꝑpter ꝯſenſum ſubditoꝝ ꝛc̄.

Quarto querit. Vtrū

vxorem adulterā occidere licitum ſit. ¶ Rñſio. Interfector ꝓprie coniugis: ſi ex certa ſcientia facit: peccat ꝙ̄tūcunq̄ illa ſit adultera. Peccat aūt non tm̄ contra canones: ſed etiaȝ contra ius ciuile. Contra ius diuinū et canonicū peccat in ipſo facto qm̄ non debet ipaȝ adulterā interficere: ſed corrigere: cum de⁹ peccatori paratus ſit parcere in lege grē: ſicut in exemplo patet mulieris adultere Johis. viȷ. Ideo vir non debet vxorē ſuam interficere: etiā poſito ꝙ eam inueniat in adulterȷ facto: tñ leges ciuiles concedūt ꝙ ſi vir inueniat vxorē ſuā in actu malo ſcȝ adulterio: poteſt eam occidere ſed in hoc non tenent: qꝛ ꝯtradicūt legi diuine: in qua precipit nulluȝ occidere: tñ adhuc ſm illas leges non debet eā occidere: niſi eā inueniat i facto adulterȷ.

Quinto querit. vtrum

grauius ſit peccatū (in genere loq̄ndo) occidere matrē: ꝙ̄ vxorem occidere. ¶ Reſpondet. ꝙ abſq̄ dubio graui⁹ peccatum eſt (in genere loquēdo) occidere matrē ꝙ̄ vxorem: tum rōne ꝑſone exterioris: cui minor debetur reuerentia: tum rōne minoris ꝓnitatis: pronior eſt enim hō iracundus ad verberandū vxoreȝ ꝙ̄ matrē: qñ eñ ꝑpter aliquā cauſam diſplicet: mirabile odiū ꝛ tediū generat: et ideo pronior eſt ad occidendū vxorē ꝙ̄ matrē. Ad occidendū eñ matrē: nulli⁹ natura inclinat: niſi ſit ꝑ iniq̄tatē ꝯuerſa in crudelitatē ſuꝑ beſtias.

Sexto querit. Vtrum

vxoricidiū impediat matrimonium. ¶ Rñſio. Aliquis pōt vxorem occidere tripliciter. Aut ꝓſequēdo culpā: vt cuȝ in fornicationis crimine deprehendit: et adeo deteſtat ꝙ in vltionē criminis eam occidit. Aut ꝓſequēdo naturā: vt ſi mulier ꝑpter aliquē defectuȝ quē habet in ſe: non hȝ gratiā viri: ꝛ ꝑpter iſtam deteſtationē eam occidit. Aut ꝓſequēdo matrimoniū: vt cū mechat cū aliq̄ quā vult ducere in vxorem: ꝛ non poteſt niſi vxore mortua: ꝛ ideo eā interficit. Primum eſt graue peccatū ꝓpt exceſſum. Scdm eſt grauius. Terciū grauiſſimū. In q̄libet iſtorum prohibet a matrimonio cōtrahēdo: ſed magis in ſcdo: ꝛ maxime in tercio. Et in oibus his tribus caſibus poteſt eccleſia diſpēſare: ꝛ maxime in iuuenib⁹: ſed in ꝓmo de facili. In ſcdo difficilius. In tercio aūt quodāmodo ſic ꝛ qdāmō non: quia nō diſpenſabit reſpectu illius perſone cum qua mechabatur: et propter quā in matrimonio habendam occidit vxorem ſuā: poteſt tamē diſpenſari de aliȷs.

Circa diſtinctio/nem triceſimãoctauã querí tur primo qd ſit votuꝫ ẜm eſſentiã. Notandũ ꝙ votuꝫ ꝓprie dictũ poteſt ſic diffiniri. Votũ eſt ꝓmiſſio ꝓpoſiti ſupererogatiui boni facta deo ad bonũ finem: ex deliberatione fir/mata ꝑ intentionẽ obligãdi ſe ad implẽ/dum ꝓmiſſuꝫ. ¶ Correlariũ ꝓmũ. Nul/lus põt vouere homini: ſed ſoli deo: põt tñ bene facere ꝓmiſſionẽ hoĩ. ¶ Scdm correlariũ. Non põt ꝗs vouere ⁊ votum facere de his ad ꝗ tenet: vtpote non põt ꝗs vouere ſeruare mãdata dei: ſed requí rit ꝙ votũ ſit de bonis ſupererogationis: hoc eſt ad ꝗ non tenet: ſicut ſeruare caſti tatẽ: paupertatẽ ⁊ obedientiã. ¶ Tertiuꝫ correl. Votũ non põt fieri niſi ꝓpt bo/num finẽ: ꝙ ſi alio mõ fiat: non eſt ꝓprie votum. ¶ Quartũ correl. Votũ debet fieri ex deliberatione firmata: qd ſi fiat ex ſurreptione: ⁊ ſine deliberatiooe fir/mata ꝓprie non eſt votũ. Et ꝑ iſtã diffi nitionẽ patet rñſio ad queſtionẽ. ꝙ iſta duo ſunt de voti eſſentia ſcꝫ promiſſio ⁊ intentio obligandi.

Scdo queritur Utrum

poſſit fieri votũ de oĩbus. ¶ Pro ſoluti/one notandũ ꝙ oĩa opera: vel ſunt bona vel mala: vel indifferẽtia. Bona opa ſũt duplicia. Quedã ſunt cõia: ⁊ ſunt ĩ ſta/tu cõmuni: ſicut eſt matrimoniuꝫ. Alia ſunt bona ſupererogationis: ⁊ ſunt ꝗ faci/unt ſtatũ altiorẽ ꝗꝫ ſit ſtatus cõmunis: vt ſunt tria vota religionis. Et ſic pce/pta ſunt bona cõmunia. Cõſilia ꝟo ſũt bona ſupererogationis. Per opa mala in telligunt pctã. Opa indifferẽtia ſunt ꝗ de ſe nec ſũt bona: nec mala: ſicut ẽ leua/re feſtucã: fricare barbã. ¶ Rñdet igit ad qõnẽ ꝙ votũ põt capi dupl'r. Uno mõ gñaliter: ⁊ ẽ de his ꝗ ad deũ ptinẽt ⁊ fa/ciũt ad ſalutẽ: ſicut ſũt pcepta. Alio mõ capit ſpãliter ⁊ ꝓpe: ⁊ ẽ de his ꝗ ꝓmouẽt ad ſalutẽ vltra ſtatũ cõmunẽ: vt ſunt cõ ſilia xpĩ: ꝗ ſunt opa ſupererogatõis: ⁊ oĩa bona opa ad ꝗ nõ tenemur: ſicut ẽ pegri natio: ieiuniũ ⁊c̃. ¶ Regula. Queciiꝗꝫ ſunt bona cadũt ſub voto: ꝗ aũt his op/poſita ſunt (vt ꝗ ad diſpendiũ ſaluꝫ ver gũt) ſub voto cadere nõ pñt. vtpote non põt ꝗs votũ facere de occidẽdo hominẽ. Nã votũ debet habere tres comites: ꝗs habet iuramẽtũ. ſ. veritatẽ: iudiciũ ⁊ iu/ſticiã. Primo nãꝗꝫ neceſſe eſt vt ſit iuſti cia. ſcꝫ vt illud qđ vouet ſpectet ad ſalu/tẽ ⁊ ſit bonũ ⁊ honeſtũ. Scdo ẽ iudiciũ: vt vouẽs deliberate voueat ⁊ nõ pcipi/tant. Tercio eſt veritas: vt diſcrete ⁊ iu ſte: qđ vouit: pſoluat. Si ꝗ illud qđ vo uet: ad detrimẽtũ faciat iuſticie nõ ẽ lex voti: nec obligatio. ſed ipſi voto fit iniu ria: nec eſt obligatio ad ſeruandũ: ſꝫ po/tius ad penitendũ. De opib⁹ aũt indif/ferentib⁹ dicendũ eſt ꝙ duplex eſt indiffe/rẽs. Quoddã eſt qđ põt circũſtantio/nari circũſtãtia virtutis ſicut comedere ⁊ abſtinere: qꝛ comedere de ſe eſt op⁹ in/differẽs: tñ põt aliꝗs ex charitate come/dere: ſicut fecit ſanctus Franciſcus: ⁊ h̃ põt voueri. Aliud eſt opus indifferens qđ nihil facit ꝗtuꝫ eſt de ſe: vt leuare fe ſtucã. vel ire ad prata. ⁊ hoc non põt vo/ueri ſeu non põt fieri votum. Et ſic pꝫ ꝙ de oĩbus opibus bonis que faciũt ad ſalutẽ põt fieri votũ. loquendo de voto generaliter capto. et ſpecialiter fit votũ de operibus ſupererogationis.

Tercio queritur de ma

teria ĩ ꝗ: ſiue de ſubiecto in ꝗ eſt votũ: h̃ eſt ꝗrere ꝗs poſſit vouere. ¶ Rñ. Votũ ꝓcedit a libera volũtate. Oĩs ꝗ ꝗ libere põt facere qđ vult: nullo impedimẽto in ſe exiſtente nullo homine defacto impe/diente: nullo iure prohibente: poteſt ſim pliciter vouere: qui aũt in oĩbus ſubeſt nihil põt ꝑ ſe vouere: ꝗ aũt in aliquib⁹ ſubeſt ẜm id in ꝗ ſubeſt nõ põt vouere. ¶ Primũ correl. Qm̃ vxor ſubeſt viro: ⁊ puer pñ in regimie vite: nihil poſſunt

circa huiuſmodi vouere qđ ſit ſtabile: ſi ne eoꝝ auctoritate: vtpote mulier nō po teſt vouere ire ad ſctm̄ iacobum: vel ad ſanctam Barbarā ſine licentia viri.

¶ Scōm correlariū. Quia vir in debi to carnis ſubeſt vxori: ideo nō pōt voue re caſtitatem abſq; conſenſu mulieris.

¶ Terciū correlariū. Religioſus ſub eſt in omnib⁹ q̄ ſunt intra religionē. Et ideo nihil pōt ſine ſui prelati vouere vo luntate. ¶ Quartuꝫ correlariū. Quia ſeru⁹ ſubeſt dn̄o ſuo q̄ntum ad ſeruitiū corpale. Jdeo qđ cōtra hoc eſt: non pōt facere: ꝛ in iſto vouere.

Quarto queritur de ob

ligatione voti. Circa qđ tria querunt. Primo de voti obligatione p cōparati onē ad mrimonij cōtractionē. Et ſuppo ſito q votū continētie publicū ꝛ ſolenne impediat matrimoniū ꝯtrahendum: et dirimat cōtractū. querit. Utrum votū ſimplex impediat matrimoniū. Notan dum q duplex eſt votū ſcꝫ publicum et priuatū. Uotū publicū eſt illud qđ po teſt in publico ꝛ in iudicio pbari p teſti moniū duoꝝ vel trium. Uotū ꝟo priua tum ſiue particulare eſt illud qđ non pt pbari p teſtimoniū duoꝝ vel triū. No tandum vlterius q adhuc duplex eſt vo tum ſcꝫ ſolenne ꝛ ſimplex. Uotū ſolēne eſt qđ ſolenniſat aliqua iſtarū ſolennita tum ſcꝫ vel ſacri ordinis ſuſceptione: vt pote quādo fit ſubdyaconus vel dyaco nus: vel pfeſſionis emiſſione quando fit coram prelato: vel habitus profeſſoruꝫ aſſumptione cum alijs que hominē pro feſſum oſtendunt. Uotū autem ſimplex eſt quod fit ſine aliqua iſtarum ſolenni tatum. ¶ Ad queſtionem reſpondetur. Q: votum continētie eſt tale votum q generaliter impedit matrimoniū cōtra hendum: ſed non generaliter dirimit iā contractractum: niſi ſit ſolenniſatum. Nam ſi aliquis emiſiſſet ſimplex votuꝫ non poſſet contrahere matrimoniū ſine peccato: qđ ſi tamē faceret: nō poſſet po ſtea dirimi matrimoniū. Si autem emi ſiſſet votum ſolenne: non poſſet mrimo nium contrahere: immo ſi cōtrahat ma trimoniū debet dirimi: ꝛ dirimitur.

Quinto queritur. vtrū

poſſit mutari votum. ¶ Reſpōdet q li cet votum mutari ex cauſa ſcꝫ q recipit recōpenſationē: ſed nō ex leuitate nec ex propria voluntate quā obligauit: ſed ex neceſſitate ſiue vtilitate cū prelati aucto ritate: excepto voto religionis etiā ſta tus pfectionis: in quod poteſt aliud vo tum cōmutari ſine prelati licentia: quia propter ſui dignitatem licentiā dant iu ra. Sanum tamen eſt conſilium q fiat ſuperioris auctoritate. vbi nō creditur q cōtradicat: ne videat ex leuitate pce dere: ꝛ auctoritatē ſuperioris contēnere. Notandū q q̄ſtio intelligit de paruis votis: ſicut de ieiunio: pegrinatione: et ſic de alijs q̄ pñt recompēſari.

Sexto queritur. vtrum

ſummus poontifex poſſit diſpenſare in voto. Reſponſio. Diſpenſatio dicit du pliciter. Uno modo vt eſt iuris relaxa tio ſiue reuocatio. Alio mō vt ē iuris de claratio. Papa igit pōt diſpēſare in vo to: vt diſpēſatio eſt iuris declaratio: qꝛ pōt etiā auctoritatiue declarare vota: vt cū aliqs vouit ieiunare ꝛ poſtea ꝑpt infirmitatē nō pōt ieiunare papa pōt de clarare q p orationē vl elemoſynā: q eq ualet illi ieiunio pōt ſatiſfacere. Si aūt accipit diſpēſatio: vt eſt iuris reuocatio tūc papa in nullo voto pōt diſpēſare: qꝛ ſoli deo ptinet reuocare votum. Et idō papa nō pōt reuocare quantūcunq; par uum votum pōt tñ illud declarare ſm q pōt recōpenſari. Tamē in trib⁊ votis religionis. ſ. pauptate obediētia ꝛ caſti tate. papa non pōt diſpēſare reuocādo vota: nec etiā cōmutādo: qꝛ nihil ē meli⁹ in tota xp̄ianitate q̄ ſtat⁹ pfectiōis: ꝛ idō non poſſent recōpenſari hec tria vota.

CIrca diſtinctionem triceſimānonā primo querit᷑. Utrū matrimoniū poſſit cōtrahi inter fidelē ⁊ infidelē. Notandū ꝙ infidelis pōt capi dupl'r. Uno mō q: caret fide. vt ille qui eſt baptiſatus: et tñ eſt hereticus. Alio mō q: caret ſacr̄o fidei. i. non eſt baptiſatus. Et de iſtis duob⁹ modis pōt intelligi q̄ſtio. ꝙuis magis intelligat᷑ q̄ſtio de infideli non baptiſato. ¶ Rñſio. Si aliquis coꝝ ſit infidelis. i. ꝙ ſolū careat fide: tunc illa infidelitas impedit mr̄imoniū ꝯtrahendū: ſed nō dirimit cōtractum. Si aūt aliquis coꝝ ſit infidelis. i. ꝙ careat ſacramento fidei ſcȝ baptiſmo tunc illa infidelitas impedit mr̄imoniū ꝯtrahendū. ⁊ dirimit iā contractū.

Scd̄o querit᷑. Utrū ſacramentuȝ mr̄imonij ſit inter fidelem ⁊ infidelem? ¶ Rn̄det᷑ ꝙ mr̄imoniū eſt inſtitutū in officiū. in remediū. ⁊ in ſacr̄m et iſta cōplere hȝ ſm ꝙ eſt inter fideles. Apud ꝟo infideles hȝ iſta ſm rōnem ſemiplenā: nam in officiū q: eſt ꝓcreatio ꝓlis legittime: ſed nō ad cultū dei. Apd̄ aūt fideles eſt ad cultum dei. Et rurſus dat᷑ ibi gr̄a remittēs cōcupiſcentiā rōne bñdictionis adiuncte. Apud infideles ꝟo maritali affectu cognoſcētes vxores eſt excuſatio a culpa: ſed nō dat᷑ gratia: apud fideles eſt vtrūq;. Et ideo ad q̄ſtionem dī ꝙ inter infideles eſt mr̄imoniū. licet ſemiplenū ⁊ non ratum ꝓpter defectum fidei ſacramenti.

Tercio querit᷑. Utrum matrimoniū infideliū excuſet coitū ſiue ꝯiugalē actū: vt non ſit ibi peccatum. ¶ Rñſio. Matrimoniū inter infideles ē in remediū ſemiplenū: q: infideles affectu maritali vxores ſuas cognoſcētes excuſantur a culpa: ſed non dat᷑ eis gratia. Et ꝑ hoc pȝ rñſio ad q̄ſtionē.

Quarto queritur. vtrū mr̄imoniū an̄ baptiſmū ponat in numerum cū matrimonio ꝯtracto poſt baptiſmum. ita ꝙ talis bigamus iudicetur. ¶ Reſpōſio. Qui an̄ baptiſmū habuit vnā vxorem (ſicut dicit Auguſtin⁹ ſuꝑ epl'aȝ ad Thimotheū) ⁊ poſt baptiſmū habuit aliā dī bigamus. Nec ibi tenet᷑ opinio Hieronymi q̄ dicit ꝯtrariū.

Quinto queritur. vtrū altero veniente ad fidē: altero remanente in infidelitate: ſoluat᷑ mr̄imoniū ꝙtū ad fidelem. ¶ Rn̄det᷑ ꝙ dupl'r loquēdū eſt de matrimonij ſolutione: aut ꝙtū ad cohabitationē ⁊ mutuā ſeruitutē: tūc ħ eſt in ptāte fidelis. Si aūt loq̄mur de ſolutione ꝙtū ad vinculi ruptionē diſtinguendū eſt: q: aut infidelis vult cohabitare cū fideli: aut non. Si nō vult cohabitare: nec debituȝ matrimonij reddere: tūc frangit᷑ mr̄imoniū. ⁊ pōt fidelis aliā accipe vl' religionē intrare. Si aūt vult cū fideli cohabitare: adhuc diſtinguendum eſt: q: ſi vult habitare cū fideli cuȝ blaſphemia nois xp̄i. aut vt fidelē ad infidelitatem attrahat: tunc fidelis pōt ſeparari: ⁊ pōt frāgi mr̄imoniū q̄ ad vinculum. Si autem velit cohabitare ſine blaſphemia nois xp̄i: ⁊ ita ꝙ nō ꝯtrahat fidelē ad peccatū: tūc non ſoluit᷑ mr̄imoniū: q: nec iniuriat᷑: nec facit ꝯtumeliam deo: nec matrimonio: nec marito.

Sexto queritur. vtruȝ matrimoniū ſoluat᷑ q̄ ad infidelē. ¶ Reſpondendū ꝙ ſtatim poſt diſceſſum ſoluitur vinculū a ꝯteviri fidelis: quia ſtatim poteſt alteri coniungi. Sed mulier remanens infidelis non pōt alteri cōiungi in mr̄imonio ꝙdiu maritus eius viuet: ⁊ hoc in penam peccati: niſi marit⁹ eius intret religionē. vel ſuſceperit ordines: quia tunc poſſet cum alio contrahere. Notandū ꝙ ſimiliter dicendū eſt in iſtis de viro ſicut de muliere ⁊ ecōuerſo.

Septimo q̄ritur, vtrū
matrimoniū ſoluat̃ ſi alter coniugū ſit
infidelis. ſpecialiter quo ad fidem.
¶ Rñſio. Altero coniugū laberte in in/
fidelitatē. non ſoluit̃ nec frangit̃ vincu/
lum mr̄imonij: poſſunt tñ bene ſepari q̄
ad cohabitationē. Ratio autē hui⁹ eſt
vt precludat̃ malis via ſimulationis et
deceptionis: q2 multi fingerēt ſe hereti/
cos: vt dimitterent vxores ſuas. Cetere
rōnes patent in textu.

Octauo queritur. vtrū
infidelibus venientib⁹ ad fidem ſoluat̃
matrimoniū ꝑpter pſonarū illegittimi
tatem: vt ſi habet ſororem in vxorem.
¶ Rñſio. Illegittimitas pſonaꝝ ad ma
trimoniū eſt duplex. Una eſt ſm natu/
ram z inſtitutionē diuinā. vtputa ꝙ fili
us non ꝯtrahat cū matre: nec pr̄ cū fi/
lia. Itē ꝙ alligatus vxori non ducat ali
am: vel etiā in gradib⁹ diuina lege pro/
hibitis Leuit. xviij. (vt dicunt iuriſpe/
riti) vbi ꝓhibent̃ ſcd̄s gradus. Et hec ille
gittimitas aſtringit fideles z infideles:
et ſi in illegittimitate tali contrahit̃ ma
trimoniū apud infideles: ſoluit̃ cū veni
unt ad fidē: quia quod extra dei decre/
tum factum eſt (vt dicit Ambroſius)
non putādum eſt matrimonium: ſed cū
cognoſcitur emendandū: hoc debet emē
dari. Unde ſi iudeus contrahat cum ſo
rore in ſecūdo gradu ad fidem veniens
ab ea ſeparatur. Si aūt contrahat cum
vxore fratris (quia hoc eſt in lege cōceſ/
ſum) non ſeparatur. Alia eſt illegittimi
tas ex eccleſie conſtitutione: vt ſunt per/
ſone infra quartum gradum: z hec non
artat infideles: nec impedit matrimo/
nium quin contrahatur: quia non tenē/
tur eccleſie ſtatuta ſeruare. Et ideo ve/
nientibus ad fidem propter iſtam ille/
gittimitatem non ſoluitur matrimoni/
um.

Circa quadrage/
ſimā diſtinctionē querit̃ pri
mo. Utrū conſanguinitas
ſit aliqd̄ vinculū. ¶ Pro de/
claratione ponende ſunt alique difficul
tates z alique regule. Notandū itaq ꝙ
conſanguinitas eſt vinculū pſonarū ab
eodē ſtipite deſcendentiū: carnali ꝓpa/
gatione contractū. Stipes autē vocat̃
pſona a qua duxerunt aliqui originem:
a qua deſcendētes ſunt cōſanguinei ad/
inuicē: z illi etiam a quo ſunt. Scd̄o vi/
dendum eſt quid ſit linea cōſanguinita
tis q̄ ſic diffinit̃. Linea eſt ordinata col/
lectio perſonarū ꝯſanguinitate ꝯiuncta
rum ab eodē ſtipite deſcendentiū diuer
ſos gradus continēs. Et dicit̃ ordinata
collectio: qm̄ ſicut ordo eſt in linea pre/
dicamētali ſm ſuperius z inferius ſic in
linea ꝯſanguinitatis prius z poſterius:
ſicut patet in arbore. Tercio notandū
eſt ꝙ gradus eſt habitudo diſtantiū per
ſonarū qua cognoſcitur quota generati
onis diſtantia differant inter ſe due per/
ſone. Et nota ꝙ iſta diffinitio eſt ſm iu
ra canonica: non ſm iura ciuilia: q2 hic
gradus accipiunt̃ ſm numerū collecta/
rum in linea. His viſis notande ſunt he
tres notule ſiue regule. ¶ Prima regu/
la. Nulli licet contrahere cū aliqua vſq
ad quartū gradū incluſiue: z talis ē hu/
iuſmodi ꝓhibitio ꝙ ſi qs ꝯ eā p̄ſumpſe/
rit copulari: nulla longinq̄tate defenda
tur annoꝝ cū diuturnitas tpm̄ nō dimi
nuat petm̄: ſed augeat. ¶ Scd̄a regula.
Quoto gradu pſone deſcēdentes a ſtipi/
te diſtant a ſeinuicem: quoto diſtāt a ſti
pite. Et ideo ſi aliquis vult ſcire quoto
gradu aliq̄ ſibi attineant (cū talis atti/
nentia originē ducat a ſtipite) oportet
ꝙ ad illā pſonā recurrat cui ꝯiungitur
immediatius. Exempla manifeſta ſunt
vt ſi ab a ꝓcedat g z b: z b generet c: et c
generet d: z d e: et e f. Similiter g gene/
ret h: et h generet i: et i k: et k l. Si vis

ſcire quotto gradu diſtant f et l. opor/tet vtriuſq; generationeȝ ad a reducere quia totto gradu differũt ad ſeinuicem quotto a ſtipite ¶ Tercia regula eſt: qñ perſone inequaliter diſtant a ſtipite: vt pote quãdo vna in ſcḋo gradu et altera in quinto: tunc linea cõſanguinitatis et gradus debet cõputari ſm diſtantiam magis remoti. Et iſta regula confirmatur p illud qḋ dicitur extra de ꝯſanguinitate in vltima decretali q̃ eſt in gregoriana. Ratio autẽ huius eſt: qꝛ tota ratio ꝓximitatis ortũ habet a ſtipite. ergo nullus ꝓximior eſt alicui collaterali q̃ ſtipiti. Si ergo diſtat a ſtipite p quinq; gradus. pari rõne diſtat a collaterali. ¶ Rñſio ad queſtionẽ. Cõſanguinitas eſt vinculum qḋ ſpecialiter eſt in genere homis ⁊ nõ in genere beſtiarũ. Rationes patẽt in textu.

Scḋo queritur. vtrum

cõſanguinitas matrimonio prebeat impedimentum. ¶ Rñſio. Vinculũ ꝯſanguinitatis impedit matrimoniũ in aliquo ſui gradu propter dictamẽ legis nature. in aliquo propter prohibitionẽ legis diuine. in aliquo ꝓpter ſtatutũ eccleſie. Vñ. Naturale eſt apud oẽs ꝙ filius non coniungatur matri: ⁊ ꝙ filia nõ coniũgatur patri. Propter aũt prohibitionẽ legis diuine impedit matrimoniũ p cõſanguinitatẽ vſq; ad ſcḋm graduȝ: ſicut ptȝ Leuiti. xviij. vbi prohibetur ꝙ frater nõ accipiat ſororem in vxorẽ. Vlterius ꝓpter ſtatutũ eccleſie ꝓhibet matrimoniũ a ſcḋo gradu ⁊ deinceps.

Tercio q̃ritur vſq; ad

quẽ gradum conſanguinitas impediat matrimoniũ. ¶ Dicendũ ꝙ ſm tpa nr̃a matrimoniũ impedit a gradibus cõſanguinitatis vſq; ad quartũ gradũ incluſiue: ſicut ptȝ extra de conſanguinitate. Nõ debet. in decretali edita in concilio generali. Quare aũt ſic inſtituit eccl'ia rõnes ꝓlixe ⁊ ꝯgruitates patẽt in textu ſancti Bonauenture. Et in figura ſequenti ſcȝ arbore conſanguinitatis. Sequitur arbor conſanguinitatis.

Irca diſtinctionem q̃dragefimamprimaȝ

(in qua de affinitate agit) querit primo. Vtrũ p oẽm coitũ contrahat affinitas. Notandũ ꝙ differt eſſe affinẽ: ⁊ eſſe ꝯſanguineũ. Nã ꝯſanguinitas venit ex carnis ꝓpagine: ſed affinitas venit ex carnali cõmixtiõe preſuppoſita ꝯſanguinitate. Vñ affinitas ſic diffinit. Affinitas ẽ ꝓximitas ꝑſonarũ ex carnali copula ꝓueniẽs carẽs omi parẽtela: ⁊ ꝑſuppõnẽs ꝯſanguinitatẽ. Vñ ſi qs cognoſcit mulierẽ: efficit affinis oibus cõſanguineis mulieris p illam cõmixtionẽ: ⁊ ecõuerſo in muliere. ¶ Correlariũ. Licet vir ꝯtrahat cũ muliere: niſi habeat carnalẽ cõmixtionẽ cũ muliere ipa: ꝯſanguinei viri nõ erũt affines illi m'ieri. Dis viſis ponunt q̃dã regule. ¶ Prima regl'a. In pmo gñe affinitateȝ nõ lȝ ꝯhere vſq; ad q̃rtũ gdũ incluſiue: ſic dictũ ẽ de ꝯſãguinitate. Qñ ſi q̃rtũ gdũ velis cognoſcere: recurre ad ꝑſonã mediãte q̃ ꝯcta eſt affinitas: ⁊ totto gdu diſtas a perſona cui es affinis: vt ſi ꝯtraxiſti cũ m'iere: fact⁹ es affinis ꝯſanguineis illi⁹ m'ierꝭ: ⁊ q̃to gdu aliqs eſt ꝯſanguine⁹ vxoris tue: toto gdu eſt tibi affinis. ⁊ ſicut ei attinet i q̃rto gdu: ita ⁊ tibi. ⁊ ſicut nõ liceret vxori ꝯhere in illo gdu: ita nec tibi. ¶ Scḋa regl'a eſt ꝙ ex q̃ ꝯcta eſt affinitas mortua ꝑſona mediãte q̃ ꝯtracta eſt affinitas nihilomin⁹ manet affinitas. ꝓ eo ꝙ viculũ ẽ ꝑpetuũ ſicut de ꝯſanguinitate. ¶ Tercia regl'a Affinitas ꝯhit nõ ſolũ p m̃rimoniũ: ſed etiã p coitũ fornicariũ. Et p h̃ ptȝ rñſio ad q̃nẽ ꝙ affinitas gñaliter ꝯhit p oẽm coitũ in q̃ eſt cõmixtio ſeminũ. Et notãter ponitur cõmixtio ſeminũ: qꝛ ſi ſolũ eẽt pollutio extra vas vſui m̃rimonij deputatũ: tunc non eſſet ibi affinitas.

Scḋo queritur. Utrū affinitas tranſeat in alterū: vtpote ſi petrus cōtrahat cū maria z mortuo petro maria contrahat cū altero. vtputa cum iohāne: tunc querit. Utrum ꝯſanguinei petri ſint affines ipſi iohāni? ¶ Rñdet. ꝙ non: qꝛ affinitas neceſſario preſupponit ꝯſanguinitatē. mō ꝯſanguinei petri nullo mō ſunt ipſi marie ꝯſanguinei: ſꝫ ſolū affines: z hoc loquendo ſm moderna tpa: nam antiquitus ſolebāt tria poni affinitatis genera. Verbi gr̃a. Si petrꝰ contrahat cum maria: ꝯſanguinei petri erūt affines ipſi marie. z conſanguineis eius in pmo gñe affinitatꝭ. Si aūt mortuo petro: maria ꝯtrahat cū alio. vtputa cū iohāne. tūc antiquitus z ſm antiquā iura conſanguinei petri defuncti erant affines ipſi iohanni in ſcḋo gñe affinitatis. Si ꝟo defuncta maria: iohānes contrahat cuꝫ altera: vtputa cū katherina: tunc ꝯſanguinei petri erāt affines ipſi katherine in tercio gñe affinitatis. Sꝫ mō illa duo vltima genera non habent locum: ſed ſolū primū genus.

Tercio querit. Utrum affinitas pſtet mrīmonio impedimētū. ¶ Rñſio. Affinitas impedit mrīmoniū ſicut habet extra de ꝯſanguinitate z affinitate: z hoc intelligendū eſt de affinitate que precedit mrīmonij ꝯtractionē: nō de ea q̄ ſuperuenit. Si eīm precedat: impedit ꝯtrahendū z dirimit iam ꝯtractum qꝛ facit pſonā illegittimā ſm eundē modū z eaſdē rationes: p quē modū z p q̄s rōnes facit ꝯſanguinitas. Si aūt ſequatur matrimoniū: non pōt ipm diſſolucre cū ſit vinculū indiſſolubile. Si tñ cōtractum eſt z ꝯſummatū: ambo ſunt ad ꝯtinentiā monendi. Si ꝟo ꝯtractū eſt z ratificatū p verba de pñti (cū ſolui non poſſit: niſi alter coniugū ingrediat religionē) oportet neceſſario ꝙ ille q̄ malicioſe cognouit cōſanguineā vxoris ſue abſtineat a petitione debiti: qꝛ non pōt petere: ſed tñ reddat debitū: ſi eiꝰ vxor nō vult ꝯtinere: vel oportet ꝙ ille ingrediatur religionem qḋ pōt facere: qꝛ nondū mrīmoniū eſt ꝯſummatū. Si tñ vxor ſit in culpa: ita ꝙ ꝯſenſerit in peccatū. perdit ius petēdi debitū. Sic g̃ concedendum eſt ꝙ affinitas pcedens matrimonium q̄tum ad primū genus: ita impedit matrimoniū ſicut ꝯſanguinitas.

Circa quadrageſimāſecundā diſtinctionem (in qua de ſpūali determinatur cognatione) Primo querit. Utrū cognatio ſpūalis ꝯtrahat p ſacrā. ¶ Notanduꝫ ꝙ cognatio ſpūalis eſt ppinquitas aut ꝓximitas ꝓueniens ex ſacramēti donatione vel ad illud tentione. De donatiōe ſacramēti: vt qñ ſacerdos vel alius baptiſat vel dat aliis ſacramentū. De tentione ad illud ſacramentū: vt ſunt illi q̄ tenent in baptiſmo baptiſatū: z vocant patrini vel matrine Notandū etiā ꝙ tres ſunt ſpecies in cognatione ſpūali. Una dꝛ patrinitas vel matrinitas: z hec attendit inter eū q̄ baptiſat vꝉ qui tenet baptiſatū: z inter baptiſatum. Alia dꝛ cōpaternitas: q̄ attēditur inter patrē ſpūalē z carnalē: et ſic ille q̄ baptiſat vel tenet puerū: eſt cōpater vel cōmater pueri pr̄is z mr̄is. Tercia ſpecies dꝛ ꝯfraternitas: z hec intelligitur inter patrē ſpūalem et carnalē: vt ſi aliqs pater habeat filiū carnalē. z ille pater teneat in baptiſmo aliquē puerū: iſte puer erit frater ſpūalis predicti filij carnalis. Notandū inſup ꝙ perfecta cognatio ſpūalis ſolūmō ꝯtrahit in duobꝫ ſacr̄is ſcꝫ in baptiſmo z in cōfirmatione Ex h̄ ptꝫ rñſio ad q̄nē ꝙ cognatio ſpūalis cōtrahit p ſacrā. Notandū pꝛterea ꝙ ſpūalis cognatio ꝯtrahit dupl̄r. ſ. directe z indirecte. Indirecte: vt qñ efficitur cōmater alicuiꝰ p actū viri. vel ecōuerſo vir efficitur cōpater p actū vxoris: vt ſi vxor alicuꝰ viri teneat aliquē puerū in

baptiſmo tunc ille vir efficitur indirecte cõpater matris pueri: directe vero ↄtrahitur per actũ propriũ quando ſcʒ tenet aliquẽ puerũ in baptiſmo.

Secundo querit. Utrũ cognatio ſpũalis impediat matrimoniũ. ¶ Reſponſio. Cognatio ſpũalis põt ſequi aut p̄cedere matrimoniũ. Si ſeqtur gñaliter verũ eſt ꝙ nõ põt infringere matrimonij vinculũ. Sed tñ q̄ntum ad ius ſoluẽdi debitũ ẽ diſtinguẽdũ: quia aut h̄ factuʒ eſt ex neceſſitate: vtputa qñ paruulus ẽ in piculo mortis: et nõ ẽ qui baptiſet euʒ. Aut ex ignorantia: vtpote ſi aliqs baptiſet puerũ ſuũ vel teneret: ꝛ tñ nõ crederet ipm eſſe filiũ ſuũ. Aut ex induſtria. In p̄mo caſu ſimpl'r nõ perditur ius ſoluẽdi m̄rimonij debitũ nec petendi. In ſcd'o caſu ſimpl'r (ſi facta fuerit diligentia) nõ perdit. In tercio caſu perdit ius ſoluẽdi q̄ hoc facit: tñ (qꝛ peccatũ ſuũ alteri nõ debet imputari) tenetur reddere niſi ambo ſcʒ vir ꝛ mulier in hoc fuerint ↄſentiẽtes. Si aũt cognatio ſpũalis p̄cedat matrimoniũ (illa inquã q̄ ↄhitur p baptiſmũ ꝛ ↄfirmationẽ) tũc impedit ↄhendũ: ꝛ dirimit iã ↄctũ. Impedit aũt cognatio matrimoniũ ſm tres differẽtias. ſcʒ paternitatis. cõpaternitatis. ꝛ fraternitatis: de quibꝫ dictuʒ eſt in queſtione p̄cedenti: ꝛ patet in textu.

Querit tercio. Utrum ſpũalis cognatio tranſeat ab vno in alterum. ¶ Reſponſio ſtat in vna diſtinctõe q̄ p hos patet v̄ſus. Que mihi: vel cuius mea: natũ fonte leuauit. Hec mea cõmater: fieri mea nõ valet vxor. Si qua mee natũ: nõ ex me fonte leuauit. Hanc poſt fata mee non inde vetabor habere. Declaratio habetur in textu.

Querit quarto. vtrum cognatio legal' ſit aliq̄d vinculũ. ¶ Notandũ ꝙ cognatio legalis ẽ ꝓpinquitas ſiue ꝓximitas ꝓueniens ex adoptione. Unde triplex oritur ꝓpinquitas ſiue ꝓximitas ex adoptione. Una eſt quaſi deſcendentiũ: q̄ attendit inter adoptantem: ꝛ filiũ vel filiam vel neptim adoptatam. Alia ẽ a latere ſcʒ illa q̄ eſt inter filium naturalẽ ꝛ filiã adoptiuã. Tercia vero eſt quedã affinitas q̄ eſt int' adoptatam ꝛ vxorẽ adoptantis vel int' adoptantem ꝛ vxorẽ adoptati. Notandũ itaq ꝙ adoptare ẽ ꝑſonã extraneã in filiũ vel filiam: vel nepotem: vel neptim: vel deinceps legitime aſſumere ¶ Correlarium primũ. Mulier nõ põt adoptare: niſi ex reſcripto p̄ncipis ſibi in ſolatiũ cõcedat filior. Iſte em̄ act⁹ ẽ ꝓꝑie viror. ¶ Secundum corꝛelariũ. Non põt vir minor viginti annor aliquẽ adoptare niſi forte iuſta cauſa interueniat. Uñ ille poteſt adoptare q̄ paterfamilias ẽ ꝛ ſui iuris. ¶ Tercium correlariũ. Requirit ꝙ vir adoptans poſſit gñare. Nã ſpado vel nimis frigidus nõ poteſt adoptare. ¶ Reſponſio. In cognatione legali eſt vinculum ꝛ hoc ſtatuit eccleſia.

Querit quinto. vtrum cognatio legalis impediat matrimoniũ ¶ Reſponſio. Cognatio legal' impedit matrimoniũ: ꝛ hoc ſtatuit eccleſia.

Querit ſexto. Utrum cognatio legal' trãſeat i alterũ ¶ Rñdet ꝙ vinculũ adoptionis trãſit in alteram ꝑſonã dupl'r. ſcʒ p carnis cõmixtionẽ: et p generationẽ. Per carnis cõmixtionem trãſit ad ſemp: vt ſi aliquis adoptet aliquẽ filiũ: ille filius nunq̄ põt matrimonium ↄhere cũ vxore adoptantis. Sil'r ſi talis fili⁹ adoptatus ↄheret matrimoniũ cũ aliqua muliere: tunc nunq̄ pater adoptans põt ↄhere cũ illa muliere. Sʒ p generationẽ trãſit ad tẽpus: quia filij naturales nec ſemp cohabitãt nec ſemp cũ parentibꝫ habent bona indiuiſa: imo cũ emancipantur: patrem ꝛ matrẽ relinquunt ꝛ etiã filij adoptiui poſſunt emancipari. Et hinc eſt ꝙ nõ manet vinculuʒ

quia poſt emancipatione͂ filius natural' pōt accipere filia͂ adoptiua͂: tn͂ pater q̄ adoptauit nu͂q̄ pt ea͂ accipe: nec etia͂ p⁹ emancipatione͂. ¶ Ad ampliore͂ p̄dictorum declaratione͂ notandu͂ q̄ matrimoniu͂ aliq̄n impedit̄ ꝓpter iuſticia͂ publice boneſtatis. Vn͂ publice boneſtatis iuſticia ē quedā ꝓximitas ex ſponſalibus ꝓueniens: babens robur ex eccleſie inſtitutione, ꝓpter honeſtatem. Et ideo ſi petrus ꝯtrabat cu͂ bertha: licet non cognoſcat ea͂ carnalr̄: tn͂ poſt morte͂ berthe nō pōt petrus matrimoniu͂ ꝯhere cu͂ cōſanguineis berthe: nō quia eis ſit affinis q2 non fuit carnalis copula: ſed propter publice boneſtatis iuſticiam.

Querit̄ ſeptimo de ſedere nuptiali circa qđ tria requiruntur

Primo vtrum nuptie ſecu͂de ſint licite. ¶ Reſponſio. Non tm͂ ſecunde nuptie ſed etia͂ tercie ꝛ quarte ꝛ ampliores ſunt licite: du͂ tn͂ fiant bono fine. ſcꝫ ꝓpter prolem generanda͂: vel ꝓpter fornicationem vitanda͂ vel ꝓpter neceſſitate͂ ſua͂ ſuſtentandam: vt cu͂ ꝯtrabit vir cu͂ muliere vt ipm foueat ꝛ ecōuerſo. Unde Auguſtinus. Non ꝯtemnim⁹ quotaſlibet nuptias. Et Jheronim⁹ etiaꝫ ait q̄ dominus nō damnauit mulierē ſeptemuira͂. i. que babuit ſeptem viros.

Octauo querit̄. vtrum

nuptie ſecu͂de ſint ſacramētales ſiue babeant rōne͂ ſacramēti. ¶ Reſponſio. Dupliciter eſt loqui de ſecu͂dis nuptijs aut in ſe aut in relatione ad p̄mas. Si in ſe: ſic (cu͂ ſit ibi ꝯſenſus expſſus inter legitimas pſonas) eſt ibi ſacramētu͂: nec eſt ibi diuiſio ſed vnio carnis viri et mulieris. Si aute͂ loq̄mur in cōparatione ad p̄mas: ſic manet in eis incōpleta ſacri rō ꝓpter carnis diuiſionem: quia in primis carne͂ ſua͂ vniuit cu͂ viro: in ſecundis cum alio: ꝛ talis diuiſio tollit de plenitudine ſignationis: quia prime nuptie ſignificant vnionem chriſti cum eccleſia: quod po pꝛie nō ſignificant ſecunde.

Nono queritur vtrum

ſecunde nuptie ſint bonorabiles. ¶ Reſponſio. Secu͂de nuptie ꝓpꝛie loquēdo nō ſunt bonorabiles vt pꝫ p illud ceſarienſis concilij. Preſbyteris in nuptijs bigami prandere nō cōuenit: cu͂ penitētia bigam⁹ indigeat. Si igit̄ ſecu͂de nuptie eſſent bonorabiles nō probiberet̄ p̄sbyteris in ipſis prandere. Alie rōnes patent in textu. Notandu͂ tn͂ q̄ licet nō ſunt bonorabiles nō tn͂ ſunt vituperabiles quia carent culpa: imo ſunt tollerabiles. Vn͂ nec dn͂s nec ſancti eas ꝓbibent tanq̄ malas: ſed tn͂ eas non ꝑſuadent tanq̄ defectiuas. Cetera patent in textu.

Circa diſtinctionem q̄drageſimāterciā

(in qua poſt determinationem prime partis bui⁹ libri p̄ncipalis: q̄ ē de ſanitate gr̄e incipit determinare de ſanitate glorie.) Pr̄io querit̄ An reſurrectio ſit futura. Notanduꝫ q̄ duplex ē reſurrectio. Queda͂ eſt increata: ꝛ eſt ipſemet deus efficiens ꝛ cauſans reſurrectionē creata͂ tam corporalem q̄ ſpu͂alem. Et iſta reſurrectio nō eſt futura: ſed fuit ab eterno. Alia ē reſurrectio creata ꝛ iſta ē triplex. ſcꝫ ſpu͂alis. tpalis ꝛ corporalis. ¶ Reſurrectio ſpu͂alis eſt illa qua q̄s reſurgit de pctō ad gratiam Et iſta ſolum fit a deo. Unde in apocalipſi. Hec eſt reſurrectio prima. beatus qui babet partem in iſta reſurrectione. Et de iſta non eſt queſtio. Sed reſurrectio tēporalis eſt illa qua quis quādoq̄ cadit de proſperitate buius ſeculi: ꝛ tandem reſurgit ad talem proſperitatem: ſicut patet de Job. neq̄ de iſta eſt bic ad ad propoſitum. ¶ Reſurrectio vero corporalis eſt reunio animaru͂ intellectiuarum ad corpora ſua. Poteſt etia͂ ſic diffiniri. Reſurrectio eſt corporis facti corruptibilis ad anima͂ iterata vnio. Et de

ſit: i. eſt hic queſtio. Notandū q futurū eſt aliqđ poſſibile quod erit nūqȝ. ¶ Ad queſtionem reſponſio. Recta fides dicit reſurrectionē corporū noſtrorū: ſicut dicunt tria ſimbola fidei. Et ad hoc credendū fideles adiuuanī p fidē reſurrectionis xpi iā facte. Si eīm xps eſt caput z mēbra debent cōformari capiti: cū xps reſurrexit pñs eſt vt et nos reſurgamus vt autē credat fidelis reſurrectionē xpi pſuaſum ē ſibi p apoſtolorū multa teſtimonia. Perſuadet etiā ipſa pietas fidei q nullo mō xpi corpus incineratū pōt excogitare. Sup hoc fidei fundamētū ſuperedificaī pſuaſio rōnis triplicis. Prima rō eſt renumeratio iuſticie diuine q retribuet homini ſicut meruit. Nam reſurrectio erit beatis augmentū glorie: z reprobis augmentū pene. Scđa rō eſt ꝯfirmatio glorie: q oēm anime cōplebit appetitū. Tercia rō eſt pfectio nature q cōſiſtit in toto cōpoſito: nō in altera eius parte: quia hois pfectio nō ſtat pciſe in anima nec preciſe in corpore: ſed in illa vnione corporis z anime.

Secundo qritur Utrū

reſurrectio ſit oīm hoīm. ¶ Reſponſio. Sicut oīm eſt mors: ita oīm erit reſurrectio. Notandū aūt q duplex eſt reſurrectio. Quedā ē reſurrectio ad iudiciū z iſto mō reſurgent oēs. Alia ē reſurrectio ad vitam eternā. Et de iſta reſurrectione dī Johannis. vi. Nemo venit ad me niſi pī qui miſit me traxerit eū z ego reſuſcitabo eū in nouiſſimo die. Et iſta reſurrectōe nō oēs reſurgēt: ſȝ ſolū beati

Queritur tercio. Utrū

reſurrectio ſit oīm ſimul an ſucceſſiue. ¶ Reſponſio. Reſurrectio corporū non erit ſucceſſiua: ſed oīm ſimul. Et huius pñt eſſe rōnes ſex. Prima ē ſeueritas diuini iudicij que penā incinerationis inflixit corpori vſqȝ ad aduentū filij dei ſecundū: ſicut inflixit penā carentie viſionis vſqȝ ad aduentū primū: z hui⁹ rō eſt quia oēs ſum⁹ in vno principio peccati. Vñ p iſtā rōnē excipiī beata virgo: que iā reſurrexit (vt pie tenēt eccleſia) quia nō fuit in originali cōcepta. Scđa ratio eſt meritū fidei: quia multū meremur in credendo nos remunerari z reſurgi qui videmur eſſe ſimiles beſtijs in moriēdo qȝ ſi hoc experimento viderem⁹ nō haberemus meritū. Tercia rō eſt vnitas corporis myſtici: quia eīm oēs vnū corpus ſumus in chriſto. ideo neceſſe eſt q ꝯtū ad aliquā gloriā ſcȝ corporis reſurgamus ſimul. Quarta rō eſt ſubſidiū nře infirmitatis: qȝ ſancti dū deſiderant ſua corpora vehemētius etiā deſiderant ſalutē noſtrā: z idō ſepius orant ꝓ nobis: quia nunqȝ corpora eorū erūt vnita ſuis aiab⁹ quouſqȝ reſtaurata erit antiqua ruina. Quinta rō eſt manifeſtatio diuine iuſticie: quia eīm omnibus debet eſſe notum quanta iuſticia damnet malos z ſaluet bonos: ideo vltimā diſtributionē diſtulit vſqȝ ad vltimum ſeu nouiſſimū diem vt omnes compareant et videant peccata ſua: z peccata omniū: nec ſancti triſtabuntur dicendo. Miſericordias domini in eternū cantabo. Sexta ratio eſt cōſummatio glorie: quia tunc ſimul ꝯſummetur gloria: quia licet angeli habeant omnē gloriā eſſentialē: tamē non habent omnē gloriā accidentalē: quia gaudiū erit eis de reparatione antique ruine: et de gloria corporum noſtrorū. Similiter dicendū eſt de hominib⁹ beatis propter quatuor dotes corporū que ſunt claritas agilitas. ſubtilitas: z impaſſibilitas.

Queriī quarto Utrum

reſurrectio ſit eorūdē ſm numerū. Notandū q ad identitatem ſm numerū rei naturalis requiriī q ſint eadē principia ſcȝ eadē materia z eadē forma ¶ Rñſio. Reſurrectio erit eorundē numero: quia idem hō qui mortuus ē reſurget in ſua propria carne z anima z hoc erit virtute diuina z ſupra naturā. ¶ Pro ampliori

declaratione queſtionis ponunť quedaȝ ppōnes. ¶ Prima ppō. Omnē entitatē cauſabilē pōt deus ſimplr creare ꝛ pducere ad eſſe de omnino nihil. Et iſto mō creauit naturā angelicā: ꝛ materiā pmā. ꝛ etiā creat aīas noſtras. ¶ Scda ppō. Omē entitatē realem abſolutā et reſpectiuam quā deus pōt creare: illā pōt omnino annihilare. ¶ Tercia ppō. Omnē entitatē abſolutā quā deus creauit ꝛ poſt creationē ſimplr annihilauit: poſt adnihilationē eandeȝ numero pōt reparare: quia eque res manēt poſſibiles poſt creationē ꝛ adnihilationē ſicut erāt ante creationē. Nec valet qđ obiciť ꝙ deus non pōt facere ꝙ mulier corrupta ſit iterum virgo: quia illud pteritū nō ponit idētitatem abſolutā. Sed deus pōt facere ꝙ illa mulier corrupta habebit eandē integritatē mentis ꝛ corporis ſicut prius habebat anteꝙ corrūperetur: ꝛ iſtud dicit idētitatē abſolutā. ¶ Quarta ppoſitio. Deus pōt ex quolibet facere qđlibet vt ex lapidibꝫ pōt facere hoiem: ex hoie pōt facere angelū ꝛ ecōuerſo. ¶ Quinta ppoſitio. Omne quod non implicat ɔtradictionē poteſt deus facere.

Queriť quinto. vtrum

reſurrectio ſit naturalis: an miraculoſa hoc eſt. vtrū agens naturale poſſit facere reſurrectōnē: an ſolū poſſit fieri a deo. Notandum ꝙ agens naturale eſt omne aliud a deo. ¶ Reſpōſio ad qſtionē. In reſurrectione tria ſunt. Primū eſt corporis ex pulueribꝫ reformatio. Vñ puluеres ibi capiunť pro illa materia de q̄ formata erant corpora: ſiue illa ſit ſub forma vermiū ſeu herbarū: ſiue aque: ſiue terre: ꝛ breuiter ſub quacunꝙ forma ſit. Et iſta collectio puluerum fiet miniſterio angeloꝝ etiā ſucceſſiue vt dicit Scotus. Sed reformatio corpoꝝ fiet a deo ꝛ ſupra naturā. Secundū eſt ipſi corpori reformato anime vnio. Et licet ſanctus Bonauentura dicat hoc eſſe per naturam (quia anima ſe vnit corpori ſuo qđ valde deſiderabat) nō tamen tenetur a Scoto. Et melius videtur ꝙ hoc ſit ſupra naturam: quia licet anima ſe poſſit vnire corpori: ſicut mouens mobili (ſicut poteſt diabolus) nō tamen poteſt ſe vnire corpori tanꝙ forma informās ſuo informabili (quod requiriť ad perfectā vnionem) ſed ſolum hoc fiet a deo. Tercium quod eſt in reſurrectione eſt vnitorum. ſcȝ corporis ꝛ anime: inſeparabilis colligatio. i. vnio quod etiam fiet ſupra naturam. Et ſic patet reſponſio ad queſtionem ꝙ reſurrectio erit miraculoſa et non naturalis.

Sexto queritur que ſit

cauſa noſtre reſurrectionis. ¶ Reſponſio. Reſurrectio chriſti eſt cauſa noſtre reſurrectionis. Unde in chriſto eſt aſſignare noſtre reſurrectionis duplicē cauſam. ſcȝ efficientē ꝛ exemplarē. Efficientem autē eſt dupliciter aſſignare: aut ſicut primū principiū: ꝛ ſic chriſtus ſm diuinitatē: et tota trinitas eſt cauſa efficiens: aut ſicut inſtrumentum ꝛ ſic eſt vox chriſti ſm humanitatem: ad cuius vocationem mortui reſurgent. Unde tantaȝ virtuteȝ habebit illa vox ꝙ audietur in paradiſo: in inferno: in purgatorio: et p vniuerſum orbem: ita ꝙ ad illam vocem omnes cōparebunt. Similiter cauſa exemplaris eſt duplex. Una in qua res cognoſcitur ꝛ diſponitur. ꝛ ſic eſt filius dei ſm diuinā naturā ꝛ tota trinitas. Alia eſt qua res inchoatur et exemplificatur. ꝛ ſic ē reſurrectio chriſti: quia talia erūt corpora noſtra (vt dicit Auguſtinus de trinitate) quale chriſtus ſua reſurrectione monſtrauit.

Ro ſecūda parte diſtinctionis huiꝰ in qua de apertione librorum agitur duos habens articulos. ¶ Circa primum itaꝙ articulum.

Primo querit de libro vite. Utrū liber vite ſit filius dei. Notandum q liber poteſt capi dupliciter. Uno modo ꝓprie: ⁊ ſic capitur ꝓ ſuo ꝓprio ſignificato ad qd imponitur vt liber Ariſtotelis dr̄ liber: ⁊ ſic nō capitur hic. Alio mō capit trāſſumptiue ⁊ metaphorice: ⁊ iſte ē duplex ſcz liber vite ⁊ cō ſcientiarū liber. Liber vite capit duplr̄. Uno modo nihil aliud ē q̄ ipſa noticia dei in qua viuūt oīa ꝑ noticiā. Et dicit liber methaphorice nā liber ꝓprie capt9 cōtinet duo ſcz ſcientiam in ſe: qz in ipſo ſcribit ſcientia: ita ⁊ in libro vite ſcribuntur oīa ꝑ verā noticiā. Habet etiā aliqd quo ad nos: qz liber facit nos habere memoriā oblitoꝝ: ſic et in fine iudicij: oīa erūt aperta: tā bona q̄ mala: ⁊ ſic reducentur ad memoriam. Unde ſicut dicit Aug9. Liber vite iſto mō eſt quedā vis diuina cauſata imediate a deo qua fiet vt in die iudicij vnicuiqꝫ bona ⁊ mala reducent ad memoriā. ¶ Ad queſtionē reſpondet ꝑ tres ꝓpōnes. ¶ Prima propō. Liber vite eſt ipſa dei noticia q̄ viuunt oīa. ¶ Scda ꝓpō. Liber vite eſt quedā vis diuina cauſata imediate ⁊c̄. vt ante qōnis reſponſionē habitū ē. Et iſto mō liber vite eſt qd creatū. ¶ Tercia ꝓpō. Nec humanitas xp̄i nec xp̄us inq̄tū hō dicendus eſt liber vite. Et ſic pz rn̄ſio.

Querit ſecundo que ſit hui9 libri ſcriptura. ¶ Reſpōſio. Sicut ars ⁊ exēplar ē totius trinitatis ⁊ tm̄ appropriatur filio: ſic ⁊ liber vite. Sed notandū q creaturarū ad deū ē duplex cōparatio. Una in exeundo ⁊ hec ē omniū creaturarū: qz oīa exeunt a deo. Et ſic filius dei dr̄ ars plena oīm rōnū viuentiū ⁊ ſcriptura hui9 libri ē eterna diſpoſitio oīm producendoꝝ q̄tū ad ſuas rōnes ⁊ ydeas. Alia eſt cōparatio in redeundo: ⁊ hec eſt creaturarū ad beatitudinē ordinatarū: qz regreſſus eſt ꝑ virtutē: quies ꝑ beatitudinez. Et ſic filius dei dr̄ vite liber. Et ſcriptura iſtius libri eſt predeſtinatio oīm ſaluandoꝝ. ⁊ ſic ſoli ſaluandi ſcribuntur in iſto libro.

Tercio queritur vtrum neceſſe ſit hunc librū aperire. ¶ Reſpondetur q (ſicut dictū eſt) liber ē exeuntiū ⁊ redeuntiū. Differunt autē exitus ⁊ regreſſus: quia exitus tm̄ a deo dependet. Sed regreſſus eſt a dei grā ⁊ voluntate nr̄a: qz regreſſus eſt ꝑ merita que fiunt a deo ⁊ voluntate nr̄a. Qm̄ igit iudicium erit ſm merita nr̄a: ⁊ merita ſunt a nob: ⁊ a deo. ideo ad penſandā quantitatem ⁊ dignitatē meritoꝝ neceſſe eſt aperiri libros ꝯſcientiarū ⁊ librū vite: in quo apparet quātitas gratie ſm menſuram liberalitatis diuine.

Queritur quarto ql̄r uſ aperiet liber. ¶ Reſponſio. Dupliciter eſt loqui de apertione libri: aut q̄tū ad ipſius libri intuitionē: ⁊ ſic ſolūmō aperietur bonis: qui videbunt eſſentiā diuinam: ⁊ ipā (tanq̄ in vero libro) videbūt ſcripta in libro. Aut ad ſubſequentē cognitionē: ⁊ ſic omnib9 erit apertus: quia boni ſe ibi legentes cognoſcent ſe p̄deſtinatos. Mali ṗo ex hoc ipſo q̄ in libro legere nō potuerūt: ſcient ſe eſſe non predeſtinatos ad vitam.

Circa ſecundum articulum ſcd̄e partis queritur de libris ꝯſcientiarū. Et primo querit Utrū oīa merita legant in ꝯſcientia vel quedam. Notandū q meritū capitur duob9 modis. Uno mō large: ⁊ eſt qḋcunqꝫ opus a voluntate libere elicitū vel imperatū dignū remuneratōe vl̄ p̄mio aut dignū ſupplicio vel pena eterna. Et iſto modo capit in p̄ſenti qōne meritū. Alio modo capit meritū ꝓprie et eſt qḋcunqꝫ opus a voluntate libere elicitū vel imperatū dignū p̄mioꝝ vita eterna. Et iſto modo ſola bona facta in charitate dicunt meri

ra. Liber ꝯſcientie eſt ipſe intellect⁹ in q̄ ſunt vel fuerūt ſcripte oēs cogitationes bone vel male: q̄ in nobis fuerūt: ⁊ ē ipſa voluntas in qua ſunt vel fuerūt omnes affectiones bone vel male quas vnq̄ͣ habuim⁹: ita ꝙ ex iſtis duobꝫ codicibꝫ componit liber ꝯſciētie. ¶ Reſponſio. Oim meritoꝝ erit ibi lectio ⁊ memoria. Rationes patent in textu.

Querit ſecundo. Utrū

quilibet legat oīa in alterius ꝯſcientia. ¶ Reſpondet ꝙ oīa nota erunt omnibꝫ tam bona q̄ͣ mala in ipſo iudicio ſm ꝙ vult Anſhelmus ⁊ Bernhardus ⁊ text⁹ ⁊ gloſa conſonant. Unde Bernhardus ſup illud prime Corinth. iiij. Illuminabunt abſcondita tenebrarū: dicit cuncta archana cunctoꝝ cunctis ibi patebunt. Etiā dānati videbūt beate magdalene ⁊ oīm ſanctoꝝ meritaꝫ ecōuerſo. Nec habebunt beati erubeſcentiā: ſed erit beatis materia laudandi deū: ⁊ erit dānatis in ſcandalū ⁊ penaꝫ. Et ſic manifeſtabit iuſticia ⁊ miſericordia dei.

Querit tercio. Utrum

oīa videant ſimul ab omnibꝫ. ¶ Reſponſio. Omnes repente vel ſimul oia petā videbūt: ⁊ credendū eſt magis ꝙ ſimul.

Circa diſtinctionem quadrageſimāquartā (cui⁹ due ſunt ptes quaruꝫ quelibet tres hꝫ articulos) querit p̄mo. Quid reſurgat q̄ͣtū ad indigentiā. vtrum humores reſurgāt. Notandum ꝙ quatuor ſunt principales humores corporis humani. ſcꝫ ſanguis. colera. melancolia. et fleuma. Et quilibet hō participat in iſtis q̄tuor tñ aliq̄ plus in vno q̄ͣ in alio. Notandū etiam ꝙ ſm Auicennā differūt humor ⁊ humiditas Nā humor ꝓprie eſt in venis. Humiditas autē eſt extra venas: et dirigitur ad alia mēbra. Et iſta eſt duplex. Quedaꝫ eſt nutrimentalis qua nutrimur: et iſta humiditas nō reſurget. Alia eſt humiditas cōplexionalis q̄ efficitur caro ⁊ iungitur corpori noſtro ⁊ iſta humiditas reſurget. De humoribꝫ autē dicendū eſt ꝙ abſq̄ dubio humores reſurgent ſicut dicit Ambroſius in ſermone de martyribꝫ Dignū et cōgruū ⁊c̄. Notandū ꝙ hoies reſurgēt in pfectiori etate. ſcꝫ. xxx. ānoꝝ

Querit ſecundo de his

q̄ ſpectāt ad ſupfluitatē: q̄ ſunt inteſtina capilli ⁊ vngues. vtrū reſurgent. ¶ Reſpondet ꝙ reſurget in corpore nō tm̄ qđ eſt de ipſi⁹ neceſſitate. ſcꝫ caput. cor. brachia. ⁊ cetere partes principales: ſed etiā qđ eſt de integritate ⁊ de decentia ⁊ pulchritudine. Cū igitur capilli et vngues ſint de decentia (quia caluiciū eſt impfectio nature) ideo reſurgent. Silr ⁊ inteſtina ſunt de nature pulchritudine. Unū Aug⁹. i libro de ciuitate dei. In interioribus viſceribꝫ (que nullū decus modo videnł habere) ita pulchritudo rōnis delectabit: vt omni forme apparēti q̄ oculꝭ placet ſm mentis iudiciū p̄feratur.

Quantū ad ſecūdū articulū

querit p̄mo. Cū caro eſt in duob⁹ hominibꝫ. Utrū reſurget in p̄mo vel in ſecundo. Notanduꝫ ꝙ Ariſtoteles dicit ꝙ aliqui homines ſunt ita beſtiales ꝙ veſcuntur carnibus hominū ⁊ huiuſmodi ſunt tartari ⁊ barbari. Cum ergo caro p̄mi hominis mortui cōuertatur in ſubſtantiam ſecundi hominis ⁊ carnē comedentis illas carnes: queritur in quo iſtorum hominum reſurget illa caro. ¶ Reſponſio. Reſurget in primo: quia ſecundus furatus eſt illam et ſibi vſurpauit. Et reparabit deus materiā ſecundi de alia materia.

Queritur ſecūdo q̄d in

quolibet reſurgat quantum ad mēbra. vtrum ſcꝫ materia vniuſcuiuſq̄ membri

reſurgat in ſuo membro an indifferenter in quolibet. ¶ Reſpondet ꝙ in membro ſiue in eius materia eſt aliquid ꝯſiderareqꝫ eſt de ſubſtantia ꝛ ꝑfectione: et ſic vnuquodqꝫ membꝝ ex ſua ꝓpria materia reformabit̃. Eſt etiam aliquid qḋ eſt de ſupfluitate ſicut aliqua mẽbra plus habent de materia ꝙ̄ ꝯueniens ſit forme mẽbri ꝛ tunc qḋ eſt ſuperfluū in vna parte ꝑ totū diſpargetur ſi alia mẽbra indigeant materia: vt nō abundent vnū mēbrum ab altero niſi ꝙ̄trum debet.

Pro tercio articulo partis

prime querit̃ Qualia erunt corpora reſurgentiū. et primo ꝙ̄rum ad electos. Utrum corpora electoꝝ reſurgant cum deformitatibꝫ. Notandum ꝙ duplices ſunt deformitates. Quedā ſunt de ordinatiue que veniunt ex malo ꝛ deformi ſitu membrorū: vt ſi aliquis haberet oculos in pectore: vel brachiū in capite. Et iſte nō remanebunt in beatis. Alie ſunt deformitates quātitatiue: vt ſi quis haberet nimis groſſum caput: vel nimis groſſum ventrē. Et ſimiliter beati non reſurgent cū iſtis deformitatibꝫ. Et ſic breuiter concedendū eſt ꝙ nulla deformitas erit in corporibꝫ electorum.

Secūdo querit̃. vtrum

deformitates reſurgent in corporibꝫ dānatorum ¶ Reſpondet̃ breuiter ꝙ in corporibus damnatoꝝ nulla erit pulchritudo: ita ꝙ ſi habuerint turpitudinem in hoc mūdo in eis remanebit. Et ſi in hoc mundo habuerint pulchritudinē: auferetur ab eis: ꝛ erunt turpiſſiſſimi et viliſſimi: pleni omni feditate ꝛ infectione. Notandū tamen ꝙ in eis non erit deformitas per diminutionē. Nam ſi in hoc mundo nō habuerit quis brachia vel tibias tunc illa deformitas reparabit̃ ad augmentū pene vt puniatur in omnibꝫ membris: quia in hoc mūdo bene voluiſſent brachia ad faciendū mala.

Circa ſecundam partē huius diſtinctionis querit̃ de paſſibilitate damnatoꝝ. Et primo queritur Utrum ſit ponere cruciatū eternuꝫ quē vocamus infernū. ¶ Notandum ꝙ infernus capitur tribus modis. Uno modo pro omni illo quod eſt ſub globo lunari Et ſic iſte mūdus dicit̃ infernus. Habet etiam quatuor loca ſm ꝙ ſunt q̄tuor elementa. Unde pſ. Eruiſti animā meam ex inferno. Alio mō capitur infernꝰ pro loco ſubterraneo. Et iſte habꝫ quatuor loca ſiue cameras. In prima ꝛ ſuperiori eſt limbus patrum: in quo erant patres ante paſſioneꝫ xp̄i. Et ibi nulla erat triſticia nec pena ſed ſolū ꝓbabant̃ ad tempus viſione diuina. In ſcd̄a camera eſt purgatoriū in q̄ purgant̃ aīe decedentes cū gr̄a habentes aliq̄d purgabile. Et in iſtis ſolis duobꝫ locis deſcendit xp̄s: ſm ꝙ dicit ſimboluꝫ fidei. Deſcendit ad inferna. In tercia camera eſt limbus pueroꝝ qui moriunt̃ abſqꝫ baptiſmo: et ibi nullū patiunt̃ dolorē nec triſticiā: ſed ſolum priuant̃ viſione diuina. In quarta camera ꝛ infima eſt locus damnatorū et ibi cruciant̃ eternaliter. Et omnibꝫ iſtis modis ꝓprie nō capitur hic infernꝰ. Tercio modo capit̃ infernꝰ pro cruciatu ꝛ pena: quo cruciatu ꝛ pena dānati affliguntur. Nā poſſibile eſt ꝙ dānati poſſint in alio loco cruciari extra illū locū q̄ vocat̃ infernꝰ: ꝛ iſto mō capitur hic. ¶ Ad queſtionem reſpondet̃ ꝙ quorundā fuit opinio ꝙ licet ſit infernus: nō tñ eſt eternus quia nimis durū eſſet ꝙ pro vno peccato mortali momentaneo crucietur hō eternaliter. Et iſta opinio fuit Origenis et ſequaciū eius. Sed in hoc multum errauit: quia contrariuꝫ dicit chriſtus Mathei. xxv. capl'o. Ite maledicti in ignem eternum. Item Iſaie vltimo. Uermis eoꝝ non morietur: ꝛ ignis eoꝝ non extinguetur Congruū etiā ē vt pulchritudo

vniuerſi ſeruet q̄buſdā antitheſis(h̄ eſt ꝑ cōtrariū) vt ſicut bonis bona reddun tur eterna: ita ꝛ malis eterna ſupplicia. Neceſſariū eſt etiā ad ſeruandū ordinē iuſticie. vt vnicuiq; reddatur ſm merita ſua cū ventum fuerit ad iudiciū. Pecca tor autē cū peccat: peccat cōtra bonum eternū ꝛ infinitū: ꝛ ex hoc dignus eſt cru ciatu eterno. Et dū deceſſerit nō eſt am/ plius locus meriti: ac per hoc nō erit re/ miſſio pctī. Ideo quia ſemper eſt culpa: ſemꝑ etiā erit ꝛ pena. Nā poſt mortē nō deletur culpa mortalis: quia nō eſt am/ plius tempus merendi vel demerendi. Multe ſunt alie rationes in textu. Vi de ibidem.

Secundo q̄ritur vbi ſit

infernus. Notandū ꝙ infernꝰ ibi capit̄ ꝑ loco inferni in quo cruciāt̄ dānati ¶ Ad queſtionē dicit̄ ꝙ licet Auguſtinꝰ volue rit dicere ꝙ infernꝰ nō eſt locus corporal̄ ſed eſt q̄d ſpūale tñ a modernis nō tenet̄ Sed ſequunt̄ Gregoriū q̄ dyalogorum quarto. dicit infernū eſſe locū corporalē ꝛ ſubterraneū q̄ exiſtit in medio terre. Et ſicut celū empyreū eſt locus pulcher rimus ꝛ amenſſimꝰ ita ille locus ē teter/ rimus ꝛ viliſſimꝰ. Eſt etiā in medio ꝛ in infimo terre. Nā ſicut mediū poli dicit̄ infimꝰ locus: ita ꝛ mediū terre dicit̄ infi mus locus eo ꝙ imūdus. Et ē ſub para diſo terreſtri deſcendendo in centro: id eſt in corde terre.

Circa ſecundum

huiꝰ partis articulū querit̄ de q̄ditate pene infernal̄ Et primo vtrū affligens in inferno ſit ignis verus: habēs formā et naturā ꝛ ignis ſpēm. Notandū ꝙ q̄dru/ plex eſt ignis. Quidā eſt ignis elemēta/ ris ꝛ eſt ipm elementū quod eſt in ſpera ignis: ꝛ iſte ignis nō cōburit: quia celū ē incorruptibile. Alius eſt ignis calcis ꝛ eſt ille q̄ accendit̄ aqua ꝛ extinguit̄ oleo: ꝛ iſte ignis ē in calce. Tercius ē ignis in fernalis ꝛ iſte ignis ē vſtiuus: ꝛ non com buſtiuus: quia vrit et nō cōburit: infert paſſionē ꝛ nō mortē. Quartus eſt ignis pinguedinis q̄ fit ex multis ꝯfectionibꝰ: ꝛ iſte ignis nec vrit nec cōburit: ſed ſolū illuminat. Unde dicit Guillermꝰ pari/ ſieñ. ꝙ ſi q̄s inungeret capillos ſuos illo igne bñ ꝑ ſpaciū duarū vl' triū horaꝝ da ret lumē ꝛ claritatē pñtibꝰ. ita ꝙ i vna menſa ꝑ totā cenā nō indigerent alio lu/ mine. ¶ Notandū etiā ꝙ adhuc triplex eſt ignis. Quidā eſt ignis carbo: et iſte ignis viuit in terra capiendo terrā large tā pro ligno q̄ꝫ pro ferro ꝛ ceteris metal/ lis: ꝛ etiam pro ipſa terra. q: in aliq̄bus partibꝰ: vtpote in brabantia et flandria fit ignis de terra. Scd's eſt ignis flāma ꝛ iſte viuit in aere quia notū eſt ꝙ flāma ignis ſemper aſcendit ſurſum ꝛ viuit in aere. Tercius ē ignis lux: ꝛ iſte viuit in ſeipſo. ſcꝫ in ſua ſpera q̄ eſt imediate ſub globo lunari ꝛ iſte ignis (licꝫ ſit calidꝰ) nō cōburit ſed ſolū lucet q: ibi nō eſt ma teria cōbuſtibilis. ¶ Reſponſio. Licet Auguſtinꝰ noluerit iſtā q̄onem ſoluere (quia videbat̄ ei temerariū eā ſoluere) tñ Gregoriꝰ (qui fuit doctor modernꝰ) tanq̄ꝫ inſpiratꝰ a ſpūſctō dicit q̄rto dya/ logoꝝ. Ignē infernalē corporalē eſſe nō ambigo: cū dicat̄. Ite maledicti in ignē eternū. Math. xxv. Et eum ſecuti ſunt oēs doctores moderni. Sed habet alias ꝓprietates ꝛ operationes q̄ꝫ habeat noſter ignis quia ille ignis eſt tenebroſus ꝛ ſul phureus ꝛ tamen non conſumit corpora in que agit.

Secundo q̄ritur Utrū

puniens in inferno ſit ignis ſolus: hoc ē querere vtrū dānati ſolū crucient̄ i igne ¶ Reſponſio. In inferno (ſicut ex ſcriptu ra colligitur) quatuor elementa eſſe cre duntur ad ꝑfectā damnatoꝝ punitionē Unde in inferno eſt calor intenſiuus in igne ꝛ frigiditas intenſiua in aqua. Un̄ Iob. xxiiij. Ab aquis niuiū tranſibunt

ad calorem nimiū. Erit em̄ ibi ignis ardens: ⁊ aqua cōgelans ⁊ aeris inquietudo ⁊ ꝑturbatio ⁊ terre fetor. Vn̄ Gregorius. In inferno erit frigus importabile: ignis inextinguibilis: fetor intollerabilis. Poſſibile eſt etiā ꝙ aliqs in eodeꝫ inſtanti habeat intenſiuū calorē ibi ⁊ intenſiuū frigus: ⁊ hoc in diuerſis mēbris Nam eſt poſſibile ꝙ diues dānatus ſolū cruciabať in lingua ꝑ calorē ignis: ⁊ qđ in ceteris membris habuiſſet intenſiuū frigus. Ad illud qđ obÿciť ꝙ dñs dicit Matth. xxv. Ite maledicti in ignē eternum: ⁊ ibi ſolū nominat ignē ⁊c. Dicendum ꝙ ꝑ ignē intelligiť oīs cruciatus. vel ꝙ ipe nominauit ignē tanꝗ̄ ꝑncipalem penā. Et ſm pħm a maiori debet fieri denominatio.

Circa terciū articulū (qđ eſt đ actione ignis) queriť primo. Vtrum ille ignis ſit cōſumptiuus corporum. Notandū ꝙ cōſumptio eſt deſitio rei ꝗ̄tum ad eſſe ſubſtātiale: ⁊ idem eſt ꝙ annihilatio. ¶ Rn̄ſio. Licet ignis affligat corpa: tn̄ non ꝯſumit. Si autē querať. Vtrū corrūpanť corpa in igne. Diſtinguendū eſt de corruptione. Naꝫ vno modo corruptio dicit deſitionē rei ꝗ̄tū ad eſſe ſubſtātiale: ⁊ hoc mō idē eſt ꝙ cōſumptio. Et tali mō non corrūpenť cū non morianť. Alio mō corruptio idē eſt ꝙ ꝑuatio bone diſpoſitiōis: ⁊ hoc qñ a corporib⁹ damnatoꝝ auferet quies et bona diſpoſitio que generat in aīa voluptatem. Et iſto mō corpa damnatoꝝ corrumpenť: quia nullā habebūt conſolationem: ſed erūt abſorpti in pena. Et per hoc patet rn̄ſio ad qōnem ꝙ ignis infernalis non eſt cōſumptiu⁹ corpoꝝ.

Scđo queritur. vtrum ille ignis ſit afflictiuus ſpirituū. Notādum ꝙ ibi ſpūs capiť pro angelis ⁊ aīabus intellectualib⁹. ¶ Rn̄ſio. Spūs ſeparati a corpore cruciantur non tm̄ per ſummi boni abſentiā: ſꝫ etiā ꝑ afflictiuā pn̄tiam ſcꝫ per ignem. Sed videndū eſt qualiter hoc fiat. Dolor em̄ (ſicut patet per Auguſtinū. xiiij. de ciuitate dei) eſt deſcenſus ab his rebus que nobis nolētibus accidunt. Vn̄ ad hoc ꝙ dolor generetur ab aliquo in anima: quattuor concurrunt. duo ex parte aīe. Primū eſt perceptio ex parte cognitionis. Scđm deteſtatio ex ꝑte affectionis. Et iſta duo ſunt in demonib⁹. Primo qꝛ habēt verā cognitionē qꝛ locus inferni eſt horribiliſſimus: viliſſimus ⁊ ſumme afflictiu⁹. Scđo qꝛ coartabunť ⁊ cōtra voluntatē ſuā incarcerabuntur ibi: et ideo ex illa deteſtatione generabiť in eis maximus dolor ſiue triſticia. Silr̄ dicendū eſt de aīabus. Sed ex parte agentis ſcꝫ ignis ſimiliter requirunť duo. Vnū eſt ꝙ immittet anime ꝑceptionē ⁊ cognitionē. et ſic ignis erit inſtrumentuꝫ diuine iuſticie: qꝛ ſemper demones ⁊ anime habebūt in mente memoriam illius ignis: ita ꝙ nō poterūt ſeparari ab illa cogitatione. et hoc in eis cauſabit maximā triſticiam. Aliud eſt ꝙ violenter ⁊ inſeꝑabiliter adhereat ꝯtra repugnantiā volūtatis. Et ſic demones ⁊ aīe in ſe erunt afflicte: qꝛ nollent cogitare de illo igne: ⁊ tn̄ detinebuntur ⁊ ꝯtra voluntatē ſemper cogitabunt đ illo igne. Et iſte eſt modus quo affligenť demones ⁊ aīe in ſe. Et dicitur ibi aīe in ſe: qꝛ aliā afflictionē adhuc habebunt de cōbuſtione corpoꝝ ſuoruꝫ: ſicut patꝫ ꝑ experientiā. Notandū ꝙ nec demones nec aīe in ſe cōburenť in igne: ſed ille ignis cauſabit in eis triſticiaꝫ: ſicut dictum eſt.

Circa diſtinctionem qdrageſimāquintam (cui⁹ tres ſunt articul) q̄ritur p̄mo đ receptaculis aīarum. Vtrū an̄ xp̄i aduentū aīe deſcēderint ad infernū. Notandū ꝙ infern⁹ ibi capiť pro loco ſubterraneo. Et iſte hꝫ

q̄ttuoꝛ cameras: vt patuit diſt. p̄cedēti.
¶ Ad queſtionē dī ꝙ aīe decedentes in gratia ante aduentū xp̄i recipiebanť in limbo patrū: ꝛ per conſequens deſcende bant in infernū: qꝛ ille limbus eſt vna de cameris inferni. Notandū ꝙ ibi ad/ uentus xp̄i capitur pro illo aduentu qn̄ in triduo paſſionis ſue deſcendit ad in/ ferna.

Secūdo queꝛitur. vtrū
poſt aduentū xp̄i habeant receptacula vel loca determinata. ¶ Rn̄ſio. Poſt ad uentum xp̄i (ſcꝫ poſt deſcenſum ad infe/ ros: expoliando infernū: extrahēdo ſan/ ctos patres de limbo et etiā exiſtētes in purgatorio) nulla aīa deſcēdit ad lim/ bum patrum. Sꝫ nunc ſolūmodo ſunt q̄ttuoꝛ receptacula. Quidā eīm decedūt in gratia. nihil hn̄tes purgabile: et iſti euolant in celum. Quidā vero decedūt in gratia habētes purgabile: ꝛ iſti reci/ piuntur in purgatorio. Alij decedūt in originali peccato tm̄: ꝛ iſti deſcendūt ad limbū puerorum. Quarti aūt decedunt in peccato moꝛtali actuali: ꝛ iſti deſcēdūt in inferno infimo: fetidiſſimo et viliſſi/ mo: vbi eternaliter cruciabuntur ꝛ hoꝛ/ ribiliter.

Tercio queꝛiť. Utrum
aīe a ſuis receptaculis aliqn̄ exeant.
¶ Rn̄deť ꝙ quidā a deo cōdemnanť ad tp̄s: vtpote quouſq; ad p̄ces aliquoꝝ ſanctorum liberenť: ſicut pꝫ de lazaro. Eti am de Trayano qui ad p̄ces Gregoꝛij fuit liberatꝰ a penis inferni. Et iſto mo/ do aīe mutāt receptacula. Quidā autē condemnanť ſententia definitiua ꝛ eter/ na: ꝛ iſto modo nō mutant receptacula niſi deus permittat ꝑpter aliqđ bonum Similiter dicendum eſt de exiſtentibꝰ in purgatoꝛio. De beatis aūt dicendū ꝙ exeunt ſepe: quia poſſunt nos iuuare reuocando a malo: docendo bonum: cō/ foꝛtando ꝛ liberando: ſicut patet de in/ finitis miraculis tam beate Marie q̄ꝫ franciſci: nicolai ꝛc̄.

Circa ſecundum articulum queriť de ſuffra gijs que recipiunt aīe de/ functorum a viuis. Et pꝛimo queritur. Utrū ſuffragia pꝛoſint defun ctis q̄ ſunt mediocriť boni. ¶ Notandū ꝙ quattuoꝛ ſunt genera ſuffragiorum (ſm̄ Gregoꝛiū) quibus aīme in purgato/ rio exiſtentes iuuanť. Pꝛimo oblationi/ bus ſacerdotū: ꝛ iſtud eſt ꝑcipuū ſuf/ fragiū. Scđo oꝛationibus ſanctorum ſiue ſint in patria ſiue in via. Tercio elemo/ ſynis charoꝛū. Un̄ ille diciť charus qui aliqđ bonum facit alicui. Un̄ ſi aliquis q̄ūcunq; extraneus oꝛet pꝛo aliq̄ i pur gatoꝛio exiſtenti ille dī charus. Quar/ to ſubſidijs ſiue ieiunijs cognatorum. Un̄ ille dī ibi cognatus q̄ aliqđ ſubſidiū fa/ cit alteri. Et ſub iſto q̄rto genere conti nenť pegrinationes: flagellationes et ie/ iunia ꝛc̄. Notandū ꝙ illi dicunť valde boni q̄ euolant immediate ad celos abſ/ q; trāſitu purgatoꝛij. Quidā ſunt val/ de mali: q̄ moꝛiunť in pctō moꝛtali: ꝛ illi deſcendūt ad infernū. Alij ſunt medio/ criter mali ꝛ mediocriter boni: ꝛ ſunt il/ li q̄ moꝛiunť in gr̄a tn̄ hn̄t aliquid pur/ gabile. ꝛ iſti deſcendunt in purgatoꝛiū. ¶ Coꝛrelariū pꝛimū. Suffragia eccle/ ſie nullo modo pꝛoſunt beatis. Auguſti nus Iniuriā facit martyri q̄ oꝛat ꝑ mar tyre. ¶ Scōm coꝛrel. Suffragia eccle/ ſie nullo mō ꝑſunt damnatis ꝛ cōdem/ natis ſententia diffinitiua. Nā aliq̄ de/ ſcenderūt in inferno qui nō erāt cōdem/ nati ſentētia diffinitiua: ſed ſolū cōditi/ onata et ad tempꝰ: ſicut patet de puero quē ſuſcitauit beatus iohānes euāgeli/ ſta: ꝛ de vno triū moꝛtuoꝛum reſuſcita/ toꝛum a beato Hieronymo ꝛ iſtis pꝛo/ fuit oꝛatio beatoꝛum: ideo notanter di/ citur ſententia diffinitiua. ¶ Tercium coꝛrelarium et ad queſtione reſpōſiuū. Suffragia eccleſie pꝛoſunt mediocriter

bonis ſcꝫ exiſtentibus in purgatorio: et hoc ꝓpter dignitatē ⁊ neceſſitatē. Nam qꝛ ſunt in gratia: ideo digni ſunt eccleſie ſuffragijs. ⁊ hoc dictat iuſticia: qꝛ etiam in penis ſunt ⁊ neceſſitate. ideo miſericordia dictat ꝙ orandum eſt pro ipſis.

Scḋo queritur. Utrū proſint ſuffragia facta ꝑ malos. Notandum ꝙ ille ibi dꝛ malus q̄ eſt in peccato mortali. ¶ Rn̄detur ꝙ quidā dicūt generaliter ꝙ ſuffragia eccleſie ꝓſunt: ſiue fiāt a malis ſiue a bonis. Et ratio huiꝰ eſt: quia tam boni q̄ꝫ mali faciūt ſm doctrinam eccleſie: ⁊ faciunt pro eo q̄ eſt in charitate. et vbi deficit charitas facientis: ſupplet charitas eccleſie dictātis: ⁊ mortui ſuſcipientis. Sed nō credo breuiter ꝙ oratio peccatoris aliquid mereatur apḋ deū: niſi ſolū diſpoſitiue: qꝛ diſponit de cōgruo. ⁊ de cōdigno ad meritū. Opus enim formā recipit ab agente proximo: ſicut aqua a vaſe ꝯtinēte: nō a fonte. Similiter corona valorem ⁊ pulcritudinē habet a gēmis ⁊ ab auro ⁊ nō a quatuor elementis. Et ideo diſtinguendū eſt: qꝛ ſuffragia facta: aut ſunt opa ſacramentalia: vt ſunt opa miſſe ſiue celebratio et tunc ratione ꝯtenti (quia opa dei ſunt) ꝓſunt quia xp̄us ibi ꝯtinetur. ſiue fiant a bonis ſiue a malis: non rōne cōſecrātis. Aut ſunt alia opa. Et hoc dupl'r. Aut eñ fiunt pure a malis ſicut aliquis malus orat: vel ſe affligit ieiunādo: ꝑegrinando ⁊c̄. pro aliquo: ⁊ tunc nō credo ꝙ valeāt defunctis. Aut fiunt a malis ad imperiū alicuiꝰ boni defuncti: vel amici eius: de re que illius eſt in elemoſynā. vel ad conſortiū alterius: vt qn̄ duo legunt vnū pſalteriū: vnus exiſtens in charitate: alter nō. ⁊ in alijs operibus vt qn̄ datur elemoſyna iuſto vt oret pro mortuo. Et tunc valent: rōne charitatis boni hominis cōiuncti. Concedendū enim eſt ꝙ nō proſunt ſm ꝙ fiunt a malis tm̄. concedendū nihilominus ꝙ proſunt ſi concomitatur charitas viri iuſti ex Bonauentura. Un̄ Eſaie pmo. Cum multiplicaueritis orones veſtras: non exaudiam. manus eñ veſtre plene ſunt ſanguine. gloſa id eſt peccato.

Tercio queritur quantū proſint ſuffragia? Et cū non proſint eq̄liter omnibꝰ. queritur cui magis proſint: an ei qui magis meruit: an ei pro q̄ ſpecialiter fiunt. ¶ Pro reſpōſionis elucidatione tres ponuntur diſtinctiones. Prima diſtinctio. Suffragia facta valēt trip'r. Uno mō ſpecialiſſime. ⁊ hoc mō valent illi q̄ facit ſuffragia. Scḋo mō generaliſſime valent: ⁊ tūc valent eccleſie quia non poſſet aliq̄s facere aliqḋ opus meritoriū quin proſit eccleſie. Tercio modo ſuffragia valent ſpecialiter vl' generaliter. ⁊ iſto mō valēt illis pro quibꝰ ſpecialiter fiunt. vt ſi q̄s diceret miſſam vel oraret pro parētibus: illa valet ſpecialiter ipſis parētibꝰ toti eccleſie generaliter ⁊ ſibi ſpāliſſime. Et ideo qḋ de ſecundo mō ſcꝫ de valore ſpeciali hꝫ intelligi. ¶ Scḋa diſtinctio. Suffragia facere pro aliquo pōt eſſe dupliciter. aut in cōmuni: vt quādo aliquis orat in cōmuni pro omnibus exiſtentibus in purgatorio. Aut in ſpeciali: vt qn̄ aliq̄s orat pro patre. vel pro amico ſuo. ¶ Tercia diſtinctio. Suffragia poſſunt fieri pro aliquibus dupl'r. Uno mō ſatiſfactorie. vt. ſ. ſatiſfaciāt pro aliq̄ pena alicuiꝰ exiſtentis in purgatorio vel pro oibꝰ. Et tūc plus ꝓficit illi ſoli pro q̄ dꝛ miſſa q̄ꝫ ſi diceretur miſſa in cōmuni pro omibꝰ: qꝛ tūc q̄libet haberet partē ſuā: ⁊ diſtribueretur cuilibet ſm meritū ⁊ neceſſitatē ſuā. Alio mō ſuffragia pn̄t fieri ꝑ aliq̄ ꝑ modū ſupplicationis. Et tūc pōt aliq̄s celebrare miſſaꝫ ꝑ modū ſatiſfactōis ꝑ aliq̄ ſpecialiter. ⁊ pro oibus alijs in cōmuni ꝑ modū ſupplicatōis Nec ꝓpter h̄ diminuitur meritū illi pro q̄ dꝛ miſſa ſpāliter. Exm̄ vt ſi eēnt duodecim incarcerati: ⁊ q̄libet

deberet centū ſcuta: poſſet aliqs ſoluere debitū pro vno. liberādo eū a carcere: et ſolū depcari pro alijs. ¶ Ad qſtionē dicitur q ſi ſuffragia fiant in cōmuni; tūc magꝫ pſunt illis q magꝫ meruerūt et magis indigēt. Si aūt fiant in ſpeciali: tūc magis illis pſunt p quib⁹ fiunt.

Quantū ad terciū arti-

culum (in quo de ſuffragijs q impendūtur viuis a ſanctis ſiue defunctis agit) querit primo. Utrū ſancti orent p nob. ¶ Rñdet breuiter q ſancti orant pro nobis. Primo propter neceſſitatē noſtram quia vidēt nos indigere: et ideo orant p nobis. Scđo propter dei voluntatē: qr vult vt vnū mēbrū releuet aliud.

Secūdo queritur. vtrū

ſancti ſuis orationibus impetrēt nobis aliqua. ¶ Rñſio. Sanctorū orationes multa nobis impetrāt bona ſcꝫ merito et affectu. Nam merent nobis merito qđ pceſſit: qr ſibi amplius non merent: ſed propter merita pcedentia nobis merent quia multa merita fecerūt ſine quibus fuiſſent ſaluati. Affectu etiā impetrant multa nobis bona: qr nos diligunt: et idō cū affectu orant deū pro nobis. Et qm (ſm phum) amicoꝝ eſt idem velle: ideo cū aliquē diligūt (p modū dicēdi) cōpellunt illū diligere. Uñ btā virgo multos peccatores recōciliare dicitur.

Tercio queritur. vtrū

vtile nobis ſit ſanctos pro nobis orare. ¶ Rñdet q ſic: qr deus decreuit et voluit ſcꝫ pter noſtrā inopiā ſanctoꝝ gliam et dei reuerentiam.

Circa diſtinctio-

nem quadrageſimāſextam (cuius duo ſunt articuli) queritur primo. Utrū aliqua mitigatio pene fiat damnatis propter ſuffragia eccleſie. ¶ Rñdet q licet aliqui voluerint dicere q in dānatis mitigatur pena (et iſta fuit opinio Prepoſitiui et ſequacium eius) tñ in hoc errauerunt. Ideo vera opinio et cōmunis eſt q ſuffragia dānatis non proſunt nec eccleſia intendit orare pro ipſis. Notandum q ſi aliquis oraret pro aliquo damnato: ipſo neſciente talem damnatū: illud ſuffragiū reuerteret in ſuum meritum. ſm illud pſalmiſte. Oratio mea in ſinu meo conuertet. Uel diſtribuet exiſtentibus in purgatorio: et breuit tale ſuffragium vel tale bonum nō perdet.

Scđo queritur Utrum

damnatis fiat mitigatio pene pter pietatē miſericordie dei. ¶ Rñſio. Mitigatio pene damnatoꝝ dupliciter pōt intelligi. Aut q̄tum ad taxationē et inflictionem pene: vtpote qñ ſtatim poſt mortē taxat pena dānato. Et ſic abſq dubio ē ibi mitigatio: quia de⁹ punit citra cōdignum: ita q nō tm̄ punit peccatorē q̄ntū meruit: et ideo ibi eſt miſericordia et iuſticia. Alio mō pōt intelligi mitigatio pene poſt taxationē et inflictionē Et hoc modo nulla cadit mitigatio a miſericordia diuina: quia extunc claudit eis dñs viſcera pietatis.

Tercio querit. Utrum

deus miſericordius agat cū vno q̄ cum altero. ¶ Rñſio. Magis miſereri pōt intelligi tripliciť. aut habitu. aut actu. aut effectu. Primo mō et ſcđo mō impoſſibile eſt deū magis miſereri vni q̄ alteri. Uñ. Deū miſereri habitualiter ē ipſa pietas et benignitas q eſt in deo: et eſt equaliter in deo q̄tum ad oēs. Deū aūt miſereri actualiter eſt velle miſereri qđ etiā q̄tum ad oēs eſt equaliter in đo quia vult omnib⁹ miſereri. Tercio modo ſcꝫ q̄tum ad effectum: vbi eſt releuatio a miſeria: verū eſt q deus agit miſericordius cum vno q̄ cum altero taꝫ in pñti q̄ in futuro. Cetera patet.

Quarto querit̃. vtrum

deus agat iuſtius cū vno q̄ꝫ cum altero ¶ Reſponſio. Juſtitia in opere vno mō dicit ſeueritatē: ⁊ ſic iuſtius agit in vno q̄ꝫ cū alio quia ſeuerius punit. Alio mō iuſtius dicit ordinem p̄mij ad meritum ⁊ ſic' dico ꝙ iuſtiſſime retribuit omnibꝫ Cetera patent.

Pro ſecūdo articulo q̄ritur primo.

Utrū in aliquo opere dñi ſit miſericordia ⁊ veritas. id eſt iuſticia. ¶ Reſponſio. Miſericordia ⁊ veritas ē in ope creature rōnal': ⁊ hoc q̄dē nobilitatis eſt: ergo multofortius et nobilius in operibꝫ dei eſt miſericordia ⁊ veritas

Secūdo querit̃. vtrum

in omni opere dñi ſit miſericordia ⁊ veritas. ¶ Reſpondet̃ ꝙ ſic. Qualiter autē miſericordia ⁊ iuſticia accipiuntur. Reſpondet̃ ꝙ largiſſime. cōmuniter ⁊ ꝓprie Et qualiter ſe habeāt ad inuicem: clare patet in textu.

Tercio queritur vtrum

in omni opere dñi ſit miſericordia ⁊ veritas ſm ꝙ dicunt̃ largiſſime vel ſm ꝙ proprie accipiuntur ¶ Reſponſio. Jn omni opere dñi ſemꝑ ē miſericordia ⁊ iuſticia: quocunq̄ꝫ mō accipiantur: ita ꝙ nō pñt ſeparari. Unde in baptiſmo qñ quis iuſtificatur ſine aliquibꝫ meritis p̄cedentibus: non ſolū eſt ibi miſericordia in hoc ꝙ deus totaliter remittit culpā et penā: ſed etiam eſt ibi iuſticia: in hoc ꝙ alique penalitates remanēt in anima ⁊ corpore Etiā cū deus aliquē damnat: nō ſolum eſt ibi iuſticia eum puniendo: ſed etiam eſt ibi miſericordia: quia nō tantum punit ſicut meruit.

Quarto querit̃. vtrum

poſſit deus aliquē punire pure ex iuſticia: vl' pure remunerare ex miſericordia ita ꝙ iſta duo ſeparentur. ¶ Reſponſio. Jmpoſſibile eſt in operibꝫ dei iuſticiā ſeparari a miſericordia: loquēdo de potentia dei ordinata. Si autē loquamur de potentia dei abſoluta: tūc poſſet facere iuſticiā ſine miſericordia: ⁊ ecōuerſo.

Circa diſtinctionem quadrageſimāſeptimā

(que duos habꝫ articulos) Primo querit̃ vtrū apoſtoli iudicabunt. ¶ Reſponſio. Judex in aliquo dicit̃ duplici ratione: Aut quia ipſius ē ferre ſententiā: et ſic ſolus xp̄us iudicabit tanq̄ꝫ principalis iudex. Aut quia aſſiſtit ferenti ſententiaꝫ ſm ꝙ aliq̄ iudices aſſiſtunt in iudicio. Et ſic apoſtoli iudicabunt. Mathei. xix. Sedebitis ſuꝑ ſedes iudicantes ⁊c̄. Qꝫ autē dicitur ſedebitis nō ē intelligendū ꝙ apoſtoli ſedeāt ſeſſu corporali: ſed hoc ponit̃ ad dignitatē. Judicabūt etiā fratres minores: ⁊ oēs qui ꝓpter xp̄m reliquerunt oīa: ⁊ ſecuti ſunt chriſtū.

Secūdo q̄ritur. vtrum

angeli iudicabūt. ¶ Reſponſio. Angeli nō iudicabunt poteſtate iudicatoria (ſicut dictū ē de apoſtolis) ſꝫ ſolū aſtabūt rōne approbationis. Auctoritates autē. que dicunt ꝙ dñs veniet cū angelis non ſunt intelligende ꝙ veniet cū angelis iudicantibꝫ ſed miniſtrātibꝫ. Cetera patēt

Tercio queritur vtrum

omnes iudicabuntur tam boni q̄ꝫ mali. ¶ Reſpondetur ꝙ iudiciū dicit̃ tripliciter. ſcꝫ cōmuniter. proprie: ⁊ appropriate. Judiciū cōmuniter captū dicitur collatio manifeſta meriti ad p̄miū. quando videbunt merita ⁊ demerita omniū. Et ſic omnes iudicabunt̃: quia omnes cōuenient: ⁊ patebit quomodo deus omnibꝫ retribuet ſm merita. Et hoc eſt ꝙ dicit apoſtolꝰ. Oēs manifeſtari oportet. ⁊c̄. Judiciū ꝓprie dictū ē diſcutio meritoꝝ ⁊ prolatio cū quadā diſcuſſione ⁊ diffinitione ſententie. Et ſic non omnes iudica

buntur. Sed erunt quatuoꝛ oꝛdines in iudicio: duo ex parte damnandoꝝ ꝛ duo ex parte ſaluandoꝝ. Aliqui ex parte dānandoꝝ erunt iudicati quibꝰ dñs dicet. Eſuriui ꝛ non dediſtis mihi manducare ꝛc. Et iſti erūt chꝛiſtiani: qui licet habuerint fidē: tamē caruerūt bonis operibus. Alij ſunt qui caruerūt fide: ſicut pagani ꝛ infideles: ꝛ iſti tunc nō iudicabuntur: quia nō tenuerūt fidei ſacramēta: ideo increpationeꝫ iudicis in ſe ferri nō audient ſed damnabunt̄ abſq; vlla increpatione. Ex parte aūt electoꝝ aliqui iudicabuntur: ꝛ ſunt illi xp̄iani qui vite maculas lachꝛymis tergūt ꝛ elemoſinarum ſupinductione operiūt: q̄bus dñs dicit. Eſuriui ꝛ dediſtis mihi māducare ꝛc. Alij vero non iudicabunt̄: ꝛ erunt illi qui ſeruauerunt ꝯſilia xp̄i ſicut apoſtoli. martyres et renunciantes ſeculo. Tercio mō iudiciū dicit̄ appꝛopꝛiate vt eſt ipſa ꝯdemnatio ꝛ ſic ſoli mali iudicabuntur.

Querit̄ quarto. vtrum angeli iudicabuntur. ¶ Reſponſio. Angeli mali iudicabunt̄ iudicio ꝯdēnationis. Et hoc pꝛopter quatuoꝛ rōnes. Pꝛima ex parte iuſticie dei: quia ſicut hoīm fiet vniuerſale iudiciū ſic ꝛ angeloꝝ condemnatio. Scđa ex parte glorie chꝛiſti quia triūphauit de diabolo q̄ fuit iudicatus a mēbꝛo diaboli ad ſuggeſtionem eius. Tercia ex parte meriti: quia ſicut participes fuerūt culpe humane: ſic contumelie ꝛ pene. Quarta rō ex pte ſupplicij ꝯſummandi: vt ſi quid penarum eis deeſt ſuppleatur plene: quia ſimul cum damnatis incarcerabuntur.

Quantū ad ſecūdū articulum (qui eſt de igne qui pcedet̄ faciem iudicis) querit̄ pꝛimo vtrū ille ignis ſit elementū. ¶ Reſpondet̄ ꝙ ille ignis non tm̄ aſcendet: ſed magis deſcendet: ſicut pluit dñs ſup ſodomā et gomoꝛrā. ideo dixerūt aliqui ꝙ ille ignis nō erit elemētalis ſed de nouo creabitur alius ignis. Poteſt aliter cuꝫ Auguſtino dici ꝙ ille ignis erit elemētalis ꝛ idem cum noſtro igne vſuali: quē dñs ſic augmentabit ſicut fecit aquas diluuij vt ſicut tunc purgatus fuit mūdus p aquā: ita in die iudicij purgabit̄ per igneꝫ: ita ꝙ ignis qui eſt in terra aſcendet: ꝛ ignis qui eſt ſuper terrā (ſcꝫ in ſua ſpera) deſcendet. Et iſta eſt veriꝛ opinio.

Secundo querit̄. Utrū virtus illiꝰ ignis ſit naturalis vel ſupꝛa naturā. Notandū ꝙ ille ignis purgabit omnia elemēta: erit eīm vſtiuus ꝛ nō conſumptiuus (ſicut dictū eſt de igne infernali) ꝛ extendetur iſte ignis a ſpera lune vſq; ad centrū terre: ita ꝙ (ſm aliquos) miſcebit̄ cū igne infernali. ¶ Ad q̄onem dicit̄ ꝙ eſt loqui de igniū cōflagratione tripliciter ſcꝫ q̄tū ad inchoationē: pꝛogreſſum ꝛ ꝯſummationē. Dicendū ergo eſt ꝙ q̄tū ad inchoationē erit ſupꝛa naturā. Nam tunc incipiet a centro terre: ꝛ purgabit totā terrā ꝛ aquā ꝛ aerem: et ignē: quia ignis infernalis ꝛ ignis noſter vſualis: ꝛ aliqua pars ignis elementalis ſimul cōgregabunt̄ ꝛ hoc virtute diuina. Secūdo mō q̄tum ad pgreſſum (qui ē purgare vere ꝛ ſubtiliare) dicēdū ꝙ erit a virtute naturali. Notandū tamē ꝙ nō cōſummabit nec deſtruet elementa: ſed ſolūmodo purgabit ea. Tercio mō q̄tū ad cōſummationē: ſcꝫ ꝙ ſeparabit̄ et deſcendet in infernū ad vrendū ꝛ affligēdū damnatos: ꝛ hoc erit virtute diuina.

Querit̄ tercio de illius ignis extenſione. ¶ Reſpōſio. Ille ignis aſcendet ꝛ extendet̄ tantū quātū durant coꝛpoꝛa cōſumptibilia et paſſibilia. Et quia coꝛpoꝛa celeſtia nō ſunt receptibilia impꝛeſſionis aliene: ſed ſūt incoꝛruptibilia: ideo q̄tum durat ſpaciū cōtinens elemēta aſcendet flāma ſcꝫ vſq; ad lunā ſub qua imediate ſpera ignis ē: vt eſt elementū: et vlterius nō aſcendet. Et ideo

dicendū q̄ nō aſcendet vſq3 ad ſidera in/
cluſiue:plus tñ aſcēdet q̄ aqua diluuij:
ſicut clare patet.

Querit̄ q̄rto. Utrū ille ignis p̄cedet iudiciū vel an ſequet̄. ¶ Reſponſio. Iſte ignis habebit duos effect⁹ Nam purgabit electos:quia multi erūt viui qui erūt in gratia:& tñ habebūt aliquid purgabile:& ſic purgabunt̄ in illo igne & faciēt illi penitētiā: nō in corpore ſed ſolū in aia:quia in illo raptu morientur ita q̄ nō deſcendent in purgatorium Et durabit ille ignis imediate ante iudiciū bene p ſpaciū vnius aut duoꝝ dierum. Alius effectus iſti⁹ ignis erit affligere damnatos:& erit poſt iudiciū quia cum dominus dixerit. Ite maledicti &c. deſcendent cum illo igne ad infernum.

Circa diſtinctionem quadrageſimāoctauā (que in duos partit̄ articulos) querit̄ primo Utrū poteſtas iudiciaria x̄pi ſit ſm humanitatē aut ſm diuinitatē. ¶ Reſpōſio. Ad hoc q̄ aliquod iudiciū ſit firmū duo concurrunt ſc3 autoritas in ſententiādo & poteſtas in retribuendo p̄miū ſm meritū. vel ſupplicium ſm demeritū. Et ſi alterū hoꝝ deficiat nō ē iudiciū. ¶ Correlariū Nulla creatura quātūcunq3 magna poteſt aliquem obligare ad aliquid ſub pena peccati mortalis:quia p peccato mortali debetur pena eterna: ſ3 nemo poteſt aliquem damnare pena eterna ſed ſolus deus. ergo &c. Unde ſequit̄ q̄ papa non poteſt imponere aliquid ſub pena peccati mortalis. His viſis dicit̄ ad queſtionem q̄ x̄ps iudicabit ſm diuinitatē & humanitatē. Nam ſm diuinitatē eſſentialr̄ habet illa duo ſc3 autoritatē & poteſtatem: ſm autē humanitatē collata ē ſibi autoritas et poteſtas per gratiā. Et ſic ſm diuinitatē iudicabit principalr̄: ſm vero humanitatē min⁹ principaliter.

Secūdo queritur. vtrū in forma diuinitatis apparebit malis. ¶ Reſponſio. Mali nō videbunt patrē nec ſpiritū ſanctū: ſed videbunt filiū:nō in forma dei:ſed humanitatis:tamē vere cognoſcent ip̄m eē verū deū p ſigna et effectus. Et ſic patet q̄ reprobi nō videbunt eſſentiā diuinam. Unde Iſidorus (et habet̄ ab Auguſtino) In forma in q̄ iudicatus ē videbunt vt doleant:in forma diuinitatis nō videbunt ne gaudeāt Notandū q̄ diuinitas nō poteſt videri oculis corporeis:ſed ſolū mentalibus.

Tercio querit̄ de qualitate forme in qua x̄ps apparebit vtrum ſc3 in forma glorioſa x̄pus apparebit reprobis. ¶ Reſponſio. Chriſtus apparebit in forma glorioſa non tm̄ bonis: ſed etiam reprobis. Boni em̄ reſpicient glorioſam formā cū gaudio & gloria:ſed mali cum pena & cōfuſione. Confundentur em̄ in aſpectu eius:& nō poterūt vultum eius ſuſtinere p̄pter ꝯſcientie remorſuꝫ: & propter expectatiōnē ferende ſententie contra eos. Ad illud qđ obijcitur Mathei. xxiiij. Apparebit ſignum filij hominis in celo. Hoc ſignū erit ſignuꝫ crucis in celo. Cum ergo crux ſit ſignū infirmitatis:videtur q̄ apparebit in infirmitate & nō in gloria. ¶ Reſpondet̄ q̄ x̄ps apparebit cum cicatricibus:cruce & ſignis paſſionis ſue:nec erunt ſigna infirmitatis p̄ſentis:ſed p̄terite:imo erunt ad gloriam:decentiam:et pulchritudinē:quia erunt ſigna victorie. Et ſimiliter dicendum eſt de martyrib⁹. Unde dicit Criſoſtomus ſup Matheū:q̄ crux radijs ſolis erit lucentior. ſimiliter et cicatrices. Uñ canit eccl'ia. O crux ſplēdidior &c.

Querit̄ quarto de hora iudicij. Utrum alicui creature ſit nota. ¶ Rñdet̄ q̄ hora diei iudicij abſq3 dubio ē nota toti trinitati et hoi aſſumpto ſc3 x̄po ſm hūanitatē: ē aūt ignota oib⁹

in ſtatu viatoꝝ exiſtentib⁹ eſt etiã igno/
ta demonib⁹ ⁊ dãnatis. Utrũ autẽ nota
ſit angelis et aiab⁹ beatis: eſt magna int̃
doctores cõtentio. Quidã eñ dicunt ꝙ
ſic: quidã autẽ ꝙ nõ. Difficile eñ eſt de
hoc determinare. Tamẽ poſſibile eſt ꝙ
beata virgo ⁊ aliqui angeli ſuperiores: ⁊
alique anime beate ſciant horã iudicij:
ſicut aliqui angeli norunt incarnationẽ
chriſti: ⁊ aliqui ignorauerũt. Et hec opi
nio eſt communior: ⁊ eam tenet ſanctus
Bonauentura.

Quantũ ad ſecundũ ar/
ticulum queriť primo Utrũ corpora ſu
perceleſtia remunerabunť. ¶ Notandũ
ꝙ corpora superceleſtia dicunť que ſunt
ſuper celos. hoc eſt ſup elementa: vt ſunt
celum criſtallinũ. celum ſiderũ. ⁊ celũ
ſtellarũ erraticarũ. Notandũ ꝙ hec que
ſtio (que prima facie videtur ſtolida: q̃a
ſola creatura rõnalis proprie loquendo
remuneratur) mouetur ꝓpter illã glo/
ſam que habetur ſuper illud Eſaie. xxx.
Erit lux lune ſicut lux ſolis: et lux ſolis
ſicut lux ſeptẽ dierũ. gloſa. Sol et luna
premiũ ſui laboris recipient. ¶ Reſpon
ſio. Tripliciter aliquid eſt remunerabi
le. Primo modo qđ eſt aptũ natum me/
reri. ⁊ hoc eſt liberum arbitriũ. Et iſto
modo corpora celeſtia nõ remunerabun
tur. Alio modo aliquid ẽ remunerabile
qđ eſt ipſi merenti ꝯiunctũ. ⁊ iſto modo
corpora humana ꝓmiabunť ⁊ nõ corpo
ra celeſtia. Tercio modo qđ eſt ad ipſuʒ
ordinatũ ſicut ad obſequiũ. Primo mo/
do ꝓmiabitur homo in ſeipſo. Secũdo
modo in corpore ſuo. Tercio mõ in eis
q̃ ſibi ſunt vtilia. Et iſto mõ corpora ſu
perceleſtia ꝓmiari nõ eſt aliud q̃ʒ homi/
nem in illis ꝓmiari. Ideo in luce ⁊ ſplen
dore augebuntur ⁊ creſcent ⁊ in eis dele
ctabitur creatura intellectiua beata.

Queriť ſecundo. Utrũ
corpora celeſtia quietabunť. ¶ Reſpon/
ſio. Sol ⁊ luna poſt iudiciũ nõ tendunt
ad occaſum (ſicut dicit Iſidorus et ha/
betur in litera) ſed in ordine ſuo in quo
creati ſunt ſtabunt. Et probabilior opi
nio eſt ꝙ ſol ſtabit ĩ oriente ⁊ luna in ple
nitudine ſua in occidente: eo ꝙ ibi crea/
ti ſunt. Et lux lune erit ſicut lux ſolis: ⁊
ſol erit ſeptuplicit̃ clarior q̃ʒ ſit mõ. Et
iſta erũt ad ꝯſolationẽ beatoꝝ ita ꝙ ha
bebunt celum empyreũ pro palacio ⁊ ce
naculo: ⁊ ſolem ⁊ lunam ⁊ cetera corpora
celeſtia pro ſubcameris. Et ſi placuerit
eis in vno momento et paruo ſpacio de/
ſcendent et aſcendent ad iſta corpora ce/
leſtia. Et ſic reſpondetur ꝙ corpora ce/
leſtia quietabuntur.

Queriť tercio. Utrum
innouabunť elemẽta. ¶ Notandũ ꝙ ad
innouationem duo requirunť. ſcʒ identi
tas ⁊ permanentia in ſubſtantia ⁊ muta
tio in accidentibus. Et per hoc patet re
ſponſio ad queſtionem ꝙ elementa inno
uabuntur quia ꝑmanebunt in ſubſtan/
tia: ⁊ mutabuntur q̃tũ ad aliquas qua
litates ⁊ proprietates. Nam in eis rema
nebunt proprietates leuitatis ⁊ ponde/
roſitatis: quia terra erit ſemper ponde/
roſa: ſimiliter aqua: ⁊ ignis ⁊ aer ſemper
erunt elementa leuia. Etiã remanebunt
qualitates ſm quas eſt receptio influen
tie luminis vt perſpicuitas ⁊ tranſparen
tia: tamẽ in eis nõ erit proprietas calidi
tatis. frigiditatis. ſiccitatis. ⁊ humidita
tis. Et iſta eſt opinio Baſilij ⁊ etiã bede
Alia eſt opinio probabilior ꝙ elementa
non innouabuntur nec ſm ſubſtantiam
nec ſm qualitates prout dicũt ſubſtan/
tiam: ſed q̃tũ ad rationeʒ corruptionis
⁊ generationis innouabunť: q2 rõ agendi
⁊ multiplicandi auferet̃ ab eis.

Queriť quarto. vtrum
innouabuntur plante ⁊ animalia bruta
¶ Reſpondetur ꝙ non quia nec anima/
lia: nec arbores: nec herbe: nec aurũ: nec

argentū erunt: quia poſtq̄ elemēta fue/
rint purgata p igne: non erit amplius
in eis: nec generatio nec corruptio: ſʒ ſo/
lum ꝯſeruabunt in eſſe

Circa diſtinctio/
nem quadrageſimamnonā
(que in duas diuidit ptes
tractans de btitudine) que
rit primo quid ſit beatitudo. Beatitu/
do (ſm Boetiū pſa ſcda. tercij libri) eſt
ſtatus omniū bonoꝝ aggregatione pfe/
ctus. Prima particula ē ſtatus. Unde
ſtatus eſt pmanētia legib⁹ ſapiētie diui
ne firmata. Triplex eſt ſtatus. Primus
eſt ſtatus nature inſtitute ſcʒ ſtatus in/
nocentie anteq̄ Adā peccaſſet. vbi erat
permanētia legibꝫ ſapiētie diuine firma
ta q ſi ipſe nō peccaſſet: ꝛ nō comediſſet
de ligno vetito ſcʒ ſcientie boni et mali
nunq̄ mortuus fuiſſet: nec habuiſſet ali
quas tentationes: nec vexationes. Se/
cundus eſt ſtatus nature deſtitute vel
lapſe: vbi eſt pmanētia legib⁹ ſapie diui
ne firmata q oēs morient morte corpali
Tercius eſt ſtat⁹ nature reſtitute. Et
iſte ē i padiſo celeſti vbi eſt pmanētia le
gibus ſapientie diuine firmata: q beati
nunq̄ morientur: ſed ſemp erunt beati.
Scda particula. Omniū bonoꝝ. Nō eſt
intelligendū q habeantur ibi oīa bona
ſm veritatē (quia ibi non erit aurū: nec
argentū: nec vinū: que ſunt bona) ſed ha
bebuntur omia bona ſm equiualentiā.
Tercia particula pfectus. Un̄ ille dicit
pfectus cui nihil deeſt. ꝛ ſic pprie loqn/
do ſolus deus eſt pfectus. ꝛ beati habe/
bunt deū per verā viſionē: tentionem et
fruitionē: ꝛ ideo erunt beati beatitudi/
ne increata. Notandū itaq̄ q duplex ē
beatitudo. Quedā eſt increata: ꝛ eſt ipe
deus. Alia eſt creata. ꝛ illa eſt duplex.
Quedā eſt integralis. ꝛ iſta ſtat in tribꝫ
Primo in clara viſione dei: ꝛ iſta euacu
abit fidē. Scdo in tentione dei p amo/
rem: quo amore ſancti tenent deū tanq̄
bonum cōmodū: ꝛ per iſtam tentionem
augmentabit ꝛ perficietur amor concu/
piſcentie: ꝛ euacuabitur ſpes per iſtam.
Tercio in fruitione dei ſequēte claram
viſionem dei: ꝛ per iſtam pficietur chari
tas. Et iſtis trib⁹ dotib⁹ dotabitur aia
Alia eſt beatitudo creata pncipalis in
qua principaliter ſtat beatitudo: et eſt
fruitio ꝛ amor amicicie. Et ideo ſi que/
ratur in quo ſtat principaliter btitudo.
Reſpondet q in fruitione ꝛ amore ami
cicie: quia ſi electi viderent deū: ꝛ nō di/
ligerent. pprie non eſſent beati. Bona/
uentura dicit q beatitudo eſt finis nr̄m
ſatians appetitum. Un̄ duplex eſt finis
Quidā eſt obiectiuus q̄ attingit p ope/
rationē: ꝛ eſt ipſe deus: ꝛ ſi hoc modo ca/
piatur beatitudo eſt increata Alius eſt
finis formalis; ꝛ eſt ipa operatio attin/
gens: ꝛ ſic tres dotes anime dicunt beati
tudo: ſicut dictum eſt: ꝛ iſto mō in diffi/
nitione capitur vt eſt creata. Notandū
etiā q duplex ē ſatiās. Quoddā eſt ob/
iectiuū: ꝛ eſt ipe deus. Aliud eſt ſatians
informans: ꝛ ſunt ille opationes ꝛ dotes
ſatiantes animā. Et iſte dotes non ſunt
ſubſtantie: ſed accidentia q̄ immediate
cauſant a deo. Auguſtin⁹ ſic diffinit be/
atum. Ille dicitur beatus q̄ habet quic
quid vult: ꝛ nihil mali vult.

Scdo querit. qualiter
beatitudo ſit appetibilis Utrū ſcʒ oēs
appetant beatitudinē veram. ¶ Notan
dum q triplex eſt appetitus ſcʒ natura/
lis: animalis et rationalis. Appetitus
naturalis eſt quedam inclinatio vel ten
dentia naturalis qua vnaqueq̄ res ten/
dit ad ſuum finē. Et iſte appetitus non
ſolum eſt in animalibus rationalib⁹ ꝛ
brutis: ſed etiā in rebus inanimatis: ſi/
cut lapis naturaliter tendit deorſum: et
ignis tendit ſurſuʒ. Et iſto appetitu na
turali omnes appetunt beatitudinē ſcʒ
tam homines q̄ angeli etiam mali. Ap/
petitus ſenſitiu⁹ et animalis eſt ille qui

conſequitur ſenſum quo natura intelle-ctiua ꝛ bꝛutalis appetit ſibi obiectū cō-ueniens: ꝛ fugit obiectū diſconueniens. Et de iſto appetitu non eſt queſtio: qꝛ iſto appetitu non poteſt appeti beatitu-do. Appetitus aūt rōnalis eſt voluntas noſtra q̄ libere elicit ſibi cōueniens. Et iſta p̄ſupponit intellectū: q̄ cognoſcit eli-gibile: ꝛ de iſto appetitu ꝓpꝛie eſt q̄ſtio. licet poſſit etiā eſſe de appetitu naturali ¶ Ad queſtionē dī ꝙ cum duo ſunt que faciunt appetitū ſcꝫ conuenientia ꝛ indi-gentia: qm̄ igitur aīa rōnalis creata eſt ad imaginē dei ꝛ ſimilitudinē: ꝛ facta eſt capax boni ſufficientiſſimi: ꝛ ipſa ſibi nō ſufficit cum vana ſit ꝛ deficiens. ideo ve-ram beatitudinē appetit naturalit̄. Nō aūt appetitu rōnali ꝛ deliberatiuo ſem-per appetit: qꝛ non oēs verā beatitudinē cognoſcūt ꝛ ideo in ſpeciali eam nō appe-tunt: licet appetant in generali: qꝛ quili-bet appetit qđ ſibi bonū eſt. Notanduꝫ preterea ꝙ triplex eſt ꝯueniens. Primū eſt ſm̄ veritatē qđ de ſe eſt conueniēs et bonū. Aliud eſt ꝯueniens ſm̄ apparenti-am: qđ de ſe non eſt ꝯueniēs ſed apparet bonum ꝛ ꝯueniens: ſicut qn̄ auari appe-tunt pecuniā. Terciū eſt conueniēs ſm̄ ꝯſtitutionē qđ de ſe nō eſt bonū: nec ap-paret bonū ꝛ ꝯueniēs: ſed aliquis ꝓpter peruerſitatem ſuam vult illud tanq̄ ſi eſſet cōueniēs: vt qn̄ aliquis vere cogno-ſcit ꝙ occidere hoīem eſt malū: ꝛ tn̄ pro-pter maliciam ſuam illud vult facere. Ad intelligentiam illius qđ dicit̄ ꝙ ani-ma noſtra eſt vana et deficiens. Notan-dum ꝙ ibi vanitas non capitur pro va-nitate qua aliquid dicitur inutile: ſed capitur pro vanitate verſionis: ꝛ iſto mo-do oīs creatura eſt vana: quia eſt verti-bilis ꝛ pōt annihilari.

Tercio queritur. vtruꝫ

homo ſit ſubiectum beatitudinis ſcđm animam an totum coniunctū. ¶ Pro de-claratione notandum ꝙ in homine ſunt tres entitates reales realiter a ſeinuicē diſtincte. Prima ē entitas anime: ꝛ iſta eſt mere ſpiritualis. Alia eſt entitas coꝛ-poꝛalis ſcꝫ coꝛpus. Tercia eſt etiā enti-tas ſubſtātialis realis ꝛ realiter ab alijs diſtincta ꝛ eſt humanitas que eſt foꝛma totius hominis; ſcꝫ vnio coꝛpoꝛis cum anima. Et hec annihilatur quando ani-ma ſeparatur a coꝛpoꝛe.

¶ Reſponſio. Beatitudo (cum ſit gau-dium de bonis) eſt ī aliquo ſicut ī ſubie-cto dupliciter. Primo per inherentiam et ſic gaudium eſt in ſola anima et iſto modo ſola anima dicitur ſubiectum be-atitudinis. Alio modo gaudium eſt in aliquo ſicut in coniuncto per quandam redundantiam. Et ſic quia coꝛpus eſt coniunctum anime ideo gaudium redū-dat in coꝛpus. Concedēdum eſt igitur ꝙ beatitudo non eſt in coꝛpoꝛe tanq̄ in ſubiecto pꝛimo: ſed tamē eſt ibi pꝛopter coniunctionē per quandam redundan-tiam ꝛ comparticipationem. Et ſic pro-pꝛie loquendo: homo eſt ſubiectum bea-titudinis ſm̄ animam.

Quarto queritur ſcđm

quid inſit beatitudo. Vtrum ſit in ani-ma pꝛimo ſm̄ ſubſtantiam: an ſm̄ potē-tiam. Notandum ꝙ potētie anime ſunt intellectus ꝛ voluntas.

¶ Reſponſio. Gloꝛia ꝛ beatitudo ſtat in anime potentia. Et dicit Bonauen-tura ꝙ ſtat in ambab⁹ potentijs ſcꝫ ī in-tellectu et voluntate. Sed contrarium dicit Scotus ꝙ nullus habitus eſt ſi-mul et ſemel in intellectu et voluntate: ſed dicit ꝙ beatitudo p̄ncipaliter eſt in voluntate qua tenetur deus per amoꝛē amicicie. Et iſta opinio Scoti tenetur pꝛobabilioꝛ.

Quinto querit̄ de ſta-

tu gloꝛie ſiue operatione cui inſit ¶ No

tandum q in beatitudine duplices ſunt actus. Quidam ſunt ſubſtantiales z pn cipales: et ſunt reſpectu boni increati. Et iſti ſunt tres ſcʒ clara viſio dei: frui/tio z tentio: q̄ꝗ̄ principaliter ſtet beati tudo in fruitione que eſt in voluntate qua diligitur deus amore amicicie tā. ꝗ̄ bonum honeſtum z ſumme amandum. ¶ Ad predictorū intelligentiam notan/dum q duplex eſt amor ſcʒ amicicie et concupiſcentie. Amor amicicie eſt quo diligitur aliquid propter ſe: z iſte amor eſt principalis z optimus. Et iſto mo/do beati diligunt deum: ita q ſi deus eis inferret penam: nihilominus vellent eum diligere tanꝗ̄ ſumme diligendum Et vocatur dos fruitionis: que ſequi/tur claram viſionem: in qua fruitione ſtat beatitudo. Amor cōcupiſcentie eſt quo diligitur aliquid tanꝗ̄ bonum cō/modum. Et iſto modo beati diligunt deum tanꝗ̄ ſummū commodū et cōcu/piſcibile. Et vocaṫ dos tentionis. Alij ſunt actus accidentales et minus princi pales. Et ſic beati leticiam habebūt de beatitudine et claritate ſuorum corpo/rum. et de beatitudine z bono proximo rum. Et de iſtis actibus proprie nō eſt queſtio. ¶ Ad queſtionem reſpōdet Bo nauentura q actus glorie ſunt ille tres dotes anime: ſcʒ clara viſio dei: fruitio et tentio. Et ſic pꝫ reſpōſio.

Sexto queriṫ de diffe/

renti participatiōe beatitudinis. Utrū omnes equalem habeāt beatitudinem. ¶ Reſponſio. Duplex eſt beatitudo. Quedam eſt beatitudo obiectiua: z eſt ipſa eſſentia diuina. Et de iſta beatitu/dine non eſt queſtio: quia certum eſt q omnes habebunt eandem beatitudineꝫ obiectiuā: quia omnes deum videbunt Mathei. xx. dicitur q omnes ſingulos acceperunt denarios. et dominus tan/tum dedit nouiſſimo quantum primo. Alia eſt beatitudo formalis: z ſunt ille tres dotes ſcʒ clara viſio dei: fruitio ſe/quens et tentio et etiam gaudium acci/dentale. Et ſic diſtinctio et diuerſitas erit in premijs ſm magis et minus cor/reſpondentia meritis precedētibus: qꝛ qui plus meruit plus premiabitur: et qui minus minꝰ: ita q aliqs clarius vi/debit deum q̄ꝫ alter: z plus diliget deuꝫ et magis habebit de gaudio q̄ꝫ alter: nec propterea inuidebit alter de bono alterius: quia vniti erunt perfecta cha/ritate. Et ſimiliter dicendū eſt de gau/dio et beatitudine accidentali: qꝛ mar/tyres habebunt ſpeciale gaudium de ſuo martyrio: z ſimiliter dicendū eſt de virginibꝰ z doctoribus: quia hi tres ha bebunt aureolam.

Poteſt hic queri Utrū

ſanctus linus: vel alius ſanctus minor beato Petro: tantum gaudium habeat de bono petri. ſicut de ſuo proprio. ¶ Pro ſolutione ponuntur quatuor cor relaria. ¶ Primum correlarium. Bea/tus petrus (ſi habeat maiorem charita/tem et magis de gratia q̄ꝫ linus) plus gaudet de bono lini q̄ꝫ ipſemet linus de ſuo proprio bono. ¶ Scdm correlariū. Beatus linus econuerſo non tm̄ gaudi/um habet de bono petri: ſicut ipſemet pe trus de ſuomet bono: quia non tantum habet de charitate ſicut petrus. ¶ Tercium correlarium. Licet beatus linus tantam vellet gloriam petro: quā/tam ſibi z etiam maiorem (quia ſcit euꝫ plus meruiſſe) non tamen tantū gaudet qntū ſi haberet illā gloriā: quia ſi habe/ret illam gloriā haberet maiorem charí tatē et poteſtatem intenſius gaudendi. ¶ Quartum correlarium et reſponſi/uum ad queſtionem. Beatus linus ma ius gaudium habet de ſuo paruo bono intenſiue: q̄ꝫ de maiori bono petri.

Circa ſecundam partē huius diſtinctionis (cuius quattuoꝛ ſunt articuli) queritur pꝛimo. Utrum gloꝛia coꝛpis ſit de ſubſtantia btitudinis ſiue augmētet gl'iam aie. ¶ Notādū φ ſm Bonauen. beatitudo dicitur gaudium p eſſentiā. Scotus aūt dicit p cōcomitantiā: quia dicit φ poſſit aliqs videre z diligere deū (z per ꝯſequēs beatus) z tamen nullum haberet gaudium.

¶ Ad queſtionē rn̄ſio. Gaudiū pōt eſſe maius quadrupliciter. Pꝛimo de maioꝛi obiecto. Et iſto mō nō erit mai⁹ gaudiū: qꝛ quilibet gaudebit de bono infinito ſcꝫ de deo: qđ eſt obiectū beatitudinis. Scđo mō gaudium pōt eſſe maius qꝛ ex maioꝛi habitu. Et ſic maius gaudium inuenitur reſpectu diuerſoꝝ: qꝛ maioꝛi habitu gaudet petrus φ lin⁹. Sꝫ non reperitur reſpectu eiuſdē φtum ad diuerſa tpa: quia nō habebit maioꝛē habitū petrus poſt iudicium (qn̄ ſcꝫ aia coniungetur coꝛpi) φ ante iudiciū. Tercio mō gaudiū pōt eſſe maius: quia latius z de pluribus. Et ſic reperitur in codē ſm diuerſa tpa: quia petrus de plurib⁹ gaudebit poſt iudiciū φ modo: qꝛ gaudebit de gloꝛia coꝛpis z anime: z gloꝛia omniū ſaluatoꝛū. Quarto mō gaudiū pōt eſſe maius: ex codem habitu intenſius. Et ſic aia intenſius gaudebit de coꝛpoꝛe ſuo poſt iudiciū φ ante: quia licet nūc gaudeat eo φ poſt iudiciū illud habebit: tn̄ poſt iudiciū intenſius gaudebit: quia tunc ipſi coꝛpoꝛi iungetur z nullum habebit retardans nec expectans. Concedendū eſt igitur φ gloꝛificatio coꝛpoꝛis facit ad maius gaudium φtū ad extenſionē. facit etiam φtum ad intenſionem: non augendo habitū: ſed remouēdo impedimentum.

Scđo queritur de oꝛigine btitudinis ſiue gloꝛie.

Utrum ſit a gloꝛia anime oꝛiginalr̄.i. cauſaliter. ¶ Rn̄detur φ dupliciter ē loqui de dotib⁹ coꝛpoꝛis in quib⁹ ei⁹ gloꝛificatio ꝯſiſtit vel φtum ad diſpoſitionē: vel φtu; ad ꝯſummationē. Si φtum ad diſpoſitionem: erūt immediate a deo: qꝛ nō poteſt aia cauſare iſtas dotes. Si aūt φtū ad ꝯſummationē: ſic ſunt a gl'ia anie ſue.i. ab aia gloꝛioſa: ita φ qn̄to aia erit gloꝛioſioꝛ z beatioꝛ: ita etiā coꝛp⁹ eo φ anie gloꝛia redundabit in coꝛpus. Un̄ Dionyſius ad dyoſcoꝛū. Btitudo nō eſt coꝛpoꝛū: ſed ab aiab⁹ redundat in coꝛpa.

Quantū ad ſecundum

articulū queritur pꝛimo de numero z ſufficiētia dotum. Utrū ſint tm̄ qttuoꝛ dotes coꝛpis: vel plures.ſ. claritas: impaſſibilitas: ſbtilitas z agilitas ¶ Notādū φ dos capitur tripl'r. Pꝛimo mō iuridice et ciuiliter: z nihil aliud eſt φ illud qđ dat ſpōſus ſue ſponſe qn̄ nubit: z hoc an̄ ꝯſummationē mr̄imonij. Scđo mō capitur naturalr̄ z phiſice: ſic nihil aliud eſt φ pꝛopꝛietas z virtus alicuius rei: ſic dr̄ iſte eſt bn̄ dotatus in foꝛtitudine: in pꝛudencia zc̄. Un̄ Boecius libꝛo pmo. Et vt bꝛeuiter oēs dotes eius includā. filijs eſt patri zc̄. Tercio mō capitur dos theologice z ſupnaturaliter. Et ſic diffinitur a Thoma de aq̄no. Dos eſt oꝛnatus perpetuus datus coꝛpi z aie: vite ſufficiēs: in eterna btitudine ꝯſiſtens. Et ſunt ſeptem dotes ſcꝫ tres ipſius anie ſcꝫ clara viſio dei. fruitio ſequēs viſionē dei z tērio. Sunt z qttuoꝛ dotes coꝛpis. vt ſup̄ Et accipitur ſufficientia iſtarū dotū ex ſapientie tercio. Fulgebunt iuſti et tanφ ſcintille in arundineto diſcurrēt. In fulgoꝛe notatur claritas in ſcintilla: impaſſibilitas: in arundineto ſubtilitas z in diſcurſu agilitas. Et p hoc patꝫ rn̄ſio ad queſtionē φ quattuoꝛ ſunt dotes coꝛpoꝛis. Multas ſufficientias ponit Bonauentura in textu. inter quas vltima eſt conuenientioꝛ z melioꝛ: z ſumitur ab auctoꝛitate apl'i pme Coꝛintheoꝛum .xv.

Seminat in corpore: reſurget in incorruptione: et ita reſurget cum incorruptione et quattuor dotibus. Vide coparationem in libro Bonauenture.

Secundo queritur. vtrum dotes corporis ſint equaliter in omnibus vel ſecundum magis vel minus. ¶ Reſponſio. Dotes in corporibus beatorum ſunt ſecundum magis et minus et perfectius: et minus perfecte in diuerſis ſecundum quod aliqui maiorem habent gloriam in anima et gaudium maius. Nam certum eſt quod corpus christi eſt et erit omnibus aliis perfectius dotatum: ſimiliter corpus beate marie virginis et ſic conſequenter deſcendendo. Cum nullus eſt ſanctus tam paruus quin habeat quattuor dotes: non tamen ita perfecte ſicut alius in maiori gloria conſtitutus: ita quod vnum corpus erit agilius alteri. Ad illud quod obijcitur quod quilibet ſanctus ſecundum voluntatem ſuam erit vbicunque voluerit. ergo equaliter habebunt ſancti agilitatem. Dicendum quod hoc intelligitur quod nullum habebunt impedimentum: tamen ſucceſſiue diſcurrent: ita quod aliqui velocius quam alij.

Circa tercium articulum queritur de ſenſuum remuneratione. Et ſuppoſito quod erunt in patria: quia erit anima habens ſuas potentias (cum nullam amittat) erit etiam corpus habens omnia ſua organa. Et circa hoc queruntur duo. Primo. Vtrum in patria omnes ſenſus habeant ſuos actus. Notandum quod ſenſus ibi capitur pro potentia ſenſitiua: vt ſenſus: viſus eſt ipſe viſus: et reſultat ipſa potentia ex toto compoſito ſcilicet tam ex anima quam ex corpore: quia anima ſeparata a corpore: proprie non habet ſenſus quia caret organis. Et ideo anima ſeparata a corpore non poteſt ſentire nec videre. Similiter corpus ſeparatum ab anima non habet ſenſus: quia licet habeat organa: tamen non habet potentiam: que maxime viget in anima.

¶ Reſpondetur ad queſtionem per tres propoſitiones. ¶ Prima propoſitio. Licet poſſe ſentire ſit ex coniunctione potentie cum organo bene diſpoſito: ſentire tamen eſt ex coniunctione ipſius potentie cum obiecto. Et iſta propoſitio prius declarata eſt. ¶ Secunda propoſitio. Quia in beatis erunt potentie iuncte organis bene diſpoſitis ideo ibi erunt omnes potentie ſentiendi. ¶ Tercia propoſitio. Quia obiecta omnium ſenſuum non erunt in gloria ſed quorundam: ideo quidam erunt in actibus ſuis in ſuo ſenſu: quidam non. Nam ſenſus viſus et ſenſus tactus erunt in actibus ſuis: quia ibi videbimus corpora nostra glorioſa: quia erunt lucida et colorata. Etiam erit ibi obiectum tactus ſcilicet lenitas: vt eſt dulce et leue tangibile: ita quod amplexabimur et oſculabimur inuicem abſque aliqua deordinatione: ſed cum omni honeſtate. tamen non erit ibi ſenſus guſtus: nec ſenſus olfactus. tamen probabile eſt quod ibi erit ſenſus auditus ſecundum illud pſalmiſte. Exultationes dei in gutture eorum: nam ſancti cantabunt cantu corpali cum ſumma melodia et concordia. Alterius autem opinionis eſt Richardus de media villa quod omnes ſenſus habebunt ſuos actus. Dicit enim quod deus cauſabit in corporibus beatorum odorem egregium: vbi ſatiabitur ſenſus olfactus. Similiter in lingua cauſabit deus quandam humiditatem: vbi ſatiabitur ſenſus guſtus. Et hec opinio magis placet.

Secundo queritur. Vtrum illi ſenſus qui ſunt in ſuo actu cognoſcant per ſpeciei receptionem. ¶ Notandum quod antequam habeantur actus ſenſus: duo requiruntur ſcilicet potentia ſentiendi et obiectum ſenſibile: vt puta antequam aliquis videat requiritur primo quod habeat potentiam videndi: ſecundo quod ſit obiectum ſenſibile. Unde ſi aliquis haberet optimam diſpoſitionem et potentiam viſus: ſi eſſet in tenebris et obſcuro loco nihil videret. Et ſi

militer ſi eſſet in loco clariſſimo ⁊ nõ ha
beret potentiã viſus: ita ꝙ eſſet cecus: ni
hil videret. Notandũ ꝙ aliquid cogno/
ſcitur ꝑ receptionẽ ſpeciei: qñ obiectum
ſenſibile cauſat ſpeciẽ ſuĩpſius in recipi
ente: vt ſol cauſat in viſu nr̃o ſpeciem ſo
lis: albedo in nobis ſpeciem albedinis.
Et ſimiliter dicendũ eſt de alijs ſenſib⁹.
¶ Rñſio. Senſus glorificati cognoſcẽt
recipiẽdo ſpeciẽ ab ipo obiecto ſenſibili

Quantũ ad quartũ ar/

ticulũ queritur ꝓncipaliter de glĩa cor/
poris in ſpeciali que in quattuor dotib⁹
conſiſtit. Et ſbdiuiditur iſte articulus
in quattuor ſm ꝙ quattuor ſunt dotes
corporis.

Irca primũ igi/
tur articulũ (qui eſt de im/
paſſibilitate) duo querunt.
Primo. Utrũ corpus glo/
rioſum ſit impaſſibile ab intrinſeco.
¶ Rñſio. Corpora illa ſunt incorrupti
bilia ⁊ indefectibilia (⁊ oẽs cõcordãt in
hoc) tam ab intrinſeco q̃ ab extrinſe/
co. ⁊ hoc loquẽdo de potẽtia dei ordina/
ta. ¶ Notandum ꝙ aliquid eſt incorru/
ptibile: immortale: impaſſibile ⁊ ſic de
alijs dupliciter. Uno mõ per naturam.
Et ſic ſolus deus eſt impaſſibilis ⁊ im/
mortalis. Alio mõ per gratiã. Et iſto
modo beati dicuntur impaſſibiles. No
tandum ꝙ in beatis erunt humores ſcꝫ
ſanguis ⁊ humiditas; ⁊ etiam calor or/
dinatus ⁊ quattuor elementa: ſicut ſunt
in mixto tñ nõ corrumpent. ⁊ hoc ex vir/
tute diuina.

Scd̃o queritur Utrum

corpus glorioſum ſit impaſſibile paſſio
ne veniente ab extrinſeco: ſicut igne vel
cultello. ¶ Rñſio. Corp⁹ glorioſum eſt
impaſſibile ab extrinſeco: ita ꝙ ſi corp⁹
glorioſum eſſet in igne infernali: non pa
teretur. Uñ. Impaſſibilitas vt eſt dos
corporis eſt quedã virtus ad nõ patien
dum immediate data a deo ipſis corpo
ribus beatis pro remuneratione ⁊ tãq̃
pro dote.

Quantũ ad ſecundum

articulũ querit̃ primo. Utrum corpora
illa ſint peruia: an colorata: an lumino/
ſa? Notandum ꝙ duplex eſt peruietas.
¶ Quedã eſt qualitatiua: ⁊ eſt quedam
diſpoſitio qualitatiua diſponens ad vi/
dendum ea que ſunt in eo; vt per criſtal
lum videmus que continent̃ in eo. Alia
eſt peruietas poroſiua: ⁊ ſunt ipſa fora/
mina vel pori per que videbimus in glo
ria interiora noſtri corpis. Et ꝑ iſtos
poros nunc exeunt ſudores et pili. No/
tandum poſt hec ꝙ coloratum nihil ali/
ud eſt q̃ ſuſceptiuum coloris: vt paries
dicitur coloratus: quia eſt albus: vel ni
ger: vel rubeus ⁊c̃. Notandũ demum ꝙ
luminoſum capit̃ dupliciter. Uno mo/
do vt eſt ſuſceptiuũ lucis. Uñ lux eſt in
corpore lucido ꝓprie loquẽdo: vt ſol di/
citur lucidus: quia lucet. Et iſto modo
ꝓprie capitur hic. Alio modo vt eſt ſpe/
cies ⁊ ſimilitudo lucis. Uñ lumẽ eſt in
corpore dyaphano ⁊ tranſparenti: vt lu
men dicitur eſſe in aere: in vitro ⁊ criſtal
lo ⁊c̃. Et ſic pꝫ q̃liter differũt lux ⁊ lu/
men. ¶ Ad queſtionẽ rñdet̃ ꝙ corpa bea
torum erunt colorata ⁊ luminoſa ⁊ erũt
peruia peruietate poroſiua ad modum
criſtalli pulcriora non autem peruieta/
te qualificatiua: quia ſequeretur ꝙ eẽnt
corpora organica: qd̃ non põt eſſe: quia
ſi ſic: ſequeretur ꝙ quelibet pars corpo/
ris eſſet ipm corpus. Nam oĩa corpora
quia ſunt organea: vt quelibet pars ae/
ris eſt aer: quelibet pars criſtalli eſt cri/
ſtallus. Notandũ vlterius ꝙ claritas
eſt lux manifeſtans ſeipſam. Nã lux ab
ſcondita non dicitur claritas: ſed ſolum
modo dr̃ lux. Notãdũ etiam ꝙ iſta ſunt
ſynonima: peruietas dyaphaneitas: ꝑſpi/
cuitas ⁊ tranſparentia.

Scđo queritur Utrum corpora glorioſa poſſint claritatē ſuam ſm imperium anime ſue oculis noſtris occultare. ¶ Reſpondet Bonauentura ꝙ licet non poſſemus videre corp⁹ glorioſum in ſe ꝓpter nimiam eius claritatē tamen poſſemus illud videre in ordinatione: ſicut eſt de ſole. Ulterius: q: corpus glorioſum eſt ſubtile: ⁊ per ſubtilitatem ſuā poteſt om̄e corpus penetrare non glorioſum (vt infra patebit) iō poſſet corpus glorioſum oculos nr̄os penetrare: ⁊ ſic non eſſet obiectū nobis viſibile: quia qđ intra oculos noſtros eſt non poſſumus videre. Qualiter autem hoc poſſit fieri: poſtea dicetur in materia de dote ſubtilitatis. De xp̄i corpore autē (qui poſt reſurrectionē ſuam diſcipulis non apparuit glorioſus: licet corā ipſis eſſet preſentialiter in ſpecie ꝑegrini: vel ortulani ⁊c̄.) Dicendum eſt ꝙ aliud eſt de xp̄o ⁊ de pura creatura: quia chriſtus deus eſt et potuit facere qđ voluit. Nā maior potētia collata eſt xp̄o ꝙ̄ ceteris ſanctis.

Conſequēter queritur de dote ſubtilitatis: ⁊ primo Utrū corpus glorioſum poſſit penetrare corpus non glorioſū. ¶ Notandū ꝙ duplex eſt ſubtilitas ſcʒ ſpiritualis et corporalis. Subtilitas ſpūalis dicitur eſſe quedā ingenioſitas exiſtens in intellectu diſponens ipſum intellectum ad acute ⁊ perfecte aliquid cognoſcendum. ⁊ de iſta nō eſt queſtio. Subtilitas autem corporalis eſt duplex ſcʒ raritatis ⁊ virtutis ſiue actiuitatis. Subtilitas raritatis eſt quedam qualitas exiſtens ſubiectiue in corpore raro ipſum diſponens ad faciliter patiendum: vel ad hoc ꝙ faciliter penetretur: vt aer et cetera corpora mollia que dicuntur rara: quia mollia ⁊ defacili ſunt penetrabilia. Subtilitas ꝟo virtutis ſeu actiuitatis eſt quedam qualitas exiſtens in corpore: diſponēs ipſum ad faciliter agendum ſeu faciliter penetrandum. Et de iſta ſola ſubtilitate virtutis eſt hic ad propoſitum. Notandū inſuper ꝙ ſubtile vl̄ penetratiuū poteſt dici tripliciter. Uno modo quia habet figuram acutam aptam ad aliquid penetrādum: vt acus faciliter penetrat pānum: enſis faciliter aliquid molle penetrat: vt caput ⁊c̄. Alio modo ꝓpter materie quietatem: vt aer. ⁊ iſtis duob⁹ modis non capitur hic. Tercio modo aliquid dicitur penetratiuum ſiue ſubtile per virtutē actiuā. Et iſto modo capitur hic. ¶ Ad queſtionem dicitur (⁊ omnes concedunt) ꝙ corpora glorioſa habent dotem penetrabilitatis. ⁊ poſſunt penetrare omne corpus non glorioſum. Sed quomodo illud fiet eſt magna cōtrouerſia inter doctores: ſicut patet in textu. ¶ Opinio tamen Scoti (que eſt ſecurior) eſt ꝙ corpus glorioſum poteſt eſſe in eodem loco cum nō glorioſo. Unde penetrabit totūm corpus non per poros (vt dixerunt aliqui) ſed penetrabit totum corpus: ita ꝙ duo corpora erunt ſimul et in eodem loco: et hoc virtute diuina. Bonauētura. Corpus glorioſuʒ non poteſt penetrare corpus glorioſum quia vnum nō eſt materiale reſpectu alterius (licet ſit materiale in ſe) nec penetrabile ab alio. Et iđo ꝙ̄uis ſit ibi ſubtilitas: deficit tamē penetrabilitas. Et ideo plura corpora glorioſa nō poſſunt eſſe ſimul de potētia dei ordinata.

Secūdo queritur. vtrū corpus glorioſum ſit palpabile tactu a nō glorificato. ¶ Notandum ꝙ tangibile eſt quod pōt percipi ꝑ ſenſuʒ tactus. ¶ Ad queſtionem reſpōdet Bonauentura. Cum dico tangibile: duo dico ſcʒ qđ pōt immutare ſenſuʒ: ⁊ h̄ eſt ꝑfectōis ⁊ qđ nō pōt latere tactū nr̄m: ⁊ h̄ eſt imꝑ

fectionis: ⁊ qꝫ remanebit q̄d eſt pfecti/onis: et tolletur quod eſt imperfectio/nis: ideo dico ꝙ corpus glorioſuꝫ poteſt ſe prebere tangibile: et poteſt ſe latitare ſe nō prebere tangibile corpori nō glori ficato. Nam tangi poteſt cū ſit corpus verū: nō vanum ſeu fantaſticū: latere po teſt quia poteſt penetrare organū tactus Primū habet per virtutem nature. Se/cundū per effectū ſpūalis potentie ſibi a deo date. Concedendū eſt igitur ꝙ cor/pus glorioſum tangi pōt a corpore non glorioſo. Unde Luce vltimo capitulo dixit chriſtus diſcipulis ſuis Palpate ⁊ videte quia ſpiritus oſſa et carnem non habet ⁊c.

Conſequēter queritur

de dote agilitatis. Et primo queritur. Utrum agilitas ſit in omnibus corpo/ribus glorioſis. Notandum ꝙ agilitas eſt facilitas exiſtens ſubiectiue in corpo re animato ad prompte mouendū ipm motu progreſſiuo cuiꝰ principiū eſt ani/ma. Nominales dicunt ꝙ tempus ⁊ mo/tus ſunt eadē res. Item ſm aliquos pri mum mobile eſt celū criſtallinū ſm ali/quos nonū celum. ſm aliquos celū ſtel/latū. i. octaua ſpera. ¶ Propoſitio. Ceſ/ſabit omnis motus celoꝝ omniū poſt iu diciū. ¶ Sol ſtabit in oriente: luna in oc cidente. ¶ In beatis nō erit motꝰ ad for mā. ¶ Corpora beatoꝝ nō indigent loco ¶ Motus omnis eſt ꝓpter carentiā ali/cuius rei. Unde duplex eſt motus ſcꝫ ad formā ⁊ ad ſitum. Motus ad formā eſt propter indigentiaꝫ. Motus ad ſitū eſt propter libertateꝫ. Iſte motus propter libertatē non habet imperfectionē. No/tandum ꝙ ſex ſunt differētie poſitionū ſcilicet dextrum et ſiniſtrum. ſurſum et deorſum. ante et retro. Et ſic patꝫ rñſio.

Secūdo q̄ritur. vtrum

illa agilitas inclinabit corpora glorio/ſa ad omnes iſtas differētias poſitionū ita ꝙ illa corpora glorioſa nō habent ali quam inclinationē magis ad vnā ꝙ̄ ad aliam: ſic ꝙ magis ad ſurſuꝫ ꝙ̄ ad deor/ſum inclinantur: vel ad ſiniſtrum ꝙ̄ ad dextrum ⁊ econuerſo. et ſic de aliis.

¶ Propoſitio. Erit in corporibus bea/tis grauitas: ſed nō impediens. ¶ Alia ꝓpoſitio. Poſt corpus glorioſuꝫ anima tum pulcherrimū corpus eſt celū empi/reum. nihilominus beati diſcurrēt vbi volunt extra: nec habebūt minorem bea titudinem eſſentialem.

¶ Rñſio ad queſtionē. Agilitas inclina bit corpus glorioſum ad oēm differenti am poſitionis: ita ꝙ eque bene inclina/bit ad ſurſum ſicut deorſum ⁊ econtra: ad ſiniſtrū ſicut ad dextrum: ad ante ſi/cut ad retro: ita ꝙ vbi voluerit ire anīa nullum habebit reſiſtens nec impedimē tum a corpe glorificato.

Circa diſtinctio/

nem quinq̄geſimaꝫ (in qua de ſtatu damnatorū deter/minatur: cuius q̄ttuor ſunt articuli) queritur primo. Utrum dam/nati velint ſe peccaſſe. Notandum ꝙ du plex eſt voluntas ſcꝫ abſoluta ⁊ conditi/onata. Uoluntas abſoluta ⁊ kathegori/ca eſt quādo aliquis actu vult aliquid vt velle fornicari ſimpliciter: velle fura ri etiam abſqꝫ aliqua conditione. Uo/luntas vero conditionata eſt quādo q̄s vult aliquid cum cōditione: vt ego bene vellem furari ſi deus non prohibuiſſet: ego bene vellem manere de matutinis ſi ego non eſſem punitus.

¶ Reſponſio. In damnatis pena infer/nalis aufert a voluntate ipſoruꝫ actum volendi peccare: ſiue voluntatem abſo/lutam peccādi. quia reuera damnati nō appetunt luxuriari: nec ſuperbire ⁊ hoc propter penas quas ſe ſentiunt ex hoc in curriſſe. Tamē habitu ⁊ volūtate ꝯditi onata vellēt peccare. Uñ bñ vellēt luxu riari ſi nō eſſent puniti. Et hec ē opinio

Bonauenture. Sed nõ tenetur a docto/ribus modernis. Nã dicunt ꝙ ſicut ſan cti cõtinue laudabunt deum: ita damna ti continue blaſphemabunt deum ⁊ non ſolum vellent peccare ſed actu peccabũt ⁊ etiã erũt obſtinati in peccato. ſm illud pſalmiſte. Superbia eorum qui te ode/runt aſcendit ſemper. Et licet ſemꝑ pec cent: nõ tamen demererẽtur: ſed illa volun tas peccandi eſt eis pro pena. ſm illud Apocalipſis. Qui in ſordibus eſt ſorde ſcat adhuc. Sed veniamus ad reſolutio nem queſtionis. Ad illud igitur quod .i. queſtione querit (vtrum damnati vellint ſe peccaſſe) reſpõdetur ꝙ bene vellent ſe nõ peccaſſe: nõ ꝙ peccatũ eis diſpliceat: quia iniuſtũ ⁊ contra deum: ſed quia di ſplicet eis pena pro peccatis eis inflicta Unde de non bene vellet nõ ſuperbiſſe: et iudas nõ prodidiſſe chriſtum. Et hec eſt opinio ſancti Bonauenture ⁊ cum eo concordant doctores.

Queritur ſecundo. Utrũ

volũtate deliberata damnati malint nõ eſſe ꝙ̃ ſic eſſe. Hoc eſt vtrũ magis appe/tant nõ eſſe ⁊ annihilari: ꝙ̃ eſſe in tormẽ/tis. ¶ Reſpondetur ꝙ omnes concordant in hoc ꝙ damnati mallent non eſſe ꝙ̃ ſic eſſe in tormẽtis. ⁊ hoc ꝑper illas penas. Unde Apocalipſis nono. In diebꝰ illis deſiderabunt hoĩes mori: ⁊ fugiet mors ab illis. Item Auguſtinus in libro de miſeria huius mundi: loquens de dãna/tis dicit. O mors ꝙ̃ dulcis eſſes: qͣbus tam amara fuiſti. te ſolum deſiderant: q̃ te vehementer oderunt. Sed in hoc ap/petitus damnatoꝝ eſt inordinatus. indi ſeretus ⁊ fantaſticus quia non eſſe nullo modo eſt appetendũ appetitu recto. Si militer nec eſſe damnatũ nec eſſe infelicẽ eſt appetendũ: ſed vtrũꝗ eſt fugiendũ.

Sed queritur quod illoꝝ

eſt magis fugienduꝫ. ¶ Reſpondetur ꝙ ſe habent ſicut excedentia ⁊ exceſſa: ideo vtrũꝗ altero eſt magis fugiendũ diuer/ſis conſiderationibꝫ. Nam non eſſe ſim/pliciter eſt magis fugiendũ ꝙ̃ eſſe dam/natum quia illud eſt magis fugiendum quod magis aufert de bono: ſed non eſſe magis aufert de bono: quia totũ bonuꝫ ⁊ totum eſſe annihilat: ſed eſſe damnatũ ſolum partem boni annihilat: quia licet male viuant ⁊ ſint in penis: tamẽ ſemper ſunt in eſſe: ⁊ eſſe eſt bonũ: igitur ſimpli/citer loquendo nõ eſſe eſt magis fugien/dum ⁊ minus appetendũ ꝙ̃ eſſe damna tum. Etiam ſm appetitũ honeſti: dam/nati deberent magis eligere eſſe damna/ti: ꝙ̃ nõ eſſe: quia ſunt ibi in inferno ad iuſticiã manifeſtandã. Si autem loqua mur de appetitu qui refugit incõmodũ: ſi daretur in optione damnatis tunc de/berent magis appetere nõ eſſe ꝙ̃ eterna/liter damnari: quia eſt magis portabile nõ eſſe ꝙ̃ eternaliter damnari. Sed cer/tum eſt ꝙ damnati magis eligũt nõ eſſe ꝙ̃ eternaliter damnari: quia ſequuntur appetitũ ſuum ⁊ nõ reſpiciunt honorem dei. Et hec omnia dicit bonauentura: ⁊ licet bene tamẽ ſm aliquos doctores in/ſufficienter dicit. Dicunt eñ ꝙ damna/ti ſunt miſeri ⁊ in miſeria. Unde duplex eſt miſeria ſcꝫ culpe ⁊ pene. Miſeria cul/pe etiam eſt in damnatis ⁊ ſm eam dam/nati ſm rectam rationem ⁊ ſm appeti/tum honeſti deberent magis eligere ſim pliciter nõ eſſe ꝙ̃ eſſe in culpa: quia nul/la re debet deus offendi. Alia ẽ miſeria pene. ⁊ ſic ſm rectam rationem damnati magis deberẽt eligere eſſe in pena ꝙ̃ ſim pliciter non eſſe.

Tercio queritur vtrum

damnati mallent omnes eſſe damnatos ꝙ̃ quoſdã eſſe damnatos ⁊ quoſdam eſſe beatos. ¶ Reſponſio. Duplices ſunt af/fectiones. Quedam ſunt libidinoſe que generant delectationẽ ⁊ iſte parum vige bunt in damnatis propter multitudinẽ

penarum. Alie ſunt affectiones inuidio ſe in quibꝫ nulla eſt delectatio: ſed ſemꝑ eſt penalitas ꝛ afflictio ſpiritus ꝛ iſte au gebuntur in damnatis. Quoniā igitur in damnatis augebitur odiū ꝛ inuidia: ꝛ vehementer triſtabuntur ꝛ inuidiā ha bebunt de beatitudine ꝛ gloria electoꝝ ideo vellent ꝙ nulli eſſent ſancti ꝛ ſalua ti: ſed omnes damnati: licet multitudo ꝛ augmētatio augeat in eis penas. Et po nitur exemplū de febricitante qui licet ſciat aquā frigidā ſibi eſſe nociuā. tamē ꝓpter appetitū inordinatū quem habet vult eam bibere. Sic eſt de damnatis: quia licet ſciant multitudinē damnato rum eis eſſe in penā. tamen ꝓpter inordi natam affectionem inuidie quā habent: vellent omnes eſſe damnatos: ꝛ hoc ſim pliciter loquendo ꝛ in generali: ꝛ dicitur ſimpliciter: quia ex quo ſciunt pro certo ꝙ aliqui erunt ſaluati: ideo magis vel lent ꝙ aliqui eſſent ſaluati ꝙ̄ alij ſicut patet Luce. xvi. de diuite illo epulone ꝗ deſiderabat ꝙ fratres nō veniſſent ſecū in inferno: quia fuiſſent ei in maiorē af flictionem. Unde pater dicit filio. Ma ledictus tu es in carne. ꝛ econuerſo ꝛc̄.

Circa ſecundum articulum (qui eſt de exceca tione ſiue tenebroſitate) que ritur primo. Utrū ibi ſint tenebre corporales. Notandū ꝙ duplex eſt tenebra. ſcꝫ corporalis et ſpiritualis. Tenebra corporalis eſt priuatio lumi nis tam primarij ꝙ̄ ſecundarij. Unde lu men primarium eſt ipſum lumen qḋ im mediate cauſatur a luce in corpore dia phano: vt lumen qḋ eſt in aere. Lumen ſecundariū eſt quod cauſatur a lumine ſicut eſt vmbra. Et ſic patet ꝙ differen tia eſt inter vmbrā ꝛ tenebrā. Etiam dif ferunt lux ꝛ lumen: ſicut patuit in prece denti diſtinctione in materia de dote cla ritatis. Tenebra ſpiritualis eſt duplex. Quedam eſt tenebra ſpiritualis intelli gentie ꝛ cognitionis ꝛ vocatur ignoran tia. Et per oppoſitū ſcientia dicitur lu men ſpirituale. Unde cōmuniter dicit ꝙ ſcientia nō habet inimicū preter igno rantem. Et de iſta tenebra eſt queſtio ſe quens. Alia eſt ſpiritualis tenebra me morie: ꝛ nihil aliud ē ꝙ̄ obliuio ꝛ priua tio actus memorādi. Et de iſta tenebra eſt tercia queſtio. Alie ſunt tenebre de ꝗ bus nō eſt queſtio: ſicut peccatū dicitur tenebra: ꝛ ſic ſunt ſeptē tenebre particu lares ſm ꝙ ſunt ſeptē peccata mortalia. Sed de iſtis non eſt queſtio. ¶ Ad que ſtionem reſpondetur ꝙ ſm Iſidoꝝ ignis gehenne habet lucē ad aliquid ꝛ ad ali quid nō: quia ignis gehenne aliquo mo do lucet vt damnati habeant vnde do leant ſcꝫ ad videndū triſtia ꝛ horribilia Et iſte ignis eſt fumoſus. ſulphureus ꝛ tenebroſus. Ignis autē gehenne non lu cet ad conſolationem damnatoꝝ. Et ſic patet ꝙ ignis gehenne lucet aliquo mo do: vt damnati videant vnde doleant: et nō lucebit luce claritatis ꝛ pulchritudi nis: ne habeāt vnde gaudeāt. Notandū ꝙ quicquid videbunt dānati erit in eoꝝ deſolationē: nec videbunt indifferentia: nec delectabilia: ſed triſtia.

Secūdo queritur. vtrū erunt ibi tenebre ſpirituales ꝙ̄tum ad actum cognoſcendi. Quid ſit tenebra ſpiritualis in ꝑcedenti queſtione dictū eſt. ¶ Reſponſio. Sicut eſt triplex act9 lucis corporalis (ſcꝫ manifeſtare: dirige re ꝛ delectare) ſic ꝛ in luce ſpirituali. Si loquamur ꝙ̄tum ad actū primū: ſic di co ꝙ nō omnino extra lucem erunt: quia eis aliqua erunt manifeſta: ꝛ hoc ad cu mulum pene: vtpote erunt peccata que cōmiſerunt. Et manifeſtatio et cogni tio illoꝝ erit eis in magnam penam. Si loquamur ꝙ̄tum ad ſecūdū actum qui eſt dirigere: ſic dico ꝙ omnino erunt

extra lucem: quia non poterunt dirigi. Erunt eñ extra omnē viam: et tempus ⁊ locum bene agēdi: ſicut dicitur Eccleſiaſtes nono. quia nec tempus nec ratio: nec ſciencia erūt apud inferos. Si vero loquamur q̄tum ad terciū actum (qui eſt delectare) ſic dico ſimiliter ꝙ erūt extra lucem omnino: quia nihil cognoſcēt actu in quo delectentur: erunt enim abſorpti omnino a magnitudine penarum Hec Bonauentura.

Tercio queritur vtrum

in damnatis ſint tenebre q̄tum ad actū memorādi ¶ Reſpōſio. In dānatis erit recordatio q̄tū ad meſticiā ⁊ dolorē: ſed i eis nō erit recordatio ad directionē nec cōſolationem. Et breuiter ſilr dicendū eſt de actu memorandi: ſicut de actu cognoſcendi. Et inter omnia recordabilia recordationem habebunt de peccatis a ſe commiſſis.

Quantū ad terciū arti-

culum querit̃ de cognitione anime ſeparate. Et primo queritur vtrū anima ſeparata habeat vſum potentie ſenſitiue. ¶ Notandum ꝙ potentia ſenſitiua capitur tripliciter. Primo modo pro principali ⁊ formali principio ipſi⁹ ſenſationis ꝓductiuo principaliter ipſius actus ſentiendi. Et hoc eſt quedaꝫ formalitas ſiue perfectio ſe tenens in anima que realiter diſtinguitur ab illa. Alio modo capitur materialiter et inſtrumentaliter: pro ipſo inſtrumento corporeo mediante quo anima habet potentiam videndi ⁊ ſic capitur ꝓ principio materiali productiuo principaliter ipſius actus ſentiendi. Et iſto modo nihil aliud eſt q̄ ipſum organum cuiuſmodi ſunt oculi ad videndū: ⁊ aures ad audiendum ⁊c̄. Tercio modo capitur potentia ſenſitiua propriiſſime: pro aliqua entitate reſultante ex aggregatione ipſius coniuncti ſcꝫ ex anime potentia ⁊ organo mediante quo ſenſus exeunt in actus ſuos. Et ſic capit̃ pro toto aggregato ex principio formali ⁊ organo. Et iſto modo potentia ſenſitiua non eſt ſolum illa formalitas que eſt in anima: nec ſolum organa dicuntur potentie ſenſitiue: ſed ſunt totius cōiuncti. ſcilicet perfectiones anime et organo conuenientes ſicut aures ſunt organa conuenientia ad audiendū oculi ad videndū. manus ad tangendū Et iſte terci⁹ mod⁹ capitur hic in q̄one. ¶ Ad queſtionē reſpondetur ꝙ proprie loquendo: impoſſibile eſt animā a corpore ſeparatam habere vſum potentie ſenſitiue: quia potentia ſenſitiua eſt aliqua entitas reſultans ex coniunctione corporis ⁊ anime. Nam anima ſeparata a corpore nec poteſt videre viſu corporali nec guſtare: nec tangere: ⁊ ſic de aliis ſenſib⁹ Et hoc dictum eſt in diſtinctione quadrageſimanona. parte ſecunda. articulo tercio. queſtione prima: quia quicquid cognoſcit anima ſeparata a corpore hoc cognoſcit potētia intellectiua. Et dictū Caſſiodori nō intelligitur de potentiis corporalibus ſed de interioribus: ita inquiens. Anima ſeparata videt: audit ac reliquis ſenſibus efficacius vtitur per intellectum ſupple: quia trahit ſecum potentias. Et ſimiliter dicendum eſt de angelo. Et licet non habeant potentias ſenſitiuas ⁊ exteriores tamen perfectius anima ſeparata per potentiam interiorem ⁊ intellectiuam cognoſcit. ¶ Concluſio. Impoſſibile eſt animā ſeparataꝫ a corpore habere potentiā ſentiendi: q̄a eſt totius coniuncti ſcilicet corporis et anime: capiendo potentiam ſenſitiuam pro toto aggregato. Hec cōcluſio eſt reſponſiua ad queſtioneꝫ. Item Auguſtinus dicit ꝙ anima trahit ſecum imagines rerum corporalium: ⁊ per illas imaginatur ⁊ cognoſcit ⁊ vtitur potētia ſenſitiua interiori. Et hec eſt opinio doctoris Bonauenture.

Secūdo querit̄ .vtrum anima ſeperata cognoſcat ea q̄ circa nos geruntur: dico per comparationē ad ſtatum viatoꝝ. ¶ Reſpondetur ad queſtionem ponendo tres diſtinctiones et quatuor ꝓpoſitiones. ¶ Prima diſtinctio. Duplex eſt cognitio ſcʒ per doctrinam: ꝛ per inuentionē. Cognitio per doctrinam eſt illa que habetur a doctore legente clare qui verbis cōmunibus et claris vtitur. Cognitio per inuentionē eſt illa que inuenit̄ ab aliquo ingenioſo ſiue ab aliquo doctore. ¶ Secunda diſtinctio. Cognitio per inuentionem eſt duplex. Quedā eſt rei preſentis ꝛ per certitudinem vt quando videtur aliquid preſens ꝛ certitudinaliter. Alia eſt rei abſentis ꝛ per quandā coniecturationē vt quando aliquis veſtigia bouis videt in niuibus vel in terra: tunc habet coniecturaʒ ꝙ boʒ ibi tranſiuit. Et iſta cognitio nō eſt ſemper vera: quia poteſt aliquis imprimere veſtigiū bouis: ꝛ tamē inveritate nō tranſiuit bos. ¶ Tercia diſtinctio Cognitio per doctrinam poteſt eſſe triplex. Quedā eſt a deo imediate: ſicut ꝓphete multa cognouerūt per reuelationem diuinā. Alia eſt que fit ab homine vl̄ a demone. Et iſta reuelatio poteſt decipere: quia ꝛ homo ꝛ diabolus poſſunt fallere ꝛ falli. Tercia eſt que fit ab angelo bono: ꝛ iſta eſt ſemper vera. ¶ Prima ꝓpoſitio. Anime ſeparate per certitudinem rei p̄ſentis non poſſunt habere noticiam de his que circa nos aguntur: niſi hoc eſſet ex ꝑmiſſione diuina ſcʒ ꝙ veniant ad nos. ¶ Secūda ꝓpoſitio. Anime ſeperate poſſunt habere noticiā de his q̄ circa nos aguntur per quandā coniecturationem: etiam anime damnate. Vt ſi quis auarus haberet filiū prodigum: ſi ille auarus dimiſiſſet filio ſuo multa bona poſt mortē: tunc coniecturā haberet ꝙ fili⁹ ſuus ꝯſumeret bonū. ¶ Tercia ꝓpoſitio. Anime ſeperate poſſunt habere noticiaʒ de his que circa nos aguntur: ꝑ reuelationem tam in bonis ꝙ̄ in malis. In bonis per reuelationeʒ bonoꝝ angelorum. In malis per reuelationē demonum: ad augmentationē pene. ¶ Quarta ꝓpoſitio. Anime ſeparate poſſunt habere noticiā de his que circa nos agunt̄ per illuſtrationē diuinā quādo ſcʒ deus eis reuelat. ꝛ hoc tm̄ eſt in bonis ꝛ etiam exiſtentibus in purgatorio. Nam illi q̄ ſunt in inferno nō habent iſtas illuſtrationes: qꝛ ſunt indigni: ſic̄ patet ꝑ auctoritates Auguſtini et Gregorij in textu.

Querit̄ tercio de cognitione anime ſeparate per comparationē ad ſtatū beatoꝝ. Vtrū mutuo ſe cognoſcant. ſcilicʒ damnati bonos ꝛ ecōuerſo. ¶ Reſpondet̄ ꝙ ſic. Nam conſideratio ſiue cognitio glorie bonoꝝ eſt reprobis pena. Et cōſideratio ſiue cognitio pene reproboꝝ eſt electis gaudiū: quia damnati ꝯſiderāt gloriā ſub ratione amiſſionis. electi vero penaʒ ſub ratione diuine vltionis. Unde letabit̄ iuſtus cum viderit vindictā. Et nunc ꝛ poſt iudiciū conſiderabunt electi penam: quia gloria electorum ſemꝑ manet: et poſt iudiciū erit copioſior. Damnati vero (licʒ modo cōſiderent gloriā ꝛ bene cognoſcant btōs) poſt iudiciuʒ qn̄ anima iungeſ corpori: nō amplius cōſiderabūt illam gloriam quia total'r erūt in penis abſorpti: ita ꝙ nō poterūt ad alia vacare nec cogitare. Ad intelligentiā illi⁹ Luce. xvi. (vbi dicitur petebat guttā aque ad refrigerādū linguā ſuā) notandū ꝙ nō affligebat̄ in lingua materiali aut corporali: quia nō habeat: eo ꝙ ſola aīa cruciabat̄: ſed affligebat̄ in aīa ex ꝯſideratione illius pene quā habebit poſt iudiciū: ſicut prius dictum eſt ꝙ anime affligunt̄ ab igne materiali per ſolā ꝯſiderationē illi⁹. Et ſil'r demones affligent̄ poſt iudiciū.

Circa vltimū articulum Queritur primo. Utrum damnati habeant vermem materialē ſiue corporalem. ¶ Notandū ꝙ vermis dicit̄ tripliciter. Primo modo dicitur quaſi veritas miſſa. Et iſto modo filius dei qui miſſus eſt a patre in mundū pro ſalute generis humani dicitur vermis. ſm illud pſalmiſte. xxi. Ego ſum vermis ⁊ nō homo. Auguſtinus. Vermis. i. veritas miſſa: ⁊ nō homo: quia nō ſum cōceptus ex ſemine viri ⁊ mulieris ſicͭ ceteri homines. Alio modo dicitur vermis animal. Et ſic vermes dicuntur quedā animalia parua ſuper coſtas ſuas ambulātia: ⁊ ſi habeāt pedes ſunt valde parui ſicut pediculi ⁊ ceteri vermes generati ex corruptione ſiue ſint in terra ſiue in aqua: Et iſto modo etiam ſerpentes dicuntur vermes. ⁊ ſic capitur vermis in queſtione. Tercio modo dicit̄ vermis a rodendo quia corrodit et remordet et ſic vermis ſpiritualis. ſcilicet ſindereſis dicit̄ vermis. Et de iſto dicetur in duabus ſequentibus queſtionibus. ¶ Ad queſtionem dicitur ꝙ Auguſtinus viceſimo de ciuitate dei ponit circa hoc duas opiniones. Quidam voluerunt dicere ꝙ vermis iſte ſit ſpiritualis ⁊ horum opinionem dicit ſibi magis placere. Et hec opinio cōmuniter a doctoribꝫ tenetur. Alij vero volunt dicere vermē illum eſſe materialem. Propter verba ſcripture Judith vltimo. Dabit ignem ⁊ vermem in carnem eorum. Et ſic patet per primam opinionem ꝙ in inferno nō ſunt vermes materiales. Ad auctoritatem Judith dicendū ꝙ ſicut ignis materialis affligendo corpus etiam affligit animā per redundantiam: quia vnita eſt corpori: ſic vehemens dolor ⁊ remorſus anime: ſiue triſticia redundat ī corpꝰ ſm illud Prouerbiorū. xvij. Spiritus triſtis exiccat oſſa. Et ſic dicit̄ ꝙ erit ignis et vermis in carne eorum.

Secundo q̄ritur Utrū in damnatis ſit vermis ſpiritualis.

¶ Pro declaratōne queſtionis notandū ꝙ vermis capitur duobus modis. Uno modo proprie. ⁊ ſic ſunt illa parua animalia de quibus dictum eſt in queſtione precedenti. Alio modo capitur methaphorice: ⁊ ſic capitur in preſenti queſtione. ¶ Et eſt quedam triſticia ⁊ continuus remorſus cōſcientie: que oritur ex putrefactione peccati ex concurſu duoꝝ mouentiū ſcꝫ voluntatis naturalis ⁊ voluntatis libere ſibiinuicem obuiantium ⁊ ſibiinuicem reſiſtentium. In iſta diffinitione ſunt ſex particule. Prima particula eſt triſticia: ⁊ ponitur loco generis Unde triplex eſt triſticia in damnatis. Prima eſt carentia beatitudinis. Secūda erit de igne affligente eos. Tercia triſticia eſt vermis. ¶ Secunda particula eſt cōtinuus remorſus conſcientie et ponitur ad differentiam triſticie que dicitur carentia beatitudinis ⁊ triſticie que generatur ex afflictione ignis. ¶ Tercia particula. ex putrefactione ⁊c̄. Peccatū dicitur putrefactum et putridum quando homo moritur in illo ¶ Quarta particula ex concurſu ⁊c̄. Voluntas naturalis eſt ſindereſis. Voluntas autē libera in damnatis eſt obſtinatio cōtinuo in peccatis manendi. ¶ Quinta particula ſibiinuicem obuiancium: quia ſi haberent obſtinationem ⁊ nō haberent ſindereſim: tunc non eſſet vermis: vt patet in mundanis hominibus ⁊ obſtinatis: qui nullos aut paruos habent remorſus cōſcientie. ¶ Sexta particula. ſibiinuicem reſiſtentium. Unde ſi ſindereſi nō daretur reſiſtentia per obſtinationem: tunc proprie nō eſſet vermis ſicut patet in bonis viatoribus qui ſtatim obediunt veritati ⁊ ſindereſi immediate faciēdo per

nitentiam. ¶ His viſis faciliter reſpondetur ad queſtionem ꝙ vermis ſpiritualis eſt in damnatis.

Queritur tercio. Utrū vermis ille ſit inuariabilis. ¶ Reſponſio. Juſto dei iudicio fiet vt mal[i] ſimul omnia peccata memorentur: vt ꝓ omnibus continue torqueantur. Et id[eo] vermis in damnatis eſt inuariabilis: ita ꝙ continue mordebit: nec minuet: nec augmentabitur: quia ita intenſiue mordebit in vna hora ſicut ⁊ in alia. ¶ Notandum tamen ꝙ intenſius erit in aliquibꝰ: ſm ꝙ aliqui plura peccata commiſerūt In alijs autem minus intenſe mordebit ſm qḋ minus peccauerunt. A quo ipſe pius ⁊ miſericors Jheſus mundi ſaluator nos cuſtodiat. Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuit ⁊ regnat deus per immortalia ⁊ infinita ſecula ſeculoꝝ. Amen.

Expliciunt Reportata admodū ſubtiliſſima venerandi patris Steffani Bruleſer: ordinis diui Frāciſci de obſeruantia in theologia magiſtri longe excellentiſſimi in quartum librū Sentētiarum Seraphici Doctoris Bonauenture cōportata quidē Metis Gallie. Impreſſa vero ꝑ magiſtrū Jacobū de Pfortzheim Ciuem Baſilienſem. Anno ſalutis noſtre. Milleſimoquingenteſimoꝑmo.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EM.

SANTIN OTTAVIA
RESTAURO DEL LIBRO
1972